

917845
SANCTI
BERNARDINI
SENENSIS,
ORDINIS MINORVM,
ac vrbis Aquilæ patroni,

TERTIVM SERMONVM OPVS:
In quo, præ ceteris, pulcherrimæ sanè, ac proficuæ,
de Spiritu sancto, de B. Virgine, de octo
Beatitudinibus, deq; Obedientia,
materiæ disseruntur.

*Sermonibus insuper septem, ac paruo Quadragesimali, Pugna
spirituali nuncupato, in calce nunc recens adiectis.*

*Cum Sermonum Ferialium argumentis, ac duobus Indicibus,
tum Sermonum, tum rerum memorabilium.*

Tomus Tertius.
Cum licentia, & Privilegijs.

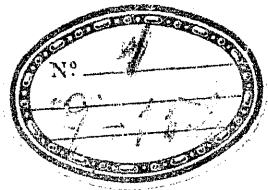

VENETIIS APVD IVNTAS,
M D XCI.

Del Collegio de la Comp^a de S^{to} de Granada. B.

2 400 40
Galea
MADE IN ITALY

LIBRARY
37
15

21-a-9-9

L 17638707

91 7845

SANCTI
BERNARDINI
SENENSIS,
ORDINIS MINORVM,
ac vrbis Aquilæ patroni,

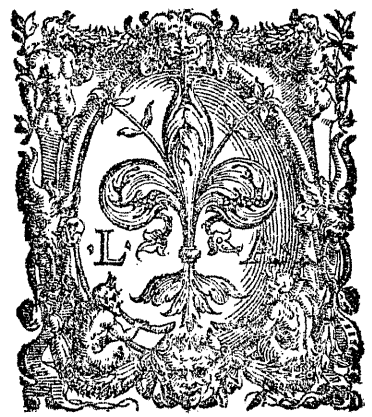
TERTIVM SERMONVM OPVS:
In quo, præ ceteris, pulcherrimæ sanè, ac proficiuæ,
de Spiritu sancto, de B. Virgine, de octo
Beatitudinibus, deq; Obedientia,
materiæ differuntur.

*Sermonibus insuper septem, ac paruo Quadragesimali, Pugna
spirituali nuncupato, in calce nunc recens adiectis.*

*Cum Sermonum Ferialium argumentis, ac duobus Indicibus,
tum Sermonum, tum rerum memorabilium.*

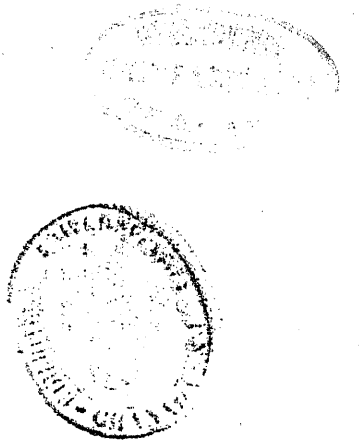
Tomus Tertius.

Cum licentia, & Privilegijs.

VENETIIS APVD IVNTAS,
M D X C I.

Del Collegio de la Comp^a de S^{to} de Granada. B.

ARGVMENTA SERMONVM
FERIALIVM,
QVI IN HOC TERTIO SERMONVM
OPERE, SEV TOMO S. BERNARDINI
SENENSIS, CONTINENTVR.

INDIE PENTECOSTES.

Sermo primus.

DE donis Spiritus sancti, & quomodo communicatur diuino amori. de septem proprietatibus ignis correspondentibus septem donis Spiritus sancti, & septem flammis amoris Dei, & quid diuinus amor per donum timoris, pietatis, scientiæ, fortitudinis, consilij, intellectus, & sapientiæ in anima operetur. De perfectione bonorum Spiritus sancti. De duodecim effectibus, quos operatus est Spiritus sanctus in die Pentecostes super discipulos Christi.

FERIA SECUNDA

Post diem Pentecostes.

Ser. II.

De inspirationibus, & primo de inspirationum varietate. de septem generibus inspirationum, & a quibus originem habent. de impossibilitate, seu difficultate discretionis, quæ in his generibus inspirationum cadit. De uniuersalibus operibus malis, & bonis tripliciter distinctis, & diuersimodè inspiratis. De triplici differentia delectabilium operum inspiratorum, quæ possunt esse uitiosa, & virtuosa.

FERIA TERTIA

Post diem Pentecostes.

Ser. III.

De inspirationum discretionem. De duodecim regulis discretionis inspirationum, quarum primæ ad laborem, secundæ ad delectationem, tertiæ ad vtrumque inducunt.

FERIA QUARTA

Post diem Pentecostes.

Ser. IIII.

De multiplici lumine, quo cognosci possit, quæ sint inspirationes implendæ, & quare, & quid merentur, quæ meritoria sint, quando voluntate & opere adimplentur, quando debent voluntate non opere adimpleri, & de merito & causis earundem, quæ sunt opere & non voluntate adimplendæ, de causis, & merito earundem. De 12. rationibus, quare inspirationes sanctæ opere adimpletæ meritoria sunt, quare cum implentur meritoria sunt, quare opere adimpletæ meritorie iudicantur. Quæ mereatur quodcumque genus inspirationum, siue bonarum, siue malarum, quæ remunerantur in bonum, & quibus

bonis, quæ remunerantur in malum, & quibus malis.

De merito inspirationum, quæ naturaliter fiunt, & de varijs inclinationibus, quæ fiunt ex constellationibus.

FERIA QUINTA

post Pentecosten.

Ser. V.

De duodecim fructibus ligni vitæ, & spiritus Christi, quod in duobus anima ordinatur in semetipsa, quod per tres fructus Spiritus ordinatur, quod per duos fructus Spiritus mens ordinatur in malis, quod per quatuor fructus anima ad proximum ordinatur.

FERIA SEXTA, ET

Dominica X. post Pentecosten.

Ser. VI.

De manifestatione Spiritus sancti per duodecim signa, qualiter per quatuor signa cordis, per totidem oris, ac per quatuor alia operis.

TRACTATUS DE B. VIRGINE.

Ser. primus.

De glorioso nomine Mariæ, quo dicitur stella maris, comparatur stellæ cæli maxime propter tria, quod dicitur stella maxime propter suam duplicem stabilitatē. De duplici altitudine perfectionis eius. De septem operationibus stellæ, quæ in ea fuerunt, quod propter tria stellæ Poli maxime assimilatur. De quadruplici vicinitate, quam habuit ad filium suum. De multiplici intelligibili sphaera, & quæ beata Virgo supra omnes creaturas propinquior est Christo, quod excedit in gloria oēs alias creaturas, de triplici natura stellæ maris, quæ ei convenire probatur, quod est stella mundum illuminans, & inflammans, quod per eam fideles huius sæculi in periculis dirigunt, quæ odet stella in portum salutis introductiva.

Ser. II.

De eius glorioso noīe, quod interpretatur amarū mare. quod quadruplici rōne amarissimum fuit beatæ Virg. tpe passionis separatio filij sui. quod amarum fuit B. Virg. tempore passionis separatio filij sui considerata eius conditione. quæ per cognitionem filij sui amarissimum fuit, & separatio eius, & maxime per quinque quibus diligebat Iesum. quæ per dilectionē fuit amarissima eius separatio, de quatuor affectibus huius amaritudinis, quod in morte filij cor eius valde amaricatum fuit. quæ de oibus, quæ videbat circa mortem Christi amaritudinem maximā sentiebat, quæ Christum affligebat maximā amaritudinem in Virgine causabant, quod ob amorem filij infinites mori voluisset, de quatuor ex quibus in Virgine causabatur maxima amaritudo, multa stupenda quæ videbat in filio fuisse causam amaritudinis, quæ quæ vidit in discipulis fuerunt causa amaritudinis, quod quæ vidit fieri a persecutoribus Christū fuerunt causa maxime amaritudinis, quod maxime cruciabatur, quia non poterat eum adiuuare.

Ser. III.

Quomodo Maria domina interpretat, de vera definitione dominij, quæ B. Virg. vñ convenire. Quod nulli puræ creaturæ subiecta, quod nullius adiutorio indiget. Quod nullius subiectionis indigentium hēt. Quod beneficiorū largissima est dispensatrix, de eius dominij magnitudine, & quō apparet magnum, quod est Regina cæli, & superat oēs Sanctos in gloria. Quod dñatur oibus dæmonibus in inferno, etiam ijs qui in purgatorio sunt, quod oīum statuum, qui in mundo sunt, dñum habet, de multitudine dñij, & de quadruplici multiplicatione subditorum eius. Quod eius merito peccatores ad dñm convertunt, quod nulla gratia de celo descendit, quæ non a Virgine dispensetur, quod est dña Angelorum, & superat in gloria totā multiplicationem Beatarum, quod omnes dæmones terret virtute sua.

IN SAGRATISSIMO DIE

Dominica Annuntiationis in mane.

Ser. V.

De consensu virginali. De abyfso humilitatis gloriosæ Virginis, quoniam consensit concipere filium Dei. De ardentissimo desiderio charitatis eius ad incarnationem filij Dei, quod maxime in tribus fidei luminibus apparuit magnitudo fidei Virginis benedictæ.

ITERVM IN ANNUNCIATIONE

gloriosæ Virginis, infra diem.

Ser. VI.

De consensu virginali, de quadruplici obiecto, quod habuit B. Virgo, cum cōsensit concipere filium Dei. de quadruplici perfecto virtutum actu, quas aggregavit in conceptu filij Dei. quod miro martyrio se Deo dedicavit, & obtulit, in conceptu. De quadruplici adiutorio B. Virgini communicato in conceptione, quod ab æterno electa fuit mater Dei.

De septem verbis Virginis gloriosæ, in quibus septem gradus, seu processus amoris insinuatur.

Ser. IX.

De triplici gradu amoris in triplici verbo Virginis demonstrato. Quantum ex amore ad Dominum B. Virgo omnem corruptionem abhorruerit, etiam quæ umbram corruptionis habuerit. De exultanti iubilatione eius, quoniam Magnificat decantavit, quam iubilando regratiata est summo Deo de beneficijs sibi factis. De tribus ultimis verborum flammis Virg. benedictæ. De triplici generali gustu diuini amoris, quem experta fuit B. Virgo.

IN FESTO PURIFICATIONIS

B. Mariæ Virginis.

Ser. X.

Quomodo Christus pro nobis amoro-

sisimè uoluit se subijcere triplici legi, sicut alij nati, quæ amorosissimè, & humiliter se subiecit legi Purificationis. Quod triplex gratia concurret, quoniam Christus in templo donatus est nobis, & Deo oblatus. De gratia triplicis affectionis, qua repletus est S. Simeon, quoniam venit pro nobis suscipere Iesum in templo. De iubilo, & laude & gratiarū actione sanctissimi Simeonis. De iubilosa gratiarum actione ad sanctissimam Trinitatem, quod viso Domino iam moriatur in pace.

IN FESTO ASSUMPTIONIS

Gloriosæ Virginis Mariæ.

Ser. XI.

Quō B. Virgo ad cæli gloriam fuit tripliciter inuitata, seu eleuata. Quō tota B. Trinitas cum oī cælesti curia obuiam uenit B. Virgini ascendenti in cælum. De triplici glorioso ornatu, quo fulget B. Virgo in gloria paradisi.

DOMINICA IN SEXAGESIMA.

De verbo Dei, & de conditionibus auditorum, quod mens hominis sit lutosa, quod sit petrosa, quod sit spinosa.

TRACTATUS DE OCTO

Beatitudinibus euangelicis.

De excellentia, & dignitate beatitudinum euangelicarum, & de sufficienti numero, & ordine prædictarum, quæ eorum dignitatem ostendunt. Quod per tria ascendit in montem Iesus, ut scilicet beatitudines prædicaret. Quod per tria sedit eas pronuntiaturus. Beatitudines pronuntiaturus per tria os aperuit. De sufficientia numeri beatitudinū & gradibus earū. De quinque gradibus, per quos anima perducit de præterita vita ad beatitudinis statum, quod per has animam tripliciter ascendit. Quō anima perficit per has secundum triplicem potentiam suam. Quō aliter eorum sufficientia distinguitur ad morum utilitatem. Quod secundum diuersas opi-

piniones beatitudinis hæ a Christo constituntur. Quod ordinatur ad perficiendas diuersas animæ potentias. Ratio beatitudinis, quam consequuntur iusti ex beatitudinibus præsentis uitæ.

IN ASCENSIONE DOMINI
Iesu Christi. in mane.

Ser. primus.

De tribus iubilis, qui præcesserunt Christi ascensionem. De familiari conuiuio, in quo Christus voluit interesse ante suam ascensionem. De admirandis affectibus, quibus se habebant in suo recessu adiuuicem Iesus & discipuli eius. De deuota exhortatione facta a Christo discipulis suis. De alijs tribus iubilis, quæ concurrerunt in Christi ascensione. De conuenientibus circumstantijs, quibus Christus ad cælum ascendit. De admirando gaudio Angelorum, & Sanctorum ascendentium cum Iesu. De admiranda exaltatione Christi ascendentis in empireum cælum. De alijs tribus iubilis Sanctorum, qui subsequuti sunt post Christi ascensionem. De iubilis totius cœlestis curiæ in aduētū filij Dei. Quæ laudes dederunt Angeli Xpo sedenti in throno a dextris æterni Patris. Quo duo Angeli consolati sunt discipulos per Christi ascensionem. Quæstio minorum Angelorum de Regis persona.

DE ASCENSIONE SANCTISSIMA
Iesu Christi. infra diem.

Ser. II.

Quod propter tria Christus retardauit 40. diebus ascensionem suam: ut probaret ueraciter se resurrexisse, propter consolationem discipulorum, ut eos de uita euangelica informaret. De excelso loco in quem Christus in die ascensionis ascendit. Quod supra omnes cœlos materiales ascendit. Quod supra naturam angelicam, & humanam. Quod sedit ad dexteram Patris. De duodecim fructibus sanctissimæ Ascensionis per tres quaternarios distinctos, de primo quaternario, de secundo

quaternario, de tertio quaternario.

DOMINICA XII. VEL XVII.
Post Pentecosten.

De diuina dilectione, quare & quomodo diligendus est Deus. quod super omnia, quare potius præcipit Deus eum diligere, quam cognoscere, quare potius diligere, quam timere. quare potius diligere quam diligere, quare tamen diligere. De quadruplici sensu diuinæ dilectionis. primus sensus, secundus sensus, tertius sensus de modo diuinæ dilectionis, qui 20. modis exponi potest, quod quadrupliciter exponitur modus diligendi Deum. alij quatuor modi diligendi Deum. alij quatuor.

DOMINICA X. POST PENTEC.

Contra confidentiam sui ipsius de humiliatione superborum, & exaltatione humilium. in euangelio Pharisei, & Publicani. De differentia status Pharisei, & Publicani. De quorundam confidentia arroganti & uitiosa. de differenti actu Pharisei, & Publicani. De duplici parte iustitiæ, quam sibi arrogabat Phariseus. De digna præparatione humilis Publicani ad conuersionis orationem. de eorum differenti fructu, quod uariis fuit fructus eorum.

DOMINICA XI. VEL XXII.
post Pentecosten.

Quanta fecerit Dominus animæ rationali.

DOMINICA XVI. POST
Pentecosten.

De calamitatibus humanæ uitæ, & maxime senectutis. De septem calamitatibus spiritualibus humanæ uitæ, & maxime malorum senum, quanta impatientia cruciantur hi, qui in uitijs senescunt. de tædio præsentis uitæ, quo cruciantur. de periculosa ignorantia quæ in eis regnat, quomodo periculose in eis tenebescit lumen intellectus. De triplici eorum prauitate quam incurrunt ex longa mala uita. Ad quantam diuinorum insensibilitatem perducatur se-

nem longior mala uita. De eorum mentis cecitate, & sera conuersione. De admiratione inspirata supernæ mentis senectutis & de septem calamitatibus corporis senum. quod omnia earum corporis ossa mouentur per iuncturarum laxationem, de crurium debilitate, de dentium diminutione, de caligine oculorum, de immobilitate labiorum, de lenitate somni, de auditus amissione, de septem experimentalibus calamitatibus senectutis, de tremore capitis in senectute. De timore membro rum senis, de canicie capitis senum. quomodo in senectute tumescunt membra, quomodo in senectute frigidescit uirtus generatiua, de morte senis. De lacrymis ueris, & fictis in morte senum.

DOMINICA XXII. POST
Pentecosten.

De multiplici ueritate. De triplici ueritate, scilicet cordis, oris, & operis. Quod ueritati cordis tria necessaria sunt. Quod ueritati oris tria opposita sunt, quod necesse est hominem non solum corde, & ore, sed et opere esse ueracem. De triplici ueritate, scilicet uitæ, iustitiæ, & doctrinæ. Quid est ueritas uitæ, & quibus est necessaria. de ueritate iustitiæ, & in quibus regnare debet. de ueritate doctrinæ, & quibus est necessaria. de ueritatis confessione, circa quæ tria consideranda sunt. quod duobus modis homo a ueritate declinat. Quod in tribus casibus licet ueritatem tacere, quod nunquam licet ueritatem negare, uel falsitatem firmare.

DOMINICA PRIMA POST
Pentecosten.

Sermo de eleemosyna.

De duodecim fructibus eleemosynæ, de quatuor primis qui pertinent ad incipientes, quod duæ generales peccatorum radices per eleemosynam mortificantur. De duplici oratione, qua eleemosyna surgit. Quod ex eleemosynarum largitione illuminatur homo ad uita, & uirtutes cognoscendas. quod uita gratiæ, & gloriæ per eleemosynam acquiri potest. De alijs quatuor fructibus eleemosynæ, qui pertinent ad continuantes, quod liberat a duplici malo. scilicet temporali, & æterni, quod per eam acquiritur sanitas corporalis, & spiritalis. Quod præstat duplex adiutorium defen-

suum & pugnatiuum, quod multiplicatur diuitiæ temporales & gratiæ spirituales. De ultimis quatuor fructibus eleemosynæ pertinentibus ad perseverantes, quod eius uirtus superat diabolus, & quodam modo Deum, quod bona temporalia conseruantur. Quod perfectiones præceptorum, & consiliorum adimplent, quod duplex gloria potest acquiri in presenti, & in futuro.

DOMINICA TERTIA POST
Pentecosten.

Quantæ efficacitæ sit in bonum, uel malum societas bona uel mala. De multiplici lucro spiritali, quod erit ex societate bonorum cum bonis, quod ex societate bonorum cum bonis melius cognoscuntur bona, & mala. Societas bonorum contra malum, & erga bonum robustior est. De multis modis, per quos a peruersis hominibus fragiles seducuntur. De triplici malitia, per quam peruersi seducunt fragiles. Prima malitia, secunda malitia, tertia malitia. De tribus blanditijs quibus a peruersis fragiles peruertuntur, de triplici uolentia qua contaminantur. Violentia exaltationis, uolentia continuationis, uolentia infestationis. De triplici uaria societate bonorum & malorum uirorum, de mira utilitate societatis iustorum & peccatorum cum malis, quod conuersatio iustorum cum malis quandoque tollerabilis est, quod propter septem uitandi sunt mali.

DOMINICA VIII. POST
Pentecosten.

De multiplicibus rationibus, quare a Deo prospera mundi dantur iustis. Quod propter triplices causas principales mundi prospera dantur incipientibus iustis. Ut palam fiat quod a Deo creata, gubernata, & data sunt, propter condescensionem propter discretiorem, quod propter tres causas principales prospera mundi dantur iustis proficientibus, propter diuersorum statuum connexionem, propter manifestationem potentiam, clemenciam, & sapientiam suam. Ut eorum magnificentiam manifestentur, ut iam in presenti participent gloriam paradisi, ut participent gloriam substantialē, consubstantialē, accidentalem.

DOMINICA SECUNDA

de Adventu.

De varijs iudicijs, & tormentis inflit-
tis peccatoribus in aduentu iusti iudicis
Iesu Christi. Quod contra carnales homi-
nes triplex officium exercet, quo secreta
cordis cognoscit, quod peccata cordi lo-
co, & tempore manifestat. quod terribili-
ter comminatur carnalibus. de tribus
flagellis peccatoribus, & maxime carnali-
bus datis, quo Christus flagellat homines
carnales. quod saepe per pestes. de aeterna
damnatione carnalium hominum, & pec-
catorum, de eorū aeternis supplicijs. quod
in inferno cruciatus disperabiles habent,
quod patiētur horribiles cruciatus, quod
interminabiles erunt.

IN EPIPHANIA DOMINI

nostri Iesu Christi.

De tribus admiratione dignis in Ma-
gis, in Scribis, & in Herode.
De triplici stella, qua Magi illuminati sūt.
De admiranda cæcitate Scribarum circa
ea quæ in summo desiderabāt. Intellectus
Herodis circa ea de quibus tremebat, de
admirando feruore Magorum circa domi-
num, quod intelligitur ex multis circum-
stantijs. De magna fiducia, quā Magis præ-
buit Christi fides de admirabili eorum
gaudio in apparitione stellæ, de alijs trib.
quibus eorū feruor apparet admirandus,
quod fuit admirabile nō scandalizari in si-
gnis humilitatis Chri, de misterio adora-
tionis, & oblationis, quod est mirabile
quod non cōmemoratur ab euangelista
Virginem Magis aliquid fuisse loquutam.

DOMINICA V. POST

Epiphaniam.

De regno cœlorum, quid sit regnum
Dei, de operatione creationis, redemptio-
nis, boni gratuiti & liberi arbitrij.

DOMINICA XX. POST

Pentecosten.

De triplici statu animæ s. offensionis illumina-
tionis, & conuersionis.

Quomodo per septem gradus pecca-
tor descendit in profundum peccatorum.
De peccato consensus, quando est mor-
tale, & quando ueniale, quid addat cōsen-

ui culpæ sequens opus malum, quantum
deterius est peccare publicè quā occultè,
quod deterius est peccatum excusare vel
defensare quam peccatum perpetrare, de
nequitia eorum qui persequuntur eos qui
corrigit illos, de pestifera contagione
quorundam peruersorum, de septempli-
ci lumine quo anima peccatoris a Deo il-
luminatur, quod ad peccatorū conuersio-
nem est necessaria recognitio vitæ præte-
ritæ. Quantū de præ. mala vita admiratur
peccator cū cognoscit se ipsum, de veraci
contritione, & quæ ad eam requiruntur;
quomodo in tota vita sua mutatur pecca-
tor cum est veraciter conuersus, de timo-
re qui peccatorem apprehendit cum reli-
querit peccata sua, quid faciat Confessio
in homine veraciter confitente, de ma-
gnanimo contēptu peccatoris contra ob-
loquentes de sua conuersione, de septem-
plici emendatione peccatoris, de firmo
 proposito animæ patientis in peccata am-
plius non redeundi, de intellectuāli pūdo-
re animæ veraciter penitentis, de triplici
timore peccatoris cōuersi, de admirando
profluuiō lacrymarum animæ penitentis
& de virtuosa efficacia earum, de elemosy-
narum pietate, & quomodo dispensari de-
bet, de suauitate qua in Deo peccator sen-
tit de sua conuersione, de his quæ necessa-
ria sunt in penitente vt p̄seuerit in bono.

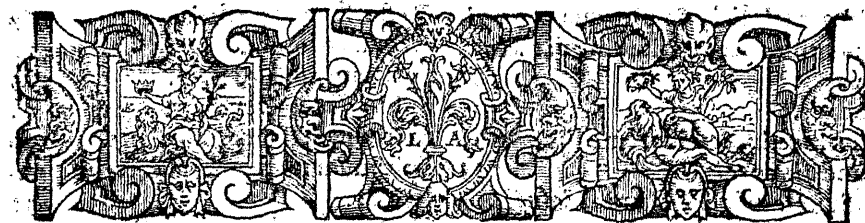
DOMINICA IN QVINQVA.

De sacrificio Abraham, quomodo præce-
pit dominus ei imolare filiū suum Isaac,
prima tētatio, secunda, tertia, quarta, quin-
ta, sexta, septima, quomodo se præpara-
uit ad imolandum filiū, quomodo obe-
diuit simpliciter, libenter, velociter, fide-
liter, stabiliter, viriliter, indefinenter, exe-
cutioni mandauit, prima mandati execu-
tio, secunda, tertia, quarta, quinta, sexta,
septima.

IN NATIVITATE DOMINI.

De triplici natiuitate Christi, de aeterna
generatione filij ab aeterno patre, de pa-
tris, & filij coæternitate quæ in emana-
tione luminis denotantur, de patris & fi-
lij coæqualitate quæ in emanatione imagi-
nis designantur.

F I N I S.

S E R M O N V M.
Q V I N H O C T O M O
CONTINENTVR, ELENCHVS.

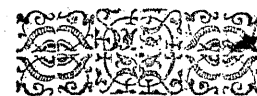
A BRABÆ sacrificio. pa- gina. 464	Esuriē iustitiæ, seu famelica iustitia, pag. 198
Aduersa malis, quare den- tur. 530	Inspirationibus, & inspirationum va- rietate. 21
Amore proprio, seu priuato. 170	Inspirationum discretionē. 30
Amorem mundi, & malis eius conditio- nibus. 287	Inspirationum merito. 55
Amore inter Deum & animam. 447	S. Iosepho sponso Beatæ Virginis. pag. 456
Animæ dignitate. 279	Iustitia Christiana, integra, ordinata & zelante. 147
Animæ iustæ triplici statu. 433	Lucta multiplici. 188
Annunciatione Virginis Gloriosæ. pag. 540	Mariæ glorioso nomine, scilicet, quodd dicitur stella maris. 75
Ascensione Domini. 240. & 253	Mariæ glorioso nomine, Et quodd inter- pretatur amarum mare. pag. 81
Beatitudinibus octo euangelicis. 166	Mariæ glorioso nomine, Et quomo- do Maria Domina interpretatur. 86
Calamitatibus senectutis. 317	Mariæ Virginis Gloriosæ, septem ver- bis, in quibus septem gradus, seu processus amoris insinuantur. 104
Christiana vita. 139	Mariæ Virginis Gloriosæ Purificatio- ne. 116
Christiana pietate. 158	Mariæ Virg. Gloriosæ, Assumpt. 124
Confessione peccatorum. 355	Martyrio, & persecutione iustorum. pag. 230
Confidentia sui ipsius mala. 312	Mendacio multiplici. 345
Consensu virginali. 92. & 98	Miseria conditionis humanæ. 535
Contemptu mundi. 543	Misericordiæ perfectione. 206
Conuersione peccatorum. 419	
Dilectione diuina. 304	
Disputatio contra obedientiam. 489	
Donis Spiritus sancti, & quomodo com- municantur diuino amori. 1	
Eleemosynæ fructibus. 374	
Epiphania Domini. 404	

I N D E X.

Militate triplici, & pro qua terra viuentium pro beatitudine danda est. pag.	183	Rectoribus, & praelatis. Regno colorum.	367 411
Mortuis.	503	Societate bona, & mala.	384
Multiloquio, & eius remedijs.	506	Spiritussancti fructibus.	65
Munditia cordis.	215	Spiritussancti manifestatione.	70
Natiuitate triplici Domini Iesu Christi.	515	Spirituum malignorum exercitu. pagina.	295
Obedientiae euangelicae summa perfectione.	476	Taciturnitate boni, & mali.	470
Oratione sacratissima.	261	Tormentis carnalium.	399
Pacis multiplici bono.	224	Tribulationibus.	525
Paupertate spiritus.	174	Verbo Dei.	134
Prospera mundi, quare iustis dentur. pag.	394	Veritate desiderabili.	328
		Veritate multiplici.	338
		Vilitate hominis.	538

F I N I S.

I N D E X R E R V M N O T A B I L I V M, Q V Æ H O C O P E R E C O N T I N E N T V R, A L P H A B E T I C A S E R I E D I G E S T V S.

A bram quibus tentationibus a Deo probatus fuerit. pagina.	464.f.g. & seq.	A mare Deum debemus ob varias causas. pag.	250.f
A bram quid significet. pagina.	465.a	A mare nobilius est, quam amari.	306.e.f
A bram credidit Deum suscitaturum filium suum Isaac.	468.f	A maritudo maris. unde nascatur.	81.e
A brahe filij eius opera facere debent.	470.c	A mor mundanus astutissimus.	288.e
A brahe obedientia explicata.	467.c. & seq.	A mor mundanus acutissime videt.	287.h
A bsentia rei amata. est doloris causa.	83.c	A mor mundi est impius in Deum, in se, & proximum.	289.e. 290.a. & e
A ccidia quid sit.	302.c.d	A mor mundi fermento comparatus.	290.b
A ccidia filia quae.	ibid.e.f	A mor mundi aduersatur humilitati.	291.c.d
A ccipiter moritur ex panis comestione. pagina.	328.e	A mor mundi amorem priuatum fouet.	289.e
A ctiue vitae opera sex.	439.d. & seq.	A mor mundi in tres amores diuisus.	317.g
A dam quid significet.	444.c	A mor mundi iniquitatibus anima vires replet.	290.b. & seq.
A dam iuste damnatus ob peccatum. & seq.	540.c.	A mor Dei melior est in via, quam cognitio.	306.b
A dam cur dignus fuerit misericordia. pagina.	540.g. & seq.	A mor diuinus quae faciat cognoscere. & g.	7.d
A doratio quid sit.	199.a	A mor diuinus in se transformatur.	8.f
A dulatio est amicitiae pestis.	334.a	A mor diuinus consolidatur.	5.h
A dulatio causa comparata.	351.a	A mor diuinus liquescit, & quomodo. & seq.	4.d
A dulatio quando sit peccatum mortale.	351.d	A mor diuinus facit proficere.	6.e
A dulatio quomplex sit.	350.d	A mor diuinus gignit timorem, & de quibus rebus.	4.a
A dulationis descriptio quedam.	350.c.f	A mor diuinus comparatur igni.	3.g. & seq.
A dulationis detestatio.	ibid.e. & seq.	A mor diuinus facit distinguere, & quomodo.	5.a. & seq.
A dulator sicut clauum in oculum.	350.e	A mor diuinus in aduersis incunditate replet.	6.b
A dulatores sirenis comparati.	185.e	A mor diuinus illuminat.	7.d
A ffectus humanus ad quae afficiatur.	310.b	A mor quid sit.	414.h
A gentium quatuor genera.	412.b	A mor triplex.	33.e
A ltare unde dictum.	236.b	A mor triplex in anima.	304.f
A ltare mystice voluntatem humanam designat.	400	A mor, quo anima unitur Deo, est triplex.	453.b. & seq.
A mare est intelligere, quibus modis differant.	305.b	A mor est actus nobilissimus hominis.	207.a

<i>Amor est causa quod aliquis sit bonus vel malus.</i>	305.c	<i>Amoris effectus est compati.</i>	114.e
<i>Amor est suavisimum manna.</i>	307.d	<i>Amoris effectus est summe unire.</i>	105.g
<i>Amor ex quibus rebus oriatur.</i>	82.b	<i>Amoris effectus est se communicare.</i>	106.e
<i>Amor preceps est.</i>	90.c	<i>Amoris effectus est gustare.</i>	112.h
<i>Amor non sentit amaritudinem.</i>	271.g	<i>Amoris status tres.</i>	451.c
<i>Amor proprius unde nascatur.</i>	271.a	<i>Amoris natura qua.</i>	150.h
<i>Amor proprius est crudelis, & terribilis.</i>	274.f. & seq.	<i>Amoris modus est non habere modum.</i>	349.f
<i>Amor proprius comparatus pardo.</i>	274.b	<i>Amoris inuitatio est praeuenire amando.</i>	306.h
<i>& leoni.</i>	275.b	<i>Amici mortem qua affectiones sequantur.</i>	83.f. & seq.
<i>Amor proprius radix omnium malorum.</i>	269.h	<i>Amicus pro amico vult mori.</i>	84.e
<i>Amor proprius est egerus.</i>	288.h	<i>Anacharitarum status examinatus.</i>	496.d
<i>Amor proprius Deum blasphematur, & quot modis.</i>	273.g	<i>& seq.</i>	
<i>Amor proprius operatur desperationem in anima.</i>	276.g. & seq.	<i>Angelus minus dignus fuit redemptione quam homo.</i>	533.e
<i>Amor proprius quas malignitates operetur in anima.</i>	273.c. & seq.	<i>Angelus Domini quid mystice significet.</i>	426.c.d
<i>Amor proprius triplex.</i>	270.a	<i>Angelus magis peccauit quam homo.</i>	540.g
<i>Amor proprius cur non sit sub precepto.</i>	270.a	<i>Angelus quomodo animam illuminet.</i>	23.d
<i>Amor proprius descriptus per varios effectus.</i>	275.e. & seq.	<i>Angelus quomodo voluntatem humanam moueat.</i>	23.a
<i>Amor proprius quas ruinas efficiat in anima.</i>	271.d. & seq.	<i>Angeli non sinunt se adorari ab homine post Christi ascensionem.</i>	258.f.g
<i>Amor priuatus foedissimus.</i>	290.g	<i>Angeli recedunt a ciuitatibus in quibus abus dant peccata.</i>	387.a.b
<i>Amor hominis ad tria affici potest.</i>	147.a	<i>Angelorum numerus quantus.</i>	91.e
<i>Amor amato subijcitur.</i>	115.f	<i>Angelorum officium quatuorplex.</i>	23.a. & seq.
<i>Amore proprio qui tenentur, quibus comparantur.</i>	289.b	<i>Angelorum cur quatuor nomina hominibus reuelata.</i>	24.e
<i>Amore maximo erga Christum quidam mortuus est.</i>	241.g	<i>Angelica natura quomodo suffragata sit ad mysterium incarnationis.</i>	101.d.e
<i>Amores duo duas ciuitates faciunt.</i>	270.c. & seq.	<i>Anima & corpus quibus rebus crucientur.</i>	29.e. & seq.
<i>Amoris diuini effectus.</i>	3.b. & seq.	<i>Anima nobis data in depositum a Deo.</i>	535.g. h
<i>Amoris diuini duodecim stimuli.</i>	454.f. & sequen.	<i>Anima a quibus rebus sit mundanda.</i>	217.f
<i>Amoris diuini gustus interdum etiam corpus nutrit.</i>	10.d	<i>Anima seu mens conuertendo se ad creaturas qualis euadat.</i>	136.f. & seq.
<i>Amoris diuini transformatiui fructus qui.</i>	9.f	<i>Anima quibus beneficijs a Deo fuerit affecta.</i>	285.c. & seq.
<i>Amoris diuini gustus quantus.</i>	9.g	<i>Anima quibus gradibus perducatur ad beatitudinem.</i>	169.f
<i>Amoris diuini vis quanta.</i>	6.d	<i>Anima quibus modis a Spiritu sancto mouetur.</i>	294.a. b
<i>Amoris veri natura qua.</i>	105.c	<i>Anima est moneta aeterni regis.</i>	280.b
<i>Amoris triplex vis.</i>	202.d	<i>Anima quomodo seipsam videat.</i>	279.f
<i>Amoris proprii varij effectus crudeliter.</i>	275.e. f. g.	<i>Anima aliqua re necessario delectatur.</i>	271.e
<i>Amoris proprii detestatio pulcherrima.</i>	279.b. c. d.	<i>Anima uentus nominatur.</i>	247.f
<i>Amoris effectus est de re amata exultare.</i>	207.b	<i>Anima est Dei sedes.</i>	264.h
		<i>Anima quibus rebus satiatur.</i>	204.d. & seq.
		<i>Anima in formis sine gratia.</i>	228.e
		<i>Anima</i>	

<i>Anima cur facies nominetur.</i>	300.f	<i>cognoscatur.</i>	280.g
<i>Anima quanta labore a Christo recuperata fuerit.</i>	285.e. f. g. h	<i>Anima considerationes varie.</i>	280.a
<i>Anima quantum fuerit ab aeterno a Deo dilecta.</i>	286.g	<i>Anima dignitas quanta, & late explicata.</i>	280.a. & seq.
<i>Anima deuota quomodo pariat Christum.</i>	524.a	<i>Annunciationis solemnitas quanta.</i>	93.a. b
<i>Anima mulierum comparata.</i>	524.a. & seq.	<i>Apostoli quam doctrinam docuerint.</i>	255.d. & seq.
<i>Anima concipit, parit, & postea se reperat immundam.</i>	117.a. b	<i>Apostoli sunt iudices Dei.</i>	238.h
<i>Anima quanta estimata fuerit a Deo.</i>	282.g. & seq.	<i>Apostoli quomodo missi a Christo.</i>	234.c. d
<i>Anima humana quanti fiat a diabolo.</i>	282.h	<i>Apostoli carbones dicti.</i>	2.e
<i>Anima quantum parui fiat ab homine.</i>	282.h & seq. qui	<i>Apostolorum paupertas praedicta a sybilla.</i>	235.b
<i>Anima a bus rebus expurgari debeat.</i>	13.b	<i>Apostolorum munus explicatum.</i>	15.h
<i>Anima de quibus rebus illuminari debet.</i>	14.a	<i>Aquarius unde sic dictus.</i>	434.f
<i>Anima quomodo impediatur, ne illuminetur ueritate.</i>	23.c	<i>Aquilo quid mystice significet.</i>	326.f. g.
<i>Anima quibus gradibus expugnetur a diabolo.</i>	56.c. d	<i>Aquilo quid in scriptura significet.</i>	267.f
<i>Anima donis Spiritus sancti expediri debet.</i>	11.b	<i>Aquila quid designet.</i>	80.d. e
<i>Animam qua delectare soleant.</i>	28.g. & seq.	<i>Aranea natura.</i>	319.b
<i>Animam spirituum Dei habere, quibus signis cognosci possit.</i>	70.a. & seq.	<i>Arbor qua non facit bonum fructum, qua sit.</i>	52.f
<i>Anima status septem.</i>	11.b	<i>Arca Moysis fuit figura Mariae.</i>	12.h
<i>Anima status tres.</i>	324.b. c	<i>Arca unde dicta.</i>	130.a
<i>Anima locus proprius qui sit.</i>	430.c	<i>Arcus quid mystice significet.</i>	483.f
<i>Anima magnitudo quanta sit.</i>	282.c. d	<i>Arcus quid mystice significet.</i>	121.e
<i>Anima beatae sunt caelum.</i>	256.f	<i>Ardua dupliciter agredi possunt.</i>	5.h
<i>Anima proficiens gradus tres.</i>	452.d	<i>Ardais & dubijs in rebus quid agendum.</i>	54.b. & seq.
<i>Anima vires tres.</i>	136.e	<i>Aries cur sic dictus.</i>	435.b
<i>Anima vires.</i>	309.e	<i>Arrogans miser & pauper est.</i>	111.f
<i>Anima sensus quinque.</i>	321.g	<i>Arrogantis, natura descripta.</i>	111.e. & sequen.
<i>Anima rationalis quanta sit capacitas.</i>	412.f. g.	<i>Arrogantia spiritualium gratiarum triplex.</i>	111.e
<i>Anima iuste status triplex.</i>	433.b	<i>Arrogantia ceteris peccatis est periculosior.</i>	360.h
<i>Anima dignitas quanta sit.</i>	186.c	<i>Articuli fidei, qui explicite credendi.</i>	295.h. & seq.
<i>Anima cuius est gratia.</i>	204.c	<i>Asse, quid significet.</i>	28.h
<i>Anima triplex potentia.</i>	221.b	<i>Asser quid significet.</i>	268.h
<i>Anima ostium est voluntas.</i>	454.c	<i>Ascendere in caelum cur Christus uoluerit.</i>	240.a
<i>Anima locus est Deus, in quo conseruari debet.</i>	337.e	<i>Ascensio Christi cur facta in nube.</i>	248.b
<i>Anima quadruplex uirtus.</i>	412.f	<i>Ascensio Christi cur facta uisibiliter patet.</i>	245.h
<i>Anima potenti quomodo perficiantur per octo beatitudines.</i>	170.g. & c	<i>Ascensio Christi cur quadraginta die facta.</i>	255.b
<i>Anima in gratitudinem admiratur Deus.</i>	280.e	<i>Ascensio Christi cur magis dilata, quam resurrectione.</i>	258.f
<i>Anima natura & pulchritudo, quibus rebus</i>		<i>Ascensio Christi cur dilata fuerit.</i>	254.c. & seq.
		<i>Ascensio Christi quot fructus attulerit, & eorum explicatio.</i>	257.b. & seq.
		<i>Ascensio Christi facta uirtute propria.</i>	245.f
		<i>Ascensio,</i>	

I N D E X.

<i>Ascensio, assumptio, & euolatio, quomodo differant.</i>	245.g	<i>ea opiniones.</i>	175.d.e
<i>Ascensionis Christi descriptio.</i>	244.a. & seq.	<i>Beatitudo in vita delitiosa quot modis ponatur.</i>	175.e
<i>Ascensionis Christi quanta festiuitas.</i>	253.d. & seq.	<i>Beatitudines quomodo animam perficiant.</i>	170.g
<i>Ascensionis Christi solemnitas explicata.</i>	240.a. & seq.	<i>Beatitudines quomodo dirigant animam.</i>	170.b
<i>Ascensionis Christi solemnitas quanta.</i>	240.d.e.f	<i>Beatitudines ordinantur ad perfectionem animae.</i>	172.g. & seq.
<i>Ascensionis Christi effectus.</i>	240.f	<i>Beatitudines applicata festo omnium Sanctorum.</i>	237.d. & seq.
<i>Assumptionis Mariae dies sublimis.</i>	124.d	<i>Beatitudines quos fructus pariant.</i>	173.c. & sequen.
<i>Astrologia iudiciaria damnata.</i>	406.g.h	<i>Beatitudines sunt actus heroici.</i>	169.b
<i>Attentio orationis triplex.</i>	158.g.h	<i>Beatitudines quot sint.</i>	169.b
<i>Attentio in oratione necessaria.</i>	159.a	<i>Beatitudines diebus creationis possunt accommodari.</i>	169.c
<i>Auaritia radix omnium malorum quomodo.</i>	270.e.f	<i>Beatitudinis aeternae descriptio.</i>	548.c.d.
<i>Auaritia beatitudinem impedit.</i>	171.f	<i>Beatitudinis remuneratio quanta.</i>	214.b. & seq.
<i>Auaritia damnata.</i>	328.a.f	<i>Beatitudinis actus precipuus est amor.</i>	207.c
<i>Auaritia filia quae.</i>	302.a	<i>Beatitudinum effectus qui sint.</i>	173.e. & seq.
<i>Auaritia detestatio.</i>	337.f. & seq.	<i>Beatitudinum breuis declaratio.</i>	236.g
<i>Auarus aranea comparatus.</i>	319.b.c	<i>Beatitudinum finis est regnum caelorum.</i>	237.b
<i>Auarus unde dictus.</i>	301.f	<i>Benedicere quid significet.</i>	122.a
<i>Auarus quis dicatur.</i>	301.f	<i>Beneficentia virtus commendata.</i>	203.f.g
<i>Auditor verbi Dei, vide, verbum Dei.</i>	60.a	<i>Benignitas quid sit.</i>	69.a
<i>Aureola cui debeatur.</i>	326.f	<i>Benignitas Spiritus sancti fructus.</i>	68.b
<i>Auster, quid mystice significet.</i>	326.f	<i>Benignitas cur sic dicta.</i>	368.f
		<i>Benignitas quid sit.</i>	368.f
		<i>Benignus quis dicatur.</i>	68.b
		<i>Blasphemia quibus modis fiat.</i>	298.f
		<i>Blasphemia in Deum quae sit.</i>	273.d
		<i>Bona praesentis vitae quot sint.</i>	52.g
		<i>Bona opera necessaria sunt ad salutem.</i>	443.b.c
		<i>Bona opera qualiter fieri debeant.</i>	443.g.h
		<i>Bona, in quibus consistit mortalis vita, tria sunt.</i>	224.c
		<i>Bona temporalia quomodo nobis data sint.</i>	49.b
		<i>Bona temporalia an sint a Deo petenda.</i>	265.d.e
		<i>Bona temporalia quae sint.</i>	265.d.e
		<i>Boni quas persecutiones patiantur ab impijs.</i>	234.a
		<i>Boni ob quas causas debeant vitare malos.</i>	393.c.g
		<i>Bonum quotuplex sit.</i>	320.a
		<i>Bonum minus pro maiori dimittendum.</i>	52.g. & seq.
		<i>Bonum opus tria requirit.</i>	337.b
		<i>Bonum</i>	

I N D E X.

<i>Bonum esse cum malis est valde laudabile.</i>	392.a	<i>Indo quanta.</i>	282.a.b.g
<i>Bonus & malus qui dicatur.</i>	305.c	<i>Caeli magnitudo quanta sit.</i>	248.f
<i>Bonus thesaurus qui.</i>	146.b	<i>Caelum empyreum beati corporis est locus.</i>	256.c.d
<i>Bonus qui dicatur, & quid sit bonitas.</i>	68.b	<i>Caelum empyreum cur sic dicatur.</i>	223.c
<i>Bonus solus Deus cur dicatur.</i>	520.b	<i>Caelum interdum naturam diuinam designat.</i>	257.c
<i>Bonorum hominis tria genera.</i>	151.e	<i>Caelum unde sic dictum.</i>	15.h
<i>Bonorum temporalium possessio non est damanda.</i>	395.e. & 396.b	<i>Caelum triplex.</i>	222.b
<i>Bonorum tria genera.</i>	437.b	<i>Caelum quod modis sumatur.</i>	216.a
<i>Bonis in operibus quae timenda sint.</i>	437.e	<i>Caena spiritalis quae sit.</i>	455.g
<i>Bonitas est fructus Spiritus sancti.</i>	68.h	<i>Cerastis serpentis natura quae.</i>	430.g
<i>Bonitatis diuina proprium quid sit.</i>	204.b	<i>Cervi natura.</i>	205.d
		<i>Caesar quid significet.</i>	280.c
		<i>Character bestiae quid sit.</i>	292.a
		<i>Charitas perfecta facit filium Dei.</i>	228.g
		<i>Charitas perfecta quae.</i>	214.f
		<i>Charitas semper habet praesentem Deum.</i>	67.h
		<i>Charitas est mater, conseruatio, & consummatio omnium virtutum.</i>	12.f
		<i>Charitas necessaria.</i>	2.h
		<i>Charitas facit hominem simpliciter bonum.</i>	2.b.3.b
		<i>Charitas est principalis donum in via, & in patria.</i>	207.a
		<i>Charitas satiari non potest.</i>	205.d
		<i>Charitatis actus non in amari, sed in amare consistit.</i>	306.c
		<i>Charitatis descriptio pro effectus.</i>	115.g
		<i>Charitatis descriptio quadam.</i>	203.h
		<i>Charitas est fructus Spiritus sancti.</i>	67.e.f
		<i>Charitas unde dicta.</i>	67.f
		<i>Charitas quid sit.</i>	67.g
		<i>Charitas primatum tenet in fructibus.</i>	67.g
		<i>Cherubin quid significet.</i>	32.b
		<i>Christi mors fuit nobis necessaria.</i>	535.a.b
		<i>Christi vox est verbum Dei praedicatum.</i>	455.b
		<i>Christi manus dextera & sinistra, quae sint.</i>	237.e
		<i>Christi aduentus quid in nobis generet.</i>	122.h
		<i>Christi nomina tria explicata.</i>	123.b
		<i>Christi obedientia quanta fuerit.</i>	479.e. & seq.
		<i>Christi doctrina, quam sit sublimis.</i>	166.f.g
		<i>Christi humanitas est beatorum corporum gloria.</i>	258.d
		<i>Christi humanatio transcendit ordinem vniuersi.</i>	89.a
		<i>Christi consilia non sunt nostra saluti periculosa.</i>	500.d
		<i>Christi humilitas in quo demonstrata.</i>	117.e.f
		<i>Christi</i>	

Christi *z*aphilacium est manus pauperis. 213.g
 Christum tres natiuitates, quomodo representet Ecclesia. 516.b
 Christi perfectiones quadam explicatae. 83.a
 Christi paupertas quanta. 180.g.h. & seq.
 Christi nobilitas carnalis. 458.b
 Christum os aperire quid significet. 168.d
 Christum ascendere in montem ad docendum quid significet. 167.c
 Christum sequi, quid sit. 32.b
 Christum esse regem Iudeorum, quibus modis probetur. 405.a
 Christum quibus positus fuerit in ruinam. 120.g
 Christum cur Virginem matrem veneretur. 128.d.e.f
 Christum missus primo ad Iudeos. 109.b
 Christum dedit nobis exemplum paupertatis. 117.b
 Christum quanto honore matrem affecerit in Assumptione. 128.h. & seq.
 Christum secreta cordium cognoscit. 400.f.g
 Christum pro veritate mortuus est. 333.f
 Christum quomodo intret ad animam. 455.d
 Christum quibus legibus se subicere voluerit. 116.g. & seq.
 Christum tempore passionis nullum gaudium sentiebat. 113.b
 Christum ab instanti incarnationis beatus. 257.d
 Christum altare cur dictus. 253.b
 Christum orat pro nobis apud Patrem. 258.a.b
 Christum quae officia exerceat erga carnales homines. 400.c
 Christum nomine Angei designatus. 400.c
 Christum cur ingemuerit propter hominum animas. 283.g. & seq.
 Christum solum propter animas fleuit. 284.a
 Christum quantum laborauerit pro anima acquisitione. 284.d. & e
 Christum mansuetudinis voluit esse magister. 185.c
 Christum tres in se habet substantias. 516.a
 Christum ostium est, per quod solum humiles intrant. 431.d.e
 Christum quae flagella exerceat in peccatores. 402.a. & seq.
 Christum duas habuit voluntates. 533.f
 Christum an mori debuerit pro peccatoribus. 534.a. & seq.
 Christum cur debuerit pro peccatoribus mori. 534.c. & seq.

134.c. & seq.
 Christus Dei patris recuperavit honorem. 110.c
 Christus quos saporos in se contineat. 113.a
 Christus cur post resurrectionem non statim ascenderit in caelum. 254.c. & seq.
 Christus quot horas steterit mortuus. 255.b
 Christus occurrit Virgini in Ascensione. 128.d
 Christus cur visibiliter ascenderit. 245.h
 Christus docturus cur sederit, & quid hoc significet. 167.g.h
 Christus cur ascenderit in caelum. 240.a
 Christus ad reuelationem gentium datus. 123.b
 Christus quomodo ascenderit in iubilo. 240. & 241.a
 Christus cur Sol dicatur. 240.c
 Christus docturus cur montem ascenderit. 167.d
 Christus quibus rebus ad patiendum motus. 12.b
 Christus dominus quanta cum solemnitate nobis donatus fuerit. 120.b
 Christus quomodo nobis fuerit donatus. 120.d
 Christus cur datur mundo. 122.f.g
 Christus se cuiquam nostrum tradidit. 214.a
 Christus est lumen salutare, & gloria nostra. 123.b.c.d
 Christus cur dicatur lumen. 123.e
 Christiana vita quid sit, eleganter explicatur. 139.b. & seq.
 Christiana vita omni hominum genere digna. 140.a
 Christiana iustitia qualis esse debeat. 147.g.h
 Christiana vita tres praecipuas virtutes. 140.c
 Christiani mali a simo comparati. 221.a
 Christianorum prima virtus est humilitas. 313.a
 Circumstantia peccatorum confitenda. 356.g
 Circumstantia aggravantes peccatum, quae quot sunt. 356.b
 Cythara, quid mystice significet. 10.c
 Civitas Dei est hominis cor. 189.g.h
 Civitas quid sit. 403.a
 Clamor spiritualis quid sit. 268.d
 Claritas ostendit corpus gloriosum. 132.g
 Clerici qua doctrina debeant esse imbuti. 372.a
 Clericis consortia laicorum fugienda. 370.d
 Clericorum mali mores nocent ecclesiae. 371.a
 Clericorum

Clericorum vita reprehensa. 371.a.b
 Clericorum conuivisa qualia esse debeat. 370.b
 Clericorum negligentia damnata. 372.f.g
 Clibanum quid mystice significet. 26.a
 Cocubus, quid significet. 277.d
 Cogitationes piarum quae. 218.a
 Cognitio, & amor quibus modis differant. 305.b.c
 Cognitio sui est principium gaudij aeterni. 538.f
 Cognitio sui necessaria ad salutem. 538.g
 Cognitio sui est causa humilitatis. 538.h
 Collirium quid mystice significet. 526.b
 Columbae natura. 118.c
 Commendatio diuina bonitatis est signum gratis. 72.f
 Communio est pietatis opus. 160.e
 Communionis praecipuum quomodo seruandum. 150.e.f
 Compassio erga quos habenda sit. 164.b
 Concionator quid debeat facere, ut verbi Dei intelligentiam recipiat. 135.c.d. & seq.
 Concines quomodo inter se versare debent. 153.d
 Concordia fratrum est dispositio ad recipiendum Spiritum sanctum. 15.e
 Concordia, vide Pap.
 Concordiae vis quanta. 203.c. & seq.
 Confessio requirit amaritudinum, & discretionem. 160.b.c
 Confessio propriae iniquitatis est signum gratiae. 72.c
 Confessio debet esse verecunda. 364.e
 Confessio requirit praemeditationem. 357.a
 Confessio debet esse satisfactoria. 365.g. & seq.
 Confessio debet esse accusatoria. 358.h. ex seq.
 Confessio non debet impediri a verecundia, & cur. 365. a.b.c.d.
 Confessio est pietatis opus. 159.g
 Confessio qualis esse debeat. 159.g. & seq.
 Confessio praeparationem requirit. 159.h
 Confessio unde sit dicta. 356.g
 Confessio an sit reponenda cum aliquod peccatis est oblitum. 358.a.b
 Confessio debet esse vera. 358.d
 Confessio debet esse de peccatis proprijs. 360.f & sequent.
 Confessio cur non sit reuelanda. 363.b.c
 Confessio an possit reuelari ex licentia confitentis. 363.d
 Confessio debet esse aperta, & plena. 362.e
 Confessio debet esse secreta. 362.h

Confessio sine contritione non est salutaris. 366.b
 Confessio triplicem requirit prudentiam. 355.h
 Confessio septem requirit praeparationes. 356.a.b
 Confessio debet esse integra. 356.e
 Confessio an sit iteranda non facta satisfactione. 362.b
 Confessio debet habere confidentiam remissionis peccati. 362.c
 Confessio debet esse cum prudentia. 362.d. ex seq.
 Confessionem qui ob verecundiam dimidiat, valde reprehensi. 365.a. & seq.
 Confessionem reuelans qua poena puniatur. 363.f
 Confessionis munus arduum. 366.b
 Confessio prudenter facta modi septem. 362.d. & seq.
 Confessionis sigillum, an semper seruandum. 362.b. & seq.
 Confessionis tres proprietates. 427.b
 Confessionis effectus varij. 428.c
 Confessionis praecipuum quomodo seruandum. 150.c
 Confessionis integritas triplex est. 356.e
 Confessionis sigillum est omnino seruandum. 364.d
 Confessionis modus debet esse contritus. 266.b
 Confessionis modus secretus. 366.e
 Confessionis ars periculosum bonum. 367.b
 Confessionis munus quae sit periculosum. ibid. b
 Confessionis modus iustus. 367.e
 Confessor debet turpia honeste interrogare. 361.c.d
 Confessor quantum scire debeat. 366.b
 Confessor qualis eligendus. 366.e.f.g
 Confessor qualis esse debeat. 366.f. & seq.
 Confessores non debent inquirere de alienis personis in confessione sine necessitate. 359.c.f.g.h
 Confessoris ignorantis quanta sit audacia. 366.b. & seq.
 Confitendo quot modis quis Deum, vel alios accuset. 359.a.b.e
 Confitens quando possit in confessione alieni peccati mentionem facere. 359.f
 Confitens an teneatur celare poenitentiam sibi impositam. 363.f.g.h
 Confitentes reuocando peccatum in damnationem errant. 360.b.c
 Confiteres tribus modis alios accusat. 359.a.b
 Confratres, quo inter se agere debeant. 153.e

Coniuges quomodo inter se uersari debeant. 153.e	Correctio quando, & quomodo faciendā. 162.b
Coniugatorum miseriam. 537.b	Correctio quotuplex sit. 162.e
Conuictum non est damnandum. 395.f.g	Corripere quid sit. 162.f
Conscientie bonae indiuuū quod. 157.f	Creationis sex dies mystice expositi. 439.e
Conscientie male signum est peccatum excusare. 421.b	& sequent.
Consensus in peccatum quando sit peccatum mortale. 420.b	Creatura etiam minima præstantia est maxima. 281.h
Consensus quid sit. 420.a	Creatura omnes suam influentiam cum alijs communicant. 203.f.g
Consuetudina a Christo data continent totam sapientiam studium. 475.c	Creatura sunt scala ad cognoscendam animæ dignitatem. 280.h
Consilium quid sit. 54.c	Creatura omnes facte propter hominem. 446.a
Consilium euangelicum quid sit. 149.h	Creatura sunt signa naturalia ad cognoscendum Deum. 8.c.d
Consilium quibus rebus inuenitur. 54.d	Creaturarum ordo explicatus. 271.a.b
Consilium qui dat qualis esse debeat. 54.e	Creaturarum magnitudo quanta. 281.c
Consilium adhibendum in rebus dubijs. 54.b	Creaturarum pulchritudo quanta. 281.d
Consilij pauci esse debent. 367.f	Credendum est, ut intelligamus, non contra. 61.e
Consolatio spiritalis, uide delectatio.	Credentium signa quæ sint. 243.e
Consolatio diuina quibus datur. 10.c	Cruce sine tribulatio quomodo sit ferenda. 38.b
Consolatione ex quo quos uerendum sit. 164.d.e	Cruce siue labor quot modis sine ratione sumatur. 38.b
Consolationes diuinae semper superant tribulationes. 254.h	Crucem suam qui non bene tollant. 38.b
Continentia est Spiritus sancti fructus. 69.g	& sequent.
Continentium miseria. 537.g	Currere quid in scriptura significet. 4.e
Continuatio in malo quantum possit. 421.f	
Contritio cordis est signum gratia. 71.b	
Contritio est ueluti medicina & emplastrum. 366.c.d	
Contritio cum acu comparata, & satisfactio cum filo. 321.f	
Contritionis, & confessionis. 366.d.e	
Contumelia quid sit. 231.f	
Contumelia quomodo fieri possit. 231.h	
Conuersatio, uide societas.	
per Conuersionis animæ peccatis ordo qui. 426.a	
Cor quare discipline corrigendū sit. 142.h	
Cor hominis ciuitas Dei est. 189.g.h	
Cornu quid mystice significet. 253.h	
Corona quid mystice significet. 522.g	
Corpus humanum cythara comparatum. 10.e	
Corpus pro seruo habendum est, & quomodo tractandum. 33.g	
Beati corporis dotes explicatæ. 133.a. & seq.	
Corpora Sanctorum, qui resurrexerunt cum Christo, ubi sunt. 463.e	
Corporis complexio, quæ animæ uires impediunt. 12.g	
Corporum beatorum motus quales sint. 247.h	
Correctio non sit spernenda. 334.e	

D

Annatorum miseria quanta. 547.e.f
Damnatorum pœnae quales sint futuræ. 402.b. & seq.
Damnatorum pœnae sunt desperabiles, quia ibi nulla est futura consolatio mutua. 403.a
Dauid quid significet. 407.e
Decalogi præcepta quid sint, & quomodo hominem ligent, & ordinent. 148.h. & seq.
Dei cognitio est omnibus naturaliter insita. 220.a
Dei uultus quid sit. 228.d
Dei benignitas in malos. 387.e
Dei sagitta quæ sint. 399.b. & seq.
Dei seruo quæ necessaria sint. 307.b
Dei definitiones tres. 307.b
Dei summum donum, est eius amor. 305.f
Dei nomen quale sit. 315.b
Dei dextera quæ sit. 257.b
Dei manus dextera, & sinistra quæ. 237.e.f
Dei inimici qui sint. 110.h
Dei sinistra, & dextera quid sint. 427.b

Dei

Dei sagitta quæ. 438.f	custodiat. 283.d
Dei amores tres. 148.e	Deus quomodo uideatur in hac uita. 221.d.e
Dei misericordia neminem excludit. 109.b	& 223.a
Dei misericordia super omnia opera eius. 534.d	Deus naturaliter cognosci potest. 220.b
Dei uoluntas qualis sit. 5.d	& seq.
Dei filius non est, qui ab eo non castigatur. 450.f.g	Deus quæ beneficia animæ contulerit. 285.c
Dei uoluntas quomodo nos moueat. 12.h	& sequent.
Deo fulgura quæ sint. 426.b	Deus solus potest habitare in anima. 264.h
Dei lumen in anima triplex. 7.g	Deus qualis sit. 219.g
Deo quid iustus retribuatur. 198.h	Deus superbos deprimat. 111.a
Deo triplex tribuitur honor. 199.a	Deus malos flagellando, misericordias uarias exercet. 530.f
Deum solum esse bonum, quomodo intelligatur. 520.h	Deus unde sit dictus. 240.g
Deus nemini gratiam denegat. 42.g	Deus quomodo diuites dimittat inanes. 112.b
Deus in mundo corde habitat. 217.c	Deus solus uoluntatem immutat. 22.c
Deus quomodo amandus. 148.a. & seq.	Deus uarijs modis inspirat. 22.c
Deus omnia gratis donat. 250.h	Deus quomodo sit amandus. 199.b.c
Deus solus præuidet futura. 298.b	Deus cur timendus sit. 199.d.e
Deus instruit tribus modis. 57.d	Deus qualis iudex sit. 199.d.e
Deus quantum dilexerit mundum. 520.b.c	Deus unus omnia creauit. 394.h
Deus amandus est ob uarias rationes. 250.f	Deus omnia gubernat. 394.h
Deus tripliciter cognoscitur sub ratione ueri. 7.d	Deus inferiora cognoscit. 395.a
Deus quæ dederit homini in eius creatione. 293.a	Deus quos homines diligit. 447.d. & seq.
Deus eligendo aliquem ad aliquem statum, dat ei gratiam necessariam illi statui. 118.f	Deus quos odio habeat. 448.a. & 449.g
Deus solus potest animam satiare. 264.g	Deus quibus modis quod diligit, corrigat. 448.h. & seq.
Deus quomodo aures habere dicatur. 268.c	Deus quomodo spectandus a nobis, ne peccemus. 440.d
Deus solus potest animam satiare. 413.g	Deum perfecte diligere uolenti quatuor seruanda sunt. 311.e
Deus cur carnem humanam assumpserit. 413.b.c	Deum qui negant. 43.f.g
Deus cur horam suam uisitacionis homines ignorare uelit. 324.c	Delectatio, seu consolatio spiritalis, an respicienda. 45.b
Deus cur potius præcipiat diligere, quam diligere. 306.e	Delectatio ex se nec bona, nec mala. 39.c
Deus quibus stimulis nos sollicitet ad suum amorem. 4.4.f. & seq.	Delectatio quotuplex. 39.c
Deus fecundus est, & generat. 518.a.b	Delectatio temporalis in quibus sita. 33.a
Deus is, quos ad aliquem gradum eligit, dat gratiam necessariam. 456.g	Delectatio, seu consolatio spiritalis quæ regit. 42.e
Deus ueniam non dimidiat. 356.e	Delectatio pura spiritalis quæ sit. 41.e
Deus cur magis præcipiat dilectionem, quàm aliud. 307.b	Delectationum spiritalium fallacia. 44.f.g
Deus cur sup omnia diligendus. 307.g. et seq.	Delectationis spiritalis quinque signa. 41.d
Deus cur potius præcipiat, ut ametur, quàm ut timeatur. 306.d	Deliberatio quid. 54.c
Deus cur iustis mala accidere permittat. 525.a. & seq.	Demon quando anima potentias ad malum inducat. 294.g
Deus quam diligenter animam humanam	Demon in quos habeat maiorem potestatem. 294.h

b 2 Dæmo-

I N D E X.

<i>Demoniis potestas magna.</i>	212. b	<i>Dilectio unde sit dicta.</i>	445. g
<i>Denarius triplex.</i>	292. b	<i>Dilectionis ordo qui.</i>	442. f. g. h
<i>Dentes quid spiritualiter significant.</i>	278. e	<i>Dilectionis Dei preceptum explicatum.</i>	304. d. & seq.
<i>Deploratio Dni Bernardini, ob socii defunctum.</i>	193. b. & seq.	<i>Dilectionis diuina erga nos magnitudo.</i>	520. b. c. & f. g.
<i>Desideria qua soleant homines torquere.</i>	412. e	<i>Disciplina quid sit.</i>	201. a
<i>Desiderium triplex.</i>	451. d	<i>Disciplina unde dicta.</i>	201. b
<i>Deniare uesperis peius est, quam deniare mane.</i>	320. d	<i>Disciplina quid sit.</i>	142. f
<i>Dextera, & sinistra quid significant.</i>	243. a	<i>Disciplina triplex.</i>	142. b
<i>Diaboli ars ad decipiendos homines.</i>	385. c	<i>Disciplina contrarietas, necessitas, & utilitas.</i>	201. b. & seq.
<i>Diaboli vicarij duces, per quos seducit mundum, qui sint.</i>	29. c. e. & seq.	<i>Discretio est auriga virtutum.</i>	442. d
<i>Diaboli potestas est maxima.</i>	276. d	<i>Discretio, rara avis in terris.</i>	486. b
<i>Diaboli potestas in multis ligata est.</i>	212. e	<i>Discretionis regula tres inspirationum bonarum.</i>	31. f. & seq.
<i>Diaboli gladius qui sit.</i>	56. g	<i>Distra, quid sit.</i>	438. c
<i>Diaboli venatici canes qui sint.</i>	428. b	<i>Diuina dilectionis modus uarie expositus.</i>	308. f
<i>Diabolus serpenti comparatus.</i>	438. b	<i>Diuinus quis dicatur, et unde dictus.</i>	297. f. g
<i>Diabolus quomodo animam expugnet.</i>	56. d	<i>Diuinitio ubi primo nota.</i>	297. f
<i>Diabolus quomodo immittat malas cogitationes.</i>	25. a. b	<i>Diuinationem qui profitemur.</i>	
<i>Diabolus, quo pacto homines decipiat.</i>	37. d	<i>Diuitia carbombus comparata.</i>	327. c
<i>Diabolus uarijs modis tentat.</i>	25. d	<i>Diuitia sunt spina, qua suffocant uerbum Dei.</i>	139. g
<i>Diabolus non habet potestatem incendendi omne cor.</i>	25. e	<i>Diuites cur difficile intrent in regnum caelorum.</i>	414. b
<i>Diabolus ad hominem iustum accedere non audeat, at homo malus audeat.</i>	382. g	<i>Diuitum miseria.</i>	537. c
<i>Diabolus cur angelus Domini uocetur.</i>	399. g	<i>Docere quomodo oporteat.</i>	156. f
<i>Diabolus semper uult, quod peius potest.</i>	212. b	<i>Doctor, uide Praedicator.</i>	
<i>Diabolus quatuor modis decipit animas tentando.</i>	26. b	<i>Doctores quomodo uarie docere deberent uarios auditores.</i>	154. d
<i>Diabolus quo pacto inuadat.</i>	36. c	<i>Doctores, & magistri quid facere teneantur.</i>	349. d. e
<i>Dicendi generatritia.</i>	515. c	<i>Doctrina quomodo tradenda sit.</i>	156. f
<i>Dies mala que dicatur.</i>	211. b	<i>Doctrina ab Apostolis tradita qua fuerit.</i>	255. d. & seq.
<i>Difficultas in bene agendo unde oriatur.</i>	440. b. & seq.	<i>Doctrina uarietas an deserenda propter scandalum.</i>	156. f
<i>Dilectio Dei requirit integritatem, & quantitatem.</i>	308. d. e	<i>Dominus, & domina unde dicantur.</i>	89. d & 91. b
<i>Dilectio Dei explicata.</i>	308. g. h. & seq.	<i>Dominorum miseria.</i>	537. f
<i>Dilectio Dei perfecta quatuor requirit.</i>	311. e	<i>Dominium quid sit, & uera dominatio.</i>	87. c
<i>Dilectio cur sit melior timore.</i>	305. d	<i>Dominium fundatur in lib. arbitrio.</i>	476. d
<i>Dilectio uera qua sit.</i>	335. d	<i>Dona disponunt animam ad imitandum Christum.</i>	12. b. & seq.
<i>Dilectio Dei cur magis in precepto quam ali quid aliud.</i>	307. b	<i>Dona Spiritus sancti quid sint.</i>	3. b
<i>Dilectio Dei qualis, & quanta esse debeat.</i>	304. e	<i>Dona Spiritus sancti preparant ad gratiam.</i>	11. b
<i>Dilectio proximi maxime in elemosyna apparet.</i>	381. d	<i>Dona Spiritus sancti quot sint.</i>	3. e
<i>Dilectio inimicorum, uide inimicus.</i>		<i>Dona Spiritus sancti ignis proprietatibus comparata.</i>	3. f. & seq.
<i>Dilectio, & affectio quomodo differant.</i>	61. f		Dona

I N D E X.

<i>Dona Spiritus sancti expediunt tres potentias hominis.</i>	11. b. & seq.	<i>Ecclesia precepta seruanda, & qua sint.</i>	150. a. b
<i>Dona Spiritus sancti expediunt septem uirtutes principales.</i>	12. d. & seq.	<i>Ecclesiasticus status triplex.</i>	371. g
<i>Dona Spiritus sancti qui habitus sint.</i>	3. a	<i>Ecclesiasticorum exempla mala ecclesie nocent.</i>	389. g. b
<i>Dona Spiritus sancti animam purgant a septem peccatis mortalibus.</i>	11. d. & seq.	<i>Egenus unde dictus.</i>	211. e
<i>Dona Spiritus sancti disponunt animam ad octo beatitudines.</i>	14. c. & seq.	<i>Elemosyna perfectionem secum affert.</i>	381. d
<i>Dona altiora non conseruantur, nisi fuerint labore acquisita.</i>	526. d	<i>Elemosyna cur danda.</i>	213. g
<i>Dona expediunt animam ad perfectionem uitae actiuae.</i>	13. d	<i>Elemosyna quomodo facienda.</i>	432. f
<i>Doni scientiae actus qui.</i>	5. b	<i>Elemosyna sanat.</i>	378. d
<i>Doni scientiae natura explicata.</i>	a. b. & seq.	<i>Elemosyna triumphum, & uictoriam parit.</i>	380. a
<i>Doni fortitudinis natura explicata.</i>	5. b	<i>Elemosyna priuatim homines diabolum superant.</i>	380. b
<i>Doni sapientiae natura explicata.</i>	8. f	<i>Elemosyna cur magis, quam alia opera datur mundare a peccato.</i>	375. e
<i>Doni consilij natura explicata.</i>	6. e. & seq.	<i>Elemosyna quomodo pingi possit.</i>	376. a
<i>Doni intellectus explicatio.</i>	7. d. & seq.	<i>Elemosyna facta melioribus, est melior.</i>	376. d
<i>Donorum triplex differentia.</i>	3. c	<i>Elemosyna omnibus danda est, & quibus magis.</i>	376. e. f
<i>Donum scientiae quid efficiat.</i>	5. a. b	<i>Elemosyna illuminat.</i>	376. g
<i>Donum intellectus quid intelligere faciat.</i>	7. g & seq.	<i>Elemosyna uiuificat.</i>	377. a
<i>Donum consilij quid efficiat.</i>	6. e. f	<i>Elemosyna danda est ex rebus suis.</i>	377. c
<i>Donum linguarum cur datum Apostolis.</i>	19. b	<i>Elemosyna a malis liberat.</i>	377. f
<i>Donum sapientiae, & intellectus quomodo differant.</i>	8. b	<i>Elemosyna magis grata qua sit.</i>	378. g
<i>Donum linguarum explicatum.</i>	19. f. & seq.	<i>Elemosyna tempore charitatis cur danda sit.</i>	376. b
<i>Donum intellectus differt a dono sapientiae.</i>	8. b. & seq.	<i>Elemosyna defendit.</i>	379. a
<i>Dormire, dormire, & obdormire quid significant.</i>	56. a	<i>Elemosyna bona multiplicat.</i>	379. c. d
<i>Dotes corporis beati explicata.</i>	133. a. & seq.	<i>Elemosyna cur apta ad tollendum peccatum.</i>	374. g
<i>Diaconi natura qua.</i>	386. e	<i>Elemosyna mortificat radices peccatorum.</i>	375. b
<i>Dubijs in rebus quid agendum.</i>	54. b. & seq.	<i>Elemosyna consecrat omnia bonorum genera.</i>	380. f
<i>Dulcissimi heresis.</i>	937. b	<i>Elemosyna non minuit opes.</i>	380. g
<i>Duplicitas oris ueritatem impugnat.</i>	340. b	<i>Elemosyna est singulare fundamentum euangelice perfectionis.</i>	381. f
<i>Duplicittatis signum, quod non sit.</i>	217. f	<i>Elemosyna glorificat.</i>	381. g
	E	<i>Elemosyna cur facienda sit.</i>	382. a. b
<i>Ebrietas quando sit peccatum mortale.</i>	352. g	<i>Elemosyna introducit ad Deum.</i>	382. c
<i>Ebrietas spiritualis in quo consistat.</i>	19. d	<i>Elemosyna praestantia.</i>	374. f
<i>Ebrietas spualis uita eterna.</i>	207. b. & seq.	<i>Elemosyna commendatio.</i>	382. d
<i>Ecclesia est signum magnum, quod apparuit in caelo.</i>	522. c. & seq.	<i>Elemosyna fructus est supplicatio.</i>	375. f
<i>Ecclesia tres habet hominum status.</i>	396. f	<i>Elemosyna descriptio per effectus.</i>	375. h
<i>Ecclesia non potest errare in approbatione regule religionis.</i>	502. a	<i>Elemosyna duodecim fructus explicati.</i>	375. b. & seq.
<i>Ecclesia mystice significata per mulierem.</i>	522. d. & seq.	<i>Emmanuel quid significet.</i>	136. a
<i>Ecclesia Christum spiritualiter parit.</i>	522. d	<i>Emulari quid sit.</i>	451. d
		<i>Epiphania unde sit dicta.</i>	404. f
		<i>Epiphania dies quibus miraculis fuerit illustrata.</i>	

<i>stratus.</i>	404.c	<i>Fides explicita in quibus requiratur.</i>	<i>ibi.</i>
<i>Equalium tria genera.</i>	153.b.c	<i>Fides implicita qua sit.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Error circa ingressum religionis damnatus.</i>	214.b.c	<i>Fides mixta qua dicatur.</i>	<i>ibi.</i>
<i>Esse ad dexteram Patris quibus conueniat.</i>	257.g	<i>Fidelis quid credere debeat.</i>	46.a
<i>Esurire, & sitis spiritualis quid sint.</i>	198.e.f	<i>Filij quomodo a parentibus instituendi sint.</i>	154.a.b
<i>Esurire quid sit.</i>	<i>ibi.g</i>	<i>Fili in quibus teneantur obedire parentibus.</i>	152.g
<i>Exaltari in hac uita non est Christiana dignitas.</i>	527.g	<i>Filiij spirituales quomodo instituendi.</i>	154.d
<i>Exultare quid sit.</i>	236.f	<i>Filius unde dicatur.</i>	213.b
<i>Excusationes quibus se tuentur, qui mortaliter peccant.</i>	422.b.c. & seq.	<i>Filius unde dicitur.</i>	229.f
<i>Exempla magis nocent, quam uerba.</i>	389.f	<i>Filius Dei est mundi polus.</i>	78.f
<i>Euangelista scripserunt diuino afflato spiritu.</i>	135.a	<i>Filius Dei est mundi centrum.</i>	79.e
<i>Eucharistia Sacramentum quot modis sumatur.</i>	160.f. & seq.	<i>Filius unde sit dicitur.</i>	462.b
<i>Eucharistia cibis duo habet.</i>	160.g.h	<i>Filius est coaeternus patri.</i>	517.d
<i>Eucharistia Sacramentū variè sumptū.</i>	161.c	<i>Filius est patri consubstantialis.</i>	518.f
	F	<i>Filius est coequalis patri.</i>	<i>ibi.c</i>
<i>Fabula unde sit dicta.</i>	349.f	<i>Filius cur Dei brachium dicatur.</i>	110.d
<i>Fabula quid sit.</i>	<i>ibi.f</i>	<i>Fletus defunctorum qualis esse soleat.</i>	327.d.e
<i>Fabulas fingere quando non sit peccatum.</i>	349.g	<i>Fletus, unde luctus, & lachryma.</i>	
<i>Facies quid significet.</i>	2.f	<i>Forma numeris, comparantur.</i>	336.g
<i>Facies Dei qua sit.</i>	221.f	<i>Fortis semper est, qui seipsum uincit.</i>	481.b
<i>Facundia proprium quid sit.</i>	27.c	<i>Fortitudinis uirtus differt a dono fortitudinis.</i>	5.h
<i>Falsum dicere potest esse meritorium.</i>	358.b	<i>D. Franciscus quibus uerbis suos ad perfectionem hortabatur.</i>	7.b
<i>Fames spiritualis quid.</i>	64.c.d	<i>D. Franciscus quid suis fratribus perhibuerit.</i>	37.e
<i>Fames spualis quid, & quotuplex sit.</i>	198.e.f	<i>Fructus nomine quid intelligatur.</i>	67.b
<i>Fascinatio quomodo fiat.</i>	337.b	<i>Fructus dupliciter ordinantur.</i>	<i>ibi.c</i>
<i>Fat. e nomine quid intelligatur.</i>	407.a	<i>Fructus Spiritus duodecim explicati.</i>	<i>ibid.b</i>
<i>Febris unde sit dicta.</i>	419.g	<i>& sequen.</i>	
<i>Feminarum impudicitia damnata.</i>	146.h	<i>Frui quid sit.</i>	<i>ibid.c</i>
<i>Festi dies qui seruandi.</i>	150.c	<i>Fulgur unde dicatur, & quomodo fiat.</i>	424.c
<i>Fidei gradus, per quos anima ad satietatem ascendit.</i>	204.e.f	<i>Fulmen quid sit, & quotuplex.</i>	<i>ibi.c.d</i>
<i>Fidei lumen perfectum, per quos gradus acquiratur.</i>	220.b. & seq.	<i>Futura solus Deus potest prauidere.</i>	298.b
<i>Fides quid sit.</i>	204.g		G
<i>Fides non est seruanda in malis promissis.</i>	353.b	<i>Gabriel quid significet.</i>	24.a
<i>Fides quid sit.</i>	69.d.e	<i>Galata quid significet.</i>	337.g
<i>Fides quid sit.</i>	407.g.h	<i>Gaudij magnitudo triplex.</i>	409.d
<i>Fides sine operibus mortua.</i>	354.a	<i>Gaudium quid sit.</i>	68.b
<i>Fides uina efficit Dei filium.</i>	228.d	<i>Gaudium aeterna gloria quantum sit.</i>	463.c
<i>Fides uina quid.</i>	228.d	<i>Gaudium est fructus Spiritus sancti.</i>	67.b
<i>Fides est Spiritus sancti fructus.</i>	69.d	<i>Gaudium quid sit.</i>	411.g
<i>Fides est ueluti stella quadam qua ducimur.</i>	407.g	<i>Gemini cur sic dicti.</i>	435.g
<i>Fides triplex.</i>	295.f	<i>Gens unde dicta.</i>	90.d
		<i>Gladius diaboli quid sit.</i>	56.g
		<i>Gladius mystice quid sit.</i>	64.b. & e.
		<i>Gladius quid mystice significet.</i>	32.b
		<i>Gladius passionis quomodo Maria animam pertransierit.</i>	121.d
		<i>Gloria beatorum quotuplex sit.</i>	398.b
		<i>Gloria</i>	

<i>Gloria mundi contemnenda.</i>	233	<i>Hypocritarum prudentia qua sit.</i>	338.g
<i>Gloria substantialis tota est in uisione.</i>	305.f	<i>Homo homini necessarius.</i>	383.f
<i>Gloria, & beatitudinis mensura, quanta sit futura.</i>	214. b. & seq.	<i>Homo dicitur spiritualis dupliciter.</i>	71.f
<i>Gradus septem, per quos ad fidem perfectum lumen uenitur.</i>	220.b. & seq.	<i>Homo spiritualis qui dicatur.</i>	51.g
<i>Gradus varij, quibus peruenitur ad peccatum, qui sint.</i>	421.a	<i>Homo quomodo ad imaginem, & similitudinem Dei sit factus.</i>	444.c.d
<i>Gratia quid sit.</i>	40.e	<i>Homo nascitur pauper.</i>	536.f
<i>Gratia triplex postulanda a Deo.</i>	55.d	<i>Homo cur magis redimi debuit, quam Angelus.</i>	533.e
<i>& seq.</i>		<i>Homo quibus desiderijs torqueatur in hac uita.</i>	412.c
<i>Gratia triplex.</i>	<i>ibi.d</i>	<i>Homo quomodo debeat esse ordinatus.</i>	442.b.
<i>Gratia quot modis detur.</i>	70.g	<i>& seq.</i>	
<i>Gratia est anima cibis.</i>	204.c	<i>Homo que dona acceperit a Deo in creatione.</i>	444.b. & seq.
<i>Gratia est manna absconditum.</i>	<i>ibi.d</i>	<i>Homo nascitur in peccatis parentum.</i>	535.h
<i>Gratia soli comparata.</i>	319.g	<i>Homo nascitur seruus multis modis.</i>	538.a.
<i>Gratia iustificans, quo differat a gratia gratis data.</i>	318.e	<i>& seq.</i>	
<i>Gratia iustificans tollitur per consensum in peccatum.</i>	420.f.g	<i>Homo nihil habet proprium nisi culpam.</i>	360.f
<i>Gratiam esse in aliquo quibus signis cognosci possit.</i>	71.a.b. & seq.	<i>Homo quid quotidie recogitare deberet.</i>	357.d.e
<i>Gratiæ lumen occultandum est.</i>	418.h	<i>Homo factus ad laborem.</i>	537.b
<i>Gratiæ gratis data, qua sint.</i>	70. d.e	<i>Homo quid fecerit contra Deum in sexto creationis die.</i>	446.a. & seq.
<i>Gratiæ, qua non sunt uirtutes, cur dentur peccatori.</i>	40.g	<i>Homo cum quibus sit.</i>	540.a
<i>Gratiæ omnes dantur per Mariam.</i>	91.c	<i>Homo microcosmos cur dicitur.</i>	287.b.c
<i>Gula quid sit.</i>	303.a	<i>Homo lutum, & fex est.</i>	7.h
<i>Gula effectus qui.</i>	11.e.f	<i>Homo tribus rebus Dei filius efficitur.</i>	228.d. & seq.
<i>Gula filia que, & quot.</i>	303.d	<i>Homo aranea similis.</i>	319.b
<i>Gula uicio quibus modis peccatur.</i>	<i>ibi.d</i>	<i>Homo quomodo sit Deo similis.</i>	320.a
<i>Gustus rerum spiritualium quid efficiat.</i>	9.b	<i>Homo malus, pessimum malum.</i>	382.g
		<i>Homo dupliciter se habet ad Dei speculationem.</i>	215.h
	H	<i>Homo a quibus abstinere debeat.</i>	217.f.
<i>Habitus in homine quotuplex.</i>	2.b.3.a	<i>& sequen.</i>	
<i>Habitus dirigens in anima duplex.</i>	6.f	<i>Homo dupliciter mentitur.</i>	235.f
<i>Habitus ubi ponantur.</i>	169.g	<i>Homo peccator quibus rebus contineatur, ne det alijs malum exemplum.</i>	421.c
<i>Hebræorum consuetudo in computandis generationibus.</i>	457.g	<i>Homo quot modis se habeat circa concupiscentiam mundi.</i>	189.a
<i>Heresiarcha quis dicatur.</i>	354.c	<i>Homo cur omnis creatura, & creatura simpliciter dicatur.</i>	220.b.d
<i>Heretici multi cur dicatur in scriptura.</i>	120.b	<i>Homo duobus modis potest perire.</i>	26.g
<i>Hereticus quis censetur.</i>	354.d	<i>Homo quibus rebus debeat esse regulatus.</i>	145.c. & seq.
<i>Hermion quid significet.</i>	91.a	<i>Homo quid sit.</i>	539.a
<i>Herodes qui fuerit.</i>	405.c	<i>Homo qualis sit, & qualiter se habeat.</i>	539.c.d
<i>Herodis crudelitas quanta.</i>	409.c	<i>Homo cui sit similis.</i>	<i>ibid.c</i>
<i>Hester quid significet.</i>	87.g	<i>Homo ubi sit.</i>	<i>ibi.g</i>
<i>Hester figura Maria.</i>	<i>ibid.</i>		
<i>Hester figura beate Virginis.</i>	129.b		
<i>Hyacinthus quid mystice significet.</i>	453.a		
<i>Hierusalem quid significet.</i>	124.b		
<i>Hypocrita multo comparatus.</i>	421.f		

niat.	293.d	Judicium omne perit, cum res transit in affectum.	361.e
Intelligere est nobilius quam diligere.	305.e	Jumentis comparari, quam esse iumentum peius est.	337.a
Intelligere Deum est maius bonum, quam amare in patria.	ibi.g.b	Iuramentum quando non sit seruandū.	353.b.c
Intelligere Deum est summum donum in patria.	ibid.f	Iustitia quid sit.	411.g
Intelligendi actus quid requirat.	45.g.b	Iustitia Christiana perfecta que.	155.b.c
Inuidia quid sit.	300.g	Iustitia quoruplex sit.	147.e.f.g. & 232.b
Inuidia unde dicta.	ibid.	Iustitia duplex.	198.b
Inuidie filia que, & quot sint.	ibid.h	Iustitia distributiua, & consummatiua que sit.	60.f.g
Ioannes Baptista quanta gratia fuerit repletus.	107.e	Iustitia commutatiua non est in Deo.	60.f
Ionathas quid significet.	55.g	Iustitia Christiana integra que.	147.b
Ioseph caste iuxit.	459.b	Iustitia erga Deum.	147.h
Ioseph non crederit, Mariam concepissee de Spiritu Sancto.	459.e. & sequen.	Iustitia ordinata que dicatur.	152.d
Ioseph summopere dilectus a beata Virgine post suum filium.	461.a	Iustitia non pratermittenda propter scandalum.	156.d
Ioseph quantum perfectionem acquisierit conuersato cum Christo.	461.b. & seq.	Iustitia multis modis sumitur.	147.e
Ioseph Vir Mariae quando mortuus fuerit.	462.g	Iustitia hois erga seipsu triplex. 148.b. & seq.	
Ioseph dies festus cui non ita solemniter celebrerur.	463.a	Iustitia cur sit omnis uirtus.	232.d
Iosephi officia erga Christum.	461.d. & seq.	Iustitiam esurire quid sit.	198.d
Iosephi Viri Mariae tres status.	457.a	Iustitiam Deus exercet, dum malos flagellat.	532.e. & seq.
Iosephi Viri Mariae nobilitas.	457.e	Iustitia esurire qd Deo tribuat.	198. h. et seq.
Iosepho Viro Mariae qua gratia collata fuerint.	458.d. & seq.	Iustitia esurire que tribuat proximo.	202.d. & seq.
Ira unde dicta.	301.b	Iustitia esurire quid sibi tribuat.	199. & seq.
Ira duplex.	186.d	Iustitia partes due.	313.b
Ira mala effectus.	186.e	Iustitia Christiana integritas erga alios que.	150. & seq.
Ira filij qui.	301.d	Iustitia ordo triplex, & quomodo seruandus.	152.f. & seq.
Ira effectus qui sit.	11.e	Iustitia ordo ad inferiores quomodo seruandus.	153.g.h
Ironia ueritatem impugnat.	340.f	Iustitia nostra causa essentialis que.	61.h
Ironia quid sit.	340.g	Iustitia varia species.	529.a. & seq.
Isaac fuit Christi figura.	469.b	Iusti homines quid efficere soleant, & eorum laus.	157.d
Isaac quot annorum esset, quando pater uoluit eum sacrificare.	469.h	Iusti cur coelum nomenentur.	433.h
Iubilum quid sit.	240.b	Iusti uiri quales sint.	ibid.
Iubilum triplex praeceffit Christi ascensionem.	242.a. & seq.	Iusti quas uirtutes exerceant per tribulationem.	527.a
Iudei camelo cur comparentur.	120.b	Iustis cur Deus mala accidere permittat.	525.a
Iudei cur non uiderint stellam, quam Magi uiderunt.	408.a.b	Iustus quas persecutiones patiatur.	231.f
Index non potest iudicare de crimine occulto.	346.g	Iustus nunquam satiatur, semper esurit.	158.e
Iudices quid facere debeant.	343.a.b	Iustus corde, ore, & opere bonitati fauet.	157.a. & seq.
Iudicia humana non sunt uniuersaliter recta.	411.g.b	Iustus, uide Vir iustus.	
Iudicium quot modis peruertatur.	155.a	Iustificatio requirit liberum arbitrium.	418.f
Iudicium Dei timendum.	546.g	Iuuentus aptior ad conuersionem, quam senectus.	318.f

Lachryma.

L Achryma consolationem affert.	197.c.d	Locutionis circumstantia que sint.	200.g
Lachryma, & lachrymare, uide luctus & lugere.		Loquendum quomodo sit.	510.a. & seq.
Lachrymarum uis quanta.	189.h	Loquendum cum antiquis, & posteris, legendo, & scribendo.	324.f
Lachryma sunt panis spiritualis.	191.b	Loqui qui bene uult, quas circumstantias seruare debet.	514.e. & seq.
Lachryma sunt spiritualis panis.	432.a	Longanimitas est fructus Spiritus Sancti.	68.f
Lachryma uis quanta.	432.c.d	Longanimitas quid sit.	ibi.
Lachrymis condonantur peccata.	196.g	Luctus duplex.	193.e
Lapis quid mystice significet.	16.a	Luctus triplex.	189.b
Lectus spiritualis est conscientia.	431.h	Luctus beatitudo explicata.	189.c. & seq.
Legis plenitudo in quo sita sit.	115.e.f	Luctus meritorius triplex.	191.d. & seq.
Lex euangelica est lex ignea.	203.d	Luctus per aliena culpa.	ibid.e
Lex purgationis explicata.	116.g.h	Luctus mystice quid sit.	196.h. & seq.
Leui quid significet.	30.a	Luctus, sine stetus quid sit.	187.b
Leui quid significet.	525.c	Luctus ex aliena compassione triplex.	192.g
Libanus quid significet.	90.h	Luctus ex morte triplex.	ibid.h
Libertas arbitrii recessus triplex.	269.h	Lugendum est ex desiderio bonorum aeternorum.	190.e. & seq.
Libertas qualis sit, & quanti fiat.	476.e	Lugentibus triplex consolatio a Deo datur.	196.f
Lignum uirga quid mystice significet.	444.g.h	Lugere cur in hac uita debeamus.	190.b.c.d
Lingua unde sit dicta, et eius descriptio.	609.c.d	Lugere, & plorare cur homo debeat.	189.c. & seq.
Lingua gloriantis se est diaboli gladius.	56.g	Lugere pro alienis culpis, qui debeant.	192.h
Lingua nouacula comparata.	341.b	Lumen fidele quod sit.	46.a
Lingua multiplex.	510.h	Lumen morale quodnam sit.	46.c
Lingua, cum sit nobilissimum membrum non est inquinanda.	511.e	Lumen uultus homines quid sit.	228.e
Lingua cur sub auribus, oculis, & naribus locata.	512.a	Lumen spirituale quid sit.	45.f
Lingua triplici humectatur humore.	512.b	Luna quid mystice significet.	133.g. & 524.d
Lingua cur quasi in carcere sit clausa.	512.d. & seq.	Luna a Sole illuminatur.	320.e
Lingua cur homini data.	512.e	Luna tribus modis tenebrescit.	320.g
Lingua est instrumentum proum ad malū.	512.h. & seq.	Luna proprietates.	133.g
Lingua est instrumentum malignum.	513.d	Lux, & lumen quomodo differant.	113.e
Lingua mala quot mala faciat.	513.d.e. & seq.	Luxuria quid sit.	303.f
Lingua quibus noceat, & quantum.	512.e. & seq.	Luxuria maxime rationem aufert.	336.h
Lingua quot modis noceat.	514.b. & sequen.	Luxuria in quibus corporis partibus ingeat.	302.h
Linguarum donum datum Apostolis explicatum.	19.f. & seq.	Luxurie species que.	303.g
Linguarum donum cur datum Apostolis.	19.h. & seq.	Luxuria filia, que, & quot.	ibid.h. & seq.
Linguae, in quibus apparuit Spiritus Sanctus, explicatae.	18.a.b	Luxuria detestatio.	336.f. & seq.
Linguae humanae forma explicata.	509.h. & seq.	Luxuriosus similis porco.	328.d
Linguae locus explicatus.	510.f	M Agi tribus modis adorarunt Christum.	410.a
Locutio que requirat.	19.f	Magi quam stellam uiderint.	406.c.d
Locutionis circumstantia septem.	144	Magi ex quo loco uenerint ad Christum.	405.d

Magi.

Magorum munera quid mystice significent. 410. d. e
Magorum diligentia in inueniendo Christo nato. 408. g
Magorum ausus in confessione Christi regis Iudaeorum. 409. b. c
Magnus qui censetur. 397. b
Magnus quis dicatur apud Deum. 312. b. c
Malenconicus cur studiosus, & ingeniosus. 27. b
Maledictorum perpeffio, ut sit meritoria quid requirat. 235. d. & seq.
Mali, ob quas causas uitandi sint a bonis. 393. e. g
Mali interdum sunt tolerandi. 392. f
Mali, & peruersi quibus modis noceant fragilibus. 385. b. & seq.
Malis cur aduersa dentur. 530. f
Malitia quid sit. 276. a. b
Malitia unde dicta. 217. a
Malum unde procedat. 172. g
Malus nemo est natura. 64. g
Mandatorum obseruatio necessaria. 547. a
Mandatorum error qui fuerit, & eius confutatio. 394. g. h
Mane cur orare conueniat. 266. f. g. h
Mansueti triplicem terram possident. 188. a. & seq.
Mansuetos beatos esse demonstratur. 187. e. & seq.
Mansuetus unde dictus, & qui dicatur. 183. f
Mansuetudo quid sit. ibid.
Mansuetudo, & patientia quomodo differat. ibid. g
Mansuetudo est fructus Spiritus sancti. 69. b
Mansuetudo imaginem Dei in nobis seruat. ibidem.
Mansuetudo criminalis que. 184. f
Mansuetudo quomplex. ibi. b
Mansuetudo naturalis explicata. ibid. c
Mansuetudo quas uirtutes in se contineat. 185. g. et seq.
Mansuetudo que est uirtus explicata. 185. d
Mansuetudo continet equanimitatem, & innocuitatem. 186. d. b
Mansuetudo virtualis, que sit. 185. c
Mansuetudo in nobis Dei imaginem seruat. 188. e
Mansuetudinis uirtus quanta sit. 186. a
Mansuetudinis premium quod. 187. d. & sequen.
Maria omnium creaturarum altissima. 76. e
Maria quoties locuta fuerit. 107. f. g

Maria quibus de causis fuerit uicina filio Deo. 78. f
Maria est ara mystice. 87. e
Maria nulli pura creatura est subiecta. 87. d. e
Maria fuit figurata in arca Moysis. 126. h
Maria Virgo ad caelos tripliciter fuit inuitata. 124. b
Maria figurata in Hester. 129. b
Maria thesauros a regibus filio datos pauperibus dedit. 118. a
Maria Virgo est signum magnum, quod apparuit in caelo. 523. d
Maria uera Iosephi coniux. 458. f
Maria est signum, & quomodo. 77. b
Maria illuminat. ibi. d
Maria est caeli ornamentum. 78. b
Maria est arcus foederis. ibi. c
Maria cur maxime filium dilexerit. 82. g
Maria est stella, mare, & domina. 75. f
Maria cur dicatur stella. 75. b. & seq.
Maria sanctitas ad quam eleuata fuit. 125. c
Maria fons horrorum, & puteus aquarum. 325. c
Maria quomodo pariendo Christum clamauerit. 523. b
Maria figurata fuit in nebula. 127. a
Maria Christi requies. ibi. d. e
Maria dominatur in inferno. 89. c. d
Maria dominatur in purgatorio. ibi. g
Maria Virgo cur arca dicta. 130. a
Maria cur soli comparata. ibidem. d. & sequen.
Maria non fuit subiecta legi purificationis. 116. b
Maria quando mortem obiuerit, & quando corpus eius resuscitatum fuerit. 132. d. e
Maria nos hortatur ad obediendum Deo in omnibus. 115. d. & seq.
Maria omnium mater, & aduocata. ibidem. a
Maria est super omnem puram creaturam. 88. g
Maria cur luna comparatur. 133. g. & sequen.
Maria quibus stellis sit coronata. 134. b. & sequen.
Maria quas gratias Deo egerit in suo cantico. 107. & seq.
Maria dominatur Angelis. 91. d

Maria

Maria dominatur demonibus. ibidem. b. & seq.
Maria Virgo metuenda. 92. b
Maria cur praestiterit consensum in mysterio incarnationis. 99. b
Maria obtulit se Deo in martyrium. 100. c
Maria uirgo consentiendo mysterio in incarnationis, exposuit se confusio. ibid. e
Maria in filij conceptione, actiua & contemplatiua uita perfectionem expressit. 101. d
Maria ab aeterno electa fuit mater Dei. ibi. g. et sequen.
Maria uere amarum mare. 86. f
Maria dominam significat, et cur sic dicatur. 86. b. et seq.
Maria dominatur omnibus hominibus. 90. a
Maria peccatores iuuat. ibi. b
Maria sola sine exemplo placuit Deo. 97. b
Maria qua obiecta habuerit in mysterio incarnationis. 98. f. et seq.
Maria dominatur in mundo. 90. a
Maria, et Ioseph fuerunt ex eadem tribu. 457. g. h
Maria cur non sit mortua ob dolorem passionis filij. 84. f
Maria est uirgo Moysis. 80. g
Maria cur dicatur amarum mare. 81. e
Maria uitauit omnem minimum peccatum. 103. f
Maria habuit uotum de non cognoscendo homine. 105. d
Maria una cum Ioseph uirginitatis uotum expressit. 105. e
Maria dominatur seruis, id est, hominibus de nouo conuersis. 90. g
Maria dominatur iustis, et deuotis. 91. b
Maria est ueluti collum per quod omnes gratiae defluunt. 91. b. c
Maria Dei magnificentia dicitur. 125. h
Maria est mons, in quo Deus laborauit. 126. c
Maria est Dei solium. ibi. d. e
Maria qua patrocina praestet ecclesiae militanti. ibi. f. et seq.
Maria non eget auxilio alicuius creaturae. 87. b
Maria omnia in filio possidet. 88. a
Maria est dispensatrix diuinorum bonorum. ibi. c. d
Maria figurata in regina Sabba. ibid. d
Maria fornax amoris Spiritus sancti. 129. c
Maria uirginis epitheta pulcherrima. ibidem. d

Maria assumpta in caelum cum corpore. ibidem. g
Maria uirgo expellit omnes creaturas. 79. e. f
Maria stella maris cur dicta. 80. a. b. et sequenti.
Maria mundum illuminat, et inflamat. ibi. a. b
Mariam corpore, et animo esse in caelo varijs rationibus probatur. 130. d
Mariam omnes gentes laudant. 107. f. g
Maria conueniunt mystice septem operationes stella. 77. a. et seq.
Maria lamentatio de morte filij. 82. e
Maria auxilium inuocandum. 126. h
Maria figura fuit uirga Moysis. ibid. g
Maria charitas in donando filium suum mundo. 121. e. f
Maria gloria in caelo quanta. 129. b. et seq.
Maria tres eleuationes. 125. a. et seq.
Maria uirtutes quales fuerint. ibid. e. f
Maria dignitas in caelo quanta. ibidem. h. et seq.
Maria uirginis ornatus qualis. 523. e
Maria uirginis nobilitas. 457. c
Maria nomen quid significet. 75. e
Maria immensitas. 75. e
Maria pietas in genus humanum. 100. g
Maria castitas demonstrata in mysterio incarnationis. 100. b. & seq.
Maria preces quantum possint. 115. b
Maria corpus cur non debuerit in cinerem redigi. 130. g
Maria corpus non fuit inuentum ibi, ubi fuit sepultum. 132. b
Maria dolor de passione filij quantum. 82. a
Maria sublimitas, & altitudo. 76. d
Maria maternitas est radix omnium dignitatum eius. 89. a
Maria canticum explicatum. 107. d. & seq.
Maria humilitatem respexit Deus. 108. b. & seq.
Maria humilitas quanta, & quando apparuit. 93. e. f. & seq.
Maria humilitas omnibus utilitatem attulit. 93. b
Maria charitas ostensa in mysterio annunciationis. 94. b
Maria desiderium ad incarnationem filij Dei quantum. 95. b. & seq.
Maria potentia quanta. 92. a. & seq.
Maria obedientia in Incarnatione. 96. d

Maria

Maria fides in incarnationis opere. 96. f. g. & b.
Maria Virgini subdita est omnis creatura, & Deus. 87. f.
Maria Virginis in loquendo flammæ septem explicata. 103. a.
Maria Virginis serui, & subditi qui, & quot sint. 90. f. & seq.
Maria dominium quantum sit, et quotuplex. 88. f.
Maria dominum in regno cæli. 88. g.
Maria uerba, in incarnatione prolata, diligenter perperisa. 104. e. & seq.
Maria sapientia in sermone. 104. f. g.
Maria dolor em de passione filij, quæ auxerunt. 86. b.
Maria consensus in incarnatione quantus. 101. b. & seq.
Maria charitas quanta. 101. b.
Maria amaritudo ex morte filij unde nata. 84. h. & seq.
Martyres quæ efficiunt. 531. d.
Martyres sunt Dei milites. 239. b.
Mares ob quas causas filios diligant. 82. b.
Matrimonium tempus ad orandum accommodatum. 266. f.
Medicinarum spiritualium uaria genera. 525. a. & seq.
Mendaces faciunt, ut uera dicentibus non credatur. 355. d.
Mendacij detestatio amplissima. 355. d. & seq.
Mendacij nomine quid intelligatur. 345. d. e.
Mendacium quot modis sumi possit. 347. f.
Mendacium quid sit. 345. d.
Mendacium iocosum quid sit, & quibus modis dicatur. 349. d. & seq.
Mendacium quis dicere potest, & non mentiri. 340. b.
Mendacium ueniale non est dicendum, ut aliquis a mortali liberetur. 345. a.
Mendacium duplex. 235. f.
Mendacium duo includit. 345. e.
Mendacium, mentiri, & falsitas, quomodo differant. ibi.
Mendacium nunquam potest fieri bonum. ibi. f.
Mendacium triplex. ibi. h.
Mendacium officiosum quid sit, & quot modis dici possit. 346. a. & seq.
Mendacium officiosum quando fiat peccatum mortale. ibi. d.

Mendacium quot modis possit esse peccatum mortale. 351. g.
Mendacium iocosum quot modis possit esse mortale peccatum. 352. a.
Mendacium perniciosum triplicem deceptionem continet. ibi. a.
Mendicus unde dictus. 177. d.
Mentiri an liceat uiris perfectis. 347. f. & seq.
Mentiri, & falsum dicere quomodo differant. 358. h.
Mens unde dicta. 148. c.
Mens caput est anima. 524. h.
Mens humana quibus modis ordinari possit. 67. c. & seq.
Mens humana quibus rebus naturaliter moueatur. 65. b. c.
Mens quibus rebus proficiatur erga proximum. 278. g.
Mentis renouatio quomodo fiat. 6. b.
Mentis tranquillitas est regnum cælorum, & Dei thronus. 397. g. h.
Mensa Dei quæ sit. 413. a.
Mensis unde dictus. 278. b.
Merendi uis in quo sita. 58. f.
Meritoria opera ad quid ualeant. 58. g. et seq.
Meritum quotuplex sit. 3. b.
Meritum triplex. 60. e.
Meritum nostrum unde pendeat. 62. d.
Michael quid significet. 24. b.
Miracula uarijs modis fiunt. 264. c.
Miracula uera a solo Deo fiunt. 264. d.
Miserabilis quis ascendatur. 111. g.
Miseria uita humana explicata. 318. b. c. et seq.
Misericordia superat iustitiam. 207. b. & 208. b.
Misericordia quid sit. 208. a. & c.
Misericordia triplex. 213. a.
Misericordia, & miseratio quomodo differant. 208. b. c.
Misericordia facit hominem beatum. 211. f. g.
Misericordia defunctorum comes. 381. b.
Misericordia magna, quæ dicatur. 213. e.
Misericordia maxima quæ. ibi. h.
Misericordie corporalis opera quæ. 164. g.
Misericordie opera quomodo exercenda. 165. d. e.
Misericordie remuneratio quanta sit futura. 215. a. b. c.
Misericordie descriptio. 211. b.
Misericordie premia quæ, & quot sint. 211. d. &

& seq.
Misericordie fructus, & perfectiones uariae. 208. g.
Misericordia perfectio quanta. ibi. f.
Misericordie quæ bona promittantur. 212. b.
Misericors perire nequit. 211. h.
Misericors facillime condonat iniurias. 209. c.
Misericors omnes suffert, & iuuat. 209. f.
Misericors compatitur. ibi. b.
Misericors qui dicatur. 208. f.
Misericors omnium miserias sentit. ibi. f. g.
Misericors nemini iniuriam facit, neminem circumuenit. 210. d.
Misericors non respicit dignitatem egenis. 211. a.
Misericors soli comparatus. 210. b. & 211. a.
Missæ quomodo audienda sit. 150. d.
Mies, & mansueti quomodo terram possideant. 188. a. & seq.
Mitis qui dicatur. 185. h. & 186. c.
Mititas, uide mansuetudo.
Modestia quid sit. 69. f.
Modestia quid sit. 140. e.
Modestia triplex. ibi. f.
Modus seruandus. 35. a. b.
Mouentium uerba ad eos quos relinquunt. 503. e.
Mortemium quatuor considerationes. 503. f. & seq.
Mors semper expectanda. 505. b.
Mors qualis sit. 505. d. e. & 506. a. b.
Mors an possit statutum tempus præuenire. 505. f.
Mors fratrum an lugenda sit. 193. b. c.
Mors mala malis, & bona bonis. 327. b.
Morte in quæ consideranda sunt. 504. a.
Mortis conditiones quædam. 504. b.
Mortis nuncij tres. 327. a.
Mortis Christi descriptio quædam admirabilis. 85. b. c.
Mortis fletus triplex. 192. h.
Mortuus lugere an liceat. 193. b. c. d.
Mortuus, ut mortuus non est membrum Christi. 165. c.
Apollonius pulcherrimus de mulo, & vulpe. 421. g.
Multiloquij defectus qua ratione emendari possit. 509. g. & seq.
Multiloquij effectus mali quot sint. 508. f. & seq.
Multiloquium vitare est difficile. 509. d. e.
Multiloquium uituperatum. 507. c. d.

Multiloquium quod non peccatum sit. 507. f.
Multiloquium potest bene, & male fieri. 506. e.
Multiloquium quot modis recte fiat. 506. f.
Mundi amor qui sit late explicatur. 287. h. & seq.
Mundi amator inimicus est Dei. 546. e. f.
Mundi tres miserabiles cucutus. 328. g.
Mundi dominus est is, qui mundum despicit. 175. f.
Mundi amor, uide Amor mundi.
Mundus fugiendus est. 548. f. g. h.
Mundus quot modis denominetur. 287. a. b.
Mundus unde dictus. 287. a.
Mundus positus est in maligno. 543. g. h.
Mundis corde quod premium detur in hac uita. 221. d. & seq.
Mundus Deus mudo corde conspicitur. 218. f.
Munditia in quibus animæ paribus esse debeat. 217. e. & seq.
Munditia cordis Deo placet. 217. a.
Munditia cordis quo premio remuneretur. 219. e. & seq.
Munditia cordis quid sit. 216. b.
Munditia triplex. 216. c.
Munditia corporalis, quorum sit. ibi. d.
Munditia corporalis reprehensa. ibi. d.
Munditia hypocritarum quæ. 216. e.

N

Natiuitas spiritualis Christi in nobis explicata. 522. c. et seq.
Natura diuina non est multiplicabilis. 518. h.
Natura humana nobilitata fuit pro incarnationem. 519. c. d.
Natura abhorret vacuum. 111. c.
Necessitas culpam tollit. 47. g.
Negligentia, et procrastinationis deploratio. 546. a. b. c.
Nequam quis dicatur. 297. d.
Nicolaus, unde Nicolaitæ, quis fuerit. 35. h.
Nicolaus, quid significet. 36. b.
Nimicitates æquales sunt. 34. h.
Noctis tempus ad orandum accommodatum. 266. e.
Nonale quid sit, et quid mystice significet. 201. f.

O

Obediendum an sit in re dubia. 409. f. g.
Obediendum non est cum periculo peccandi. 500. c.
Obediendum non est mala imperanti. 498. h. et seq.

Obediens mercatori comparatus. 484.a
 Obediens omnibus dominatur, et cur. 481.g
 Obedientes cum difficultate dant fel Christo, et lapidibus magnis, et rota comparantur. 487.f.g.h
 Obedientium uarij gradus. 483.e
 Obedientia debet esse prompta. 486.a. et seq.
 Obedientia debet esse triplex. 486.f
 Obedientia euangelica ad quid ordinetur. 501.c
 Obedientia euangelica quae uas perfectionis habere debeat. 476.b. et seq.
 Obedientia nauis comparata. 483.h
 Obedientia debet esse hilaris. 487.d
 Obedientia est Christi cibus. 487.f
 Obedientia est scala, quam uidit Iacob. 484.g. et seq.
 Obedientia an sit maxima uirtutum. 477.b
 Obedientia quibus rebus reddatur suauis. 478.h. et seq.
 Obedientia arbori inserta comparata. 480.b.c
 Obedientia cur uictimis proponatur. 476.e. et 478.c
 Obedientia perfecta quae requiratur. 469.c
 Obedientia perfecta quae dicatur. 467.c
 Obedientia non obligat ad impossibile. 502.e.f
 Obedientia quarum rerum non sit. 499.e
 Obedientia duas habet alas, et quae sint. 484.b
 Obedientia non obligat ad imperfectionem. 491.c.d
 Obedientia quo modo regrenda. 482.a. et seq.
 Obedientia est clavis regnum caelorum. ibi.g
 Obedientia qualis sit, et quid efficiat. 485.a. et seq.
 Obedientia debet esse uelox. 488.b. et uirilis. e
 Obedientia debet esse humilis, et perseverans. 489.a.b
 Obedientia de disputatio, an uotum obedientiae sit bonum. 489. et seq.
 Obedientia non est contra honorem Dei. 890.b.c
 Obedientia non tollit libertatem. 490.f
 Obedientia non est in detrimentum plati. ibi.b
 Obedientia non perturbat naturae ordinem. 491.c.d
 Obedientia non est periculosa obedienti. 492.b. et seq.
 Obedientia euangelica praestantia. 476.a. et seq.
 Obedientiae laudes. ibi.f.g.h
 Obedientia praestantia. 475.e
 Obedientiae uotum non esse bonum, quibus rationibus possit probari. 490.a. et seq.
 Obedientiae fundamentum quodnam sit. 501.c
 Obedientiae euangelicae limites tres. 498.g. et seq.

Obedientia uis quanta. 202.f.g
 Obedientiae gradus septem explicati. 485.h. et sequen.
 Obedire est maioris perfectionis quam imperare. 496.a
 Obedire an sit perfectius quam precipere. 395.f. et seq.
 Obedire unde sic dicatur. 480.c
 Obligare se ad reuelandas cogitationes internas, an sit bonum. 494.g.h
 Observatio diuinae legis est gratiae signum. 74.a
 Oculus mystice quid sit. 144.b
 Oculus dexter qui sit. 52.b. et 53.a
 Oculus dexter quid sit. 440.f
 Oculus duplex, et quo illuminetur. 55.d.e
 Oculus quid significet. 33.d
 Opera bona quid uitiēt. 200.a.b
 Opera bona quibus rebus remunerentur. 63.a.b
 Opera bona nobis uerenda sunt, et cur. 8.a
 Opera laboriosa quae cruciant animam, et corpus. 29.e
 Opera uirtuosa quae animam cruciant, et quomodo. 32.f
 Opera facta in charitate ad quid ualeant. 58.g
 Opera quae delectent, et cruciant hominem, et corpus. 30.c. et seq.
 Opera nostra qua ratione sint corrigenda. 144.g
 Opus meritorium inspiratum quae requiratur. 47.b
 Opus externum addit ad nequitiam uoluntatis. 420.c.d
 Optimum in quo consistat. 173.a
 Orandi sunt Sancti. 263.c
 Orandum quid a Deo. 57.f
 Orandum cur sit. 264.a.b
 Orare quem, aut quos debeamus. 263.a.b
 Orare quomodo oporteat. 265.f
 Orare minores Sanctos cur sit utile. 563.b
 Orare pro inimicis an sit praeceptum. 229.d
 Oratio quid sit. 161.d. et 168.g. et 158.g
 Oratio qualis esse debeat. 158.g. et 265.f
 Oratio pro quibus facienda. 161.e
 Oratio qualis esse debeat. 262.e. et seq.
 Oratio quotuplex. ibi.f
 Oratio quando sit testificatiua. 264.c
 Oratio quomodo possit esse perpetua. 262.g.h
 Oratio deuota quando sit. 151.b
 Oratio debet esse cum reuerentia, et humilitate. ibi.e.d
 Oratio quomodo praeficiat. 158.f
 Oratio adhibenda in rebus dubijs. 54.f
 Oratio quae non ascendat ad Deum. 313.d
 Oratio aliquando est meritoria. 263.f
 Oratio est impetratoria. 263.b
 Oratio quomodo a Deo exaudiat. 264.i
 Oratio quas condiciones requiratur, ut exaudiat. d

diatur. 264.a.b
 Oratio requirit tria. 268.e
 Oratio unde procedere debeat, ut Deo placeat. ibi.a
 Oratio triplex. ibi.a.b
 Oratione quid sit petendum a Deo. 265.d
 Oratione quid principaliter petendum sit. 267.c
 Orones peccatorum quomodo Deus exaudiat. 264.b
 Orationis tres dies hora consecrata. 266.d
 Orationis circumstantiae septem explicatae. 263.d. et seq.
 Orationis tempus, quando orandum sit. 266.d
 Orationis attentio triplex. 158.f
 Orationis descriptio pulcherrima. 262.b
 Orationis necessitas. 264.c. et seq.
 Orationis tres fructus. 159.d
 Orationis uariae definitiones. 261.b
 Orationis forma, et praeparatio. 314.d.e.f
 Orationis triplex qualitas. 263.f
 Orationis uis magna. 54.g
 Ordo quid sit. 152.d. et 441.g
 Ornatus nauicrum ex diabolo habet originem. 25.g
 Ornatus corporis damnatus. 290.f
 Ori triplex custodia apponenda. 200.e
 Oris custodia quid sit. ibi.g
 Os in quibus disciplina corrigendum sit. 143.f
 Ossa cur natura animali dederit. 323.d
 Otium quomodo sit perniciosum. 302.g
 Otiosa uerba non sunt parui periculi. 507.a
 Otiosum uerbum, quod dicatur. 506.b
 P
 Parabola quid sit. 349.f
 Paradisus Dei mystice est uiri inest conscientia. 397.g
 Pardus maculosus quos homines significet. 91.a
 Parentes qui male filios ament. 151.h
 Parentes erga filios quid iocere debeant. 153.b. et seq.
 Paropsidis quid. 216.f
 Parsimonia seruanda in uigilia, et sono. 141.g
 Parsimonia in labore, et otio. 142.b
 Parsimonia unde dicta. 140.g
 Parsimonia quotuplex. 140.h
 Parsimonia in uictu, et uestitu quomodo seruanda. 140.b. et seq.
 Passionis Christi magnitudo descripta. 85.b. et seq.
 Partus quantum dolorem afferat. 536.c.d
 Pastor, uide Pralatus.
 Pastoris uasa, seu instrumenta quae sunt. 373.f.g
 Pater, et filius sola origine differunt. 518.g

Pater occurrit Maria in eius Ascensione. 128.a.b
 Patres antiqui pauperes fuere. 178.d.e
 Patres negligentes in filiorum cura, comparantur Strutioni. 386.f.g
 Patientia est Spiritus Sancti fructus. 68.e
 Patientia cur perfectum opus habere dicatur. 232.e
 Patientia quae sit beatitudo. 231.a
 Patientia persecutionum beatitudinem parit. ibi.d
 Patientia aduersorum est signum gratiae. 74.f
 Patientia in quo sita sit. 183.g
 Patientia est nobis necessaria. 527.d
 Patientiae uirtus quanti faciendae. 114.b.c
 Patientiae culmen quod non sit. ibi.a
 Pauper est uere diues. 175.f
 Pauper qui censendus sit. 178.f.g.h
 Pauper spiritu estimatione, qui sit. 179.a
 Pauper unde dicatur. 237.h
 Pauper quis dicatur. ibi.
 Pauperes spiritu sunt humiles. 179.e
 Pauperis, et diuitis comparatio. 177.a.b
 Pauperis sunt omnia superflua. 175.f
 Pauperum cur dicatur esse regnum caelorum. 180.a
 Pauperum miseria quanta. 537.b
 Pauperum manus sunt gazophiliatum Christi. 380.d
 Paupertas quae sit facta a Dno Francisco. 175.c
 Paupertas uoluntaria esse debet. ibi.c.d
 Paupertas euangelica quae. ibi.g
 Paupertas summa non est omnibus bonis bona. 395.d.e
 Paupertas uoluntaria est martyrii genus. 182.c
 Paupertas cur hic faciat hominem beatum. ibi.h. et seq.
 Paupertas uera quae. 398.a
 Paupertas necessaria cuius sit. 176.a
 Paupertas necessaria descripta. ibi.b
 Paupertas necessaria ad intrandum in regnum caelorum. 414.b
 Paupertas spiritus in affectione. 178.c
 Paupertas prima beatitudo explicata. 174.f. et seq.
 Paupertas Deo grata. 174.g
 Paupertas triplex. 175.a
 Paupertas efficit homines Angelis similes. 180.c.d
 Paupertas habet regnum in terris ibi.b. et seq.
 Paupertas similem filio Dei hominem efficit. ibi.f

Paupertas facit hoīes cōformes beatis. 181. b
 Paupertas & castitas sunt dua ala obediē-
 tię. 484. b. c
 Paupertas simulata quę. 177. e
 Paupertas cur ferenda. 176. e. d
 Paupertatē ad ferendā hortatio ibi. c. & seq.
 Paupertatis descriptio quedam. 179. g
 Paupertatis prosopopœia admirabilis. 182. d
 Paupertatis perfectio est sibi cōsilio. 395. e. f
 Paupertatis pręclarus effectus. 183. a. & seq.
 Paupertatis effectus. 175. d
 Paupertatis commendatio. 175. d. e. f
 Pax duobus modis potest esse in animo. 223. g
 Pax quid sit. 224. b. d. e
 Pax est bonum honestum, utile, & delectabi-
 le. 224. a
 Pax est bonum utile. ibi. e
 Pax quid sit. 170. e
 Pax est bonum delectabile. 224. g
 Pax debet esse cum tribus. 226. a. b
 Pax vera sine tentationibus non hētur. ibi. e. f
 Pax quotplex. 225. b
 Pax cur interdum amittatur. ibi. b
 Pax humane vitę non est perfecta. 412. b. c
 Pax cui non sufficit Deus. 225. g
 Pax vera quę. ibi. g
 Pax quando sit integra. 226. a
 Pax anima cum carne fugienda. 227. d
 Pax anima cum mundo abijcienda. ibi. f
 Pax quid sit. 511. f
 Pax est fructus Spiritus Sancti. 68. b
 Pax quid sit. ibi. c. d
 Paci quę contrariantur. 227. h
 Pacis falsę species tres. 225. c
 Pacis concordia facit Dei filium. 230. a
 Pacis laudes, & cōmendatio. 224. c. d. et seq.
 Pacis donum explicatum. ibi. a. & seq.
 Pacis nomen suavis. ibi. b
 Pacis bona quę sint. ibi. b
 Pacis uarij effectus. ibi. h
 Pacis perfectę uis quanta sit. 226. b
 Pacifici filij Dei efficiuntur. 230. a
 Pacificus quis dicatur. ibi. g. & seq. 230. a
 Pacificus animę status in qua consistat. 227. c. & seq.
 Peccare est fragilitatis, excusare peccatum est malitia. 421. h
 Peccata lugenda. 189. d. et seq.
 Peccata aliena deslenda. 191. e. et seq.
 Peccata quę non sint diu recogitanda. 357. e
 Peccata capitalia sunt dæmonis duces, & spiritus infernales. 300. a

Peccata aliena quę dicantur. 200. c. d
 Peccata sunt nebula in cor nos, & Deū. 200. c
 Peccata non contentes ob uerrecundiam, quibus comparantur. 365. b. & seq.
 Peccata quomodo sint nobis occulta. 437. f
 Peccata commissa quot modis dicantur aliena. 437. b
 Peccata confessa cur non remittantur, si unū taceatur. 356. e
 Peccata se uitare non posse affirmare, est Deū accusare, & impium facere. 359. c
 Peccati mortalis gradus septem. 419. b
 Peccati prauitas triplex. 320. h
 Peccati cognitio salutis est initium. 424. g
 Peccatum in Spiritum Sanctum septem species. 298. g
 Peccati radix quid sit. 269. g
 Peccati radix triplex. ibi. g. h
 Peccati magnitudo quanta. 315. g
 Peccati initium quid dicatur. 269. d
 Peccati uagina, in qua contineri debet, quid sit. 421. e
 Peccati excusatio est diaboli lorica. 422. a
 Peccatū unū quot modis sit maius alio. 474. d
 Peccatum unum quomodo sit maius altero. 420. d. e
 Peccatum mortale quid sit. 419. b
 Peccatum Adę tormenta posteris attulerit. 399. b
 Peccatum quomodo uitari possit. 359. d
 Peccatum quo bono nos priuet. 320. b
 Peccatum est contra naturam. 536. a
 Peccatum quomodo dicatur esse inmatū. 536. a
 Peccatum excusare est maius peccatum, quā facere. 421. h
 Peccatum in Spiritū Sanctū quid sit. 298. f. g
 Peccatum est in uoluntate. 305. e
 Peccatum quomodo sit in cognitione. ibi. d
 Peccatum, et delictum quo differant. 200. a
 Peccatum in Spiritum Sanctum cur dicatur quod sit irremissibile. 299. e
 Peccatum quid mali nobis afferat. 425. d
 Peccatum ad mortem quodnam sit. 272. e
 Peccator comparatus mari. 27. a
 Peccator quibus gradibus descendat in profundum peccati. 419. b. & seq.
 Peccator equo comparatus. 403. d. e
 Peccator non esse, & minus quā nihil esse censetur. 426. g
 Peccator quibus luminibus illustrari debeat, ut conuertatur. 424. f. & seq.
 Peccator dicitur terra. 64. a. b
 Pecca-

Peccatore furioso nihil peius. 187. f
 Peccatorem maximum quomodo quis uere se appellare possit. 538. e. f
 Peccatores rotæ comparati. 402. g
 Peccatores quibus tormentis afficiantur. 399. g. h. & seq.
 Peccatores qui dicunt se non posse abstinere a peccato, blasphemant Deum. 274. d
 Peccatores quidam cur sine peccato se esse putent. 360. g
 Peccatoris elegans descriptio. 390. h
 Peccatoris malitia, & indignitas quāta. 315. g
 Peccatoris status qualis sit. 390. h
 Peccatoris gladius est peccatū publicū. 421. e
 Peccatoris emendatio qualis esse debeat. 430. a. & seq.
 Peccatoris incorrigibilis peruersitates septē. 423. a
 Peccatorum quot modis reminisci possumus. 160. a. b
 Peccatorum radices quę. 375. b. c
 Peccatorum circumstantia confitenda. 356. g
 Peccatorum recogitatio tres hēt gradus. 357. b
 Peccatorum status deploratus. 547. b. c
 Peccatorum recogitatio quō faciendā. 357. f
 Peccatorum præmeditatio quā sit necessaria in confessione. 358. a
 Peccatorum quot Deum modis spectare debet. 440. d
 Pectoris tunfione omnes partes penitentia denotantur. 314. g
 Pectoris tunfio est penitentia signum si ex corde fiat. 315. a
 Pedes interiores qui sint. 51. a
 Pœna quacunque potius eligenda quā culpa. 345. b
 Pœna puniantur. 298. c. d
 Pœna pœnam resoluit. 58. f
 Pœna sunt medicina. 33. h
 Penitentia unde sic dicta. 453. c
 Penitentia non debet uideri dura. 548. b
 Penitentia gratia est necessaria, & in quibus consistat. 414. f. g
 Penitere uolētū triplex impedimentū. 428. e
 Pentecostes dies laudata. 2. a. & seq.
 Pentecostes quid significet, et unde dicatur. 15. d
 Pentecostis solemnitas quanta. 1. b. 2. d
 Perfectionis status quę requirat. 172. g
 Perfectus qui uult esse, quid debeat efficere. 171. a
 Perfectus qui censetur. 29. f
 Persecutio triplex. 231. e

Persecutio quando fit. 234. f
 Persecutio in quibus rebus consistat. 231. b. & seq.
 Persecutiones cum latitā ferendę sunt propter Christum. 236. d. & seq.
 Persecutionum uaria genera. 234. a
 Persecutionum perpeffioni cur regnum celorum permittatur. 233. d
 Perseuerantia cur necessaria nobis sit. 415. h
 Perturbatio quę cadat in uirū bonū. 184. g. h
 Pes quid in scriptura significet. 175. b
 Pestis cur imitatur a Deo. 450. e
 Pestilentia unde sit dicta. 423. h
 Pestilentia quid sit. ibi.
 Philosophi nomine equorum nominati in scriptura. 120. h
 Philosophi fuerunt gentium doctores. 220. f. g
 Philosophorum error in rebus naturalibus cognoscendis. 8. d
 Pietas spiritalis quę sit. 161. c
 Pietas, uide misericordiam. 208. d
 Pietas quid sit. 164. a. & seq.
 Pietas corporalis opera quot sint. 164. g
 Pietatis uis quanta sit. 378. f
 Pietatis opus est confessio. 159. f
 Pietatis opus est communio. 160. e
 Pietatis uirtus quomodo exeat in actum. 4. f
 Pietatis opera quos fructus producat. 165. f
 Planetarum influxus nō tollit libertatē. 274. c
 Piscis signum quid significet. 434. h
 Polus duplex. 78. e
 Populus unde dictus. 90. c
 Pręcepta decalogi quid sint, & quomodo hominem ligent, & ordinent. 148. h. & seq.
 Pręceptum de diligendo Deo explicatū. 304. d. & seq.
 Pręceptum de diligendo Deo ex toto corde, & c. uiginti modis expositū. 308. f. et seq.
 Pręcipere sit ne perfectus, quā parere. 445. f
 Prędestinationis signum magnum. 73. b
 Prędestinationum numerus certus. 259. b
 Prędestinationum, & saluandorum signa septem. 456. c
 Pręesse qui cupit, Deū præire cōtendit. 368. d
 Pręesse qui debeat. 483. d
 Prędicandum non est obstinatis. 473. h
 Prędicator quomodo se disponere debeat ad recipiendum uerbum æuinum. 135. d. e. f
 Prędicator quō possit ueritatē tacere. 344. h
 Prędicator malus non spernendus, & cui cōparetur. 138. f. g
 Prę-

Prædicator non debet timere auditorum ob-
trectationes. 138.b
Prædicator uerus qui. 137.d
Prædicator an debeat prætermittere uerita-
tem propter scandalum. 50.d.e
Prædicator ut docere debeat. 168.g
Prædicatores in qua desiderentur. 136.d
Prædicatores cur ueritatem soleant absconde-
re. 330.a. et seq.
Prædicatores quidam reprobentur. 136.b. et seq.
Prædicatoris uita qualis esse debeat. 167.e
Prædicatoris munus quod non sit. 136.b
Prædicatoribus periculosum est abscondere
ueritatem. 330.a
Prædicatorum munus. ibi.d.e
Prælati imperium quatenus sit obligatorium.
493.a
Prælati an habeant dominium in actus in-
teriores. 492.g. et seq.
Prælati cur constituti in religione. 500.f
Prælati in religione quid præcipere possit. 498.a
Prælatorum ignorantia reprehensa. 371.h.
et seq.
Prælati an possint cogere subditum ad audien-
das confessiones. 500.e
Prælati debet consolari suas oues. 372.c.d
Prælati non corrigendo subditum, an mortali-
ter peccet. 473.d
Prælati debet pascere oues exemplo honesta-
tis. 370.b. et seq.
Prælati an habeat potestatem præcipiendi
super occultis. 495.b
Prælati bonus septem debet habere conditio-
nes. 367.b. et seq.
Prælati qualis esse debeat. 368.a
Prælati debet suas oues uerbo pascere, et
quomodo. 375.d
Prælati debet suos corrigere, et quomodo.
373.c.d
Prælati debet esse benignus. 368.f
Prælati pro Deo habendus. 368.b
Prælati debet esse humilis. 368.d
Prælati non est appetibilis per se. 495.g
Prælati appetere est signum magnæ im-
perfectionis. 496.a.b
Præsentia uotum nullum est. 495.b
Præsidere ex se non est actus uirtutis. ibi.b
Præsumptio de seipso contemptum proximi
parit. 312.g
Præsumptionis uarij modi. 37.a
Præuidentia Dei non tollit libertatem. 274.c
Primogenitorum oblatio qualis. 117.d

Principes ut debent suos subditos gubernare.
154.f
Principes cur soleant esse misericordes. 537.d
Promissa qui non seruat, an, et quomodo pec-
cet. 353.a
Propheta qui non possit dici. 238.f
Propheta sunt Dei secretarij. 238.d
Prouidus qui sit. 21.e
Proximis qua bona communicanda. 161.d.
et sequen.
Proximi edificatio est signum gratiæ. 74.d
Proximo quibus modis quis noceat. 149.c
Proximo qua exempla præbenda. 163.b
Proximum qui male diligant. 151.b
Proximus bono exemplo iuuandus. 163.a
Proximus quo pacto diligendus. 150.b. et seq.
Proximus quibus modis iniuri possit. 209.b
Proximus docendus, consilio iuuandus, et cor-
rigendus est. 162.g.h
Proximus triplici amore diligendus. 150.g.h
Prudentia ex quibus principis procedat. 5.c
Prudentia, et consilij donum an idem sint. 6.g
Prudentis officium. 21.c
Publicani unde dicti. 64.b
Publicani, et Pharisæi comparatio. 312.f. et
sequen.
Pugnam quadruplicem habet homo in hac ui-
ua. 412.a.b
Pulchritudo quid sit. 413.e
Purgatorij ignis grauis. 89.g
Purificationis dies qualis. 116.d
Puritas cordis in quo sita. 217.d

Q

Quæstiones quinque, qua de homine qua-
ri possunt. 539.a
Quæstores hypocritæ damnati. 177.f
Quæstus magnus qui sit. 13.c

R

Raphael quid significet. 24.a
Rapina qua dicantur. 172.b
Raptus Pauli explicatus. 226.g
Ratio quid sit. 37.f
Ratio humana uultus Dei cur dicatur. 319.b
Recti qui sint. 432.b
Rationis partes due. 37.f
Regna sine iustitia sunt latrocinia. 154.b
Regni cælorum parabola explicata. 417.a.b
et seq.

Regni

Regni nomine omnia bona continentur. 233.g
Regni æterni gloria qua sit. 413.d
Regnum cælorum quorum esse dicatur. 181.e.f
Regnum cælorum quibus rebus acquiratur. 182.a
Regnum Dei quid sit. 411.f
Regnum Dei quale sit. 413.c.d
Regnum humanum quale sit. 412.e
Regnum Dei in quo consistat, et ubi sit. ibi.f
Regnum Dei intra nos est. ibi.f.g
Regnum Dei quomodo sit. 413.b. et seq.
Regnum cælorum quorum sit. 414.d
Regnum cælorum acquiruntur per quatuor
gratias. 416.f
Regnum cælorum cur comparetur seminari-
i agrum. 417.c.d
Regnum cælorum cur comparetur patri fa-
milias. 417.d
Regnum cælorum cur comparetur homini
regi. ibi.e. et f
Regnum Dei quid sit. 255.d
Regula minorum examinata. 497.e. et seq.
Regula fratrum minorum triplicem continet
obedientiam. 501.g
Regula a Christo data, omnis qui se humiliat,
exaltabitur. 317.d
Religio est uelut fornax, et purgatorium.
485.c
Religio, et bonorum societas quas utilitates
afferat. 384.h
Religionem ingredientibus plura bona acqui-
runt, quam relinquunt. 379.f
Religionem intranti dimittuntur peccata.
214.e
Religionis ingressus an necessario prærequi-
rat mandatorum executionem. 214.b
Religionis tria uota, et quod ex his sit præe-
stantius. 475.e
Religionum institutores quatuor. 484.b
Religiosi, et ecclesiastici uiri non debent mi-
nus intrinsece uersari cum laicis. 394.a
Religiosus est equus domitus. 483.c
Reliquias Sanctorum Deus reuelauit. 132.c
Reprobationis signum magnum. 73.h
Rerum principia calor, et humor. 229.h
Reuelationes quorundam paruificandæ. 46.
d. et seq.
Reuelationibus non temerè credendum est.
43.c.d. et seq.
Reuerentia timor nobis innatus. 219.a
Reus negans crimen occultum, sed uerum, an
peccet. 347.a. et seq.
Reus quando teneatur ueritatem fateri coram

iudice. 353.e.f
Reus an teneatur in iudicio ueritatem con-
fiteri. 472.f. et seq.
Reus in iudicio non potest ueritatem negare, ut
mortem uitet. 345.c
Reus in iudicio quando possit ueritatem ta-
cere. 344.f.g
Reus quando non teneatur uerum dicere in
iudicio. 346.f.g
Rigor qualis esse debeat. 144.b. et seq.
S
Sacramentorum formæ quomodo pronun-
ciandæ. 265.h
Sacrificium animalium quo modo in ueteri
lege fieret. 453.d. et seq.
Sagitta unde sic dicatur. 438.e.f
Saluatorum quatuor gradus. 121.c
Sancti cur sic dicti. 335.g
Sancti cur nubibus comparentur. 265.f
Sancti interdum admirandi, et non imitan-
di. 35.f
Sancti orandi sunt. 263.c
Sanctorum societates uaria in cælo. 237.d.
et sequen.
Sanctorum orationes, et merita suffragata
sunt ad mysterium incarnationis. 101.h.
et sequen.
Sapientia est lignum uitæ, qua in se tria inclu-
dit. 397.f
Sapientia nobis necessaria ad consequendum
regnum cælorum. 416.d
Sapientia est cõsummatio omnium donorum. 12.f
Sapientia uera ex quibus constet. 524.c
Sapientia mundi triplex est. 475.b
Sapientia spiritualis in quibus consistat. ibi.c
Sapientia quot modis sumatur. 8.g
Sapientia diuinitus data uis explicata. 9.c
Sapientia effectus septem. 9.c
Sapientia natura explicata. 8.g
Sara quid significet. 87.e
Satisfactio pro peccatis quibus operibus fa-
cienda sit. 374.a.b
Satisfactio cur facienda a poenitente. 361.g.
et sequen.
Satisfactionis opera quæ sint speciatim. 374.b.c
Scandalum quid sit. 47.e
Scandalum duplex. 156.h
Scandalum quoduplex. 47.f
Scandalum est necessarium, et quomodo. ibi.
Scandalum actuum quid. 48.c
Scandalum ex malitia, et ignorantia. ibi.d.e
Scandalum unde oriri possit. 342.e.f.g
Scan-

Scandalum in quibus non reperiatur.	50.f.g	Signum quid sit.	77.a
Scandalum quomodo sumi possit.	50.b	Signa quibus manifestatur in anima esse Spiritum Dei.	70.b. & seq.
Scandalum qui patiantur, vel qui scandalizentur.	51.b	Signa, per quae cognoscitur Deus in duplici differentia.	8.d.e
Scandalum est fugiendum.	51.d.e	Signum vita est ipsa sapientia.	397.f
Scandalum quarum sit fugiendum.	163.f.g	Silentium est laudabile.	471.b
Scientia sine humilitate nocet.	135.b	Silentium quando sit vituperabile.	ibi.c.d
Scientia, & consilij differentia.	6.g	Silentium in triplici causa est peccatum. ibid.	d. e.
Scorpium cur sic dictus.	438.b	Symbolum triplicem continet scripturam.	46. a
Scriptura, unde uerbum Dei.		Symeon quid significet.	30. a
Scriptura sacra, ut loquatur.	138.f	Symeon, qui Christum in templo excepit, quibus gratijs fuerit repletus.	118.f. & seq.
Scriptura sacra, unde etiam Verbum Dei.		Symeonis canticum explicatum.	122.c. & seq.
Scriptura diuina est Christi thesaurus.	239.c	Synai quid significet.	246.b
Scriptura est inspirata a Deo.	135.a	Sitis & esuries quibus modis sumantur.	205.g
Securitas est pacis bonum.	274.c	Sociari cum malis quid sit.	393.b
Securitas est necessaria ad beatitudinem.	206.f	Societas bonorum affectum inflamat.	383.b
Sedere ad dexteram Patris quid sit.	257.d	Societas bona roborat contra malum, et inuadit ad bonum.	384.d
Senescere in malo periculosum est.	318.f	Societas mala consuetudine corrumpit.	390. a. b. c.
Senem non incumbere religioni, abusus maximus.	326.g. & seq.	Societas quorum habenda sit.	390.b
Senes impatientes.	318.d	Societas mala quantum possit concipere, exemplis demonstratur.	ibi.c.d
Senum canicies laudata.	325.g	Societas malorum quibus modis noccat.	386.a
Senum pinguedo qualis sit.	326.b	Societas malorum fugienda.	385.d
Senum natura, & proprietates descripta.	321. c	Societas bonorum utilis.	391.d
Senum ignorantia damnata.	ibi.b.c	Societas malorum, an a bonis uitanda sit.	392.d.e. & seq.
Senectus cur grauis uideri non debeat.	323. a. b	Societas malorum quando uitanda sit a bonis.	393.e.f
Senectus minus apta ad conuersionem.	318.f.g	Societas malorum periculosa est.	382. g. & sequen.
Senectute de cur homo conqueri non debeat.	322.b. & seq.	Societas hominum quotuplex.	383.a
Senectutis consolatio.	324.b. & seq.	Societas bonorum quae bona secum afferat. ibid.	d. & seq.
Senectutis delitia.	325.a	Societas bonorum intellectum illuminat. ibid.	d. d.
Senectutis calamitates corporales uariae.	323. c. & seq.	Societatem malam uarij varijs de causis fingunt.	385.e.f
Senectutis calamitates uariae.	318.c.d. & seq.	Societatis bonorum utilitates.	391.e. & seq.
Senectutis status descriptus.	326.g.h	Sol, & Luna quid mystice significent.	522.f
Sensus mystice quid sit.	215.b	Solis proprietates quot, & quae.	132.e
Sensus corporis custodiendi sunt.	145. d. e. & seq.	Solitudo periculosa est.	383.g. 384.d
Sermo qualis esse debeat.	145.g	Somnus immoderatus quae mala pariat.	141. b
Sermonis quot sint circumstantiae.	144.a	Sopor quid sit.	296.e
Serui obedire debent suis dominis.	153.a	Spes quid sit.	205.a
Seruo Dei quae necessaria sint.	383.f		
Seruorum, & subditorum miseria.	537.e		
Seueritas non negligenda.	185.a.b		
Sibilla eritrea quid de Apostolis praedixerit.	235.b		
Sichimita quid significent.	36.c		
Sigillum confessionis an semper seruandum.	362.b. & seq.		

Spes & timor iungenda sunt.	427.g	Spirituales parentes quomodo suos filios dirigere debent.	154.c
Spiritu gustato desipit omnis caro.	10. e	Spiritualis status, & homo qui dicatur.	202. a
Spiritus, & carnis pugna.	201. c. & seq.	Spiritualis gustus est signum gratiae.	71. b
Spiritus tumoris quid sit.	300. c	Spiritualis homo quomodo omnia indicet.	221. b
Spiritus soporis, fur est.	296. b	Stadium unde dictum, & quantum spatium contineat.	403. & seq.
Spiritus nequam, qui dicatur.	297. d	Stare ad dexteram Patris quid sit.	257. f
Spiritus soporis qui sit.	296. e	Status mutatio difficilis.	99. b
Spiritus vertiginis qui dicatur.	ibi. c	Stella unde dicitur.	76. a
Spiritus rationalis quid habere debeat.	278. d	Stella septem habet operationes.	76. b. & seq.
Spiritus rationalis quibus gradibus ad scientiam bene agendi tendat.	ibi. d	Stella quam Magi uiderunt, qualis fuerit.	406. d. & seq.
Spiritus rationalis quibus rebus perficiatur in carne erga Deum.	ibi. h	Stella qua Magos ducebat, cur latuerit ad ciuitatis ingressum.	405. f
Spiritus diuinationis quid sit.	297. f	Stellarum caeli triplex officium.	406. f. g
Spiritus blasphemiae quid sit.	298. e	Stella non moderantur liberum arbitrium.	ibi. g
Spiritus erroris qui.	295. e	Stella, quibus beata uirgo dicitur coronata, quae sint.	134.
Spiritus beati cur cytharis comparatur.	10. g	Stellionis natura quae.	392. d
Spiritus sancti dona, qui habitus sint.	3. a	Sterilitas, et charitas rerum datur ob peccatum auaritia.	450. e
Spiritus sancti fructus, unde fructus.		Stoicorum error de tristitia non capienda.	193. e. f
Spiritus sancti aduentus priuatum explicatus.	18. a	Strutionis natura quae.	386. f
Spiritus sancti aduentus mysteria tria.	2. d	Studium quid sit.	200. f
Spiritus unde dictus.	ibi. e	Stultiloquium quantum peccatum sit.	508. b
Spiritus diuini uariae dulcedines.	66. b. c	Superbia quid sit.	300. c
Spiritus sancti missio declarat Christum esse Deum.	1. c. d	Superbia quid sit.	270. g
Spiritus sanctus quibus modis in animam inspirat.	293. b. & seq.	Superbia unde sic dicta.	45. g
Spiritus sanctus duodecim effectus in nobis operatur.	15. c. & seq.	Superbia efferrit cur homo non debeat.	190. d
Spiritus sanctus occurrit Mariae in Assumptione.	129. c. d	Superbia, & arrogantia quibus modis se demontret.	314. a
Spiritus sanctus de quibus rebus illustrauerit Apostolos.	20. e	Superbia initium est omnis peccati.	269. e
Spiritus sanctus cur multipliciter datus.	20. f	Superbia per antonomasiam dicitur peccatum.	11. d
Spiritus sanctus quid det.	5. d	Superbia cur peccatorum initium, & auaritia radix dicatur.	14. d
Spiritus sanctus cur uenerit cum sono.	14. c. & 17. d. e	Superbia bonis operibus insidiatur.	389. b
Spiritus sanctus cur uenerit in formam linguarum.	17. c. d. 18. a	Superbia descriptio.	328. a
Spiritus sanctus quae doceat.	18. d. e. f	Superbia, & elationis incendium quodnam sit.	313. b
Spiritus sanctus cur sederit supra Apostolos.	18. g. h	Superbia filia quae sint.	300. c. d
Spiritus sanctus inebriat.	19. b. & seq.	Superbiae gradus qui, & quot sint.	ibi. e
Spiritus sanctus est fluminis impetus.	16. g	Superbus cur non possit ingredi regnum caelorum.	415. e. f
Spiritus sanctus fecit discipulos facundos.	17. e. & seq.	Superiores qui dici possint.	152. f
Spiritus sanctus dictus est fluminis, & cur.	4. a	Superioribus in quibus obedire teneamur.	ibi. b
Spiritus sanctus uenit festinans.	15. f	Surdi a multiplicibus sunt crepti fraudibus.	324. f
Spiritus probatio de tractatio.	21. g. & sequenti.		

Surdus quomodo audire, et loqui possit. 324. g
Suspiratio est signum gratiae. 71. c
T *Abescere quid sit.* 319. c
Tacere, an loqui, utrum maius sit peccatum. 474. d
Tacere melius est, quam loqui. ibi. f
Tacere quando sit peccatum veniale. ibi. b
Tacere quando sit peccatum. 471. d. & seq.
Taciturnitas quando obliget ad restitutionem. 472. c
Taciturnitas quando sit peccatum mortale. ibi. e. & seq.
Tanquam est veritatis, & similitudinis nota. 15. c. f
Taurus quid mystice significet. 435. d
Tempus adhibendum in rebus dubijs. 55. a
Tempus multa efficit, quo alias fieri nequeunt. ibid. a
Tenebrae quid mystice sint. 320. f
Tentare quid sit. 464. c
Tentare quid sit. 35. g
Tentatio, vide etiam Inspirationes male. 302. b
Tentationum fons est otium. 281. d. e. f
Terra fecunditas. 281. d. e. f
Tharsis quid significet. 429. b
Theophania unde sic dicta. 402. f
Thesaurus bonus in corde quid sit. 5. e
Timor disponit ad spiritus paupertatem. 14. c
Timor triplex ex amore divina. 4. a. & seq.
Timor ex amore divino genitus, quid faciat. ibidem.
Tomiturnum cur sic dictum, & quomodo fiat. 424. c
Tormentorum tria genera. 399. g
Tornus unde dictus, & quare in eo considerentur. 452. d. e
Totum quid dicatur. 308. c
Traditiones quae teneantur ab ecclesia. 404. d
Tribulatio oculos aperit, quos prosperitas claudit. 532. a
Tribulatio est calceatoria. 530. c
Tribulatio est causa spei. 527. d. f
Tribulatio illuminat. 526. e. f
Tribulatio est salsa S. Bernardi. 526. f
Tribulatio cur letificat. ibid. h
Tribulatio quid facit viro iusto. 525. b
Tribulatio qualis sit. ibi. d. e
Tribulatio est calix salutaris. 531. a
Tribulatio vitam praebet. 530. g
Tribulationes dantur malis ex Dei misericordia. ibi. f. g

Tribulationes quas vilitates viro iusto afferant. 529. a. & seq.
Tribulationes amorem augent. 528. b
Tribulationes sunt veluti quadam medicina iustorum. 525. a. b. & seq.
Tribulationum varia genera. 528. d
Trinitas aliquo modo cognoscitur per creaturas. 220. e. f
Trinitatis consistorio quot concilia ab aeterno fuerint ordinata. 533. c
Turturis natura. 118. b

V *Aniloquium quantum peccatum sit.* 508. d
Vas quod non habet operculum immun- dum censetur. 509. e
Vecors unde dictus. 319. c
Veneficus unde dictus. 301. h
Venenum ex quibus fiat. 390. f
Veniale peccatum propter scandalum non est committendum. 49. e
Venter spiritualis quid sit. 135. h
Verbi divini auditio, est signum gratiae. 73. g
Verbi Dei auditores varij. 136. g. et seq.
Verbi Dei auditores inutiles. 136. f. h. & seq.
Verbi Dei auditores delicati qui. 137. e
Verbi Dei auditores fastidiosi qui sint. ibi. g
Verbi Dei auditores temerarij qui. ibi. b
Verbi Dei auditores obstinati, elati, superbi, & peruersi qui. 138. d. & seq.
Verbi Dei auditores negligentes, indiscreti, molesti, & alienati, qui sint. 139. e. & seq.
Verbi Dei auditores mali. 137. a. et seq.
Verbi divini generatio explicata. 517. b. c
Verbi divini descensio, & ascensio explicata. 261. d. e
Verbi divini effectus varij. 332. e. et seq.
Verbi divini triplex naturitas. 515. b
Verbi Dei quanta sit vis. 337. d
Verbi qui offendat. 144. f
Verbum Dei, cur dicatur gladius spiritus. 332. e. f
Verbum divinum quomodo recipiendum. 135. c. d
Verbum Dei homo similis. 69. b
Verbum Dei cum oratione iunctum quid sit. 135. f
Verbum quid sit. 515. f
Verbum divinum quo sit incarnatum. 515. g
Verbum caro factum est, quomodo sit intelligendum. 519. e
Verbum Dei quae mysteria contineat. 134. b. & seq.

Verbum

Verbum Deo est speculum, quo immunditia cernitur. 217. a
Verbum triplex. 371. d
Verbum divinum quot modis negligenter audiatur. 139. c. d
Verbum Dei quomodo recipiendum. 135. b
Verbum Dei dulce in ore doctoris. 136. a
Verbum Dei, cur verbum veritatis dicatur. 331. e
Verbum Dei quomodo audiendum. ibi. g
Verbum quomodo dicatur esse apud Deum. 518. e
Verbum quomodo dicatur fuisse in principio. 517. e
Verbum Dei quos fructus generet in anima. 331. b
Verbum Dei seminaliter est, vita aeterna. 332. b
Verbum quid dicatur. 516. e
Verbum quomodo in vobis producat. ibi. dem. g. h
Verbum quomodo generetur in divinis. ibid. g. h. & seq.
Verbositas quando sit peccatum. 507. g
Verecundia pars magna poenitentiae. 428. a. b
Verecundia non debet impedire peccatorum confessionem. 365. a. & seq.
Veracundia quae peccatum tegit, septem malas condiciones habet. ibi. b
Veritas cur non defendatur ab hominibus carnalibus. 336. f
Veritas quibus rebus adherere possit. 339. b
Veritas quotuplex. ibi.
Veritas cur impugnetur. 333. e. & seq.
Veritas quibus sit odiosa. 328. a
Veritas quid sit. 14. c
Veritas an omittenda propter scandalum. 48. f. & sequen.
Veritas vita quae sit. 48. g
Veritas triplex. ibi. f
Veritas non occultanda. 336. b. c
Veritas quomodo defecit. 329. b
Veritas oibus rebus anteponenda est. 348. c. d
Veritas iustitiae non deferenda propter scandalum. 156. d
Veritas defendenda. 328. h
Veritas erigenda ob tres causas. 329. a
Veritas, quae est in mente, quae requirat. 339. d
Veritas nos liberat. ibi. d. e
Veritas est veluti lux manifestativa. 333. e
Veritas vita quae sit. 342. b. e
Veritas iustitiae quae sit. ibi. b

Veritas doctrina quae sit. ibi. d
Veritas vita an sit deferenda propter scandalum. ibi. e. f
Veritate a quo modo declinare contingat. 343. g
Veritate nihil fortius. 338. c
Veritatem abscondere est periculosum. 330. a
Veritatem abscondere cui sit periculosum. ibidem.
Veritatem interdum tacere licet. 155. h
Veritatem tacere in quibus casibus liceat. 344. c. d
Veritatem non defendere damnosum. 329. b
Veritates excellentes tres. 156. c
Veritati oris quae apponantur. 340. c
Veritati qui non assentitur, Deo aduersatur. 155. e. f
Veritati quot modis assentiendum. ibi. e. et seq.
Veritatis commendatio. 338. d. e.
Veritatis etymologia. 339. c
Veritatis descriptiones quadam. ibi. c. d
Veritatis affirmatio obligat semper, sed non ad semper. 344. c
Veritatis varij modi. 531. h
Veritatis quanta sit potestas. 341. e
Veritatis species. 342. b
Veritatis manifestatio est signum gratiae. 72. h
Veritatis manifestatio multa bona parit, ut eius occultatio multa mala. 331. d
Verum cur odio habeatur. 339. f
Verum quot modis repugnet voluntati. ibi.
Vertigo quid sit. 296. c
Vestitus moderandus. 146. a. & seq.
Vestitus, & suppellectilis ratio unde sumenda. 141. d
Victoria suspensus nihil maius. 186. b
Victus ratio quae esse debeat. 141. a. & seq.
Videndi actus quid requirat. 45. f
Via, seu gratia quatuor ad intrandum in regnum coelorum. 416. f
Vigilandi, & dormiendi ratio quae. 141. g
Vigilanti error qualis fuerit. 441. d
Vinea quid mystice significet. 401. b
Vinum quae in se contineat. 114. g
Virgines sunt Dei sponsae. 239. e
Vir iustus stellioni comparatus. 392. d. e
Vir iustus quibus gradibus ascendat ad Deum. 434. b. & seq.
Vir iustus est veluti speculum civitatis. 392. c
Vir iustus soli comparatus. ibi.
Vir iustus quas victorias ex prosperitatibus referat. 397. b. & seq.
Vir iusti conscientia est paradus Dei. ibi. g

Index ad 3. Tom. S. Bernardi.

e Viri

<i>Viri iusti cornua que sint.</i>	435.b	172. a	
<i>Viri iusti tres uirtutes.</i>	394.d	<i>Vita nostra posita est in puncto.</i>	505.h
<i>Viri iusti cornua mystice que sint.</i>	ibi.e	<i>Vita actiua decem exercitia.</i>	293.b
<i>Viri iusti celo comparati.</i>	433.k	<i>Vita humana miseria explicata.</i>	318. b.c. & sequen.
<i>Viri iusti cur uersentur cum malis.</i>	391.c	<i>Viueri quibus sit tadiofum.</i>	319.a
<i>Viris iustis cur dentur temporalia bona.</i>	394.g. & seq.	<i>Viueri quiete uolens, non debet curare quid alij dicant.</i>	429.f
<i>Viris perfectioribus cur Deus bona temporalia tribuat.</i>	396.e.h. & seq.	<i>Vitium capitale quodnam sit.</i>	268.c
<i>Viro bono que sint necessaria.</i>	225.d	<i>Vlra quid dicatur.</i>	120.e
<i>Viro profecto an liceat mentiri.</i>	347.f.g	<i>Vmbilicus quid mystice significet.</i>	135. d
<i>Virga Moysis fuit figura Mariae.</i>	& quomodo. 126.g	<i>Voluntas duplex.</i>	59.e
<i>Virtus quid sit.</i>	40.c	<i>Voluntas quando sola sufficiat sine opere.</i>	59. a. b
<i>Virtus quid sit.</i>	169.g	<i>Voluntas omnes potentias mouet.</i>	304.f
<i>Virtus heroica que.</i>	ibi.a	<i>Voluntas propria est bestia character.</i>	292.a
<i>Virtus circa difficile est.</i>	31.h	<i>Voluntas cur nominetur cor in scriptura.</i>	310.f
<i>Virtus omnis est iustitia.</i>	232.d	<i>Voluntas est radix meriti.</i>	175.e
<i>Virtus quando sit perfecta.</i>	40.d	<i>Voluntas Dei nos tribus modis mouet.</i>	12.h
<i>Virtutes quedam naturales sunt.</i>	184.c	<i>Voluntas Dei firma.</i>	62.d.e
<i>Virtutes que exercentur per tribulationem.</i>	527.a. & seq.	<i>Voluntas humana a nulla creatura potest infringi.</i>	400.d
<i>Virtutes tribus modis premiantur.</i>	128.f	<i>Voluntas humana nomine altaris designata, & cur.</i>	400.d. e
<i>Virtutes sunt conuexa.</i>	40.c.d	<i>Voluntas sine opere an sufficiat.</i>	443.d.e
<i>Virtutis strenuitas quibus modis moueat.</i>	13.b	<i>Voluntas propria est prima, & principua possessio.</i>	479.e
<i>Virtutis opus non est pratermittendum ob paruam uitium.</i>	52.d	<i>Voluntas tria mouet in hoie principia.</i>	308.g
<i>Virtutum genera duo.</i>	169.a	<i>Voluntatis actus duplex.</i>	304.e
<i>Visio triplex.</i>	222.b	<i>Vriol quid significet.</i>	24.c
<i>Visio diuina essentie quid sit.</i>	206.c	<i>Vrsi natura notanda.</i>	363.b
<i>Visio triplex in patria.</i>	ibi.d	<i>Utilitas temporalis in quibus consistat.</i>	33.a
<i>Visio spiritalis qua requirat.</i>	45.g.h		
<i>Visio est tota merces.</i>	246.h		
<i>Visiones que, & quibus appareant.</i>	222.d. & sequen.		
<i>Vita humana in triplici ordine constituta.</i>	152.e. & seq.		
<i>Vita humana qualis sit.</i>	504.g		
<i>Vita actiua in quibus debeat esse expedita.</i>	13.d		
<i>Vita actiua disponit ad contemplatiuam.</i>			

SEQUITUR INDEX
Ad Quadragesimale de Pugna Spirituali.

<i>Abraham quid significet.</i>	612.f	<i>e. f. g. & seq.</i>	
<i>Actes sine exercitus quomodo ordinetur.</i>	584.d	<i>Bellum duplex.</i>	569.d
<i>Adam qua aetate creatus fuerit.</i>	628.g	<i>Bellum spirituale triplex, & quomodo gerendum sit.</i>	624.b. & seq.
<i>Aeris salubritas in quo consistat.</i>	557.f	<i>Bellum qui primo induxerit.</i>	621.e
<i>Alares milites qui sint.</i>	578.f	<i>Bellum nauale quibus instrumentis fieri soleat.</i>	619.c
<i>Alexander philosophorum consilio utebatur.</i>	596.g	<i>Bellum inire uolenti que sint animaduertenda.</i>	572.g
<i>Alexandri clementia in hostem.</i>	621.g	<i>Bellum spirituale inire uolenti qua consideranda sunt.</i>	573.c
<i>Alexandri regis statura.</i>	554.b	<i>Bellator, uide Miles.</i>	
<i>Altare Dei est anima iusti.</i>	613.c	<i>Bonitas hominis in quibus consistat.</i>	591.c.d
<i>Anima iusti est Dei altare.</i>	ibi.	<i>Buccina cur sic dicta.</i>	580.d
<i>Anima quibus uirys a Demone capiatur.</i>	609.f		
<i>Anima quando capiatur a Demone.</i>	600.f		
<i>Anima est uinea a Deo plantata.</i>	481.f		
<i>Anibal qua arte obtinuerit uictoriam Cannensem.</i>	566.h		
<i>Aqua quid mystice significet.</i>	595.g		
<i>Aqua salutis signa qua.</i>	557.b		
<i>Arca Noe, Ecclesia figura.</i>	618.b		
<i>Arma spiritalia, & defensusua que sint.</i>	586.b		
<i>Armorum genera duo.</i>	ibi.f		
<i>Arma spiritalia que sint.</i>	568.b		
<i>Ars pugnandi spiritaliter nobis necessaria.</i>	549.b		
<i>Artem bellandi spiritaliter qui docere debet, qualis esse debeat.</i>	550.b.c		
<i>Auarii figura quadam explicata.</i>	624.h		

B

<i>Babylon quid mystice significet.</i>	565.f	<i>Christi uenditio figurata, & explicata.</i>	630.c
<i>Balaam per asinam Angelum uidisse, quid mystice significet.</i>	616.g	<i>Christi bonitas in passione demonstrata.</i>	633.g. h. & seq.
<i>Baptismi figura quadam explicata.</i>	587. h. & 588. c	<i>Christi charitas in nos quanta.</i>	634.a
<i>Bella sagacitate uincuntur.</i>	549.c	<i>Christi triumphus explicatus.</i>	626.f. & seq.
<i>Belli finis qui sit.</i>	563.b	<i>Christi passio quantum fuerit acerba.</i>	635.c. & seq.
<i>Belli iniusti que sint cause.</i>	621.e	<i>Christi in cruce positi quanta fuerit inopia.</i>	636.g. h
<i>Bellorum tria genera, & quid requirant.</i>	623.	<i>Christi dolorem in passione fuisse maximum, unde ostendi possit.</i>	637.a. & seq.
		<i>Christus suos milites exercet.</i>	556.a.b
		<i>Christus suos milites securos reddit.</i>	556.e
		<i>Christus est caput noster.</i>	550.h
		<i>Christus habet omnes conditiones, qua in doctore artis bellandi requiruntur.</i>	ibi.d.e
		<i>Christus quibus modis pugnauerit.</i>	584.h. & sequen.

Christus fuit bonus nauclerus. 611.f
 Christus de nostra salute fuit sollicitus. 612.b.c
 Christus quantum se nobis communicauerit. 634.b
 Christus optimus ecclesie sua rector, & dux. 559.g. & seq.
 Christus cur a tate iuuenili mori uoluit. 628.g
 Christus cur tali anni tempore pati uoluerit. ibidem.
 Christus cur tali hora pati uoluerit. 629.b
 Christus suo aduentu omnia sustulit uitia. 628.d.
 Christus quomodo irrisus in sua passione. 630.e.f
 Christus cur uenditus a Iuda. ibi.c
 Christianus qua habere debeat. 616.a
 Cibi copia quantum corpori noceat. 606.a
 Cibus spiritualis qui sit. 558.c
 Cuius Christianus qualis esse debeat. 593.b
 Ciuitas qualis esse debeat, ne ab hostibus expugnetur. 598.f
 Ciuitas obfessa ob quas causas capiatur. 600.c
 Ciuitas obfessa quid facere debeat. 603.d.e
 Ciuitas obfessa, & capta, quam male ab inimico tractetur. 605.f.g
 Ciuitates quomodo conseruentur, aut euertantur. 592.c.d
 Ciuitates quomodo inopinatè ab inimicis capiuntur. 609.b
 Ciuitates quibus machinis expugnentur. 606.h
 Ciuitatis gubernator qualis esse debeat. 594.b. & 596.f
 Cogitationes prauae uulpibus comparatae. 607.h
 Cognitio sui necessaria. 597.b
 Cohors quot milites contineat. 580.b
 Correctio quomodo faciendae. 589.c
 Crucis Christi figura explicata. 631.b
 Crux Christi comparata nauis. 612.e

D

Darius regis thronus qualis fuerit. 597.d
 Dei digitus est Spiritus sanctus. 586.b.c
 Deo cur obedire debeamus. 590.h. & seq.
 Deus non est, ubi est sola prosperitas. 556.d
 Deus quomodo sit adorandus. 596.a
 Daemon quando ciuitatem animae expugnet. 600.g
 Daemon solam humilitatem timet. 577.g

Demon quid faciat contra eos, qui ab ipso obsessi capiuntur. 605.h
 Deserui milites qui dicatur. 578.e
 Diaboli descriptio quadam. 622.c
 Diabolus quid nos oppugnanda intendat. ibidem. d
 Diabolus cur nos oppugnare contendat. ibidem. b
 Diabolus quibus machinis occupet animam. 607.g
 Diuitia proicienda a milite Christiano. 571.g
 Doctrina pugnandi spiritualiter est nobis necessaria. 550.c. & seq.
 Dux exercitus qualis esse debeat. 561.d. & sequenti.
 Dux exercitus auaritiam uitare debet. 574.g
 Dux exercitus quid facere debeat erga milites. 571.d

E

Ecclesia est spiritualis nauis, & mystice explicata. 613.h. et seq.
 Ecclesia est porus tutus. 618.a
 Ecclesia comparata Tyro, & mystice explicata. 614.d
 Ecclesia est ciuitas bene munita contra hostes. 599.b
 Ecclesia expugnari non potest. 558.b
 Ecclesia errare non potest. 558.c
 Ecclesia edificata est in montibus, & cur. 599.b
 Ecclesia abundat cibis. 599.d.e
 Ecclesia comparata deserto. 559.a
 Ecclesia militans habet varios militantium gradus. 575.d. & seq.
 Ecclesie militia corrupta, & inordinata. ibi. h. & seq.
 Eleemosyna non est relinquenda ob timorem paupertatis. 601.c
 Equus albus quid mystice significet. 572.b
 Eucharistiae Sacramentum quid contineat. 634.c
 Eucharistiae Sacramentum quos effectus producat. 634.g.h
 Eucharistiae Sacramentum quantum sit nobis fructuosum. ibi. b
 Exercitus quibus personis constet. 574.f
 Exercitus quomodo ire, stare, et ferire debeat. 576.e. & seq.

Fa-

F

Facies spiritualis est conscientia. 551.a
 Filius ingratus iure hereditatis priuatus Athenis. 590.e
 Funda quando inuenta. 570.f.g
 Funes ex mulierum capillis qui aliquando fecerint. 613.f

G

Gloria Dei, exemplo Christi semper querenda. 603.a.b
 Gula destruit muros Hierusalem, id est, animae uirtutes. 620.g

H

Homo quid facere debeat, ne vincatur a diabolo. 622.g
 Hominis atates quot sint. 628.e
 Hospitalitatis uirtus exercenda. 560.e
 Hostes quomodo consumi, & in potestatem redigi possint. 588.f
 Hostes spirituales qua arte soleant nos decipere. 602.c
 Hostis uictus quomodo tractandus. 589.e
 Humilitas sola demonem terret. 577.g

I

Iacob quid significet. 572.d
 Inimici hominis tres. 571.g
 Iona quid significet. 564.e
 Iosias quid significet. 573.h
 Isaac quid significet. 612.f
 Iudaeorum peccatum in occidendo Christo quantum fuerit. 632.b
 Iudaeorum populus quibus beneficijs a Deo effectus fuerit. 632.c.d

L

Leges quomodo constituenda. 590.b
 Leges primo diuinum cultum respiciunt. ibi. c
 Legio unde dicta. 586.a
 Legio quot milites contineat. 580.a
 Locutio nimia quantum noceat. 608.a

M

Miles Christianus qualis esse debeat. 552.c
 Miles debet scire mutare castra. 565.a

Miles spiritualis qualis esse debeat. 554.d. & sequen.
 Miles spiritualis, ut debet castra mouere. 565.e.f
 Miles spiritualis quando uincatur. 583.f
 Miles spiritualis uictus a diabolo male tractatur. 583.h
 Miles Christi qualis esse debeat. 561.b. & seq.
 Milites boni ubi nascantur. 551.e
 Milites spirituales boni qui. 552.d
 Milites spirituales ex qua arte sumendi. 552.c
 Milites boni ex qua arte sumantur. 551.g
 Milites Christi quales esse debeant. 579.d
 Milites spirituales non boni qui sint. 551.h. & sequen.
 Milites, ut sint boni, exercendi sunt. 555.f
 Milites in rebus dubijs confirmandi sunt. ibidem. g
 Milites praemijs alliciendi sunt. ibi. b
 Milites in quibus debeant esse instructi. 570.f
 Milites, siue exercitus carnalis quibus rebus conseruari debeat. 558.a
 Milites, siue exercitus spiritualis quibus rebus conseruandus sit. ibi. b
 Milites meliores, an ex urbe, uel ex agro sumantur. 568.h
 Militi qua sint necessaria. 560.c
 Militis boni signa qua sint, & quale corpus habere debeat. 553.e
 Militis spiritualis conditiones qua sint. 560.d. & seq. & 563.h
 Militis boni conditiones qua sint. 559.e. & sequen. & 563.a
 Militis Christiani perfectiones quinque. 571.f
 Militum spiritualium duo genera. 569.f
 Militum uarij gradus, & munera. 578.d
 Militia qua requirantur. 569.b
 Mortuorum curam esse uilem, exemplo demonstratur. 615.d
 Mortuorum cura gerenda. 560.h. & 561.a
 Mundi atates uaria attulerunt uitia. 628.c.d
 Mundi atates quot sint. ibi. b
 Mundus quando uincatur. 551.a

N

Nauigandi tempus quale esse debeat. 615.c
 Nauis usus a quibus inuentus. 613.f
 Nauis cur sic dicta. 611.d
 Nauis bona qualis esse debeat. ibi. d.e
 Nauclerus cur sic dictus. 610.g
 Nau-

I N D E X.

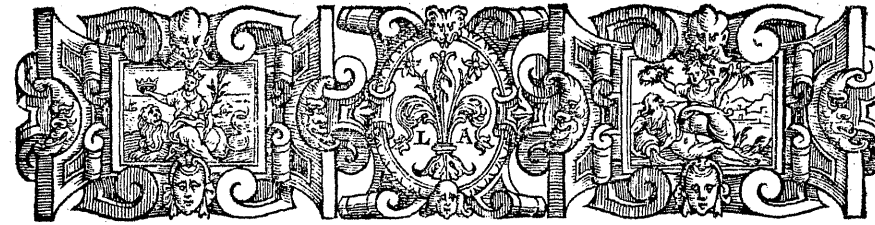
<i>Naucerus qualis esse debeat.</i>	610.b	<i>Prælati quales esse debent.</i>	597.f
<i>Nautæ quales esse debeant.</i>	615.b	<i>Prælati debet odiſſe auaritiã.</i>	575.e
O			
<i>Obedientia quantum poſſit.</i>	553.a.b	<i>Principes, & reges quales eſſe debeant.</i>	595.b. & 196.g
<i>Obſeſſus ab inimicis ſpiritualibus quid facere debeat.</i>	604.a	<i>Principes debent eſſe ueraces.</i>	561.d
<i>Obſidentes aliquem locum, quibus artibus u- tiantur ad illum capiendum.</i>	601.g	<i>Principis boni partes.</i>	ibi. & ſeq.
<i>Occidentales non ſunt boni milites, & cur.</i>	551.e	<i>Prudentia nobis neceſſaria.</i>	177.a
<i>Occidentalium hominum habitus qui.</i>	552.b	<i>Pugna ſpiritualis triplex.</i>	500.g
<i>Odiũ cur fugiendum.</i>	573.d.e	<i>Pugna ſpiritualis cum demone quomodo fa- cienda.</i>	618.f.g
<i>Orationis uis quanta.</i>	587.a.b.c	<i>Pugnandi locus qualis eſſe debeat.</i>	557.d
<i>Orientales non ſunt boni milites, & cur.</i>	551.e	Q	
<i>Orientalium hominum habitus qui.</i>	551.b	<i>Quadrageſima, tempus eſt militia.</i>	549.a
P			
<i>Parabola de uinea a patre familias plan- tata, explicata.</i>	581.f. & ſeq.		
<i>Parentes, ut honorandi ſint.</i>	591.e.f		
<i>Paſſio Chriſti quibus rebus reddatur acerba.</i>	635.f. & ſeq.		
<i>Paſſio Chriſti cur tali mundi ætate, tempore, & hora ſit facta.</i>	628.c. & ſeq.		
<i>Paſſio Chriſti qua mundi ætate facta fuerit, & cur.</i>	628.b		
<i>Paſſio Chriſti cur facta fuerit ſub certis prin- cipibus.</i>	629.f.g		
<i>Paſſionem Chriſti tota mundi machina fle- bit.</i>	627.b		
<i>Paſſionis Chriſti perpetua eſt habenda me- moria.</i>	634.e.f		
<i>Paſſionis Chriſti effectus.</i>	577.e		
<i>Paſſionis Chriſti tempore, qua ſigna apparue- rint, & eorum explicatio.</i>	631.f.g		
<i>Paſſionis Chriſti magnitudo ex quibus capi- tibus demonſtrari poſſit.</i>	637.a. & ſeq.		
<i>Peccata quatuor expugnant animam, & que ſunt remedia.</i>	608.c.d.e		
<i>Peccatum Iudaorum in occidendo Chriſto quibus circumſtantijs aggranatum fue- rit.</i>	632.c. & ſeq.		
<i>Perſeuerantia neceſſaria.</i>	564.b		
<i>Piſcina quid myſtice ſignificet.</i>	568.d.f		
<i>Præcepta diuinæ legis nos muniunt contra hoſtes.</i>	580.f		
<i>Predicator que facere debeat.</i>	572.a		
<i>Predicatoris munus.</i>	575.e.f		

Teſtudo

I N D E X.

T		<i>Victoria quibus rebus comparatur.</i>	566.b.
		<i>& ſequen.</i>	
<i>Teſtudo machina que ſit.</i>	607.c	<i>Victoria quibus rebus paratur.</i>	549.e
<i>Triumphare quibus de cauſis liceret.</i>	626.c.d	<i>Victoria ſpiritualis quibus rebus acquiratur.</i>	567.b
<i>Triumphus quid ſit.</i>	625.b	<i>Vinea parabola late expoſita.</i>	581.f
<i>Triumphus quomodo olim fieret.</i>	ibid.	<i>Vita æterna eſt theſaurus noſter.</i>	551.b
<i>Triumphus cur inſtitutus.</i>	626.b	<i>Vitia qua ſpecialiter damnent animam.</i>	619.b
V		<i>Vitia uaria que in varijs mundi ætatibus re- gnarunt.</i>	618.c.d
<i>Velites milites qui ſint.</i>	578.d	<i>Urbeni cur meliores milites.</i>	569.b
<i>Velum unde dictum ſit.</i>	613.e	<i>Urbinum a quibus ædificatum fuerit, quando, & cur ſic dictum.</i>	583.b
<i>Vexillum unde dictum.</i>	580.c		

F I N I S.

D. BERNARDINI S E N E N S I S,

Ord. Minorum.

S E R M O N V M T E R T I V M O P V S.

IN DIE PENTECOSTES.

De donis Spiritus sancti, & quomodo communicantur diuino amori.

Sermo I.

Solennitas Pentecostes excellentia.

B *gnis a facie eius exarsit, carbones succensi sunt ab eo. Psal. 17.* Solennitas hodierna, dilectissimi fratres: tanto cunctis solennitatibus videtur esse solennior, & præstantior, quanto præ cæteris, quod in hac die gestum est, totum constat esse diuinum. Sicut. n. singularis in terra Christi natiuitas, Sanctorum natalitijs omnium diuinæ potentæ eminare dignoscitur: sic & hodierna festiuitas omnibus alijs, quas de Dño Iesu Christo veneramur in terris, speciali quadâ suæ diuinitatis ostensione præcellere demonstratur. Quod .n. natus est ex homine filius Dei, certum est illum ab Angelis minoratum: Quod autem hodie visibili claritate spiritum suum in discipulos fudit, palam est super omnes Angelos exaltatum. Quod. n. filius Dei secundum carnem crucifixus est & sepultus, & tertia die, & non antea, a mortuis resurrexit; quod postmodum inter

homines conuersatus, & cum discipulis manducauit & bibit; quod; post quadraginta dies de terra videntibus illis in celum eleuatus est, totum agebatur ad fidei fundamentum: ut qui vere filius Dei erat, verius et filius hominis crederetur. Quod autem post ascensionem suam iuxta conditum promissam ex alto virtutem dimisit in terram, illud absque dubio docuit, ut nascendo, moriendo, ac et resurgendo a mortuis, qui Deus erat, verum hominem se demonstrauit: mittendo Spiritum sanctum de celis, verum esse Deum, qui homo erat, vera diuinitatis attestatione probaret. Sicut igitur parum nobis Christum nasci fuerat, nisi & precium sanguinis in nostram redemptionem inestimabili charitate fudisset: sic nec utique granum fidei germi nasset in terris, nisi benignitatem Spiritus sancti de celis Dominus prestitisset. Et reuera fratres, ita rerum ordo videbatur exposcere, ut qui humanis aspectibus Deum hominem venerat exhibere, semetipsum humilians, formam serui acciperet, donec assumptionem carnis veritate monstrata, semetipsum ab inferis erigens, & in celum gloriose conscendens, hominem Deum esse infusione celestis gratie demonstraret. Porro Deus homo pro redimendis hominibus sanguinem suum fudit: homo Deus pro saluandis hominibus spiritum suum redemptis infudit. Ibi quod verus Deus, verus esset homo proba-

Auit: hic quod verus homo, verus esset Deus apparuit. Ibi cognouimus speciem eius, quasi unigeniti a patre, unde nec reputauimus eum: hic vidimus gloriam eius quasi unigeniti a patre, unde & benedicimus Deum. Ibi hominem redemit homo, hic Deus hominem deitate reformat. Patet ergo quod diximus, praeclaram hanc festiuitatem iure ceteris praeponi: quae gratiarum resfulget consummatione dotata. Haec est enim specialis illa discipulorum: Haec omnium fidelium festiuitas generalis, quae non solum Apostolos largiore gratia consolata est, verum etiam & totum orbem terrarum ignorantiae tenebris obscuratum supernae veritatis illustrauit aduentu.

Quo hac festiuitas ceteris praestat.

B Haec profecto fidelium mentes ad veram charitatem accendit: haec contra mundi pericula mentes, contra iudices & tyrannos credentium linguas armavit. Unde quod erat videre miraculum, infirmi fortia facerent, & pauci, atque pusilli regum imperia non timerent. Sic enim Saluator, Matth. 10. promiserat dicens: Cum steteritis ante Reges & Praefides, nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis, qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis. Haec profecto omnem, qua creditur ad salutem, manifestam dedit & docuit veritatem: per hanc sermo praedicatoris, & veritas praedicationis innotuit. Per mysterium profecto huius solennitatis barbaries domita, colla gentium subiugata, principatus & potestates humiliati, dexteris dederunt atque honorem Deo viuo & vnico filio eius Domino Iesu Christo. Per hanc quippe aedificatio fidei Christianae super fundamentum aeternum extructa breui temporis spatio in magni Dei templum excreuit: dum hodie, iuxta praefatum Prophetae verbum, Ignis a facie eius exarsit. carbones, id est, Apostoli sancti, atque discipuli successi sunt ab eo. In quibus sacratissimis verbis tria mysteria contemplanda ostenduntur de aduentu Spiritus sancti in Apostolos & discipulos Christi.

Praconia celeberrima huius festiuitatis.

C Primum mysterium est doni supernaturalis: quia ait, Ignis a facie eius exarsit. Secundum subiecti virtualis, quia subdit, carbones. Tertium est signi singularis, quia successi sunt ab eo. Ad omnia supradicta, atque eo dem ordine potest esse aliud thema illud Thren. 1. De excelso misit ignem. ecce donum supernaturale. In ossibus meis. ecce subiectum virtuale. Et erudiuit me. ecce signum singulare. Haec et tria notari possunt in verbo Domini, Lu. 12. quando ait, Ignem

Tria mysteria contemplanda in aduentu Spiritus sancti.

D veni mittere in terram, & quid volo nisi ut ardeat? Merito quidem Spiritus sanctus in ignis figura Apostolis visibiliter datus est. Nam, secundum Catholicos, spiritus deriuatur a pyr, quod est ignis: quia per illum ignem corporalem demonstrata est spiritualis & interior missio Spiritus sancti in discipulorum mentes: tamen in illo igne non magis erat Spiritus sanctus, quam in alijs irrationalibus creaturis.

Spiritus unde.

ARTICVLVS PRIMVS.

De septem proprietatibus ignis correspondentibus septem donis Spiritus sancti, & septem flammis amoris Dei.

Primum mysterium.

Primum utique mysterium contemplandum, quod Propheta ostendit in proposito verbo, est doni supernaturalis: quia inquit, ignis. i. ignitissimus amor Dei cum donis Spiritus sancti associatus, a facie eius exarsit. i. exardescendo descendit. Ait. n. a facie eius. i. a cognitione eius. facies. n. ipseus Dei, eius cognitio nuncupatur, iuxta illud Iob 33. Videbit faciem eius in iubilo. nec tantummodo dicit, arsit: Nam arsit corda discipulorum in cognitione & dilectione diuinitatis, atque exarsit. i. extra arsit in cognitionem & dilectionem humanitatis: quia de Christo Deo & homine perfectissimo fuerunt in Spiritus sancti aduentu illuminati & inflammati, sicut Io. 14. Dominus promiserat, di. Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quaecumque dixerit vobis. Huius verbi declarationem vide in Quadragesimali de Charitate, sermo. 52. ar. 2. c. 3. vbi notantur septem de Spiritus sancto. Idem in fine cum Propheta dicit Thren. 1. cum ait: De excelso misit ignem. i. ipse Deus ad praedictorum cognitionem. Sed praedictorum intelligentia notanter aduertendum est, quod duplicem habitum habemus in genere. Primum, qui est de necessitate salutis: Secundum, qui non est de necessitate salutis. Primo. n. habemus quandam habitum, qui reddit hominem simpliciter bonum: & qui est de essentia bonitatis humanae. & hic est charitas, quae facit hominem gratum & acceptum coram Deo: & quae simpliciter reddit hominem bonum: immo est in ipsa essentia bonitatis humanae, moraliter & meritorie loquendo. Secundo vero habemus habitum, qui non est

Duplicem habitum habet homo in genere.

A de essentia bonitatis humanae, & hic quoque est triplex. Primo. quidem est quidam habitus, quem humana bonitas necessario praesupponit. & hoc est de communi lege, & talis habitus sunt fides & spes, quem gratia gratificans praesupponit. Secundo est quidam habitus, qui gratiam gratum facientem praesupponit, sicut est gratia illa, per quam quis aureolam promeretur, scilicet martyrij, virginitalis & doctrinae. Tertio est aliquis habitus, qui gratiam gratum facientem, nec necessario praesupponit, nec ei necessario praesupponitur: sicut sunt gratia prophetiae, extasis, raptus, reuelationes, visiones, & similia multa. Ad propositum ergo dico, quod spiritus sancti dona sunt in secundo gradu, quia gratiam gratum facientem praesupponunt, nec tamen necessario praesupponuntur ab ea.

B Itaque virtus charitatis est, quae essentialiter dat bonitatem humanam, sed dona spiritus sancti bonitatem accidentalem praestant, sed excellentem. Hoc quidem declarari potest exemplo. Sicut enim meritum duplex est, scilicet praecipuum & consilij: & secundum praesupponit primum nullus enim habebit gaudium seu praemium accidentale, quod dicitur aureola ut virginalis martyrij, vel doctrinae, nisi praehabeat vel simul habeat auream quae dicitur praemium substantiale seu essentiale: Sic dicitur de donis, quae sunt quaedam excellentes accidentales gratiae collatae bonitati humanae, praesupponentes necessario bonitatem humanam, atque mereri faciunt quandam excellentiam ultra bonitatem essentialem. Sine donis namque posset homo simpliciter esse bonus, scilicet per virtutes: sed non in excellentia, sicut cum donis. Aduertendum est etiam, quod secundum Bonaueram in Centiloquio, triplex est differentia donorum. Primo enim est quoddam donum a spiritus sancto, & nunquam cum spiritus sancto, sicut est seruilis timor: in quo quidem viget voluntas paccandi, si impunitas concederetur. talis enim timor est sicut auroa, quae est a sole: & tamen non est cum sole. Secundo est quoddam donum a spiritus sancto & nunquam sine spiritus sancto: ut est donum charitatis gratiaeque gratum facientis. Tertio est quoddam donum a spiritus sancto & potest esse cum spiritus sancto & sine spiritus sancto: sicut est donum prophetiae, donum scientiae & characteres, potestati conficiendi, auctoritas ligandi atque soluendi. Talia siquidem dona manent in iustis, & in iniustis. & hoc diuina dispensatione ordinatum est, ut. f. sacerdotis culpa non praedudicet peccatori. Licet ergo oes habitus diuinitus

Meritum duplex praecipuum & consilij.

Triplex differentia donorum.

dati, possint dici generaliter dona Dei, specialiter tamen & appropriate septem sunt dona spiritus sancti, quae 11. c. enumerat Esaias, loquens de flore, qui processit de radice Iesae. i. Christo, de quo dicit sic. Requiescet super eum spiritus domini, spiritus sapientiae, & intellectus: spiritus consilij, & fortitudinis: spiritus scientiae, & pietatis: & replebit eum spiritus timoris Domini. In hac autem enunciatione, vel enumeratione, descendendo procedit a summo & conferendo, ut simul ostendatur donorum diuisio, connexio, origo, & ordo. Denique quia propheta amorem Dei cum septem donis spiritus sancti ignem vocat, d. Ignis a facie eius exarsit. Et similiter Hierem. Tren. j. cum ait. De excelso misit ignem, propterea septem dona spiritus sancti coniuncta ipsi amoris Dei septem proprietatibus ignis possumus assimilare, ut intellectus propheticus comprehendatur, & ut ab inferioribus donis ad superiora gradato ordine ascendamus. Hic ignis diuini amoris septem donis spiritus sancti consociatus, sicut in discipulis Domini fuit ad similitudinem ignis materialis: quia primo est contractius, secundo liquefactius, tertio distinctius, quarto solidatius, quinto accensius, sexto illuminatiuus, septimo transformatiuus. Primo ergo est contractius per donum timoris, secundo est liquefactius per donum pietatis, tertio est distinctius per donum scientiae, quarto est solidatius per donum fortitudinis, quinto est accensius per donum consilij, sexto illuminatiuus per donum intellectus. Septimo transformatiuus per donum sapientiae, & sic per ordinem distinguamus septem flammis, seu vires ipsius diuini amoris.

Proprietates ignis materialis.

Quod diuinus amor per donum timoris in anima triplicem timorem adducit. Cap. I.

Rima flamma diuini amoris hodie discipulis comunicata, est amor contractius. ignis quippe contractus hit extensam pellem. Sic profecto haec flamma diuini amoris per donum timoris contrahit humanam mentem ab omni sua defectuosa vita exemplo Dauid, qui de se ait, Psal. 117. Cogitavi vias meas, & conuerti, scilicet ex timore Dei pedes meos in testimonia tua. Adducit siquidem in anima talis amor inconsiderabilem timorem

A rem de tribus. Primo de peccatis perpetratis præteritis, secundo de virtutibus male exercitatis, tertio de gratijs indigne acceptatis. Primo enim adducit timorem de peccatis perpetratis. Sicut enim fluuius magnus, cum crescens aluei ripas egreditur, imunda fossata, quæ reperit, penitus munda, si cursus eius non impeditur: Sic spiritus sancti amor, qui fluuius nuncupatur, in aduentu suo per timorem sordida quæque ex anima purgat, sicut Ecclesiastic. 1. c. ait: Timor Domini expellit peccatum. & demum eam diuina lætitia replet, sicut propheta testatur dicens, Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei, id est animam a gratia emundatam. Secundo adducit timorem de virtutibus male exercitatis: sicut de virtutibus theologis, & moralibus atque præceptis legis & consilij Christi. Ad hunc profecto timorem inducebat Dominus Apostolos suos, Lucæ 17. dicens: Cum omnia bene feceritis: dicite, serui inutiles sumus. Quanto amplius nos, cum non illa fecimus, seu negligenter vixerimus. Tertio adducit timorem de gratijs indigne acceptatis, & cum superbia possessis: sicut sunt gratiæ temporales, corporales & spirituales. Maxime enim timet de tempore male seu inaniter expenso. Proinde merito se & alios hortabatur Apostolus ad Gal. 6. c. dicens: dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes.

Quod diuinus amor per donum pietatis tripliciter pietatem in anima operatur. Cap. II.

Secunda flamma, est amor liquefactiuus. Quemadmodum enim ignis ceram & alia metalla liquefacit, & multa alia: sic quoque ignis diuini amoris per donum pietatis cor tripliciter liquefieri facit. Primo ad Deum, secundo ad seipsum, tertio ad proximum. Primo enim liquefieri facit ad Deum, scilicet per suauitatem inspirati amoris, qui cor tangens illud totum erga Deum in deuotionis pietatem resoluit, & liquefacit, vt dicere valeat cum propheta, Factum est cor meum tanquam cera liquefiscens. Et illud Canticorum 5. Anima mea liquefacta est, vt sponfus meus, scilicet Christus locutus est. Res liquefiscendo demollitur, fluit, & dilatatur, & ita hunc triplicem effectum considera in pietate diuini amoris: quia cor primo mollificat per pietatē deuotionis, Iudith. vlt. c. Petræ, sicut cera

Comparatio.

Quomodo ignis est liquefactiuus.

liquefcent ante faciem tuam. Secundo fuit per tractabilitatem obeditionis. Psal. Liquefacta est terra, & omnes qui habitant in ea. Tertio dilatatur per sublimitatem contemplationis. Psal. 119. Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum. Cucurri id est perfecte impleui, cum tu Deus me ad sublimem contemplationem leuasti. Secundo quoque hic ignis diuini amoris, per donum pietatis cor liquefcere facit ad semetipsum. Quod quidem fit per odium sui, scilicet ne propter proprium amorem separetur a Deo. Proinde Ioan. 12. Dominus ait: Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam, scilicet per pietatem ad semetipsum amore dilecti Dei. Tertio liquefcere facit ad proximum cor humanum. Actus enim præcipuus pietatis est facere hominem beniuolum respectu cuiuslibet proximi, in quantum gerit imaginem creatoris. Talis enim beneuolentia pro loco & tempore exit in actum, & hoc tripliciter, primo condelectando, secundo compatiendo, tertio excusando. Primo condelectando atq; cõgaudendo, generat enim in mentis habitu teneram dulcedinem omnis creature rationalis, & maxime illius, quem nouit cum Deo, & de Deo ardentissime philocaptam. Talium quidem est gaudere cum gaudentibus, vt ait Apostolus ad Roman. 13. Hæc charitas, quæ non emulatur secundum apostolum. 1. Corint. 13. Secundo compatiendo, quia exit in actum per cõpassionis affectum: generat quippe in mente multos, diuersos & mirabiles dolores spirituales, sicut de se tunc Apostolus 2. Corint. 11. dicit, Quis infirmatur, & ego non infirmor, quis scandalizatur, & ego non yror? Et ad Roman. 12. ait, Flere cum flentibus. In tantum quippe ardor, & feruor huius doni accendit cor, quod potius eligeret perfectus homo pati, quam cõpati. Tertio excusando. excusat enim tale pietatis donum omnes creaturas, quæ Deum offendunt quantum possibile est, exemplo Christi, qui Lucæ 23. c. ait: Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt. Ecce mira excusatio. & huius ratio est, secundum Apostolum, 1. Corint. 13. c. quia charitas non cogitat malum. Quarto addi potest, quod etiam pro loco & tempore exit in actum per cuiuscunque boni operis beneficium, vt puta per opera misericordiæ corporalis, & spiritualis.

Currere viam mandatorum Dei, quid

Quomodo beneuolentia pietatis, exit in actum.

Quod

A Quod amor Dei per scientia donum tria scienter exercere facit. Cap. III.

Tertia autem flamma, est amor distinctius ad similitudinem ignis, qui aliter incendit paleas, aliter ligna: aliter lapides, & aliter ferrum. Sic quoque ignis diuini amoris per scientia donum docet distinguere in ore locutionem. Nam teste Domino Marth. 12. Ex abundantia cordis os loquitur. Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona. Bonus quippe thesaurus in corde hominis boni; amor seu vnctio Domini est; de quo thesauro vtique tunc profert bona, quando sermo oris sale conditus est, iuxta sententiam cordis. Huius profectio doni est recte atque discrete prædicare, & loqui; hoc donum postulabat propheta dicens: Pone domine custodiam, id est vnctionem, ori meo, & ostium circumstantiæ, id est discretionem; labijs meis, scilicet vt sciam. Quis, quare, quid, quibus, quando, quomodo, & quantum debeam loqui. Tertio hic ignis amoris per tale donum docet hominē innocuē conuersari in medio nominationis prauæ atque peruersæ & se innocuē amabilem exhibere, eo quod claro lumine intuetur; quid agendum, quidque dimittendum, seu etiam fugiendum, quid deficiat, quid proficiat. Cum, sicut prædictum est: talis anima plena sit rationibus luminosis scientiæ veritatis. Proinde similis est Soli, qui in aqua non balneatur, in lapide non induratur, in luto non inquinatur. hoc tamen communiter non conuenit iuuenili ætati, atque fragili conditioni. Talibus vt plurimum contingit, quod Dominus per prophetam ait: Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris.

Ignis diuini amoris distinguit in quomodo. Primo.

D Voluntas Dei.

quod per naturam est tibi impossibile; per gratiā eius non solum possibile, sed etiam facile fiat. Lumen scientiæ; vt quicquid boni in te inuenieris, illi tribuas, a quo omne bonū est. In tribus istis spiritus sanctus docebit te omnia pertinentia ad salutē. Secundo ignis diuini amoris per hoc donum docet distinguere in ore locutionem. Nam teste Domino Marth. 12. Ex abundantia cordis os loquitur. Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona. Bonus quippe thesaurus in corde hominis boni; amor seu vnctio Domini est; de quo thesauro vtique tunc profert bona, quando sermo oris sale conditus est, iuxta sententiam cordis. Huius profectio doni est recte atque discrete prædicare, & loqui; hoc donum postulabat propheta dicens: Pone domine custodiam, id est vnctionem, ori meo, & ostium circumstantiæ, id est discretionem; labijs meis, scilicet vt sciam. Quis, quare, quid, quibus, quando, quomodo, & quantum debeam loqui. Tertio hic ignis amoris per tale donum docet hominē innocuē conuersari in medio nominationis prauæ atque peruersæ & se innocuē amabilem exhibere, eo quod claro lumine intuetur; quid agendum, quidque dimittendum, seu etiam fugiendum, quid deficiat, quid proficiat. Cum, sicut prædictum est: talis anima plena sit rationibus luminosis scientiæ veritatis. Proinde similis est Soli, qui in aqua non balneatur, in lapide non induratur, in luto non inquinatur. hoc tamen communiter non conuenit iuuenili ætati, atque fragili conditioni. Talibus vt plurimum contingit, quod Dominus per prophetam ait: Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris.

Secundo.

Tertio.

Ignis diuini amoris similis est soli.

Quod diuinus amor per fortitudinis donum tripliciter facit in aduersitatibus iucundari. Cap. IIII.

Quarto vero flamma est amor solidatiuus; ignis quippe luteos lateres, & multa alia solidare solet. sic quoque flamma, seu ignis diuini amoris, est per donum fortitudinis mire solidatiuus. Differunt tamen fortitudo quæ est virtus moralis: & fortitudo, quæ est donum spiritus sancti. Nam perpeti passiones, vel ardua aggredi potest homo dupliciter. Primo propter iustitiæ, & honestatis conseruationem uel obseruantiam: & sic respicit fortitudinis virtutem, & hoc est de dictamine iuris naturalis. Secundo propter perfectam Christi

Ardua aggredi potest homo dupliciter.

A imitationem, & sic respicit fortitudinis donum; & hæc est de distamine iuris diuini. Natura enim virtutis fortitudinis est patienter tolerare aduersa, sed natura doni fortitudinis est gaudenter, prompte, & expedite aggredi passiones: seu ardua, cum superueniunt, libentissime tolerare. Facit enim diuinus amor per fortitudinis donum in aduersitatibus iucundari. Et hoc tripliciter. Primo de præteritis, secundo de presentibus, tertio de futuris. Primo iucundari facit de præteritis. proinde Actuum. 5. ca. scriptum est: Ibant Apostoli gaudentes a conspectu consilij: quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Et ubi Petrus prius ad ancillæ vocem Christum negauit, ut dicitur Matthei. 26. post aduentum fortitudinis huius doni ex contumelijs consilij gauisus est. Secundo iucundari facit de presentibus. Exemplum patet in Apostolo Paulo, qui ad Galatas vlti. ca. de se ait: Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Beatus verò Laurét. amplius in anima inflammatus hoc amore, & fortitudinis dono, quam igne corporeo accensos carbones spernebat, & pro refrigerio reputabat. Tertio iucundari etiam facit de futuris, ut patet in Apostolo Paulo, & sibi similibus, de quibus ait ad Ro. 8. ca. Quis nos sperabit a charitate Christi? tribulatio, an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? sicut scriptum est. Quonia propter te mortificamur tota die, estimati sumus sicut oues occisionis. Sed in his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos. Certus sum enim, quod neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia; neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, quæ est in Christo Iesu, Domino nostro. De tali quoque amorosissimo atque feruentissimo fortitudinis dono, Canticorum vlt. scriptum est. Fortis est vt mors dilectio: dura sicut infernus æmulatio: lampades eius, lampades ignis, atque flammaram; aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem. Quæ verba plenius exponuntur in Quadragesimali de Charitate, ser. 4. art. 1. cap. 1.

Diuinus amor in aduersis iucundatur.

Vide quadragesimali de Charitate, quod est de Euang. gter no.

Quod amor Dei per consilij donum tripliciter animam proficere facit. Cap. V.

Quinta etiam flamma est amor ascensiuus. semper. n. ex natura sua ascendit ignis. Sic quoque ignis diuini amoris in hac flamma semper ad superiora conascendit, & eius nature est animam sursum ferre per consilij donum. Est nihilominus aduertendum, quod consilium dicit habitum, qui expedit & dirigit animam ad eligendum ea, quæ prosequenda sunt: & ad vitandum fugienda. Talis quippe habitus dirigens, potest in anima esse duplex. Primus respectu eligibilium, quæ sunt de necessitate salutis: & hic est prudentia, quæ ad talia dirigit, sed minus excellenter quam scientia, quæ secundum donum est. In tali quippe electione habet homo dirigi secundum regulam naturalis iuris, quod prudentia gignit. Secundus respectu eligibilium arduorum & difficilium, quæ sunt necessaria vel non necessaria ad salutem. Et hic est habitus consilij, & tunc dirigitur homo secundum regulam iuris diuini. Doni quippe consilij est dirigere in electione prosequendorum, & fugam vitandorum. Ex his patere potest, quod prudentia & consilium in essentia idem sunt, sed consilium abundat super prudentiam in vno accidente, scilicet quia eius est imperare. Aduertendum est tamen, quod sicut ad scientiæ donum pertinet reprobare malum, & eligere bonum: ita pertinet ad consilium cauere pericula, quæ in presenti seculo currunt, & incitare ad bona. Item sicut donum scientiæ hêt regere pietatem, ita donum consilij facit fortitudinem. Porro in hoc differunt scientia & consilium, quia scientia est circa bonum et malum: sed consilium est circa bonum difficile & arduum. In arduis ergo amor iste per donum consilij nouos status in mente humana primo format, secundo conseruat, tertio multiplicat. Primo nouos statum in anima format. Et ad hoc hortatur Apostolus Eph. 4. dicēs, Renouamini spiritu mentis vestræ. Quod tripliciter intelligi potest. primo spiritu mentis vestræ, id est spiritu sancto rectore mentis vestræ, a quo est hæc renouatio efficienter, sicut dicitur per prophetam: Emitte spiritum tuum & creabuntur, & renouabis faciem terræ. Secundo spiritu mentis vestræ, id est spiritali mente vestra, per quæ est renouatio formaliter. Tertio spiritu mentis vestræ, id est spiritu qui est mens vestra, quæ est subiectum renouationis materialiter. Roma. 12. Renouamini

Amor dirigens in anima est duplex.

Scientia & consilium in quo differunt.

Renouatio mentis quomodo intelligitur.

Amini in nouitate sensus vestri. Primo ergo tenetur spiritus efficaciter pro Spiritu sancto, secundo formaliter pro gratia; tertio materialiter pro anima. Secundo nouos status in anima conseruat, pro hoc orabat Propheta Dauid psal. 15. Conserua me Domine, quoniam speraui in te. Ad cuius preces Dominus inclinatur, atque talem animam in gratijs sibi datis conseruat, sicut Ecclesiast. 19. ait, Gratiam hominis quasi pupillam oculi conseruabit. id est ipse spiritus charitatis. Tertio nouos status multiplicat, quia semper ad meliora compellit & trahit, atque ad perfectiora opera cor accendit: hoc quippe operabatur in Apostolo. amor iste, proinde ad Philip. 3. de se dicebat: Non quod perfectus sim: se quor autem, si quomodo comprehendam. Beatus quoque Franciscus, cum iam donum sacrorum stigmatum accepisset, adhuc ad primitias spiritus anhelabat: vnde & se & socios ad eas hortabatur dicens: Quando benefacere incipiemus, iam incipiamus benefacere, iam incipiamus bene viuere, & similia verba exhortatoria frequentabat, quasi nondum benefacere inchoasset. Proinde Bern. exponens illud Matth. 17. Bonum est non hic esse. id est in mente eminentis status religionis ait: Quia homo in religione viuipurius, cadit rarius, resurgit velocius, incedit cautius, quiescit securus, irroratur frequentius, purgatur citius, moritur confidentius, & præmiatur copiosius.

Eminentia & securitas religionis.

Quod amor Dei per donum intellectus de tribus in anima perfectam intelligentiam præstat. Cap. 6.

Sexta flamma est amor illuminatiuus ad similitudinem ignis, qui illuminat circumstantes. Actus enim flammæ huius amoris est per donum intellectus, non solum contemplari, id est, creaturam essentiam, id est, ipsum summum Deum, verum etiam contemplari creaturam spirituales, & corporales. Ad hoc Ecclesiast. 2. c. hortatur nos dicens: Diligite Dominum & illuminabuntur corda vestra. Talis quippe amor illuminat intellectum ad profundam & lucidam cognitionem trium. scilicet Dei, sui, & vniuersi. Primo quidem illuminat ad cognitionem: tripliciter enim cognoscitur Deus sub ratione veri. Primo quidem per simplicem assensum, secundo per rationis adminiculum, tertio per simplicem contuitum. Primo per simplicem assensum, & hæc

Tripliciter cognoscitur Deus sub ratione veri.

est fides: faciens assentire summæ veritati: proinde Aug. ait: Quid est fides nisi credere, quod non vides? & Eccl. 1. c. scriptum est: Dulce lumen & delectabile est oculis videre solem. id est per fidem cognoscere Deum. Secundo cognoscitur Deus per rationis adminiculum, & sic est donum intellectus, cuius est credita per rationem intelligere. Amor enim per hoc donum illuminat intellectum dando ei lucidam & profundam cognitionem infinitarum rationum, propter quas debemus diligere Deum. Porro per hoc donum cognoscitur Deus & spirituales, atque ea, quæ Dei sunt: & hoc per illuminationem de his quæ per scripturam audiuntur, & maxime quod ipse est trinus & vnus increatus & infinitus & immortalis. primum circa principium, secundum circa medium, tertium circa finem: & de hoc ad Rom. 15. Apost. ait: Quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. Tertio cognoscitur Deus per simplicem contuitum, & sic est sexta beatitudo. scilicet munditia cordis, cuius est videre Deum, de qua Matt. 5. c. scriptum est, Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Et sic patet, quod in presenti vita in anima oritur triplex lumen de ipso Deo. Primum est ex virtute fidei, secundum ex dono intellectus, tertium ex beatitudine, quæ est munditia cordis. Et hoc etiam summam elici potest, quod sicut ait Hugo: Qui ardentius diligit, profundius prospiciunt, subtilius discernunt, & quia e vicino magis respiciunt, proculdubio perfectius cognoscunt. Ex magnitudine enim diuinæ dilectionis pendet pondus diuinæ reuelationis. Secundo amor iste per hoc donum illuminat intellectum ad cognitionem sui, atque intelligere facit in homine hæc tria. Primo miserabilem conditionem, secundo miserabilem dimissionem, tertio miserabilem commissionem. Primo quippe intelligere facit miserabilem conditionem, de qua Tob. 10. ad Dñm ait: Memetipsum quæso, quod sicut lutum feceris me, & in puluerem me. quod est dicere: Oro vt ex munere tuo in mente habeam meum luteum principium, & meum cinereum exitum. scilicet quod ex his humiliter coram te: merito quidam ait, Cum fex, cum limus, cum res vilissima simus, vnde superbimus, ad terram terra redimus. Et Eccl. 10. c. inquit: Quid superbis terra & cinis? Secundo intelligere facit miserabilem dimissionem. id est bona, quæ homo dimittit, ad quæ de necessitate obligatus erat, quod difficile & paucorum est. Vnde admiranter Propheta ait: Delicta quæ intelligit quod dicitur, nullus.

Tripliciter lumen de Deo in hac vita.

Tria facit cognoscere in anima diuinus amor.

A nullus. Præterea Iob 9. c. inquit, Verebar oia opera mea. fm glo. etiam bona: quia in bonis operibus duo verenda sunt. s. desidia, & fraus. Desidia facit timor, & amor mundi: fraudem vero facit proprius amor sui, dum pro bene actis, tacita humani cordis gratia, vel fauoris aura, vel qualibet res exterior desideratur. Ex quo patet, qd et bona operando, homo incidit i delictum. s. in omissione, vel diligentie debite desidia, Iere. 18. Maledictus homo, qui facit opus Dei negligentem, vel intentionis recte per vanam gloriam, Matt. 6. Si oculus tuus nequa fuerit, totum corpus tuum tenebrosus erit: & sic incidit homo in delictum bona faciendo, quanto amplius bona dimittendo. Tertio intelligere facit miserabile comissionem. i. quot & quata peccata comisit homo in vita sua: & hoc corde, ore, & opere, pp qd in miserabilem seruitutem peccati deductus est. Io. 8. Dno attestante: Qui facit peccatum, seruus est peccati. Ex quo sequitur, qd tanto vilior factus sit, quanto vilior seruus est, quam Dominus ipse reputatur. Porro cu peccatum nihil aliud sit, nisi priuatio ipsius boni, manifeste clarescit qd peccator quodammodo minus q nihil est, cum peccatum sit Dns eius. Et in hac & similia miranda lumina diuina, diuinus amor per hoc donu intellectus deducit. Proinde merito dicere pot propheticum illud, ad nihilum redactus sum, & vestiui. s. ad oia supradicta. Tertio amor iste illuminat intellectum per hoc donu, ad cognitionem vniuersi. Na fm quosda Doct. donum intellectus est gratia intelligendi salubres significationes signorum naturaliu, & signorum positiuorum. Primo quide signa naturalia sunt oes creature. proinde diuinus amor per hoc donu intelligere facit, quo oes creature suo modo vtunt in increata sapientia rone nobisq; loquuntur Dei laude, necnon & eruditionem nostram: cum Deus effuderit sapientiam suam super oia opera sua. Hinc Ro. 1. ait Apost. Inuisibilia. n. Dei a creatura mundi, per ea, que facta sunt intellecta conspiciuntur. & Iob 12. c. ait, Interroga iumenta & docebunt te; & volatilia celi, & indicabunt tibi; loquere terræ, & respondebit tibi, & narrabunt ea pisces maris. Hæc fuit sapientia Salomonis, q quaesuit in aialib. in arboribus, in herbis & similib. creaturis. Disputauit. n. ab isopo vsque ad cedrum. Hoc quippe donu philosophi non habuerunt, qui visibilia huiusmodi non acceperunt, vt signant, sed materialiter tm, similes pueris effecti, qui in libris & literis deauratis & pulchris aspectu tantummodo

Signa naturalia.

Exempli

do figunt, de his solummodo admirantes: ea autem quæ per scripturam signantur, minime perquirentes. Talibus dicit per Prophetam, Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus: Proinde forinseca, non intrinseca minima intuentur. Secundo vero signa positiua sunt, quæ in lege veteri & noua scripta sunt; & omnia hæc, vt superius Apostolus ait, ad nostram doctrinam scripta sunt.

Quod amor Dei per sapientie donum triplicem fructum saporare facit. Cap. VII.

Septima flamma est amor transformatiuus seu saporatiuus ad similitudinem ignis materialis: qui in eo posita quodammodo assaporat, dum in se transformatur: & cui si apponatur ferrum vel lapis in eum transformando, sic paulatim incendit vsque quo illum in sui similitudinem totum transferre facit. Sic quippe diuinus amor per sapientie donum, totum intellectum atque affectum in se per admirabilem suauitatem transformatur & mutat. De hoc igitur transformatiuo & saporatiuo amore per sapientie donum tria considerare libet, Primo eius excellentiam, secundo eius differentiam, tertio eius experientiam. Primo inquam consideremus eius excellentiam. Porro sapientia tripliciter sumi potest. Primo communiter, secundo proprie, tertio magis proprie. Primo communiter: & sic dat cognitionem generalem diuinarum atque humanarum rerum. Quia, secundum August. 4. de Tri. Sapiens diuina, & humana rimatur. Et secundum philosophum, sapiens est, qui omnia nouit. Secundo sumitur proprie, & secundum hoc dat cognitionem eternarum rerum: & de hac, 1. Corint. 12. Apostolus ait. Alij per spiritum datur sermo sapientie. Tertio vero sumitur magis proprie, & hoc modo nominat cognitionem Dei experimentalem: & sic est vltimum donum spiritus sancti, cuius actus consistit in degustando suauitatem Dei, qui quide actus partim est cognitiuus, & partim affectiuus; ita quod in cognitione inchoatur, & in affectione consummatur: & inde dicitur sapientia, quasi sapida scientia, vt ethimologia est. proinde Eccle. 6. Sapientia enim doctrina scdm nomen eius. Et hæc sapientia cum charitate iuncta generat huc amorem. Secundo consideremus huius sapidi, & transformatiui amoris differentiam. differunt. n. inter se in tribus intellectus & sapientie dona. Primo

Sapientia trifariam capitur.

Septem effectus sapientie.

A primo, quia intellectus est Dei cognitio collatiue, scilicet in comparatione ad creaturas, scilicet per visibilia & creatas: sapientia vero est cognitio Dei absolute. Secundo, quia intellectu cognoscitur Deus per illuminationem in auditis in scriptura sacra: sapientia vero cognoscitur Deus & superiora ipso experimento, & in cognitio anima delectatur. Et ad hanc sapientiam hortatur Apostolus Col. 3. dicens, quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Tertio, quia per intellectum Deum cognoscimus: per sapientiam vero dulcedinem eius gustamus, seu sentimus: vnde sapientia dicitur, quasi sapore virtutum condita scientia. Ad hunc diuinum saporis & gustum nos hortatur propheta psal. 33. dicens: Gustate & videte, quoniam suauis est Dominus. Quod gustate prius in affectu, & postea videte in integro. idem puer. vlt. Gustauit & vidit, quoniam bona est negociatio eius. Et merito quide prius dicit gustate, eo quod gustatio facit videre. vnde mystice. 1. Regum. 14. Ionathas ait, vidistis ipsi, quia illuminati sunt oculi mei, eo quod gustaueri paululum de melle isto. Hanc sapientiam, id est saporis amorem, Beatus Iacob. in 3. describens ait: Quæque autem de sursum est sapientia, id est infusa & septimum donum. Primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suavis bonis consentiens, plena misericordia, & fructibus bonis, iudicis sine simulatione. In quibus verbis ponit septem effectus, seu proprietates sapientie Dei in nos desuper descendentes. Primo abiicit immunditiam, secundo turbulentiã, tertio immoderantiam, quarto pertinaciã, quinto impietatem, sexto sterilitatem, septimo dolositatem & duplicitatem, & sic sunt septem conditiones. Primo enim abiicit immunditiam, eo quod mentem purgat & purificat a sensu & affectu animali & carnali: ideo pudica est. Secundo autem, quia ab omni irrisoria ira & litigio mentem pacificat, ideo pacifica est. Tertio vero, quia ab omni effrenatione & effusa immoderantia ipsam mundificat, ideo modesta est. Quarto, quia mentem reddit a veritate & veridica ratione persuasibilem, & bonis quæ suadet consentientem: ideo persuasibilis est. Quinto autem, quia contra quæstus terrenæ cupiditatis, & contra zeli amari impietatem, est plena misericordia. Sexto, quia sicut sapientia terrena est omni opere prauo plena: sic ista fructibus bonis, quia omnia opera in bonum dirigit & bonitate impingat: & est, quia auditores fructuose edificat, sicut terrena ipsos exterminat. Septimo enim, quia iudicat sine simulatione: tunc quæ neminem in iudicio iudicat, nisi secundum ordinem iustitiæ, & secundum merita causarum, & in hoc non preedit simulatæ, vel fictæ. Non est est dolosa, aut duplex, nec personarum acceptatrix: tum quia de dogmatibus fidei non iudicat superficialiter: nec secundum apparentiam, sed secundum lucis æternæ infallibilem veritatem. Tertio quoque consideremus huius transformatiui & sapidi amoris experientiam, quæ in anima gradatim operatur triplicem fructum. Primus dicitur delectatio, secundus abominatio, tertius impingatio. Primus inquit, huius amoris fructus, delectatio dicitur est. Fabricat enim in humana mente diuersos & quasi infinitos spirituales sensus atque suauitatis. Nam talis amor dilatat animam ad quandam gratæ capacitatem, per quam potest per inconsiderabilem modum Deum in se secretè recipere & possidere & dicere, Secretum meum mihi, secretum meum mihi. Et merito hæc in anima operatur, quia I. Io. 4. scriptum est. Deus charitas est: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Et Apost. Eph. 3. et inquit, in charitate radicatus & fundatus, vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, longitudo, sublimitas & profundum. hoc est manna præstans in anima omnem saporis suauitatis: vnde perseuerantibus in donorum adeptione, Apoc. 2. promittit Dominus dicens. Vincenti dabo manna absconditum. absconditum quidem manna dat dulcedinem suauissimam Dei indignis merito occultatam. Sicut enim manna desuper veniens omnem suauitatis saporē continebat: sic diuini amoris & sapientie gustus sensus omni suauitate mentis redundat, sic ad hoc animam hortatur propheta dicens, Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. hoc quoque de patre suo, Luc. 11. c. promissit dicens, Dabit spiritum bonum petentibus se. Hic spiritus est sapientie donum admiranda suauitate redundans, sicut Dominus per Salomonem, Ecclesiastici. 24. ait, spiritus meus super mel dulcis. Secundus fructus abominatio dicitur est. Scimus, quod quicumque post suauitatis saturitatem ad comedendum perueniunt: qualibet apposta vel oblata fastidiunt. Sic profecto dilectio huius amoris in anima generat quarumlibet deliciarum corporalium fastidium & ex intimo affectu omnium exteriorum verum quoddam & spontaneum despectum. Aliud est enim blandienti tentationi resistere, & violenter

Triplex fructus transformatiui amoris.

Secundus fructus.

Secundus fructus.

ter

A ter repellendo nolle acquiescere, atq; aliud spontaneo quodam intimi affectus intuitu fastidire, & quaslibet interim carnis delicias & blandicias penitus sibi sapere non posse, immo in abominationem habere. Ad veram itaque huius delectationis plenitudinem, anima tunc verè peruenit, quando post illius suauitatis abundantiam, quam interius sentit omnium, quæ exterius apponi possunt, quoddam necessarium potius quam voluntarium fastidium & abominationem incurrit. vnde in persona talis animæ propheta ait, Renuit consolari anima mea, scilicet in quibuslibet transitorijs mundi. Memor fui Dei & delectatus sum, scilicet ex eius tantum memoria. Sed quid faciet in futuro eius dulcis præsentia? Expellit enim ab anima amor iste omnia indignè dilecta & solum in Deum spirat continuum amoris actum atq; affectum, quia secundum Ambro. gustato spū despicit omnis caro: hoc est illud vnum, de quo Dominus Luc. 10. ait: Porro vnum est necessarium. Hanc suauitatem profecto sentire nō possunt qui exterioribus diuitijs, delicijs & magnificentijs occupantur: Proinde Bernardus ait: Delicata est diuina consolatio, & non dabitur admittētibus alienam, nec etiam conceditur. Sed de his, qui pauperes sunt spiritu, ait propheta: Edent pauperes & saturabuntur & laudabunt Dominum, qui requirunt eum. Et alibi, Parasti in dulcedine tua pauperi Deus. Et iterum Esa. 58. c. ait, Si glorificamus Deum, dum non facis vias tuas, scilicet mundanas: & non inuenitur voluntas tua, quæ scilicet a seipsa mundana & plena malitia est, vt loquaris sermonem: tunc delectaberis super Domino. Tertius vero fructus, impinguatō nominatur. Nam cum delectatio mētis animam taliter diligētem impinguat: necesse est, vt talis pinguedo in carnem & corpus ex abundantia cordis redundet. Ex quo fit, q̄ talis amor mirabiliter, & supra naturam, quandoque etiam absq; necessarijs ad corporalem victum nutrit humanum corpus. Sicut enim inter quinque corporis sensus principaliter gustus ad corporalem vitam necessarius est, & corpus humanum principaliter nutrit: sic iste inter quinque sensus spūales principaliter animam nutrit & cibans in edomitam carnem redundat, etiam eam pascit, atque supra naturam nutrit. Et de hoc Apoc. 14. mysticè scriptum est: Et vocem, quam audiui, sicut cytharatorum cytharizantium in cytharis suis.

Tertius.

Cythara enim componitur ex duobus. Primo ex ligno, quod penitus euacuatum est: Secundo ex cordis, quæ de visceribus animalium conficiuntur. Et ideo corpus humanum a spiritu rationali edomitum, per cytharam conuenientius denominatur. In corpore quippe humano duo sunt. Primum est natura naturalis, secundum est natura animalis. Voco autem naturam naturalem, quæ inclinatur sine apprehensione cognita: Naturam autem animaleme voco, quæ inclinatur apprehensione sensuum præuia. Prima ergo natura naturalis, quasi lignum est, quia euacuari debet ex superfluis inclinationibus, ad hoc vt respondentiam recipiat spiritualis lætitiæ mentis: Secunda vero scilicet natura animalis, macerari debet ex concupiscentiæ humoribus: vt sonum internæ exultationis, ad tactum spiritus rationalis reddat. Proinde natura naturalis euacuari debet a dilectione sui, vt capax fiat redundantia dilectionis Dei. Quia enim de seipsa plena est diligendo semetipsam: Dei autem plena est, cum tendit in ipsum Deum: Natura vero animalis euacuari debet a sensibilibus concupiscentiis, vt spirituali delectationi reddatur apta & prompta. Spiritus igitur iustorum cytharedi sunt, qui varios exultationis sonos in subditis sibi corporibus operatur. Ea vero corpora cum cythara, quæ spiritualis exultationis redundantiam a spiritibus Dei exultatione plenius recipiunt. Vnde propheta ait. Exultabunt Sancti in gloria, id est in participatione gloriæ. Lætabuntur in cubilibus suis. hæc dicitur quantum ad exultationem spiritus rationalis, quia in Deo, secundum conscientiam bonam gaudet. Quantum vero ad redundantiam ad corpus spūi subiectū adiungit, Exultationes Dei in gutture eorū. Et alibi ipse propheta de seipso ait, Cor meum & caro mea, i. anima & corpus. Exultauerunt in Deum viuum, s. prædicto modo, & omnes etiam prædictæ flammæ Apostolis adaptentur.

E Cytharas componit ex duobus.
In humana corpore duo sunt.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De perfectione septem bonorum spiritus sancti & de septemplici sufficientia eorum.

Secundum mysterium contemplandū, quod ostendit propheta in propositis verbis, est subiecti virtualis, quia inquit,

A quit, carbones. Porro omnes centum viginti, qui in die Pentecostes receperunt spiritum sanctum, carbones merito nuncupantur: quia erant accensi igne spūsancti, lucidi doctrina veritatis, & mundi exemplo bonitatis. Secundum enim Catholicon, carbo a carpo pis, denominatur: carpo enim actiuum est, & secundum eum habet septē significata: nam carpere: primo est dissipare, secundo preparare, tertio diminuere, quarto scindere, quinto purgare, sexto auferre, septimo capere. Quæ omnia cunctis, qui in die Pētecostes spiritum sanctum susceperunt atq; omnibus Christi membris, qui vsq; in diem iudicij dona eiusdem spiritus sancti susceperunt: quasi carbonibus dignissimè conuenire possunt, si consideretur septem, s̄m quæ indiget anima expediri per ipsa dona, vt ad summum perfectionis peruenire possit. Porro expediri indiget, primo contra vitiorum obliquitates, secundo quantum ad vires naturales, tertio quo ad superadditas virtutes, quarto in patiēdo, quinto in agendo, sexto in contemplando, septimo in beatitudinem participando. Hi sunt septem status animæ peregrinæ, qui conueniunt septem officijs, quæ habent spiritus sancti dona, vt perducat animam ad summam perfectionem, sicut in sequentibus apparebit.

Carbones qui.

Carbo vñ dī & car pere qd.

Alia p̄ dona spūsancti expediti dēt.

Quod per septem dona spiritus sancti septem vitia capitalia expurgantur. Cap. 1.

Quod per septem dona spiritus sancti tres animæ vires expediuntur & disponuntur ad gratiam & ad virtutes. Cap. 2.

Dissipare quid.

D

Rimum officium donorum spiritus sancti est dissipare, scilicet omnes vitiorum obliquitates, quas expeditissimè ab anima pellunt atque propulsant: Primo enim timor propulsat reliquias superbix, hic Ecclesiasti. 1. ait, Timor Domini expellit peccatum, id est superbiam, quæ per anthonomasiam peccatum denominatur, eo q̄ initium est omnis peccati, vt dicitur Ecclesiasti. 10. Secundo autem pietas reliquias inuidiæ, quæ gaudet de malis alienis & contristatur de bonis: sed qui proximo suo afficitur, non inuidet ei, sicut patet exemplū in Moysē, Numeri. 11. c. Nam cum Iosue diceret ei de septem viris, qui prophetabant: Domine mi, prohibe eos: Respondit Moyses, Quid æmularis pro me? Quis tribuat, vt omnis populus prophetet, & det eis Dominus spiritum suum? Tertio scien-

tia reliquias iræ, quæ hominē odibilem reddit. Ira enim quasi quādā infamia est. Vnde *Impedit ira animum, ne possit cernere verum.* Proinde Ecclesiastes. 7. c. ait, Ira in sinu stulti requiescit. Quarto fortitudo reliquias accidiæ. Nam fortificat debiles, confortat pusillanimes, fouet hebetes & timentes. Vnde Iudi. 14. c. mysticè scriptum est: Irruit autem spiritus Domini in Sanson & dilacerat Leonem, quasi hædum in frusta decerperet, nihil omnino habens in manu. Et ad hoc hortatur Ecclesiasti. 30. c. dicens, Tristitiam longè expelle a te. Quinto consilium reliquias a varietate. Disponit enim consilium ad spiritus paupertatem, dicente Domino, Matth. 19. c. Si vis perfectus esse, vende & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in celo. Sexto intellectus reliquias gulæ, quæ mentem brutalem facit. Vnde psal. inquit: Homo cum in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus & similis factus est illis. Septimo sapientia reliquias luxuriæ, quia gustato spiritu despicit omnis caro. hinc Ecclesiasti. 22. c. Verbum sapiens quodcunque audierit siue laudabit & ad se adijciet: audiet luxuriosus & displicebit ei, & proijciet illud post dorsum suum.

Preparare effect.

H

A nem respectu proximi, & hoc fit per pietatem. Proinde j. Timoth. 4. c. ad hoc hortatur Apostolus Timothæum dicens, Exerce te ad pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum, idest ad aliquid utilis est. Pietas autem ad omnia valet: promissionem habens vitæ, quæ nunc est & futuræ. Secundo quantum ad affectionem respectu Dei, & hoc fit per sapientiae donum & suavissimum gustum. de hoc Sapient. 7. ait, Anima taliter expedita: Optavi, & datus est mihi sensus: & inuocaui, & venit in me spiritus sapientiae, i. donum sapientiae. Rationalis vero indiget expediti in veritatis speculatione, electione, & executione. Primo quidem per donum intellectus expeditur ad verum speculandum. Hoc exposcebat propheta a Domino dicens: Da mihi intellectum & scrutabor legem tuam, & custodiam illa in toto corde meo. Cui & respondit Dominus, dicens: Intellectum tibi dabo & instruam te, scilicet per hoc donum. Secundo per donum consilij ad verum eligendum. Nam Ecclesi. 3. admonet dicens, Sine consilio nihil agas & post factum non te poenitebit. Tertio per donum scientiæ ad idem exequendum. Proinde Ioann. 13. Dominus ait: Si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea. Per donum enim scientiæ sicut ex precedentibus patet, rectè conuersamur in medio nationis prauæ & peruersæ.

Quod per dona spiritus sancti ad septem principales virtutes anima expeditur. Cap. 3.

Diminuitur.

Tertium prædictorum donorum officium est diminuere. s. virtutum defectus: quod efficiunt hæc septem dona, dum. s. expediunt virtutum actus & officia, quod merito sequitur ad præmissa. Primo enim timor expedit ad temperantiam: propter hoc donum propheta postulabat dicens, Confite timore tuo carnes meas. Secundo pietas ad veram iustitiam, ne scilicet degeneret ad crudelitatem. Proinde Ecclesiastes. 7. nos admonet dicens: Noli esse iustus multum, neque sapias plusquam necesse est, ne obstupescas. Et iterum propheta inquit, Misericordia & veritas obuiauerunt sibi: iustitia & pax osculatae sunt. Tertio scientia ad prudentiam, ne. s. deiciat in vulpinam astutiam, cum Ecclesiasti. 3. scriptum sit: qui in multis factus est, multiplicabit malitiam suam. Et Ephe. 4. nos admonet Aposto. dic. Ut iam non simus paruuli fluctuantes & circumferamur omni ven-

to doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris. Quarto fortitudo donum ad fortitudinem, quæ virtus moralis est: ut non timere aduersa humana mens portet per patientiam, quæ est virtus: sed et benigna sit ad hostes per fortitudinem, quæ est donum. Et ad hoc nos hortatur Dominus, Mat. 5. c. dicens: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos: & orate pro persecutoribus. & calumniatoribus vos. Quinto consilium ad spem. Profecto dum consilium ad alta virtutum mentem euehit, merito spem ad altiora proficere facit. De hoc consilio sunt verba prophetae, cum cuiilibet viro iusto ait, Spe ra in Domino & fac bonitatem. Ab hoc consilio ductus est Iob. 13. quoniam ait: Etiam si me occiderit, sperabo in eo. Sexto intellectus ad fidem, quia multa fides ex dono intellectus accipit firmitatem, dum per intellectus donum credita elucescunt: hoc poscebat Apostoli a Domino, Lu. 17. cum ei dicebat, Adauge nobis fidem, i. per donum intellectus amplius illumina nos in fide. Septimo sapientia ad charitatem. Unde sicut charitas est mater & conseruatio & consummatio omnium virtutum: sic sapientia est consummatio omnium donorum: ut quoniam eam quis adeptus fuerit, merito dicere possit illud Sap. 7. Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius.

Quod per dona spiritus sancti anima expeditur & habilis redditur ad imitandum Christum & passiones eius. Cap. 4.

Quartum, septem donorum officium est scindere. Nam ad imitandum Christum post acceptas virtutes mirabiliter a mundo & ab omnibus, quæ mundi sunt, hæc dona mentes humanas scindunt, dum eas expediunt ad Christi passiones strenuè imitandas. Sicut enim ad patiendum mouit Christum, primo paterna voluntas, secundo humana necessitas, tertio virtutis strenuitas: sic & in his debemus nos Christo esse conformes, ut possimus regnare cum ipso. Primo quippe diuina voluntas nos mouet tripliciter, ut a nobis cognita, ut et amata, & ut in reuerentia habita. Primo ut a nobis cognita per intellectum, quod donum a nobis poscit, quoniam Deo dicimus cum propheta: Doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu. Secundo ut a nobis amata per sapientiam: quod quidem efficaciter postulamus, quoniam cum toto cordis desiderio & feruenti affectu, Dominum oramus dicentes voce magna

Scindere.

Mouet nos diuina voluntas tripliciter.

A magna illud Matth. 6. c. Fiat voluntas tua, sicut in caelo & in terra. Tertio ut a nobis in reuerentia habita per timorem. Et ad hunc timorem hortatur Angelus Apoc. 14. dicens, Time de Dominum, & date illi honorem. Ille profecto Deum honorat, qui propter Deum nullum alium timet. Nam & si platos in honorem timere oporteat, Deus tamen solus timeatur, cuius nomen in ipsis iugiter honoratur. Secundo autem humana necessitas mouet dupliciter. Primo si per scientiam cognoscatur, quemadmodum cognoscebat propheta, cum pro se Dominum exorabat dicens, Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam. Secundo, si ad eam miserandam pietatem animus moueatur, quemadmodum hortatur Esai. 58. c. dicens, Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum: & carnem tuam ne despexeris. Tertio vero virtutis strenuitas mouet dupliciter. Primo ut prouida elegit propheta cum ait: Elegi abiectus esse in domo Dei mei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Et de Maria Magdalena, Lu. 10. c. ait: Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Secundo ut vigorosa, ut in perferendo & persistendo & perseverando per fortitudinem. Nam, ut Dominus Matth. 10. c. ait: Qui perseverauerit usque in finem, hic saluus erit.

Humana necessitas mouet dupliciter.

Virtutis strenuitas mouet dupliciter.

Quod per dona spiritus sancti anima expeditur & habilitatur ad perfectionem vite actiuæ. Cap. 5.

Quintum officium donorum est purgare. s. ut expediant in actiuam vitam. Nam ad actionem expediendam necesse habemus expediti a tribus. Primo ad declinandum a malo, secundo ad proficiendum in bono, tertio ad acquiescendum in optimo. Primo ad declinandum a malo: quod quidem fit per timorem, sicut Prover. 8. c. scriptum est, Timor Domini odit malum, arrogantiam & viam prauam. Secundo expediunt ad proficiendum in bono necessitatis, vel supererogationis. Circa primum expeditur per duo. Primo per scientiam, tanquam dirigentem, sicut propheta inquit, Dies diei eructat verbum. s. donum scientiæ illuminat intellectum. Et de scientia vana e contra a propheta subdit, Et nox nocti indicat scientiam. i. scientia vana, quæ est nox ignorantiae, obscurat noctem originalis culpæ. Secundo per pietatem tanquam

per exequentem. Nam, ut prima ad Timotheum. 6. Apostolus testatur: Est autem quaerendus magnus. i. meritum & lucrum magnum: pietas cum sufficientia. i. sufficienter executioni mandata. Circa secundum expeditur per consilium dirigens & fortitudinem exequentem. Primo per consilium dirigens, iuxta illud Ecclesiasti. 3. 7. Ante omnem actum præcedat consilium stabile. Secundo per fortitudinem exequentem, & ad hanc adeo sperandam hortatur propheta dicens, Ipse dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ. s. ut possit perfectionis opera exercere. Et ideo benedictus Deus. s. a quo cuncta præcedunt bona. Tertio vero expediunt ad acquiescendum in optimo. In quo quidem habemus quiescere, & quantum ad intellectum veri, & quantum ad affectum boni. Primum fit per donum intellectus, quod & propheta a Domino postulabat dicens, Da mihi intellectum & viuum, s. in culmine summæ perfectionis. Secundum per donum sapientiae, in quo quies. Et de hoc Ecclesi. 1. 1. inquit: Sapientia humiliati exaltabit caput illius. s. ad summam perfectionem, & in medio magnatorum. i. perfectorum confedere illum faciet. s. in consummata quiete & pace.

Quod per spiritus sancti dona expeditur anima ut fiat habilis ad vitam contemplatiuam. Cap. 6.

Sextum officium horum donorum est auferre. Auferunt enim impedimenta ad expeditionem vitæ contemplatiuæ: ad vitam enim hierarchicam & contemplatiuam tria ipsi animæ necessaria sunt. Primo purgari, secundo illuminari, tertio perfici. Primo necesse est purgari, scilicet a quatuor. Primo a concupiscentia, secundo a malitia, tertio ab ignorantia, quarto ab infirmitate siue impotentia. Primo inquam necesse est eam purgari a concupiscentia. Et hoc efficit timor: & hunc habuit Sara Thob. 3. cum ait: Virum autem cum timore tuo, non cum libidine mea consensu suscipere. Secundo a malitia, & hoc efficit pietas. In laudem autem talis purgationis de huiusmodi expurgatis, Ecclesiasti. 4. scriptum est: Hi sunt viri misericordiam, quorum pietates non defuerunt, scilicet ex malitia, sed ipsam malitiam purgauerunt. Tertio ab ignorantia, quod efficit scientia, qua homo sciat reprobare malum & eligere bonum, ut dicitur Esai. 7. Et hoc scilicet ne ex ignorantia homo

Auferre.

Quatuor sunt a quibus purgari debet anima.

A homo peccet per cōmissionem, nesciēs reprobare malū: vel per omissionē, nesciēs eligere bonum. Quarto ab infirmitate seu i potētia, & hoc efficit fortitudo. Proinde Ro. 8. c. Apost. ait, Spūs, s. fortitudinis, adiuuat infirmitatem nrām, s. vt penitus expurgēt. Secūdo quidē necessarium ē aiām illuminari & maximē de duobus. Primo de operibus primarię conditionis, secundo de operibus nrę reparationis. Primo inq̄ de operibus primarię cōditionis, & hoc fit p̄ intellectum, qui p̄ creaturas intelligit creatorem, sicut Sap. 13. scriptum est, A magnitudine. n. sp̄i creaturę, cognoscibiliter poterit & creator horum videri. Secundo de operibus nostrę reparationis perpetratę, s. per Chr̄m redemptorem nr̄m. & hoc fit p̄ consiliū, quo inducimur ad imitandum vestigia Chr̄i & amarę atque p̄nosę passionis eius. sicut j. Pet. 2. scriptū est: Christ⁹ passus est p̄ nobis, vobis relinquēs exēplū vt sequamini vestigia eius. Tertio vero est necessarium aiām perfici, quod fit p̄ accessum ad summum, quod consistit in vno, & hoc fit per sapientię donum, hoc est illud vnum, de quo Dñs Luc. 10. ait, Porro vnum est necessarium. & sic arcanum contemplationis, quasi in cubito consummatur.

C Quod per septem dona spiritus sancti introducit anima ad octo beatitudines & earum perfectionem. Cap. 7.

Septimum officium horū donorū est capere, quia sunt dispositiones & introductiones ad btitudines, vt iam per participationem capiat & acquirat sempiterna btitudo. Primo. n. timor disponit ad spūs paupertatem, quia facit recedere a malo & mali occasione. Sed q̄a oē pctū fit per auersionem a creatore, & conuersionē ad creaturas. i. per superbiam & cupiditatē: ideo timor disponit ad spūs paupertatem, in quo simul iungit humilitas & paupertas, vt sic per eam aiūs elonget a superbia, quę est in iū oīs pcti, vt dī Eccl. 10. & a cupiditate, q̄ est radix oīum malorum, vt dī j. Tim. 6. Sed quia in pctō prius fit auersio a creatore, q̄ cōuersio ad creaturam: ideo superbia dī in iū oīs pcti. s. tanq̄ prius & superius. Et auaritia dī radix tanq̄ inferius & posterius, eo q̄ radix inferius manet. Et hęc est rō, quia paupertas spūs, fundm̄ est totius euangelici status. Proinde hoc fundm̄ ante oīa ponere debet, qui ad cūmen vult ascendere summę perfectionis: hoc. n. fuit consiliū

Chr̄i, Matt. 19. Si vis perfectus esse, vade & vde oīa quę habes & da pauperibus. Ecce paupertas perfecta, quę omnino nihil retinet. sequit̄, Et veni & sequere me: qui sum oīs perfectionis fundm̄ principale, vel principalissimum. Ecce pfunda humilitas, fundata in profundissima Chr̄i humilitate. Secundo pietas disponit ad mititatē. Nam qui piē alicui afficit, nec illum irrat, nec irrat ab illo, & ecōtra. Prou. 27. scriptum est, ira non habet mīam, nec erumpens furor & impetū cōcitati spūs ferre quis poterit. Tertio sciētia disponit ad luctū, per scientiam quippe cognoscimus nos a statu btitudinis relegatos in hoc miserabili mundo, quasi i lacu miserię & in luto fęcis, vt merito qlibet sciens dicere illud propheticū valeat, Heu mihi quia incolatus meus prolongat⁹ est, habitauī cum habitātib. Cedar. i. cū abiectis & tenebrosis. Cedar enim, m̄rens seu tenebrosus interpretat̄. Et additur, multū incola fuit aiā meā. s. a p̄ia Btōrum. Quarto fortitudo disponit ad esuriē iustitię, seu ad famelicam iustitiā, quę nihil aliud est q̄ in se & in proximo desiderare intensē abesse oēm defectum, & oē adesse debitū bonum, vt mereatur perfectus inueniri corā iudice aequitatis. Cū hac profecto iustitiā, quę in oībus rectificat aiām: sic homo firmat per fortitudinis donum, q̄ in ea sic se tenet, vt malit vita priuari q̄ a iustitiā separari, sicut in martyrum morte refulfit. Et ad hoc hortatur sic, Eccl. 4. c. dicens. Usque ad mortē certa pro iustitiā & Deus expugnabit pro te inimicos tuos. Quinto consiliū disponit ad misericordiam. Nihil enim amplius consultat Deus in scriptura sacra, q̄ facere misericordiā, quę ab eo super holocausta omnia æstimatur. Vnde Prou. 2. r. scriptū est, facere misericordiam & iudiciū, magis placent Deo q̄ victimę. Sexto intellectus disponit ad cordis munditiam, quia speculatio veritatis mundat cor nostrum ab omnibus fantasijs. & hoc postulabat psalmista dicens, Cor mundum crea, i. recrea in me Deus: & spūm rectū, i. non fantasijs distortū, innoua in visceribus meis. Septimo sapientia disponit ad pacem. Nā sapientia experimentaliter iungit nos vero & summo bono, in quo est finis & tranquillitas totius appetitus nostri rōnalis. De qua psalmista inquit, In pace in idipsum dormiā & requiescam: hoc est in pace p̄toris dormiā in p̄senti, & in futuro requiescam in pace æternitatis, quę est pax in idipsum, i. inuariabilis & immutabilis in æternum.

ARTI-

ARTICVLVS TERTIVS

De duodecim effectibus, quos operatus est Spiritus sanctus, in die Pentecostes super discipulos Christi.

Tertium mysterium.

Tertium mysterium contēplandum, quod propheta ostēdit in propositis verbis, est signi singularis: q̄a subdit, succensī sunt ab eo. i. Apostoli Sācti accensī sunt a spū sancto in hac sacra die. Quod & Lucas Actū. 2. c. admirādo mysterio describit dicens, Dū complerent dies Pentecostes, erant oēs discipuli pariter in eodē loco, & factus est repente de celo sonus, tanquam adueniētis spūs vehemētis: & repleuit totam domum, vbi erant sedentes. Et apparuerunt illis dispersitā linguę tanq̄ ignis: seditq; supra singulos eorū & repleti sunt oēs spūs sancto: Et cęperunt loqui varijs linguis, prout spūs sanctus dabat eloqui illis, in quibus sacratissimis verbis ostēduntur 12. mystici effectus, s̄m quos operatus est spūs sanctus in discipulos Chr̄i in aduentu suo. Venit enim primo festinās, secundo eleuans, tertio into nās, quarto visitans, q̄n to transportans, sexto abundans, septimo facundans, octauo inflammans, nono tranquillans, decimo inebrians, vndecimo redundans, duodecimo cooperans.

Duodecim effectus mystici secundum quos operatus in nobis spūs sanctus.

De subito & repentino effectū, secundum quem operatus est Spiritus sanctus in discipulos Domini. Cap. 1.

Rimus effectus spūs sancti, quem operatus est in aduentu suo sup discipulos Dñi est, quia venit festinans. p̄mittit enim a Luc. Act. 2. congruitas tēporis in aduentu eius, cum ait: Dum complerent dies Pētecostes, i. quinquagesimę. Bēda quidem super Act. Apost. ait, q̄ quidā cōdices malē habent Pentecostē: Nā Pentec. dī in noiatūo casu, stes in genitūo, stes in accusatiūo. In p̄cibus tñ huius diei in accusatiūo bñ dī, Et diem sacratissimam Pentecosten. i. quinquagesimā celebrantes. Et dī Pentecoste, a pētha, qd̄ est quinque, & costē decē, quia quinquies decē dies sunt a Resurrectione Dñi vsq; ad Pentecō. vtroq; die incluso. sicut quinquagesima die post exitū de Ægypto data est lex in monte Synai. Dī ergo, dum cōplerent dies Pentec. i. dum quinquagesima dierū illorum ad suum terminū. i. ad diem vltimū perueniret. Ibi erant oēs discipuli pariter

Pentecostes vnde.

in eodem loco. i. in cenaculo sctō Syon. Merito enim in loco refectio nis & in solario refectio spūalis. In illo quoq; loco, nō solū pariter erant, sed erant etiam sedētes, sicut infra diceēt. Intentissimē quidem vacabant orōni, ac quietissimē paci fraternę dilectionis. Scimus enim profecto, q̄ cōcordia ad proximum, seu ad fraternum collegiū, cum vacatione attentę orōnis ad Deū, integra dispositio sunt ad spūs sancti cumulatū donū. Deinde sequit̄ primus effectus spūs sancti aduenientis, quia venit festinans, q̄a factus est repente. Vnde & Sap. 7. c. scriptū est, q̄ spūs sctūs, q̄ ibi sapientia dī, oīb⁹ mobilibus mobilior est. s. quia subito operat̄: nescit enim tarda molimina Sanctus Ambrosius attestat. Nam flammis quasi sagittis potentis acutis cum carbonibus desolato-rijs subito percussi sunt oēs, vt qlibet eorū aiā charitate vulnerata dicere posset illud Cānti. 4. c. Vulnerasti cor meum. Subito. n. tali vulnere mutauit eos in viros nouos, & augmētauit in eis habitū fidei, sp̄i & charitatis, ex quo tota lctificata est ecclesia Dei, sicut propheta inquit, Fluminis impetus lctificat ciuitatem Dei.

Quod a sono aduenientis spiritus sancti ad cælum eleuata sunt corda discipulorum. Cap. 2.

Secundus effectus adueniētis spūs fuit, quia venit eleuans. Ideo subdit, de celo, s. vt ad coelos eos veheret & coelestes: immo ipsos coelos ad gloriam suam eficeret. Sicut ipse spiritus sanctus prædixerat per prophetam, psal. 18. Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annūciat firmamētum. Vbi tria de illis ordinate ostēdit. Primo, qui p̄dicauerunt: secundo, quid prædicauerunt: tertio, quales prædicauerunt. Primo ostendit, qui prædicauerunt dicens, Cæli. i. discipuli conscij secretorum Dei. Sicut. n. coelum, quia cęlat secreta Dei, a cęlando dī: sic & Apostoli, quibus secreta cęlestia reuelata sunt, cęli denoiant, Dño teste, qui Io. 15. c. Apost. ait: Quęcunq; audiui a patre meo, nota feci vobis. Secūdo ostēdit, quid p̄dicauerunt: vnde subdit, enarrant gloriam Dei. Non dicit narrant, sed enarrant. In illo siquidē, e. notatur Apostolorum perfecta vita. Nam quod in eis erat, foris annūciabant & prædicabant, vt mysticē verifice in eis, quod Ioā. 8. c. dicit Dñs Scribis

Tria de Apostolis tractant.

A Scribis & Phariseis: qui sine peccato est verum, primus in illa lapidē mittat. Lapis. n. est auctoritas sacrae scripturae. Et addit, gloriam Dei: non gloriā propriam. Gloria qui dē Dei, est Chri incarnatio, passio, resurrectio, ascensio, æqualitas filij ad p̄sem, & cōsimilia, quæ Apostoli per vniuersum mūdū p̄dicauerunt. Tertio ostendit, quales p̄dicauerunt dicens, Et firmamentum, i. discipuli igne spūs sancti firmati, annunciant opera manuum eius, s. Dei. psal. 63. Annunciauerunt opera Dei & facta eius intellexerunt. Et notanter d̄ pluraliter cœli, & singulariter firmamentum, vt mysticē designet, q̄ licet discipuli haberēt plura verba, vel plures essent p̄sonæ: tñ totū referebāt ad vnū. i. ad gloriā vnius Dei. Insuper cū dicit, cœli: adiungit gloriā: & ecōuerso cum dicit, firmamētū singulariter, cōiungit opa in plurali, vt totum, quod erat ad Dei gloriā referat.

De admirabili suauitate soni descendens de celo. Cap. 3.

Sonus.

Tertius eius effectus fuit, quia venit intonās, seu sonās: propterea addit, sonus: nam ideo tali stupefactio sonus descendit spūs sanctus in eos, vt debilitatem creaturæ, & celsitudinē maiestatis suæ ostenderet, ac stupendā suauitatē dulcedinis suæ infunderet in illo armoniaco sono: atq; ex tā admirāda suauitate, quæ exprimebat in illo sono, oēs in seipsis desicerēt & i Deum transfrent, & se in eū totaliter transformarent. Porro spūs sanctus aīam in veritate constituit. Et idē est veritas, quod vera humilitas. Sonus igit̄ meritō factus est inenarrabili suauitate & armonia plenus: superauit. n. oīum sonorum, vōcum & armoniarum p̄sentis vitæ suauitatem & amēnitatē.

Rapidissimus.

D Et hoc quidem, vt discipulorum corda concutiens magis eos ex suauitate in nihilum suum redigeret, & demū illos amplius exaltaret, & in Deū totaliter trāsformaret. vnde & sonus iste quatuor p̄prietates aptas ad fortiter excitandū & sursum agendum & transformandum habuisse refert. Prima est, quia fuit subitissimē inchoatus, quia factus est repente. Secunda, quia fuit defursum missus, s. de cœlo vsq; ad eos irruēs & descendens. Tertia, quia fuit rapidissimus, hoc est cum fortissima rapiditate irruēs super eos: propterea erat vehemēs, vt infra dicit̄. Quarta, quia fuit spericē, seu vniuersa liter redundans & reboās: propterea d̄ totam

tam domum replese. Ex hoc enī excitabatur discipuli ad p̄sentiendum & cōcipiendum superaduenientem p̄sentia diuinæ maiestatis & immēsā, vt resonātē & oī suauitate redundantem atq; animæ repletuam.

Quid adueniens spiritus sanctus in discipulos Christi operatus est. Cap. 4.

Quartus effectus aduenientis spiritus fuit, quia venit visitans: vnde ad litteram subdit, Tanquam aduenientis spūs, s. aerei flatus. Et fm̄ hunc sensum ly tāq; est nota veritatis. nisi fortē son⁹ descenderit absq; omni corporali motu & flatu: & tunc d̄ descendisse, quia fuit a Deo factus ac si descenderet de ipso cœlo. Si vero spūs sumatur hic pro spū scō: tunc ly tanquam, est nota similitudinis figuralis, quia sonus ille & flatus erat quædā spūs sancti similitudo, & non spūs sanctus. Mysticē vero visitauit spūs sanct⁹ discipulos Chri in hac forma, quæadmodū currēs flui⁹ visitat terram, qñ eā irrigat, expurgat atq; fecundat. Proinde propheta inquit, psal. 45. Fluminis i petus. i. inundatio carismatū, a fonte spūs sancti emanantiū: latificat ciuitatē Dei. i. ecclesiā in discipulis eius fundatā. Hic fluius primo eos vacuos irrigauit. i. humiles repleuit, sicut Esa. 45. ipse Dñs ait: Ad quē autē respiciā, nisi ad pauperculum & cōtritum spū? Secundo eos expurgauit, quia terrenitatē ab eis abstulit & mundauit, sicut Job 14. mysticē scriptū est: Et alluione paulatim terra. i. Apostoli prius terreni; cōsumit. Tertio eos fecūdauit, sicut psalmista inquit, psal. 64. Visitasti terrā. i. Apostolos habitantes in terra: vnde dicere poterant illud Luca. j. Visitauit nos oriens ex alto. sequit̄, Et inebriasti eam. i. intus spū sancto. Multiplicasti locupletare eam. i. multipliciter locupletasti eam, s. charismatibus atque donis, ita q̄ flumen Dei. i. Apostoli sancti, repletū est aquis, id est spiritus sancti donis.

Tāquam est nota similitudinis.

Quod adueniens spiritus sanctus mentes discipulorum euexit ad spiritualia bona. Cap. 5.

Quintus effectus aduenientis spiritus sancti fuit, quia venit transportans, scilicet transuehens mentes discipulorum a terrenis ad cælestia, a bono cōmutabili ad bonum incōmutabile, a seipsis ad Deum, vt quilibet discipulorum diceret

H

A possit illud Apostoli, Gal. 2. Vno autem, iam nō ego: viuit vero in me Christus. propterea in textu, Act. 2. subditur, vehementis, scilicet spiritus, id est mentem vehementis, sicut p̄dictum est, quia discipulorum mentes ab amore proprio eradicauit, & in spirituales ac diuinos ardores euexit.

De abundantia plenitudine Spiritus sancti aduenientis in domo discipulorum. Cap. 6.

Sextus effectus.

Sextus effectus huius spiritus fuit, quia ipse venit replens seu abundans. Et de hoc subditur, Et repleuit totam domū, vbi erant sedentes. Vt mysticē innuatur, q̄ sicut totam repleuit domum, ita totum eorum replere debebat corpus, atq; sic futuri erāt Deo pleni & carismatibus eius, q̄ omnia mundana & transitoria fastidirent. Scimus enim, q̄ post plenitudinem stomachi & plenam saturitatem, qui ad comedendū perueniunt, quilibet apposita vel oblata fastidiunt. Ad literā quoq; merito additū est, vbi erant sedentes, ne tumultus aut strepitus soni ex aliquo discipulorum tumultuoso motu venisse suspicetur. Aut ne suauis & armonica resonantia & admiranda melodīa illius soni per aliquem magnum strepitum impediretur in auditu eorum.

Quanta facundia repleuit discipulos Christi, Spiritus sancti aduentus. Cap. 7.

Septimus effectus.

Septimus effectus spiritus sancti exitit, quia venit facundans, quia facundauit discipulos, vt qd̄ intelligebāt faciliter possent fari, quod proprium facūdiæ est. Et de hoc effectu subditur, Et apparuerūt illis dispertitæ linguæ. Quod factū est maximē propter quatuor. Primo in signum, q̄ a verbo patris hoc donū procedebat, quæadmodum lingua mouetur a verbo cordis ad for mandū & exprimendū sonū vocis. Secundo i signū, q̄ intimos gustus diuinorū vimque gustatiuā ipso diuinitus dabat. Tertio in signū, q̄ facundia atq; linguarū scientiā eis donabat. Quarto in signū, q̄ eos ad p̄dicandū Christi euangeliū destinabat. Notat̄ et̄ aduertēdū est, q̄ in hoc aduētū Spiritus sancti decenter concurrat duplex signū, s. sonus audibilis, & lingua visibilis. & maximē p̄pter quatuor causas. Primo propter impressionem, secundo propter obseruationē, tertio propter excitationē, quarto propter correspondentiā. Primo inquā pp̄

Propter quatuor causas. Primo.

S. Bern. de Seruis, Sermone 170.3.

impressionē, s. vt non solū intellectu & affectu Spiritus sancti aduentū perciperent, sed et̄ sensuali auditu & visu, qui p̄ ceteris disciplinabiles & testificatiui sensus sunt, clare experirentur, ac sic sensu interiori & exteriori plenius & totalius immutarentur. Secūdo propter obseruationē, videlicet vt lex hierarchica seruare, per quā diuinus radius sub sensibilibus signis atq; similitudinibus nobis, dū hic viuimus, illucescit. Signorū aut̄ p̄cipua sunt voces audibiles & species visibiles. vnde & hæc duo in sacramentis ecclesiæ principatum tenēt. Nā, fm̄ Augustinū, accedit verbū ad visibile elementū, & fit sacramentū. Tertio propter excitationē, vt. s. sicut volētes alicui dormitātī vel non attendenti ostendere rem aliquā p̄sentē & nouā, primo excitamus eū forti impulsu & voce, ac deinde p̄sentamus ei rē ipsam videndā: Sic sonus super Apostolos irruens esset excitatiuus cordium ad attentā & suspensam susceptionē Spiritus sancti. Species vero linguæ super capita eorū residens, sicut infra dicitur, esset iam Spiritus sancti p̄sentia, quasi se visibiliter exhibēs seu ostendens. Quarto propter correspondentiā, vt sit correspondētia huius donationis ad donationē veteris legis. Nā tunc cœperunt audiri tonitrua & micare fulgura, clangorq; buccinæ vehementius perstrepebat, totusq; mons Synai fumabat, eo q̄ descendisset Dñs super eum in igne, sicut Exo. 19. scriptū est: Tamen fuit differētia in effectu, quia illa videntes & audietes terrebat: ista vero discipulos lætificabat & confortabat. Dicit̄. n. ibi, q̄ timuit populus & totus mōs terribilis erat, pp̄ quod dixit populus Moyfi: Nō loquatur nobis Dñs, ne fortē moriamur, prout in 2. c. patet. Lex. n. illa fuit timoris seruilis, hæc vero amoris filialis, iuxta illud Gal. 4. Misit Deus filiū suum natū ex muliere, factū sub lege: vt eos, qui sub lege erāt, redimeret, vt adoptionē filiorum Dei reciperemus. Et ad Rom. 8. Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorū, in quo clamamus, abba pater.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

H

Quare venit Spiritus sanctus in specie ignis & igneis linguis. Cap. 8.

Octauus effectus huius spiritus fuit quia venit inflāmans: Ideo subditur, tanquā ignis, s. apparuerunt illis dispertitæ linguæ. Aduertendum est, q̄ quatuor sunt notanda in hoc signo aduentus

Octauus effectus.

B Spiritus

Quatuor notanda in aduentu Spiritus sancti.

A Spiritus sancti. Primo, q̄ apparuerunt linguæ igneæ: secundo, q̄ apparuerunt dispersitæ: tertio, q̄ apparuerunt pyramidales: quarto, q̄ apparuerunt visibiles. Primo, q̄ apparuerunt linguæ igneæ, & hoc propter tria, quæ Spiritus sanctus operatus est. Primo vt linguâ igneâ & ardore spiritus sui plenâ Apostolos habere ostenderet: secundo vt legem igneâ Apostoli igniti prædicarent: tertio, vt verba ignea ex se proferrent. Secundo vero apparuerunt dispersitæ linguæ tanq̄ ex vno ingenti igne per quâdam partialem diuisionem fuissent deriuatæ, vt mysticè innuatur q̄ totalis plenitudo Spiritus sancti existēs in capite nostro, Christo participatiuè in Apostolos & in nos deriuatur, & quasi partialiter & sub determinata distributionis mēsurâ, sicut primæ Cor. 12. Apost. attestatur dicens: Diuisiones gratiarū sunt, idē autē spiritus. Et sequitur, alij quidē per spiritū datur sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ s̄m eundē spiritum, alij fides in eodem spiritu, alij gratia sanitatū in vno spiritu, alij propheta, alij discretio spirituum, &c. Et subdit, hæc autē oīa operatur vnus atq; idē spiritus diuidēs singulis, prout vult. Tertio species ignis fuit quasi pyramidalis, & quasi instar linguæ. Vnde ad literā aduertendū, s̄m Bedā, q̄ ibi ignis est in genitiuo casu. Nam in Græco non est pyr, sed pyros. Ex quo intelligit, q̄ linguæ istę fuerunt diuisę, quæ ad modū linguæ ignis, seu eius flammę, quæ longē acutiores sunt, q̄ linguæ nostrę: pp̄ quod pyramidales fuisse probantur. Et hoc mysticè, maxime p̄pter tria. Primo in signū, q̄ Spiritus sancti ardor mentē acuit & profunda Dei penetrare facit. Secundo in signū, q̄ corda discipulorū subtilissimè & acutissimè penetrabat & subintrabat. Tertio in signū, q̄ linguis eorū ad inflāmandū corda auditorū admirandā efficaciam ministraret, sicut Lu. 21. promiserat eis dicens: Ego enim dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere oēs aduersarij vestri. Quarto vero species ista ignis & linguæ apparuerunt visibiles propter tria. Primo, vt a discipulis viderentur: secundo, vt sic per intermediam visionem significatio eorum aduertetur ab eis: tertio, vt mysticè innuatur, q̄ ignis Spiritus sancti illuminat & illuminare venerat mentes discipulorum. Vnde in ista apparitione ignearum linguarum Spiritus sanctus eos illuminauit & intelligere fecit quæcunque fecerat aut dixerat Christus, sicut Ioan. 16. promiserat eis dicens: Cum autē venerit il-

Ignis apparuit in forma pyramidalis.

le spiritus veritatis, docebit vos omnē veritatem. Non enim loquitur a semetipso, sed quæcunq; audierit loquetur: & quæ ventura sunt, annuntiabit vobis. Ille me clarificabit. i. clare facta & dicta mea vobis monstrabit. Et iterū Io. 14. ait: Paralyticus autē Spiritus sanctus, quē mittet pater in nomine meo: ille vos docebit oīa, & suggeret vobis omnia, quæcunq; dixero vobis. Conuenienter igitur non solū in igne, sed etiā in linguis igneis voluit Dñs Spiritum sanctū discipulis apparere. Nam sicut lingua exprimitur quicquid est in corde verbo conceptum: ita Spiritus sanctus tanquam ipsius æterni verbi ad fidelium corda vehiculū & expressiuū testimoniū p̄fectè manifestauit Iesum, q̄ tū status requirebat Apostolorum. Vnde sicut ignis cōgregatis lignis in aceruū magnū, quando aduenit, omnia inflānat atq; incendit: sic Spiritus sanctus in Apostolis operatus est: quia omnia dicta & facta Christi Iesu tanquam ligna congregata in cordibus eorum statim spiritali modo fecit clarescere & ardere: atq; ostendit ex immensurabili amore procedere.

Quare super singulos discipulos resedit Spiritus sanctus in aduentu suo. C. 9.

Nonus effectus Spiritus sancti fuit, quæ venit tranquillans. Ideo subditur, seditq; supra singulos eorum. i. vna flammę lingua super caput vnus, & alia super caput alterius: ad literā solidè & quietè resedit. Quod quidem mysticè factum est in signum triplex. Primo superioritatis, secundo tranquillitatis, tertio grauitatis. Primo quidē in signum superioritatis, i. q̄ Spiritus sanctus regnaret in eis solidè & quietè, ita q̄ ipsi sedes eius erant: & ipse quoq; sedēs in eis quietè regnabat carne subiecta rationi & ratione subiecta Deo. Proinde ipsi spiritui sancto dicere poterant illud Apoc. 5. c. fecisti nos Deo nostro regnum & sacerdotes & regnabimus super terram. Dicit enim, fecisti nos Deo nostro regnū, scilicet in quo Deus per iustitiam regnet, & sacerdotes, a quibus gloriam in conuersione populorum recipiat. Et regnabimus super terram. i. super mundanam terrenitatē, quia tūc reges totius mundi cōstituti sunt. Secundo in signum tranquillitatis. Nam menti, in qua regnat Deus, inest pax exuberans omnem sensum & semper tranquilla est: quia iuxta propheticum sensum, In pace factus est locus eius. Et in hac pace tunc

Nonus effectus.

Signum triplex. Primo,

H

Secundo.

A positus est discipulorum cętis. Tertio in signum grauitatis & maturitatis, seu stabilitatis. Vnde propheta in persona Spiritus sancti ad Deum ait, In populo graui laudabor. i. in populo discipulorum non cedenti omni vento perfectionum, per populorum conuersionem laudem & gloriam tibi dabo.

Quanto ardore amoris inebriati sunt discipuli Domini ad aduentum Spiritus sancti. Cap. 10.

Decimus effectus.

Decimus Spiritus sancti effectus fuit, quia venit inebrians, & de hoc subditur, Et repleti sunt omnes Spiritu sancto. id est inebriati sunt omnes diuino amore. Sic enim, prophetauerat Psalmista dicens, Inebriabuntur ab vbertate domus tuę, & torrēte voluptatis tuę potabis eos. id est de plenitudine dulcedinis tuę inebriabis eos. Quoniam apud te est fons vitę. id est fons, quæ est vita. Scimus autem omnes, q̄ qui plenè ebrii sunt: loquuntur insanias, irrationes suas sepe nec quidem aduertunt, atque circumstantia pericula, nec declinare, nec saltem attendere norunt. Cū enim legamus Apostolos inter conuicia, ludibria, opprobria, verbera, pericula & rerū damna exultasse, quid habemus illos: nisi fuisse diuino spiritui ebrios iudicare? Act. 5. scriptum est, Ibant Apostoli gaudentes a cōspectu cōsiliij, quoniā digni habiti sunt pro nomine Iesu cōtumeliā pati. Audi ebriū Apost. Ro. 8. de alijs Apostolis, & de se dicentem. Quis nos separabit a charitate Christi? tribulatio, an angustia; an p̄secutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? Sicut scriptum est. Quoniā propter te mortificamur tota die, estimati sumus sicut oues occisionis. Sed in his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos. Certus sum enim, quia neq; mors, neq; vita, neq; Angeli, neq; principatus, neque virtutes, neq; instantia, neque futura, neq; fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neq; creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, q̄ est in Christo Iesu Dño nostro. Ecce ebrietas admiranda. Talis ebrietas in hoc consistit, q̄ homo tanto amore erga Deum continue inardescat, vt non solum fastidiat creaturę solatium, sed etiam quærat & delectetur inuenire tormentum, pro solatio, sibi reputans omnem penam, opprobrium & flagellum, vt cōfigurerur similitudini & morti eius, quem diligit anima sua.

Quomodo & quare in aduentu Spiritus sancti discipuli Domini varijs linguis cepērunt loqui. Cap. 11.

Vndecimus effectus Spiritus sancti fuit, quia venit redundans, s̄. per feruentē prædicationē: quia, vt d̄r Mat. 12. Ex abundantia cordis os loquitur. vnde subditur, Et cepērunt loqui varijs linguis. Nā donum diuersarum linguarum susceperūt, atq; per euidens locutionis opus manifesta uerunt, eo q̄ susceperunt illius doni habitū vt suo actui cōiunctum. Circa hoc linguarum donum tria notanda sunt. Primo enim notandum est, q̄ hoc donū includebat tria. Primum est scientia uocum huiusmodi vel alterius linguagij. Secundū est sciētia significationis earū, quod quidē ad primum addit, quia quidā sciūt ipsas uoces, qui nesciūt significationes earum: sicut pater in pueris, qui norunt legere Latinū vel Græcū, & nihil de Grāmatica sciunt. Tertiuū est habituatō potentiarum motuarū & organorū ad uoces diuersorū idiomatū rectè & prōptè formandas, per quam quidem habituatōne habebant habitualē facultatē debite cōponendi seu coordinandi & proficiendi huius vel illius linguagij uoces. Secundo uero notandū est, q̄ communiter tenetur q̄ hoc linguarum donum, non erat q̄ loquēdo vna sola lingua, puta Hebræa, a gētibus diuersarum linguarum intelligerētur, quia hoc esset ponere scientiam diuersarum linguarū in omnibus auditoribus Apostolorū pro hora, qua linguas extraneas audissent ab eis, potius quā in Apostolis. Sed quando aliquis Apostolorum vni congregatiōni prædicabat, tunc tota aut maior pars erat vnus linguę communis, puta Hebræa vel Græcæ. Et quamuis in illa haberent aliquas proprias differentias, nihilominus se intelligebant. Quod uero Petrus in hoc 2. c. d̄r, diuersarum linguarū turbis insimul prædicasse. Aduertendū est, q̄ oēs illi Iudæi erāt, sicut ad literā loquitur textus dicens: Erant in Hierusalē habitantes Iudæi viri religiosi ex omni natione, q̄ sub cęlo est. propterea sciebant Hebręum, licet præter hoc haberēt diuersas & proprias linguas diuersarū terrarū & regionum, in quibus fuerāt dispersi vel nati. Tertio notandum est, q̄ donum linguarum datum fuit Apostolis quintuplici ratione. Primo propter manifestam utilitatē prædicandi ac cōuertendi & regendi diuersas regiones mūdi. Secundo in signū, q̄ in omni & ab omni lingua & gēte Deus

Vndecimus.

Tria notanda circa donū linguarū.

G

H

Donum linguarū datū quintuplici ratione.

A esset colendus & laudandus, & prædicandus & quod ecclesia esset ex omnibus gentibus & linguis constituenda Tertio ad monstrandum potestatem spiritus sancti eis dati, & ad obstupescendum & conuertendum conuertentes hoc admirabile signum, iuxta illud primæ Corinth. 14. Linguae datæ sunt in signum non fidelibus, sed infidelibus conuertendis. Quarto ad monstrandum, quod sicut diabolica superbia linguam vnam confudit, & diuisit in plures: sic humilitas, Christi & sui humilis collegij linguas plures in vna & eadem persona coadunauit.

B Et etiam ad demonstrandum proprietatem æterni verbi, cuius isti discipuli erant, & a quo procedit ipse spiritus sanctus. Nam verbum illud in se continet veritatem omnium etiam infinitorum verborum & est expressibile omni voce atque fons & Dominus omnis vocis. Quinto est euidentis signum, & argumentum, quod non solum spiritus sanctus scit omnem veritatem vocis significabilem: sed etiam, quod omnem veritatem Apostolico magisterio pro illo tempore concedentem & expedientem sanctis Apostolis largitus est: tum quia scire omnes voces & significationes earum non est solum signum scientiæ omnium rerum, sed etiam continet illam perfectè quidem, si sit perfecta: & mediocriter, si sit mediocris: tum quia si dedit accessorium instrumentum docendi orbem, veritates diuinas & salutare, ergo multo magis dedit ipsum principale, quod est motor & fons talis doctrinæ, hoc est autem clara fides & contemplatio veritatis humanæ salutis expedientis.

C *Quomodo operabatur spiritus sanctus in cordibus & linguis discipulorum post suum aduentum. Cap. 12.*

D *D*uodecimus spiritus sancti effectus extitit, quia venit cooperans, scilicet ad loquendum. vnde subditur, prout spiritus sanctus dabat eloqui illis. Prædixerat enim illis Dominus, Matthei 10. Non. n. vos estis, qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis. glosa interlinearis, velut in organo: quia sicut organa emittunt modulationes ad motum temperantis: sic bonum quod prædicator loquitur, ortum habet a voluntate patris inspiratis. Vnde de apostolis propheta inquit: Memoriam abundantiam suauitatis tuæ. i. abundantissimam suauitatem, quam in spiritus sancti aduentu in memoriam retinebant. eructa-

Duodecimus effectus.

bunt. i. populis prædicabunt. Et in iustitia tua. i. in spiritu sancto, quem iuxta promissum iuste misisti. exultabunt. i. exultanter prædicabunt. Ait. n. prout spiritus sanctus dabat eloqui illis. eo quod ipse spiritus sanctus illustrabat eos, vt scirent & intelligerent, Quis, quare, quid, quibus, quoniam, quomodo, & quantum deberent loqui & prædicare. Proinde Sapientiæ. 8. c. Spiritus sanctus multiplex datus est, eo quod hanc multipliciter seruare Apostolos fecit, & seruare facit alios veros prædicatores verbi Dei. Vel. fm Bernardum in quodam sermone, multiplex datus est, quia multipliciter filijs inspiratur. Conceditur. n. ad vsum, ad miraculum, ad salutem, ad auxilium, ad solatium, & ad feruorem. ad vsum vite, bonis & malis, communia bona abundantissimè tribuens. Ad miraculum, in signis & prodigijs. Ad salutem, cum in toto corde reuertimur ad donum Dñi. Ad auxilium, cum in omni colluctatione adiuuat infirmitatem nostram. Ad solatium, cum testimonium perhibet spiritui nostro quod filij Dei sumus. Ad feruorem, cum in cordibus perfectorum vehementius spirans validum ignem charitatis accendit, vt non solum in spe filiorum Dei, sed et in tribulationibus gloriantur contumeliam gloriam reputantes. Præclara igitur ista dies est & gloriosa solennitas, quoniam in ea celebratum est gaudium celi & terræ, dum diuini charismatis interuentu celum pacificatur, & terra impletum. n. est hodie illud vatis eximij, Psal. 71. Suscipiant montes pacem populo & colles iustitiam. Solet. n. altiora collium vehementior aura perficere. Solet primo montes pluuiæ celestis attingere, & sic per eos ad ima vallium deriuari. Motes vtiq; nostri, siue colles, Apostoli sunt, qui virtutum cumulis de terra sursum euecti primi vtpote celo viciniore donis celestibus occurrerunt: & pluuiam voluntariam, quam segregauit Deus hereditati suæ in corde bono & optimo concipientes, per oes ecclesie terminos diuiserunt. Non licet igitur hodie mutos esse in terris, quoniam gloriam Domini sonus narrauit e celis, quoniam visibiliter ille ignis diuinus aduenit: non combures, sed illuminans: non ardens, sed lucens: qui sic corda discipulorum inflammat, ut appetitum in eis concupiscentiæ carnalis extinguat. Sic æstus refrigerat temporales, vt perpetuum in illis amorem æternitatis accedat, quando prolatis ex celo linguis in terram primitiua cepit ecclesia loqui magnalia Dei: quando ad superni luminis claritatem, & sonum vocis ethereæ, diuersarumq; donarum linguarum,

A guarum, cæcorum oculos, surdorum aures, & clausa prius, referata sunt ora mutorum. Non ergo fas est hodie laudes tacere diuinas, quas celum sono, coruscationibus aeris, Apostoli ardentissimo sermone declamant: quin potius clamemus & nos & hodierna celestium virtutum insignia non voce tantum, sed ardentissimis affectibus extollamus nunc per gratiam, & in futuro per gloriam collaudantes Patrem & Filium cum Spiritu sancto per infinita sæcula sæculorum, Amè.

F E R I A S E C V N D A
post diem Pentecostes.

De inspirationibus: & primo de inspirationum varietate.

Sermo II.

*N*olite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint. prima Ioan. 4. c. Nauigantibus hoc sæculum quasi mare magnum, ne periclitemur, magna cautio est adhibenda. Sæpe. n. fallimur sub specie boni: & nisi in actibus nostris diuino lumine dirigi contendamus, in multiplices periculorum laqueos ruere necesse est: sed cautio atq; prudentia hæc pericula euitemus. Nā, vt in libro ethymologiarum Isidorus attestatur: Cautio est prudentia in discretione vitiorum speciei virtutis præferentiæ. Prudentia est ratio recta a gratia studens vitare contraria iustitiæ pp iustitiā. Porro imprudentia est obtenebratio intellectus, qua quis minus prouidus est in prouidendo præterita vel futura. At ecotra prudentis officij est examinare cõsilia, & non cito facili credulitate ad pericula seu dubia plabi. Melius quippe est ante tempus pericula præcauere, q̄ post periculū & contra errorē remediū adhibere. Secundū ē Isidorum, vbi sup. Prouidus dicitur, quasi porro videns. Perspicax est. n. & incertorum prouidet casus. Profecto quanto maiora timentur esse dispendia, tanto promptior & perfectior debet adhiberi cautela. In via quippe spirituali imprudentibus multa & magna pericula superuenire probantur, quibus sæpe non facile remedium adhibetur. Proinde Deuterõn. 32. c. de improuidis dictum est, Vtinā saperent, s. præterita: & intelligerent, videlicet præsentia: ac nouissima prouideret, hoc est futura. Ad hanc igitur prouidam cautelam in inspirationum materia acquirendā altiuidus iste Io-

Imprudētia quid.

Prudentis officium.

Prouidus quis.

D *D*icitur, quasi porro videns. Perspicax est. n. & incertorum prouidet casus. Profecto quanto maiora timentur esse dispendia, tanto promptior & perfectior debet adhiberi cautela. In via quippe spirituali imprudentibus multa & magna pericula superuenire probantur, quibus sæpe non facile remedium adhibetur. Proinde Deuterõn. 32. c. de improuidis dictum est, Vtinā saperent, s. præterita: & intelligerent, videlicet præsentia: ac nouissima prouideret, hoc est futura. Ad hanc igitur prouidam cautelam in inspirationum materia acquirendā altiuidus iste Io-

S. Bern. de Senis, Sermorum

E nos hortatur verbo in proposito, cum ait: Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint. Nā pleraque sunt mundi, aliqua sunt carnis, & multa sunt diaboli, quæ ab imprudentibus diuina extimantur. In grauioribus tamē periculis, quæ concurrere solent in vita spirituali, non tantum prudenti prouidentia, verum etiā dono intellectus & clara intelligentia opus est, & per ea probare vel reprobare, quæ occurrunt, si ex Deo sint. Scio quod opus aggredior arduum atq; lumine discretionis præcipuum. Sed instantia precum multorum deuotorum deuictus, & in Dei pietate confusus, quæ in hac materia sententiā, pro multorum utilitate depromam: subiiciēs hæc & omnia alia dicta mea pie correctioni & emendationi eorum, qui in scientia & experientia magis illuminati sunt. Circa igitur materiam & varietatem atq; probationem inspirationum, tria ad præsens consideremus. Primo inspirationum distinctionem, secundo inspirationum occultationem, tertio inspirationum operationem.

ARTICVLVS PRIMVS

De septem generibus inspirationum & a quibus originem habent.

Primo enim consideremus inspirationum distinctionem. Circa quod aduertendum est, quod generaliter sunt tria genera inspirationum, quæ vniuersas inspirationes comprehendunt. Quædam sunt bonæ, quædam sunt malæ: quædam vero indifferentes, nec bonæ, nec malæ. Proinde inspiratio sic diffinitur, seu describi potest. Inspiratio, est quædam excitatio mentis ad aliquod meritum vel demeritorium seu indifferens operandum. Bonæ quidem in triplici differentia sunt: Primæ sunt diuinæ, secundæ sunt angelicæ, tertiæ vero sunt a propria virtute meritoria in salutem. Malæ vero in duplici differentia distingui possunt. Primæ sunt diabolicæ, secundæ vero malignæ. Indifferentes etiam in duplici differentia reperiuntur. Primæ oriuntur ex temporali necessitate, secundæ proueniunt ex aliqua conuenientia temporali. Breuiter ergo ad septem hæc genera omnes inspirationes reduci possunt. Primæ sunt diuinæ, secundæ sunt angelicæ, tertiæ a propria virtute, quartæ diabolicæ, quintæ a propria malitia, sextæ a temporali necessitate, septimæ a temporali conuenientia.

Tria sunt genera inspirationum.

H

T. 0. 3°.

B 3 Quod

A Quod solus Deus absq; medio bonas inspirationes inspirans humanam voluntatem immutat ea libera remanente. C. 1.

Deus solus bonas inspirationes immittit.

D Rima inquam inspirationes sunt diuinæ. Secundum etiam Alexā. de Ales in 2. dist. 14. q. 1. Deus. n. solus bonas cogitationes immittit, incendit & voluntatem rationalem immutat. Primo. n. ipse solus est, q. bonas cogitationes immittit. Talis quippe immissio bonæ voluntatis est factio & creatio, s̄m venerabilem Bedā. Prouerb. 21. c. Cor regis in manu Dei. i. in potestate. licet. n. Angelus aliquo modo moueat intellectu ad bonum, sicut in seq. cap. apparebit: non tamen est in eo prima causa boni, sed in Deo. Proinde in scriptura sacra nō Angelo, sed Deo attribuitur immissio cogitationis bonæ. Et ex hoc clarescere potest, q. quando mala in corde nostro versant, nostra cogitatio est: quando vero bona, Dei misericordis inspiratio est credēda. Et de hac immissione, Io. 3. Dñs ait, Spiritus ubi vult spirat. Secundo ipse solus bonas cogitationes incendit. Incendere quippe est specie ignis præbere: ipse solus præbet speciem ignis spiritualis. i. charitatis ipsi voluntati, quæadmodū Lu. 12. c. Dñs ait: Ignē veni mittere in terrā, & qd volo nisi ut ardeat? Tertio quoque ipse Deus solus est, qui voluntatem rationalem immutat s̄m q. vult: & nihilominus libera remanet ipsa voluntas. Proinde propheta inquit, Omnia quæcūq; voluit Dñs fecit in caelo & in terra. i. in anima & corpore, in mari & in oībus abyssis. Multifariē multiq; modis consuevit Deus deuotas mentes dirigere, erudire & inspirare, quandoq; reuelationibus manifestis, quandoq; infundēdo imperceptibiliter ipsis animæ viribus virtutes habituales, s̄ fidem, spem & charitatem. Quandoq; acuendo intrinsecus intellectum, memoriā & voluntatem respectu aliquorū obiectorū, quæ vtilia sunt ad salutem. Qñq; insuper flectit hominis intellectū ad aliquem seruum Dei, qui potest illū dirigere & iuuare. Qñq; etiā hominē deuotū & zelo accensum dirigit Deus ad aliquem passum scripturæ sacræ, sicut fecit beato Francisco in euāgelij trina apertione. Quādoq; insuper homini occurrere facit aliquā historiā, in cuius cōsideratione eius anima dirigitur: & in eo quod desiderat, cōsolatur. In his tamen & consimilibus modis magna grauitate & discretionē luminosa est opus propter subtilitatē spiritualiū deceptionū.

Deus solus immutat voluntatem.

D Quod solus Deus absq; medio bonas inspirationes inspirans humanam voluntatem immutat ea libera remanente. C. 1.

E Qñq; autē illuminat intellectum sua luce immediata, qd & propheta ostendit dicēs, Signatū est super nos lumē vultus tui Dñe. hoc est luminosus vultus tuus, qui non est aliud q. tu. Hunc ergo vultū illuminat sup nos, cū ex eo effulget in animabus nostris, hoc est in superioribus viribus nostris, s̄ ani marū nostrarū splendor alicuius nouæ reuelationis, aut alterius gratiæ. Et quia ipsi soli creatori notum est, qñ hoc ei placet facere, Propheta ait, signatū lumē vultus ipsius super nos, i. clausum. Vel propter hoc est clausum, quia nō sunt huiusmodi irradiationes super animas humanas: nisi huiusmodi lumen se aperit & effundit ad modū coruscationis, quæ fit in medijs tenebris, vel p hoc dicit signatum, hoc est clausum: quia. s̄. ignotum. Paucissimi. n. sunt, quibus illud lumen se aperuerit & innotuerit. Quod. n. interdū mediatores inter nos & Dei sancti Angeli sunt, in causa interdū est, quia non sumus idonei splendore ipsius immediatē irradiari. Et in multis indubitanter prohibet irradiationē immediatā vitiorū & peccatorum fetulētia. In multis alligatio animarum ad corpora, quæ prohibet abstractionē earum a corporibus ad hoc necessariam. In multis autē complexio. Quæda. n. cōplexiones in crassant animas & impediūt vires earū nobiles. Proinde Galienus ait, q. fleumatica cōplexio, nullā virtutē animæ iuuat. In multis quoq; sollicitudines de sensibilibus atq; de temporalibus rebus. Causa autē in hoc est, quia incuruant & occupant humanas mentes: & pp hoc prohibent a perfectione sublimiū rerū & occultarū, quemadmodū plenitudo vasis de vno liquore, phibet ipsum a receptione liquoris alterius. Sicut etiā inscriptio tabule vel pellis prohibet aliam inscriptionē ab illa, iuxta illud Prouerb. 18. c. Non recipit stultus verba prudentiæ, nisi ea dixeris, q. versantur in corde eius. pp huiusmodi causas Aristoteli visum fuit oēs ingeniosos melancolicos esse & videri eidē potuit melancolicos ad irradiationes huiusmodi magis idoneos esse q. hoīes alterius complexionis. pp hoc, quia cōplexio ista magis abstrahit a delectationibus carnalibus & a tumultibus mūdi: licet autē ad iumēta p̄nominata natura præstet ad illuminationes & reuelationes: gr̄a tñ creatoris & mūditiā cōuersationis & cordis, atq; puritatis sanctitatis: multo abūdatius ipsas ipetrāt & et interdū obtinēt nō postulatas: p̄sertim si de gloria & honore creatoris & de publicis vtilitatib. sit i eis sollicitudo & vigilatō cura.

Quibus

A Quibus modis Angeli sancti in animas bonas cogitationes inspirent.

Cap. 2.

Inspirationes Angelicæ.

Secundæ vero inspirationes sunt angelicæ. Secundum enim Dionysium in 4. de diuinis nominibus, nō mouet Angelus voluntatem humanam absq; aliquo medio, sicut Deus: sed aliquo obiecto proposito mediante. Vnde quadruplex officium habet erga humanam mentem, s̄. Primum illuminare, secundum incendere, tertium habitare, quartum releuare. Primum eius officium est illuminare. Illuminare quippe est de aliquo occulto intelligibili reuelationem dare. Illuminat enim intellectum humanum ad boni cognitionem, subiectū autem voluntatis est ad bonum cognitū anhelare, quod quidem eligit voluntatis consensus, nisi alia vitiosa dulcedine iam illecta, tracta & capta sit. Proinde Alex. de Ales, ubi sup. ait, q. secus est de affectu humano & intellectu: Intellectus etiā humani est subito necessario suscipere effectū Angelicæ actionis, nisi cōtingat q. ex vehemētī inclinatione ad aliud totaliter conuersus sit. Affectus autem siue voluntatis nō est suscipere necessario propter eius absolutā libertatem. Aduertendum est et, q. propter impedimenta quæ in præcedenti c. dicta sunt, duplex impedimentum recipit anima, ne irradietur lumine veritatis. Primum inquam, est grauitas humanæ corruptionis, secundū est malignitas dæmonis. Primum inquam est grauitas humanæ corruptionis. Vnde Sapient. 9. scrip. est. Corpus quod corrumpitur, agrauat animā, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantē. Ex corruptione igitur ista oritur facilitas in anima siue pronitas, ad minus ordinatas cogitationes, s̄m q. Gen. 8. c. scriptum est. Sensus enim & cogitatio humani cordis in malum, prona sunt ab adolescentia sua. Secundum impedimentum est malignitas dæmonis. Proinde Aug. in lib. 83. q. inquit: Malignus spiritus obtruit meatus intelligentiæ, per quos pandere lumen rationis radius æternæ lucis solet. Ex his duobus anima impeditur; ne se erigat ad cogitationes bonas. Contra hæc duo impedimenta dupliciter expedit animā Angelus bonus. Primum illuminado ad spiritualiū intuitiōnē, ex quibus intuitus excitatur ad cogitationes bonas. Secundo arcēdo cōtrarias potestates, ne illuminatiōnē impediāt, sicut patet Apoc. 7. c. ubi scriptum est: Vidi quatuor Angelos stantes su-

Dupliciter impeditur anima ne illuminetur.

Primum impedimentum.

Secundū impedimentum.

Quo Angelus illuminat animam nostram.

per quatuor angulos terræ, tenētes quatuor ventos ne flarent super terram. Secundum Angelorum officium est incendere, hoc est cogitationem iam factā inflammare. Hæc enim incēso est quædā exsiccatio. Aliud. n. est siccare ligna vt igniantur, aliud est ignire ligna. Angelos autem incendere non est aliud, q. incēdibile præparare, sed solius est Dei ignire ligna, i. voluntatē bonam in anima facere. Angeli igitur boni non faciunt cogitationes bonas in intellectu: sed impediamenta remouent; vt bonæ cogitationes fiant in intellectu ab ipso Deo. Vnde glo. super illud Iob 10. c. Manus tuæ fecerunt me, inquit. Quod dicitur Angelus intellectum dare homini: vt dicitur quis dare lumen domui, cui fenestrā facit, cum eam non sua luce penetret seu illustret. Tertium vero Angelorum officium est habitare: habitant enim cogitationē ad bonum informando ipsum spiritum, seu ipsam illuminatiū per immediatam irradiationem, siue cōmunicationem suarum visionum. Sicut enim Aug. super Gen. 12. ait: Sancti Angeli visionem suam quodam ineffabili modo in spiritu nostro infundunt & visa sua quadam præpotenti vnione nostra esse faciunt, qd aliquo modo tali exemplo patere potest. Spirituales creaturæ sicut Angeli & animæ speculæ sunt spiritualia, sicut dicit Dionysius de diuinis nominibus. Vnde sicut speculo materiali obiecto alij speculo materiali species resultat in vno gignunt se in alio: Ita potest esse licet similitudine distante, q. speculum spirituale, s̄. Angelus obijcit se animæ, quo existente visa siue species existentes in ipso Angelo relinquuntur in anima, siue accipiuntur ab illa, quæ quidem visa habitāt, & excitāt intellectum, ad bonam cogitationem. Secundum etiam Augu. in lib. de spiritu & aīa, alio quoq; miro modo operatur Angelus in intellectu humano. Vnde postquā ibi locutus est de reuelationibus, q. in somnis ab Angelis ipsis dormiētibus fiunt, subdit: Vigilatibus etiam occulto quodam instinctu ingestas esse cogitationes nouimus, quas diuinare vocamus. Sicut Cayphas Pontifex prophetauit, cum eius intentio voluntatem prophetandi nō haberet. hæc omnia s̄m Alex. de Ales, ubi supra. Quartum officium eorum est adiutare seu releuare, s̄. ab hominibus quadruplicem eorum defectū, qui sunt pronitas ad malum, difficultas ad bonum, longinquitas a Domino, tepiditas in animo. Ad quæ quatuor designāda quatuor nomina Angelorum, & nō plura, sunt

B 2 in

A sensus allicit animam ad peccandum. In-
censor etiam est diabolus malarum cogita-
tionum, licet earum non sit auctor. Vnde
Osee 7. Omnes adulterantes quasi clibanus
succensus a coquente. Per clibanum
quippe cor humanum significatur. Sicut
enim coquens succendit ignem in clibano,
sic diabolus igne concupiscentiae in cor-
de humano. Est insuper aduertendum, qd
in anima est liberum arbitrium, intelligen-
tia & voluntas. Vnde iuxta haec tria, se-
cundum Alexan. de Ales, vbi supra, est dif-
ferentia inter diaboli tentationem, consi-
lium & suggestionem: Nam tentatio est
liberi arbitrij, consilium vero ipsius ratio-
nis, vel intelligentiae: suggestio vero respec-
tu voluntatis. Sicut enim Spiritus sanctus
suggerit bona humanae voluntati, vt Io. 14.
patet: sic spiritus malignus suggerit mala
ipsi voluntati. & sic patet differentia eo-
rundem. Insuper secundum eum est dif-
ferentia in tentatione ex parte eorum, qui
tentantur a diabolo. Nam mali offerunt
se, & vadunt ad diabolum, vt ab eo ten-
tentur: Ad bonos vero vadit diabolus, vt
eos tentet, eo quod se non offerunt tenta-
tioni illius, sicut faciunt criminosi. Aduer-
tendum est etiam, quod quatuor modis ten-
tando decipere potest animas aduersarius
noster. Primo suadendo bonum, secundo
suadendo malum, tertio dissuadendo bonum,
quarto dissuadendo malum. Primo
enim decipit suadendo bonum. & hoc pro-
pter malum: vt cum instabili homini sua-
det religionis ingressum, vt postmodum
in apostasiam ruat. Secundo suadendo ma-
lum sub specie boni: vt periurare ex chari-
tate pro rebus alterius conseruandis. Ter-
tio dissuadendo bonum, tanquam perni-
ciosum: vt cum probo viro dissuadet reli-
gionis ingressum, ne de hoc postea poeniteat,
& egrediens in populo confundatur:
vel cum alicui dissuadet elemosynam, vel
orationem, ne in vanam gloriam ruat. Quar-
to dissuadendo malum, vt inducat ad peius:
vt cum dissuadet intemperantiam in victu, &
somno, vt inducat in indifcretam abstinen-
tiam, quod quidem est peius, cum sit status
multis periculis plenus. Tria prima inspi-
rationum genera perfecta sunt, & semper
adimplenda mente & opere in dele-
ctationibus, & poenis. Quandoque etiam
quarum inspirationum genus, quando eius
inspirations tenent naturam alicuius pri-
marum trium, etiam mente & opere adim-
pleri potest.

Quatuor
modis po-
est diabo-
lus tentari
de cipe
re a ius.

Quod quandoque a propria hominis mali-
tia inspirationes male originem
habent. Cap. 5.

Quoniam sunt a propria malitia, & ha-
bituata, & naturata iniquitate. Vn-
de August. lib. de ecclesiast. dogma-
tib. ait: Non omnes cogita-
tiones nostrae malae semper diaboli inlin-
ctu excitantur, sed aliquoties ex arbitrij
nostri motu emergunt. Et secundum Alexan.
vbi supra, Potestatem a seipso habet
homo, etiam si non tentetur cadendi in cul-
pam. Sed casus in peccatum ex cogitatio-
nibus malis originem habet, & sic malae co-
gitationes a propria malitia quandoque ori-
ginem sumunt. Insuper Marci 7. cap. Do-
minus ait. Abintus enim de corde homi-
num malae cogitationes procedunt. vbi Be-
da inquit: Arguuntur ex hac sententia, qui
cogitationes a diabolo immitti putant, non
ex propria nasci voluntate. Idem quoque
Matthaei 15. c. Dominus ait, De corde enim
exeunt cogitationes malae, id est, ex malo
affectu motae, & ad male agendum etiam
ordinatae. In libris quoque sanctorum Pa-
trum sancta Sincretice ait: Sicut nauis ali-
quando mole fluctuum exterius opprimi-
tur, & aliquando pondere suo crescente
mergitur: sic & nos aliquando daemorum
nequitia, aliquando iniquitate propria pec-
camus. Vnde de poenit. dist. 5. s. 1. August.
ait. Sunt qui non solum non vincuntur,
sed vltro se peccato offerunt: nec expe-
ctant tentationem, sed praueeniunt volun-
tatem. Et Osee 2. c. ait. Sequetur ama-
tores suos, & non apprehendet eos, & qua-
ret eos, & non inueniet. Et Esaiae 50. cap.
iterum ait. Misisti legatos tuos procul, id
est, cogitationes, & affectiones malas, &
humiliata es vsq; ad inferos in multitudine
viae tuae laborasti, non dixisti, quiescam.
Hi sunt, de quibus Prouerbiorum 2. c. scri-
ptum est: Latantur, cum male fecerint, &
exultant in rebus pessimis, quorum viae per-
uersae, & infames gressus eorum. Porro hu-
iusmodi sunt, de quibus diabolus securus
in eis laborare non curat, & de quibus
quoque summus animarum medicus, & Sal-
uator, vt sic dicam, desperat. Vnde per Pro-
phetam ait: Dimisi eos secundum deside-
ria cordis eorum, ibunt in adinventionibus
suis. In peccatis nouis, quae inueniunt
euntes de peccato in peccatum proficient.
A quo malo profectum reuocat Dominus
Esaiae 1. c. dicens. Quiescite agere peruersae,
discite

Cogitatio-
nes male
a propria
voluntate.
F

Inspira-
tiones ex
necessita-
te.

ARTICVLVS SECVNDVS

De impossibilitate, seu difficultate discre-
tionis, quae in his generibus inspi-
rationum cadit.

Secundo consideremus inspirationum
occultationem. Miro quidem modo,
atque occulto diuina sapientia dispen-
sante praedicta septem inspirationum gene-
ra in animam inspirantur, ita vt in aliqui-
bus earum impossibile sit discretionem ha-
bere, immo de necessitate triplex ignoran-
tia concurrere habet, quae omnino excusa-
bilis est, cum euitari non possit.

Quod impossibile est de aliquibus inspi-
rationibus discretionem habere.
Cap. 1.

Prima ignorantia concurret circa
prima tria inspirationum gene-
ra, quae sunt diuinae, angelicae, &
a propria virtute meritoria in sa-
lutem. Quarum nulla ab altera secer-
ni potest, ac per consequens talis
ignorantia inexcusabilis omnino esse non
potest. Praedictis etiam tribus, quandoque
se sociat generatio quarta, videlicet illa,
quae ex diabolo ortum habet: quia contin-
gere potest, quod nec a praedictis tribus se-
cerni valet. Nam diuina inspiratio, quan-
doque angelica, vel a virtute propria appa-
rebit: angelica quoque a propria virtute,
seu diuina inspiratio videbitur iudicanda.
Quae etiam ex virtute originem habet, vi-
debitur angelica, vel diuina. Diabolica quo-
que extimabitur a virtute, aut ab Angelo,
vel diuina. Proinde 2. Corinth. 11. c. Apo-
stolus ait, Ipse enim Sathanas transfiguratur
se in Angelum lucis. Ratio huius ignoran-
tiae triplex est. Primo, quia praefata quatuor
inspiracionum genera circa principium in-
spirando tenent eundem modum, eo quod
omnia eisdem modis bonum in mentem
spirant. Secundo circa medium in actibus,
& in operibus tenent eundem modum, eo
quod omnia eisdem modis ad opera vir-
tuosa auxilium praestant. Tertio, quia cir-
ca terminum, seu finem seruant etiam eun-
dem modum, eo quod omnia ad finem bea-
titudinis animas iuuat, & ad gloriam sum-
mi Dei. Sed mirum quippe videtur, quo-
modo fieri possit, quod mens humana se-
quendo diabolica incitamenta non ruat in
culpam. Neque minor admiratio est, quod
in

Triplex
ignorantia
concurrat
circa in-
spiratio-
nes.

Triplex
ignorantia
ratio.

A discite benefacere. Hi sunt similes amaro,
& inquieto mari, quod licet ventis, quan-
doque non agitur: tamen propter fluxum,
atque refluxum nunquam quiescit. Et de
talibus Esaiae 57. cap. ait: Impij, quasi mare
feruens, quod quiescere non potest. Ad-
uertendum est tamen, quod quartum & hoc
quintum inspirationum genus clarius co-
gnoscentur per priuationem conditionum,
quae requiruntur in tribus primis, & nunquam
pro acquirenda salute exaudiri debet: quia
ad fallendum sunt, non ad saluandum.

Quomodo aliquando inspirationes ex ali-
qua temporali necessitate in anima
oriuntur. Cap. 6.

Sexta vero originem habent ex tem-
porali necessitate in se, seu in altero
absque aliquo spirituali motiuo, nihil
tamen credendo offendere Deum. In se
quidem, sicut contingit ei, qui in lutum ce-
cidit, statim ei cogitatio resurgendi in me-
tem venit. Ieiunanti intensior appetitus,
famescenti cogitatio comedendi, frigiditate
cogitatio calefaciendi, fessio & lassio co-
gitatio quiescendi, & sic de similibus. In altero
vero, sicut cum absque aliquo Dei respectu
contingit patri, & matri cogitatio lactan-
di, seu alendi paruulum, rustico pacendi,
seu potandi iumentum, agricolae colendi
vineam, hortulano agrum, & sic de simili-
bus. quae inspirationes ex quadam necessi-
tate originem videntur habere.

Quod quandoque inspirationes ortum ha-
bent ex conuenientia temporali.
Cap. 7.

Septimae autem oriuntur a conuenien-
tia, seu condecencia temporali in se,
aut in proximo, absque merito gloriae,
aut poenae. In se quidem: vt cum oritur co-
gitatio in exercitio, & labore vti vilioribus
indumentis, in luto grossioribus calciamentis.
In proximo: vt cum in mente cogi-
tatio oritur respondere interrogatio-
nibus, in via cedere obuiantibus,
non obmutescere salutan-
tibus, & sic de confi-
milibus, quae ex
quadam con-
suetu-
dine communiter fiunt,
& conuenientia ef-
se videntur.

A aduersarijs suis. In huius mysteriū, Gen. 42. scriptum est, Symeon ex Leui vasa iniquitatis. Symeon audiens merorem, Leui vero aditus interpretatur. Et merito significant adinucem inimicantes: quia, ex vno latere auditur meror, ex altero quoque super merorem additur dolor. Et sequitur, maledictus furor eorum, quia pertinax: & indignatio eorum, quia dura. Quæ omnia indicant, & clamant animam, & corporis, cruciatu. Secundo virtuosè, sicut saepe contingit in seruiendo grauius infirmatibus, quia graue est in anima ex compassione, & graue est in corpore ex laboriosa occupatione. Proinde Ecclesiastici 7. c. scriptum est:

B Non te pigeat visitare infirmū: ex hoc enim in dilectione firmaberis. Et vt laboriosi huiusmodi seruitij meritum maximum Dominus manifestet, Matt. 23. scribitur, q̄ talibus dādo gloriam dicitur: est: Infirmus eram, & visitasti me. Similiter de alijs laboriosis operibus misericordiae dici potest.

De triplici differentia laboriosorum, & delectabilium operum inspiratarum, quæ etiam possunt esse vitiosa, & virtuosæ. Cap. 3.

Opera, q̄ cruciāt, et delectant hominem

C **T**ertio insuper sunt quædam opera inspirata, quæ hominem simul delectat & cruciat, & hoc vitiosè, vel virtuosè. Nam quædam delectant animam, & affligunt corpus: quædam delectant corpus, & cruciant animam: quædam delectat, & cruciat vario respectu. Primo enim quædam sunt opera inspirata, quæ delectant animam, & affligunt corpus vitiosè, & virtuosè. Primo vitiosè: Nam ex ioco & solatio absque calciamentis, & vestimentis ite per niues, seu ludere in niue, delectat mentem, & cruciat corpus, vitiosè. Vnde de talibus ludis Tobia 3. c. dicitur: Nunquam cum ludentibus me miscui: neq; cum his, qui in leuitate ambulat participem me præbui. Secundo virtuosè: vt ire per niues absq; calciamentis, vt a concupiscentijs frigeat corpus, & sit ex diuino amore, atq; ex pudicitia zelo, sicut fecit Beatus Pater noster Franciscus, & delectat animam, & cruciat corpus, & virtuosè. Quod tanquam opus perfectionis suavit Apollolus Colossen. 3. cap. dicens: Mortificate ergo membra vestra, quæ sunt super terram. Secundo sunt quædam opera inspirata, quæ delectant corpus, & cruciant animam, & vitiosè, & virtuosè. Primo vitiosè: vt cum vxor pudica, & casta desiderat

castitatem seruare, & ad debitum reddendum cogitur a viro suo. reddēdo debitum, profecto delectatur in corpore, & vitium est, & communiter in talibus veniale. Secundo autem virtuosè: quia dum debitum reddit, in anima cruciatur, & voluntariè, atq; virtuosè delectatione se priuat, sequens cōsiliū Beati Petri, qui in prima. ca. 1. c. 2. ait: Charissimi, obsecro vos, tanquam aduenias, & peregrinosq; abstinere vōs a carnalibus desiderijs, quæ militat: aduersus animam. Secundo quoq; sunt quædam opera inspirata, quæ cruciant, & delectat vario respectu: verbigratia: Quidam discretus pater, qui videt dilectum filium suum intrasse religionem sanctam vitiosè, & virtuosè, gaudet & dolet. Primo dolet vitiosè, quia sensualiter amittit filium suum: Secundo etiam virtuosè dolet, dum timet ne non sit sanctus religio sus. Item vitiosè gaudet. Primo dum sperat filium ad magnam ascendere famam, vel prælaturam, atq; exinde domum, & familiam suam exaltari, atq; ditari. Secundo virtuosè gaudet, dum in beata vita sperat filium suum ex virtutibus eius magnam gloriam adipisci. Ex prædictis patet inspirationum septuplex distinctio, varia occultationis actio, atque diuersimoda earum operatio. Ad quarum ultimam discretionem animas nostras præparemus, pro sequenti sermone orantes, vt illuminator humilium mentium Dominus Iesus Christus. nos illuminet ad veram inspirationum discretionem, qui cum Patre, & Spiritu sancto fons est luminum, & omnis discretionis hic per gratiam, & in futuro per gloriam, quam nobis largiri dignetur per infinita secula seculorum, Amen.

E *Qua delectant corpus, et cruciant animam.*

F *Qua cruciāt et delectāt vario respectu.*

G *Qua inspiratio exaudienda est.*

F E R I A T E R T I A

post diem Pentecostes.

De inspirationum discretionem:

Sermo III.

A *vidiam quid loquatur in me Dominus Deus. Psal. 84.* Eruditiua sunt profecto verba Spiritus sancti in scripturis sanctis: Et ad discretionem spirituum interiorum illuminantia sensum, cum illuminent intellectum ad cognitionem boni & mali, iuxta propheticum illud, Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intelle-

ARTICVLVS PRIMVS.

De quatuor regulis discretionis inspirationum, quæ ad laborem inducunt.

Primo enim sunt quædam inspirationes sanctæ, quæ cruciant, eo quod ad opera laboriosa, & virtuosa inducant. Et de his quatuor regulæ discretionis statuende sunt, per quas luminosa, & vera discretio haberi possit, vtum inspirationes inspiratæ ex necessitate adimplendæ sint.

Prima regula discretionis inspirationum bonarum contra delitiosos.

Cap. I.

Prima regula discretionis hæc est. Semper inspiratio illa exaudienda est, quæ ex sui natura ad cruciatum, seu ad laborem inuitat, non habito respectu ad vtile, vel delectabile temporale in se, vel in altero naturaliter, vel sensualiter, aut criminaliter ab eo dilecto. Prænotandum est autem in regula ista, quod per cruciatum, vel crucem, seu laborem, & similia, in præsentia tractatur semper intelligimus rem laboriosam, virtutis amore portatam: vt quemadmodum longitudo erectæ crucis transfersum eius sustentat, sic quoque amor in virtute laborem portat. Vnde & Ambrosius super Beati immaculati, inquit: Nulla sine labore virtus, quia labor processus est virtutis. Aduertendum est autem, q̄ in hac regula tres ponuntur cōditiones, quas debet in se habere inspiratio sancta, anteq̄ exaudiatur, & opere impleatur. Prima enim conditio est, q̄ inspiratio inducat ad laborem & poenā. Ratio huius est: quia cum ex originali culpa semper proni simus ad voluptuosas delectationes carnis, & concupiscentias mundi: ideo concedēs est, vt per ea, quæ carnis delectationibus opponuntur, sancta inspiratio fiat. Nā quælibet inspiratio bona primo meti, siue spiritui cōmunicatur, vt inde refundat in corpus: aut econtra oēs tentationes iniquæ ad spiritum per regiones carnis transfertum habet. Sed cū caro nostra infecta sentimētū concupiscentiæ, & omnium malorum sit: necesse est vt bonis, quæ in aia inspirant cōtinuè aduersent. hinc labor, & crux in virtute, q̄ circa difficile est: originē habet. Et hæc est illa indefessa pugna & lucta, de qua Apollolus ad Gal. 5. c. ait: Caro concupiscit aduersus

Qua inspiratio exaudienda est.

Simile.

Prima cōditio.

A intellectum dat paruulis: atq; inflammēt affectum ad odium mali, & boni dilectionē, vt solum in animo fulgeat, & id ametur, quod veritatis discretio dicitur. Proinde in fine quinti capituli ad Hebræos Apollolus ait de talibus: Perfectorum autem est solidus cibus eorum, qui pro ipsa consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni, & mali: Ait enim perfectorum autem, scilicet sensu & opere, quæ in perfectionibus metis, & corporis iam sunt experti: est solidus cibus, id est, perfecta, & solida doctrina eorum, qui pro ipsa consuetudine, scilicet studij lectionis, orationis, meditationis, & spiritualis exercitationis. Exercitatos non tantum naturaliter acutos habent sensus, scilicet quinque spirituales. Sic Luca vlti. de talibus scriptum est. Tunc aperuit illis sensum, vt intelligerent scripturas. Exercitatos inquam ad discretionem boni, & mali. Quod quidem fit per scientiæ donum, sicut supra sermone 1. artic. 1. cap. 3. declaratum est. Felix profecto anima, cuius vita perfecta, doctrina solida, exercitatio multa, atque discretio fructuosa. Talis quippe anima propter spiritualium inspirationum discretionem dicere potest propositum verbum, Audiam quid loquatur in me. Non diabolus, non mundus, non caro: sed Dominus Deus, id est, exaudiam quicquid in mentem meam inspirabit ipse Dominus Deus, qui est origo cunctorum bonorum. Quia, vt testatur Iacob. 1. cap. Omne datum optimum, & omne donum perfectum, defersum est. quasi dicat: Omne nobile donum, sicut est discretio inspirationum, & similia, sunt a Deo. Et licet quandoque aliunde veniant inspirationes bonæ: tamen principaliter a Deo originem habent, sicut in præcedenti sermone, artic. 1. & cap. 1. dictum est. Proinde potest poni aliud thema, s. illud Psal. 142. Doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu. Vt igitur perueniamus aliquatiter ad inspirationum discretionem, & voluntatis Dei cognitionem: notandum est, quod omnes inspirationes, quæ perfectè debent exaudiri, tripliciter distingui possunt. Nam quædam sunt, quæ cruciant: quædam, quæ delectant: quædam vero, quæ cruciant, & delectant.

Vnde bona inspirationes emanant.

A sus spiritum, & spiritus aduersus carnem. hæc enim sibijnuicem aduersantur. Ait enim: caro, id est sensualitas, concupiscit aduersus spiritum, i. aduersus rationem. Dicitur autem caro concupiscere, quia secundum carnem id anima operatur, iuxta illud Rom. 7. c. video aliam legem in membris meis, repugnantem legi metis meæ. Et spiritus a Deo adiutus aduersus carnem. hæc enim sibijnuicem aduersantur. Et merito. Nam spiritus est natione coelestis, caro vero terrestris. Et dum vnum quodq; ad suam patriam tendit, vehemens fit pugna, & lucta. Proinde ad difficilia inducit inspiratio sancta. In huius mysterium Gen. 3. c. scriptum est, qd eiecit Dñs Adam, & Euam de paradiso voluptatis, & collocauit ante paradysum Cherubin, & flammeum gladiū, atq; versatilem ad custodiendam viam ligni vitæ. Cherubin quidem interpretatur scientiæ plenitudo, quod pertinet ad cognitionem. Gladius sunt temporales poenæ, qui tunc flammeus est, cum poenæ pro virtutibus feruenter, & ardentur suscipiuntur. sed etiam versatilis dicitur est, quod pertinet ad operationem prudentis, & discreti laboris: Ut mysticè innuatur, quod per labores, & poenâs intellectualiter, & feruenter assumptas ad vitam, vel viam redimus gloriæ sempiternæ. sicut etiam de Domino, Lucæ 24. cap. scriptum est. Oportuit pati Christum, & sic intrare in gloriam suam. hinc quoque est, quod Dominus caput nostrum de coelo descendens, & ad cælum animas, tanquam membra sua per inspirationes attrahere volens, Matthæi 16. ait: Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. In quibus sacratissimis verbis ostendit Euangelista quatuor inspirationum fundamentum, videlicet primo ostium, secundo terminum, tertio adiutorium, quarto terminum. Primo ostendit inspirationum ostium, quod est desiderium suæ sanctæ sequelæ. ait enim: Si quis vult venire post me, s. per affectum interiorem, per imitationem exteriorem ad patriam superiorem. Et merito ait, Si quis vult, quia neminem cogit, vt seruitium sit gratius Domino, & præmium sit gratius seruo. Proinde Chrysost. ait: Si quis aurum daret, cum violentia non vocaret, sed omnes sponte currerēt. Multo magis ad ea, quæ sunt in cœlis. Secundo ostendit inspirationum fundamentum, quod est omnis obstaculi amotium: & de hoc subdit, abneget semetipsum, i. omnes voluntates

suas, & proprium sensum, atq; omnem curam sui carnalē. Ait enim, abneget, hoc est actu se neget in omnibus, quorum ipse est causa: quia vana sunt, vel mala. Item abneget semetipsum, non tantum suos, vel sua: sed suum intentum, suum affectum, suum sensum. Intentum rationis, quod fit per fidem: affectum voluntatis, quod fit per caritatem: sensum carnis, quod fit per spem. Quod & Apostolus se fecisse fatetur dicens, Gal. 2. c. Vivo ego iam non ego, viuit vero in me Christus. Tertio ostendit inspirationum adiutorium: & de hoc subdit, & tollat, id est super se accipiat, non sub se crucem suam, id est sibi diuinitus inspiratam. Porro per crucem, sicut supradictum est, acceptatio inspirationum dissimilium denotatur, per quod purgantur peccata, reprimuntur vitia, augmentantur virtutes, ædificatur proximus, & tanquam vinum ex torculari exprimitur consolatio spiritalis, ac per hoc funditus moritur homo mundo, & carni, & vitij eius, & per quod efficitur homo holocaustum summi Dei. Aduertendum est autem, qd quædam exercitia, & opera virtuosa cruciant animam ante opus, quædam in opere, quædam post opus, quædam vero cruciant in delectatione oppositi vitij. Primo enim ante opus cruciat abstinentia, dum homo cogitat eam: Secundo in opere cruciat obedientia, cum contra propriam voluntatem necesse est obedire. Tertio vero post opus affligit patientia. vnde patientiâ semp rō. antecedit. Quarto in delectatione vitij oppositi castitas cruciari probatur. Ad hoc enim perducit corpus inspiratio talis, qd in his quæ Dei sunt: spiritui non resistat: sed pro modo suo promptè illi obtemperet non concupiscendo mala, nec horrendo dura, nec fastidendo bona. Quarto subditur inspirationum terminus. Vnde dicit, & sequatur me. Quod est Christum imitari, Christo vniri, ipsi subijci, subsequi & obsequi. Ait enim: Et sequatur me. quasi dicat, me habes lucē in intentione contra fauorem humanum: me sequens ducem in operatione contra errorem diabolicum inspiratum: me expectans mercedem in remuneratione, contra temporale commodum, & mundanum. Sed inferius in 4. cap. huius articuli hæc sententia Christi pro tentationibus malis aliter exponitur. Secunda conditio bonæ inspirationis est, qd labor & afflictio antedicta principaliter non fit pro suo vtili, vel delectabili temporali. Temporalis quippe vtilitas consistit

Tertio.

F.

G.

H.

Quid est seq. Christum.

A consistit in honoribus, fama, lucris, corporis, fortitudine, hominis libertate, seu suum prosperitate, & consimilibus bonis. Temporalis vero delectatio consistit in complacētia naturali sensuali, vel criminali, vel in diuitijs, delitijs, magnificentijs, seu in concupiscētia oculorū & concupiscētia carnis & superbia vitæ. Item consistit in luxuria, gula, ludis, iocis & similibus, pro quibus si homo laborat non habito respectu principaliter nisi ad vtilitatem vel delectabile temporale, inspiratio bona minime dici potest, sed vel est ex 6. vel 7. genere inspirationū, quæ meritum vel demeritum non acquirunt, quia sunt ex temporali necessitate, seu conuenientia temporali, sicut in precedenti sermone, articulo j. dictum est: vel est ex inspiratione maligna, quæ secundum grauitatem culpæ demeritum habet, & quandoque etiam in præsentī vita ex laboribus homo infernaliter incipit cruciari, & de talibus per prophetam Dominus ait, descendunt in infernum viuentes. Tertia conditio bonæ inspirationis est, qd homo non labore pro vtili vel delectabili temporali: non tantum pro se, sicut prædictum est: sed nec etiam pro quocunque alio, quem diligit amore naturali, aut sensuali, seu etiam criminali. Amore naturali communiter diligit pater & mater & consanguinei filios & coniunctos suos. Amore sensuali communiter coniungunt se mutuo amant. Amore autem criminali diligunt inuicem se carnales. Laborare igitur pro taliter a se dilectis, vel nullius est meritum, seu culpæ, vel venialis, aut mortalis est culpa, secundum qd consensus & intentio & affectio & operatio inspirati hominis diliguntur. Iuxta quod Matt. 6. Dominus ait: Si ocul⁹ tuus simplex fuerit, id est intentio recta & fides formata in inspiratione tua: totum corpus tuum lucidū erit, id est congeries laborum & operū tuorum interiorum & exteriorum lucida erit, quia directa in Deum atq; formata. Videt enim Christus per oculum simplicem accipere mentem Deo puro & simplici amore coherentem. Per corpus vero affectus & opera, quæ ab ipso dependent & ordinare sibi coherent, sicut corpus capiti suo adhæret. Et subdit, si oculus tuus nequā fuerit, id est intentio peruersa, de qua Bernardus ait. Oculum neq; duo mala cōstituunt. Cæcitas, quæ non cognoscit veritatē: & peruersitas, quæ diligit iniquitatem. Sequit, totum corpus tuum tenebrosum erit. i. congeries

Amor naturalis se sensualis criminalis.

D.

operum tuorum per tētationis cōsensum obscura erit. Et in hoc apparet, qd oēs labores & cruciatus, quos mercatores, artifices, rustici, parentes pro filijs, serui pro dominis, amici pro mundanis amicis mundaliter portat non meritorij: sed absque spiritali merito sunt, vel demeritorij dici possunt, s. laborantis intentionem. Si vero temporaliter ad temporalia intentio est directa: temporalem quandoq; & non semp remunerationem recipiunt, non æternam. Et de talibus Matt. 6. Dominus ait: Amē dico vobis, receperunt mercedem suam. Ex his etiam, quæ in hoc cap. dicta sunt, clarescere potest error eorum, qui decepti ab erroribus spūs libertatis & animæ simplicis cruciant labores fugiunt atq; horrent, cū perfectiores non sint Apostolo Paulo, qui Galat. 2. c. de se ait, Christo confixus sum cruci.

Secunda discretionis regula contra eos, qui corpus suum immoderata rigiditate castigant. Cap. 2.

Secunda vero discretionis regula subiungatur, quæ talis est. Inspiratio exaudi debet, quando inspirata crux & labor a corporali natura portabilis est, hoc est si est discretus. Cum enim humanum corpus a Deo creatum sit: licet tanquā seruum laboribus & asperis sub rationis iugo flectere debeamus: non tamen mactandum & occidendum est, cum pro situ ra gloria animæ diligit illud Deus, sicut Sapient. 11. scriptum est: Diligis omnia, quæ sunt & nihil odisti eorum, quæ fecisti: nec enim odians aliquid cōstituiisti aut fecisti. Proinde 2. Corinth. 6. Apostolus ait: Quasi morientes, & ecce viuimus: vt castigati & non mortificati. Sicut enim vulnus si semper vinctū fuerit, carnē mortuā cito trahit, quæ illud sanari nō sinit, & si semper remor sua adhibeat grauius valde fauciatur. sic est de infirma hoīs carne: si semper ei leuia adhibeatur, sensus spiritalis in anima moritur. Atque si poenitentia corrosio ultra modum corpori adhibeatur, mens satis infirmior ad bona opera reperitur. Poenæ. n. secundum philosophum in 2. Ethicorum. sunt medicina. Medicina quippe debent cum magna discretionem & moderatē sumi. Proinde Bern. inquit: Qui ex indiscretiōis vitio ieiunia & vigiliis sic agit, vt deficiēte spū vel languescēte corpore spūalia im-

Pulera cōparatio.

Quo fructu media medicina corporis, & anima.

A pediantur: abstulit corpori boni operis effectum, spiritui affectum, proximo exemplum, Deo honorem & obsequium, sacrilegus est & omnium bonorum reus Dño. Est enim anima immortalis: proinde deficere minimè potest, sed corpus corruptibile & vas fictile est: & non potest pariter contendere cum ea in cursu, nec tantum ferre laboris quantum illa capere potest feruidæ voluntatis. Ebrius quandoque ad cursum agit, cui infidet, equum: nec considerat quod cum ipse æstuet vino, & equus sit sine fræno & ab eo supra posse laborare cogatur, necesse est illum ruere & ad locum intentum tardius peruenire. Debemus enim carnem restringere, non extinguere: reprimere, non opprimere: regere, non occidere: ut feruiat non lasciuat: ancillerur, non dominetur. Terra fertilis, si diu inculta fuerit, filiescit: si nimis fructificare cogitur, fructum non affert: si medium tenetur, fertilis perseverat. Sic de corporis agro agendum est, ut nec de ocio, vel delicijs lasciuat: nec de desidia, vel labore deficiat. Proinde beatus Hieronymus in quadã epistola ait: Corporis debilitas nimia etiam vires animæ frangit, & mentis quoque ingenium marcescere facit: quicquid cum modo & temperamento fit, salutare est. Optimus in omni re modus, laudabilis ubiq; mensura, hæc ille. Sanitas quippe à nimia indigentia & superfluitate corrumpitur: & in pulchrioribus membris non placet, quod nimis est. Cui rogo placeret, si magnitudinem faciei oculorum excederet magnitudo? Gustus nimis calidum & nimis frigidum horret, & sic alij corporis sensus. Nimia quoque dulcedo non placet, licet amplius amaritudo displiceat. Porro discretio non tantum est virtus, sed est omnium virtutum mater, ut dicitur. 1. quæstio. 5. præsentium. Et extra de officio cultu. cap. 1. Item est omnium auriga virtutum. Præcedere enim debet iudicium mentis iustitiam, quæ in corpore exercetur, quemadmodum auriga bigam præcedit. Nam & in processionibus post cereos & luminaria, crux prosequitur. Sic in in poenitentia corporali debet præcedere lumen discretionis. Chrysostomus quoque ait: Tutius est cordas remitti intentius, quam protendi. remissarum nanque intensioe artificis peritia conualescit: sed quæ semel rupta est, nullo artificio reparatur. Sic quippe & maximè iuniorum corpora confringuntur, dum nimia seueritate arctantur, eneruantur.

Exemplum
de ebrio.

Discretio
nis laus.

corporales vires. Proinde quidam sapiens ait:

Omnibus in rebus res est discretio summa.

Vnde fit (quod & ego sapius vidi,) quatenus in tantam relaxationem labuntur, & tanta impatientia cruciantur, ut nullo modorum a quocunque eis valeat satisfieri. Fiunt amentes non absque discrimine animarum suarum maximo, fiunt inconuersabiles, proterui, prælatis rebelles, omnibus inutiles, instabiles, vagi, & omni vitio pleni. Et de talibus propheta ait, Ascendit usque ad coelos, scilicet ex superno & initiali feruore, & descendit usque ad abissos in criminali errore. anima eorum in malis tabescebat: id est deficiebat & in magno mærore plerosque vidi deceptos in ex trematibus laborantes, qui vel abstinentia nimia, vel ingluuia superflua ad culmen perfectionis ascendere arbitrabantur, & de talibus Cassianus, collatione 2. inquit: in vtraque enim parte sustinebit magnum detrimentum, quisquis inæqualitatem tenes, nunc ventrem ieiuniorum ariditate confrangit, nunc escarum nimietate distendit: ut enim mens cibi in auaritate lassata perdit orationum vigorem, dum carnis nimia lassitudine prægravata condormitare compellitur: ita rursus nimietate voracitatis oppressa emittere ad Deum preces puras leuesque non poterit. Sunt nanque plerique, qui dum corporis validum laborat, operantur mira: scilicet arctis ieiunij, magnis vigilijs, asperis disciplinis, nuditate pedum, & parcitate indumentorum corpus affligunt contra iudicium expertorum, & quandoque etiam contra obedientiam prælatorum. Sed quia non in humilitate fundantur, deficientibus viribus corporis, abeunte virtute atque vigore nientis, diuino iudicio permittente scandalosis modis ut plurimum relaxantur. Proinde Cassianus in præfata collatio. ait: Omni conatu debet discretionis bonum virtute humilitatis acquiri, quæ nos illæfos potest ab vtraque nimietate seruare. Vetus nanque sententia est: Nimietates æquales sunt: ad vnum enim finem nimietas ieiunij ac voracitas perueniunt, eodemque dispendio vigiliarum immoderata continuatio monachum quo somni grauissimi torpor inuoluit. Nam per excessum continentie debilitatum quenque ad illum statum reuocari necesse est, in quo negligens quisque per induriam detinetur. Hæc ubi supra, in collatione abbatis Moyfi.

Quidam

A Quidam quoque sapiens ait:

*Qui plus posse putat, sua natura ministrat,
Possesse suum superans se minus esse probat.*

Stultus quippe hortolanus est, qui tempore veris brucos & locustas plantis suis non innocuè insidentes tanto impetu & violentia a ramis excutit, quod flores & fructus deijcit. Sic quandoque qui vitiorum motus per nimiam poenitentiam a se excutere nititur, bona gratiæ & nature non sine discrimine lædit: ut merito dicere possit illud psalm. 108. Genua mea infirmata sunt a ieiunio, & excussus sum sicut locusta. Non enim omnes æquales sumus. Quod vni necessarium est, alteri reperitur esse perniciosum. Non enim sanatur oculus, quod sanat calcaneum. Saepè quoque in infirmitate consimili, quod alteri profuit, alteri nocuit. Alia quippe medicina danda est calido, alia frigido, alia rustico alia delicato. Franguntur arbores, quæ nimietate fructuum onerantur, maximè si tenellæ sunt. De talibus iuuenibus in initiali feruore periclitantibus, Cantororum. 1. Salomon ait, Adolecentulæ dilexerunt te nimis, id est ultra debitum rationis. Talibus enim. 1. Pet. 4. c. spiritus sanctus ait: Nolite peregrinari in feruore, qui ad tentationem, id est ad reprobationem vobis fit. Et iterum Bernardus ait. Bonæ voluntati non semper credendum, sed regenda est & frenanda maximè in incipiente. Profecto periculosissimum est indomitum equum & impetuofum atque lasciuum calcaribus stimulare, ut sine aliquo freno currat. Et Iacobi. 3. cap. ait, Equus fræna in ora mittimus ad consentientem dum nobis. Sic quoque iuuenilis feruor multa discretionem a spiritualibus patribus frændus est, ne proprio sensu periclitetur. Plerique profecto reperiuntur, qui leuioribus potius quam fortioribus armis in pugna spirituali victoriam consequuntur. Quod in victoria Dauid contra Goliath. 1. Reg. 17. capitu. mysticè monstratum est: Nam cum armis assuetus non esset & indutus armis Saulis incedere non valeret, eis depositis leuioribusque assumptis: scilicet funda & lapide, Goliath deiecit. Sic quoque plerisque contingit, qui vel ætate, aut longa consuetudine vel corporis debilitate, armis religionum, seu poenitentiarum austerarum in religione pugnant incepti sunt, qui tamen funda & lapide, id est, lachryma, a perseveranti stabilitate victores fiunt. Si quis autem quæ-

Exempla.

Simile.

rat, quo iudicio standum sit in huiusmodi regulæ discretionem, cum plerique ex immoderato feruore discretum putent, quod nimis arduum est: atque alij ex remissiori feruore arduum arbitrentur, quod leue est: dicendum quod ne homo ex aliqua prædictarum parte semitam veræ discretionis egrediat, standum est iudicio Deum timentium prælatorum & consilio expertorum & peritorum: quibus si fides plena & pura adhibeatur, non permittit Deus talem sperantem in se periculosè labi, nisi aliud obstet in conscientia latens, propter quod diuino & secreto iudicio ruere permittatur. Nec imitari velint quidam asperas poenitentias præteritorum Sanctorum, quia in hoc multi decipiuntur, nescientes quod secundum Gregorium, facti sunt admirandi in talibus, non imitandi.

Tertia regula bonæ inspirationis est contra eos, qui animæ suæ imponunt importabile onus.

Tertia vero discretionis regula est ista. Bona inspiratio est, si crucians labor ab animæ virtute portari potest. Sicut enim humano corpori onus importabile imponi non debet, sicut in præcedenti capitulo dictum est: sic quoque & ipsi animæ importabile pondus imponi non debet, cum sit alienatio & stupefactio spiritualium virium, & quodammodo tentare Deum. Quod prohibet Dominus, Matth. 4. Non tentabis Dominum Deum tuum. Tentare quippe propriè est experimentum fumere de eo, quod tentatur. Sic profecto interpretatiue Deum tentat, qui supra animæ suæ vires onere importabili eam grauat: tum quia præsumptuosè se ingerit in operibus Dei & ultra mensuram sibi congruam vel condignam: tum quia stultè & sine causa periculo se exponit: tum quia vanè & curiosè hoc agit. Quantum autem talis assumptio indiscreti mentis displiceat summo Deo, Apocal. 2. c. testatur Dominus dicens. Sed hoc habes bonum, quia odisti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi. Nycolaus iste vnus de septem diaconibus erat, qui Actuum 6. ab Apostolis electus fuit. hic ad literam dum de amore pulchritudinis vxoris suæ argueretur, ad excusandum se excusatione in peccatis, ne de pulchritudine vxoris curare vide-

G

Tentare.

H

Nicolaus
quæ fuerit
a quo Nicolaita.

A retur, omnibus volentibus profituit eam atque perniciosum dogma disseminans vixores sic esse prostituendas & coniugia iniucem commutanda, pertinaciter docuit: Quæ hæresis huius hæresiarum hic ad litteram a Domino condemnata est. de hoc quoque Nycolao Augustinus in libro de hæresibus, in 5. cap. ait. Et iterum de illo habetur. 24. quæst. 3. cap. quidam autem hæretici. In hoc tamen facto moraliter erudimur debilitati mentis parcendum esse, nec cuilibet oneri sine differentia esse prostituendam. Nycolaus enim stultus populus interpretatur. Stultus quidem est, qui sic indiscreto onere in Dei seruitio se grauat, quod diu in eo subsistere non possit. Proinde Matth. 9. cap. Dominus ait, Non mittunt vinum nouum in vtres veteres: scilicet qui discreti sunt. alioquin rumpuntur vtres, & vinum effunditur & vtres pereunt. Vinum quippe nouum in vtres veteres mittitur, cum pondus mentis infirmitati non adæquatur. Cito quippe onus istud abicitur, vel cum discrimine toleratur, quod vltra vires assumptum ad importabilem lassitudinem operatur. Tunc enim vinum nouum vtres veteres rumpit, cum fatigata infirmitas per importabile onus succumbit. Tunc etiam vinum effunditur, cum gratia iam habita dissipatur. Tunc quoque vtres pereunt, quando ex hac indiscretionem animæ periclitantur. In huius quidem mysterium legitur, Genesis 24. cap. quod Sichimitæ diuina violantes per circuncisionem a filiis Iacob Symeon & Leui cum cæteris alijs perierunt. Sichimitæ quidem humerosi, seu laboriosi interpretantur: hi mentale onus vltra vires assumptum, per quod Dina illudatur, manifestant, cum talibus laboribus vltra virtutem mentis infirmitas oneratur, filij igitur Israel, id est opera virtuosa: & maximè obedientiæ sanctæ, hoc amputare debent, ne cum sub specie virtutis negligentia euitatur, vitium indiscreti oneris sic obrepat & omnem iustitiæ statum subito euertat. Sed tamen aduertendum, quod ne dum importabile mentis pondus euitamus vitium negligentiam incurramus. Vnde Christus, qui laudabat prælatum Philadelphiam, qui oderat facta Nicolaitarum, ipsum prius arguebat de negligentia dicens: Sed habeo aduersum te pauca, quia charitatem tuam primam reliquisti. Tantæ quippe astutiæ est serpens antiquus, vt hominem Deum timentem non mox inuadat

B
Nicolaus
qd inter-
pretatur.

C suggestionem aperti sceleris, sed primū paululum restringit rigorem iustæ discretionis. Qui autem modica spernit, vt dicitur Ecclesiastici. 29. ca. paulatim decidet. Proinde Dominus iusto viro de hac negligentia cauet dicens, Sed habeo aduersum te pauca. Multa se aduersus eum habere diceret, si illum in manifestis sceleribus inuenisset: sed pauca se habere asserit, quia in eo feruorem iustitiæ negligentiam torpore remissum inuenit. Et hoc est, quod subdit: quia charitatem primam reliquisti. Sicut enim perfectus est melius quantumcunque modicus fuerit Deo tamen gratus est: sic econtra deficere a feruore boni, Deo multum ingratum est quantumlibet tamen modicum fuerit. Ex his igitur aduertendum, quod Dominus hunc episcopum de negligentia arguit, & odium indiscretæ disciplinæ commendabile ostendit: facilius est. n. laborē superfluum respicere, quam discretum laborem sustinere. Recte ergo Dominus facta Nicolaitarum, id est indiscretæ mentis onera odit, quæ a rectitudine iustitiæ citius quam negligentia adducit. propterea multi incautela huius vitij commendabiles esse possunt, qui de negligentia culpabiles sunt. Hoc tantum per hæc duo manifestum est, quod etiam a iustitia recedat homo, scilicet per negligentiam, & per indiscretum pondus. Discretus igitur homo, atque sensatus vt cautius gradiatur: ponderat vires animæ suæ: ne ex vna parte, vel ocio languescat, vel ex alio irrationabili labore succumbat. Vnde & Apostolus. 2. Corinth. cap. 6. nos hortatur exercitari per arma iustitiæ a dextris, & a sinistris. A dextris profecto faciendo, quod necessarium est: A sinistris verò sinendo & omittendo illud, quod irrationabile & superfluum dici potest. huiusmodi fortis plerique sunt, qui stipendijs vel alijs sceleribus assueti eremiticam & solitariam vitam assumunt querentes seruire Deo suo proprio sensu. Qui diuino iudicio permittente, & animarum aduersario operante, atque talium presumptione temeraria exigente, innumerabilibus erroribus & deceptionibus illudunt & cadunt, atque scandalosè ruunt. Contra quos 1. 6. q. 1. in c. si clericatus, Ieronimus ad Rusticum monachum ait: Primum tractandū est, vtrum solus, an cum alijs in monasterio viuere debeas. Mihi placet, vt habeas scelerum cōtubernium: nec iple te doceas & absque doctore gradiaris viam, quā nunquam ingressus es. Nō longè

D longe talibus dissimiles sunt, qui autumant absque rationabili causa sic saluari posse in seculo, sicut in sacra religione, non aduertentes quam ponderosa sunt pericula secularis vitæ, & fragilitatis suæ. Quidam quoque tantæ presumptionis sunt, vt facere miracula quærant: & tentantes Dominum, sicut prædictum est: arbitrantur quodammodo esse æquales Deo, qui solus potest miracula operari. Alij quoque sunt, qui omnino ignari, & ignorantes presumptuose sub specie animarum zeli & charitatis ingerunt se confessionibus audiendis, & prædicationibus atque populorum curis: quod non esse inspiratio nem Dei, sed tentationem diaboli, Mat. 15. aperuit Dominus dicens: Cæci sunt & ducuntur cæcorum. Cæcus autem si cæco ducatur præstet, ambo in foueam cadunt. scilicet propter metis vtriusque importabile onus. Secta quoque Dulcini hæretici, pro more habet mares & feminas iuniores cohabitare simul, inter quos licet quandoque dormiat fathanas, ad cautelam tamen sepius euigilat ad ruinam, cum contra Apostolum presumptuose sentire videatur, siue probentur, qui. 1. Corint. 6. c. ait: Fugite fornicationem: sciens fragilem ad carnis lapsum humanam mentem. Quædam quoque mulier non est diu a diabolo instigata, vt pugnaret contra tentationem carnis: hac intentione cum iuvene lectum ingressa est. transeo si perdidit pugnam. Quidam quoque cum iuvenes sint quodam secrete & callido opere diaboli, cum non sentiant in suspecta conuersatione seu familiaritate incendia carnis, plus debito domestice infimul conuersantur, non intelligentes quod vt fidetius fallat diabolus dormire se fingit, sed capto tempore, talium euigilat ad scandalum & ruinam. Solet vulpis vt cautius capiat aues, fingere se mortuam vel dormire in agro. Proinde Iob 40. mystice scriptum est de hoc diabolo, sub vmbra dormit in secreto calami in locis humentibus. In vmbra, ignoratia cæca priuata calore proprii zeli, & proximorum exempli, merito denotatur. Et in hac vmbra diabolus dormire se fingit, dum incertiua carnis ad tempus non suscitatur. In secreto calami, de se latens & superba confidentia denotatur. in locis humetibus, deliciae & occasiones ruinæ merito indicantur, sicut sunt loca suspecta, importunum tempus, frequentatio nimia, iuuenilis ætas, cōditio propria, & similia quæ possunt ad carnis immunditiam inclinare, aut in proximo scandalum, aut suspicionem probabiliter excitare. Præterea beatus

E Franciscus in regula sua discrete præcipit fratribus suis dicens: Præcipio firmiter fratribus vniuersis, ne habeant suspecta cōsortia, vel cōsilia mulierum.

F Quarta bonæ inspirationis regula ponitur contra eos qui erga virtutum labores irrationabilia aliqua operantur.

G Quarta autem discretionis regula addi potest, quæ talis est. Exaudiri inspiratio dicitur, si labor & cruciatus rationalis est: scilicet siue sit corporalis, siue sit mentalis. Posset enim inspiratio inducere ad laborem corporis & animæ virtuti portabilem, sed rationalis minime esset. Vnde necesse est quod si rationem fiat, vt acceptabilis inspiratio sit. Est enim ratio quidam motus animi visum mentis acuens verumque a falsis distinguens. Vnde si cruciatus & labor est secundum regulam rationis illuminata: necesse est quod placeat Deo, qui illuminat rationem, sicut propheta testatur dicens: In lumine tuo videbimus lumen. Duas tamē, secundum Augustinum, rationis partes. Pars enim superior æternis rationibus conspiciendis, vel consulendis adheret: Pars vero inferior ad temporalia gubernanda desectitur, vt illa rationis intentio, qua contemplamur æterna, sapientiæ deputetur. Illa vero, qua bene vtimus rebus temporalibus, scientiæ adapteretur. Sed quia hæc pars inferior rationis decipi potest, atque decipitur sæpe, magna cautio adhibenda est. Qua autem ratio decipiatur, plenius via in Quadragesimali de Euang. eterno, sermone 53. articulo. 1. cap. 1. & 2. dictum est, & articulo. 2. quæsi per totum. Ad talem profecto rationabilem laborem & cruciatum hortatur Apostolus. 1. 2. c. ad Rom. dicens: Obsecro vos per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam Deo placentem, rationale obsequium vestrum. Ait enim. obsecro vos per misericordiam Dei, vt exhibeatis, hoc est sponte offeratis. Exo. n. 25. c. in principio, dicitur: nullus in tabernaculo Domini, nisi vltra onus offereret. Corpora vestra. scilicet non tantum animas vestras hostiam, in mortificatione vitiorum. Col. 3. Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram. viuente, per opera virtuosa, sancta, per firmam in Deo perseverantiam. Cauda enim cum capite præcipiebatur offerri. Leuit. 3. i. intentio ad Deum erecta & finalis perseverantia Deo placentem secundum enim Ambrosium. tunc opera nostra sunt hostia

H Inspira-
tio quidam
facere debet.

I Inspira-
tio quidam
facere debet.

A
De qui
bus silia præ
sumptuo-
sis.

B De qui
bus silia præ
sumptuo-
sis.

C De qui
bus silia præ
sumptuo-
sis.

D De qui
bus silia præ
sumptuo-
sis.

E De qui
bus silia præ
sumptuo-
sis.

F De qui
bus silia præ
sumptuo-
sis.

G De qui
bus silia præ
sumptuo-
sis.

H De qui
bus silia præ
sumptuo-
sis.

I De qui
bus silia præ
sumptuo-
sis.

J De qui
bus silia præ
sumptuo-
sis.

K De qui
bus silia præ
sumptuo-
sis.

L De qui
bus silia præ
sumptuo-
sis.

M De qui
bus silia præ
sumptuo-
sis.

N De qui
bus silia præ
sumptuo-
sis.

O De qui
bus silia præ
sumptuo-
sis.

P De qui
bus silia præ
sumptuo-
sis.

Q De qui
bus silia præ
sumptuo-
sis.

A Deo acceptabilis, si ipsa incontaminata seruemus: Et in his omnibus rationale obsequium nostrum, scilicet ut sic mortificentur vitia, ut tamen seruetur natura. Et secundum rationem obsequium fiat, Leuit. enim 2. In omni sacrificio talis præcipiebatur offerri. Contigit quippe in Marchia diebus nostris, quod quidam ducens solitariam & eremiticam vitam, a diabolo seductus atque seductor suavitati multitudini virorum & mulierum, ut nudi sicut egressi sunt de utero matris irent ad mare, quod eis aperiri debebat, ut sicco vestigio ad terram promissionis transirent. Quod licet dici posset, quod talis inspiratio crux esset & tolerabilis corpori & animæ: tamē quam irrationabilis fuerit, mens etiam simplex aduertit. Irrationabilis quippe est crux & labor eorum, qui renūciant sæculo per ingressum religionis, & non seruant quod supradictum est, Matthæi 16. c. cum Dñs ait: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum & tollat crucem suam & sequatur me. Septem quippe modis irrationabilis fit, talis assumptio laboris & crucis. Primo, si est violenta: secundo, si ociosa: tertio, si fraudulenta: quarto, si delicata: quinto, si mutuata: sexto, si momentanea: septimo, si simulata. Primò inquam talis crux fit irrationabilis, si est violenta, sicut contigit parentibus, qui filias suas contra voluntates earum faciunt moniales. propterea Dominus ait, Si quis vult. secundum enim Augu. nemo inuitus bene agit. & Eccl. 1. 5. scriptum est. Apposui tibi ignem & aquam, id est religionem & seculum. Ad quodcunque volueris, porrige manum tuā, scilicet ut dicere valeas cum propheta, voluntarie sacrificabo tibi. Secundo, si est ociosa: vel quia religionem ingreditur, ut labores effugiat: aut quia in religione ociose viuere cupit. Contra quos Gen. 2. mysticè scriptū est: Posuit Dominus Adam in paradiso voluptatis, id est in sancta religione, ut operaretur & custodiret illum, id est ut operando seruaret professionem suam: quia ociosi illam minime seruare possunt, cum Eccl. 3. 3. scriptum sit, Multam enim malitiam docuit ociositas. propterea Dominus subdit, post me venire: quia, scilicet a conceptione in utero matris meæ semper in laboribus fui. Tertio si est fraudulenta, videlicet cum quis sua dat Deo, se vero dat mundo, cum principaliter cor hominis querat Dominus dicens illud Prouerb. 23. Fili, præbe cor tuum mihi. Quod & propheta seruauit dicens: Holocaustum & pro peccato non postula-

Exemplū notabile.

Irrationabiliter assumitur labor & quomodo.

Violenta.

Ociosa.

Fraudulenta.

sti: tunc dixi, ecce venio: scilicet in persona propria. Et de hoc Dominus subdit, abneget semetipsum, potius quam sua. Quarto si est delicata, plerique enim sic volunt facere penitentiam, ut nullum sentiant laborem vel molestiam. Contra quos, Galat. 5. c. Apostolus ait: Qui autem Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs. Et iterum Hiero. ait: Delicatus es, frater charissime, si & hic vis gaudere cum mundo, & in futuro regnare cum Christo. Proinde Dominus subdit, Et tollat crucem, id est statum in virtutibus, & laboribus occupatum. Quinto si est mutuata: sicut contingit his, qui gloriantur in passionibus, & penitentijs patrum & fratrum suæ religionis & societatis, ipsi vero pati aliquid minime volunt. Quibus Iohan. 8. Dominus ait: Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite. Propter quod Dominus subdit suam, non alienam. Sexto si est momentanea. Nam, ut Lucæ. 9. c. in fine, Dominus ait. Nemo mittens manum ad aratrum & a. re. ap. est re. Dei. Per aratrum crux Dominica significatur, in qua fuit lignum & ferrum, quo corda fidelium aperiuntur post passionem & deuotionem. Ad hoc aratrum utique manum mittit, qui tollit crucem suam & sequitur Christum. propterea subditur, Et sequatur. ad hoc exprimentum Lucæ 9. c. additum est quotidie, ut continuatio & perseverantia denotetur. Septimo si est simulata. Sunt namque plerique, sicut hypocritæ, qui simulant sequi Christum; qui tamen sequuntur mundum & fauorem eius. Propterea sequitur, me, non mundum. Merito ergo Io. 10. cap. Dominus ait. Oves meæ vocem meam, id est inspirationem meam, audiunt. id est acceptant, & ego cognosco eas: scilicet per approbationem & sequuntur me, & ego vitam æternam do eis. Ex septem quoque contrarijs clarescere potest, quando crux ex diuina inspiratione originem habet, & rationalis extimanda fit: Nam debet esse primo voluntaria, secundo operosa, tertio vera, quarto laboriosa, quinto propria, sexto continua, septimo recta, secundum, quod clare sonant prædicta Dominica verba. In quibus notari possunt sept. gradus scilicet crucis, per quos post Christum ad cælum conscendere valeamus.

Delicata.

Mutuata.

Momentanea.

Simulata.

Septem contrarijs notat quomodo crucis est ex diuina inspiratione.

ARTE.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De secundis quatuor regulis discretionis inspirationum, quæ ad delectationem inducunt.

Secundo sunt quædam inspirationes sanctæ, quæ delectant: & licet ad laborem & crucem non inducant, nihilominus suscipiendæ sunt. Et de his etiam quatuor regulæ subiungantur ad habendum discretionem earum, ne mens incauta decipiatur sub specie boni.

Quinta regula discretionis inspirationis bonæ, quando naturalis delectatio inspirata acceptari debet.
Cap. I.

Prima regula discretionis hæc est. Acceptanda est inspiratio, quando in opere absque mortali culpa minor est delectatio naturalis, quam spiritualis.

Delectatio in se, nec bona nec mala nisi ex circumstantiis.

Delectatio sensuualis.

Ad intelligentiam huius regulæ aduertendum est, quod nulla delectatio in quantum delectatio, virtuosa vel vitiosa dici potest. fit autem vitiosa, cum hæc quinque concurrunt, videlicet cum delectatur homo in eo, in quo non debet, Et in loco ubi non debet, Et in tempore quando non debet, Et in modo in quo non debet, Et etiam plusquam debet. Et per opposita quinque fit delectatio virtuosa. Aduertendum est etiam, quod secundum diuersa obiecta delectabilia, triplex delectatio distinguitur: prima est sensuualis, secunda naturalis, tertia spiritualis. Prima enim est delectatio sensuualis, & tali delectatione spreto Deo carni ratio subiugata est. Et hæc est delectatio, secundum quam omnes peccatores sequuntur impetuosum appetitum corporalium sensuum suorum; nec ratione ducuntur, cum in eis ratio sensuualitati serua effecta sit. Et de talibus Apostolus Rom. 8. c. ait. Qui autem in carne sunt, id est carnales homines. Deo placere non possunt. Et subdit rationem dicens: Qui autem secundum carnem sunt, quæ carni sunt sapiunt. Et iterum de eisdem propheta inquit: Corrupti sunt, quia ratio a corrupta carne corrupta est. Et abominabiles facti sunt. Non est, qui faciat bonum, non est vsque ad vnum. Et iterum, sicut est sicut via eorum tenebræ & lubricum, & Angelus Domini, id est dia-

bolus persequens eos. Secunda delectatio est naturalis, in tali quippe delectatione ratio sensuualitati consociata est: nec in ea ratio, nec sensuualitas in totum prædominatur: tamen corporales sensus delectantur quandoque paululum ultra modum & debitum rationis, ex quo plerumque committitur venialis culpa. Et de hoc. 1. Cor. 10. Apostolus ait. Tentatio non vos apprehendat, nisi humana. Cum enim prædicta delectatio possit esse cum peccato veniali: & plerumque est, & possit esse sine veniali culpa, licet raro contingat, non optauit vel consuluit Apostolus incidere in tentationem istam. si non inciderent in aliam persuasit: si vero in istam inciderent, non ulterius progredierentur per mortalem culpam. Tertia est delectatio spiritualis, in qua natura corporalis & spiritualis supernaturaliter delectatur. Nam & humani sensus corporis & animæ debite delectari possunt in obiectis creatorum, quoniam homo de creaturis scalam facit ascendendi ad creatoris. Et de tali delectatione in creaturis delectabatur propheta, cum dicebat, Delectasti me domine. factu, non ego: in factura tua, & in operibus manuum tuarum exultabo. Ex his tribus delectationibus clarescere potest intellectus regulæ supradictæ. Nam primo excludit delectatio sensuualis, ut inspiratio digna sit acceptari, quia deus absque mortali culpa. Noui per sonam, quæ dum contemplantur humanitatem Christi pendentes in cruce (pudet dicere & horrendum est et cogitare) sensuualiter & turpiter polluebatur & sedabatur: quod aperte predicare discretum non puto. Sunt quoque plerique, inter quos oritur amor & delectatio spiritualis, atque paulatim diabolo operante descendunt in delectationem naturalem, ut plus delectando in conuersatione iuuenilis, quam senilis ætatis & consimilium: tandem ruunt in delectationem sensualem, seu carnalem. Omnibus utique; supra dictis Galat. 3. Apostolus ait: sic stulti facti estis, ut cum spiritu carperitis, nunc carne consummami: Secundo in præfata regula præsupponitur delectatio naturalis, quæ potest esse cum peccato veniali, & etiā absque eo. Tertio vero tanquam principale in acceptabili inspiratione est delectatio spiritualis, qua regnate & prædominante: si quid inspiratur, in quo concurrat delectatio naturalis, acceptari debet: nec propter naturalem delectationem delectatio spiritualis respuenda est: verbi gratia: Dum homo magno seruo re ieiunat, licet plus delectetur in comedendo naturaliter porros vel cæpas, quam non ieiunā

Delectatio naturalis.

Delectatio spiritualis.

G

H

Naturalis delectatio potest esse cum veniali.

A do si comedat perdices & pavones, nō tñ debet dimittere ieiuniū, ppter delectationē naturalem in porro vel cepe: si maior sit in eo delectatio spūalis in amore ieiunij quā delectatio naturalis i porro vel cepe: & sic de consimilibus. Ad hāc duplicē delectatio nē spūalem & naturalem hortat Apostolus ad Phil. 4. dicens: Gaudete in Dño semper, non ad horam. Ecce delectatio spūalis in anima. Iterū dico, gaudete. Ecce delectatio naturalis in corpore. Et ad hoc idē hortat ppheta dicens. Letamini in dño, ecce delectatio spūalis. Et exultate iusti. Ecce delectatio naturalis.

B

Sexta regula discretionis inspirationum est quando inspiratur sola delectatio spiritualis. Cap. 2.

Secunda discretionis regula talis est. Acceptā ē inspiratio si in opere inspira to ex virtute vel grā est pura delectatio spūalis. Ad intellectum huius regulæ pnotandū est, q̄ omnis virtus est virtus & grā: sed nō omnis gratia est virtus. Proinde tria ad præsens consideremus. Primo, quid est virtus: secundo, quid est talis gratia: tertio, quē est pura delectatio spiritualis. Primo. n. consideremus, quid est virtus. Si ergo quæ ratur, quid est virtus. Dicendum q̄ virt⁹ est in anima pura forma, cuius quātitas virtuosā immensurabilis est; per quā voluntas humana cū diuina vnitur atq; vnum fit cū ea, si virtus perfecta est. In libro autē de morib. eccl. sic definitur. Virtus est ordo amoris siue amor ordinatus. Et iterum Aug. ait Virtus est bona qualitas mentis, qua recte viuuntur: qua male vero vitur, quam Deus in nobis, & sine nobis operatur. Et sicut Hier. in quadam epistola inquit: Oēs virtutes sibi herēt, vt qui vna caruerit, oībus careat. Qui ergo vnam hēt, oēs hēt. Oēs quippe virtutes adinuicem sibi auxilium præstāt & q̄ libet ad perfectionem oīum operatur virtus, meretur gratiam atq; conseruat eam. Si q̄ ratur in super, q̄ virtus perfecta meretur dici. Dicendum q̄ tunc perfecta est, q̄n debite pōt diligere creatorem, & creaturas cū virtuoso odio sui: & q̄n pōt cū gaudio dolores sustinere & penas. Si ēt q̄ ratur, quare. n. datur virtus. Dicendum q̄ datur ei vt hō, q̄ dign⁹ erat odio Dei, fiat dignus amore ei⁹, per quem & in quo & cū quo valeat in sempiterna gloria præmiari. Oēs at virtutes in gloria correspondent præmio essentiali. Et

Virtus qd

Virtutum connexio

D

qualibet virtus hēt suum præmiū particulare, vnde merito Eccl. 44. scriptū est. Non est inuentus similis illi, qui conseruaret legem excelsi. Quid est gratia, quā non est virtus. Secundo cōsideremus quid est grā, quā nō est virtus. hanc fm Bonauenturam in Centiloquio, quodam mō diffinit Apostolus 1. Cor. 12. di. Grā est manifestatio spiritus ad vtilitatem. Huius grā sunt spiritus prophetiæ, reuelationes, visiones, rapt⁹, iubilatio, extasis & consimilia: Tales grā sunt, q̄ non sunt virtutes, licet ex sui natura nō sint meritoria: tñ pōt hō mereri in eis ex gratitudine, & bono atq; humili illarum v. lū. Item notā ter aduertendum est, q̄ hāc grā a sanctis viris sicut miro modo in vsu ponūtur, q̄ sp in eis gratia, est grā atq; virtus. insup sunt quædam grā, quæ sp sunt grā & virtutes, sicut sunt habitus virtutum, status mētū, atq; status cōtemplationum. Grā, vtputa feruor, & affectio magna, iuuat virtutem, vt opera laboriosa sustinere possit. Magna pfectio Dei grā ē, alta itelligibilia creatoris & creaturæ eius atq; mira sentimenta hē. Nec tñ dēt quisquā gloriari in eis, cum sapius cōcentur his, qui sunt in mortali culpa. Quod maxime facit Deus pp quattuor rationes. Primo pp attractionem, secundo pp reuocationem, tertio pp remunerationem, quarto pp obsecrationem. Primo in quā propter attractionem. i. vt hominē trahat a statu perditionis, ad statum saluationis; sicut de talibus Osee. 11. c. Dominus ait. In funiculis Adē trahā eos in vinculis charitatis. Funiculi Adē sunt gratiæ antedictæ, quas ei aliquo mō in statu naturæ conditæ contulit Deus. Vincula charitatis sunt dona, quibus post lapsum aīam vitur Deus vt hominem ad se trahat: Sicut sunt ecclesiastica sacramenta, & multa alia beneficia Dei. Secundo propter reuocationem, id est vt hominem, qui iam extitit in magna perfectione, & decidit in magnam ruinam culpæ, reuocet ad statum salutis æternæ. His profecto gratijs atque donis propheta Dauid a scelere adulterij, & homicidij ad veram penitentiā misericorditer reuocatus est, ita vt cordialiter exclamaret: Misere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam, quia magna iniquitas mea magnam exigit misericordiam tuam. Tertio propter remunerationem. Scit. n. Deus aliquem multa bona & magna opera fecisse, & facturum esse, & finaliter non saluandum: propterea ad remunerationē p̄d̄ctorum bonorū tribuit ei multa & magna sentimenta, vt bonum irremuneratum non relia-

E

Grā qd

F

G

Dona Dei plerunq; cōdicantur ijs q̄ sunt in mortali p̄t̄. Primo.

Secundo.

H

Tertio.

A relinquit. Et de hoc patet exemplum in Salomone, secundum eos, qui tenent eū damnatum. Porro Propheta inquit: Iustus Dominus & iustitias dilexit, æquitate vidit vulturnus eius. Quarto propter obsecrationē. Anima. n. quæ in magna perfectione & lumine non est: & per propriam malitiam peccat in Spiritum sanctum, atque per horribiles modos se vertit ad diuinam offensionem, & conatur nouam fidem, atq; doctrinam inuenire & docere in animarum salutem, & crimina sua non relinquit: sed vult peccata sua cognoscere non peccata, sed perfectissimas esse virtutes: recipit talia sentimenta in horribilem sententiam Dei, vt non intelligat statum suum horribilem & periculosum, in quem peruenit: & credat se dotatum summa perfectione, & sic auferatur ab eo testimonium suæ æternæ dānationis. Et de hoc patet exemplum in hæretico Origene, qui magnis & admirandis gratijs fultit, & tamen hæresiarca in multis erroribus fuit. Extitit quoq; de talibus Nicolaus Antiochenus, de quo supra, artic. 1. & c. 1. dictum est. De his quoq; Sapien. 2. scriptum est, Excæcauit eos malitia eorum. Tertio vero consideremus quæ sit pura delectatio spiritualis. Et hoc ad præsens quo ad Deum, & alias quo ad proximum. Profecto illa est delectatio pura spiritualis quo ad Deum, quia in Deo anima supernaturaliter delectatur. Qd fit per sapientie donum, secundum q̄ supra in die Pentec. artic. 1. & c. 7. dictum est. Et ibi per beatum Iac. ponuntur septem testimonia, seu signa, per quæ manifeste intelligere possumus si est ver delectatio pura spiritualis absq; aliqua impuritate deceptio nis. Et de hac pura delectatione Cant. 7. c. anima sancta inquit: Ego dilecto meo, & ad me conuersio eius. Et iterum 2. c. ait. Dilectus meus mihi & ego illi, qui pascitur inter lilia, donec aspiret dies & inclinentur; vmbra. Possumus insuper addere quinque alia signa seu testimonia, per quæ clarescere potest, si delectatio prius habita est pure spiritualis. Quorum. Primum testimonium est timoratio, secundum humiliatio, tertium crucis desideratio, quartum est inebriatio, quintum donorum variatio. Primum testimonium est timoratio. i. tam fortis & efficax timor, quod animam & corpus in Deo tremere facit, iuxta propheticum illud, Timor & tremor venerunt super me. Secundum est humiliatio, hoc est humilitas profundissima, quæ ex gustu suæ vilitatis & nihilitalis intellectualiter degustatæ origi-

Quarto.

Exemplum

Pura delectatio spiritualis.

C

D

Quinque signa spiritualis laetitiae. Primum.

Secundū.

nem habet, quemadmodum de se propheta ait: Ad nihilum redactus sum & nesciui. Tertium est crucis desideratio & inconsiderabile desiderium posse sustinere quasi in finitas passiones & cruces, sicut patet in Apostolo Paulo, qui post admirandas delectationes spirituales, & puras de se & copostolis suis ait, Roma. 8. c. Quis nos separabit a charitate Christi? tribulatio, an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? Quartum testimonium est inebriatio. hoc est excellentissima amoris ebrietas in cōtemplando, exemplo etiam Apostoli qui Gal. 2. c. ebrius amore Domini ait, Viuo autem iam non ego, viuit vero in me Christus. Quintum testimonium est donorum variatio. Nam sunt quædam singularia dona, quæ post habitam delectationem in anima & corpore, remanent quandoque in corpore tantum. Et hæc quasi infinitis modis diuersimode variantur. quandoq; enim remanet in anima quædam inconsiderabilis pax, quam Phil. 4. Apostolus optabat dicens: Et pax Dei, quæ exuperat omnē sensum, custodiat corda vestra & intelligentias vestras, in Christo Iesu Domino nostro. Quandoque remanet quædam aptitudo & habitus ad diligendum Deum, quasi semper cum delectatione seu suauitate spiritualis gustus, vt dicere valeat cum propheta: Quam magna multitudo dul. t. domine, quam ab. ti. te. Quandoque remanet quædam prædominatio super oēs corporales sensus & illecebras carnis. Cum enim Deus spiritus sit, vt dicitur Ioā. 4. Qui in cōtemplatione adhæret Deo vnus spiritus sit cum eo, vt testatur Apostolus primæ Cor. 6. Humanus igitur spiritus Deo adhærens sic a Dei spiritu absorbetur, vt spiritu etiam carnem in conditiones suas quodammodo transformet & subiectā eam, & sensus suos teneat sub imperio rationis. Et hic proprie dicitur status hominis spiritualis, in quo homo facilius iudicat præsentia & futura, quemadmodum primæ Corin. 2. Apostolus ait: Spiritualis oīa iudicat, & ipse a nemine iudicatur. Quandoq; induit nouam virtutem, quam nunq̄ in præterito ex aliquo suo exercitio potuit adipisci. Vnde primi Reg. 10. tali homini per effectū a Domino missice dictum est, Mutaberis in virū alterum. Quandoq; expoliatur aliquod vitium, quod ante nunq̄ suo conamine potuit spoliare, iuxta illud apostoli Ephes. 4. Renouamini in spiritu mentis vestræ. Quandoq; remanet corpus liberum ab aliqua incurabili infir-

Tertium.

Quartū.

F

Quintū.

G

H

li infirmitate, iuxta propheticum illud, Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua. Et iterum Esa. 40. Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem. Si delectatio spiritualis in experimentali actu, seu in fine per supradicta duodecim signa & testimonia, non clarissime & certissime innotescit, sit sibi suspecta sicut dæmonium incarnatum.

Septima regula discretionis inspirationum bonarum est, quando ex spirituali d. -lectatione plus anima humiliatur. Cap. 3.

Tertia discretionis regula subiungatur, quæ talis est. Sancta est inspiratio, si ex spirituali delectatione amplius anima humiliatur. Antiquus quippe hostis de thesauris sapientiæ sibi naturaliter indita per creationem superbiens, clauo diuinæ iustitiæ a diuina suauitate exclusus nititur, vniquemque ab eadem suauitate excludere, superbiam suggerens, per quam vera dulcedine Dei indignus fiat quicumque; consenserit fallacibus suggestionibus eius. Sic humilitatis discipulos, & veritatis alumnos tentabat in prima operatione virtutis, & thesauris dulcedinis Christi per gloriam vanam excludere. Vnde Lu. 1. c. scriptum est, quod discipuli reuersi sunt cum gaudio dicentes, Domine, etiam dæmonia subiiciuntur nobis. At humilitatis magister, qui per operationem virtutum, & alia spiritualia dona ad suauitatem sapientiæ suæ, per gratiam suam eos introducere disponebat, doctrina sua eos statim ad humilitatem reduxit. Videbatur inquit sathanam, sicut fulgur de cælo cadentem. q. d. Si sathanas in tanta nobilitate naturæ conditus, per inanem gloriam subito cecidit, & a diuina suauitate exclusus est: quomodo vos natura infirmiores de virtutibus, quas non ex vobis, sed ex gratia habetis gloriantes poteritis confurgere ad cælestia regna? Sicut ergo superbia ostium diuinæ suauitatis & consolationis cælestis superbiētis Angelo claudit: sic vera humilitas terreno homini ostium consolationum cælestium pandit. Proinde Apoc. 3. c. animæ humili Dominus inquit: Ecce dedi coram te ostium apertum, quod nemo potest claudere, quia modicam habes virtutem: & seruasti verbum meum, & non negasti fidem meam. In quibus sacratissimis verbis ostenduntur per ordinem tria, quæ concurrunt ad veram consolationem spiritualem, & ad Dei spiritualia dona

& altissima sentimenta humilibus danda. **T**ria concurrunt ad spiritualē consolationem. Primum est consolationum donum, secundum consolationum meritum, tertium consolationum obiectum. Primum concurrere est consolationum donum: ait enim, Ecce, quod est excitare ad spiritualis consolationis discretionem: dedi. i. dabo. iam enim Dominus dederat apud se: & per hoc magis ostendit discretionis & consolationis gratiam esse in promptu. Coram te ostium apertum, scilicet ad veritatem luminosam discretionis habendam, quæ sunt diuinæ & veræ consolationes, & quæ diaboli illusiones. Insuper ostium apertum humili datur, quia cōtemplationis gratiam ingressus ad gustandum diuinas suauitates communicatur. vnde & Apoc. 4. c. cōtemplatur Ioan. hoc ostium apertum. proinde dicitur ibi, Et ecce ostium apertum in cælo, quia homini in quo est humilitas, siue humilitatis gratia: ingressus ad altissima sentimenta, & secreta Dei benignissime dispensatur: quod tamen per aliquam falsam illusionem & deceptionem nemo potest claudere. nisi homo clausit per superbiam sibi ipsi. Sunt namque plerique, qui visiones & reuelationes, aut sentimenta, quæ supra naturam sunt, atque supra communem cursum eorum, qui amant & timent Deum per veram fidem concupiscunt & quarunt, nec intelligunt, quod quasi impossibile est talia querere & desiderare absque radicata superbia, & absque fundamento præsumptionis, & sine tentatione vanæ curiositatis circa secreta Dei. Nec insuper potest esse sine fragilitate & defectu fidei. Vnde merito ex diuino iudicio permittunt tales ruere in periculosas illusiones & deceptiones diaboli, & in falsissima sentimenta. Hic profecto est modus, per quem modernis temporibus in magna parte diffeminat diabolus tentationes spirituales, atque radicat eas in cordibus illorum, qui veri Antichristi nuntij sunt. Tales quippe sibi ipsis ostium claudunt, ne possint intelligere quomodo decipiuntur & illuduntur a diabolo, atque operam præstant, ne ingredi possint ad talia spiritualia dona. Secundum concursus est consolationum meritum. Porro quanto quisque maior est in conspectu sui, tanto minor est in conspectu Dei. At e contra quanto amplius homo sibi ipsi vilescit, tanto coram Deo in gratia crescit. Et tali animæ Christus subdit, Quia modicam habes virtutem. Modica virtus digne humilitas appellatur: tum quia facit hominem seipsum modicum reputare: tum quia facit hominem modicam appetere, nec gloriam propriam affectare:

Prima. re: tum quia non conatur resistere donis Dei. Quasi sit humilitas triplex. Prima est humilitas reputationis in intellectu. a cuius contrario, Colossen. 2. c. Apostolus de quodam superbo ait, Ambulans frustra inflatus sensu carnis suæ. Secunda est humilitas affectionis in affectu, quæ homo non afficitur ad propriam altitudinem, iuxta Apostoli præceptum, qui Rom. 12. c. ait: Non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Tertia est humilitas inclinationis in conatu, quæ Iac. 4. c. scriptum est: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Prædicta triplex humilitatem habentibus merito ostium reuelationum & magnorum donorum, & consolationum a Domino aperitur: nec procedunt ex aliquo humano studio, desiderio seu conatu: sed solummodo, veniunt ex summa bonitate & misericordia Dei in animam existentem, non tantum in præfata triplici humilitate, sed etiam in magno Dei timore, & summa reuerentia eius atque magno fidei amore atque seruire. Sunt tamen plerique, qui student atque conantur humiliare seipsum, habere timorem atque reuerentiam erga Deum, ad hoc vt scilicet habeant supernaturales consolationes, reuelationes, visiones & sentimenta. Et hi quoque etiam eisdem deceptionibus illuduntur, cum eandem radicem & fundamentum finalem intentionem habeant, sicut desiderium ante dictum. Proinde merito dignum est, vt in eandem sententiam, & derelictionem Dei deueniant, sicut & supradicti. Plerique etiam seducuntur putantes per spiritum sanctum fieri, quod ipsi prius finxerunt, vel quod spiritus erroris eis suggerit. Proinde vaticinijs iam vsque ad nauseam repleti sumus: vtputa de Antichristi aduentu, de signis iudicij propinquantis, de Ecclesiæ persecutione & reformatione, & similibus. Quibus etiam viri graues atque deuoti plusquam oportuit credituri extiterunt, de scripturis Ioachim, & aliorum vaticinantium interpretationes varias extrahentes. Quæ & si vera & autentica forent: attamen serui Dei plura alia reperirent, in quibus possent fructuosius occupari, cum Dominus Iesus Christus, Actuum. 1. c. in plurimis tales temporum curiosos inquisitores reprehenderit, d. Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate: non hominis. Tertium concursus est obiectum consolationum. vt enim humilitas grata sit Deo, duo maxime requiruntur. Primum, quod sit verbis Christi conformata, & quod non secundum pro-

Duo requirit humilitas Deo grata.

prium sensum bonis operibus homo inflatur. Et de hoc subditur Apoc. 3. Et seruasti verbum meum. Porro verbum Christi per diligentiam seruari debet, vt tam attentione mentis, quam instantia executionis doctrina Christi adimpleatur, quæ in hoc maxime consistit, quod in omnibus bonis requiratur gloria Dei. Secundum quod sit diligens & operosa & exercitata, & vsque in finem ad gloriam Dei perseueret. Et de hoc subditur, Et non negasti nomen meum. Profecto nomen Christi negat, qui scilicet per gloriam & delectationem propriam a Christi humilitate apostatat. Vnde Ecclesiast. 1. scriptum est, Initium superbiæ hominis apostatate facit a Deo. Qui enim in donis gratiæ non ipsum attollit, sed seipsum extollit: hic iam primum mentem a Deo per superbiam separat: Dei enim dona sibi ipsi imputat: & per hoc propter donorum complacentiam seipsum, non Deum amat: & hæc est vera negatio Christi, de qua Iob. 3. 1. c. scriptum est, Si vidi solem consurgentem, & lunam incedentem clare, & lætatum est in abscondito cor meum, & osculatus sum manum meam ore meo, quæ est iniquitas maxima, & negatio contra Deum altissimum. solem fulgentem, & lunam clare incedentem videt, qui successum in temporalibus, seu spiritualibus gratijs habet, seu habere se putat: ex quarum gratiarum complacentia homo non Dei, sed manum propriam osculatur. quando omnia supradicta bona sic habet: quasi a propria manu, non diuina adeptus sit. Et hæc iniquitas maxima non solum superbiæ in seipso reputationis & gloriationis, sed etiam maxime ingratiudinis contra Deum, vt digne Dei negatio nominetur, cum a munifica manu eius munera accipiuntur, & mox ingratiudinis gladio manus Domini amputatur. In multis igitur hominibus antiquis hostis hanc negationem sub prætextu visionum & reuelationum diuersissime & astutissime operatur in his, in quibus regnat præsumptio spiritualis, & secreta ambitio famæ, gradus & dignitatis. Nam sunt nonnulli, qui miro modo decepti faciliter bibunt calicem Babilonis, agiliter suscipientes in se, vel ab alijs visiones & reuelationes, quæ extollunt & ducunt eos ad altos gradus: vt puta ad Papatum, vel ad alias dignitates. De Papatu deceptos plures noui. Et licet quidam eorum ex miris reuelationibus hoc habuisse assererent, tamē semper illos sicut extiterunt, deceptos & illusos extimaui. Quod quantum periculi sit, nunc nostris temporibus experitur ipsa

A ipsa infelix Christianitas, in infelice infelix dum per hanc illusionem, vt manifesta iudicia clamāt delusum antipapā tam horribile, & scandalosum monstrum in ecclesia, parturuit, q̄ est iniquitas maxima, & negatio cōtra Deum altissimum. Tu vero, qui ne fallaris spiritus discretionem habere desideras: solerter caue, ne in tua oratione & contemplatione aliquo modo sustineas in anima tua consolationem aliquā: quamuis magnā, quamuis altam, fundantem se in extimatione seu præsumptione superba tui ipsius, aut decentem te in ambitionem tuā propriæ gloriæ & honoris: non tantum in præsenti vita, sed etiam in futura, ex quo videlicet consolatio supradicta includit principaliter tuę proprię affectionis refectionem atque futuritatem. Indubitā ter itaque tene, q̄ anima talem consolationem amplectēs, ruit in maximam multitudinem periculorum errorum & vitiorum. Nam iusto iudicio suo permittit Deus ipsi deroni potestatem per plurimas vias & multiplicia argumenta auferendi consolationem prædictam atque imprimendi cum consolatione præfata periculosissima sentimenta atque alias illusiones, quibus anima iam imbuta credat & arbitretur esse reuelationes veraces. Hah Domine Deus, tu scis quot modernis temporibus his fallacijs decipiuntur: Nam & maior pars non dicam factuum tuorum, sed rabierum antichristi discipulorum & nūciorum per hunc modum procedit. Proinde dilectissime frater, qui legis, diligenter caue, ne in oratione & cōtemplatione tua sustineas nisi consolationem illam, quę perseuerāter sequitur post prædictā veram tui cognitionem & post perfectam sensibilitatem tuā nihilatis & tuā imperfectionis, & quę procedat & veniat cū tui magna subiectione, magnitudini & altitudini Dei per altam reuerentiam: nec non & cum magno desiderio glorię & honoris eius, non tui: ita q̄ consolatio ante dicta principaliter in prædictis vel in consimilibus aut æqualibus fundetur & stabiliatur. Nec prætereundum puto, q̄ plerique ita horribiliter seducuntur, & decipiuntur, vt putent sibi in visione apparere Christum, vel ipsam Virginem bene dictam: & non tantum osculis & amplexibus, verum etiam indecētoribus gestibus, & actibus demulceri ab eis: credētes quod sicut eorum spiritus interius ab illis consolatione & delectatione repletur, ita & caro exterius sibi congruo oblectationis sensu sensibiliter carnalibus demulceatur. Quod

non tātum seductorium, & falsissimum est: verum etiam grauissimum genus blasphemix comprobatur. Porro visitatio spiritus sancti, sicut contra omnia vitia detestanda & reprimenda infunditur: ita quoque efficaciter contra carnales illecebras toto suo impetu aduersatur, atque vbi spiritus munditię iubare suo in anima fulserit, continuo omnes prauę voluptates motus euanescere, & nebulas tenebrosas superueniente diuino lumine disparere necesse est. Huiusmodi autem homines, cum aliquando dulcedinem spirituales sentiunt, continuo quoque carnalis, & sedę delectationis pruritu illecti sedari solent. Nescio quippe, quid de his iudicem, nisi quod potius eligo illos carere floribus, quam de luti foribus colligere vellem. Et sicut illos damnare non audeo, qui inuiti quandoque in huiusmodi spiritualibus affectionibus carnalis fluxus liquore maculantur: ita quoque istos excusare nescio, qui tali fluxu ex consensu delectantur, etiam qualiscunque eorum bona intentio videatur. Quatuor deceptiones in spiritualibus sentimentis plurimi quoque in delectationibus spiritualibus periculose falluntur etiam in spiritualibus sentimentis atque ad quadruplicem differentiam tales fallacię reduci possunt. Prima est differentia diabolicę deceptionis, secunda artificiosę transformationis, tertia naturalis passionis, quarta insufficientis aptitudinis. Atque tales deceptiones primę & secundę personę communicantur: quia non tantum decipiuntur hi, qui istas sustinent, sed etiam illi qui eas vident, & fidem adhibent. Prima enim differentia harum fallaciarum est diabolicę deceptionis. Et harum modi innumerabiles sunt; quia miris & innumerabilibus modis animabus insidiatur serpens antiquus ad decipiendum eas, de quibus satis dictum est in antecedenti sermone, articulo 1. & cap. 4. & etiam aliqua in præsentis capitulo dicta sunt, atque domino operante dicturi sumus in tractatu septem tentationum. Secunda differentia deceptionum est artificiosę transformationis. Sunt nanque plerique qui seipos violentant ad lachrymas & feruores & per quosdam exteriores actus ad sentimenta supernalia elaborant, & in hac tentatione seipos cogunt. Ex quo fit, quod paulatim natura per talium consuetudinem assuefcit. vnde artificiosę transformationes, & non verę diabolo adiuuante in talibus oriuntur. Et videbitur magnum

Quatuor
deceptiones
in
spiritualibus
sentimentis.

Prima
differentia

Secunda.

A gnum quid, quod tñ ex gratia, & quodāmodo ex natura fit. Tales, atq; oēs eis credentes decipiuntur: quia non intelligunt, q̄ gratia violentari non debet in huiusmodi inflammationibus, & lachrymis, & consimilibus, nisi gratia ipsa cogat. Quia qñ vult Dñs animam dono suę gratiæ visitare, non est q̄ possit se abscondere a facie eius, sed se vocanti obedire necesse est. Confueuerunt tñ quidā huiusmodi inflammationes, atq; feruores, & talia dona singularia in cōspectu hominum pro posse retinere, renuere, vel occultare, ne de eis percipiat quisquā, & non ad insipientiam sibi. Consolationes vero & deuotiones, quę in deuota & humili oratione in secreto insipientibus venire solent, respiciendę ab eis non sunt, cum plurimū vitales sint animab⁹ imperfectis, atq; perfectis. Possit tñ in aliqua anima tanta perfectio esse, q̄ de oībus cōsolationibus spiritualibus priuari desideraret, & hoc vt esset confixa cum Christo in cruce. Tertia dñia deceptionum est naturalis passionis. Perfecto quędam passionēs naturales, seu infirmitates sunt, quę etiam peritissimis medicis absconduntur. Hęc vt plurimum iuxta virtutes, vel vitia aīarum, in quibus sunt per signa & opera se manifestant. Proinde quidā minus intelligentes, quę sint opera spiritualia, qñq; credunt esse opera spiritus Dei, & qñq; opera spiritus diaboli, q̄m q̄ persona in quibus sunt ad bonū vel ad malū diuersimode inclinatur, & tñ naturalia sunt, licet qñq; spiritus neq; possit se in eis multipliciter immiscere. Talibus delectationib⁹ & tentationib⁹ si spiritualia remedia nō p̄sint, post dorsum proiciendę sunt, atq; tradendę obliuioni, vel negligendę, aut fugiendę: nec et nisi forte gñaliter cōsistendę, nec aliquo modo recogitandę, sed extimandū est, q̄ sint passiōes & fragilitates, vel infirmitates cōes statui huius vitę. Quarta dñia deceptionū est insufficientis aptitudinis. Anima. n. quę non est sensatę rationis in operibus suis, maxime in his, in quibus laudabilis discretio necessaria est, raro se perfecte accomodat perfectioni virtutum, quia nec vitia prudenter cauet, nec virtutes cū prudentia imitatur. Sed qui vitia non prudenter euitat, & virtutes cum frequenti solitudine non frequentat, ad sublimitatem diuinorum donorum peruenire non potest. Proinde si in talibus aliqua sanctificata, & spirituales delectationes apparent, eis minime credi debet, quia ibi aliqua de supradictis, vel alijs deceptionibus, seu fallacijs latere credendum est.

Tertia.

Quarta.

Octaua regula discretionis bonarum inspirationum est, si anima ex spiritualibus delectationibus amplius in fide & moribus illustratur. Cap. 4.

Quartā regula discretionis addi pōt, quę talis est. Recipiendā est inspiratio, si adueniente spirituali delectatione anima in fide, & moribus amplius illustratur, & solidatur: vt enim clarius elucescat regula præfata, tria considerare necesse est. Primo, quid est lumen spirituale: secundo, quid est lumen fidele: tertio, quid est lumen morale. Primo consideremus, qd est lumen spirituale: quod quidem clarescere potest, si primo intelligamus naturam luminis corporalis. perfecto ad corporis nostri visum quatuor requiruntur. Primo oculi dispositus ad videndum, secundo obiectum formatum ad visum, tertio lux inter obiectum & oculum, quarto medium inter oculum & obiectum discrete proportionatum. Si enim quodlibet horum in sua proportionē perfectum fuerit, perfectus equidem erit visus. Et quanto omnia supradicta erunt perfectiora, tanto visus perfectior erit. Si igitur corporeus visus pluribus indiget, quę sibi conueniant, vt exequi possit officium suum: quanto amplius aspectus spiritualis alijs & perfectioribus indiget, qui illi necessaria sunt. Hęc etiam quatuor distinguere possumus. Primo enim necesse est habere intellectum summe purificatum, secundo vero obiectum certe determinatum, tertio quoq; lumen desuper datum, quarto Dei amore animę communicatum. Primo enim necesse est habere intellectū summe purificatum, qui scilicet in Deum oculo simplici intuendo inter mundana mundi, mundum habeat aspectum, iuxta illud Matth. 5. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Secundo obiectum certe determinatum, quod est nolle offendere creatorem, sed velle facere voluntatem Dei: supplicando Dominum cum Prophetā, atque dicendo, Doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu. Tertio lumen desuper datum, iuxta propheticum illud, Illuminans tu mirabiliter a montibus æternis. Quarto Dei amore animę communicatum, iuxta illud, prima Ioan. quarto. Deus charitas est, & qui manet in eo, in Deo manet, & Deus in eo. Quanta igitur hęc quatuor in anima sunt maiora, atque perfectiora, tanto maius est

Lumen spirituale.

Intellectus purificatio.

Obiectum determinatum.

A est lumen in intellectu, & eōuerso. Secundo consideremus quid est lumen fidele. Profecto illud est fidele lumen, quod est necessarium ad salutem, sicut in simbolo Apostolico continetur, in quo triplex scriptura continetur, siue comprehenditur, quam quilibet Christianus adultus tenetur credere implicite, vel explicite, sicut status personarum varietatem. Prima scriptura est torum testimoniū nouum, propterea in simbolo scriptum est, Secundum scripturas; quod est dicere, Credo Christi incarnationem, natiuitatem, passionē, resurrectionē Christi, &c. quae de Dño Iesu Christo, dictante Spiritu sancto, in nouo testamento scripta sunt.

B Secunda vero scriptura est testimoniū vetus, quod in simbolo continetur, cum dicitur, Qui locutus est per Prophetas. Profecto omnes qui scripserunt testimoniū vetus fuerunt Prophetae, sicut patet de Moyse, Iob, Psalmista, Salomone, Isaia, Ieremia, & alijs scriptoribus eius. Tertia vero scriptura credenda est, quicquid a sancta Romana Ecclesia in decretis, decretalibus, & extrauagantibus determinatum est. Quod est in simbolo continetur, cum dicitur, Et vnā sanctam catho. & Aposto. Ecclesiam. In his insuper continetur quicquid de scripturis sanctorum Doctorum ab Ecclesia approbatum est: sed de his plenius dictū est in Quadragesimali de Christiana religione, sermone 3. art. 3. quasi per totum. Tertio consideremus, quid est lumen morale: hoc siquidē est lumen quatuor virtutum moralium, ad quarum obseruantiam obligamur tam ex lege naturae, quam ex lege veteris & nouae scripturae, cum & moralia veteris testamenti euacuata non sint, sicut Alex. aliosq; Doc. Ex his tribus luminib. clarescere pōt intellectus regulae supradictae. Vnde omnis delectatio spiritalis, & omne sentimentum, quantumcunq; altum, & omnis visio, seu reuelatio & apparitio, quantumcunq; certa: ex quo ducit cor tuum in affectionē, seu opinionem cōtra aliquem articulum fidei, aut contra bonos mores, maxime cōtra honestatem, & contra humilitatem fugias, & abhorreas, quia absq; dubio ex parte diaboli sunt, quia nō addunt, sed auferunt lumē, & imprimunt cecitatem de his, quae sunt fidei, atq; bonorum morum. Hah Deus, quot simplices decipiuntur sub pallio spiritus. Tu vero, qui recto itinere gradi desideras, prudenter caue a quibuscunq; licet habeat altā vitā, aut magnā deuotionem, aut intellectum clarū, seu quācunq; aliam sufficientiā:

sic clare cognosces, siue probabiliter intelliges, q̄ consilia eorum, aut modi non sunt sicut veram discretionē, iuxta vitam a Christo, & a Sanctis datam, & a sacra scriptura probatam, & a verbis sanctorum Doctorū predicatam & declaratā. Nec timeas parui pendere, seu irritare, aut contradicere modis & consilijs predictorum, quia nō offendes per superbiam, aut praesumptionē, dum modo id agas veritatis zelo & rectitudinis, atq; recte viā amore: immo peccares, si talibus totis viribus non obstares, quia 86. dist. c. facientis. scriptum est: Non caret scrupulo confessionis occulte, qui manifesto facinori desinit obuiare. & extra de homici. c. sicut dignum. Nec caret scrupulo societatis occultae, qui manifesto facinori desinit obuiare. immo tales ep̄s & inquisitoribus accusandi sunt, & denunciandi, quia dist. 4. Reg. 7. Si tacuerimus, & noluerimus nunciare vsq; mane. seq̄tur, Sceleris arguemur. Omnino fugienda sunt & abhorrenda familiaritates & conuersationes talium deceptorum, qui praedictos errores disseminant, & diffundunt: insuper & eorum, qui sustinent & laudant praedictas personas. Nec audienda sunt predictorum verba, nec videndi sunt eorū modi: quia tales monstrabunt tibi in multis verbis & modis maximam simulationē perfectionis, quae si acceptares tanquam diuina & bona, rueres in praecipitium errorum suorum, & suorum vanorum & inhonestorum modorum. Nec extimanda sunt eorū visiones & sentimenta, vel raptus: immo si dicunt, vel diuertunt ad aliquid, quod sit contra fidem, aut contra scripturam sacram, siue contra bonos mores, seu contra vitam & verba Sanctorum sane accepta: abhorreas eorum visiones tanq̄ falsas delusiones & eorū sentimenta tanq̄ stulta deliramenta, & raptus eorum tanq̄ rabies stultorum. Veruntamē si inducant ad ea, quae sunt sicut fidem & secundum scripturam sacram & bonos mores, non despicias ea: quia forte despiceres ea, quae Dei sunt. Non dico tamen q̄ oīno confidas in eis: nam in deceptionibus spiritalibus falsitas se induit occultissime similitudinē veritatis, & malitia similitudinem bonitatis, ut possit diabolus facilius absq; suspitione effundere virus suum. Proinde visiones, sentimenta, & raptus, & similia habetia apparentiam bonitatis, & veritatis: non multo apprecieris, nisi venirent quibusdam, de quibus rōne sanctitatis, humilitatis, atq; soliditatis, & discretionis magna experientia probatū, certū, & manifestū est, q̄ decipi minime

In deceptionibus spiritalibus quō se induit falsitas.

Prima regula ad sciendū inspiratio nes.

A me possent per diaboli deceptiones & illusiones. Et licet ēt tūc pium sit credere visionibus & sentimentis talium personarū: tū securius est non credere praefatis visionibus rōne sui, sed solū quia concordant cum catholica fide, & cum scriptura sacra, & bonis moribus, atq; cum vita & verbis Sanctorū a Romana Ecclesia approbatorum, & cum rōne fundata super praedicta. Nonne tēpore B. Bernardi & alijs praecedentibus & sequentibus temporibus, insuper & temporibus nostris etiam, dum eram puer iam sunt quinquaginta anni, cucurrit delusio multarum reuelationū, & visionum asserentium Antichristū iam fuisse natū? Quae reuelationes rōne apparentis vitae, ac ratione famae eorum, qui talia praedicaerunt, atq; scripserunt apparuerunt verae: & tū sicut sapius praedicaui, experientia teste, fallaciae demonum reperta sunt. Et licet forte multa bona in aliquibus talis credulitas operata sit, qd̄ nouit Deus: tū astutia serpentis antiqui magnū effectum sortita est: dum sepius hanc illusionem disseminans malignissime operatur, ut totiens diffusus hic error inter Christianos hoc agat, q̄ tēpore veri Antichristi aduentus eius a populi non credatur, nec per confessionem timeatur. Quod apud intelligentes, & illuminatos est graue damnum, & periculum magnum.

ARTICVLVS TERTIVS.

De vltimis quatuor regulis discretionis inspirationum, quae inducunt ad laborem & delectationem.

Tertio sunt inspirationes quaedam sanctae, quae cruciant & delectant, & de his etiam quatuor regulae subiunguntur, ut de eis vera discretio haberi possit.

D Nona regula discretionis inspirationum quomodo absque occasione scandali animarum illuminatarum inspirationes suscipiendae sunt, vbi de triplici scandalo disputatur. Cap. I.

Prima regula haec est. Inspiratio acceptabilis est, si delectatio, aut pena est sine occasione scandali proximi a Deo illuminati. Ad huius regulae intellectum aliquid videre de scandalo necesse est. Et primo videamus, quid

est scandalum. Secundum. n. glo. super illud Mat. 18. vā mundo a scandalis. quod potest esse thema pro materia scandali. Scandalū est dictum, vel factū minus rectū, praebens alijs occasionem ruinae. a quibusdam alijs sic describitur. Scandalū est dictum, vel factū, vel signum, cuius occasione trahitur quis in consensum mortalis culpae. Sed sicut Alex. de Ales in 2. q. 56. prima definitio sufficiens est: quia dictū, vel factū in praedicta definitione largo modo accipiuntur, ut comprehendant oēm nutum, vel signum. sub facto. n. haec comprehenduntur, vel propter quādam conuenientiam sub dicto, eo q̄ innuēs vel signum faciens quodammodo dicit. Circa autem materiam de scandalo triplex scandalum ad praesens consideremus. Primum est necessarium, secundum actuum, tertium passivum. Primo inquam est scandalum necessarium, quia Dñs, Mat. 18. ait, Necesse est ut veniant scandala. Et Lu. 17. iterum ait, Impossibile est ut non veniant scandala. Sed ut haec veritas Christi recte intelligatur in scandalo, triplex necessitas distinguenda est, sicut Alex. de Ales, vbi sup. Prima est inuitabilitatis, secunda malignitatis, tertia vtilitatis. Prima est necessitas inuitabilitatis, vbi non cooperatur aliquo modo liberum arbitriū. Et hoc modo nō est necesse scandala euenire. Qd̄ probat triplici rōne, videlicet: Primo, quia scandalum esset inculpabile: secundo, quia esset ineligibile: tertio, quia esset immutabile. Primo, quia scandalum esset inculpabile: nam necessitas culpabilitatem tollit. Quod per simile Chryf. aperte ostendit dicens: Nullus inculcat eum, qui necessitate talis est: sed magis veniam dat, ut si aliquis a natiuitate cecus est: si vero ex propria malitia non sit eodem modo si ex necessitate veniant scandala: nullus inculpabitur, sed faciens scandalum inculpatur. Non ergo ex necessitate, sed ex electione liberi arbitrii scandala oriunt. Scdo, quia scandalū esset ineligibile. i. non veniret ex electione nostra, quod falsum est. Chryf. autem ait: Si in quibus non inculamus, testamur vere id esse totum, manifestum est, quoniam in quibus increpamus, ostendimus, quoniam electionis est hoc delictum. Tertio, quia scandalū esset immutabile. Nam quae naturalia sunt, non transmutantur de facili: sed hoc de facili transmutatur. Qui. n. despexit pauperem, iam non despicit illum, & eouersō. Ergo scandalum nō est a natura, nec etiam a Deo est. Tunc enim non diceret Dñs, Mat. 18. Vā illi, per quem scandalum venit. Secunda est autem

Scandalū quid.

Scandalū necessarium.

Necessitas tollit culpabilitatem.

H

Scandalū immutabile.

autem necessitas malignitatis. s. quæ oritur ex dispositione naturæ corruptæ, seu cõsuetudinis prauæ, secundum conditionem hominum, qui sibi a peccatis non cauēt. Et hoc modo intelligi pōt, q̄ necesse est vt veniāt scandala, sicut dicitur, q̄ necesse est ægritudinem aliquā superuenire his, qui dietam debitam non obseruant. Sed non est necesse eū, qui attendit & cauet ab ægritudine corrumpi. & hoc modo Chrysostr. ait: Nihil ita nocuum est, vt conuersatio pernitiosa. Et iterum si quæras, vnde sunt mala: dico & a cõmodando, vel cõuersando cum pernitiosis, & a contemnendo virtutes. Tertia vero est necessitas vtilitatis, quia necesse est, hoc

B est vtile est ex comparatione ad finem, siue ad bonum, quod ex illo elicit Deus. Et s̄m hunc sensum. 1. Cor. 11. Apost. ait: Necesse est hæreses esse, vt qui probati sunt manifesti fiant. Sic. n. necesse est scandala euenire. Ex illis. n. elicit Deus bonū. Proinde Chrysostr. ait: Scandala eligunt stabilitatem, non eā faciunt: quare si vigilauerimus, non partium hic fructificabimus lucrum. Si autem hostibus existentibus, & tātis tētationib⁹ imminetibus dormimus, qua erimus digni venia in ocio viuētes? Et per hoc manifeste possunt intelligi verba Christi supradicta, dicta in

Deus ex scandalis bonū elicit.

C Mat. & Luca, quia ibi non dicitur de necessitate s̄m primum modum, sed de necessitate s̄m secundū & tertium modū. Si. n. diceretur s̄m primum modum, tunc locum haberet, quod opponēdo Chrysostr. ait: Si necessitas huiusmodi esset, tolleretur oīs culpa. Secundum est scandalum actiuum: & hoc est, q̄ superius diffinitur. s̄m. n. Bern. tripliciter peccare contingit. s. ex infirmitate, ex ignorantia, & ex certa malitia. In primis quippe duobus casibus cauendū est, ne aliquid operemur, quod alteri causa, vel malitia scādali fiat: cum. s. ex infirmitate, vel ignorantia id procedit. In tertia vero non. s. cum ex certa malitia ortum habet. Vnde Dñs de Pharisæis, qui ex malitia scandalizabantur, Matt. 15. c. discipulis suis ait: Sinite illos, cecī sunt & duces cecorum. Ac de quærentibus didragma, Mat. 17. c. in fine ait Petro: Vt autē non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum, & eum piscem qui primus ascenderit tolle, & aperto ore eius inuenies stateram, illum sumens, da illis pro me, & pro te. Et de hoc 11. q. 3. c. inter verba. Proinde Bern. ait, Illorum. s. Pharisæorum scandalum ex malitia procedit, eorum ex ignorantia descendit: isti scandalizantur, quia veritatem nesciunt, illi odiunt. Quia quan-

Scandalū actiuum quid.

D doque scandalum sumitur ex doctrina sana, vt in præal. c. inter verba. secundum. n. Tho. 2. 2. q. 43. qñ scandalū oritur ex ignorantia, vel infirmitate, quod est scandalum puffedorum, debent spiritualia opera occultari, vel etiam differri, vbi periculum nō imminet, quousque reddita ratione scandalum huiusmodi cesset. Si autem post redditam rationem duret, iam patet, q̄ qui inde scandalum sumit, non ex ignorantia, sed potius ex malitia procedat: & sic propter ipsum non sunt opera spiritualia dimittenda. Hiero. autem dat regulam circa hæc, quæ talis est. Omne, quod potest fieri, vel non fieri, salua triplici veritate, propter scandalum omittēdum est. Sed si veritas in periculo sit, propter scandalum non est omittendū bonū, scilicet vt omittatur veritas vitæ, veritas iustitiæ, vel veritas doctrinæ. Verbi gratia, secundum Alex. de Ales, vbi sup. Si scandalizantur parētes, nisi ego postquam voui intrare religionem ad seculum redeam, redire non debeo, quia veritas vitæ est in periculo. Similiter si scandalizantur auditores, quia prædico fidem Christi, seu decalogum, non debeo dimittere, quia veritas doctrinæ est in periculo. Item si reus scandalizatur, quia profero sententiam rectam, dimittere non debeo, quia veritas iustitiæ in periculo est.

E Distinguntur autem hæ tres veritates secundum tres animæ vires. Nam veritas vitæ concupiscibilem ordinat ad bonum, veritas iustitiæ irascibilem compescit a malo, veritas doctrinæ rationalem informat ad bonum discernendum, & malum fugiendum. Prima est veritas vitæ, quæ ad omnes pertinet. Et est adæquatio vitæ, seu conuersationis ad regulam recte viuendi, id est ad legem Dei comprehendens omnia præcepta prohibita & consilia, hoc est omnia, quæ sunt de necessitate salutis. Et hæc pro nullius scandalo dimittēda est: respectu vero consiliorum, atque supererogationum euangelicæ perfectiōnis, non est simpliciter deserenda, sed forte vni homini singulari ad tempus differenda esset pro vitando scandalo alicuius. secundum enim Tho. vbi sup. Impletio consiliorum, largitio elemosinarum, & huiusmodi misericordiæ opera, quando non sunt de necessitate salutis, propter scandalum non sunt simpliciter omittenda: sunt tamen interdum occultanda, vel differenda propter scandalum puffedorum, quousque reddita ratione scandalum cesset. Quando autem obseruatio consiliorum, & impletio operum mi-

Veritas iustitiæ & doctrina.

Veritas vitæ.

F sericordiæ sunt de necessitate salutis, vt patet in his, qui consilia vouerunt, & in his quibus ex debito imminet defectibus aliquorum subuenire, vel in temporalibus, puta pascendo esurientem: vel in spiritualibus, puta docendo ignorantem. Et hoc siue huiusmodi fiant debita propter iniunctum officium, vt patet in prælatis, siue propter necessitatem indigentis: tunc eadem est ratio de huiusmodi, sicut de alijs, quæ sunt de necessitate salutis. De temporalibus bonis est distinguendum, secundum Tho. vbi supra. Quia si temporalia sunt nobis ad conseruandum commissa, sicut bona ecclesiæ reipublicæ rectoribus, talium conseruatio, sicut & depositorum imminet his, quibus cõmissa sunt ex debito necessitatis, & ideo non sunt propter scandalum dimittenda: sicut nec alia, quæ sunt de necessitate salutis. Vnde & Beatus Tho. Archiepiscopus Cantuariensis repetijt res ecclesiæ cū scandalo regis. Si vero temporalia sunt talia, quorum nos domini sumus: dimittere ea tribuendo, si penes nos sunt: vel non repetendo, si apud alios sint, propter scandalum quandoque debemus hæc dimittere, quandoque non. Si enim ex hoc propter ignorantiam, vel aliorum infirmitatem scandalum oriatur, quod dicimus scandalum puffedorum: tunc vel totaliter dimittenda sunt temporalia hæc, vel aliter scandalum sedandum est, scilicet per aliquam admonitionē. Si vero scandalum ex malitia ortum habet, quod est scādalum Pharisæorum: tunc propter eos, qui sic scandalum concitant, non sunt temporalia dimittēda, quia hoc etiam noceret communi bono eo, quod daretur malis occasio rapiendi: atque noceret ipsis rapientibus, qui retinendo aliena remanerent in culpa. Sed de hoc notabiliter, & copiosè Alexan. de Ales, in 2. distinct. 56. tractat, quæ causa breuitatis omitto. Sed videtur, quod veritas vitæ sit propter scandalum dimittenda. Nam vitatio cuiuslibet culpæ pertinet ad veritatem vitæ: sed homo ad vitadum scandalum proximi debet peccatum veniale committere, vt videtur: quia plus debet cauere damnum æternum proximi, quod patitur propter mortalem culpam, qua scandalizatus fuit: quam damnum temporale suum, quod patitur per veniale. Et sic videtur, quod veritas vitæ propter scandalum dimittenda est. Ad quod dicendum, secundum Tho. etiam vbi supra, quod homo non obligatur commit-

Bona temporalia.

B tere veniale, ne alius mortaliter peccet: E nec etiam bene facit committendo, quia ad declinandum peccatum non inclinamur principaliter ex proprio damno. Nam hoc esset desistere a peccato timore poenæ: sed inclinamur, ne offendamus Deum, cuius offensa est etiam venialis culpa, quamuis non tam grauis, sicut mortalis. Nullus quippe debet offendere Dominum parum, ne alius offendant multum: quia homo debet in infinitum plus diligere Deum, quam proximum suum. Proinde nullus debet committere veniale peccatum ad scandalum euitandum, dummodo actus suus ex tali causa factus peccatum remaneat veniale, sicut mendacium officiosum. Contingit tamen, aliquem actum ex aliqua causa factum non esse veniale, quod alias extitisset: sicut dicere verbum iocosum. Iam enim non esset verbum ociosum, cum non careret causa piæ vtilitatis, & sic de consimilibus. Secunda est veritas iustitiæ, & hæc pertinet ad rectores, iudices, & prælatos: atque duas partes iustitiæ in se comprehendit, maxime in prælatis, scilicet seueritatem in corripiendo reos, & liberalitatem in sustinendo miseros, secundum Alexan. de Ales, vbi supra. Tales debent dare veras & iustas sententias, atque pro nullius scandalo debent falsam sententiam promulgare. Nec insuper pro scandalo alterius passiuo iustitiam intermittere debet, nisi iustitia illa sit dispensabilis, & variè moderabilis, vel simpliciter, vel ad tempus. Circa hoc quæri potest, vtrum dimittenda sit aliquando propter scandalum veritas iustitiæ, quæ est in executione seueritatis, utpote excommunicando delinquentem. Dicendum, secundum Alexan. de Ales, vbi supra, quod duplex est iustitiæ opus. Nam est quoddam iustitiæ opus distributiue, & est quoddam iustitiæ opus punitiue. Primum est opus iustitiæ distributiue, quod est in reddendo vnicuique, quod suum est, ad hoc vt quisque habeat, quod ad eum pertinere probatur. Et hoc iudicium maxime quantum est de voluntate, secundum Gregor. nunquam pro scandalo dimittendum est. Secundum vero est opus iustitiæ punitiue, quæ est in poenis statutis. Istud quædoque suspendi pōt propter pericula, quæ superuenire possunt: & maxime quædo Princeps, vel multitudo in causa est. Et hoc propter scisma, qđ cōtingere pōt, s̄m quod habetur contra epistolā Parmeniani, a cōtrario s̄sū. Dñ. n. ibi, quæ-

Veritas iustitiæ.

Ad dimittenda sit veritas iustitiæ.

Operis iustitiæ punitiue.

A fericordiæ sunt de necessitate salutis, vt patet in his, qui consilia vouerunt, & in his quibus ex debito imminet defectibus aliquorum subuenire, vel in temporalibus, puta pascendo esurientem: vel in spiritualibus, puta docendo ignorantem. Et hoc siue huiusmodi fiant debita propter iniunctum officium, vt patet in prælatis, siue propter necessitatem indigentis: tunc eadem est ratio de huiusmodi, sicut de alijs, quæ sunt de necessitate salutis. De temporalibus bonis est distinguendum, secundum Tho. vbi supra. Quia si temporalia sunt nobis ad conseruandum commissa, sicut bona ecclesiæ reipublicæ rectoribus, talium conseruatio, sicut & depositorum imminet his, quibus cõmissa sunt ex debito necessitatis, & ideo non sunt propter scandalum dimittenda: sicut nec alia, quæ sunt de necessitate salutis. Vnde & Beatus Tho. Archiepiscopus Cantuariensis repetijt res ecclesiæ cū scandalo regis. Si vero temporalia sunt talia, quorum nos domini sumus: dimittere ea tribuendo, si penes nos sunt: vel non repetendo, si apud alios sint, propter scandalum quandoque debemus hæc dimittere, quandoque non. Si enim ex hoc propter ignorantiam, vel aliorum infirmitatem scandalum oriatur, quod dicimus scandalum puffedorum: tunc vel totaliter dimittenda sunt temporalia hæc, vel aliter scandalum sedandum est, scilicet per aliquam admonitionē. Si vero scandalum ex malitia ortum habet, quod est scādalum Pharisæorum: tunc propter eos, qui sic scandalum concitant, non sunt temporalia dimittēda, quia hoc etiam noceret communi bono eo, quod daretur malis occasio rapiendi: atque noceret ipsis rapientibus, qui retinendo aliena remanerent in culpa. Sed de hoc notabiliter, & copiosè Alexan. de Ales, in 2. distinct. 56. tractat, quæ causa breuitatis omitto. Sed videtur, quod veritas vitæ sit propter scandalum dimittenda. Nam vitatio cuiuslibet culpæ pertinet ad veritatem vitæ: sed homo ad vitadum scandalum proximi debet peccatum veniale committere, vt videtur: quia plus debet cauere damnum æternum proximi, quod patitur propter mortalem culpam, qua scandalizatus fuit: quam damnum temporale suum, quod patitur per veniale. Et sic videtur, quod veritas vitæ propter scandalum dimittenda est. Ad quod dicendum, secundum Tho. etiam vbi supra, quod homo non obligatur commit-

An homo obligetur committere veniale.

C tere veniale, ne alius mortaliter peccet: E nec etiam bene facit committendo, quia ad declinandum peccatum non inclinamur principaliter ex proprio damno. Nam hoc esset desistere a peccato timore poenæ: sed inclinamur, ne offendamus Deum, cuius offensa est etiam venialis culpa, quamuis non tam grauis, sicut mortalis. Nullus quippe debet offendere Dominum parum, ne alius offendant multum: quia homo debet in infinitum plus diligere Deum, quam proximum suum. Proinde nullus debet committere veniale peccatum ad scandalum euitandum, dummodo actus suus ex tali causa factus peccatum remaneat veniale, sicut mendacium officiosum. Contingit tamen, aliquem actum ex aliqua causa factum non esse veniale, quod alias extitisset: sicut dicere verbum iocosum. Iam enim non esset verbum ociosum, cum non careret causa piæ vtilitatis, & sic de consimilibus. Secunda est veritas iustitiæ, & hæc pertinet ad rectores, iudices, & prælatos: atque duas partes iustitiæ in se comprehendit, maxime in prælatis, scilicet seueritatem in corripiendo reos, & liberalitatem in sustinendo miseros, secundum Alexan. de Ales, vbi supra. Tales debent dare veras & iustas sententias, atque pro nullius scandalo debent falsam sententiam promulgare. Nec insuper pro scandalo alterius passiuo iustitiam intermittere debet, nisi iustitia illa sit dispensabilis, & variè moderabilis, vel simpliciter, vel ad tempus. Circa hoc quæri potest, vtrum dimittenda sit aliquando propter scandalum veritas iustitiæ, quæ est in executione seueritatis, utpote excommunicando delinquentem. Dicendum, secundum Alexan. de Ales, vbi supra, quod duplex est iustitiæ opus. Nam est quoddam iustitiæ opus distributiue, & est quoddam iustitiæ opus punitiue. Primum est opus iustitiæ distributiue, quod est in reddendo vnicuique, quod suum est, ad hoc vt quisque habeat, quod ad eum pertinere probatur. Et hoc iudicium maxime quantum est de voluntate, secundum Gregor. nunquam pro scandalo dimittendum est. Secundum vero est opus iustitiæ punitiue, quæ est in poenis statutis. Istud quædoque suspendi pōt propter pericula, quæ superuenire possunt: & maxime quædo Princeps, vel multitudo in causa est. Et hoc propter scisma, qđ cōtingere pōt, s̄m quod habetur contra epistolā Parmeniani, a cōtrario s̄sū. Dñ. n. ibi, quæ-

D doque scandalum sumitur ex doctrina sana, vt in præal. c. inter verba. secundum. n. Tho. 2. 2. q. 43. qñ scandalū oritur ex ignorantia, vel infirmitate, quod est scandalum puffedorum, debent spiritualia opera occultari, vel etiam differri, vbi periculum nō imminet, quousque reddita ratione scandalum huiusmodi cesset. Si autem post redditam rationem duret, iam patet, q̄ qui inde scandalum sumit, non ex ignorantia, sed potius ex malitia procedat: & sic propter ipsum non sunt opera spiritualia dimittenda. Hiero. autem dat regulam circa hæc, quæ talis est. Omne, quod potest fieri, vel non fieri, salua triplici veritate, propter scandalum omittēdum est. Sed si veritas in periculo sit, propter scandalum non est omittendū bonū, scilicet vt omittatur veritas vitæ, veritas iustitiæ, vel veritas doctrinæ. Verbi gratia, secundum Alex. de Ales, vbi sup. Si scandalizantur parētes, nisi ego postquam voui intrare religionem ad seculum redeam, redire non debeo, quia veritas vitæ est in periculo. Similiter si scandalizantur auditores, quia prædico fidem Christi, seu decalogum, non debeo dimittere, quia veritas doctrinæ est in periculo. Item si reus scandalizatur, quia profero sententiam rectam, dimittere non debeo, quia veritas iustitiæ in periculo est.

E Distinguntur autem hæ tres veritates secundum tres animæ vires. Nam veritas vitæ concupiscibilem ordinat ad bonum, veritas iustitiæ irascibilem compescit a malo, veritas doctrinæ rationalem informat ad bonum discernendum, & malum fugiendum. Prima est veritas vitæ, quæ ad omnes pertinet. Et est adæquatio vitæ, seu conuersationis ad regulam recte viuendi, id est ad legem Dei comprehendens omnia præcepta prohibita & consilia, hoc est omnia, quæ sunt de necessitate salutis. Et hæc pro nullius scandalo dimittēda est: respectu vero consiliorum, atque supererogationum euangelicæ perfectiōnis, non est simpliciter deserenda, sed forte vni homini singulari ad tempus differenda esset pro vitando scandalo alicuius. secundum enim Tho. vbi sup. Impletio consiliorum, largitio elemosinarum, & huiusmodi misericordiæ opera, quando non sunt de necessitate salutis, propter scandalum non sunt simpliciter omittenda: sunt tamen interdum occultanda, vel differenda propter scandalum puffedorum, quousque reddita ratione scandalum cesset. Quando autem obseruatio consiliorum, & impletio operum mi-

A doque cuiusquam crimen notum est, & omnibus execrabile apparet, vt nullos prorsus, vel non tales habeat defensores, per quos possit scisma contingere, nō dormiat seueritas disciplina. A contrario autem sensu, si potest scisma contingere, supersedendum est seueritati disciplinae. Et tamen non propter hoc dimittitur seueritas iustitiae, quin velit vnicuique quod suum est reddere quantum est de se: sed suspenditur propter maius periculum euitandum. Et tūc magis instandum est admonitionibus circa discretiones. Tho. vbi supra inquit: Poenarum infliccio in tantum habet rationem iustitiae, in quantum per eas crimina cohibentur. Si autē per poenarum infliccionem manifestū sit plura, atq; maiora crimina sequi: tūc poenarū infliccio nō cōtinebitur sub iustitia. Et in hoc casu a punitioe peccatorum cessandū est. Alex. de Ales, et distinguit aliter dicens: quia aliquando seueritas iustitiae, siue disciplinae dormire nō debet: cū aliqui quadam auctoritate peccatū, quod faciūt, defendūt ad modū hareticorū. Et hoc dat intelligere Isid. cū ait: Hi, qui neq; a vitio corruptio- nis emendatur, atq; hoc ipsum carnale delictum, quod admittunt, vindicare quadam superstitiosa temeritate nituntur, nec gradū honoris, nec gratiā recipiunt cōmunionis.

C Si vero non defendunt peccatum suum, & timetur scisma, vel aliud malū huiusmodi, debet dissimulari, cum multitudo peccat. Vnde August. ad Bonifacium ait, Cogunt multas inuenire medicinas multorū experimenta morborū. In huiusmodi causis, vbi per graues dissensionum scissuras, non huiusmodi hominis periculum: sed plurimorum strages iacet, detrahendum est aliquid seueritati, vt maioribus sanandis maculis charitas sincera subueniat. Hęc Alex. vbi supra. Et de hoc patet exemplum notabile, dist. 4. in cap. denique. vide ibi. & de hoc in Quadragesimali de Euangelio aeterno, sermone 38. artic. 3. bene. Tertia est veritas doctrinae, quae pertinet ad magistros & Prædicatores. Et hęc dimitti non debet, vbi est periculum communis erroris, nisi ante veritas doceatur: aut vbi notabilis profectus in electis finaliter speratur ex ea: aut vbi in electis notabile damnum salutis intemetur, nisi publicè doceatur. Nota in quantum est veritas pro aliquorum scandalo dimittenda. Aliās est pro loco & tempore tacenda, vel occultanda. Tho. vbi supra ait, Circa doctrinam duo consideranda sunt, scilicet veritas, quae docetur: & ipse actus

Veritas doctrinae.

docendi. Primum quippe est de necessitate salutis: vt scilicet contrarium veritati homo non doceat, sed veritatem secundū congruentiam temporis, & personarum diuersitatem. Et hoc exequatur ille, cui officium docendi incumbit. Et ideo propter nullum scandalum, quod sequi videatur, debet doctor, vel Prædicator prætermittā veritate docere falsum. Sed ipse actus docēdi inter spirituales eleemosynas continetur. Propterea de illo dictum est, sicut est dictū supra per ipsum Tho. cum agitur de veritate vitæ. De correctione vero fraterna dicit et vbi supra Tho. q. cum ordinata sit ad fratris correctionem, ideo in tantum computanda est inter spiritualia bona, in quantum homo subsequi potest. Quod siquidem non contingit, si ex correctione frater scandalum sumit. Proinde si propter scandalum euitandum correctio relinquatur, non tamen dimittitur spirituale bonum. Tertium est scandalum passiuum, & em Tho. vbi supra, scandalum passiuum importat quandam animi commotionem a bono in eo, qui scandalizatur. Nullus autem commouetur, qui firmiter inhæret immobili rei. perfecti enim soli Deo inhærent, cuius immutabilis bonitas est. Nam & si prælatis suis inhæreāt: nō quidem inhærent eis, nisi in quantum illi inhæret Christo, iuxta illud Apostoli. 1. Cor. 4. Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Vnde quātuncunq; videant alios dictis, vel factis se inordinate habere: ipsi tamen a sua rectitudine nō recedunt, iuxta propheticū illud, Qui cōfidunt in Domino, sicut mons Sion non commouebitur in aeternū, qui habitas in Hierusalem. Et ideo in his, qui p̄ amorem Deo perfectè adhærent, scandalum nō reperitur. vnde Propheta ait: Pax multa diligētibus legē tuā, & non est illis scandalū. Proinde super illud Matthæi 18. Qui scandalizauerit vnū de pusillis istis, qui in me credūt, &c. Hieronymus ait: Nota, q. qui scandalizatur, paruulus est: maiores enim scandala non recipiunt. Sed cōtra, videtur enim q. scandalum passiuum possit cadere in perfectos: nam Christus fuit in summa perfectione, tamen Matthæi 16. dicit Petro, Scandalum mihi es: quanto magis alij perfecti possunt scandalum pati. Ad quod dicendum, q. scandalum ponitur largè, pro quolibet impedimento. Vnde quia Petrus nitēbatur suæ passionis propositum impedire, dixit ei Dominus, Scandalum mihi es, id est, obstaculum. Et licet perfecti viri ex infirmitate carnis interdum incidat in aliqua

Scandalū cōter ceptum pro quolibet impedimento.

A qua peccata venialia, nō tamen ex aliorum dictis, vel factis scandalum sumunt, sed naturam scandalī, vel rationem: quia non accipiunt occasionem ruine: tamen potest esse in eis quædam appropinquatio ad scandalum, iuxta propheticum illud, Mei autē penē moti sunt pedes, id est, interiores. Hi sunt intellectus, & affectus, qui penē moti sunt de loco suo, qui est Deus. Hoc dicit propter primos motus, qui non sunt in potestate nostra. Propterea Ecclesiasticus 10. cap. admonet dicens, Si spiritus potestatem habentis, id est, demon, ascenderit super te, scilicet per primos motus, locum tuum, id est, Deum ne dimiseris, scilicet per scandalī susceptionem. Sequitur pene, id est, quasi effusi sunt gressus mei. Gressus intellectus est per cogitationes, & affectus per desideria pergens, quasi dicat. Ex impulsu quasi effusi sunt ad culpam per passiuum scandalum, quod per actiuum scandalum paratum est mihi. Sed iustus, & si tentatur ab eis, qui scandalum parant eis: tamen non consentit scandalum sumens. Tantum igitur peccatores, aut ex infirmitate, aut ex ignorantia, seu ex malitia scandalizantur, sicut superius dictum est. hęc de scandalo longius euaserunt, quā putaueram. Sed quia talis materia utilis est ad docendum, & vt ex omnibus supradictis proposita regula clarior fiat, non piget huiusmodi longius scripsisse. Iam igitur ad regulam redeamus, quæ ait q. inspiratio acceptabilis est, si delectatio, aut poena est sine occasione scandalī proximi a Deo illuminati: quod de delectatione, & poena spirituali, vel sensuali intelligendum est, cum inconsiderabiles deceptions in vtroque reperiantur: & a paucis cognoscantur, quæ omnes originem habent a propria voluntate, & a superbia spirituali, atque ab amore sui, diabolo miro artificio, & malitia sua hoc cooperante. Hęc profecto ab his, qui diuino radio illuminati sunt, facillè cognoscuntur. Propterea de talibus delectationibus, seu poenis, eis credendum est, nec eorum iudicia despicienda sunt, aliter absque deceptione esse non potest. Et hoc est occasionem scandalī præbere proximo a Deo illuminato: licet ipse verè iustus ex hoc scandalum non assumat. Et licet secūdum prædictam regulam summopere cauere debeamus, ne demus occasionem scandalizandi animas a Deo illuminatas: non minus tamen debemus cauere scandalizare infirmos, vel ignorantes, sicut ex præcedentibus patet. Et Apostolus

1. Corinth. 8. c. in fine ait. Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnes: in aeternum, ne fratrem meum scandalizem. Caritas enim, in qua Christus pro peccatoribus mortuus est, hoc exposcit. Ignari & inexperti in via spiritus, & cōmuniter omnes seculares sæpe ædificantur de poena, & de his, quæ cruciant, & affligunt: vtputa de Christiana poenitentia, de ieiunijs, & similibus: licet sine discretionē fiant. Et econtra scandalizantur de aliquibus, quæ delectant: licet quandoque forte nec venialia sint. At ecōtra qui diuino lumine irradiati sunt, oppositum iudicabunt: & verificabitur quod 1. Corinth. 2. c. Apostolus ait: animalis homo non percipit, id est, non perfectè capit: quia nō intelligit ea, quæ sunt spiritus Dei: stultitia enim est illi, quantum ad affectum. Ecclesiastici 1. cap. Execratio autem peccatoribus sapientia, & nō potest intelligere: scilicet spiritualia, quātum ad intellectum: quia spiritualiter examinatur, id est, probatur. Nam, vt dicitur Proverb. 18. Non recipit stultus verba prudentiæ, nisi ea dixerit, s. homo, quæ versantur in corde eius. spiritualis autem iudicat omnia. id est, intelligit, & discernit omnia iudicanda. Non tamen, secundum August. omnia, quæ continent diuinā scientia: sed quæ ad vitam, & iustitiam sufficiunt. Dicitur autem homo spiritualis, qui spiritum Dei rectorem habens secundum ipsum viuunt, atq; intelligit. Et ipse a nemine, s. homine carnali iudicatur, i. intelligitur, an bene iudicet, seu malè.

Decima regula discretionis est, quando in opere concurrunt aliqua delectatio spiritualis. Cap. 2.

Secunda regula discretionis subiungatur, quæ talis est. Inspiratio acceptabilis est, si absq; mortali culpa minor est delectatio naturalis cū vitio, q̄ prena virtuosæ crucis. Tria, de quibus superius dictū est, ad memoriam reuocanda sunt, ex quibus elucidari possit regula supradicta. Primo quippe supra in hac regula dictum est, q. in naturali delectatione ratio ipsi sensualitati confociata est, atq; in ea nec ratio, nec sensualitas in totum prædominatur: sed in ea corporales sensus quandoq; paululum delectantur vltra debitum ratio is, ex quo venialis committitur culpa. Ex hoc patet, quid est delectatio naturalis cum vitio. Exempli gratia: Hi a quibus ieiunia frequētantur, de lectabili appetitu manducant, q̄ ab eis delectatio

D 2 quando

A quando non ieiunant. Et hæc est delectatio naturalis, & fortè cum veniali culpa. Secundo in eadem quinta regula etiam declaratur, quod in delectatione sensuali, ratio sensualitati subiugata est, unde ortum habet mortalis culpa. Propterea in hac regula dicitur absque mortali culpa, id est delectatio naturalis in delectationem sensualem non transseat, & rationi dominetur appetitus inordinatus, & sensualis: ut puta quia ieiunans in tantam voracitatem prolabitur, quod in ingluviem, & peccatum gulæ ruit: quod facile contingere potest. Proinde 41. dist. in c. quisquis, Augustinus ait: Fieri enim potest, ut absque aliquo vitio cupidinis, vel voracitatis preciosissimo cibo sapiens utatur. Insuper autem sedissima gulæ flamma in vilissimum olus ardescat. Et sanius quisque maluerit more Domini pisce vesci, quam lenticula more Esau nepotis Abraham, aut hordeo more iumentorum. Non enim propterea continentiores nobis sunt plerumque bestie, quia vilioribus aluntur cibis. Nam in huiusmodi omnibus rebus non ex earum rerum natura, quibus utimur: sed ex causa vitandi, & modo appetendi, vel probandum est, vel improbandum, quod facimus. Et in c. delicta, idem ait: Delicta qualibet, si absque desiderio percipiuntur, non offiunt: & viles cibi appetentes accepti impediunt profectum abstinentiæ. Dauid enim aquam male cupitam effudit, & Helias carnes comedit. hæc ille. de Dauid. 1. Paralipomenon 12. de Helia vero. 3. Reg. 17. patet. Tertio vero declaratum est supra in prima regula, quod poena virtuosæ crucis est difficile opus virtutis amore portatum: sicut sunt paupertas, vigilia, ieiunium, & similia. Huius igitur sensus est, quod si principaliter homo ad virtutem laboriosam intendit: ut puta ad ieiunium, & abstinentiæ dilectionem: & tamen ieiunando delectabiliore appetitu comedit, quam non ieiunando: licet ibi veniale sit, tamen dum modo non transseat ad mortale vitium gulæ, non est dimittendum ieiunium propter veniale, quod ibi contingat: quia propter paruum vitium non est dimittendum opus virtutis magnæ, cum tale vitium possit stare cum charitate, secundum Sco. in 4. Quod de se ostendit Propheta, cum ad Dominum ait, Imperfectum meum, id est, imperfectio nem meam viderunt, sed per approbationem oculi tui, & in libro tuo, id est, in libro vitæ, omnes scribentur: scilicet tales infirmi. Et alibi idem ait, Pluuiam voluntariam, id est, charitatis donum gratis ab eo datum segrega-

bis Deus hereditati tuæ, id est, illis, qui tui electi sunt, & tamen infirmata est, sed per venialem culpam: tu vero perfecisti eam, sed per charitatem tuam. Hic tamen diligenter obseruandum est, ne tale leue peccatum transeat in grauitatem mortalis culpæ. Unde per Iob 24. c. Dominus ait, Dulcedo illius vermes, id est, delectabile mortalis culpæ, quæ tandem conuertitur in conscientie remorsum & corrosionem, Isa. vlti. Vermis eorum non morietur, id est, non sit in recordatione, sed conteratur quasi lignum infructuosum. Nam ut dicitur Matthæi 7. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur. Arbor, quæ fructum bonum non facit, est voluntas mala, quæ in quantum talis, facit opera mala. Et hæc excidetur, scilicet a consortio Beatorum, quod est grauisimum in damnatis, & in ignem mittetur, scilicet gehennæ sempiternæ. Et de hoc Chrysost. inquit: Duæ sunt poenæ, scilicet excidi, & in ignem mitti. Noui quod plurimi illam pertimescant gehennam: ego autem illius amissionem gloriæ amarius, quam ipsius gehennæ dico supplicium.

Vndecima regula discretionis est de bono opere proponendo, vel postponendo. Cap. 3.

Tertia discretionis regula subditur, quæ talis est. Cæteris paribus minus bonum pro maiori bono dimittendum est: ac per consequens maius bonum minori bono proponendum. Porro tria sunt bona presentis vitæ. Primum est magnum, secundum est maius, tertium est maximum. Primum temporale, secundum corporale, tertium est spirituale. Profecto naturalis iustitia hoc exposcit, quod magnum bonum pro maiori, & maius pro maximo postponatur, verbi gratia. Primo in temporalibus naturaliter quidem vnus florenus pro decem, & decem pro centum, ac centum pro mille, ut patet per experientiam, postponitur. Secundo patet hoc idem in corporalibus. incisio, seu amputatio vnus manus, vel pedis postponitur, ne homo exoculetur: atque oculi postponuntur, ne homo ipsa vita priuetur. Tertio quoque hoc idem patet in spiritualibus. Proinde Matth. 5. c. Dominus ait: Si oculus tuus scandalizat te, erue eum & projice abs te. Oculus iste dexter est conuersatio cum muliere cum sancta intentione, quod si scandalizat te, id est occasio tuæ ruine, seu occasio tuæ infamiae, erue eum & projice abs te. Vnde & Chrysost. ait: Erat mulier

A mulier religiosa, & respexi & dixi, debeo visitare illam assidue, ut illam instruam, & informem in bono. bonus est iste respectus. Factum est mihi in scandalum. eijciam ergo illud bonum respectu illius, qui factus est malus. Vel oculus dexter acquisita scientia est, vel clericalis status. Qui si cum discrimine propriæ salutis venit: quia nec aliter acquiri potest, erudendus & a se projiciendus est. Et subdens Dominus ait: Expedi enim tibi, id est, magis vitale, vel minus damnosum est tibi, ut peccet vnus membrorum tuorum, id est, scientia ista, quam habes: ut tuum membrum, vel tale studium, aut clericatus, quam totum corpus tuum, id est, tuipse, mittatur in gehennam. Item secundum ordinem nature primo necesse est postponere bonum temporale pro corporali. Unde Iob 2. cap. scriptum est, pellem pro pelle, id est, corpus proximi pro corpore proprio seruando: & cuncta, quæ habet, id est, scientiam huius mundi, & cuncta exteriora. dabit pro anima sua, id est, pro sua corporali vita seruanda, sicut & Ioh. 12. cap. cum dicitur: Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Et iterum Luca 14. c. Dominus ait: Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Secundo quoque necesse est postponere non tantum bonum temporale, sed etiã bonum corporale pro bono spirituali. De bono temporali ex se patet, ac et Ecclesiasticus 10. testificat dicens: Nihil est iniquius, quam amare pecuniam: hic enim & animam suam venalem habet. De bono corporali iterum Propheta ait, Qui diligit iniquitatem, id est bonum corporale: proponit spirituali, quod est iniquum: id est non est æquum. odit animam suam, id est facit, ac si odiret eam. Tertio insuper est necesse postponere bonum spirituale minimè pro minori, & minus pro paruo, & paruum pro magno, atque magnum pro maiori. Necnon & maius pro maximo. & de hoc in Apostolo Paulo exemplum patet, qui 1. Corinth. 1. de se ait: Non enim misit me Christus baptizare, sed euangelizare. Nam licet baptismi sacramentum sit necessarium ad salutem, ad maius, seu vtilius officium, scilicet prædicandi elegerat eum. Deus. Nam & populi conuertebantur ad baptismi fidem ex verbo Dei, non autem econuerso. Proinde Roma. 10. Apostolus ait, Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi,

scilicet per Apostolos prædicatum. Insuper dici potest, quod permitti valet veniale pro vitando mortali: & veniale minus pro vitando veniali maiori, & mortale minus pro vitando mortali grauiori. Primo quidem permitti valet veniale, ut euitetur mortale. Nam culpa mortalis in infinitum venialem excedit, cum culpa mortalis priuet infinito bono, quod est increatum. Per veniale vero tollitur quid creatum: ut puta feruor charitatis. Distantia autem priuationum ex his, quæ priuantur, mensurari habet: propterea mortali culpæ debetur æterna poena, veniali autem temporalis. Secundo vero permitti potest veniale minus pro vitando veniali maiori: ut puta in duplici genere venialium. Nam quoddam est veniale ex genere, ut puta ociofum verbum: ac quoddam est veniale ex causa, ut quod ex infirmitate, vel ignorantia perpetratur: quod quidem quandam excusationem habet. Leuius quidem videtur, ac per consequens potius permittendum veniale, quod sit ex causa: quam hoc quod sit in genere. Tertio etiam permitti potest mortale minus, ut euitetur mortale maius: Verbi gratia, causa de usura & furto. Nam & Deuter. 23. cap. Iudæis præcepit Dominus, dicens: non feneraberis fratri tuo ad usuram pecuniam, sed alieno. Secundum enim Alexan. de Ales, in 4. Non fenerari fratri, est ibi positum præceptorie, tanquam iustum naturale: quod vero subditur, sed alieno permissio comparatiua: atque ibi permissorie positum est, ea videlicet ratione, qua permittuntur minora mala, ne fiant gratiora. iuxta quod Deuter. 24. Repudiatio vxoris in lege permissa est, atque dato libello repudij diuortium fieri, & hoc ad vxoricidium euitandum. Nam cum essent auari, ne fierent fures: aut usurarij in fratres suos: permissum est eis posse usuras exigi ab alienis. Item Beatus Gregorius scribens Anglorum Episcopo de obseruantia ieiunij quadragesimalis, permittit inordinatum carniū esum in Dominico die Quinquagesimæ, sicut patet distinct. 10. cap. denique. vbi ait: De ipsa vero Dominica hæsitamus, quid nam dicendum sit, cum omnes laici & seculares illa die plus solito, & cæteris diebus accuratius cibos carniū appetant: & nisi noua quadam auaritate vsque ad medias noctes se ingurgitent, non aliter se huius sancti temporis obseruationem suscipere putant. Quod utique non ratione, sed voluntati, immo cuidam cecitati mentis ascri-

A bendum est. Vnde nec a tali consuetudine auerti possunt. Et ideo cum venia suo ingenio relinquendi sunt, ne fortè peiores existant, si a tali consuetudine prohibeantur: Vt enim Salomon ait, Prouerb. 30. c. Qui vehementer emungit, elicit sanguinem. Prædicta autem corruptela carnis priuuij per totam ferè Christianitatem quasi ir-reuocabiliter etiam inter plerofq; Dei seruos diffusa, atque permixta est. Nec tamen hoc fit sine graui culpa sequentium prædictam abusionem.

Duodecima regula, in rebus arduis, atque dubijs quid agendum sit. Cap. 4.

Quarta discretionis regula subiungatur, quæ talis est. In agendis dubijs & arduis ante operis inchoationem certitudo diuinæ voluntatis inuestiganda est. In talibus quippe operibus hæc certitudo tripliciter quæri potest. Primo per illuminatorum consilium, secundo per orationum patrocinium, vel subsidium; tertio per expectati temporis spatium. Primo inquam per illuminatorum consilium: Secundum enim Tullium in 2. Retho. Consilium est examinandarum gubernandarumque causarum subtilis animi prospectus. Quod quidem consilium ante magnarum rerum deliberationem quaerendum est. Nam secundum eundem Tullium vbi supra, Deliberatio est ante quodlibet inceptum plena maturitatis, & solertiae consideratio. Hæc quippe in rebus arduis necessaria sunt. Proinde Ecclesiastici 32. admonet, dicens: Fili sine consilio nihil facias. s. graue: & post factum non penitebis. Qualis autem consiliator esse debeat, declarat Ambros. 2. de offic. dicens: Aduertendum est, quodam in conquirendis consilijs plurimum valet vitæ probitas, virtutum prærogatiua; beniuolentiæ vsus, facilitatis gratia. Quis enim in ceno fontem requirat? Quis de turbida aqua potum petat? Itaque vbi luxuria est, vbi intemperantia est, vbi vitiorum confusio; quis inde sibi ad hauriendum existimet? Quis vtilem iudicet alienæ causæ, quem videt inutilem vitæ suæ? Quomodo enim poterò eum iudicare consilio superiore, quem video moribus inferiore?

Supra debet esse, cui me committere parum. An eum idoneum putabo, qui mihi det consilium, quod non dedit sibi? Et mihi eum vacare credam, qui sibi non vacat? Cuius

animam voluptates corrumpunt, libido deuincit, auaritia subiugat, cupiditas perturbat. & subdit: Talis debet esse, qui consilium dat, vt se ipsum formam alijs, atque exemplum bonorum operum exhibeat in doctrina, in integritate: vt sit eius sermo salubris, atq; irreprehensibilis, consilium vtile, vita honesta, sententia decora. Ad hoc idem Tobias 10. cap. ait, Consilium semper a sapiente perquire, ac contra Ecclesiastici. 8. cap. admonet: Cum fatuis ne habeas consilium: non enim poterunt diligere, nisi quæ eis placent. & cap. 37. ait, A malo consiliario serua animam tuam. Et ironice subdit: Cum viro irreligioso tracta de sanctitate, & cum iniusto de iustitia, & cum muliere de his, quæ æmulatur: & cum timido, de bello: & cum negociatore, de tractatione. id est, de mercium transportatione. Cum emptore, de venditione: cum viro liuido, de gratijs agendis: cum impijs, de pietate: cum inhonesto, de honestate, &c. Secunda certitudo eligendorum quæri potest per orationum patrocinium, seu subsidium. Nam, teste August. ratione melius soluetur dubia, quam inquisitione alia. Qui enim in talibus arduis, & dubijs se reperit, oret ad Dominum, & ad Sanctos eius, atque orare faciat, maxime seruos Dei, exemplo illorum, qui 2. Paralipomenon 20. ad præsidium orationum in rebus arduis confugientes dixerunt ad Dominum: Cum ignoramus quid agere debeamus, hoc solum residui habemus, vt oculos nostros dirigamus ad te. Multum valet generalis clamor, & oratio vnus populi, cum in magno discrimine est, & ignorat quid eligendum sit, sicut ego prædicando per Italiam pluries expertus sum. Et et Iudith 4. cap. exemplum patet. Nam vt ibi dicitur: Clamauit omnis populus ad Dominum instantia magna, & humiliauerunt animas suas ieiunijs ipsi, & mulieres eorum. Et induerunt se sacerdotes cilicio, & infantes prostrauerunt contra templum Domini, & altare Dei operuerunt cilicio, & clamauerunt ad Deum Israel vnanimiter, ne darentur in prædam infantes eorum, & uxores in diuisiones, & ciuitates eorum in exterminium, & sancta eorum in pollutionem. Tunc Elyachim sacerdos Dei magnus circūiuit omnem Israel, allocutusque est eos dicens: Scitote, quoniam exaudiuit Dominus preces vestras, si manentes permanentes in ieiunijs, & orationibus in conspectu Domini. Tertio insuper hæc certitudo eligend-

A eligendorum, si per prædicta duo non claret, quid eligendum sit, exquiri debet per expectati temporis spatium. Nam vt Seneca ait: maxime sunt contraria consilio festinatio, & ira. Velox consilium sequitur poenitentia. Multa quippe efficit tempus, quæ perficere non posset voluntas, seu ingenium, aut humana potestas. Tempus clarificat turbatum mare, ad maturitatem perducit fructus, animalia, pisces, & aues per illud suscipiunt incrementum. Vult quandoq; Deus non per Angelum, seu per alium modum, sed per medium temporis nos clarificare de eligendis, maxime si pe-seueramus in oratione. Mutatur siquidem tempus, & cum eo mutantur multa, & in omnibus clarificator consiliorum, & dubiorum est Deus, qui in Trinitate perfecta gloriosus, & magnus viuuit, & regnat per infinita secula seculorum, Amen.

F E R I A Q V A R T A post diem Pentecostes.

De multiplici lumine, quo cognosci possit, quæ sunt inspirationes implende, et quæ mereantur, & quid mereantur.

Sermo IIII.

*L*umina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte, ne quando dicat inimicus meus, prauulius aduersus eum, Psalmus vi.

Apta petitio humilis supplicatio, oratio grata ad acquirendam gratiã, & ad inclinandum ad misericordiam maiestatem Dei. Oret igitur hoc modo mens deuota ad Dominum postulans, ne decipiat in inspirationibus sub specie boni, & dicat, Illumina oculos meos. In quibus sacratissimis verbis triplicem gratiam, a Domino postulat, qui sic orat. Primo gratiam illuminantem, secundo gratiam gratificantem, tertio gratiam triumphantem. Primo enim gratiam illuminantem dicēs, Illumina oculos, scilicet tu Domine Deus meus, qui illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum. Duplex est oculus, scilicet exterior, & interior. Et sicut exterior duplex est, scilicet sinister, & dexter: sic quoq; interior, videlicet oculus cognitionis, qui est sinister; & oculus affectionis, qui est dexter. Oculus cognitionis obscuratur per ignorantiam. Vnde nescit co-

gnoscere, quæ sit inspiratio bona, vel mala. Atq; obscuratur oculus affectionis per concupiscentiam, quia scilicet nescit diligere, eo q; præponit transitoria sempiternis. Illuminatur aut oculus cognitionis per scientiam, & inspirationum discretionem, & oculus affectionis per virtutem, & virtutum dilectionem. Porro quandoque illuminatur oculus cognitionis, & obscuratur oculus affectionis. Proinde Numeri 24. mystice scriptum est. Dixit Balaam, filius Beor, dicit, homo cuius obscuratus est oculus. Balaam quippe populus vanus interpretatur. Qui enim vanitatem huius seculi quærit, oculum affectionis obscuratum habet. Hic sedus iniuit cum Naas, qui eruit eius oculum dextrum: In huius mysterium. 1. Reg. 11. cap. dicit Naas ad tales. In hoc feriam vobiscum sedus, ac eruum omnium vestrum oculos dextros. Naas quippe interpretatur serpens, aut augurans. Hic est callidus serpens, Genesis 3. Qui auguratus est Eux, dicens: Nequaquam moriemini, sed eritis sicut dii scientes bonum, & malum. Talis oculus affectionis sic obscuratus, quandoque illuminatur. In cuius mysterium. 1. Reg. 14. mystice scriptum est, quod Ionathas extendit summitatem virgulæ, quam habebat in manu, & intinxit in fauum mellis, & conuertit manum suam ad os suum: & illuminati sunt oculi eius. Ionathas quippe, qui donum columbæ interpretatur: illum, in quo est gratia, signare habet. Virga vero rigor iustitiæ est: cuius summitas est Euangelium Christi; quod perfectam iustitiam euidentius docet, teste Domino, qui Matthæi 5. inquit: Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam Scribarum, & Phariseorum, non intrabitis in regnum celorum. Fauus aut mellis, Dei misericordia est, quæ in duabus Christi naturis mystice demonstratur, in cera & melle: manum vero ad os conuertit, quod alios docet, primitus ipse facit. Atque cum virga fauum attrahit: qui per iustitiã, quæ in se ipsum facit, misericordiam Dei acquirit, exemplo Prophetæ, qui de se ad Dñm ait. Feci iudicium & iustitiam, nõ tradas me calumniantibus me. Et alibi inquit: Misericordia & veritas obuiauerunt sibi, misericordia Dei miserantis, & veritas hois se iudicantis, atq; de se iustitiam facientis obuiauerunt sibi, s. in osculo pacis. Et hoc modo illuminantur oculi Ionathæ, i. animæ poenitentis. Secundo sic orans postulat gratiã gratificantem, dicens: Ne unquam obdormiam in morte, id est in mortali culpa, scilicet ppter in-

A spirationum errorem. Aduertendum est tamen, quod differentia est inter dormire, dormire & obdormire: & ad literam se per ordinem habent. Nam ille dormitat, qui inter somnum & vigiliam, quasi medius est: & talis somnus non durat, sed talis homo vicissitudinarie excitatur. Dormire vero est perfecte capere somnum. Sed obdormire profundè dormire est, sicut litargicis accidere solet, qui nec attractionibus, nec percussionibus excitantur, sed tandiu dormiunt, donec soporem morte concludunt. Sic mysticè in morte dormitat, qui sapius peccat, & tamen cito poenitentiam agit.

B Dormit vero, qui diu poenitentiam differt. Ille vero obdormit, quem mala consuetudo ita premit, vt nec blandis allici possit, nec asperis excitari. Ad talem Prouerb. 23. Salomon ait: Eris sicut dormiens, in medio mari, & quasi sopitus gubernator amisso clauo: & dices: Verberauerunt me, & non dolui: traxerunt me, & non fensi. Hæc tria Ecclesiastici 43. mysticè exprimuntur, cum dicitur: Frigidus ventus aquilo flauit, & congelauit cristallus ab aqua. Aqua dormitationem, glacies dormitionem, cristallus vero obdormitionem designat. Tertio autem sic orans postulat gratiam triumphantem, id est, victoriam de inimicis suis dicens: Nequando dicat inimicus meus, præualui aduersus eum. scilicet in inspirationibus falsis finalem victoriam exultando contra eum dicat se adeptum: Quomodo autem, & quibus modis præualeat diabolus contra animam infelicem, mysticè Exodi 15. c. scriptum est, vbi dicitur: Dixit inimicus, persequar & comprehendam, diuidam spolia, implebitur anima mea. Euaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea. Inimicus iste, est ille de quo Matthæi 13. scriptum est, Inimicus homo hoc fecit. Septem gradibus anima a diabolo expugnatur: hic siquidem intellectus septem progressibus victoriâ obtinet contra hominem peccatorem, videlicet: Primo quippe insultat in suggestione, secundo luctatur in delectatione, tertio percutit in cõsensu, quarto spoliatur in actu, quinto præcipit in consuetudine, sexto hilarescit sibi in gloriatione, septimo præualeat in morte. Primo enim insultat in suggestione, ideo dicitur inimicus, s. inspirando: seu tentando varijs modis, sicut supra, sermone 2. artic. 1. & c. 4. plenius dictum est. talis insultus potestas dicitur tenebrarum. Proinde Lucæ 22. c. Dominus his, qui ve-

nerant, vt eum caperent, Matthæi 5. c. Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum. Secundo luctatur in delectatione: vnde subditur, persequar scilicet ad delectationem inducendo. Quod Dominus Lucæ 19. cap. vt rem flebilem demonstraret in mysterio, videns ciuitatem, id est talem animam in transitorijs delectantem: Fleuit super illam dicens: Si cognouisses & tu: quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Tertio percutit in cõsensu, & de hoc subditur: Et comprehendam quasi vngulis ferreis capitur, & tunc lethaliter vulneratur. Et de hoc Prouerb. 5. c. scriptum est. Iniquitates suæ capiunt impiu, quia peccator nisi per consensum mortalis culpe a diabolo capi nõ possit. Quarto aut spoliatur in actu: vnde subdit, diuides spolia. Secundum enim Alex. de Ales, cõsensu mortalis culpe, priuat gratia gratificante, q̄ quidè vestis nuptialis est. Sed mortale opus priuat gratijs gratis datis, q̄ s̄m demerita diuino iudicio ad diuidendũ, & disperdedũ datur in manib. inimici. Quinto præcipit in cõsuetudine, & de hoc subdit, implebitur anima mea. Proinde cõsuetudo abundans, & electissima pitãtia diaboli dici pot. De qua Abacuc. 1. c. ait: Incrassata est pars eius, & cibus eius electus. Sexto hilarescit, s. in gloriatione, hoc est quia peccatores gloriatur, cū male fecerint: & exultat in rebus pessimis, vt dicit Prouerb. 2. c. Ad talem Propheta inquit: Quid gloriaris in malitia, qui potes es in iniquitate? Et de tali lingua diaboli subditur, euaginabo gladium meum. Nã lingua taliter gloriatur, gladius diaboli est, sicut Propheta inquit: Et lingua eorum, s. talium peccatorum, gladius acutus, s. dæmonis est. Vagina talis gladij, est os eorum, sicut Propheta inquit, Et gladius in labijs eorum. hunc autem gladium diabolus tunc euaginat, cū peccator de sceleribus publice gloriatur. Septimo vero præualeat in peccatoris impenitentis morte. Et de hoc subditur, Interficiet eos manus mea, quod efficit diabolus, cū impenitens morit in peccato. Et de talibus Propheta inquit, Mors peccatorũ pessima. Et tunc præualeat diabolus contra peccatorem in pugna: propterea vbi supra orat Propheta dicens: Nequando dicat inimicus meus, præualui aduersus eum, sicut predictum est, triplicem prædictã petitionem exaudit Deus. huic triplici gratiarũ petitioni humiliter postulantis gratissimè respondit Dominus in Psal. 31. dicens: Intellectũ tibi dabo, & instrua te in via hac, qua gradieris:

A diaris: firmabo super te oculos meos. Primo quidem petierat gratiam illuminatam dicens, Illumina oculos meos. Et huic respondet Dominus, dicens: Intellectum tibi dabo: maxime quadruplicis inspirationis, scilicet vt quatuor intelligas & cognoscas. Primo præsentia, secundo æterna, tertio pœnas, quarto te ipsum. Primum reddit hominem expeditum, secundum hominem feruidum, tertium timidum, quartum sollicitum. Primum enim reddit hominem expeditum. Qui enim cognoscit præsentia, contemnit atque relinquit ea, iuxta illud Naum 3. Omnis, qui vidit te, respiciet a te: & sic homo redditur expeditus. Secundum reddit hominem feruidum. Qui cognoscit æterna bona, desiderat illa: & sic fit feruens ad acquisitionem eorũ, sicut de se testatur Propheta dicens, Viã matorum tuorũ cucurri, s. effectu & opere. Cum dilatasti cor meum. s. in notitia æternorum. Tertium reddit hominem timidũ. Qui enim cognoscit pœnas, horret eas & fit timidus dicens, Timor & tremor venerunt super me & cõtexerunt me tenebræ. Quartum reddit hominem sollicitum. Qui enim cognoscit seipsum & debilitatem suam, sollicitus fit, quia non confidit de fortitudine sua. Patet exemplum de vetulis debilibus: quæ quando peregrinantur, ita sollicitè sunt quæ tantam dietam faciunt, quantam viri fortes atq; equestres. His quatuor inspirationibus intellectus illuminatur. De quo Propheta ait: Intellectus bonus omnibus facientibus eum, laudatio eius manet in seculum seculi. Secundo autem petierat gratiam gratificantem dicens: Ne vnquam obdormiam in morte, ne quando dicat inimicus meus, præualui aduersus eum. Qui tribulat me inimici, &c. Et huic petitioni respõdet, Et instrua te, s. quomodo gratiam gratificantem acquiras, & in ea vsq; in vltimũ persequeres. Dat quippe intellectum & instruit Dominus tribus modis. Primo per inspirationem, secundo per prædicationem, tertio per tribulationem. Primo enim dat intellectum & instruit per inspirationem. Vnde Iob 4. c. ait. Porro dictũ est a me verbũ abscõditũ & quasi furtiuè suscepti auris mea venas susurrj eius. Et j. Io. 2. iterum Ioã. ait: Non necesse habetis, vt aliquis doceat vos: sed vnctio eius docet vos de oĩbus. Secundo per prædicationem. vnde propheta inquit, Declaratio sermonum tuorũ illuminat & intellectũ dat parulis. Tertio per tribulationem. Proinde Isa. 28. c. ait, sola vexatio dabit intellectu-

atum auditui. Et Iob 33. ait, quod Dominus minus homines instruit disciplina. Tertio autem postulauit gratiam triumphantem, dicens: Ne quando dicat inimicus meus, præualui aduersus eum. Et tali petitioni respondet, dicens: In via hac, qua gradieris, firmabo super te oculos meos. In quibus verbis notatur respectus misericordie Dei, & custodia contra omnes illi animæ aduersantes. Non enim ait tantum, Ponam super te oculos meos, scilicet, vt triumphes: sed ait, firmabo, id est, ponam: & non remouebo super te, scilicet illuminatum, oculos meos, id est, gratiam, & misericordiam meam, sicut Sapient. 4. scriptum est: Gratia Dei, & misericordia est in sanctos eius, & respectus illius super electos eius. sed quia Sapientia 1. scriptum est, quod Spiritus sanctus aufert se a cogitationibus, quæ sunt sine intellectu: Propterea quilibet nostrum instantissimè a Domino postulare debet, atque orare, & dicere cum Propheta, illumina oculos meos ne vnquam obdormiam in morte, ne quando dicat inimicus meus, præualui aduersus eum. Et tunc fidelis anima merebitur audire ab eo, intellectum tibi dabo, & instrua te in via hac, qua gradieris, firmabo super te oculos meos. De tribus quasi per triplicem illuminationem Dei circa materiam inspirationum possumus erudiri. Primo, quæ inspirationes sunt meritorie: secundo, quare sunt meritorie: tertio, de quo sunt meritorie. Vel aliter. Primo, quæ sunt quæ merentur: secundo, quare merentur: tertio, quid merentur.

ARTICVLVS PRIMVS

De inspirationibus, quæ meritorie sunt. H

Irima illuminatio illuminat intellectum ad intelligendum, quæ sunt inspirationes, quæ sunt meritorie, seu quæ merentur. Circa quod aduertendum est, quod ad hoc quod aliquod opus inspiratum sit meritorium, tria necessario requiruntur. Primo, scilicet, quod opus fiat in charitate: secundo, quod fiat ex charitate: tertio, quod fiat ad charitatem. Primo inquam necesse est, quod opus inspiratum fiat in charitate: quia opera, quæ extra charitatem sunt, mortua sunt, quemadmodum carbo extinctus. Secundo, quod fiat ex charitate. Multa enim fiunt in charitate, quæ tamen meritoria minimè sunt

A ex eo, quod non sunt ex charitate. Tertio, quod fiant ad charitatem. hoc est ad bonum referibile fit, quia mala bona intentione non possunt fieri, alioquin absurditas sequeretur, scilicet quod idem opus esset meritorium, & demeritorium, & de hoc latius dicitur infra, artic. 3. in 1. c. circa finem. In merito etiam inspirationum tria ex parte hominis requiruntur. Subiectum, quod est anima: Liberum arbitrium, & intentio, seu finis. His tribus ad merendum in ipsis inspirationibus respondent tria ex parte Dei. scilicet gratia, virtus, & charitas. Gratia quidem reddit subiectum Deo gratum, cum inspiratur. Virtus autem animae habilitat liberum arbitrium, scilicet ut assentiat inspirationibus sanctis. charitas vero intentionem dirigit ad finem debitum. His praemissis aduertendum est, quod omnium inspirationum sanctarum, quae in praesenti seculo dantur, & dignae sunt adimpleri, quaedam sunt adimplenda voluntate, & opere; quaedam voluntate & non opere; quaedam opere & non voluntate.

De inspirationibus, quae meritoriae sunt, quando voluntate & opere adimplentur. Cap. 1.

Irimo enim sunt quaedam inspirationes, quae sunt meritoriae, & implenda voluntate & opere. Et haec sunt, quae formatae sunt secundum duodecim regulas praecedentis sermonis, quae debent, ut dictum est, voluntate & opere adimpleri. Exemplo Domini Iesu Christi, de quo Philip. 2. cap. ait Apostolus. Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Iesu, qui scilicet pro nobis voluntate, & opere mortem sustulit super lignum. Profecto in inspirationibus, quae sunt secundum duodecim regulas supradictas voluntas sine opere, & opus sine voluntate placere non potest. Proinde Propheta inquit, voluntarie sacrificabo tibi. Ait enim voluntarie, non coacte. Non enim placent Deo coacta seruitia, ut ait August. Hinc Exo. 25. cap. Dominus in mysterio inquit: Ab omni homine, qui offert vultus accipies primitias. Et addit, sacrificabo tibi, scilicet sacrificium boni operis. Et alibi ait, Tunc acceptabis sacrificium iustitiae oblationes, & holocausta. Et iterum. Sacrificate sacrificium iustitiae, quod est opus bonum. Et Iacobi 2. Fides sine operibus mortua est. Si igitur praedictae inspirationes voluntate

& opere adimplentur in charitate trium meritoria sunt. Primo vitae aeternae; secundo augmenti gratiae, tertio remissionis poenae. Primum praemium vitae aeternae, scilicet substantialis gloria radici operis correspondet, videlicet charitati. Secundum autem praemium: scilicet accidentale, correspondet generi operationis, sicut est augmentum gratiae, quae operibus excellentibus, & operibus supererogationis maius augmentum gratiae, quam alijs operibus erogatur. Tertium vero praemium, scilicet remissio poenae poenae operis correspondet. Vnde & opera, quae magis poenalia sunt, magis meritoria sunt remissionis poenae. Regula quippe theologica est, quod poena poenae resolutoria est. Aduertendum est tamen, quod licet tota vis merendi aeternam vitam, & etiam alia bona, consistat in charitate: non tamen totus merendi effectus consistit penes magnitudinem charitatis, sed etiam penes magnitudinem operis, sicut patet in merito remissionis poenae: quae non solum consistit in charitate, sed etiam in operibus, quae poenalia sunt, sicut patet in Christo, qui meruit nobis aperitionem ianuam paradisi, scilicet cum effectu. Hoc autem meritum non erat solum in charitate, sed in charitate, & in excellentia operis laboriosis, videlicet in sua sacratissima passione. Secundum enim Alex. de Ales, in 2. q. 33. opera praedictarum operationum voluntarie facta in charitate ad septem valent. Primo ad gratiae augmentationem. Vnde Aug. Charitas meretur augeri, & audita meretur perfici. Secundo ad habilitationem, scilicet ad bonum opus. Vnde 2. Corinth. 9. Ut abundetis in omne opus bonum: scilicet operari debetis. Tertio ad dimissiones: scilicet poenae debitae, vel iniunctae. Thob. 12. Eleemosyna a morte liberat, ipsa etiam purgat peccata. vnde Luca 11. Dominus ait: Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Quarto ad abbreviationem, id est ad celeritatem transitum purgatorij. Vnde Prouer. 13. c. Salomon ait, Redemptio animae viri diuitiae suae. Glo. qui animam suam vult redimere ab ira futura, congreget diuitias bonorum. Ira enim ibi dicitur purgatoria poena. Quinto ad minorationem, scilicet cuiusdam poenae in gehenna, videlicet conscientiae vermis, scilicet ut damnatio tolerabilior fiat. Sexto ad peccati reoordationem, scilicet in praesenti, quod fit per naturam operis virtuosum, quod semper vitij naturaliter, & multipliciter aduersatur. Septimo ad gloriam accidentalem. Nam sicut ex parte malorum, quae plura mala fecerunt, amplius angustia-

Agustianum conscientiae vermis: ita ex altera parte numerositas operum bonorum augmentum facit in gaudio paradisi de operibus bonis. Sed hoc praemium non est de substantiali, sed de accidentali gloria Beatorum. Addi potest octaua, quia valet opus bonum ad edificationem, scilicet proximorum. Vnde Bernardus ait. Intentio sufficit ad meritum, actio ad exemplum. Alij quaedam alia ponunt, quae in his verbis continentur.

Incondat, stabilit, auget, peccata remittit: Debilitat, remouet, exercitat, atque repellit.

Bait enim incondat, scilicet mentem: stabilit scilicet virtutes: auget, scilicet meritum accidentalis praemij: peccata remittit, scilicet quantum ad poenam, quae iam remissa sunt quo ad reatum. Debilitat, scilicet fomitem: remouet, scilicet accidiam: exercitat, scilicet hominem in assuetudine boni: atque repellit, scilicet tentationes diaboli.

Quando inspirationes debent voluntate, & non opere adimpleri & de merito & causis earundem.

Cap. 2.

Secundo sunt quaedam inspirationes, quae adimpleri debent voluntate & non opere: ut puta quae continentur in 2. q. 4. 5. atque 10. & 12. regula, de quibus in praecedenti sermone dictum est. Et hoc contingit duplici ex causa. Aut propter defectum operantis, aut propter defectum circumstantiarum. Primo propter defectum operantis, verbi gratia, habet quidam voluntatem feruentem martirium pro Christo pati: aut viuere solitarius in desertis, ieiunare in pane & aqua, pati nuditate & fame, & in multis asperitatem ducere vitam: sed imperseuerantiam timens atque astutias diaboli, & inexperience: necnon & fragilitatem suam, abstinere a praedictis voluntatem seruendam tenens, si possit talia operari. Secundo propter defectum circumstantiarum: ut puta cum quis vellet conuersari sepius cum aliqua muliere ad illius eruditionem in vita spirituali: tamen ab hoc abstinere, ne inde scandalum oriatur, & sic de similibus. Tunc Deus talem voluntatem acceptat, quasi opere impleta fuisset, quia 1. Regum. 5. cap. scriptum est, Melior est obedientia quam victimarum. Melius est voluntate obedire, quam opere victimare. Aduertendum est tamen, quod secundum Alexand. de Al. in 2. q. 33. quod ut ait Aug. in lib. confessi. duplex est voluntas, scilicet plena & semiplena: plena dicitur, quando nihil deest ex parte volentis, qui faceret si posset: & tunc voluntas pro facto ad meritum vel demeritum reputatur. Si autem potest facere: principaliter imputatur ei ad meritum voluntas vel intentio tantquam radix operis, non quod opus ipsum non faciat ad meritum, vel demeritum, sicut in praecedenti cap. dictum est. Quod dicitur in glosa super illud Psal. Et tu remisisti impietatem peccati mei: votum pro operatione reputatur. Et illud quod dicitur in glosa super illud Psal. Manus vestrae concinnant. Quicquid vis & non potes, Dominus factum computat. Et super illud, in mandatis eius volens nimis. Sufficit velle, si perficiendi mandata desit facultas, & similes, Sanctorum autoritates referuntur ad voluntatem plenam, ubi non est facultas perficiendi. ubi vero est facultas perficiendi, ibi praeter voluntatem perficiendi opus ad meritum vel demeritum facit. Si vero voluntas semiplena est: tunc illa sola non facit ad meritum vel demeritum, nisi forsitan veniale. Huius rei gratia potest quari de aliquo, qui habuit voluntatem plenam exeuntem in opus: & alio etiam qui habuit voluntatem plenam, sed non exeuntem in opus, quia non aderat facultas: utrum ad paria praemij, seu poenae iudicentur. Dicendum quod in bonis & in malis est differenter quoddammodo, & quoddammodo similiter. primo quidem in bonis sic est, quod praemium substantiale est, quod consistit in visione Dei, & est praemium adiunctum seu accidentale, quod consistit in gaudio de aliquo bono praecedenti perpetrato, vel aliquo in praesenti superaddito. Quantum ad praemium substantiale: parificatur voluntas plena, ubi deest facultas voluntati plenae, ubi adest facultas cum actu, dummodo sit par charitas, siue par gratia gratum faciens. Quantum vero ad praemium adiunctum, siue accidentale, plus meretur voluntas plena cum actu, quam voluntas plena sine actu: & non solum quantum ad adeptionem boni, sed etiam quantum ad dimissionem mali poenae. Secundo vero in malis sic est, quod ratione voluntatis plenae & etiam ratione actus debetur poena, & propter hoc qui habuit voluntatem plenam cum actu, plus punitur quam qui habuit voluntatem plenam: sed non cum actu, quantum ad afflictionem actualem: sed quantum ad carentiam visionis Dei aequales utique sunt in poena. Ex his patet de isto primo, qui vult pati martirium, & non sustinet: & de illo, qui vult sustinere,

A nere, & sustinet. Nam volenti plene facultate deficiente, debetur aurea, id est specialis gloria. Cum autem est superadditus actus, aureola sibi debetur: & sic ad paria iudicantur, quantum ad primum: sed non ad paria quantum ad secundum.

De inspirationibus, quæ sunt opere & non voluntate adimplendæ, & de causis & merito earundem. Cap. 3.

Tertio sunt quædam inspirationes, quæ adimpleri debent opere & non voluntate, & hoc si operari non contra dicit alicui regulæ de duodecim iam prædictis. Duo quippe inducunt, ut prædictæ inspirationes voluntate atque opere impleantur. Primum est obedientiæ necessitas; secundum excessiua charitas. Primum inquam est obedientiæ necessitas, ut cum quis per obedientiam necessario cogetur habitare cum mulieribus, aut cum turbis, & interesse epulis: necnon & coniugale actum sola obedientia diuini præcepti cum omni honestate, ut est possibile exercere, sicut fecerunt propheta. Et hoc habet locum in actibus Christi condescensiuus. Præterea Io. 6. ait: Descendi de cælo non ut faciã voluntatem meam, sed eius qui misit me. Et in hoc nos docuit Chrs, q̄ alterius voluntatē semper nostræ præponere satagamus, si potest absq; peccato fieri. Secundum est excessiua charitas, & propter charitatē necessitas. Sicut quippe multa, quæ difficilia sunt ex circumstantijs extrinsecus annexis, sicut difficilius est abstinere cum delicata cibaria apponuntur, difficilius est temporalia bona cõtemnere cū offeruntur, difficilius est continere in consortio seminarum & cõsimilia. Sed hæc per accidens quandoq; meritoria sunt: sed directè & in quātū est de se magna via sunt ad ruinam. Propterea vir prudens talia fugere debet, nisi magno & euidentissimo salutis animarum profectu cum probabili securitate sui velit hæc sustinere ad tempus.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De duodecim rationibus, quare inspirationes sanctæ opere adimpletæ meritoria sunt.

Secunda illuminatio, illuminat intellectum ad cognoscendum, quare inspirationes sunt meritoria, seu quare meretur: cum enim dicit Isai. 64. c. quasi pã-

nus menstruata, omnes iustitiæ nostræ. Et Apostolus 8. c. ad Ro. etiam attestatur, q̄ non sunt condignæ passionibus huius tēporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis, quomodo possumus ex sanctis inspirationibus promereri maximè gloriam sempiternam. Ad intelligentiam ergo dicendorum aduertendum est, q̄ triplex est meritum, scilicet congrui, digni & condigni. Meritum congrui est, per quod disponitur subiectum, ut recipere possit gratiam secundum rationem iustitiæ Dei. Istud disponitur, merè nominatur, dum. s. homo facit, q̄ in se est. Meritum digni dicit idoneitatem operantis ad assequendū illud, quod meretur. Meritū vero condigni dicit æqualitatem meriti ad ipsam remunerationem. Dico tamen æqualitatem non quantitatis, sed proportionis. Quod patet, quia Deus semper remunerat supra meritum, sicut & punit citra condignum. Vnde non est meritum & præmium æqualis quantitatis, sed proportio tantum: quia apud Deum nō est iustitia commutatiua, cū nulli debeat quicquam, sed tantum distributiua. Dicitur autem iustitia commutatiua, iustitia fori, qua datur pro denario vnus panis, vel brachiū panni pro vno grosso. Iustitia vero distributiua est principium, qua distribuuntur dona secundum proportionem ad merita: & hæc est apud Deum. Vnde j. Cor. 3. Apostolus ait, Vnusquisq; mercedē propriam accipiet secundum suum laborem. Et Apoc. 22. Ecce venio cito & merces mea mecum est dare vnicuique s̄m opera sua. Et possunt esse themata in præsentis articuli. His præmissis dicendum, q̄ homo propter adimpletas sanctas inspirationes, condignè meretur gloriam sempiternam, & de hoc assignari possunt duodecim rationes, quas sub triplici quaternario subiungamus.

Primæ quatuor rationes, quare sanctæ inspirationes cum implentur, meritoria sunt. Cap. 1.

Primæ quatuor rationes, quare homo ex acceptatis inspirationibus promeretur, antea subiungantur. Meret enim primo propter gratificationem, secundo propter conformationem, tertio propter oppositionem, quarto propter illustrationem. Primo inquam meretur propter gratificationem, seu electionem: quia Deus dignatur sibi gratificare seu gratum facere & eligere hominem, sicut

A sicut Io. 17. c. Apostolis & omnibus electis suis ait: Ego vos elegi de mundo, non vos me elegistis. Porro si ex nobis ad Christum conuerteremur, nos Christū prius elegissemus. Sed quia hoc sine Christi gratia habere nō possumus, s. vt ipsum diligamus: ideo ipse per gratiam simul elegit nos, vt & nos postremo ipsum per dilectionē eligamus, cui potissimè seruire velimus. Secundo meretur propter conformationem: scilicet ad voluntatem Dei, quæ patet in diuinis præceptis, seu consilijs & alijs signis voluntatis Dei. Vnde de tali homine propheta inquit: In lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. id est in prosperis & in aduersis. Tertio meretur propter oppositionem. Est quippe laboriosa propter voluntatem & naturam ex peccato corruptam, quæ semper tendit ad ima. Proinde Dominus inuitans ad ea, quæ difficilia. i. sursum sunt, Io. 12. c. inquit: Si quis mihi ministrat, me sequatur: scilicet ad superna. Et vbi ego sum, illic & minister meus erit: scilicet in gloria sempiterna. Quarto meretur propter illustrationem: scilicet, quam vera & virtuosa inspirationis operatio parit. Verbi gratia, de opere fidei inspiratæ in Io. 7. c. Dominus ait: Si quis voluerit voluntatem eius, s. Dei facere, cognoscat de doctrina mea, vtrum ex Deo sit. Quia, teste Augustino, Intellectus est merces fidei. iuxta quod Isa. 7. c. ait: Nisi credideritis, non intelligetis. Noli ergo querere intelligere, vt credas: sed crede magis, vt intelligas. & Io. 16. c. iterū Dominus ait, Spiritus veritatis. i. spiritus sanctus, quæ est veritas per essentiam & effectiue, quia anima in qua spiritus sanctus est, corde, ore & opere diligit veritatem. sequitur, docebit vos omnem veritatē. i. illuminabit vos de omni veritate necessaria ad æternam salutem.

Secundæ quatuor rationes, quare inspirationes sanctæ opere adimpletæ meritoria iudicantur. Cap. 2.

Secundo subiungamus alias quatuor rationes. Meretur inquam homo ex inspirationibus acceptatis. Primo propter subiugationem, secundo propter exemplationem, tertio propter affectuosam dilectionem, quarto propter miserationem. Primo inquam propter subiugationem. Nam acceptatio inspirationum bonarum est contra propriam libertatem & voluntatem. sed in eis eligit anima se subiugare

voluntati diuinæ & per ipsam inspirationem copulatur humana voluntas cum voluntate Dei atque fit receptaculum eius. Proinde Isa. 62. cap. Dominus ad talem animam ait, Vocaberis voluntas mea in ea. Secundo propter exemplationem. Opera quippe inspirationum sanctarum præstant intuentibus exemplum bonum, atque inducunt & incitant animas ad salutem: ita vt homo omnibus videntibus dicere possit illud, quod Ioan. 13. Dominus ait: Exemplū enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci & vos faciatis. Tertio propter affectuosam dilectionem. Differunt quippe affectio & dilectio. Nam dilectio & charitas stant in voluntate mentis: affectio vero est feruor dilectionis redundans in corpus seu in sensum carnis. Inspirationes igitur sanctæ ad vtrumq; inducunt: & quanto illa in homine maiora sunt, tanto anima plus meretur, sicut scriptum est: Vbi charitas & amor, Deus ibi est, s. secundū prædicta merita multiplicans & acceptans & efficacia Dñi sui in merito cooperans. Quarto propter miserationem. tanta est enim imperfectio hominis cuiuscūq; q̄ nullus est qui omnē corruptionem culpæ atq; pronitatē a se expellat, & cor suum toto posse in Deū ire faciat: sed secundum Ansel. in lib. Cur Deus homo, minimū peccatum, quod dari possit, tanti pōderis est, q̄ prius deberet homo pmittere totū mūdum perire, antequam minimum peccatum seu nutum faceret cōtra voluntatē Dei. Ex quo sequitur, q̄ nulla iustitia propria per se sumpta pro isto satisfacere posset. Sed misratio Dei sanctissima non tantum hoc operatur, verum etiã facit, q̄ acceptatæ inspirationes meritoria sunt. Tanto igitur illi amplius necessaria est ipsa misericordia Dei, vt inspirationibus promereri valeat, q̄ multa & grauiā perpetravit. Et his relinquitur, q̄ in quolibet homine non nisi ex misericordia Dei acceptatæ inspirationes meritoria sunt. proinde Grego. in moral. ait: Si. n. remota pietate discutitur opus nostrum, p̄na dignū est q̄ remunerari præmijis præstolamur. Est igitur aduertendum, q̄ misericordia Dei est essentialis causa iustitiæ nostræ, alias simpliciter iniustitia esset. Profecto nisi mens nostra diuinæ misericordiæ innitatur, non potest in se habere verum habitum charitatis seu gratiæ & iustitiæ veræ. Proinde si quis propriæ iustitiæ inniteretur, extimās & præsumens q̄ nullo modo sibi debeat denegari præmium sempiternum, ita q̄ credit & sentit quod ad hoc

A hoc nõ indiget gratia & misericordia Dei, huius iustitia pura iniustitia & summa superbia est, & de talibus Rom. 10. Apost. ait: Ignorantes Dei iustitiam & suam quærentes stateræ iustitiæ Dei non sunt subiecti. Et 3. c. iterum ait, q̄ ex operibus legis non iustificabitur omnis caro. Et sequitur, vbi est ergo gloria tua? Exclusa est, & c. Nec mirũ, quia nostra iustitia seu charitas nostra a Dei pietate emanat & eius expressa similitudo est. Vnde habet eam, p̄ principio effectiuo & pro principali obiecto & pro clausula & pro fine. Propterea non decet liberalitatem misericordiæ Dei parua reddere suis.

B Tertia quatuor rationes, quare inspirationes sanctæ opere adimpletæ meritoque sint. Cap. 3.

Tertio superaddantur quatuor aliæ rationes. Meretur etiam homo, si inspirationes acceptat, primo propter diuinam ordinationem, secundo propter diuinam promissionem, tertio propter diuinam voluntatem seu volitionem, quarto propter diuinam amationem seu dilectionem. Primo inquã meretur homo propter diuinam ordinationem. Cũ enim ipse Deus & eius gloria sit præmiũ inspirationũ adimpletarum, quis dicet q̄ aliquod opus nostrũ omnino sufficienter sibi, obligaret Deũ ad hoc q̄ det nobis seipsum per modum gloriæ sempiternæ, nisi q̄ ipsemet sic in sua infinitissima sapientia ordinaret. Vnde si sumatur meritum nostrum s̄m illam proportionem, s̄m quam mercenarius promeretur stipendium suum: sic gloria Dei nunq̄ sub merito cadit: quia ibi est proportio quasi cuiusdam appendentiæ: hic vero in infinitum vnum alterum superexcedit, q̄ tamen & misericorditer diuina ordinatione sancitum est. Secundo meretur propter diuinam promissionem: in hoc apparet liberalitas Dei retribuētis, quem parua retribuere minime decet. Quod enim impletæ inspirationes meritoria sint, est quoddam ius diuini pacti seu diuinæ promissionis, quamuis illa sit gratis & ex gratia facta. Proinde Apostolus ad Titum. j. c. ait: Paulus seruus Dei, Apostolus Iesu Christi s̄m fidem electorum Dei & agnitionem veritatis, quæ s̄m pietatem est in spem vitæ æternæ, quam promisit qui non mentitur Deus ante tempora secularia, & sicut Num. 23. c. scriptũ est: Non est Deus vt homo, vt mentiat: neque vt filius hominis vt mutetur:

dixit enim, & non faciet: locutus est, & nõ implebit. Tertio meretur propter diuinam voluntatem seu volitionem. Postulat enim hoc ius diuinæ voluntatis & causalitatis. Profecto iustũ est, q̄ illud quod Deus vult fieri, fiat. Vult autem propter impletas inspirationes atq; per gratiam nos saluare & per illam nos efficaciter perducere ad gloriam sempiternam. Sed, sicut Propheta inquit: omnia quæcunq; voluit, Dominus fecit in celo & in terra, in mari & in omnibus abissis. Et Isa. 46. c. Dominus ait: Cõsilium meum stabit & omnis voluntas mea fiet. Vocat. s̄. per inspirationes aues. i. contemplationes, & de terra longinqua. i. de peccatorum statu, virum voluntatis meæ, s̄. in vita actiua. Et vt dicitur. 1. 2. c. ad Ro. hæc est voluntas Dei bona, quo ad gratias gratis datas: beneplacens, quo ad gratiam gratificationem: & perfecta, quo ad gloriam triumphantem, quæ omnia in retributionem inspirationum adimpletarum dispensat Deus s̄m q̄ postulat ius voluntatis suæ. Quarto autem meretur propter diuinam amationem seu dilectionem. hoc enim exposcit ius amicitia Dei. Iustum profecto est, vt quem Deus in sua amicitia constituit & sibi amicum facit & eum diligit, vt amicum, immo vt filiũ seu sponsam, est inquam iustum q̄ ei sicut amico fiat. Et ab isto profecto iure, & ab hac proportione, motus Apost. 2. Timo. 4. c. ait. Reposta est mihi corona iustitiæ, quæ reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex. In fine huius articuli notanter aduertendum est, q̄ omnes virtutes, siue mentales, siue corporales, cruciantes seu delectantes, agendo aut patiendo, tantum meritorie sunt in salutem, quanta est perfectio harum 1. 2. rationum, de quibus in hoc articulo dictum est: quia ex eis meritum originem habet & fundamentum.

ARTICVLVS TERTIVS.

Quod mereatur quodcunq; genus inspirationum, siue bonarum siue malarum.

Tertia illuminatio illuminat intellectum ad cognoscendum, de quo inspirationes sunt meritoria, seu quid merentur. Sicut enim supra sermone 2. artic. 1. ostensum est: septem sunt inspirationum genera. Quarum tria prima remunerantur in bonum, duo sequentia remunerantur in malum, duo vero vltima vario modo remunerabilia sunt.

Quæ

A Quæ sunt inspirationes, quæ remunerantur in bonum & quibus bonis. Ca. 1.

Prima inquam tria genera inspirationum, s̄. diuinæ, angelicæ & quæ a meritoria virtute originem habet, remunerantur in bonum. Nam de triplici bono remunerabilia sunt. Quia aut merentur bonum temporale, aut merentur bonum temporale & spirituale: aut merentur bonum temporale, spirituale & æternale. Primo inquam quandoque merentur bonum temporale, id est temporalia bona, quæ quidem in tribus consistunt. Primo in creaturis, puta in domibus, agris, denarijs, filijs, seruis, gregibus, villis, castris & similibus bonis. Secundo in honoribus seu gradibus & dignitatibus atq; magistratibus presentis vitæ. Tertio in fama bonitatis & sanctitatis. His temporalibus bonis remunerat Deus quandoq; tantummodo malos, quia bonis inspirationibus paruerunt. Cum enim, s̄m Augusti. bonum sit irremuneratum nullum, præuidens Deus, q̄ inspiratio adimpleta per peccatorem remunerari non debeat in æterna vita: remunerat eam temporalibus bonis. Insuper quandoq; amouet flagella. nam remissio pœnæ respondet pœnalitati operis, quia homo in opere elaborat. proinde opera quæ sunt magis pœnalia, magis sunt meritoria remissionis pœnæ. Regula, vt prædiximus, theologica est, q̄ pœna pœnæ resolutoria est. s̄. in presenti & etiã in futuro. Ex bonis igitur operibus Dominus hoc facit in presenti etiã his, qui sunt in mortali: quasi tali homini dicat illud Matth. 20. Tolle quod tuum est & vade. Iustisq; de hoc mirantibus etiam dicat: Amen dico vobis, receperunt. s̄. tales mercedem suam. Secũdo etiã sunt, qui merentur bonum temporale & spirituale: spirituale quidem bonum consistit in tribus. Primo in diuina infusione, & gratiæ augmentatione. Psalm. Illuminans tu mirabiliter a montibus æternis. Secundo in feruenti affectione. Psalm. Inflammatum est cor meum, & renes mei commutati sunt. Tertio in spiritualibus sermimentis. Sapiẽ. 1. Sentite de Domino in bonitate. Et de his spiritualibus bonis vltra temporalia antedicta, pro adimpletis inspirationibus remunerat quosdam bonos seu malos Deus. Tertio quoq; sunt quidam, qui ex inspirationibus adimpletis remunerantur triplici bono, s̄. temporali, spirituali, & æternali. Maius bonum q̄ bona opera inspirata merentur in

presenti vita est, q̄ Deus faciat animã exerceri in virtutibus meritorijs in salutem. Bonum siquidem æternale consistit in triplici gloria. s̄. spirituali, quæ cõsistit in gloria animæ: consubstantiali, quæ consistit in gloria corporis: & accidentali, quæ consistit in aureolis & in consortio Beatorum. de hac triplici gloria propheta inquit, Ecce quã bonum, s̄. est gloria substantialis. Et quã iucundum: videlicet gloria consubstantialis. habitare fratres in vnum. s̄. in gloria accidentali. Vltra prædicta insuper aduertendũ est, q̄ quartum inspirationum genus, s̄. quod a dæmonib. originem habet. Quandoq; remunerari meretur omnibus præmijs supradictis, quemadmodum prima tria genera antedicta, videlicet diuinæ, Angelicæ & ex virtute meritoria. Et hoc quando, s̄. diabolicæ cum prædictis tribus in ipsis bonis operibus conformes sunt, quod tamen contingere raro comprobatur. Nam Angelus tenebrarum transfigurans se in Angelum lucis, callidè inspirat bonum, vt tandem deducat ad finem malum. Verbi gratia, inspirabit sapius ad ieiunia, ad vigilias, ad austeras pœnitentias, ad ingressum religionis, ad orationem, & multa similia bona, vt tandem ruere faciat in aliquod damnabile detrimentum. Talis igitur animæ videns misericors Deus puram intentionem, & diabolici fallacem delusionem, illuminat intelligentiam eius & bonum, quod ceperat inspirante diabolo, prosequi & perficere facit suo misericordissimo dono, etiam propter hoc meretur eisdem præmijs remunerari, sicut & tria prima genera inspirationũ sanctarum, sed hoc raro accidere solet.

Quæ sunt inspirationes, quæ remunerantur in malum, & quibus malis remunerantur. Cap. 2.

Dvo penultima inspirationũ genera, s̄. quæ ex diabolo, & ex malitia propria originem habent, cũ in sua malitia adimplentur, triplici malo remunerantur videlicet. Aut malo temporali, aut malo temporali & spirituali, aut malo temporali, spirituali & infernali. Primo quippe remunerantur quandoq; malo temporali: quia s̄m Aug. nullum malum est impunitum, & iterum propheta inquit, Multa flagella peccatoris. Sicut sunt inimicitia & guerra, fames & sterilitas terræ, pestes & diuersæ infirmitates atque bestia crudeles & sæuæ nocentes, sicut sunt leones, lupi & vrsi.

A vrsi . Proinde in apertione quarti sigilli, Apoc. 6. c. de hac triplicata punitione ac de puniente diabolo scriptum est . Data est illi potestas super quatuor partes terræ interficere gladio, fame, morte & bestiis terræ . Terreni quippe homines cōgrue terra denominantur, in quibus spiritus totaliter a terrena carne absorptus est, sicut & Adā, Gen. 3. c. dictum fuit: Pulvis es & in pulverem reuerteris . Hæc terra quatuor partes habet, cum conscientia peccatoris terrena præreligenda indicat, consensus voluntatis terrena præiudicata eligit, corpus exequitur atq; infatuata anima peccatis non contradicit . Et hæc sunt quatuor partes terræ super quas domino permittente diabolus potestatem habet: vel super quatuor partes terræ . i. super omnes reprobos commorantes in oriente, occidente, australi, & aquilonari, Domino permittente . Ad literam diabolus potestatem habet infligendi propter peccata has quatuor plagas . s. interficere gladio, fame, morte, & bestiis terræ . Secundo autem remunerantur quandoq; peccantes malo temporali & spirituali . De malo temporali satis iam dictum est . De malo spirituali, quo impij etiam puniuntur, prædictū mysterium etiam spiritualiter declaremus .

C Gladius quippe, qui pūgit & scindit remorsus conscientia est, ipsam conscientia puniens & scindens : quia malè illecta peruerium consensum in anima prouocat . Proinde Prouer. 12. c. scriptum est: Est qui promittit, & quasi gladio pungitur conscientia . Malè promittit conscientia, quando ini quum sedus cū appetitu peccandi, qui sibi subesse deberet, componit . Et ideo merito gladio remorsus spiritualiter vulneratur, cū inde fortitur penā, vnde sibi falsam promissit delectationis complacentia . Fames vero diuinæ gratiæ defectus est, qua nec ratio, nec scientia, nec voluntas dulcedine diuina reficitur . Vnde Prouer. 10. scrip. est, Nō affliget Dñs fame animam iusti . Hæc fames cōsensum peccatoris inuadit, cū diuina dulcedo hominē peccato fedarū funditus derelinquit . Mors vero naturæ consumptionē atq; viriū eius denotare potest . Vnde Exo. 11. & 12. c. Dñs primogenita Egyptiorum occidit, ad misticē innuendū q̄ in seruitiū peccatorū pereit ipsē naturę vires . Corpus ergo peccato seruiens, morte perimitur, cū in peccando bonū naturæ omnino destruitur . Bestiæ vero terræ dæmones ipsi sunt, qui animam quæ in peccato principalis fuit & dæmonibus peccando consensit, multis

tentationibus & vexationibus lacerant & molestant, a quibus liberari animas fideles orabat propheta dicens, Ne tradas bestiis animas confitentis tibi . Tertio insuper peccatores remunerantur quandoq; malo temporalis, spiritualis, & infernalis . Iam diximus de malo temporali & spirituali: sed idē misterium exponi potest etiam de malo infernali . Nam & hæc iam dicta plagæ etiam sunt æternæ damnationis penę . Gladius pungēs est vermis cōscientiæ rodens . vnde Isā. vlti. Vermis eorum non morietur . Fames, diuina desolatio est . Psalm. Famem patientur vt canes . Mors, æternales penę, Apoc. 2. Qui vicerit, nō lædetur a morte secūda . Mors . n. prima est animæ separatio a Deo p̄ mortale culpā : Mors vero secūda est recessus Dei ab anima per æternam penam . Bestiæ, multitudines dæmonū sunt . Vnde Dñs per prophetam ait, Dentes bestiarum iniungam in eos cum furore trahentium super terram .

De merito inspirationum, quæ naturaliter sunt, & de varijs inclinationibus, quæ sunt ex constellationibus.

Cap. 3.

Dvo vltima inspirationum genera dupliciter adimpleri possunt . Primo in se, secundo in proximo . Primo quidē si adimplentur in se, nullo modo meritoria sunt: quia naturaliter sunt . Nam s̄m Philosophū, natura neq; boni, neq; mali sumus . Secūdo vero si in proximo adimplentur, merētur seruitia a proximo, in quo implētur: Vt puta si naturaliter aliquē diligis, naturaliter ab eo diligeris: Si ex consuetudine salutabis, & ex cōsuetudine salutaberis: & sic de similibus . Proinde Mat. 5. c. Dñs Apostolis ait: Si . n. diligitis eos, qui vos diligunt: quam mercedem habebitis? q. d. nullā . Nam s̄m glo. amare amantem, naturæ est: Non tamen ex hoc intendit, quin diligere amicos meritorium sit, quando sit propter Deū : Sed solū intendit hoc negare tantūmodo, quādo amici diligūtur, quia diligūt ita q̄ si non diligerentur, nō diligerent . Et sequitur . Nonne & publicani hoc faciunt, s̄m naturalē affectionem, non s̄m gratuitā dilectionē: quia canes & multa alia animalia diligentes se diligunt & signa dilectionis ostendunt quodā naturali instinctu atq; amore . Secundum . n. Rabanum, Publicani sic dicti a Publico rege, qui primus eos ordinauit . Necnon & de actu exteriori adiungit,

A git . Et si salutaueritis fratres vestros tantū, quid amplius facietis . s. quod cæteri communiter faciunt ex consuetudine & natura . Nonne & Ethnici hoc faciunt? secundum enim Rabanum, Ethnici gentiles sunt, quales geniti sunt . Ethnos Græce, gens Latine . Sunt enim sub lege concupiscentiæ & peccati & ignorantie Dei, atq; diuine legis . Per salutationem enim intelligit quæcūq; extrinseca signa amoris, quia in hoc actu est prima communicatio & ostensio humanæ affabilitatis & societatis . Ex prædictis patet, quod hæc duo vltima inspirationum genera, quia naturalia sunt . s. natura innata, vel natura nata, quæ est consuetudo, ex sui natura non debent meritoria dici, nisi sicut prædictum est . Aduertendum est etiam, q̄ plura impellunt, atq; inspirare videntur humanas mentes, quæ tamen naturaliter sūt . Verbi gratia, de naturalibus passionibus . Naturalis timor sæpe propulsat mentem cogitare, quæ homo timet: vtputa deficere sibi victum, ab aduersarijs multa pati, in infirmitatibus derelinqui, & sic de alijs passionibus intelligendum est . Item excessus alicuius humorum, vel eius bona, vel mala dispositio naturalis, vtputa melancholiæ, seu alterius humoris, aut spirituum animalium huiusmodi homines sentiunt quandoque quodam occulto motu cogitationem moueri improuise ad aliqua & diuersa obiecta quia dispositio & habitudo prædictorum humorum in interioribus virtutibus sensitiuis spirituales immutationes facit . Quandoque insuper ex dispositione & habitudine cælestium planetarum sunt in homine quidam impulsus ad hoc, vel ad aliud obiectum . Quandoq; etiam ex multitudine & varietate fantasmatum, seu animalium specierum longo tempore collectarum in aliquibus melancholicis tenacis & vagæ memoriæ post agitationē fantasiæ eorum per diurnam cogitationem, & sollicitam indagationem alicuius rei oriuntur, & occurrunt multa & mirabilia, quæ imperceptibili velocitate, quasi eis a quodam spiritu immitantur, vt sunt parabole, vel hystorie, vel alii qui passus sacræ scripturæ ad materiam, seu ad propositum pertinentes, in quo eorum fantasia laborat . De talibus quosdam noui, de quibus talia circa memoriam in eis certa experientia vidi & audiui, q̄ si ea scriberē, vix credibilia forent: & licet mirabilia videntur, tamen naturalia erant . Nec facile credendū est quibusdam spiritualibus, qui facti fantasia in contemplatione laborant, q̄ in

omnib⁹ impulsionebus, seu immissionebus, E quas sentiunt, vel in eis, quæ illis quasi inopinata occurrunt, ab Angelo, vel a malo spiritu sp̄ supernaturaliter moueant, q̄ in tali leui credulitate latere solet quædā vana cupiditas, & curiositas venenosa, atq; præsumptuosa supernaturaliū reuelationū & miraculorum motionū . Nā & pleriq; sunt, q̄ ad tantā in re huiusmodi leuitatē iudicij & credulitatis peruenerunt, q̄ oēm strepitū & tumultū circa se, vel alios a gliribus, vel catibus seu aliter casualiter accidentem credant & asserāt a diabolo factū esse . Nec quippe credibile est spiritū nequā callidissimum deceptorē faciliter, atq; sponte exterioribus tumultibus prodere semetipsum, atq; manifestare se cōtra hominē esse, ad cuius euerfionem callidissime elaborat . Verūtāquē quidā non irrationabiliter credunt, q̄ qñq; diabolus illi quem tentat, in aliqua effigie, seu figura apparet: vel se aliquo tumultu, seu aliter se manifestat: & ad hoc a Deo, vel a bono Angelo compellatur, ne forte homo credens inimicum procul, cum præsens est, ab eo insidiosè decipiatur . Scio de inspirationibus oīno diminitū dixisse: sed ille, q̄ prædictarum veritatū, & oīum bonorum fontalis origo, augmētum, & cōplementū est: suppleat in mentibus aliorū, quod ex multiplici meo defectu diminitum reperitur in me . Et hoc modicum, q̄ ipse dedit, sit ad suā gloriam & honorem, qui trinus Deus & vnus, verus, & gloriosus viuūt & regnat in sempiternas æternitates infinitorū & æternorum seculorum, Amen .

FERIA QUINTA
post Pentecosten .

De duodecim fructibus spiritus Christi, & ligni vitæ . Et pro Dominica nona post Pentecosten de epistola .

Sermo V.

Ut utraque parte fluminis lignum vitæ afferens fructus 12. per singulos menses reddes fructū suū . Apoc. vl.

Admirandæ quippe sunt inuinitates, atque delectationes, quas experimentaliter gustant & sentiunt animæ, quæ transformantur in spiritū Christi, sicut Io. 15. c. Christus Apostolis suis præcauit dicens: Paraclitus, quem ego mitam vobis a Patre, spiritum veritatis, qui a

A patre procedit. Ille testimoniū perhibebit de me. ait enim, Paraclitus. i. Spiritus sanctus humanarum mentium consolator, quem ego mittam vobis a patre. i. quem ego & pater dabimus vobis: sic tamen quod pater habet hanc vim dandi, primo ex se, ego vero ab ipso. Ad quod designandum ait, quem ego mittam vobis a patre. Et addit spiritū veritatis. i. qui in veritate, non simulatē sentire se facit, qui a patre procedit. s. primo & principaliter, & tanquam a primo termino a quo, quamuis a me procedat per vim, quā accepi a patre. Ille testimoniū perhibebit de me, scilicet vobis, videlicet, quod spiritus meus suavissimus sit, & quod alij per eos participaturi sint dulcedinem spiritus sui. subiungit dicens, Et vos testimoniū perhibebitis, scilicet de suauitatibus spiritus mei, quia ab initio mecum estis, scilicet & experti estis dulcedines meas. Videlicet dulcedinem diuini timoris, omnem alium repellentem timorem, dulcedinem diuinæ pietatis in diuino cultu, dulcedinem diuinæ scientiæ in cauendo mala, & faciendo bona: dulcedinem diuinæ fortitudinis in tolerando aduersa & aggrediendo sublimia: dulcedinem diuini consilij præter errorem secundum iustitiæ libertatem: dulcedinem diuini intellectus ad cognitionem veri & falsi: dulcedinem diuinæ sapientiæ in gustu suavissimo diuinorum: dulcedinem Dei in indiuisibili proximorum dilectione: dulcedinem altissimæ charitatis: quia vnusquisque cordialiter sentit, quod debet semetipsum despiciere, & in nihilum se redigere propter Deum. Hoc quoque mystice insinuat Ioan. in verbo proposito dicens, Ex vtraque parte fluminis lignum vitæ afferēs fructus duodecim, per singulos menses reddens fructum suum. In quibus sacratissimis verbis ostendit, quod spiritus Christi, primo est arbor amorosa: ibi, lignum vitæ. secundo est arbor gratiosa: ibi, ex vtraque parte fluminis. tertio est arbor fructuosa: ibi, afferens fructus duodecim, per singulos menses reddēs fructum suum. Hæc quoque tria et eodem ordine tanguntur in Psal. 1. cum dicitur, Erit tanquam lignum. Ecce arborem amorosam. quod plantatum est secus decursus aquarum. Ecce arborem gratiosam. quod fructum suum dabit in tempore suo. Ecce arborem fructuosam. Et potest esse aliud thema in presenti sermone. Primo in quā est arbor amorosa, quia illam nominat lignum vitæ. Nam amor spiritus Christi præstat vitam gratiæ in presenti, & gloriæ

in futuro. Vnde Gen. 2. mystice scriptum est: Lignum vitæ in medio paradisi, idest, in medio ecclesiæ militantis & triumphantis. Spiritus enim Christi in presenti in refectionem se tribuit per sensum spiritualem. Proinde Matt. 11. ad hanc refectionem inuitans ait, Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Atque de presenti in futura refectione, 1. Corin. 13. Apostolus ait, Videmus nunc per speculum in enigmate, idest, sentimus quasi in umbra de spiritu Christi. Tunc autem facie ad faciem. i. in gloria habebimus experimentalem & gloriosam notitiam spiritus eius. Secundo est arbor gratiosa, quia ex vtraque parte fluminis. Præmiserat enim Ioan. in principio 22. c. dicens: Et ostendit mihi. s. Angelus flumen, vel fontem aquæ viuæ, vel vitæ, splendidum tanquam crystallum procedentem de sede Dei & agni. Fluuus quippe iste procedens a sede. i. a maiestate Dei: est ipse Spiritus sanctus, vt tota substantia gratiæ & gloriæ, per quā, & in qua tota substantia summæ Trinitatis deriuatur, seu communicatur in presenti omnibus iustis, & in futuro omnibus gloriosis. Quæ quidem ab agno etiam secundum quod homo meritorie & dispensatiue procedit. Nominat eum fluuium propter eius copiositatem & continuitatem, atque fecunditatem. Et addit aquæ, quia refrigerat, reficit, atque lauat. Viuæ etiam subdit, quia secundum Richardum, nunquā deficit, sed semper fluit. Alij habent aquæ vitæ, quia vere est vitæ gratiæ, atque gloriæ. Dicit etiam splendidum tanquam crystallum, quia in eo est lux omnis & summæ sapientiæ, atque summa soliditas, & perspicuitas, quasi solidi crystalli & transparentis. Hic est fluuius, de quo Propheta ait, Fluminis impetus. i. inundatio carismatum a fonte Spiritus sancti emanantium. Latificat ciuitatem Dei. i. ecclesiā militantem & triumphantem. Ex vna ripa. s. sinistra huius fluminis est spiritus Christi gratia: Ex altera quasi dextera spiritus Christi gloria. In vtraque enim iustis, atque beatis occurrit spiritus ipse, eos reficiens, atque pascens. Tertio vero est arbor fructuosa. vnde Io. subdit, afferens fructus 12. per singulos menses reddēs fructum suum, quia. s. spiritus Christi hic & in patria continue & superabundanter fructibus gratiæ & gloriæ pascit, quod per duodenarium, qui numerus est abundans, significatur. In presenti quidem pascit iustos duodecim fructibus spiritus, de quibus

Apost.

A Apost. agit ad Gala. 3. c. In futura vita pascit etiam Beatos alij duodecim fructibus, de quibus dictum est in Quadagesimali de Euangelio æterno, sermone vlt. c. & art. vlt. per totum. Sed ibi vocatur lapides preciosi gloriöse coronæ omnium Beatorum, hic autem fructus. Ad præsens igitur tantum de duodecim fructibus spiritus differamus, de quibus vbi sup. Apostolus ait: Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Hæc duodecim opera bona fructus spiritus nuncupantur. Et sicut in tractatu de Beatitudinibus, sermone 1. art. 7. & c. 1. patet, fructus spiritus delectat post opus. Vnde tedium & fatigationem purgat, quæ ex opere sentiuntur. Aduertendum est autem, quod singulorum horum fructuum nomine intelligitur ipsum opus cum delectatione cum ipso consequente, vel ipsa delectatio ex opere sequens. Huiusmodi siquidem opera fructus denominantur quadruplici ratione. Primo, quia de spiritu Christi, quasi de ligno vitæ suauiter colliguntur. Secundo, quia propter se a spiritu rationali desiderantur. Nam secundum Aug. frui, est amore alicui rei propter seipsam inhærere, vel adherere. Tertio, quia spirituali delectatione & gaudio habentur. Nam secundum Aug. frui, est vt cum gaudio. Quarto, quia spirituales humores. i. boni mores, ex eis generantur. Hi igitur fructus dupliciter ordinari possunt, vt primi tres altius & immediatius ferantur in Deum, siue ad Deum: secundi tres ad animum proprium: tertij tres ad proximum: quarti tres ad corpus proprium modeste & continenter gubernandum & caste. Secundo modo distinguuntur secundum diuersum processum Spiritus sancti in nobis. Hic processus attenditur secundum hoc, quod triplicem habeat ordinationem. Oportet enim quod mens hominis primo ordinetur in semetipsa: secundo quod ordinetur ad ea, quæ sunt iuxta se: tertio, quod ordinetur ad ea, quæ sunt infra se. Et hanc distinctionem intendimus obseruare, quæ est Alexandri de Ales.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quod in duobus anima ordinatur in semetipsa.

Rimo enim disponitur anima, & ordinatur in semetipsa, quando mens hominis in duobus bene se habet. Primo in bonis, secundo in malis.

Quod per tres fructus spiritus, anima in bonis ordinatur in semetipsa.

Cap. 1.

Prima dispositio & ordinatio humanæ mentis est in bonis. Hoc autem bonum fit per amorem, qui est affectio prima & omnium affectionum radix: & ideo primus fructus. Primus igitur fructus est charitas, in qua Spiritus sanctus datur, sicut in prima similitudine, cum & ipse fit amor. Proinde ad Rom. 5. c. Apost. ait: Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Dicitur autem charitas, quia si chara vnitas. hinc ad Col. 3. c. Super omnia autem charitatem habete, quod est vinculum perfectionis. i. perfectæ vnionis. Per hunc siquidem fructum mens gustat Deum in quolibet proximo suo: & quilibet proximum in ipso Deo, sicut in imagine sua, & in seipso. Magna igitur est perfectio charitatis, quæ quidem primum tenet. Primo omnium fructuum spiritualium, vt hic patet. Secundo omnium virtutum. 1. Cor. 13. Maior autem horum est charitas. Tertio omnium viarum, 1. Cor. 12. in fine. Adhuc excellentiorem viam vobis demonstro. Et sequitur in principio 13. c. dicens: Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æsonans, aut cymbalum tinniens. Quarto omnium mandatorum. vnde Mat. 22. Dominus ait, Diliges Dñm Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua: hoc est primum & maximum mandatum. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum. in his duobus mandatis tota lex pendet & propheta. Et iterum Io. 15. c. Dñs ait: Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem &c. Secundus fructus est gaudium. Omnis quippe amans gaudet ex coniunctione amati: Charitas enim semper habet præsentem Deum,

E 4 iuxta

A iuxta illud, qđ i. Io. 4. c. ait: Qui manet i charitate, in Deo manet, & Deus in eo. vñ charitat. sequela gaudium est, hoc est iuxta primum fructum sentire quandam eleuationē spiritualem spiritus exultantis, & delectationem amantis. Quod quidem fit in conscientia pura. Proinde Tob. 5. dixit Angelus ad Tobiam: Gaudium tibi fit semper. Ad hoc hortatur Apost. Phil. 4. c. Gaudete i Domino semper. Iterum dico, gaudete. Primum pertinet ad gaudium interius, secundū vero ad gaudium exterius. De hoc duplici gaudio Propheta ait: Lætamini in Domino & exultate iusti, &c. Et de. 1. Prouer. 15. scrip. est: Secura mens, quasi iuge conuiuium. Et fm Alex. de Ales: Gaudiū est exultantis animi super bonis in conscientia habitis. Tertius fructus est pax, quæ quidem est gaudij perfectio, quantum ad duo. Primo quātum ad quietem ab exterioribus, secundo quantum ad quietem ab interioribus. Primo quātum ad quietem ab exterioribus, quæ conturbant. Non enim potest perfecte gaudere mens de bono amato, quæ in eius fructio ne ab alijs conturbatur. Et iterum qui perfecte cor habet i vno pacatum, a nullo alio molestari potest, cum alia quæcunq; reputet nihil. Proinde de talibus Propheta inquit: Pax multa di. le. tu. & non est illis scandalum: quia. s. ab exterioribus non perturbatur, quim ipso Deo perfecte fruatur. Secundo quantum ad quietem ab interioribus ad sedationem desiderij fluctuantis Pax necessaria est, qua mens quiescat in vno. Non enim perfecte de aliquo gaudet, cui non sufficit id de quo gaudet. Hæc siquidem duo importat pax, scilicet, vt neque ab exterioribus perturbetur: & vt desideria nostra tantum requiescant in vno. Proinde post charitatem & gaudium merito pax locatur. secundum enim Alex. de Ales. Pax secundum quæ est perfecta concordia ad Deū & ad proximum beatitudo est. Fructus autē spiritus, secundum quæ est refectio consistens in delectatione, est et extra propter pacem ad proximum. Et de hac Col. 3. c. Pax Christi exultet in cordibus vestris. & Philip. 4. Pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, & intelligentias vestras, in Christo Iesu Domino nostro. Hæc siquidem pax est quies & tranquillitas conscientie, & concordie ad proximum absque amaritudine & emulatione.

Quod per duos fructus spiritus, mens bene ordinatur in malis. Cap. 2.

Secunda dispositio humanæ mentis est, cū bene ordinatur in malis, & maxime quo ad duo. Primo quidem vt non turbetur mens propter imminetiam malorū, quod pertinet ad quartum fructum. Quartus fructus, qui est patientia. i. tolerantia tribulationum cum lætitia, & sine murmure, quia sentit hoc quasi custodiam bonæ vitæ. Vnde Lu. 21. Dominus ait: In patientia vestra po. a. ve. Et beatus Greg. ait: Dū nobismetipsis dominari dicimus: hoc ipsum incipimus possidere, quod fumus. & Prou. 16. iterum scriptum est: Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo expugnatore urbium. Et iterum Greg. ait: Quantū mens lata fuerit per amorem, tantum erit & patiens per longanimitatem. Secundo vt non perturbetur in dilatione bonorum, quod pertinet ad quintū fructum. Quintus fructus, qui est longanimitas. Nam carere bono habet rationē mali, vt dicitur 5. Eth. hæc autem longanimitas est, & certa remunerationis cęlestis expectatio, quasi eā sentiens imminetiam, de qua Iac. vlt. Exemplum sumite fratres exitus mali & patientiæ & longanimitatis prophetarum, qui fuerunt ante nos.

ARTICVLVS SECVNDVS

Quod per quatuor fructus anima ad proximum ordinatur.

Secundo principaliter necesse est, quod mens hominis ordinetur ad ea, quæ sunt iuxta hominem, scilicet ad proximum, ad quem per quatuor bene disponitur homo, vt ad eum integre disponatur. Primo quantum ad voluntatem benefaciendi: & ad hoc pertinet sextus fructus, qui est bonitas, scilicet in affectu, quæ est quasi quædam animi dulcedo ad omnes. Et per hanc dicitur aliquis bonus homo, quia nulli noxius, siue malus. Vnde glo. Bonitas est animi dulcedo. De hac Propheta ait: Bonitatem fecisti cum seruo tuo Dñe. Secundo quantum ad beneficentiæ executionem, & ad hoc patet septimus fructus, qui est benignitas. Dicuntur autem benigni, quos bonus amoris ignis ad benefaciendum proximis feruere facit.

Talis

A Talis quippe benignitas est in effectu: quasi larga, atq; prompta beneficentia rerum. Vnde de benignitas, secundum glo. est largitas rerum, quæ fieri debet cum mansuetudine animi, quæ est bonitas, sicut prædictū est. Proinde, 2. Cor. 9. Apost. ait: Hilarem enim datorē diligit Deus. Et Eccl. 18. Nonne ardorem refrigerabit ros? sic & verbū melius quā datum.

Heb. 11. c. Apost. ait, Fides est substantia spei randarum rerum, argumentum non apparentium.

ARTICVLVS TERTIVS.

Quod per tria anima bene ordinatur ad ea, quæ sunt infra seipsam.

Octauus fructus.

Tertio quantum ad hoc, quæ æquanimitate tolerantur mala ab alijs illata. Et ad hoc pertinet octauus fructus, qui est mansuetudo, quæ cohibet iras, & qua fit homo tractabilis, atq; mitis: non subitus & superbus. De hac Propheta ait: Mansueti autem hæreditabunt terram. Et Greg. ait, Mansuetudo imaginem Dei in nobis seruat, sed ira dissipat. Qui autem imaginem patris non portabit ad iudicium, hæres patris non recognoscetur. Vnde Iac. 1. c. nos hortatur dicens: In mansuetudine suscipite insitū verbum, quod potest saluare animas vestras. Verbum quippe Dei hamo similis est, qui tantum dum capitur, capit. Proinde necesse est cor mansuetum esse tenerum, atq; suauē, & molle. s. vt verbum Dei possit in eo insigere. Nam cor lapideum illi ineptum est. In hoc quoq; quæ ait, insitum, verbi Dei in anima vtilitas demonstratur. Sicut. n. ramusculus, qui trunco agresti inferitur, totum truncū operari facit secundum suam naturam, & cum prius non ferret, nisi fructus agrestes solis porcis conuenientes, postea ferat fructus hominibus delectabiles & suauēs: sic homo, qui ante susceptionem diuini verbi inutilis erat faciens opera, quibus infernales porci pascebantur: post susceptionem ipsius verbi fit arbor ferens fructum Deo & Angelis & hominibus gratum.

Tertio principaliter necesse est, quod mens hominis ordinetur ad ea, quæ sunt infra hominem, & sic bene ordinatur per tria. Primo enim ordinatur quantum ad actiones exteriores per decimū fructum, quæ est modestia. Hæc in omnibus dicitis, ac factis modum seruat: ponit enim debitum sensuum moderamē. Et de hac Phil. 4. c. Apost. ait: Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. i. rationabilis conuersatio vestra in exemplum omnibus innotescat. & Col. 3. c. iterum ait: Induite vos viscera misericordie, id est, affectuosa misericordia. Viscera ait. q. d. non pellem solam. i. simulatam misericordiam: benignitatem. i. dulcedinem animi: humilitatem. s. cordis & operis; modestiam. s. ad modum in omnibus operibus vestris seruandum.

Vndecimus fructus.

Secundo quantum ad abstinentiam a licitis, & hic est vndecimus fructus, qui continentia nuncupatur. Vnde glo. Continentia quidem a licitis se abstinere. Proinde, 2. Machab. 14. scriptum est, quod Rastus quidem de senioribus ab Hierosolymis delatus est Nichanori, & vir amator ciuitatis, & bene audiens, qui pro affectu pater Iudæorum appellabatur. Hic multis temporibus continentie propositum tenuit in Iudaismo corpusq; & animam tradere contentus pro perseverantia. De hac continentia, 1. Cor. 10. Apost. ait: Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt.

Duodecimus fructus.

Quarto quantum ad hoc, vt non solum per iram non noceamus proximis nostris, sed etiam neq; per fraudem, neq; per dolum. Et ad hoc patet nonus fructus, qui est fides, si pro fidelitate sumatur. Si autem sumatur pro fide, qua creditur in Deum: sic per hanc ordinatur homo in Deum. i. ad id, quod est supra se: vt scilicet homo intellectum suum subijciat Deo, & per consequens omnibus, quæ ipsius sunt. Et sic fides est constantia certa de visibilibus, & fiducia de credendis. Vnde ad

Tertio quantum ad abstinentiam ab illicitis, & hic est duodecimus fructus, quæ castitas nominatur, quæ est in liciti recto vsu. Per hæc. n. ab illicitis amplexibus abstinemus, & delectationes indebitas abhorremus. Et de hac, 1. Tim. 2. Aposto. ait:

A Ut quietam, & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate: hoc enim bonum erit, & acceptum coram Salvatore nostro. secundum enim Chryl. super Matt. sex sunt quæ incorruptam seruant castitatem. scilicet sobrietas, operatio, asperitas cultus, inhibitiō sensuum, raritas sermonis cum honestate, euitatio oportunitatis, & personæ, & loci, & temporis. Dicit etiam potest, quod continens concupiscentias patitur, sed non deducitur. Castus vero non patitur, neque deducitur: ij sunt duodecim suauissimi fructus ligni vitæ, de quibus nos pasci, & refici misericorditer largiatur ipse, qui est cibus & vita uiuentium, Dominus Iesus Christus, qui cum Patre, & Spiritu sancto, hic per per gratiam, & in futuro per gloriam pascit electos suos, inter quos nos connumeret misericordia eius, qui est gloriosus per infinita secula seculorum, Amen.

FERIA VI. ET DOMIN. X.
post Pentecosten.

*De manifestatione Spiritus sancti per
duodecim signa.*

Sermo VI.

C **N**icuique datur manifestatio spiritus ad utilitatem. 1. Corinth. 12. c. Post preposita verba Apost. immediate subiungit: Alij quidem per spiritum datur sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ, secundum eundem spiritum: alij fides in eodem spiritu, alij gratia sanitarum in vno spiritu, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum. Hæc autem omnia operatur vnus, atque idem spiritus diuidens singulis, prout vult. In his sacratissimis verbis enumerat Apost. 9. carismata. i. 9. sacratissima dona, quæ tripliciter ordinat. Primo. n. ponit dona pertinentia ad vitæ nouæ gubernationem, secundo pertinentia ad fidei confirmationem, tertio pertinentia ad vtrancque operationem. Primo quidem ponit dona pertinentia ad nouæ vitæ gubernationem dicens: alij quidem datur. scilicet gratis per spiritum, non per meritum, sermo sapientiæ, scilicet in loquendo de contemplatione cælestium, quod pertinet ad contemplatiuam: alij datur sermo scientiæ. scilicet in loquendo de temporalium actione, & hoc semper eundem spiritum, hæc sunt duo luminaria magna. scilicet sapientia quæ est sicut sol: & scientia, quæ est sicut luna. Se-

cundo ponit dona pertinentia ad fidei confirmationem, di. alteri fides. i. constantia, vel sermo fidei. scilicet datur in eodem spiritu: fides. n. est donum Spiritus sancti: proinde Aug. ait: Possit credere natura est omnium: sed credere gratia est fidelium: alij gratia sanitarum. i. curandi infirmos. scilicet datur in vno spiritu: alij operatio virtutum, quæ sunt contra, vel supra naturam. Tertio ponit dona pertinentia ad vtrancque operationem, vnde ait, alij prophetia. i. prædictio futurorum: alij discretio spirituum. i. gratia discernendi, quo spiritu dicitur quæ dicitur: alij gratia linguarum. i. loqui diuersis linguis: alij interpretatio sermonum. i. scientia interpretandi diuersas linguas, vel interpretatio sermonum. i. visorum somniorum, alias visionum, sicut Ioseph, Gen. 44. vel interpretatio sermonum. i. obscuritatum sacræ scripturæ. hæc omnia. scilicet & multa alia, ut patebit: licet diuisa sint, operatur vnus. scilicet in substantia cum patre & filio, atque idem inuariabilis spiritus diuidens singulis: manens nihilominus indiuisus, prout vult. i. gratis, & sicut vniciuique nouerit expedire. Nam, ut Io. 3. c. scriptum est: Spiritus ubi vult spirat. Quod verbum potest esse aliud thema in præsentis sermonis: hoc est, quod in verbo proposito Apost. ait, Vnicuique datur manifestatio spiritus ad utilitatem. Dicit. n. vniciuique datur manifestatio spiritus. i. gratia, quæ spiritum manifestat in homine esse ad utilitatem. scilicet ecclesiæ. Proinde sequendum est consilium B. Petri, qui prima canonica sua, c. 4. ait: Vnicuique sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrans, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. Ex hoc vero proposito clarescere potest, quod gratia, quæ spiritum manifestat, tripliciter datur. Primo communiter, secundo euidenter, tertio vtiliter. Primo communiter. scilicet sine personarum acceptione, quia vniciuique datur: secundo datur euidenter. scilicet sine aliqua simulatione, quia manifestatio spiritus: tertio datur vtiliter. scilicet sine aliqua inordinatione, quia ad utilitatem. Aduertendum est tamen, quod ut prædictum est, sunt multa alia dona vltra prædicta nouem, quæ supra Apost. numeravit multiformiter & multipliciter diuinitus dispensata, quæ manifestant in anima esse spiritum Dei. Et vniciuique datur manifestatio spiritus ad utilitatem: Et possunt reduci vniuersaliter ad 12. signa, prima quatuor sunt signa cordis, secunda quatuor sunt signa oris, tertia quatuor sunt signa operis: prima pertinent ad animum, secunda ad verbum, tertia ad factum.

A R-

De manifestatione Spiritus sancti. Sermo V.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quod per quatuor signa cordis manifestatur in anima esse spiritum Dei.

Rima sunt signa cordis. Quorum primum est cōtritiō, secundum suspiratio, tertium illuminatio, quartum assaporatio.

Per contritionem clarescit, quod in anima Spiritus sanctus est. Cap. 1.

Rimum signum, quod animam inhabitat Spiritus sanctus est cōtritiō, & lacrimosa compunctio cordis: profecto quoadiu animal gemit, tādū perpenditur in eo esse spiritus vitæ. Proinde Apost. ait, 8. c. ad Rom. Spiritus postulat pro nobis. scilicet effectiue. i. postulare nos facit misericordiam pro peccatis, gemitibus inenarrabilibus, hoc est de re inenarrabili: videlicet sicut sunt nostra sceleratissima vitæ, & eius inenarrabilis misericordia, quod maxime contingit vere contrito cordi. Vnde Propheta in persona talis animæ ait: Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam. Et alibi ait: Afflictus sum, & humilissimus nimis ruæ ge. cor. mei.

Quod Dei spiritus in anima, sic cordis suspiria manifestant. Cap. 2.

Secundum signum est suspiratio: ad flatum profecto stupe posita ante os, aut nares: percipitur adhuc esse in homine spiritum vitæ, dum putatur mortuus. Dum. n. recollit homo, & meditat beneficia Dei, videlicet creationem, redemptionem, & glorificationem, seu beneficia temporalia, corporalia & spiritualia, atque recogitat & recognoscit suam præteritam vitæ & ingratitude suam, iam cupiens reformari in Christo & precepta Dei seruare: tunc quodammodo attrahens spiritum per desiderium boni erupere cogitur in suspirium sanctum. Hoc quippe asserit se fecisse Propheta, cū ait: Os meum aperui. scilicet Dño meo inspiranti: & attraxi spiritum, quia mandata tua desiderabam. Et de suspirio, Io. 13. c. mystice scrip. est, Spiritus ubi vult spirat: hoc est in mentem, quam vult spirat. Ex quo. scilicet suspirium generetur in corde. Et vocem eius non audis. scilicet in suspirio aperte emissam: sed nescis. scilicet tu audiens, & quādoque etiam illud emittens, vnde veniat, aut quo vadat.

Quod illuminatio cordis ostendit Deum in anima habitare. Cap. 3.

Tertium signum illuminatio nuncupatur. Cum. n. mens possidet in se spirituale lumen, & lucem veræ cognitionis: hoc est quando discernere nouit inter agenda & non agenda: scit cognoscere inter credenda & non credenda: scit discrete eligere inter exequenda & non exequenda: scit cauere, quæ sunt spernenda, & appetere, quæ sunt speranda, ac timere, quæ sunt horrenda, & familia. Signum euidenter est, quod in eo est spiritus vitæ. Proinde, 1. Corint. 2. Apost. ait: Nos autem non accepimus spiritum huius mundi, sed spiritum, qui ex Deo est, ut sciamus. scilicet per eum, quæ a Deo donata sunt nobis. Et infra subdit, animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei: stultitia. n. est illi, & non potest intelligere, quia spiritualiter examinatur: spiritualis autem homo omnia diiudicat. i. intelligit, & discernit. Non omnia, sed Aug. ait, quæ continet ipsa scientia Dei, & quæ sufficiunt ad iustam vitam. Duplici quippe modo dicitur homo spiritualis, vel vita, vel sensu. Vita, ut qui spiritum Dei rectorem habens, secundum ipsum spiritum viuunt. Sensu, ut qui de Deo non secundum imagines corporum, aut humanam philosophiam sentit, & sapit. Et addit: Et ipse a nemine. scilicet homine carnali & animali iudicatur. i. intelligitur, videlicet an bene iudicet, an male. Vnde Sap. 1. c. Spiritus enim sanctus disciplina erugiet fictum, & auferet se a cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, & corripitur a superueniente iniquitate. scilicet hominum impiorum. Talis quippe cognitio, seu discretio, euidenter signum est, quod Spiritus sanctus talem inhabitat animam, sicut de infirmo contingit, quando discernere potest inter vtile, seu delectabile, & læsum: utpote quando pungitur, signum est, quod in eo est spiritus vitæ.

Quod experimentalis gustus, & sensus spiritualis ostendunt, quod Deus est in intimo cordis. Cap. 4.

Quartum signum est assaporatio. Cum. n. affectui, & spirituali palato sapiunt cœlestia & diuina, atque decipiunt carnalia & terrena: letatur de spiritualibus, ac de carnalibus contristatur: signum euidenter est, quod in tali anima inhabitat spiritus Dei. Proinde ad Ro. 8. c. Apost. ait: Qui. n.

E 4 secun-

A secundum carnem sunt, quæ carnis sunt sapiunt: quia pro summis bonis carnalia concupiscunt, & in eis tanquam in ultimo fine concuiescunt. Qui vero secundum Spiritum, scilicet sunt, quæ sunt spiritus. i. secundum illuminatam fidei rationem sentiunt. Hinc Gal. 5. c. Apost. ait: Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, &c. sicut in præcedenti sermone plenius dictum est. Qui ideo, ut ibi patet, fructus denominatur, quia cum spiritali delectatione & gaudio degustantur.

ARTICVLVS SECVNDVS

B Quod quatuor signa oris ostendunt Deum in anima habitare.

Secunda sunt signa oris, & verbi. Sicut n. Mat. 12. Dominus ait, Ex abundantia cordis os loquitur. bonus homo de bono thesauro cordis, qui est spiritus Dei, profert bona. i. verba vera & sancta. Quatuor etiam sunt signa, ex quibus per verba cognosci potest, si est in homine spiritus Dei. Primum est confessio propriæ iniquitatis, secundum commendatio diuinæ bonitatis, tertium pronuntiatio sinceræ veritatis, quartum est increpatio mundanæ iniquitatis.

Quod vera confessio monstrat Deum in anima esse. Cap. 1.

Primum signum est confessio propriæ iniquitatis. Cum n. præsentia Spiritus sancti per donum intellectus illustrauerit hominis intellectum, replet animam cognitione Dei & sui: & tunc in speculo veritatis nihil se esse intelligit, & Deum in omnibus omnia esse noscit. Et de tali sui cognitione ait de se, prophetæ, Ego ad nihilum redactus sum, & nesciui. Et merito quidem hoc ait, quia vera humilitas & cognitio sui bona propria homini ipsi abscondit. Proinde Greg. ait: Soli Sancti bona sua non vident, quæ videnda alijs præbent. Iob quoque 30. c. de se inquit: Redactus sum ad nihilum, abstulit quasi ventus desiderium meum. Et iterum Prouer. 12. c. scrip. est: Verte impios, & non erunt. De hoc patet exemplum in Sancta Elisabeth, Luc. 1. c. quam cum mater Dei visitaret, factum est ut audiuit salutationem Mariæ Elisabeth, exultauit infans in utero eius, & repleta est Spiritus sancto Elisabeth, & exclamauit voce magna

& dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Ecce cognitio Dei. Et de cognitione sui subiungit, Et vnde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me? Ex prima quippe cognitione. s. Dei, confurgit cognitio sui, teste Propheta, qui ait: In lumine tuo videbimus lumen. s. ad nos illuminandum.

De hac duplici cognitione diuina, & deuotala laus, quod Deus sit in anima testimonium est. Cap. 2.

Secundum signum est commendatio diuinæ bonitatis. Merito quippe confurgit in laudem creatoris, qui lumine Spiritus sancti repletus est. Patet exemplum in Zacharia patre Ioan. Baptiste, de quo dicitur Lu. 1. Zacharias repletus est Spiritu sancto. s. & lumine eius, & prophetauit dicens, Benedictus Dominus Deus Israel. Rectus siquidem ordo prius Spiritu sancto repleti, & postea prophetare. Prius debet homo fieri concha, demumque canalus. Sed quomodo diuinam bonitatem commendat, audiamus: ait enim, Benedictus Dominus Deus Israel. Nominat illum Dominum omnium iure creationis. Dominum similiter omnium iure possessionis: sed Dominum Deum Israel. i. Beatorum specialiter beneficio glorificationis. Et addit, quia visitauit, scilicet, carnem assumendo, tanquam pixidem plenam medicamentis, ut sanaret infirmum infirmitate longissima tabescentem. Et fecit redemptionem plebi suæ. s. mortem patiando, & proprium sanguinem effundendo, ut sic nos efficeret plebem suam.

Quod veritatis zelus testis est, quod anima grata sit Deo. Cap. 3.

Tertium signum est pronuntiatio sinceræ veritatis. Cum enim veritas lumen in mente fulget per præsentiam spiritus Dei: licet non semper homo proximo suo proferat veritatem: quia sicut Ecclesiastes 3. c. scriptum est, tempus tacendi, & tempus loquendi, tamen pro loco & tempore huiusmodi sincere pronunciat eam. Et de tali homine Propheta loquitur dicens: Qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua. q. d. licet quandoque sit necesse, ut taceat veritatem: nunquam tamen loquatur dolum, vel falsitatem.

in

A in hoc siquidem versu omnis duplicitas viri iusti eliminatur. Nam in hoc, quod ait: Qui loquitur veritatem in corde suo, notatur sincera consonantia cordis eius & oris. Atque per hoc quod inquit, Qui non egit dolum in lingua sua, exprimitur consonantia oris & operis. Præterea tria sunt, per quæ maxime innotescit, quod in anima habitat spiritus Dei, videlicet vitare iuramenta, blasphemias & mendacia. Ac contra si opposita ab homine frequentantur, cum clarum testimonium sint conscientie malæ. De talibus quippe Ieremias. 9. c. ait, Sagitta vulnerans lingua eorum, scilicet cum blasphemant, seu peierant. Dolum locuta est, videlicet cum mendacia loquantur. Sequitur, in ore suo pacem cum amico suo loquitur & occultè ponit ei insidias, & de mendacibus iterum propheta ait, loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum. Quod autem pronuntiatio sinceræ veritatis signum sit, quod in anima habitat spiritus Dei, Act. 2. in Apostolis patet, qui ut ibi dicitur, repleti sunt omnes spiritu sancto & cæperunt loqui, scilicet euangelicam veritatem.

C Quod zelus increpans scelera & peccata ostendit, quod Deus in anima sit. Cap. 4.

Quartum signum est increpatio mundanæ iniquitatis. Cor enim, in quo spiritus Dei est, abhorret omnem diuinam offensionem, cum aduersetur Deo dilecto suo, & zelo charitatis, & diuini honoris, atque animarum salutis scandescens: & pro loco & tempore increpat mundanas iniquitates. Vnde diuinus spiritus, qui inhabitat talem animam, ad zelum excitatus illam inquit propheticum illud, Increpa feras arundinis, hoc est superbos. congregatio taurorum in vaccis populorum, i. luxuriosi a te scilicet increpentur. supple & labora, ut excludant eos, qui probati sunt argento. i. cupidos & auaros & maxime usurarios & raptos. Et de hoc seruido spiritus sancti zelo exemplum patet in Paulo, Actuum. 9. ad quem veniens Ananias ait: Saule frater, Dominus Iesus misit me, qui apparuit tibi in via, qua veniebas ut videas & implearis spiritu sancto. Et subditur, quod baptizatus continuo ingressus in synagogas conualescebat & confundebat Iudæos, qui habitabant Damasci, affirmans quoniam hic est

Chrs. Denique quantum ad hæc quatuor signa prædicta, Act. 1. mysticè ait Dominus discipulis suis, Accipietis virtutem superuenientis spiritus sancti in vos. Ait enim virtutem potius quam dulcorem aut splendorem & similia, quia maxime prædicta quatuor signa spiritus sanctus virtute sua in anima operatur.

ARTICVLVS TERTIVS

Quod per quatuor opera innotescit, quod spiritus sanctus in anima est.

Tertia vero sunt signa operis, seu facti. Quatuor quoque signa circa hoc possumus assignare, Primum est diuini verbi auditio, secundum auditorum obseruatio, tertium proximorum ædificatio, quartum aduersorum supportatio vel toleratio.

Quod libenter audire diuina verba signum salutis est. Cap. 1.

Primum est diuini verbi auditio. Res enim spiritus carens non audit, libenterque audit homo loqui de eo quod amat. Sic profecto qui libenter audit verbum Dei, manifestum signum ostendit quod in eo est spiritus Dei, & quod afficitur ipsi Deo. Proinde Io. 8. Dominus ait: Qui ex Deo est, verba dei audit. ait enim, Qui ex Deo est. s. per fidem & gratiam, non tantum per naturam, verba Dei audit, s. aure cordis. i. affectuosè & obtemperanter suscipit, credit & amat. Profecto quilibet libenter audit doctrinam, ad quam afficit: quia est ei conaturalis. Propterea cum propheta inquit, Audi quid loquat in me Dominus Deus: quoniam loquet pacem in plebem suam. Signum quippe mortis instantis est infirmum non sumere cibum. Proinde Aug. ait: Sicut nullum est maius signum prædestinationis æternæ, quam Dei verba libenter audire: sic nullum peius est signum, quam illa contemnere. Vnde merito post Ioanis prædicta verba Dominus subdit, propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis: & per consequens sequitur, quod sitis ex diabolo, non per creationem, sed per imitationem. de tali reprobo homine propheta ait, Verba oris eius iniquitas & dolus, noluit intelligere ut benè ageret. Et Eccle. 6. est scriptum. Quia aspera est nimium sapientia in doctis hominibus. Quoniam autem de necessitate salutis homo teneat audire diuini verbum, patet in Quadragesimali de Euangelio æterno, serm. 10. artic. 3. c. 2.

Quod

A Quod observatio auditorum sermonum Dei, saluationi testimonium præstat. Cap. 2.

Secundum signum est auditorum obseruatio, & ad hoc hortatur Apostolus Gala. 5. dicens. Si spiritu viuimus, spiritu & ambulemus, scilicet proficendo dedie in diem per opera bona. Cum enim in vtero fetus mouetur, manifestum signum est quod animatus sit. Sic profecto contingit in homine. Nam cum in via iustitiæ mouetur per opera bona apparet quod spiritu sancto viuat. Gregorius enim ait, probatio dilectionis, exhibitio est operis. & sequitur: nunquam est amor Dei ociosus: operatur enim magna, si est. si vero operari renuit, amor non est. de Ioan. Baptista legitur, Luc. 1. quod repletus spiritu sancto adhuc in vtero matris suæ cepit moueri ad præsentiam Saluatoris & matris eius. De beata quoque Virgine legitur vbi supra, quod postquam a spiritu sancto obumbrata est, abiit in montana cum festinatione. Quid enim prodest audisse diuinum verbum, si bona opera non sequantur? proinde Apocal. 3. c. admonet spiritus veritatis dicens, In mente ergo habe, qualiter acceperis & audieris & serua. pro obserua. Nam sicut Dominus Matth. 7. c. ait: Omnis ergo, qui audit verba mea hæc, & non facit ea, similis erit viro stulto, qui ædificauit domum suam supra arenam. De Christo quoque dicitur Luc. 4. quia plenus spiritu sancto regressus est a Iordane. Et agebatur a spiritu in deserto. Ex quibus omnibus luculenter apparet, quod sicut motus naturalis sequitur formam naturalem: sic motus operationis bonæ necessario sequitur inhabitationem spiritus sancti.

D Quod salutis testimonium est bonorum sanctitas exemplorum. Cap. 3.

Tertium signum est proximorum edificatio, scilicet per exemplum: sicut enim rubeus color in facie hominis arguit in eo spiritum vitæ: sic color conuersationis honestæ arguit in homine spiritum diuinæ gratiæ. Secundum enim Bernard. Postquam spiritu sancto repleta est beata Virgo propter irradiationem & claritatem procedentem a facie eius, Ioseph vix ausus erat in faciem respicere eam. glo. quoque Matth. 1. ait, quod Ioseph Mariam facie ad

faciem videre non poterat, quam spiritu sanctus in conceptione penitus repleuerat: & ideo non agnoscebat facie ad faciem, quam sponsauerat, donec illius vterus euacuaretur. Actuum quoque 6. c. de sancto Stephano scriptum est, quod erat plenus spiritu sancto: & quod viderunt astantes faciem eius tanquam faciem Angeli stantis inter illos. Hoc quippe præceperat Dominus, Matth. 5. cum ait: Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in caelis est. Et ad Tit. 2. c. In omnibus te ipsum præbe exemplum bonorum operum.

F Quod patienter tolerare aduersa est signum salutis. Cap. 4.

Quartum & vltimum signum est aduersorum toleratio, seu supportatio. Quod quidem probat omnia supra dicta. ad tactum siquidem pulsus noscit medicus, si homo habet spiritum vitæ. Iob quoque 2. c. scriptum est, quod diabolus ad Dominum de Iob ait: Tange os eius & carnem, quod in faciem benedixerit tibi. Cum igitur Dominus dat aduersa, tanquam medicus summus tangit nobis pulsus: probans si benedicimus eum patienter & hylariter sustinendo aduersitates, quemadmodum Actuum 5. c. scriptum est, quod Apostoli postquam spiritu sancto repleti sunt, ibant gaudentes a conspectu consilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliâ pati. Luc. quoque 8. Dominus ait, de verbo Dei: Quod autem cecidit in terram bonâ. Hi sunt, qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent & fructum afferunt in patientia: quia, ut dicitur Iac. 1. Patientia autem opus perfectum habet. Exponens autem verbum Lucæ Greg. ait: Terra bona fructum per patientiam reddit, quæ scilicet nulla sunt bona, quæ agimus si non æquanimiter proximorum mala toleramus. Quanto enim quisque altius profecerit, tanto in mundo inuenit, quod durius portet: quia cum præsentis sæculo metis nostræ dilectio deficit, eiusdem sæculi aduersitas crescit. Hinc est enim, quod plerisque cernimus bona agere: & tamen sub graui tribulationum sæcæ defudare. Terrena nanque iam desideria fugiunt, & tamen flagellis grauioribus fatigantur. Sed iuxta vocem Domini fructus per patientiam reddunt, quia nimis humiliter flagella suscipiunt. Sic vna calcibus tunditur & in vini saporem liquatur:

A turis oleua contritionibus expressa amaritudinem suam deserit, & in olei liquore pinguescit. Sic per triturationem a paleis grana separantur & ad horreum purgata perueniunt. Ex his igitur duodecim signis innotescere potest, in quibus habitat spiritus Dei, quæ participare nos faciat Dominus Iesus Christus, qui cum patre & spiritu sancto manifestat opera sua sancta, hic per gratiam & in futuro per gloriam, quam nobis concedat ipse Deus trinus & vnus benedictus & benedicibilis per infinita sæcula sæculorum, Amen.

B Finis tractatus de inspirationibus.

TRACTATUS DE Beata Virgine.

Et primo de glorioso nomine Mariæ, scilicet, quod dicitur stella maris.

Sermo I.

C **O**men Virginis Mariæ, Luc. 1. & in Euangelio hodierno. Da mihi Virgo gloriosa virtutem, ingenium & sermonem, ut fidelibus & deuotis tuis valeam nunciare gloriâ

nominis tui. Non quantum est, aut quale: sed ut tantillum ego paruulus tuus de laudibus tuis immensis enunciem ad gloriam tuam & deuotionem meam & solam omnium legentium, aut audientium me. Quippe interpretatione sua Mariæ nomen sonat in illuminationem, in amaricationem, & in dominationem. Neque immerito, non vnâ tantum nominis habet interpretationem: nullum enim nomen vnum puto Virginis gloriam posse enunciare. Proinde forte non nominauit eam Angelus in Euangelio hodierno, volens potius venerari silentio, quod non potuit exprimi eloquio. Si quidem reuerentiæ indicium est, quandoque non proprio nomine nominare vel designare, sed per circumlocutionem nominandum insinuare. Personam quippe tantum proprium nomen enunciat: sed non circumstantias dignitatis & status. Propterea Maria non vnâ tantum, sed multiplicem interpretationem habet: ut sicut Deum ipsum non vno tantum nomine nominamus: sed multis, ut sic eius incomprehensibil-

**Nomen
Mariæ
vnde.**

**Quare
Angelus
non nominauit
Mariam proprio
nomen.**

bilitatem enunciemus: sic & gloriosam Virginem multis nominibus designamus, & nunc lucem, & nunc solem, & huiusmodi nominare solemus, ut sic ad sublimitatem eius cognoscendam aliquantulum pingamus. Immenitas quidem gloriæ eius omnis humani sermonis excedit inopiâ. Vnde præmittens laudem eius Ansel. lib. de ortu Virginis subdit. Quid amplius dicere possum Domina. Immenitatem quippe gratiæ & gloriæ tuæ considerare cupienti sensus deficit, lingua satiscit. Denique, ut nostra possibilitas se extendit, per has tres interpretationes in vnum nomen eius benedictum tendamus. Primo enim sonat Maria in illuminationem: Nam interpretatur stella maris, quia est illuminata & illuminatrix. Secundo sonat in amaricationem, quia interpretatur amarum mare. Tertio vero sonat in dominationem: quia domina interpretatur. Fuit quippe stella maris in eius natiuitate propter in vtero sanctificationem seu præseruationem. Fuit amarum mare in eius conuersatione propter in penuria conuersationem. Fuit domina in eius morte, propter in gloria assumptionem. Vel fuit stella maris propter integritatem virginalem. Domina propter honorem & reuerentiam coniugalem. Amarum mare propter sollicitudinem vidualem. Quia igitur stella, à Deo fuit illuminata, & illuminatiua. Quia amarum mare, fuit amaricata, & per compassionem ad amaritudinem incitatiua. Quia Domina, fuit communita & consummatiua. De primo, scilicet quod beata Virgo stellæ assimilatur, ad præsens tantummodo sermo fiat. Potest enim stellæ tripliciter comparari. Primo stellæ coeli, secundo stellæ poli, tertio stellæ maris.

Anselm.

**Nomen
Mariæ à
tribus
ducitur.**

**Mariæ
tripliciter
comparatur
stellæ.**

ARTICVLVS PRIMVS.

Quod beata Virgo comparatur stellæ coeli, & maxime propter tria.

Primo inquam comparatur stellæ coeli, & maxime propter tria. Primo propter suam nominationem. Secundo propter suam sublimationem vel situationem. Tertio propter suam operationem.

Quod

A *Quod beata Virgo dicitur Stella maxime propter suam duplicem stabilitatem. Cap. 1.*

P

Rimo comparatur beata Virgo stellæ coeli, scilicet propter suam denominationem. Stella quidē a stando denominatur, quia in coelo stat fixa. Propterea Mariam designat, eo quod fixa stetit in coelo suo, quia immobiliter stetit in filio suo. Et primo in vita eius per omnium virtutum irradiationem, secundo in morte eius per mortis cōpassionem. De prima statione illius propheta inquit, Astitit regina a dextris tuis. s. Maria, in vestitu deaurato. De secunda statione Ioā. 19. Stabat iuxta crucē Iesu mater eius. Immobiliter quidē stetit, sicut stella in celo. i. in filio suo, quia cadentibus de coelo reliquis stellis, id est Apostolis, ipsa sola stetit, iuxta quod Abacuch. 3. dictum est, Sol & Luna. i. Christus & Maria, steterunt in habitaculo suo, vel s. m. aliam translationem: Eleuatus est Sol. i. Christus, in Cruce: & Luna, i. Virgo beata stetit in habitaculo suo.

C Et hæc statio fuit lugubris & dolore plena. Propterea inducit August. humanum gen^o ad Christum loquentem. Mihi ridens congaudet Eua, tibi plorās compatitur Maria. Quippe vt filius Dei ait, Esa. 63. c. Torcular calcavi solus, & de gentibus non est vir mecum, scilicet, sed tu sola Maria mihi verē compassa es.

De duplici altitudine perfectionis beatę Virginis. Cap. 2.

D **S**ecundo comparatur beata Virgo stellę coeli propter suam sublimationē, seu situationem. Nam stella locatione est alta, eo quod in firmamento posita est, quod est altum. Vnde Ecclesiasti. 43. Altitudinis firmamētū pulchritudo eius est. Sic beata Virgo altissima est, eo quod post filium omnibus alijs excelsior sit. Profecto Luc. 18. scriptū est. Qui se humiliat exaltabitur. Et quia Maria humillima fuit: igitur & altissima. Proinde Ecclesiasti. 24. ipsa ait, Ego in altissimis habito. Item alta est, quia inter Chrm & ecclesiam, creatorem & creaturā, media est. Quippe ipsa est, de qua Io. Aposto. 12. c. ait: Signum magnum apparuit in coelo, mulier amicta sole, & luna sub pedib⁹ eius. mulier inter solem & lunam est: Virgo beata inter Christum & ecclesiam. Vnde Eccl. 40. Aedi-

ficatio ciuitatis, i. ecclesię cōfirmabit nomē E id est firmiter credet in Chrm. Et super hęc scilicet ciuitatē mulier immaculata. i. Maria, cōputabit. Quod aut ipsa sit oīum creaturarum altissima, patet: Quippe illa creatura in dignitate est altior, quę est in gradu bonitatis sublimior: igitur omnium creaturarū optima est & altissima. Sed hæc est beata Virgo: quia s. m. mensuram amoris, est gradus bonitatis. Vnde querere, quantum bonus est iste: est querere, quātum diligit iste, s. m. August. Sed constat quod hæc excessit omnē creaturā in mensura amoris, tam naturalis quam gratuiti. Naturalis, quia in illo excessit hoīes & Angelos. Hoīes, quia similitudo & propinquitas, est causa naturalis amoris. Vnde Eccl. 13. c. scriptum est. Omne animal diligit sibi simile: sic & omnis homo proximum sibi similem. Profecto iter filium & quācūq; aliam matrem tanta propinquitas & similitudo nō fuit, quia totus fuit de sola substantia matris. Igitur inter nullos tanta dilectio fuit. In hoc quoq; excessit Angelos: Nullus enim Angelus Dei filium naturalē sibi habuit, sicut beata Virgo: quia nusquam Angelos, sed semen Abraham apprehendit. Quod Maria in amore gratuito transcendat vtrosq; vt: quia s. m. mensuram grę, est mensura gratuiti amoris: sed super oēs creaturas fuit grā plena, igitur & amore super plena fuit. Vnde de hac plenitudine eius beatus Ignatius in epistola ad beatum Ioannem inquit. Referunt Mariam oīum gratiarum abundantē, & oīum virtutū fecundā. Et sic in amore cūctas superat creaturas, prout dicit Anselmus. Supat quippe et oīum creaturarum amores, atq; dulcē dines magnitudo amoris Virginis in filiū suum & dilectionis immensitas, qua liquefiebat anima eius in eum. Verē igitur est dignitate altissima, q̄ sic est in bonitate optima. Proinde mysticē figuratur Dan. 4. c. in arbore, de qua inquit, Ecce arbor in medio terrę, id est Maria in medio omnis creaturę. Altitudo ei⁹ nimia, quia incomprehensibilis est omni purę creaturę.

De septem operationibus stellę quę spiritualiter fuerunt in virgine benedicta. Cap. 3.

T **E**rtio beata Virgo comparatur stellę propter suam operationem. Septem profecto operationes operatur stella. Primo significat, secundo illuminat,

A **M**inat, tertio purificat, quarto viuificat, quinto temperat, sexto ornat, septimo ordinat. Primo quidem em. signat. Vnde de stellis Gen. 1. c. scriptum est. Sint in signa. Proinde Albumasar in principio inquit. Laus Deo, qui creauit stellas & posuit ornamentum & lucernas in significationes, vt præberent ductum rationabilibus. Et ratione huius operationis conuenit Marię nomen stellę: quia ipsa fuit in signum, sicut de illa Esa. 41. c. scriptum est. O radix Iesse, qui stas in signum populorum. Signum quippe est, quod se offert sensui aliquid relinquens intellectui. Maria autem incarnatum Deum sensui præsentauit, quia in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est, vt dicitur Baruch. 3. c. Sed aliquid intellectui derelinquit, quia per hoc quod Dei filium in carne sua visibilem exhibuit, diuinitatem per fidem intellectui patefecit. Propterea vere fuit signum, quemadmodum Esa. 7. c. ait, Dominus ad Achaz. Pete tibi signum a Domino Deo tuo, & sequitur. Ecce Virgo concipiet & pariet filium & vocabitur nomen eius Emanuel. De hoc quoque signo Apocal. 12. c. scriptum est. Signum magnum apparuit in coelo, mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum 12. Et in vtero habens. Merito quidem in vtero habere dicitur, quia ab extra in vtero virile semen non traxit, sed operatione spiritus sancti concepit. Secundo autem stella illuminat, scilicet, noctis obscuritatem, sic etiam beata Virgo. Profecto ante aduentum huius Virginis peccati nebula totum mundum occupauerat: vt non esset, qui verum lumen videre posset. Erant enim omnes gentes quasi nebula turbiditate exagitate, vt dicitur 2. Pet. 2. Proinde in tenebris morabantur. Vnde merito de talibus, Naum 1. c. scriptum est. Inimicos eius persequuntur tenebrę. Tandem processit beata Virgo, sicut fulgida stella effugans illas tenebras, vt de ea dici possit illud, Ecclesiasti. 50. cap. Quasi stella matutina in medio nebule: vnde Bernard. super Missus est, inquit: Ipsa est nobilis stella ex Iacob orta: cuius radius vniuersum mundum illustrat: cuius splendor in supernis præfulget & inferos penetrat. Proinde in persona eius, Ecclesiasti. 24. capit. ait. Penetrabo inferiores partes terrę, scilicet quę sunt frigidę atque obscurę: & aspiciam, scilicet oculo misericordię omnes dormientes, id est cęcos & negligentes & illuminabo omnes sperantes in Do-

mino, id est illuminatione mea faciam quod cognoscant Deum & sperent in eo. Tertio noctem purificat: siquidem per radios suos nocturni frigoris densitatem serenat, & rarefaciendo purificat: similiter & Maria. In tota siquidem terra ante aduentum huius stellę tenebrę erant, sicut Esa. 60. cap. scriptum est. Ecce tenebrę operient terram; & caligo populos. In huius mysterium, Exo. 4. Factę sunt tenebrę horribiles in vniuersa terra Ægypti. Tandem orta est stella ex Iacob, scilicet Maria, quę has tenebras purificauit & serenauit. Quippe ipsa est emanatio quędam sincera omnipotentis Dei, vt dicitur Sapientia. 7. Vnde de ipsa Bernar. inquit: Tolle hoc corpus solare, quod illuminat mundum, vt sit dies. Tolle Mariam maris stellam vtique magni & spatiosi, quid nisi caligo inuoluens, & vmbra mortis atque densissimę tenebrę relinquuntur? Quarto stella viuificat, sicut philosophus attestatur: propterea orbis primus plures habet stellas: quia ipse est principuē causa vitę in istis inferioribus: propter hoc etiam Maria stella est. Siquidem mors regnauit ab Adam, secundum Apostolum ad Roma. 5. adeo quod dicitur. 2. Reg. 9. Omnes morimur, & psal. Quis est homo, qui viuet & non videbit mortem? Veniente autem hac stella, omnia mortua vitę sunt restituta. Quippe ipsa est lignum vitę proferens benedictum fructū, Gen. 2. c. de quo gustans mortem non gustabit in æternum, quinimmo in æternum viuet, vt dicitur Ioan. 6. c. Ipsa est, quę protulit panem vitę Iesum Christum, vt dicitur vbi supra. Quinto stella temperat, seu modificat, scilicet terrenum orbem. Siquidem stella temperat gelidū frigus noctis, & sic terrę nascencia fouet & modificat: propter hoc aut etiam Maria stella est. Malitia quippe huius mundi frigida est: vnde Iere. 6. c. Dominus ait. Sicut frigidam facit cisterna aquam suā, sic. s. m. mundus frigidā facit malitiam suā. Tēpore igitur, quo processit beata Virgo, malitia humani generis quasi completa fuit, iuxta illud Esa. 40. Cōpleta est malitia eius, propterea magnum frigus erat in mūdo. Io. 18. Frigus erat: vnde & Petrus calefaciebat se: quoniam frigidus ventus Aquilo. i. diabolus, flauit, & congelauit cristallus ab aqua, vt dicitur Eccl. 43. Hoc prægnauit Zach. 14. c. dicens. In die illa non erit lux, sed frigus & gelu. Processit autem Maria quasi stella calefaciens, & præfulgēs & p. cōsequens fouēs. Proinde Bern. sup. Missus est, homilia

- A** homilia 1. inquit. Ipsa est nobilis stella terras perlustrans, calefaciens magis mentes, quam corpora, fouens virtutes, excoquit vitia. Ipsa est mulier fortis, de qua Prover. vlti. Non timebit sibi in die frigoris. Omnes enim domestici eius vestiti sunt duplicibus, s. dei & proximi charitate: vel quia promissionem habent vitæ, quæ nunc est, & futuræ. Hæc sunt indumenta valde bona, quæ Rebecca induit filium suum Iacob, vt patris benedictionem obtinere posset, Gene. 27. Sexto, quia ornat, scilicet cælum: vnde Eccl. 43. Species cæli gloria stellarum mundum illuminans. Maria autem splendidissimum ornamentum est cæli. Sic enim inferiora temperat, & superiora ornat. Proinde de ea anthonomasticè scriptum est, Eccl. 26. c. Sicut sol oriens mundo in altissimis Dei, sic bonæ mulieris spes in ornamentum domus eius. Si etiam superiorem orbem dicimus angelicam creaturam: patet quod tunc orbem superiorem ornat: quia præruptos silices & inaccessibleis rupes Angelorum muneris integritate reformauit, & hoc modo ornat. Quod quidem Esa. 60. prædictum erat: ait enim, Gloria Libani, id est beata virgo Maria ad te veniet ad ornandum locum sanctificationis meæ.
- C** Septimo stella ordinat & conciliat, scilicet orbem. Nam orbem inferiorem sublimat, & virtuti superiori pro sui stabilitate assimilat, & sic quodammodo reconciliat. Sic hæc mundi Domina & Regina ecclesiæ militantem tanquam inferiorem orbem ecclesiæ triumphantem tanquam orbem superiori reconciliauit: pacem ijs, qui prope, & pacem ijs, qui longe, id est ecclesiæ triumphanti & militanti annunciauit. Profecto ipsa est arculus fæderis sempiterni positus in nubibus cæli, vt non interficiatur omnis caro, Genes. 9. Nam ipsa nobis illum genuit, qui fecit vtraque vnum: faciens pacem vt reconciliet ambos in vno corpore, Ephe. 2.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Quod beata Virgo stella poli assimilatur, & maxime propter tria.

Secundo beata Virgo comparatur stellæ poli, & maxime propter tria. Primo, quia ipsa stella polo est vicinissima: secundo, quia est poli descriptiuas tertio, quia est stellarum poli primaria, seu prima.

De quadruplici vicinitate, quam habuit beata Virgo ad filium suum. Cap. 1.

Primo quidem beata Virgo comparatur stellæ poli, quia ipsa stella polo siue cardini coeli est vicinissima. Ad dicendorum intelligentiam aduertendum est, quod duplex est polus in mundo isto. Vnus est inuisibilis, scilicet meridionalis: reliquus vero visibilis, scilicet aquilonaris, & vterque immobilis est, super quorum immobilitate innititur totus mundus in suo circulari motu. Merito ergo per vtrumque polum intelligitur ipse filius Dei: & verbum patris, qui est principium omnium quo ad vnum: & finis omnium quo ad reliquum, qui in meridie. i. in suæ maiestatis claritate a nobis omnino inuisibilis est: sed in aquilone nostræ humanitatis visibilis factus est: propterea Apocal. vlt. ipse ait, Ego sum alpha & omega, principium & finis. De illa quippe meridie dicitur Cant. 1. c. Indica mihi vbi pascas, vbi eubes in meridie. De hoc Aquilone Iob. 37. cap. ait. Ab Aquilone aurum venit. Quia ex Christo incarnato splendor sapientiæ processit. Ipse quippe immobilis est: super cuius immobilitatem innitunt omnia in suo motu, immobilisque manens dat cuncta moueri. Huic si quidem polo fuit hæc stella, s. Maria, vicinissima in quatuor maximè. Primo in incarnatione, secundo in conuersatione, tertio in compassione, quarto in assumptione. Primo inquam fuit ei vicinissima in incarnatione. s. per carnis identitatem: quia eadè caro, quæ fuit virginis matris: facta est caro filij patris & in vnitatem personæ a Deo suscepta est: igitur ei a Deo vicina fuit, quod simul cum ipsa & in ipsa fuit. Merito ergo propter hanc vnitatem dictum est ei, Dominus tecum. Secundo fuit Christo vicinissima in conuersatione per administrationem. Vnde hæc est, quæ in vlt. cap. Ruth mysticè figuratur in Noemi, de qua ibi dictum est, quod natum puerum suscepit & posuit in sinu suo & nutricis ac gerulæ fungebat officio. Hæc est, quæ absentiam eius sustinere non potuit. Nam & dolens eum in templo quæ fuit atque inuenit, Luc. 2. Hæc est, quæ cum fratribus suis foris stans eum quæsiuit, sicut dicitur Mat. 3. circa finem. Tertio fuit ei vicinissima in passione per compassionem, quia recedentibus discipulis non recessit. Io. 19. Stabat iuxta Crucem Iesu mater eius. Quarto autem

- A** autem fuit ei vicinissima in assumptione per gloriæ susceptionem. Quod autem ipsa sit exaltata super omnes Angelorum choros, nulli dubium est, & nefas est dubitare, sicut Bern. ait. Si enim incorruptio Deo proximum facit, et dicitur Sap. 6. Hæc autem incorruptissima, quia mater incorruptionis ipsa est polo, i. filio suo vicinissima. Si etiã eorum, quorum est eadè natura, idem est. Locus ipsius autem & filij eadem est natura, ergo idem locus erit. Qua propter & merito & loco erit vicinissima filio suo, hoc est polo suo.

De multiplici intelligibili sphaera, & quod beata Virgo supra omnes creaturas propinquior est Christo. Cap. 2.

- S**ecundo autem comparatur beata Virgo stellæ poli, quia ipsa stella est poli descriptiuas, cum sit breuissimi circuli circa polum. Sed consideremus hoc, qualiter esse potest. Totus si quidem mundus describitur quandam intelligibilem speram, cuius centrum est filius Dei Iesus Christus, quoniam ipse est sicut centrum in circulo, a quo exeunt omnes lineæ. i. vniuersæ creaturæ, sicut ostendit beatus Dion. de diuinis nominibus. 4. cap. Sed hæc sphaera multos circulos habet intra se inuicem ordinatos. Vnde tanto circulus est breuior, quo cetero vicinior. Maximi vero circuli circa hoc centrum intelligibile ipsa corporalia sunt, siue celestia, siue terrestria sunt: & complent omnia. Circulum suum finem maiorem vel minorem distantiam & participationem primi. Cõsequenter alium circulum complent vitam habentia vegetatiua. Et de hinc alium vitam habentia sensitiua. Et dehinc tertium vitam habentia intellectuua. Et inter hæc omnia breuissimum facit circulum beata Virgo Maria, quæ per mentis deuotionem arcum eum cõstrinxit, & infra beata viscera clausit & portauit, vt ipsa sit iam facta quasi orbis, propheta attestante, qui ait: Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ. i. Mariæ, quæ facta est orbis filij Dei: qui est terra, quæ in æternum stat. Eccl. c. 1. hoc quidem de ea Eccl. 24. in persona illius ait, Girum cæli circuiui sola.

Quod beata Virgo in gloria excedit omnes alias creaturas. Cap. 3.

Tertio vero comparatur stellæ poli: quia hæc stella est stellarum primaria, seu pri-

ma, siue stellæ sint sempiternæ apparitionis, vt quæ circulant polum Aquilonarem, siue sempiternæ occultationis, vt quæ sunt in interioribus austris, siue sunt vicissæ apparitionis & vicissæ occultationis, vt quæ sunt in medio sitæ. Sic beata Virgo primaria, seu primitiua est quo ad gloriæ magnitudinem & dignitatis celsitudinem. Inter omnia inferiora corporalia, quæ sunt inuisibilia: aut etiam inter illa celestia luminaria, quæ sunt quædam media, quia cum primis participant corporalitatem, cum alijs perpetuitatem respectu priorum primitiua est, sicut Sap. 7. c. scriptum est. Nec comparauit illi lapidem preciosum: quoniam omne aurum in comparatione illius arena est exigua, & tanquam lutum aestimabitur argentum in conspectu illius. Et hæc sunt inter visibilia preciosiora. Respectu aliorum, scilicet intellectualium & inuisibilium, ipsa est primitiua, quoniam omnium spirituum transcendit excellentiam. vnde Eccl. 24. ipsa ait, Omnium excellentium & sublimium colla virtute calcaui. Respectu ceterorum, scilicet luminarium celestium, ipsa est primitiua est: hoc patet, quia luci cõparata inuenitur prior, vt dicitur Sap. 7. Posset autem hoc diffiniri aliter, vt stellæ sempiternæ occultationis sint contemplatiui, qui semper Deo assunt. Stellæ sempiternæ apparitionis sint actiui, qui semper actionibus intendunt. Per vicissim vero apparentes & vicissim occultantes, medij siue mixti, qui aliquando contemplant, & aliquando operantur. Respectu enim omnium horum beata Virgo primitiua est. Proinde Eccl. 24. c. inquit, In omni populo & in omni gente primum habui. Admiranda igitur hæc stella. Vnde merito, Sap. 7. in fine, de ea sic spiritus sanctus ait. Est enim hæc speciosior sole. & super omnem dispositionem stellarum luci comparata inuenitur prior.

ARTICVLVS TERTIVS.

De triplici natura stellæ maris, quæ beata Virgini conuenire probatur.

Tertio vero beata Virgo comparatur stellæ maris. Hæc siquidem stellæ tres habet proprietates, quæ beata virgini Mariæ probantur conuenire. Est enim primo frigoris temperatiua, secundo nauigantium in periculis directiua, tertio.

A tertio in portum introductua, seu perductua.

Quod beata Virgo est stella mundum illuminans & inflammans. Cap. 1.

Rimo enim stella maris est maximi frigoris temperatiua: Respectu enim eius semper est super mare per radiorum directione, & per consequens per caloris immissione. Sic & respectus Mariæ semper est super mundum per æterni splendoris, scilicet filij sui, illustrationem: & per consequens per caloris spiritus sancti communicationem. Quippe ipsa est via, per quam spergitur lux & diuiditur æstus super terram. Job. 38. Lux enim æterna est super tenebrosam mundum per ipsam sparsa. i. manifestata. Quippe ipsa est, per quam noua lux Iudæis. i. consentientibus, oriri visa est gaudium, honor & tripudium. Hester 8. Et ideo æstus diuisus est super terram. i. calor charitatis spiritus sanctus partitus est, ut non sit iam, qui se abscondat a calore eius, immo quod non sit adeo durum & lapideum cor, quod hoc calore non dissoluatur. Vnde Job. 28. c. scriptum est. Lapis solutus calore in es vertitur. i. qui durus & obstinatus antea fuit, per Mariæ dulcedinem emollitur. Merito ergo competit ei hoc nomen, scilicet stella maris.

Quod per Virginem benedictam, fideles in periculis huius seculi diriguntur. Cap. 2.

Secundo stella maris est nauigantium in periculis directiua. Per ipsam quippe sciunt nauæ quo velificent, aut ad Aquilonem, aut ad meridiem, aut ad occidentem, aut ad orientem: quoniam in Aquilone situata est. Sic etiam per Mariam omnia pericula & discrimina euitantur. Omnia itinera certificantur: vnde Bernardus super Missus est, Homil. 2. inquit. Quisquis te intelligis in huius seculi pro fluitio magno inter procellas & tempestates fluctuare, quod ambulare per terram: ne auertas oculos tuos a fulgore huius sideris, si non vis obrui procellis. Si insurgunt veteri tentationum, si incurras scopulos tribulationum, respice stellam, voca Mariam. Nec inconuenienter situs stellæ maris, cum sit in Aquilone, conuenit Mariæ. Quippe per Aquilonem persecutio vel tribulatio designari solet, propter vetero

Bernard.

rum & procellarum vehementiam. Ideo locus Mariæ in Aquilone est, ut per eam auferretur persecutio humanis temperetur & mitigetur. Solet etiam per Aquilonem peccatum significari. Vnde Iere. 1. c. Ab Aquilone pandetur omne malum. Ideo conuenienter locus Aquilonaris ei appropriatur eo quod ipsa media inter peccatores & filium statuatur, ut ex vna parte iram eius mitiget, & ex alia peccatum exterminet. Vnde, secundum Alexan. de Ales, super psalterium Beata Virgo iuxta crucem pingi debet ad sinistram Christi, qui stans in cruce faciem tenebat ad orientem: & sic ad sinistram, id est ad Aquilonem stabat Virgo beata, ut oraret pro peccatoribus, qui sunt ex parte sinistram Christi. Vnde propheta in persona Christi in cruce pendens inquit: Considerabam ad dexteram & videbam, & non erat qui cognosceret me: quia ibi non erat Virgo, sed in sinistra parte perfectissime cognoscentis Christum. Proinde dicitur ei a peccatore illud Cantic. 4. in fine. Surge Aquilo & veni auster: Perla ortum meum, & fluent aromata illius. Cum enim surgit Maria per piam intercessionem, tunc venit auster, id est spiritus sanctus per gratiæ immissione & perfatur ortus per dulcedinis susceptionem. Et fluent aromata per multiplicium beneficiorum deriuationem. De hoc Aquilone & Austro Esa. 43. Dicam Aquiloni da: & Austro, noli prohibere. i. rogabo Mariam, ut de gratia sua tribuat: & per hoc Austro, id est spiritui sancto, ut non prohibeat, quin potius abundantius per ipsam de suis carissimis matribus immittat. Hæc est virga Moysi, quæ vnda maris rubri percutitur, & per consequens diuiditur & inter fluctus Dei populus transiturus desertum ingreditur. Exo. 14. c.

Quod beata Virgo Maria est stella in portum salutis æternæ introductiua.

Cap. 3.

Tertio est stella maris est in portum introductiua: quia Maria multas seditiones sedat, & ad terram promissionis ducit præstat. vnde Bernardus super Missus est. Homil. 2. inquit. Ipsam sequens non deuias, ipsam rogans non desperas, ipsam cogitas non erras, ipsa tenet te, non corrumpis: ipsa protegete, non metuis: ipsa duce, non fatigaris: ipsa propitiata, puenis: & sic in temetipso experiris, quod merito dictum sit nomen Virginis Maria, ipsa in nocte huius vite luce virtutum radiat, ut viam veritatis ostendat, & ad portum salutis perducatur. Quippe ipsa

Bernard.

A ipsa est porta coeli, ut dicitur Gen. 28. Non est hic. s. in Maria aliud nisi domus Dei & porta coeli. Ipsa est scala Iacob, Gen. vbi supra, cuius summitas caelum tangit, & per consequens ad ipsum ducit. In qua descendunt Angeli & ascendunt, quia per ipsam descendunt ad nos Angelici spiritus ad nostram protectionem, atque per ipsam ascendunt homines sancti ad gloriam caeli susceptionem. Et, ut verbis beati Bernardi utar: oportet vniuersos Christicolos inter fluctus huius seculi nauigantes ascendere hanc maris stellam, quæ summo cardini. i. Deo proxima est, & respectu exempli eius cursum vite dirigere. Quod qui fecerit, non iactabitur vanæ gloriæ vento: nec frangetur scopulis aduersorū: nec absorbebit Scyllea voragine voluptatū, sed prosperè veniet ad portum quietis æternæ, ut cum ipsa gloriosa Virgine fruatur æternis delitijs filij eius, qui cum Patre & Spiritu sancto gloriosum est præmiū ipsius Virginis benedictæ, atque deuorum eius per infinita secula seculorum, amen.

Bernardus.

De glorioso nomine Maria, & quod interpretatur amarum mare.

Sermo II.

Maria amarum mare.

Omen Virginis Maria. Iterum Lu. 1. & in Euangelio hodierno. Non est facultatis humanae dilectissimi fratres, quando in hoc mortali corpore viuunt, plenè pertingere ad laudem gloriosæ Virginis matris Dei, quæ omnium hominum & voces excellit & superat intellectum. Quis enim mortalium, nisi diuino illustratus oraculo, de vnica Dei & hominis genitrice quicquam modicum seu grade præsumat edicere: imò non timeat hanc pollutis labijs nominare? quæ pater misericordiarum & ante secula Deus, perpetuam prædestinavit in Virginem dignissimam, filium pelegit in matrem, Spiritus sanctus nouæ gratiæ domitium præparauit. Quibus laudibus seruitus hominum reginam eneret Angelorum? Quæ præconia dilatet mortalis angustiam vel officia subministret, cui celestia parent & famulantur obsequia? Qui dignam honoribus plausus hominum acclamabit in terris, quam spiritu agmina beatorum iugiter venerant in celis? Sed quia illam, ut meretur, non possumus laudare, saltè nomen eius extollere pro curemus. Diximus in præcedenti sermone, quod nomen Mariæ stella maris interpretatur:

Iam ergo subiugamus, quare interpretetur amarum mare. Maris quippe amaritudo ad litteram est per solis feruidam in ipso incidentia partes subtiliores subleuantis & extrahentis: Necnon & partes terrestres relictas adurentis, & per consequens amaricantis. Proinde in amaritudine maris tria notari possunt. Primum, dulcis ab amaro separatio, secundum, partium relictarum adustio, tertium, adustarum adinueniè permixtio. Profecto beata Virgo fuit in passione filij sui amarum mare, quia ibi fuit dulcissimi filij subtractio, relictæ partis adustio, omnium amaritudinum admixtio.

Quare Maria dicitur amarum mare.

Amaritudo maris, unde naturaliter dicitur Arist. 2. Meth.

ARTICVLVS PRIMVS

Quod quadruplici ratione amarissimum fuit beata Virgini tempore passionis separatio filij sui.

Rimo siquidem in mari est dulcis ab amaro separatio. Sic & in passione Domini fuit beatæ Virgini dulcissimi elogatio & separatio: quoniam fuit ei dilectissimi filij subtractio, & hoc illi amarissimum fuit quadruplici ratione. Primo ratione conditionis, secundo ratione cognitionis, tertio ratione dilectionis, quarto ratione dilectationis. Hæc gradatim sibi inuicem connectuntur & subsequuntur.

Quod amarum fuit beata Virgini tempore passionis separatio filij sui considerata eius conditione. Cap. 1.

Rimo enim in passione Domini fuit amarum beatissimæ Virgini dulcissimi filij separatio, & subtractio: & hoc ratione sue conditionis, s. filij sui. Quid mirum, si in ea fuit amaritudo maxima, cum filius eius totus esset dulcis atque totus desiderabilis, ut dicitur Cantic. 5. Et iterum propheta inquit: Dulcis & rectus Dominus. Insuper propter hanc subtractionem idem propheta in persona Virginis ait. Cor meum conturbatum est in me, dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum & ipsum non est mecum. Vel secundum aliam translationem apertius inquit. Cor meum fluctuauit, dereliquit me fortitudo mea, & lumen oculorum est ipsa. Equidem filius eius virtus illi erat & fortitudo in omnibus aduersitatibus. Lumen oculorum & lætificatio cordis in omnibus prosperitatibus. Talis siquidem dolor fuit in ea maximus.

Separatio filij a dulcissima matre in passione eius fuit illi amarum.

S. Bern. de Senis, Sermonum To. 3.

F Inten-

A Intensivè, extensivè & ostensivè. Primo enim fuit maximus intensivè, quia vsq; ad animam penetravit, sicut ei prædixerat Simeon, Lu. 2. c. pertransibit gladius. Quod verbum antrorsum & retrorsum consideratum, illarum duarum animarum, s. Christi & Virginis, miram doloris indicat participationem & transformationem. Vt si dicatur, ipseus animam tuâ: aut tuam ipseus animam pertransibit gladius. Secundo fuit maximus extensivè, quia per quatuor dies continuos se extendit. Nam maxime incepit dolor eius feria quarta, quia tunc mors Christi fuit tractata & confirmata. Continuatus

B autem fuit feria quinta, eo q; in nocte fuit captus, colaphizatus atq; delusus. Augmentatus autem fuit vsq; ad feriã sextam, quia tunc filius eius crucifixus est. Dilatus vero fuit vsq; ad diẽ sabbati, quia tunc filius suus in sepulchro clausus est. Tertio fuit maximus ostensivè, eo q; dolorem suum ostendebat & demonstrabat cordis singultu, abundantia lachrymarum, lamentatione clamorose vocis, pectoris tonsione & manuum allisione. Profecto maxima fuit in ea amaritudo, eo q; per turpissimam mortem facta est ei talis subtractio filij sui.

C Quod propter cognitionem filij sui amarissimum fuit, & separatio eius. Cap. 2.

Secundo fuit Beatæ Virginis amarum dulcissimi filij separatio ratione cognitionis. Tria siquidem faciunt ad compassionem ex parte compatientis ad illum, cui compatimur. Primum passionis vehementia, secundum ipsius vehementiã in compatiente notitia, tertium ipsius ad compatientem amor & amicitia. Primum inquam est passionis vehementia. Quanta fuit acerbitas passionis Christi, inexplicabile est omni linguæ Angelicæ vel humanæ. Superat. n. omnis puræ creaturæ capacitatem, quod Tren. 1. cap. per Hieremiam Dominus insinuat dicens. O vos omnes, qui transitis per viam: attendite & videte, si est dolor, sicut dolor meus. Secundum huius passionis apud matrem piam, maxima fuit notitia, quia astabat filio suo morienti, quem noverat esse filium Dei. Proinde Io. 19. c. ait: stabat iuxta crucem Iesu mater eius. Tertium est ipsius ad compatientem amor & amicitia: quia sicut intensioem amoris, intensio est doloris, sicut infra dicitur. Propterea summè cõpassa est, quia summè dilexit eum.

D Primum. Secundum. Tertium.

Tertio vero ipsi Virginis Mariæ fuit amarum dulcissimi filij separatio ratione dilectionis: Sicut enim superius tactum est, sicut intensioem amoris, intensio est doloris. Proinde Io. 1. c. Iudæi comprehenderunt erga Lazarum amorẽ Christi ex dolore & fletu: unde & dixerunt de illo, Ecce quomodo amabat eum. Sed Christus a matre sua summè fuit dilectus: igitur subtractio sua, summam fuit ei amaritudo. Similitudo quippe, dilectionis causa est. Propterea Eccl. 13. c. inquit. Omne animal diligit simile sibi: sic & ois homo proximũ suũ. Christus enim beatæ Virginis simillimus fuit, quia totus de substantia matris genitus est. Propterea ab ea fuit summè dilectus. Profecto in eo fuerunt oes conditiones, pp quas mater diligit filium, & habuit eas in summo. Erat quippe Dñs Iesus Christus præ ceteris omnibus potetior, sapientior, generosior, formosior atq; melior. Ita sunt, propter q; matres maximè diligunt filios suos. Primo quidem

Non tantum quippe afflicta fuisset, si illius cruciatus non vidisset. Sed cũ, vt dicit Anselmus, prolatam suæ mortis sententiam au dret: cum crucem, cũ qua suspēdi debebat, humeris ad locum passionis subuehere gemebunda aspiceret, immo cum iam liuidũ, verberatũ, vulneratum, cruentatũ, in cruce pendentem videret. Est ne precor quis, qui percipere posset qualitatem doloris pectoris eius? Vnde dicere poterat. Quid, dilecte mi? Quid, dilecte vtorum meorum? Quid dilecte vteri mei? Quid, dilecte mi, amicã, filiam, matrem tuam tibi assistentẽ iam iãq; ex mēstia corruentem & patientem non attendis? Quid, dilecte vteri mei, matrem tuam lachrimantem & dolentem iam iãq; angustia deficientẽ non respicis? Quid, dilecte vteri mei famulam tuam, ministrã tuã, te ad crucem sequentem, ac gemitus, su spiria, lachrymas amarissimas producentẽ iam iamq; ex tristitia expiratẽ non aduertis? vt permittas te impijssimis manibus sic trahi, in patibulo eleuari, omnibus mēbris extendi, totis visceribus pateferi, vt sic animã meã pertranscat gladius? Verè igitur amarũ mare Maria, vt de ea merito dici possit illud Tren. j. Et ipsa oppressa amaritudine. s. fuit.

G Quod maxime propter quinque diligebat beatã Virgo Iesum, ex quibus separatio eius, sibi amarissima fuit. Cap. 3.

Tertio vero ipsi Virginis Mariæ fuit amarum dulcissimi filij separatio ratione dilectionis: Sicut enim superius tactum est, sicut intensioem amoris, intensio est doloris. Proinde Io. 1. c. Iudæi comprehenderunt erga Lazarum amorẽ Christi ex dolore & fletu: unde & dixerunt de illo, Ecce quomodo amabat eum. Sed Christus a matre sua summè fuit dilectus: igitur subtractio sua, summam fuit ei amaritudo. Similitudo quippe, dilectionis causa est. Propterea Eccl. 13. c. inquit. Omne animal diligit simile sibi: sic & ois homo proximũ suũ. Christus enim beatæ Virginis simillimus fuit, quia totus de substantia matris genitus est. Propterea ab ea fuit summè dilectus. Profecto in eo fuerunt oes conditiones, pp quas mater diligit filium, & habuit eas in summo. Erat quippe Dñs Iesus Christus præ ceteris omnibus potetior, sapientior, generosior, formosior atq; melior. Ita sunt, propter q; matres maximè diligunt filios suos. Primo quidem

E Anselm.

F

B Anselm.

C Absentia filij contristabat matrem.

Anselm.

Intensio amoris ostendit intensioem doloris.

Qua inducit amorem.

A quidẽ erat ceteris potetior. 2. Mach. 15. Est Dñs vnus, ipse est in celo. potes. Et propheta erinquit, Dñs fortis & potens. Et Iosue 24. c. scriptũ est; Deus. n. itans & fortis amulator. est. Scdo autẽ erat ceteris sapientior. Ipse est, qui sedet in cathedra David mistice. i. in cruce sapientissimus, vt dñ 2. Reg. 23. c. Tertio erat ceteris generosior: quia, vt dñ Esa. 53. c. Generationẽ eius quis enarrabit? Quarto erat ceteris formosior: quia sicut propheta ait, Speciosus forma præ filijs hominũ. Quinto erat ceteris melior: quia, vt dñ Sapien. 7. Infinitus. n. thesaurus est hominibus. Propter hæc oia & cõsimilia fuit matris ad filium dilectio summa, & per consequens summa doloris amaritudo. Vñ Anselmus præmittens eius dilectionẽ ait: tantam igitur dilectionẽ perpedit, qui pot: quibus doloribus, quibus gemitibus, quibus suspirijs cruciabat, quando eum a se crudelijs manibus auelli, quando ad condemnandũ trahi, quando ad mortem subeundam iudicio iudicis iniqui tribunali consistere vidit.

G Quod propter delectationem, quam Virgo de Christo habebat, amarissima erat ei separatio eius. Cap. 4.

Quarto insup beatæ Virginis fuit amarum dilecti filij sui separatio rone delectationis. Nã quo maius est gaudium de alicuius p̄sentia, eo maior est dolor de eius absentia. Sed cõstat, q; Christi p̄sentia matri suæ fuit summè gaudiosa. Dicit. n. Anselmus de ortu Virginis. Quo vel gaudio replebatur anima eius: qñ eum, quem toto corde diligebat: quẽ creatorem & dominatorem esse oium rerum sciebat, secũ edetẽ, sicut q; volebat dulci affatu docetẽ habebat, quis capiet? Propterea ei subtractio summè amara & dolorosa fuit, vt dicere possit illud Ruth. 1. Ne vocetis me noemi. i. pulchrã, sed vocate me mara. hoc est amarã, quia valde amaritudine repleuit me oipotens.

ARTICVLVS SECVNDVS.

H De quatuor affectibus, seu passionibus, secundum quas beatã Virgo summam amaritudinem passa est propter mortem filij sui.

Secundo in mari est partium relicta-rium adultio. Solis quidem adultio fignat vrentem & estuantem perfectio-

nem vel tribulationem, iuxta illud propheta, Per diem sol non vret te. In beata autem Virgine præter illam amaritudinem, quæ fuit per filij subtractionem, fuit maxima amaritudo propter affectionem, seu passionem suarum adultionem. Videns enim suum vnicum filium atque Dei vni- genitum tot & tanta indignè pati, vehementi tribulationis æstu interius percussa est, ac per consequens multum adusta, & sic in immensum amaricata. Sed, vt hoc apertius capiatur, affectus doloris, qui sunt de morte amici, consideremus. Si quidem quatuor affectiones seu passiones sunt, quæ mortem amici sequuntur, secundum quoddam exemplo sui tradit August. lib. 4. Confessionum. Prima est cordis contenebratio, secunda mortis representatio, tertia affligentium animaduersio seu consideratio, quarta inter mortem & vitam vacillatio. Et hæc quatuor conuenienter aptantur beatæ Virgini in filij sui morte & passione.

F Quatuor affectio- nes sequuntur mortẽ amici.

Quod cor Virginis in morte filij sui miro modo contenebratum, & per consequens amaricatum est. Cap. 1.

Prima affectio seu passio de morte amici est cordis contenebratio, sicut ait Augustinus, de socio suo mortuo. Contenebratum est cor meum. si igitur hoc fuit in amore sociali, quanto magis in amore maternali, naturali, gratuito & sociali. Si quidem beata Virgo filio suo per maternalem amorem vnita fuit: per naturalem amorem ei copulata fuit: per amorem gratuitum summè coniuncta fuit: per amorem socialem, ei p̄ triginta annos sociata fuit. Quando igitur prospexit eum inter latrones suspensum, tot plagis laniatum & perforatum, & iam morti vicinum, nunquid cor eius non fuit obtenebratum? unde merito dicere potuit illud propheticum, Cor meum conturbatum est in me, sicut supra, in j. cap. præsentis sermonis dictum est.

Proinde vbi fuit tanta cordis obtenebratio, maxima fuit amaritudo, vt merito dicere posset illud Tren. j. Subuersum est cor meum in memetipsa, quoniam amaritudine plena sum.

F 2 Quod

A Quod de omnibus, quae circa mortem Christi beata Virgo videbat, summam amaritudinem sentiebat. Cap. 2.

Secunda affectio.

Augustinus.

Secunda affectio, seu passio sequens ex amici morte est mortis representatio. Quicquid enim aspicit circa morientem, & causam mortis eius, qui de morte amici dolet, mors sibi videtur, secundum Augustinum in 4. Confessionum. ait enim: Quicquid aspiciebam, mors erat. Si igitur inter amicos, ubi tantum conuictus communicatio est, ex hoc tanta est impressa mortis similitudo, quanto magis fuit in Virgine benedicta & dilecto suo filio: inter quos tanta indiuidua & quo ad ortum, & educatum, & famulatum, & amorem tenerimum amicitia conuincitur extitisse, ut videlicet summa mortis impressio esset in ipsa, ex his quae circa morientem cernebat, ac per consequens maxima cordis amaritudo, ut verè conueniat illi praecipue lamentabilis vox Eccles. 41. cap. O mors quam amara est memoria tua. Et illud. j. Reg. 15. Siccine separat amara mors?

C Quod visio, consideratio & recordatio eorum, quae affligebant Christum in Virgine Maria maximam amaritudinem causabant. Cap. 3.

Tertia passio. Augustinus.

Tertia passio est affligentium inuentio seu consideratio aut recordatio. Quicquid enim meminerit, illi afflictio est. Vnde Augustinus ubi supra; ait: Et erat mihi patria supplicium, & paterna domus mira infelicitas: & quicquid cum illo comederam, sine illo in cruciatum vertebatur. Quod si in dilectione puri hominis hoc fuit: quanto magis in dilectione Dei & hominis: & non tantum socij, sed vnigeniti hoc fuit. Nam quicquid occurrebatur conspectui gloriosae Virginis, afflictio & cruciatus fuit, & maximè quando tam amicum filium mortuum tanta crudelitate conspexit. Si enim Rachel plorans filios suos noluit consolari, ut dicitur Mat. 2. quanto magis nec Maria Virgo. Vnde Christo ascendente in crucem dici poterat ei illud Hier. 6. Luctum vnigeniti fac tibi planctum amarum.

D Quod tantus erat amor beatae Virginis ad filium, quod infirmitates pro eo mori voluisset. Cap. 4.

Quarta passio.

Quarta passio est inter mortem & vitam vacillatio: ait enim Augusti. in eodem 4. Confes. Nescio an vellem pro illo sicut de Oreste & Pylade traditur: vel vellem pro inuicem vel simul mori; quia morte peius erat non simul viuere. Ille quidem modus amantium est velle pro inuicem mori. Nec dubium hoc erat amoris in Virgine benedicta, ut in finitibus si fieri potuisset, se morti pro filio tradidisset. Si enim hoc voluit Dauid pro filio suo: quanto magis haec pro suo, ut magis conueniat ei vox illa. 2. Reg. 18. Quis mihi det, ut ego moriar pro te fili mi? Quippe quasi animam suam diligebat eum. QVÆSTIO. Cur ergo non est mortua beata Virgo, si tanto dolore repleta fuit? Siquidem hoc audiimus de vxore Phinees. j. Reg. 4. quod in captione arcae & viri sui morte pro dolore mortua est. Ad hoc respondet Anselmus, quod mortua fuisset, si Spiritus sanctus eam non confortasset. Vnde ait. Pia Domina non crediderim te villo puncto potuisse stimulos tanti cruciatus, quin vitam amitteres sustinere: nisi ipse Spiritus vitæ, spiritus consolationis, spiritus dulcedinis filij tui. Pro quo moriente tantopere torquebaris: te confortaret, te consolaretur, te intus doceret non esse mortem eum assumentem, sed magis triumphum, omnia ei subiicientem, quod in ipso fieri coram te moribunda videbas. Patet igitur quantos affectus mors filij in Maria habebat: quae tot amaritudinibus eam replebat. Vnde figurata est per Sunamitem. 4. Reg. 4. de qua mortuo filio Heliseus dicit. Dimitte illam: anima enim eius in amaritudine est.

B Anselmus.

H

ARTICVLVS TERTIVS.

De quatuor, quae inuicem miscebantur, ex quibus in Virgine causabatur maxima amaritudo.

Tertio in mari est adustarum partium adinuicem permixtio. Sic & in passione Domini ex permixtione causarum doloris in beata Virgine amaritudo maxima causabatur. Quatuor fuerunt, ex quibus quasi quadam commixtione causabatur in beata Virgine maxima amaritudo, vel immensa. Primo ea, quae vidit in filio.

Secun-

A Secundo ea, quae vidit circa filium in amicis fugientibus. Tertio ea, quae vidit circa filium in inimicis persequentibus. Quarto ea, quae considerabat in occurrentibus, quasi fuerit in ea aspectus commixti. Primus respectu filij, secundus respectu amici, tertius respectu inimici, quartus respectu sui.

Multi stupenda, quae videbat in filio causae fuerunt in Virgine amaritudinis summae. Cap. 1.

Stupenda quidam B. Virgo in filio.

Bernardinus.

Primo quidem fuerunt causa amaritudinis & doloris in Virgine ea, quae vidit in filio. Vidit quippe in eo precium mundi, precio vili distractum: fortitudinem Sanctorum in agonia factam: speciosum forma praefilijs hominum, sudore sanguineum: Dominum mundi ut latronem comprehensum. Virtutem coelorum arctioribus vinculis confictum: Columnas caeli contremiscere facientem; ad columnam vincitum: orbis conditorem, ictibus liuidum: In cuius manu vita & mors, flagellis disruptum & laniatum: Iudicem saeculi coram impijs ut iudicetur adductum: In caelis glorificatum & honoratum, a sceleratissimis spretum: Coelorum regem a sceleratis illusum: Caput omnium Principum & Potestatum arundine percussum, & sic riuulis sanguineis cruentatum, spinis coronatum: & tandem iniusto iudicio morti adiudicatum. Vidit summam altitudinem abiectam vilitate, summam delicias afflictam penalitate, summam opulentiam circumdatam paupertate, summam lacem obscuratam tenebris: summum honorem confusum opprobrijs: summum amabile afflictum improperijs: Vidit insuper quod cadet nudatum pectus: Rubet cruentatum latus. Quod tenfa arent viscera, Quod decora languent lumina, Quod regia pallent ora, Quod procera rigent brachia, Quod crura pendent marmorea, Quod rigat tenebratos pedes beati sanguinis vnda. Verè igitur in amaritudine erat anima Mariae spectans haec & contemplans omnia, ut dicere possit illud Tren. 3. Repleuit me amaritudinibus & inebriauit me abinthio.

Tren. 3. Repleuit me amaritudinibus & inebriauit me abinthio.

S. Bern. de Senis, Sermorum To. 3.

Quod magnam amaritudinem praestiterunt beatae Virgini ea, quae vidit in discipulis & amicis Christi tempore passionis eius. Cap. 2.

Fuga Apostolorum a discipulis attulit B. Virgini.

Anselmus.

Secundo quidem fuerunt causa doloris & amaritudinis in Virgine ea, quae vidit circa filium suum in amicis fugientibus, quando. scilicet discipuli, Petrus & alij in apostolatam electi secretorum eius conscij atque familiares in cunctis effecti instante passionis hora fugam inierunt: & eum, pro quo paulo ante se mori sponponderant, solum cum matre sola reliquerunt. Proinde inducit eam Anselmus sic loquentem. Vadis propitiator ad immolandum pro omnibus: non tibi occurrit Petrus, qui dixit, pro te moriar. relinquit Thomas, qui ait, Cum eo omnes moriamur: & nullus ex his nisi tu solus ducis: qui me castam conseruasti filius meus & Deus meus. Sed dices, quod ei magnum solatium fuit, quod Ioannes recepit eam in matrem. Sed quae in hoc consolatio, ubi aeterni pro temporali est commutatio? O commutatio deploranda, pro aeterno & incommutabili Deo, purum & corruptibilem hominem: pro naturali & vnico filio, alium accepit in filium. O Dna, qui precor, cogitatus in te succedebant, quando tam ineffabilem commutatione ab ipso, quae super omnia diligebas, tibi fieri audiebas? Verè pertraxit animam tuam gladius tanti doloris. Cogita ergo, quanta fuit amaritudo in corde Virginis benedictae.

Quod magnam amaritudinem beatae Virgini praestiterunt ea, quae vidit fieri a persequentibus Christum. C. 3.

G

Tertio verò causa fuerunt amaritudinis & doloris in Virgine ea, quae vidit circa filium in inimicis persequentibus. Magna profecto fuit in Virgine amaritudo, quoniam impios Iudaeos vidit malignis minis vnicum filium suum impetentes, nefandissimis contumelijs afficientes, in quae desiderat Angeli prospicere a lapidibus cedentes, immundissimis sordibus conspuentes, ligates, flagellantes, beatos oculos velantes, & impijssimis verbis illudentes, spinea corona coronantes, crucifigentes, manus & pedes perforantes, inter latrones suspēdentes, & hoc in solenni die, in regia ciuitate, in cōi frequentia populorum, & in loco damnatorum. Intuebatur quod erat inter eiulatus vicinorum, quod inter

Secundum Christi fieri persecutio attulit molitiam B. Virgini.

F 3 lamenta

A lamenta propinquorum, & inter opprobria exprobrantium, & inter insultationes invidentium, & inter irrisiones illudentium, & inter oblocutiones maledicentium.

Quod quia beata Virgo passioni filij praesens erat, nec illum poterat adiuuare, aut ei modo aliquo subuenire, ideo maxime cruciabatur. Cap. 4.

Q Varto insuper fuerunt causa amaritudinis & doloris in Virgine ea, quae considerabat in occurrentibus, scilicet in passione. Tria profecto in tunc occurrentibus maxime considerabat, quae sibi augmentabant amaritudinem & dolorem. Primum erat praesentia, secundum impotentia, tertium erat nescientia.

B Quae arguerant doctores in Virgine in Passione Christi. Primum.

Primum erat praesentia: quia scilicet erat praesens ad videndum, eo quod sub oculis eius filium suum crucifigi & lacerari videbat. Multum si quidem dolet mater, quando audit morte horribili filium suum mori: sed videt filium suum vulnerari atque occidi.

Quanto ergo dolore Virgo benedicta cruciabatur, quando videbat filium suum mortuum, tanta confusione & cruciatu, & ante oculos suos. Secundum erat impotentia, quia scilicet impotens erat ad adiuvandum. Magna consolatio est matri, quando assistit filio morienti, & in aliquo potest subuenire illi. Sed Virgo beata in nullo poterat subuenire filio suo. Audiebat illum scire, nec poterat ei porrigere potum. Videbat corpus eius vulneribus laceratum, nec poterat eius vulnera alligare & aliquod remedium adhibere. Cernebat corpus illius cruentatum, nec poterat linteo abstergere & providere.

C Secundum.

Considerabat ipsum male tenere caput, & illud non poterat sustentare. Conspiciebat eum in cruce stetem, & lacrimas eius tergere non valebat. Prospiciebat sanguinem eius in terram fluentem, & illum recolligere non poterat. Contemplabatur ipsum animam expirantem, & illum non poterat osculari & amplexari. Proinde dicere poterat illud, quod dicitur. j. Reg. j. Mulier infelix nimis ego sum. Tertium erat nescientia: quia, scilicet incia erat ad auxilium vel consilium postulantem. Omnes quippe discipuli fugerant, nullusque aderat, a quo posset consilium vel auxilium postulare: nullusque in tanta tribulatione ipsa & filius eius auxiliator inuenit. Unde in persona Domini vel Virginis Ecclesia. j. r.

Tertium.

c. ait: Respicens eram ad adiutorium hominum, & non erat. Nullusque habuit compatiens: & de hoc etiam in persona Domini propheta ait: Sustinui qui simul contristaretur, & non fuit. Et quod admirabilius est, nullum habuit consolantem. Ideo sequitur, & qui consolaretur, & non inveni. Nullum insuper habuit associantem. Unde Iob 19. c. in persona Domini inquit. Dereliquerunt me propinqui mei: & qui nouerunt me obliuiscuntur me. Et iterum propheta est in persona stupetis Christi ad patrem ait. Elongasti. i. elongari permittisti, o pater, a me amicum & proximum & notos meos a miseria, ut sit interiectio dolentis vel admirantis, vel a miseria. s. amicus & proximus elongati sunt a me. Quando igitur beata Virgo Maria haec omnia perpexit & apud se de omnibus istis contulit, nunquid non summam amaritudinem habuit? Verè igitur amarum mare Maria, in quo tot fluctus & flumina amarissima intrauerunt. Singula quidem circumstantia passionis quasi flumen singulum est doloris, & per consequens amaritudinis. Propterea ad eam merito dici potest illud Tre. 2. c. Magna est verlut mare contritio tua. Et hoc mare per impatientiam non redundabat, sed omnia ista flumina in se per sustentiam absorbebat. sicut Eccl. j. c. mystice scriptum est. Omnia flumina intrant in mare, i. in Mariam: & mare non redundat, sed per impatientiam: redudat tamen in nos per eam mare largitatis diuinæ, quia de plenitudine eius accepimus omnes in praesenti gratiam & in futuro gloriam: quam nobis misericorditer largiatur dulcissimus & dilectissimus filius eius, qui cum Deo patre & Spiritu sancto gloria est omnium beatorum, per infinita saecula saeculorum, Amen.

Vere amari nomen Mariae.

De glorioso nomine Virginis Mariae, & quomodo Maria Domina interpretatur.

Sermo Tertius.

NOME Virginis Mariae. Iterum ubi sup. Lu. i. Testis est conscientiae Deus, quod si quando caelesti gratia largiente exterioribus curis exemptus, laudibus Virginis valeo totus, vel per horulam occupari, tanta mentis laetitia saucior: tanta interius suavitate perfundor, ut cunctis mundi vanitatibus & concupiscentijs concupcatis, nil malim, aut appetam quam cum ipso

Quo nomen Mariae significat Dominam.

A ipso laetiae spiritu, si daretur exilire statim ad Dominum antequam illud gaudij spiritualis curis iterum redeuntibus auferatur: & stimulante memoria delictorum cithara mihi vertatur in luctum: & iubilus, pro dolor, in lamentum. Vide igitur quantae sit felicitatis & gloriae in illa patria Dei genitricem & Virginem benedictam stipatam ordinibus Angelorum, choris virginum comitatum, vultu plenissimo gratiarum in suae dignitatis solio praesidentem reuelata iam facie contemplari: quando quidem in foribus carnis adhuc & mundi luto degentibus tam laeta contingit in eius nominis contemplatione sentire. Ad ipsum itaque Mariae nomen iterum contemplantum, iterum atque iterum descendere libet. Satis igitur superius declaratum est, quomodo Maria interpretatur stella maris, & amarum mare: iam descendere libet ad tertiam contemplationem illius, secundum quod Maria Domina interpretatur. Et circa hoc tria consideremus. Primo dominij diffinitionem seu proprietatem, secundo eius dominij magnitudinem, tertio sui dominij multiplicationem.

B

ARTICVLVS PRIMVS

C De vera dominij vel dominationis diffinitione, quae Beatae Virgini ostenditur conuenire.

Rimo quidem consideremus dominij diffinitionem seu proprietatem. Nam illa vera dominatio est, quae nulli praelationi est obnoxia, id est subdita: nullius adiutorio est innixa: nullius est subiectionis indigna: Et in omnes per prouisiuam sui bonitatem affluentissime largissima vel profusa est. Cum igitur haec proprietates primo & per se in solo Deo reperiantur, consequenter in Maria inueniuntur. Quod sic patere potest, si de singulis subiungamus.

Quod dominium Beatae Virginis seu beatae Virgo nulli purae creaturae subiecta est. Cap. I.

Primo.

Rimo quidem dominatio est vera, quae nulli praelationi est obnoxia. Sic & beata virgo. Nullius quippe purae creaturae praelatione obnoxia est. Quomodo enim subijce-

retur creaturae, quae mater effecta est creatoris? immo mater Domini omnis creaturae, effecta est domina omnis creaturae: igitur quia genuit creatorem, domina facta est omnis creaturae. Unde merito dici potest ad quamlibet creaturam illud Gen. 16. Reuertere ad dominam tuam & humiliare sub manu ipsius. ad literam dicitur ad Agar de Sara. Quippe ipsa est verè Sara, quae princeps interpretatur: quae verum genuit Isaac. s. filium Dei, in cuius semine benedicentur omnes gentes, per quem omnis creaturae principatum habuit. Proinde Eccles. 24. in persona Virginis Mariae ait. In omni gente & populo primatum habui. immo, si fas est dicere: non tantum facta est Domina omnis creaturae, verum etiam ipsius creatoris, sicut Lu. 2. c. scriptum est, Et erat subditus illis. Proinde haec est vera: Deo subdita est omnis creatura & beata Virgo, Beatae Virgini subdita est omnis creatura & Deus. vnde Bern. super Missus est, Homil. 2. inquit. Deus cui seruiunt principatus & potestates obediunt. subditus erat Mariae, nec tantum Mariae, sed & Ioseph propter Mariam. Haec. n. est humilitas sine exemplo, sublimitas sine socio. verè igitur beata Virgo domina est.

B. Virgo mystice dicit Sara.

F

Bernardus.

Quod dominatio gloriose Virginis nullius creaturae adiutorio indiget. Cap. 2.

Secundo nullius adiutorio seu auxilio est innixa, sic & beata Virgo. Cui enim inniteretur, quae ab aeterno Rege Dei filio sustentatur, ipsa mystice est Hester, ad quam exiit Rex de solio, id est Dei filius de caelo sustentans illam vlnis suis. Hester 17. Hester, eleuata in populis interpretatur. Et merito significat Virginem benedictam, dominam omnium populorum. Praeterea cuius auxilio inniteretur Virgo benedicta, nisi super dilectum suum, in quo est omnium consolationum abundantia, omnium bonorum copia, & omnium delectationum & suauitatum affluentia. Unde Canti. 8. admirantur Angeli, atque dicunt: Quae est ista, quae ascendit de deserto delitijs affluens, innixa super dilectum suum. Unde Bern. in sermone de vigilia Natiui. ait. Plena est gratiarum, plena est rore caelesti, innixa super dilectum suum, delitijs affluens puella preparata & praelecta altissimo filio. verè igitur domina est.

Secundo.

B. Virgo ob singularem eius constantiam non indiget praesidio alicuius creaturae.

A Quod dominatio gloriose Virginis nullius subiectionis indigentiam habet.
Cap. 3.

Tertio.

Tertio nullius est subiectionis indigentia. Sic & beata Virgo Maria: ipsa enim habet filium, in quo sunt omnia, secundum Apost. Ro. 2. Quia igitur omnia in filio possidet, quomodo alicuius rei indigere potest? Si quidem bonorum nostrorum non eget. hæc est mysticè Anna, quæ verissime dicere potuit cum Ioseph, illud Tho. 10. Omnia simul in te vno habentes non debuimus dimittere te a nobis, quando. f. reuerſa Hierusalè per iter diei & dolentes quærebant eum. Lu. 2. Præterea omnis indigentia alicuius est, ut aut id quod non habetur acquiratur, vel quod habetur custodiat. Sed quid non habet hæc Domina mundi, quæ ab Angelo prædicata est gratia plena? Quippe omnium bonorum mater est, Sapientia. 7. igitur nullius indiget. Cuius etiã custodię indiget, quæ Spiritum sanctum in se sensit superuenientem, virtutem altissimi obubran-tem, filium Dei ex ipsa nascetem: & post in celum ipsam assumptam & ad eius dexteram collocantem? Siquidem positus est tronus matris Regis, quæ sedebat ad dexteram eius, ut mysticè. 3. Reg. 2. c. de beata Virgine dictum est. Merito ergo Domina nuncupatur.

Quod Virgo beata donorum, & beneficiorum largissima dispensatrix est.
Cap. 4.

B. Virgo dispensatrix pia diuinorum munerum.

Quarto in omnes per prouisiuam sui bonitatem affluentissime largissima est sic & gloriosa Virgo Maria: hoc enim verè pertinet ad dominationem, vel principatum, scilicet largi donorum vel beneficiorum collatio. Vnde Heſter. 2. de Rege Assuero dictum est, quod dona largitus est iuxta magnificentiam principalem. Sic & beata Virgo largissima est. Proinde Bern. ibi ait, Innocentibus eam subuenit vniuersis. Denique omnibus omnia facta, omnibus misericordiam sinum aperit, ut de plenitudine eius accipiant vniuersi. Quod si non recipiant aliqui, hoc est propter recipientium impedimentum, non propter largitatis eius defectum: quoniam adiuuante filio suo, quandiu assistunt vasa ipsa oleo lætitiæ & misericordiam, illa implet, ut mysticè. 10. Reg. 4. positum est: Hęc est Regina Sabba, quæ preciosa aromata, i. virtutum munera attulit Hierusalè, id est

ad ecclesiam sanctam. vnde mysticè. 3. Reg. 10. scriptum est. Non sunt allata aromata, tam multa, quam illa, quæ dedit Regina Sabba Regi Salomoni. Verè igitur domina dicenda est.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De magnitudine dominij Virginis benedicta, & quod in quatuor regina eius dominium apparet magnum.

Secundo consideremus dominij Virginis magnitudinem: Siquidem tato maior est Dominus, quanto maius dominium habet. De magnitudine dominij illius in persona eius Eccl. 24. c. ait. Girum cœli circuiui sola, & profundum abyssi penetraui, & in fluctibus maris ambulavi, & in omni terra steti, & in omni populo & in omni gente primatum habui. In quibus verbis exprimit magnitudinem dominij sui, videlicet quia dominatur in quatuor regnis. Primo in cœlo, secundo in inferno, tertio in purgatorio, quarto in mundo.

Quod beata Virgo est Regina & Domina cœli, & in gloria superat omnes sanctos. Cap. 1.

Primo enim inquit, quod dominatur in regno cœli. propterea dicit, Girum cœli circuiui sola. Ipsa quippe tanquam domina cœlorum cœlum circuiuit & vbiq; principatum eius accepit: vel dicitur circuire girum cœli, quia omnes sanctos circuit atque girat & superat in gloria sempiterna: est etenim mater Dei. Maius est. n. quod ipsa sit mater Dei, quod sit domina creaturarum Dei. Hoc. n. dependet ab illo, sicut ramus a radice sua. Proinde certitudinaliter tenendum est, quod ipsa sit super omnem puram creaturam in gloria exaltata, tanquam per se implens & continens vnum integrum & totalem statum, cui secundum rectam rationem altera persona congruè non potest addi, quia ipse status ex sui ratione propter dignitatem incommunicabilem exigit vnitatem. Sicut enim nullatenus decet plures esse Christos: nec Deum plures homines esse: sic nullatenus decet Dei filium, nisi vnam solam matrem naturalem habere. Sed ratio naturalis ex gratuita lege aperte ostendit atque directè dicit, quod mater Regis omnium est in sede regia super omnes ministrorum ordines collocanda.

B. Virgo dominat quadrupliciter in regno.

Maria Virgo est super omnem puram creaturam.

Ancanda. Proinde quia est electa in matrem, est electa ad dignitatem transcendentem omnem dignitatem ministrorum, & fastu-
Maternitas Virginis.
lorum: quia ratio materni amoris eius, qui fertur in Deum, ut in filium suum realem a nullo alio affectu cuiuscunque, non est realiter mater Dei, præterquam ab illa vniuersam participari potest. Præterea anima Christi, & Christus in quantum homo transcendit omnem ordinem naturæ creatæ. Gradus enim matris conformis est ipsi homini Christo: cuius humanatio in tantum transcendit totum ordinem primæ conditionis, quod omnino est extra, & supra integritatem ordinis vniuersi: propterea non potuit contineri ab vniuerso. Sed dignitas maternitatis Dei sic operi incarnationis connexa est, quod omnino aliter non potuit dari. vnde Ecclesia ad Virginem ait. Quia quam cœli capere non poterant, tuo gremio contulisti. Merito ergo ait Beata Virgo. Girum cœli circuiui sola. Ex hoc enim Bern. in quodam sermone exclamans ait. O venter capacior cœlis, diffusior terris, latior elementis, qui illum continere valuit, quem totus mundus comprehendere non potuit: & qui tribus digitis molam terræ appendit. Magnum est ergo dominium eius, ut merito per anthonomasiam Domina nominetur. Sed de hoc latius in Quadragesimali primo, de Christiana Religione, sermone 61. articulo 3. quasi per totum.

Quod Beata Virgo dominatur omnibus demonibus infernorum.
Cap. 2.

Secundo dicit, quod dominatur in regno inferni: propterea inquit, Et profundum abyssi penetraui. Non enim tantum dominatur demonibus, qui sunt in superficie ipsius inferni: nec in super tantum mediocribus, qui quasi sunt in medio: sed in super & maxime qui sunt quasi in profundo: propterea non ait, Penetraui superficiem seu medium, sed profundum abyssi. Merito ergo competit ei etimologia huius nominis. secundum enim Catholicum, & Papiam, Dominus vel Domina dicitur quasi domans manus, quia ipsa domat demonum manus, & potestates. Proinde Genesis 3. cap. mysticè demoni dictum est, Ipsa conteret caput tuum. Et ipsa Ecclesiast. 24. cap. ait: Omnium excellentium, & humilium alias sublimium

Dominus & Domina vnde.

colla propria virtute calcanti. Sicut enim serpens vicit humanum genus mediante peccato Eue inclinante Adam ad vetitum cibum, consummatio vero fuit in esu Adeg: sic per meritum Virginis inclinantis ad se Deum, ut assumeret carnem nostram inchoata est conculcatio Sathanæ, & reparatio nostra: & per Deum incarnatum consummata est. Proinde mysticè Apocal. 12. cap. dicitur, Mulier amicta Sole, id est, veritate solari, sapientia, & charitate Christi, habens sub pedibus Lunam, id est temporalia, & creata, & stans in cœlo, id est in supercelestibus mente, & contemplatione stabiliter fixa: habens in utero, id est in viscerali, & maternali affectu filium Dei, & totum mysticum Christum: hoc est caput cum toto corpore electorum, atque triumphat de dracone rufo habente capita septem, & cornua decem, id est triumphat de diabolo, qui principium est omnis virulentæ malitiæ. Nam omnia capitalia vitia, & vniuersa præuaricatio præceptorum Dei ex eo initium sumpsit.

Quod Beata Virgo dominatur etiam ijs, qui in Purgatorio sunt. Cap. 3.

Tertio subdit, quod in regno Purgatorij dominium tenet: propterea inquit, Et in fluctibus maris ambulavi. Poena siquidem purgatorij, ideo dicitur fluctus, quia transitoria est: sed additur maris, quia nimium est amara. vnde 25. distinct. cap. qui in aliud seculum August. ait, Qui in aliud seculum distulit fructum conuersionis, prius purgabitur igne purgationis. hic ignis, & si non sit æternus, miro tamen modo grauis est. Superat enim omnem penam, quam vnquam passus est aliquis in hac vita, vel pati potest. Idem quoque ponitur de poenitentia distinct. vlti. in fine. vbi etiam subinfertur. Nunquam in carne inuenta est tanta poena: licet mirabilia martyres passi sint tormenta, & multi nequam quanta sæpe sustinuerunt supplicia. Et ab ijs tormentis liberat Beata Virgo, maxime deuotos suos. Et hoc est quod ait, Et in fluctibus maris ambulavi, scilicet, visitans, & subueniens necessitatibus, & tormētis deuotorum meorum: immo & omnium, qui ibi existunt, quia filij eius sunt, cum sint filij gratiæ, & in gratia confirmati, atque de gloria certificati.

Quod

A Quòd Beata Virgo omnium statuum animarum, quæ in mundo sunt, dominium habet. Cap. 4.

Dominatur in regno mundi B. Virg. 89.

Quarto subdit, quòd dominatur in regno mundi. Et de hoc inquit, In omni terra steti, & in omni populo, & in omni gente primatum habui. Tria genera hominum in regno mundi reperiuntur. Primi sunt carnales, secundi sunt spirituales, tertij sunt animales. seu primi sunt timentes, secundi feruientes, tertij negligentes. seu quidam sunt mali, quidam boni, quidam tepidi. Primo dominatur malis & terrenis, qui terrena sapiunt, eos ad poenitentiam reducendo. ideo inquit, In omni terra steti, quia inter peccatores qui terra seu terreni sunt, non iacet neque sedet, sed erecta stat ipsos adiuvando, protegendo & a vitijs retrahendo.

Bernardus.

Merito ergo peccator, audi Bern. in quodam sermone dicentem. Si criminum immanitate turbatus, si conscientia immanitate confusus, si iudicij horrore perterritus, si baratro desperationis abortus, Mariam cogita, Mariam inuoca: non recedat a corde, non recedat ab ore. Nam ipsam cogitans, non erras: ipsam sequens, non deuias: ipsa tenente, non corruis: ipsa protegente, non metuis: ipsa duce, non fatigaris: ipsa propitia, peruenis: & sic in temetipso experiri poteris, quam merito dictum sit, Et nomen Virginis Maria. Secundo dominatur bonis, eos in gratia multiplicando, & conseruando, propterea subdit, Et in omni populo. populus enim dicitur a polis, quod est ciuitas. Est enim, secundum Catholicon, populus humanae multitudinis cæsus iure, consensu & concordia communione sociatus. Et significat bonos, in quibus est vnio voluntatum. In ijs Beata Virgo primatum tenet, atque eos in Dei gratia fouet. Tertio dominatur tepidis, eos in charitatis feruore proficere facièdo, propterea subdit, Et in omni gente primatum habui. Gens dicitur a gigno, gignis: quia sunt sicut geniti extiterunt: per baptismum siquid generatur homo. Vnde 1. Corinth. 4. Apost. Corinthijs ait. In Christo Iesu per Euangelium ego vos genui. Sunt profecto homines quidam, qui in nullo bono proficiunt, & nullam virtutem apprehendunt: sed sicut geniti sunt, non in innocentia, sed in negligentia, & desidia viuunt. Tali enim Apoc. 3. c. a Domino dictum est: Utinam calidus esses, aut frigidus.

D

calidus, scilicet per amorem: aut frigidus, scilicet per timorem. sed quia tepidus es, id est a bono opere torpens, neque calidus, neque frigidus, id est, neque diligens, neque timens, scilicet tanquam infans nuper baptizatus, incipiam te euomere ex ore meo, quia tales diuino iudicio abominabiles sùnt Deo & mundo. In talibus Beata Virgo primatum habet, quia eos ad amorem, aut ad timorem sollicitat & inducit.

ARTICVLVS TERTIVS

De multiplicatione dominij Beatae Mariae Virginis, & de quadruplici multiplicatione subditorum eius.

Tertio consideremus dominij Virginis multitudinem. Quippe quo maior est seruorum multiplicatio, eo excellentior est dominatio. multos equidem Maria habet subditos, quibus magnificè dominatur. Et hi in quatuor genera distingui possunt. Primi sunt serui, secundi sunt amici, tertij sunt filij, quarti vero sunt inimici. Pro quo Canti. 6. cap. mysticè scriptum est. Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora confurgens, pulchra vt Luna, electa vt Sol, terribilis vt castrorum acies ordinata?

Quòd merito Beatae Virginis peccatores ad Dominum conuertuntur.
Cap. 1.

P

rimo dominatur seruis, id est, ad Dñm de nouo conuersis: & in hoc est quasi aurora cõsurgens, effugans atque expellens ab eis omnes tenebras præteritæ culpæ, & afferens lucem gratificantis gratiæ. Proinde Canti. 4. cap. in die Assumptionis Beatae Virginis a Domino dictum est. Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano: veni, coronaberis de capite Amanæ de vertice Sannir & Hermon, de cubilibus leonum, & de montibus pardorum. ait enim. Veni de Libano: Libanus enim candidatio interpretatur: & significat mundum propter candorem vanitatis suæ. Vnde Isa. 10. c. de mundi vanitate inquit. Libanus cum excelsis cadet. & Naum 1. Flos Libani elanguit. Et gloriam de conuersione peccatorum ei promittens nominat diuersos Palestinae montes, per quos conuersi de sceleribus merito Beatae Virginis significantur. vnde

H

A vnde ait: Coronaberis de capite Amanæ. Amanæ enim interpretat coangustatio opprimens, & significat per violentiam animorum oppressores. Sannir interpretatur nocturna avis: & significat per ignorantiam offendere. Hermon interpretatur anathema meroris, vel tristitiæ, & significat omnes offendentes per prosperitatem, atque delicias. Per cubilia leonum intelliguntur raptores, atque violenti. Per montes vero pardorum, deceptores, proditores, & fraudulentum significantur. Pardus enim maculosus animal est, habens maculas multas varij coloris in pelle sua. Proinde merito antedicti significantur.

Quòd nulla gratia ad animas de caelo descendit, quæ non a Virgine Maria dispensetur. Cap. 2.

Secundo dominatur amicis, id est, spiritualibus & deuotis: & in hoc est pulchra vt Luna, quia dispensat eis diuinæ sapientiæ lucem & cœlestis gratiæ rorem. Vnde Bern. ait: Nulla gratia venit de caelo ad terram, nisi transeat per manus Mariæ. hinc Hieronymus in sermone de Assumptione ait: In Christo fuit plenitudo gratiæ, sicut in capite influente: in Maria vero sicut in collo transfundente. propterea Canti. 7. de Virgine ad Christum Salomon inquit, Collum tuum sicut turris eburnea. Nā sicut per collum spiritus vitales a capite diffunduntur per corpus: sic per Virginem a capite Christo vitales gratiæ in eius mysticum corpus, & specialius in amicos, atque deuotos continue transfunduntur. Vnde iste est hierarchicus ordo, & defluxus cœlestium gratiarum, vt prius a Deo defluat in Christi animam benedictam: quia vt dicitur Iac. 1. Omne donum perfectum desursum est descendens a patre luminum. Deinde defluat in animam Virginis, inde in Seraphin, deinde in Cherubin: & sic successiue in alios ordines Angelorum, atque Sanctorum: demum in ecclesiam militantem, & maxime in amicos Dei, & Virginis gloriose.

Bernardus. Hieronymus.

C

Quòd Beata Virgo est domina Angelorum & incomparabilis superat in gloria totam multiplicationem Beatorum. Ca. 3.

Tertio dominatur filijs, id est, Angelis. Et in hoc est electa vt Sol, scilicet ad irradiandam totam multitudinem spirituum beatorum. Cum autem Beata Virgo Regina sit cœli, & mater filij Dei, tantum habet seruorum numerum, quot filij sui implent mysterium: sed secundum Hug. de Sancto Victo. super 2. cap. de Angelica hierarchia, Sola diuina scientia, quæ omnia nouit, scit numerum supernarum virtutum, & sola discernit eas, & plene cognoscit. vnde secundum quosdam, solus numerus Angelorum superat athomos in aere volitantes. Si igitur tantus est numerus Angelorum, quātus erit aliorum spirituum superiorum? cum secundum quosdam pro quolibet Angelo sint decem Archangeli: pro quolibet Archangelo sint decem Principatus: & sic de singulis ascendendo. Huius quidem opinionis ratio est, quia secundum Apost. 1. c. ad Roma. Inuisibilia Dei a creatura mudi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Sed secundum naturales, aqua in decuplo maior est quàm terra: & aer in decuplo maior est quàm aqua: & ignis in decuplo maior est, quàm aer. Et secundum quosdam, de singulis recte est vsque ad empyreum cœlum. Ex his igitur visibilibus secundum regulam Apostolicam trahi potest, quòd in decuplo sunt plures Archangeli, quàm Angeli: Principatus quàm Archangeli, & sic de alijs cunctis. Omnes igitur Angelici spiritus sunt huius gloriose Virginis ministri, atque serui. Quomodo enim non essent serui illius, per quam eorum quantum ad numeri integritatem reparatio facta est, per cuius filium eorum facta est purgatio, illuminatio, & consummatio, id est, gloriæ consummatæ perfectio. Verè igitur Domina dici potest, atque merito habent de illa omnes cœlestes spiritus confiteri, & dicere illud. 4. Reg. 10. Serui tui sumus, quæque iusseris faciemus. Merito ergo competit ei nominis etimologia: quia secundum Papiam, Dominus vel Domina dicitur eo, quòd domui præsit. ipsa quippe præest domui Dei, id est, empyreo cœlo. Ecclesiastico teste, qui 26. cap. de ipsa ait. Sicut Sol oriens mundo in altissimis Dei: sic mulieris bonæ species in ornamento domus suæ.

Quòd Beata Virgo omnes demones terret virtute sua. Cap. 4.

Quarto dominatur aduersarijs & inimicis. Dicitur enim Dominus vel Domina, quasi dans minas, secundum Papiam, & etimologia est. Ipsa

Angeli oēs subijciuntur B. Virg. imperio.

H

A Ipsa enim inimico humani generis dominatur, & minas infert: propterea Salomon subdit, Terribilis ut castrorum acies ordinata. Nouerunt illi, quorum usus est in rebus bellicis exerceri, armatas acies, & in praelium ordinatas quanti sit decoris pariter & timoris aspiciere, quantum apparatus delectet & exterreat armatura. Cum videas in campis patentibus digesta per ordinem hinc inde fortium agmina bellatorum, vexilla fulgentia, scuta diuersi generis & coloris, rutilas cassides & ferri species animatas: pugnantes eminus hastas, & longe minantia tela: acutos gladios & imbui cruore paratos: Armorum strepitus, hynnitus equorum, euentum belli saltu fremituque monstrantium: pauescere singulos, & tamen virtutis signa praetendere. Alios impetum facere, alios obstare currentibus, alios turmas instruere, alios in cumulum cogere disgregatos. Omnes signum Ducis & vultum attendere indifferenter, vtrunque victoriam mortemque sperare. Quis haec sine delectatione peruideat, sine terrore pertranseat? Sic & Virgo Maria gratiarum nomine plena, variisque virtutibus metuenda: domesticos fidei mulcet spe pietatis, & hostes iure potestatis exterrit. Prima enim vitij bellum indixit, prima contra carnis insultus virtutum acies ordinauit, dum & virginitatem elegit, & eam humilitatis custodia communiuit, per quod & diabolo terrorem incussit, & sanctis sponsa facta est, & suavis. Cum enim fortis armatus suum custodiret atrium in quiete hominemque peccatis obnoxium iure tyrannico possideret, vbi solutis vitij noua sensit virtute resisti, subito consternatus, Bella mihi video, bella parantur ait. Indeque cepit hostis expauescere: vnde fidelibus datum est exultare. Et sic vna simul, & eadem pro diuersis effectibus apparuit terribilis & decora: quando & illis forte in praelio, & nobis ducem pacificum parturiuit. Hinc speciosa dicta est, & suavis: quia dum merito castitatis excelleret vniuersas, vt pareret in forma serui Dominum maiestatis, humilitatem spiritus summa curauit diligentia custodire, ne quo factu super hominem raperetur, quae susceptura erat ab Angelis minoratum. Intelleximus igitur dominij Virginis proprietatem, magnitudinem & multitudinem. Oremus igitur dilectissimi fratres, Dominam nostram Virginem benedictam, vt quae mater esse meruit iudicis seculorum pro reatibus no-

stris, filio satisfaciatur, aduocata. Quid enim in causa potest esse periculi, vbi causas hominum illa perorat, quae habet, vnde apud Deum pro filijs hominum orare praesumatur, quia mater est Dei. habet & ille vnde clementer homini ignoscat, quia filius hominis est. Ambo certatim causas miserantur humanas. Mater excusando mortales, ne pereant: filius ignoscendo peccantibus, vt resurgant. Omnis igitur genitrici eius deuotissime supplicantes vitam nostram emendemus & mores, communi voto, pari desiderio, ardenti affectu postulantes, vt ecclesiam suam exaltet, ministerium nostrum acceptet, patriam tueatur, protegat civitatem, fideles multiplicet, abigat hostes, domesticos foueat: & omnes qui triumphale nomen Iesu, ac matris eius Mariae inuocant, & adorant, dirigat semper, & conferuet in Christo, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuunt, & regnant, &c.

In Festiuitatibus Beatae Virginis, & maxime in festo Conceptionis, Natiuitatis, & Annunciationis.

Sermo III.

Sicut Sol oriens mundo. Ecclesiast. 26. c. Require, quia habetur in secundo Quadragesimali, de Euang. aeterno, Feria secunda post Dominicam Oliuarum, sermone 51.

IN SACRATISSIMO DIE
Dominicae Annunciationis,
in mane.

De consensu Virginali.

Sermo V.

Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum, Luc. 1. c. & in Euangelio hodierno. Et si cum Propheta teneamur omni tempore benedicere Deum: in hoc tamen principaliter festo debemus instantius vacare laudibus, spirituale aliquid offerentes intuitu gratiae specialis, qua verbum Dei caro hominis voluit fieri, & inuisibilis Deus nobiscum dignatus est visibiliter habitare. Licet enim omnium festiuitatum, quas de Salvatore nostro veneramur in terris, vnus sit auctor, vnus sit Dominus Iesus Christus, qui est benedictus in secula: licet considerata maiestate factoris, pares sint omnes, & pari deuotione, & studio celebranda, habet tamen vnaquaqueque priuilegium honoris, & gloriae, sicut & gratiae singularis mysterium: dignoscitur continere. Vnus quippe est filius Dei: dum in ventre concipitur, dum exivtero nascitur, quando circumciditur, cum in templo offertur, crucifigitur & sepelitur, resurgit a mortuis, & in coelum ascendit: sed aliud in conceptu, aliud in alijs operatur. Proinde licet vna fide, & vna deuotione fideles diuerso tamen officio, sicut & diuersis temporibus Christi solennia venerantur, & colunt, proprijsque laudibus singula pro varijs effectibus, & sacramentis honorant. Inter reliquas solennitates, quas pro nostris viribus, non pro sui dignitate recolimus diem incarnationis ipsius confidenter extollimus, praecipuisque dignam honoribus cunctis censemus merito anteponi, quae nobis, & causa fuit & materia caeterarum. Assurgant igitur ad laudem huius sacrae solennitatis iuuenes, & virgines, senes cum iunioribus, & quorumcumque fideles mentes: omniumque Christianorum in praeconia nostri Redemptoris & gloriosae Virginis suae matris, ora soluantur, & gaudia, quae per eos de nostra redemptione concepimus, ad gloriam ebrui, quanta possumus exultatione promamus. Ad illud tamen admirabile sacramentum profundumque mysterium specialius hodie mentis oculos attollamus: quo Virgo mater vnico verbo, vnicoque consensu, & Deum e caelis ad terras traxit, & illum hominem nobis dedit, & Saluatorem nostrum nobis protulit, atque sibi tate virtutis, & meriti fuit, quod omnia merita Angelorum, & hominum superexcedit, quando ait Angelo Gabrieli propositum verbum, Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. In quibus verbis triplex nobis mysterium declaratur: videlicet ipsius gloriosae Virginis, primo stupendae humilitatis abyssus, secundo gloriosae charitatis excessus, tertio luminosae fidelitatis sensus. Ait enim, Ecce ancilla Domini: cum subdit, Fiat mihi: cum addit, secundum verbum tuum.

ARTICVLVS PRIMVS.

De abyssu humilitatis Gloriosae Virginis, quando consensit concipere filium Dei.

In primo mysterio ostenditur gloriosae Virginis stupendae humilitatis abyssus, cum Angelo ait, Ecce ancilla Domini. Non enim in-

quit, Ecce Domina: Ecce Regina: Ecce sponsa: Ecce mater: Sed ecce ancilla Domini. Haec quippe humilitas in hoc consensu Virginis tripliciter effulgit. Primo in mentali conturbatione, secundo in tremula expectatione, tertio in prompta sui dedicatione.

Quod in turbatione Virginis ab Angelo nunciante patuit abyssus humilitatis. Cap. 1.

Rimo in hoc consensu Virginis fulsit humilitas eius in illius mentali conturbatione. Nam, vt dicitur superius, Lucæ 1. Turbata est in sermone eius: Haec quippe turbatio orta est ex sua laudis summo horrore. Si enim ei dixisset Angelus, Vt tibi omnium creaturarum vilissima creatura, miro modo exhilarata fuisset, quia tale se inestimabiliter & indicibiliter sentiebat. At cum econtra se audiuit dici gratia plenam inter mulieres singulariter benedictam, non potuit talis laudis praeconiū tolerare. Merito ergo postquam concepit exultando inquit: Quia respexit humilitatem ancillae suae: ecce enim ex hoc Beata me dicent omnes generationes, Respexit humilitatem inquit: Non dicit nobilitatem, vel altitudinem, quia Dominus humilia respicit, & alta a longe cognoscit. Nec ait, Respexit potentiam, quia Dominus deposuit potentes de sede, & exultauit humiles, Lucæ 1. Neque inquit, Respexit sapientiam, quia stulta fecit Dominus sapientiam huius mundi. 1. Corin. 1. Non denique ait: Quia respexit virginitatem, sed humilitatem, quia inueniuntur & fatuae virgines. Mat. 25. Quinque autem ex eis erant fatuae. Proinde Bernardus ait: Et si ex virginitate placuit, tamen ex humilitate concepit. licet enim omnia supradicta miro modo fuerint in Virgine gloriosa, & benedicta: Quia tamen haec omnia respiciunt secularem gloriam, non nisi de sola gloriatur humilitate. Illa enim seculares hostes in muliere quere re solent: merito ergo subdit, Ecce enim ex hoc, id est, ex humilitate, qua placui Altissimo: beata me dicent omnes generationes, scilicet caelestium, terrestrium, & in fernorum: quia omnibus istis Mariae humilitas attulit utilitatem, Angelis restaurationem, hominibus reconciliationem, captiuis inferni liberationem: quia genuit Angelorum restauratorem, hominum reconciliatorem, & captiuorum in limbo liberatorem. Hoc est quod sibi dicitur in persona Iudith, Iudith 15. Tu gloria Hierusalem, scilicet caelestis, quia ruinam in Angelis reparasti. Tu letitia Israel, quo ad captiuos,

Humilitatis 24.

A uos, quos liberasti. Tu honorificentia populi tui, id est hominum, quibus Christum Iesum, & fratrem, & reconciliatorem genuisti.

Quod in admirando superaduentu filij Dei humilitas Gloriosa Virginis fulsit. Cap. 2.

Secundo quidem humilitas eius fulsit in tremula expectatione, scilicet, ineffabilis superaduentus maiestatis diuine, quem super se venturum sensit, tanquam quendam superimmensissimum, & infiniti ponderis montem, qui ipsam sub se, seu intra se funditus sepeliret, & eius nihilitatem suae aeternitatis, & totalis vniuersitatis pondere ineffabiliter pressam in aeternum teneret. Si enim sanctissimus Iob 31. cap. ait. Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Dominum, & pondus eius ferre non potui: quanto magis ista, in qua de monte maiestatis diuinae habitante in ea excisus est lapis, qui fracta statua vanitatis mundanae factus est mons magnus replens vniuersam terram, vt dicitur mystice Daniel. 2. Si etiam modicam stillam diuinorum sermonum audire vix possumus sine reuerentia & timore: quanto magis ipsa contremuit, quando tonitruum diuinae maiestatis cum fulguratione ineffabilis potestatis, atque virtutis super se directe venire praesensit?

Quanta humilitate dedicauit se Beata Virgo ad obsequia filij Dei. Cap. 3.

Tertio autem humilitas Virginis fulsit in prompta dedicatione sui ipsius ad Dei Patris, & Filij sui totalia obsequia, & mandata, quam quidem sui dedicationem expressit dicens, Ecce ancilla Domini. Notanter quidem aduertendum est, quod quanto humana mens ad altiora, & profundiora Dei vocari se efficaciter sentit: tanto sentit se ad altiora Dei obsequia mancipari, in quibus incomparabiliter maior in Deum humilitas, & reuerentia, & timoratio, & circumspectio, & sollicita diligentia magis necessaria sunt. Proinde quaero a te, si nos cum tanta reuerentia, atque humilitate sacramentum eucharistiae, id est, sanctissimum corpus Christi tractamus, cum quanta mater filij Dei tam in utero, quam in brachijs, & in cunis tractauit, & portauit infantem Deum? Constat enim, quod quando consensit in Christi conceptionem, &

partum, & optime nouit se huiusmodi obsequijs totaliter mancipandam, seu dedicandam. Rursus si satisfactorem, & supplicatorem pro peccatis omnibus expiandis se noverat pro salute sui, & omnium concepturam, & saluti omnium fidelium parituram, & nutrituram: constat quod eo ipso sentiebat se esse viscerosam, & maternali affectu iungendam illis humilibus supplicationibus, quae fieri debebant aeterno Patri a Filio Dei, qui scilicet omnia peccata mundi super se tulit, quasi factum a Deo peccatum. Ergo quando consensit, sensit se per suum consensum dedicari, & iungi praefatis humilitatibus, & humilibus officijs redeptoris: propter quod quando Dominum magnificauit, sicut patet Luc. 1. c. primum quod Dominum in se respexisse commemorat; fuit humilitas: vnde sicut praedictum est ait, Quia respexit humilitatem ancillae suae, &c. Merito ergo Bern. ait. Eua per superbiam se Dei ancilla esse non considerans, Deo parificari voluit: Maria vero humiliter factori suo se humilians ancillam se nominauit. Ideoque illa est abiecta, ista vero electa. Seruauit Virgo illud, quod dicitur Iudith, c. 8. humiliemus illi animas nostras. Aliter enim gratia impleri non potuisset, nisi humilitatem cordis habuisset. Nam, vt dicitur 1. Pet. 5. Superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam. Petrus quoque Rauennas super Missus est, inquit: Ecce quam vocauit Angelus Dominam, ipsa se recognoscit, & vocat ancillam: quia deuotus animus infusus beneficijs, ad obsequium crescit, augetur ad gratiam, non ad superbiam pertumescit, non ad arrogantiam profilit.

ARTICVLVS SECVNDVS

De ardentissimo desiderio charitatis Gloriosa Virginis ad incarnationem filij Dei.

In secundo mysterio insinuat Gloriosa Virginis desiderosa charitatis excessus, quia inquit, Fiat mihi. Quero etenim a quocunque, quantam Dei charitatem se per hunc consensum subintraturam praesensit? Quod si mihi explicare poteris, & ego tibi dicam, ex quanta charitate & desiderio in tantam charitatem consensit: Non enim dubito, quin iste consensus fuerit a flammea charitatis fornace, tendens in infinite charitatis abyssum. Proinde non mirum, si hic consensus per ardentissimum

De consensu Beatae Virginis.

A tissimum desiderium fuit incendium charitatis. In tribus quippe apparuit magnitudo desiderij charitatis Virginis benedictae. Et primo in magna promissione, secundo in cita creditione, tertio in propria consensione.

Quod ex tribus apparuit desiderium magnum gloriosa Virginis ad incarnationem filij Dei in magna promissione. Cap. 1.

Primo quidem apparuit desiderium Virginis magnum in magna promissione. Non enim mirum, si tam magna desiderauit: nam desiderabilia audiuit, desiderabilia intellexit, & desiderabilia requisit. Primo quidem multum desiderauit, quia desiderabilia audiuit. Audiuit enim se futuram matrem Dei, dicente sibi Angelo in Euangelio hodierno, Ecce concipies in utero, & paries filium. Audiuit filium, quem paritura erat, esse debere Saluatorem mundi: Quia Angelus subdit, Et vocabis nomen eius Iesum, i. Saluatorem. Sic enim interpretatur Iesus. Quod ipsa intelligebat. Sed expressus tanquam minus intelligenti, idem Angelus in visione Ioseph ait, Matth. 1. c. Vocabis nomen eius Iesum: ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Audiuit quoque obumbratione Spiritus sancti se concepturam ipsum filium Dei: Proinde Gabriel subdit, Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Quid igitur mirum, si summè desiderauit, quando tot desiderabilia audiuit, & in se complenda cognouit? Proinde dicere potuit illud Isa. 26. Anima mea desiderabat te in nocte: sed & spiritu meo in precordijs meis ad te vigilabo de mane. Ait enim in nocte, id est, in isto caliginoso tempore. De hac nocte, Sapient. 18. Cum nox in suo cursu medium iter haberet opus sermo tuus Domine exiliens de caelo a regalibus sedibus venit. Nam in medio temporum legis, & gratiae haec Virgo verbum Dei concepit. Vel per noctem contemplationis supersplendètem caliginem intellige, in qua nocte haec Virgo surrexit, & apice affectionis in aeterna se suscipit, verbum de sinu patris rapuit, omnique creaturae suum auctorem, & principium restituit, secundum quod de ipsa sub figura mulieris fortis, Prouerbio. vlti. scriptum est. De nocte surrexit, deditque praedam domesticis suis. Secundo vero multum desiderauit, quia desiderabilia intellexit.

Si enim memoria filij Dei, quia summè desiderabilis est, in maximo desiderio animae sanctae Prophetis fuit, iuxta illud Isa. 26. Memoriale tuum in desiderio animae: quanto magis praesentia eius: & non qualiscunque, sed per carnis assumptionem excellentissima fuit. Cum ergo in omnium Sanctorum ardenti desiderio ipse fuerit adeo, vt Isa. 64. c. diceret, Vtinam dirumperes caelos, & descenderes: Et in illis tantum modo per gratiam fuit memoria eius, quanto magis desiderauit illa, quae eius praesentiam non tantum in mente, sed etiam in carne sua experta est? Proinde dicere poterat illud Philipp. 1. Cupio dissolui, & esse cum Christo. Dissolui ab omnibus mundialibus diuidi, & esse cum Christo. Non tamen, vt Paulus per gratiae communicationem: sed vna caro, vna vita, per carnis meae largitione. Tertio quoque multum desiderauit, quia desiderabilia requisit. Quae enim multum quaerimus, multum desideramus. Propterea Luc. 15. Mulier lucernam accedit, domum euertit, & dragmam perditam querit. Mystice quippe dragma, sapientia Dei est, quae amiserat natura humana. Sed mulier, i. Maria, tunc lucernam accendit, quando virginitatis exemplum labili mundo dedit. Domum euertit, quando per mentis industriam in omnibus requiem quaesuit. Et nusquam, nisi in dragma perditam, i. in Dei sapientia illam inuenit. vnde Eccl. 24. c. In omnibus requiem quaesui, & in hereditate Domini meorabor. Tunc praecipit, s. Deus Angelo. Et dixit mihi, s. annuncians voluntatem Dei de incarnatione filij sui. Et qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo, s. cum consensu Angelo nuncians: quando videlicet dixi, Fiat mihi secundum verbum tuum.

Quod Beata Virgo incarnationis filij Dei magnum desiderium demonstrauit, quia cito credidit Angelo nuncians. Cap. 2.

Secundo apparuit desiderium magnum Virginis gloriosae in cita creditione: profecto cito credimus, quae multum desideramus. Quantum fuerit desiderium in credulitate eius, patet primo, quia credidit incredibile: secundo, quia credidit mirabile: tertio, quia credidit amabile. Primo quippe multum desiderauit, quia credidit incredibile. Quod enim maxime est admirabile, maxime incredibile est. Hoc quippe opus maxime admirabile erat. Si n. admiratio est stu-

por

A por mentis ex ignorantia causa: Forma autem incarnationis supremo ordini Angelorum non est cognita, sicut Dionysius in libro de divinis nominibus, c. 26. vult ait: Divina Iesu formatio, & archana est, & omni rationi, & omni intellectui incognita est, & ipsi praestantissimo ordini honorabilissimorum Angelorum. Hoc enim admirabilius, & per consequens incredibilius. Magnū igitur fuit desiderium Virginis, quā tā incredibilia tā cito credidit. Proinde mysticē figurat in illa Anna, Tobiae 11. quae sedens in summitate montis, in summitate suae mentis, seu in cacumine omnium creatorum, per contemplationē quiescit: ubi per desiderium expectat filium suum. Secundo multum desideravit, quia credidit mirabile. Noua quippe difficiliter credimus, & magis noua mirabiliora esse videtur: nam nouum est, cuius inuentio rara est. Sed hoc opus maxime fuit nouum. Quod tamen Ieremias 31. c. praedictum est. Creauit, inquit, Dominus nouum super terram. Hoc est, quod dicit Dionysius de diuinis nominibus, c. 4. hoc esse nouum omnium nouorum maximū. Verē igitur hoc opus summē incredibile erat. Cū igitur Maria tā cito credidit, quod nec se excusauit, nec impotentiā, nec infirmitatē allegauit, sed fieri posse per eam sperauit. Vnde & modum fidei tamen quaesuit dicens: Quomodo, inquit, fiet istud? Nunquid multum credidit? Tertio in super multum desideravit, quia credidit amabile. Amor quippe praecipuus est, sicut Bernardus super Cantica homilias 9. vnde nec iudicium praestolatur, nec consilio temperatur, nec pudore frenatur, nec rationi subijcitur. Verus enim amor de viribus non cogitat, de posse non deliberat, de scientia non excusat: sed est, quae videtur incredibilia, sperat, quae procrastinat, sed ad impossibile, quod concipit, festinat, ac properat. Magna igitur audiuit, si incarnandum Dei filium, auditum amauit, amatum desideravit, desiderium perficere per fidem sperauit: propterea inquit, Fiat mihi.

D Quia enim Beata Virgo cito consensit, magnum desiderium incarnationis filii Dei se habere ostendit. Cap. 3.

Tertio apparuit in Virgine gloriosa desiderium magnum in prompta consensione, seu consensus eius expressione. Siquidem quod credidit, non tacuit, non dissimulauit, non negauit: sed cum se cooperatricem audiuit, in vocem exultationis prorupit, atque ab omnibus electis diu desideratum consensum praebuit dicens, Ecce ancilla Domini, fiat mihi. de quo Bern-

Obedientia.

nar. ait, O verbum omni acceptione dignum, quod sic tam ardens exprimit desiderium, quod de sinu patris rapuit Dei filium. O verbum transitorium, quod complectitur sempiternum. O gratum responsum, quo filium Dei recipit sponsum. O verbum virgineum, sed tamen validum, quod ad se trahit Dominum. Verē magnum expressit suum desiderium, quando toto operi tam facilem adhibuit consensum. Quid enim maius, secundum Ioan. Damasc. quam Deum hominem fieri?

ARTICVLVS TERTIVS

Quod maxime in tribus fidei luminibus apparuit magnitudo fidei Virginis benedictae.

In tertio mysterio demonstratur Beatae Virginis luminosa fidelitatis consensus, quia concludit dicens, Secundum verbum tuum. Profecto summa, & verissima ac vniuersalissima nostra fidei fundamenta Beatae Virgini proposita sunt, ita quod in hoc non potuit consentire, nisi firmissime credendo illa. Et hoc non solum absolute in generali, sed etiam in particulari determinationem illorum ad seipsam faceret, vel haberet: & ad horam illam instantaneam, in quam determinandus erat consensus eius, ut scilicet in fine illius consensus verē conciperet filium Dei. Proinde non sine causa, a Sancta Elisabeth de actu fidei singulariter commendatur, quando Lucae 1. cap. ait: Beata, quae credidisti, quoniam perficientur in te ea, quae dicta sunt tibi a Domino. Profecto magnitudo fidei eius in hoc consensu in tribus luminibus demonstrata est. Primum autem lumen illius fuit, quia credidit quod a seculo non audiuit: secundum, quia credidit, quod esse supra naturam sciuit: tertium lumen fuit, quia se cooperatricem tantae rei intellexit.

Quod magna fuit fides Virginis, quia credidit cito, quae nunquam alias fuerunt audita. Cap. 1.

Primo quidem magna apparuit fides Beatae Virginis propter primum lumen, quia credidit quod a seculo non audiuit. Fides enim ex auditu, ut dicitur ad Romanos 20. vnde quod

A quod frequenter audit, facilius creditur, & econuerso. sed hoc a seculo auditum non est. si quae virgo sine dolore pareret, & pariendo virgo et remaneret. proinde Esa. vlti. c. ait, Antequam parturiret. i. sensum & dolorem partus haberet, peperit: & antequam veniret partus eius. i. antequam dolorem partus sentiret, peperit masculum. Quis audiuit unquam tale? Et tamen illud inauditum per vnicū Angelum sermonem credidit. Profecto igitur fidei magnitudinem habuit, ut de ea verē dicere possit filius Dei illud Matt. 8. Non inueni tam fidem in Israel. Neque de hoc beata Virgo aliquod exemplum vidit. Facilius quippe credimus, quorum exempla frequenter videmus. Non enim est incredibile, quod est exemplo monstrabile. Deum fieri hominem, nullo exemplo visibile est. Proinde Esa. vlt. scriptum est, Quis vidit huic simile? Quasi diceret, nullus. Ergo summē inter omnia credenda incredibile est. Vnde Esa. 53. Dñe, quis credidit auditui nro? Nihil tamen cū credit, salubrius est. Cum igitur hoc summē incredibile, & nullo exemplo visibile credit, nunquid non maximā fidem habuit? Proinde de illa Ecclesia cantat, Sola sine exemplo placuit Virgo Choro. Proinde Helisabeth ei, Luc. 1. c. ait, Beata quae credidisti. Nam & si supra Angelo inquit, Quo fiet istud, quoniam virum non cognosco? non dubitauit, sed credidit, & quaerendo modum inuestigauit.

Magna apparuit fides Virginis, quia credidit, quod supra naturam sciuit. Cap. 2.

Secundo autem magna fuit fides beatae Virginis propter secundum lumen, quia credidit quod esse supra naturam sciuit, Nam illud est mirum, cuius inuentio rara est. Huiusmodi autem operationis. i. filij Dei incarnationis inuentio fuit rarissima: imo ab initio mundi non inuenta, quousque venit haec gloriosa, quae inuenit gratiam apud Deum. Proinde Cant. 8. inquit, Facta sum coram eo quasi pacem reperiens. i. ipsum, qui est pax nostra. Eph. 2. Si igitur hoc rarum & mirum credidit, profecto maximam fidem habuit. vñ Aug. de bono virginitatis. Beatior fuit Maria concipiendo fidem Christi, quam concipiendo carnem Christi. Materna propinquitas nihil Mariae profuisset, nisi felicius corde quam carne gestasset. profecto multum credidit, quia summē mirabile cognouit in se implendum. Nam, ut testatur Aug. de utilitate credendi: Mirum est, arduum & insolitum super spem & facultatē admiratis

existēs. hoc autē opus arduū, imo arduissimū fuit, quia solius Dei opus extitit. Propterea dixit ei Angelus: Spūs sanctus supueniet in te, & virtutē altissimi obubrabit tibi. Super spem & facultatē admirātis fuit. Quis enim sperare posset celorum Dominum in vtero matris clausum, summum, infimum, Dominum seruum, in caelo regnantē in terra ministrantē, omnia continentem, a virgine contentum; omnia reficientē, a matre alitū; omnia regentē, a foemina rectū, & tandē verbum aeternū, in tempore factū. Verē igitur hoc admirabile, fuit summē mirabile. Et tamen haec Virgo gloriosa credidit. Igitur fidei magnitudinem habuit, ut a filio Dei illi merito dici posset illud Matt. 8. Sicut credidisti, fiat tibi.

Apparuit in Virgine fidei magnitudo, quia se in tanto indignam cooperatricem cognouit. Cap. 3.

Tertio quoque apparuit magna fides gloriose Virginis propter tertium lumen, quia se cooperatricem tantae rei indignam recognouit & intellexit. Audiuit enim ab Angelo, Ecce concipies & paries. Et forte propter hoc turbata fuit, quia se insufficientem cooperatricem ad tantum mysterium recognouit. Attamē diuino radio illustrata, intelligens voluntatem Dei, se confitetur ancillam, cooperatricem tantae salutis. Ob hoc enim Angelus ad eam missus est vigil ad vigilem, Gabriel ad Virginem. vnde Dan. 4. mysticē scriptum est. Ecce vigil & sanctus descendit de caelo. Non enim sicut ad primum hominem, ut de eo fieret foemina, missus est sopor in Virginē, sed ut de ea incarnaretur sapientia Dei missus est Angelus ad Virginem. Vigil ad vigilem: ut esset tanti secreti conscia, nec non & voluntaria, atque prompta cooperatrix & ministra. Proinde debuit Angelus Virgini sermonem facere, & per fidem consensus eius elicere, Virgo eidem respondere, assensum summum exprimere & credulitatē suam proferre, quod quidem esse non potuit sine sermone. Quomodo enim crederet Virgo, nisi Angelo predicante? Aut quomodo predicaret Angelus, nisi Deo mittente, sicut Apostolus 10. c. ad Roma. Quo autem audient sine predicante? quomodo predicabūt, nisi mittant? Verē ergo fidem magnam habuit Virgo, ut merito ei ab Angelo dici possit illud, Matt. 13. O mulier, magna est fides tua. Fit planē, ut iuxta Angelici dictum, conciperet Dei filium. Praeterea inquit,

S. Bern. de Senis, Sermo nono Tomus 3.

G

Fiat

A Fiat mihi secundum verbum tuum. Mihi dicit, non ad me. Quasi dicat, quod in aure mea factum est per Angelicam salutationem, & in mente mea per fidei conceptionem, fiat mihi, id est in utero meo per diuini verbi incarnationem. O verbum omni iucunditate & lætitia plenum, audire Virginem benedictam dicentem, Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Hoc est verbum, quod audire optabant superi, id est Angeli restaurandi: quod expectabant inferi, scilicet Sancti Patres de inferno liberandi: quod desiderabant posteri, scilicet per tuum filium redimendi: quod appetebant exteri, scilicet appetitus creaturarum per te consummandi. Dedisti Virgo benedicta verbum tui dignissimi & virtuosissimi consensus & suscepisti verbum de sinu patris tui dignissimi, & virginalis conceptus. Tene Domina nostra, quod habes pro nobis: serua, quod tenes: suscipe orationem & deuotionem nostram, & pro nobis apud filium tuum efficaces porrigere preces, vt tecum & cum filio tuo in æternum conregnare possimus, qui cum patre & spiritu sancto in gloria conregnatis per infinita secula seculorum, Amen.

ITERVM IN ANNUNCIATIONE gloriosæ virginis, infra diem.

De consensu Virginali.

Sermo VI.

D **E**cce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Iterum. Luc. 1. c. & in euangelio hodierno. Vt verè & dignè verbis gloriosi Bernardi vtar, nihil est quod tantum me delectet, sicut de beata Virgine sermonem habere. Terret me, inquam, indignitas propria, sed me delectat: Virginis laus & excellentia. libet igitur vltra ea, quæ de virginali consensu superius dicta sunt, iterum atque iterum de tã admiranda materia balbutire. Ait enim benedicta Virgo Angelo nũcianti, Ecce ancilla Dñi, &c. In quo admirando consensu tria cõtèplari libet, s. huius cõsensu. Primo admirandũ obiectum, secundo admirandum actũ, tertio admirandum adiutorium.

ARTICVLVS PRIMVS. **E**
De quadruplici obiecto, quod habuit beata Virgo cum consensit concipere filium Dei.

Primo enim contemlemur huius consensus admirandũ obiectũ. Quatuor quidè obiecta in hoc cõsensu interuenerunt. Primum obiectũ fuit Iesus Chrs, secundum spũs sanctus, tertium p̄ æternus, quartum humanũ genus. Considera ergo primo obiectũ, in quo consensit: secundo obiectũ, s̄m quod consensit: tertio obiectũ, cui cõsensit: quarto obiectum, propter quod consensit.

Quod beata Virgo in Annuntiatione consensit concipere filium Dei visibilem, passibilem, & mortalem. Cap. 1.

Primo quippe consideremus obiectum, in quo consensit. Quod quidè fuit filius Dei Iesus Christus, vt fiedus eius verus & naturalis filius, & verè passibilis & mortalis; pro vniuersi orbis reparatione moriturus, & pro oĩum peccatis q̄ erat de se satisfaturus. Sed impossibile fuit eam in tale, ac tantum obiectum dignè & debitè consentire, nisi oẽm affectum mentis suæ in illud piecerit & erexerit & viscerosissimè aperuerit, & nisi illius obiecti singularitatem & singularè oblationè, seu modũ habendũ se ad eã p̄spicacissimè attenderit & intimè senserit vel assenserit, & immobilissimè atq; robustissimè crediderit, & humillimè se illi subiecerit & annihilauerit, ita vt sui oblita tota conaret in ipsum totaliter trãformari, vt iuxta illud, quod p viã amoris p̄t fieri, oino fieret id ipsum, seu vnũ & idè cũ Iesu Chro. Hoc aut̄ erat summè dilatarĩ & erigi in abyssum Trinitatis & vnitatis. i. in p̄sonalem & originalè habitudinè, s̄m quã in semetipso existit: & s̄m quã referit ad patrè, & ad spũs sanctum a se procedentè. Et iterũ inuiscerari illi miradæ humiliationi, q̄ fili⁹ Dei volebat assumere, ita vt semetipsum inaniens fieret infantulus & passibilis i vtero eius & penas acerbissimas p̄ pc̄is oĩum subiturus & exẽplar crucifixæ vitæ oĩbus exp̄surlus. Hoc ergo fuit consentire in crucifixũ, seu crucifigedũ: & in p̄ciũ superabundantæ satisfactionis oĩum pc̄orũ, & in meritũ, seu p̄meritationè & ip̄etrationè, ac mediãtionem

A tionè reparationis oĩum electorũ ex se & intra se formandum & suscipiendum.

Quod beata Virgo in conceptione filij Dei habuit pro obiecto spiritum sanctum sibi a Deo patre per Angelum repromissum. Cap. 2.

Secundo consideremus obiectum, s̄m quo consensit. Quod quidè fuit spũs sanctus, i. ille superineffabilis supradẽtus ab Angelo, immo a Deo sibi per Angelum promissus ad eam dignè tãto filio iustificandam & replendam & immutandã & corporaliter in prolè ex ea & in ea spũa lissimò & supernaturalissimò modo formãdam. Videmus enim, q̄ tanta est vis mutationis status inferioris in superiorem, q̄ cũ quis est in promptu, alias p̄cinctu & actu ascendendi ad vnã altam Religionem: aut de statu actiũ vitæ ad cõtèplationis cultum & statũ: aut de hoc seculo ad aliud, q̄ homo sentit sibi imminere quandã mortè, per quam morit̄ toti statui & vitæ priori. Sentit etiam homo quandã transcendentem arduitatẽ, & quasi extraneitatẽ, seu inusitatã nouitatẽ, oēs partes sensus obstupefacientem, ita q̄ ex hoc aliqñ in corpore sequit̄ magna horripilatio & obrigescencia. Sed plus distat prior Virginis stat⁹ a sequenti statu suæ maternitatis, q̄ status maximi fidelis & boni differt a statu suo priori, ergo in hora consensus sui ad illum statum sentit se transire per quandã ineffabilem mortem sui quo ad statum suum priorem ad statum omnino supermundanum & ad regionem, seu mansionem inusitatissimam. Ad quædam scilicet Dei abissalia & arcana & superalta, in quibus & a quibus erat funditus & irremocabiliter absorbenda. Si etiam vna Domina vel ancilla pauperula, sentiens iminentem ad se regis aduentum, mox incipit esse attonita & prænitiã verecundia expauescens, tota anxia est & sollicita, quomodo ipsum dignè recipiat: quanto magis Virgo sentiens maiestatis filij Dei & spiritus sancti superabundantem & incompræhensibile superaductum, mox in ea ruiturum, fuit summa expauescentia diuini timoris & reuerentia tota confusa & tremefacta, & ad dignè recipiendum summè sollicita & anxia? Quis poterit effari, aut excogitare, vsq; ad quantum hoc fuit in ea? Nouerat enim Ecclesiastici, 3. 2. c. esse scriptum, Pro reuerentia accedet tibi bona gratia.

Quod beata Virgo cognouit se electam spon sam æterni patris ad concipiendum Dei filium. Cap. 3.

Tertio consideremus obiectum, in quo consensit. s. Deo patri offerenti sibi tanquã suæ sponzæ filium suũ & requirenti super hoc cõsensum eius. Quæ ro igitur à te, quantum in ipsa oblatione Deo talia offerenti obligari se sentit ad ipsum longè plusquam antea superamandũ, ac super obediendum & seruendum & gratiandum & recognoscendũ tam singularem gratiam & charitatem, vt. s. sic fieret sponfa illius, vt ipse & non alius in eius mentem & vterum infunderet filium suũ, & per illum diuinissimum spũs sui ardorẽ ipsam sic inflammaret & immutaret, q̄ ex ea & in ea formaret corpus filio suo, ita q̄ verè esset filius Dei & filius Virginis. Nolo q̄ in prædictis aliud fecerit, quam facere te nebatur s̄m mensuram & proportionè patris offerentis & doni oblatis, quia satis est ad omnium Sanctorum merita etiam incõparabiliter superanda. Attende etiam, quãtum totum intellectum & affectum suum eam decuit & oportuit captiuare ad dignè assentiendum & consentiendum veritati æternæ sibi nobis modo incredibili, seu inaccessibili proponentis ineffabiles veritatis præsentis pariter & futuras siue fiedas. Neq; enim proponebantur sibi prædicta, si cut vni simplici vetulæ: sed sicut ei, in qua principalissima fundamenta totius reparationis nostræ & mundi erant repente iacieda & fabricanda. Et hoc per intermediam eius fidè & spem: & per amorosum simul & humilem & famulatorium eius assensum & cõsensum.

Quod beata Virgo intellexit se debere concipere filium Dei pro humani generis reparatione. Cap. 4.

Quarto consideremus, propter quod consensit. s. propter vniuersi orbis reparationem & recuperationem habẽdam, in qua & sui ipsius salus & reparatio cõtinebat, & pp Dei laudè & gloriã ex hoc subsecuturã. Quæro igit, quãtũ istũ fructũ & finem amabat & desiderabat? Nã hinc pendebat salus sua & oĩum electorũ. Vnde Aug. in serm. de Natuitate ipsius inq̄t: O bta Maria, sc̄culũ oẽ captiuũ tuũ deprecãt assensum: te Dña, mundus suæ fidei obfidem fecit. Noli morari Virgo, festinanter r̄fide verbũ, & suscipe filiu Dei fidè & senti virtutè. Si ergo s̄m mensuram huius

A sibi propositi debuit cōsensus erigi & dilari in ipsum: Si et omnium electorum sal^o fm ordinem diuinæ p̄destinationis ex hoc Virginis concursu pendebat: Nōne eo ipso fidelis ratio dicit, q̄ Deus p̄destinās dedit huic cōsensui dignam efficaciam & virtutē?

ARTICVLVS SECVNDVS.

De quadruplici perfecto virtutū actu, quas aggregauit Virgo in conceptu filij Dei.

Secundo contēplemur huius consensus admirandū actum. Circa quod diligenter attēde, quō perfectiones oīum sublimiū actuum secū ineffabili transcendentia aggregauit. Et sumo tm̄ ad præsens quatuor actus Virginæ mētis in summo perfectos. Et primo actum martyrij & pietatis: secundo actū pietatis & mīæ: tertio actū ea sitatis & munditię: quarto actū vtriusque vitæ, scilicet actiue & contēplatiue.

Quod miro martyrio se Deo dedicauit & obtulit beata Virgo in conceptu. C. 1.

D Rimo autē sumo internum & summū actū martyrij filij Dei, quo martyr se offert in holocaustū Dño medullatum. Hęc. n. Virgo se obtulit ad illā inestimabilem mortem, q̄ p̄missimus, sup. 2. cap. Et ad illud ineffabile incendiū, quo in ipsa Chri conceptio ne tota fuit succēsa. Si ē ante hoc ipsa p̄ cæteris fuit prōpta ad exponēdū se oī morti & martyrio p̄pter Deum: q̄to incōparabilius in hac hora. Si ē oēs, qui p̄ baptismū introeunt statū Chri sepulti, fm Apostolū, Cor. 2. Per baptismum in mortē sunt & crucifigū verus homo eorū: q̄to magis Virgo cum Chro crucifixa est in hora hui^o cōceptionis. Nā ab instāti cōceptionis fuit in Chri aīa totus actus internus, quo Deo p̄ oībus satisfecit: & quo ad oēm penā & mortē Deo placitā vel exactā se prōptissimē exposuit ī suo velle eterno. Cōstat autē,

D q̄ Angelus, seu Deus p̄ Angelū, filiū concipiēdū Virgini p̄posuit tanq̄ futurum oīum redēptorē & saluatorē. Nec fuit ita parū in Deū illuminata, qn̄ p̄ se intelligeret, q̄ filij Dei sine summis & arduis causis nō fieret hō mortalis & nasceret ex ea. Præterea puellę Virgini desponsatę ac honestissimę, ac pudoratissimę, si a nō suo viro īp̄gnādā se sentiat, nihil citius aut sensibili^o occurrat, q̄ q̄ a viro suo adulterata reputaret, & ab ipso tāq̄ adultera diffamaret & abijceret. Nullū q̄pe genus cōfusionis aut mortis ē Vir-

gini tali sic cōfusibile & horribile, sicut est E cōfusio talis. Ergo Virgo brā cōsētēs ī sui grauidationē exposuit se cōfusiōi p̄fatę sibi horribili^o plusq̄ q̄d cūq; aliud gen^o cōfusionis & mortis. Si vero dicat, q̄ de facili potuit cogitare q̄ De^o saltē p̄ vitupiiū filij sui euitādū nō pmitteret eā tali cōfusiōi exponi: Cōtra hoc ē, q̄a ex quo sciebat ipsū tāq̄ satisfactorē portaturū cōfusionē & penā tāte satisfactiōi cōdignā, nō habuit multū suspicari q̄ De^o hęc & maiora nō pmitteret fieri cōtra filiū suū. Præterea in hoc saltē apuit mira cōstātia cordis sui, q̄ q̄tū ex scripturis hf, nō q̄ fuit ab Angelo remediū cōtra cōfusionē p̄dictā, nec cōfiliū aut certificationē aliq̄ super euentū ipsius. In signum igitur, q̄ crucifixa crucifixum concepit, ordinauit summa sapientia Dei q̄ eodem die Christum concepit, quo etiam fuit passus.

Quod propter admirandam pietatem ad humanum genus elegit beata Virgo concipere filium Dei. Cap. 2.

Secundo sumo actum pietatis & mīæ, p̄ hunc. n. consensum oīum electorū salutē viscerosissime expet̄it & procurauit, & oīum salutē & eorū saluationē p̄ hūc cōsensū se singularissimē dedicauit, ita vt ex tūc oēs in suis visceribus baiularet, tanq̄ verissima m̄ filios suos. Vñ Aug. in ser. de Natiuitate ipsius inquit. O brā Virgo Maria, q̄s dignē tibi valeat iura grarum & laudū p̄conia impendere, q̄ singulari tuo assensu mundo succurristi p̄dito? Quas tibi laudes fragilitas humani generis p̄soluet, q̄ solo tuo cōmercio adiutum recuperādi inuenisti? Accipe itaq; quascūq; exiles & meritis tuis impares grarum actiōes: & cū susceperis vota, culpas nostras orando excusa.

Quod in consensu conceptionis filij Dei in beata Virgine castitas tripliciter fult. Cap. 3.

Tertio sumo actum castitatis & mentalis munditię & puritatis. Quod q̄dem in hoc consensu in miro excessu tripliciter fult. Primo in p̄posito virginitalis, secundo in augmento sanctitatis, tertio in experimento diuinitatis. Primo quidem talis castitas & puritas fult in proposito virginitalis: quia quantum in se erat, etiam pro Dei filio concipiendo refugit omnem commixtionem virilem. Proinde Angelo nunciante conceptum filij Dei, inquit, Quo fiet istud, qm̄ virum nō cognosco?

A scio id est quoniam sum in statu & voto nūquam cognoscēdi virum. Quasi diceret: Scio quidem Deū multos habere modos, sub quibus hoc implere potest: Sed vnus, quātum est in me & ex animi mei voto est, a meo animo elongatus & omnino alien^o, scilicet q̄ virum carnaliter cognoscēdo concipiam etiam Deum. Vide quātum recedit ab omni contrario sui dilecti. f. Dei: quando non solum ostēdit Dei offensam, sed et omnem actum corruptū & vitiosum quantum tuncq; fieret sine Dei offensa: sicut vtiq; fieri potest coniugalis actus, & maximē si sit ordinatus ad diuinā prolē: & tū etiam hunc, quantum erat ex se & absolutē, beata Virgo sic odio habuit, q̄ ex hoc dixit hoc verbum. Et hanc arbitror causam p̄cipuā extitisse, quare modus concipiendi ab æterno a Deo p̄fixus ei non extitit reuelatus, vt virginis animo & eloquio manifestē indicaretur in ea excellentissimus amor & zelus huius virginitalis & puritatis, & hoc in summo. Secundo fult in augmento sanctitatis. Nam ex p̄missione Angeli dicitis, q̄ ex aduentu ipsū sancti: immo super aduentu, spū sancti, & ex refrigerabili obūbratione altissimi optimē p̄sciuit se intantum ab omni originali infectione purgandam, q̄ id quod nasceretur ex ea, merito mundum esset & sanctū. Ergo in p̄fato consensu in hanc sui totalem expurgationem & castificationem ex totis visceribus & medullis toto corde consensit. Tertio fult in experimento diuinitatis: quia cum Deus sit summa puritas & castitas, vt in ipsum non possit intrare nisi cor absterfum & mundum, & hoc non a carnalitatibus solum, sed etiam ab omni fantastico cogitatu: Constat q̄ quanto altius in diuina accenditur, tanto diuinæ puritatis regio fortius a mente sentitur. Ergo cum Virgo per hunc consensum in dominum verē concipiendū ascenderit, oportet hunc consensum sensu & affectu diuinæ castitatis ineffabiliter fuisse imbutum. Vnde per hunc actum merito Virgo virginum facta fuit, fm̄ enim Ansel. decebat vt Virgo, quæ Deum conciperet, tanta puritate niteret, qua sub Deo maior nequit intelligi.

Quod in consensu conceptionis filij Dei actus actiue & contēplatiue vitæ interuenerunt. Cap. 2.

Quarto sumo actū vtriusq; vitę, scilicet actiue & contēplatiue. Etenim iste act^o

ex se & directē totus fuit contēplatiuus E in Deū concipiendum in mente directus. Pro quanto tamen ex eius carne & in eius carne debuit hęc conceptio celebrari: & p̄ quanto prolis generandæ obsequijs debuit totaliter mancipari, fuit consensus hic etiā nobilissimum genus actiue vitæ, nulli com petens nisi matri filij Dei. Ex quatuor autē p̄missis & consimilibus virtutum actibus facile colligi potest, quomodo omnes actus perfectissimarum virtutum aggregati fuerūt in Virginis sēpe memorato cōsensu.

ARTICVLVS TERTIVS

De quadruplici adiutorio beata Virgini communicato in conceptione filij Dei.

Tertio contēplemur huius Virginis consensus admirandum adiutorium. Quatuor quidē adiutoria cōcurrunt ad hunc admirandum consensum. Primum fuit diuina electio, secundum Virginea perfectio, tertium, angelica infusio, quartum paterna affectio.

Quod beata Virgo ab æterno electa fuit mater filij Dei. Cap. 1.

Rimum quidem adiutorium fuit diuina electio. Nam Dei electrix gratia & charitas, seu bonitas Virginem p̄religens in matrē filij sui & suum electiuum assensum ei per Angelum proponens & consensum ab ea p̄eligens ad hūc cōsensum admirandum & principale adiutorium dedit. Constat enim, q̄ Dei electrix gratia & charitas ad aliquē Sanctorū non posset dari cōsimilis & equalis. Constat et, q̄ fm̄ q̄ Dei electrix charitas sub maiori & altiori ratione amoris in aliquam fert, q̄ hęc fortius mouet illū. Si etiā decenter & efficaciter eligit aliquē ad arduū statum, oportet q̄ illum moueat fm̄ proportionem & exigentiā arduitatis illi^o status, ad quē eligit illum: & maximē vbi nulla est rebellio & idispositio ex parte mobilis. Sed status maternitatis Dei, ad quem Deus Virginē eligebat, erat summ^o status, q̄ purę creature dari posset: ergo Dei electrix charitas altissimo modo puenit & mouit cor Virginis ad hoc opus: ergo istud opus altissimē participauit perfectionē atq; influxū & Deiformā similitudinem electricis amatricis charitatis Dei, a qua manabat.

S. Bern. de Senis, Sermonum Tqm̄us 3.

G 3 Quod

A Quod perfectio omnium virtutum & gratiarum in beata Virgine ad conceptum filij Dei auxilium præstitit. Cap. 2.

Secundum vero adiutorium ad hunc cōsensum fuit Virginea perfectio, idest formalis eius gratia atque virtus, quæ vtiq; Luc. 1. c. teste Angelo Gabriele fuit tanta, vt singulariter dicta fuerit gratia plena, & præ cæteris benedicta. Atque singulariter inquit, Dominus tecum. Supposito igitur tanquam certo, q; etiam præ cæteris tunc fuerit gratia plena, ita q; habitus charitatis cæterarumque virtutum fuerit tunc longe maior in ea, quam vnquam fuerit in aliquo Sancto, dum esset in hac vita. Tunc arguo sic: Ois mens sancta atq; discretata tunc tanto fortius accingitur & colligitur & erigitur ad digne & timorate & impeccabiliter opus aliquod peragendū, quanto opus ipsum sentit & nouit esse diuinius & alti⁹, & maiori virtute & conatu & circumspicione & omni moda perfectione indigēs, ad hoc vt digne & congrue fiat & complacibilis Deo patri. Sed qualibet mens fidelis sentit, q; summum quid est concipere Deum & fieri matrem Dei: ergo eo ipso sentit aut sentire debet, q; actus ad hoc immediate pertingens est actus perfectissimus. Sed hic fuit ipse Virginis consensus: ergo quando ipsa sensit se a Deo ad hoc præeligigi & præueniri, & hunc consensum ab ea exigere oportuit, quod ex intimis medullis & omnium suarum virium & virtutum talibus conatibus se accingeret & disponeret & aperiret ad tantam & tam singularem & inusitatam gratiam digne & omnino impeccabiliter suscipiendam. Sed hoc factum est digne & debite consentiendo: ergo iste consensus processit ex omnibus virtutibus & conatibus eius, quemadmodum prægradis lapis machinæ iacitur ex fortibus impulsibus totius machinæ & oīum partiū eius.

Quod ad conceptum filij Dei, tota natura angelica suffragata est.
Cap. 3.

Tertium quoq; adiutorium ad hunc cōsensum Angelica infusio fuit. Nā ad hoc ministerialiter operatus est influxus hierarchicus omnium Angelorū quorū ministerio fm Dionisium, tota nra

regitur hierarchia. Cōstat autem, q; in toto eorum ministerio circa nos nihil tm optabant & intendebant, sicut vniuersalem electorum salutem atq; saluationem. Sed in hora, qua Gabriel ad Virginem missus est: omnes nouerūt, q; per Virginis cōsensum formandum erat a Deo caput & principū nre salutis, Christus. In quantum homo. Ergo in illa hora tota Angelica curia seu hierarchia totis desiderijs & conatibus intendebat in Virginem suo ministerio adiuuandam, ad tantum opus debite suscipiendum atq; perficiendum. Et hoc tam apud Deum totis viribus pro hac re orando, q; etiam in ipsam fm proportionem hierarchici ordinis influendo. Nam oēs Seraphini tale adiutorium suscipiētes a Deo, illud influebāt in Cherubin, Cherubin in tronos, Troni in Dñationes, Dominationes in Virtutes, Virtutes in Potestates, Potestates in Principatus, Principatus in Archāgelos, Archangeli in Angelos, Angeli in Gabriele, Gabriel in Virginem benedictā. Neq; refert, an omnes immediate influerent, an aliquis in virtute omniū. Nec mireris, si in virtute omnium plus potuit vnus q; faceret in virtute paucorum, aut in sua sola. Quia pars illa cordæ arcus, quæ sola immediate tollit & sagittā impellit: facit eam longe fortius, quia operatur in totius arcus virtute, quam facere per se solam. Sic quoque videmus, quod Legatus vnus magnæ Cōmunitatis vel vrbis, vel cuiuscunque magni & fortis exercitus: multo potentius & fortius mouet, & trahit corda eorum, ad quos mittitur, siue ad timorem, siue ad obedientiam vel amorem: quia gerit omnium ciuium & totius Cōmunitatis eorum vicem & auctoritatem, quam faceret si veniret cum auctoritate solius mediæ vel tertiæ partis, aut cum propria sola auctoritate.

Quod merita & supplicationes Sanctorum ad consensum virginis auxiliatæ sunt. Cap. 4.

Quartum adiutorium ad hunc cōsensum fuit paterna affectio. Nā ad hoc per promerentiæ viam in adiutorium cooperans fuit totus cætus præcedentium Sanctorum, qui vtiq; uel implicite vel explicite super omnia apud Deum desiderauerant saluatorem eorum in æternam vitam. Ergo eo ipso omnium intentiones, siue sancta desideria, & merita virtualiter con-

A concurrebant ad Saluatorem impetrandum & introducendum a Deo, atque per consequens ad illam & ad aduentum eius, per quam & in qua dandus erat saluator mundi. Si ergo Deus in hoc opere attendebat merita omnium priorum sanctorum & Patrum, patet quod Virgini & consensui eius dedit gratiam a Sanctorum meritis præintendam. Si ergo diligenter considerentur omnia, quæ dicta sunt in trib⁹ articulis prædictis, perciperet huius admirandi consensus finalem terminum, quæ quidem fuit omnis dignitas & perfectio inclusa in hoc quod est esse matrem Dei tam carne quam mente: quod profecto transcendit in infinitum quicquid aliud sub Deo homine cogitari vel dici potest. Si ergo terminus tam ineffabilis fuit suo merito proportionatus, oportet q; meritoria perfectio huius consensus fuerit perfectioni sui termini proportionata. Obiectio. Sed forte contra prædicta aliquis insipienter cogitabit, & dicet, q; Virgo in tam breui hora tot & tanta non potuit cogitare. Responso. Sed eius insipientia conuincitur triplici modo. Primo exemplo sensibili, secundo ratione fideli, tertio experimento spirituali. Primo quidem exemplo sensibili, quia si Rex Franciæ per solennissimum aliquē Ducem suum vel Comitem consensum suum desponsatorium vni pauperullæ puellæ regni sui, & indubitanter & solenniter destinarer, constat quod illa mox in eadem hora cum summa admiratione cogitaret Regis & omnium consiliariorum suorum ineffabilem erga se dignationem & charitatem & suæ regalis dignitatis, aut regni totalem magnificentiam: Cogitaret etiam, quanta & qualia sibi offeruntur & dantur, & ad quid assumitur & qualiter varijs, & preciosissimis est ornanda, & quibus officijs atque delicijs quibusque cum Rege familiaritatibus colloquijs & similibus dedicanda. Nec mireris, si per vnum talem actum menti simul quasi innumera præsententur: quia per vnicū aspectum oculi celū cū stellis, & aer cū nubib⁹, & auib⁹ & aqua cum fluctibus & nauibus, et piscibus, et terra cum herbis et arboribus et bestijs, ac castris et ciuitatibus & vallibus cum montibus, fontibus & fluminib⁹ insimul & quasi in momento nostro visui præsentantur. Secundo conuincitur ratione fideli: quia si prophetis & Apostolis dedit subito illuminationes mirabiles tam de diuinis, quam de humanis, prout eorum Apostolico, &

prophetali officio competeat: quis homo rationalis sentiet, quod ei, quæ in Reginam mundi & matrem Dei eligitur, non detur illustratio competens & proportionata dignitati & statui tanto: & maxime, quando ab ea talis consensus & actus exigitur: qui sine summis illustrationibus & virtutibus nequit ab ipsa digne atque decenter expleri. Rursus ne credas Virginē in illa hora diuinorū ignaram, & instar vulgariū puellarum imperitam fuisse. Recordare, quod ante hæc dicta est gratia plena, & præ cæteris mulieribus benedicta: & quod Deus per singularem assitentiam erat secum. Recordare etiam ex prima sui sanctificatione in vtero matris suæ tantam recepisse gratiam, quod omne peccatum, etiam minimum veniale, vitare potuit, & omnino vitauit. Quod quidem fieri non potuit, nisi maximam sapientiam acceperit omnium agendorum & vitandorum, & amandorum & odiendorum, atque credendorū & non credendorum. Tertio quoque conuincitur talis animalis homo experimento spirituali, quia secundum Apostolū. 1. Cor. 2. Animalis homo nō percipit ea, quæ sunt spiritus Dei: stultitia enim est illi. Corradicata. Cum. n. spiritus Dei mētem subtiliter penetrat & redundanter inebriat, innumerales radios diuinæ lucis & sapientiæ in ea multiplicat atque spargit. Intrat. n. mentem, sicut sol oriens intrat in mūdum. Sicut enim habetur Sapient. 7. Spiritus iste est vnicus & multiplex & subtilis: & sapientia, a qua procedit, est omnibus mobilibus mobilior, attingens vbique propter munditiam suam. Proinde cum vult simul ostēdit præterita & futura. secundum. n. Apostolū, vbi supra, Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei, & ideo spiritualis iudicat omnia, et vbi supra. Virgo igitur ista spiritu ebria non poterat nescire ea, q; sunt spiritus Dei. Et ideo Maria, illuminata seu illuminatrix merito nominatur: quamuis respectu spiritus & sapientiæ quæ in Christi conceptione accepit, modicum fuerit, quicquid habebat prius. Deniq; vt verbis deuoti Bernardi vtatur, Per te accessum habemus ad filium, o Virgo benedicta, inuētrix gratiæ, genitrix vitæ, mater salutis: per te suscipiat nos, qui per te natus est nobis. Excuset apud ipsum integritas tua culpā nostræ corruptionis, & humilitas Deo nostræ veniam impetret vanitatis. Copiosa charitas tua nostrorum cooperiat multitudinem peccatorum, & fecunditas tua

A gloriosa fecunditatem nobis conferat meritorum, ut tandem meritis tuis filium possideamus in gloria, qui cum patre & Spiritu sancto te & omnes Beatos glorificat & praemiatur per infinita saeculorum saecula, Amen.

De Salutatione Angelica, quae per ordinem declaratur. Sermo 7.

Cogitabat, qualis esset ista salutio, Luc. primo capitulo. Require, quia habetur in primo Quadragesimali, de Christiana Religione, feria tertia hebdomadae sanctae, Sermonum. 52.

B De admirabili gratia & gloria beatae Virginis matris Dei. Sermo 8.

Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato. Require in de Christiana Religione, feria quarta post pascha, sermone, sexagesimo primo.

De septem verbis virginis gloriose, in quibus septem gradus, seu processus amoris insinuantur.

Sermo IX.

C

Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, Psalm. 118.

Dignare me laudare te Virgo sacra: nec modicam despicias tui famuli seruitutem, cuius non modicam in tuis laudibus devotionem attendis. Dignare coelestis Regina mihi per sublimium sensuum tuorum misericordiam quasi vasta per aequora sine remige nauiganti coelestis aurae fauore succurrere, ut qui altissimos sensus verborum tuorum saltem balbutiendo declarare desidero, gratia tua confusus, tuo adiutorio valeam explicare. Aspiret & ille diuinus habitator hospitij tui, ut qui in laudem suae matris studium pietatis attendit, pius adiutor adesse non dedignetur e caelis. Quis enim mortalium, nisi diuino tutus vel fractus oraculo, de vera Dei & hominis genitrice quidquam modicum, siue grande praesumat interconscis, impollutis labijs nominare, quam pater ante saecula Deus perpetuam praedestinavit in Virginem dignissimam, filius elegit in matrem, spiritus sanctus omnis gratiae domicilium praeparauit? Quibus verbis ego homunculus sensus altissimos Virginei

cordis sanctissimo ore prolato efferat? quibus non sufficit lingua omnium hominum & etiam Angelorum? Dominus enim Mat. 12. c. ait, Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona. Quod verbum potest etiam esse thema. Quis autem inter pueros homines melior homo potest excogitari, quam illa quae meruit effici Mater Dei, quae nouem mensibus in corde & in utero suo ipsum Deum hospitata est? Quis thesaurus melior, quam ipse diuinus amor, quo fornaceum cor Virginis ardens erat? De hoc igitur corde, quasi de fornace diuini ardoris, Virgo beata protulit verba bona, id est verba ardentissimae charitatis. Sicut enim a vase summo & optimo vino pleno non potest exire, nisi optimum vinum: Aut sicut a fornace summi ardoris non egreditur, nisi incendium feruens: sic quippe a Christi matre exire non potuit verbum, nisi summi summeque diuini amoris atque ardoris. Sapientis quoque Dominae atque matronae est, pauca verba, solida tamen atque sententiosa habere: proinde septem vicibus, quasi septem verba tantum mirae sententiae & virtutis a Christi benedictissima matre leguntur dicta, ut mystice ostendatur ipsam fuisse plenam gratia septiformi. Cum Angelo bis tantummodo locuta est, Luc. 1. cap. Quomodo fiet istud, & c. & ecce ancilla Domini, & c. Cum Helisabeth, bis etiam, Luc. 1. scilicet illam salutando. Secundo laudando, cum ait: Magnificat anima mea Dominum, & c. Cum filio etiam bis. Semel in templo, Luc. 3. Fili, quid fecisti nobis sic? Secundo in nuptijs. Ioan. 2. Vinum non habent. Cum ministris semel, Ioan. 2. Quodcumque dixerit vobis, facite. Et in his omnibus semper valde parum locuta est. Excepto, quod in laudem Dei & gratiarum actione se amplius dilatauit, scilicet cum ait: Magnificat anima mea Dominum, & exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. vbi non cum homine, sed cum Deo locuta fuit. Haec septem verba sunt septem amoris processus & actus sub miro gradu & ordine sunt prolata, quasi sint septem flammam fornacei cordis eius. Quae verba consideras atque ruminans mens deuota cum ipso propheta inquit: Quam dulcia faucibus meis, id est omnibus affectionibus eloquia tua. Porro dulcedo haec, quae in verbis beatae Virginis deuota mens sentit, est ardor pietatis deuotionis, quae in eis anima experientialiter probat. Dicat igitur mens deuota, Quam dulcia faucibus

G

H

A faucibus meis eloquia tua. Distinguiamus igitur per ordinem has septem flammam amoris verborum Virginis benedictae. Prima est flamma amoris separantis, secunda amoris transformantis, tertia amoris communicantis, quarta amoris iubilantis, quinta amoris saporantis, sexta amoris compatiens, septima amoris consumantis. Tamen septem flammam sub triplici articulo distinguamus, ut in primo articulo contineantur tres flammam, in secundo solummodo quarta flamma, & in tertio tres vltimae flammam.

B ARTICVLVS PRIMVS.

De triplici gradu amoris in triplici verbo Virginis demonstrato.

Primo enim ponamus tres flammam primas secundum ordinem, secundum quem sanctus Evangelista Lu. 1. cap. describit eam fuisse locutam.

C Quantum ex amore ad Dominum Beata Virgo omnem corruptionem abhorruerit etiam quod umbram corruptionis habebat. Cap. 1.

Prima flamma est amoris separantis. Natura quippe veri amoris est a contrario sui amati se elongare. Et quanto amor maior & formosior est, tanto recessus iste est maior, & econuerso. Rogo diligenter attende, quantus iste recessus apparuit in primo Virginis verbo, quo Lu. 1. c. Angelo sibi promittenti conceptum & partum filij Dei, quasi stupefacta respondit, Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? id est, quoniam sum in statu & voto nunquam cognoscendi virum. quasi dicere velit: Scio quidem Deum multos modos habere, sub quibus iuxta voluntatem suam hoc implere potest: sed vnus, quantum in me est, & ex voto animi mei est: ab animo meo omnino elongatus & alienus. scilicet virum carnaliter cognoscendo concipiam etiam ipsum Deum. vnde 27. q. 2. §. sed quaritur, habet: Vouerat. n. Maria se virginem perseveraturam. Vnde ait Angelo, Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? id est, me

non cognituram proposui. sequitur. Sed sicut ait Aug. Beata Maria proposuit se seruat in corde votum virginitatis, sed ipsum votum virginitatis non expressit ore: subiecit se diuinae dispositioni, dum proposuit se perseveraturam virginem, nisi Deus aliter ei reuelaret. Et subditur: Postea vero quam filium genuit, quod corde conceperat, simul cum viro labijs expressit, & vterque in virginitate permanit. Considera igitur diligenter, quantum recedit ab omni contrario sui dilecti. scilicet Dei, quando non solum odit offensam eius, sed etiam omnem actum corruptum & vitiosum, quantumcumque fieret sine illius offensione: sicut vtiq; fieri potest actus matrimonialis, & maxime si ordinatus sit ad prolem diuinam. Et tamen etiam hunc, quantum erat ex se, & absolute, beata Virgo sic odio habuit, ut ex dixerit hoc verbum. Profecto, ut existimo, haec praecipua causa fuit, quare modus concipiendi filium Dei, iam ab ipso Deo praefixus sibi non fuerat reuelatus, ut Virginis animo, atque eloquio & efficacissimo actu. i. verbo, ore, & opere exerceretur, & de facto probaretur actus iste tam feruetis amoris, & hoc in suo altissimo gradu.

Quanta veniente transformatione iuncta est Deo Beata Virgo in conceptione filij Dei. Cap. 2.

Secunda est flamma amoris transformantis, cuius actus est summe vnire amantem cum ipso amato, & econuerso. Licet enim haec flamma sit radicaliter omnium prima: tamen secundum complementum suum, atque experimentale exercitium est secunda, quia nunquam plene sentitur, nec in quodam actuali exercitio plene habetur, nisi homo se perfecte exercuerit prius ad fugam & odium cuiuscunque contrarij & omnis impeditiui plenae possessionis dilecti, atque gratiae & complacentiae eius. Attende autem, quantum ista flamma refulsit in secundo Virginis verbo, quo in filij Dei conceptum assentis Angelo ait, Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Quia enim amorosa mentis vnio ad ipsum Deum ex parte mentis debet tota esse humilis & subiecta, ac prompta, & famulatoria, siue in omnibus obsequiosa: idcirco Virgo primo ut talem se exhibet Deo, & conceptui

G

H

A ceptui filij Dei, dicens, Ecce ancilla Domini. Quia etiam debet esse timorata simul & fiducialis, suauiter & deprecatorie desiderata: & hoc non ultra, nec citra mensuram sibi a Deo praefixam: idcirco adiecit, Fiat mihi secundum verbum tuum. quasi dicat, hoc non audeam petere a me ipsa, sed nec volo, nec audeo de Dei promissione diffidere: nec supra, vel infra suum verbum per te mihi pronunciatum hoc quaerere & desiderare. Proinde iuxta verbum tuum fiat mihi a Deo conceptio filij eius eo modo, quo per te illa mihi annunciauit. Quasi enim in hoc verbo clarius exprimat obedientiam longa, cum ait, Ecce. humilitas profunda, cum subdit, Ancilla Domini. Charitas lata, cum addit, Fiat mihi. Fides alta, cum tandem concludit, Secundum verbum tuum. Ut aperte clarescat solam Beatam Virginem esse talem, ut digna sit comprehendere super omnes tam Sanctos, quam Angelos, quae sit latitudo, longitudo, sublimitas, & profundum incarnationis filij Dei. Contemplare igitur mens deuota, in quo tunc actu & assensu diuini amoris, & mirae transformationis erat mens illa, in qua tantus ausus fuerit, quod constanter & pleno assensu auderet optare, & quaerere se fieri matrem Dei altissimi, & ipsum vere fieri filium eius. Porro ipse terminus & consensus desiderij huius altitudinem docet. Terminus enim fuit summa impletio desiderij huius, sicut in puellam aliquam praecurrente consensu Regis & puellae per solennem & fide dignum nuncium destinato, atque denunciato, cum consensus puellae in idipsum subsequitur, & per eius verbum Regi, vel eius nuncio plene exprimitur, confestim fit, & ratificatur inter eos indissolubile vinculum coniugale. Sic & multo altius, & immobilius praecurrente hoc consensu Dei per eius Angelum Virgini denunciato, mox ad plenum consensum Virginis subsecuta est illa ineffabilis & summe inseparabilis unio Christi ad matrem, & matris ad filium Dei Christum. Quantum fuerit meritum huius virginalis consensus, dictum est supra in hoc tract. ser. 8. articulo primo, capitulo tertio.

Quanta seruenti velocitate festinauit Beata Virgo communicare dilectionem, & gratiam filij sui. Cap. 3.

Tertia est flamma amoris communicantis. Est profecto natura veri amoris amatum, & eius amorem alij posse imprimere: sicut & ignis natura est, omnia quae ei circumstant, secundum eorum susceptibilitatem, ignire & inflammare. Propter quod in tertio Virginis verbo, quo salutauit Elisabeth, statim talis impressio subsecuta est, quod Ioanne in vtero matris sanctificauit, & in Christum praegaudium exultare fecit, atque matrem in tantum spiritu sancto repleuit, ut intime sentiret conceptum & incarnationem filij Dei paulo ante iam factam, ita ut exultans diceret matri Christi, Benedictus fructus ventris tui. Sed hoc seriose Lu. 1. c. ostendere volens ponit per ordinem tria. Primo Mariae salutationem, secundo Ioannis exultationem, tertio Elisabeth iubilationem. Primo inquam ponit Mariae salutationem: Sed prius praemittit dicens, Exurgens Maria abiit in montana cum festinatione. s. vt subito communicaret gratiam & amorem filij sui Ioanni & parentibus eius, in ciuitatem Iuda. i. in Hierusalem, quae erat in montanis sita. Et intrauit in domum Zachariae. Glosa vt scilicet grandaeque praegnantem iuuenclula deserueret. Et salutauit Elisabeth. Nam simul cum humilitatis signo beneficium dedit cum verbo. Secundo ponit Ioannis exultationem, propterea subdit: Et factum est, ut audiuit salutationem Mariae Elisabeth, exultauit infans in vtero eius. Nam qui prius verbi Dei influentiam suscepit, prius virtutem salutationis & visitationis agnouit. Et quia lingua non poterat respondere de vtero matris, in occursum illius gestiebat erumpere. vnde & glo. ait: Quia lingua non poterat, animo exultante salutat, & suae praecurionis officium inchoat. Sensit enim aduentum Domini. Spiritus enim sanctus mouit Ioannis liberum arbitrium ad cognoscendum Saluatoris aduentum, propterea in gaudio exultauit. Tertio autem subdit Elisabeth iubilationem. Proinde subiungit dicens, Et repleta est Spiritu sancto Elisabeth, & exclamauit voce magna & dixit, Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui: & vnde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me? Ecce enim ut facta est vox salutationis tuae in auribus meis, exultauit in

A in gaudio infans in vtero meo: & beata, quae credidisti, quoniam perficientur ea, quae dicta sunt tibi a Domino. Attende autem, quanta fuit gratiae plenitudo communicata Ioanni ad praesentiam verbi Dei, & per affatus virginei oris. Nam & meritis eius mater Spiritu sancto repletur & datur sibi mysterium incarnationis agnoscere, ex seruore clamare, benedictam Virginem praedicare, intelligere Virginis dignitatem, & se tanta visitatione indignam. Nam eam, quam Spiritu sanctus repleuit humilitate, vacua non reliquit. Ecce quanta communicatio Spiritu sancti, atque diuini amoris facta est ex salutatione Virginis benedictae.

B

ARTICVLVS SECVNDVS

De exultanti iubilatione Virginis gloriosa quando Magnificat decantauit.

Secundo ponamus quartam flammam, quae est amoris iubilantis, cuius natura est semper de dilecto psallere & cantare. Dum enim beata Virgo a beata Elisabeth de fide magnificaretur, & benedictus fructus ventris sui glorificaretur, in altissima contemplatione anima eius subiecta totum in Deum refundens ait, Magnificat anima mea Dominum. In quo cantico magnificat & glorificat, atque regratiatur summo Deo de multitudinem magnorum beneficiorum suorum. Et primo de beneficijs particularibus, secundo de beneficijs generalibus, tertio de beneficijs singularibus. Et continet hoc canticum decem versus, iuxta propheticum dictum in psal. 32. In psalterio decem chordarum psallite illi. Quod potest esse thema, quando hoc solum canticum praedicatur.

D *Quomodo iubilando regratiata est Beata Virgo summo Deo de beneficijs sibi factis. Cap. 1.*

Primo enim regratiatur beata Virgo, atque magnificat summum Deum de beneficijs particularibus. s. specialiter sibi collatis. Et hoc tripliciter. Primo magnificando, secundo exultando, tertio exemplificando. Primo enim regratiatur Deo magnificando: propterea inquit, Magnificat anima mea Dominum. Non dicit lingua, cum ad magnifi-

candum Dominum deficiat omnis lingua: **E** Sed anima mea inquit, quae plus potest comprehendere, quam lingua exprimere. quasi diceret, Magnificauit Dominus facere mecum, dum seipsum per me intra meum se fecit vterum. Et sic me magnificam reddidit etiam supra sublimitatem omnium Angelorum: sed hoc omnino est suum, & non meum. Et ideo non me ipsam magnifico inaniter me iactando: sed magnificat anima mea Dominum, donum suum in ipsum totaliter referendo. Vt enim Beda super Magnificat ait: Beata Virgo magnificentiam suam plene cognouit, sed totum in Deum refudit. vnde in persona Virginis loquens ait: Magnificat anima mea Dominum. s. voce, opere, & affectu. Magnificat quidem Dominum omnino creatura, sed anima mea super omnia. Inter enim omnem creaturam nihil tam magnifice fecit, sicut animam meam. Ideo magnificat anima mea Dominum. Secundo autem regratiatur Domino exultando, propterea subdit, Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Ex magnificatione Dei recte subsequitur exultatio spiritus, atque mentis. q. d. secundum gloriam. Exultauit spiritus meus extra omnem creaturam, & extra semetipsum, & iam praegaudium iubilantis gaudij saltauit in Deo salutari meo, .i. in Iesu, licet omnium, tamen singulariter meo. Dixerat enim ei Angelus, Vocabis nomen eius Iesum: quod interpretatur salutare. Exultauit quippe in filio, quem gestabat in vtero. q. d. Totum, quod sentio: totum, quod discerno: totum, quod viuo in eius magnitudine contemplanda, & praecipis eius seruandis impendo: nulla prosperitas me extollit, nulla aduersitas me frangit: sed in illis solius delectatur spiritus meus, memoria in illius perpetua diuinitate, cuius caro mea secundatur temporali conceptione. quasi diceret, ut ait Hugo. De salute quoque quam humano generi preparari video, totis praecordijs exulto. Video nanque de me assumi, quod & credo pro me debere offerri. Verè, dilecta Virgo Maria, in cellam vinarum ad Regem sponsum tuum introducta, ad vbertate domus eius inebriata, memoriam suauitatis illius eructasti, & iustitia illius exultasti. Vidisti quippe maiestatem, gustasti suauitatem. Ideo quod intus hausisti, foris propinasti. Duo enim sunt, quae boni Angelorum & hominum spiritus in illo fonte boni aeterna contemplatione hauriunt. s. incomprehensibilis Dei maiestas, & ineffabilis bonitas, quorum alterum castum timorem

A rem gignit, alterum dilectionem parit. Pro maiestate namq; venerantur Deum: pro bonitate diligunt eum, ne vel dilectio sine reuerentia dissoluta sit, vel reuerentia sine dilectione penalis. Ad hanc contemplationē mens beatæ Virginis subuecta est, quæ cœlestis patriæ dulcedine in verbis suis tam amabiliter expressit, quam mirabiliter comprehendit. Cum enim magnificare Dominum se perhibuit, venerandam maiestatem in æterna visione contuitam fuisse manifeste declarauit. Cum vero se in salutari suo exultasse asseruit, gustum internæ dulcedinis se percepisse ostendit. Hæc Hugo. Tertio Deo regratiatur exemplificando. s. quæ tantum ascendit cōtemplando maiestatem Dei omne verbum, quod in ea erat, in ipsum refundens, tandem in profundam humilitatem refluens, & in exemplum se ponens subdit: Quia respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. s. præceteris eligendo, vt fierem mater Saluatoris mei, Pro uer. vlt. Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas. Respexit humilitatem ancillæ suæ. tripliciter quidem respexit. Primo inspirando, vt humilitatem præ cæteris donis eligerem, Lu. 1. cap. Ecce ancilla Domini. Secundo acceptādo, vt ipsum Dominum conciperem. Bernard. Et si ex virginitate placuit, tamen ex humilitate concepit. Tertio exaltando, vt per ipsam super omnes cœlos ascenderem. Psal. Eleuata est magnificentia tua super cœlos. Item respexit humilitatem, non nobilitatē & altitudinem: quia Dominus humilia respicit, & alta a longe cognoscit. Non pulchritudinem, quia fallax gratia. s. carnis, & vana est pulchritudo, Prouer. vlt. Non potentiam, quia Dominus deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Non sapientiam, quia stultam fecit Dominus sapientiam huius mundi, 1. Corin. 1. Non virginitatem, quia inueniuntur etiā fatuę virgines, Mat. 25. Quinque autem ex eis erant fatuę. Deniq; non propinquitatem generis: non additamenta, non eloquentiam, non humanam prudentiam, non diuitias: non cetera talium, vt a Deo respiceretur enunciat, etiam quæ maiora sunt, reticet: non respexit sanctificationem in vtero, non conlempationem, non orationem, non sensuum custodiam: & quod mirabilis est, non prodit fidem, subtrahit spem: non nominat superexcedentem charitatem. Cunctæ virtutes in silentio factæ sunt: pro humilitate so-

lum se respectam a Deo gloriatur, quia respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Aperte porro, quoniam a contraria fenestra eius prima mulier se cum omni prole sua de arce bonitatis deiecit. Et inde lucifer de altissimis sedibus ad pallidas sedes cum suis sequacibus potenter eiectus est. Proinde glo. inquit: Ecce quam vilia de se sentit, & totū Dei gratiæ tribuit. In Deo suo se monstrat humilem, sed respectu supernæ gratiæ sublimem: vt quod natura in primis parentibus per superbiam perdiderrat, in Maria per humilitatem acciperet. Ideoq; verbum patris in ea per humilitatis suæ meritum carnis substantiam, quam sibi vniri assumpsit: & tunc ad eam, quam prius abiecerat, naturam sublimandam per misericordiam respexit. Sed quia ex præfata humilitate intellexit, quantum erat exaltanda, subiungit dicens: Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes, scilicet cœli, & terræ, & inferni. Cœli, quo ad Angelos, quos restaurauit: terræ, quo ad homines, quos reconciliauit: inferni, quo ad captiuos, quos liberauit. Hæc est, de qua in mysterio Iudith 15. c. dictum est: Tu gloria Hierusalem, scilicet cœlestis, cuius ruina reparasti, quantum ad Angelos. Tu lætitia Israel, quantum ad captiuos. Tu honorificentia populi tu, scilicet hominum, quibus fratrem & reconciliationem gesserasti. Vel omnes generatione, idest, Iudæi, & gentes, masculi & foeminae, Angeli & homines, pauperes & diuites, magni & parui, serui & liberi, iusti & impij. Et breuiter omnis conditionis generatio, quia omnes beatificant eam. Proinde Bernardus hoc verbum exponens ait: O dilatatum cor Mariæ genitricis Dei, quam perlucidis oculis omnem creaturam in vera beatitudine simul collocandam aspexisti. Ecce, inquit, inuentis est verbum, & demonstrantis. Ecce iam video, quid futurum sit de me, quis fructus procedit ex me, quot & quanta bona non mihi soli, sed omnibus generationibus prouenient per me. Nam & Angelicarum ruinarum numerus per meum genitum reintegrabitur, & hominum generatio in Adam maledicta, per benedictum ventris mei fructum ad æternam beatitudinem regenerabitur. hæc Bernardus. Et subdens causam tantæ regratiationis ait: Quia fecit mihi magna, qui potens est, & sanctum nomen eius. quasi diceret, hoc ipsum quod me beatificant omnes generationes,

non

A non mihi attribuo, non meis meritis ascribo: sed potius ei, qui fecit mihi magna. Magnū quippe est, quod virgo sum: maius, quod v. runq; simul & mater & virgo sum: sed maximum, si cuius mater sum, attendatur: quia scilicet vnigeniti filij Dei, & omnium saluatoris. Et licet hæc magna facta sint omnibus generaliter: mihi tamen facta sunt singulariter, & ad meam inextimabilem gloriam in me & de me per Spiritum sanctum completa potenter. Proinde, Magnificat anima mea Dominum. Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Quia respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna, qui potens est & sanctum nomen eius. quæ per experientiam sentio. Qualia autem sunt, nō exprimo: quia nec plene auris Angelica intelligere potest. Ista quippe magna, non solum creaturis sunt maxima, sed etiam maxima & insuperabilia sunt illi, qui potens est, immo omnipotens est & sanctū nomē ei. Et tamen nec potentiora, nec sapientiora ille facere potuit, quam quæ in me ipse fecit, dum scilicet hominem verbo vniuit, vt idem sit factor, qui & factura, filius meus Iesus, super omnia benedictus Deus, qui ad omnium salutem est factus: sed æterna dispositione, & immensa mea dilectione facta sunt ad meam gloriam singularem. Attende, quod sic subtiliter loquendo, beata Virgo summam humilitatem tenuit: nam q̄ ipsa fuerit potens Dei filium generare, & talia magna recipere, non suæ virtuti attribuit: sed ei, qui potens est, qui suam potentiam in humilitate Virginis voluit honorare. Et quod ipsa sic sanctissima fuerit, vt genuerit ipsum sanctum sanctorum, non suæ virtuti attribuit: sed sanctitati illius, qui nomen sanctum suum manifestare voluit, dū mulierem, quæ caput peccati fuerat, sic plenissime expurgare voluit, vt genitrix fieret omnis sanctitatis in omnia vasa gratiæ diffundendæ. Et hoc totum importat, cum dicitur: Qui potens est & sanctum nomen eius. Quasi dicere velit: Cum foemina sit omnium creaturarum rationabilium vilissima, & tota infecta immunditia: qualis ex me fuisset, nisi me ipse gratia præseruasset: ideo fecit in me magna, qui potens est, & sanctum nomen eius: quia nunquam ista magis decenter manifestare potuit, quam quando mulierem super omnem creaturam exaltauit, & ipsam matrem omnis gratiæ, & mundi-

tæ per suam sanctitatem effecit.

Quomodo B. Virgo Maria regratiatur de beneficijs Angelis & hominibus misericorditer datis. Cap. 2.

Secundo beata Virgo regratiatur Deo de beneficijs generalibus. Et primo de beneficijs misericordiæ, secundo de beneficijs iustitiæ, tertio de beneficijs misericordiæ & iustitiæ. Primo inquam regratiatur Deo de beneficijs misericordiæ. Vnde ait, & misericordia eius. scilicet inchoata in mea progenie primi honoris in progenies filiorum hominum, scilicet dilatabitur, idest, in omnes progenies mundi, quas in spiritu credituras præuidit. Vna siquidem fuit hominum prima progenies, quæ deinceps in multas progenies diffusa est, & ab omni alia distincta erat progenies Iudæorum, dumtaxat vnus Dei cultum tenentium, quibus primo credita sunt eloquia Dei, ad Israelitas oues. Primo Dei filius missus erat, vt eis prius, deinde omnibus miseretur. Nam & Osee 1. cap. Dominus ait, quod etiam Apostolus ad Ro. 9. cap. commemorat dicens: Et vocabo non plebem meam, plebem meam: & non dilectam, dilectam: & non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam. Et ad Ro. 11. c. Conclufit enim Deus omnia in credulitate, vt omnium miseretur. Et Sap. 11. cap. scriptum est: Misereris omnium, quia omnia potes. sequitur, Et nihil odisti eorum, quæ fecisti. ergo sicut Propheta inquit, Et misericordia eius ab æterno vsque in æternum: non passim tamen, sed timentibus eum: quia profecto Spiritus sanctus fugit superbum, & requiescit super humilem & mansuetum & trementem sermones eius. Isa. 66. Propterea Virgo beata subdit: Timentibus eum. Nullus profecto excluditur a misericordia Dei, nisi qui Dei misericordiam per impenitentiam a se excludit. Altiori tamen intelligentia dicere possumus, quod beata Virgo in altissimo lumine contemplationis vidit per merita sua post filium suum plurimum profuisse sanctis Angelis in gratificatione & glorificatione eorum, cum in fide & merito conciliatoris Dei hominum, & Angelorum de Virgine nascituro videbant se Angeli gratificari, & glorificari a Deo, sicut de hoc plenius dictū est in Quadragesimali de Christiana religione, sermo. 60. ar. 2. & c. 3. Ad hunc igitur intellectum

A ttlectum loquitur beata Virgo, cum ait: Et misericordia eius a progenie Angelorum, in progenies hominum, tamen de vtrisque subiungit dicens: Timētibus eum, sicut infra patebit. Secundo Virgo beata regratiatur Deo de beneficijs iustitiæ. In altissimo quippe lumine, sicut prædictum est, intellexit beata Virgo, quod Dei dona sic electos illuminant, viuificant, & in Deum transformant, quod reprobi ex eis maiora iudicia sibi ex sua induratione & obstinatione, atque ingratitude diuinæ seueritatis accumulunt. Proinde magna electorum dona, vt plurimum sunt excecatio reproborum, maxime illorum, qui de sua præsumentes iustitia in suis operibus gloriantur. Propterea Dominus Ioan. 9. c. ait: In iudicium ego in hunc mundum veni, vt qui non vident, videant: & qui vident ceci fiat. Et Symeon Lu. 2. c. ait: Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectione multorum. Hunc ergo processum sacra Virgo illuminata contemplan, postquam sublimissima dona misericordiae Dei in electos, tam Angelos, quam homines timentes eum diffusa & diffundenda expressit, ad Dei generalia iudicia su per reprobos se conuertit, & cursum prouidentiae Dei in regimine creaturae rationalis describens, quid daemones superbi, vel homines mereantur, exponit. Et quia Christus per strenuitatem virtutum, supra quam dici potest operatus est Dei patris honore, non tantum per misericordiam sanctificatio electos, tam Angelos, quam homines: verum etiam per iustitiam expugnando reprobos. Ideo hoc exprimens ait: Fecit potentiam in brachio suo. Vulgaris quidē vsus loquēdi hoc habet, quod cum magnum aliquid quis fecit in hostem, vt virtus ad brachiū referatur. Sed nō sunt hæc verba Spiritus sancti per os Virginis deprompta in angustum leuiter includenda. Alte, lateque diffundi possunt & debent. hoc quippe brachium, quod beata Virgo commemorat, in quo Deus suam potentiam fecit æterni patris, æternus filius est; in tempore filius Virginis factus, qui merito propter tria Dei brachium nuncupatur. Primo propter creationem, secundo propter conseruationem, tertio propter expugnationem. Primo propter creationē. Nam per brachium homo operatur. Sic pater per filium vniuersa creauit, Io. 1. Omnia per ipsum facta sunt. Secundo propter sustentationem, seu conseruationem: quia homo in brachio sustentat. Sic pater in filio suo, Heb. 1. c. Portansque omnia verbo virtutis suæ.

Tertio propter expugnationem, quia cum brachio homo pugnat & vincit: sic pater vincit & pugnat per filium suum, vnde Propheeta inquit, Redemisti in brachio tuo filios, Iacob, & Ioseph. i. electos de Iudeis & gentibus, hoc est omnes nationes, quæ saluæ factæ sunt. Ait enim filios Iacob. i. circumcisorum, & filios Ioseph. i. præputij. Ioseph enim augmentum interpretatur, & ad gentes in Ægyptum iuit: propterea per eum gentes significantur. Per hoc enim brachium pater expugnauit diabolus, captiuauit infernum, subiugauit mundum Merito ergo Virgo beata inquit, Fecit potentiam. Ad maiorem certitudinem præteritum ponit, vel de Angelorum loquitur casu, sicut in sermone 60. de Christiana religione, apertius demonstratur, in brachio suo. i. in filio suo: non solum potenter & strenuissimè operatus est, sed etiam emphatice. potentiam fecit, quia disperfit superbos mente cordis sui, in quo superbiam præsumtuosam omnium reprobos ostendit nomine mentis, qua se ceteris excellentiores existimant, & Deo se per humilitatis reuerentiam non inclinant. Ostēdit etiam affectuosissimam, ac per hoc malitiosissimam iniquitatem, quia ex præcordiali affectu honoris proprii seipso contra Dei præceptum extollunt. Præterea inquit, Cordis sui. in corde quippe est sedes sanguinis & caloris, ac per hoc affectualis amoris. vnde per hoc ostēditur, quod sunt proprii amoris maximi amatores. Vel aliter dici potest, Disperfit superbos. Disperfit, dico mente cordis sui. i. secundum suum beneplacitum, cui profecto nemo resistere potest, vt in hoc contra superbiam affectus diuinæ vindictæ insinuetur, iuxta propheticū illud, Tu humiliasti sicut vulneratum superbū. i. Luciferū, quem eiecisti de paradiso. non vulneratum, quia non habebat corpus. Sed sicut vulneratum, quia habebat spiritū. Et sequitur, in brachio virtutis tuæ disperfisti inimicos tuos. Qui. n. sunt inimici Dei, nisi daemones, atque homines, qui eius madata contemnant, & eius imperiū paruipendunt. Demones quippe disperfit, quia eos cum lucifero damnauit. Superbos autē homines aut humiliat, aut damnat, & sic disperfit eos. Tertio beata Virgo regratiatur Deo de beneficijs iustitiæ, & misericordie simul. vñ subiungit dicens, Deposuit. s. Christū, potētes. s. daemones, de sede. Ecce effectū iustitiæ. Et exaltauit humiles. s. Angelos, quod Christo se humiliauerunt, & Virgini benedictæ, sicut declaratum est ser. 60. de Christiana religione. Ecce

A Ecce effectum misericordie. Ad Dei quippe iustitiam pertinet ad ima deponere, qui nequiter sublimia petunt & etiam ad eius misericordiam pertinere videtur exaltare humiles in sublimio, & meretes erigit sospitate. pro humilibus quidem dicta sunt hæc. Sed de depositione superbiorum potentium, & exaltatione humilium, Eccles. 10. c. clarius scriptum est. Sedes Ducum superbiorum, destruxit Deus & sedere fecit mites pro eis. Et hoc ad Angelos pertinere potest. Et sequitur. Radices gentium superbiorum arefecit. Et hoc ad homines referri potest. Et dominus, Lucæ 14. c. hoc etiam iterum dicens. Omnis qui se exultat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. hoc, quod Beata Virgo subdit, ad solos homines referatur. Vnde ait, Esurientes impleuit bonis. Ecce misericordia. Esurientes hæc, non corporis, sed animæ rationalis est, quæ esurit deuenire in verum & optimum. Cum enim animæ rationali fuerit gratia data, in ampliora tēdit esurientes eius, vt etiam impatienter appetat liberari a vitijs, inhaerere virtutibus, & penes intentatis etiam mortem appetere non desistant, & semper subiacent laboribus, quousque obtineat, huiusmodi esurientes, qui potens est impleuit bonis. Abhorret enim vacuum ipsa natura, sed terrenis vacui celestibus replebuntur. Nōdum natus erat Iesus, & iam mater illum gestans in ventre prædicabat, quod ipse post prædicaturus erat. Nā postea Math. v. c. ait. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Et propheta iterum ait. Animam esurientem satiavit bonis. Merito enim anima incessanter desiderans bona, ipsis bonis replēda est. Quod quidem semper facit ille, qui potens est, qui etiam nouit quāto desiderio anima ad virtutes eleuetur. Hinc etiam propheta ait, Qui dat escam esurientibus. Escam, scilicet virtutum, quæ animas alit: & escam corporis & sanguinis sui, quam omnibus fidelibus preparauit. Porro hoc proprium habet virtus & bonitas atque sapientia Dei, quod post esum iterum esurientes sequitur, & gustata desiderium accendunt. Sic per sapientiam, Eccles. 24. c. dictum est. Qui edunt me, adhuc esurient: & qui bibunt me, adhuc sitient. Arguit profecto in anima esse virtutem ad ipsum desiderium amplius inardescens. Qualis autem sit saturitas superbiorum & reprobos, ostendit Beata Virgo, cum

subdit. Et diuites dimisit inanes. Ecce iustitia. Et merito relinquuntur inanes, cum anima transitorijs satiari non possit. Huiusmodi est diues, cui a Christo Apoca. 3. cap. in septima ecclesia dictū est. Et dicis, quia diues sum, & locupletatus, & nullius egeo. Ecce triplex arrogantia spiritualium gratiarum. Qui enim de propria iustitia in se confidit, attribuit sibi diuitias sapientie dicens, quia diues sum. Præsumit de oculis & thesauris iustitiæ, vnde addit, Et locupletatus. Nec virtutis sibi abesse extimat sufficientiā, qui, vana gloria excæcatus proprium non agnoscit infirmitatem, ideo inquit, Et nullius egeo. Ecce, quomodo iste diues erat in conspectu suo. Sed attēde, quomodo talem diuitem Deus dimisit inanem. Subditur. n. & nescis quia tu es miser & miserabilis, & pauper & cæcus & nudus. Triplicem siquidem arrogantiam tripliciter dimittit inanem. Primo enim arrogans extimat se diuitijs sapientie copiosum. Vide, quomodo Christus dimittit inanem, quia inquit, & nescis quia tu es miser. Ille profecto miser est, qui est omnibus diuitijs etiam naturalibus euacuatus. Proinde arrogans verissime miser est: quia nec etiam sensum naturalis sapientie habet, quo scilicet defectus suos perpendere valeat. Et de talibus Ro. 1. ca. dictum est: Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. Secundo arrogans dicit se locupletem, id est loculos multorum meritum apud Deum habentem. Et Christus dimittens eum inanem, e contra eum miserabilem dicit. Profecto miserabilis est ille, cuius tanta est miseria, vt ei ceteri merito condoleant. Et specialiter, cum omnia quæ sibi existimat profutura in suæ calamitatis conuertuntur augmentum. Sic est arrogans: Nam etiam ipsa bona, quæ facit, conuertuntur sibi in culpā. Non enim debito sine facit bona, quæ operatur, quia ad propriam, non ad Dei gloriam refert illa. Vnde ad talē, Mat. 6. c. Dominus ait. Si ergo lumen, quod in te est, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ erunt? Si enim in arrogate lumen bonorum operum, quo ipse & alij per eum illuminari deberēt, sunt tenebræ peccatorum. i. bonum, quod facit, sit peccatum: ipse tenebræ. i. opera, quæ de suo genere sunt peccata, quāta, id est quam grauia erunt? Quam grauia siquidem sunt arrogantis culpe et peccata, cum sibi etiam meritoria opera sint peccata. Tertio arrogans dicit se nullius egere, id est per se sibi sufficientem esse. Vide, quomodo Christus dimittit ipsum inanem dicens, eum in nullo sufficientem.

A sufficientem esse, vel sufficere, cum sit pauper, cæcus, & nudus. Pauper necessarijs, cæcus luce & directione, nudus vestimento eget. Vnde & ij in necessitatibus suis cito pereunt. Pauper fame, cæcus viarum periculis, nudus frigore, nisi eis pro misericordia succurratur. Eo ergo infeliciores est superbus, qui a Deo misericordiam non meretur, qui non Deo, sed sibi ipsi innititur. Vnde & vane gloriosus proprie Deum impugnat, qui in hoc vult sibi ipsi sufficere, quod soli Dei est prestare & dispensare. Vnde & Deum se ipsum facit, qui ex seipso abundare querit. Merito ergo ei Deus panem vite & intellectus aufert, ut spirituali fame defectu virtutis laboret. Aufert sibi directionem suam, ut innumera pericula peccatorum & penarum incurrat. Nec vestimentum honestatis vite concedit, ut in omnibus se insufficientem inueniat. scilicet ad intellectum veri, ad electionem boni, & ad iustitiae executionem, qui se nullius egere dicebat. Ecce quomodo Deus diuites dimisit inanes.

Quomodo Beata Virgo regratiatur Deo de beneficijs incarnationis filij Dei.

Cap. 3.

C Tertio beata Virgo regratiatur Deo de beneficijs singularibus, quæ omnia comprehenduntur in assumptione humanæ naturæ a filio Dei. q. d. Ita fecit mihi Deus magna: ita misericordia sua ad omnes gentes dilatata est, atque rectitudo iustitiæ suæ in reprobos est diffusa, quæ ad hæc complenda, suscepit Israel puerum suum. i. populus fidelis suscepit filium suum Iesum incarnatum & paruulum, sicut Isa. 9. c. scrip. est: Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis. vel Israel. i. Iudaicus populus, ad quem primitus missus est, quia ei primo promissus erat. vnde subditur, Recordatus misericordiae suæ. scilicet Iudaico populo iam promissæ. Vel aliter & melius dici potest: ut Israel sit casus accusatiui hoc modo: Suscepit, scilicet Dominus per incarnationem Israel, puerum suum. i. populum Iudaicum, vel fidelem, hoc est naturam humanam: vel, suscepit Israel puerum suum. i. assumptum hominem Iesum puerum diuinitatis: vel diminitue appellans, eo quod ei in sua humilitatis obsequiositate seruiuit. Hunc autem dicit suscepisse Deum, quia illum personaliter sibi vniuit: & tunc vere Israel fuit, quæ vere diuinitatem vidit, & ea fructus est. Po-

test etiam dici tota multitudo electorum vnus puer Dei, propter reuerentiam humilitatis, & vnionem charitatis, quæ in ipso Iesu suscipitur per adoptionis gratiam: & fit Israel per visionem beatam. Quod quidem intelliges sacra Virgo in Christi merito immobiliter esse factum, quod tamen futurum erat in populo electorum iubilans iam intuetur complementum. Præterea inquit, Suscepit Israel puerum suum: quia in gratia mei conceptus iam est electorum nomen adoptatus. Et hoc fecit recordatus misericordiae suæ, non iustitiæ nostræ. Quia, quæ redemit hominem, non fuit ex merito hominis, sed ex dono diuinissimæ pietatis. Suscepit igitur humanam naturam pius Iesus, suscepit & causam nostram, & per misericordiam terminauit sententiam, & per amorosissimam mortem suam plenam Dei iustitiæ fecit emendam. Sed quia usque ad plenitudinem temporum expectauit, quodammodo videbatur pater oblitus mittere filium suum: tamen recordatus est tandem misericordiae suæ per effectum operis sui. Et quia hoc altissimum & mirandum beneficium fuit sanctis Patribus repromissum, & maxime Abraham & semini eius, & per prophetas prædictum: ideo subdit, Sicut locutus est ad patres nostros Abraham & semini eius in secula. quibus facturus talia repromisit. Et in his compleuit beata Virgo Canticum suum, plenum laude, plenumque actionibus gratiarum Dei, misericordiam, atque iustitiam plenissime monstrans.

ARTICVLVS TERTIVS

De tribus vltimis verborum flammis Virginis benedictæ.

Tertio subdamus tres vltimas Virginis flammis in tribus vltimis verbis suis ostensas.

De triplici generali gustu diuini amoris quem experta fuit beata Virgo.

Cap. 1.

Primum ponamus amoris Virginis quintam flammam, quæ est amoris saporantis. Nam huiusmodi amoris est intimè gustare & saporare, & discretiue discernere varios saporis amati, siue varias proprietates ad differentias

A rentias diuini saporis. Duorum saporum genera profecto continet in se Christus, quæ omnes alias diuersorum saporum differentias in se concludunt. Primus est sapor dulcoris, secundus est sapor doloris, seu amaritudinis. Et hi continentur in quinto Virginis verbo, Primus est sapor tenerissimi dulcoris, quem quantum Beata Virgo gustauerit, ostendit principium quinti verbi sui, in quo sub admirabili haustu, & sub mira singularitate tenerissimi dulcoris, vocauit Iesum filium suum dicens, Sedenti in templo inter Doctores, Fili quid fecisti nobis sic? In nullo enim alio scripturæ loco legitur eam vocasse filium, nisi in hoc quinto verbo. Filius enim a filios, quod est amor, denominatur, & in ore matris gustum gerit tenerissimi, ac præcordialissimi dulcoris: & maxime, quando est tanta ac talis, quanta est filiatio Dei. Porro omnis amoris signum superatur in hoc verbo, fili. Lingua profecto in amore plus nequit dicens, fili. Nihil in amore breuius, nihil efficacius ad proferendum. Cum dicitur fili, tota commouentur viscera matrum, cum prolem nomine filiali denominant. Non potuit amplius Virgo mater continere affectum, cum in verba expressiui amoris erupit; non aliunde ipsum denominans, nisi quod ipse sit filius, ipsa mater. nullam loquedi copiam plus apponere valuit, quam filiale nomen. Et addit, Quid fecisti nobis sic? Non increpantis, sed admirantis est verbum, ut mistice innuatur, quod cum sponsus ab anima se absentat, intelligentia admiratur in tali exercitio ordinem sapientiae Dei, nec comprehendere potest altissimos modos sponsi in absentatione, & reditione sua, semper tamen multipliciter amorosos. Hanc autem admirationem quodammodo voluit sapientia Dei Christus matrem suam experiri, & verbis proprijs Virginem demonstrare, tanquam promotor matris, & exercitator in via amoris. Secundus est sapor doloris seu summæ amaritudinis, quæ cum amarissimo dolore explicat pia mater, cum inquit: Ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te. Desert humilis Virgo viro, quem in loquendo præponit sequi præposterior: quoniam omnium bonorum morum, atque virtutum est norma, ut mulieres suis deferre maritis discant, non tantum in alijs, sed et in sermone. Mistice enim gustus iste afflictius est amarus, & exercitatus, ac mentis præmotius in altiuolo discessu amar-

ti ex perdizione dilecti, quo anima tota ab ipso dependens quiescere non potest semper zelotipa, ne ex aliqua culpa discedat. Ex quo sequitur quod circuit quærens dilectum ab omni creatura petit auxilium, ut inueniat quæ diligit affectio, alias anima sua. Hunc dolorem fuisse in ea virtuosissimo modo mater ostendit, cum ait: Dolentes quærebamus te. Et quia sanctissimus Ioseph horum gustuum particeps fuit, ideo Beata Virgo vocat eum singulariter Christi patrem. Licet autem sacratissima Virgo non indigeret in talibus exerceri, quæ ab instanti conceptionis filij Dei superplena fuit Spiritu sancto: tamen propter nostrum exemplum rationabiliter fecit Iesus sic se habendo ad eam, ut mistice ostendatur, quantum proficit anima in tali experientia doloris de dilecti absentia, & inquisitione sollicita. Nam semper copiosiori dulcedine redit dilectus ad animam, nisi negligentiae culpa reddat eam indignam. Proinde reinuenit Iesu Beata Virgo singulariter exprimit tenerissimum filiationis, & huius amoris gustum, dicens, Fili. Hos duos amoris gustus expertus est vas electionis Paulus, quod ostendit, cum ad Philip. 4. cap. ait: Scio abundare, scilicet spiritualibus consolationibus: Et penuriam pati, scilicet in absentia earundem, & perpeffione aduersitatum. Et 2. Corinth. 1. cap. ait: Non enim volumus ignorare vos fratres de tribulatione nostra, quæ facta est in Asia: quæ supra modum, scilicet consuetum, grauati sumus. supra virtutem, scilicet naturam, non gratiam, ita ut tæderet nos, scilicet quodam tædio naturali. Ambrosius, ita ut desperaremus quadam naturali diffidentia etiam viuere. Constat autem, quod maius est æqualem molestiam sustinere ex solo robore habitus virtuosus, & conatum voluntatis habituatae per eum, quam facere hoc cum aliquibus alijs adiutorijs habitui, & voluntati assistentibus. Non enim videtur tunc Apostolum habuisse in patendo aliquod adiutorium immisionis spiritualium suauitatum, atque dulcorum. Nam, ut plenius probaretur robur virtutis, videtur Deus cessasse a talibus spiritualibus immisionibus. Sic quoque in Christo tempore passionis nulla redundantia gaudij fiebat ab habitu, & actu gloriae suæ in naturam, quæ tunc patiebatur, ita quod aliquantulum mitigaret suæ passionis acerbiteratem. Quod apertius hoc sonat verbum, quod Dominus Matth. 27. c. ait: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? quasi dicere vellet, Sic propter amoris humani generis passionibus,

A & contumelijs mortis opprobriose a te traditus sum, vt quasi illius beatæ vnionis, & immobilis communionis, qua in Dei supposito ista dolorata natura inserta est: tu pater zelo iustitiæ videaris oblitus. Ex quo patet, quod summum culmen patientiæ est sine immisione consolationum spiritualium patienter pati magis, quam cum ipsis immisionibus tolerare: Atque perfectius est in passionibus consolationum penuriam pati, quam consolationibus abundare. Quod Frater Iacob. de Tuderto exprimit volens in modum Epistolæ scripsit Fratri Ioanni de Aluerna grauer in firmanti, & consuetis consolationibus spiritus tunc priuato. Vnde a tergo vulgariter ait. A Fra Ioanni de Aluerna, che in quartana si governa. Si gli mando questa scripta, che da lui de bersure lecta.

Epistola Fratris Iaco. de Tuderto, de duplici sensu diuini amoris.

Magnum reputaui, & reputo scire de Deo abundare. Quare? quia exercetur ibi humilitas cum reuerentia. Sed magnum reputaui & reputo de Deo scire ieiunare, & penuriam pati. Quare? Quia exercetur ibi fides sine testimonijs, spes sine expectatione præmij, Charitas sine signis beniuolentiæ: Fundamenta hæc in montibus Sanctis. Per hæc fundamenta ascendit anima ad illum montem coagularum, in quo gustat mel de petra, oleum de saxo durissimo. Et in fine vulgariter ait: Vale Fra Ioanni vale, Non t'increfca patir male, Fra l'ancudine e'l mar tello, Si fabrica il bel vasello, Mal vasello debba star caldo, Acciò che'l coppo venga in saldo. Che se freddo si batteffe, Non staria che non rompeffe. Se è rotto per del'vso, Et è messo fra lo scuso: Argomentati a chiamare, Che'l Signor ti debba dare. Oï male, & pestilentia, Et al mondo in dispia-centia, malum pene e gloriose da colpa no neuchiufo. Se per colpa l'huomo pate, Non si scu-sa dar-tate.

Quanta charitate compatiebatur Virgo Beata indigentis, & miseris nostris. Cap. 2.

Secundo subdamus Beatæ Virginis sextam amoris flammam, quæ est amoris compatientis. Cuius amoris natura est pia passione sentire defectus duplicis gustus, de quibus in præcedenti capitulo dictum est, atque portare anxie spiritualis Christi lætitiæ, & melodiæ defectus, & multo amplius condolere multitudini peccatorum & defectibus, qui sunt in miserandis statibus huius vitæ. Sicut enim post duas primas flammam amoris, quibus recte ascenditur in dilectum, sequitur tertia, quæ impressiua est in dilectum: sic post duas reliquas, scilicet quartam & quintam, quibus iterum directe proceditur in dilectum, sequitur sexta, qua spiritualis vini defectus in mundo regnans compassiue sentitur, & dilecto insinuat. Hoc est igitur illud verbum admirandæ compassionis, & pietatis, quo dulcissima mater Christi, & aduocata nostra, & in terris, & in cœlis pro nobis miserabilibus, & infirmis tanquam pia mater pro filijs suis vndique deplorandis dicit dilecto primogenito suo, Vinum non habent. Non quidem vt nos accuset, aut nobis improperet, sed potius vt Christum ad piam miserationem erga nos inducat: & vt nobis impetret vinum optimum & copiosum diuinorum saporum, & ebrietatum, atque omnium virtutum, quæ nobis sunt necessaria ad salutem. Cum enim in vino sit splendor, dulcor, & calor: splendor coloris, dulcor saporis, & calor vigoris, quæ oia tolluntur ab aqua, voluit mystice ostendere prudentissima mater pijsimo filio suo Iesu, quod claritatem cognitionis suæ personæ, & dulcorem refectionis diuinitatis æternæ, & vigorem sublimitatis eius potentia non nouerat mundus: Proinde supplicabat, quod intellectum squallentem illustraret, affectum desipientem immutaret, & effectum deficientem roboraret. Hoc est, quod talia opera faceret, quod illuminaret ad fidem, erigeret ad spem, & accenderet ad charitatem. Nouerat Virgo mater omnem creaturam subiacere defectui, ab inopia expugnari, debitam non habere lætitiã, turpissimis subiacere pudoribus, atque ex defectu veri boni confundi, dum in perfunctorijs mundi, quasi in nuptijs delectatur. quamobrem

Aobtem intercessit ad filium Dei, Vinum non habent. Non faciens ipsam memorem, qui omnia nouit: sed interpellans. Virgo mater locuta est, ac si ad eam cura omnium pertineret, & omnium hominum aduocata se sentiens, quæ pro omnibus creaturis cûctorum facta fuerat Virgo mater, officium aduocationis, & piæ auxiliatricis assumpsit, cum videret inopiam, ac si opus non sit eam precibus excitare, quæ omnem oculum pietatis suæ in nos direxit, ac præsciens indigentiam nostram, & se cûctorum hominum matrem pietatis agnoscens sollicita pro filijs irrequisita etiam ad Dei filium intercessit dicens, Vinum non habent. Si hoc non rogata perfecit, quid rogata perficiet? Si hoc viatrix existens, quid cum temporali morti subiectum, quid cum mortem superauit? carnem immortalem reuocauit a tumulo, collocauit in coelo, paternam sedet ad dexteram, tenens imperium vniuersorum? Porro tam fuit miræ efficacitæ, & virtutis hoc breue verbum apud dilectum filium suum Iesum, tantumque impetrauit dilecto suo Ioanni Euangelistæ, quod de nuptijs ad continentiam virginalem, & ad summam contemplationis apicem est perductus, ita quod sicut in tertia flamma, & verbo Ioannes Baptista mirabiliter in matris vtero sanctificatus est: sic in sexta & septima ad Christi spirituales nuptias Ioannes Euangelista perductus fuit.

Quantum Beata Virgo nos hortatur ad obedientiam omnium, quæ sunt Dei placita, & mandata. Cap. 3.

Tertio, & vltimo ponamus Virginis gloriose septimam flammam, quæ amoris consummantis nominari potest. Exigit enim ordo diuinæ gratiæ, vt nos in nostrorum defectu supplementibus benedictæ Virginis matris precibus cooperemur. In quo quidem a superioribus informari, & incitari egemus: ideo subditur septima amoris flamma, quæ non est solum in se, sed etiam in omnibus alijs pro viribus niti non solum perficere, & perfecte implere omnia Christi præcepta, verum et omnia eius consilia, verba & nutus: quia etiam ipsi Christi nutus, & gestus, & actus, sunt quodammodo eius verba. Et hoc est quod Beata Virgo ministris, vt vinum a Christo obtineat, edocet dicens: Quodcumque dixerit vobis, scilicet filius meus Iesus, fa-

cite ad literam. Tanquam vtique certa, quod Christus faceret quod ipsa petebat. Videtur quoque in spiritu præsentisse de modo fieri miraculi, vt pote quod Christus iuberet ministris aliquid per eos fiendum. Præterea dicit eis: Quodcumque dixerit vobis facite. Mystice autem aduertendum est, quod quomodo Apostolus Rom. 13. c. ait, Plenitudo legis, id est, plena adimpletio legis, est dilectio. & quomodo, iuxta illud Matt. 22. In ijs duobus mandatis tota lex pendet, & Prophetæ: quia, scilicet in dilectione Dei, & proximi vniuersa scriptura impletur. Sic in hoc vltimo Virginis verbo, & vltima flamma amoris inclusum, & comprehensum est omne, quod continet tota diuina lex, & vniuersa eloquia Dei. Proinde omnibus ait: Quodcumque dixerit vobis facite, id est, obedite voluntati diuinæ, neque absque admirando lumine sapientiæ Dei Virgo Beata ad obedientiam reduxit, quod & Dominus & Apostolus ad dilectionem legis plenitudinem ordinauit. Nam vt referam obedientiam, & amorem, immo dicam obedientiam, & charitatem, prout ab ipso Deo primo constituitur, nulla differunt ratione. Nam amor amato semper obsequendo subijcitur: & tãto subijcitur verius, quãto amat ardentius: & inhæret strictius, cum obedit attentius. Profecto obedientia instituta, est charitas quæ negligentiam ignorat, inculpate obedit, possibile omnia suscipit, virtutes omnes disponit, hoc iugum suauiter portat, inhæret tenaciter, suscipit affectus immobilitatem, nesciens variari per multa, diligens vnum quamuis multa perficiat. Propter vnum desideria coaceruat in vnum, homini vni vel pluribus se subijcit propter vnum, præcepta decem, vel duo reducit in vnum, vna in vno, vna ab vno, vt in æternum fruatur vno, & omnibus beatis in vno. Merito ergo Virgo beata omnibus inquit: Quodcumque dixerit vobis facite, quia omnia quæ placita sunt Deo, in obedientia adimplentur. Neque enim beatissima Christi mater hoc docuit, quod in seipsa primitus non perfecit. Proinde merito in hoc verbo consummati amoris consummationem accipiunt dissimilia verba eius diuinissima. Quæ omnia imitari, & obseruare nobis misericorditer largiatur Beatæ Virginis filius Dominus noster Iesus Christus, qui cum Patre, & Spiritu sancto gloriosus, & triumphator viuus & regnat per infinita secula seculorum, Amen.

A IN FESTO PURIFICATIONIS BEATAE MARIAE VIRGINIS.

Sermo X.

Suscipimus Deus, misericordiam tuam in medio templi tui.

Psal. 74. Iucunditatem huius diei festi, fratres, facile Domino largiente sentire poterimus, si magni muneris hodie nobis diuinitus praesentati deuote mysterium recolamus.

B Porro ille, cuius expectatione in uniuerso iustorum cetu totus anxiebatur orbis: Cuius desiderio langueret sponsus ultra quinque millia annorum: Cuius patrocinio humanum genus sperabat ab inferis liberari, in sacro Annunciationis die caro in utero Virginis factus est. quod quidem percipiens laetata est Sion, & exultauerunt filiae Iudae. Non tamen hoc gaudium humano generi plenum fuit: Transiit nouem mensium tempus, mediaque nocte clamor factus est, Ecce sponsus venit. Laetata audiuit hoc humana natura, & in pastoribus exultauit, videns quod Verbum caro factum est, & venit habitare nobiscum. Neque tamen illum sponsa, tunc suscepit in possessione pacifica.

C Octauo puer circumciditur die: Iam incipiunt mysteria passionis: Iam patitur pro redemptione humana: Iam funditur ille preciosissimus sanguis. Vagit infans Christus in vlnis dulcissimae matris suae. Vox turturis, inquit sponsa, audita est in terra nostra: tempus purificationis aduenit, neque tamen sponsae donatur sponsus. Veniunt Magi ab oriente, noua, & admiranda stellae praecedente fulgore: Adorant adoratione patriae sponsum, apertisque thesauris suis mysticas ei munera species obtulerunt: sed tandem relicto sponso per aliam viam reuersi sunt in regionem suam. Sed hodie, dilectissimi fratres: hodie inquam, in hac sacratissima die per manus amorosissimae Virginis, tanquam a communi matre Saluatoris, & saluandorum in loco communi, id est in sancto Dei templo communi personae, videlicet sanctissimo Simeoni, tanquam authentico, & legitimo mundi procuratori, humano generi facta est donatio Iesu Christi Dei, & hominis, atque ecclesia sponsa Dei in possessione doni introducta est. Proinde in persona humani generis verbum propositum Propheta ad Dominum iubendo ait: Suscepimus Deus, misericordiam tuam in medio templi tui. De hac igitur solen-

D ni donatione, Luc. 2. c. & in Euangelio hodierno, triplex mysterium ponit. Primum est amorosissimae subiectionis, secundum amorosissimae donationis, tertium amorosissimae exultationis.

A ni donatione, Luc. 2. c. & in Euangelio hodierno, triplex mysterium ponit. Primum est amorosissimae subiectionis, secundum amorosissimae donationis, tertium amorosissimae exultationis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quomodo Christus pro nobis amorosissime voluit se subicere triplici legi, sicut alij nati.

Primum mysterium est amorosissimae subiectionis. Et de hoc Lucas ait, Postquam impleti sunt dies purificationis Mariae, secundum legem Moysi, tulerunt Iesum in Hierusalem, ut sisterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini: quia omne masculinum adaperiens vuluam sanctum Domino vocabitur, & ut darent hostiam secundum quod dictum est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum. In quibus sacratissimis verbis ostendit Lucas, quod Iesus triplici legi amorosissime se subiecit. Primo legi purificationis, secundo legi redemptionis, tertio autem legi oblationis.

G *Quod amorosissime, & humiliter se subiecit Iesus legi Purificationis. Cap. 1.*

Primo subiecit se legi Purificationis, de qua Leuit. 12. cap. in sententia scriptum est, Quod mulier, si suscepto semine pareret masculinum, esset immunda septem diebus, & separata a consortio hominum. In die autem octauo deberet circumcidi puer: & inde usque ad quadragesimum diem deberet mulier manere in sanguine purificationis suae, abstinens se non a consortio hominum, sed tantum ab ingressu templi: & sic quadragesimo die offerrebat puer in templo, & munera pro eo offerrebantur. Et huic legi se subiecit Christus in exemplum puritatis. Et quantum ad hoc ait Lucas, Postquam impleti sunt dies, scilicet quadraginta, purificationis Mariae secundum legem Moysi, sicut praedictum est. Notandum est tamen, quod cum lex purificationis praefata non extenderet se, nisi ad parientem, quae virile susceperat semen: & Beata Virgo non conceperit ex virili semine, sed obubratione Spiritus sancti: propterea non subieciatur legi purificationis ex necessitate mutationis, sed ex diuina dispensatione

A satione hoc actum est. Praeterea Bern. hic ait: Putas dicturus Moyses mulierem, quae peperisset masculinum, immundam esse, nisi timuerit super matrem Domini blasphemiae crimen inferre? Et idcirco praemisit, Si suscepto semine. Et licet ad hanc legis Purificationem Beata Virgo non cogeretur, voluit tamen legis consuetudinem obseruare in exemplum mundissimae puritatis, ut mystice innuatur, quod postquam fecerimus quaecumque bona dicamus, serui inutiles sumus, sicut Lucae 17. c. docet magister humilitatis Christus. Nam & fidelis anima primo concipit, deinde parit, tertio se debet reputare immundam. Primo inquam concipit desideria sancta, scilicet a spiritu diuini amoris. Vnde Isa. 26. A facie tua, id est a cognitione tui amoris Domine, vel a timore tuo Domine, secundum aliam literam, concepimus. Secundo parit bona opera, non sine difficultate tamen: proinde Ioan. 16. cap. Dominus ait: Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora eius. Sed tandem sequitur gaudium in conscientia de bono opere perpetrato. Vnde additur, Cum autem peperit puerum, iam non meminit pressurae propter gaudium, quia natus est homo in mundum. Et ita de hoc sequitur in Isa. vbi supra. Et quasi parturimus, & peperimus spiritum salutis. Tertio post omnia supradicta debet se reputare anima immunda exemplo sanctissimi Iob, qui de se in 9. cap. ait: Verebar omnia opera mea sciens, quod non parceres delinquenti. Et sequitur, Silotus fuero quasi aquis niuis, & fulseris velut mundissimae manus meae, tamen sordibus pulueris intinges me, id est intinctum ostendes me, propter subtilitatem visus tui, qui omnia nosti.

B *Quanto amore, & humilitate se subiecit Iesus legi redemptionis. Cap. 2.*

Secundo subiecit se Iesus legi redemptionis, de qua Exo 13. cap. scriptum est. Sanctifica mihi omne primogenitum, quod aperit vuluam in filiis Israel, tam de hominibus, quam de iumentis: mea enim sunt omnia. Atque determinat, quae primogenita immolanda erant, & quae mutanda, & quae redimenda. Ideo Exo. vbi superscriptum est: Omnia primogenita hominis de filiis tuis precio redimes. Quod intelligendum est, exceptis Leuitarum primogenitis. Propter praedicta igitur Lucas subdit: Tulerunt, sci-

H *Quanta charitate, & humilitate se subiecit Iesus legi oblationis. Cap. 3.*

Tertio subiecit se Iesus amorosus legi oblationis, de qua Leuit. 12. cap. scriptum est: Cum expleti fuerint dies purificationis puerperae offerent pro filio, vel filia agnum anniculum in holocaustum, & pullam columbae, sine turturem pro peccato. Et de hoc Euangelista subdit: Et ut darent hostiam, scilicet tulerunt eum in Hierusalem. hanc hostiam dabant pro puero redimendo, secundum quod dictum est in lege Domini, quia non venerat soluere legem, sed adimplere, ut dicitur Matt. 5. cap. Par turturum, aut duos pullos columbarum. Et in hac oblatione dedit nobis exemplum altissimae paupertatis: Nam erat haec oblatio pauperum, qui non sufficiebant offerre agnum. Proinde Beda inquit: Cum esset diues, pro nobis pauper factus est. Pauperum hostiam voluit dare, ut sua paupertate hic nos efficeret diuites in fide, & in futuro regni haeredes. Sed quare non obtulit Virgo Beata agnum, quae paulo ante receperat a Magis in

licet Ioseph, & Maria Iesum in Hierusalem, ut sisterent eum Domino, id est, ut illum offerrent Deo, & consecrarent, & secundum legem redimerent, sicut scriptum est in lege Domini, scilicet Leuit. 12. & Exo. 13. Nume. 18. atque Deuteronomo. 15. Supra quidem dixerat in lege Moysi, hic autem legem Domini nominauit: quia a Moysse est tanquam a latore, sed a Domino tanquam a datore, & auctore. In hac autem redemptione dedit Dominus exemplum profundissimae humilitatis. Quis enim non digne miratur Christi humilitatem, quando precio auium redimitur precium omnium animarum? & quod Redemptor noster redimitur, antequam nos redimamur ab illo? Vnde de ipsa redemptione Lucas ait, quod omne masculinum adaperiens vuluam. hoc est primo nascens. Loquitur enim consueto modo nascendi. Sed de Virgine Ezech. 44. cap. scriptum est: Porta haec clausa erit in aeternum, & non aperietur, & vir non transibit per eam. Sanctum Domino vocabitur, quia primogenita Domini reputabatur, secundum quod Exo. 13. cap. scriptum est. Vbi dicitur, Sanctifica mihi omne primogenitum. Ac nominabantur sanctum, quia Domino offerrebantur.

H *Quanta charitate, & humilitate se subiecit Iesus legi oblationis. Cap. 3.*

Tertio subiecit se Iesus amorosus legi oblationis, de qua Leuit. 12. cap. scriptum est: Cum expleti fuerint dies purificationis puerperae offerent pro filio, vel filia agnum anniculum in holocaustum, & pullam columbae, sine turturem pro peccato. Et de hoc Euangelista subdit: Et ut darent hostiam, scilicet tulerunt eum in Hierusalem. hanc hostiam dabant pro puero redimendo, secundum quod dictum est in lege Domini, quia non venerat soluere legem, sed adimplere, ut dicitur Matt. 5. cap. Par turturum, aut duos pullos columbarum. Et in hac oblatione dedit nobis exemplum altissimae paupertatis: Nam erat haec oblatio pauperum, qui non sufficiebant offerre agnum. Proinde Beda inquit: Cum esset diues, pro nobis pauper factus est. Pauperum hostiam voluit dare, ut sua paupertate hic nos efficeret diuites in fide, & in futuro regni haeredes. Sed quare non obtulit Virgo Beata agnum, quae paulo ante receperat a Magis in

A oblatione, sicut piè credendum est, nõ par-
uam auri quantitatem? Dicendum qd Virgo
Beata pietatis mater, & paupertatis amica,
thesauros Regum deuotione oblatos, abs-
que mora liberalissima charitate regionis
illius pauperibus dispensauit: Neque po-
tuit manibus eius aliquid temporalis sub-
stantiæ adhærere, quæ iam intellexerat in-
tellectu illuminato, & in omnibus signis
filium paupertatis altitudinem demonstra-
re. Ad literam etiam potest quæri: Cum
vna oblatio sufficeret, scilicet aut turturis,
aut columbæ, maxime pauperibus, cur po-
suit Euangelista vtrunque, scilicet secundũ
disiunctiuam ipsius legis, quæ inquit, Duos
turtures, aut duos pullos columbarum? Ad
quod dicendum, qd ad hoc potest mystica rō-
dari: Nam vtraq; pars disiunctiuæ est Chri-
sto, & Virgini in mysterio decens. Primo
enim ipsi obtulerunt sincerissimam castita-
tem, necnon & solitariam, & gemebundam,
ac suspiriosam cõtemplationem in turture
designatam casta, solitaria, & gemitum pro
cãtu habente. secundo obtulerunt charita-
tem gregalem, domesticam, & fecundam, &
simplicem, atq; mitem, necnõ & perspicua-
cem, & gratiosam simul, & gemebundam,
quæ in columba signatur. In vtraq; enim p-
dictorũ est pars propter corpus, & animam:
iussit autè lex offerri columbarum pullos,
quia in columbis ad esum pulli sunt potio-
res, grandes vero turtures ad idè sunt me-
liores: ad mysticè innuendum, qd in cõsimi-
libus, quod perfectius è, Deo sit offerendũ:
vel s̄m Bedã, Columbã auem lasciua in tali
ætate pro Saluatore offerri decuit, in qua
luxuriæ apta non fuit. Et de hoc et Bernar.
ait: Licet alias per columbã Spiritus sanctus
soleat designari, quia tamen libidinosa auis
est, non decet offerri in sacrificium Domi-
ni, nisi in ætate, quæ nesciret libidinem.
Turturis vero non designatur ætas: quo-
niam sicut turtur in quacunque ætate est
casta: sic in quacunque ætate a Christo, &
a matre castitas conseruata est.

ARTICVLVS SECVNDVS

*Quod triplex gratia concurrat, quando
Christus in templo donatus est
nobis, & Deo oblatus.*

Secundum mysterium est amorosissima
donationis. Et de hoc Lucas vbi supra
inquit, Et ecce homo erat in Hierusa-
lem, cui nomen Symeon, & homo iste iu-

stus, & timoratus expectans consolationem
Israel, & Spiritus sanctus erat in eo: & respõ-
sum acceperat a Spiritu sancto, nõ visurum
se mortem, nisi videret Christum Domini.
Et venit in spiritu in templũ. Et cum indu-
cerent puerum Iesum parentes eius, vt face-
rèt s̄m cõsuetudinẽ legis pro eo, & ipse ac-
cepit eum in vinas suas. Et subdit in Euãge-
lio Lucas, Et dixit Symeon ad Mariam, ma-
trem eius: Ecce positus est hic in ruinam, &
in resurrectionem multorum in Israel, &
in signum, cui cõtradictur, & tuam ipsius
animam pertran s̄bit gladius. In quibus sa-
cratissimis verbis triplex gratia concurrens
in hac donatione per ordinem demonstra-
tur. Prima dicitur gratia eligens, secunda
gratia disponens, tertia gratia condonans.

*De gratia triplicis affectionis, qua repletus
est Sanctus Symeon, quando venit
pro nobis suscipere Iesum in
templo. Cap. 1.*

Rima est gratia eligens. Porro
regula firma est in sacra Teolo-
gia, qd quocumque Deus per
gratia aliquem eligit ad aliqũ-
statum, omnia dona illi dispensat, atque lar-
gitur, quæ illi statui necessaria sunt, & illum
copiose decorant. Proinde electrix gratia,
quæ hunc sanctum senem elegerat mundi
procuratorem ad suscipiendum pro huma-
no genere de manibus Dei, & Virginis fi-
lium Dei, præuenit animam eius, tantisque
gratijs repleuit illum, quantis ad illud exe-
quendum officium necessarium, & conde-
cens ei erat. Triplici affectione ostendit.
Euangelista illum tũc fuisse repletum. Pri-
mo affectione timorosa, secundo affectio-
ne desiderosa, tertio affectione amorosa.
Prima pertinet ad se, secunda ad proximũ,
tertia vero ad Deum. Primo enim reple-
tus fuit affectione timorosa, quæ ad se per-
tinet. Præterea Lucas ait: Et ecce homo
erat in Hierusalem, cui nomen Symeon, &
homo iste iustus & timoratus. Profecto ti-
moratus erat ex fide diuinæ iustitiæ. Proinde
in iustorum operibus exercebatur, sicut
Ecclesiastici 15. cap. scriptum est: Qui ti-
met Deum, faciet bona: & qui continens
est iustitiæ, apprehendet illam, & obuiabit
illi quasi mater honorificata. Et in 1. cap.
iterum ait, Initium sapientiæ timor Domi-
ni. Secundo repletus fuit affectione de-
siderosa, quæ ad proximum pertinebat.
Et de hoc subditur, Expectans consola-
tionem

A tionem Israel, scilicet a Domino per mi-
sericordiam obtinere credens dicere posse
cum Propheta, Expectans expectaui Do-
minum, & intendit mihi. Quasi per in-
spirationem dictum fuisset ei: Expecta Do-
minum, viriliter age, & confortetur cor
tuum, & sustine Dominum. Tertio re-
pletus fuit affectione amorosa, quæ erat
erga Deum. Totus enim flagrabat ex amo-
re, & desiderio Saluatoris. Præterea sub-
ditur: Et Spiritus sanctus erat in eo, sicut
Ioan. 14. cap. promisit Dominus dilectori-
bus suis dicens: Si quis diligit me, ser-
monem meum seruabit, & pater meus
diligit eum, & ad eum veniemus, & mansi-
onem apud eum faciemus.

*De triplici reuelatione, qua illuminatus est
Symeon, quando pro nobis venit sus-
cipere Iesum in templo.
Cap. 2.*

Secunda est gratia disponens. Non enim
solum Deus hunc senem per gratiam
elegit mundi procuratorem ad susci-
piendum filium suum: verum etiã per gra-
tiam disponentem dotauit eum in ijs, quæ
conueniebant ad hoc officium exequendũ.
C Præterea triplici lumine, seu reuelatione
illustrauit. Nam primo cognouit glorio-
sum tempus, secundo gloriosum locum,
tertio gloriosum donum. Primum obti-
nuit merito fidei, secundum autem me-
rito spei, tertium vero merito charitatis. Pri-
mo quippe merito fidei cognouit glorio-
sum tempus, scilicet aduentus Christi. Quia
enim, iuxta illud Iacobi 1. In fide postu-
lauerat, nihil hæsitans. Ideo secundum
Augustinum in sermone de purificatione,
hoc concessum est illi decrepito, quasi de-
sideranti, & suspiranti, & dicenti in oratio-
nibus suis, Quando veniet? quando na-
scetur? quando videbo? putas tantum du-
rabo? putas me hic inueniet? per quem
cordis oculi reuerberabuntur. Propterea
in reuelatione illustratus fuit de tempore
venturi Saluatoris. vnde & Euangelista
subdit: Responsum acceperat a Spiritu san-
cto non visurum se mortem, nisi prius vi-
deret Christum Domini, scilicet humanata-
tum in natura nostra, vt dicere possit pro-
pheticum illud: Non moriar, sed viuam,
& narrabo opera Domini. Et iterum il-
lud Iob 19. cap. In carne mea videbo Do-
minum, Saluatorem meum. Et Balaam
Nume. 24. eleuatus in spiritu ait: Vide-

bo eum, sed non modo intuebor illum, E
sed non prope. Orietur stella ex Iacob,
& confurget virga ex Irael, &c. Et sub-
ditur, quodd exclamans ait: Heu quis vi-
stus est, quando ista faciet Dominus?
Cui alta voce responderi potest: Simeon
iustus & timoratus, cui ex singulari pri-
uilegio tempus, & etiam incarnatio filij
Dei in spiritu reuelatum fuit. Secundo
autem merito spei cognouit gloriosum
locum. vnde cum hæc concurrerent, to-
tus amore flagrans a Spiritu sancto age-
batur in templum. proinde Bruno inquit:
Dum hoc desiderio æstualet, dictum est
illi a Spiritu sancto: Ecce adest, quem quæ-
ris, nunc eum videbis: surge, propera,
festina, vade in templum. Ideo Lucas ad-
dit, Et venit in spiritu in templum, vt
ibi, scilicet inueniret Iesum, iuxta vatici-
nium Malachiæ, qui 3. cap. ait: Veniet
ad templum sanctum suum Dominator,
quem vos quæritis: & Angelus testamen-
ti, quem vos vultis. O quanto seruore
accensus in templum venit sperans, & de-
siderans amplexari, & osculari Iesum.
Quanta putas fortitudine illum senem vir-
tute indutum ex alto, cum in spiritu ve-
nit in templum? Isa. 15. cap. ait, Qui spe-
rant in Domino, mutabunt fortitudinem, G
assument pennas vt aquilæ, current & non
laborabunt, ambulabunt & non deficient.
O Sancte Simeon senex, venisti quippe
in spiritu in templum: sed nunquid ma-
gnalia hæc tibi spiritus reuelauit? Nun-
quid nosti quale templum Domini, immo
qualia templa Domini? Nam & mater Do-
mini & filius, ambo Domini templa sunt.
Nosti inquam qualia templa templum tuũ
ingrediantur. Planè nosti, quia respon-
sum accepisti a Spiritu sancto non visurum
te mortem, nisi prius videres Christum
Domini. Tertio verò merito charitatis cog-
nouit gloriosum donum, quod est Iesus. H
propterea subdit Lucas: Et cum induce-
rent puerum Iesum parentes eius, vt fa-
cerent secundum consuetudinem legis pro
eo: Tunc, sicut Bruno ait, occurrit se-
nex, brachia extendit, & parentibus ait:
Mihî eum date, mihî debetur, mei officij
est, ad hoc missus sum, huic sum officio
referuatus. Sed quomodo Simeon cogno-
uit eum? Respondet Bernar. quod eadem
gratia, qua venturum prænouerat, venien-
tem cognouit. Quamuis enim plures of-
ferrentur: tamen hunc solum decreuit a
cæteris, vt cum Apostolo. 1. Corinth. 12.

A dicere possit: Nos spiritum huius mundi non accepimus, sed spiritum qui ex Deo est: ut sciamus, quæ a Deo donata sunt nobis: spiritus enim omnia scrutatur.

De admiranda solennitate, cum qua donatus est nobis a Deo, & a Beata Virgine filius eorum Iesus. Cap. 3.

Tertia est gratia condonans; quia auctoritate totius Trinitatis ratificatur instrumentum suæ donationis. Et hoc primo auctoritate legis data a patre, secundo voluntate filij, qui præsens fuit in natura assumpta, tertio inspiratione Spiritus sancti, qui nostrum procuratorem ad hoc adduxit, quarto per manus Sacratissimæ Virginis, quæ Dominum & hominem sicuti vera mater verè possedit, quinto in famosissimo loco templi, sexto tempore a tota Trinitate a lege statuto, septimo Simeoni mundi procuratori solenniter facta est nobis donatio ista. In tam solenni donatione adverte, rogo, diligentiam, & sapientiam procuratoris nostri. Ante enim quàm filium Dei pro nostra redemptione in possessionem a Virgine matre suscipiat, pro nobis pacta salutaria firmat. proinde ad Virginem ait: Dilectissima mater Dei, scio hunc tenebrosum seculum indigere exemplari vita, luminosa doctrina, atque filij tui passione, & morte acerba. Si ergo tu tanquàm thesauraria Dei mihi tanquàm mundi procuratori ex parte totius Trinitatis, & tui, vis mihi donare hunc filium Dei & tuum, desiderosissimè illum accepto, dulcissimè illum amplector, ac humilissimè Deo, & tibi regrator, si tamen hæc tria pacta mihi, tanquàm procuratori intendis promittere & seruare, scilicet quòd donetur mihi pro salute mundi. Primo ad laboriosam vitam, secundo ad laboriosam doctrinam, tertio ad laboriosam & acerbam mortem suam, & tuam. Quibus corde, ore & opere annuens Beatissima Virgo, & hoc firmato federe proprijs manibus in Simeonis brachia filium porrigens humano generi donavit. Et tunc, sicut Lucas ait: Et ipse Simeon, scilicet inexpressibili lætitiâ cordis, & hilari vultu accepit eum in vlnas suas. O profunda humilitas Saluatoris, videtur diuina sapientia obumbrari, diuina bonitas indigere, diuina maiestas abbreviari. videtur obum-

brari sapientia imbecillitate pueritiæ, quæ designatur in inductione. Ait enim: Cum inducerent puerum Iesum, videtur indigere bonitas remedio legis, scilicet cum faciunt secundum consuetudinem legis pro eo, offerendo eum, & redimendo. Videtur obumbrari, vel abbreviari maiestas, cum & ipse Simeon accepit eum in vlnas suas. Vnde Bernar. Magna humilitas Saluatoris, qui loco non capitur grandi, in hominis vlnis portatur. Vlna autem dicitur pars brachij, quæ est a cubito vsque ad manum. a qua fortè vlna, pannorum venaliù mēsurā, i. brachium nominatur. In quo mysticè datur intelligi, quòd ad mensuram vlnæ nostræ redemptionis precium mensuratur. Accipiat igitur, ut dicitur Luca 6. canus senex mensuram bonam, & cōfertur, & coagitatam, & supereffluentem, quia posuit Dominus iudicium in pōdere, & iustitiam in mensura, ut dicitur Isa. 28. c. Accipit ergo Iesum in vlnas suas, i. inter brachia, tanquàm per Spiritum sanctum indubitabiliter sentiens, & cognoscens, ipsum esse Christum & Dñm summū, summūq; Dei vnigenitū. vnde & fidē suā brachijs expressit in iubilo cordis. Et, sicuti Bruno ait: Mox senectus ef fugit, & iuuenilis vigor affuit, & fortitudo: & qui seipsum vix ferre poterat, nunc leuiter ferēs puerū exultat. Cūq; in vlnis eū iā firmiter possideret, authentica scriptura federa confirmat dicēs: Primo hūc filiū Dei, & tuū volo ad laboriosam vitā. Iō inquit, Positus est hic in ruinā, & in resurrectionē multorum in Israel. Ait enim, positus est hic in ruinam, s. occasionaliter. Et hoc quatuor generationum impugnantium eū. Primo naturalium Philosophorū siue Paganorum, secundo peruerforū hæreticorum, tertio stultorum Iudæorum, quarto falsorū Christianorū. De quibus Zachar. vlti. c. scriptum est. Erit, s. Christus, ruina equi & muli, camelī & asini. Primo per equū demonstratur superbi Philosophi, & Pagani gloriātes de sapientia mundi, & fortitudine virium naturalium. ad Roma. 1. dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. Secundo per mulum, qui ab equo degenerat, hæretici denotantur: qui per diuersos errores degenerant a generositate fidei orthodoxæ. de quibus 1. Ioan. 2. cap. ait: Ex nobis prodierunt, sed ex nobis non erant: nam si fuissent ex nobis, permansissent vtique nobiscum. Tertio vero per camelum Iudæi ad huc ruminātes, & muscātates in lege, & portātes gibbū duritiæ in dorso cordis, denotantur:

A rantur: de quibus propheta inquit, Obscurentur oculi eorum, ne videant & dorsum eorum semper incurua. Quarto per asinū, qui in scapulis crucem habet, & in posteriorib; debilis est & luxuriosus, mali Christiani intelliguntur, qui signum Christi præterdunt in nomine, & signum Antichristi gerunt in opere. De quibus ad Titum j. Confitentur se nosse Dominum, factis autē negant: Et addit, Et in resurrectionem multorum in Israel. s. per causam. Et hoc quadrupliciter, s. quatuor genera saluandorū resurgentium in præsentem per gratiā, & in futuro per gloriā. Primo bonorum laicorū, secundo bonorum clericorum, tertio bonorum religiosorū, quarto bonorū prælatorū. de quibus Lu. 6. c. mysticè scriptum est. Mēsuram bonam, quo ad laicos: & confertam, quo ad clericos: & coagitatam, quo ad religiosos: & supereffluentē, quo ad prælatos. dabunt in sinum vestrum, i. in intellectū & affectum vestrum. Secundo hūc filium Dei & tuum accepto ad laboriosam doctrinam: & ideo subdit, Et in signum, cui cōtradicitur. q. d. Enangeliū filij tui & prædicatio eius erit in signū salutis credentibus in eū, sicut propheta inquit: Dedit illi metuentibus te significationē, ut fugiant a facie arcus, s. extremi iudicij, vt liberentur dilecti tui. Nā & Iudæi & Christiani sæui: & omnes impij contradicent doctrinæ suæ: sed vq; illis. Nā sicut Esa. 41. c. scrip. est, Peribunt viri, qui contradicunt tibi. Tertio quoq; accepto hūc filium Dei & tuū ad laboriosam & acerbam mortem suā & tuam. Et de hoc addit, Et tuā ipsius animā pertrāsibit gladius. Quod tripliciter intelligi potest. Primo & tertio modo, quantum ad ipsam Virgine: Secundo autē modo, quantum ad Christum. Primo modo sic litera transponēda est, s. glo. Et tuam animā pertrāsibit gladius ipsius, i. dolor habitus pro passione ipsius: vel vt possessiuum resoluatur in primitiuum hoc modo: Et gladius, i. dolor Dominicæ passionis, pertrāsibit tuam ipsius animam, i. tuū ipsius. Vnde Bernar. Christus in cruce carnē, Maria spiritum immolabat. Et Dama. ait: Dolores, quos effugit pariens, tempore passionis sustinuit. Secundo modo sic potest exponi, s. Christost. Et gladius, i. passio, pertrāsibit animā ipsius tuā. i. quā reputas tuā. Vel tertio modo. Tuam ipsius animā. i. quæ est anima ipsius Christi per transformantē dilectionē, pertrāsibit gladius, s. diræ compassionis, quod exprimit, cum dicit, animā, quā non pōt materialis gladius pertrāsire.

Vide igitur benedicta Virgo, quo federe, quibusue conditionibus recipiā hunc filiū Dei & tuū: Salutē mundi procuro, mundi procuratiōne exerceo, officiū meū impleo. Vide tu, mater Dei, quid necesse sit officio tuo: facio, quod meū est: fac & tu, quod tua interest: pro salute mundi ipsū a Deo suscepisti, pro mundo illum peperisti: vide ad quid huc venisti. Cui respondit beata Virgo. Noui, fidelissime procurator mūdi, quibus egeat mundus, quare illū contulerit mihi Deus: Pro mundi salute mihi donauit illum: quia sic Deus dilexit mundum, vt filiū suū vnigenitum daret. Dono igitur illum etiā ego, & hoc charitate euiscerata, quia ad hoc illū accepi. Charitate festina, quia prius non potui: Charitate integra, quia nihil mihi retinui: Charitate materna, quia nulli inuidi: Charitate consummata, quia plus dare nō valui. Dono igitur illum in donū illuminationis, in exemplū conuersionis, in præmiū glorificationis. Noui, quid dono: noui, quid facio: Noui, pro quibus dono: p dilectis filijs meis illum offero, pro illis redimendis, pro illis expiandis, pro illis informandis, instruendis, reficiendis, gratificandis, atq; glorificandis illum expono, quia ipse est verus agnus, qui tollit peccata mūdi: hunc sola diues offero, quia solum agnum habeo, quem sine pudore concepi, sine grauedine tuli, sine dolore peperī, & cū plena virginitate dominū & hominem parturiui. Scio ergo, quid dono filijs gratiæ, qui volūt esse participes huius doni: nec solum filiū meum, sed & me ipsam super hunc donum dono: atque ipsorum aduocatam, genitricem, tutricem, excusatricem, & ab omnibus hostibus defensoricem: necnō & thesaurorum filij mei dispensatricem, charitate inuolabili repromitto.

ARTICVLVS TERTIVS.

De iubilo & laude, & gratiarum actione sanctissimi Simeonis.

Tertium mysterium est amorosissimæ exultationis. Nā cum sanctus ille senex puerū Iesum suscepisset i vlnis, ac talia a Virgine audisset, tanta iucunditate repletus est, vt cum propheta dicere posset, Cor meum & caro mea exultauerūt in Dominum viuum. Vnde & Lucas subdit: Et benedixit Dominū & dixit, Nūc dimittis seruū tuū Dñe, s. verbum tuū in pace, quia viderunt oculi mei salutare tuū, quod parati

A parasti ante faciem omnium populorum. Quod verbum potest esse thema hoc in articulo, cum solum hoc canticum predicatur. Benedictio ponitur ad expressionem deuotionis affectus. Vnde benedixit, i. gratias egit Deo, iuxta illud, 2. Machabeo. 10. In hymnis & confessionibus benedicebant Dominum, qui magna fecit in Israel. Et dixit, Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace, quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum: Lumen ad reuelationem gentium & gloriam plebis tuae Israel. In quo cantico sanctus iste senex gratias agendo & iubilando tria glorificat & magnificat. Primo sanctissimam Trinitatem, secundo vero Christi humanitatem, tertio nostram utilitatem.

De iubilosa gratiarum actione ad sanctissimam Trinitatem, quae viso Domino iam moriatur in pace. Cap. I.

Rimo gratias agens magnificat & glorificat sanctissimam Trinitatem, ubi commendat primo diuinam bonitatem, secundo diuinam potentiam, tertio diuinam veritatem. Primo, in quantum commendat diuinam bonitatem in effectu dimissionis ab hac vita, cum dicit, Nunc dimittis: & tranquillitatis in alia, cum addit, In pace. s. mori & abire. Per hoc. n. significat vitam alteram se pro sua futura & finali quiete habere: & quod antequam Christum vidisset, iuxta quod vehementer optabat & firmiter expectabat, non fuisset sibi mori & abire pacificum, seu iucundum. Nam & dicendo, Dimittis, significat se fuisse a Deo retardatum a morte sibi simpliciter desiderata, nisi pro quanto propter spem videndi Christum, eius dilationem libentissime tollerabat. Per hoc etiam significat, quod vinculum vitae eius erat sibi simpliciter onerosum & tedium: ait enim, Nunc dimittis. i. a malo dimitte. Et sic deprecatorie legitur. Legitur etiam indicatiue & assertiue. i. iam a malo dimittis, vel dimitte pro dimittes, cum a malo absolues. Insuper ait, Nunc dimittis, clausum erga stultum duplici: mundi videlicet & corporis: dimittis eum, qui vinculus est liberum a triplici vinculo, carnali, s. necessitatis, voluptatis & consuetudinis. Secundo vero commendat diuinam potentiam, cum dicit, Seruum tuum Domine. Psal. O Domine, quia ego seruus tuus & filius ancillae tuae. vnde profitendo se seruum suum, insinuat

seruitutis obiectionem dicendo, Domine, magnificat Dominum potestatis. Proinde Sap. 16. c. scriptum est: Tu es Domine, qui vitam & mortis habes potestatem & deducis ad portas mortis & reducis. Tertio autem commendat diuinam veritatem, cum addit, secundum verbum tuum. i. secundum veritatem tuae promissionis, quia veraciter promissionem implesti, sicut alibi propheta ait: Bonitatem fecisti cum seruo tuo Domine secundum verbum tuum. Et alibi, Et in verbum tuum super speraui. Et iterum, Viuifica me secundum verbum tuum.

De tribus iubilando magnificat & glorificat Christum natum. Cap. 2.

Secundo glorificat, & iubilando magnificat Christi humanitatem, seu Christum humanatum, & maxime de tribus, scilicet quod factus est primo visibilis, secundo paratus, tertio in salutem omnium propositus & expositus. Primo, quia factus est visibilis omnibus. s. intueri volentibus, quod in se completum iubilando cantat dicens: Quia viderunt oculi mei salutare tuum. Baruc. 3. c. In terris visus est & cum hominibus conuersatus est. Et Esa. 52. Videbunt omnes fines terrae salutare Dei nostri. Et Iob 33. de sancto Simeone prophetans ait, Videbit faciem eius in iubilo. Secundo, quia factus est paratus. s. in auxilium, quod notat, cum ait, Quod parasti. vnde Esa. 52. c. ait, Parauit Dominus brachium sanctum suum in oculis omnium gentium. Et paulo ante ait, Oculo ad oculum videbunt eum. Tertio in salutem omnium propositus & expositus, scilicet ut ab omnibus videatur. Et de hoc subiungit dicens, Ante faciem omnium populorum, ut mystice ostendatur, quod sicut sol oriens in mundo omnium oculis faciliter offertur & praesentatur, sic Deus Christum humanatum exhibuit vniuersis: ita quod solus nostrae culpae originalis & actualis defectus causa est, quod non omnes cognoscunt ipsum & eius lumina salutifera & radios gloriosos. Et de hoc quoque propheta ait: Notum fecit Dominus, salutare suum in conspectu gentium reuelauit iustitiam suam. Et Esa. 49. c. ait Dominus. Exaltabo ad populos signum. Ex his enim tribus exaggeratur in mentibus pijs cumulus gaudiorum fidei, spei & charitatis. Primo quidem gaudium fidei: quia Saluator visibilis factus est: ut quem non poterat homo videre in specie diuinitatis, videat & imaginetur in specie huma-

A humanitatis. proinde dicit, Quia viderunt oculi mei salutare tuum. Secundo vero gaudium spei est, quia in auxilium nostrum paratus est. vnde propheta ait: Dominus protector vitae meae, a quo trepidabo? Tertio gaudium charitatis, quia omnibus salus exposita est. Dicit enim, Quod parasti ante faciem omnium populorum, Esa. 49. Dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terrae.

De tribus nominibus, secundum, quae Christus humano generi profuit. Cap. 3.

Tertio vero iubilando laudat nostram utilitatem, quae ex triplici praerogativa nomine, quo Christum denominat, clarescere potest. Nominat quippe eum, salutare lumen & gloriam. In quo mystice demonstratur, quod ab ipso & in ipso & per ipsum est nostra saluatio, illuminatio, & iucundatio seu beatitudo: & possunt haec reduci ad tres actus hierarchicos, qui sunt purgatio, illuminatio & perfectio: vel ad tria Deo attributa. s. potentiam, sapientiam, & bonitatem. Comparat etiam eum, secundum tria praefata nomina, ad totam vniuersitatem humani generis: sic tamen, quod ut ostendat ibi esse vnitatem cum distinctione primo ponit vnitatem totam vniuersitatem hominum, cui quantum est ex parte Christi, est generalis sua salus, seu salutifera gratia & virtus oblata. Deinde distinguit eam in Gentes & Iudaeos: & hoc cum quadam distincta correspondentia secundi & tertij nominis Christi, s. luminis & gloriae, approprians gentibus lumen, & gloriam Israel. Ut autem haec distinctio ab vnitatem Christi non recedat, duos effectus, seu duas deriuationes & participationes ascribit lumini: scilicet illuminationem & gloriam, seu glorificationem. Vnde dicit Christum esse lumen ad reuelationem. i. ad illuminationem gentium, & gloriam. i. glorificationem plebis suae Israel. Praemittit autem gentes Israel, quia plenitudo gentium primo illuminanda erat antequam omnis Israel saluus fieret. Illuminationem vero gentibus appropriat, & gloriam Israel, quia sicut vltima forma praevalet primae dispositioni, sic prima conuersio gentium, secundum omnes proprietates statuum se habet ad finalem conuersionem Iudaeorum, sicut dispositio prima ad vltimam formam, & sicut fides ad suam explicitam intelligentiam: & sicut actiua ad contemplatiua, vel sicut mentalis actio seu mediocris contem-

platio ad supremam, quae cum Moise stat in vertice montis, & cum Paulo rapitur ad tertium coelum. lumen quippe proprie Christus est, qui gentibus necessarius erat, quae in tenebris infidelitatis gradiebantur, sicut & Esa. 9. c. praedictum erat. Populus. s. gentium, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam. Dicitur autem lumen, ut incarnata diuinitas denotetur. Differentia quippe est inter lucem & lumen. lux proprie est in fonte corporis gloriosi: lumen vero est claritas in perspicuo dyaphano luminis receptiuo, ut aere. Diuinitas ergo est lux in substantia sua, Dan. 2. c. Ipse reuelat profunda, & abscondita nouit in tenebris constituta, & lux cum eo est. lumen vero est in humana natura, de quo propheta inquit, In lumine tuo videbimus lumen. & alibi, Lucerna pedibus meis verbum tuum. i. filius tuus. Ait ergo ad reuelationem gentium. i. ut reuelatur oculis caecis gentium nulla spe aduentus Domini erectorum, quod notatur in reuelatione, per quam designat remotionem velaminis erroris necessariam ad susceptionem illustrationis debitae veritatis. Proinde 2. Cor. 3. c. loquens gentibus iam credentibus Apostolus ait: Nos vero omnes reuelata facie gloriam Domini speculantes in eadem imaginem transformamur a claritate in claritatem, tanquam a Deo spiritu. q. d. Iudaei adhuc velamen super oculos habent: Nos vero credentes reuelata facie, id est expedita mente, remoto velamine, Dei gloriam speculantes intransitiue. i. Deum gloriosum speculantes, quia videmus nunc per speculum in enigmate, ut dicitur. j. Cor. 13. in eandem imaginem, scilicet diuinam, quam speculamur. i. Dei conformitatem transformamur, scilicet a forma ignorantiae in formam lucidam veritatis. Nos dico euntes in claritatem iustificationis a claritate Moyse in claritatem Christi tanquam a Deo spiritu, s. ducti. Et iterum Esa. 9. c. ait. Habitabit in regione umbrae mortis lux orta est eis, secundum etiam, quod Esa. 40. prophetatum erat, Reuelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro pariter, quod os Domini locutum est. Aduertendum est etiam, quod illuminationem gentium vocat reuelationem eorum. Et hoc ex triplici causa. Primo. s. ut innuat quod non ex natura est, neque ex debito, neque de naturalibus, sed ex supernaturali & supernaturalibus. Talis enim illustratio proprie reuelatio nominatur. Secundo, ut ostendat quod velamen originalis cecitatis & superinductae idolatriae erat eis per hanc illuminationem

A nem frangendum & tollendū. Tertio, quia gentes non solum erant non videntes hoc lumen: sed etiam erant inuisē seu incognitę Dei notitię amatiuę. Reputabantur enim vt nihil, nec a Deo & suis cognosci poterāt, vt populus Dei, aut existens in numero fidelium eius. Et ideo reuelandi erant. i. de tenebroso & carnali statu in lucem adducēdi. Et sic illuminarentur non solum ad videre, sed etiam ad videri. Addit etiam, Et gloriam plebis tuę Israel. Hoc enim ideo dicit, quia Iudęi quodammodo habebant lumen in fide prophetarum & legum: sed tamen erāt in ignominia prauaricationis ipsius legis. Propterea indigebant gloria & honore virtutis. Propterea Ezech. 26. c. ait Dominus Tiro. Cum dederō gloriā in terram viuentium, in nihilum redigam te, & non eris, & requisita non inuenieris. Dicit etiam gloriam potius, quā glorificationem, vt simul significet fontale obiectum & causam glorificationis & ipsam glorificationem. Vocamus enim gloriam nostram id, de quo gloriamur, & etiam ipsam glorificationem nostram. vnde & vna de causis, quare gloriam appropriat Israeli est, quia potuerunt prę ceteris gloriari in Christo, tāquam de genere eorum & in eis & ex eis nato & tanquam spiritualius & expressius promisso & dato, sed in salutem omnium nato: Qui & salutare & lumen & gloria sempiterna, qui cum Patre & Spiritu sancto sit omnibus nobis per infinita sæcula sæculorum, Amen.

IN FESTO ASSUMPTIO- nis Gloriosę Virginis Marię.

Sermo Vndecimus, & vltimus.

Surge Domine in requiem tuam. *iii. Et arca sanctificationis tuę.* *Psalmus 131.* Sublimis ista dies & splendidior sole resurgas, sicut Ber. in quodā sermone ait: In qua Virgo regalis ad thronū Dei patris euehitur, & in ipsius Trinitatis sede reposita naturam etiam Angelicam sollicitat ad videndum. Tota conglomeratur Angelorum frequentia, vt videat reginam sedentem a dextris Domini virtutum in vestitu deaurato, in corpore immaculato, circumdata varietate, virtutum multiplicitate distinctam. hęc Bern. Sed quibus laudibus

seruitus hominum reginam efferet Angelorum? Quę praconia dilatat mortalium angustia, vel officia subministrat, cui celestia parent, & famulantur obsequio omnes cęlesti ciues? Quę feret encenia, quas laudes attentet humana penuria, cuius gloriā Angelicę mirantur & prædicant Potestates? Quibus dignam honoribus plausus hominum acclamabit in terris, quā spiritū agmina beatorum iugiter venerantur in cęlis? Non est profecto facultatis humanę Virginem gloriosam, vt meretur, efferre. Nobis sufficiat, qui votum gerimus obsequendi, talem credere tantamq; fateri, quantā nullus hominum valeat explicare. Sufficere forsitan potest & illi, cui summam id ipsum cedit ad gloriam, qđ hodie super Angelos anima & corpore exaltata omnium hominum & voces excellit & superat intellectū. Hęc igitur excellentissimam Assumptionem & exaltationem in spiritu Propheta contemplanans ad Dominum ait: Surge Domine in requiem tuam, tu & arca sanctificationis tuę. In quibus sacratissimis verbis gloriosę Virginis ostenditur triplex status. Primus amorosissimę inuitationis seu eleuationis, cum dicitur, Surge: secundus amorosissime obuiationis, cū additur, Domine in requiem tuam: tertius amorosissimę glorificationis, cum subinfertur, tu & arca sanctificationis tuę.

ARTICVLVS PRIMVS

Quomodo beata Virgo ad cęli gloriam fuit tripliciter inuitata, seu tripliciter eleuata.

Primus status beatę Virginis post tus a propheta est amorosissimę inuitationis, cum dicit, Surge. s. & veni ad gloriam sempiternā. Nam fuit a Deo ad cęli gloriam tripliciter inuitata, sicut supra, Sermo. 8. c. vlt. dictum est. Vel primus status, quę propheta de beata Virgine ponit, est amorosissimę eleuationis, quia Dominus Virgini inquit, Surge. Ad hanc quippe eleuationem exhortatur a filio, vt sibi dicere videatur illud Esa. 51. c. Eleuare, eleuare, consurge Hierusalē. profecto ipsa fuit Hierusalē, quę interpretatur visio pacis. Nam ipsa extitit tota pacifica & Dei visione mirabiliter illustrata. Bis ait, eleuare; & semel ait, consurge: vt eleuationem tam mentis, quā corporis in gloria designare ostendat: & vt ad sui similitudinem

A dinem a mortuis gloriosa resurgat. Sublimes eleuationes beata Virgo suscepit a filio. Primo, dum in hoc mundo viueret: Secundo, dum ad gloriam hinc transiret: Tertio, dum in throno glorię iuxta ipsum resideret. Et licet sint inexplicabiles omni lingue: tamen lingua scripturę sacrę hanc triplicem eleuationem nobis in Virgine insinuare conatur. Nam eleuatam eam ostēdit Primo, dum hic viueret in mundo eleuatione gratiosa: secundo, dum hinc transiret de mundo eleuatione gloriosa: tertio, dum sublimiter resideret in cęlo eleuatione fructuosa.

Quod triplici eleuatione virtutum eleuata fuit beata Virgo in presenti vita.

Cap. I.

Primo quippe eleuata fuit viuens in mundo eleuatione gratiosa, & hoc tripliciter. Primo in sanctitate, secundo in conuersatione: tertio in contemplatione. Primo per eminentiam sanctitatis supra munditiā virginum & Angelorum, secundo per excellentiam conuersationis supra obediētiam martyrum & confessorum, tertio per eminentiam contemplationis supra sapientiā prophetarum & Apostolorū. Hanc triplicem eleuationem mysticę ostendit nobis scriptura in eleuatione arce Noe, in eleuatione rotę, & in eleuatione Aquilę. Primo quippe eleuata fuit per eminentiam sanctitatis. proinde de Gen. 7. c. scriptum est: Multiplicatę sunt aquę. s. pp. exuberantię gratię sublimitatis & sanctitatis. Multiplicatio. n. aquarū in arca, denotat gratiarū plenitudinē in Maria. Ipsa est. n. fons ortorū & puteus aquarū viuentiū, vt scribitur Cant. 4. & ortus irriguus & fons aquarū, cuius non deficiunt aquę. Esa. 58. Hęc aut aquę eleuauerunt arcam, in qua saluatiū est vniuersum semē generationis electę in sublime a terra. i. ab omni terrenitate & amore infesto. dixit aut in sublime, quia ad hęc puritatē & munditiā nulla pura creatura ascendit, nec Angeli, nec virgines. Nā Angeli habent munditiā tantum in mente, virgines mente & carne: sed gloriosa Virgo Maria cum quadā vtriusq; perfectione super oēm creaturā eleuata est in sublime. Scđo vero eleuata fuit p excellentiā conuersationis designatā in eleuatione rotę, de qua Ezech. j. scrip. est. Apparuit rota super terrā iuxta animalia habens quatuor facies & aspectus rotarum & opus earum,

quasi visio maris. Et sequitur: Cum eleuentur animalia de terra, eleuabuntur simul & rotę. Et additur, Spiritus. n. vitę erat in rotis. Per illa quatuor animalia mysticę doctrina euangelica denotatur. Per rotā vero illā, quę quatuor facies habet, Virgo beata merito indicatur: quę quatuor virtutes habet, s. m. quas vita actiua regit, & omnimoda pfectione ad euangelicā cōformatur. Et quę hęc virtutes licet vniantur in gratia, distinguuntur tū in operatione sua: ideo pluraliter dicit, qđ rotę illę eleuantur, quia virtutes in ea fuerūt in summo pfectionis, tā ad agendū, qđ ad patiendū: Et hoc in tā incōprehensibilitate intellectui humano, vt merito dicatur, qđ aspectus rotarū, & opus earū, quasi visio maris. Nā inextimabiliter superauit oēm obediētiam & actionē martyrorū & confessorū: Nā in oibus fuit pondus difficultatis ad bonū, & pronitas ad ipsum malū. In Virgine beata nullū fuit omnino retardatiū. Proinde rota volubilis fuit, s. m. oēm Spiritus sancti nutum. Tertio autē eleuata fuit per excellentiā contemplationis. Et hęc designata fuit in eleuatione aquilę, de qua Iob 39. scrip. est: Nunquid ad præceptum tuū eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum suū? Quomodo. n. aquila ista super oēs aues fuerit eleuata, & omnes quoscunq; superauerit sapiētia, vide supra, Ser. 4. ar. j. c. 2. Hanc triplicem eleuationem exprimit Spiritus sanctus, Cāt. c. 6. vbi de Virgine ait: Quę est ista, quę progreditur quasi aurora cōsurgens. Et hoc in sanctitate. Pulchra vt luna, & hoc in conuersatione: electa vt sol, & hoc in contemplatione: terribilis vt castrorum acies ordinata, & hoc in omni prædictorum connexionē.

Quod ad triplicem dignitatem fuit beata Virgo eleuata ascendens in cœlum.

Cap. 2.

Secundo eleuata fuit transiens de mundo eleuatione gloriosa, & hoc ad culmen triplicis dignitatis: videlicet altissimę, latissimę, & firmissimę, vt sit virginis regnū altū, latum, & sempiternum. Quę tria in eleuatione diuinę magnificentię diuinę sedis & montis immobilis figurantur. Primo quippe eleuata est ad culmen dignitatis altissimę, vt sit regnum Virginis altum. Et de hoc propheta inquit: Eleuata est magnificentia tua super cęlos. Porro singularis magnificentia Dei fuit beata Virgo, quia

A quia in eius exaltatione plus magnificatur & etiam in eius humilitione, deuotione, gratiarum actione, & omnium bonorum Dei fruitione plus magnificat Dominum, quam ois creatura alia simul sumpta. Vnde merito eleuata dicitur super coelos. i. super Angelos vniuersos. Quia sicut filius Dei Iesus sedet ad dexteram maiestatis in excelsis, Hebr. j. c. Tāto melior Angelis effectus, quanto prae illis differentius nomen hereditauit. quod nomen profecto est, vt verè sit Deus per gratiam vniouis: Sic & mater Iesu tanto oibus Angelis melior est, quāto prae omnibus in dignitate maternali abundat.

B Secundo eleuata est ad culmen dignitatis latissimae, vt sit Virginis regnū latū, vt 2. Reg. 3. c. scrip. est. Quomodo iurauit Dñs Dauid, sic faciā cum eo, vt eleuetur thronus eius sup Iudā & Hierusalē à Dan vsq; Bersabee. Thronus iste, in quo sedet & requiescit Dauid, manu fortis, & vultu desiderabilis Iesus Dei filius, fuit gloriosa Virgo Maria, quae eleuata fuit ad latitudinem regni, vt de ea dici possit, qd nō solū dñatur à Dan vsq; Bersabee, sed dñatur a mari gratiae vsq; ad mare gloriae, & a flumine influxuū diuinorū vsq; ad terminos orbis terrarū super oēm creaturā regnans. Sed de magnitudine regni eius plenius dictū est supra, sermone 3. ar. 2. & 3. & quasi per totum sermonē.

C Tertio eleuata est ad culmen dignitatis firmissimae. Proinde Esa. 2. c. scrip. est: Erit in nouissimis diebus preparatus mons domus Dñi in vertice montiū, & eleuabitur super oēs colles. Mons iste, in quo beneplacitum est Deo habitare in eo: & de quo abscissus lapis sine manibus, est gloriosa Virgo, de qua sine humano opere natus est Christus Iesus, lapis angularis, q repleuit vniuersam terrā. Hic mons eleuatus est super colles: quia Virginis altitudo, sicut dictū est, sublimissima est super summos, & latissima sup cunctos: & firmissima & inconcussa, vt moueri non possit stabilitas montis, quandiu durat firmitas lapidis, nec regnū matris quandiu durat imperiū prolis, de cuius imperio, Dan. 7. scriptum est: Potestas eius, potestas aeterna, quae non auferetur: & regnū eius, quod nō corrumpetur. Hec triplex eleuatio Virginis in premio Esa. 6. c. simul preuisa fuit, vbi ait: Vidi Dñm sedentem super soliu: quia immobiliter requieuit super Virginem gloriosam Mariam ratione dignitatis firmissimae. Solium inquam excelsum & eleuatum ratione dignitatis altissimae: & plena erat omnis terra maiestate eius rōne

dignitatis latissimae. Bern. etiam ait: Neque in mūdo dignior locus fuit virginalis vteri templo, quo Maria Dei filiū suscepit. Neq; in caelo sublimior regali folio, quo Mariae Mariae filius sublimauit. Et exclamans quodam in sermone ait: O venter capacior coelis, diffusior terris, latior elementis, qui illū continere valuit, quem totus mundus comprehendere non potuit, & qui tribus digitis molem terrae appendit.

Quod triplex patrocinium praestat nobis beata Virgo nunc regnans in caelo.

Cap. 3.

Tertio eleuata fuit beata Virgo sublimiter residens in caelo. s. eleuatione fructuosa: quia dū residet iuxta filiū, tria militanti ecclesiae patrocinia praestat. Primo dirigit, secundo protegit, tertio irrorat, siue rigat. Nā dirigit expediēdo viā, protegit repellendo pugnam, irrigat impetrando gratiam, vnde & verè dicere potest illud Eccles. 24. c. In me omnis gratia vitae & veritatis: in me omnis spes vitae & virtutis. haec eleuatio figurata fuit in triplici figura. Primo in figura virgē, secundo in figura Arcae Moysayca, tertio in figura nebulae. Primo quippe, quia dirigit, figurata fuit in figura virgē. Exo. 9. c. vbi scriptum est, qd Dñs ait Moysi: Eleua virgā tuā, & extende manum tuam super mare, & diuide illud vt gradientur filij Israel in medio maris p vicum. Hae profecto virga, ad cuius eleuationē preparatur via populo Dei, est gloriosa Virgo Maria, cuius patrocinio omnis penè amaritudo Dei populo dulcoratur. Proinde Bernar. ait: O quisquis te intelligis in huius seculi profluuio magis inter procellas & tempestates fluctuare, quā ambulare: ne auertas oculos a fulgore huius syderis, si non vis submergi procellis. Et iterum: Si criminum immanitate turbatus, si conscientiae scditate confusus, si iudicij horrore perterritus, si baratro desperationis abortus es, Mariam cogita, Mariam inuoca, non recedat a corde, non recedat ab ore. Nam ipsam cogitans, non erras: ipsam rogans, nō desperas: ipsam sequens, non deuias: Ipsa tenente, non corruis: ipsa protegente, non metuis: ipsa duce, non fatigaris: ipsa propitiā, peruenis: & sic in temetipso experiri poteris, quā merito dictū sit, Et nomen Virginis Mariae, id est maris stella. Secundo vero, quia protegit, figurata est in figura arcae Moysayca, de qua Num. 10. in fine scriptū est:

A est: Cum eleuaretur arca, dicebat Moyses, Surge Domine & dissipentur inimici tui, & fugiant qui oderant te a facie tua, vt misticè innuatur, qd quando eleuata fuit Virgo gloriosa ad caelestia regna deomonis potētia imminuta est & dissipata. vnde pro illa dici potest illud, Eccles. 24. cap. superborum & sublimium colla propria virtute calcaui. Tertio vero, quia irrigat, figurata fuit in figura nebulae, de qua Iob 58. scriptum est: Nunquid eleuabis in nebulam vocem tuā, & impetus aquarum operiet te? Vox in nebula eleuata est, gratia per orationem Virginis impetrata: ad quam sequitur impetus aquarum, quia per ipsam impetratur influētia gratiarum atque remissio peccatorum. Vnde Eccles. 43. cap. scriptum est: Medicina omnium in festinatione nebulae: hoc est in festina assumptione Virginis benedictae: quia omnes, qui volunt, participes fiunt gratiae suae. proinde Bernar. ait: Maria omnibus anima facta est sapientibus & insipientibus, copiosissima charitate debitricem se fecit omnibus, misericordiae sinum aperit, ac de plenitudine eius accipiunt vniuersi. Praedicta triplex efficacia virginalis patrocinij designatur simul in eleuatione nubis, de qua Nume. 10. cap. scriptum est: Eleuata est nubes de tabernaculo scderis, profectoque sunt filij Israel per turmas suas. Nam de hac legitur Exo. 14. cap. qd populum deducebat quantum ad primum, defendebat quantum ad secundum, & obumbrabat quantum ad tertium. Nam aliquando praecedebat, aliquando sequebatur, aliquando superferebatur, vt misticè patrocinia multiplicia beatae Virginis indidentur erga populum electorum & omnium christianorum.

ARTICVLVS SECVNDVS.

D Quomodo tota beata Trinitas cum omni caelesti curia, obuiam venit beatae Virgini ascendenti in caelum.

Secundus status gloriosae Virginis Mariae positus a propheta est amorosissimae obuiationis, ita qd verbum Propheetae fit vox vna omnium Beatorum iubilationum, exultantium & applaudentium atque exhortatum Dominum ire obuiam suae benedictae matri, ac dicentium, Domine in requiem tuam, scilicet obuiam vade tu cum omni exercitu beatorum. Vocant enim beatam Virginem, requiem Christi: non tamen quia in ea nouem mensibus requieuit:

verum etiam quia plus per quietum amorem requieuit in ea, quā in tota alia rationali creatura, sicut Eccles. 24. ipsa beata Virgo testatur dicens: Et qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo. O quis exprimere posset caelestis curiae iucunditatem atque solennitatem, quando surrexit Rex gloriosus Iesus festinus & letus, & regali decore laureatus, & totam beatorum ciuitatem commouit, vt omnes caeli ciues occurrent Virgini matri ascendenti. Tunc quippe impletum fuit, quod 2. Reg. 6. de Dauid dictum est, quod adduxit arcam Domini cum gaudio, & erat cum Dauid septē chori, scilicet spirituum beatorum, prophetarum, Apostolorum, qui iam transierant, martyrum, confessorum atque virginū, vt impleatur in Virgine gloriosa, quod Eccles. 24. scriptum est: In plenitudine Sāctorum detentio mea. O solennitas gloriosa: o iubilus inexpressibilis, qui nec exprimi potest, nec taceri: dum Dauid & omnis Israel deducunt in iubilo arcam federis, id est Virginem gloriosam. Hoc misticè figuratum fuit. 3. Reg. 2. vbi scriptum est, quod surrexit Rex Salomon in occursum maris suae & adorauit eam: vel secundum Iosephum, & amplexatus est eam, & sedet super tronum suum: positusq; est tronus matri Regis, quae sedet ad dexteram eius. vbi contemplare mirificam obuiationem, quia surrexit Salomon in occursum matris suae. Mirificam adorationem, quia adorauit eam. Altissimam sublimationem, quia positus est thronus matri Regis. Immediatissimam coniunctionem, quia sedit ad dexteram eius. Surrexit igitur gloriosus Iesus in occursum suae dulcissimae matris. Proinde quo ad hoc, sicut Bernar. ait: Hae assumptionis Virginis aliquot excellentius habet ascensione filij Dei. scilicet quo ad triumphalem occursum, quia filio Dei soli Angeli occurrere potuerunt: matri autem ascendenti occurrit ipse Iesus cum tota caelesti curia beatorū, tam Angelorum, quā iustorum: solenniterque euexit eam ad beatam consistorium sessionis. Non tantum autem Dominus Iesus homo laureatus, corpore glorificato, sed & ipse rex Deus trinus & vnus dici potest sacratissimae Virgini triumphaliter occurrisse: non tamen motu locali, sed complacentia fauorabili, & glorificationis influenza principali.

Quo-

A *Quomodo caelestis pater venit obviam beatae Virgini ascendenti in caelum.*

Cap. 1.

Primo enim pater per quandam appropriationem occurrit beatae Virgini & amplexatur sponfam castissimae dilectionis, singularissimae fecundationis, sollicitissimae educationis: quae singulari munditia virginitatis, & amplius profundissima abisso humilitatis placuit altissimo patri, cui & filium suum unigenitum dedit, quem de suis castissimis visceribus coepit & peperit & diligentissimè enutrit. Hanc ergo sponfam coram tota caelesti curia aeternus pater dulcissimè amplexatur & recognoscit matrem unigeniti filij sui. proinde in persona patris, Esa. 40. c. ait: Domum maiestatis meae glorificabo. Vnde ab ipso recepit fontalem fecunditatem ad omnes generandos electos: & etiam ipsos Angelos in aliquo gustu & gradu & experientia diuinorum. Cum etiam ab ipso exordio creationis & glorificationis eorum praeviderint eam futuram matrem Dei, & per consequens super omnem rationalem creaturam in caelesti gloria exaltandam, sicut supra sermone 9. arti. 2. & c. 3. aliquid tactum est: sed plenius de hoc agitur in Quadragesimali de Christiana Religione, sermone 60. artic. 2. c. 3. Igitur ipsa Virgo ex hoc habet a patre rationem primitatis & sublimitatis regalis & imperialis super omnem creatam naturam.

Quomodo beatae Virgini ascendenti in caelum occurrit ei filius gloriosus.

Cap. 2.

Secundo autem occurrit ei ipse filius in suae gloria maiestatis, omnibus manifestans hanc esse verissimam genitricem suam, quae ipsum concepit, peperit & nutruit, atque in assumpta natura fideliter sociavit. Proinde reuerentia filiali, sicut praetactum est in c. praecedenti, ut matrem dignissimam eam dicitur adorasse. O bone Iesu, omnipotens aeternae Deum: quid est, quod mulierem adoras? volo inquit, eam merito adorare, quia duo efficiunt eam adorandam. Primum est ratio maternitatis, secundum est meritum humilitatis. Nam in ea fuit maternitas singularis & humilitas incomparabilis. Primo quippe adorat Dominus Iesus matrem ratione maternitatis. Non utique qualemcumque matrem, sed singularis sufficientiae, singula-

ris magnificentiae & singularis diligentiae. Primo inquam singularis sufficientiae, quia sine virili semine sola ex Spiritu sancto concepit. Secundo singularis magnificentiae: quia nulla, praeter ipsam, Deum genuit: nulla post partum virgo permansit. Tertio singularis diligentiae: quia nulla unquam mater tantum dilexit & sollicitata pro filio fuit: imò nec oes aliae simul sumptae. Sicut ergo in ipso conceptu nullum habuit socium, sic in isto honore nullum habebit consortium. Et sicut in tali filio nullam habuit parē, ita & in hoc honore nullam habebit consimilem. Et sicut in praecordiali sollicitudine nullam habuit comparabilem, ita & in gloria nullam habebit creaturam aequalem. Secundo autem adorat Iesus matrem ratione abyssalis humilitatis: Nam, ut dicitur Lu. 14. Qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Et quia in humilitate non habuit creaturam similem; ideo in exaltatione non habebit consortem. Est quippe triplex modus praemiandi virtutes: primus per euacuationem, secundus per completionem, tertius per oppositionem. Primus autem est per euacuationem, ut in fide & spe: quibus euacuatis succedit visio fidei & tentio spei. Secundus per completionem, ut in charitate & in pluribus virtutibus cardinalibus, quibus addetur completio absque defectu. Tertius est per oppositionem, sicut in paupertate & esurie, & luctu, atque humilitate, quibus Deus tria opposita repromittit. Nam, ut ipse testatur Mat. 5. c. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum: Beati, qui esuriunt & sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur: Beati, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Et de humilitate supra Dominus Lu. 14. ait: Qui se humiliat, exaltabitur. Vide igitur, quomodo in Virgine benedicta ipsius humilitas & diuina bonitas quadam pia oppositione contendant. Maria se humiliat, & Deus eam exaltat. Maria non solum se humiliat, sed in humilitate sub omni rationali creatura se abissat: & Deus eam non solum exaltat, sed super omnem est Angelicam creaturam magnificat. Mariam Dominum in aeterna magnificat: & sublimis Deus eam, ut suam reuerentissimam matrem reuerenter adorat: & ad eam honore inextimabili corporaliter se inclinat. O stupendum prodigium & inaudita altitudinis fastigium, ut a muliere Dei filius quodammodo recognoscere videatur suum esse humanum. Quid non debuit Virgini concedere, quam tantum voluit honorare? Profecto isto respectu honoris non respiceret Dei filius milesies mille millia Seraphin, & infinites infinitos: sed nec ipsi in simul omnes possent vere

A vere Deum diligere, & vere ipso frui, ut filio uteri sui, sicut facit Virgo & mater. hoc siquidem summo gradu inter purae creaturae gradus, omnes summi Seraphici in Virgine sublimantur, qui in quantum sunt idem, quod Virgo in ipsa & per ipsam diligunt & fruuntur Dei filio, ut ipsorum filio naturali & inextimabili Dei dilectione facti filio creaturae. Sicut autem haec litera, adoravit eam, describit honorem, qui debetur matri a filio: ita litera Iosephi, Amplexatus est eam: praetendit amorem, qui debetur ipsi a sponso. Tunc enim beatissima Virgo, quasi altera Hester de triclinio foeminarum. i. de ecclesia militante, adducta est per totam militiam caelestis exercitus ad cubiculum Assueri. s. summi Dei: ita ut illi conveniat propheticum illud: Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me. Quod hodie vere fuit completum, quando omnes caelici ciues viderunt eam ascendentem, & delicijs diuinorum amplexuum affluentem, innixam super delictum suum. Porro sibi soli & filio suo notae sunt in plenitudine delicti amplexuum mutuorum, quod eundem habet filium, atque sponsum: licet possimus, si volumus per appropriationem tribuere sponsalium patri.

Quomodo beatae Virgini gloriose occurrit Spiritus sanctus. Cap. 3.

Tertio insuper occurrit Virgini gloriose ipse Spiritus sanctus recognoscens fornacem sui amoris, & officinam suae stupendae operationis, in qua, & de qua fabricatum est corpus mundissimum filio Dei, & noua infusa anima ambo simul itaquam unam naturam humanam, integram & perfectam in persona filij Dei uniuert. Ostendit autem Spiritus sanctus electis expresse, quod in hac officina & per eam fabricaretur quicquid in gratia mirificum operatur, & quod in hac totum ignem operationis reclusit, quam unquam dare disposuit creaturae rationali. Sic igitur tota Trinitas univormi & voluntate concordie hanc inextimabilem Virginem ostendit esse suam sponfam incommunicabilis charitatis, caeli Reginam inattingibilis dignitatis, mundi Dominam imparticipabilis potestatis, electorum omnium genitricem piam inextinguibilis pietatis. Omnium Dei hostium conculcetricem triumphalissimam insuperabilis strenuitatis, omnium caelestium thesaurorum dispen-

satricem largissimam pro sua complacentia voluntatis. De tanto honore & gloria Virgini gloriose ascendenti impenso caelestes ciues spiritus admirantur: & dicunt illud Cant. 8. Quae est ista, quae ascendit de deserto delicijs affluens, innixa super dilectum suum? Vbi primo admirantur excellentiam personalem, quae tota fuit exemplum religionis, quae est ista? Secundo gratiam singularem, quae tota fuit profectus deuotionis, quae ascendit. Semper enim ascendebat, dum vixit. Tertio magnificentiam uniuersalem, quae ipsa fuit honor humanae conditionis, de deserto. Hoc quippe mirificum fuit, quod de humano genere a gratia derelicto talis Virgo ascendere posset. Quarto opulentiam Virginalem, quantum ad fructum subuentionis pro se & filijs, delicijs affluens. Quinto gloriam incoicabilem propter vinculum coniunctionis, quia innixa super dilectum suum. Super hunc namque secundum Bernardum. innititur mater illa felicitior & in aureo reclinatorio diuinae maiestatis recumbens inter sponsi, imo filij sui brachia requiescit. O quanta dignitas, quam specialis gloria innixi super illum, quae reuerentur Angelice potestates: hoc quippe fuit, quod maxime fecit Angelos admirari. Gaudent igitur & latantur Angeli, cum beata Virgo anima & corpore ingreditur empyreum caelum: quia vident Reginam caeli hodie primo in curia paradisi. Iam. n. maiori federe coniunguntur hominibus: quia & si vidissent hominem Deum in ascensione sublimatum, nunquam tamen hominem purum omni alteri creaturae praepositum. Latatur quoque tota caelestis curia, quia post ingressum illius diuini corporis Iesu, cum quo forte animae Sanctorum, & glorificata corpora ascenderunt, nullum in regio corpore praeter Virginem viderant ascendisse. Quilibet caelicus ordo latatur, quia in beata Virgine reperit aliquid gloriae speciale.

ARTICVLVS TERTIVS

De triplici gloriose ornatu, quo fulget beata Virgo in gloria paradisi.

Tertius gloriose Virginis status, quae ipse Propheta tagit, est amorosissime glorificationis, seu exultationis, quia subdit: Tu & arca sanctificationis tuae. Quae & alibi apertius declarat dicens, Assit Regina a dextris tuis. Nam sicut benedictus Iesus sedet a dextris patris. i. in potioribus bonis paternis: Sic ista Virgo gloriose in potioribus

S. Bern. de Senis, Sermo in Assumptione Virginis 3.

I bonis

A bonis filij sui Iesu, iuxta ipsum in throno sublimata cōsedit. Vocat enim Virginem arcā: Arca autem dicitur ab arcendo, eo quod arceat & prohibeat visum. Sic & beata Virgo arcuit per nouem menses filium Dei in vtero suo. Et addit, sanctificationis tuę: quia eā sanctificauit: maxime quando nouem mensibus in vtero suo permansit. Nam & alibi idem inquit: Sanctificauit tabernaculum suum altissimus. Ait ergo: Tu & arca sanctificationis tuę. s. estis super oēs creaturas in gratia sublimati. De hoc tertio glorioso statu amorosissimę glorificationis seu exaltationis Virginis benedictę possumus tripliciter loqui. Primo vt in tribus gloriatio & exaltatio Virginis gloriosę notificetur; quę plene ostendunt immensam altitudinē beatitudinis eius. Primum est capacitas, secundum est vnitas, tertium est largitas. De quibus plenius dictum est in Quadragesimali, de Christiana religione, sermone 61. art. 2. & c. 9. & 10. Secundo modo & plenius sumi potest secundus & tertius articulus octauis sermonis: in quibus plenius ostēditur, quanta gloria fulgeat in paradiso beata Virgo Maria. Tertio quoque modo etiam dici potest, quod hoc stupendum prodigiū, scilicet quod mulier sic diuinę glorię sociatur, Io. Apoc. 12. c. scribit dicens: Signū magnum apparuit in cœlo: mulier amicta sole, & luna sub pedibus ei⁹, & in capite eius corona stellarum 12. Quod misterium aliter potest exponi, quam supra exponatur, sermone 8. In quo misterio ostenditur beata Virgo primo sole adornata, secundo luna honorata, tertio stellis coronata: vt sol sit sibi vestimentum, luna tapetium, & stellę capitibus ornamentum, vt sic regio decore in regno cœlorum præfulgeat gloriosa.

D Per septem rationes ostenditur, quod beata Virgo in anima & corpore regnat in gloria paradisi.

Cap. I.

Rimo ostenditur sole adornata, non solum propter splendorē diuinitatis in eius mente, quę menti Virginis super omnem creaturā respēdit: nec solum, quia Christi hoīs super oēm creaturam ornata fuit, sicut ipsi⁹ dignissima mater, qui verus est sol: sed etiā quia splendor aię & corporis excellentissimę Virginis gloriosę respēdit. Et licet de hoc quandoq; fuerit dubitatu, & de hoc

beatus Hiero. satis ambigue loquatur: tamē moderno tempore pie ab oībus creditur & firmatur. Hoc quidem Augu. vñ afferere in libello, seu sermone, quem de Assumptione confecit. & licet de hoc auctoritas sacrę scripturę non reperiatur expressa, non tamen scripturę repugnat sacrę, sed ei potius consonat & concordat, ac etiam multiplex ratio efficacissime persuadet. Nam secundum Augu. nullus dubitat, quod Iesus hoc potuit. Minus profecto dubitare debet, q̄ ipse voluit: quia hoc filialem reuerentiam decuit. Quod autem beata Virgo tam corpore, quam anima gloriosa regnet in cœlis, ostenditur septemplex ratione. Primo propter vnitatem, secundo propter incorruptibilitatem, tertio propter honorabilitatem, quarto propter dignitatem, quinto propter conformitatem, sexto propter æquitatem, septimo propter integritatem. Prima ratio est propter vnitatem. s. substantiæ carnis in matre & prole. Cum enim ex carne matris decidat naturaliter caro prolis, eadē vtriusque est profecto substantia carnis. Ergo a generali sententia mortis, quamuis Christus Dei filius nō exemerit matrem: quia ab illa nullus, nec ipse voluit esse alienus, ac p̄ hoc mortuus est filius, mortua est & mater. Attamen sicut caro prolis corrupta nō fuit, Psal. Nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. sic nec debuit corrumpi, seu incinerari, seu in puluerem redigi sanctissima caro matris, vnde caro filij assumpta est. Ergo caro animæ est reunita, & beata Virgo Maria simul in anima & corpore glorificata. Secundo propter incorruptibilitatem. Multiplex quippe sententia lata fuit in muliere prima contra alias mulieres. Vnde Gen. 3. c. Dominus ait: Multiplicabo erumnas tuas, & conceptus tuos, in dolore paries filios, & sub viri potestate eris. Maria quippe erumnas multiplicauit: quando, vt dicitur Lu. 2. cap. animam eius in passione filij doloris gladius pertransiuit: sed conceptus non multiplicauit, nec sub viri potestate fuit, quia nec sub viri potestate deguit, quę integerrimis visceribus & virginittatis integritate permanente de Spiritu sancto concepit, quem quia sine peccati colluione, & virilis ammixtionis detrimento suscepit, sine dolore peperit, & sine integritatis violatione integra virginittatis pudore permansit. Quia vero potuit & voluit matrem ab integritatis corruptione, & pudoris violatione in conceptu, & partu vltra sententiam latam contra quaslibet

A bet mulieres seruare immunem: potuit & velle decuit seruare: a corruptione resolutionis & incinerationis præter, immo vltra generalem conditionem humanę naturę. Sic ergo dicimus, matrem Domini humanę mortis mortalitatem subijisse, vt tamen mortis nexibus non potuerit detineri, per quam sine corruptione Dominus voluit concipi, atque nasci. Tertio propter honorabilitatem, hoc est vt conseruaret honorem matris. Exo. quidem 20. cap. scriptum est: Honora patrem tuum & matrem tuam. Si ergo Christus non venit soluere legem, sed adimplere, vt dicitur Matt. 5. c. quemadmodum vt potuit, patrem honorauit, sicut dicitur Ioan. 8. c. Ego honorifico patrem meum: ita debuit matrem quomodo potuit, honorare. Si ergo opprobrium humanę conditionis & vituperium est putredo & vermis: sicut ab isto opprobrio ipse extitit alienus: ita matrem debuit conseruare immunem, cum eadem sit caro matris & prolis. Sicut igitur in vita eam gratia conceptus & partus præ cæteris honorauit: ita indubitanter sentendum est in morte eam speciali gratia honorasse. Quarto propter dignitatem & sanctitatem. Tanta enim fuit Marię dignitas, atq; sanctitas, vt mereretur esse mater Sancti Sanctorum Dei. Sicut autem filius est Sanctus Sanctorum: ita constat quod mater, quę ipsum portauit, est Sancta Sanctorum, in qua erat ille preciosus thesaurus tabernaculum Dei, thronus Dei, atque thalamus Dei. Tantam autem sanctitatem, tantam dignitatem nulla corruptio putredinis debet sequi, nulla resolutionis incineratio. Nullo igitur modo dignum videtur, aut consonum rationi, quod illud sacratissimum corpus, de quo Christus carnem suscepit, & in quo personam diuinam naturę humanę vnuit: vt verbum caro fieret, & post vermes puluis abiectus efficeretur. Quinto propter conformitatem, s. matris & prolis. Mater enim filio suo perfecte conformis fuit, & præcipua imitatrix. Si ergo Ioan. 12. c. ipse ait: Si quis mihi ministrat, me sequatur: & vbi sum ego, illic & minister meus erit. Maria quippe Christi præcipua imitatrix: non tantum gressibus pedum, sed etiam pro reuerentia ipsum Dominum secuta est affectu pietatis, fidei, religionis, & amore ardentissimę charitatis, vt nunquam ab eius fide, atque dilectione auelli potuerit, quem de Spiritu

sancto Angelo nunciante concepisse se nouit. Nam ipsum concepit, ipsum peperit, lactauit, baiulauit, a facie Herodis abscondit: ergo esse non debuit, nisi vbi est Christus. Et non tantum quomodo alij Sancti sunt, sed quãdam speciali prærogatiua. Quoniam, sicut Matt. 16. cap. scriptum est: ipse reddet vniciquę iuxta opera sua. Si igitur omnium Sanctorum mors preciosa est: mors Marię est preciosissima, quam tanta concomitata est gratia. Si igitur in vita Marię præ omnibus donata est gratia, in morte profecto minuenda non est, sed vbi Christus filius Dei regnat mente & corpore collocata est. Rursus si Maria Christo conformissima fuit tanquam mater in puritate, & in nobilitate, seu in regia dignitate: profecto non debet mater a filio, Regina a Rege, non tantum mentaliter, sed nec corporaliter separari. Ergo Maria mater Christi, Regina cœli, vna cum ipso debuit glorificata in anima & corpore in cœlestibus collocari. Sexto propter æquitatem, vt enim Ambrosius ait, Christus Dominus noster vtrunque sexum sanaturus aduenit. Proinde virum suscepit, natum tamen ex muliere. Perfecta autem curatio, atque perfecta liberatio in resurrectione manifestatur: ergo resurrectio in vtroque sexu manifestari debuit in testimonium perfectę curationis. Sicut igitur quantum ad virilem sexum manifestata est, & in Christo apparuit: ita & in foemina debuit apparere. In nulla autem alia foemina manifestari congruentius potuit, vel debuit, atq; decuit, quam in dulcissima matre Christi, quę in vita libera extitit ab omni corruptione. Et hoc est, quod Propheta in persona Domini ait, Thronus eius sicut sol in cōspectu meo, & sicut luna perfecta in æternum, & testis in cœlo fidelis. Thronus siquidem Dei filij mater illius est, quę in conspectu eius, sicut sol fulgens est, quantum ad gloriam animæ. Et sicut luna perfecta in æternum, quantum ad gloriam corporis sine defectu: proinde glorię resurrectionis fidelis est testis. Septimo propter integritatem, hoc est propter beatitudinis complementum. Nam, vt ait Aug. super Gen. ad literam, & Bernar. de diligendo Deum: propter appetitum administrandi corpus animæ retardantur, ne totaliter serantur in Deum, alias in d. summum bonillium, excepta sola anima Christi, quę vnita erat verbo vnitate personæ, quę propter personale vnionem in nullo retardabat, aut pa-

A tiebatur gloriae detrimentum. Cum igitur complementum gloriae sit in reassumptione secundae solae, inconueniens & indecens esse videtur, quod mater Dei, Regina coeli ali-quod detrimentum gloriae patiebatur. Ergo necesse fuit, ut corpus, licet propter conditionem carnis anima fuerit a corpore separata: tamen una cum corpore postmodum extitit glorificata. In eodem quoque libro adducit Augustinus exempla scripturae sacrae: ait. Nam diuina voluntas inter crepantes ignes non solum corpora trium puerorum illesa, sed etiam vestimenta seruauit inusta, Dan. 3. Cur ergo non efficiat in matre propria, quod fecit in aliena? Seruauit Ionam in ventre Ceti incorruptum praeter naturae solitum cursum, Ionae 2. c. & matrem praeter naturam non seruauit incorruptam. Seruatus est Daniel in arctissimo, seu intemperatissimo lacu leonum, Dan. 14. Cur ergo non est seruanda Maria tantis dotata meritis dignitatu? Huic accedit quasi sensibile experimentum: Nam Hier. ait: Licet in medio vallis Iosaphat corpus eius fuerit tumulatum: tamen ibi non fuit inuentum, nec a quibus personis, aut quo translatum fuerit, inuenitur. Si igitur corpora aliorum Sanctorum, & reliquias, quae latebant Deus reuelauit, ut patet de beato Stephano, de beato Geruasio & Prothasio, & multis alijs, sicut historiae tradunt: illas sacras reliquias & sanctissimum corpus, ut eis debita impenderetur reuerentia & honor exhiberetur, Dominus non reuelasset? Signum est igitur & argumentum, quod nusquam remansit in terris: sed iam resuscitatum, atque glorificatum illi purissimae animae in caelis est inseparabiliter reunitum. Nec cuiquam mirum videri debet, aut a quoquam inconueniens reputari: si eam quae in vita omnem supergressa naturae legem excessit creaturam Angelicam & humanam, in morte quoque naturae mortalis legibus non potuit detineri. Quanto autem spatium temporis interiecto post animae separationem corpus eius animae fuerit reunitum atque glorificatum, arbitror scire neminem, nisi fortassis a Deo fuerit reuelatum. Traditur tamen, quauis omnino non sit authenticum, quod cuidam sanctae mulieri extitit reuelatum, quod beata Virgo secundo anno post ascensionem Domini, & tanto amplius, quantum est ab ascensione Domini usque, ad medium Augusti, quando eius assumptio celebratur, a corpore emigravit: tandem post 40. dies, hoc est 5. Kalen. Octob. ca-ro illa & corpus illibatam Angelica condi-

tum diligentia resuscitatum est, & gloriosae anime reunitum. Et sic gloriosa Virgo & mater in anima simul & corpore glorificata in caelis assumpta est, & ad filij dexteram collocata. Digne igitur de illa intelligi potest illud Prouer. 11. Mulier gloriosa inuenit gloriam. Item in anima, quam in corpore glorioso. Merito ergo dicitur: Amicta sole, quia gloriosa est in quadruplici dote designata in sole: habet. n. sol primo claritatem, seu luciditatem: secundo subtilitatem: tertio impassibilitatem: quarto agilitatem. Et has quatuor dotes, tanquam sol, habet beata Virgo in suo corpore glorioso. Aduertendum est tamen, quod secundum Alex. de Ales in 3. prima dos. i. claritas, est principalis & ad eam ceterae consequuntur. Primo. n. ad ipsam consequitur subtilitas. Vnde lux per naturam habet subtilitatem ad corpora penetrandum, & maxime quae transparentia sunt, sicut in vitro patet, & in lapide crystallino, quae penetrantur a luce. Secundo vero ad ipsam consequitur agilitas ipsa. Vnde motus & mutatio eius quasi subita est. Tertio autem ad ipsam consequitur impassibilitas. Vnde nullum ab alijs patitur inquinamentum. Quia igitur claritas omnes alias ponit proprietates, quae sunt corporum Beatorum: & nulla ponit alias omnes. Ideo conuenienter per claritatem fit ostensio glorificationis corporis gloriosi. s. quantum ad eius glorificationem. proinde Dominus, Matt. 13. Gloriam gloriosi corporis ostendere volens non multiplicat verba, sed eam integre, totaliter, & perfecte demonstrat per claritatem cum ait: Fulgebunt iusti, sicut sol, in regno patris eorum. Haec ille. Secundum tamen Richar. de media villa in quarto, distinctio. 9. Non sunt eiusdem speciei lux elementaris, & lux corporis coelestialis: sed lux elementaris, quasi quaedam illius imitatio est: quemadmodum lux spiritualis animae non est eiusdem speciei cum luce spirituali supernae gloriae, sed quaedam imitatio eius. Similiter lux solaris non est eiusdem speciei cum luce corporis gloriosi, sed est illius similitudo: & imitatio quaedam. Et hoc est in quolibet corpore glorioso. Sed lux corporis gloriosae Virginis maior est, quam futura sint omnia corpora Beatorum simul sumpta, dempto glorioso corpore Iesu Christi. Aduertendum est autem, quod secundum Dionys. ad Dioscorum: Beatitudo non erit corporum, sed ab animabus redundat in corpora. Fit autem hoc modo. Primo enim intellectui propter meritum fi-

A dei datur visio Dei. i. infallibilis veritatis, sicut 1. Corin. 13. c. Apostolus ait: Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem. Sed quia spiritus illustratus, atque glorificatus erit in visione lucis aeternae, ideo claritatem suo corpori ministrabit: quia fulgebunt iusti, sicut sol, sicut praedictum est. Secundo vero propter meritum spei memoriae dabitur tertio, seu possessio in patria inamissibilis dignitatis. de hoc Apostolus 1. Corin. 9. c. ait: Sic currite ut comprehendatis. sed quia tentione & possessione impassibilis Dei humanus spiritus omnino impassibilis factus erit: ideo corpori suo tam intra, quam extra omnimodam impassibilitatem praestabit. vnde 1. Corin. 15. c. Apost. ait: Seminatur corpus in corruptione, resurget in incorruptione. Tertio autem voluntati propter meritum viaticae charitatis dabitur dilectio, seu fructio in spiritu. s. in fastidibilis bonitatis. vñ Iob 22. c. ait, Tunc super omnipotentem delictijs affluens. Sed quia dilectione, ac dilectione diuini spiritus voluntas erit summe spiritualis effecta: ideo correspondentem subtilitatem, & spiritualitatem corpori suo impartietur. Vnde 1. Corin. 15. c. Apostolus ait, Seminatur in infirmitate, resurget in virtute. ecce subtilitas. Quarto autem, quia ex diuina visione, fructione, atque possessione spiritus promptus erit ad tendendum in Dominum: ideo in suo corpore glorioso summam agilitatem praestabit. Proinde 1. Corin. 15. c. Apostolus inquit: Seminatur corpus animale, resurget spirituale. ecce agilitas. Et haec est gloria singulorum & omnium Beatorum. Et quanto in praesenti vita maior fides, firmitior spes, & feruentior charitas fuerit: tanto clarior Dei visio, firmitior, seu certior Dei tentio, & dulcior Dei fructio, & dilectio animae in praemium dabitur a sanctissima Trinitate: ac per consequens, sicut ex praecedentibus patet, in corporibus Beatorum lucidior erit claritas, firmitior impassibilitas, potior subtilitas, & leuior agilitas erit. His igitur declaratis, diligenter pensandum est, quod fides Virginis benedictae tanta fuit luciditatis, & spes tanta fuit stabilitatis, & charitas tanta fuit immensitatis, quod superat omnem fidem, omnem spem, & omnem charitatem totius naturae rationalis simul sumptae. Considera quod fuit mater Dei, ad quam maternitatem pertingere minime possent propter suam fidem, spem, & charitatem, omnes creaturae rationales simul sumptae, etiam si vni tantummodo

creaturae illas communicaret. Sed quanta fuit perfectio praedictarum virtutum in Virgine gloriosa, & quantum est praemium earundem in caelo, tantum per redundantiam gloriae animae in Virginis gloriosum corpus apparet in praedictis dotibus gloriosum. Proinde non immerito Bernar. in quodam sermone ait: Mariae praesentia totus illustrabatur orbis. Hoc dicit de conuersatione sua in terris. sequitur, adeo ut iam ipsa caelestis patria clarius rutilet virginiae lampadis illustrata fulgore. Non immerito igitur Ioan. ait: Signum magnum apparuit in caelo, mulier amicta sole. Sed de hoc aliter, & plenius dictum est supra, sermone 8. articulo. 2. & cap. 3. & sequentibus.

De triplici natura lunae, cui in praesenti vita beata Virgo fuit assimilata. Cap. 2.

Secundo beata Virgo a Ioanne ostenditur luna honorata, quia luna sub pedibus eius. Quod duobus modis de beata Virgine intelligi potest. Primo, dum vixit in praesenti vita: secundo vero, dum nunc regnat in gloria. Primo, dum vixit in praesenti vita. Habet enim luna mutabilitatem, frigiditatem, atque luciditatem. Ac per eam significantur temporalia bona, mundana scientia, necnon & clara intelligentia. Primo quippe habet luna mutabilitatem, & significat temporalia bona, quae mutabilia, & defectibilia sunt, ut luna. Porro cuncta temporalia sub pedibus tenuit beata Virgo, dum viueret: quia omnia temporalia contemendo calcavit, ne aliquo modo retardarent eius dilectionem ad Christum. Vnde merito Eccl. 24. ipsa ait: Ego mater pulchrae dilectionis. Amor enim commutabilis boni semper aliquo modo derogat amoris incommutabilis boni. Proinde August. 10. libro Confessio. ait: Minus te amat, qui tecum aliud amat, quod non propter te amat. Secundo habet luna frigiditatem, & significat mundanam scientiam & prudentiam frigidam, atque nocturnam. Et hanc sub pedibus Virgo habens partim eam spreuit, atque calcavit, atque partim famulatu suo subiecit. Tertio habet luna luciditatem, & designat claram creaturarum intelligentiam. Et hanc etiam sub pedibus habuit Virgo beata. Nam omnium creaturarum cognitionem, actiuam. s. & passiuam in comparatione ad

A Ventrem meum doleo, ventrem meum doleo, & sensus cordis mei turbati sunt in me. Bis dicit se dolere ventrem, qui geminam super malis temporalibus & æternis peccatorum habet compassionem. Et licet sit amarus propter compassionem, dulcis est tamen in ore Doctoris propter diuinæ sapientiæ eruditionem: ideo dicitur, sed in ore tuo erit dulce tanquam mel. Mel dulcedinem sapientiæ indicat. Vnde Eccle. 24. in persona sapientiæ, Spiritus meus super mel dulcis. Et hoc quantum ad diuinæ sapientiæ inspirationem, & hæreditas mea super mel & fauam. Hoc dicitur quantum ad diuinæ sapientiæ, per virtutum vsum, & fruitionem. Qui ergo diuinam sapientiam sobrie & catholice docet, profecto mel in ore habet. Vnde de puero Emanuel dicitur, Isa. 7. Butirum & mel comedet, vt sciat reprobare malum & eligere bonum. Emanuel quidem interpretatur nobiscum Deus, & significat humilem diuinæ sapientiæ Doctorem, qui butirum sapientiæ humanorum, in quo est pinguedo deuotionis per bonam actionem: & mel diuinæ sapientiæ, in quo est dulcedo diuinæ fruitionis per Dei meditationem contemplando, debet comedere, vt sciat malum reprobare, id est, rationabiliter impiorum hominum facta confutare, & eas a malitia studiorum suorum auertere terrorem suppliciorum eis comminando. Et bonum eligere. i. virtutes bonorum persuadere, vt a vitiosis eligantur.

Quartum mysterium est verbi Dei cõitatio.

Quartum mysterium est verbi Dei cõmunicatio ibi, Et dixit mihi, oportet te iterum prophetare populis, &c. Quasi dicat, Oportet te renouare vitam euangelicam, quæ in omnes gentes & linguas & populos & multos Reges dilatata est, vt omnibus profit, quia declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat paruulis. Et vt omnibus profit prædicatio, attendat prædicator, quid agere debeat. Nam Lu. 5. traditur modus, quando dixit Christus Petro, Duc in altum & laxate rētia vestra in capturam. vbi tria requiruntur. Primo altitudo vitæ ibi, duc in altum: secundo claritas doctrinæ ibi, laxate rētia vestra: tertio interiora recta ibi, in capturam.

Tria prædicatori requisita.

ARTICVLVS SECVNDVS

Secundum principale.

Secundo videndum est de semine, quia dicitur, Et dum seminat, aliud cecidit supra petram, &c. Contra male audientes verbum Dei, psal. inquit, Noluit intelligere vt bene ageret. Tres sunt in anima vires. s. concupiscibilis, irascibilis, & rationalis. Hæ quidem per libertatem arbitrij possunt ad bonum incommutabile subleuari. s. in Deum credendo, sperando, & amando: & tunc est terra bona, in quam si ceciderit semen verbi Dei, facit fructum centuplum. possunt etiam hæ vires fleæti ad transitoria bona. s. ad delicias, honorificentias, & diuitias: & tunc fit mens lutosa, petrosa, & spinosa. Primo lutosa: & hæc est pars concupiscibilis, cum. s. in delicijs se immergit, & in hoc plus inuiscantur iuuenes. Secundo petrosa, & hæc est pars irascibilis, cum in honorificentijs se extollit, & in hoc plus inficiuntur viri. Tertio spinosa: & hæc est pars rationalis, cum in diuitijs se effundit, & in hoc plus intricantur senes.

Tres sunt in anima vires.

Et hæ vires fleæti ad transitoria bona, & tunc fit mens Lutosa, Petrosa, & Spinosa.

Quod mens hominis sit lutosa. Cap. 1.

Primo quidem sunt aliqui terra lutosa. i. via per inuiscationem concupiscibilis in delicijs. Cum enim sunt delitiosi, inepti sunt verbo Dei. horum quatuor sunt genera auditorum. Primi sunt nimis curiosi, secundi nimis delicati, tertij nimis fastidiosi, quarti nimis teneri. Primi sunt nimis curiosi: hi sunt, qui audire cupiunt in sermone quædam inutilia, sicut poetica, philosophica, aut subtilia, & per consequens populo inutilia & vana, contra quos psal. ait: Vana locuti sunt vnusquisq; ad proximum suum labia dolosa in corde, & corde locuti sunt. Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam. Qui dixerunt linguam nostram magnificabimus labia nostra a nobis sunt quis noster Dñs est. Illi nepe linguam suã magnificant, qui subtilia, & inutilia verba prædicant, vt alijs videantur Doctores: contra quos Hieronymus ait: Obducto supercilio grandia verba, immo trutinantes inter mulierculas de sacris literis prophetant, vel philosophantur. Contra

Primo in rosa.

Horu quatuor sunt genera auditorum.

Primi sũt nimis curiosi.

H

Secundi sunt nimis delicati.

A Contra quos etiam Dominus per Esa. 19. ait. Confundantur, qui operantur linum plectentes & texentes subtilia. & 1. Reg. 2. Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes. Vnde dist. 43. c. dispesatio, quod est vltimũ, scriptũ est: Qui. n. ea docet, q ab auditoribus intelligi non valët, nõ ad eorũ vtilitatem, sed ad sui ostentationẽ scit. Et sequitur: Vitiũ animi est indignis secreta vulgare. Qd fit vel loquacitate incauta, dum sine iudicio volat irreuocabile verbũ, vel adulatione, vt ei placeat cui secreta reuelat. Ex hoc em efficiuntur auditores curiosi talia curiosa & inutilia audire quæretes. Alijque non veri prædicatores hoc attendentes, vt curiosis auditoribus placeant & vt ipsi et prædicentur a pluribus valentes & docti subtili. prædicat sapius, nec seipos intelligentes ignarique populi, vt ait Hiero. quanto minus intelligunt, plus mirant. Exemplum de duobus fratribus vno subtili ingenio & alio grosso, &c. De talibus dicit Dñs prædicatoribus p Oseã, 8. c. Ventum seminabunt, & turbinẽ metet. Hac curiositate superba peccatores sceleribus inuoluti ascendunt vsq; ad coelos, scilicet per curiositatem intellectus, & descendunt vsque ad abyssos, s. per prauitatem affectus. Anima vero eorum in malis tabescebat. Hi curiosi auditores gaudent audire, quod non intelligunt, vt occasionem habeant non faciendi, quod facere tenent. psal. Noluit intelligere, vt bene ageret. Quidam etiam curiosi plus audiunt cum oculis, quã cum auribus, quia cum in predicatione vident magnum populum, tunc attendunt: cum vero paruum, tunc recedunt, contra quos Apoca. 3. Qui habet aures audiendi. non dicit oculos audiat. Quidam etiam in prædicatore principaliter attendunt pulchrã vocem & disertam linguam vel pulchrã personam & vestem. Sed stultus est, qui frumen tũ emit ex pulchritudine sacci, contra quos 38. di. c. sedulo. ait August. Maxime vtile est, nosse ita præponendas esse verbis sententias, vt præponitur animus corpori. Ex quo fit, vt malle debeant viresores quam disertiores audire sermones, sicut malle debent prudentiores quam formosiores habere amicos. Veri autem prædicatores non suam, sed Dei solius quærunt gloriam, non attendentes populi vanam curiositatem, sicut Esa. 24. c. scriptum est, In doctrinis glorificate Dominum. Et Iob. 38. Nunquid mittes fulgura & ibunt & reuertentia tibi dicent, Ecce assumus. & Ecclesi. 1. capit. Ad locum, vnde exeunt flumina, reuertuntur. Secundi

sunt auditores nimis delicati. Hi sunt, qui solum vellent de contemplatione & de spiritualibus & de virtutibus, & gratijs atque de celestibus audire, intactaque pertransire vitia & Dei flagella peccatoribus data & danda, quod etiam sapius prædicator libentius ageret, nisi speculum Apostoli Pauli ante oculos haberet, qui de se 1. Corint. 10. cap. Non quæro, quod mihi vtile est, sed quod multis vt salui fiant, & 1. Corint. 13. Charitas non quærit quæ sua sunt. Et 2. ad Timo. 10. capit. sic ait: Arguæ, obsecra, increpa, &c. Vbi plus dicit contra vitia exprobrãda quam pro virtutibus extollendis: quia difficilius est corrigere vitia, quam virtute operari. Vnde Esa. 58. Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum & domini Iacob peccata eorum. Me etenim de die in diem quærunt, & scire vias meas volunt, quasi gens, quæ iustitiam fecerit, & quæ iudicium Dei sui non dereliquerit. Veri nanque serui Dei, & spirituales viri non falso, sed vero Dei lumine illustrati & irradiati considerant populorum corruptiones & horribilium peccatorum abusiones: ideo gaudent, cum huiusmodi cernunt horribiliter detestari, argui & inuocari. Tertij sunt auditores nimis fastidiosi, hi sunt qui tot præteritas prædicationes audierunt, quod fastidiunt, nouas audire. vnde vertunt eis in nauisimiles populo nauisimiles dicenti, Numeri 21. capite. Anima nostra nauisimiles super cibo isto leuissimum. Contra quos Prouerb. 27. Anima saturata calcabit fauam: id est dulcedinem verbi Dei & vtilis veritatis, scilicet si non tam prolata, delicate & ornate, sicut vellent in auribus suis sonare. Et nota, quomodo apis est prædicator componens fauam mellis ex multis floribus: sed e contra anima esuriens amarum pro dulci sumet. Ad tales mentes non dico corpore, sed fastidio pingues loquitur Amos. 4. cap. v. e magna dicens hoc. Audite verbum Domini vaccæ pingues. Sed quæ pinguedine spiritus & dulcedine verbi Dei priuata sunt, ossa arida vocantur. Vnde hoc etiam contrario vocabulo, licet vero, Ezechiel. 37. scriptum est, Ossa arida audite verbum Domini. Quartij sunt auditores nimis teneri, qui cum in aliquo reprehendantur, dedignantur contra veros prædicatores. Oidor enim gratus est sano, cum naturaliter hoïem recreet atq; cõfortet, sed odiosus est venenoso serpenti eo, q ipm fugat & necat. Sic

Tertij sunt nimis fastidiosi.

Quartij sunt nimis teneri.

A Sic saepe cum contra scelera & spurcitas, quae in sacro matrimonio fiunt, preceo veritatis clamat, & de odore castimoniae & sancti coniugij praedicat, luxuriosus, qui quasi in volutabro luti submersus est, abhorret audire de honestatis odore, qui semper stare consuevit in carnalitate fatore, similis quidem porco, immo stridet in praedicationem dentibus suis, sicut porcus, cum ei auferatur cibus iam gustatus: immo nec aromata palatum eorum immutant: nec tali delectantur odore, sed honestus dicit illud, Cantic. 1. Trahe me post te, in odorem vnguentorum tuorum curremus. Exemplum etiam equi recalcitrantis conuenit eis & maxime, quando patitur in dorso. Item assimilantur illis duobus rusticis, qui ad odorem aromatum defecerunt: sed viuificati fuerunt ad fetorem stercoreis. Nullum quippe carnalitate & dehonestatis est euentius signum, quam aegre & moleste ferre, cum contra abusiones matrimonij & carnis spurcitas paratur. vnde Ecclesiastic. 21. c. ait. Verbum sapiens quocumque au dierit sciens, scilicet bonum, laudabit & adijciet. Audiuit luxuriosus & displicebit ei, & proijciet post dorsum suum. Exemplum de Domina Cerasaglia. Hec quatuor auditorum genera sunt lutosa via, de qua supra. Et dum seminat, s. praedicator verbu, aliud cecidit secus viam. i. in deuio praedicti quaduplicis erroris. psal. Errare fecit, scilicet diabolus eos in inuio & non in via, & via ciuitatis habitaculi non inuenerunt. Et concalcatum est, idest vilipensum, Matth. 7. Nolite sanctum dare canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis. Et volucres coeli comederunt illud, i. demones, non tamen illud incorporates, sed infructuosum reddentes. Deut. 32. Deuorabunt eos aues morsu amarissimo.

Quod mens hominis sit petrosa. Cap. 2.

Secundo sunt aliqui petrosi, & hoc per obdurationem irascibilis in honorificetij, ex quibus inepti sunt verbo Dei. Et sunt quatuor genera petrinorum auditorum. Primi sunt obstinati, secundi sunt elati, tertij sunt superbi, quarti sunt maligni & peruersi. Primi sunt obstinati. de quibus Iob. 41. Indurabitur cor eius, quasi lapis, scilicet in honorificentij, & stringet qua-

Et horum sunt quatuor genera.

Primi sunt obstinati.

si malleatoris incus. Scabiosus odit nouaculam, sur lucem, puer magistrum, freneticus ligamentum, adultera maritum. Sic obstinatus verbum correctionis, vetus pellis non tenet punctum, & carnes suinae vel suillae atque antiquae aqua vel igne coqui non possunt: sic nec peccator inueteratus pia exhortatione, nec aspera correctione coqui potest, contra quos Prouerb. 12. Qui diligit disciplinam, diligit scientiam: qui autem odit increpationes, insipiens est. Secundi sunt elati, qui despiciunt verbum Dei vilipendentes sacram scripturam, & qui ad fabulas conuertuntur, contra quos psalm. ait. Projecisti sermones meos retrorsum, & Aug. super Gene. ad literam, lib. 5. Scriptura sacra sic loquitur, vt altitudine superbos irideat, profunditate atretos terreat, veritate magnos pascat, affabilitate paruos enutriet. & iterum Aug. j. q. 1. c. interrogo. Nota quod ibidem dicitur. Quidam etiam spernunt praedicatorem propter aliquem defectum in dicendo, contra quos Luc. 10. Qui vos spernit, me spernit. Nec etiam licet spernere praedicatorem peccatorem vtile. Vnde Hiero. 83. dist. 5. vlt. Sicut enim lixiuum per humidum cinerem fluens lauat & non lauatur: ita bona doctrina per malum Doctorem animas credentium lauat a fordidibus peccatorum. Tertij sunt auditores superbi, qui redargutiones sustinere non possunt. Vnde dicitur in psal. Tange montes & fumigabunt. Nec mirum, quia vt ait Greg. Tumor mentis est obstaculum veritatis. Similes freneticis, qui manibus, pedibus & dentibus impugnant eos, qui sibi medentur. Quarti sunt auditores maligni & peruersi & inuidi, qui multis criminibus inuoluti, secundum quod in se & de se sentiunt, de alijs male iudicant. Dijudicat enim actus, dicta, facta, nutus & quaecumque minima signa, omnia in malum interpretates: immo si praedicator optima dicat, si in aliquo praedicatoris obseruare possunt, illud scandalizati reportant similes canibus, qui non nisi ossa de macello asportant. Hi sunt similes scaraboni stercorei potius quam flori adhaerenti. Aliqui vero inuidia comburuntur, ferre non valentes praedicatoris Deo & populo fore gratum, psal. Verbum iniquum constituerunt aduersum me, &c. Non tamen debet tales praedicatores a praedicatione cessare propter tales canes & scarabones. vnde 43. dist. c. scimus, dictum est: Scimus autem multos ob id infestare Doctores suos, vt eos perdant & propriae voluntatis

Secundi sunt elati.

Tertij sunt superbi.

Quarti sunt peruersi.

A luntatis placita adimpleant. Non propter ea tamen Doctores in quantum vires suppetunt a recta aemulatione & bona intentione recedere debent, scientes quia beati quod perfectionem patiuntur propter iustitia. Si autem propter detractores a praedicatione desistunt, assimilantur nubibus sine pluuia, quae a ventis circumferuntur, seu autem nalibus arboribus sine fructu: seu arboribus, quae a ventis vrentibus arefcunt. Hec quatuor auditorum genera per petram, Luc. 8. significantur. vbi dicitur quod aliud cecidit supra petram, Zach. 7. Cor suum posuerunt vt adamantem. Ideo quaerit, A mos. 6. Nunquid currere queunt in petris equi, idest praedicatorum, Et Iob. 39. Nunquid praebebis equo fortitudinem, scilicet ad fructum in talibus consequendum. Sed vere benedictum lignum, quod plantatum est super aquas & ad humorem mittit radices & non timebit, cum venerit aestus & erit folium eius viride & non desinet aliquando facere fructum. sequitur, Et natu aruit. Esa. 15. Aruit herba, defecit germen, viror omnis interijt, quia non habebat humorem, scilicet gratiae Dei, vel charitatis.

Quod mens hominis sit spinosa. Cap. 3.

Tertio sunt aliqui spinosa terra per effusionem rationalis in diuitijs. Cu humanae intelligentiae in diuitijs se effundunt, ineptae sunt verbo Dei, quonia stauerunt oculos suos declinare in terra. Et horum sunt quatuor genera. s. male auditorum. Primi sunt quidam auditores negligentes, secundi sunt quidam indiscreti, tertij sunt quidam molesti, quarti sunt quidam alienati. Primo sunt quidam negligentes, tripliciter committi potest negligentia. Primo in veniendo, quia tarde veniunt: secundo in attendendo, quia hinc inde respiciunt vel dormiunt: tertio in non continuando, hic pone causam, quare multi non continuant: quia si a principio non placet eis praedicator, amplius non curant. Secundo sunt quidam indiscreti, qui non curantes edificari semper vellent euageliorum & legendarum corticem litteralem, non sensum principale vtile & morale. Exemplum de medico stulto, qui non secundum exigentiam morbi medetur, sed secundum ordinem capitulorum Auicennae. Et exemplum hic nota aroma-

Et horum sunt quatuor genera.

Primi sunt negligentes tripliciter committi potest negligentia.

Secundi sunt indiscreti.

tarij volentis vendere suos bufolos secundum ordinem, & non secundum necessitate. Tertio sunt quidam molesti, & maxime auari & vsurarij, quibus panis sapidus non est, sed molestus. Vnde si praedicator de vsura, & restitutione male ablatorum, aut de contemptu mundi: talis panis doctrinae Dei eis execrabilis erit, similes apibus, quae dum tanguntur mordent, vel a praedicatione fugient, similes facti buffonibus, qui comedunt terram & vineam fugiunt, dum floret. Quarto sunt quidam alienati & hi in praedicatione de alijs cogitant, vel cum alijs loquuntur, dicentes cum de aliquo vitio praedicator, Istud tangit talem, cum magis ipse sit in tali irretitus & inuolutus. Contra quos Matt. 7. Hipocrita quid vides festucam in oculo fratris tui eijce primum trabem de oculo tuo. Insuper multum gaudet populus cum de sacerdotibus, & fratribus sit exprobratio: ita vt omnes hylarescant & suorum obliuiscantur peccatorum, nec aliud in mente retinent, seu reportant nisi tantum peccata sacerdotum, & iuxta illa iustificat animas suas, vt verificetur illud Hiere. 3. quod per ipsum scriptum est. Iustificauit animam suam aduersatrix Israel comparatione praedicationis Iuda. Et haec quatuor auditorum genera per spinas intelliguntur, Esa. 7. Vepres enim & spine erunt in vniuersa terra. Vnde subdit Lucas, Aliud cecidit inter spinas, id est, in mentibus solitudinibus plenis, Iob. 30. Esse sub sentibus delicias computabant. Et simul exorte spinas Esa. 32. c. Super humum populi ascendunt vepres & spinas quia crescentibus diuitijs crescant cupiditates & penalitates atque angustiae. Et suffocauerunt illud, idest intelligentiam verbi Dei, seu verbum Dei intellectum.

Tertij sunt molesti.

Quarti sunt alienati.

G

H

TRACTATUS DE Christiana vita.

Et primo ponitur prologus.

Sobrid & iuste & pie viuamus in hoc seculo expectantes beatam spem & aduentum Domini gloriae magni Dei. Verba sunt Apostoli scribentis, ad Titum. 2. cap. Christiana vita, de qua ad praefens tractaturi sumus, Lex est aeterna temporaliter

Aporaliter promulgata, diuinæ voluntatis ostensio, reformatio imaginis deformatæ, inuisibilium amor, terror demonum, clausura inferni, munditia cordis, animæ speculum, sol inuisibiliter lucens, venustas omnium morum: via & ianua paradisi. Hæc est via regalis, quæ recipit omnes: omnibus quidem communicabilis, omnibus coaptabilis, omnibus denique debita & possibilis est. Hanc assumere possunt Imperatores & Reges, Principes & magnates, & absque mutatione iustæ dignitatis Christianæ vitæ possunt experiri virtutem. Blanditur nobilibus & ignobilibus, seruandam audaciam præstat: sapientes non abiicit, insipientes non repellit, diuites non dedignatur, congratulatur pauperibus, nec flexus in sua operatione discernit. Amplectitur infideles, non damnat iura coniugij, statum continentiæ fouet, extollit præ ijs in culmine virginitatem & cunctis in eam perseuerantibus vitam æternam infallibiliter repromittit. Hanc igitur Christianam vitam paucis verbis magnisq; sententijs altiuidus ac magnus ille Apostolus in proposito verbo declarando comprehendit dicens: Sobriè & iustè & piè viuamus in hoc sæculo expectantes beatam spem & aduentum gloriæ magni Dei. In quibus sacris eloquijs Apostolus tres virtutes commemorat generales Christianæ vitæ. Prima dicitur modestia, & de hac dicit sobriè: secunda nuncupatur iustitia: & de hac subiungit iustè. Tertia nominatur pietas: & de hac superaddit, Piè viuamus, id est, piè viuendo nos seruemus in hoc sæculo, scilicet peregrini expectantes beatam spem, id est spem, quæ ad beatitudinem ducit & aduentum gloriæ magni Dei, id est expectantes gloriam, quam experiemur in Deo magno,

quando scilicet contemplabimur, quod. Psalmographus ait, quod magnus est Dominus & laudabilis nimis in ciuitate Dei nostri in monte sancto eius.

Tres virtutes generalis Christiana vita.

De Christiana modestia, quæ triplex est.

Sermo I.

Rima quidem virtus Christianæ vitæ ad præsens modestia nuncupatur, quæ est decimus fructus spiritus, qui ab Apostolo, Galat. 5. numeratur. Est enim modestia virtus quædam, qua nec pl^o, nec minus agimus. Hæc siquidem virtus in omnibus factis & dictis modum seruat. Et ad hanc hortatur Apostolus dicens, sobriè. Et ad Philip. 4. iterum ait: Modestia vestra nota sit omnibus hominibus: Dominus enim prope est. Quod verbum potest esse thema in præsentia materia, in tertia Dominica de Aduentu, quasi commonefaciens omnes, sicut præmoneri solent pueri metas scolasticæ disciplinæ transgredientes, cum eis dicitur, Magister adest. Tota deniq; Christiana ac moralis vitæ modestia in triplici modestia comprehenditur potest. Prima dicitur parsimonia, secunda dicitur disciplina, tertia vero nominatur honestas.

Prima dicitur modestia.

Triplex modestia.

ARTICVLVS PRIMVS.

De triplici parsimonia, per quam regulatur tota Christiana vita.

Rima quidem modestia, parsimonia nuncupatur. Dicitur autem parsimonia, a parsi pterito, de parco parcis, vt dicitur parsimonia, quasi parsitas in alimonia vitæ, quæ nihil aliud est, quam in alimonia vitæ corporalis metam non excedere rationis. Vt igitur homo viuat secundum hanc rônabilem parsimonia, triplicè duplicatam parsimonia considerari atque seruari necesse est. Primam in victu & vestitu, secundam in vigilia & somno, tertiam in labore & otio.

Prima dicitur parsimonia.

H

De prima parsimonia, quam debet homo seruire in victu & vestitu iuxta statum sui conditionem. Cap. 1.

Rima autem parsimonia in victu & vestitu seruanda est. Primum pertinet ad corporis nutrimentum intrinsecum, secundum vero ad corporis fomentum extrinsecum. Nempè sine his duobus

Prima in victu & vestitu.

A duobus humana vita minimè conseruari potest. Attamen in eis excessus atque defectus omnino vitandi sunt. Primo quidem in victu non debet esse excessus, neque defectus: non utiq; in victu debet homo excedere. Per victum quidem intelligimus omnia, quæ ad intrinsecam corporis sustentationem requiruntur. In hoc quidem esse excessum prohibet Dominus Luc. 21. dicens, Attendite ne grauentur corda vestra crapula, & ebrietate. Et iterum Eccl. 37. ait, Noli esse auidus in omni epulatione & non te effundas super omnem escam. In multis enim excis erit infirmitas, & auiditas vsque ad coleram propinquabit: propter crapulam multi obierunt. qui autem abstines est, adjiciet vitam. Proinde licet homo secundum quosdam, ad Ecclesiæ ieiunia vsq; ad completum 21. annum non sit restrictus: tamen qui ante illam ætatem a carnis illicebri molestatur: ex ipsa naturæ lege præfigere sibi debent aliquod tempus, vel dies in quibus mortificet mortiferos sensus suos, sicut ad tales exhortando, Coloss. 3. c. Apostolus ait: Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram. Porro magnæ deuotionis atque vtilitatis est opus in qualibet hebdomada aliquem sibi abstinentiæ itatue re diem ob reuerentiam matris Dei, aut in memoriam Dominicæ passionis. Nec quoq; cibi nimia abstinentia sumenda est. Nam perniciosè illud onus assumitur, quod ad lassitudinem operatur. Hinc Rom. 12. cap. Apostolus ait, Rationabile obsequium vestrum. Et iterum 2. Cor. 6. inquit, Castigati & non mortificati. s. sitis. Secundo quoq; non debet quis excedere in vestitu. Inter vestimenta autem cætera corporis & cubi culi ac totius domus ornamenta connumerem^o. Circa quæ omnia ne homo excedat, sed veram parsimonia seruet: tria considerare necesse est. Primum, quod respicit ad tempus præteritum: secundum quod respicit ad tempus præsens: tertium quod respicit ad tempus futurum. Primum quidem, quod respicit ad tempus præteritum, est persare atq; recolere, si talia indumenta atque iocalia & similia habita reperiuntur ex illicitè acquisitis, vel si ex his talia dans impotens factus est ad satisfaciendum malè ablata. Nam, teste Esa. 9. Vestimentum admixtum sanguine peccati, erit in combustionè & cib^o ignis, i. causa fiet, qd illud gerēs eternaliter comburet, ita vt fiat cibus infernalis ignis. Secundum, quod refert ad præsens tempus, est diligenter examinare, si tata ve

stimenta & ornamenta cõueniãt statui suo. **E** Nam quod conuenit vni, alteri sæpe inconueniens est propter status diuersitatem: verbi causa. Vni magnæ Dñæ conuenire põt, quod vxori vnius ciuis minimè cõueniẽs est: nec vni rustico licet, quod conuenit mercatori vel ciui. Vni quoq; armigero, seu stipendiario decens erit, quod erit indecens mercatori, & sic de consimilibus. Quod ostendere volēs summus opifex Deus in ornatu, differentia fecit luminaria cœli, quæ admodum. 1. Cor. 15. c. Apost. attestatur dicens, Stella differt a stella in claritate. Tertium, quod refertur ad tempus futurum, est cum prudentia ponderare, si cum talib^o expensis tam largè initiatis, pensatis casibus cõiter affuturis, poterit homo absq; impijs lucris perseuerare. Nã sicut propheta ait, quod tenebrosus seculum nõ aduertit: Abissus abissum inuocat. Plane abissus magnarum expensarum, abissum inuocat impiorum lucrorum, ad quæ occasione dare non licet, quamuis homo magnæ ac nobilis conditionis existat.

De secunda parsimonia, quæ in vigilia & somno seruanda est. Cap. 2.

Secunda parsimonia seruanda est in vigilia & somno. In his quoque duobus **G** tota nostra conducitur vita: nec in aliquo eorum debet esse excessus. Primo inquam homo non debet excedere in vigilia. Sancta quippe vigilia est, cum per eam quaratur & inueniatur omnis virtus & etiam ipse Deus, sicut Cantic. 3. ipse Dominus attestatur dicens: Inuenerunt me vigilantes, qui custodiunt ciuitatem, scilicet animæ suæ. dum videlicet insisterent vigilijs sacris. Immoderata tamen vigilia, experientia teste, eneruat spiritum, & corporis vires consumit, atque quãdoq; hominem amentem reddit. Secundo quoq; non debet esse excessus in somno. Nimia quippe dormitio hebetet ad virtuosa reddit hominem & inertem, negligentiam parit & fouet, ex quo fit quod faciliter mens ad casum omnibus tentationibus patet. Ratio est, quia ex nimietate dormitionis includitur ratio, intelligentia suffocatur, memoria debilitatur, voluntas tepescit, & fit homo inconsideratus: pericula non prouidet, bona nõ curat: ex quo utiq; fit, vt leui tentatione animus propulsatus & mala committat & bona omittat: & quod deterius est, nec illa aduertat. Proinde. 2. Cor. 6. Aposto. nos hortatur

Secunda in vigilia & somno.

H

Tria cõsideranda in vera parsimonia.

Atatur exercitari per arma iustitię a dextris, & a sinistris. s. ne nimitate vigilię seu somni a nostris aduersarijs prosternamur. proinde Bern. ait; quod ex indiscretionis vitio, qui ieiunia & vigilię & huiusmodi sic agit, vt deficiente spiritu vel languescente corpore spiritualia impediatur, abstulit corpori boni operis fructum vel effectum, spiritui affectum, proximo exemplum, Deo honorem & obsequium, sacrilegus est, & omnium reus bonorum Deo.

De tertia parsimonia, in labore & ocio seruanda. Cap. 3.

Tertia parsimonia in labore & ocio obseruanda est.

Tertia parsimonia in labore & ocio obseruanda est. Et in his quoq; duobus tota humana vita decurrit. Nec in aliquo eorum debet homo excedere. Primo quidem non debet homo excedere in labore. Bonus est nempe corpori, & animę moderatus labor. Corpus enim a multis in firmitatibus liberũ reddit & necessaria corpori subministrat, ac a multis vitijs abstrahit. Insuper si moderatus est, spiritum deuotionis nutrit. Hinc propheta ait: Labores manuum tuarum, quia mand. beatus es, & bene tibi erit. Immoderatus attamen cum fuerit, & maxime pro temporalibus congregandis, corporis vires confringit, dimittit vitam, extinguit spiritum, voluntatem bonam eneruat, atque omni honesta delectatione hominem priuat. Talis vtique labor arra inferni iam dici potest, sicut de huiusmodi propheta ait, Laborabit in eternũ; scilicet in inferno, & viuet adhuc in finem: vt scilicet sine fine non moriendo laboret. Secundo non debet hõ excedere in quiete & ocio corporali. Est quippe ocium omnino humanę naturę contrarium. Quod mystice Dominus Gen. 2. c. manifestat, cum Adam etiam ante lapsum posuit in paradiso voluptatis, vt operaretur & custodiret illum. Omnis nempe ociosus efficitur vitiosus, proinde Ecl. 33. ait, Multam malitiam docuit ociositas. Quod exemplũ Sodomę manifestat, de qua Ezech. 16. scriptum est; Hęc fuit iniquitas Sodomę sororis tuę, scilicet, O anima ociosa, superbia, saturitas panis, abundantia ipsius, & ocium eius. Est nihilominus ocium sanctum & spiritualiter operosum admodum quidem necessarium ad salutem. de quo Exo. 10. c. pręcepit Dominus dicens, Memento vt diem sabbati sanctifices, idest sanctis operibus in eo va-

Des. Ad hoc quidem ocium hortatur propheta dicens: Vacate & videte, quoniam suauis est Dominus. quasi dicere velit, Vacando in diuinis operibus experimentaliter cognoscite suauitates & dulcedines Dei. Nec tantum in diebus festiuis, diuinis operibus vacandum est: sed quotidie statuenda est aliqua pars diei, in qua fidelis anima ante oculos suos constituat sibi Deũ creatorem, redemptorem, glorificatorem, iustum & misericordem: vt semper ab eius offensis arceatur timore, & ad eius benedicta attrahatur amore.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De triplici disciplina, per quam tota Christiana vita disciplinatur.

Secunda quidem modestia, dicitur disciplina. Est enim disciplina secundum morales, competens informatio corporis & animę ad id, quod est vtile & honestum, seu secundum alios: Disciplina est receptio pręceptorum, quibus receptis id quod consideramus, implemus. Decet em̄ Christianum pręcepta disciplinandę vitę suę suscipere: & omni studio opere adimplere, quia omnia Christianę vitę pręcepta sunt vtilia & honesta. Ad talem disciplinam suscipiendam hortatur propheta dicens, Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus: scilicet ex indisciplinata vita, & sic pereatis de via iusta, psal. 2. Quod verbum potest esse thema in pręsenti materia de disciplina. Item aliud thema ad Hebrę. 12. In disciplina Perseuerate, in qua tanquam filijs se offert Deus. Triplex est vtique disciplina, per quam disciplinatur tota Christiana vita. Prima est disciplina cordis, secunda est disciplina oris, tertia vero operis nuncupatur.

De prima disciplina per quam cor humanum disciplinatur in gaudio & mærore. Cap. 1.

Prima quidem est disciplina cordis. In duobus enim est disciplinandum cor humanum. Primo in gaudio, secundo in mærore. Primum pertinet ad mundi prospera, secundum vero ad mundi huius aduersa. Nā commu-

Secunda modestia dicitur disciplina.

Disciplina.

In duobus est disciplinandum cor humanum.

A communitè in altero istorum occupatur humana vita: propterea freno disciplinę moderanda est. Primo inquam disciplinari debet cor humanum in gaudio, seu in prosperis huius mundi, cum plures periclitentur ex prosperis quàm aduersis, teste propheta, qui ad ipsum Dominum ait, Cadent a latere tuo mille, a latere tuo mille & decem millia a dextris tuis. Per sinistram aduersitas, per dexteram vero mundi prosperitas designatur, in cuius mysterium Christum legitur pleuuisse, & nunquam risisse. proinde magna cautio adhibenda est, quod cor humanum freno disciplinę, in prosperis moderetur, ne per lubrica & vana gaudia effundatur ad hæc transitoria bona ex gloria magna, aut ex alta fama, siue ex nobili parentela, aut ex magna familia, seu ex multa substantia, siue ex alto statu, siue ex quocunq; gaudio alio temporalis. Displicet nempe nimis inappreciabili dulcedini Dei, quod ea omnino neglecta, immo potius derelicta & sprete, homo per ineptam lætitiã in his transitorijs totaliter se diffundat, seu submergat. Vnde iusto iudicio, atque pio permittit frequentius Deus, vt homo percipiat mundi fallacias & suspiraret ad veras delicias & diuitias, quod talibus contingit illud, quod Prouerb. 14. Sapientia Dei dicit, Ritus dolore miscbitur, idest statim occupabitur a dolore. Et extrema gaudij, id est gaudia effrenata luctus occupat, videlicet in sperato & improuise. Secundo disciplinandum est cor humanum in mærore, seu in huius mundi aduersis, ne videlicet per impatientem dolorem absorbeat ab eis. Cum enim aduersitas nulla contingere possit nisi diuina iustitia misericorditer dispensante, necesse est si quando ex eis in animo consurgit tristitia, seu mæror, seipsum arguere ac suę animę dicere cum propheta: Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? spera in Deo, quoniam adhuc constabor illi, s. cordialiter sentiendo, quod in his omnibus Deus mecum misericorditer operatur. Et iterum dicere cum propheta, In manibus tuis sortes meę. Igitur si te paupertas grauius angit, si infamia contra te diffunditur circumquaque, si persecutio pellit, cruciat exilium, carcer affligit, si moriuntur filij aut quicunq; chari, seu quęcunq; alia grauiissima molestia vexat, in mēte habeto exemplum illius patientissimi Iob, qui sicut in

eius. j. c. patet: audita dilectorum filiorum & aliorum suorum miserabili nece alijsq; aduersis, surrexit & scidit vestimēta sua, & tonso capite in testimonium paternalis & proximalis compassionis & amoris in terram corruit & adorauit & dixit: Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. Vide quanta disciplina in mærore cor huius sanctissimi viri moderatum fuit, quia nec extitit insensibilis ad amorem proximi. Pleuit enim, pleuit & Christus ex lazari morte: Nec tamen ex filiorum dolore oblitus est Dei creatoris sui.

De secunda disciplina, qua discrete os nostrum in silentio & loquela disciplinari debet. Cap. 2.

Secunda quidem est disciplina oris, ad quam hortatur Sapiens Prouerbi. 5. c. dicens, Disciplinam labia tua conseruent. In duobus enim os nostrum disciplinandum est. Primo in silentio, secundo in sermone. Primo quidem in silentio disciplinari debet. Raro quidem rationabili & fructuoso eloquio plenus est, qui discretũ silentium seruare nescit. Magnę quippe sapientię ac virtutis indicium est, silere ex ratione, ecclesiastico in 20. c. attestante, qui ait: Homo sapiens tacebit vsque ad tempus: lasciuus autem & imprudens non obseruabit tempus. Et iterum Quintil. ait. In turba in conuiuio & in itinere cogita secretum. Secundo autem disciplinandum est os in sermone. Nam teste Salomone, Prouerb. 18. Mors & vita in manibus linguę. Proinde Ecclesiastici. 23. c. admonet dicens. Indisciplinatę loquelę, ne assuecas os tuum: est enim in ea verbum peccati. Sed quia disciplinatę loqui propheta difficilimũ cognoscebat, ideo hanc gratiam obnixę a Domino postulabat dicens, Pone Domine custodiam ori meo & ostium circumstantię labijs meis. Custodia quippe oris, discretionis luminosa ratio est, qua intelligit & discernit tacenda atque dicenda. Ostium vero, quod aperiri & claudi potest, ipsius rationis discretio est, qua homo cum discretionē loquitur & silentium seruat. Nec postulat propheta ad linguę custodiam murum, qui vtique cum difficultate poni & amoueri potest: sed ostium inquit, quod facilius potest aperiri & claudi: nec insuper ostium dicere

Secunda est disciplina oris. In duobus est disciplinari os nostris.

G

H

A cere fatis fuit, sed ostium circumstantia postulat, vt in tacendo & loquendo obseruandas discretas circumstantias demonstraret. Septem sunt in loquendo circumstantia cum magna diligentia obseruanda. Quia considerandum est in sermone primo, quis loquitur: secundo, quare loquitur: tertio, quid loquatur: quarto, quibus loquatur: quinto, quando loquitur: sexto, quomodo loquatur: septimo, quantum loquitur. Primo considerare oportet, quis loquatur. Nam quod vni conuenit, alteri quidem indecens est, sicut verbi causa, Ecclesiasticus. 32. cap. ait: **B** Loquere maior natu: decet enim te primum verbum. Adolescens loquere vix in causa tua, cum necesse fuerit. In multis esto quasi inscius & audi tacens simul & quærens & loqui in medio magnatorum ne præsumas, & vbi sunt senes, non multum loquaris. Et sic in similibus obseruandum est. Secundo considerandum est, quare, id est qua ex causa & intentione homo loquitur: nam scriptum est. *Quicquid agant homines, intentio indicat omnes.* Vnde Matth. 6. Dominus ait: Si oculus tuus, scilicet intentio tua, simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosus erit. Tertio considerandum est, quid loquatur. Considerat homo, quid loquatur. Nam sicut Prouerb. 13. cap. scriptum est. Qui custodit os suum, custodit ab angustijs animam suam: qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala. Quarto considerare necesse est, quibus loquatur. Proinde Gregor. super Ezech. ait: Obsecro discite, qualiter vnumquemque alloqui debeas, quem corrigas & noli in parte ista ambulare in sensu tuo, immo in furore tuo. Quinto quoque consideret, quando loquendum est: quia sicut Ecclesiastes. 3. inquit, tempus tacendi & tempus loquendi. Et Prouerb. 25. Mala aurea in lectis argenteis, id est poma matura in argenteis vasis, qui loquitur verbum in tempore suo. At e contra ex ore fatui reprobabitur parabola, quia non dixit illam in tempore suo, ait Ecclesiastes. 8. capit. Et iterum Prouerb. 15. scriptum est: Sermo oportunus, optimus est. Sexto considerandum est, quomodo quis loquatur, quia modus secundum diuersas materias in diuidendo variandus est. Nam cum triplex distinguitur diuidendi modus, scilicet humilis, me-

dius & grandiloquus. Talis a nobis obseruandus est modus, qualem exposulat materia ipsa. Vnde cum magna dicimus, granditer referenda sunt: Cum mediocria, temperate: Cum vero parua, subtiliter. Septimo quoque consideret homo, quantum conueniat loqui: vt nec nimium, nec parum merito iudicari queat. Et maximè multiloquium euitandum est, quia vt dicitur Prouerbio. 10. In multiloquio non deerit peccatum. Aduertendum est tamen, quod in omnibus circumstantijs supradictis, hominis est præpare cor: Dei autem est gubernare linguam, sicut Salomon Prouerb. 16. attestatur. **Quantum muneris sit, hæc quæ dicta sunt obseruare, beatus Iacobus manifestat, cum in cap. 3. suæ Canon. ait: Qui non offendit in verbo, hic perfectus est vir. Ille quippe non offendit in verbo, qui discretus est in silentio & sermone secundum circumstantias supradictas.**

De tertia disciplina, per quam disciplinanda sunt opera nostra per mansuetudinem & rigorem. Cap. 3.

Tertia vero est disciplina operis. Cum duobus enim disciplinanda sunt opera nostra. Primo cum mansuetudine, secundo autem cum rigore: Et hæc simul in homine gradiantur, vt in mansuetudine ostendatur patientia cum iustitia: & in rigore displicentia mali, cum modestia. Primo disciplinanda sunt opera nostra cum mansuetudine, ne scilicet rigor sine mansuetudine & pietate mentem in duritiam & crudelitatem adducat. Taliter enim foris rigor contra vitia inardescat, quod tamen limites mansuetudinis non excedat. Sic quoque rigor asperitatis temperari debet lenimento interna pietatis, vt quantumcunque foris riguerit homo per iustitiæ zelum & seueritatem intus, tamen seruet piæ compassionis tractabilem lenitatem: vt licet homo virgam teneat in manu paternæ districtiois, in pectore tamen habeat vbera maternæ compassionis. Propterea Apostolus cap. 4. ad Ephesios ait, Cum omni humilitate & mansuetudine opera tua perfice. Secundo quoque disciplinanda sunt opera nostra cum rigore, ne vide licet pietatis nimietate torpescant. Saepè enim sub pallio pietatis seque iniustitiæ perpe-

G Tertia est disciplina operis. Cum duobus sunt opera nostra.

H

A perpetrantur. Non enim debet esse in homine rigor sine visceribus pietatis, sicut prædictum est. Sic etiam nec pietas absque tepèramèto seueritatis. Hinc per Miche. 6. c. ait spiritus veritatis. indicabo tibi, o homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat a te: vtique, facere iudicium, & diligere misericordiam & sollicitè ambulare cum Deo tuo. Proinde ad quoslibet regentes atque rectores Grego. in pastoralis ait: Curandum quippe est, vt rectorem subditis & matrem pietas & patrem exhibeat disciplina, atque inter hæc sollicita circumspèctione prouidendum est. ne aut districtio rigida, aut pietas sit remissa. Nam disciplina atque misericordia multum destituitur, si vna sine altera teneatur. Ad tales sic regentes in persona cuiuslibet subditi, Propheta inquit, Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt. In virga enim, cum qua corrigi solent pueri delinquentes, iustitia indicatur. In baculo vero, quo debiles sustentantur, ipsa misericordia denotatur. profecto per hæc duo populi & quælibet familia miram tranquillitate & consolatione replentur.

ARTICVLVS TERTIVS.

C De tribus, in quibus quilibet Christianus honestatem seruare debet.

Tertia modestia dicitur honestas.

Homo debet esse regulatus, ordinatus & compositus, per triplicem honestatem.

Tertia modestia, honestas denominatur. Est autem honestas, secundum Isidorum, quæ nihil habet turpitudinis, heu honor perpetuus. Et dicitur quasi honoris status. Quilibet enim Christianus debet esse regulatus, ordinatus & compositus per triplicem honestatem. Prima est honestas sensuum, secunda est honestas vestitiu, tertia est honestas membrorum: quia quilibet debet esse honestus in sensibus, in vestibus & in omnibus mèbris suis, propter quæ omnia, 1. Corint. 14. Apost. ait: Omnia honeste & secundum ordinem fiant in vobis. Quod verbu pot esse thema in præfenti articulo.

De prima honestate, per quam regulari, & fulgere debent omnes humani corporis sensus. Cap. 1.

Prima in sensibus.

Rima honestas est in sensibus corporis obseruanda. Debet enim homo esse in eis regulatus, compositus & ordinatus, vt in eis honestas interioris animi debita relucescat. Nam si sine debita diligentia custodiuntur,

aditum præstant aduersarijs nostris ad inferendum animæ nostræ mortem, teste Hiere. qui 9. c. ait: Ascendit mors per fenestras vestras; ingressa est domos vestras. Primo. n. honeste custodiendus est visus. Non enim licet intueri, quod non licet concupiscere. Propterea Iob 31. de se ait: Pèpigi fèdus cum oculis meis, ne cogitarè quidè de virgine. Et iterum Propheta a Domino postulabat dicens: Auerte oculos meos, ne videant vanitatem. Secundo honeste custodiendus est auditus, maxime ne verba audiat, vel legat turpia & inhonestas, inter quæ merito connumerandæ sunt cætilenæ lasciuæ, alij quoque libri carnalitatibus & inhonestatibus pleni, contra quos. j. Cor. 15. c. Apost. ait, Corruptur bonos mores colloquia mala. Tertio insuper honestè custodiendus est gustus, videlicet vt in cibo, & potu, non tantum in quantitate, verum etiam in ipso sumendi modo Christiana modestia atque sobrietas obseruetur. Proinde 41. dist. in c. quisquis, Augustinus ait: Fieri enim potest vt sine magno vitio cupidinis vel voracitatis preciosissimo cibo sapiens vtatur: insipiens autè fèdissima gula flamma in vilissimum olus ardescat. Et sanus quisque maluerit more Domini pisce vesci, quam lenticula more Esau nepotis Abrahæ, aut ordeo more iumentorum. Non enim propterea cõtinentiores nobis sunt pleræque bestia, quia vilioribus aluntur escis. Nam in omnibus huiuscemodi rebus non ex earum rerum natura, quibus vtimur: sed ex causa vtendi & modo appetendi vel probandum vel improbandum est, quod facimus. hæc ille. Abijcienda, immo abhorrenda insuper sunt omnia verba inhonestas atque immunda, sicut Col. 3. cap. Apost. præcipit dicès, Deponite turpem loquelam de ore vestro. Et iterum 4. c. Ephe. ait. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat. Et iterum Seneca ait. A verbis turpibus abstineto, quia lingua eorum imprudentiam nutrit. Sermones magis vtilis quam affabiles ama: miscebis interdum iocos, sed temperatos. Quarto quoque honeste custodiendus est odoratus, ne scilicet ex turpitudine aliqua delectetur: & sic in talibus verificetur, quod Isa. 3. ait, Erit pro suaui odore fetor. Quinto quoque tactus, quantum fas est, etiam inter coniuges custodiendus est, ne effrenata licètia Christiani ac sacramentum matrimonij meretricio more sordescat: quia sicut Ecclesiasti. 13. c. ait, Qui tetigerit picem coinquinabitur ab ea.

A De honestate secunda, quae seruari debet in cultu vestium, seu vestimento- rum. Cap. 2.

Secunda est vestium.

Secunda honestas est vestium. Non enim solum seruari debet in eis parsimonia, sicut in huius sermonis initio dictum est: verum etiam secundum Christianam Religionem in vestibus suis atque suorum tam interioribus quam exterioribus debet homo esse regulatus, compositus & ordinatus. Nam, sicut Dominus Matth. 12. dicit, Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona. Bonus enim thesaurus hominis boni honestas est, quae quae praeditus fuerit, eam exterius occultare non valet, nec etiam debet, dicente Domino Matth. 5. sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona & glorificent patrem vestrum, qui in caelis est. proinde in pastoralibus, Greg. ait: Intus est custodia, quae composita seruat. Cum igitur intus est honestas in corde, dedignatur spiritus nobilis non ostendere honestatem in exteriori opere. At contra mens impudica & vana facile prorumpit in manifestis signis inhonestatis, sicut Dominus Matth. 12. testatur dicens, Malus homo de malo thesauro cordis sui profert mala. Malus nepe thesaurus hominis mali, impudicitia & effrenata mentis lasciuia est. De quo thesauro tunc utique; profert mala, cum in perniciem animarum inhonestatis indicia in amictu corporis manifestat. proinde ait Bernardus in apologia sua: vanum cor vanitatis notam corpori libenter ingerit & exteriorum superfluitas interioris vanitatis indicium est. Mollia indumentum animi mollitiam indicat. Non tantum quaereretur corporis cultus, nisi neglecta esset mens inculta virtutibus. Hoc idem Eccles. 19. c. attestatur dicens, Amictus corporis & risus dentium & incessus hominis annunciant de illo. Ex iam dictis manifeste clarescit, quod in viro civili habitus saccomani: non civilis hominis, sed saccomanni esse indicat cor eius: atque in muliere habitus meretricius & amictus, meretriciae mentis indicium est. propterea in talibus hominibus versus illicitus est & abusus.

B thesaurus hominis boni honestas est, quae quae praeditus fuerit, eam exterius occultare non valet, nec etiam debet, dicente Domino Matth. 5. sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona & glorificent patrem vestrum, qui in caelis est. proinde in pastoralibus, Greg. ait: Intus est custodia, quae composita seruat. Cum igitur intus est honestas in corde, dedignatur spiritus nobilis non ostendere honestatem in exteriori opere. At contra mens impudica & vana facile prorumpit in manifestis signis inhonestatis, sicut Dominus Matth. 12. testatur dicens, Malus homo de malo thesauro cordis sui profert mala. Malus nepe thesaurus hominis mali, impudicitia & effrenata mentis lasciuia est. De quo thesauro tunc utique; profert mala, cum in perniciem animarum inhonestatis indicia in amictu corporis manifestat. proinde ait Bernardus in apologia sua: vanum cor vanitatis notam corpori libenter ingerit & exteriorum superfluitas interioris vanitatis indicium est. Mollia indumentum animi mollitiam indicat. Non tantum quaereretur corporis cultus, nisi neglecta esset mens inculta virtutibus. Hoc idem Eccles. 19. c. attestatur dicens, Amictus corporis & risus dentium & incessus hominis annunciant de illo. Ex iam dictis manifeste clarescit, quod in viro civili habitus saccomani: non civilis hominis, sed saccomanni esse indicat cor eius: atque in muliere habitus meretricius & amictus, meretriciae mentis indicium est. propterea in talibus hominibus versus illicitus est & abusus.

C thesaurus hominis mali, impudicitia & effrenata mentis lasciuia est. De quo thesauro tunc utique; profert mala, cum in perniciem animarum inhonestatis indicia in amictu corporis manifestat. proinde ait Bernardus in apologia sua: vanum cor vanitatis notam corpori libenter ingerit & exteriorum superfluitas interioris vanitatis indicium est. Mollia indumentum animi mollitiam indicat. Non tantum quaereretur corporis cultus, nisi neglecta esset mens inculta virtutibus. Hoc idem Eccles. 19. c. attestatur dicens, Amictus corporis & risus dentium & incessus hominis annunciant de illo. Ex iam dictis manifeste clarescit, quod in viro civili habitus saccomani: non civilis hominis, sed saccomanni esse indicat cor eius: atque in muliere habitus meretricius & amictus, meretriciae mentis indicium est. propterea in talibus hominibus versus illicitus est & abusus.

De tertia honestate, in qua ostenditur quantitate grauitate & pudicitia humani corporis membra custodienda sunt. Cap. 3.

Tertia est honestas membrorum.

Tertia quidem est honestas membrorum. Oportet insuper hominem esse regulatum, compositum & honestum atque ordinatum in omnibus membris suis: ita quod tam in femina, quam in viro cuncta corporis membra Christianam profiteatur & indicent honestatem. Omnis insuper leuitas abijcienda est. Nimirum quoque tarditas, sicut & nimia celeritas, non meretur laudem. Iuxta quoque; Christo. sententia: Melius est in rebus mansuetudinem habere, quam in verbis. In his attendenda sunt moralis Senecae verba, qui ait: Si continens es, animi tui & corporis motus obserua. Nam sicut ex praecedentibus patet, acius exteriores motuum interiorum indicia sunt. Plerique enim in exterioribus videntur graues, qui tamen mente & verbis ampullosis ac vana curiositate tumet. hinc Prover. 6. scriptum est. Sex sunt, quae odit Dominus. Et primum subiungit dicens, Oculos sublimes. Isa. quoque; 3. c. de vanitate & leuitate mulierum loquens, hoc clarius manifestat dicens: pro eo quod eleuatae sunt filiae Syon & nutibus oculorum ibant & plaudebant & ambulabant pedibus suis & composito gradu incedebant. Ecce grauitas ex leuitate tumoris. sequitur in propheta, Decalabit Dominus verticem filiarum Syon, scilicet in poenam grauitatis huius superbiam. Absit etiam a Christiana Religione & debita honestate videre iuuenes nostri temporis: imo quod impudentius est, videre quosque; dementatos senes usque; ad umbilicum cartos palam gerere farcedinos alias farcedinos & ante & retro, ah pudet dicere tantumque; impudici canes, oia pedenda oculis astantiu gerere impudenter. Sed verto me ad talia supportantes. Nonne o vos matres atque; sorores ceterosque; in domo domesticae & cognatae, amplius vos antiquae & senes impudica talia quotidie aspicere & supportare: Nonne inquam magnae vestrae insensibilitatis atque; stultitiae seu potius impudentiae signa sunt ac indicia? Quae nam mens sapiens & discreta, magis autem & pudica quotidie ante oculos suos tale monstruosum & infernale spectaculum subtinere, valeret? Adhibeant igitur oes & maxime mulieres pudicitiam amantes & honestatem remedium honestatis, ut videlicet saltim usque; ad genua ad verenda operienda palam gerant christianae pudicitiae quodcumque; velamen: quousque; talibus indumentis non hominum, sed potius bestiarum consumptis sibi fieri faciant alia honesta, rationabilia & pudica. Quid etiam indicat in mulieribus tam patula & effrenata ostentio pectoris & verberum suorum, nisi lasciuiam impudicam & carnis copiosum forum? In quo quae differunt huius actus & gestus a moribus suum & canum, cum et inter ipsos coniuges in membris omnibus christiana nam

dinatum in omnibus membris suis: ita quod tam in femina, quam in viro cuncta corporis membra Christianam profiteatur & indicent honestatem. Omnis insuper leuitas abijcienda est. Nimirum quoque; tarditas, sicut & nimia celeritas, non meretur laudem. Iuxta quoque; Christo. sententia: Melius est in rebus mansuetudinem habere, quam in verbis. In his attendenda sunt moralis Senecae verba, qui ait: Si continens es, animi tui & corporis motus obserua. Nam sicut ex praecedentibus patet, acius exteriores motuum interiorum indicia sunt. Plerique enim in exterioribus videntur graues, qui tamen mente & verbis ampullosis ac vana curiositate tumet. hinc Prover. 6. scriptum est. Sex sunt, quae odit Dominus. Et primum subiungit dicens, Oculos sublimes. Isa. quoque; 3. c. de vanitate & leuitate mulierum loquens, hoc clarius manifestat dicens: pro eo quod eleuatae sunt filiae Syon & nutibus oculorum ibant & plaudebant & ambulabant pedibus suis & composito gradu incedebant. Ecce grauitas ex leuitate tumoris. sequitur in propheta, Decalabit Dominus verticem filiarum Syon, scilicet in poenam grauitatis huius superbiam. Absit etiam a Christiana Religione & debita honestate videre iuuenes nostri temporis: imo quod impudentius est, videre quosque; dementatos senes usque; ad umbilicum cartos palam gerere farcedinos alias farcedinos & ante & retro, ah pudet dicere tantumque; impudici canes, oia pedenda oculis astantiu gerere impudenter. Sed verto me ad talia supportantes. Nonne o vos matres atque; sorores ceterosque; in domo domesticae & cognatae, amplius vos antiquae & senes impudica talia quotidie aspicere & supportare: Nonne inquam magnae vestrae insensibilitatis atque; stultitiae seu potius impudentiae signa sunt ac indicia? Quae nam mens sapiens & discreta, magis autem & pudica quotidie ante oculos suos tale monstruosum & infernale spectaculum subtinere, valeret? Adhibeant igitur oes & maxime mulieres pudicitiam amantes & honestatem remedium honestatis, ut videlicet saltim usque; ad genua ad verenda operienda palam gerant christianae pudicitiae quodcumque; velamen: quousque; talibus indumentis non hominum, sed potius bestiarum consumptis sibi fieri faciant alia honesta, rationabilia & pudica. Quid etiam indicat in mulieribus tam patula & effrenata ostentio pectoris & verberum suorum, nisi lasciuiam impudicam & carnis copiosum forum? In quo quae differunt huius actus & gestus a moribus suum & canum, cum et inter ipsos coniuges in membris omnibus christiana nam

A nam honestatem seruare necesse fit: ne ad carnis lasciuiam ex indebitis visis plus debito inardescant, & sic sancti matrimonij sacramentum in scortorum veritatem abusum? Quid igitur dicam de giorneis, quae his temporibus effrenatis induunt non tantum mares, sed et iuuenes mulieres, quae tamen dici volunt honestae atque; pudicae? Nonne aperte demonstrat in corde gerere impudicitiam effrontem & effrenatam: cum tale operimentum proprie militaris sit vestis & pugnatorum, nec et meretricibus conueniens neque; decet? Sed ut quod timo, cordis mei misterium palam fiat: tales armigerorum vestes passim tam in maribus quam in feminis per totam Italiam circuqua; diffusa atque; multiplicata auribus & oculis cordis mei apertius clamant & clarius manifestant multitudinem Italicorum scelerum exigente ex iusto iudicio Dei, nisi populi respiciant, Italiam saccomanorum traditam esse in praedam. Confirmat quoque; hoc, quod turpe est dicere: sed turpius est videre: scortis utique; & meretricibus et inhonestum quod feminae utant caligis soleatis & saepe cum proccatorum suorum signis atque; diuisis. O insensati viri, o pariter demetes: quae nam necitas vos fascinauit? quae carnalis amentia vos miserabiles fecit? quis inquam vobis tam mirabiliter a mente alienauit? Vbi grauitas ipsa christiana? vbi modestia? vbi sobrietas? vbi honestas? vbi denique pudicitia signa? Amoueatur quae huiusmodi inhonestas & impudica, honestatis amore, aut statutorum & punitionum timore. Sin autem, timeo & valde pertimesco, quod erit hoc necesse fieri flagello, violentia & pauore: A quibus praeria praedictorum emedatione condigna liberet nos & oes alios liberator vniformum malorum, Dominus noster Iesus Christus, qui cum Patre & Spiritu sancto magnus & gloriosus, benedictus & benedictibilis viuunt & regnat in saecula saeculorum, amen.

B in feminis per totam Italiam circuqua; diffusa atque; multiplicata auribus & oculis cordis mei apertius clamant & clarius manifestant multitudinem Italicorum scelerum exigente ex iusto iudicio Dei, nisi populi respiciant, Italiam saccomanorum traditam esse in praedam. Confirmat quoque; hoc, quod turpe est dicere: sed turpius est videre: scortis utique; & meretricibus et inhonestum quod feminae utant caligis soleatis & saepe cum proccatorum suorum signis atque; diuisis. O insensati viri, o pariter demetes: quae nam necitas vos fascinauit? quae carnalis amentia vos miserabiles fecit? quis inquam vobis tam mirabiliter a mente alienauit? Vbi grauitas ipsa christiana? vbi modestia? vbi sobrietas? vbi honestas? vbi denique pudicitia signa? Amoueatur quae huiusmodi inhonestas & impudica, honestatis amore, aut statutorum & punitionum timore. Sin autem, timeo & valde pertimesco, quod erit hoc necesse fieri flagello, violentia & pauore: A quibus praeria praedictorum emedatione condigna liberet nos & oes alios liberator vniformum malorum, Dominus noster Iesus Christus, qui cum Patre & Spiritu sancto magnus & gloriosus, benedictus & benedictibilis viuunt & regnat in saecula saeculorum, amen.

C quis inquam vobis tam mirabiliter a mente alienauit? Vbi grauitas ipsa christiana? vbi modestia? vbi sobrietas? vbi honestas? vbi denique pudicitia signa? Amoueatur quae huiusmodi inhonestas & impudica, honestatis amore, aut statutorum & punitionum timore. Sin autem, timeo & valde pertimesco, quod erit hoc necesse fieri flagello, violentia & pauore: A quibus praeria praedictorum emedatione condigna liberet nos & oes alios liberator vniformum malorum, Dominus noster Iesus Christus, qui cum Patre & Spiritu sancto magnus & gloriosus, benedictus & benedictibilis viuunt & regnat in saecula saeculorum, amen.

D De iustitia Christiana & quomodo debet esse integra, ordinata, & zelans.

Sermo II.

Sobrie & iuste & pie viuamus in hoc saeculo, & expectantes beatam spem & aduentum gloriae magni Dei. iterum vbi supra. In superioribus iam vidimus de modestia & sobrietate, quae ad Christianam religionem & vitam pertinere videntur, eo quod sobrie viuendum praecipit Apostolus. Nunc autem de secunda

principali virtute, quae iustitia nuncupatur, agendum est: cum de illa idem subiungit dicens, Et iuste. Solet enim iustitia multipliciter sumi. Vno modo stricte, alio modo largere, tertio modo largissime. Primo modo pro iustitia penali, secundo modo pro iustitia cardinali, tertio modo pro iustitia legali vel generali. Primo sumitur iustitia pro iustitia penali. i. pro inflictione poenae. Hinc Bernardus ait. Nullum nomen Dei est, quod non sonet aut iustitiam, aut pietatem. Secundo autem modo sumitur iustitia pro virtute cardinali, quae secundum Macrobiu, est reddere unicuique; quod suum est. Tertio quoque modo accipitur pro iustitia legali & generali, quia ipsa comprehendit omnes virtutes. hinc Hebr. 1. Apostolus ait, Dilexisti iustitiam, id est omne bonum, secundum glo. Et iterum Matth. 6. Primum querite regnum Dei & iustitiam eius. vbi ait glo. Iustitia regni Dei, est omnia quae Christus docuit obseruare. De hac quoque; Matth. 5. c. Dominus ait: Nisi abundauerit iustitia vestra. i. vita vestra iusta, secundum Chrysostr. plus quam Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum caelorum. Quod verbum potest esse aliud thema in praesenti materia. Ut igitur secundum hunc tertium modum totam Christianorum iustitiam comprehendamus, distinguamus in breui triplicem generalem iustitiam. Prima dicitur iustitia integra, secunda dicitur iustitia ordinata, tertia vero dicitur iustitia zelaris & perfecta denominatur.

ARTICVLVS PRIMVS

De triplici integritate iustitiae Christianorum.

Prima quidem iustitia, quae necessaria est Christiano, integra nuncupatur. Triplex autem integritas requiritur ad integram iustitiam cuiuslibet iusti. Primo enim Christianus verus habere debet integram iustitiam quo ad Dominum, secundo quo ad seipsum, tertio quo ad proximum.

H Prima dicitur esse integra. Triplex autem integritas.

Quod per solum amorem integratur iustitia in homine quo ad Deum. Cap. 1.

Primo inquam cuiuslibet necessaria est iustitia integra quo ad Deum, quam perfecte integrat amor Dei. Quod Dominus Matth. 22. perfecte insinuat, cum inquit: Diliges Dominum Deum tuum,

Prima quoad Deum.

A tuum, ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Lu. quoq; 10. c. addit, Et ex omnibus viribus tuis. Quod præceptum tripliciter exponi potest. Pro prima expositione aduertendum est, sicut Io. de Pichano, alias de Picciano, quod amor & affectus hominis ad tria diuidi & affici potest. Primo ad res exteriores, secundo ad res interiores, tertio ad res superiores. Primo enim amor afficitur ad res exteriores, cuiusmodi omnia sensibilia dici possunt: & hic amor & affectus in corde significatur. Est enim cor domicilium vitæ & principium motus & sensus. est insuper organum concupiscibilis & irascibilis: intelligitur ergo in toto corde amor & affectio ab omnibus sensibilibus eleuata in Deum: ut humana mens nullo affectu, i. nulla complacencia ob rem sensibilem a diuino amore quomodo libet distrahatur, sed potius per hæc sensibilia in eorum opificè eleuetur exemplo prophetæ qui de se ait: Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum, s. non in hæc transitoria bona. Et alibi ad Dñm inquit, In toto corde meo exquisiui te, ne repellas me a mandatis tuis. Secundo autem amor afficitur ad res interiores: utpote ad propriam vitam, siue ad seipsum: & talis affectus in anima denotatur. Anima quippe ab animando dicitur, quia animat corpus quodam naturali affectu. Ex tota anima ergo diligere Deum est propter diuinum amorem despiciere etiam propriam vitam. Nam sicut Ioan. 22. Dñs ait: qui amat animam suam, perdet eam. Tertio quoque amore afficitur homo ad res superiores: ut puta ad res intellectuales. Et talis affectus in mente significatur. Mens enim ab eminendo dicta est. In mentis ergo nomine superior pars animæ spiritualis, quæ in nomine eminent denotatur. De hac 2. Cor. 5. Apost. ait.

C Siue. n. mente excedimus Deo, siue sobrius sumus nobis, charitas. n. Christi vrget nos. Tota igitur mente Deum diligere, nihil aliud est quam omnia intelligibilia despiciere respectu diuini amoris: & in hoc philosophorum curiositas condennatur & quicunque alij, qui præponunt quancunque scientiam diuino amori: ad quem omnibus præponendum quilibet necessarium obligatur. Secundo est modo exponi potest, sicut Alex. de Al. qui ait quod iste quatuor clausulæ reducuntur ad tres, ut illa quæ Lucas ponit dicens, Ex omnibus viribus tuis, referatur ad quamlibet aliarum trium: quasi earum modus, ut sit sensus: Diliges Dñm Deum tuum ex omnibus viribus tuis

totius cordis, ex omnibus viribus tuis totius animæ, & ex omnibus viribus tuis totius mentis. Circa quod aduertendum est, quod tres dici possunt esse amores Dei. Primus dicitur intellectualis, secundus affectualis, tertius vero memorialis. Et ex omnibus viribus istorum trium amorum diligendus est Deus. Primo ex omnibus viribus totius amoris intellectualis Deus amari debet, quia inquit, ex toto corde, ut. s. omnis intelligentia tua diuinæ sapientiæ sit subiecta, credens omnia esse bona, quæ diuinitus tradita sunt. i. quæcunque sunt scripta diuinitus & profeta & aduersa, iuxta illud Apost. 2. Cor. 10. In captiuitate redigentes omnem intellectum in obsequium Christi. Secundo ex omnibus viribus tuis totius amoris affectualis diligendus est Deus, quia ait, ex tota anima tua. i. ut omnis voluntas tua diuinæ voluntati sit conformis sibi, dicens illud Matth. 6. Fiat voluntas tua, sicut in celo & in terra, & quicquid amas, in Deo & propter Deum amas. Tertio insuper ex omnibus viribus totius amoris memorialis diligere debet Deus, quia subdit, & ex tota mente tua: ut. s. tota memoria per recordationem assistat diuinæ potestati, iuxta Tobie monitionem, qui ait 4. c. In mente habeto Deum semper, & caue ne aliquando consentias peccato. Quod equidem fit, quoniam homo in omnibus operibus suis semper ante mentis oculos habet Deum exemplo prophetæ, qui de se ait, proponebam Dñm in conspectu meo semper. Tertio quoque modo hoc præceptum exponit Grego. dicens, Ex toto corde & ex tota anima & ex tota mente diligendus est Deus. i. super omnia. Et est inculcatio verborum, indicans excellentiam diuini amoris, sitque eiusdem crebra ingeminatio ad fortius exprimendum altitudinem ac vehementiam diuini mandati.

Quod per tria integrat homo iustitiam ad seipsum. Cap. 2.

Secundo debet homo habere iustitiam integram ad seipsum. Ad cuius integritatem triplex obseruantia necessaria est. Prima diuinorum præceptorum, secunda diuinorum consiliorum, tertia ecclesiasticorum institutorum. Primo requiritur obseruatio diuinorum præceptorum. proinde Mat. 19. Dñs ait: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Quæ scilicet, Exo. 20. scripta sunt. Ad quorum intelligentiam est aduertendum, quod decem Dei præcepta, sunt decem regulæ voluntatis diuinæ, quæ habent hominem dupliciter ordinare & regu-

E
Tres amores Dei.

F

G

H

I
Secunda integrum iustitiam quo ad seipsum.

J
Ad quam triplex obseruatio necessaria est.

A regulare. Primo in Deum, secundo in proximum. Primo quidem in Deum. Et hoc sicut tripliciter ratione. Primo in obsequio operis, secundo in reuerentia oris, tertio vero in deuotione cordis. Primo quidem in obsequio operis, quod debetur diuinæ potestati, quæ appropriatur personæ patris. Et hoc est primum præceptum, in quo dicitur: Non habebis Deos alienos. Et in hoc præcepto, sicut Aug. includitur quodlibet obsequium operis Deo necessitate exhibendum. Secundo vero in reuerentia oris. Et hoc debetur diuinæ veritati, quæ personæ filij appropriatur. Et hoc est secundum præceptum. s. non assumes nomen Dei tui in vanum. Tertio in deuotione cordis, quæ debet diuinæ bonitati, quæ personæ spiritus sancti solet appropriari. Et hoc est tertium præceptum. s. Memento ut diem sabbati sanctifices. Ad obseruantiam primi præcepti inducit fides, ad obseruantiam secundi inducit spes, ad obseruantiam tertij charitas auxiliū præstat. Secundo autem præcepta secundæ tabulæ homo ad proximum ordinatur. Et hoc duobus modis. Primo in beneficentia, secundo in innocentia. Primo quidem in beneficentia, ut. s. bona, quæ potest, proximo suo impendat. Et hoc 4. præceptum, s. honora patrem tuum & matrem tuam, ut sis longæuus super terram. In quo præcepto omnis beneficentia proximo exhibenda comprehenditur. Secundo in innocentia, ut nihil sibi iniuste inferat, nec sibi aliquo modo noceat. Potest enim sibi triplex nocendum inferre. Primum operis, secundum oris, tertium cordis. Primum autem opere nocet quis proximo suis tribus modis. Primo in persona propria, secundo in persona coniuncta, tertio in exteriori substantia. Primo in persona propria. Et hoc prohibet 5. præceptum, Non occides. Secundo in persona coniuncta, & hoc prohibet 6. præceptum, Non machaberis. Tertio in exteriori substantia. & hoc prohibet septimum præceptum, Non furtum facies. Secundo autem homo proximo suo nocet ore. Et hoc prohibet octauum præceptum, Non falsum testimonium dices. In quo implicitè, sicut Aug. prohibetur omne mendacium & quodcumque aliud nocendum oris respectu proximi. Tertio autem nocet homo proximo suo corde. s. quando quis cogitat malum contra proximum. Quod dupliciter continere potest. Primo per affectum carnalitatatis, secundo per affectum cupiditatis. Primo quidem per affectum carnalitatatis. & hoc prohibet nouum præceptum, Non concupisces uxorem

proximi tui. Secundo per affectum cupiditatis, & hoc prohibet decimum præceptum, Non concupisces rem proximi tui. Denique hæc decem præcepta scripsit Deus breuissimè, clarissimè & facillimè. Et hoc, ne memoria grauaretur, ne intelligentia confunderetur, & ne facultas impediretur. Tanta quidem necessitate arctatur homo ad obseruantiam horum præceptorum, quod nullus qui ad annos discretiõnis peruenerit, ex eorum ignorantia excusatur. Nam quicquid continet lex Decalogi explicitè, continet implicitè lex nature, quæ omnes ligat. Est nihilominus aduertendum, quod aliquis aliquando tenetur ad aliquid conditionaliter & respectiue, quamuis non tenetur ad illud simpliciter & absolute. Et sic multi simplices laici, licet simpliciter & absolute non tenentur scire omnia præcepta diuinæ legis: tamen tenentur conditionaliter & in respectu ad tempus operandi. Quando enim immineret necessitas illud præceptum vel eius contrarium operari, tunc illud explicitè tenentur scire: propter quod tunc per ignorantiam simpliciter non excusant. imò si huiusmodi ignorantia ex eorum negligentia pueniat, eos potius accusat quam excuset. Ratio huius maxime potest esse, quia lex ipsa nature scripta est in cordibus nostris, dicente Dño Hier. 31. Dabo legem meam in visceribus eorum, & in cordibus eorum scribam eam. Sed ne memoria horum præceptorum de mente valeat aboleri, conditor ipse nature in triplici parte corporis ita scripsit. Primo in capite, in quinque sensibus corporis, qui patet. s. visus, auditus, gustus, odoratus & tactus, & in hoc mentis, qui latent, s. sensus communis, imaginatio, extimatio, fantasia & memoria. Secundo autem in decem digitis pedum. Tertio in decem digitis manuum, ut mystice innueret, quod sicut hoc decem præcepta conformantia voluntati diuinæ debet homo moderare omnes sensus & motus exteriorum & interiorum intentionum, qui in decem sensibus capitis exprimentur, & dirigere omnes gressus affectionum, qui in pedibus designant: & regulare omnes actus operationum, qui in manibus indicant: ac per hoc a vertice usque ad plantam pedis in hominis initio, medio & fine omnia clamet, quod in omni intentione principaliter intendamus diuinum honorem, & in omni affectione diligamus diuinum amorem, atque in omni operatione queramus proximi ædificationem. Secundo ad integritatem iustitiæ quo ad se requirit obseruantia diuinorum consiliorum. Est nepe consilium persuasio melioris boni, ad quod de necessitate non obligamur, nisi quoniam illud exprimit

A se vel tacite promittimus obseruare, sicut exempli causa de quolibet voto patet. hinc Propheta ait, Vouere. ecce diuinum consilium voti faciendi. Et subdit, Et reddite Domino Deo vestro. Ecce diuinum præceptum voti adimplendi: & sic de ceteris consil. Tertio quoq; ad integritatem iustitiae quo ad se requiritur obseruantia ecclesiasticorum institutorum. Dimissis ergo his, quæ diuersos status circa hoc particulariter tangunt, solum ad præsens quinq; subdamus, ad quæ omnes communiter obligantur. Primum institutum est de ieiunio sacro, secundum de celebratione festorum, tertium de auditione missæ, quartum de confessione, quintum de sacra communione. Primum ecclesiæ institutum est de sacro ieiunio, obligantur enim quilibet per præceptum ecclesiæ ad oia ieiunia instituta ab ea. Et hoc cõpleto 21. anno, secundum quosdã. Itẽ quodcunq; ieiuniũ ab episcopis indictũ obseruandum est, sicut patet de cõse. di. 5. ieiunijs, & dist. 3. c. j. Insuper tenetur homo ad illa ieiunia, quæ sunt de cõsuetudine ecclesiæ approbata: quia talis consuetudo ligat, sicut patet dist. j. c. consuetudo. Non obligantur autẽ ieiunare, qui legitimo tenentur impedimento, sicut patet ext. de obser. ieiun. c. cõsiliũ. Conueniens tñ est, qd adolecentes et ante 21. annũ, aliquibus diebus, iuxta superiorũ suorũ discretionẽ, ieiunijs assuecant. Secundum autẽ institutum ecclesiæ generaliter ligans est de celebratione festorũ. Est nihilo minus aduertendũ, qd vltra illa festa, qd mandauit ecclesiæ celebrari, sunt alia per cõsuetudinẽ introducta per totã ecclesiã necessario celebranda, sicut festũ sancti Nicolai, & alia quædã, quæ saltẽ in multis partibus celebrantur, & in eis consuetudo patrie est sequenda, sicut supra de ieiunijs dictum est.

D Idem quoq; dicendum est de festis, quæ ab epis indicuntur, qd et celebranda sunt. Tertium vero ab ecclesiã generaliter institutũ est de auditione missæ. Quilibet enim tenetur audire missam integrã in die Dominico, ita qd benedictionẽ recipiat sacerdotis. Et hoc de cõse. dist. j. c. missas, & c. sequenti, & c. omnes, nisi excusetur homo aliqua necessitate, sicut notatur in d. c. missas. Fm tamen Scotum, licet aliqua necessitas excuset ab executione huius actus, quẽ determinat ecclesiã: nihilominus necessariũ est cũ aliquo æquivalente supplere, vt saltẽ die illo qui specialiter diuino cultui deputatus est, aliquis actus habeatur relatus in Deum & gloriã eius. Est insuper aduertendũ, qd sicut

de Dñico die, ita de reliquis festis ab ecclesiã præceptis, dicendũ est, argum. ad hoc de conse. di. j. c. qui die. Quartum autẽ ab ecclesiã institutũ est de confessione. Nã sicut patet ext. de penit. & re. c. omnis vtriusq; sexus. Ois fidelis postq; ad annos discretionis peruenerit, saltẽ semel in anno confiteri integre omnia peccata sua propr. facer. obligatur. Qd qui non seruauerit, in vita de ecclesiã expelli debet, & in morte carere debet ecclesiastica sepultura. Quintum quoq; ab ecclesiã institutũ est de sacra cõmunionẽ. Statuit. n. ecclesiã, qd quilibet fidelis postquam peruenerit ad annos discretionis, saltẽ in paschate sumat sacri corporis Christi sacramentũ, nisi de consilio sui sacerdotis propter aliquã rationabilẽ causam ad tẽpus abtineat. Aliter, sicut de non confitẽte semel in anno supra dictũ est, viuens de ecclesiã eiiciendus est, & moriens carere debet ecclesiastica sepultura, sicut in præallegato c. omnis, & c. patet. Etas autẽ conueniens ad huius sacramenti susceptionẽ, fm Alex. de Al. & Tho. est decem vel vndecim annorum, vbi in talibus concurrat sufficiens discretio ac debita deuotio sacramenti.

Quomodo iustitia erga proximum integratur. Cap. 3.

Tertio autem necesse est habere iustitiam integram erga proximum suũ. Per tres enim amores erga proximum iustitia hominis integratur: Primus dicitur amor verus, secundus dicitur amor iustus, tertius dicitur amor operosus. His tribus amoribus quilibet naturaliter diligit semetipsum. Proinde tenetur quilibet de necessitate salutis his tribus amoribus omnes diligere bonos & malos, fideles & infideles, amicos & inimicos, & generaliter cunctos iuxta præceptum Domini, Matth. 22. c. dicentis, Diliges proximum tuum sicut teipsum. Primus autem amor, quo quilibet tenetur diligere omnes, dicitur amor verus: hoc nempe amore diligit homo proximum, quando non propter proprium commodũ & vtilitatem diligit eum. Est quippe de natura amoris, qd homo bonum velit ei, quẽ amat. Ex quo patet, qd cum homo naturaliter diligit semetipsum, motus ipsius amoris in duo tẽdit. Primo in seipsum, cui vult bonum: Secundo in id, quod sibi optat bonum. Et licet vtrunq; ab homine diligatur: tamen vero amore diligit semetipsum, cui illud optat bonum. Bonum vero, quod sibi homo

Integras iustitias erga Christianum, qua per tres amores integratur.

H

A homo optat, non verè & rectè, sed abusiue & accidentaliter amat. Quis enim dicit illud vero amore amari. Cuius destructionẽ aliquis concupiscit? Multa nempe sunt bona, quæ dum homo in vsum suum conuertit, destruit & consumit, sicut equus cũ exponitur pugnæ: panis, cum ab homine manducatur: vinum quod bibitur: asinus, cum pro hominis vtilitate laboribus fatigatur, & sic de consimilibus. Ex quo patet, qd dũ homo talia in vsum & commoditatem suã conuertit, non verè illa diligit, sed semetipsum. Sicut ergo alia mundi bona assumere potest homo in vsum suum & suam commoditatem: sic etiam potest homines ipsos, quos quidem si diligit: quia vtilis aut delectabilis sibi sunt, manifestè apparet qd eos non diligit vero amore, sicut seipsum: sed sicut equum & panem & vinum & asinum, & cetera consimilia. Ah quæ ratio dicitur, qd homo proximum ad similitudinem Dei formatum non præponatur in dilectioni oui & boui, aut rei cuiuslibet temporalis? Proinde de peni. dist. 2. c. validos. §. proximos, scriptum est: proximos autem tunc diligimus sicut nos, si non propter aliquas vtilitates nostras, non propter speranda beneficia vel accepta: Non propter affinitates & consanguinitates, sed propter hoc tantũ qd sunt naturæ nostræ participes diligamus. Pensent igitur coniuges & consanguinei & quicumq; parentes, qd si se inuicẽ amant pp temporalem delectationem seu vtilitatem: non illos sicut seipsum amant. Si igitur tales non diligunt vero amore sicut seipsum: quomodo ergo diligunt suos inimicos? Si propriam vxorem quis diligit propter pulchritudinem suam, & ea leprosa effecta, vel ex senectute, seu ex quacunq; alia infirmitate turpiter deformata nõ eam diligit, falsus erat ille amor, non verus. Sic ergo eam amabat, sicut gluto procellum assatũ, id est propter delectationẽ. Si. n. quis famulum amat eo qd diligentissime & multa sollicitudine & fideliter seruiat ei, demum infirmatum vel senem effectũ derelinquit eũ, vel ad hospitale transmittit. Quo ergo sicut seipsum diligit inimicũ, qd ei factis vel verbis iniuriatus est? Ex quo patet, qd si amor seu amicitia inter homines ex delectabili, seu ex vtili causatur: & non est ibi honestũ, qd non est amor verus, sed fallax est, talis amor est mercenarius & oino non sufficiens ad salutẽ. Nam, vt j. Cor. 13. Apostolus testatur. Caritas non quærit quæ sua sunt. Et iterum. j. Cor. 13. idem ponit se in exemplũ

dicens: Non quærens quod mihi vtile est, sed quod multis vt salui fiant. Sed vere verificatur nũc, quod Phil. 2. idem Apostolus ait: Omnes quæ sua sunt quærent, non quæ Iesu Christi. Secundus autem amor, quo quis tenetur diligere omnes etiã inimicos, dicitur amor iustus. Quilibet enim naturaliter iusto ordine diligit semetipsum. Iustitia vtiq; hoc requirit, vt maius bonum minori, & maximum maiori anteponatur. Sunt quidem in nobis tria gradata bona. Primum est anima, secundum est corpus, tertium est substantia huius mundi. Et fm hunc gradatum ordinem in quolibet homine docet ipsa natura per amorem vnum alteri esse anteponendum. Quod vtiq; per experientia patet, cum naturaliter malit homo priuari oculo corporali, quàm spirituali, qui quidẽ humana ratio est, qua deficiente fit homo amens. Rursus pro corporali tuenda vita naturaliter homo cuncta temporalia bona postponit. Quod et Iob 2. c. testatur dicens, Pellem pro pelle. i. alterius vitam pro sua tuenda & seruanda, & cuncta, scilicet temporalia bona, quæ habet homo, dabit pro anima sua. i. pro sua vita seruanda. Sunt tñ pleriq; qui quantũ ad superaddita ipsi naturæ hunc naturalem ordinẽ dilectionis peruertunt, cũ propter corpus vel corporis sui salutẽ virtutis bonũ postponunt. Alij quoque propter temporalia bona grauissimis laboribus & manifestissimis periculis se exponunt. In his clarissimè patet qd in amore suo ordinẽ naturæ non seruant. Propterea non se amant, sed potius contra naturam odiunt semetipsos, propheta teste qui ait: Qui diligit iniquitatem, odit animam suã. Cum igitur Dñs ait: Diliges proximum tuũ sicut teipsum, apertè insinuat qd eo ordine iustitiæ quo quisque diligere se naturaliter recognoscit, eodem quoq; & proximum suũ amet, videlicet spiritualia corporalibus, & corporalia temporalibus in eis anteponendo. Parètes igitur, qui filijs suis per vsuras, furta atq; rapinas & consimilia congregant temporalia bona in eorũ præiudicium animarum: quomodo sicut seipsum diligit inimicos, qui hoc iusto amore non diligunt filios proprios? Matres quoq; quomodo hoc iusto amore diligunt paganos & infideles, quæ pro sanandis liberandisq; filijs omnia demonum atq; demoniacarũ mulierũ seu virorum incantationes & ludibria per totam patriam perscrutantur, sanitatem corporis, sanitati spiritus in filijs præponentes? Ex his igitur patet, qd quicumque proximo

Tria gradata bona sunt in nobis.

F

G

H

A suo contra salutem animæ suæ seu corporis temporalia bona procurat vel optat, seu corporalia in detrimentum animæ eius quærit, non eum diligit amore iusto sicut seipsum. Tertius amor, quo quisq; diligere oēs obligatur, dicitur operosus. Duo quidem naturali affectu semper nobis desideramus, scilicet adesse bonum & abesse malum. Duo quoq; alia, cum opus est, naturaliter conamur pro nobis effectui mancipare & executioni mandare: scilicet pro posse nobis procurare bona & vt a nobis elongentur mala. Cum igitur præcipitur, Diliges proximum tuum sicut teipsum, operosus amor insinuat. **B** i. vt non solû desideremus cuiuslibet proximo, etiam inimico, aduenire bonum & abesse malum: verum etiam cum necessitas adest, nobis præcipitur id opere adimplere & effectui mancipare, sicut j. Io. 3. c. scriptum est. Filioli mei, non diligamus verbo & lingua, s. tatum: sed opere & veritate, idest veraci operatione. Qui igitur parentibus & consanguineis alijsq; propinquis in infirmitate alijsq; necessitatibus constitutis denegat opera pietatis, quomodo præstabit extraneis & inimicis opera charitatis? Ergo ex prædictis patet q; quilibet ex hoc præcepto de necessitate tenetur in quolibet casu necessitatis, siue sit necessitas temporalis, siue corporalis, seu spiritualis, iuxta posse cuiuslibet & amico & inimico: non tantum corde, sed etiam verbo & opere subuenire. **C** Alii ter sine charitate Dei est. Vnde j. Io. 3. Qui habuerit substantiam huius mundi, s. temporalem, corporalem & spiritualem, & viderit fratrem suum necessitatem habere, s. de aliquo illorum trium, & clauerit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? De hoc triplici amore, de quo in hoc capitulo est dictum, exponi potest illud Apostoli. j. Tim. j. Finis præcepti est charitas. s. tã proximi quam etiam Dei, de corde puro. **D** Ecce amor verus. Et conscientia bona. Ecce amor iustus. & fide non ficta. Ecce amor operosus, & in hoc triplici amore iustitia nostra erga proximum plenius integratur.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De iustitia ordinata respectu superiorum inferiorum & equalium.

Secunda iustitia dicitur esse ordinata.
Secunda quidem iustitia, quæ Christiano necessaria est, dicitur ordinata. Est. n. ordo, s. m. Aug. parium dispariumq; rerum sua cuiq; tribuens dispositio. De hac

ordinata iustitia, Canti. 2. sponsa de Christo Dño suo sponso ait: Ordinavit in me charitatem. i. per iustitiam charitate informatam totam vitam meam regulavit & ordinavit. Quod verbum potest esse thema in præsentia articulo. Triplici quidem ordine tota humanæ vitæ iustitia ordinatur. Primus seruandus est ad superiores, secundus ad pares, tertius ad inferiores.

Quomodo iustitia ordinanda est ad superiores corporales, spirituales & temporales. Cap. 1.

Primus autem ordo iustitiæ ad superiores seruandus est. Sicut. n. Apost. 13. c. ad Ro. inquit: omnis potestas a Deo est, & omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Tria hominum genera possunt dici superiores & patres, quibus obedire debemus. Primi sunt patres corporales, secundi sunt patres spirituales, tertij vero patres temporales, s. m. q; tria i præsentia seculo habemus vel possidemus, s. corpus, animam & temporalem substantiam. Primo. n. obedire debemus superioribus corporalibus. s. parentibus nostris. Proinde Eccles. 7. c. scriptum est: Honora patrem tuum & gemitus matris tuæ ne obliuiscaris. memento, q; non nisi per illos fuisse, s. m. Alex. de Al. Filij tenentur parentibus obedire in omnibus, p. babiliter pertinentibus ad necessitatem, vel utilitatem rei familiaris: & ad morum disciplinam, & maximè in his, quæ sunt necessaria ad salutem. Et sic intelligi habet verbu Apost. ad Colof. 3. c. cui ait, Filij obedite parentibus vestris in oibus, s. supradictis. Hugo de S. Viç. insuper ait: Parentes nostros honorare debemus obediendo eis in oibus, exceptis his in quibus patris Dei dilectio offendatur. Secundo vero obedire debemus superioribus spiritualibus. i. his, quibus aîæ nostræ in curâ traditæ sunt, sicut sunt Papa, epus, parrochiæ sacerdos, p. dicator atq; cõfessor, & alij cõsimiles illis. His inq; obedire tenemur in oibus, quæ ad eorû officium spectant, sicut Apost. 13. c. ad Hebr. ait. Obedite præpositis & subiacete eis. ipsi. n. peruiuant. i. peruiuant tenentur, quasi rōnem reddituri p. animabus vestris: vt cū gaudio hoc faciât, & nō gemetes. Et iteru Deuter. 17. scrip. est: Qui autem superbiert nolens obedire sacerdotis imperio & decreto iudicis, qui eo tempore ministrat Domino Deo suo, moriet homo ille. Tertio insuper obedire

Triplici ordine tota humana vita iustitia ordinatur.

Primus ad superiores seruandus est. Tria sunt hominum genera superiorum.

Concines

Concines

A obedire debemus superioribus temporalibus, id est dominis videlicet in his, quæ pertinent ad officium eorum. propterea ad Ephes. 6. Apostolus ait: Serui obedite dominis vestris carnalibus cū timore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo nō ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes: sed vt serui Christi facientes voluntatē Dei ex animo cum bona voluntate, sicut Domino, & nō hominibus. Et iterum 1. Pet. 2. c. Serui subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis & modestis, sed etiã discolis. hæc est enim gratia. Inter hos quoque connumerandi sunt omnes officiales, & omnia regimina omnium ciuitatum & patriarum, & quilibet habens officium ad rempublicam gubernandam.

Quomodo iustitia est ordinanda ad aquales, scilicet confratres, concines, & coniuges. Cap. 2.

Secundus quidem iustitiæ ordo seruandus est ad pares, seu æquales, & maxime per socialem conuersationem cum eis. Tria possunt dici genera equalium, cū quibus dulciter, & socialiter conuersandum est. Primi sunt confratres, secundi concines, tertij coniuges. Primi inquam sunt confratres. Inter illos nempe sit omnino conuersatio, confidentia, vnanimitate, tractabilitate, affabilitate, & omni charitate, atq; dulcedine plena. Minores obsequantur maioribus fratribus suis, ac maiores minoribus condescendant. Inuicem diligant, inuicem conuersentur, honore seiuicē præueniant, seiuicem in charitate supportent. Hmōi fratres taliter conuersantes in spiritu Propheta contemplanter congratulantes ait, Psal. 132. Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum. Secundi sunt concines. Inter quos licet quidam & sãguine, & genere nobiliores sint: tamen inter ceteros humaniter, & dulciter conuersentur. Qui ditiores sunt subueniant necessitatem patientibus, præsentent mutuari uolentibus, affabiles & domesticos minoribus se ostendant. Minores inquam honorent maiores, seruiant & obsequantur illis, & in omnibus reuerentiã deferant eis. Sicut enim inter concines extinguuntur inuidiæ, ambitiones sedantur, æmulationes conualescere non valent, & inter illos gignitur & nutrit, & conseruatur dulcissimus amor: Et quidem minores maioribus, & maiores minoribus egent: sicut in humano corpore

membrum alteri membro necessarium est: sic in republica maiores sine minoribus stare non possunt: nec etiam minores sine maioribus. Proinde 12. c. ad Roma. Apostolus ait: Sicut in vno corpore multa membra habemus: omnia autem membra nō eundem actum habent: ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Tertij vero sunt coniuges: inter quos mira dilectio esse debet, cū sint duo in carne vna. Naturaliter enim, sicut dicitur Ephes. 5. Nemo vnquam carnē suam odio habuit, sed nutrit & fouet eam. Et iterum in eodem cap. inquit: Qui diligit vxorem suam, seipsum diligit. ergo si seiuicem nō diligunt, contra legem naturæ agunt. Scien dum tamen, quod licet vir in regimine familiari coniugi suæ præsit: in re nihilominus coniugali omnino æquales sunt, teste Apostolo, qui 1. Corinth. 7. c. inquit: Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: similiter & vir potestatem sui corporis nō habet, sed mulier. Ex his igitur patet, qualiter inter omnes tres præfatos socialis, & gratiosa conuersatio seruanda est. Quæ quantum Deo, & hominibus grata sit, Ecclesiast. 25. c. manifestat dicens: In tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata, id est approbata coram Deo, & hominibus: cõcordia fratrum, amor proximorum, & vir & mulier bene sibi consentientes. Ait enim, sibi bene consentientes, ad excludendum complacentiam inhonestam, quæ inter carnales coniuges esse solet.

Quomodo iustitia ordinanda est ad inferiores, vel filios corporales, spirituales, & temporales. Cap. 3.

Tertius quoque iustitiæ ordo ad inferiores seruandus est. Sicut enim in principio huius articuli patet, tria sunt genera superiorum, seu patrum. Sic correlatiuè & consequenter sunt tria genera inferiorum, seu filiorum, quibus ipsi patres, & superiores secundum iustitiam obligantur. Primi sunt filij corporales, secundi sunt filij spirituales, tertij autem sunt filij temporales. His siquidem filiis patres eorum ex debito charitatis obligantur ad tria. Primo ad instructionem, secundo ad correctionem, tertio ad punitionem. Primo enim filiis corporalibus patres eorum tenentur ad instructionem, s. bonorum morum. Est enim iuuentus

Coniuges.

Concines

Tertius iustitia ordo ad inferiores seruandus est. Tria sunt genera inferiorum.

A iuuentus tenera, veluti vitis nouiter transplantata, quæ nisi recto ordine dirigatur, atque putetur, siluestrem naturam, & inutilem induit. Proinde Proverbio. 29. cap. scriptum est: Puer, qui dimittitur voluntati suæ confundet matrem suam. Et Ecclesiast. 7. ad patrem ait: Filij tibi sunt, erudi illos, & cura illos: Filia tibi sunt, serua corpus earum, & nõ ostendas faciem tuam hilarem ad illas. Secundo tenentur eis ad correctionem. Vnde Hebr. 12. Apostolus ait: Quis est filius, quem non corripit pater? Dicitur enim a filios, quod est amor: hoc est filiali amore dilectus. Tertio tenentur eis ad punitionem, vt quem a malis non corrigunt verba, duris verberibus arceatur. vera enim est sententia Salomonis, qui Proverb. 22. inquit: Stultitia colligata est in corde pueri, & virga disciplina fugabit eam. Et iterum 13. c. ait, Qui parcit virgæ odit filium suum. Et ne credant, quod semper flagello vtendum sit, aperte subiungit dicens, Qui autem diligit illum, instanter erudit. Nec ait instanter flagellat, & percutit, eo quod plus sunt filij erudiendi, q̄ verberibus flagellandi. Secundo vero spirituales filij sunt etiam prædicto modo tripliciter dirigendi per patres spirituales. Primo enim debent erudiri, secundo corrigi, tertio vero puniri. Primo enim debent ab eis erudiri, & doceri. Sicut enim diuersi generis grex varijs cibis pascitur, & nutritur: sic spiritualis pastor, & pater pro audientia auditorum doctrinam suam modificare tenetur, cum paruulis lacte opus sit, & solido cibo grandæuis. Est enim populus, & regenerandarum animarum multitudo, sicut animal ex multitudine diuersorum animalium, volucrum, piscium, reptilium compositum, & creatum: ad cuius nutritionem varia ei cibaria propinanda essent, iuxta varietatem eorum, de quibus compositum esset. Debet enim simplices docere Pater noster, Credo. extra de vita, & honestate cler. vt quisque. Similiter & Aue Maria, pro reuerentia matris Dei. Mediocres enim docendi sunt seruare decem præcepta, & quinque ecclesiæ instituta. de quibus in præcedenti articulo, & 2. c. dictum est. Perfectiores vero ad alta Christi consilia animandi sunt. De talibus patribus Ecclesiast. 16. scriptum est. Qui misericordiam habet, docet & erudit quasi pastor gregem suum. Secundo vero spirituales filij debent corrigi, cum delinquant. Cauendum est valde, ne correctio metas cha-

ritatis egrediatur, cum Ecclesiast. 11. c. dicat: Priusquam interroges, ne vituperes quenquam: & cum interrogaueris, scilicet & verum esse compereris, corripe iuste, id est secundum iustum ordinem charitatis, sicut in sequenti sermone, artic. 2. atque cap. 2. apparebit. Tertio vero tales filij cum obstinatè perseuerare volunt in malis, puniendi sunt, sicut per Micheam 7. cap. pastoribus Dominus ait: Pisce populum tuum in virga tua gregem hæreditatis tuæ, scilicet per ordinariam potestatem notorij criminosi, & incorrigibiles compellendi sunt, sicut patet 6. q. 1. illi, qui. Vbi ponuntur hac punitione digni omnes illi transgressores legis, de quibus Gala. 5. Apostolus ait, Manifesta autem sunt opera carnis, &c. In quo cap. omnes carnales carnalem vitam sectantes taliter puniendi enumerantur. Tertio debent filij & subiecti temporales in regimine temporali a dominis, & gubernatoribus suis etiam tripliciter gubernari. Primo institutione, secundo manifestatione, tertio punitione. Primo institutione, scilicet sanctarum legum, & institutorum, seu decretorum iustorum, quæ vel ipsi condiderunt, vel ab alijs condita seruanda per iuramentum, vel aliter inuolubiliter susceperunt. Caueant nihilominus, ne super eos veniat illud, quod Esa. 10. scriptum est. Væ qui condunt leges iniquas, scribentes iniustitiam scripserunt, vt opprimerent in iudicio pauperes, & vim facerent causæ humilium populi mei, vt essent viduæ præda eorum, & pupillos diriperent. Nec insuper dicant, quod Sapientia 2. scriptum est, Sit autem fortitudo nostra lex iustitiæ. Secundo debet a maioribus gubernari manifestatione, scilicet conditarum legum, videlicet per præconem, seu alio debito modo: vt caueant ignorantes, & timeant delinquentes, & transgressores. Proinde Ezechielis 3. c. cuilibet regenti dictum est: Si annunciaueris impio, & non fuerit conuersus ab impietate sua, & a via sua impia: ipse quidem in impietate sua morietur: tu autem animam tuam liberaisti. Tertio insuper debet a maioribus gubernari, punitione videlicet cum delinquant. Nam sicut 4. de ciuitate Dei, & cap. 4. August. inquit: Amota iustitia, quid sunt regna, nisi magna latrocinia? Proinde obseruare debent, qui regunt, ne a rectitudine iustitiæ aliqua impietate flectantur timore, vel spe, odio, vel amore. Nam sicut 11. q. 3. c. quatuor, Isidorus ait: Quatuor modis iudicium huma-

Filij in regimine temporalis a dominis, debent tripliciter gubernari.

A humanum peruertitur. Timore, dum metu potestatis alicuius veritatem loqui pertimescimus. Cupiditate, dum præmio animi alicuius corrumpimus. Odio, dum contra quemlibet aduersarium molimur. Amore, dum amico vel propinquo præstare contendimus. propterea tales hortamur, Sapient. in 1. cap. dicens, Diligite iustitiam, qui iudicatis terram.

ARTICVLVS TERTIVS

De zelante iustitia circa veritatem, bonitatem, & sinceritatem.

Tertia iustitia est perfecta.

Tertia iustitia, quæ Christiano conueniens est: zelans & perfecta denominatur, quæ & zelus Domini nuncupatur, iuxta illud Psal. 66. Zelus domus tuæ comedit me. Quod verbum potest esse thema in præsentis articulo: vel thema potest esse illud Psal. 72. Zelauit super iniquos pacem peccatorum videns. Est enim zelus verus, & iustus, quidam exardescens feruor pro eis, quæ sunt conuenientia suo amori, & contra ea quæ sunt contraria suo amato. secundum enim Archidiaconum per Decretum. Est enim zelus quidam feruor animi quo mens relicto humano timore pro defensione veritatis accenditur. Est enim sicut ignis, qui & quædam sibi conformat, & quibusdam sibi contrarijs aduersatur. Et tunc quidem est diuinus & sanctus, quando ipse amor est diuinus & iustus. Et tunc feruor, seu accensio ex condescensio sine ira per vitium, quamuis cum ira per zelum est, & secundum Dei instinctum & beneplacitum mensuratus, ita quod non fertur ad aliquid, vel contra aliquem, nisi pro Deo & secundum Deum, vel pro quanto est contrarius Deo: multa tamen apparent hominibus debitam mensuram excedere, quæ sunt mensuratissima apud Deum: hanc autem zelantem iustitiam tunc homo perfecte habet, cum triplicem zelum corde, ore, & opere perfecte implet & seruat. Primus est zelus veritatis, secundus est zelus bonitatis, tertius est zelus sinceritatis. Hi tres pertinent ad tres animæ partes. primus ad rationalem, secundus ad concupiscibilem, tertius ad irascibilem pertinere probatur. Et hunc triplicem zelum ostendit se Christus habere in templi purgatione, Matthæi 21. & Ioann. 2.

Triplex zelus.

Quomodo zelanda est veritas cordis, oris, & operis. Cap. 1.

Primus est zelus veritatis. Hic quidem est corde, ore, & opere omni veritati zelanter assentire. Primum fit per veritatis dilectionem, secundum per veritatis confessionem, tertium per veritatis adhesionem. Primo quidem omni veritati assentiendum est corde, quod fit per veritatis dilectionem. Nempe Deus veritas est, & veritas veritatum, sicut Ioan. 14. de se testatur, dicens: Ego sum via, veritas & vita. Qui igitur corde non assentit ei, quam nouerit veritati, Deo aduersatur, & eius aduersarius comprobatur, cum omnis veritas sit quædam lux diuina, seu quædam participatio lucis diuinæ: quæ maxime elatis mentis oculis contraria est. Sicut enim scabiosus abhorret rasorem, fur lucem, adultera maritum, & freneticus ligamentum: sic elatus spiritus veritatem. Hinc Gregor. ait: Tumor mentis obstaculum est veritatis. Licet igitur veritas contra te militet, licet vndique te impugnet, noli tamen dissentire ab ea: noli pugnare cum ea, ne tibi dicatur, sicut Act. 9. cap. Paulo dictum est, Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Et iterum Propheta inquit: Diligite Dominum omnes Sancti eius, quoniam veritatem requirit Dominus, scilicet si per complacentiam sit in corde: & retribuere Dominus abundanter facientibus superbiam, id est per superbiam rebellantibus veritati. Secundo omni veritati assentiendum est ore, quod fit per veritatis confessionem. Cum enim Deus radicauerit linguam nostram in corde, apertius demonstrauit, quod non solum a nobis requirit veritatem in corde, sed etiam in sermone. proinde Propheta describens virum iustum Domino bene gratum, ait: Qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua. Licet tamen quandoque tacere veritatem, quando nisi scandalum oriretur. Contra veritatem dicere nefas est. hæc duo Propheta insinuat cum ait, Qui non egit dolum in lingua sua. Et non inquit, Qui loquitur veritatem in lingua sua, vt aperte insinuaret, quod videlicet liceat quandoque veritatem tacere, tamen nunquam licet verba contra veritatem venire, quod esset dolum agere in lingua sua. Magna igitur fatuitas est contra veritatem pugnare verbis, cum Proverbio. 12. scriptum sit: Labium

Primus est zelus veritatis.

Corde.

F

G

Ore.

H

A Labium veritatis firmum erit in perpetuum. propterea Ecclesiast. 4. admonet Dominus dicens: Non contradicas verbo veritatis vilo modo. Contra quod facere solet qualibet mens criminosa, & maxime carnalis, atque lasciuia, sicut in secunda epistola, & 2. cap. Beatus Petrus testatur dicens. Multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphematur, scilicet ore. Tertio

Opera.

omni veritati assentiendum est opere, quod fit per veritatis tentionem, vel adhesionem. Si enim veritati cordis, & oris veritas operis non conformatur: vtique deficiens, & infirma veritas est, atque fallax hypocritis.

B Si autem cum eis conformis est vera charitas, quæ omnis perfectæ iustitiæ forma est, continue suscipit incrementum. propterea Ephes. 4. Apostolus ait: Veritatem autem facientis, scilicet opere: in charitate crescimus. Huic veritati detractio aduersatur. Proinde si tuum bonum in veritate factum ad tempus a multis non capiatur, nec bonum extimatur, vel a multis detrahitur, constanter age, quia tandem in fine veritas patefiet, & bonum vtique cognoscetur, sicut Ecclesiast. 27. cap. attestatur dicens. Volatilia ad sibi similia conueniunt: & veritas ad illos, qui operantur illam reuertetur. Aduertendum est tamen, quod licet omni veritati tripliciter, sicut prædictum est, assentiendum sit: tamen triplici excellentiori veritati excellentiori modo adhaerendum est. Prima est veritas iustitiæ, secunda est veritas doctrinæ, tertia est veritas vitæ. Distinguuntur autem hæ tres veritates secundum tres animæ vires. Nam veritas iustitiæ irascibilem compescit a malo, veritas doctrinæ rationalem informat ad bonum, veritas vero vitæ concupiscibilem ordinat ad bonum. Contra hanc triplicem veritatem mundi, & dæmonum scandala aduersantur, & vt eam confundant, & a cordibus hominum auellatur: militant cõtra eam vndique scandala suscitando. Proinde aduertendum est, quod sicut dicitur extra de reg. iur. in cap. qui scandalizauerit. Vilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur. Et ex hoc patet, quod cõtra has veritates ex nulla causa, nec propter aliquod scandalum euitandum aliquo modo veniendum est. Prima est veritas iustitiæ, quæ in iudicibus, & iudicantibus esse debet, qui in tantum debet dare sententias veras & iustas, quod pro nullius scandalo debet falsam sententiam promulgare. Nec insuper intermittere debet eam

C Triplici excellentiori veritati excellentiori modo adhaerendū est.

D pro alterius scandalo passiuo euitando: nisi illa iustitia dispensabilis sit, & variè moderabilis, vel simpliciter, vel ad tempus: verbi causa, secundum Tho. Cum poenarum inflictio in tantum habeat iustitiæ rationem, in quantum per eas crimina prohibentur: si per inflictionem poenarum manifestè apparet plura, & grauiora peccata sequi: tunc poenarum inflictio minimè sub iustitia continetur: & in tali casu a peccati punitione cessandum est, secundum sententiam Augusti. Secunda est veritas doctrinæ. Circa quam aduertendum est, quod in doctrina duo consideranda sunt. Primum est veritas, quæ docetur, secundum ipse actus docendi. Primum est de necessitate salutis, scilicet vt nemo doceat contrarium veritati, sed veritatem secundum congruentiam temporis & personarum proponat is, cui docendi officium incumbit, ita tamen quod propter nullum scandalum quod sequitur, debet homo vilo modo pratermissa veritate falsitatem docere. Secundum vero quod est ipse actus docendi, inter eleemosinas spirituales numerandum est, & ideo pro loco & tempore a tali veritatis actu homo cessare potest & debet, vt scandalum euitetur, nisi in tribus casibus. Primo enim non cessandum est, vbi imminet periculum communis erroris, nisi ante veritas doceatur. secundo autem non est cessandum, vbi ex hoc norabilis profectus finaliter speratur electis. tertio insuper cessandum non est, vbi notabile salutis damnum ex ipsa taciturnitate ipsis electis verisimiliter timeatur. Tertia vero est veritas vitæ, quæ quidem nihil aliud est, quam quedam adæquatio conuersationis, vel vitæ ad regulas recte viuendi, id est, ad diuinam legem, secundum quod est de necessitate salutis. Et talis veritas pro nullius scandalo dimittenda est, respectu tamen consiliorum, & supererogationum euangelicæ perfectionis non est simpliciter deserenda. Sed distinguendum est, secundum Tho. & Alex. de Ales: quia aut tale scandalum oritur ex malitia, aut ex ignorantia. Primo modo oriri potest ex malitia, videlicet quando aliqui impedire volunt talia bona, scilicet scandalum suscitando, vel concitando. Et hoc est scandalum Phariseorum, qui de doctrina Christi scandalizabantur. quod Dominus Matthæi 15. manifestè docuit contemnendum. Secundo modo autem potest oriri scandalum ex infirmitate, aut ignorantia: & hoc est scandalum pusillorum, propter quod spiri-

ritualia opera, aliquando sunt occultanda, aliquando autem differenda, vbi periculum non imminet, quousque reddita ratione tale scandalum cesser. Si autem post redditam rationem duraret, iam aperte apparet quod qui scandalum sumit, non ex ignorantia, sed ex malitia sumat.

In doctrina sunt duo consideranda.

E *Secundus est zelus bonitatis.*

F *Orde.*

G *Orde.*

H

In doctrina sunt duo consideranda.

Secundus est zelus bonitatis.

Orde.

Orde.

A ritualia opera, aliquando sunt occultanda, aliquando autem differenda, vbi periculum non imminet, quousque reddita ratione tale scandalum cesser. Si autem post redditam rationem duraret, iam aperte apparet quod qui scandalum sumit, non ex ignorantia, sed ex malitia sumat.

Quam zelanter corde, ore, & opere omni bono fauendum est. Cap. 2.

Secundus est zelus bonitatis: hoc est corde, ore, & opere omni bonitati zelanter fauere. Primo enim homo iustus corde cuilibet bono fauet, quod fit per cordis gaudium, & congratulationem de quolibet bono opere, vnde diuinus honor accrescat. Insuper cum delectatur de proximi sui profectu, & lucro, siue sit spirituale, siue corporale, seu etiam temporale, sicut de omnibus supradictis lætabantur nato Domini præcursores vicini, atque cognati Elisabeth, & congratulabantur ei, quia magnificauit Dominus misericordiam suam cum illa, sicut Lucæ 2. cap. patet. Idem seruauit Apostolus, qui Philip. 2. c. ait, Congratulor omnibus vobis. Tali congratulationi inuidia aduersatur. Nempe nemo bonus, nisi solus Deus, sicut Dominus Lucæ 18. testatur: nec quicumque bonus esse potest, nisi participatione illius boni. Si igitur propter dominum tibi placent boni, & bona: tibi vtique placet Deus, & tu illi. At econtra. Cui per inuidiam non placent iusti, & iusta: nec eisdem placet Deus, nec ipsi grati possunt esse Deo. Proinde Iob 5. c. ait, Paruulum occidit inuidia. Secundo autem perfecte iustus ore cuilibet bono constanter fauere debet, atque zelanter, quod maxime per exhortationem, & sermonis fauorem fieri habet. Sed quia ex abundantia cordis os loquitur, sicut Dominus Lucæ 6. ait: consequens est, vt cui bona placent in corde, idem quoque attestatur fauorabiliter ore. Tales vtique in consilijs reipublice præponunt iusta, commendant recta, laudant pia, & quæ pacis, & charitatis sunt semper persuadere procurant: cõsolantur mæstos, defendunt viduas, iuant pupillos, tuentur innocuos, religiones commendant, & omni bonæ voluntati sermonibus suis auxiliū præstant. Denique de lingua talium Eccles. 6. c. scriptum est: Lingua eucharis, i. gratiosa in bono homine abundabit. Huic veritati aduersatur malignitas hominum impiorum,

qui linguis suis dolosè agunt cõtra insones iniustitiam loquentes. Tertio vero perfecte iustitiæ est zelanter opere omni bonitati fauere, quod vtique fit per boni operis executionem, vt bonitatem quam cor diligit, & lingua commendat, omni diligentia perficiat opus. Proinde talis iustus Ecclesiast. 51. cap. zelanter, & confidenter ait: Zelatus sum bonum, & non confundar. Et iterum Galat. 6. cap. Apostolus ait, se & alios iustos ad hoc exhortas: Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes: maxime autem ad domesticos fidei. Huic operoso zelo aduersatur persecutio iniquorum, qui vt dicitur Isa. 5. dicunt bonum malum, & malum bonum, scilicet vt excusent, & defendant sua mala, & confundant aliena bona. Regula vtique iuris est, extra de iniur. & dam. da. in c. si culpa. q. qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur. In tantum, q. qui ad damnum dedit efficacem occasionem, non solum incurrit culpæ demeritum, verum etiam damnum exinde datum satisfacere obligatur. Si igitur tantum potest iniquitas in fauorem mali: quare non in meritum, & lucrum tantum proficit charitas in fauorem boni?

Opera.

F

Quod zelanter corde, ore, & opere omni malitiæ aduersandum est. Cap. 3.

Tertius quidem zelus est sinceritatis: hoc est corde, ore, & opere zelanter omni malitiæ aduersari, & obuiare. Primo enim omni malitiæ aduersandum est, seu obuiandum corde, s. per malitiæ abominationem. Bonæ quippe conscientie inditiū est vitia abhorre & crimina. Nec potest esse iustus, cui non displicet mala. Vnde scriptum est per Prophetā, Iniquitatem odio habui, & abominatus sum. Et iterum 86. dist. in cap. facientis. dicitur: Primus innocentie gradus est odisse nefanda, & latum pandit delinquentibus adiutum, qui iungit cum prauitate consensum. Secundo quoq; omni malitiæ obuiandum est ore, scilicet per contradictionem. Matthæi enim 12. c. Dominus ait: Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona. Bonus quippe thesaurus boni cordis est virtutum zelus, qui mala abhorret. De tali autem thesauro bonus, & iustus homo tunc profert bona, quando mala quæ zelanter odit corde, ore increpat, & reprehendit. Hinc de tacentibus, & vitia non arguentibus scriptum est in prædicto c. facientis.

Tertius est sinceritatis.

Orde.

H

Orde.

A tis. Facientis proculdubio culpam habet, qui quod potest corrigere, negligit emendare. Et subditur. Probat se odisse vitia, qui condemnat errantes. Et 4. Reg. 7. Si tacuerimus, & noluerimus nunciare vsque mane. sequitur, Sceleris arguemur. Et Hier. 5. cap. Nolite tacere super iniquitatem. Tertio insuper omni malitiæ obuiandum

Opera

est opere, scilicet per oppositionem. Scriptum est enim in præallegato cap. facientis. Libat Domino prospera, qui ab afflictis pellit aduersa, & negligere cum tu possis perturbare peruersos, nihil aliud est, quam fouere. Nec caret scrupulo consensionis oculte, qui manifesto facinori desinit obuiare. Et subditur: Nec relinquet sibi locum deuandandi, qui non pepercerit excedenti. Et distin. 83. cap. error, scriptum est: Error, cui non resistitur, approbatur. Ex his, quæ dicta sunt, patet quæ sit iustitia integra, ordinata, atque in zelo Dei perfecta: quas plenius imitari, & perfectissime adimplere cõcedat nobis summus zelator omnium bonorum, atq; iustorum, & Rex omnium seculorum Iesus Christus, qui cum Patre, & Spiritu sancto in Trinitate perfecta viuunt, & regnat in secula seculorum, Amen.

B De Christiana pietate, quatriplex est.

C De Christiana pietate, quatriplex est.

Sermo III.

obrie, & in iuste, & pie viuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem, et aduentu gloria magni Dei.

Iteru vbi supra. Vltimo post iã dicta de pietate Christiana nunc est dicendum, cum Apostolus subdat, Et piẽ viuamus in hoc seculo. Hæc pietas tertia est virtus, in qua consistit Christiana vita. Et ad hanc hortatur Apostolus quemlibet Christianum. 1. Timot. 4. inquires Timotheo: Exerce te ipsum ad pietatem: nam corporalis exercitatio ad modicum, i. ad ali quid vtilis est. Pietas autem ad omnia valet, promissionem habens vitæ, quæ nũc est, pa riter & futuræ. Quod verbum potest esse thema in præsentī materia de pietate. Magna igitur, & mirabilis virtus est pietas: quæ præsentis pariter & futuræ vitæ promissionem meretur. Vt autem omnes animentur ad pietatẽ, & induere studeant viscera eius, triplicem pietatem distinguere necesse est. Prima dicitur diuinalis, secunda dicitur spi ritualis, tertia dicitur corporalis. In his tribus comprehenditur omnis meritoria pietas Christianæ vitæ.

Tertia virtus est Pietas.

D

Qua.

Triples est.

ARTICVLVS PRIMVS: E

Quod per tria opera pij effimur.

Rima inquam dicitur pietas diuinalis, & in ea comprehenditur omnis diuinus cultus. Attendendum est tamẽ, quod tria sunt maxime opera, per quæ cor humanum erga Deum efficitur piũ: totumq; impletur dulcedine eius, si modo debito frequen tetur. Primum opus est oratio, secundum confessio, tertium communio. Primum est opus principaliter cordis, secundum oris, & tertium operis. Per primum talis pietas generatur, per secundum augmentatur, per tertium consummatur.

Prima est Pietas di uinalis.

Tria ope ra, & quæ cor huma num effi tur piũ erga Deũ

Quod oratio sancta per tria cor piũ efficit erga Deum. Cap. 1.

Rimum opus diuinalis pietatis oratio dicta est, vel dici potest, quæ principaliter fit in corde, & per eam Dei pietas in anima generatur. Tria autem sunt, quæ piã & efficacem orationem efficiunt apud Deum. Primo si est attenda seu sensata, secundo si est deuota, tertio si fit cum reuerentia. Pri mo enim oratio debet esse attenda, seu sensata. Dicitur enim oratio, secundum Bern. quasi oris ratio, eo q; cum attenda ratione fieri debet, cum homo loquatur Deo. Sine hac rationis attentione oratio omnino inef ficax est. Proinde 1. Corinth. 14. Apostolus ait. Si orem lingua, s. tantum, mens autem mea sine fructu est. Triplex tamen est in oratione attentio procuranda. Prima ad verbum, secunda ad sensum, tertia ad obiectum. Prima attentio procuranda est ad verbum, i. ad vocalem prolationem, & formationem verborum, sine in eis homo ali quo modo erret, maxime corrupte profes sãdo sanctissima verba scripturæ sacræ. Secunda attentio debet esse ad verborum sen sum, quæ in oratione proferimus. Est enim litera sacrorum verboru quodammodo Dei carcer, sicut in nobis corpus est quasi carcer animæ nostræ. Cum. n. illius verba per Spi ritum sanctu prolata sint, magna in eis virtus abscondita cõtinetur, & cõseruatur. & ideo cum magna reuerentia tractãda sunt, semperq; exorandus est Deus, vt dignetur verbi intellectu aperire, & imprimere sen sum eius cordibus nostris. Tertia attentio debet eẽ ad obiectu, i. ad Deu, quẽ oramus, &

Primum opus est oratio, & tria requirit.

G Primo.

Triples attentio in oratione.

H

Tres fructus orationis.

A & laudamus, & etiam ad rem, pro qua oramus. Bona quidem est attentio prima, melior est secunda, tertia optima reputatur. Prima attentio quærenda est propter secundam, & secunda propter tertiam. Et si omnes non possunt haberi simul, semper potior præponenda est: quia ea quæ sunt ad finem, non debent impedire finem: magis autem promouere. Et quanto finis est melior, & principalior, tanto in ipsum tendere melius, ac rectius extimatur. Denique per hanc triplicem attentionem oratio nostra efficitur fructuosa. Sine illis autem erimus de numero eorum, de quibus Mat. 15. Dominus ait: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe est a me. Secundo autem oratio nostra debet esse deuota, id est seruens, & affectuosa. Est enim orationis deuotio, siue affectio, ille clamorosus affectus, quem ascendere ad Deum quotidie postulamus, cum dicimus; Domine exaudi orationem meam, & clamor meus ad te veniat. Hinc Bern. super Qui habitat, inquit: In Dei auribus desideriu vehemens, clamor est magnus: remissa autem intentio, vox submissa est. Ad cordis enim vocem, potius quam corporis adhibet aures eius. Proinde debet esse oratio nostra quasi ignis effulgens, & thus ardens in igne, vt dicitur Ecclesiast. 50. Est quidem oratio nostra quasi ignis effulgens per euigilatam attentionem, & quasi thus ardens in igne per desideriosam affectionem. Et hæc est oratio, quæ grata ascendit coram Domino maiestatis. In cuius mysterium, Iudicum 13. c. scriptum est, q; Manue pater Sansonis cum obtulisset sacrificium, scilicet hædũ: & ascendisset flamma ignis de altari in coelũ, Angelus Domini simul cum flamma ascendit. vt mystice innuatur, q; orationes igne ardentis desiderij, affectionis, & deuotionis accensas Angeli coram Domino representant, de tepidis non curãtes. Tertio debet oratio fieri cum reuerentia. Reuerentia enim, i. humilitas exterior, & interior omnino exaudibilem reddit orationem, sicut Ecclesiast. 35. scriptum est: Oratio humiliãtis se nubes penetrabit, & donec propinquet, non consolabitur: & nõ dilcedet, donec altissimum aspiciat, & Dominus nõ elõgabit. Et iterum Propheta ait, Respexit in oratione humiliu, & nõ spreuit preces eorum. Ex hac triplici orationis conditione tres fructus subsequuntur ipsius orationis. Primus est illuminatio, secundus est inflammatiõ, tertius humiliatiõ. Primus pertinet

Secundo.

C

Tertio.

E ad intellectum, secũdus ad affectum, tertius ad memoriam. Primus est illuminatio, qui oritur ex orationis attentione. Illuminatur aut homo ad cognitionem Dei & sui. Hinc Bern. ad Fratres de mote Dei ait, Oratio illuminat, & confortat. Secundus fructus est inflammatiõ, qui oritur ex deuotione. Inflammatur enim mēs ex illa ad Dei amorem, & proximi dilectionem. In cuius mysterium 4. Reg. cap. 1. descendit ignis de coelo ad orationẽ Heliã. Tertius fructus humiliatiõ nominatur, inclinans hoĩem ad sui odiũ, & contemptũ: & hic ex humili reuerentia ortum habet. Hinc Propheta ait: Humiliabam in ieiunio animam meam, & oratio mea in sinu meo conuertetur, scilicet ad perficiendum duo prædicta in me: vel ad perfectam mei cognitionem.

Quod per vera n confessionem mens erga Deum efficitur pia. Cap. 2.

Secundũ opus est confessio. Secundum diuinæ pietatis opus, per quod diuina pietas in anima augmentatur, cõfessio dici potest: quæ quidem ore profertur. Iam autem ex oratione, vt ex præcedẽtib; patet, intellectu illuminato, affectu dulcorato, & spiritu humiliato, ex munere Dei nascitur contritio vera, cũ qua fieri habet cõfessio grata Deo. Emollitur. n. per cõfessionẽ cor erga dilectionẽ, ac dulcedinẽ Dei, cũ anima pensat, quæ & quanta sibi fecerit Deus. Vt aut per cõfessionẽ crescat hæc pietas, tria necessario hẽre debet. Primo præparationẽ, secundo discretionẽ, tertio integrationem. Primo inquam debet hẽre præparationẽ, iuxta illud Esa. 38. Recogitabo tibi oēs annos meos in amaritudine animæ meæ. In quibus verbis triplex præparatio confessionis manifestẽ ostenditur. Prima est recogitatio, secunda est recordatiõ, tertia amaricatiõ. Prima præparatiõ, recogitatio dicta est: quia ad Dñm Esa. ait: Recogitabo tibi, i. tanquam assũltens tibi, qui omnia nosti in mente cogitando, & recogitando reuoluam, quæ cõtra maiestatem tuã commisi. Secunda præparatiõ, recordatiõ dici debet, quæ maxime ex recogitatione originem habet. Quis enim suorum multitudinis peccatorum reminiscẽtiam habere potest, nisi præuia recogitatione illa perquirat? Sed vt modus facilius habeatur reminiscẽdi, Esa. subdit, Omnes annos meos. Plures sunt vtique modi ingeniosi, quibus facilius reminisci possumus peccatoru nostrorum. Primus modus est diligenter di-

Secundũ opus est confessio.

G

Hæc pietas tria debet habere.

Primo est præparatiõ.

Triples præparatiõ.

Plures modi ad reminiscẽdũ annorum peccatorum.

scutere

A scutere præteritam vitam nostram secundum diuersas ætates, scilicet pueritiæ, adolescentiæ, iuuentutis, virilitatis, senectutis. Secundus modus est cõsiderare nostros diuersos status, scilicet virginales, matrimoniales, & viduales. Tertius est discutere nostras diuersas fortunas, videlicet prosperitatis, & aduersitatis, sanitatis, & infirmitatis. Quartus modus est pensare diuersa nostra exercitia, vel officia, quæ in vita nostra exercitauiimus. Quintus est examinare diuersas societates, cum quibus conuersati sumus. Sextus est recogitare diuersa loca, ciuitates, villas, castra & domos, in quibus fuimus. Septimus est ponderare varias culpas, quibus Deum offendimus, corde consentiendo, ore loquendo, & opere adimplendo. Tertia præparatio amaritudo nominatur. hæc amaritudo vera contritio est, sine qua confessio non sufficit ad salutem. Et de illa Isa. subdit, In amaritudine animæ meæ. Et in eodem cap. in persona poenitentis animæ idem ait, Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Amara quidem ex æternis supplicijs, quæ iam merui: Amariore autem ex æternis gaudijs, quæ amisi: Sed amarissima ex grauissimis culpis, quibus Deum offendi. Secundo autem confessio debet habere discretionem, & maxime in eligendo confessorem timentem, atque peritum. Nam sicut Dominus Matt. 15. cap. ait: Cæcus si cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt. Sumat quoque discretum confitendi tempus, finem vltimum Quadragesimæ non expectans, ne cras, cras, cras: hoc est coruina voce decipiatur. Discretionem quoque vtatur in modo confitendi peccata leuia leuiter, grauiam grauius, ac grauissima amarissime confitendo. Tertio quoque confessio debet habere integritatem. Quid enim prodest, si tota custodiatur ciuitas, & solum vnum foramen hostibus relinquatur? Proinde Proverb. 28. scriptum est: Qui abscondit scelera sua, non dirigitur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Quandiu enim in vulnere ferrum est, vnguenta non profunt. Sic & confessio, si integra non est: sed aliquid mortale ex malitia, seu ex negligentia reseruatur, salutem non præstat.

Quod per deuotam communionem mens pia efficitur erga Deum.
Cap. 3.

Tertium diuinalis pietatis opus, id est per quod mens humana erga Deum efficitur pia: sacra communio est, que quidem effectu & opere adimpletur. Sicut enim iam visum est, oratio mentem disponit ad veram confessionem: Confessio vero purificat, & decorat animam coram Deo, dicente Propheta: Confessionem & decorem induisti amictus lumine, sicut vestimento. Spiritu igitur sic decorato, & mundato, Domino misericorditer concedente, ad illud consummatum pietatis opus, atque dulcissimum gustum diuini amoris iam meretur admitti, quod fit in deuota sumptione sanctissimi Sacramenti. Triplex tamé sumi solet cibus huiusmodi amoris, atque dulcoris. Primo solum sacramentaliter, secundo solum spiritualiter, tertio utroque modo, scilicet sacramentaliter & spiritualiter. Primo enim solum sacramentaliter sumitur, cum homo in mortali culpa existens corpus Christi verum realiter sub specie panis & vini contentum suscipit solummodo ore carnis, quod quidem maxime cum scienter fit terribile sacrilegium est. Quis non extimaret horrendum, si tantum sacramentum projiceretur in lutum? Quanto igitur sceleratius, & deterius est ipsum projicere in cloacam conscientie cauteriatæ, & in ventrem, & in mentem hois peccatoris? Audiant huiusmodi criminosi, Apostoli sententiã, qui 1. Corinth. 11. c. ait: Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini. Secundo vero solum spiritualiter manducatur. Habet hæc spiritualis manducatio quodammodo in se duo. Primo masticationem, secundo incorporationem. Primo enim masticatio est recogitatio cibi, i. carnis Christi, qui est panis vitæ, qui de caelo descendit. Et huiusmodi est panis, quem sumimus: qui vtiq; in vtero sanctissimæ Virginis manu Spiritu sancti formatus, & in ara preciosissimæ crucis per incendium amoris ardentissimæ charitatis, & acerbissimæ passionis pro nostra redemptione decoctus est. Secundo vero habet incorporationem, quæ ex tali recogitatione confurgit, dum cogitans amorem Iesu Christi reficitur, cui ex charitate coniungitur, eique magis ac magis assimilatur, & incorporatur, sicut Ioan. 6. Dominus ait: Qui

Tertium opus est sacra communio.

Triplex sumi solet cibus huiusmodi amoris

H

A Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in illo. Et de conse. dist. 2. quid est. Fit autem hæc manducatio spiritualis per modum meriti: scilicet credendo & desiderando sumere hoc sacramentum, quia per tale desiderium atque fidem anima Christo & ecclesie incorporatur: & hoc modo sumitur spiritualiter manducare tantum, quod quidem sine sacramenti susceptione potest alicui prouenire: verbi causa, cum existens in gratia deuote audit missam, tamen sacramentaliter non suscipit corpus Christi, sed desiderat sumere illud: tunc vtiq; dici potest quod illud spiritualiter sumit. Tertio etiam modo fit hæc manducatio sacramentaliter & spiritualiter: videlicet credendo & percipiendo corpus Christi. Et ad hunc tertium modum sumendi semel in anno quilibet obligatur, sicut supra in præcedenti sermone, articulo 1. & c. secundo, dictum est. Dignè ergo sumere corpus Christi duobus prædictis modis, scilicet spiritualiter & sacramentaliter, seu tantum spiritualiter, est ad diuinam pietatem se accendere & cum Christo, non dico de nouo vnire, sed per gratiam vnitos, plus vnire. Ex iam dictis apparet, quod horum trium hominum assumendum dominicum sacramentum, primi manducando non manducant, secundi non manducando manducant, tertij vero manducando manducant.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De spirituali pietate ad animas & de triplici principali opere eius.

Secunda pietas est spiritualis & hoc pietatis triplex est opus.

Secunda vero pietas spiritualis est dicta, quæ zelum animarum parit. Triplex est etiam huius pietatis opus. Primum fit corde, secundum ore, tertium opere.

D *Quomodo adiuuandæ sunt animæ proximorum per frequentiam orationum.* Cap. 1.

Primum fit corde.

Primum huius pietatis spiritualis opus, fit corde adiuuando proximorum animas orationum frequentia. Est enim oratio eleuatio mentis in Deum. Ad quod mysticè edocendum, Io. 11. Christus eleuatis oculis pro Lazari suscitatione patris exorauit, vt mysticè

demõstraret, quod oratio nihil aliud est quam mentalium oculorum eleuatio ad ipsum Deum. Hi nempe oculi pro triplici hominum genere pietate ad Deum erigendi sunt. Primo pro mortuis, secundo pro iustis, tertio pro iniustis & impijs. Primo pro mortuis, quibus maxima pietas impendenda est: tum quia pro spem iam sunt beati, tum quia inenarrabilibus afflictionibus sunt cruciati. Proinde Macha. 12. scriptum est: Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt a peccatis soluantur. Sancta, hoc est pietate orantibus, & salubris mortuis, pro quibus orationes fiunt. Secundo quidem pietate orandum est pro iustis, sicut in Dei gratia crescant & finaliter perseuerent. Ad hoc hortatur beatus Iacobus in vlt. c. dicens, Orate pro inuicem vt saluemini. Tertio quoque pietate erigendi sunt oculi ad summum Deum pro peccatoribus atque pro quibuscunq; infidelibus oratione fundendo, quod non aspectibus eorum iniquitatibus dignetur eos illuminare & reuocare omnes deuios ad gratiam suam. Et quamuis obstante impietate eorum talis eis gratia non daretur, orantis tamen pietas non erit inanis, sicut in huius persona propheta inquit, Oratio mea in sinu meo conuertetur.

De triplici bono opere spiritualis pietatis Christianorum. Cap. 2.

Secundum opus pium ad animas proximorum, est opus oris, illis subueniendo vtilitate sermonis. Tria quidem sunt bona oris, quæ pietate animabus proximorum sunt communicanda. Primum est docere, secundum est consulere, tertium est corrigere. Primum bonum est docere, videlicet ignorantes. Quod quidem fit, cum eos docemus fidem & bonos mores in viam Dei, sicut Ecclesi. 18. scriptum est. Qui misericordiam habet, docet & erudit quasi pastor gregem suum. Quod autem docere necesse fit, ostenditur Sapient. 8. vbi dicitur: Sobrietatem & prudentiam docet & iustitiam & virtutem, quibus in vita nihil vtilius est hominibus. In vita scilicet morali, quia videlicet quasi omnes virtutes cardinales comprehenduntur in eis. Secundum bonum est consulere: scilicet dubitanti & nescienti eligere vera & iusta. Proinde Proverb. 11. c. scriptum est: Erit salus, vbi multa consilia. Vt apertius innuatur, quod vbi

Secundum fit ore, Tria sunt bona oris.

Docere.

H

Consulere.

A multa consilia sunt non tantum ex parte illa recipientis, verum etiam ex parte illa communicantis, salus aeterna multiplicatur. Contra quod facere dinoscuntur ipsi docti & sapientes, qui errantes per devia corrigere, aut dirigere non curant, aut animabus salubria consilia non impendunt.

Corriget. Tertium quoque bonum est corrigere, scilicet delinquentes, iuxta Dominicum verbum, qui Matth. 18. c. ait: Si peccauerit in te frater tuus; vade & corripe eum inter te & ipsum solum, si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Si autem te non audierit, adhibe adhuc vnum vel duos, ut in ore duorum vel trium stet omne verbum: quod si non audierit eos, dic ecclesiae: si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. In quo quidem praecipito consideremus tria. Primo correctionis casum, secundo correctionis modum, tertio correctionis terminum. Primo consideremus correctionis casum, id est in quo casu obligetur homo. Ad hoc enim quod quis ex debito proximum corrigere teneatur, tria concurrere habent. Primum, quod illa sit mortalis culpa: secundum, quod sit de illa sibi notitia certa: tertium, quod fiat ex amicitia vera. Primo inquam quis proximum corrigere obligatur, cum peccatum illius est mortalis culpa, propterea inquit, Si peccauerit, supple mortaliter. Est nihilominus advertendum, quod corrigere fratrem est quandoque consilium & quandoque praecipitum. Est enim consilium, quando proximus venialiter peccat. Praecipitum autem est, quando mortaliter Deum offendit, vel secundum quosdam est in manifesto periculo Deum offendendi mortaliter. Sed quia hoc praecipitum est affirmativum, obligat semper: sed non ad semper, sed pro loco & tempore: quando videlicet creditur, quod correctio sit ad profectum, aliter ad illam nemo obligatur. Secundo hoc praecipitum cogit, quando de proximi culpa homini est notitia certa, quia Dominus ait, In te, id est te sciente, ne scilicet contra sententiam Ecclesiae agas, qui 1. r. c. ait: Priusquam interrogas, ne vituperes quemquam; & cum interrogaveris, corripe iuste, id est secundum iustum ordinem hic a Domino institutum. Tertio quoque ad hoc quod obliget, concurrere debet amicitia vera, id est quod fiat ex charitate fraternae salutis, non quia corrigens ipse offensus sit, aut quia cumque alia causa iniusta & vana, sed principaliter pro salute animae eius, propterea

Tria consideranda.

Dominus addit, Frater tuus, id est ex charitate fraterna a te dilectus. Secundo circa hanc correctionem considerandus est correctionis modus. Nam triplici modo correctionis, secundum quod opus est, ut quilibet obligatur. Primus est modus amorosus, secundus est modus timorosus, tertius est modus pudorosus. Vel sit triplex correctio, quarum prima potest dici priuata, secunda sociata, tertia divulgata. Primo inquam observandus est in correctione modus amorosus, id est cum dulcedine & amore proximus reuocetur a culpa. Et de hoc Dominus subdit: vade, scilicet cito, & corripe eum. Corripere est subito cor de periculo rapere: ut solertiam charitatis ostendat inter te & ipsum solum. Peccator enim quando statim coram alijs increpatur, excusare se solet, aut indignari, seu sua crimina defendere. Per talem autem secretam & charitativam correctionem paritur illius confusio & ostenditur signum manifestissimae charitatis, ac per consequens talis modus magis est retractativus a malo, ac magis inductivus ad bonum. Subditque Dominus. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Vide quam magnum bonum: quia & Deo & sibi & tibi lucratus eris illum, & per hoc verbum manifeste innuitur, quod intelligit Dominus de mortali, eo quod per abstractionem fratris a venialibus homo minime lucratur illum, cum ex venialibus solum non maneat anima extra gratiam Dei. Secundo in correctione observandus est modus timorosus. Et de hoc Dominus subdit: Si autem te non audierit, id est tibi effectualiter non acquieverit: adhibe tecum unum, scilicet si suffecerit unus: vel duos, id est si unus sufficere non videatur, ut in ore duorum, si sumpseris unum, vel trium si sumpseris duos, stet omne verbum. Stet scilicet secretum, & etiam stet in testimonium veritatis si opus esset omne verbum. scilicet ibi dictum. Tertio in correctione observandus est modus pudorosus. Et de hoc Dominus subdit, Quod si non audierit eos, scilicet te cum illis, dic ecclesiae, id est mone eum coram omnibus de ecclesia: vel dic praelato suo. Tertio additur correctionis terminus, de quo Dominus subdit: Si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus, id est ita sit extra communionem tuam ac si Gentilis esset, aut sicut publicus, & secularis peccator, seu merito a praelato excommunicandus est.

Triplici modo correctionis opus est vni.

Tertium opus sit opere.

De

A. De triplici exemplo bono dando pro animarum salute. Cap. 3.

Tertium spiritualis pietatis opus est, quod sit operationis effectus, scilicet adiuuando animas per bonorum exemplorum incitamenta. Quia enim plerumque mouent exempla quam verba, mens pia ne animas scandalizet, sed eas lucretur Deo: studet semper exempla virtutum monstrare, mentisque magno cruciatur dolore, si quem aspexerit exempla ostendere mala vita. Et licet semper studeat omnibus cuncta bona exempla praeberere, triplex tamen principaliter exhibere conatur. Primum est exemplum humilitatis, secundum castitatis & honestatis, tertium charitatis & bonitatis. Primo enim praebet exemplum humilitatis: scilicet & patientiae in aduersis, ut sit confimilis illis, de quibus 2. ad Thess. 1. Apostolus ait: Gratias agere debemus Deo pro patientia vestra & fide in omnibus persecutionibus vestris & tribulationibus, quas sustinetis in exemplum iusti iudicij Dei, pro quo & patimini. Et si iniuste patitur, non frangitur, sed respicit in illud exemplum omnium bonitatum, de quo 1. Pet. 2. c. scriptum est: Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius. qui scilicet innocenter & patienter potius & volenter atque alacriter passus est. Et non tantum suis persecutoribus ex corde pepercit, verum etiam pro suis crucifixoribus exorauit. Ex quo clarius patet, quod in hoc humilitatis exemplo includitur remissio offensarum, quod non parum pietatis est opus. de quo Luc. 6. Dominus ait, Dimittite & dimittimini. Et iterum Matth. 6. Orare impetrabiliter nos docuit dicens: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Secundo quidem mens pia studet praebere exemplum castitatis & honestatis suspecta consortia & consuetudines omnino euitans. Nec de illis hypocritis est, qui non curant scandalizare simplicium mentes suspecta consortia omnino sectantes & frequentantes. & palliolo deuotionis & bonae intentionis seipsum pernitiose decipientes. sectari etiam studet mens pia, quod 1. Pet. 2. c. clauiger aethereus admonet dicens: Conuersationem vestram inter gentes habentes bonam, ut in eo quod detractant de vobis tamquam de malefactoribus ex bonis operibus vos considerantes glorificent Deum in die visitationis, id

est quando illuminati a Deo intelligent veritatem. Tertio quoque mens pietate plena studet praebere exempla charitatis & bonitatis atque mansuetudinis, caeterarumque virtutum, iuxta Apostoli praecipitum, qui 1. Timot. 4. ait, omnem piam animam exhortando: Exemplum esto fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate. Et de talibus exemplis praecipitum dedit Dominus Matth. 5. dicens: Sic luceat lux vestra, id est lucida vestra & exemplaris vita, coram hominibus, ut videant opera vestra bona. Sed ne hoc indebito sine fiat, subiungit, & glorificent patrem vestrum, qui in caelis est. Magni igitur periculi res est, ac pestiferum animarum virus, praebere exemplum malum. Nam secundum Apostolum. 1. Corinth. 15. Si corrumpunt bonos mores colloquia mala, quanto magis efficiunt opera praua? Exempla bona non facile homines imitantur, mala autem multitudo auida cupiditate sectatur. Modicus quippe ignis citius inflamat magnam materiam siccam, quam magnus modicam humidam. Sic citius corrumpunt modica mala exempla, quam aedificant magna bona. Crudelis igitur fera, & impia vipera in animas Christi sanguine redemptas est omnis, qui proximo suo scandalum praebet. Inter quos maxime connumeranda sunt mulieres inconsideratae & vanae, quae quot concupiscentiarum & vanitatum tam viris quam mulieribus praestant occasiones, tot utique mortibus dignae sunt, dicente Domino, Matth. 18. Qui autem scandalizauerit unum de pusillis istis, qui in me credunt: expedit ei, ut suspendatur molla asinaria in collo eius, id est mortalis culpa in anima eius: & demergatur in profundum maris, id est in profundum inferni. Et iterum, sexta quaestione. 1. in capit. ex merito, scriptum est: Deteriores sunt, qui vitam moresque bonorum corrumpunt his, qui substantias aliorum praediaque diripiunt. Et in cap. sunt pluri mi, Gregor. ait, Multum damna morum a damnis temporalium distant.

L 2 ARTI-

A ARTICVLVS TERTIVS.

De corporali pietate & operibus eius.

Tertia
principalis
pietas dicitur
corporalis
& triplici
ter fieri potest

Tertia principalis pietas dicitur corporalis, quæ etiam tripliciter fieri potest. Primo corde, secundo ore, tertio opere.

Cap. I.

Primo corde, & habet tres gradus.

Primo enim corporalis pietas fit corde, & habet tres gradus. Primus est compassio, secundus condescensio, tertius supportatio. Primus gradus est compassio, quæ maxime haberi debet erga infirmos. Ad eam hortatur beatus Petrus. 1. Pe. 3. dicēs, Estote inuicem compatiētes fraternitatis amatores. Secundus gradus est condescensio, & maxime erga debiles. Talis enim condescensio ex compassione procedenti oriri solet. Qui vero proximo suo compatiens est, ei dulciter & facilliter condescendit in his videlicet, quæ non sunt contraria charitati. Et hoc est, quod Roma. 1. 5. c. Apostolus ait, Debemus autem nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere & non nobis placere. Tertius gradus supportatio dicitur est, & maxime corporum infirmorum, & lenio grauatorum. Senectus enim multis infirmitatibus & laboribus & grauaminibus plena est. Ad talium ergo supportationem hortabatur Apostolus Ephē. 3. cap. dicens, Supportantes inuicem in charitate. & iterum Galat. 6. Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. Verus igitur, magnus & admirabilis est fructus huius supportationis, quando in eius obseruantia tota lex Domini adimpletur.

Quod corporalis pietas ore tripliciter fieri potest. Cap. 2.

Secundo corporalis pietas fit ore, & solando afflictos triplex afflictione cruciatur.

Secundo corporalis pietas fit ore, scilicet consolando afflictos, & maxime qui triplici afflictione cruciatur. Primo afflictione temporali, secundo afflictione corporali, tertio afflictione iudiciali. Primo enim verbis consolandi sunt afflicti afflictione temporali. Tanta enim est vis & gratia, seu consolatio verbi boni, quod quandoque præstantior est quam sub

uentio manus. proinde Ecclesiastici. 18. scriptum est: Nonne ardorem refrigerabit ros? sic & verbum magis quam datum. Secundo sunt consolandi afflicti afflictione corporali. Ad hanc exhortatur Ecclesiastes. 7. cap. dicens: Non desis plorantibus in consolatione, videlicet suauium verborum, & cum lugentibus ambula. Et sanctissimus Iob. 29. cap. imitationis exemplum dans de se ait, Eram tamen incoerentium consolator. Tertio quoque consolandi sunt, qui afflicti sunt afflictione iudiciali, sicut sunt carcerati, & corporalibus supplicijs mancipati & condemnati. Exemplum sumamus Thobæ, qui sicut Thobæ 1. c. scriptum est, quotidie consolabatur captiuos. Et primæ Thessa. 5. c. ad hoc exhortatur omnes Apostolus dicens: Consolamini pusillanimes, suscipite infirmos. Sæpe quidem non compati afflictis & tribulatis, in augmentum eorum afflictionis est, sicut in amicis Iob per exemplum patet. Propter hoc. 16. cap. ait illis, Consolatores onerosi omnes vos estis.

De septem operibus misericordie corporalis. Cap. 3.

Tertio corporalis pietas fit opere & subuentione. Septem enim sunt opera corporalis pietatis. Primum est cibare esurientem. Et ad hoc hortatur Dominus Isa. 58. cap. dicens, Frangete esurienti panem tuum. Secundum portare sitientem, sicut Roman. 12. Apostolus ait: Si inimicus tuus sitit, potum da illi. De his duobus iam dictis Proverbio. 25. scriptum est: Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, da ei aquam bibere. Tertium opus est colligere hospitem. Ad quod Petrus 1. Pet. 4. nos hortatur dicens, Hospitales inuicem sine murmuratione. Quartum opus est vestire nudum. Et de hoc Isa. 58. cap. scriptum est: Cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris. Quintum est visitare infirmum, scilicet illi subueniendo, sicut necesse est. Ad hoc hortatur Ecclesiastes. 8. capit. dicens, Non te pigeat visitare infirmum. Et vtilitatem huius operis subdit dicens: Ex hoc enim in dilectione, scilicet Dei & proximi firmaberis. Sextum est visitare incarceratum: scilicet cum effectu, quod est visitare illum ad subueniendum, ad redimendum, ad liberandum. Proinde Apostolus 10. c. Heb. quosdam

Tertium corporalis pietas fit opere Septem sunt opera corporalis pietatis.

H

A quosdam commendabat dicens, Vincitis cōpassi estis, scilicet iuxta posse illis per prædicta subueniendo. Ad idem per Esa. 58. Dominus præcepit dicens: Dissolue colligationes impietatis, scilicet contractuum impiorum: solue fasciculos deprimentes, scilicet rapinarum. dimitte. s. de carcere eos, qui contracti sunt, liberos, & omne onus dirumpere, scilicet non valentibus id portare. Hæc sunt sex illa opera, de quibus tã districte Dominus rationem in iudicio postulat, atque per illa donabit gloriam sempiternam dicens, Matth. 25. c. Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: Hospes eram, & collegistis me: nudus eram, & cooperuistis me: infirmus eram & visitastis me: In carcere eram, & venistis ad me. Et iterum dicit his qui a sinistris eius erunt: Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Esuriui, & non dedistis mihi manducare: sitiui, & non dedistis mihi potum: Hospes eram, & non collegistis me: Nudus eram, & non cooperuistis me: Infirmus & in carcere, & non visitastis me. Septimum misericordie opus est mortuos sepelire. De hoc tamen opere pietatis non scribitur supra, quod in iudicio Dominus facturus sit mentionem. Et hoc maxime propter tria. Primo, quia misericordia proximi fit in quantum sunt membra Christi. Mortuus autem in quantum mortuus, non est proprie membrum Christi. Christus autem semper est viuens, sicut Hebræ. 7. Apostolus ait. Secundo, quia in scripturis alibi commendatur, sicut Thobæ. 4. in laudem Thobæ scriptum est, quod sepe liebat mortuos ex humana pietate, propter quod placuit Deo. Ioseph quoque ab Arimathia & Nicodemus, quia tradiderunt Dominum sepulture, Ioan. 19. ca. multipliciter commendantur. Tertio, quia non est indigentia tam aperta. Omnia igitur opera supradicta, vt grata sint Deo, tripliciter fieri debent. Primo humiliter, secundo hilariter, tertio misericorditer. Primo quidem humiliter aspicientes & considerantes in indigente indigentias, quas

pro nobis assumpsit Iesus Christus. Memores quoque verbi Domini, qui misericordibus dicit: Amen dico vobis, quantum fecistis vni de fratribus meis minimis, mihi fecistis. Secundo fieri debent hilariter, teste Apostolo, qui 2. Corinth. 9. ca. ait: Non ex tristitia, aut ex necessitate, scilicet hæc opera fiant a vobis. hilarem enim datorem diligit Deus. Et iterum Ecclesiastici. 35. In omni dato hilarem fac vultum tuum. Tertio fieri debent misericorditer, iuxta illud Esa. 58. Cum effuderis esurienti animam tuam & animam afflictam repleris, tunc orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt sicut meridies, & requiem dabit tibi Dominus Deus tuus semper. Ex hac igitur pietate tria bona, seu fructus sequuntur homini pio. Primum est liberatio a malo, secundum amplificatio in bono, tertium vero perpetuatio in optimo. Primum est liberatio a malo: vnde 2. Pet. 2. Nouit Deus pius de tentatione eripere. Nam tales Deus eripit a malo culpæ, a malo poenæ, & a malo gehennæ. Secundum autem est amplificatio in bono: proinde Baruch. 5. c. pio cordi Dominus ait: Nominabitur enim tibi nomen tuum a Deo in sempiternum, pax iustitiæ & honor pietatis. Per hanc enim pietatem ampliantur bona conscientie, crescit fama pietatis, honestatis & iustitiæ. Tertius fructus est perpetuatio in optimo. Vnde 2. Machab. 12. cap. de Iuda Machabæo scriptum est, quod considerabat quod hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam. Ista gratia nihil est aliud, nisi sempiterna gloria: quam ex pietate & propter pietatem largiri nobis dignetur piissimus Dominus Iesus Christus, qui cum patre & spiritu sancto in Trinitate viuunt & regnant in sæcula sæculorum, Amen.

Finis tractatus de Christiana vita.

TRACTATUS DE OCTO
Beatitudinibus Euangelicis.

De excellentia & dignitate Beatitudinum
Euangelicarum, & de sufficienti nu-
mero & ordine prædictarum.

Sermo I.

Egregio ac deuotissimo in Christo Iesu,
magistro Petro Thomasio Phy-
sico in Venetijs.

Multa sunt bona, suauissime Pe-
tre, quæ in me, ac de me testa-
ri videntur litera tua, quas pro-
ximè non sine animi incundi-
tate accepi, quæ singula etsi à
me longè aliena sentio: id tamen unū negare
me cōscientia prohibet, & videlicet fides, cha-
ritatis ac diligentia tua pro corporali olim re-
cuperanda valitudine mea, neq; immemor
vsq; adhuc factus sum, neq; quoad vixero,
fieri possum. Nunc igitur, quoniam duo a me
signanter postulas, eorum alterū quod hodie
possum, hodie tibi haud negare constitui, atq;
ideo libentius quo tecū maiore agens fenore
te (ut ita dixerim) sine usura feneratorē, ac
sine peccato usurarium constituam. Corin-
thijs etenim scribens Apostolus: si vobis, in-
quit, spiritualia seminamus, non magnū est,
si carnalia à vobis metamus. Ego aut si ho-
die spūale tibi pro corporali accepto benefi-
ciū reddidero, nolim tamē hoc ipso, licet præ-
tiosiore munusculo arrogare mihi, quasi vide-
ar debito in te meo fecisse satis: quin potius si
cut ad te Beatitudinis confectum a me Libel-
lum pro deuotione tua legedū mitto, simul in-
super me debitorē cōstituo rogandi Dominū,
vt operis effectum consequaris, hoc est, vt ea
ipsa Beatitudinis lectione efficiaris plane bñs.
Quod aut secundo loco petis, aduentū meū
Venetijs, et si promittā cura proximū cele-
brandi Capituli nostri ips, seruare nō possem.
Me ergo habe excusati: nam si celebrato hu-
iusmodi capitulo id mihi fore licuerit, ego &
huic & honesto cuiq; desiderio tuo satisfacere
libens curabo. Vale in Dño.

Ex Padua 14. Aprilis. 1443.
Fratr Bernardinus de Senis
Ordinis Minorum.

Videns autem Iesus turbas ascendit
in montem. Et cum sedisset, accesserunt
ad eum discipuli eius. Et aper-
iens os suū, docebat eos. Mat. 5. c.

Admiranda sunt verba Do-
mini Saluatoris, purgant simul & illumi-
nant intellectum. Inflamant affectum, ro-
borant & conatum, vt solum in anima ful-
geat, & id ametur atque opere complea-
tur, quod ipsa veritas dicat. Tanta deni-
que est sublimitas doctrinæ Christi, vt nec
dum ad altitudinem eius, quam incultus
non politus sermo decorat, humanus as-
cenderit intellectus. Custoditio quoque
illius in agenda tota humana vita Rege nō
indiget, iudicem non requirit, forum cau-
sarium refugit, nec ponendis tribunalibus
locum præstat. Indeficientem Christi pos-
sident verba virtutem, vt ipsa sine cæteris
bonos atque perfectos mores efficiant, &
iam in præfenti vita inter coelicos ciues
inferant hominem limo factum, ad quæ
perfecto nullis alijs vtique legitur concessa
potestas: Sola siquidem eius verba sca-
las habent inuisibiles gratiæ ascensionis
in cœlum. Nec solum perfectionem & om-
nem sufficientiam ad diuinam possident
theorias: sed ad quietum etiam vitæ ita-
tum pacificumque progressum, vt nulla
hominum lex pro hac, dum agitur vita, ne
sit ipsis valentior turbetur etiam si abole-
retur ab humana mente respectus ad supe-
riora tendendi. Sed ad præfens de perfe-
ctione animæ iam purgatæ in octo Bea-
titudinibus agens eam Beatitudinem vocat,
vel quia immediatè ad beatitudinem
tendit, vel quia animam iam purgatam
statim euolare facit in statum beatitudinis
sempiternæ, vel quia dat securitatem vitæ
sine timore. Proinde ante promulgatio-
nem beatitudinum prædictarum, in ea-
rum laudem Euangelista Matthæus pro-
posita verba præmisit dicens, Videns Iesus
turbas, &c. Et sequitur, docebat eos, sci-
licet octo beatitudines sequentes. Pro-
generalitamen intelligentia bea-
titudinum prædictarum, tria ad
præfens de illis considere-
mus. Primo doctri-
na dignitatem,
secundo
do-
ctrinæ sublimitatem, ter-
tio doctrinæ vtili-
tatem.

ARTI-

A ARTICVLVS PRIMVS.

Quod tria ostendunt dignitatem, quæ in
octo beatitudinibus continetur.

Primum inquam consideremus in
his beatitudinibus doctrinæ di-
gnitatem. Harum profecto di-
gnitatem doctrinæ tria osten-
dunt Primo sublimitas, secundo auctori-
tas, tertio profunditas. Nam in ascensu
montis, sublimitas: In sessione Doctoris, au-
ctoritas: In apertione oris, profunditas
denotatur.

Quod propter tria ascendit in montem Ie-
sus, vt scilicet beatitudines prædi-
caret. Cap. 1.

Primum enim in ascensu montis,
sublimitas indicatur. Ait enim
Euangelista Matth. Videns autem
Iesus turbas, ascendit in
montem: scilicet Tabor, secundum Hiero-
nymum, vel in alium montem excelsum
ad præsignationem alti status perfectionis.

Supra humanam quidem scientiam Salua-
tor noster hominibus loquens audientium
animos mira efficacia mouebat, atque au-
ditores primi vt audierant eum referentes
ad audiendum in propria voce alios inui-
tabant, ita vt ex omnibus finitimis regio-
nibus ad audiendum illum vtriusque sexus
homines adproperarent. Et coeuntes in
vnum, singuli de regionibus singulis, fe-
cerunt plurimas turbas, quas videns Ie-
sus ascendit in montem, vt ascendentes post
eum turbam vnam efficerent. Mons mon-
tem ascendit: quia lapis præcisus de monte
sine manibus in tantum creuit, vt effice-
retur mons magnus, ad quem profugere pos-
sent omnes gentes, vt mystice ponitur Da-
niel. 2. Montem quidem ascendit, ad beati-
tudines prædicandum, maximè propter
tria, scilicet propter prophetiæ impletio-
nem, propter desiderij subleuationem, &
propter suorum imitationem. Primo pro-
pter prophetiæ impletionem, hoc est vt Ise-
ia prophetiam impleret, de qua in 40. c. ait:
Super montem excelsum ascende tu, qui
euangelizas. Secundo propter desiderij su-
bleuationem, vt nouam daturus mundo
doctrinam apertè insinuaret, quod ex ip-
sa indeuius ad æternæ beatitudinis mon-
tem celebratur ascensus, & ab imis homi-

nes extollere venerat, atque ad alta subue-
here in æternum. Tertio propter suorum
imitationem, vt videlicet manifestè innue-
ret quod in altitudine virtutum consilite-
re debet, qui iustitiam Dei docet. Proin-
de Grego. ait: Si in terra est animus tu-
us, vt quid de cœlo loqueris? hæc ille. For-
ma igitur prærogata est ijs, qui habent al-
ios docere iustitiæ vitam, vt montem as-
cendant, altitudinem scilicet morum at-
que virtutum: vnde idem Gregor. expo-
nens illud Cantic. 7. Nasus tuus sicut tur-
ris Libani, ait: Prædicatoris vita semper in
alto fixa debet permanere, vt more nariū
discernat foetores vitiorum, odoresque
virtutum.

Quod propter tria Iesus Christus sedit
octo beatitudines pronuncia-
tur. Cap. 2.

Secundo in sessione Doctoris auctoritas
demonstratur, ait enim Euangelista: Et
cum sedisset, accesserunt ad eum discipu-
li eius. Fuit enim in Christo sessio actus ge-
tationis, expectationis & attractionis. Pri-
mo inquam in Christo fuit sessio actus ge-
tationis. Etenim docens sedet: sedensque
docet, quod pertinet ad dignitatem magi-
stri. Sedet, vt quietius doceat in aliorum
exemplum. Infunditur citius in corde au-
dientium emissis in quiete doctrina, & te-
naci memoria capitur, quod in tranquillitate
a Doctore profertur. Hæc siquidem
corporis sessio, mentis quietem insinuat, ex
qua illuminans doctrina procedit. Proin-
de de illuminando & illuminante Doctore,
Tren. 3. c. scriptum est: Sedebit solita-
rius, & tacebit, quia leuauit se super se. In
quibus verbis ostendit tria, per quæ ho-
mo ascendit ad mentis illuminationem, vt
alijs illam dispense. Primum, est tran-
quillitas: secundum, singularitas: tertium,
taciturnitas. Primum est tranquillitas, sci-
licet mentis & corporis. Ait enim, sedebit,
id est totaliter requiescet: mente quidem
ab inutili cogitatu, corpore vero ab incon-
uenienti motu. Secundum, est singulari-
tas: Vnde ait, solitarius, id est ab alijs se-
paratus, exemplo illius, qui factus fuerat
sicut passer solitarius in tecto. Sic profecto
& Moyses ad diuinam visionem & col-
locationem ascensurus, ab alijs segregatus
est. Nec tantum a terrenis turbis, verum
etiam a sacerdotibus sanctis, sicut patet

A Exo. 24. Tertium, est taciturnitas: & de hoc subdit dicens: Et tacebit, scilicet ad tempus, quod maxime proficit in docente. Secundo autem sedere, est actus expectationis. Expectat enim nos Deus in infirmitatibus & tarditatibus nostris. Tardi enim sunt homines ad credendum, quæ Christi sunt: Tardi ad intelligendum, quæ utilia sunt: Tardi ad agendum, quæ necessaria sunt: Tardi ad poenitentiam, cum reliquerimus iter rectum, cum effudimus animas in peccata. At Dei benignitas, Dei patientia, Christi charitas ad poenitentiam nos expectat, quærens misereri potius quam ulcisci. vnde ad Rom. 2. Apostolus ait. Ignoras, quoniam benignitas Dei ad poenitentiam te adducit. Hæc benignitas Ezechiel. 18. c. ait. Nolo mortem peccatoris, sed ut magis conuertatur & viuat. Tertio vero sedere, est actus attractionis. Et cum sedisset, ait, scilicet ad attrahendum auditores. Ex hoc quidem loco trahitur, quod quando secularibus sermo sit, prædicator communiter stat tanquam inuitans ad prælium: Quando vero religiosus & contemplatiuus, communiter sedet tanquam inuitans ad quietem tranquillam. Sed in signum attractionis ab Euangelista subiungitur: Et acceperunt ad eum discipuli eius, scilicet tanquam magis deuoti, tanquam familiarius dilecti, tanquam specialiter aduocati. Illis quidem & consimilibus propheta ait: Ac cedite ad eum & illuminamini: & facies vestrae non confundent, quia scilicet non terribilis, sed placabilis est.

Quod pronuntiaturus beatitudines propter tria dicitur Christus aperuisse os suum. Cap. 3.

D Tertio in apertione oris profunditas indicatur, & de hoc Euangelista subiungit dicens: Et aperiens os suum, docebat eos. Aperitur thesaurus desiderabilis, referatur gazophilatium regni caelestis, fons omnium bonorum panditur, indigentes ditantur: Nouus rex, noua lex. Ait enim, Et aperiens os suum. hoc siquidem ait, ut ostendat doctrinæ eius profunditatem, proprietatem, & exemplaritatem. Primo, ut ostendat doctrinæ eius profunditatem. Nam oris apertio ad humanitatem corporis pertinet. Doctrina vero ad scientiam mentis. Os ex creatione, scientia ex infusione. Os corporeum & uisibile: scientia incorporea & inuisibilis. Proinde

a patre ad filium humanatum per prophetam dicitur: Aperi os tuum, & ego implebo illud. Tu aperias os carnis, & ego implebo illud scientia diuinitatis, ut non humana, sed diuina loquaris hominibus. Ait ergo, Et aperiens os suum, sicut in magna & profunda aperte & clare docturus, sicut & Ecclesiasti. 24. pronunciat dicens, Et in ecclesijs altissimi aperiet os suum. Et per Ezechielem. 29. c. a patre ipsi filio dictum est: Tibi dabo os apertum in medio eorum, ut sciant, quia ego Dominus. Secundo, ut ostendat doctrinæ suæ proprietatem. Perdoctus siquidem dictum est, Et aperiens os suum, ad distinctionem faciendam, quia in veteri lege aperuerat ora prophetarum, ut nulla excusatio ualere hominibus, cum Dei filius eisdem in humanitate more hominum loqueretur. Aliud est enim, cum Rex per suas proprias litteras: aliud cum per suos legatos, & aliud cum per seipsum ore proprio subiectis populis fatur. Tunc nulla est excusatio efficax, nulla tergiversatio contutans eos, qui ex ore Regis audierunt sermonem. Et ipse pater in filio sic humanato dignatus est in plenitudine temporum loqui, sicut ad Hebræ. 1. c. Apostolus ait, Multipharie multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis, nouissime diebus istis locutus est nobis in filio. Tertio, ut ostendat doctrinæ suæ exemplaritatem, quia docebat eos. Nam qui docturi sunt alios salutarem vitam, exemplo Christi aperire debent os mentis ad suscipiendam caelestis gratiæ infusionem. Doceant aperte, qui susceperunt occulte: Doceant inquam humanè, qui susceperunt diuinè: Doceant libenter, qui susceperunt silenter: Doceant gaudentes, qui acceperunt grater. Et qui gratis acceperunt, gratis refundant: Tradant hominibus, quæ illis tradidit Deus, eoque sine quo acceperunt, diffundant: scilicet ne diligantur terrena, sed caelestia in amorem deueniant. Non quæ videntur, sed quæ non videntur amore incessabili diligantur, ut cum Propheta dicere possit quilibet eorum: Os meum aperui & attraxi spiritum: scilicet ad supradicta annunciantia: quia mandata tua desiderabam, scilicet in me & in alijs adimpleri. Proinde docebat eos.

ARTI-

ARTICVLVS SECVNDVS

De sufficientia numeri beatitudinum, & de gradibus earundem.

Secundo consideremus in his beatitudinibus doctrinæ sublimitatem. Ad intelligentiam autem dicendorum notandum est, quod sunt duo genera virtutum. Quædam enim sunt communes & humanæ, quemadmodum 4. cardinales. Quædam sunt excellentes, seu heroicæ, ut dicitur in septimo Ethicorum. Et tales dicuntur quasi diuinæ, ut ibidem dicitur. Et exemplum inducitur de Hectore, qui propter excellentiam virtutis suæ dicebatur quodammodo filius Dei, & non hominis mortalis. Beatitudines autem hæc, de quibus dicturi sumus, maxime heroicæ sunt. Insuper aduertendum est, quod beatitudines septem sunt secundum distinctionem graduum, quamuis secundum essentiam octo sint. Et has Saluator enumerat in capitulo præallegato. Prima est paupertas spiritus, secunda mititas, tertia iustus, quarta esuries iustitiæ, seu iustitiæ famelica: quinta affectus misericordiæ, sexta cordis munditia, septima pax. Hæc septem perficiunt animam. Octaua est patientia, & hæc animam probat, confirmat, & perfectam in qualibet prædictarum declarat. vel septem perficiunt in statu prosperitatis, octaua in statu aduersitatis. vel septem sunt in agendo, octaua in patiando. hæc septem beatitudines possunt adaptari septem diebus creationis. Nam prima die formata est lux. Et paupertas, atque contemptus omnium sensibilium, est quasi intellectuallis lux mentis humanæ. Secunda die factum est firmamentum in medio aquarum. Et mititas est quasi firmamentum, quia in medio aquarum tribulationum non conturbatur. Tertia die separatæ sunt aquæ a terra, & congregatæ in locum vnum. Et iustus aquas concupiscentiæ & voluptatis a carne nostra separat & expellit. Quarta die cælum luminaribus ornatum est. Et iustitia vniuersalis & zelus eius est sicut sol & luna & stellæ, quia eius est regere vniuersa. Quinta die ornauit aerem & aquam volatilibus cæli & piscibus maris. Et misericordiæ est volare per impetus ventositatis aereæ, quantum ad opera misericordiæ spiritualis: Et natæ in aquis per compassionem afflictionis fraternæ, quantum ad opera misericordiæ corporalis. Sexta die

ornauit terram animalibus & hominibus. Et munditiæ cordis est reformare animalitatem nostram ad imaginem Dei. Septima vero die requieuit Deus ab omni opere, quod paratrat, atque sabbatum sanctificauit. Et pax est quies & sanctificatio humanæ mentis: Circa igitur has beatitudines distinguamus triplicem graduum varietatem. Prima varietas est gradus purgationis, secunda est gradus ascensionis, tertia est gradus perfectionis.

De quinque gradibus per quos anima perducitur in presenti vita ad beatitudinis statum. Cap. 1.

Prima varietas est gradus purgationis. Sunt enim quinque, quæ consequenter gradatim se habent ad animam perficiendam. Primum est gratia sacramentalis, secundum est virtus, tertium donum, quartum est fructus spiritus, quintum est beatitudo. Primo gratia sacramentalis sanat animam, quia sacramenta sunt medicinæ & medicamenta contra vitia, ideo purgant ægritudinem culpæ. Secundo virtus habilitat potentias ad operandum. Nam habitus ponuntur in potentijs, quæ mox natæ non possunt exire in suam operationem, ideo virtus purgat defectum potentiæ habilitans eam ad operandum: Nam virtus est, quæ recte viuere facit. Tertio donum ordinat in operando eo quod faciat expedite operari, ideo purgat difficultatem in opere. Quarto fructus delectat post opus, vnde purgat tedium & fatigationem ex opere. Proinde hæc quatuor sunt purgatoria. Quinto autem beatitudo conseruat in fine operis, & ideo est status & perfectio animi iam purgati. Talis beatitudo sic diffinitur. Beatitudo est gratia vere sapienti cognita faciens ad suauitatem conscientiæ, & propinqua iam gloriæ. Primo enim ait, quod beatitudo est gratia. Nam præsupponit habitus virtutum & donorum informatos charitate & gratia, ut faciat recte & expedite & lætiter sustinere aduersa, aggredi ardua, & operari opera perfectionis & supererogationis. Secundo subdit, vere sapienti cognita: quia videtur extranea a sententijs humanæ sapientiæ. Nam omnes aliarum beatitudines, vel habent miseriam antecedentem, vel concomitantem, quæ videtur esse contra beatitudinem. Vnde Bern. in quodam ser. ait: Quid tam absconditum, quam pauper-

A paupertatem esse beatā. proinde Mat. 11. c. Dominus ait: Confiteor tibi pater Domine coeli & terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus & prudentibus. s. huius mundi. Non enim possunt hæc perfecte sciri, nisi per aliquam experientiam & gustum Dei. Tertio addit, faciens ad suauitatem conscientię. Beatitudo enim est perfectio animi iam purgati præseruans metem a remorsu & stimulo conscientię, & disponens ad suauitatem vitę. Quarto subditur, propinqua iam glorię, quia talis beatitudo est vię, non patrię, faciens beatum in spe, & quodammodo in re, in quadam. s. propinquitate & facilitate veniendi ad Deum, sicut patet de paupertate & fortitudine infra sermone sequenti, & cap. vlt. & sermone 9. artic. 1. cap. 3.

Quomodo per has beatitudines anima tripliciter ascendit. Cap. 2.

Secunda varietas est gradus ascensionis. Ordinant autem hæc beatitudines animam primo ad inferiora, secundo ad paria, tertio ad superiora. Primo enim tres primę beatitudines. s. paupertas spiritus, mitas, & luctus, ordinant animam ad inferiora. Nam respectu boni inferioris. s. temporalium, ordinat paupertas spiritus. Respectu mali aut pœnæ interioris sic ordinat mitas: aut culpæ, sic ordinat luctus, in quantum. s. pro peccatis a cœlesti patria elongamur. Secundo vero duæ alię. s. esuries iustitię & affectus misericordię ordinant ad pariam, secundum duo præcepta naturalis iuris, quæ sunt innocentia & beneficentia. Secundum innocentiam est esuries iustitię, secundum beneficentiam est affectus misericordię. Tertio vero duę vltimę. s. cordis munditia, & pax, ordinant ad superiorem. s. Deum. Nam secundum vim apprehensiuam ordinat cordis munditia, secundum vim motiuam ordinat pax. Et sic prima ordinat aspectum, secunda affectum. Aliter, vel idē, secundo modo & melius dici potest. Primo enim oportet ab istis inferioribus euelli, secundo per media aduolare, tertio in superius vniri. Pro primo præmittuntur tres beatitudines, quarū prima. s. paupertas spiritus, funditus resecat temporalia, & quęquęq; superflua bona. Secunda. s. mitas, resecat omnia humana litigia. Tertia, videlicet luctus, resecat omnia mūdana gaudia & solatia. Pro secundo subduntur duę alię. Prima. s. famelica iustitia ardentissime anhe-

lat ad rectitudinem iustitię tam in se, quam in alijs exercēda, & zelanda, ac promouenda, & defendēda. Secunda vero. s. affectus misericordię, medullitus se euiscerat ad aliorum miseras & indigētias sentiendas, supportandas, & subleuandas, & ad supererogationem donorum & beneficiorum tam spiritalium, quam corporalium. Pro tertio vero sequuntur duę: prima. s. munditia cordis est absterfio ab omni cogitatu, vel specie impediēte puram & simplicē contemplationem Dei. Secunda. s. pax, est summa tranquillatio, seu summum silentium omnium actuum impediētiū illum, qui dicitur delitiosissima ebrietas, & quietissima requies, atque sopor & deiformis summa transformatio mentis in Deum, quę ab Apostolo vnitas spiritus nominatur. Vnde 1. Cor. 6. c. ait, Qui adhæret Deo, vnus spiritus est cum eo.

Quomodo anima perficitur per has beatitudines secundum triplicem potentiam suam. Cap. 3.

Tertia varietas est gradus perfectionis. distinguuntur autem septem primę beatitudines in comparatione ad vires animę. Nam tres primę. s. paupertas spiritus, mitas, & luctus, perficiunt irascibilem. Duę secundę. s. esuries iustitię, & affectus misericordię, perficiunt concupiscibilem. Duę vltimę. s. munditia cordis, & pax, perficiunt rationalem. Perficiuntur autem hoc modo: nam primo perficitur irascibilis, secundo concupiscibilis, tertio rationalis. Primo enim perficitur irascibilis. Primo quantum ad dominium super delectationes, quę sunt in diuitijs, delitijs, & magnificētijs, perficit paupertas spiritus. i. plenaria abdicatio omnium delectabilium. Secundo quantum ad dominium super passiones voluntarias. i. in quibus reprimendis dominium habet ipsa voluntas, sicut sunt ira, inuidia, & consimilia, perficit mitas. Tertio quantum ad dominium super passionibus inuoluntarias, quibus voluntas non plene resistere potest, vt est ebetudo intellectus, difficultas ad bonum, pronitas ad malum, perficit luctus de hoc, quod plene vitari non possunt. Secundo vero perficitur concupiscibilis. Primo quantum ad desiderium respectu boni perficit esuries iustitię. Secundo quantum ad compassionem respectu mali affectus misericordię. Tertio autem per-

Aficatur rationalis. primo quātum ad puram contemplationem primę veritatis perficit cordis munditia. Secundo quantum ad affectuosum amorem summę bonitatis subiectis omnibus contrarijs motibus perficit quietatio pacis. Aliter, vel alio modo. Qui enim vult interius perfici, primo debet exteriora negotia, & sensibilia obiecta reliquere, quod est proprium paupertatis. Secundo in ipso introitu turbationes interiores sedare, quod est proprium mititatis. Tertio contractas fordes lauare, & expurgare, quod est proprium luctus, seu doloris penitentialis. Quarto oportet virtuali rectificationi potētiarum & actuum totis viribus insistere, quod est propriū vsus iustitię. Quinto pinguedinem & dulcorem bonitatis, seu pietatis superinfundere, & imbibere, quod est proprium misericordię. Sexto insuper in excessum diuinę speculationis totum suum intellectum suspendere & subleuare, quod est proprium munditię cordialis, seu munditatis cordis. Septimo diuinę fruitioni affectū suum totaliter incorporare, quod est vltimus finis nostrę mentis, nostriq; desiderij, ac per consequens & pax eius. Proinde nō immerito sic ordinantur a Christo, quasi septem gradus perfectionis, & ascensionis in Deum.

ARTICVLVS TERTIVS.

Quomodo aliter distinguitur sufficientia numeri beatitudinum ad morum vtilitatem.

Tertio consideremus in his beatitudinibus doctrinę vtilitatem. Ratio quidem vtilitatis, & etiam sufficientia numeri beatitudinum tripliciter sumi potest. Primo quo ad diuersas opiniones, secundo quo ad diuersas ordinationes, tertio quo ad diuersas remunerationes.

Quod secundum diuersas opiniones beatitudinis, hæc Beatitudines a Christo constituuntur. Cap. 1.

Primum quidem ratio vtilitatis & sufficientia huius numeri beatitudinum sumitur quo ad diuersas opiniones, quę de beatitudine fuerunt & sunt. Nam quidam posuerunt beatitudinem suā in vita voluptuosa. Qui-

dam in vita actiua. Quidam in vita contem-
platiua. Prima vita. s. voluptuosa impedit & retrahit a beatitudine vera: secunda vita, videlicet actiua, disponit ad veram beatitudinem: tertia vita. s. contemplatiua essentialiter in patria, est ipsa vera beatitudo. Primo siquidem sunt aliqui, qui suam beatitudinē ponunt, & quærunt in vita voluptuosa, atq; mundana. Et hi tripliciter distinguuntur. Nam quærunt eam quidam in diuitijs, quidam in magnificentijs, quidam in delitijs. Primo enim quidam quærūt beatitudinem in diuitijs, sicut faciunt cupidi & auari. Cupiditas consistit in accipiēdo, auaritia in retinēdo, & in vtraque pleriq; suam beatitudinem ponunt. Et tamen vtraq; prohibetur, Eccl. 4. vbi dicitur: Non sit porrecta manus tua ad accipiēdum & ad dandam collecta. De his qui ponunt beatitudinem suā in auaritia, Ezech. 33. c. ait: Auaritiam sequitur cor eorum, & est eis quasi carmen musicum, quod suauis, dulcisq; sono canitur. Talis quidem auaritia magnum impedimentū verę beatitudini præstat. Proinde Dominus volens a tali impedimento retrahere humanas mentes, pauperibus spiritu regnum cęlorum repromittit dicens: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cęlorum. Secundo autem sunt quidam, qui beatitudinem quærunt in magnificentijs, quod vt perficiant, immites & feroces sunt, atque per bella, tyrannias, litigia, & cōtentiones, violentias & rapinas deltruendo aduersarios suos securitatem quærunt. De talibus Iac. 5. c. scriptum est, Epulari estis super terram, & in luxurijs vestris enutristis corda vestra, in die occisionis adduxistis & occidistis iustum, & non restitit vobis. Sed quia hæc verę beatitudini impedimentum, non adiutorium præstant, propterea Dominus ab hoc retrahere volens repromittit mitibus terrę viuētium securam possessionem. Propterea subdit, Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Tertio vero sunt quidam, qui beatitudinem suam ponunt in delitijs. i. in concupiscentijs & delectationibus & affluentijs huius mundi contra labores præsentis vitę, ignorantes, quod Apostolus ad Rom. 8. ait: Qui in carne sunt, Deo placere non possunt. Et quod Isa. 40. c. inquit, Omnis caro. i. omnis carnalis vita fenum, & omnis gloria eius quasi flos agri, exsiccatum est fenum & cecidit flos: quia spiritus Domini insufflauit in eo. At quia talis carnalis vita verę beatitudini opposita est, ideo volens Dominus huiusmodi homines retrahere a delecta-

A delectationibus præsentis vitæ, lugentibus consolationem promittit dices: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Secundo vero sunt quidam, qui ponunt beatitudinem suam in vita actiua. Profecto actiue vitæ & corporali pro instrumento datur prædicationis morum, lectio scripturæ sacræ, diuinum officium, ecclesiastica sacramenta: sed vocalis oratio excedit omnes alios corporales actus. Hæc tamen plus conueniunt statui religioso, quam statui seculari, cui potius dantur septem opera misericordiæ. Omnia vero supradicta opera vitæ actiue ordinant & disponunt ad opera vitæ contemplatiue.

B Ab operibus quidem vitæ actiue discedunt plerique duobus modis. Primo ab operibus iustitiæ, secundo ab operibus misericordiæ. Primo ab operibus iustitiæ, quia scilicet debita non reddunt, sed rapiunt aliena. Quod per Prophetam Dominus prohibet dicens, Rapinas nolite concupiscere. Vbi non tantum prohibet manum, sed animum. Vnde Prouer. 24. Rapinas meditatur mēs eorum. Dicuntur autem rapinæ non solum diuitiæ, quæ rapiuntur, hoc est, quæ per rapinam acquiruntur: sed etiam omnes diuitiæ, quæ rapiunt hominis mentem. Vnde & Matt. 6. Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.

C Et Iob 20. Idcirco cogitationes meæ variæ succedunt sibi, & mens mea per diuersa rapitur. Contra autem hoc vitium Dominus promittit esurientibus iustitiam, saturitatem dicens: Beati, qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Secundo discedunt alij ab operibus misericordiæ, ne se immisceant miseris alienis. Contra tales Amos 6. c. sic ait: Qui dormitis in lectis eburneis, & lasciuitis in stratis vestris, qui comeditis agnum de grege, & vitulos de medio armentij, qui canitis ad vocem psalterij, sicut Dauid putauerunt se habere vasa cantici, bibentes in phialis vinū, & optimo vnguento delibuti, & nihil compatiabantur super contritione Ioseph. propter hoc enim promittit Dominus misericordiā his, qui in misericordia exercentur dicens, Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiā consequentur. Tertio vero sunt quidam, qui ponunt beatitudinem veram in vita contemplatiua. Ad illam vero tanquam præuia duo disponunt. Primum autem est munditia cordis, secundum est ordinatio pacis. Primum inquam est munditia cordis, & hæc ad visionem Dei disponit. Et de talibus ait: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Secundum est ordinatio pacis,

vel in alio, vel in seipso, cui pro remuneratione promittitur gloria filiationis diuinæ, quæ consistit in perfecta coniunctione ad Deum per sapientiam consummatam. Et de talibus ait: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Oclaua beatitudo est: Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum celorum. Hæc siquidem beatitudo requirit, quod non solum quis patienter aduersa perferat, cum sibi superueniunt sic, quod secundum legem Dei declinari non possunt, quoniam ad hoc tenentur omnes: verum etiam quod ex feruore diuini amoris illa præporet desiderio magno, & cum gaudio magno sustineat illa, secundum illud Iac. 1. Omne gaudium existimate fratres, cum in tentationes varias incidieritis. Et post, Patientia opus perfectum habet, vt sitis perfecti & integri in nullo deficientes. Hinc profecto est consummatio perfectionis & charitatis, iuxta illud 1. Ioan. 4. Perfecta charitas foras mittit timorem. s. tormentorum & mortis.

Quod ad perficiendas diuersas potentias animæ, hæc beatitudines ordinantur. Cap. 2.

Secundo autem ratio vtilitatis & sufficientia numeri harum beatitudinum sumitur quo ad diuersas ordinationes. Sunt enim hæc beatitudines ordinatæ ad potentias animæ perficiendas. Ad integritatem autem perfectionis tria necessaria requiruntur. primo perfectus recessus a malo, secundo perfectus processus in bono, tertio perfectus status in optimo. Primo inquam requiritur recessus a malo. Malum autem procedit aut ex timore superbiæ, aut ex rancore malitiæ, aut ex languore concupiscentiæ. Ad perfecte igitur elogandum ab hoc triplici genere mali tres beatitudines necessariæ sunt, quæ quidem delitiose fruuntur oppositis bonis. Primo enim paupertas spiritus elongat a malo tumoris. Secundo vero mititas elongat a malo rancoris. Tertio autem iustus elongat a malo libidinis & a languore concupiscentiæ. Secundo enim ad integritatem perfectionis requiritur perfectus processus in bono. Talis quidem processus in bono attenditur secundum diuinam intentionem, sed iuxta propheticum verbum, Vniuersæ viæ Domini misericordia & veritas. Veritas autem pro iustitia hic posita est. propterea

A secundum istas duas vias duæ beatitudines subiunguntur. Primo enim Deum iustum per esuriam iustitiæ imitatur, secundo autem Deo misericordie per affectum misericordiæ conformamur. Hæc quidem si perfecte complentur in nobis, & eas indeclinabiliter tenemus, ad statum in optimo nos perducunt. Tertio ad integritatem perfectionis requiritur perfectus status in optimo. Et loquor de optimo huius vitæ, quo plene conformamur optimo patriæ. Hoc autem conformamur in duobus consistit. Primo in limpida cognitione veri, secundo vero in tranquilla affectione boni. Primo limpida veri cognitio fit per munditiam cordis, quæ ducit ad Deum videndum: secundo tranquilla affectio boni fit per pacem mentis ad perfecte Deo fruendum, quod perfecte adoptat in filium.

Ratio beatitudinis, quam consequuntur iusti ex beatitudinibus præsentis vitæ. Cap. 3.

Tertio vero ratio vtilitatis, & sufficientia numeri beatitudinum sumitur quo ad diuersas remunerationes. Et hæc triplici modo distingui potest. Primo autem modo sic. Sicut enim hæc virtutes ascendant: sic & rationes præmiorum, secundum quandam adaptationem se adinuicem habent. Primo paupertati spiritus dicitur, Ipsorum est regnum celorum. Secundo mititati dicitur, quod possidebunt terram. Sed plus est possidere terram regni celorum, quam simpliciter illam habere. Multa enim habemus, quæ non firmiter & pacifice possidemus. Tertio iustus consolatio promissa est. Sed plus est consolari in regno, quam habere & possidere illud. Plerumque enim multa cum dolore possidere solemus. Quarto famelicæ iustitiæ promittitur saturitas, sed plus est saturari, quam simpliciter consolari: nam saturitas abundantiam consolationis importat. Quinto misericordiæ misericordia promissa est. Et hoc excedit saturitatem, vt. s. plus accipiat homo a Deo, quæ meruerit, vel desiderare potuerit. Sexto munditiæ cordis promittitur visio Dei. Ad huc autem est maius videre Deum, quam misericordiam consequi, sicut maior est, qui non solum in curia prandet, sed etiam faciē Regis videt. Septimo vero paci datur filiationis Dei: hoc autem excedit omnia supradicta: nam summam dignitatem in domo re-

gia filius Regis habet. Vel aliter & secundo modo. Primo enim, quia paupertas omne dominium mundi abdicat, & in voluntaria egestate se locat, ideo merito sibi debetur ius singulare, atque diuinum, & vniuersalis possessio, & affluentia regni Dei, quod hoc ideo per regnū celorum significatur: tū quia ille est specialior locus manifestationis eius: tum quia mos scripturarū est, atque Doctorū per supereminentiam horum sensibilibus nos manu ducere ad concupiscendum supereminentiā intellectualiū & diuinorū: tum quia per hoc quod paupertas statuit hominem extra hunc mundū, & quodammodo extra omnem creaturam. Ideo eo ipso est in hac vita quodammodo collocat hominem in regno celorum, tanquam in sibi propria mansionem. Videmus. n. quod eo ipso, quod aliquis recedit ab vno extremo, eo ipso vadit ad oppositum eius. Proinde quia paupertatis amor totaliter a transitorijs recessit, ideo est in celo totaliter collocatus. Secundo autem, quia mites omnia litigia, & omne iræ turbationē a se abdicant: ideo merito debetur eis securitas & securitas perpetuitas possessionis substantiæ immobilis & solidæ, & hominis sublimitatiue, quæ per terrā significatur, quæ est immobilis & solida, & nostræ potestatis & mobilitatis sublimitatiua & stabilitatiua. Insuper & nostra temporalis substantia consistit in ipsa, & in his, quæ de ea, & in ea nascuntur. Tertio, quia lugens amare de Dei offensa, & in se ipsa propria spiritus magis ac magis intrat ad sensum gratiæ & veniæ, & ad sensum purgationis propriæ, ideo iustus conuenit participatio consolationis diuinæ, quæ & per correspondentiam lugenti consolatio debeat. Quarto, quia sicut panis cor hominis confirmat, & est cibus solidus adulatorum, sic rectitudo iustitiæ & veritatis omnia regentis est cibus solidus perfectorum, qui præ nimio zelo illius desiderio languescunt, atque solitudine fatigantur, sicut illud Apost. ad Heb. 5. Omnis. n. qui lactis est participans, expertus est sermonis iustitiæ. paruulus. n. est: perfectorum autem est solidus cibus eorum, qui pro ipsa consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni & mali. Ideo zelatoribus eius merito tam in hac vita, quam in altera cōpetit saturari de ipsa. Quod quidem fit, quoniam rectitudinem diuinarum legum & iustitiarum, quibus orbis regitur vniuersus, instar bolorum intime transglutiant & incorporant sibi. Cætera satis patent ex dictis immedie. Tertio modo numerus beatitudinum in futuro correspondentium accipitur hoc modo. Beatitudo. n. futura in duobus consistit.

A sistit. Primo quidem consistit in euasione omnis mali. Et hoc tripliciter, quia in euasione omnis mali, aut est mali indigentia, aut mali poenae, aut mali culpae. Primo. n. ex euasione mali indigentiae, quod affligit pauperes, erit adeptio regni. propterea Dominus inquit: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Secundo autem ex euasione mali poenae, quod conturbat mites, est possessio terrae. proinde Dominus ait: Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Tertio vero ex euasione mali culpae, quod contristat lugentes, consolatio est. propter hoc Dominus ait: Beati, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Secundo vero beatitudo futura consistit in adeptione omnis boni. Et hoc erit gaudium beatorum, quod quidem habebunt aut ex adeptione beatitudinis creatae, aut beatitudinis increatae. Primo ex adeptione beatitudinis creatae, aut merito iustitiae, aut merito misericordiae. Primo enim si merito iustitiae, erit saturitas iustitiae. propterea Dominus ait: Beati, qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Secundo vero si merito misericordiae, erit consecutio misericordiae. Et de hoc Dominus ait: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Secundo ex adeptione beatitudinis increatae. Et hoc habebunt aut merito munditiae, aut merito pacis. Primo enim si merito munditiae, erit visio Dei. vnde Dominus ait: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Secundo autem si merito pacis, erit filiatio Dei. Et de hoc Dominus ait: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Ut sic per Dei visionem splendeat imago Dei in aspectu, per filialem vero amorem sit eius similitudo in affectu. Tria prima pertinent ad irascibilem in adeptione libertatis. Et hoc tripliciter. primo, quia respectu plenae libertatis in spiritu dicitur regnum. secundo, quia respectu plenae libertatis in corpore dicitur possessio terrae. tertio respectu plenae libertatis a miseria consolatio nuncupatur. Duo sequentia sunt concupiscibilis in adeptione beatitudinis creatae, & hoc dupliciter, ut dictum est. Quia primo fatietas erit ex condigno per iustitiam: secundo vero supra condignum per misericordiam. Ultima duo sunt rationalis in adeptione beatitudinis increatae. & hoc dupliciter, ut dictum est. Primo videndo Deum, secundo autem diligendo eum. Quod nobis concedere dignetur beatificator anima-

rum Iesus Christus Dominus noster, qui cum Patre & Spiritu sancto beatitudo est & praemium omnium Beatorum, hic per gratiam, & in futuro per gloriam, per infinita secula seculorum, Amen.

Prima Beatitudo est paupertas spiritus, quae beatitudinem parit, & agitur etiam ibi de multiplici alia paupertate.

Sermo II.

Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Mat. 5. c.

B Felix doctrina, quae a beatitudine initium sumit. Imum in rebus odibile hominibus, despicabile in personis, ante omnia Christus ascripsit aeternae felicitati, & decorauit deforme apparens, non tamen existens. Et merito, quod odibile sit hominibus, Christus beatum dicit, quia quod hominibus displicet, Christo placet: & quod hominibus placet, Christo displicet. Rex quidam duas filias habuit, vnam pulcherrimam, aliam turpissimam. Pulchra appetebatur ab omnibus & honorabatur: turpem vero nullus ne dum amare, sed nec videre volebat. Haec autem amarissime flebat in conspectu Regis. Cui Rex: Noli flere, inquit, dilectissima filia mea: Nam qui in sponsam duxerit sororem tuam, nihil secum accipiet, nisi pulchritudinem suam: qui vero sponsam acceperit te, dabo illi regnum meum. Mistic autem filia pulchra, est gloriosa seculi vita, diuitijs, delitijs, & magnificentijs plena: Filia vero turpis, paupertas voluntaria est, plena penurijs, plena cruciatibus, plena despectio nibus. Tamen voluntarijs pauperibus solatium est penuriam pati, cruciatibus fatigari, & ab insensato mundo despici & contemni. Hanc turpem filiam, qui acceperit in uxorem, promittit ei Dominus regnum suum dicens, Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum. In quibus sacratissimis verbis Dominus quodammodo triplicem paupertatem distinguit. Prima dicitur generalis, secunda dicitur spiritalis, tertia dicitur coelestialis. Et de hac dicit, Beati pauperes. Et de hac subdit, spiritu. Et de hac subiungit, quoniam ipsorum est regnum caelorum.

A R-

ARTICVLVS PRIMVS.

De triplici paupertate, & varia conditione earum.

Prima paupertas, generalis vocatur, & hanc tangit Dominus dicens, Beati pauperes. Aduertendum est tamen, quod triplex est etiam paupertas. Prima dicitur voluntaria, secunda necessaria, tertia simulatoria, seu simulata. Prima laudabilis, secunda tolerabilis, tertia detestabilis. Prima pauperum Christi, secunda pauperum mundi, tertia pauperum diaboli. Prima cum merito, secunda sine merito, tertia cum demerito.

Quanta sit excellentia voluntariae paupertatis, & dominium eius. Cap. I.

Prima paupertas, est voluntaria. profecto non paupertas, sed paupertatis amor, virtus meretur dici. Voluntas enim, sicut radix est meriti, sic & stabilem perseverantiam operatur. Quod necessitate fit, cito soluitur: quod voluntarie accipitur, perseverat. Proinde beatus Franciscus diuinitus inspiratus in 6. cap. suae regulae de paupertate loquens ait: Cui, dilectissimi fratres, totaliter inhaerentes, nihil aliud pro nomine Domini nostri Iesu Christi sub caelo in perpetuum habere velitis. Nec inquit, nihil habeatis: sed nihil habere velitis, & ad nihil transitorium vitiose afficiamini. Ad hoc 12. q. 1. clericus. & 1. q. 2. sacerdos. Talis igitur voluntarius pauper nihil temporale ambit, aut diligit, nihil perdere metuit. Cur igitur non est beata voluntaria paupertas, cum ipsa de caelo proueniat, sit quaedam naturae libertas, vi uendi, dormiendi, standi, & prodeundi, & conuersandi, ac quaedam securitas & moriendi tranquillitas? Profecto perfectius est omnia propter Christum contemnere, quam pauperibus distribuenda seruare, sicut patet 12. q. 1. expedit. Expeditus viator cito peragat iter suum: Natator nudus liberius tranfit flumen. Haec paupertas repellit emulorum turbam: nec in manibus suspectorum constitutus est pauper: omne ostium eum capit, & vbilibet potest reclinare cernicem, litigare non nouit, latronem non horrescit, in via per publicam & priuatam gradi po-

test, ciuitates habitare & penetrare desertum, terrenum iudicem adire non habet, aduocato in sua causa non indiget, libellos recipere aut porrigere vel de calumnia iuramenta prestare non nouit: nam & si auferatur tunica, dabit & pallium, ut rumor forinsecus non insurgat, & ne propter rem temporalem videatur odisse fratrem. Huiusmodi pauper nihil cum dolore animi perdit, quia nihil cum vitioso amore possedit: odium ad auferentem, ac tristitiam de amissis sustinere non potest, quia quod non diligebat, immo quod animo contemnebat, amisit: cum omnibus habet pacem, quietem in anima, gaudium in conscientia, liber est in operibus suis: eius oratio non habet ad quid recuruetur in terris, sollicitudine nulla tenetur: non oneratur, ut libera volitet. huiusmodi pauper omnia terrena cuiusuis possessionis existant suo vendicauit in iure: nam ab omnibus petere vitae necessaria potest, qui nihil vendicat sibi de omnibus in proprium: eius, qui nullam habet, omnis domus est sua, si capax extiterit, & omne superfluum est pauperis proprium: non siquidem iure legis scriptae, sed creatae naturae. Potest enim exigere ab omnibus habentibus naturali iure, qui praeter naturam nil nouit habere. Profecto euangelica paupertas est propter Christum contemptus omnium terrenorum. Talis paupertas facit hominem dominum omnium contemptorum. Proinde 1. Corin. 3. contemptor omnium Paulus in persona omnium Apostolorum, & Apostolicorum virorum inquit: Omnia enim vestra sunt. Haec siquidem mystice significatur per pannum, qui ponitur in ecclesia, in loco ubi euangelium legi debet, qui pannus fasticus, seu fasticum nominatur, a fastu. Qui igitur totum despicit mundum, totius mundi dominus est, teste Domino, qui Deuter. 10. cap. ait: Omnis locus, quem calcauerit pes vester, vester erit. Pes siquidem in scripturis affectum significat. Calcare enim despiciere est. Ille profecto totum mundum pedibus calcatur, qui cuncta mundana contemnit. Vnde ex ore Domini, omnium illorum dominus factus est. Proinde 2. Corin. 6. Apost. ait: Taquam nihil habentes, & omnia possidentes.

Con-

A *Consolatio pauperum verecundorum.*
Cap. 2.

Secūda autem paupertas dicitur necessaria, quæ est pauperum huius mundi, de quibus dicitur Ioan. 12. Pauperes. n. semper habebitis vobiscum. Hæc paupertas est simplex carentia diuitiarum, nec mala censenda est, vt dicitur 15. q. 1. illa. Propter hanc autem plurimi secretum perunt, deuiant publicum, cognosci nolunt. Cum hac nobilitas graditur ex obliquo, nec sit gratiositas prompta, sed remissa. Ob quod videtur hominibus denegata pulchritudo loquendi, & decora conuersandi moralitas sæpe retunditur & turpatur. **O** pauper verecunde, vis sequi consilium meum, vltro paupertati occurre, venientem læto animo bipotentibus valuis accipiens, atque amplectens. Prima enim fronte rigidula, ac subtristis non immerito viatori, atque viro armato exequata eo, quod celer minaxq; sit aduentus illius. At cum in familiaritatem admissa fuerit, & minime sumptuosa & securi, ac facilis hospes erit. Crede mihi, aperi illi ocius antequam vectum vi subita confringat, atque ostijs vulsis a cardine victrix introeat, vt resistentibus permolesta, sic cedentibus periucunda est. **M**ollius quidem diuitiæ subijssent, sed paupertas tutius. Nullæ opes sunt, quibus non sit anteponenda securitas. Profecto, vt animo inopi, ac deiecto nullæ deficiunt opes: sic diuiti, atque erecto nulla non sufficit paupertas. Nempe ille alieno innititur, hic proprio fedit. Si paupertatem patienter tuleris, solito eris humilior, expeditior, atque liberior. Vacui amant incedere, qui iter arduum agunt. Carebis solitis opibus, simulq; solitis muribus, atque furibus, necnon & proteruis seruis: ijsq; quibus solent abundare diuitiæ, fictis amicitijs, sequacibus, ac tenacibus parasitis, totoque grege illo domestico ardentium tibi, teque rodentium, atque ridentium. Deniq; si amissas opes cum amissis tædijs conferas, lucrum voces. Certe, vt securitatem fileam, humilitatem, sobrietatem, requiem, modestiam, paupertatis comites, si nihil boni aliud, illa secum afferret, quamquam etiam fallacium gregibus adulantium, & seruorum tyrannide superbiorum liberet abunde erat causæ, vt non ferenda modo esset, sed optanda, imo etiam necessaria pauperies. Profecto, vt audacter testimonium perhibeam veritati, nihil nter homines paupertate melius, nihil

odibilis. Sed vir sapiens facit de necessitate virtutem, & vbi paupertatis necessitas vrget, prudentia liberæ voluntatis accipiet: vel potius, quo melius est, hilariter amplectetur. Recole pauper, quod Prouer. 17. cap. scriptum est: Melior est buccella sicca cum gaudio, quam domus plena victimis cum iurgio. Et 15. cap. iterum Salomon ait: Melius est parū cū timore Dei, quā thesauri magni & infatigabiles. Erat quidā prædiens & valde pecuniosus habitans in nobili domicilio, cui coniunctum erat tuguriolum cuiusdam pauperis laborantis lanam. Cum autem diues in cubiculo suo iaceret, ac præfaturitate, ac multiplici sollicitudine torque retur, nec dormire posset, audiebat pauperem iuxta igniculum suum cantantem & laborantem, & cum pueris suis lætantem, & reliquum noctis in pace dormietem vsquequo prope diem vxor sua illum ad laborantium excitaret. Quod audiens diues inuidens lætitiæ suæ, cogitauit eum facere participem sollicitudinum & miseriarum suarū, atq; de nocte clam surgens aperuit ostium pauperis, q̄ non multa diligentia clausum erat, bursamq; nō cū parua pecunia ad ostij eius cauillam appendit. Quā mane pauper reperiens, cernensq; q̄ pecunia erat, laborare dimisit, nec domū egrediebatur, timēs ne sibi pecunia auferretur. Cæpit deniq; cōtristari & mestus esse, atq; anxio aīo cogitabat, quid de illa faceret, & vnde venisset. Et ne aliquis eam furari posset, abscondit eam in stramine lecti sui. Infirmumq; in lumbis se fingens, super eam iacebat vsquequo diligenter quid agere deberet de illa, delibaret, vt vicini, vel vxor sua nescirent illū inuenisse eam. Dumq; per plures sic torque retur dies, nec de nocte solito more cantaret, domum illius diues ingressus est, atq; de illo quæsiuit. At cum vxor sua assereret eum in lumbis infirmum, ait illi diues: Noui incantationem, vnde subito curem eū. Et accedens ad illū, secreto ad aurē illi ait: Redde mihi pecuniā meā, q̄ de tali accepisti loco, alioquin faciam te suspendi. Qui timens restituit pecuniā, & recuperauit corde incunditatem: nocteq; sequenti cæpit cātare & iucundari cū pueris suis, sicut solitus erat. Vide ignorans pauper, quantā lætitiā habere potes, si patienter & iucunde tuleris paupertatem. Nesciunt pauperes, quot & quantis anxietatibus & angustijs pleni sunt diuites huius mūdi. Et licet q̄nq; aliq; mūdānis diuitijs, delitijs, & magnificentijs ad libitum fruatur: tñ breue est, qd̄ delectat: æternū, quod

Exemplum

G

H

De simulata, & hypocritali paupertate, & mendicitate, & quanti criminis sit. Cap. 3.

A quod cruciat. At e contra de paupere patiente. De vtroque autem exemplum patet, Lucæ 16. cap. de diuite Epulone, & Lazaro paupere, & patiente. De hoc enim quidam de sanctis Patribus ait: Nihil reperimus scriptū de Lazaro paupere, quod aliquam virtutem fecerit, nisi quod nunquam aduersus diuitem murmurauit, qui nullam ei misericordiam impendebat, sed cum gratiarū actione sustinebat onus paupertatis a Domino sibi inflictum. De diuite vero dictum est: Homo quidam erat diues. In hoc diuitia: qui induebatur purpura & bisso. In hoc magnificentia: & epulabatur quotidie splendide. Et in hoc delicia demonstrantur. Ecce tria, in quibus consistit tota concupiscentia mundanorum. Hinc Abraham inquit: Fili recordare, quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. Porro pauperibus verecundis discretē, ac prudenter subuenire opus magnæ pietatis, & charitatis est, exemplo illius Booz, de quo Ruth 2. legitur, quod Booz dicit ad Ruth: Audi filia, ne vadas ad colligendum in alterum agrum, sed iungere puellis meis, & vbi messuerint, sequere. quando autem hora vesperti venerit, veni huc & comede panem. Mandavi enim pueris meis, vt nemo molestus sit tibi. Et sequitur: Præcepit autem Booz messoribus suis, dicens: Etiam si vobiscum metere voluerit, ne prohibeatis eam, & de vestris quoque manipulis projicite de industria, & remanere permittatis, vt absque rubore colligat, & colligentem nemo corripiat. Et hæc paupertas poenalem cruciatum annexum habet cum merito, si patienter fertur. Sed quia in multis fragilibus talis paupertas est quandoque causa multorum malorum, si absque patientia fertur: ideo Salomon in persona viri infirmi, ac timentis propter inuoluntariam paupertatem ad impatientiam, & alia multa compelli, Prouer. 30. cap. ait: Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi: tribue tantum victui meo necessaria, ne forte satiatus illiciar ad negandum, & dicam: Quis est Dominus? & egestate compulsus furer, & periurem nomen Dei mei. Hæc proprie mendicitas dicta est, secundum Isidorum 10. etymologiarum. Nam mendicus dictus est, quasi minus habens, vnde degat, seu manu dicens necessitatem suam.

S. Bern. de Senis, Sermonum T. 3.

M

Tertia paupertas simulata, seu simulatoria, & hypocrita nominatur. Hæc enim habet annexum cruciatum culpabilem, quo torquetur animus pauperis cupidi & auari, iuxta illud Iob 18. cap. Attenuetur fame robur eius, & inedia inuadat costas illius. de talibus Propheta ait: Simul in vnum diues & pauper. Diues in auaritia, & pauper in substantia. Hanc autem dissuadet Apostolus. 1. Thes. sal. 4. c. dicens: Nullius aliquid desideretis. gloffa, Nedum rogetis, vel tollatis, in quo prohibet propositum cupiditatis alienæ rei & petitionem ex ea venientem, iuxta illud Ephes. 4. Qui furabatur, iam non furetur. Magis autem labore operando manibus suis, quod bonum est, vt habeat vnde tribuat necessitatem patienti. Quid dicam de quibusdam quæstoribus pitantiarum, & aliorum non necessariorum, importunissimis, & inuerecundissimis procuratoribus, qui fratrum pauperum vitam sædantes, & post se sætorem scandali relinquentes, conturbant populos in deuotos, & deuotos? Aduertant, se non religiofos, sed apostatas, & sub habitu sanctitatis hypocritas fictos esse sanctæque religionis reiecisse veritatem, virtutem & meritum, nisi peniteant, amississe. Talium siquidem infelix vita religionem confundit & dissipat, & tam religiofos quàm populum in multis quæstibus, quos propter eorum vitam inordinatam, & intemperatam fieri contingit, grauant. Qui præest, si hoc negligenter, vel vt in officio placeat, vel vt remissus tolerat, non caput, sed turpitudinem operiens cauda, non pastor, sed idolum est. Habet prælatus bonus irrumpere iniquitates: sed plerique non curant de religionis scandalo, dummodo satisfaciant ventri suo. Hi autem, qui quæstum turpitudines approbant, ventriloqui dici possunt, quia semper pro ventre loquuntur. Et tales Iacob siue in prælatione, siue in subiectione domi simpliciter conuersantē vilificant, Esau venatorem magnificant. Quem & ego magnifico, si ad patris mādaturum honestè facit, quod facit: sed caueat, ne propter insolentiam, vel ignorantiā benedictione merito fraudetur. Non tamē propter paucos vniuersitas sancta culpāda est: nō propter Iudā cæteri Apostoli repre-

Cōtra q̄ flores.

A henduntur. Hoc sane dolendum est, quod sepe apud homines propter insolentiam aliorum tota seruatorum Dei congregatio blasphematur, & iniustissime vnus stultitia in omnes alios innocentes refunditur. Sed, vt dicitur Matthæi 18. c. Vh illi, per quem scandalum venit. Transiui metas propofiti, sed prodest bonis, stultorum vt caueant mala. Prudens ad vifam alterius maculam, mundat suam. In his siquidem verbis ordo non multum congruus est, sed vtilitati nullatenus præponendus. Vnde propter digressum non puto verbum, si incidit congruum omittendum, quia verborum ordini debet vtilitas anteponi.

ARTICVLVS SECVNDVS

Quod tripliciter intelligitur esse pauperem spiritu.

Secunda principalis paupertas spiritalis denominatur: Dominus addit spiritu. Propter tria enim dici potest homo pauper spiritu. Primo propter affectionem, secundo propter reputationem, tertio propter humiliationem.

C Quod pauper spiritu est anima sine mundanorum affectione. Cap. 1.

Primum enim est pauper spiritu propter affectionem, id est carens spiritu, scilicet propria voluntate, sicut pauper pecunia: vt qui voluntatem superioris facit, sicut Christus, qui dicebat: Pater non sicut ego volo, sed sicut tu. Nam si locupletes veteris testamenti Patres in medium proferamus, necnon & multos Sanctos noui testamenti, quos nouimus terrenis fulsisse diuitijs, & abundasse dominijs, diligenter consideremus, conspiciemus aperte, quod sancti Patres veteris testamenti pauperes fuerunt terrenis. Non enim afficiebantur possessis, sed alto animo nihil pendebant illa, vt etiam omnibus perditis mansissent incontentati. Et hæc est paupertas spiritu. Profecto & Abel pauper fuit spiritu, & quamquam sibi quædam animalia vendicasset, Deo tamen potiora offerebat, vt patet Genes. 4. & sanctus appellatus est, quod nec fuisset omnino, si spiritu terrenas diuitias dilexisset. Enoch quoque ambulauit cum Deo, & vltra non apparuit: quia Deus illum tulit, Genes. 5. Porro si cum

Deo ambulauit, non diuitijs circumseptus, nec stipatus priuatis: non enim ambulat cum Deo, qui terrena sectatur, sed qui quærens aliam vitam propter illam, istam contemnit. Et ideo tulit eum Deus, quia ipse terrena non tulerat, neque enim a terrenis attractus erat. Magnus in paupertate Noe, qui præter vsum debitum naturæ nihil vltra conquireret, & iubente Domino per centum annos semetipsum, & sua impensas dedit in ratem pro humani generis vtilitate communi, Gene. 6. Nec ad priuatos vsus suas copias reseruauit. Adest omnino sanctissima paupertas, vbi adest & charitas, quæ non priuata communibus, sed priuatis communia antepont. Pauper profecto censendus est, qui ad diuinum imperium cuncta, quæ possidet, paratus est impendere. Quot enim ante primam mundi ablutionem ad Dei regnum credimus pertinere pauperes, & peregrinos absque constructione ciuitatum, & magnorum ædificiorum vitam communem peregrisse asserimus. Abraham locuples fuit, Genes. 13. & extitit pauper spiritu, & peregrinus in terra, qui si libens ad sacrificium filium obtulit, Genes. 22. pro quo paterna hæreditas congregatur, ipsam hæreditatem iubente Domino libentius obtulisset. Nec odio habebat eam, qui aduenientes recipiebat hospitio, vt ex illa consuetudine Angelos suscipere mereretur, Genes. 19. Protinus cæteri patres in hanc conuenere virtutem, vt Iob hospitalis, & diues cum egentibus cuncta participans, & omnibus deperditis gratias egit, originem suam, & nudum ingressum in hanc vmbaticam vitam animo, & ore commemorans, mansit imperturbatus. Iob 1. & 2. cap. Si vero noui testamenti Patres in medium producere conaremur: profecto recolimus, aut liberè omnia contempisse, aut dedisse pauperibus alijs Christi pauperes fieri cupientes: aut velut Dei administratores, & pii distributores omnia possedisse sine cordis affectione vsu duntaxat corporis cum timore suscepto. Merito ergo Augustinus super Psal. ait: Pauper Dei est in animo, non in sacco. Et Hugo de claustro animæ ait: Sunt enim, qui rebus abundant, sunt tamen pauperes spiritu. & hæc est etiam vera paupertas: quia licet affluant diuitiæ, corda tamen nolunt apponere, iuxta propheticum consilium: Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere.

Quod

A Quod pauper spiritu est, qui nihil boni a se reputat se habere. Cap. 2.

Chrysof.

Secundo autem est pauper spiritu propter reputationem, & de hoc Chrysofostomus super Matthæum ait, Pauperes spiritu, id est animo. sunt qui omnino nihil se habere reputant, nec seipsos, siue corpus, siue animam, siue membra, sed omnia commodata habent, & quasi alienis vtuntur: & ideo non dicit manifestè, Beati humiles spiritu, vt sic ostendat humiles adiutorium Dei semper esse, sicut mendicantes. Vnde in Græco habetur, Beati mendici vel egeni, qui semper pulsant adiutorium Dei, tanquam ex seipsis nihil reputantes habere. Hæc ille. Hoc si quidem est illud nihil, pro quo tales animæ saluabuntur. Et de talibus Propheta ait: Pro nihilo scilicet talis spiritalis paupertatis, saluos facies illos. Atque de ijs, qui pro tali nihilo iam sunt beati, alibi Propheta inquit, pro nihilo habuerunt terram desiderabilem; id est gloriam sempiternam adepti sunt. Et iterum Iob 26. c. ait: Extendit, scilicet Christus, Aquilonem super uacuum, & appendit terram super nihilum. Quid per Aquilonem, qui ventus frigidus est, nisi ecclesia de gentibus designatur? Hanc autem Christus extendit, id est dilatauit, & ædificauit super vacuum paupertatis, tanquam super firmissimam petram, & appendit, hoc est a terrenis ad cœlestia eleuaui, & in mundo sublimauit terram, id est Apostolos, & Apostolicos viros, qui caro de terra sunt, super nihilum, scilicet antedictum. Vnde Chrysofostomus super Matth. homil. 46. de Apostolis ait: Non signa mirabiles eos fecerunt: Multi. n. & demones proijcietes, quia iniquitatem operati sunt, nō sunt facti mirabiles, sed puniti. Sed quid inquam est, quod eos magnos ostendit? pecuniarum contemptus, gloriæ despectus, ab omnibus vitæ huius negocijs erectio: quia si hæc habuissent, & si decem millia mortuorum suscitassent, non solum nulli profecissent, sed & seductores extimati essent hæc Chrysofostomus.

Quod vere humilis, pauper spiritu digne meretur dici. Cap. 3.

Tertio quoque pauper est spiritu propter humiliationem. Et de hoc Augustinus in sermone Domini in mō-

te ait: Paupertas spiritu, dicitur humilitas spiritalis, quæ spiritum instantem extenuat, cuius nutrix humilitas est, secundum glo. Nam spiritus ventus nominatur. Quis vero nesciat, superbos & præsumptuos inflatos dici tanquam vento distentos? Et ideo Beati pauperes spiritu, id est humiles. proinde Proverb. 29. Scriptum est: Humilem spiritu suscipiet gloria. Chrysofostomus quoque in homil. inquit. Sunt enim quidam naturaliter, & ex complexionem pauperes, id est humiles & virtuosus, sed tales non sunt beati. Vnde Beati pauperes spiritu, id est illi, qui ex voluntate, & ex electione se humiliant. Ideo hic incipit radicibus euellere superbiam, quia hæc fuit radix, & fons malitiæ vniuersæ, contra quam ponit humilitatem, velut quoddam stabile fundamentum: quia subiecta, velut quoddam stabile fundamentum cum stabilitate alia superædificatur. Hac enim destructa, pereunt quæcunque congregaueris bona. Et iterum secundum Basilium in cap. 125. regulæ suæ. Pauperes spiritu, intelliguntur illi, qui non ex alia causa pauperes sunt, nisi propter doctrinam Domini dicentis, Matthæi 19. Vade & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus. Et secundum hoc ly spiritu, sumitur pro voluntate spiritali, & seruida, vt sit sensus, pauperes spiritu, id est pauperes voluntate, seu voluntarij. & hic intellectus literalior est. Ioan. quoque Climacus inquit, Paupertas est sollicitudinum depositio, curæ vitæ præsentis priuatio, itineratio sine impedimento, tristitiæ alienatio, fides mandatorum, fundamentum pacis, munditiæ semita, pauper monachus mundi Dominus, Deo curam sui credens, & per fidem omnes possidentes seruos. Non loquetur, aut dicet homini de necessitate sua. Venientia vero suscipiet, quasi de manu Domini ad extremam necessitatem. Pauper orator non habet affectum ad aliquid vitiosè: quæ habet, & ei venientia, quasi non existant repræsentans. Reccesu superueniente, & anticipante arbitratus est omnia, vt stercorea. Si vero in aliquo contristatur, nondum pauper factus est. Et iterum super Matthæ. Chrysofostomus ait: Nam sicut cætera vitia deponunt ad inferos, maxime tamen superbia: sic etiam omnes virtutes inducunt in regnum cœlorum, maxime tamen humilitas: quia proprium est, vt qui se humiliat, exaltetur.

A ARTICVLVS TERTIVS.

Quòd triplici ex causa voluntaria paupertas animas in hoc mundo efficit iam beatas.

Tertio paupertas principalis, celestialis denominatur. Et de hac Dñs subdit, Quòd ipsorum est regnum celorum. Propter tria enim prædictorum pauperum est et in presenti vita regnū celorum. Primo propter celestialem cōformationē, secūdo propter celestialem imitationem, tertio propter celestialem participationem.

B Quòd voluntaria paupertas Angelis homines conformes facit. Cap. 1.

Primo inquam in presenti datur pauperibus voluntarijs regnum celorum propter celestialem cōformationē. Audaçter dixerim hanc paupertatē aliqd simile hēre cū celestibus rōnabilibus creaturis, eo q̄ beata p̄dicat in terris. De celo paupertas aduenit ad terras, sicut p̄ nobis factus egenus de celis descendit p̄ferēs in se ipsius virtutis normā. Celestē esse mōstrauit, cū non habere neq; velle terrena, gerat similitudinē Angelorum, qui terrena concupiscere, neque possidere nouerunt, Angeli sunt terrestres. Nec minus, quā virginitas cū Angelis habet aliquid cōmune paupertas: nā velut Angeli liberi sunt a carne, atq; terrenis rebus, hoc in eis dictate ipsa sic creata natura. ita & hoīes a carnis cōcupiscentijs, operante diuina gratia, & terrena desp̄icere facit voluntarie paupertas assumpta. Et si Angeli terrena concupiscere, atq; ipsis vti nequeunt: homines vero possunt, & nolunt, & hoc confert hominibus beata paupertas, quod illis contulit creata natura. Beatificatur a Christo in terris voluntaria paupertas, quæ cum Angelis ante creata fuit: Quoniam nihil eis extitit ex creatione priuatum: omnia enim communia facta sunt. Qui vero sibi placuerūt in proprijs, irremediabiliter corruerunt. Proinde si celestis est ipsa, si regnat in Angelis, Matt. 6. cap. orare docuit Christus, Fiat voluntas tua, sicut in celo & in terra. Vt velut Angeli natura pauperes sūt, nihil sibi conquirūt in proprium, nec aliud præterquam Deū volunt: sic in terra in hominibus plenē fiat. Nam vera & operosa fides sine paupertate nō est, quæ magnum fidei testimonium perhibet, cum homines

D

ad se trahit. Ipsa est spei viriditas, cum propter celestia, terrena quæque contemnit. Caritas sine ipsa non graditur, cum a visibilibus hominem auellit, vt inuisibilia diligat, & de Deo solum ditari cupiens, pauperem in terris suum constituit possessorem. Diues in mundo, pauper de Deo; pauper de mundo, diues de Deo. Nemo diues de diuinis, atque terrenis simul inclariuit: ex vno diuitem, ex altero pauperem fieri lex æterna cōpellit. Cum paupertate creata sunt omnia, vt esset ordinata communitas, & omnis excluderetur proprietatis. Vnde paupertas priuatio proprietatis existit, quæ si ex spiritu Dei venit, & voluntarie assumatur, habet regnum celorum in terris, quia Dominus ait, Ipsorum est regnum celorum.

Quòd imitari paupertatem Christi, animam in hoc mundo beatam facit. Cap. 2.

Secundo vero in presenti regnum celorum datur pauperibus supradictis propter imitationem, scilicet filij Dei. Est enim euangelica paupertas virtus, qua ex excessu diuini amoris ad imitandum Christum Iesum omnia temporalia abdicantur. Dic ergo, anima mea: Domine mi Iesu, vt hanc temporalium paupertatem posses charitate perpetua desponsare, & omnes perfectionis filios imitatores tuos in ipsa, & ex ipsa, & per ipsam perducere: a summo celorum descendere voluisti. Hæc tibi cum tanta fidelitate adhæsit, quod in matris utero inchoauit suum obsequium, dum corpus animatum, vt creditur, habuisti omnium minimum. Sed & orientem ex utero in præsepio sancto recepit, & stabulo, & conuersantem in mundo sic omnibus te priuauit, vt capitis reclinatorio faceret te carere. Sed & fidelissima confocia, dum ad bellum nostræ redemptionis accederes, te fideliter comitata est, & in ipso passionis conflictu indiuiduus armiger astitit, & discipulis recedentibus, & negantibus nomen tuum, ipsa non discessit, sed te tunc cum toto comitatu suorum principum fidelius sociauit. Immo ipsa matre propter altitudinem crucis, quæ tamen te sola tunc fideliter coluit, & affectu anxio tuis passionibus iuncta fuit: ipsa inquam tali matre te contingere non valente, domina paupertas cum omnib. penurijs suis, tanquā tibi gratissimus domicellus, te fuit strictius ample-

xata,

A xata, & tuo cruciatui præcordialius iuncta, propter quod nec sibi vacauit crucem polire, sed rusticano more componere, & ipsos clauos, vt creditur, non sufficienti numero vulneribus fabricauit, nec ipsos excauit, nec poluit, sed tres rudes, & alperos & obtusos ad adiuuandum tuum supplicium præparauit. Dum quoque sitis morereris ardore, ipsa fidelis sponsa sollicitè affuit, vt nec modicum aquæ posses habere: sed per satellites impios tantæ amaritudinis confecit poculum, quod guttare potius quā bibere potuisti. In huius igitur sponsæ strictis amplexibus aiā emisisti. Sed nec ipsa fidelis sponsa tuis defuit exequijs sepulturæ, nec tibi aliquid in sepulcro, in vnguentis, & lintheis habere permisit, nisi ab alijs mutuatum. Nec ista sanctissima sp̄sa tuæ resurrectioni defuit, quia in eius amplexus gloriose resurgens in sepulcro omne mutuatum, & aduentitium reliquisti. Hanc tecum asportasti ad celos mundanis relinquens omnia, quæ sunt mundi. Ad imitandum Christi paupertatem hortatur Bernar. dicens: Imitemur eum, in quantum possumus, qui sic dilexit paupertatem, quod licet in manu eius essent omnes fines terræ, nihil tamen habuit, vbi caput reclinaret. Et alibi idem ait: Homines bonæ voluntatis, qui Christiana pietate diuitias paupertate commutauerunt, vel non habitas tanquā habitas contempserunt, relinquentes omnia propter Christum, sicut & ipse reliquit omnia propter ipsos: hi sequuntur agnum quocunque ierit. Talibus quidem etiam in presenti promittit, & tribuit Dominus regnū celorum, dicens: Beati pauperes spiritu, quō ipsorum est regnū celorum, sicut in presenti. Quæ aut sit hæc beatitudo, declarat Beatus Ambrosius in lib. de officijs, dicens: Dico aut beatā vitā cōsistere in altitudine sapiētiae, suauitate cōscientiæ, virtutis sublimitate. Hoc est regnū celorum, bonum absconditū. Ad hæc Bern. super illud Matth. 4. r. Cōfitebor tibi pater Dñe cœli & terræ, quia abscondisti hæc a sapiētibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis, inquit: Quid tā absconditū bonū, quā paupertatē esse beatam? Hæc abscondisti Deus a sapientibus, & prudentibus huius mundi. Pauperes autem spiritu, quodammodo sunt propinqui beatitudini patriæ, De qua Augustinus in Enchiridion inquit: Ille beatus est, qui omnia quæ vult habere: nec aliquid vult, quod non decet pauperem spiritu, vel i re hēt, vel in spe.

B

Bernar.

C

Ambros.

D

Bernar.

August.

Quare prima, & vltima beatitudini etiam in presenti datur regnum celorum. Cap. 3.

Tertio autem etiam in presenti datur regnum celorum pauperibus supradictis propter celestialem participationem. Duæ sunt beatitudines, quibus in presenti regnū celorum a Christo promissum est. Prima est hæc: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum. Secunda est, sicut octaua & vltima, sicut Beati, qui persecutionē patiuntur propter iustitiā, quō ipsorum est regnū celorum. Sex vero intermedijs regnū celorum promittitur de futuro, vt patet in secūda, qua dicitur: Beati mites, quō ipsi possidebūt terrā. & in tertia dicitur: Beati, qui lugent, quō ipsi cōsolabuntur. Et in quarta dicitur: Beati, qui esuriunt & sitiunt iustitiā, quō ipsi saturabuntur. & sic de reliquis. Profecto paupertas, & persecutio temporalis, sorores sunt, & eis clausas regni celorum non tantum promissive, sed possessiue conceduntur. Huiusmodi autem ratio est, quia euangelica paupertas nihil habet, quod mundi sit. Temporalis autē persecutio potest totum mūdum ab homine auferre. Sed quia prouidentissimus creator, & gubernator nullam creaturam sine loco fecit, cū paupertas, & persecutio in mundo locum non habeat, ideo eis possessoriē ex nūc cœlicas sedes dedit. Proinde de his duabus August. ait: Dominus Iesus Christus omnia bona terrena contempsit, vt ea esse contemnenda monstraret: omnia mala terrena, quæ sustinere præcipiebat, sustinuit, vt in illis non quæreretur cœlicitas, nec in illis timeretur aduersitas. Quod autē pauperes spiritu, iam quodammodo in presenti beati sint, clarescere etiam potest, si considerentur quatuor, quæ paupertas spiritu facit conformia statui beatorum. Facit enim impassibiles, agiles, subtiles, & diuites. H. Primo facit impassibiles, scilicet quia non dolent de temporalium amissione, immo de hoc gaudent, sicut patet in illis, de quibus Apostolus 10. c. ad Hebr. ait: Rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem, & manentem substantiam, scilicet in cœlis. Secundo facit agiles, scilicet ad facilius sequendum Christum, sicut fecerūt Apostoli, sicut patet Matth. 19. dicente Petro ad Iesum: Ecce nos relinquimus oīa, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis? Vbi Bern. inquit Petre, & nō ad insipientiā tibi. Aliter n.

August.

Bernar.

A gigantem sequi non poterat, qui exultavit ad currendam viam. Tertio facit subtiles, seu graciles ad intrandum in paradysum: sicut econtra diuitibus, scilicet auaris, difficile est. Vnde Matth. 19. Dominus ait: Facilius est camelum per foramen acus transire, quam diuitem intrare in regnum cœlorum. Quarto facit diuites ad emendum regnum cœlorum. Proinde August. in persona Domini ait: Vnale habeo, vnale habeo. Quid? regnum cœlorum. Quo emitur? Paupertate regnum, vilitate gloria, labore requies, morte vita. Item sicut egressus vitij, est ingressus virtutis: sic egressus a cupiditate mundi, est ingressus ad charitatem Dei. Et quia voluntaria paupertas propter amorem Christi facit maxime egredi a cupiditate mundi: ideo maxime facit ingredi ad charitatem Dei, in qua consistit completa beatitudo. Quæ de voluntaria paupertate dicimus, etiam ad martirium adaptari possunt. Bern. quoque de vtrisque in quodam sermone ait: Pauperibus pariter, & martiribus regnum cœlorum promittitur, quia paupertate quidem emitur: sed in passione pro Christo absque omni dilacione percipitur. Et alibi ait: Quid sibi vult, quod eadem promissio facta est pauperibus, & martiribus, nisi quia verè genus martyrij est voluntaria paupertas? Magna ergo & mirabilis est dignitas, & excellentia voluntariæ paupertatis. Vis eam intelligere? Audi Chrysof. in homilia vltima super Matth. ait enim. Figuratio & descriptio voluntariæ paupertatis. Si quis tibi principatum, & ciuiles potestates, & diuitias, & lasciuiam proponeret: deinde paupertatem ponens, electionem daret accipere quodcumque velles: hanc confestim raperes, si tamen cognosceres pulchritudinē eius: mihi enim paupertas, puellæ cuidam pulchræ, & speciosæ similis esse videtur. Cum hac Helias educatus, raptus est. est beata illa rapina: Cum hac Heliseus claruit: Cum hac Ioannes: Cum hac Apostoli omnes. Si etiam ipsam puellam huius pulchritudinem intueamur: etenim oculus eius est purus, & præclarus, nihil habens turbulentum, sed mansuetus, tranquillus, delectabilis, & ad omnes respiciens mitis, humilis, nullum odio habens, nullum auertens. Os illi, & lingua sana est, continue gratiarum actione plena, & benedictione, & mitibus verbis, & amabilibus. Si autem vis etiam proportionem membrorum eius videre, longa est

& excelsior, quam superabundantia. Si autem fugiunt eam multi, ne mireris: etenim & alias virtutes fugiunt insipientes. Sed contumelijs afficitur, aïs, paupera diuitibus. Rursus mihi inopiæ laudem dicis, quoniam beatus est, qui conuicium patitur: sed hoc ferre admonet inopia. Sed esurit pauper, aïs: & Paulus esuriebat, & in fame erat. Sed non habet requiem, neque filius hominis habebat, vbi caput suum reclinaret. In his expresse declarat os aureum, quod voluntaria rerum inopia non solum est magnæ preciositatis, sed etiã miræ pulchritudinis. Est etiam, & quod plus est, magnæ opulentia & honoris, sicut prædictus sanctus ait super Ioan. homilia 47. ait enim: Anima inopis: inopis quidem voluntarij, fulget velut aurum, splendet velut margarita fulgens: florescit autem vt rosa. non enim est illic tinea, non est illic fur, non sollicitudo vitæ huius ac negociorum, sed sicut Angelus ita conuersatur. Vis animæ huius pulchritudinem videre? vis inopiæ diuitias addiscere? Non subiacet dæmonibus, non assistit Regi, sed assistit Deo; non militat cum hominibus, sed militat cum Angelis: Non habet arcas, alias areas duas, vel tres, vel decem, sed talem abundantiam, vt hunc mundum vniversum nihil esse existimet. Non habet thesaurum, sed cœlum: non indiget seruis, magis autem habet seruos passionis, & cogitationes, quæ Regum dominantur. Regnum autem, & aurum, & omnia talia, quemadmodum puerorum ludibria deridet, & sicut ludi pilam: hæc omnia extimat esse contemptibilia. Habet enim mundum, quem neque videre qui in his ludunt, possunt. Quid igitur hoc paupere melius est vnquam? Pauimentum denique habet cœlum. Si autem pauimentum tale est, excogita tectum. Sed non habet equos & currus: quid autem ei opus est, qui supra nubes vehi debet, & esse cum Christo? Hucusque Ioannes os aureum ignitis, fulgidis, ponderosis, & preciosis eloquijs voluntariæ paupertatis admirabilem celsitudinem, pulchritudinem, preciositatemque commendat, vt omnes ad huius paupertatis amorem inflammet. Præterea quod paupertas faciat hominem iam beatum, etiam ex alijs quatuor patere potest, quæ etiam ad beatitudinem faciunt. Primum libertas, secundum securitas, tertium sanitas, quartum est satietas. Primum inquam est libertas. Nam,

E **Os aurei** **F** **G** **H**

August.

Bernar.

Chrysof.

A vt testatur Apostolus, Rom. 8. cap. Vanitati, id est seruituti subiecta est creatura non volens. Et sequitur: Quoniam ipsa creatura liberabitur, scilicet ex ipsa paupertate a seruitute. Talis quidem beatitudo animam liberat, & expeditam a quatuor facit, scilicet a labore acquirendi, a timore amittendi, a feruore multiplicandi, atque ab amore conseruandi. Secundum est securitas. Proinde Matth. 6. cap. Dominus ait: Theaurizate vobis thesauros in cœlo, vbi neque erugo, neque tinea demolitur: & vbi fures non effodiunt, neque furantur. Vnde & hanc securitatem promittit Dominus, Matthæi 19. cap. dicens: Omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut uxores, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Tertium est sanitas: liberat enim ab auaritia, quæ est infirmitas diuturna, quæ nunquam fenescit. Vnde & quidam Sapiens ait: Ad omnem rem sapientiorum sumus, cum senescimus, quam ad rem acquirendam. Mortifera. Vnde Lucæ 16. cap. Dominus ait: Mortuus est diues, & sepultus est in inferno. Varia. proinde significatur per multas infirmitates, videlicet per manum aridam, Matthæi 3. Quæ per manus extensionem curata est: quia auaritia per eleemosinarum largitionem curatur. Item significatur per hydropticum, qui semper sitit, Ecclesiast. 7. Auarus non implebitur pecunia. Quartum est satietas. Satiat enim animam, & affectum in præsentī vitæ: Proinde talis beatus dicere potest illud Sapientia 7. cap. Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius. Quæ bona cum ipsa paupertate spiritus nobis largiri dignetur. Dominus pauperum, & pauper pauperum, filius Dei Iesus, qui pauper in ortu, pauper in vinctu, atque pauper in vitæ exitu: Sed nunc diues in gloria, & distributor eternarum diuitiarum, cum Patre, & Spiritu sancto regnat per infinita seculorum. Amen.

E **Secunda beatitudo est mititas, vbi agitur de triplici mititate, & pro qua terra viuentium pro beatitudine danda est.**

Sermo III.

B **E**ati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Iterum Matthæi cap. 5. Post spiritus paupertatem merito mititas sequi debet. Profecto qui pauper est, multis iniurijs lacesitur: propterea illi, quod sit mitis, & mansuetus, necessarium est. Aduertendum est tamen, quod mititas, & mansuetudo idem sunt in essentia, differunt tamen in efficacia: nam mitis est, qui alium non offendit, mansuetus autem qui tolerat offendentes: Proinde mansuetus dicitur, quasi manu assuetus. Vnde Cassio. super Psalterium ait: Mansueti, quasi manu assueti, i. mala facile sustinentes, non malum pro malo reddentes. Mitis vero est, qui nulla animi accensione turbatur, nec propter aliquam iniuriam, seu damnum commoueri potest, sed in animi bonitate dulciter perseuerat. Et secundum hoc, mitis dicitur in affectu, mansuetus autem in effectu. Ex his patet, quod mansuetudo est animi iam purgati. Insuper dici potest, quod mansuetudo est species fortitudinis, ipsa patientia mediante, ita quod cum patientia idem sit. Attamen mansuetudo, & patientia differunt aliquo modo. Nam patientia est sustinentia corporalium molestiarum: Mansuetudo vero est sustinentia molestiarum contumeliarum. Ex his colligi potest, quæ differentia sit inter mititatem, mansuetudinem, & patientiam: nam mititas pertinet ad affectum interiorem, mansuetudo ad effectum exteriorem molestiarum contumeliarum, patientia vero ad sustinentiam corporalium molestiarum. Aduertendum est tamen, secundum Nicolaum de Lyra, quod dupliciter homo se habet ad irascibilis passionem. Primo modo communiter, secundo modo excellenter. Primo modo communiter, quando videlicet sic eas refrænat, quod non nimis impetuose excedit, tamen aliqualem perturbationem illarum sentit. Secundo modo excellenter, scilicet quod homo superat huiusmodi passionem, quod perficit mititatis beatitudo, quæ hominem totaliter tranquillum reddit ab irascibilis motibus per totalem subiectionem ad regulam rationis, & diuinæ legis. Hæc virtus

Cassio.

H Nicol. de Lyra.

A tus suavis est copula, & amabile vinculum, quo homines hominibus Deo, & Angelis vniuntur. Ad exprimendum igitur virtutem, & perfectionem huius secundæ beatitudinis, Dominus in verbo proposito ait: Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Tria igitur circa mititatem ad præsens consideremus. Primo eius subiectum, secundo eius meritum, tertio eius præmium.

ARTICVLVS PRIMVS.

B In quo triplex mansuetudo, seu mititas declaratur.

Primo inquam consideremus mititatis, seu mansuetudinis subiectum. Porro triplicem possumus distinguere mititatem, seu mansuetudinis varietatem. prima est naturæ, secunda est culpæ, tertia est gratiæ. Seu prima est naturalis, secunda criminalis, tertia virtualis.

De mititate, seu mansuetudine naturali. Cap. 1.

C Prima quidem mansuetudo, seu mititas, est naturalis, quia ab ipsa natura est: quemadmodum naturalis magnanimitas, naturalis verecundia, naturalis pietas, & consimilia. Talis mititas licet naturaliter hominibus indita sit: tamen malitia, vel bonitate complexionis impeditur, vel adiuuatur. Et hoc manifestum sit per operationem eius, quæ secundum adiuuamentum, vel impedimentum complexionis, quæ a parte corporis est: aut tardior erit, aut rarior: aut frequentior, aut maior. Et licet prædicta mansuetudo aliæque consimiles virtutes perfectæ fuerint in Adam ante lapsum, & inditæ sint in nobis: nihilominus in nobis multum sunt læsæ, atque depressæ, ac penè omnino consopitæ, atque sepultæ immersione animalitatis, siue originalis corruptionis. Veruntamen exercitio, & consuetudine congruentibus multū eas adiuuari, atque proficere ipso sensu experientiæ manifestum est: nam frequentia operationum, vel augmentantur, vel acquiruntur, vel ingignuntur. Nec est aliquammodo dubitandum, naturaliter mansuetos exercitio eorū, quæ mansuetudinis sunt, in ipsa naturali mansuetudine augeri. Hoc autem sit, secundum quos-

dam, quia liberatur potentia, & quasi detumulatur, & ita erūpit in opera maiora nullo modo apud se immutata, quemadmodum si homo ligatus diruptis, aut solutis vinculis incipiat ambulare, cum virtus eius gressibilis in nullo mutata est apud se, sed tantummodo liberata. Et similiter est de pietate, & consimilibus alijs. Ab his naturalibus virtutibus, tanquam a fundamento, perfecto, initium sumit, sed exercitio, & consuetudine crescens gratuitis confirmatur.

Quantum reprehensibilis sit insensibilitas, & ignauia contra peccata sub specie mititatis. Cap. 2.

Secunda mititas, seu mansuetudo est criminalis, quæ maxime ex displicendi timore venire solet. Sunt namque plerique, qui sub pallio mansuetudinis, & mititatis insensibiles, atque ignauia pleni fiunt: nec zelum habent diuini honoris, nec animarum salutis, sed quadam falsissima tranquillitate, & pace contra scelera tacent, quando pro loco, & tempore illa redarguere obligantur. Huiusmodi homines licet sic videantur pacifici, & modesti, atque quieti: nihilo minus sicut Propheta inquit, Tange montes, & fumigabunt. Vnde de talibus Bernardus ait: Sunt quidam mites, scilicet quoad nihil dicitur, vel agitur, nisi pro eorum arbitrio patebit, aut quam longe sint a vera mansuetudine, si leuis occasio oriatur. Proinde notandum est, quod licet turbulentia vitiosa, seu immoderata cadere non debeat in regulatissimo viro: cadit tamen, & cadere debet in eo turbulentia virtuosa, & pia, si talis est in statu naturæ passibilis & mortalis, cui ex suo statu competit multa pati, & multipliciter compati. nec intelligendum est, quod omnis turbulentia de se in vitium sonet, quia in Christo ex summo Dei zelo, & animarum fuit turbulentia iræ, & indignationis contra cæcitatem, & malitiam Iudæorum, & Phariseorum: Et tamen nullus sanæ mentis dicit turbulentiam illam vitiosam fuisse, immo in summo virtuosam. Contra tales igitur insensibiles, & pacificos, immo potius insensatos, zelans Propheta ait: Zelauit super iniquos, pacem peccatorum videns. Et alibi idem inquit: Iniquos odio habui, & abominatus sum. Ecce quomodo huiusmodi mites iniquos, & abominabiles dicit. Proinde 83. distinctio. in c. error. Innocentius ait: Error, cui non resistitur, approbatur: & veritas cum minime

A nimè defensatur, opprimitur: Negligere quippe cum possis perturbare peruersos, nihil aliud est quam fouere: neque caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare. Et 24. q. 3. c. vlti. scriptum est: Qui desinit obuiare, cum potest, consentit. Et 86. dist. in c. culpam, scriptum est: Culpam proculdubio facientis habet, qui quod potest corrigere, negligit emendare. Et iterum, Libat Domino prospera, qui ab afflictis pellit aduersa: & probat odisse se vitia, qui condemnat errantes, atque omnibus annunciat. Hieremias cap. 51. dicit: Nolite tacere super iniquitate. Hæc virtus erat in Moyse, de quo Num. 12. cap. scriptum est: Erat Moyses vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra. Et tamen zelo iustitiæ percutiebat, sicut patet Exo. 32. Merito ergo Ambrosius ait: Beatus, qui & seueritatem & mansuetudinem tenet, ut altero disciplina seruetur, altero innocentia non opprimatur.

De imperturbabili mititate, & quod inuariabilis sit ad prospera & aduersa. Cap. 3.

Tertia est mansuetudo seu mititas virtualis. hæc siquidem cum gratia gratum faciente militat & illam gratia charitatis informat atque decorat. Huius quippe virtutis Saluator solus voluit esse magister. Hanc quippe opere & verbo docuit. Opere, quando cum peccatoribus comedit & bibit: quando a Maria Magdalena se tangi & abluui permittit, quando egētibus & infirmis miserationum suarum gratiam exhibuit. Verbo, quando Matt. 11. cap. ait: Discite a me, quia mitis sum & humilis corde. Est siquidem hæc virtus firma supra petram situati cordis & super exaltati a materijs sensibilibus & appetibilibus rerum, secundum carnem & apparentiam eius. Ipsa quippe est quadam intransmutabilitas animæ in honoribus & in ignominijs similiter se habens non variato animo in his, quæ ad eum indigna seu digna proueniunt taciturnitate, præterquam ad reprehensibilia per omnia possidens, quia ad laudes & contumelias vniuersimode se habet. Proinde in persona huiusmodi mitis propheta ait: Factus sum, sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones. Ait enim: Factus sum, sicut ho-

mo non audiens, scilicet laudes adulato- rum. Vnde Hierony. ait: Si ad patriam tendimus, cantus sirenarum non audiamus. Sirena quidem adulatores sunt, de quibus Isa. 13. cap. in fine. Sirena in delubris voluptatis, id est in domibus magnatum, qui faciunt se sicut idola adorari: atque de contumelijs propheta subdit: Et non habens in ore suo redargutiones, quasi dicat: Qui me iniuste arguebant, non redarguebam, sed patienter & cum mansuetudine sustinebam, licet eos redarguere possem: obseruans illud, quod Apostolus ad Rom. 12. cap. ait: Non vosmetipsos defendentes charissimi, sed date locum iræ. Iob quoque 3. c. in fine de seipso ait: Nonne dissimulaui, nonne filii, nonne quieui? & venit super me indignatio. Ait enim: Dissimulaui, quia exterius impatientiam non ostendi. Silui, quia non reclamaui. Quieui, quia interius turbatus non fui: & venit super me indignatio, quia me excusando eam non repuli.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De triplici virtute, quam mititas in se comprehendit.

Secundo quoque consideremus huius mititatis seu mansuetudinis meritum, secundum sententiam glossæ, Mititas triplicem in se comprehendit virtutem. Primo lenitatem, secundo æquanimitatem, tertio innocentiam siue innocuitatem. Lenitas est quantum ad motum mētis, æquanimitas quantum ad insultum hostis, innocentia quantum ad actum hominis. Et sic excludit triplicem amaritudinem, scilicet rancoris per lenitatem: impatientiæ per æquanimitatem vel longanimitatem: Li-

uoris per innocentiam & innocuitatem.

Quod mititas lenitatem in se comprehendat. Cap. 1.

Primo enim mititas comprehendit in se lenitatem. Nam secundum glo. mitis est, quem mentis amaritudo non afficit. Proinde Augustinus ibidem ait: Mites sunt, qui cedunt in probitatibus, & non resistunt malo, sed vincunt in bono malum. Hoc enim & Apostolus ad Roman. 12. cap. ait: Noli vinci a malo, sed vince in bono malum. quasi

A quasi dicat, Si aduersarium tuum non pœnitet, tamen noli vinci a malo, s. per impatientiam, sed vince in bono, s. mititatis, malū scilicet hominem. Mititas quippe, seu mansuetudo, nobile genus vincendi est. glo. Bonitate contende contra illum, bona contentio & salubre certamen, vt sis bonus contra malum: nobile est vincere, nobilius vincere in bono, sed nobilissimum vincere in bono malum: Et Isidorus in soliloquijs, lib. 2. ait: Magna est virtus, si non leedas a quo lesus es. Magna est fortitudo, si etiam lesus remittis. Magna est gloria, si cui potuisti nocere, parcis. Qui enim hanc virtutem mititatis habet, sui est compos, suiq; possessor. Qui vero seipsum theoria & actu possidere didicerit, amplius triumphator erit, quam si de multis gētibus & ciuitatibus victoriā adeptus esset. Proinde Prover. 16. in fine, Salomon ait: Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbiū. Amplius dicam, altius & nobilius est suis ipsius esse possēssorem, quam omnium rerū extra positarum esse dominatorem, cum altior & nobilior est animus, cui dominatur quam omnia corporalia, quæ sunt creata. Vnde Aug. super Gen. ad literam. Sicut Deus omnem creaturam, sic anima omnem creaturam corporalem dignitate naturæ præcellit. Insuper in 8. lib. de ciui. Dei inquit: Omni corpori præfertur animæ natura.

Quod mititas comprehendit in se æquanimitem. Cap. 2.

Secundo quidem mititas comprehendit in se æquanimitem. Vnde glo. sequitur dicens: Mitis est, quem non rancor, vel ira afficit: sed omnia æquanimiter sustinet. vnde & Ambro. super Lucam. Quid enim mihi prodest carere sceleribus, nisi fuero mitis & mansuetus? Mitiga ergo affectum tuum, vt nō irasaris: aut certe iratus non peccaueris. Præclarū est enim motum temperare consilio. Nec minoris virtutis esse videtur cohibere iracundiam, quam omnino nō irasci: cum plurimum istud sit, non irasci sit leuius. Hoc autem. s. motum iræ cohibere, fortius extimo. Proinde propheta inquit: Irascimini & nolite peccare. Est etenim duplex ira. Vna, quæ fit per vitium: secunda, quæ fit per zelum. Prima inquam est, quæ fit per vitium. Et de hac inquit: Irascimini & nolite peccare. i. si primus motus iræ insurgat, nolite peccare. s.

consentiendo in corde: vel ad effectū perducendo in opere, vel diu retinendo in mēte. Quod necessitatis est permittit: quod vero culpæ est, interdicit. Secunda autem ira est, quæ fit per zelum. secundum enim Grego. in 5. moralium, in fine super illud Iob c. 5. Virum stultum interficit iracundia. Ira per vitium, oculum mentis excæcat: Ira vero per zelum, oculum mentis ad tempus conturbat: quia ex quo saltē rectitudinis emulatione cōcutitur ea, quæ nisi tranquillo corde percipi non potest, contemplatio diffinatur. Quia enim inquietudine mentē agitat, eius mox aciem obscurat, vt altiora in commotione non videat, quæ bene prius tranquilla cernebat: sed inde subtilius ad alta reducitur. vnde ad tempus ne videat reuerberatur, alias turbatur. Nā recta emulatio æterna post paululum ipsi in tranquillitate largius aperit, quæ hic interim per commotionem claudit. Et dat exemplum de collirio: quod oculum prius turbat, sed post eum clariorem & sereniorē monstrat. Ex his patet, qd ira per zelum nō tollit iudicium practicum, & præcipuē illud, quo regitur zelus ipse & actus eius. Illam vero serenitatem contemplationis, quam habet in tranquillitate illius pacis, quæ exuperat omnem sensum, obscurat non quo ad habitum, sed quo ad actum: nec pro omni tempore, immo pro sequenti tempore multum iuuat, pro quanto per zelum illum accenditur charitas & omnis torpor mentis excutitur & radices vitiorum funditus extirpantur, atque plures cogitationum venalium absteruntur: nec non & per ipsum homo Dei gratiam amplius promeretur: & sic per illum mansuetudinis virtus non minuitur, sed augetur & firmiter habitatur & solidatur.

Quod mititas in se comprehendit innocentiam. Cap. 3.

Tertio vero mititas comprehendit in se innocentiam seu innocuitatem. Nam secundum glo. prædictam, Mitis est, qui non irritat, nec irritatur: nec nocet, nec nocere cogitat. Hinc j. Corinth. 13. Charitas, quæ mititatem seu mansuetudinem parit, non irritatur, quia propter iniuriam non prouocatur ad iram, cum vindicandi appetitum non habeat, quinimo vituperationem conuertit in refectionem, & plagas in medicinam. Vnde 3. c. Tre. de huiusmodi mansuetudo scriptum est: Dabit percutiendi

Acutiendi se maxillam, saturabitur opprobrijs. Et aliud de Iob in 34. c. ait. Quis est vir, vt est Iob, qui bibit sublannationē, quasi aquam. i. ita abundanter, vel ita voraciter, sicut aqua bibitur a sitibundo, vel ita delectabiliter & quasi cum refrigerio, sicut bibitur aqua tempore magni æstus. In tribus profecto consistit innocentia Christiana & vera. Primo in declinatione mali, secundo in operatione boni, iuxta propheticum illud, Declina a malo & fac bonum, nec hæc sufficit ad innocentiam veram: sed tertiu ei necessarium est, scilicet mansuetē tolerare aduersa, exemplo prophetæ, qui de se ait: Cum his qui oderunt pacem eram pacificus: cum loquebar illis, impugnant me gratis, id est sine culpa mea. De his tribus per orationem ait Apostolus, j. Timot. j. Finis præcepti est charitas, de corde puro in declinando mala: conscientia bona, scilicet in faciendo bona: & fide non ficta, id est non fictili & fragili in tolerando aduersa. Ad talem innocentiam hortatur Chryso. in Homil. dicens: Gaude innocentia & exulta: gaude inquam, quia vbique illæsa es, vbique secunda. Si tentaris, proficis: si humiliaris, erigeris: si pugnas, vincis: si occideris, coronaris. Tu in seruitute liberalis, in periculo iuta, in custodia læta: Tibi omnis victoria adijcitur, tibi vniuersa militia subiugatur: Te potentes honorant, suscipiunt principes, magnates exquirunt: etiam illi nonnunquam te desiderant, qui te impugnant: Tibi boni parent, mali inuident, zelant emuli, inimici succumbunt: Nec vnquam poteris victrix non esse, etiam si tibi inter homines iudex iustus defuerit.

ARTICVLVS TERTIVS

De premio mititatis, & qua ratione beatificentur, tripliciter demonstratur.

Tertio insuper consideremus mititatis, seu mansuetudinis premium. Ait enim Dominus: Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Hoc siquidem tripliciter patere potest. Primo per oppositum, secundo per effectum, tertio per fructum.

Quod mititas est quedam beatitudo considerata conditione hominum rabidorum. Cap. 1.

Rimo quidem, quod beati sint mites, patet per oppositum. Ad hoc quidem homines feroces & rabidi mouent bella & lites sequentes, scilicet irascibilis motus, vt quasi deuictis aduersarijs securè possint possidere terram. Mititas & rabies opponuntur: sed rabies in humano corde, miseria est: ergo mititas beatitudo merito dici potest. Proinde his, qui a motibus irascibilis sunt totaliter quietati, pacifica & quieta possessio terræ viuentium a Salvatore nostro promissa est, cum ait: Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Verè itaque iam beati sunt mites, qui seipsum possident inuariabili animo, & dominantur sibiipsis velut rebus, quas possident. Ergo in hac ymbatica vita protinus est quedam foelicitas sub decreto virtutum totum esse hominem ad seipsum & non illectum a concupiscentijs vanis, non sociatum malis. Hæc quidem mititatis virtus maximè præfidentibus conueniens est. Nā, secundum Hiero. super epistolam ad Titum: Nihil est sedius præceptore furioso, qui cū debeat esse mansuetus & humilis ad omnes, ex diuerso toruo vultu, trementibus labijs, rugata fronte, effrenatis conuicijs, facie inter pallorem & ruborem variata, clamore perstrepit, & errantes non tam ad bonum attrahit, quam ad malum sua sauitia præcipitat & compellit.

Quod impassibilitas mentis est quedam mititatis beatitudo. Cap. 2.

Secundo quoque, quod mites sint beati, patet per effectum. Nam mititas seu mansuetudo hominem impassibilem facit. Quod patet, quia mitis secundum Philolophum, patitur, sed non deducitur, id est læsiones non sentit. Est quippe mititas tanquam culcitra mollis, quæ dura suauiter recipit, & in ea animus leuiter & suauiter requiescit. Proinde Ecclesiast. 14. in principio scriptum est. Felix, qui non habuit animi sui tristitiam, & non excidit a spe sua. Merito ergo Ambrosius super Lucam ait: Cum deposuero omne peccatum, & exuero omnem malitiam, & simplicitatem contentus fuero inops malorum, superest vt mores temperem. Quid enim

Isido.

Augusti.

Ambrosi.

Grego.

Chryso.

Hiero.

H

Ambro.

enim

A enim mihi prodest carere sceleribus, nisi fuero mitis vel mansuetus?

Quod mitibus triplicis terrae possessio pro beatitudine datur. Cap. 3.

Tertio, quod mites sint beati, patet per fructum, quia Dominus ait: Quonia ipsi possidebunt terram. Possidebunt profecto triplicem terram. Primo terram, quam terunt: Secundo terram, quam gerunt: Tertio terram, quam quaerunt. Hoc est terram mundi, terram corporis sui, & terram superni regni. Primo quidem possidebunt mites terram, quam terunt. Profecto immites homines & feroces terram huius mundi destruunt. Propterea non merentur possidere eam, sed mites, quia terram mundi pacifice regunt. Vnde Eccle. 10. c. scriptum est: Sedes ducum superbiorum destruxit Dominus, & sedere fecit mites pro eis. Qui enim vult omnes iniurias vindicare, nonnunquam ditabitur, nec diu regnare poterit etiam in regimine seculari. Proinde 2. Reg. 2. 2. ait mansuetus Dauid, Mansuetudo mea multiplicauit me. Cito quippe ditatur, cui omnia prosperantur: atque plurimum prosperatur, qui regimina mansuetè gubernat, teste propheta, qui ait: Intende prospere procede & regna. Propter veritatem mansuetudinem & iustitiam & deducet te mirabiliter dextera tua. Ex his patet, quod ad omne regimen, siue temporale, seu spirituale, ceteris paribus, homines mites praeferendi sunt, eo quod melius dispositi sunt ad suscipiendum diuinas inspirationes necessarias ad regimen aliorum, quam ceteri quicumque regentes, teste propheta qui ait: Docebit mites vias suas, scilicet per quas alios bene regant. Secundo vero immites & feroces non possidebunt terram propriam corporis, quia destruunt eam, eo quod sensualitatem suam non subijciunt rationi: Mites autem & mansueti, quia proprii corporis dominium habent, subijciendo sensualitatem imperio rationis: ideo possidebunt corporis sui terram. vnde Luc. 21. c. Dominus ait. In patientia vestra pos. a. vestras. vbi Gregorius inquit: Dum nobis ipsis dominari discimus, hoc ipsum incipimus possidere, quod sumus. Tertio immites & feroces de terra viuentium, id est paradiso excluduntur: Mites autem & quieti pacifice & secure possidebunt Dominum in terra viuentium. Vnde Augustinus ibidem ait: Rixentur ergo immites & dimittent pro terrenis & temporalibus rebus:

sed beati mites, quoniam ipsi hereditabunt terram, de qua euelli non poterunt. vnde propheta ait: Portio mea Domine, sit in terra viuentium. De hoc autem etiam alibi propheta inquit: Mansueti autem hereditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis. Ratio huius est, quia secundum Gregorium, Mansuetudo imaginem Dei in nobis seruat, sed ira dissipat. Qui autem imaginem patris non portabit, ad iudicium haeres patris non cognoscetur. Proinde 1. Corinth. 15. c. Apostolus monet: Sicut portauimus imaginem terreni, portemus imaginem celestis. hoc autem dico, quia caro & sanguis regnum Dei possidere non possunt. Ergo soli mansueti, qui habent imaginem Dei, hereditabunt terram illam viuentium, nec vnquam auferetur ab eis. vnde subditur, & delectabuntur in multitudine pacis. De qua alibi idem ait: Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum. In illo beato regno. Et iterum Isa. 32. c. inquit: Sedebit populus meus in pulcritudine pacis, & in tabernaculis fiducia, & in requie opulenta. Haec tria competunt fidei, spei & charitati, quae mansuetudinem introducunt. In futuro autem erit pulcritudo pacis, quantum ad dotes corporis: Tabernacula fiducia quantum ad dotes animae: Requies opulenta, quantum ad vtrumque. Quae nobis ex ipsa desiderabili mititate largiri dignetur mitissimus agnus Dei Dominus Iesus Christus, qui propter veritatem & mansuetudinem & iustitiam cum Patre & Spiritu sancto distributor est terrae regni caelorum per infinita saecula saeculorum, Amen.

Tertia Beatitudo est luctus, cui promittitur consolatio vera, vbi agitur de multiplici luctu bono & malo.

Sermo III.

Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Iterum Matth. 5. Miro quippe misterio haec terra beatitudo primam sequitur & secundam. Profecto post paupertatem & mundi contemptum, post quietem mentis & mansuetudinem, dum homo sibi ipsi sollicitè vacat, nihil inuenit, nec in se, nec in alijs, nisi quod flebile est, propterea luget. Aduertendum est autem, secundum Nico. de Lyra, quod dupliciter homo se habet circa concupiscentiam mundi.

Nico. de Lyra.

A mundi. Primo modo communiter, secundo modo excellenter. Primo communiter, scilicet cum delectationibus ciborum & venereorum in sensu gustus & tactus. Similiter & melodiarum, spectaculorum atque odorum in sensu auditus, olfactus & visus hominibus vtitur moderatè, atque refecat quae superflua sunt: haec pertinent ad virtutem temperantiae: quae virtus politica est. Secundo autem modo excellenter, cum scilicet homo omnia supradicta a se abdicat & elongat, & luctum in presenti vita sanctissimis ex causis voluntariè sumit. Et hoc, secundum Augustinum, pertinet ad beatitudinem luctus. Et de hoc Dominus in verbo proposito ait: Beati, qui lugent, quonia ipsi consolabuntur. Circa hanc beatitudinem luctus, tria ad praesens consideremus. Primo luctus debitum, secundo luctus meritum, tertio luctus praemium.

ARTICVLVS PRIMVS

Quod homo in presenti vita tripliciter flere debet pro seipso.

Primo enim consideremus luctus debitum. Tenemur enim pro tribus lugere & lachrymari. Primo pro praeterita vita, secundo pro praesenti miseria, tertio pro futura laetitia. Primum impetrat remissionem, secundum consolationem, tertium promissorum exhibitionem.

Quod lugere debet peccator praeteritam vitam suam. Cap. 1.

Primo quidem lugere & plorare debemus, pro praeterita vita criminibus plena. Et huiusmodi impetrat peccatorum remissionem. De huiusmodi Isidorus de summo bono ait: Duplicem fletum habere debet omnis peccator in penitentia, vel quia bonum per negligentiam non fecit, vel quia malum per audaciam perpetravit. Et Gregorius super illud, Tren. 3. Diuisiones aquarum deduxit oculus meus, ait: Diuisas quippe in oculis aquas damus, alias deducimus, cum peccatis singulis dispersitas lachrymas damus. Proinde cum anxio spei desiderio hoc postulat propheta dicens: Cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis in mensura. quod spero Domine, quod gratia tua ita cor nostrum immutabit ad compunctionem & fletum, quod in ipso fle-

tu pro peccatis ita delectabimur, sicut in cibo & potu. Sicut de se Iob 6. c. testatur dicens: Quae prius nolebat tangere anima mea, nunc praeanxia cibi mei sunt. Et addit propheta dicens: In mensura, scilicet peccatorum: ut quantitas poenarum correspondeat quantitati culparum, iuxta illud Isa. 27. In mensura contra mensuram, cum abiecta fuerit, iudicabit. scilicet Deus animam, vel homo conscientiam suam, & Gregorius hoc verbum prophetae exponens ait: Vniuscuiusque mensura tanto penitendo compunctionis suae bibat lachrymas, quanto se meminit iuisse per culpas. Et Basilius in Exameron ait: Grandia peccata, grandia lamenta desiderant, ita ut pro modo vel mensura culparum, sit modus vel mensura poenarum. Hylarius quoque exponens hanc beatitudinem ait: Lugentes eum hic dicuntur, non orbitates, aut contumelias, aut damna merentes, sed peccata vetera flentes. & Gregorius in Homil. inquit: Notandum autem, quod hanc beatitudinem cum intentione quadam proposuit: ideo non dixit, Beati qui tristantur, sed beati qui lugent. Inde enim perfectionis magisterium dedit. Si enim, qui filios vel alios defunctos lugent, secundum illud tempus non desiderant pecuniam, vel gloriam, nec conuictijs acuntur, nec aliqua passione alia capiuntur: multo magis hoc seruare debent, qui lugent peccata sua. Quanto igitur maior fuerit peccatoris fletus, tanto maior & certior sequetur remissio peccatorum & consolatio mentis, teste propheta, qui ait: Fluminis impetus laticat ciuitatem Dei. Fluminis quidem impetus est abundantia lachrymarum, sicut alibi idem ait: Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam. Cum enim impetuosè lachrymae fluunt, omnes sordes vitiorum abluunt & expurgant. Et hic est impetus, qui laticat ciuitatem Dei. id est cor cuiuslibet veraciter poenitentis. Tale siquidem cor, Dei ciuitas nuncupatur: quia Deus inhabitat illud, & in eo esse debet ciuium vnitas, eo quod omnes cogitationes, affectiones & desideria vnanimiter tendere debent in Deum. Merito ergo Hieronymus in quadam epistola ait: O humilis lachryma, tua est potentia, tuum est regnum: Ante tribunal iudicis non vereris accedere, amicorum tuorum accusatoribus silentium ponis, non est qui te accendere veteret. Si sola intraueris, vacua non redibis: magis crucias diabolus, quam infernalis poena. Quid plura? vincis

Hierom.

Cassio. A cis inuincibile, superas insuperabile, ligas omnipotentem. Item Cassiodorus super Psalm. ait: Fletus est cibus animarum, corroboratio sensuum, absolutio peccatorum, refectio mentium, lauacrum culparum. Ecce quam præclarus & efficax est fletus ad culparum ablutionem.

Quod plorare & lachrymari debemus, pro incolatu miserie presentis vite.
Cap. 2.

Secundo vero lugere & plorare debemus pro presenti miseria, & hoc impetrat spiritualem consolationem. In necessitate factus est nobis luctus non tantum pro peccatis proprijs & paternis, verum etiam, quia ipse incolatus noster inuitat nos ad lachrymas, necnon & expulsio in turbulentum & inquietissimum locum, ubi omnia peioribus semper conditionibus alternantur. Insuper & ad fletum cogit mortales ipsa inuitabilis necessitas moriedi, magis incertitudo loci, qui meritis nostris aut demeritis nos expectat, & diiudicationis dies, in quem indeclinatè festinamus omnes, ad fluuium educere lachrymarum angit. Merito propheta de homine hoc diligenter considerante inquit: Ascensiones in corde suo disposuit in valle lachrymarum, in loco quem posuit. Ait enim, ascensiones in corde suo disposuit, idest considerationes supradictas diligenter in corde suo examinauit. in valle lachrymarum, idest in hac valle miserie. Cum enim homo considerat, quod propter superbiam primi hominis exul factus est in hac misera vita, atque tot & tantas misérias hic in se & a se sentit, magnam habet materiam atque occasionem, immo necessitatem seipsum humiliandi. Vnde Ecclesiast. 10. Quid superbis terra & cinis? Et alibi quidam ait: Vnde superbit homo, cuius conceptio culpa, nasci poena, labor vita, necesse mori? Profecto conceptio culpa est, sicut propheta in persona cuiuslibet hominis ait: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Nasci poena, Gene. 3. in dolore paries filios tuos. Labor vita. Gen. 3. in sudore vultus tui vesceris pane tuo. Et Job 5. c. Homo nascitur ad laborem. Necesse mori. Psalm. Quis est homo, qui viuet & non videbit mortem? Et additur superius a propheta, In loco quem posuit, scilicet ad prædicta considerandum atque plorandum.

Vndique igitur nobis existentibus in hac lachrymarum valle materia luctus offertur, vt ascensiones ad optima in corde hominum disponantur, sicut in sequenti capitulo fiet.

Quod flere & lugere debemus pro desiderio æternorum. Cap. 3.

Tertio quoque lugere & lachrymari debemus pro futura lætitia, exemplo sitientis atque desiderantis propheta, qui de se ait: Sitiuit anima mea ad Deum, fontem viuum, scilicet a quo omnia bona fluunt. Et quid sitierit, subiungit dicens, quando veniam & apparebo ante faciem Dei? q. d. Tardè est mihi Domine, & appaream ante faciem tuam, quia tunc in te satiabor vtique fonte viuo. Vnde alibi ait: Satiabor, cum apparuerit gloria tua, i. cum gloriosus apparebo ante faciem tuam. Notanter autem dicit, Sitiuit anima mea, quia sitis, ex falsi vsu prouenire solet. Sic & sitire Deum, ex falsæ sapientiæ originem habet. Proinde Ecclesiast. 24. scriptum est: Qui bibunt me, adhuc sitient. Et in sequenti beatitudine dicit Dominus: Beati, qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Sed qui tantum Deum desiderat, profecto de incolatu huius miserie & dilatione patriæ frequenter plorat. Vnde propheta subdit: Fuerunt mihi lachrymæ meæ pa. d. ac no. d. dicitur mihi quotidie, vbi est Deus tuus? Aperit enim causam suæ sitis: Qui enim comedit cibum falsum atque amarum, cito sitit. Vnde & Christus, cui dederunt in escam fel: Sitio, inquit in passione, Ioan. 19. Lachrymæ quoque ad literam falsæ sunt & amaræ. Ait igitur, Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes, quasi dicat, Ego ploravi pro irriguo inferiori & pro irriguo superiori, idest pro presenti miseria & pro futura lætitia. Quod mystica narratione describitur Iosue 15. & Iudic. 7. vbi dicitur, quod Axa filia Caleph, sedens super asinum suspiravit. Cui dixit pater suus: Quid habes? at illa respondit: Da mihi benedictionem: Terram australem & arentem dedisti mihi, iunge & irriguam. Deditq; ei pater suus irriguum superius & irriguum inferius. Axa quippe super asinū sedet, cum irrationabilibus carnis suæ motibus anima præsidet. Quæ suspirans a patre terram irriguam petit, quia a creatore nostro cum magno gemitu gratia lachrymarum quærenda est. Sunt namq; nonnulli, qui

A qui iam in dono perceperunt liberè pro iustitia loqui, oppressos tueri, indigentibus possessa tribuere: sed adhuc gratiam lachrymarum non habent. hi nimirum terram australem & arentem possident, sed adhuc irrigua indigent. Sed pater illius dedit ei irriguum superius & irriguum inferius, idest gratiam lachrymarum pro dilatione patriæ & pro incolatu huius miserie. Et quidem prius irriguum inferius, ac post irriguum superius datur: Sed quia lachrymæ pro futura lætitia dignitate præeminent, necesse scripturæ fuit vt prius irriguum superius, & postea irriguum inferius commemorari deberet. Ait ergo, Fuerunt mihi la. m. pa. i. refectio spiritualis, sicut idè alibi ait, Quia cinerem tanquam, &c. Die, scilicet quando sit prandium, ac nocte, quando sit cæna. vel die prosperitatis, & nocte aduersitatis. Has quippe lachrymas malorum opprobria iugiter excitant. Propterea propheta subdit: Dum dicitur mihi quotidie, scilicet a malis, vbi est Deus tuus? Quia enim Deum non vident, eum non existimant. O ignorantia cæca, nescire vbi est ille, qui vbique est. De talibus Sapient. 2. scriptum est: Excæcavit illos malitia eorum & nescierunt sacramenta Dei, neque mercedem sperauerunt iustitiæ. Et ideo dicunt, vbi est Deus tuus? quem quasi mercedem expectas, nec aliud in hoc sæculo habere desideras. Porro de hoc luctu mysticè propheta ait: Super flumina Babilonis, illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur Syon, idest gloriæ sempiternæ. De hoc etiam fletu Bernard. inquit: Qui amat desiderat, inde irrigatur, inde indulcoratur, inde impinguitur adipe vituli faginati: Inde illuminatur, inde potatur fonte dulcissimo, sicut in persona talis animæ propheta ait, Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De triplici meritorio luctu, qui pro proximo fieri debet.

Secundo consideremus luctus meritum. Triplex est enim meritorius luctus, qui erga proximum perhibetur. Primus est alienæ offensionis, secundus alienæ obsecrationis, tertius alienæ compassionis.

Quod flere debemus pro peccatis, quibus proximi nostri offendunt Deum.

Cap. 1.

Rimus luctus est alienæ offensionis & culpæ. In illum profecto sensum horum verborum, Beati qui lugent, trajicio, qui de diuina offensione procedit, qui cum offensus est Deus in exaudibili, alias in exausibili pena destuere debet. Et nihil penitus aliud fletu & amarissimo luctu fit dignum, nisi cum offenditur creator omnium rerum. Profecto qui lachrymis & orationibus placat Deum & maiorem acceptioremq; Deo affectione habet, & cõpassionem ad proximum, q̄ si pro corpore sustentando nostram omnem substantiam donaremus, præsertim si subleuatio ex impenso auxilio subsequatur ad tollendum malum proximi iam prolapsi. Ad hoc hortat Iosel 2. c. dicit: Inter vestibulum & altare plorabunt sacerdotes ministri Domini, & dicent, Parce Domine, s. indulgendo culpam. Parce populo tuo, scilicet remittendo penam. & ne des hæreditatem tuam, idest Christianum populum in opprobrium; scilicet peccatorum & flagellorum. hinc quoque Bern. ait: Illas enim lachrymas verè in vinum mutari dixerim, quæ fraternæ compassionis affectu in feruore prodeunt charitatis. Pro qua etiam ad horam tui ipsius immemor sobria quadam ebrietate infunderis. Ecclesiast. quoq; 22. c. mysticè scriptum est: Supra fatuum, idest peccatorem inconsideratum, plora. defecit enim sensu. Sequitur. Nequissimi enim nequissima vita super mortem fatui, luctus mortui septem dies, fatui autem & impij omnes dies vitæ illorum. Chrysostomus quoque super Matth. ait: Et si qui sua lugent peccata, beati sunt, vt patet: beatiore autem sunt, qui aliena lugent peccata. Qui enim aliena lugent, certum est quod sua non habent quæ lugeant. Tales quippe conuenit esse omnes Doctores salutis, sicut prædicatores & confessores. Hæ lachrymæ, mysticè signantur Gen. 3. 6. vbi scriptum est, quod Anan inuenit aquas calidas in solitudine, cum pasceret asinas patris sui Anan quippe gratia interpretatur. Ipsa enim in solitudine presentis vitæ inuenire facit aquas calidas, idest feruentes lachrymas, dum homo considerat vacuitatem bonorum, multitudinem malorum, atque infinitum numerum stultorum, qui per asinas designantur.

Quod

A Quod plorari debemus pro cecitate peccantium, quæ in mundo regnat.
Cap. 2.

Secundus luctus est alienæ obsecrationis & impenitentiae. De hoc Hierony. super hoc verbo, Beati qui lugent, inquit: Luctus enim hic non mortuorum ponitur cõi lege naturæ, sed peccatis & vitijs mortuorũ, sicut fleuit Samuel Saulé. j. Reg. 16. & Paulus eos, qui post immunditiam pœnitentiam non egerunt. hoc fletu fleuit Hierem. c. 9. cum ait: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarũ, & plorabo die ac nocte interfectos, s. in anima filia populi mei? Quis dabit me in solitudinem diuersorum viatorum, & derelinquam populum meum, & recedam ab eis? Quia omnes adulteri sunt, & cœtus præuaricatorum, & extenderunt linguam suam quasi arcum mendacij, & non veritatis. Cõfortati sunt in terra, quia de malo ad malũ egrediuntur, & me non cognouerunt, dicit Dominus. Hoc quidem fletu fleuit Iesus super cœcos habitatores Hierusalem. Proinde Luc. 19. c. scriptum est: Videris Iesus ciuitatatem, fleuit super illam dicens: Si cognouisses, s. mala, quæ propter peccata tua ventura sunt super te, quæ & ego video, propter quod & fleo, & tu, supple feres, quæ modo exultas. Ad hoc Deuter. 32. Vtinam saperent & intelligerent, ac nouissima prouiderent. atq; caulam, quare ignota eis erant iudicia Dei, quæ erat prosperitas mundi, subiungit dicens: Et quidem in hac die tua. Non mea, qua lætaris & gaudes, in qua tibi non mihi uiuis, quæ ad pacem tibi. Sed quia talis prosperitas mundanorum oculos claudit, ne videant mala futura super eos, ideo subdit: Nunc autem, scilicet in tali prosperitate, abscondita sunt, scilicet mala ruinæ super te venturæ ab oculis tuis, quos prædicta prosperitas excecauit. Hoc est stercurus hircinis, quod oculos Tobia excœcauit, Tob. 2. Atque cladem superuenturã illi prædicans ait: Quia venient dies in te, id est cõtra te, scilicet Romanæ obsidionis: & circumdabunt te inimici tui, scilicet Romani Principes: vallo, per fossatum iactum in circuitu. Tres enim aggeres dicuntur fecisse Romani in circuitu Hierusalem. Et circumdabant te, scilicet per exercitum bellatorum circũquaque dispositum, & coangustabant te, per machinas & instrumenta vndique, scilicet erecta, & ad terram prosternent te capiendõ, & filios tuos, qui in te sunt occi-

dendo & dispergendo, & non relinquent in te lapidem super lapidem, penitus & funditus destruendo. Pro talibus lachrymabatur Apostolus Philip. 3. cum dicebat: Multi enim ambulant, scilicet proficiendo in peius, quos sæpe dicebam vobis, scilicet cum apud vos eram: nunc autem, scilicet cum absens sum, & flens dico: scilicet pro illorum obsecratione, & pro simplicitum subuersione inimicos crucis Christi: quia videlicet crucis virtutem contemnunt, vel quia crucis imitatores affligunt, aut a crucis imitatione retrahunt, seu cruci contraria faciunt, quorum interitus, id est damnatio sempiterna: quorum Deus venter est, quia illum tanquam Deum colunt & in ventris eicis, tanquam in Deo spem ponunt. Et gloria in confusione eorum, qui terrenã sapiunt. Has quoque lachrymas pro talibus effundebat propheta, cum dicebat: Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt, scilicet taliter obsecrati, legem tuã.

De triplici fletu supernæ compassionis & mortis. Cap. 3.

Tertius luctus est alienæ compassionis, pietatis & pœnæ. Triplex quidem fletus ex compassione meritorie in anima esse potest. Primus ex destructione, secundus ex afflictione, tertius ex morte. Primus enim est ex destructione: scilicet terrarum, ciuitatũ & patriarum, quæ quidem venire solet ex partialitatibus atq; guerris. Vnde & Neemias, 2. cap. de se ait: Quare non mereat vultus meus: quia ciuitas domus sepulchrorum patris mei deserta, & portæ eius combusta igni. Secundus est fletus ex afflictione. Proinde Iob 30. c. de se ait: Flebã quondam super eo, qui afflictus erat, & cõpatiebatur anima mea pauperi. Sic & Eliseus, 4. Reg. 8. Fleuit coram Azael, qui nuntius erat Regis Syriæ, cui Azael ait: Quare Dñs meus flet? At Eliseus respõdit: quia scio quæ facturus sis filiis Israel mala. Ciuitates eorũ munitas igne succedes, & iuuenes eorum interficies gladio, & paruulos eorum elides, & prægnantes diuides. Tertius est fletus ex morte: & hic fletus triplex esse potest. Primus, quæ parit natura: secundus, quem parit culpa: tertius, quem parit gratia. Primus, quem parit natura: Nam flere de perditis similibus in natura, ipsa natura fauet, quoniam & ipsa similia libenter & apte similibus sociantur, & amor sic instus a natura sic agitatur, quomobrem

A quomobrem dissociatio habet ex natura dolo-rem, si ex natura sociatio seruauit amorem. Secundus autem est, quem parit culpa, scilicet cũ proximus diligitur supra modum, & affectio carnis superat rationem, ex quo de amissione charorum ab impatientia anima superatur. Et hoc quidem culpæ atq; reprehensionis acerrimæ notam habet, cum talis fletus, nisi ex amore inordinate colligato atque iam dissoluto rei amissione secuta venire non possit, & tantumdem torqueat animum, & fletum inducit, quæ amittitur quantum in amore ligabatur. Vnde 13. q. 2. c. quam præposterum. hũc fletum prohibes Cyprianus ait: Nobis quoque ipsis minimis & extremis reuelatum est, vt constarer assiduè, & publicè predicarè, fratres non esse lugendos accensione Dñi de sæculo liberatos, cum sciamus non amitti, sed præmitti; recedentes præcedere, vt proficiscentes, vt nauigantes solent. Profectõ nõ perditur sine impatientiæ luctu, quod sine inordinato amore nõ hæserat, nec ordinato dolore vratur, qui amittit sine ordinato amore possessum. Talis siquidem luctus plerũque prorumpit in blasphemias & infamias falsas, sicut contingit plerisque viduis, quæ ex inordinato amore ficto vel vero, quem ad viros suos habuisse ostendunt, non sine graui culpa continuè clausæ morantur in domo, dimissis diuinis officijs, ac debita visitatione ecclesiarum. Tertius est luctus, quem gratia parit. Habet enim & gratia fletum, atque dolorem irreprehensibilem facit, cum nihil amittatur, quod in Deo diligitur: cum & in ipso nobis salua sint omnia. Nam & sæpe addita specie pietatis deflemus quosdã charos, vtiles ad virtutem, ad capiendã diuina, & ad cœlestia documenta. Quomobrem deploratus est Noe, Abraam, Isaac, Iacob, Ioseph, Moyses, Aaron, Iosue, Samuel, & Dauid, atque quàm plures sacerdotes & prophetæ, nec non & plurimi iusti Reges. Insuper in Machabeis multi bellatores, duces & sacerdotes in luctum populorum venerunt. Vnde Genes. vlt. scriptum est, quæ Ioseph ruit super faciem mortui patris flens & deosculatus est eum. Et Apostolorũ Principes apud Urbem & ceteri, vbi finierunt, & multi Archimandritæ. id est pastores dominicarum ouium, cum decesserunt, luctum reliquere relictis. De quo quoq; Ioã. 11. scriptum est, quæ Iesus, vt vidit Mariam plorantem, & Iudæos, qui venerant cum ea plorantes, infremuit spiritu, & turbauit semetipsum,

dicēs, vbi posuistis eum? Dicunt ei, Domine veni & vide, & lachrymatus est Iesus. Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eum. Sed quomodo verificatur de Christo illud Isa. verbũ, quod 42. c. de ipso ait: Non erit tristis, neque turbulentus. Ad hoc dicendum, quæ duplex est in luctu atque tristitia error. Primus est insensibilitatis, secundus est impatientiæ. Primus inquam est insensibilitatis, & hic est error Stoicorum, qui dixerunt quæ nullus sapiens tristatur. Sed profectõ inhumanum videtur, quæ de morte maximè sancti viri, vel alterius, sapiens nõ tristetur. Secundus est error impatientiæ. Ethic est illorum omnium, qui in luctu & tristitia charorum immoderatè excedunt. Ad hos igitur errores eliminandos Dominus tristari voluit & lugere, vt apertius demonstraret, quæ aliquando possumus atque debemus lugere & contristari, quod est contra Stoicos: Et modum in tristitia obseruauit, quod est contra impatientes. Proinde primæ ad Thessalonicens. 4. cap. Apostolus ait: Nolumus vos ignorare fratres de dormientibus, vt non contristemini, sicut & ceteri, qui spem nõ habent. Vbi non simpliciter dicit, vt non cõtristemini: sed addit, sicut & ceteri, qui spem non habent: qui. s. nimis vtiq; cõtristantur, quem admodum contingebat viduæ, cuius vnicus filius defunctus erat, Luca 7. cui dominus ait, Noli flere. In cuius misterium Genes. 26. c. dicuntur pastores gerere. i. demones. Nostra est aqua, scilicet lachrymarũ harum impatientis animæ. Et Eccles. 22. ad literam scriptum est: Super mortuum plora, quia defecit lux eius. Et demum subdit, Modicum plora super mortuum.

Pia deploratio pro morte fratris Vincentij fidelissimi, ac dilectissimi socij mei.

D Vm de fraterna compassione ac pietate sacras scripturas attendente perscrutatione considero, gladiã doloris cordi meo acrius infigo, nec lachrymas scribendo continere valeo. Vis enim doloris adducit intentionem, & indignatio Dñi ebibit spiritũ meum. Subtracto siquidẽ illo, per quem mea in Dño studia vbiunque libera esse solebant, simul & cor meũ dereliquit me. Cuius em̄ vel ferreũ pectus super me non moueatur, si nouit incommodum & damnũ meũ? Reluctor affectũ nitens vel inuitus nõ moueri frustra a conditione

- A** naturę vniuersitatis, debito cōditionis vsu, potentis iussu, iudicio iusti, flagello terribilis, Domini voluntate. Pro huiusmodi quidem exigo a meipso non indulgere multo fletui: nec possum imperare tristitię, dum impero lachrymis: sed sicut scriptum est, Turbatus sum & non sum locutus. At suppressus dolor altius introrsum radices figit, eo vt sentio acerbior factus, quo nō est exire permiffus, fateor victus sum. Exeat necesse est foras, quod intus patior. Exeat sane per calamum, vt scientes incommodum meum, dulciori affectu mihi compatiantur. Scitis dilectissimi fratres, quam iustus sit dolor meus, quam dolenda plaga mea. Scitis profecto, quam fidus comes deseruit me in hac via peregrinationis, qua ambulabam: q̄ vigil ad curam, q̄ non segnis ad opus, quam suauis ad mores. Quis ita mihi pernecessarius, cui æque dilectus ego, prima erat amicus religione frater, sed charitate extitit alter ego. Dolete quęso, & vicem meam tenete vos, quibus hæc sunt nota. Infirmus corpore, & grauiter multotiens fui, & ille semper portabat & gubernabat me. Puffill^o corde eram, & confortabat me. Piger & negligens in via Dei eram, & excitabat me. Improuidus & obliuiosus, & cōmonebat me.
- C** Quomodo mihi auulsus es Vincēti mi? Quomodo raptus e manibus Deum vnanimis, homo fm̄ cor meum? A mauimus nos in vita, quomodo in morte separati sumus? Amarissima separatio, & quam non posset omnino efficere, nisi mors. Quando n. me viuus desereres, omnino opus mortis horrendum diuortium est. Quis n. tam suauis viculo mutui nostri nō pepercisset amoris; nisi totius suauitatis inimica mors? Bene mors, quę vnū rapiēdo, duos furiosa peremit. An non mors etiam mihi, immo plus mihi: cui vtique oī morte infelicioꝝ vita seruata est, viuo viuens vt moriar, & hoc dixere vitam? Quam mitius me priuares, o austerior mors vitę vsu, quam fructu. Nam vita sine fructu grauior mors est. Deniq; duplex malum paratur ligno infructuoso: securis & ignis. Ergo meis laboribus inuidēs elongasti a me amicum & proximum, per cuius maxime studiū erāt si quādo fructuosi erāt, ipsi labores. Satijs proinde mihi fuisset periclitari vita, quam tua Vincenti præsentia, qui meorum in Dño studiorum eras sollicitus incitator, fidelis adiutor & cautus examinador. Cur quęso, aut amouimus, aut amimus nos? Dura conditio, sed mea miseranda fortuna, nō autem tua. Nā tu, chare frater, si charos amisisti, chariores (vt credo) iā recepisti. me vero quę nam iam miserum, atq; senem consolatio manet post te vnicū solatium meum? Per viginti duos annos & ultra in peregrinatione per Italiam placita fuit vtrique; societas corporum, pro morum cōcordia, sed solum me diuisio vulnerauit. Commune quod libuit, quod triste & lugubre meum, in me transierunt irę, in me cōfirmatus est furor. Erat ambobus alterutrū grata præsentia, dulce cōfortium, suauis colloquium. Sed tantas vtriusq; delicias ego perdididi: tu mutasti equidem immutatis illis retributio multa. Quanto fenore gaudiorum, ac benedictionū cumulo cares hodie (vt credo) nobis charissime frater. Habes certe pro me tantillo repositam tibi Christi præsentiam, nec dispendium sentis absentię a nobis tuę Angelorum admixtus choris. Non est igitur quod causeris tu de nostra, quasi subtrahā tibi præsentia, cui affatim sui suorumq; copiam Dominus maiestatis includit. At ego pro te quid? Quā vellem scire, quid nam sentias nunc de me illo vnicō tuo medijs nutante curis destituto. f. te baculo imbecillitatis meę, si tamen licet ad hæc cogitare de miserijs ingresso abissū luminis, atq; illo pelago æternę felicitatis absorto. Affectus proinde tuus non est immutatus, sed immutatus, nec quia Deum vidisti nostri cura te exuisti: Etenim ipsi Deo cura est de nobis. Quod infirmum est, abiecasti: sed non quod pium, charitas denique nunquam excidit. Non obliuiscaris me in finem: non expedit quidem. Scis vbi verser, vbi iaceam, vbi reliqueris me. Non est qui porrigat manum. Ad omne quod emerferit respicio ad fratrem Vincentium, vt consueueram, & non est. Heu tunc ingemisco miser, sicut homo sine adiutorio. Quem consulam in ambiguis? Cui in aduersis fidā? Quis portabit onera? Quis pericula propulsabit? Nonne vbiq; gressus meos Vincentij oculi anteibant? Qui nouistis eum, scitis vera esse quę loquor. Nonne tuum Vincenti pectus curę meę notius quam meum ipse habebant, familiarius incurfabant, acriusq; vrgebant? Nonne in lingua illa tua placabili & modesta meam a sermonibus seculi frequentissime acrius vindicabas, amice reddebas quieti? Dominus dederat illi linguam eruditam, vt sciret quando deberet proferre sermonem. Ita denique in prudentia reformorum suorum, & in gratia sibi data desuper domesticis satisfaciebat & exteris. Occurrebat autem aduentantibus, se opponēs

ne

- A** ne subito meum ocium incurfarent, si quibus sane satisfacere nō per se nequibat, hos perducebat ad me, ceteros emittebat. Ovirum industrium, o amicum fidelem, o mansuetudo modesta, & amico gerebat morē, & non deerat officijs charitatis. Nec querebat quę sua sunt, qui se medijs ingerebat curis, vt ego vacarem. Sperabat enim, sicut erat humilimus, maiorem de mea quiete fructum, quā si vacaret ipse: siquidem plus omnibus laborabat, & minus omnibus accipiebat, ita vt sæpe cum alijs necessaria ministrabat, ipse egeret in pluribus: verbi causa, cibo, vestitu, & loco ad quiescendum.
- B** Gratias tibi ago, mi suauissime frater, de omni fructu meorum, si quis est in Domino studiorum, mearum prædicationum, meorum laborum in toto discursu per Italiam tanto tempore frequentato; tibi debeo, si profeci, si profui. Tu occupabaris, & ego tuo beneficio feriatu sedebam mihi, aut prædicationibus populi occupabar. Cur n. securus intus non essem, cum te scire agentem foris, manum dexteram meam, lumen oculorum meorum, pectus meum & linguam meam? Equidem indefessa manus, oculus simplex, pectus consilij, lingua loquens iudicium, sicut scriptum est, psal. 36. Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudicium. Quot defectus commissem in prædicationibus meis, nisi sensata sua ratio, & illuminationatus spiritus, atque discretio summa me instanter & sollicitę docuissent? Non cognouit litteraturam, sed habuit literarum inuentorem sensum, habuit illuminantem spiritum, iudicium rectum. Fateor me non habuisse in ordine, in verbi Dei doctrina, præter te, alium præceptorē. Tu magister meus, tu Doctor meus, tu ductor & rector meus. Quanta soliditate, veritate, discretionē, atque prudentia illa tua humanitate & mansuetudine docebas me, instruebas me, corripuebas me, laborabas pro me, mente inuigilabas pro me, præmonebas me, cautum & circumspectum faciebas me. Si quid horum fuit in me, ex te fuit, a te processit, per te originem & incrementum sumpsit. Profecto hoc securus addo, mihi vtilis in omnibus, præ omnibus fuisti, vtilis in paruis & in magnis, in publicis & priuatis, intus & foris. Merito ex eo pendebam totus, qui mihi totum erat. Solum penne reliquerat mihi prouisoris honorem & nomen, sed ille præerat in sollicitudine. Merito ergo requiescebat in illo spiritus meus, per quem licebat delectari in Domino, &
- in scripturis sanctis, prædicare liberius, discutare frequentius, pausare quietius. Heu sublatus es, & hæc omnia. Tecum omnia pariter abiire, delitię & lætitię meę, viuam quo ad viuam, in senectute, in amaritudine, viuam in mærore. Etenim manus Domini tetigit me. Me inquam tetigit & percussit, non illum quem ad requiem euocauit. Me inquam occidit, cum illum succidit. Nunquam enim occisum quis dixerit, quę Deus plantauit in vita. Exite lachrymę, iam aperiantur cataractę miseri capitis mei, & erumpant fontes aquarum, si forte sufficiant diluere sordes culparum, quibus iram merui. Luctus meus quęso, humano, atq; pio pensetur affectu, non vsu. videmus nempe mortuos quotidie plangere mortuos suos, fletū multum, & fructum nullum. Non culpamus affectum, nisi cum excedit modum, sed causam. Ille nimirum naturę est, & eius turbatio peccati pœna, hæc vanitas & peccatum. Etenim ibi sola, ni fallor, plorant dama gloria carnis, vitę presentis incommoda & plorandi, qui ita plorant. Nunquid ego sic? Similis mihi affectus, sed altera causa, dissimilisq; intentio. Mirabantur profecto multi, qui præsentē funere dilecti fratris mei cernebat erumpere lachrymas ab oculis ex medio cordis mei. dissimulabā: sed ignis qui absconditus erat in corde meo, adurebat, & depascebat interiora mea, clausus serpebat latius, sauebat acrius, & tandem in lachrymas erumpebat. Nulla profecto mihi querela de omnibus, quę sunt mundi. In his profecto, quę Dei sunt, ademptum doleo, si dele auxilium, salutare consilium, Vincētium lugeo. Vincentius est in causa proximus spiritu ultra 22. annos socius in proposito euangelij verbi Dei. Adhæserat anima mea anime illius & dilectio vnā fecerat duabus. Cum ergo essemus cor vnū & anima vna, hanc meam pariter & ipsius animā pertransiuit gladius, & scindens mediā partem locauit in celo, atq; aliam partem reliquit in ceno. Ego, ego illa porto misera in luto iacens truncata potiori parte, & dicitur mihi, Ne fleueris? Auulla sunt viscera mea a me, & dicitur mihi, Ne senseris? Sētio, sentio licet inuitus, quia nec fortitudo lapidis fortitudo mea, nec caro mea ænea est. Sentio prorſus & doleo, & dolor meus in conspectu meo semper. Non sane nos poterit insensibilitatis arguere ille verberans, quomodo illos, de quibus ait Iere. 7. c. Percussisti eos & non doluerunt. Non sum fateor insensibilis ad pœnas. Mortē horreo meam,

N 2 etiam

A etiam & meorum: meus Vincentius erat, meus plane. An non meus, cum fuerit professione filius, sollicitudine pater, peregrinatione socius, magisterio Doctor, charitate mater, confors spiritu, intimus affectu? is recessit a me. Sentio, læsus sum & grauer, ignoscite fratres, & filij vicem dolete paternam. Misere mini mei, saltem vos amici mei. Non reprehendo iudicium Dei, quo recipit quisque, quod dignus est. Ille coronam, quam meruit: ego quam debeo penam. Nunquid quia sentio penam, reprehendo sententiam? humanum est illud, hoc impium, humanum inquam & necesse affici erga charos, siue delectabiliter cum præsto sunt, siue cum absunt moleste. Non erit ociosa conuersatio socialis, præsertim inter amicos, & quid effecerit mutuus amor in sibi præsentibus, separationis indicat horror & dolor de inuicem separatis. Plango denique, mi Vincenti, & si non super te, propter te tamen. hinc prorsus, hinc afficior grauer, quia vehementer amo. Et nemo mihi molestus sit dicens, non deberet sic affici, cum benignus Samuel super reprobo Rege, & pius Dauid super filio patricida satisfecerint affectioni, non ad iniuriam fidei, non insuper in suggestionem iudicij: Absalon fili mi, ait sanctus Dauid, fili mi Absalon, & Vincentius plusquam Absalon est. Saluator quoque videns ciuitatem Hierusalem, & præuidens ruinam eius, flet super eam: & ego propria, & quæ in præsentem est, desolationem non sentiam? plagam meam recentem & grauam non doleam? Ille compatiendo fleuit, & ego patiens non audebo? Profecto ad tumulum Lazari nec flentes arguit, nec a fletu prohibuit: insuper & cum flentibus fleuit, & lachrymatus est, inquit, Iesus. Fuerunt. n. lachrymæ illæ testes naturæ, non indices diffidentiarum. Deinde & prodijt mox ad vocem eius, qui erat mortuus, ne continuo putes fidei præiudiciū, dolentis affectum. Sic nec fletus utique; nolter infidelitatis est signum, sed conditionis inditium. Nec quia percussus ploro, arguo ferientem, sed prouoco pietatem, seueritatem flectere satago. vnde & verba mea dolore sunt plena, non tamen & murmure. Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine. Cæter tibi misericordia, quam fecisti cum seruo tuo Vincentio. Cantet tibi iudicium, quod portamus, in altero bonus, in altero laudabilis iustus. An solum laus bonitatis tibi conuenit? Insuper & iustitiam: iustus es Domine & rectum iudiciū tuum, Vincentium tu dedisti, Vincetium tu

abstulisti. Et si dolemus ablatum, non tamen obliuiscimur, quod datus fuit, & gratias agimus, quod habere illum meruimus. Dominus igitur illum dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum per infinita secula seculorum, Amen.

ARTICVLVS TERTIVS.

De triplici consolatione, quæ a Domino pie lugentibus datur.

Tertio autem considerem luctus præmiū, quia Dominus ait, Quoniam ipsi consolabuntur. Triplex profecto consolatio in præmiū pie lugentibus datur. Prima est remissionis, secunda lætificationis, tertia glorificationis. Et vna alteri gradatim succedit.

De consolatione, quæ a Domino datur ijs, qui lugent peccata sua. Cap. 1.

Primo. n. cōsolatio est remissionis, quia propter lachrymas remittuntur peccata. vnde Iudith 8. Indulgentiam eius suscipi lachrymis postulemus. glo. ibid. ait, Lachrymæ pondera vocis habent, quæ imperant, non supplicent. Et iterum Amb. inquit: Oratio lenit, lachryma cogit: hæc vngit, illa pungit. Et idem super Lu. li. 19. inquit: Lachrymas Petri lego, satisfactionem non lego: sed defendi non potest, ablui potest: lauant lachrymæ delictum, quod pudor est confiteri. lachrymæ veniam non postulant, & impetrant. Fleuit amare, ut lachrymæ laurent delictum. Tu similiter lachrymis dilue culpam. Non inuenio, quid dixerit, sed quod fleuerit. Et Ber. super Cant. ait: Lachrymæ penitentium vicinae sunt Angelorum, quia in illis odor vite, sapor gratiæ, gustus indulgentiæ, sanitas redeuntis innocentie, reconciliationis iucunditas, & serenata conscientie suauitas. Talis luctus est irriguū magnitudine: quæ, ut dicitur Lu. 7. Stans retro secus pedes Iesu, lachrymis cepit rigare pedes eius. Proinde meruit a Domino audire, Remittuntur tibi peccata tua. Luctus est mystice mare æneū, siue mare templi, in quo lauabantur sacerdotes. i. anime peccatorum, 3. Reg. 7. c. Hoc est lauateriū claustrum spiritualis. i. anime Deo dicatæ, in cuius persona Propheta ait, psal. 6. Lauabo per singulas noctes, &c. Hoc est balneum in pomerio Sanna

A fannæ, vbi ipsa lauabatur, Dan. 13. Hæc est cisterna Bethleem, cuius aquas desiderabat Dauid, 2. Reg. 23. Hic est fons hortorum dilectæ sponsæ, & puteus aquarum viuētium, Cant. 4. Hoc est natatorium Siloë, vbi cæcus illuminatur, Io. 9. c. Hic est fluuius Iordanis, in quo leprosus Naaman mundatur, 4. Reg. 5. Hæc est cella vinaria sponsæ, de qua compunctionis & deuotionis vinum optimum propinatur, Cant. 2. Hoc est mare rubrum, in quo Ægyptij. i. crimina, & Pharao. i. diabolus, cum toto suo exercitu, submerguntur, Exo. 15. Hæc lachrymæ sunt aqua, in quibus capita draconis contribulantur. De quibus Propheta ait, psal. 73. Contribulasti capita draconis. i. vitia diaboli in aquis. i. lachrymarum. Hæc est probatica piscina, in qua abluitur hostia. i. oratio, quæ Domino offerri debet, Io. 5. Merito ergo Cassiod. super illud psal. 41. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die, ac nocte, inquit: Fletus, cibus est animarum, corroboratio sensuum, absolutio peccatorum, refectio mentium, lauacrum culparum.

Quanta lætitia & consolatione replentur, qui per luctum impetrarunt peccatorum remissionem.

Cap. 2.

Secunda consolatio est lætificationis, & hæc oritur ex peccatorum remissione. secundum. n. Chrysostr. super Matt. sicut post vehementes imbres aer mundus, ac purus efficitur, ita etiam post lachrymarum pluuias, serenitas mentis sequitur, atque tranquillitas. Proinde Propheta in persona gaudens post lachrymas ait, psal. 103. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo. i. radicorum, ac per lachrymas ostensorum, consolationes tuas lætificauerunt animam meam. i. propter illa, quæ per lachrymas consecutus sum. Merito ergo Chrysostr. in quodam sermone ait: Nemo ad Deum aliquando flens accessit, qui non quod postulauit acceperit: Nullus ab eo beneficia dolenter optauit, qui non impetrauerit. Ipse enim est, qui consolatur flentes, dolentes curat, penitentes informat. Et iterum Propheta inquit, psal. 29. Conuertisti planctum meum in gaudium mihi. Et Iere. 31. Dominus ait: Conuertam luctum eorum in gaudium, & consolabor eos, & lætificabo a dolore suo. Et Isa. 40. c. etiam in persona Domini inquit, Consolamini, cōsolamini po-

pule meus, dicit Dominus Deus vester, Io. quimini ad cor Hierusalem, & aduocate eam, quoniam completa est malitia eius, dimissa est iniquitas eius.

Quod pie lugentes diuersa beatitudine præmiantur. Cap. 3.

Tertia est consolatio glorificationis, quæ post lætificationem a Domino misericorditer dispensatur. Sumitur autem glorificatio, seu beatitudo tribus modis. Primo large, secundo proprie, tertio propriissime. Primo modo large, & secundum hoc charitas, seu gratia gratum faciens, beatitudo dicitur, quia æterna beatitudine facit dignum. Et de hac Propheta inquit, psal. 83. Beatus vir, cuius est auxilium abs te. immo quælibet virtus formata, & quodlibet donum Spiritus sancti, & quilibet fructus spiritus potest dici beatitudo prædicto modo. Secundo modo proprie & magis specialiter, & sic beatitudo est actus, seu perfectio animæ iam purgatæ immediata ad beatitudinem, & sic sumitur in beatitudine occurrenti. Tertio modo sumitur propriissime. i. beatitudo præmij, quod duplex est. i. increata, quæ Deus est: & creata, quæ est status omnium beatorum aggregatione perfectus. Et de hac Propheta inquit, psal. 83. Beati, qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te. De hac etiam intelligi potest, quod Dominus ait: Beati, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Talibus lugentibus Isa. vlt. c. Dominus ait: Lætamini cum Hierusalem, & exultate in ea omnes, qui diligitis eam, gaudete cum ea gaudio vniuersi, qui lugebatis super eam, ut suggatis, & repleamini ab vberibus consolationis eius, ut mulgeatis. i. lac exprimatis, & delictis affluatis ab omnimoda gloria eius. Et iterum Propheta inquit, psal. 125. Qui seminant in lachrymis, in exultatione metent, hic per gratiam & in futuro per gloriam, quam nobis largiri dignetur lugentium consolator Dominus Iesus Christus, qui cum Patre, & Spiritu sancto gaudium est omnium Beatorum per infinita secula seculorum, Amen.

A Quarta Beatitudo est esuries iustitiae, seu famelica iustitia, ubi agitur quomodo anima in presenti vita, & in gloria saturatur.

Sermo V.

Beati, qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Iterum ubi sup. Ad quartam Beatitudinem perducti sumus, quae merito sequitur post praedictas.

B Qui enim mundana contempsit, moresq; suos mansuetudine rexit, atq; miseriae suas & alienas luxit, iam esurire & sitire iustitiam potest, quod prius non potuisset. Proinde Amb. super Luc. ait: Postquam delicta fleui, esurire incipio, & sitire iustitiam. Ager quippe non esurit, cum graui morbo laborat. Dupliciter se habet homo ad iustitiae virtutem. Primo communiter, secundo excellenter. Primo quidem communiter. s. cum bene se habet ad proximum in his, quae habent debiti rationem, unicuique reddendo, quod sibi iuste debetur, non procrastinando, nec diutius retardando. Et hoc fit per iustitiam, quae virtus politica est.

C Secundo vero se habet homo ad iustitiam excellenter, & hoc fit per esuriam iustitiae, atq; sitim, videlicet quando homo debita iustitiae, cum quodam insolito & feruido desiderio operatur, & operari speculatur subtiliter, quemadmodum esuriens, atq; sitiens frequenter comedit, ac bibit, & hoc agere imaginatur. Et de hoc in beatitudine iustitiae Dominus ait: Beati, qui esuriunt &c. Per hanc. n. esuriam iustitiae immediate coniungimur Deo, quod non fit per alias virtutes cardinales. Insuper sicut Hier. ait: Non sufficit nobis velle iustitiam, nisi iustitiam faciamus & esuriamus, ut sub hoc exemplo nunquam nos satis iustos, sed semper esurire iustitiae opera intelligamus. Ratio huius est, secundum Chrysost. Quoniam omne bonum, quod non ex amore ipsius boni, qui est animae fames, faciunt homines, ingratum est ante Deum. Ideo debemus esurire, & sitire iustitiam. Esuriunt. n. iustitiam, qui s. Dei iustitiam desiderant conuersari. Et illi iustitiam sitiunt, qui eius scientiam acquirere cupiunt. Esuries quoq; iustitiae est desiderium summi boni. Sed aduertendum est, s. Hier. in epistola ad Demetriadem, quod omnes virtutum species vno iustitiae nomine continentur. Est ergo famelica & sitibunda iustitia

omnium virtutum, atq; bonorum insatiabilis appetitus. Proinde Bern. in quadam epistola ait: Nunquam iustus arbitrat se comprehendisse; nunquam dicit, satis est: sed semper esurit, sititq; iustitiam ita, ut si semper viueret, semper quantum in se est, iustior esse contenderet. hoc. n. Lu. 17. c. docebat Dominus discipulos suos dicens: Cum haec omnia feceritis, dicitis, serui inutiles sumus. Esuries quippe animati corporis, est appetitus eorum, quae possunt secundum naturam sustentare naturam: Esuries autem & sitis animae rationalis est, deuenire in optimum, atq; verum. Cum. n. rationali animae amplior gratia condonatur, in ampliora tendit esuries, ut etiam impatienter appetat a minimis vitijs liberari, & potioribus virtutibus inherere, atq; penis intentatis, & morte appetere non desistat, & semper subiaceat laboribus, quousq; obtineat, quod ipsa optat. Tractantes igitur de hac famelica & sitibunda iustitia, triplicem famem & sitim ad praesens consideremus. Prima est fames iustitiae, secunda est fames gratiae, tertia est fames gloriae.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quod famelica iustitia ardentem tribuit unicuique, quod suum est.

Rima est fames & sitis iustitiae. i. ardens desiderium, atq; bene viuendi insatiabilis appetitus. Nam esurire, est de re manducabili meditari. Sic esurire iustitiam est de illa affectuose & assidue meditari. Et talis esuries meliora bonis, & melioribus optima anteponit. Vnde Aug. de vera religione ait: Haec est perfecta iustitia, qua potius potiora, & minus minora diligimus. Et Greg. 12. q. 2. c. cum deuotissimam, ait: Summum in rebus est bonum iustitiam colere, ac cuiq; iura seruare. Talis esuriens iustitiam tribuit unicuique, quod suum est. Primo ipsi Deo, secundo sibi ipsi, tertio proximo.

Quod famelica iustitia Deo tribuit tria.

Cap. I.

Primo enim famelica iustitia & sitibunda, Deo tribuit tria: Primo honorem, secundo amorem, tertio timorem. Honorem creatori, amorem redemptori, timorem iudicij, quasi initium, medium, & finem sine fine a Domino

Amino habere recognoscamus, ut quodammodo primum pertineat ad Dei cognitionem, secundum ad Dei dilectionem, tertium ad Dei recordationem. Dei honor. Primum inquam haec famelica iustitia tribuit Deo honorem, tanquam creatori. Et hic siquidem triplex est. Primus est adoratio, secundus exoratio, tertius est veneratio. Primus enim est adoratio. Est enim adoratio subiectio & humiliatio interior & exterior, qua Deo nos subiectos esse ad perdendum & saluandum plenarie profitemur. Sic & adorabat Dominum Propheta, psal. 30. dicens: In manibus tuis sortes meae. Secundus est exoratio. per exorationem enim ad Deum refugimus inclinandum. Sic faciebat Propheta, cum dicebat, psal. 38. Exaudi. i. efficaciter audi, orationem meam, & deprecationem meam auribus percipe. i. diligenter attende lachrymas meas. Tertius est veneratio, qua ad ipsum Deum & ad sacra eius non nisi decenter, hoc est loti & puri mente, & corpore accedere praesumamus, sicut Isa. 1. praecepit Dominus dicens: Lauamini, mundi estote &c. Dei amor. Secundo vero talis iustitia amorem tribuit redemptori, sicut Deut. 6. omnibus praecipit: Diliges Dominum Deum tuum, &c. i. dulciter, & ex tota anima tua. i. prudenter: & ex tota fortitudine tua. i. fortiter. proinde Richar. super Cant. hoc idem. & Ber. ait: Disce Christiane a Christo amare Christum, ama dulciter, ama prudenter, ama fortiter. dulciter, ne illeclus: prudenter, ne deceptus: fortiter, ne depressus ab amore Domini auertaris. Primum quidem amandus est dulciter. profecto Deum dulciter ille amat, qui eius dulcedinem, carnis & mundi delictis anteponit. Et ad hoc hortatur Propheta dicens, psal. 33. Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus. Secundo vero prudenter Deum ille amat, qui propter Christum proprium sensum relinquit. Vnde 1. Corint. 3. cap. Apostolus ait: Si quis videtur inter vos esse sapiens in hoc seculo, stultus fiat, ut sit sapiens. Sapientia enim huius mundi, stultitia est apud Deum. Tertio etiam Deum fortiter amat, qui a propria voluntate se elongat, ut dicat Domino, sicut Matt. 26. Christus Patri pro ipso dicit: Non sicut ego volo, sed sicut tu vis. Dei timor. Tertio quidem haec iustitia timorem tribuit iudicij, cum Propheta dicat, psal. 7. Deus iudex, iustus, fortis. In quibus verbis ostendit Propheta, quod propter tria talis index timendus est. Primo, quia infallibilis: secundo,

quia inflexibilis: tertio, quia infugibilis. Primo enim, quia erit infallibilis. vnde ait, Deus iudex, scilicet erit in iudicio. Deus enim interpretatur videns. Quis enim fallere poterit sapientiam cuncta cernentis? cum inextinguibile erit lumen eius, ut dicitur Sapient. 7. c. Ideo, ut dicitur Isa. 29. Peribit sapientia a sapientibus, scilicet in iudicio. Quoniam, ut dicitur Job 12. Ipse nouit & decipientem, & eum qui decipitur. Secundo, quia inflexibilis. vnde subdit, Iustus. quis enim poterit flectere iustitiam eius? Scriptum est enim Proverb. 6. Zelus & furor viri, id est, Christi, non parcat in die vindictae, id est, iudicij, nec acquiescet cuiusquam precibus, nec accipiet pro redemptione dona plurima. Tertio, quia erit infugibilis, ideo subditur, fortis. Nam quod iuste iudicauerit, potenter & fortiter exequetur, nec ab executione poterit impediri. Vnde Job 9. c. inquit: Deus, cuius irae resistere nemo potest. Et Ioannes Baptista, Matt. 3. c. ait: Quis vobis demonstrabit fugere a ventura ira? scilicet iudicij perturbati. Et iterum Propheta inquit, psal. 2. Tunc scilicet in die iudicij loquetur ad eos ira sua. dicens: Surgite mortui, venite ad iudicium. Quod verbum asperum erit malis, & suauis bonis, & in furore suo, scilicet quando cum eis disceptabit dicens: Esuriui & non dedistis mihi manducare, &c. Mat. 25. Quod quidem verbum asperum erit malis. Tunc inquam conturbabit eos, cum scilicet subdet, Discedite a me maledicti in ignem aeternum, Mat. 25. Quod verbum erit horribile malis. Iustus autem ab auditione mala non timebit: quae erit quando dicetur, Surgite mortui: Neque a peiori, quae erit quando dicetur, Esuriui &c. Neque a pessima, quae erit quando dicet Dominus, Discedite a me maledicti in ignem aeternum.

Quod esuriens iustitiam sibi ipsi etiam tribuit tria. Cap. 2.

Secundo hic esuriens & sitiens iustitiam sibi ipsi etiam tribuit tria. Primo munditiam, secundo custodiam, tertio disciplinam. Munditiam cordi, custodiam ori, disciplinam corpori. Munditia cordis: primo enim tribuit munditiam cordis: proinde metuens cordis maculam cum Propheta ad Dominum inquit, psal. 18. Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me, & ab alienis parce seruo tuo.

A In quibus verbis à tribus postulat emundari. Primo a delictis, secundo ab occultis, tertio ab alienis. Primo a delictis, vnde ait, Delicta quis intelligit? q. d. nullus omnia. Peccatum est in commissis, delictum in ommissis. Delictum, quasi derelictum bonum. Et hæc intelligere difficilius est. Quod aduertens Iob 9. c. ait: Verebar omnia opera mea, sciens quod non parceres delinquenti. vbi glo. Verebar omnia opera mea, etiam bona, quia in operibus bonis duo sunt timenda: desidia, & fraus. Desidiam facit timor & amor mundi: Fraudem vero proprius amor sui, dum pro bene actis tacita humani cordis gratia, vel fauoris aura, vel qualibet res exterior desideratur. Ex his patet, quod etiam operando bona homo incidit in delictum. s. in omissione, vel diligentia debita, vel intentionis recta. Diligentia debita, & de hac Iere. 48. Maledictus, qui facit opus Domini negligenter, alias fraudulenter. Intentionis recta. vnde Matt. 6. c. Dominus ait: Si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tenebrosum erit. Et si bona faciendo homo incidit in delictum, multo amplius bona dimittendo & mala operando. Propterea difficile est & impossibile intelligere ipsa delicta.

C Secundo postulat emundari ab occultis. vnde subdit, Ab occultis meis munda me Domine. In his verbis manifeste instruitur, vt oremus pro peccatis nostris oblitis vel ignoratis. De quibus August. ait: Pius Dominus pie penitentibus, alias petentibus: aut peccata dimittit, aut oblita ad memoriam reducit. Ait enim, meis. i. ex me provenientibus & non ex alio, quo genere diabolus peccatum fecit. Tertio postulat emundari ab alienis dicens: Et ab alienis parce seruo tuo. Ab alienis ait, scilicet quæ diaboli, vel hominis suggestione operatus sum. Dicuntur autem aliena primo, quia sunt illius, qui suggerit: secundo efficiuntur illius, cui suggerunt, si corde consentit, quo genere peccavit Adam. Et de talibus Propheta inquit, psal. 124. Declinantes autem in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem. Et subditur, Parce seruo tuo. s. tu, cui proprium est misereri semper & parcere. Quod vtique Dominus facit in custodiendo, ne labamur: vel lapsis dimittendo peccata, ne damnemur. Custodia oris. Secundo talis famelica iustitia tribuit custodiam ori. Proinde in persona huiusmodi iusti Propheta inquit, psal. 38. Dixi, custodiam vias meas, vt non delin-

quam in lingua mea. Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator aduersum me. In quibus sacratissimis verbis triplicem custodiam ori apponendam esse ostendit. Prima est custodia vitæ, secunda est custodia linguæ, tertia est custodia patientiæ. Prima inquam est custodia vitæ. vnde Propheta ait, Dixi. i. firmiter in corde proposui custodiã, id est vt custodirem vias meas. s. cogitationes, locutiones, & operationes. De quibus Ierem. 7. c. ait: Bonas facite vias vestras & studia vestra. Studia quidem hominum, sunt cogitationes eorum, affectiones, & intentiones, per quas se applicant ad aliquod malum, vel bonum. Est enim studium intenta animi applicatio. Talia quidem tunc sunt bona, cum diuina legi conformantur, & secundum regulas diuini iuris, quæ sunt decem præcepta, diriguntur & regulantur. Secunda autem est custodia linguæ: & de hac subdit, Vt non delinquam in lingua mea. Merito enim præmisit custodiam vitæ, custodiã linguæ: quia nisi diligenter homo custodiat vitam suam, non potest custodire & refrænare linguam suam. quinimmo secundum quod homo labitur in vita, labitur & in lingua, iuxta illud Matt. 12. Malus homo de malo thesauro cordis sui profert mala. s. opera, atque verba. Ait ergo, Vt non delinquam in lingua mea. Sed ad custodiam linguæ non sufficit custodia vitæ, nisi adsit adiutorium diuine gratiæ. Ideo Propheta auxilium a Domino ad hoc alibi postulabat dicens, psal. 140. Pone Dñe custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis. Custodia quidem oris, est lumen rationis, seu ratio illuminata, cum lingua sit instrumentum rationis. Ostium quoque, exponit, quod possit pro loco & tempore claudere & aperiri, quia Eccl. 3. ait, Tempus tacendi, & tempus loquendi. Sed ostium circumstantiæ superaddit. Hæc circumstantia septemplex est. Nam septem sunt diligenter in locutione consideranda. Primo, quis loquitur: secundo, quare loquitur: tertio, quid loquat: quarto, quibus loquat: quinto, quoniam loquatur: sexto, quomodo loquatur: septimo, quantum loquatur. De quibus latius dictum est in tract. de Christiana vita, ser. 1. ar. 2. & c. 2. Difficultatem vero obseruandi oia supradicta considerans Eccl. in fine 22. c. inquit: Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum certum, vt non cadam in ipsis, & lingua mea perdat me. Tertia est custodia patientiæ. Et de hac Propheta subdit: Posui ori meo custodiam. i. rationem patientem. q. d. Non so-

F
Studium
quid.

G

H

lum

A lum seruabo, sed etiam diligenter seruauit. Et merito, cum Prouerbiis 21. c. scriptum sit: Qui custodit os suum & linguam suam, custodit ab angustijs animam suam. Et addens, quod hoc fecit, quando magis arduum & necessarium fuit, inquit: Cum consisteret peccator aduersum me, id est diabolus, vel homo insidiator & prouocator ad linguæ lapsum. Disciplina corporis. Tertio vero hæc famelica iustitia & sitibunda tribuit disciplinam corpori. secundum enim morales, Disciplina est competens informatio animæ ad id, quod est vtile & honestum. Proinde corpori necessaria est, eo quod a natura corrupta indisciplinatum sit. Vnde disciplina dicitur, quasi displicina, quia semper displicet carni. Consideremus itaque in carne, vel circa carnem, ad præsentia. Primo disciplinæ contrarietatem, secundo disciplinæ necessitatem, tertio disciplinæ utilitatem. Primo inquam consideremus disciplinæ contrarietatem, quia caro semper spiritui & spiritualibus aduersatur: vnde ad Gal. 5. c. Apost. ait: Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. hæc enim inuicem aduersantur. Sequitur, manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum seruitus, veneficia, inimicitia, contentiones, æmulationes, ira, rixa, dissentiones, secta, inuidia, homicidia, ebrietates, comestiones, & his similia. Et additur, qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Prima animæ nostræ euenit sicut socio furis, qui cum fure suspenditur: sic anima damnatur propter societatem carnis. Item caro delicate nutrita est sicut asinus pinguis, qui recalcitrat & proijcit dominum suum in lutum. Hæc contrarietas carnis contra spiritum usque ad mortem semper perseverat in nobis. hinc propheta ait, psal. 15. Usque ad noctem. i. usque ad mortem, increpauerunt me renes mei: hoc est reprehensibilem me ostenderunt meæ concupiscentiæ naturales. Et Hier. ait: Quo cumque pergo, mecum meum hostem porto. Et quidam verificator inquit.

*Pax erit hac nobis semper, dum vita manebit
Cum peccare infirmo, qua solet esse lupus.*

Merito ergo propheta ait, psal. 37. Non est sanitas in carne mea. Quia contra spiritum & virtutes semper a carne pullulant synthomata vitiorum. Nam sicut pili a carne, sic mala desideria ab illa ortum & originem habent. & sicut pili absque lesione scidunt, sed non sine dolore euelluntur: sic desideria carnis absque periculo possumus temperare, euellere autem non. Pili quoque præcisi iterum oriuntur: sic & desideria carnis, quauis secentur, iterum renascuntur & pullulant. Secundo consideremus disciplinæ necessitatem. Est quippe necessaria disciplina, vt spiritus contra infirmitatem carnis auxilium præstet. Nam teste Domino, Matt. 26. Spiritus quidem promptus est, scilicet semper ad bonum. Caro autem infirma. s. semper inclinans ad malum. Vnde sicut quanto plus de fimo ponitur in ipsa terra, tanto amplius herbarum inutiles crescunt, nisi sarculo extirpentur: Sic quanto magis homo delicate nutriuert & impinguauerit carnem suam, tanto magis insurgunt inordinati concupiscentiæ motus, nisi sancta disciplina diligentius excolatur. Sæpe enim sarculo commota terra non permittit pullulare siluestres herbas. In huius mysterium Iere. 10. nos admonet dicens, Nouate vobis nouale. Dicit enim hoc nouale, lis; & hæc noualis, lis, in eodem sensu. Et est ager vel terra, quæ cultura sæpius innouatur. In quo mystice admonemur quod terram corporis nostri debemus per disciplinam sæpius innouare. Ad hoc August. super Ioan. ait: Spiritus deficit, vbi caro requiescit. vt enim caro mollibus, sic anima duris nutritur. Illam blanda refouent, hanc aspera exercent. Et iterum Chrysost. super epistolam ad Hebræos ait, Corpori molli reddito necesse est & animam participare ex corporis morbo. Ber. quoque in quodam sermone ait: Cur carnem tuam preciosis rebus impinguas & adornas, quæ post paucos dies vermes deuoraturi sunt in sepulcro, & animam tuam bonis operibus non adornas, quæ Deo & Angelis eius præsentanda est in iudicio? Cur ergo animam tuam vilipedis, & ei carnem proponis? Dñam ancillari, & ancillam dñari, magna abusus est. Anima quidem & caro sunt quasi duæ vitulæ: in puteo applicatæ, quarum quæ vna ascendit, altera descendit. Sic, quæ caro infirmatur, spiritus impinguatur, & econuerso. Vnde 2. Corinth. 12. Apostol. ait: Cum infirmor. s. in corpore, tunc potens sum. s. in mente. Sunt tamen plerique, qui fortes sunt ad opera mundi & carnis: debiles vero ad ea, quæ sunt Dei & spiritus. Proinde asinis simulant, quæ a parte posteriori sunt fortes, a parte vero anteriori, vbi est crux, debiliores sunt. Tertio consideremus disciplinæ utilitatem. Sicut enim spiritus carni adherens condones carnis induit, & totus carnalis fit: de quo statutu. 1. Cor. 2. c. Apost. ait: A talis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei: sic econtra spiritus per carnis disciplinam Deo inhaerens, sic a dei spiritu absorbetur: & ita super carnem dominum sumit,

E

F

G

H

sumit,

- A** sumit, vt spiritus etiam carnem ad conditiones suas modo quodam transformet. Et hic status hominis proprie spiritualis denominatur: in quo homo facilliter iudicat presentia & futura. propterea Apostolus vbi sup. subiungit dicens: Spiritualis omnia iudicat, & ipse a nemine iudicatur. Vnde in persona talium disciplinatorum propheta iubilando ait, psalmo. 46. Subiecit populos nobis & gentes sub pedibus nostris. Elegit nobis hereditatem suam. ait enim, Subiecit populos nobis, id est rationis motus, qui debent regi & foueri in bonum: & gentes, id est motus gentiles carnis, sub pedibus nostris, scilicet vt conculcentur a nobis, iuxta illud, quod Gen. 10. Dominus homini ordinauit dicens: Sub te erit appetitus eius, & tu domi naberis illius. Et subditur, Elegit nobis, s. Deus hereditatem suam. i. gloriam sempiternam. Loquitur enim propheta de Domino, sicut de bono patre, q. quando fit diuisio & portio inter filios, dilecto filio & maxime paruulo eligit potiore partem, nec sustinet q. ille filius eligat, quia facilliter deciperetur. Sic quoque plerique sunt, qui libentius eligerent in carnis delicijs gaudere, in presenti vita, quam sub disciplina carnem domare, vt demum acquirerent gloriam sempiternam. Sed pi⁹ Dominus eligit nobis, quasi nescientibus eligere, hereditatem suam, sicut praedictum est. Et hoc siquidem facit per disciplinam carnis. Et merito hoc agit: Nam & figulus non potest formosa vasa operari de terra, nisi prius fuerit bene trita. vel cribrata & vindique agitata. Sic nec Deus vult facere vasa gloriae de corporibus nostris, nisi fuerint prius diligenter disciplinata. propter haec omnia propheta in psal. 2. ait: Apprehedite disciplinam, nequando irascatur Dns & pereatis de via iusta. Et potest esse thema in particula huius capituli.

Quod esuriens iustitia proximo suo etiam tribuit tria. Cap. 3.

Tertio quoque haec famelica & sitibunda iustitia tribuit proximo etiam tria, scilicet primo obedientiam, secundo concordiam, tertio beneficentiam. Obedientiam superiori, concordiam pari, beneficentiam inferiori. Ratio autem praedictorum est, quia secundum sententiam Dion. de diuinis nominibus, Amor habet triplicem vim. s. eleuatiuam, concordatiuam & inclinatiuam. Primo enim habet vim

eleuatiuam, quia eleuat ad superiora: & haec est obedientia ad superiores. Secundo habet vim concordatiuam, & haec est concordia ad pares. Tertio habet vim inclinatiuam, & haec est beneficentia ad inferiores, vt patenter clarescat q. omnia haec tria ex proximi dilectione procedunt & procedere habent. Obedientia ad superiores. Primo quidem tribuit obedientiam superiori. hanc famelicebat & ad hanc sitiebat propheta, cum dicebat, psal. 16. Perfice gressus meos in semitis tuis, &c. Semita profecto sunt viae esurientis atque perfectissimae iustitiae. De quibus Proverb. 12. in fine Salomon ait: In semita iustitiae vita. Et 15. c. idem ait. In abundantia iustitiae virtus maxima est, iustitia simplex est reddere unicuique, quod suum est. Vnde cum quis se totum dat Deo, vel potius totum Deo se reddit, exponendo se poenitentiae verae adhuc non nisi simplicem & communem iustitiam implet. Proinde si vult perfectus esse, & maximam virtutem acquirere, quae est in abundantia & esurienti iustitia, oportet vt se non solum, cui debet, subijciat se: sed etiam homini propter Deum. Et hoc quidem maxime fit per illam obedientiam sanctam, de qua. 1. Reg. 15. Melior est obedientia, quam victimam. Obedientia enim fit homini propter Deum, cui non debetur: victimam vero sunt Deo, cui debentur. Mira ergo obedientiae virtus est admodum Deo grata. Vnde August. sup. psal. inquit: Non potuit Deus perfectus demonstrare, quantum sit obedientiae bonum, nisi cum prohibuit ab ea re, quae non erat mala. sola ibi obedientia tenuit palmam, sola ibi inobedientia inuenit poenam. Sic ergo perficiuntur gressus, i. operationes in semitis Dei, quas maxime ingrediuntur religiosi. Sed quia non sufficit bonum incipere, nisi quod inceptum est consummetur: ideo suppliciter orat dicens, Perfice gressus meos in semitis tuis. Ita videlicet vt non moueantur vestigia mea. s. a semitis istis: quia, vt dicit Dominus Luc. 9. in fine: Nemo mittens manum suam ad aratrum & aspiciens retro, aptus est regno Dei. Et iterum, Matt. 10. c. inquit: Qui autem perseverauerit usque in finem, hic saluus erit. Concordia ad pares. Secundo autem haec famelica iustitia tribuit concordiam pari, quia cum omnibus aequalibus fatagit concordare. Hanc concordiam scit superna dilectio, & charitatis amor. Vnde Ioan. 13. c. Dominus ait, Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem. Quod obseruantes primi conuersi ad

- A** ad fidem, in omnibus concordes erant. Proinde Act. 10. c. dictum est, Multitudinis autem credentium erat cor vnum & anima vna. Vbi Beda inquit, q. in Graeca litera amplius est. s. Et non erat separatio in eis vlla. Vbi etiam inquit: Qui seculum perfecte reliquerant, nequaquam de generis dignitate, alias nobilitate, gloriantes, se inuicem praeferebant, sed velut vnus eiusdem matris visceribus editi, eodem fraternitatis amore gaudebant. Sensus est ergo, q. sic per fidem & charitatem vnus Dei, & per mutuum charitatem erant sibi inuicem inuiscerati, & quasi vnum cor effecti, vt nulla causa separationis derogare posset vnitati eorum. Sed quia hoc maximum munus Dei est: ideo propheta inquit, psal. 67. Deus, q. inhabitare facit vnus moris in domo. i. in ecclesia Dei. Et alibi, psal. 54. In domo Dei ambulauimus cum consensu. Et iterum ait, psal. 132. Ecce quam bonum, &c. Et merito quidem. Nam sicut Chrs inter Sanctos in caelis habitat per charitatis gloriam: ita inter concordes & vnanimis habitat per charitatis gratiam, Domino attestante, qui Marth. 18. c. ait: Vbi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Hinc Hylarius super Matth. inquit: In tantum humanae pacis Christus concordiae studuit, vt vnitatis merito omnia q. a Deo precanda sunt, imperranda esse confirmet. Ecclesiastic. quoque. 25. c. ait: In tribus placitum est spiritui meo, quae sunt probata coram Deo & hominibus, concordia fratrum, amor proximorum, & vir & mulier sibi bene consentiens. hanc quidem concordiam & vnitatem generat, nutrit atq. conseruat, supportare inuicem in charitate, vt dicitur ad Ephe. 4. & ad Gal. 6. iterum ait, Alter alterius onera portate. s. humanae infirmitatis. Portate & sic adimplebitis legem Christi. s. qua Christus nos specialiter ligauit, quia praecipue legem charitatis instituit. proinde Ioan. 15. inquit: Hoc est preceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos: & de lege Christi, id est de charitate, Deut. 33. mystice scriptum est: In dextera eius, scilicet patris ignea lex, dilexit populos, quasi lex Moyse: quia extitit lex timoris erat in sinistra dei. lex autem euangelica, lex ignea est: quia extitit lex amoris, & in dextera Dei manet. De concordia quoque in exemplum nostrum, Iob. 25. cap. scriptum est: Fecit, scilicet Deus, concordiam in sublimibus suis, id est stabilissimo & tranquillissimo concordiae nexu dispo-

suit & colligauit creaturas supernas, scilicet hierarchias spirituum beatorum & coelestia corpora. Non enim est illi pugna, aut contrarietas inuicem se dissolvens, ac corruptens, vt mystice innuatur, quod qui in concordia charitate in presenti vita non manet, ad supernorum concordiam non ascendet. Beneficentia ad inferiores. Tertio famelica iustitia tribuit beneficentiam inferiori. ad hoc hortatur Apostolus. 12. cap. ad Rom. dicens. Qui praesit, in sollicitudine esse debet. Aspice quae in macrocosmo, id est in maiori mundo, quanta sit sollicitudo superiorum ad inferiora, cum influere ad illa nunquam cessent. Nam coelum influentia sua omnis generationis & corruptionis atque motus omnibus inferioribus causa est. Sol influentia sua vniuersa illustrat, incendit frigida & ad terram secunditatem vapores in aera leuans tandem dissoluit in pluias, Luna humores in corporibus auget, & ossa medullis replet, atque mitigat incendia solis. Ignis mirabiliter in multis hominibus auxilium praestat, aer aspirationem, aqua potum, atque terra alimenta ministrat. In microcosmo, id est in minori mundo, qui est homo, idem ad litteram contemplare. Nam cor omnibus membris vitam & motum donat. Pulmo cordis flabellum est. Epar membris omnibus sanguinem purum transmittit: Cerebrum quoque ad cordis utilitatem per corpus nervos diffundit atque per eos membris omnibus sensum tribuit: Stomachus appetit cibum, coquit, & digerit, superfluumque emittit; atque quod unicuique membro utile est, ordinate distribuit. Si igitur tanta est beneficentiae sollicitudo maiorum ad minores in maiori & minori mundo: quanta debet esse sollicitudo maiorum ad minores in mystico corpore Iesu Christi? Porro vera charitas fraternalis maxime maiorum ad inferiores, omnes sine deceptione diligit, quos potest Deo lucrifacere. temporalia propter fratres contemnit, decora & exemplaris est in conuersatione, humilis in condescensione, iucunda ad inimicos, benigna ad amicos, discreta in omnibus, socialis cum omnibus, sollicita pro omnibus, minimorum onera portat, atq. q. his omnibus maius est, non excidit, sed semper fideliter perseuerat.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Quod tripliciter esurit & sitit etiam in vita presenti anima bonis spiritualibus saturata.

Secunda principalis fames, est fames gratiæ. Et de hac Dominus subdit, quoniam ipsi saturabuntur, scilicet etiam in presenti vita, qui esuriunt & sitiunt iustitiam. In argumentum profecto inhabitantis gratiæ & virtutis est, quod amplior bonorum gustatorum esuries in anima crescat & inardescat. Nam hoc habet propriū bonitas & sapientia Dei atque virtus, quod post saturitatem iterum atque iterum esuries subsequatur & iterum sumpta desiderium reaccendunt. sic & per sapientiam Ecclesi. 24. dictum est: Qui edunt me, adhuc esurient, & qui bibunt me, adhuc sitient. Porro ad hoc gloriosa Virgo, Luc. 1. c. exultando & iubilando de Domino ait: Esurientes impleuit bonis. Merito enim ait, Impleuit, id est saturauit, non fatiauit. gratiæ quidem bona eo minus fatiant, quo amplius replent. Esuries enim hæc, desiderium est. Gratiæ quidem Dei est animæ cibus, quæ quanto amplius crescit, tanto maius desiderium inardescit. Sed quibus bonis repleuit iustitiam esurientes? Profecto illa esse existimo, de quibus. 1. Corint. 2. c. Apostolus ait: Oculis non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus: scilicet in presenti, ijs qui diligunt illum. Hoc est manna absconditum, quod promittit Dominus, Apoca. 2. illi, qui iustitiam esurit & sitit. Vnde inquit, Dabo illi manna absconditum. Manna quippe absconditum est ad miranda gratiæ Dei suauitas, communicata iustis, & indignis merito occultata. Sicut enim manna desuperueniens omnem suauitatis saporem in se continebat: sic gratia seu suauitas grata esurientibus iustitiam a Domino communicata inexplicabilem suauitatem præstat, quam soli præfati experiuntur, & ex ea insatiabiliter fatiantur. Tres quippe animæ vires esurientis & sitientis iustitiam, etiam in vita presenti donis & bonis celestibus saturantur. Primo rationalis, secundo irascibilis, tertio concupiscibilis. Hæc saturitas sit per theologicas virtutes: nam iustitia, prout hic sumitur, in se comprehendit fidem, spem & charitatem, quæ nos immediate coniungunt Deo.

Quod rationalis insatiabiliter saturatur per fidem de diuina veritate. Cap. 1.

Primum quidem in esuriente & sitiente iustitiam fatiat rationalis. Esurit quippe & sitit in presenti vita ipsam primam & summam veritatem, cui modo saturitas fidei cõdonat. Decem quippe gradibus ascendit per fidem ronalis ad saturitatem primam, & summam veritatis. Primus est audire sapientiam fidei. Secundus sedari mente a motibus passionum. Tertius mentem leuare a sensibilibus ad insensibilia. Quartus de insensibilibus seu spiritualibus meditari. Quintus verum a falso discernere. Hæc quique spectant ad discretionem scię fidei. Sequentes quique spectant ad adhesionem ipsius scię fidei. Primus gradus est delectari in vero, secundus perficere per veritatem, tertius est quiescere in cõplacencia eius, quartus admirari eam, quintus credere per fidem illuminatam. De ijs tamē latius dicitur in sermone vij. c. penul. Per tale fidem assentit aia primę veritati, propter se & supra omnia & insatiabiliter illi adheret, quæ quæto amplius intellectus de Deo speculat, amplius illuminatur: ac quæto magis illuminatur, amplius famelicit & sitit i Deo, & d Deo illuminari, & sic semper insatiabiliter fatiatur. Proinde Aug. diffiniens fidem, quætu ad suum obiectum & motiuum principium ait, Fides est illuminatio mentis ad suam veritatem. Et iterum inquit: Fides est res audax & improba pueniens quo non pringit intelligentia. Ipsa est enim, quæ ascendit super Cherubin, & volat super Seraphin fenas alas habentia, & ibi nunquam saturatur saturata.

Quod irascibilis per spem insatiabiliter saturatur de diuina sublimitate. Cap. 2.

Secundum autem in esuriente & sitiente iustitia irascibilis saturatur. Esurit enim & sitit irascibilis diuinam sublimitatem. Cuius modo dat prælibatio spei, quæ etiã saturata non saturatur. ad hæc esurię spei hortabat, propheta psal. 4. sacrificare sacrificium iustitię & sperare in Domino. Sacrificium quippe iustitię, quod mystice super altare igne crematur, est ardens iustitię desiderium in altare cordis accensum. Quod quidem tunc sacrificatur, cum per insatiabilia iustitię opera, quasi insatiabili igne spe glorię animam insatiabiliter saturatur. Propterea subdit, Et sperate in Domino.

A Domino: scilicet prædicto insatiabili modo. Sunt namque plerique, qui sine bonis operibus, immo cum multis criminibus dicunt se sperare in Domino, quod utique non est spes, sed præsumptio de misericordia Dei, id est peccatum in spiritu sanctum. Vnde ad veram & famelicam iustitiam atque spem alibi animam hortatur propheta dicens, psal. 36. Spera in Domino, & fac bonitatem: non dicit fac bonum, sed bonitatem, quia bonum fieri potest non bono fine. Bonitas autem importat bonum bono fine completum, quod quidem requirit ad veram spem, cum spes sit certa expectatio ex meritis pueniens: quæ si facis bonitatem, iuste in Deo sperare potes. Alibi quoque, propheta ait, psal. 31. Sperantem autem in Domino misericordia circumdabit. Nec inquit sperantem in meritis suis, sed sperantem in Domino: quia, sicut Greg. ait: Vita Sanctorum succumbit, si pietas Dei desit. Hunc ergo misericordia circumdabit, quia vndique illum proteget in presenti. Atque in miram exhortationem præsumens subdit: Latamini in Domino, non in vobis. & exultate iusti, quasi dicat. Latamini interiorius, & exultate exteriorius iusti. i. qui esuritis & sititis iustitiam: & gloriamini, i. participationem gloriæ iam suscipite: omnes recti corde. omnes, qui per esurientem iustitiam recte ad Deum erigitis cor.

Quod concupiscibilis per charitatem insatiabiliter saturatur de diuina bonitate. Cap. 3.

Tertio insuper in esuriente & sitiente iustitiam saturatur concupiscibilis, quæ esurit & sitit diuinam bonitatem. Cui in presenti vita datur prælibatio charitatis. Vnde propheta hanc esuriem atque sitim per experientiam sentiens ad Dominum ait, psalm. 41. Quemadmodum desiderat ceruus, &c. secundum enim quod habet in glossis, ceruus caligantibus oculis extrahit serpentem suis naribus a caverna, quæ cum comederit, protinus currit ad fontem & bibit, ac deinde proijcit cornua, & totum mutatur & innouatur. Sicut ergo ceruus hausto veneno desiderat venire ad fontem aquarum: sic & voluntas iusti Deum esuriens & sitiens, hausto veneno. i. reuocato ad memoriam venenoso sæculo, desiderat venire ad gustandum insatiabiliter suauitatem Dei. Hoc desiderium fames & sitis est charitatis. Et quantum tale desiderium desiderabile sit, ostenditur Proverb. 13. vbi Salomō ait: Lignum vitæ desiderium veniens. Talis

profecto voluntas quanto amplius desiderat, tanto desiderare amplius concupiscit. Non potest desiderio satiari charitas, quæ semper desiderare desiderat, quæ admodum in persona talis animæ desiderantis propheta inquit, psal. 118. Concupiuit anima mea desiderare. Profecto anima Deum amans amore satiari non potest, quia Deus est amor, quæ qui amat, amorem amat. Qui enim amorem amat, facit circulum, ut aperte clarescat quod nullus debeat esse finis, aut mensura amoris, cum amor sit infinitus.

ARTICVLVS TERTIVS.

Quod famelica iustitia in beata vita triplici saturitate insatiabiliter premiatur.

Tertia & principalis est fames gloriæ: quam patietur beati in gloria sempiterna. Nam verbum supra positum, quod Ecclesiast. 24. c. inquit: Qui edunt me, adhuc esuriunt: & qui bibunt me, adhuc sitient: non solum de statu & siti gratiæ, sed etiam de statu & siti gloriæ intelligi potest. Sed nunquid beati semper desiderant bibere Dei suauitatem, ut sic per consequens semper sitiant? Dicendum quod sitis seu esuries sumitur duobus modis. Vno modo per indigentiam rei absentis, secundo modo per cõplacencia rei presentis. Primo inquit pro indigentia rei absentis, & hoc modo sonat in defectum penale. Vnde esurire atque sitire, est proprie desiderium cum quadam angustia mentis. Sedit, n. aia sui corporis interna exhaustionem & consumptionem, tãquã sibi penale, & ex hoc naturali impulsu cogit vehementissimè inhiare ad extrinsecum cibum vel potum, quæ intra se non habet. Et talis esuries non est, nec erit in beatis. Secundo autem modo sumitur esuries per cõplacencia rei presentis, sicut hinc cultellum in mensa petenti dicit, ego indigeo, & hoc modo est esuries in beatis. Nam desiderium diuinę glorię in eis non est ad rem absentem vel distatam, sed potius ad rem itimam. & in plena facultate fruendi per totam futuram sempiternitatem possessa: Nec puenit ex aliqua consumptione interiori, sed potius ex optima & semper vniuersi dispositione, & ideo nihil penale habet, sed semper iuctudissimam satietatem, quæ satietas non generat fastidium: & ideo ipse in vniuersi accensione amantis desiderium tenet. Ex his clarescere potest, quod quanto beatus in beatitudine gloriosior atque amplius saturatur & inebriatur, tanto magis esurit atque sitit. Nam quanto plus delectatur i Deo, tanto plus desiderat i eo & deo delectari.

A lectari. proinde Greg. ait, Quando ad ipsam fontem vite venerimus, erit nobis delectabiliter impressa sitis simul atque satiata: sed longe erit a nobis necessitas, longe a satietate fastidium, quia & sitiētes satiabimur, & satiati sitiemus. Et Chrysostomus super Mattheum. etiam ait: Saturabuntur scilicet largitate remuneratis Dei, quam maiora erunt Dei premia, quam Sanctorum desideria. Proinde Dominus ait, Matthei 5. Beati qui esuriunt & sitiunt, &c. Ecce quod famem simul & saturitas erit ibi. Triplicem quidem esuriē patiuntur anime beatorum in gloria sempiterna, dum plenissime saturantur. **B** Primo in intellectu esuriem diuine visionis, secundo memoria esuriem diuine securitatis, tertio voluntas esuriem diuine dilectionis.

Quod in gloria intellectus insatiabiliter saturatur de visione diuina.
Capitulum 1.

Brimo quidem in gloria intellectus patitur esuriem diuine visionis. Nam merito fidei datur ei cognitio summe, & infallibilis veritatis. Et hec cognitio ponit presentiam rei visę cum insatiabili saturitate. secundum enim Richardum de media villa, in 4. Hęc visio Dei, est quidam habitus luminosus in intellectu, quo eleuatur ad clare videndum Deum, sicuti est. Unde 1. Ioannis 3. scriptum est: Similes ei erimus, quam videbimus eum sicuti est. i. sua bonitatem, suam maiestatem, suam veritatem, &c. similia. Et 1. Corin. 13. c. Apostolus ait: Videmus nunc per speculum in enigmate: tunc autem facie ad faciem. i. videmus nunc Deum per similitudinem creaturarum: tunc autem facie ad faciem. i. cognitione ad cognitionem. Ad hoc Iob 33. Videbunt faciem eius in iubilo. i. in expressibili gaudio. Et subdit Apostolus, Nunc cognosco ex parte. i. imperfecte: tunc autem, scilicet in gloria, cognoscam sicut & cognitus sum. i. perfecte & presentialiter. secundum enim Remigium, lyficut, non ponitur hic qualitatiue, quia aliter cognosceret nos Deus, aliter nos Deum: quia cognosceret nos Deus sicut Deus, & sicut ipsum decet: nos autem cognosceremus eum sicut creature, & sicut nos decet. Denique in patria triplex est visio. Prima dicitur meridiana, secunda matutina, tertia vespertina. Meridiana visio est cognoscere Deum in sua essentia. Matutina autem visio, est cognoscere omnes creaturas in verbo. Vespertina vero visio est cognoscere in se omnes creaturas. Et quęlibet predictarum visionum intellectum

infatiabiliter satiabit. Et dei ius propheta inquit, psalmi 16. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Et iterum alibi ait, psalmi 35. In lumine tuo videbimus lumen. scilicet predictę triplicis saturate, & insatiabilis visionis.

Quod in gloria insaturabiliter saturatur memoria de securitate diuina possessionis. Cap. 2.

Secundo autem memoria patitur esuriē diuine securitatis: quia merito spei datur illi securitas diuine possessionis, qua secura fit in eternum possidere Deum, & omnia que in eo sunt. Nam secundum Augustinum 13. de Trinitate. c. 8. Impossibile est aliquid esse beatum, nisi securus sit de sue beatitudinis perpetuatione. Nam cum intellectus illuminatus fuerit illa eterna luce, & cognouerit Deum summum bonum & omnes creaturas in Deo & in omnibus creaturis Deum perspexerit, secura eum tenebit summe charum, & omnes creaturas in eo. Tunc profecto dicere poterit illud Cantici 3. Tenui eum, nec dimittam. Hoc quoque permittit Dominus Apostolis suis, Ioannis 16. dicens, Iterum videbo vos, scilicet & vos me: & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet a vobis. Et hoc gaudium erit famę & sitis diuine securitatis. Quāto quoque maius gaudium erit, tanto maior securitas insaturabilis abundabit.

Quod in beata vita voluntas humana insaturabiliter satiatur de diuina fruitione. Cap. 3.

Tertio vero voluntas patitur esuriem diuine dilectionis, quia merito charitatis datur ei dilectio consummata. Tunc quidem compebitur preceptum de diuina dilectione. Quod considerans propheta inquit, psalmi 118. Omnis consummationis vidi finem. scilicet in paradiso. latum mandatum tuum nimis, id est perfectissime adimplet. Et hec est insaturabilis saturitas, que semper insatiabilis est, scilicet diuine dilectionis, qua voluntas fruatur summo bono, atque ei perfecto amore inheret propter seipsum, nec non & omnia creata diligit in Deo, & Deum in omnibus creaturis. Ecce admiranda saturitas, que semper in satiabilis erit. Preterea aduertendum est, quod principali in saturabilis saturitas, erit in voluntate que in intellectu, vel memoria. Ratio huius est, secundum Richardum de media villa in 4. quia sicut inter habitus vite charitas est principalis

A cipalius donum, secundum Augustinum 15. de Trinitate, c. 8. ita inter habitus patrię charitatis donum, quod in voluntate consistit, obtinet principatum. Sed in patria nobilior habitus nobiliorem actum habet, ergo profecto Deum diligere, qui est actus charitatis patrię nobilissimus animę actus est. Cum ergo in nobilissimo actu principalissima consistat virtus, & diligere sit voluntatis actus principalis consistit in actu voluntatis, que intellectus. Unde Augustinus 12. de ciuitate Dei inquit: Tota virtus erit ibi videre, quod amas & summa felicitas amare, quod videas. Ibi beata visio in suo fonte bibitur, vbi charitatis visio clarissime aperitur. De hoc Iob 22. ait: Tunc super omnipotentem delictis afflues, i. insatiabiliter satiaberis. De hac insaturabili satietate voluntatis beatę propheta ad Dominum ait, psalmi 35. Inebriabuntur ab vberate domus tuę & torrente voluptatis tuę potabis eos, quam apud te est fons vite. Ait. n. inebriabuntur ab vberate domus tuę, scilicet in vita beata, quę est domus tua. Ecce insatiabilis saturitas voluntatis. hęc profecto est illa domus, de qua Apostolus 2. Cor. 5. c. in principio ait: Scimus enim, quam si terrestris domus nostra huius habitacionis dissoluatur, que edificacionem ex Deo habeamus, domum non manu factam, sed eternam in coelis. Hęc inebriatio prefigurata est Gen. 43. in fine. vbi fratres Ioseph biberunt & inebriati sunt cum eo. Sed & permittit ante, quod Ioseph dispensatori domus suę precepit dicens, Introduc viros domum & occide victimas, & instrue conuiuium, quia mecum sunt comesturi meridie. In quibus verbis notari potest & vberitas domus & comedendi ordo & manducandi tempus. Vt mystice innuatur, quod in abundantia refectio irascibilis, in ordine refectio rationalis, & in tempore, scilicet in meridie, refectio concupiscibilis indicatur. Et licet non faciat mentionem, nisi de inebriatione, tamen in ea comprehendit etiam comestionem propter sumendi facilitatem, quia cibus sumitur quasi potus: Christus enim erit ibi cibus & potus, Cantici 5. Comedite & bibite & inebriamini charissimi. Et in omnibus his insaturabilis satietas erit in cunctis glorificatis. Vnde autem inebriabuntur, subiungit propheta dicens, Et torrente voluptatis tuę, id est abundantia & affluentia diuine fruitionis potabis eos. Torrente autem dicit, propter abundantiam & impetuositatem, non quia transeat. Vnde alibi in psalmo 45. non torrens, sed fluuius impetuofus denominatur. vbi

dicitur, Fluminis impetus, id est insaturabilis satietas, latificat ciuitatem Dei, id est supernam Hierusalem. Proinde Gene. 2. c. mystice scriptum est, quod fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradysum. Nec profecto deficiet torrens iste insaturabiliter satians, quia est fluuius de fonte vite procedens: propterea Propheta subdit: Quoniam apud te o Deus, est fons vite, hoc est indeficiens vita. Teste Domino, qui Ioannis 14. de se ait, Ego sum via, veritas & vita. Quam nobis largiri dignetur ex famelica iustitia ipsamet vita, Dominus Iesus Christus, qui cum patre & spiritu sancto esurientes replet aternis bonis per infinita secula seculorum, Amen.

Quinta beatitudo est affectus misericordie, vbi agitur de misericordie perfectione & quomodo in presenti & in futura gloria premiatur.

Sermo VI.

BEati misericordes, quoniam ipse misericordiam consequuntur. Iterum vbi supra.

Iam tempus instat agere de Beatitudine quinta. Et merito hęc sequitur post predictas. Nam, secundum glo. ibidem, Misericordia de precedentibus ortum habet: quia si precesserit humilitas vera, & animus mansuecat, ac suos aliorumque casus fleat & iustitię esuriat, postea nascitur misericordia pia. Tunc enim alienas miseria facit suas, & pro viribus auxilium prestat: & si iuuandi facultas deest, compassio non deerit. Rō autem, quaf mīa post iustitiam ponit, est, quia misericordia sine iustitia ad remissionem descendit. Iustitia vero sine misericordia ad crudelitatem ascendit. Vnde vero cum altera sine equitate incedit. Vnde de glo. ibidem ait: Iustitię lumen est misericordia, iudicando. scilicet ne nimis procedat: misericordię virtus est iustitia, roborando. scilicet ne minus vilescat. Tamen misericordia super iustitiam addit: Nam per iustitię redditur debita, per misericordiam vero datur propterea. Dupliciter tamen bene se habet homo in mīa ad proximum suum. Primo modo cōiter, scilicet modo affectualiter. Primo inquam modo cōiter, & quodammodo humano. scilicet pro liberalitate, que virtus politica est in mediocribus & pro donis. Secundo

A cundo modo per magnificentiam in excellentibus & magnis donis. Et hoc inō fit per beatitudinē, quę misericordia noīatur, quādo scilicet quis defectū alterius affectualiter accipit quasi suum. De hac mīa Ber. ait: Misericordia affectio est, quę nec voluntate coercetur, nec rōni subijcitur, quādo nō eam quisq; i se pertrahit voluntario motu: sed ipsa pias mentes ad cōpassionē dolētū necessario cogit affectū, ita vt etiā si pctū esset misereri, & si multum vellē, nō possem nō misereri. Pōt quidem ratio vel voluntas affectū esse. Stū subtrahere, sed nunquā ipsum affectum euellere. Et alibi idem ait: Iustitia meritum querit misericordia miseriam intuetur: vera misericordia non iudicat, sed afficit: non vitur discussione, occasione cōtēta. Nō enī expectatur ratio, vbi affectio trahit. vñ misericors, quasi miserum vel miserans hābēs cor super aliquem afflictū vel tribulatum. Differt tñ misericordia a miseratiōe. Nā affectualiter bene velle, misericordię est: benefacere verō miseratiōis. Est enim miseratio in se actio: sed misericordia tātum affectus est cordis, quo cōpellimur vt miseris subueniam⁹ & cōpatiamur, si factis succurrere nō valemus, sed miseratio ex opere comprobatur. Et secundū Hug. de sancto Vic. differt etiā misericordia & miseratio, sicut fons & riuulus. Misericordia est quasi fons affectu: miseratio quasi riuul⁹ effectū. Vnde, secundū Aug. in definitionib⁹: Misericordia ē animi cōdolentis affectus, cum additamēto beneficij, vt cōpatiamur pximo, & largiamur de pprio. Et 9. libro de ciui. Dei, iterū ait: Misericordia est alienę miserię in nostro corde cōpassio, qua vtiq; si possumus, subuenire cōpellimur. In Deo tamē est misericordia sine miseria cordis. Vnde de ijs duobus ppheta iquit, spal. 110. Memoriā fecit mirabiliū suorum misericors, & miserator Dñs: escam de dit timentibus se. Itē differt misericordia a pietate. Pietas enim est, qua homo cōicat pximo bona sua: & hęc est quasi fluius inter ripas decurrēs. Misericordia verō ē, qua hō mala aliena, facit sua, vt dictum est: Et hęc est quasi fluius inundans & erumpens atq; egrediēs extra ripas. Et i hoc appet amicitia vera. Perfecta quidem amicitia erit, si hanc misericordiam feceris inimico amplius quam si eam feceris tuo amico. Proinde Luc. 7. Dominus ait: Si benefeceritis ijs, qui vobis benefaciunt, quę est vobis gratia? si quidem & peccatores hoc faciunt. Porro mercator consultē agit, si merces suas libēius vendit amplius offerenti. Profecto ma-

ioiorem mercedem accipies misericordiam faciēns inimico, quam ipsi amico. Ad talē misericordiam hortatur Domin⁹ in verbo proposito dicens, Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Circa igitur hanc beatitudinem tria ad presens consideremus. Primo perfectionē seu cōmédationē virtualē, secundo retributiōem tēporalē, tertio remuneratiōem ēternalē.

ARTICVLVS PRIMVS.

De perfecta misericordia ac de duodecim miseratiōibus viri misericordi s.

Primo inquam de ipsa misericordia consideremus commendationem virtuales. Profecto si rationem eius & cām plenius perscrutemur, sumpta misericordia generaliter in sua perfectione, includit in se quasi oīm virtutum perfectionem, & nō qualēcunq; sed vt redundātem & sui visceraliter diffusiuā atq; euisceratiuam ad oēs. Qui enim perfecte misericors ē, ipse oīm miserias sentit, & portat in visceribus tanquam suas. Iniurias oēs facillimē condonat, imo non sentit aut reputat. Omniumq; peccata tanquā sua deplorat, incessanter omnē plenitudinem gratiarum oībus optat, oēs pro posse supportat, oēs quoq; coadiuuat, omnia cōicat, oīm bonis vt suis congaudet. Nulli iniuriatur, neminem circumuenit: nihil tēporale in debitē cupit, quin potius ad oēm liberalitatem semper effusus est. Omnes enim aspicit, sicut pater & mater aspicit filios suos. Et hęc possunt breuius distingui & ordinari, vt quasi sint 12. perfectiones misericordię seu 12. suauissimi fructus eius. Primus dicitur compassio, secundus condonatio, tertius deploratio, quartus exoptatio. Addatur alij, quatuor. Primus dicitur supportatio, secundus coadiuuatio, tertius cōicatio, quartus cōgratulatio. Subiungantur vltimi quatuor. Primus est nulla offensio, secundus nulla circumuentio, tertius nulla tēporalis affectio, quartus paterna & materna dilectio. In ijs enim 12. perfectionib⁹ quę in 12. miseratiōibus, quodam modo oīs perfectio misericordię descripta cōtinetur. Ad hanc igitur misericordiam, quasi ad omnium virtutum perfectionem, hortabatur Timot. Apostolus. i. Tim. 10. c. dicens: Exerce teipsum ad pietatem: nā corporalis exercitatio ad modicum vtilis est, pietas autem ad omnia vtilis est pmissionem hābens v-

tē.

A tē, quę nunc est & futura. Fidelis sermo & omni acceptione dignus. Hanc igitur misericordię descriptionem diligentius perscrutantes in triplicem quaternarium distinguamus, vbi 12. miseratiōes perfecti misericordis per ordinem describuntur.

Quatuor primę miseratiōes.
Cap. I.

Ro primo quaternario miseratiōnum, seu fructū misericordię dicamus, q̄ primus dicitur Cōpassio. Nam qui verē & perfecte misericos est, omnium miserias sentit & portat in visceribus, tāquam suas. Qđ de seipso testatur Iob 30. c. dicens: Flebam quondam super eo, qui afflictus erat, & cōpatiebatur anima mea pauperi. q. d. tanquā misericos flebam. s. fletu compassionis exterioris. Ro. 12. Flere cum flentibus: super eo, qui afflictus erat, scilicet afflictione exteriori: & compatiebatur anima mea. s. cōpassione interiori pauperi. i. indigenti. q. d. Non tantum ostendebam compassionē exteriorē, sed etiam interiorē, quia ex vehementi affectu compatiebar inopię eius. **C** secundum enim Grego. ibidem. amplius est cōpassio, q̄ ipsum datum. Ratio est, quia plus est dare de seipso, q̄ de suis. Nā qui cōpatitur, dat aliquid de seipso. s. cordis dolore & cōpassionē. Alia ratio est, quia qui non cōpatitur, ēt quod dat, quodāmodo negat. At qui verē cōpatitur, nunq̄ quod necessarium conspicit, proximo suo denegat, quia non danda manu, dat corde. Secundus dicitur condonatio. profecto qui perfecte misericors est, oēs iniurias facillimē condonat, imō non sentit, aut non reputat. Ad hoc admonet Eccle. 28. c. dicens: Relinque proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata soluentur. q. d. Relinque. i. dimitte & indulge iniuriā & rancorē proximo tuo nocenti tibi. Non dicit de pręterito, qui nocuit tibi, sed pręsentialiter nocenti te, quia tunc profecto vltionis ira magis feruere solet. Colof. 3. Donantes vobismetipsis, si quis aduersus aliquem habet querelā, sicut & Dñs donauit vobis. s. dum in cruce penderet. Et tunc deprecanti tibi pro peccatis tuis. s. dimittendis tibi peccata soluentur, videlicet sicut cera ad ignē, & glacies & nix ad solē. Et Lu. 6. c. Dñs ait. Dimittite, & dimittimini. Tertius deploratio dictus est, quia talis misericors homo omnium peccata tanquam sua deplorat. Ad hoc hortatur

Apost. 12. c. ad Rom. dicens, Inuicem sentientes. Felix misericordia, vbi vera conformatas, quia id ipsum & conformitatis generalitas, quia inuicē. & vtriusq; veritas, quia vtiq; sentientes, s. siue bonum, siue malum, siue prosperitatem, siue aduersitatem, siue gratiam, siue culpam. Christus exoptatio nominatur. Quippe verē misericors incessanter omnem plenitudinem gratiarū omnibus optat, eo q̄ omnem abhorret inuidiam. Proinde firmiter ait illud Sapientię 6. Neque cum inuidia tabescente iter habeo. Exemplum patet in Moyse, Num. 11. qui cum Iosue ægrefere, quod Eldab & Medab in populo prophetarent, inquit ad eum: Quid igitur amularis pro me? Quis tribuat, vt omnis populus prophetet & det eis Dominus spiritum suum.

Quatuor secundę miseratiōes.
Cap. 2.

Pro secundo quaternario miseratiōnum dicamus, quod primus dicitur Supportatio. quia qui perfectus in misericordia est, omnes pro posse supportat, quemadmodum Ephes. 4. præcepit Apostolus dicens, Supportantes inuicem in charitate, scilicet qui omnia suffert, vt dicitur j. Corinth. 13. Et ad Gal. 6. iterum ait: Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi, scilicet qua nos ligauit, quia præcipuē legem charitatis instituit. vnde Ioan. 15. cap. ipse ait: Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem. Secundus dicitur Coadiuuatio: quia omnes coadiuuat, scilicet in spiritualibus, in temporalibus, in corporalibus. Rationem assignat Apostolus ad Ephes. 4. dicens: Quoniam sumus inuicem membra, scilicet capitis & corporis Iesu Christi. Nam sicut in humano corpore ex natura membra sibi inuicem auxilium præbent: sic ex misericordię gratia miserator alijs multitis membris adiutoriū præstat. Tertius dicitur Cōmunicatio. Nam omnia communicat seruans illud, quod ampla misericordia Saluatoris præcipit, Luc. 7. cap. dicens, Omni petenti te tribue. Non dicit, quid, sed indistinctē ponit, vt intelligatur subuentio generalis. quasi dicat, Tribue cor, linguam, manum. His enim generaliter modis subuentio potest proximus indigere. Tribue ergo cor per dilectionem, compassionem, congratulationem. Tribue linguam per instructionem, consolationem &

A orationem. Tribue manum per largitionem, administrationem & defensionem. Item omni petenti te tribue, s. rem si habes; compassionem, seu consolationem, si non habes.

QVÆSTIO. Si vero quaratur, quomodo hoc esse possit, vel debeat in pauperibus euangelicis, qui nihil habent? Dicendum quod de his quæ ad vsum eorum veniunt, effusissimi debent esse, & de obsequijs corporis sui, & de cordiali affectu debent cæteros excellere & vltra in animarum salute, & in misericordijs pijs debent super omne genus hominum abundare. Christus congratulatio nominatur, quia omnium bonis ut suis cõgaudet, siue sint bona spiritualia; siue corporalia, siue temporalia. De hoc j.

B Corint. 12. exemplum ponit Apostolus de humano corpore dicens: Si gloriatur vnum membrum, congaudent omnia membra. Ait enim: Si gloriatur, hoc est de bonis letatur vnum membrum, congaudent. i. cõgaudere debent omnia membra, iuxta illud Apost. 12. c. ad Rom. Gaudete cum gaudentibus. Hoc autem obseruauerunt Achior & Nabath consobrini Tobie, qui venerunt gaudentes, & congratulantes Tobie de omnibus bonis, quæ circa illum ostenderat Deus, & per septem dies epulantes cum gaudio magno gauisi sunt, s. de reditu filij sui, cum prosperitate, ut scribitur Tob. 11. c. Beatus quoque

C Franc. Franciscus dicere solitus erat, quod qui gratulatur de alterius bonis, sicut si essent sua, absque periculo & labore & cum merito magno delectatur de illis bonis.

Quatuor vltima miseraciones.
Cap. 3.

Pro tertio quaternario addamus, quod primus nulla offensus dicitur est: quia talis miserator pius nulli iniuriatur, seruans illud quod 2. Corint. 6. c. præcipit miseratoris Apost. dicens. Nemini dantes vllam offensionem, i. neminem factio vel verbo scandalizetis. Et iterum j. Corin. 10. inquit, Sine offensione estote. Hoc autem merito fieri debet, quia charitas. s. ex qua misericordia formam habet, non agit perperam, ut dicitur j. Corin. 13. Secundus, nulla circumuentio nominatur, quia neminem circumuenit. s. per astutiam & malitiam pernitiosam, seruans illud quod j. Thessal. 4. c. præcipit Apost. dicens, Nemo circumueniat in negotio fratrem suum. Et 2. Cor. 7. iterum misericors Apost. de se ait, Capite nos neminem læsumus, neminem corrupimus, neminem circum-

uenimus. Tertius, nulla temporalis affectio dicitur est, quia nihil temporale indebitè cupit, quia non ad terrena, sed ad cælestia animus eius tendit, cum Apost. ad Hebr. vlt. di. Non habemus hic ciuitatem manentem, sed futuram inquirimus. Et quicquid de terrenis ad necessitatem fuerit, cum Dei laude sumit. At contra de mundanis cupidis propheta in persona Domini ait, Psal. 30. Audiui vituperationem multorum commorantium in circuitu. In circuitu autem temporalium commorantur cupidi & auari, de quibus Esa. 19. c. mysticè scriptum est, quod Dominus misceat spiritum vertiginis in medio Ægypti. Et j. Reg. 25. iterum scriptum est de summo Deo. Porro inimicorum tuorum anima rotabitur, quasi in impetu & circulo funde. ait enim commorantium, non transeantium. Misericordes quidem per hunc circulum transeunt, non rotantur, quia de temporalibus tantum necessaria sumunt, dicentes cum Apost. j. Tim. 6. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus. Quartus dici potest paterna & materna dilectio, eo quod omnes aspiciat, sicut pater & mater aspiciat filios suos, s. oculo compassiuo, amorofo & pio.

Proinde summo patri talis misericors simlatur. Et ad hoc Dominus Luc. 6. hortatur dicens, Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est. qui, ut dicitur Matth. 5. Solè suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Hæc quidem duo in exemplum ponit. Primo, quia sunt euidentiora, & quasi radix omnium, quæ in terra nascuntur & nutriuntur. Nam virtus effectiua & conseruatiua eorum, principium habet a Sole & ab eius radio & calore. Humor vero est eorum materia & nutrimentum. Vel dici potest, quod duo sunt principia generationis rerum, scilicet calidum & humidum. Calidum in generatione, est loco patris: humidum vero loco matris, & sic ponit solem a quo est fons caloris: & pluuiam, a qua est fons humoris. Secundo, quia sunt aptiora ad designandum summa beneficia gratiæ Dei, quæ sunt fidei lumen & diffusio seu irrigatio stillicidij spiritualium carismatum, quæ fluunt non solum in bonos, sed etiam in malos, quos Deus ad se conuertit: & omnibus malis, quantum ex se est, continuè impartitur. Et in his omnibus ostendit formam paternam ac maternam miseracionis & pietatis, quam perfectus miserator exercere debet ad quilibet creaturam rationalem, ut forma faciendæ misericordiae in hominibus a diuina exem-

A exemplariter formaretur. Porro vera misericordia nõ respicit ad miseri dignitatè, sed indigentiam releuat, agit quod sui iuris est, non querens quid mereatur, accipiens non in meritum, sed in miserum tendit, non quid possit accipere, sed quid & cui possit impedere intuetur. Solaris enim lux, cum infunditur, non considerat corporum mundas & immundas varias qualitates, sed indifferenter obiecta illuminat eo plus & minus, quo sunt apta receptui. Interrogat diuina misericordia de domibus miserorum, non de gradibus sulcitorum, cum misericordia ad miserum sit: quia qui miser non est, sibi non appetit misereri. Talis quippe misericordia, secundum Chrysof. super Matthæ. est salutis præsidium, fidei ornamentum, propitiatio peccatorum. Hæc est, quæ iustos probat, sanctos roborat, Dei cultores ostentat. Et iterum Leo Papa inquit, Misericordiae virtus tanta est, ut sine illa cæteræ etiam si sint, prodesse non possint. Quamuis enim quis fidelis sit & caustus & sobrius & alijs maioribus ornatus insignibus, si misericors tamen non est, misericordiam non meretur.

C ARTICVLVS SECVNDVS.

De triplici premio, quod promittitur viro misericordii & pio.

Secundo circa hanc misericordiam consideremus promissionem temporalem. Et de hac in Psalmo 40. Propheta inquit, Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus. Dominus conferuet eum & viuificet eum & beatum faciet eum in terra, & non tradat eum in animam inimicorum eius. In quibus sacratissimis verbis viro misericordii triplex præmium promissum est. Primum est æternale, secundum spirituale, tertium temporale. Primum est promissio gloriæ, secundum est dimissio culpæ, tertium est multiplicatio gratiæ. Propter dignitatem quidem incipit a maius: deinde subdit quod maius est, & vltimo ponit magnum.

Quod homo ad misericordiam allicitur per promissionem gloriæ sempiternæ.

Cap. 1.

Primum præmium, quod ei promittitur, est æternale. i. promissio gloriæ, & de hoc propheta ait: Beatus, qui intelligit super egenum

& pau. Egenus, secundum etymologiam, dicitur sine gente vel genere seu extra gentem, quasi sit ab omnibus derelictus. Pauper quoque, secundum etymologiam, dicitur quasi parum potens, vel parum parans, aut parum impetrans, quæ omnia conueniunt illi, qui indiget sibi per misericordiam subueniri. Ait ergo, Beatus, scilicet erit, qui intelligit super egenum & pauperem. Et notanter ait, qui intelligit, id est ex feruenti affectu misericordiae & pietatis totus transformatur ad intelligendum ea, quæ egeno & pauperi necessaria sunt. Hæc enim efficit compassio visceralis. Nam, sicut ex præcedentibus patet, maius est per compassionem dare animam, quam pecuniam. Hoc autem insinuat Esa. 58. c. dicens, Cum effuderis esurienti animam tuam, id est affectionem tuam & animam afflictam, s. quocumque afflictione repleueris. s. quocumque beneficio, tunc orietur in tenebris lux tua, qua. s. intelliges omnes pauperis necessitates. Tali igitur misericordii beatitudo promissa est. vnde Prouerb. 14. scriptum est, Qui miseretur pauperi, beatus erit.

Quod homini misericordii finalis gratia promittitur & donatur. Cap. 2.

Secundum præmium, quod ei promittitur, est spirituale. i. dimissio culpæ. Et de hoc propheta subdit, In die mala liberabit eum Dominus. Dies enim mala, est dies mortis, s. quando homo moritur in mortali culpa, a quo præcauere nos admones Eccl. 7. c. dicit, Diem malæ præcaue. dicitur enim dies mala, malitia culpæ. Et de hac quoque Sopho. j. c. inquit, Dies iræ, dies illa: dies tribulationis & angustiae, dies calamitatis & miseriae: dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris. In hac die mala liberabit Dominus hominem misericordem, quia dabit ei tempus & lumen ad veram contritionem. vnde Prouerb. 16. c. scriptum est, Misericordia & veritate redimitur iniquitas, vnde Hierony. ad Nepotianum inquit: Nõ memini me legisse mala morte mortuum, qui libèter opera pietatis exercuit.

A exercuit. Habet enim multos intercessores, & impossibile est preces multorum non exaudiri. Merito ergo Dominus Lu. 16. c. hortatur omnes dicens, Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. i. de diuitijs, quæ solent possideri iniquè. Vt cum defeceritis. i. quando tempore mortis, non suffecerint merita vestra ad complementum salutis, recipiat vos, i. receptabiles faciant vos in æterna tabernacula. i. gloriæ paradisi. At contra, Iudicium sine misericordia illi, scilicet fiet, qui non fecerit misericordiam, vt dicitur Iaco. 2.

B De quadruplici temporali bono, quod datur in presenti viro misericordii.
Cap. 3.

Tertium præmium misericordii viro promissum est temporale, quod est bona præsentis vitæ & multiplicatio gratiæ. Quatuor enim temporales gratiæ promittuntur viro misericordii. Prima est gratia conseruans, secunda gratia viuificans, tertia gratia consummans, quarta gratia liberans. Prima gratia conseruans denominatur. Et de hac propheta subdit, Dominus conseruet eum. i. cum alijs, hoc est cum tota familia sua, atq; cū omnibus bonis suis conseruet. Vnde propheta inquit, Psal. 144. Custodit Dominus omnes diligentes se. i. in membris suis. Et Augu. in regula clericorū ait: Deus, qui inhabitat in vobis, etiam isto modo custodiet nos ex vobis. i. si ex misericordia alter ex altero sollicitus est. Secūda est gratia viuificans. Et de hac propheta subdit, Et viuificet eum, scilicet misericordè. quia misericordia, sicut supra Apost. ait. j. ad Timo. 4. Promissionem habens vitæ, quæ nunc est. Tertia est gratia consummans. Et de hac subditur, Et beatū faciat eum in terra. i. in præsentī vita. Et hic iam per spem, sicut ad Ro. 8. Apost. ait, Spe salui facti sumus. Quarta est gratia liberans, scilicet a peccatis vel penis, quæ insurgunt ex suggestionē diaboli. Vnde sequitur, & non tradat eum in animam inimicorum eius. i. in voluntatem & desiderium eorum: licet quandoq; tradat in manus eorum ad probationem, non tamen tradit in voluntatem eorum, quæ est vt ruat in culpā. Proinde Iob j. c. Dominus demōni ait, Ecce vniuersa quæ habet, in manu tua sunt. Et in 2. eiusdem inquit, Ecce in manu tua est. Non ait in voluntate. Vnde voluntatem diaboli & membrorum eius deprimens statim subiungit tibi,

Veruntamen animam illius serua.

QUÆSTIO. Quæri autem potest, quomodo diabolus deprehendit, quod Deus concedebat sibi hanc potestatem, & quod sub tali vel tali mensura. Aut quomodo tunc est ei concessa potestas illa, cum prius eam haberet ab initio creationis suæ, cum potestas illa sit idem quod virtus & fortitudo suæ nature atque suarum potestiarum naturalium. Certum quippe est, quod per illas res illius destruxit atq; corpus eius percussit. Ad quod dicitur quod potentia diaboli ad multa ligata tenetur, siue per actiones & ministeria Angelorum sanctorum, siue per impressiones in ipsis de omnibus factas a solo Deo, siue per solam Dei prohibitionem vel voluntatem. Dato enim quod omnes causæ inferiores sufficienter concurrant ad vnum actum producendum, & Deus tamen velit simpliciter & absolute, quod in illum actum non exeant: credo quod nunquam exire possint in actum illum, quamuis nulla mutatio alia sit facta in eis. Quemadmodum enim leo ligatus facilliter deprehendit relaxationem membrorum suorum a vinculis & remotionem arctationis ab eis: sic & multo facillius sentit diabolus, an sua potestas sit soluta vel ligata. Nam & nos hoc facillimè sentimus de pedibus & manibus nostris. Dicere autem Dei ad Satan, Ecce omnia quæ habet in manu tua sunt: non est aliud quàm eum vsq; ad talem limitem soluere, & hoc diabolo notum esse, ac si Deus per aliquam locutionē hoc sibi dixisset. Quod autem eius potestas a Domino refrenetur, & aliquando vsq; ad certam mensuram soluat, patet non solū ex isto loco, verum etiam ex toto Euangelio, vbi Christus eiciebat demones ab obsessis, & vbi dedit Apostolis suis potestatem calcandi supra omnem virtutem inimici. Et de hoc plenius dixi in quadragesimali de Euangelio æterno, sermone 8. per totum. Ratio etiam hoc docet: quia cum constet, demōnem velle quod peius potest, si eius potestas esset quod ad omnia libera & soluta, ineffabili modo sine omni ordine & mensura subuerteret totum statum inferiorum, cum dicitur Iob 41. Non est potestas super terram, quæ comparetur ei. Contra quod j. Cor. 10. Apost. ait: Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere.

ARTL

A ARTICVLVS TERTIVS.

De triplici varietate misericordie, qua in gloria præmiabuntur viri misericordes.

Tertio circa misericordiam cōsideremus remunerationem æternalem. Et de hac Dominus ait, Quoniā ipsi misericordiam consequentur. i. gloriam sempiternam, s. s. magnitudinem misericordie suæ. Triplex quidem misericordia est. Prima est misericordia magna, secunda est misericordia maior, tertia est misericordia maxima. Prima dat de suis, secunda dat omnia sua, tertia dat semetipsum. Et secundum hanc misericordiam triplicatam triplex gradus gloriæ correspondenter misericordibus exhibetur.

Quod qui exercet misericordiam magnam dando pauperibus de bonis suis magna gloria præmiabitur in æterna vita. Cap. 1.

Prima misericordia est magna, s. cum quis dispensat pauperibus de bonis suis. Et de hac Ambr. in lib. de officijs ait. Beatus plañe homo, de cuius domo nunquam vacuo sinu pauper exiuit. Neque enim quisquam magis beatus, quod qui intelligit super pauperis necessitatē, & infirmi atq; inopis erūnā. s. enim Ber. in sermo. de duplici aduentu, sunt quidam misericordes de his, quæ ad ipsos non pertinent, qui scandalizantur, quod non datur hominibus abundanter, sic tamen vt ne ipsi in modico quidē grauētur, qui si misericordes essent, de suo deberēt facere misericordiam. Si non possent de terrena substantia, de voluntate bona darēt his, qui cōtra eos fortē peccare videntur: indulgentiā darent, dulce signum, verbū bonū, quod est super datum optimū, vt eorū mentes ad penitentiam prouocarent. Deniq; & his & omnibus, quos in peccatō esse cognoscerent, cōpassionē impenderent & orationē, alioquin misericordia nulla est, & misericordiam consequitur nullā. Hi ergo, qui faciunt misericordiam magnā, similiter & magnā in gloria consequentur misericordiam. Et de hac Isa. 58. c. scrip. est, Frange esurienti panē tuū & egenos vagosq; induc in domū tuā: cū videris nudum operi eum, & carnem tuā ne despexeris. Et additur, Et anteibit faciem

tuam iustitia tua, & gloria Dñi colliget te. s. tanquam maturum fructum, non per finistram intentionem & simulationem acerbū.

Quod qui in presenti in maiori misericordia occupatur dispensando pauperibus omnia bona sua maiori gloria præmiabitur in futuro. Cap. 2.

Secunda misericordia est maior. s. cum quis dispensat pauperibus oia bona sua, iuxta consiliū Christi, Matth. 19. vbi ait, Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes & da pauperibus, & habebis thesaurū in celo. s. maius quod hi, qui de bonis suis pauperibus distribuerunt. Substantia enim huius consilij in duobus consistit, quæ sunt omniū derelictio, & eorū omniū in pauperes pro posse erogatio. Qui n. carnali affectu alijs plusquā pauperibus illa distribuit, vel relinquit, non bene implet hoc consiliū. Sub nomine aut pauperū, bene intelligipōt ois habens indigentiam temporalium, cuius suppletio spectat ad cultū Dei, sicut sunt viri religiosi. Luc. quoq; 12. c. iterū ait: Nolite timere pusillus grex, quoniam cōplacuit patri vestro dare vobis regnū. i. gloriā sempiternā, maiorem quod prioribus. Et si quod sequitur, faciatis. Vendite quæ possidetis & date elemosinā. i. omnia pauperibus dispēfate. hinc Petrus Rau. in quodam sermone ait. Manus pauperis, est gazofilatium Christi, quicquid pauper accipit, Christus acceptat. Da ergo homini pauperi terrā, vt accipias celū: da minimū, vt accipias regnū: da micam, vt accipias gloriam: da pauperi, vt det tibi: quia quicquid pauperi dederis, tu habebis: quod pauperi non dederis, habebit alter.

Quod maxima misericordia est dare se Deo totum per religionis ingressum & pro salute proximi morti tradere corpus suum, & de maximo premio eorumdem. Cap. 3.

Tertia misericordia maxima est. s. cum homo semetipsum donat. Quod pp duo pōt fieri. Primo pp perfectionē religionis, secundo propter perfectionē dilectionis. Primo propter perfectionē religionis. s. cum quis religionē assumens se donat Deo. Vnde cū Mat. 19. Dñs dixisset adolefcenti, Si vis perfectus esse vade, & c. subdit dicens, & sequere me, idest totum te ipsum da mihi, sicut & ego me totum tradidi

S. Bern. de Senis, Sermonum To. 3.

O 3 tibi.

A tibi. Quod autem Christus tradiderit semetipsum cuilibet nostrum, & omnibus nobis, testatur Apostolus ad Ephes. 5. dicens, Estote imitatores Dei sicut filii charissimi. Et sequitur, Tradidit, s. Christus semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo. Oblationem in praecedentibus passionem; & hostiam in acerbissima & amorosissima passione. Ait ergo adolescens, & sequere me. licet enim omnes Christiani siue fideles sequi debeant Christum: hic tamen ultra illam & cum illa agitur de speciali sequela Christi, in qua aliquo modo includitur professio obedientiae regularis. Ex hoc quidem euangelij textu quidam argumentati sunt, quod nullus debet ad religionem venire vel induci, nisi prius fuerit exercitatus in obseruantia mandatorum. Sed hoc est erroneum, quia est primo contra exemplum Christi, qui Matthaei publicanum subito traxit ad obseruantiam consiliorum. Vnde dicitur Matth. 9. Vidit Iesus hominem sedentem in theloneo, Matthaeum nomine, & ait illi, Sequere me. Et surgens, secutus est eum. Vbi Chrysost. ait, Disce vocati obedientiam: Neque resistit, neque domum abire rogauit, & suis hoc communicare: humana etiam pericula, quae ei a Principibus accidere poterant paruipendit, dum. s. rationes officij imperfectas reliquit, s. Remigium. Secundo est contra exemplum sanctorum Patrum, qui peccatores ad se venientes mox receperunt ad suas religiones. Tertio quoque est contra rationem, quia quando ad unum terminum tendunt duae viae, sed vna est breuior & rectior atque securior: stultus profecto esset, qui volens incedere per rectiorem, iudicaret primo se debere ire per longiorem antequam procederet per rectiorem, quia talis frustra atque dispendiose & periculosè prolongaret iter suum. Rursus, quando aliqua duo sic se habent, quod vnum est fulcimentum & custodia alterius, sicut est equus & arma militi pugnanti, & baculus viatori, nauis est trasuadanti: stultus est, qui iudicat hoc, non nisi post aliud debere assumi, utpote quod miles praleari non debet esse equo, nec armatus nisi prius praeratus fuerit pedes atque inermis, & sic de alijs. Sic profecto se habent consilia ad mandata, & obseruantia consiliorum cum mandatis ad sola obseruantia praceptorum. Huic maximae misericordiae religionis maxima misericordia glorificationis parata est, atque misericordissime condonatur. Quod ecclesiastica sanctione probari potest: Nam sicut patet de pe. di. j. s. His auctoritatibus & extra

de voto. c. scripturae. ubi de hoc in glo. quae incipit, Non enim. Religionem intranti de praeteritis culpis non est penitentia iniungenda: Ex hoc elici potest, quod si intrans religionem debito modo, statim assumpto habitu moriatur, absque pena purgatorij in caelum anima eius euolat. Sed de his plenius dixi in Quadragesimali de Euang. aeterno, serm. 24. ar. j. in prin. & ar. 3. atque art. 8. Secundo quoque maxima misericordia est, cum homo seipsum donat propter perfectionem dilectionis. Nam ponere vitam suam corporalem pro salute animae proximi, cum imminet manifestum periculum eius salutis, est de necessitate salutis: Si autem non imminet tale periculum, perfectionis consilium est, non praecipuum. Ad hoc autem ostendit se fuisse paratum Apost. cum 2. Cor. 12. c. de se dicebat; Ego autem libentissimè impendam, & superimpendar ego ipse pro animabus vestris. i. pro salute animarum vestrarum. Ad hoc Aug. perfecta charitas haec est, ut vnusquisque pro fratribus paratus sit etiam mori. Et iterum Phil. 2. Sed & si immolor supra sacrificium & obsequium fidei vestrae, gaudeo & congratulor omnibus vobis. Haec profecto maxima misericordia est, supra quam nulla reperitur maior, teste Domino, qui Io. 15. c. ait: Maiore hac dilectione nemo habet, ut a. s. po. q. pro amicis suis. De hoc tamen latius dixi in supradicto Quadragesimali de Euang. aeterno, serm. 7. in 2. & 3. artic. Huic profecto maximae misericordiae, maxima quoque misericordia gloriae condonatur: quia moriens statim in paradysum euolat, & s. maximam misericordiam praemiat. Proinde de misericordia & praemio eius, Lu. 6. c. Dominus ait, Date. s. haec misericordiam, & misericordias antedictas, & dabitur vobis. mensuram bonam & confertam & coagitatam & supereffluentem dabit in sinu vestrum. Mensura quippe ad literam tunc bona est, cum est legitima atque magna. Mensura conferta est, quando est bene plena. Mensura coagitata est, quando est bene calcata atque hincinde crullata, ut amplius non possit capere de frumeto. Mensura vero supereffluens, quando non est rasilis, sed bene culmata, s. postquam fuit etiam coagitata ita, ut hincinde exterius fluat. In quibus omnibus plenitudo & superabundantia remunerationis misericordiae in gloria denotatur. Et ad hunc intellectum, verbum hoc quadrupliciter exponi potest. Primus modus. Primo modo notari possunt ibi quatuor, quae

A quae misericordibus promittuntur. Primum est fidelitas, secundum equitas, tertium largitas, quartum superlargitas. Primo promittitur fidelitas, quia sicut gloria magna misericordibus promissa est: ita & fideliter dabitur eis magna, & in hoc erit mensura bona. Secundo promittitur aequitas, quia quantum erit meritum, tantum erit & praemium, & hoc in genere, hoc est si multum, multum. Et in hoc erit mensura conferta. Tertio promittitur largitas, quia non erit aliquid, nec cogitatio, nec verbum, nec opus, quantumcumque minimum, quod non remuneretur. Et in hoc erit mensura coagitata, ut omnes etiam minutiae intrent in eam. Quarto promittitur superlargitas, quia omnia supra meritum & supra condignum remunerabuntur. Et in hoc erit mensura supereffluens. Sinus autem, in quo dabitur, est intellectus, qui replebitur summa veritate: Affectus qui replebitur summa bonitate: Memoria, quae replebitur summa maiestate, quae omnia cum summa securitate possidebunt misericordes, quod denotatur in sinu, quia de eo quod homo tenet in sinu, securus est. Secundus modus. Secundo modo exponi potest: Nam misericordiae remunerationis erit mensura bona, quia quod oculus non vidit, & sic erit supra visum. Erit conferta, quia nec auris audiuit. Plura. non potest auris audire, quam oculus noster videre, & sic erit supra auditum. Erit coagitata, quia nec in cor hominis ascendit, & sic erit supra cogitatum, qui multo amplius se extendit quam auditus. Erit supereffluens, quia in his omnibus erit Deus, omnia in omnibus & super omnia excedens sensum hominis & cogitatum. Proinde j. Corinth. 2. Apostolus ait: Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quae praeparauit Deus his, qui diligunt illum, ut sit Deus omnia in omnibus, ut dicitur j. Corin. 15. Tertius modus. Tertio quoque modo exponi potest. Mensura bona est, quia supra meritum. Conferta, quia supra speratum. Coagitata, quia supra desideratum. Supereffluens, quia supra cogitatum. Quartus modus. Quarto modo exponi potest, ut in his omnibus ascensio sit & gradus qui correspondere possunt quatuor misericordibus, de quibus in hoc 3. arti. & tribus cap. dictum est. Primo enim his, qui distribuunt pauperibus de bonis suis, dabitur gloriae mensura bona. Secundo his, qui distribuunt pauperibus omnia bona sua, dabitur gloriae mensura conferta.

Tertio vero perfectioni religionis dabitur mensura coagitata. Quarto autem perfectioni dilectionis dabitur mensura supereffluens. Verum imitatores Patrum veteris testamenti Abraham, Loth, Iob, David, Thobiae: similiter & noui compassi omnibus & operibus misericordiae intendamus, ut misericordiam pro beatitudine consequamur in tempore oportuno, quia omnes in hanc miseram vitam editi indigemus: Quae & fuis lachrymis postulemus, ut eam misericors & miserator Dominus Iesus Christus misericorditer nobis concedat, qui in misericordia gloriosus cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat per infinita saecula saeculorum, Amen.

Sexta Beatitudo est munditia cordis, ubi varia munditia declaratur, sed tantum cordis munditiae promittitur visio Dei.

Sermo VII.

Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Iterum ubi supra. Conuenienter, secundum glo. sexto loco ponitur munditia cordis, quia die sexto homo conditus est ad imaginem Dei. Haec quidem in homine obtenebrata est per culpam, sed in mundis corde reformatur per gratiam. Nam imaginem Dei, quam sexta die homo per culpam amisit, Christus sexta aetate per gratiam recuperauit, & mundis corde per gratiam suam infundit. Merito ergo post praedictas quinque Beatitudines sequitur haec sexta: quia nisi ille praecedat, mundum cor in homine non creatur. Proinde Ambro. ait: Qui misericordiam deserit, misericordiam amittit, nisi mundo corde misereatur. Nam si iactantiam querit, nullus est misericordiae fructus. Vnde merito additum est, Beati mundo corde. Et iterum Chryso. in Homil. inquit. Quia enim multi misereantur, sed impudica agunt, monstrans quod non sufficit primum. s. misereri & impudica agere, hoc de munditia apposuit dicens, Beati mundo corde. Sed aduertendum est, quod dupliciter bene se habet homo in speculatione diuina. Primo. s. modo communi & humano, secundo modo excellenti atque profecto. Primo inquam modo communi atque humano. s. cum per virtutes intellectuales, quae scientiae nuncupantur, & potissime per Metaphysicam, quae docet proprietates diuinas

A diuinas cōsiderare ex creaturis, intellectus de Deo illuminatur. Hoc maximè docetur 12. Metaphisicæ. vbi ostēditur esse vnū Deū eternum atq; purum viuētem vita nobilissimā, sempiterna & optima. Sed hoc fit solū considerando Deū ex proprietatibus creaturarum. Secundo autem fit hoc modo excellenti atq; perfecto. s. per beatitudinem, quæ est munditia cordis, per quā mens humana Deo coniungitur, ita q; de occultis atque diuinis supra modū illuminatur, quæ admodum illustrati extiterūt Apostoli, qui absq; humano studio de diuinis fuerūt excellentissimè irradiati. Et hoc fit per munditiam cordis. Hanc enim sic diffiniūt quidā. Munditia cordis est virtus, qua hominis integritas diuini amoris intuitu obseruatur, & de hac Dñs ait, Beati mundo corde, &c. Circa hanc vero munditiam cordis tria consideremus. Primo munditiæ studium, secundo munditiæ meritum, tertio munditiæ præmium.

ARTICVLVS PRIMVS

De triplici munditia vituperanda, vel laudanda.

C **R**imo inquā consideremus munditiæ studium triplex: namq; est munditia, in qua homines studēt. Prima est munditia corporalis, secunda est munditia hypocritalis, tertia est munditia virtualis vel cordialis.

De munditia corporali, atque de eius vitioso ornatu. Cap. 1.

D **R**imo est munditia corporalis, & hæc est diuitum mundanorum, atq; vanorum, qui tantum attēdunt ad munditiam corporalē. Sed non ait Dñs, Beati mundo corpore, sed Beati mundo corde. De hac munditia corporis, Matth. 12. c. Dñs ait, q; diabolus inuenit domum conscientie vacantem. s. ab operibus virtutum per mentis incuriam, scopis mundatā. s. a corporalibus immunditijs per sollicitam diligentiam: & ornatam. s. quadā grauitate morum tantummodo in extrinsecis, maximè per ornatum & apparatus vestimentorum & formositatis apparentiam. Contra vero munditiam talis corporalis ornatu, Bernar. in sua apologia inquit: Vanū cor, vanitatis notam corpori libenter ingerit, & exterior superfluitas, interioris vani-

tatis indicium est. Mollia indumenta, animi molliem indicant. Non tantum curantur corporis cultus, nisi prius neglecta fuisset mens inculta virtutibus.

Quæ sit munditia superstitiosa, atque hypocritalis. Cap. 2.

Secunda est munditia hypocritalis, quæ superstitiosè exteriori puritati inuigilat, interiori neglecta: imò turpiter deprauata. De qua Dñs, Matth. 23. ait: Vē vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ, qui mundatis quod de foris est calicis & parapsidis. Calix, est vas continens potum. Parapsis, est vas continens cibum, & est vas quadrangulum & quadrilaterum, quasi paribus affidis. i. lateribus. Vel dicitur parapsis, parapsidis, discus quadrus, a par, & absidia, quod est latus. vnde Iuena.

Qui multa magnaq; parapside coenat.
Tali autem quadrato disco solent manducare magnates, sicut faciebat Imperator cū Baronibus suis, quando in Italiam venit. Chryso. enim prædictum verbum exponēs ait, Hoc Dominus dicit, quia Iudæi quoties ingressuri erant templum aut sacrificia oblaturi, aut propter dies festos, seipsos & vestimenta sua & utensilia sua lauabāt: & a peccatis nemo seipsum purgabat, cum Deus neque corporis munditiam laudet, neque sordes condemnet. Pone tamen, q; Deus odiat sordes corporum, vestimentorum atque vasorum, quæ necesse est vt ipso sordidentur vsu: quanto magis sordes conscientie horret, quam si volumus, mundam semper seruamus. Subditq; Dominus, Intus autem, id est in corde & occultè, pleni estis rapina, id est affectu rerum alienarum. Isa. 3. Rapina pauperis in domo vestra, id est in conscientia vestra. & immunditia. s. quo ad se p immunditiam diuersorum peccatorū, iuxta illud, quod Prouer. 30. scriptum est: Generatio, quæ sibi munda videtur: & tamen nō est lota a sordibus suis. atq; exaggerans ex hoc conscientia Phariseorum subdit, Pharisee cæce, munda prius quod intus est calicis & parapsidis, id est interiora cordis, vt fiat id, quod de foris est mundum. q. d. Virtualis munditia exteriorum, depēdet a virtuali munditia interiorum, scilicet tāquam a causa sua formali. Loquitur enim ad similitudinem quorundam, qui exteriorem vasorum superficiem mundant, interiora vero sordescere non aduertunt, aut minime curant.

Qua-

A Quantum placeat Deo vera munditia cordis. Cap. 3.

Tertia est munditia virtualis, seu cordialis. Ad hanc munditiam hortatur Dominus Hierem. 4. c. dicens: Laua a malitia cor tuum Hierusalē, vt salua fias: Vsq; quequō morabūtur in te cogitationes noxiæ. Malitia quippe a moliendo malum nomen accepit, vt sape amplior sit in homine malitia, quam facultas. Ad amouēdā quoq; hanc malitiam ab humano corde hortatur Iac. 1. c. dicens: Abijcientes omnē immunditiam, & abundantia malitiæ, in māuetudine suscipite infitum verbum, quod potest saluare animas vestras. Quia verbum Dei, quasi speculum maculas cordis mōstrat, vt abstergantur. Per immunditiam quippe peccata carnalia principaliter denotantur: Per malitiā vero peccata spiritualia indicantur, & præcipue illa, quæ ex certa malitia, atq; ex malignitate fellea oriūtur. Et iterum 1. Pet. 2. c. admonet Apostolus Petrus dicens: Depōnētēs, s. quasi graue onus, omnem malitiam, & omne dolū, & simulationes, & inuidias, & omnes detractiones, sicut modo geniti infantes, rationabiles, sine dolo lac cōcupiscite, s. diuinæ gratiæ, & doctrinæ. **C** Quod utiq; facietis, si tamen gustatis, quoniam dulcis est Dominus. Et iterum Iob 8. scriptum est, Si mūdus, & rectus inueneris, statim s. Dominus euigilabit ad te. Deus enim videtur dormire in mundis cordibus, de eorum vexationibus quasi non curans: animabus vero mundis, & rectis euigilare dicitur ad tutelam, & ad amicitiam, nec non ad sui cognitionem, & visionem. proinde Prouerb. 22. c. scriptum est, Qui diligit cordis munditiam propter gratiam laborū suorum, habebit amicum regem, s. Deum. Profecto nemini suis ipsius tam libens, & libera ostēsiō fit, quam ei qui sibi vera amicitia copulatur. s. in Bern. super Cantica, Puritas hæc cordis in duobus cōsistit, s. in inquirendo gloriam Dei, & in vtilitate proximi. In his igitur duobus studere debet, qui cor mundum habere desiderat apud Deum.

ARTICVLVS SECVNDVS

Quod munde tres vires animæ debent esse, & a quibus mundanda sunt.

Secundo consideremus munditiæ meritum. vt enim munditia cordis vere meritoria sit, debet esse munda, ratio-

nalis, concupiscibilis, atque irascibilis. Debet enim esse munda primo vis rationalis ab errore male instruente, secundo vis concupiscibilis ab errore male inflammante, tertio vis irascibilis a timore male humiliante.

Quod vis nostra rationalis a tribus mundanda est. Cap. 1.

Rimo quippe debet esse munda vis rationalis ab errore male instruente. Quod quidem vt fiat, debet homo abstinere a tribus. Primo a duplicitate intentionis, secundo a falsitate opinionis, tertio a prauitate cogitationis. Primo quidem debet homo abstinere a duplicitate intentionis. Proinde Ecclesiast. 1. c. admonet dicens: Non sis contumax, & incredibilis timori Dei, & ne accesseris ad illum, i. ad opera eius, duplici corde. Et iterum 3. cap. ait: Cor ingrediens duas vias, non habebit successus, id est non prosperabitur in via sua. Vnde magnum signum duplicitatis, est inconstantia, atque instabilitas mentis & vitæ. Hinc Iac. 1. cap. ait: Vir duplex animo inconstans est in omnibus vijs suis. Tales profecto sunt, sicut qui vult tenere simul duas contrarias vias, aut qui simul vno oculo vult respicere coelum & altero terram, seu qui duorum dominorum contrariorum fingit se esse amicum, quasi quærens gratiam vtriusq;, in quo quodāmodo vtriq; contrariatur, & quasi contra vtrunq; proditor est, atq; cum nullo stabiliter manet, sed instar fluctuum maris nunc hac, nunc illac instabiliter circumfertur. Secundo abstinere debet a falsitate opinionis, profecto immunditia cogitationis, & cordis merito dici potest, cum inutilia cogitatur, cōtra quod Esa. 59. c. ait: Cogitationes eorū, cogitationes inutiles. Et iterum Micheas 2. c. inquit: Væ qui cogitatis inutile. Inutilis quippe cogitatio est in ijs, quæ ad rem non pertinent, vel cogitantis superant facultatem, vt quod corde concipitur, nequit effectui mancipari. Sicut Genes. 9. cap. qui perturrim vsque ad astra coeli conscendere putauerunt. Et iterum Ecclesiast. 6. cap. ait: Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus, ne forte elidatur virtus tua per stultitiam, & folia tuæ comedat, scilicet stultitia, & fructus tuos perdat, & relinquare velut lignū aridū in eremo. Tertio abstinere dēt a prauitate cogitationis. Nam, vt scribit Iob 5. c.

Qui

A Qui dissipat cogitationes malignorum, ne possit implere manus eorum, quod ceperant. Pravae quippe cogitationes sunt, cum de Dei misericordia, siue iustitia, siue bonitate aliquid cogitatur indignum, aut quae non sit aequa, & semper manus eius potenter extenta, quia de talibus Propheta inquit, Psal. 72. Cogitauerunt, & locuti sunt nequitiam, iniquitatem in excelso locuti sunt. Et cum aduersus proximum cogitatio mala defauit. Vnde Proverb. 17. scriptum est: Cor iniqui exquirat mala, scilicet ad infamandum, seu nocendum illi, quem odit, quemadmodum fecerunt impij viri contra Hieremiam Prophetam dicentes, Hiere. 18. Venite & cogitemus contra Hieremiam cogitationes. Et ut scribitur Io. 12. Cogitauerunt Principes sacerdotum, ut Lazarum interficerent. Insuper sedule cogitabant, ut morti traderent Christum. Merito ergo scribitur, Proverb. 6. cap. Cor machinans cogitationes pessimas, odit Deum. Et Sapientiae 1. cap. ratio ponitur, cum dicitur: Peruersae cogitationes separant a Deo, cor. f. De his tribus, quae in praesenti cap. dicta sunt, Esa. 1. ait: Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis. Ait enim, lauamini, scilicet a duplicitate intentionis. mundi estote, scilicet a falsitate opinionis. auferte malum cogitationum vestrarum, scilicet a prauitate cogitationis.

Quod vis concupiscibilis a tribus mundari debet. Cap. 2.

Secundo vero debet esse munda vis concupiscibilis ab amore male inflammante. quod quidem, ut plene perficiatur, homo a tribus abstinere debet. Primo a terrena affectione, secundo ab obscena delectatione, tertio a nociua operatione. Primo a terrena affectione. Magnae protinus immunditiae sunt quaeque terrena cordibus hominum, si transeunt in affectum, cum ex toto corde sit datum solum de Deo diligendo praecipuum. Proinde in affectu cordis hanc munditiam, & ablutioe teneri oportet, ut sit mundus, atque depuratus ab omni malo ipse affectus, & a sordidus omnium terrenorum, quae profecto sordes sunt non ex natura rerum, sed cum in affectum transeunt inuisibilium animorum: Hinc 1. Ioan. 2. prohibet Apostolus quaelibet terrena diligi, cum ait: Nolite diligere mundum, neque ea quae in mundo sunt. Non velut res

natura malas, sed velut animae sordes, cui cuncta visibilia, & corruptibilia comparata sordescunt. Merito ergo Matth. 6. c. Dominus ait: Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Vbi Chrysost. ait: Et si nihil tibi alterius mali eueniat, non paruam sustinebis iacturam inferioribus affixus, & eorum feruus effectus, & a caelestibus cadens, & nihil excelsum cogitare potens. Secundo vero debet homo abstinere ab obscena delectatione, id est ab ijs, quae nisi turpiter amari non possunt, neque cogitari, sedule sine pudore, neque in eis delectari sine rubore, aut de ipsi loqui sine obscenitate, ut merito dicere possit illud Thob. 3. c. Mundam seruauit animam meam ab omni concupiscentia, scilicet mentis & carnis. Hoc profecto merito fieri debet, quia, sicut Hieronymus ait: Mundus Deus mundo corde conspicitur. Templum enim Dei non debet, alias potest, esse pollutum. Tertio autem abstinere debet a nociua operatione, vnde Propheta quaerit, Psal. 23. Quis ascendit in montem? &c. atque respondens subdit, Innocens manibus, &c. Ait enim: Quis ascendit in montem Domini? Per montem enim mentis puritas, & contemplatio caelestium denotatur, & merito quaerit: Quis ascendit in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius? quia pauci ad hunc montem ascendunt, & pauciores in eo stant: quia ut in Psal. 16. de mundanis dicitur, Oculos, scilicet statuerunt declinare in terram. Insuper ait, Quis ascendit? Ut mystice exprimat difficultas ascendendi, & paucitas ascendentium, & additur, Innocens manibus, id est qui opere non peccauit: vel si peccauit, per poenitentiam mundatus est: secundum enim August. Innocens est, qui nec miserum fecit, nec miserum dereliquit. Profecto ille innocens est, qui nec aliena rapit, nec sua indignis tribuit, nec in super retinet dignis. Vnde Ecclesiast. in fine. 4. c. ait: Non sit porrecta manus tua ad capiendum, & ad dandum collecta. Et subditur, Et mundo corde. Nam sicut Prover. 21. c. scriptum est: Qui aut mundus est, s. corde, rectum est opus eius.

Quod vis irascibilis munda esse debet a tribus. Cap. 3.

Tertio quoque debet esse munda vis irascibilis a timore male humiliante. Vis quippe irascibilis ex sui natura habet, ut statim illi se aperit diuinae, ac

Quo premio remuneratur munditia cordis.

A vera maiestatis imperiosa sublimitas, quod ei soli vltimae honorificentiae cultu seruiendum sit manifeste cognoscit. Nam innatum est nobis timore reuerentiae ad alta humiliari: ad supereminetissimam, ac diuinitissimam nobilitatis altitudinem non naturali corruptione, sed naturali bona institutione, quae in primis parentibus ante peccatum fuit, maxime nati sumus humiliari, & extrema seruitute subijci. Sed errantes in corruptione, in qua nati sumus, vestigia eius loco ipsius amplectimur, atque decepti loco ipsius honorificentiam, atque diuinum cultum impendimus demonijs, & non Deo, atque alijs, quod horrendum est creaturis. Proinde, ut vis ipsa irascibilis mundetur, & verè sit munda in nobis, omnem idolatriam, atque superstitionem, nec non & omnem erroneum, & vanum cultum detestari debemus, tanquam summam creatoris iniuriam, & contumeliam abhorrendam: quin immo ardenti zelo, atque feruore talia corde, ore, & opere persequi, & horrere. Huiusmodi sunt, quae falso traxerunt initium ab augurijs, a neomenijs, ab incantationibus, ab observatione dierum, a magicis artibus, a constellationibus, a propriis moribus hominum, a geomantia, ab hydromantia, ab arromantia, a pyromantia, a nigromantia, a membrorum motu, ab hora nascendi, a cultu luminum, & stellarum, a cultu elementorum, a cultu animalium, a cultu imaginum, a cultu characterum, & figurarum, a cultu daemonum, a cultu temporum, a cultu nominum, & verborum, a cultu initiorum, & initialium rerum, a cultu inuentarum rerum, & inuentionum, a cultu somniorum, a cultu sortium. In haec omnia, & similia insanissimi perditissimi que homines Dei virtutem & gloriam impijissime trastulerunt. Contra quos Apostolus ad Roma. 1. c. ait: Hi commutauerunt veritatem Dei in mendacium, & coluerunt & seruiuerunt creaturae, potius quam creatori, qui est benedictus in secula. Haec quidem hominum corda horribiliter maculant, si eis adhibetur fides: quibus ab animo propulsatis, fidei lumine ipsa corda purificantur, & videtur Deus a cordibus depuratis esse, quod est, & nos ipse fecisse quod summus.

Tertio consideremus munditiae praemium, quod siquidem maius est, quam praemium beatitudinum praecedentium, sicut illi qui in curia Regis non solum prandent, sed etiam faciem Regis vident. Magnum igitur in virtutibus est hominis interioris munditia, cui in praemium visio repromittitur ipsa diuina, cum dicitur: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Purgandi siquidem sunt corporei sensus ad susceptionem decentium obiectorum. Et quanto nobiliora sunt ex natura susceptiuus sensibus obiecta forinsecis, tanto mundari, atque propensiores expedit fieri ad ipsam susceptionem: & si hoc exigitur in corporeis, multo magis in ijs, quae sola mente percipiuntur. Insuper si ad ea intelligibilia, quae secundum naturam intellectus proportionabiliter fuit, oportunitas sic fieri persuadet: multo amplius ad ea capefenda, quae non secundum naturam sunt, sed supra naturam, & omnem intellectum naturalem supernaturaliter non sunt, sed existunt. Deus quippe vnus, immensus, eternus, immortalis, incorruptibilis, & incomprehensibilis est ipsa mente, ineffabilis verbo, incircumscribibilis loco, interminabilis tempore, vincens ac superexcedens omnem intelligentiam nostram, atque visionem spiritualem, & corporalem. Nam teste Apostolo 1. Timoth. 6. Lucem habitat inaccessibilem. Quid igitur est, quod ipse Saluator cordi mundo visionem huiusmodi repromittit? Est ne cor carneum, immo expressiori loquendi genere cor caro ad hanc visionem idoneum? Negauerim quidem, vbi cor hic diuino verbo expressum ipsam spiritualem substantiam animae intellexerim pro tempore ipsi corpori unitam in tempore separandam aeternae poenaltiter, vel feliciter remunerandam, cui ante visionem diuinam Saluator indicit munditiam hanc spiritualem. Tali siquidem mundo cordi triplex visio Dei communicatur. Prima harum est visio per naturam, secunda est visio per gratiam, tertia visio per gloriam.

Quod

A Quod Deus per naturalem rationem cognosci potest, sicut etiam naturalis Philosophi cognouerunt. Cap. 1.

Rimo enim tali mudo cordi communicatur visio, & cognitio Dei per naturam. secundum enim Boetium, Cognitio Dei omnibus naturaliter insita est. Vnde & hac Dei cognitionem Philosophi habuerunt: sed tamen sicut tenebantur, non eum glorificauerunt. proinde Apostolus ad Rom. c. 1. ait: Quod notum est Dei, manifestum est in illis: Deus enim illis manifestauit. Inuisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea, quae facta sunt, intellecta conspiciuntur. sempiterna quoque virtus eius, & diuinitas ita ut sint inexcusabiles: quia cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt. ait enim, Quod notum est Dei, id est quod ductu rationis cognoscibile est de Deo: ut videlicet quod est Deus, quod est vnus, atque quod omnium rerum principium sit. manifestum est illis; id est in se habent naturalem rationem, per quam hoc cognoscere possunt. Et verè manifestum est illis: Deus enim illis manifestauit, scilicet per opera sua: quia eis non tantum naturalem rationem, per quam cognoscere possent, tribuit, atque cognitionem sui naturaliter inferuit: verum etiam exterius per admiranda opera sua ad sui cognitionem adiuuit. propterea subdit: Inuisibilia enim ipsius, id est natura Dei inuisibilia, omnia creans, & ad esse producens intellecta, id est intellectu cognitione, non sensuali, vel imaginaria cognita. Deus enim intelligibile lumen est, quod solo capitur intellectu. Per ea, quae facta sunt, id est per creaturas a Deo factas, conspiciuntur a creatura mundi, id est ab ipsa mundi creatione: vel id est ab homine, qui anthonomastice creatura mundi denominatur, quia cum omni creatura participium habet. Nam, secundum Gregor. super illud Mar. ult. Praedicate Euangelium omni creature, homo participium habet, cum qualibet creatura. Participat enim esse cum lapidibus, viuere cum arboribus, sentire cum animalibus, intelligere cum Angelis. Habet enim homo naturalem rationem, per quam Deum cognoscere potest, sicut agnus per naturalem instinctum cognoscit matrem, Psal. 4. Signatum est super nos lumen, &c. Alio quoque modo intelligi potest de sanctissimae Trini-

D

tatis distinctione, ut dicat: Inuisibilia enim Dei, id est Deus pater inuisibilis. Profecto Deus pater inuisibilis dictus est: vnde Collossen. 1. cap. Apostolus ait de ipso Domino Iesu Christo, quod est imago Dei inuisibilis: quia pater nunquam apparuit in specie visibili, sicut aliae personae: ac quodammodo magis distat a nobis, quam aliae personae, quia ipse a nullo est, aliae vero ab ipso. Sempiterna quoque virtus eius, id est filius, qui virtus est Dei, & Dei sapientia: 1. Corint. 1. & diuinitas, id est Spiritus sanctus. Ista inquam intellecta conspiciuntur ab homine per ea, quae facta sunt, a magnitudine enim creaturarum cognoscitur potentia, quae appropriatur patri: Ex speciositate & pulchritudine sapientiae, quae appropriatur filio: Ex earum vltu, atque utilitate bonitatis, quae appropriatur Spiritui sancto. Et sic per creaturas aliquo modo habetur cognitio sanctissimae Trinitatis, & hoc quantum ad appropriata, non tamen quantum ad propria. Talem inquam notitiam de Deo habuerunt ita ut sint inexcusabiles, cum scilicet non possint se per ignorantiam excusare. vnde & August. in glo. ait: Eos scriptura inexcusabiles dicit, quibus nota est veritas, & perseverat iniquitas. Nam sicut idem de vera religione ait, habebant Philosophi scholas separatas a populo, in quibus docebant illos, quos colebant, non esse veros Deos; & templa communia cum populo, in quibus eis sicut dijs sacrificabant. Et hoc est, quod sequitur: Quia cum cognouissent Deum, scilicet per naturalem rationem, non sicut Deum, scilicet vniuersitatis creatorem glorificauerunt enim, scilicet colendo & honorem debitum exhibendo, aut gratias egerunt, s. de beneficijs eis collatis. Et maxime de scientia, quam sibi, non Deo attribuabant.

De decem gradibus fidei, per quos intellectus perducitur ad perfectum lumen altissime veritatis. Cap. 2.

Secundo mundo cordi communicatur visio, seu cognitio Dei per gratiam, quae fidei lumen est: de quo Apostolus ad Ephes. 2. c. ait: Gratia enim estis saluati per fidem, & hoc non ex vobis: Dei enim donum est, non ex operibus, ut ne quis gloriatur. Per decem siquidem gradus ascendit intellectus ad perfectum fidei lumen. Primus gradus est sapientiam fidei audire, iuxta illud Apostoli ad Rom. 10. Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi. Secundus gradus

A gradus est sedari mente a motibus passionum, quae scilicet sunt quatuor mundanae affectiones, videlicet spes & timor, gaudium & dolor. De quibus Daniel. 7. cap. Quatuor venti caeli pugnabant in mari magno, id est in mundana mente. Tertius mentem leuare a sensibilibus ad insensibilia exemplo Prophetae, qui de se ait, Psal. 18. Meditatio cordis mei in conspectu tuo semper. Quartus de insensibilibus, seu spiritualibus meditari, Prouerb. 15. Mens iusti meditabitur obedientiam. Quintus verum a falso in eis discernere. Hic est homo ille spiritualis, de quo 1. Corint. 2. Apostolus ait: Spiritualis omnia iudicat, scilicet iudicanda: id est intelligit, & discernit. Non tamen omnia, secundum Augustinum, quae continet diuina scientia, sed quae ad vitam & iustitiam sufficiunt. Praedicti quinque spectant ad scientiam fidei discretionem. Alij, scilicet qui sequuntur, spectant ad scientiam fidei adhaesionem. Primus est delectari in vero. Et ad hoc hortatur Dominus, Prouerb. 5. cap. dicens, In amore eius delectare. Secundus perfici mente per veritatem, quod praedicatoribus conuenire probatur, de quibus Propheta, Psal. 35. ait, Et veritas tua, o Deus, usque ad nubes, quia sicut pleni esse debent. Et tales imbrem doctrinae tunc effundere possunt, iuxta illud Eccles. 1. 1. Si replete fuerint nubes, imbrem super terram effundent. Tertius quiescere in coplacentia eius, iuxta illud Apostoli. 1. Corint. 13. Congaudet autem veritati. Quartus admirari eam, sicut mystice scriptum est. 2. Esdrae 4. de ijs qui dixerunt, Et veritas magna, & fortior praeter omnibus. Quintus gradus, est consummata fides. Et huic gradui datur per gratiam suam cognitio Dei, iuxta illud quod scriptum est 1. cap. Sapientiae. Apparet autem, scilicet Deus eis, qui fidem, scilicet praefatam habent in illum.

De premio quod datur in praesenti vita mundis corde, quod quidem est visio Dei. Cap. 3.

Tertio quoque mundo cordi communicatur cognitio Dei per gloriam, non tamen permanentem, sed transeuntem, secundum Bonauenturam in Illuminationibus suis: secundum quoque Alex. de Ales in 1. q. 2. A perfectis per perfectam contemplationem potest videri Deus, non tamen a Deo plene, sicut post hanc vitam. Et hoc est, quod Greg. exponens illud Iob 28. Sapietia abscondita est ab oculis omnium

viuentium, ait: Quia videri potest per quaedam circumscriptas imagines, & videri non potest per incircumscriptum lumen aeternitatis. A quibusdam videri non potest in hac mortali carne existentibus, tamen inextimabili virtute, crescentibus quodam contemplationis acumine aeterna Dei claritas videri potest. Porro hi sunt, de quibus in hac beatitudine Dominus ait: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. De hoc ad praesens duo exempla, videlicet de Iacob, atque de Apostolo Paulo subiungamus. Primo ponamus exemplum de Iacob, qui Genes. 32. ait: Vidi Dominum facie ad faciem, & salua facta est anima mea. secundum enim August. in lib. de Trinitate, facies Dei dicitur forma, in qua non rapinam arbitratus est Christus esse se aequali patri: quam nemo videre potest, & viuere. Siue quia post hanc vitam videbimus eum facie ad faciem, secundum Apostolum. 1. Corint. 13. c. Et secundum Ioh. 1. Io. 3. Nondum apparet quid erimus: scimus, quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est. Quod utique post hanc vitam intelligi voluit, cum mortis debitum soluerimus. Siue est nunc in quantum Dei sapientiam, per quam facta sunt omnia, spiritualiter intelligimus. In tantum quippe carnalibus affectibus morimur, ut mortuum hunc nobis mundum reputantes, nos quoque ipsi huic mundo moriamur & dicamus, quod ad Galat. vlti. Apostolus ait, Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Hac quidem morte mortuus est Iacob, quod mystice indicatur in eo, quod antequam videret faciem Dei emarcuit neruus femoris eius. Per quod mystice indicat, quod in eo processit extinctio omnis carnalis & mundani affectus. Secundo autem addamus exemplum de Apostolo Paulo, qui 2. Corinth. 12. de se ait. Scio hominem in Christo, siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit, raptum huiusmodi hominem, siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit, quoniam raptus est in paradysum, & audiuit arcana verba, quae non licet homini loqui. Circa autem hunc textum tria consideranda sunt. Primo consideremus ipsum raptum, secundo tertium caelum, tertio paradysum. Primo consideremus ipsum Pauli raptum, id est quid fuerit Pauli raptus. Circa quem aduertendum, quod triplex in anima potentia est, vegetatiua, sensitiua & intellectiua. Vegetatiua est, quae corpus viuificat: & haec in tali raptu corpus Pauli viuificat. Sensitiua est, quae mouet, atque sensificat corpus, & ab ijs anima Pauli abstracta erat: quia nec corpus sensum, nec membra

A membra habebant motum. Intellectiua autem, qua anima intelligit, atque considerat vsque ad vltimum possibilitatis suae eleuata erat, quia ad visionem diuinæ essentiae, & totius Trinitatis per raptum eleuata fuit, atque sicut beati in gloria ipsum contemplantur Deum. Et huiusmodi vltimus status est, ad quem tamen impossibile est pertingere in praesenti vita, nisi diuina virtute mirabiliter eleuante, & operante. Proinde glo. in 7. c. de diuinis nominibus, ait: Illi conditæ substantiæ naturaliter inest virtus, per quam possit & suæ naturæ terminos superare, atque ipsum Deum immediate per seipsum attingere. Hoc enim solius est misericordiae, solius gratiae, solius fidei, quæ mentes rectè credentium & piè, quantum datur intelligentium in veritate, quæ Christus est, collocat & in eis veritatem manifestat. Triplex visio, quasi triplex coelum. Secundo consideremus, quid sit tertium coelum. secundum enim August. triplex est coelum, secundum quod triplex visio distingui potest. Prima est visio corporalis, secunda imaginaria, tertia vero intellectualis. Prima inquam est visio corporalis, quæ contingit, quando corporaliter quaedam munera Dei cernuntur: quæ tamen alij praesentes videre non possunt. Et ex hoc talis visio dicitur coelum, quia in ea aliquid reuelatur, quod tamen aliquibus absconditum est, sicut Daniel. 5. Balthasar vidit manum scribentis contra candelabrum in superficie parietis aulae regiae. Et Genes. 18. apparuit Dominus Abraham in specie trium virorum in conualle Mambrae. Et Exo. 3. Moyses vidit Dominum in ardenti rubo. Et patres sepius susceperunt Angelos visibiliter apparentes. Ad hanc visionem experientia quorumlibet sensuum referri potest, vt auditus, gustus, odoratus, & tactus, cum visus pro quolibet sensu in scriptura soleat poni. Vnde Exo. 20. scriptum est, quod populus videbat voces, & lampades, & sonitum buccinae. Vocem quippe, & sonitum buccinae non visu, sed auditu percipere potuerunt. Secunda autem est visio imaginaria, & hæc est illa, qua homo videt in extasi, vel in somno, non corpora, sed imagines corporum ex reuelatione diuina, sicut Act. 10. Petrus vidit in extasi positus lintheum magnum submitti de caelo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, & serpentina terrea, &c. & Pharaon vidit in somnis septem vacas pingues, & septem fedas: vt scribitur Gen. 41. huiusmodi sunt visiones Ezech. & Dan. atque

aliorum Sanctorum noui, & veteris testamenti. Possunt huiusmodi visiones etiã homini sobrio apparere. Tales visiones nõ tantum bonis, sed et malis sepius reuelantur. Et licet sint veræ: tñ quandoq; quidã ad veritatẽ erudiunt, & quandoq; aliqui ab eis deceptorie deluduntur, sicut patet Ezech. 13. Vbi Dñs de talibus ait: Nũquid nõ visionẽ cassam vidistis, & diuinationẽ mēdacem locuti estis: & dixistis? Ait Dñs, cum ego non sim locutus. Hæ visiones licet etiã veræ sint, tamen nec sanctũ faciunt, nec sanctũ ostendunt: alioquin Balaam sanctus esset, atque asina eius, quæ Angelum vidit, nec nõ Pharaon fuisset sanctus, qui somnando vidit p̄sentia futurorum. Insuper si veræ sunt, tamen in se meritoria minime sunt. Vnde qui multa talia videt, non tamen melior est: nec qui eis caret, imperfectior dici potest, sicut etiã de alijs miraculis dicendum est. Quam pluribus etiam visiones huiusmodi nocuerunt eõ, q̄ in eis inaniter gloriati sunt. Plerique insuper arbitantes se visiones vidisse, cum tamen nihil viderint, se & alios seduxerunt. Insuper quidam ad quæstum auaritiæ, sicut ego expertus sum, astutissime retorserunt. Nonnulli quoq; mendosè sinxerunt se visiones vidisse, ne aut ceteris haberentur inferiores, siue vt honorarentur quasi præ ceteris sanctiores, quasi homines digni reuelationibus secretorum Dei. In quibusdam quoque huiusmodi visiones præludia insaniam esse solent eo, q̄ cerebro confuso, atq; fantasmatibus obnubilantibus illud, etiam oculorum visus confunditur, & alteratur, ita vt putent sibi aliquid veraciter apparere, quod tamen fantasticum est, & falsum. Proinde spiritus veritatis, Ecclesiast. 34. admonet dicēs: Sicut parturientis cor tuũ, fantasias patitur. Et sequitur, Ne dederis in illis cor tuum. Quomodo autem animabus virtuosus, & sanctus, absque deceptione appareant visiones, dictum est in tractatu de inspirationum discretionem, Sermonẽ 3. artic. 2. c. 2. 3. & 4. & de hac etiam materia in tractatu illo plura alia sunt dicta. Tertia vero est visio intellectualis. Talis quippe visio est, quando nec corpus, nec imagines corporum quoquomodo videntur, sed intuitus mentis in incorporeis substantijs mirae Dei potentia, & virtute figuratur. Et ad hanc visionem Beatus Paulus raptus est. vnde August. in q. pe. ad Orosium de raptu Pauli, ait: Ob id raptus fuerat Apostolus Paulus in tertium coelum, i. in intelligibilem visionem, vt Deũ non per corpus, nõ per similitu-

A militudinem corporis: sed sicut est ipsa veritas, cerneret. Ad hoc profecto peruenerat Paulus, vt Deum sic in ista vita videret, sicut Sancti post hanc vitam videbunt. Sed prius tanquam squamam ceciderunt ab oculis eius, vt dicitur Act. 9. Per quod mystice denotatur, q̄ ille qui Deum videre debet, si cuti est, debet habere intellectum ab omni fantasmate depuratũ, eo q̄ ratio naturalis est quædam intelligentia obumbrata. Vnde August. super Gen. ad literã ait: Nemo autẽ videns Deum viuunt vita ista, qua mortaliter viuunt in istis sensibus corporis, sed nisi in hac vita quisq; funditus sensibus moriatur, siue oĩno exiēs de corpore, siue ita alienatus a carnalibus sensibus, vt merito nesciat, sicut ait Apostolus, vtrũ in corpore, an extra corpus sit, nõ in illam sus tollitur visionẽ. Abbas quoq; Vercellen. super primũ capitulũ mystice Theologiæ ait, quod ẽ quoddam diuinorum velamen, s. qñ ab omnib. intelligibilibus aĩa absorta vnitur ipsi Deo, & eum videndo non videt, nihil inter se, & Deum habens, nisi quædam diuina ineffabilia velamina, quibus mediãtibus nihil aliud quam superplendens quædam caligo percipitur. Et hic modus nobilissimus est videndi Deũ, de quo semper diuinissimus Dionysius mentionem facit, & maxime in lib. de mystica Theologia. Tertio consideremus ipsum paradysum, s. in quẽ Paulus raptus est. Vbi, s̄m Nic. de Lyra, non narrat Apostolus aliam visionem ab ea, qua se dicit raptum in tertium coelũ, sed eandẽ prosequitur; & quod prius nominauit tertiu coelũ, hic subdendo nominat paradysum. Cœlũ enim empyreũ, quod est beatorũ locus, respectu crystallini atq; syderei tertiu coelũ denotatur. Diciturq; empyreũ a pyr, q̄ est ignis, propter similitudinẽ claritatis. Dicitur et paradysus a dulcedinis suauitate. Et vtrũq; Apostolus Paulus expertus est. Propterea primo noĩauit ipsum tertium coelũ, & postea paradysum. In quo audiuit arcana verba, i. percepit quasi p̄ verba arcana ipsius Dei, quia per essentia vidit Deum, s̄m August. ad Paulin. in lib. de videndo Deũ. Et ponitur auditus pro visu, & pro quolibet sensu, sicut de visu superius dictũ est. Beati igitur mundo corde, qui simplici cordis oculo intendendo in Deum, inter mundana mundi mundũ habentes aspectũ secreta coelestia ad Dei gloria contemplantur, hic per excellentissimam gratiam, & in futuro per consummatam gloriam, quam nobis misericorditer largiri dignetur ille, qui mun-

dator est cordium, & illustrator est mentium, Dominus Iesus Christus, qui cum Patre, & Spiritu sancto omnium Sanctorum est præmium consummatum, per infinita secula seculorum, Amen.

Septima Beatitudo est pax, vbi agitur de multiplici bono pacis, atque de diuerso genere eius, & quod tria efficiunt filium Dei.

Sermo VIII.

Eati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Iterum Matth. 5. cap. Non etiam sine mysterio, secundum glo. hæc septima Beatitudo in septimo loco ponitur, quia in sabbato veræ requiei dabitur vera pax, sex ætatibus iam transactis. Ambrosius etiam super Lucam rationem ponit, quare beatitudo pacis immediate sequitur beatitudinem sextam, scilicet munditiam cordis dicens, Cum interiora tua vacua feceris ab omni labe peccati, ne dissentiones ex affectu tuo procedant, a te pacem incipis, vt alijs pacem feras. Et hoc est, quod sequitur, Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Duplici tamen affectu, secundum Nic. de Lyra potest esse in animo pax. Primo affectu humano, secundo affectu diuino. Primo affectu humano, scilicet cum sit modo communi per naturalem amorem, quando videlicet homo diligit Deum, sicut principium suum efficiens, atque conseruatiuum, licet præter hæc multa alia diligat. Secundo vero affectu diuino, & hoc per beatitudinem, quæ est pax, excellentius fit. Contingit autem fieri hoc, quando homo totaliter per mentis affectum coniungitur Deo, sicut excellentissimæ bonitati, ita quod extra ipsum nihil aliud quaerit, sed in eo pacificatur & quietatur, dicens cum Simeone, Lucæ 2. Nunc dimittis seruum, &c. Circa igitur hanc pacem tria ad præsens consideremus.

Primo pacis donum, quia pacifici: secundo pacis statum, quia beati: tertio pacis fructum, quoniam filij Dei vocabuntur.

ARTICVLVS PRIMVS.

De triplici dono sanctissima pacis, scilicet securitatis, diuersitatis, & integritatis.

Primo inquam consideremus pacis donum, quia pacifici. De dono pacis August. de ciuitate Dei inquit: Tale donum est bonum pacis, vt in rebus creatis nihil gratiosius soleat audiri, nihil delectabilius concupisci, & nihil vtilius possideri. In ipso quippe vocabulo pacis, id est cum hoc nomen pax, ore pronunciat, copulantur labia, & os quasi quadam spiritali suauitate dulcescit. At econtra, cum dicitur guerra, os amarescit, & quodammodo laceratur, & laniatur. Hoc quoque donum pacis describens Cassiodorus super Psal. ait, Pax est concordantium in bono animorum ordinata tranquillitas. Seriosius tamen bona huius doni pacis consideremus. Tria sunt maximè bona pacis. Primum est bonum securitatis, secundum est bonum diuersitatis, tertium est bonum integritatis.

Quod in bono pacis secunda sunt tria, in quibus consistit tota moralis vita.

Cap. I.

Securitas primū donū pacis. Tria sunt bona ad secure possidendum. Primum est bonū honestū.

Primum bonum pacis, Securitas nominatur. Profecto nō est securitas, vbi non regnat pax, nec veram dicimus pacem securitate carentem. Tria sunt bona, in quibus consistit tota moralis vita, quæ secure possidentur in pace. Primum est bonum honestum, secundum est bonum vile, tertium est bonum delectabile, seu iucundum. Primum, quod secure possidetur in pace, est bonum honestum, & de hoc Ecclesiast. 25. c. ait: In tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo, & hominibus, Concordia fratrum, amor proximorum, & vir & mulier sibi bene consentientes. Quæ omnia reducunt animas ad bonum honestum per vinculum pacis. Quæ est ista pax, quæ continet in se bonum honestum, nisi concordia cum illis, cū quibus conuersari contingit, & ex quibus tibi posset prouenire discrimen? Quid est pax, nisi debitas, & inconturbatus ordo naturæ, & modus exactus & necessarius in moribus exquisitus? Quid est pax filios Dei cōstituens, nisi obseruata pactio promissorum, integra fidei

legis eius immaculatæ, ad seipsum, ad bonum honestum, ad iustificationes, ad virtutes inuisibiles animas conuertentes? Secundum autē est bonum vile. vnde August. in lib. de verbis Dñi ait: Pax est securitas mentis, tranquillitas animi, vinculum amoris, cōfortium charitatis. Hæc est, quæ simultates tollit, iras cōpescit, iras comprimit, superbos calcat, humiles amat, discordes sedat, inimicos cōcordat, cūctis est placida, nescit extolli. Hæc qui accepit, teneat: qui perdidit, repetat: qui amisit, exquirat: quoniam qui in eadem non fuerit inuentus a patre abdicabitur, a filio exheredabitur, nihilominus a Spiritu sancto alienus efficietur, nec ad hæreditatem Domini poterit peruenire, qui testamentum pacis noluerit obseruare. Hæc August. Nec tantum vtilitas spiritalis, sed etiā temporalis secure possidetur ex pace. Nam pax hæc, quæ constituit filiationem diuinam, a pacto seruando denominatur. Fiunt namque inter homines sæpe socialia pacta, sunt & coniugalia, sunt & commerciosa, sunt & mercennaria, sunt quoque seruitutis, & consilia multa, quibus seruatis manet animorum in amore sinceritas, manet & conuersatio grata, seruit obsequiosa conditio, subiacet sine cōtradictione subiectus, imperat potior, in amore perdurat societas, sodalitas stabilitur, caret querela coniugium, commercia depurantur a fraude, merces redditur dignis, seruitas in oportunis se ingerit, & nulla personat querela deformis, immo videntur omnia summa ordinatione pacata. Tertium est bonum delectabile, seu iucundum. Nam pacis tempore omnia lætitia acclamare videntur. Pace quippe commendantur semina terris, & ad segetem maturam deueniunt, & messem: florescunt vineæ, arbores fructus educunt, dū bellicus furor non impedit naturæ processum. Pace natura prodit, & suis splendescit ipsa processibus: tute dormitur in ædibus, & in aruis; secure itineratur in via, latro non timetur insiliens: floret olens virginitas, gaudet castitas pudorosa, lætatur pudicitia coniugalis, cum violentia impudicorum merito pacis arcetur: decorantur artibus ciuitates, armenta pecorum, atque boum modulantibus fistulis liberè ad pasna deducuntur. Pace domesticantur siluæ, plantantur vineæ, ædificantur atque refarciuntur domus, multiplicantur familie. Vadunt & redeunt mercatores & mercantia. seruatur religiosorum quies, ecclesiæ & eccle-

Secundum est bonū vile.

F

G

Tertium est bonū delectabile.

H

A ecclesiastica officia florent: vigent studia literarum, frequentantur opera pietatis: honoratur atque fructificat verbum Dei in frequentia populorum, omnibus sua iura redduntur, nemo de iniustitia causatur, & tempus omnibus aptū pax optata commēdat, atque omnia ex pace exultare videntur. Proinde exultans propheta ait, psal. 132. Ecce quam bonum, & c. scilicet bonum, quod est pax & tranquillitas populorum.

De triplici diuerso genere pacis, scilicet temporis, pectoris & æternitatis. Cap. 2.

B

Secundum pacis bonum.

Prima est in tēpore.

C

D

Viro bono quatuor necessaria sunt.

est, cum oibus hominibus pacem habentes. Si hoc non potest fieri, nō discordias faciatis. Ideoque addit, Non vosmetipsos charissimi defendentes. Tertium vero, vt discedamus, tangit, cum subdit, sed date locū iræ. Quartum, vt vindictam Deo cōmittamus, tangit, vbi ait, mihi vindictā & ego retribuā. i. indulgentiam. Porro hanc pacē tēporis, quæ est ad mundum frequenter relinquit Deus a malis hoibus perturbandā, nō in dispēdiū, sed in cōpendiū salutis fidelium atarū: vt quō mūdus asperior inhorruerit eis, tāto Deus ab eis possit placabilior inueniri, sicut & Chrs, Io. 16. c. Apost. p̄dixit dic. In mundo p̄flurā habebitis, in me autē pacē. Secūda est pax pectoris. Et de hac Io. 14. cum dixisset Dñs discipulis suis, Pacem relinquo vobis, vt dictum est, subiunxit dicens, Pacē meam do vobis. Hæc est pax mentis, quam Chrs dat fidelibus, vt pacificati sint in conscientia coram Deo. Et de hac Bern. Serm. 13. super cantica, exponens illud Esa. 42. Gloria meam alteri non dabo, inquit: Quid dabis nobis? Pacem inquit, relinquo vobis, pacē do vobis. Sufficit mihi, grāter suscipio quod relinquis, & relinquo quod retines. Pacem volo, pacem desidero, & nihil amplius. Cui non sufficit pax, non sufficit tu. Tu enim es pax nostra, hoc mihi necessarium, hoc satis est, reconciliari tibi, reconciliari mihi. Adiuro gloriam profus, nec sacilegus inuasor sum gloriæ. Tibi Domine, tibi gloria tua maneat illibata, mecum bene agitur, si habuero pacem. De hac pace pectoris. Cassiodorus super psal. ait. Pax vera est, concordiam habere cū moribus probis, & litigare cū vitijs. Tertio est pax æternitatis, & de hac Esa. 32. c. in fine ait: Sedebat populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ & in requie opulenta. Hęc tria competunt in p̄senti vita, fidei, spei & charitati. Sed in p̄senti gloria erit pulchritudo pacis, quantum ad dotes corporis: tabernacula fiduciæ quantum ad dotes animæ: & requies opulenta quantum ad vtrunque simul. De hac triplici pace propheta ait, psalmo 4. in persona iusti, In pace in idipsum dormiam & requiescam in pace, scilicet pectoris, dormiam in p̄senti, & in futuro requiescam, id est perfectè quiescam in pace æternitatis, quæ est pax in idipsum, id est immutabilis & inuariabilis. Pax vero huius temporis non est in idipsum, quia sæpe mutatur & variatur.

F

Secūda est pax pectoris.

G

Tertia est pax æternitatis.

H

A Quod ex pace cum Deo, cum seipso & cum proximo omnis pax debita integritur. Cap. 3.

Tertium pacis integritas boni. Tunc est pax integra qui homo cum tribus pacificis & Primo cum Deo.

Tertium bonum pacis integritas dici potest. tunc quippe pax integra est, quando homo cum tribus pacificus est. Primo cum Deo, secundo cum seipso, tertio cum proximo. Primo cum Deo. Et de hac ad Phil. 4. c. ait Apostolus. Et pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra & intelligentias vestras in Christo Iesu Domino nostro. Ait enim, Et pax Dei, interlinearis. i. pax, quæ est Deus. Ad Ephe. 2. Ipse est pax nostra, quæ exuperat omnem sensum. i. omnem intellectum creatum, angelicum scilicet & humanum, custodiat corda vestra. i. voluntates vestras in charitate. s. a mala affectione. Proverb. 4. c. Omni custodia serua cor tuum & intelligentias vestras in fide ab omni errore, & hoc in Christo Iesu, idest vt nihil extra ipsum appetatis, seu intelligatis. De tali pacifico August. de sermone Domini in monte ait. Sicut enim, quod est in nobis superius, scilicet mens vel ratio, debet cæteris inferioribus imperare, ita quod est in nobis superioribus, scilicet mens vel ratio subijci debet potiori se, scilicet Deo. Et subdit causam dicens: Neque enim imperare inferioribus potest, nisi superioribus subijciatur. Et hæc est pax, quæ datur in terra hominibus bonæ voluntatis. Secundo vero est pax integra, si homo est pacificus cum seipso. Et de talibus August. de sermone Domini in monte ait: Pacifici in semetipsis sunt, qui omnes animi sui motus comprimunt & rationi subijcunt, carnalesque concupiscentias habentes edomitas, fiunt regnum Dei, in quo ita ordinata sunt omnia, vt quod est in homine præcipuum & excelens, imperet cæteris reluctans, quæ sunt nobis bestijque communia. Et in libro retractationum addit: Non tamen cuique prouenire potest, vt lex repugnans legi mentis omnino non sit in membris: sed hoc nunc pacifici agunt domantes concupiscentias carnis, vt quandoque ad pacem plenissimè veniant. Hæc ille. Hoc siquidè sit, cum deuictis tentationibus, homo pacificè de seipso triumphat. Et de hoc Apostolus. 3. c. in septima ecclesia Dominus ait: Qui vincit, dabo ei sedere in throno meo mecum, sicut & ego vici & sedi cum patre meo in throno eius. Thronus siquidem est summa pax metis, quam Chrs deuictis om-

C Secundum cum seipso.

D

nibus tentationibus adiit. Vnde Propheta ait, Thronus tuus Deus in sæculum sæculi. In hoc throno cum Christo sedet, qui deuictis tentationibus, quæ in actiua vita laboranti occurrunt, spe certa per amorosam cõtentionem in Christo quiescit. Proinde ad Ephe. 2. c. Apostolus ait, Confedere nos fecit in cœlestibus in Christo. Hanc quippe quietem & pacem propter victoriam passionum & tentionum meremur. Nemo quippe ad cõtentionem sacramentorum Christi idoneus esse potest, nisi tentationibus exercitatus & humiliatus fuerit. Cum enim Christus sine tentationibus victor esse noluerit, quis sine tentionibus tantæ pacis merito compos erit? Vnde & Luc. vlt. Dominus ait, Oportuit Christum pati & ita intrare in gloriam suam. Et hoc idem est, quod subditur a Ioanne, Sicut & ego vici & sedi cum patre meo in throno eius. Profecto in throno patris Christus sedet, qui carnis & spiritus pace obtenta in clara diuinitatis eius cõtentione lætatur. Vnde ascendit in iubilatione, sicut Propheta ait, Christus in Deo in illa vita, nos in Christo in hac vita quieti sumus. Tertio insuper pax integra est, si homo est pacificus cum proximo. De hac pace Bernardus super cantica ait: Est homo pacatus, qui bona pro bonis reddens, quod in se est nemini vult nocere. Est alius patiens, qui non reddens mala pro malis etiam potens est sustinere nocentem. Est etiam pacificus, qui bona pro malis reddens in promptu habet etiam prodesse nocenti. Primus quantum in ipso est pacem habet, secundus pacem tenet, tertius pacem facit. Primus paruulus est, & facile scandalizatur, secundus in patientia sua possidet animam suam, tertius multorum animas lucrificat. Et de tali pacifico August. contra epistolam Permeniani ait: Quisquis vel quod potest arguendo corrigit: vel quod non potest corrigere saluo pacis vinculo excludit: vel quod saluo pacis vinculo excludere non potest, equitate improbat, firmitate supportat, hic est pacificus. Ex hoc patet quod pacificus est, qui cum pacem odientibus habet pacem, sicut de se atque de Christo, Propheta ait, psal. 119. Cũ his, qui oderunt pacem, eram pacificus, &c. Nō est enim omnino de pace signum, aut virtus cum pacificis: sed cum inimicis pacis esse pacificum, virtuosum atque laudabile est. Nec pax multorum p vnus discordia diuittenda est. Proinde Ber. in quadam epistola inquit: Ne timeas contra charitatē esse, si vn-

G Tertio cum proximo.

H

Qui sunt pacifici.

A scandalum multorum compensaueris: pace melius est enim vt pereat vnus quam vnitas. Nam, vt testatur Cassiodorus sup Psal. Nec inueniri potest forma expressior conuersationis angelicæ quam vnitas socialis. Ex his, quæ in hoc cap. dicta sunt patet, quod pacifici sunt qui inuigilant paci faciendæ inter se & Deum: Et qui inuigilant paci reformandæ inter carnem & spiritum: Et qui inuigilant paci conseruandæ proximi ad proximum, proximi ad Deum, & proximi ad se ipsum. Iterum pacifici sunt, qui habent pacem cum Deo et in omnibus obtemperando. Ad Rom. 5. Iustificati ergo ex fide pacem habemus ad Deum. Pacifici sunt, qui habent pacem secum motus illicitos refrenando, Iob. 5. Scies quod pacem habeat tabernaculum tuum. Pacifici sunt, qui habent pacem cum proximo, concordiam nutriendo. Rom. 12. c. Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes, sicut superius dictum est.

B

ARTICVLVS SECVNDVS

C De triplici pace, quam debet acquirere homo, vt sit in pacifico statu mentis quasi beatus.

Satus pacis.

Secundo cōsideremus pacis statum, quæ Dominus ait, Beati pacifici. s. sunt. In tribus profecto consistit animæ pacificus status, quasi quædam beatitudo in præfenti vita. Primo si habet pacem cum carne, secundo si habet pacem cum mundo, tertio si habet pacem cum diabolo. Prima siquidem est a carne exigenda, secunda est mundo reijcienda, tertia est a Domino impetranda. Et sic hæc triplex pax animæ est necessaria, vt ascendat ad pacificum statum mentis.

D Qualiter potest anima consequi veram pacem cum carne sua. Cap. 1.

Pax anima cum ipsa carne.

Prima pax est animæ cum ipsa carne. Et hanc debet homo a carne vltimo lenter exigere, non autem ipse carni suæ modo aliquo exhibere, vt fiat a sola carne pax ista, cum de sui natura semper dum in corpore peregrinamur, ad vitia naturaliter prona sit. Proinde nunquam debet se spiritus subdere contumelijs suis, nunquam eius voluptati parere, nunquam de illius quiete confidere: quin immo semper iugi labore fatiganda, continua abstinentia edomanda, assidua vigilan-

tia obseruanda: donec supplex pacem posscat, pacem promittat, pacem custodiat, desinat rebellare, nesciat concupiscere, sequatur spiritum & omnino recognoscat Dominum esse suum atque experientia & effectu ad spiritum dicat propheticum illud Psal. 72. Vt iumentum factus sum apud te & ego semper tecum. Tamen sicut in quodam sermone Cæsarius ait: Si pacifica est Deo anima nostra, tunc animæ nostræ subdita erit caro nostra.

De vero modo acquirendi pacem cum mundo. Cap. 2.

Secunda pax est, quam debemus habere cum mundo. Et hanc debet iustus a mundo oblatam reijcere. Hæc autem pax a spiritu quidem solo fieri debet non obtineri a mundo, immo etiam a mundo oblatam despiciere necesse est. Nunquam enim verus iustus querere debet aut velle, quod mundus ei suis oblectamentis deseruiat, quod obsequio suo demulceat, vel suis fauoribus blandiatur: sed debet magnanimus spiritus eius omnia, quæ mundi sunt, illi in faciem projicere, ipsum despiciere, facto contemere, sequi mundo ad omnem iniuriam gratanter exponere, & in mundi opprobrijs, iniurijs & contumelijs gloriari, atque cum Apostolo ad Galat. vlt. decantare: Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Et in hoc profecto acquiritur pax a iusto cum ipso mundo. Videlicet cum nulla eius prospera concupiscit, nulla eius aduersa pertimescit, cuncta transitoria contemnit & spernit, sicque Dominus mundi pacificè factus est, dicente Domino catui iustorum illud Deuterono. 17. Omnis locus, quem calcauerit pes vester, vester erit. Pede calcare, mundum contemere est, per cuius contemptum dominatio acquiritur mundi. Igitur hi pacifici sunt, qui in seipsis paci huiusmodi faciendæ, reformandæ & conseruandæ insunt. Paci quippe aliorum quinque contrariantur, videlicet bella, lites, tumultus inquietudines atque molestiæ quæque: hi vero qui pacifici sunt, salua pace & quiete sua bellis sopiendis, litibus dirimendis, tumultibus sedandis, inquietudinibus quietandis, molestijs mitigandis vacant. Hæc enim sunt officia filij Dei, iuxta propheticum illud, psal. 75. Ibi confregit potentias, arcum, scutum, gladium & bellum.

Pax cum mundo.

G

H

Paci quinque contrariatur.

A De modo, quo vere cum diabolo pacem possumus obtinere. Cap. 3.

Pax a diabolo ac reda e.

Tertia pax a diabolo acquirenda est. Hanc profecto debet iustus apud Deum precibus obtinere. Hæc siquidem pax, nec a spiritu, nec a diabolo fieri potest. Nam qualem per spm̄ diabolus fieri veller, nunquam debet sp̄s consentire: & qualem iusti spiritum probare decet, diabolus in æternum tali non consentiret. Et quidem post geminam pacem, quæ non potest corrumpi a carne, nec valet perturbari a mundo: diabolus, quia spiritui inferre molestiam Dominus non permittit: ideo ad callida argumenta & occultas insidias se conuertit & dolis atque decipulis eum circumuenire contendit. Sed debet iusti spiritus contra hunc aduersarium nostrum & per prudentem discretionem semper inuigilare & per feruentem orationem contra ipsum pugnare atque per gratiæ adeptionem de ipso triumphare in nomine Iesu Christi. His igitur victorijs acquisitis datur humanæ menti ascendere ad illam pacem, quæ secundum Apostolum ad Philip. 4. c. exuperat omnem sensum. Et quam Apostolus vocat pacem, a Ioanne Apoca. 8. c. silentium nominatur dicente. Factum est silentium iu cœlo, quasi media hora. propheta quoque nominat eam somnum, dicens Psal. 4. In pace in idipsum dormiam & requiescam.

B Et quidem post geminam pacem, quæ non potest corrumpi a carne, nec valet perturbari a mundo: diabolus, quia spiritui inferre molestiam Dominus non permittit: ideo ad callida argumenta & occultas insidias se conuertit & dolis atque decipulis eum circumuenire contendit. Sed debet iusti spiritus contra hunc aduersarium nostrum & per prudentem discretionem semper inuigilare & per feruentem orationem contra ipsum pugnare atque per gratiæ adeptionem de ipso triumphare in nomine Iesu Christi. His igitur victorijs acquisitis datur humanæ menti ascendere ad illam pacem, quæ secundum Apostolum ad Philip. 4. c. exuperat omnem sensum. Et quam Apostolus vocat pacem, a Ioanne Apoca. 8. c. silentium nominatur dicente. Factum est silentium iu cœlo, quasi media hora. propheta quoque nominat eam somnum, dicens Psal. 4. In pace in idipsum dormiam & requiescam.

C Et quidem post geminam pacem, quæ non potest corrumpi a carne, nec valet perturbari a mundo: diabolus, quia spiritui inferre molestiam Dominus non permittit: ideo ad callida argumenta & occultas insidias se conuertit & dolis atque decipulis eum circumuenire contendit. Sed debet iusti spiritus contra hunc aduersarium nostrum & per prudentem discretionem semper inuigilare & per feruentem orationem contra ipsum pugnare atque per gratiæ adeptionem de ipso triumphare in nomine Iesu Christi. His igitur victorijs acquisitis datur humanæ menti ascendere ad illam pacem, quæ secundum Apostolum ad Philip. 4. c. exuperat omnem sensum. Et quam Apostolus vocat pacem, a Ioanne Apoca. 8. c. silentium nominatur dicente. Factum est silentium iu cœlo, quasi media hora. propheta quoque nominat eam somnum, dicens Psal. 4. In pace in idipsum dormiam & requiescam.

ARTICVLVS TERTIVS.

De fructu pacis, & quod tria efficiunt hominem filium Dei.

Fructus pacis.

Tertio consideremus pacis fructum, qui a Domino subinfertur cum dicitur, Quoniam filij Dei vocabuntur. Tria profecto efficiunt hominem filium Dei. Primum fides formata, secundum charitas, tertium pacis concordia.

Quod formata fides hominem, Dei filium facit. Cap. 1.

Primum est fides.

Primum, quod efficit hominem, filium Dei, est fides formata & viua. Est profecto fides viua, quidam viuificus radius in humanum intellectum gratis de fonte vitæ descendens. p̄inde p̄pheta in p̄sona taliū fidelium ait, psal. 4. Signatū est super nos lu. vul. tui Dñe, de di. lē. in corde meo. Vultus siquidē Dei rō

est: quia sicut per vultum homo homini similitur, & homo hominem recognoscit: ita p̄ rationem similes sumus Deo, & ipsum recognoscimus Deum. Lumen autem vultus hominū fides formata est per gratiam gratificantem. Nam sicut moneta informis est, donec imago regis ei per cuneum inprimatur: ita rō nostra deformis est, donec per gratiā fidei formata cœlitus illustretur. Ratio enim est imago creationis: sed fides formata est imago recreationis. prima est ex natura, secunda ex gratia. Hoc autem lumen signatū est super nos. s. filios Dei. Vnde ad tales ad Ephe. 1. Apostolus ait: Signati estis spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostræ. Atque in persona talis fidelis propheta subdit, Dedisti latitiam in corde meo. non extra in vanis. Nam omnis gloria filiæ regis abintus. Talis fides formata filium Dei facit. proinde Ioā. 1. c. scriptum est, Quotquot autem receperunt eum, scilicet per fidem formatam: dedit eis potestatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine eius.

Quod perfecta charitas & dilectio inimicorum perfecte faciunt filium Dei. Cap. 2.

Secundū vero, quod efficit hominem filium Dei, est charitas p̄fecta. de qua Mat. 5. Dñs ait: Diligite inimicos v̄ros, bñfacite his q̄ oderūt vos, & orate p̄ p̄sequētib⁹ & calūniātibus vos, vt sitis filij p̄ris v̄ri, q̄ in cœlis est: qui solē suū oriri facit super bonos & malos, & pluit sup iustos & iniustos. In quib⁹ sacratis verbis ostēdit Dñs tria de charitate p̄fecta, q̄ efficit hominem filium Dei. primū est meritū, secundū est p̄miū, tertiu ē exēplū. Primo in quā ponit meritū, quod q̄ dē in trib⁹ cōsistit. primo in dilectione seu diligentia cōtra inimicātes, sc̄o i bñficiā cōtra odiētēs, tertio in orōne feruida cōtra p̄sequētēs & calūniātes. Primo in q̄ cōsistit meritū i dilectiōe seu diligentia cōtra inimicātes. Et de hoc Dñs ait, Diligite inimicos vestros. In hoc, s̄m gl. cōsistit latitudo cōsumatę charitatis. Diligite ait. s. affectu, nō vitiū, sed naturā. Et hoc triplici rōe. primo p̄pter Deum, quia oīa quæ sunt, diligēda sunt, nō tm̄ filij, sed etiam canes & vermes & cūcta quæ creata sunt. Secundo p̄pter nos, quia De⁹ est faber & ipsi sunt mallei seu lima ad amouendum rubiginē p̄corum n̄rorū & ad fabricādū nobis coronā in gloria sempiterna. Tertio p̄pter eos, q̄a filij Dei sunt, licet infani, atq; fr̄es n̄ri, licet infirmi: propterea maiorī

Tria de charitate p̄fecta.

H Primum.

Secundū.

Tertium.

A maiori charitate diligendi sunt. Nam sicut Ber. ait: Amare amantē naturę est: nō amantem vero beneficij cogere ad amorē perfectionis est Christi. Nomine tamen inimicorum intelligit tam personales hostes, quam generales, qui. s. odiunt nos propter nationem, vel cōem perfectionē. Intelligit quoq; per hoc tam inimicos temporales, qui non curāt nisi temporaliter nocere nobis, & qui non inimicantur homini, nisi s̄m hanc temporalem vitam, q̄ etiam spirituales, qui. s. odiunt Deum in nobis, & nos propter Deū, sicut sunt hæretici, & quilibet nostræ fidei persecutores. Vt autem aperte clarescat, q̄ hæc dilectio inimicorū sit consiliū, vel p̄ceptum, aduertendū est, q̄ duplex est affect⁹ huius dilectionis. Vnus innocentia, alius beneficentię. Primus est affectus innocentia, quo nolumus proximo nostro nocere, & sic p̄ceptum est, Non. n. optandū est alicui malū per se. s. in quantum malum: Per accidēs tm̄ optandum est. s. in quantum expediēs sit reipublicę, seu illi. Secundus est beneficentię. Et iste aut attenditur quo ad spiritualia necessaria ad salutem, & sic est p̄ceptum. Oibus. n. bonum gratiæ & gloriæ optandū est. Aut quo ad temporalia, & sic in articulo necessitatis p̄ceptū est, nisi hoc esset in nocumentum sui, seu alterius. Aut p̄ter articulum necessitatis, & sic non est p̄ceptū de inimicis personæ: sed consilium de inimicis reipublicę, nec est consiliū, nec p̄ceptum. Secundo vero consistit meritū in beneficentia contra odientes. Et de hoc Dominus subdit, Benefacite. s. effectū, his qui oderunt vos. Et hoc tum propter naturę cōformitatem, quia homines sunt, Esa. 58. Carnē tuā ne despexeris, tum p̄ propriam vtilitatē. Chryl. Si benefeceris inimico, tibi amplius fecisti, tum propter diuinā imitationem. Hier. Noli negare, quod Deus. nulli negat. Q̄n autem hæc beneficentia sit consiliū, vel p̄ceptum, distinguendū est, sicut supra distinctum est de inimicorum dilectione. Tertio aut consistit meritum p̄cepti huiusmodi in oratione feruida contra persecutores & calumniantes. Et de hoc Dñs addit, Et orate pro persecuentibus. s. aperte & factō, vt puta fugando de loco ad locū, & calumniantibus vos. s. verbo & per apparentem iustitiam, sed tamen occultam malitiam. Si et̄ queratur, si talis oratio sit p̄ceptum, vel consilium. Dicendum, q̄ orare in generali pro talibus. i. non excludere eos a cōibus orationibus est p̄ceptum: orare vero pro eis in speciali perfectionis consi-

Duplex affectus dilectionis inimicorū.

liū est. Secundo vero ponit Dñs premiū, qd̄ quidē maximū est. Vnde subdit, Vt sitis filij patris vestri. Nō natura. s. sed imitatione & gratia. q. d. iam estis in spe, satagite vt sitis i re, si cumulantur merita, cumulantur & p̄mia ab eo, qui in cœlis est. Aduertendū est aut, q̄ quia iste amor & dilectio inimicorū est actus notabiliter arduus, atq; difficilis: ideo dicens, vt sitis filij pa. ve. qui in cœ. est, ostendit in his verbis huius actus simul sublimitatem & formalē & finalem. Primum quidem formalis sublimitas est p̄fecta participatio diuinę conformitatis, seu p̄fecta imitatio diuinę naturę, quę vtiq; est charitas summa & pura, teste Ioan. qui 1. can. suę 4. c. ait, Deus charitas est. Hęc participatio & imitatio per nomen filij, qui d̄r a filios, q̄ est amor, optime designatur. Secundo autem sublimitas finalis est, vt homo a Deo, vt filius in honorē erigat & sublimet, & quasi i oibus iura filij obtineat in paterna hereditate. hoc ipsum iō ad septimā beatitudinē. s. pacificorū apposuit, quia q̄ quis p̄fectissime diligat maximos inimicos, fieri nō p̄t sine ineffabili exuberantia diuinę pacis. Merito ergo Chryl. ait, Carnales filij non sunt culpabiles, si eorū facies nō sunt similes patribus, q̄a nō est in eorū p̄tate corpus, p̄riū figurare, sed spirituales, nisi Deo similes fuerint eorū culpa est, qui patris similitudinem perdiderunt. Fecit. n. Deus ho. ad ima. & sim. suā. Tertio aut ponit Dñs exemplū, di. Qui solē. s. oriri facit super bo. & ma. & plu. & c. Hęc. n. duo in exēplum ponit maxime propter duo. Primo, quia sunt euidentiora, & & quasi radix oīum, quę in terra nascuntur & nutriuntur. Nā virtus effectiua & cōseruatio eorū principū h̄r a sole & ab eius radio & calore. Humor vero est materia eorū & nutrimentū. Secundo, quia sunt aptiora ad designandū summa & cōiora beneficia gratię Dei, quę. s. sunt Mistio Christi in mundū, qui est sol aiarū n̄rarū: & diffusio, seu irrigatio stillicidij sp̄ualiū charismatū & donorū, q̄ quidē fluūt nō tm̄ in bonos, sed et̄ i malos, quos De⁹ ad se cōuertit, atq; oib⁹ malis saltē offerēdo, q̄tū est ex se, exhibet & ostēdit. P̄t in super dici, q̄ duo sunt p̄cipia gnationis mundanarū rerū. s. calidū & humidū. Calidū quippe i gnatione est loco patris, & humidū loco matris: & sic posuit solē, in quo est fons caloris: & pluuiā, in qua est fons humoris. Vt mistice designaret sublimitatē Dei & vniuersalē beneficentiā ei⁹ in vniuersū orbē. Raban⁹ vero hoc exponit de sole iustitię, & pluuiā salutaris doctrinæ.

Exēplum Domini, maxime p̄ duo.

Primo.

Secundo.

H

A Quod vere pacifici, filij Dei efficiuntur. Cap. 3.

Tertium, q. bonum filium Dei facit est pacis concordia.

Tales pacifici erunt filij Dei.

Tales erunt cum Deo gaudentes.

Tertio erunt heredes ipsius Dei.

Heredes filij Dei ab Apost. in mundo. Secundo a malis in iudicio.

Tertio a Christo in premio.

Tertium vero, cui datur in premium filiatione Dei, est pacis concordia. Et de hoc Dominus in hac septima Beatitudine dicit: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. quod verbum exponens Chrysost. in homilia inquit: Pacifici, q. nec odiunt, nec litigant, sed litigantes concordant, recte filij Dei vocantur: quia vnigeniti, hoc est. opus congregare dispersa, & pacificare contra se filiatione. Talis quippe filiatione Dei ad Deum similitudinem importat. Nam ipsius Dei proprium est seipso frui, ac quiescere in seipso. Merito ergo, qui predicto modo pacifici sunt, filij Dei denominantur. Perfecto tales pacifici beati erunt, ex quo merebuntur fieri filij Dei: nam erunt Deo similes, cum Deo gaudentes, & ipsius heredes. Primo, quia erunt Deo similes. vnde r. Ioan. 3. scriptum est: Charissimi nunc sumus filij Dei, & nondum apparuit nobis, quid erimus: scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Secundo, quia erunt cum Deo gaudentes. Proinde Matt. 9. Dominus ait: Nunquid possunt filij sponsus lugere, quando cum illis est sponsus? Tertio, quia erunt ipsius Dei heredes, sicut testatur Apostolus Rom. 8. Si autem filij, & heredes: heredes quidem Dei, cohæredes autem Christi. Heredes siquidem Dei vocabuntur ab Apostolo in mundo, a malis in iudicio, a Christo in premio. Primo vocabuntur filij Dei ab Apostolo, sicut testatur Apostolus, r. Thessa. 5. c. dicens: Omnes enim vos filij lucis estis, & filij Dei. i. Dei, q. nostra est dies. Secundo a malis in iudicio, sicut Sapien. 5. c. scriptum est, quod impij in iudicio dicent, Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei. Tertio a Christo in premio. Vnde Mat. 25. c. dicit Dominus: Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Vide igitur excessum huius septime beatitudinis ad omnes alias præcedentes. Nam secundum glo. maximam dignitatem pacifici habent, sicut qui filius Regis dicitur, in domo regia summus est. Nam inter omnia præcedentia maximè indicatur vocari filius Regis. Inter quos, nos cõnumerare dignetur vnigenitus filius Dei Iesus Christus, qui cum Patre & Spiritu sancto omnes pacificos effecit Dei filios, per infinita secula seculorum, Amen.

Octava Beatitudo est Patientia, in qua agit de martyrio & persecutione iustorum, ad que hilariter sustinendum hortatur Dominus noster Iesus Christus.

Sermo IX.

Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Beati estis, cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos, metuentes propter me, gaudete in illa die & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in caelis. Ierum Matthei 5.

Octava beatitudo est Patientia.

Porro postquam homo aduersus seipsum factus est scelus, incurrens penam iustitione Dei contempta, factum est, vt in alios seueritas hominis defauiret, vt etiam inferretur innocentibus persecutio, pateretur molestia, iacturam iustus iniuste toleraret, atq; sprete Dei iustitia non esset tutela bonis ab improbis super terram, & iniquitate hominibus dominante necessarium factum est, vt persecutio inter homines orta vexaret. Quæ cum evitari non posset vrente, atq; regnante malitia oportuit statum patientiæ interponi & præmuniri iustitia, quæ cum adest in agonibus varijs hominum, omnem passionem efficit gloriosam. Proinde Saluator noster octauam Beatitudinem patientiam statuens subdit: Beati, qui persecutionem, &c. Igitur determinata Beatitudine, & distincta in septem beatitudinibus iam prædictis penes agere, in hac octaua determinatur penes ipsam pati. Nam sicut patriæ beatitudo distinguitur penes auream, atq; aureolam: sic beatitudo viæ, quæ est imago quædam & similitudo illius. Porro præcedentibus beatitudinibus, quæ consistunt in perfectione actionis, respondet premium aureæ. Huic vero, quæ consistit in perfectione passionis, premium aureolæ, quæ hic per regnum mystice denotat. Præterea sicut ad perfectionem pertinet bene agere: ita etiam mala pati. Secundum enim Aug. hæc octaua Beatitudo est probatua & consummatua priorum, ita q. primæ septem hominem perficiunt, sed octaua glorificat, & perfectum demonstrat: quia tunc aperte tam sibi, quam alijs apparet homo perfectus in qualibet præmissarum, quando pro qualibet illarum conseruanda, atq; propaganda subit homo promptissime mortem & omne

Dupliciter ad patientiam bene se habet homo

A omne genus confusionis & penæ. Et vere vsquequo homo certus est, ad plenum hanc promptitudinem se habere certificari non potest, q. in illis perfectus sit. Constat autem q. experientia huius actus certissime tam sibi, quam alijs hoc ostendit. Dupliciter tamen ad patientiam bene se habet homo: Primo per fortitudinem, secundo per beatitudinem. Primo per fortitudinem, vt putata quando imminente passione & tribulatione homo a virtutibus non discedit, licet sustineat aduersa cum displicentia & dolore. Et hoc fit per fortitudinem, quæ virtus politica est. Secundo vero bene se habet homo ad patientiam per beatitudinem, quod quidem excellentius fit, quam per virtutem moralem: Nam talis patientia huiusmodi beatitudinis, est quædam fortitudo diuina, videlicet cum sustinet homo non tantum patienter, sed etiam & lætanter, sicut & martyres faciebant, qui quæto acerbioribus tormentis cruciabantur, tanto amplius in Domino lætabantur. Vnde Act. 5. de Apostolis scriptum est, Ibant Apostoli gaudentes a conspectu consilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Est igitur hæc octaua Beatitudo quædam manifestatio & confirmatio septem præcedentium. Ex hoc. n. q. aliquis est firmatus in paupertate spiritus & mititate & alijs sequentibus, prouenit q. ab his bonis propter nullam persecutionem recedit. Ex quo sequitur, secundum Tho. q. omnia beatitudinum præmia sibi debentur. Chrysost. vero in homil. causam reddit, quare persecutionis beatitudo immediate sequitur beatitudinem pacis dicens, Posita pacificorum beatitudine, ne aliquis extimaret, q. semper pacem querere bonum sit, subdit dicens, Beati, qui persecutionem patiuntur &c. Circa igitur hanc beatitudinem triplicem doctrinam dat nobis Dominus Iesus Christus. Primo doctrinam generalem, secundo doctrinam specialem, tertio doctrinam singularem.

De hac beatitudine triplex doctrina dat nobis Dñs

ARTICVLVS PRIMVS.

Quod tria requiruntur, vt quilibet martyr fiat.

Prima doctrina est generalis exhortans ad martyriũ.

Primo enim dat Dñs de beatitudine hæc doctrinam generalem ad martyriũ exhortatẽ. Porro tria sunt, quæ martyre efficiunt. Penã, causa, & perseuerantia: seu supplicij, motiũ & premium. Primũ est penã, seu supplicij.

Et de hoc dicit, Beati, qui persecutionem patiuntur. Secundum est causa, seu motiuum: Tria sunt & de hoc subdit, pp iustitiam. Tertium est perseuerantia, siue premium, & de hoc addit, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Et potest esse thema, cũ de hoc solo art. fieret sermo.

Triplicem persecutionem iustus quilibet pati potest. Cap. 1.

Rimus quippe, quod martyre facit, est penã, seu supplicij. ait. n. Beati, qui persecutionem patiuntur. Triplicem. n. persecutionem iustus quilibet pati potest. Primã in substantia, secundam in fama, tertiam in persona. Prima quidem in substantia. scum quis sustinet hilariter priuari substantia temporali, atq; p̄dationes. Et de hoc Apost. ad Heb. 10. c. commendabat quosdam, cum ait: Rapinam honorum vestrorum cum gaudio suscepistis. Et iterũ Prouer. 12. c. scrip. est: Qui negligit damnum propter amicũ, iustus est. Multo amplius iustus esse probatur, cũ quis propter inimicum hoc idem facit. Secundo pati potest iustus persecutionem in fama, qd maxime per contumeliam fit. fm. n. magistrum Alex. de Ales in 2. q. 43. Contumelia est peccatum ex improprio sermonis manifesto tendens in proximi nocuentũ. Tũc quippe maxime patientia necessaria est. Nã, vt Chrys. ait: Nõ est aliquid contumelia molestius, & quod maxime potest morderè hominis animam. Nam sicut idem inquit, Inimicitia tempore ira accensa & anima ardente, quod minimum est, magnum apparet: & quod non valde iniuriosum est, onerosum esse videtur: occisionem. n. peperit & ciuitates integras euertit. Sicut. n. amicitia existente, quæ onerosa sunt sunt leuia: ita etiã inimicitia subiacente, quæ parua sunt sunt importabilia. Ad hoc quidem, remediũ tribuit Chrys. dicens: Cum conuiciatus fuerit aliquis: intellige quo supplicio torquetur, & non solum non habebis iram, sed & lachrymas emittes. Aduersus autẽ febricitantẽ nullus exacuitur, neq; aduersus inflammatũ, sed miseretur oĩum taliũ. Sic cõtingit de illo, qui contumeliã infert, cõpatiendũ est ei tanq. febricitanti. Tertio pati potest iustus persecutionem in persona. Et de talib. ad Heb. 11. c. Apost. ait: Alij ludibria & verbera experti sunt, insuper & vincula & carceres: Lapidati sunt, sc̄ti sunt, tentati sunt, in occasione gladij mortui sunt. Circueierunt in melotis & in pellibus caprinis, egentes, angustati,

Primũ est poena.

Quilibet iustus triplex persecutionem patitur. Prima in substantia.

Secunda in fama.

Tertia in persona.

A stiat, afflicti, quibus dignus non erat mundus, & cetera, q̄ sunt ibi. Et ad Ro. 8. c. Apof. seruo huius beatitudinis inflammatus ait: Quis nos separabit a charitate Christi? Tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? sicut scriptum est, Quonia propter te mortificamur tota die, extimati sumus sicut omnes occisionis. sed in his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos.

Quod propter triplicem iustitiam patitur quilibet homo iustus. Cap. 2.

B *Secundū, quod martyres facti est cā.*

Triplex iustitia pp̄ quam patitur iustus. Prima est iustitia fidelitatis.

Secundum quidem, quod martyrem facit, est causa, seu motiuum. Et de hoc Dominus subdit, propter iustitiam. Nō enim tantum dixit, qui patiuntur, sed addidit, propter iustitiam. Triplex est iustitia, pp̄ quam patitur iustus. Prima est iustitia fidelitatis, secunda est iustitia moralitatis, tertia est iustitia charitatis. Prima inquam est iustitia fidelitatis. De qua Ro. 3. Apof. ait: Arbitramur hominem iustificari per fidem sine operibus legis. Et iterum 5. c. inquit, Iustificati igitur ex fide pacem habeamus ad Deū per Iesum Christum Dominum nostrum. Et ad Gal. 3. Ex fide iustificat gentes Deus. Et paulo superius ait, Abraham credidit Deo & reputatum est illi ad iustitiam. Propter hanc. n. fidelitatis iustitiam incōcussē tenendam, hi qui ceperunt in exordio nascentis ecclesie persecutiones seuissimas passi sunt vt sanguis immensurabilis funderetur sacras Deo furore dāmonum, & terroribus tyrannorum: Atque vt nil deesset in penis, ac tormentis, & moriendi varietate quin iustificati per fidem in suis persecutionibus paterentur. Hac igitur causa proposita. si iustitia fidei securē in omni agone certatur, & intrepide ictus bellorum excipiuntur. Congressio queritur, vt patietia ferro, fuste, scorpionibus, fame, siti, exilio, carcere, vinculis, tusionibus, flagellis, flagris, omni genere verborum, iniurijs, conuitijs approbetur. Vnde & martyres libentissime mortem sustinuerunt, ne desererent fidem & vilē estimauerunt omnem corporis penā propter fidei sanctē iustitiam. Secunda est iustitia moralitatis, propter quam etiam patitur iustus hic post credita ea, que sunt agenda cōplectitur, pro qua pati ne deseratur, necesse est, & illa segregari non potest, que ne committatur, quod nefas est sponte suscipitur. Omnis quippe virtus iustitia est, cum ex ipsa caueatur iniustu, & illi placeatur cui ser-

Secunda est iustitia moralitatis.

uire omnis iustitia persuadet. Non igitur tñ beati, qui bene operantur: sed magis beati sunt, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, non propter scelera, vt malefici, hæretici, latrones, & homicidæ. 1. Pet. 4. Nemo vestrū patiatur quasi homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor: sed propter iustitiam. f. faciendam, defendendam, pmouendam, cōseruandam, atq; annuntiandam. Tertia est iustitia charitatis. Si cut. n. Iac. 1. c. ait, Patientia opus perfectum habeat. Ex eo quidem patientia opus dī habere perfectū, quia per ipsum Dei, & proximi dilectio vera examinatur: & an, & quanta insit, cognoscitur manifeste. Consueuerunt ocio marcere virtutes, nec de ipsis hfi pōt inhærentia certa, nisi cū oppositis habuerint q̄q; congressum. Sed nulla patientia, vbi nulla iniuria, nulla cōtumelia, nulla tribulatio irrogatur. Sed cū aderunt hostiliter oppugnantia & aduersantia mentē pariter, atq; sensum, tunc patientia clarescere facit dilectionē, qua proximum diligere credebamus, cū seuerē, atq; inhumane tractari seruantes amorē, odiū propulsamus, nō attendētes irā, atq; malitiā, sed creatā naturā, ac ēt illā, q̄ nobis offertur gratiā non cōsiderantes, qd̄ irrogatur: sed qd̄ iubet nō magni pendendo mala, q̄ irrogat homo seuius, sed q̄ promittit pijsimus Deus, nō qd̄ nos patimur, sed qd̄ pro nobis passus est inter hoies homo factus. Similiter ēt, quanta charitate Christo iungamur, mōstrat patientia in aduersis ne seiuigamur. Proinde Apof. 8. c. ad Ro. ait: Certus sum. n. q̄ neq; mors, neq; vita, neq; Angeli, neq; Principatus, neq; Virtutes, neq; instātia, neq; futura, neq; fortitudo, neq; altitudo, neq; profundū, neq; creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, q̄ est in Christo Iesu Dño nro. Ecce vñ patientia opus perfectū hēt, quia vtriusque p̄cepti tenet inconcussē p̄fectionē. Nil p̄fecto iustius est, q̄ sic agere ne quis separet a Christo. Iuste impenduntur sponte opes & ingerit se patietia, cū inuite tollunt. Aīo imperturbato cūcta pericula tolerant, mors in desiderio sit. Acerbe mori cōputat in lucrū, vitā perdere superexcedens est bonū, ne iustitia charitatis per impatientiā in anima auertatur: vnde Christus ab ipsa separatus abscedat. Dicā ampli⁹. Nō est quippe persecutio solū attēdēda in illis corporaliter penis, & in his malis, q̄ possunt lingua p̄ferri, sed iustis pati a charitatis iustitiā dissimiles hominum mores ēt nullis illatis, aut dicitis aduersis, magna p̄fecto p̄secutio est.

Tertia est iustitia charitatis.

F

G

H

Crucia-

A Cruciatu est quippe amatori Dei sibi videre, quod displicet, & diuinam habet offensam. Non. n. potest verus Dei cultor absque persecutione transire, videns quippiā maiestati diuinę ingratum. Amor ad dilectū iniurias dilecti suas p̄fecto persecutiones facit, etiam si esset ipse circumquaq; pacatus. Et diligēs proximum vt seipsum, in animo persecutionē patitur, cum ipsum videt affligi manens ipse nō tactus. Et amator honesti, fortiter in animo cruciatur ex omni turpi, quod agitur, etiam si non obligetur ad actus. Sicut de seipso Propheta inquit, psal. 118. Vidi prauaricantes & tabescebam. i. pro ipsis dolui, quia eloquia tua non custodierunt. Et ibidem idem ait: Tabescere me fecit zelus meus, quia oblitus sum verba tua inimici mei. P̄fecto prauaricatores legis Dei etiam intactis corporibus & imperturbatis rebus, tacitis verbis, necnon forte impensis obsequijs persecutores validi sunt amicorum Dei & dilectorum iustitię charitatis, quę persecutio etiam propter iustitiā est ferenda, vt semper diligamus proximum cum odio vitiorum suorum.

Quod prima & vltima beatitudini propter tria in presenti possessorie promittuntur regnum celorum.

Cap. 3.

Tertium, qd̄ martyrem facit est perseverantia.

D Possessorie promittuntur vltimę beatitudinis regnū celo- rū pp̄ tria

Tertium vero, quod martyrem facit, est perseverantia, seu primum, aut perseverantia primum. Propterea Dominus subdit: Quoniam ipsorum est regnum celorum. Supra. n. sermo. 2. c. vlt. positę sunt rationes, quare voluntaria paupertas & persecutio temporalis sorores sunt, & q̄ eis claus regni celorum non tantum promissorie, sed etiam possessorie conceduntur. Sed ad præsens tres alias rationes superaddamus. Possessorie quidem promittuntur primæ & vltimæ beatitudini regnum celorum. Primo propter affectionem, secundo propter afflictionem, tertio propter comprehensionem. Primo propter affectionem. Nam sicut per paupertatem per viam abdicacionis omnium mundanorum exit homo quasi de hoc mundo, vt se statuat in altiori seculo, seu regno: sic per sufferentiā martyrij exit homo mentaliter & corporaliter de hoc mundo, ac de sua corporali vita, vt vadat ad altius seculum, seu regnum. Et ad hoc Matt. 10. c. hortatur Dominus dicens: Nolite timere eos, qui occidunt cor-

pus: animam autem non possunt occidere, sed potius eum timete, qui potest & animā & corpus perdere in gehennam. Signāter autem persecutionem propter iustitiā p̄dixit, cum prohibuit timorem humanum imponens diuinum. Et ne crederent hoies in persecutionibus a diuina prouidētia derelinqui per cōparationem minimorū, q̄ta factori nostro sit cura de nobis, aperte monstrauit cum subdit: Nonne duo passeres affligunt, & vnus ex illis non cadet supra terrā sine patre vestro. Et sequitur: Nolite ergo timere, multis passerib⁹ meliores estis vos. Secundo propter afflictionem. voluntaria quippe paupertas quoddam genus martyrij est, quia extra a mundi punctonibus laceratur, & intus a multis vexationibus stimulatur, ne voluntarius pauper quasi in luto mundi delitijs, diuitijs, & magnificentijs requiescat. In huius mysterium pungit paupertas præsata intra spinarū sēpem vestibus multipliciter laceratis, sicut patet in conuentu Assisij, in capella, quę sita est supra altare B. Francisci. In martyrio quoq; corp⁹ affligitur vsq; ad mortē. In vtroq; igitur vincere animum necesse est. f. quo ad delectabilia huius mudi, & gloriā eius. Proinde glo. inquit, Qui gloriā celi optat, opprobrium & suppliciu non timet in terra. Et subdit: Quantum quis de laude hominum lætatur, tñ de opprobrio cōtristatur, quem laus extollit, vituperatio deprimit. Vbi quis querit tñ gratiam apud Deum, non timet confundi in conspectu hoium. Tertio propter cōprehensionem. Nam sub noie regni oia alia prēmia comprehenduntur: quod quidem primæ beatitudini tanquam radici & fundamento & habitaculo sequentium virtutum primaria ratione adscribitur huic, tanquam fini, seu termino omnium, & tanquam illi, qui de facto introducit ad regnum celorum.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Quod ad triplicem sustinentiam Dominus Iesus Christus hortatur iustos, atq; p̄fectos.

Secundo aut circa hanc beatitudinē tribuit nobis Dñs doctrinā specialē. Nā cum prius in p̄cedētib⁹ beatitudinib⁹ in tertia p̄sona Dñs loqueret, tñ in explicatione, seu replicatione, huius octauę beatitudinis cōuertit sermonē ad discipulos suos, dicens: Beati

Secunda doctrina circa hanc beatitudinē est specialis.

A Beati estis cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersus vos. Quod & fecit forsitan propter excessiuam difficultatem istius, propter quam speciali persuasione indiget. Proinde conuertitur ad perfectos, vt animaret, atque armaret, quos sicut agnos inter lupos missurus erat, sicut Lu. 10. ipse dixit. Ad triplicem sustinentiam specialiter hortatur Dominus discipulos suos, & quoscunq; perfectos. Primo ad sustinendum maledictiones, secundo ad sustinendum persecutiones, tertio ad sustinendum detractiones. Impij enim tripliciter persequuntur bonos. Primo enim maledicunt presentibus, secundo de loco ad locum fugant persecutionibus, tertio detrahunt iam fugatis & absentibus.

Ad triplicem sustinentiam specialiter hortatur Dominus discipulos suos, & quoscunq; perfectos

Quod in maledictionibus, quasi in beatitudine iusti gloriari debent.
Cap. 1.

Primo hortatur ad sustinentiam maledictiones.

Rimo enim hortatur eos ad sustinendum maledictiones. Propterea inquit: Beati estis, cum maledixerint vobis homines. scilicet carnales & infideles. glo. i. ex odio in facie contumelias dixerint. Graue quidem sit ab hominibus maledici, praesertim ab his quibus non inimicandi, sed amandi causa perstruitur. Proinde Psal. inquit, psal. 55. Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utiq;. Tu vero homo vnanimis dux meus & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos. Apostoli quidem, atque discipuli Dni amorem omnium ex praeepto eis imposto merito vendicabant, qui mittebantur omnium nunciare salutem, dirigere in melius vagos hominum mores, omnes infirmitates depellere, daemones effugare, ordinare terrena, persuadere diuina, nullius causa questus, nullius ambitionis & inanis gloriae, aut terrenae delectationis intuitu, & sic eos saepe in multorum maxime tyrannorum odium deuenire diuina providentia disponebat. Porro omnibus benedicere missi erant, atq; benefacere, maledictiones & conuicia per amplius suscepturi, quorum ibant procurare salutem, & in via dirigere salutarem. Prauiderat enim eos Saluator noster in prima persecutionum acie positos de nouo nascentis ecclesiae velut duces belli Christiani populi cum daemone & mundi principibus certaturos, non alia

D

causa belli supposita, nisi noua fide incarnati verbi omnium causam agentis, dum pateretur in cruce, qua fide idolatria propellenda erat, daemones effugandi, tyranni subijciendi, mores renouandi, noua sacrificia, sacramenta potiora condenda, poenitentia praedicanda, mirabilia innumera facienda, venia danda conuersis, beatitudo in superis promittenda.

De persecutionibus perferendis, & quando & quare fugienda sunt.
Cap. 2.

Secundo hortatur eos ad sustinendum persecutiones, dicens, Et persecuti vos fuerint. Cum enim fugat quis fugientem hostiliter, persecutio nominatur. Hanc & Apostoli perpeffi sunt ceteriq; confimiles & fugientes a fugantibus de terris ad terras, de prouincijs ad prouincias, de Iudee regione ad insulas & regna gentium transmigrarent. Sic & monestecerat Matt. 10. c. ipse Saluator dicens: Cum persequeretur vos in ciuitate ista, fugite in aliam. vt amplius nomen vestrum diuulgetur, & vestra praedicatio audiatur, prouideatur infirmitati vestrae, atq; hostibus vestris parcatur. Interlinearis. Non debetis semper resistere, sed ad tempus fugere, vt alij possitis prodesse. Sic fugit Iacob a facie Esau, Gen. 27. sic Dauid a Saul. 1. Reg. 19. sic Helias a Iezabel. 3. Reg. 19. sic Paulus a Damasco. 2. Corint. 11.

De supportandis detractionibus, & quot detractiones Apostoli perpeffi sunt. Cap. 3.

Tertio hortatur ad sustinendum detractiones. Et de hoc Dominus subdit, Et dixerint omne malum aduersum vos, idest, omnia genera verborum malignantium, secundum glo. De his detractionibus, 2. Corint. 6. Apostolus ait: Per arma iustitiae, scilicet pertransimus, a dextris, scilicet prosperitatis, ne eleuemur: & a sinistris, scilicet aduersitatis, ne frangamur per gloriam, scilicet cum honoramur: & ignobilitatem, scilicet cum vituperamur. Per infamiam & bonam famam, quia a quibusdam dicebantur magi & deceptores, & a quibusdam veritatis praedicatores. Et ad hoc idem subdit, Vt seductores, scilicet reputati

Secundo ad sustinentiam detractiones.

Tertio ad sustinentiam detractiones.

Aputati sumus, & veraces. scilicet ab alijs aestimamur, sicut ignoti. i. a Deo reprobati. scilicet reputati sumus a malis, & cogniti. i. a Deo approbati, & domestici. scilicet reputati sumus a bonis, quasi morietes. i. morti corporali expositi, & perculis mortis. Et ecce viuimus. scilicet corporaliter & spiritualiter: vt castigati. scilicet flagellis & pressuris, vt a praedicatione cessaremus, & non mortificati, quia scilicet non desistimus a praedicatione. q. d. Licet a Deo per flagella castigemur, tamen per eum a morte eripimur, vt praedicationi vacare possimus, quasi tristes, scilicet in persecutionibus reputatione malorum. semper autem gaudentes, quia per Spiritum sanctum maiorem recipimus consolationem, sicut egentes, scilicet victum & vestitum ab alijs mendicantes: multos autem locupletantes, scilicet spiritualibus bonis. Vnde Sibilla Eritrea de Apostolis ait: In paupertate seminabant diuitias tanquam nihil habentes, scilicet temporalis aut spiritualis boni, in reputatione malorum, & omnia possidentes, quia non sibiipsis viuebant, sed Christo. Omnia autem erant subiecta Christo, Matt. vlt. Data est mihi omnis potestas in caelo & in terra, ait Dominus. Propter quod Apostoli omnia reputabant esse sibi subiecta. In cuius signum obediebant eis ad nutum etiam insensibiles creaturae.

B

C

ARTICVLVS TERTIVS.

Quod in tribulationibus quas patimur, vt meritorie sint, tria concurrere debent.

Tertio vero circa hanc beatitudinem tribuit nobis Dominus doctrinam singularem dicens, Mentientes propter me, gaudete in illa die & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in caelis. In quibus sacratis verbis, manifeste ostendit, qd ea, quae dicuntur contra nos, debent habere haec tria. Primo, qd sint mendacia falsa, secundo, qd sit causa iusta, tertio, qd sit laetitia magna.

D. Tertio circa hanc beatitudinem tribuit nobis Dominus doctrinam singularem, ea quae dicuntur contra nos, debent habere haec tria.

Quod gaudeat maledictiones & detractiones pati debemus, si mendaciter imponuntur. Cap. 1.

Primo inquam debent esse mendacia falsa. Propterea inquit, Mentientes. Oportet enim, secundum Chryf. ad hoc qd beatitudo haec competat nobis, quod malum, quod de nobis dicitur, non sit in nobis, & quod propter odium Christi id dicatur de nobis. Christum autem intellige tam in se, quam et in membris suis, & quam in virtutibus ab eo praeeptis, atque consultis. Ioannes enim in patiendo pro reprehensione adulterij, atque pro castitatis zelo, dici potest passus propter ipsum Christum. Duplisciter tamen mentitur homo. Primo simulatione bonae vitae, secundo verbo mendacis loquelae. Primum quidem mendacium includit secundum. Creditur enim mendaci loquelae propter apparentiam bonae vitae. Proinde 2. Corin. 11. c. Apostolus periculum in falsis fratribus enumerat inter pericula grauiora. Et Apocalip. 2. c. Angelo primae ecclesiae de falsis fratribus dictum est: Et tentasti eos, qui dicunt se Apostolos esse, & non sunt: & inuenisti eos mendaces. Ad literam tempore illo in ecclesia emergere ceperunt, qui plus de nomine, quam de bonae vitae veritate curabant. Et tales Angelus. i. episcopus ecclesiae primae inuenit mendaces tam opere, quam sermone. Vnde non tantum tunc, sed etiam nunc lumen discretionis necessarium est, vt vtrunque mendacium detegatur. Quod autem multi pseudoapostoli in ecclesia tunc surrexerint, ex Epistolis Pauli patet. Nam crebro & acriter inuehit contra eos. Fingebant enim se a magnis Apostolis missos, sed pro quaestu praedicabant, & pro gloria temporali.

Primo quod sint mendacia falsa.

F

G

H

Quod propter iustam causam debent quilibet iusti aduersitates pati.
Cap. 2.

Secundo quod sit causa iusta. Et de hoc subdit, Propter me. q. d. Non propter excusationem peccatorum, sicut mentiuntur fures: non propter lucrum terrenorum, sicut mentiuntur cupidi: non propter fauorem hominum, sicut faciunt vane gloriosi: sed quod perfectissimum est, propter verbum Dei, sicut Apocalip. 6. c. scriptum est: Vidu

Secundo quod sit causa iusta.

A Vidi sub altare Dei animas interfectorum propter verbum Dei, & propter testimonium, quod habebant. Quantumque enim iusti ab impijs patiantur, patientia tamen & meritum eorum minus est, & inferius merito patientie regis martyrum, qui Dei filius est in assumpta humanitate. propterea Io. ait. Vidi sub altare animas interfectorum. Sicut. n. tota congregatio Sanctorum digne dicitur Dei templum, ad quorum quosdam. i. Cor. 6. Apost. ait: Templum Dei sanctum est, quod estis vos. Sic merito altare dicitur humanitas Christi, quae ceteris Sanctis in celo celsior est. Altare enim ab altitudine nominatur. Animae quippe omnium electorum sub hoc altari sunt, quantum ad meritum & gloriae praemium, quae hoc ipso vno homine omnes inferiores sunt: ut non solum de hominibus, sed et de Angelis, ad Eph. 1. Apost. audeat dicere, Quod. i. constituit eum pater ad dexteram suam in caelestibus supra omnem principatum & potestatem & virtutem & dominationem & omne nomen, quod nominatur non solum in hoc saeculo, sed etiam in futuro, & omnia subiecit sub pedibus eius. Sed ne credatur omnes interfectorum animas, eo quod interfectae sint, hoc privilegio gaudere, ut participes sint meritum & gloriae Christi, merito superaddit, Propter verbum Dei & propter testimonium quod habebant. Non. n. qui patiuntur, ut fures, adulteri, & homicidae, sicut praedictum est: sed propter verbum Dei, quod praedicant, & propter testimonium, quod in Christianis operibus ostendebant. i. propter doctrinam & vitam Christianam passi hanc gloriam merito consequantur. Proinde. i. Pet. 2. scriptum est: Si bene facientes patienter sustinetis, haec est gratia apud Deum.

D Quod intus gaudere, & extra exultare debemus, maxime quia patimur propter Christum. Cap. 3.

Tertio quod sit laetitia magna.

Tria ad laetitia inducentia. Dñs manifestat.

Tertio, quod sit laetitia magna. Et de hoc Dominus subdit: Gaudete in illa die & exultate, quonia merces vestra copiosa est in caelis. In quibus sacratis verbis tria ad laetitiam inducentia Dominus manifestat. Primum est triumphale gaudium, secundum exhilarans signum, tertium est superabundans praemium. Primum est triumphale gaudium, dum dicit: Gaudete. s. interiorius in corde. Aduertendum est autem, quod cum duo Saluator ad sustinenda mala in causa

subijceret. s. semetipsum & gaudium superiorum: vnu cum superius ait, propter meritum alterum cum adiecit: Gaudete & exultate in illa die, quoniam merces vestra copiosa est in caelis. Primum virtutis, secundum beatitudinis fuit. Amplius propter primum, quia propter secundum mala passos Apostolos legimus fuisse gaufos. Na ut dicitur Act. 5. Ibant Apostoli gaudentes a conspectu consilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Ut magis latarentur mala pati propter Christum, quia propter promissa regna caelorum. Optimi. n. militis est, non ob rem, sed propter Regem in bello pugnare. Secundum est exhilarans signum. Et de hoc subdit, Et exultate. s. exteriorius. i. quasi praegaudio extra saltate, quod est signum latentis laetitiae, quae superabundat in corde. In illa die. s. tribulationum. Et ad hoc hortatur Propheta dicens, Exultate Deo adiutori nostro. Tertium est superabundans praemium. Et de hoc subdit, quoniam merces vestra, ecce sufficientia iuxta meritum. copiosa est, ecce affluentia supra condignum. in caelis. ecce indeficientia ultra terminum. In caelis inquit, non huius visibilis mundi, s. August. sed in spiritualibus firmamentis, ubi habitat sempiterna iustitia. Vel ad literam est in caelis ex parte subiecti. s. ex parte beatorum, qui localiter est in caelis.

Breuis declaratio beatitudinum praemissarum.

Beati pauperes spiritu. Hi sunt humiles corde, qui nec habent quod perdant, nec sperant aliquid quod possit amitti: quia nec a proximo expectant honorem, nec a Deo expectant praemium. Beati mites, qui vilipendunt se verbis, gestis, & factis, ut vilipendantur ab omnibus terrena contemnendo & nullum iudicando. Beati qui lugent mala commissa & bona omissa offendendo Deum, & proximum, & seipsum, deformando se ab imagine & similitudine Dei, qui plorant, quod amiserunt Deum, sed magis plorant, quod Deus amisit eos. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, qui regnum mentis esuriunt reformare quantum ad corpus: & sitiunt quantum ad animam, ut Deo reddatur honor, proximo amor, & sibi verrecundia, atque abiectio. Beati misericordes, qui in omnibus miseris transformati per amorem ita compatiuntur, ut magis desiderant eas pati quam compati, mala eorum reputan-

Breuis declaratio beatitudinum.

H

A reputando sua. Beati mundo corde, qui mundi a sordibus peccati transformati in omnibus aliorum malis compatiendo, simplici oculo in Deum intendendo, iustitiam mundi mundi mundum habent aspectum. Beati pacifici, qui reconciliati Deo, sibi, & proximo habent pacem cum Deo, omnia sua iudicia diligendo, conscientiae suae obediendo, & cum Deo proximum amplectendo. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, qui parati sunt omnia mala praesentia & futura propter honorem & amorem Dei, & amorem proximi, & odium sui, sustinere diligendo iustitiam Dei.

B Epilogatio omnium praedictorum.

Ecce sub quot modis diuersis significandis ad agendam meritoriam vitam Saluator noster homines animauit & monstrauit, quanta est diuersitas agendorum: sed omnium horum finis est regnum caelorum. Nam voluntaria paupertas finem habet regnum caelorum. Mititas terram hereditabit, sed illam regni caelorum. Lugentes consolabuntur, sed in regno caelorum. Esurientes iustitiam saturabuntur, sed in regno caelorum. Misericordes misericordiam consequentur, cum intrabunt in regnum caelorum. Mundi corde Deum videbunt, intuitiue in regno caelorum. Pacifici Dei filij vocabuntur & erunt, sed in regno caelorum. Persecutionem patientes propter iustitiam gaudebunt in regno caelorum. Demum secundo directus specialiter ad Apostolos post regnum caelorum: Quod nobis per sanctissimam passionem suam & crucem largiri dignetur exemplar omnis patientiae, Dominus Iesus Christus, cui cum Patre & Spiritu sancto est benedictio & claritas & sapientia & gratiarum actio, honor, virtus, & fortitudo in secula seculorum, Amen.

Pro festo omnium Sanctorum, septem beatitudines aliter exponi possunt.

Alia declaratio beatitudinum.

Septem beatorum societas.

Aliter quoque pro festo omnium Sanctorum praedictae beatitudines exponi possent. s. secundum anagogicum intellectum. i. de caelesti curia & gloria Beatorum. Et ad hoc potest assumi thema, propheticum illud, Gloria haec est oibus Sanctis eius, psal. 149. Sunt quippe in caelesti Hierusalem septem Beatorum societas: Prima

quippe societas sunt spiritus caelestes, secunda Patriarchae, tertia Prophetae, quarta Apostoli, quinta Martyres, sexta Confessores, septima Virgines. Has societas contemplatus est Ioannes in dextera Iesu Christi, Apocalip. 1. Propterea inquit, quod ille, qui erat similis filio hominis, habebat in dextera sua stellas septem. Christus siquidem duas manus habere perhibetur, dexteram videlicet & sinistram. De quibus Prouerb. 3. c. scriptum est: Longitudo dierum in dextera eius, & in sinistra illius diuitiae & gloria. Quid enim longitudo dierum in dextera Dei, nisi gloria Beatorum duratura in sempiternum? Quid per sinistram, nisi eius dispositio temporalis, qua etiam malis hominibus gloriam & diuitias temporales dispensat? De his etiam manibus Cant. 2. sponsa ait, Leua eius sub capite meo & dextera illius amplexabitur me. Leua quippe Domini Iesu Christi sub capite sponsae est, cum propter amorem sponsae ecclesia militans temporalia spernit. Dextera vero sponsae eam amplexatur, cum in caelesti curia ab eo glorificantur praedictae septem societas, quae per septem stellas in manu Christi signantur. Ut de Christi dextera verificetur, quod Eccl. 24. c. scriptum est, In plenitudine Sanctorum detentio mea. Possimus igitur contemplari in caelesti Hierusalem multas societas varijs signis, seu insignijs distinctas ad similitudinem mundanarum societatum. Nam & Apoc. 7. c. Io. ait, Audiui numerum signatorum centum quadraginta quatuor milia signati, scilicet in gloria sempiterna. Has igitur societas contemplabatur futuras in caelesti Hierusalem Propheta, cum ait: Gloria haec est omnibus Sanctis eius. Quas mystice per ordinem contemplerur & nos in euangelio hodierno. Societas prima. Prima societas est spirituum beatorum, & hi sunt domicelli in curia caelestis Imperatoris. Horum denique signum est paupertas spiritus. Cuius ratio est, quia pauper dicitur, qui parum habet de terrenis, & de substantia mundi huius. Hoc etiam nomen vulgare sonat: Nam pover, quasi poco hauer. i. paucas terrenas diuitias possidere. Diuitiae siquidem temporales terrenae sunt. Nam aurum & argentum & similia, terra diiudicantur. Vnde & qui minus de terrenis habet, & ab eis per affectum amplius elogatur, magis pauper dici potest. Cum igitur Angelici spiritus sint habitatores caelorum, nihil terrenum habere probantur. Proinde ipsorum signum, paupertas spiritus merito dici potest. Vnde de his Dominus ait: Beati

Prima societas.

H

A Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Vel isti pauperes spiritu merentur dici, qui nihil sibi virtutis appropriate, vel usurpant, sed omnia bona attribuant summo Deo. Quod quidem fecerunt spiritus beati, sicut patet Apoc. 7. c. cum de Deo iam beati gratias agentes dixerunt: Benedictio & claritas & sapientia & gratiarum actio, honor & virtus & fortitudo Deo nostro in secula seculorum, amen. Aiunt. n. bene neditio. i. de nihilo opere Deilicet cuiquam impie iudicare, quia omnia bene fecit. Et claritas, hoc est omnia perfecte intelligit, & sapientia. i. omnia sapienter disponit, & gratiarum actio. i. omnia gratis dat. honor, quia solus bonus. Solum. n. honorandum est, quod per se bonum est. Et virtus, quia omne perficit bonum. & fortitudo Deo nostro, quia omne repellit malum in secula seculorum. qua circumlocutione in scripturis semper aeternitas denotatur. Amen. i. fiat. Hae omnia septem appropriatur soli Deo, sibi autem nihil boni. Contra quae omnia maligni spiritus affecti sunt. Qui volunt ergo ascendere ad caelestium spirituum societatem, horreant grauari terrenis bonis, cum graue deorsum tendat, nihilque virtutis & boni cum Angelis sibi approprient, cum secundum Apostolum 2. Corin. 3. non quod sufficientes sumus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Nam utique de diuitibus, Mat. 19. c. Dominus ait, Facilius est camelum per foramen acus transire, quam diuitem. scilicet intrare in regnum caelorum: quia videlicet illud per multas minutias aliquo modo fieri potest, hoc autem fieri impossibile est.

B Secunda societas. Secunda societas sunt Patriarchae. Et hi sunt sicut principes Imperatoris in regno caelorum. Vnde Propheta inquit, psal. 46. Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham. Horum siquidem signum mansuetudo est. Nam mansuetus profecto est ille, qui humilis est in prosperis, & patiens in aduersis: & sic fuerunt Patriarchae. Proinde Num. 12. c. scribitur de sanctissimo Moyse: Erat. n. Moyse vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra. Et haec est secunda beatitudo, de qua Dominus ait: Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Qui ergo desiderat esse de hac societate, sequatur Christum, qui Mat. 11. c. ait: Discite a me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. s. in prosperis & aduersis. Societas tertia. Tertia societas est Prophetarum, qui sunt secretarij summi

C Imperatoris. Hi sunt, qui secreta eius mundo reuelauerunt. Vnde dicitur Propheta, quasi procul fans, secundum etimologiam. Dicebatur olim Propheta videns, quia Propheta videbant, quae caeteri videre non poterant: & prospiciebant quae in misterio alijs abscondita erant. Intelligebant quippe veri Prophetae, quae videbant. vnde Iob 13. c. Ecce omnia haec vidit oculus meus & audiuit auris mea, & intellexi singula. Quod verbum pertractans Greg. 11. moral. ait: Cum aliud ostenditur, vel auditur, si intellectus non tribuitur, prophetia minime est. Vidit nanque Pharaon per somnium, quae in Aegypto ventura erant, Gen. 11. Sed quia nequiuit intelligere, quod vidit, Propheta, scilicet non fuit. Aspexit Balthasar rex articulum manus scribentis in pariete, Dan. 5. sed propheta non fuit, quia intellectum rei quam viderat, non accepit. Ut igitur beatus Iob prophetiae spiritum se habere testaretur, non solum vidisse & audiuisse, sed etiam intellexisse omnia se asserit. Quia igitur isti prophetae videbant in spiritu mala, quae ventura erant super populos sceleratos, lugebant peccata eorum. Vnde Iere. 9. c. ait: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrimarum, & plorabo die ac nocte interfectos, scilicet in anima filiae populi mei? Quis dabit me in solitudinem diuersorum viatorum & derelinquam populum meum & recedam ab eis? quia omnes adulteri sunt, & ceteri prauearicatorum, & extendunt linguam suam, quasi arcum mendacium, & non veritatis, confortati sunt in terra, quia de malo ad malum egressi sunt, & me non cognouerunt, dicit Dominus. Hoc quoque egerunt multi alij prophetae, de quibus tota sacra scriptura referta est. Et ideo horum signum est luctus. atque de huiusmodi Dominus ait: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Qui ergo desiderant esse de societate istorum, lugeant peccata & scelera, insaniasque populorum, & flagella, quae propter illa super eos ventura sunt, & tandem consolabuntur eos Deus.

D Societas quarta. Quarta societas Apostolorum est, qui magni Imperatoris iudices sunt, & etiam assessores, teste Domino, qui Mat. 19. c. hoc eis promisit dicens: Amen dico vobis, quod vos, qui secuti estis me in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suae, sedebitis & vos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel. Signum, seu insignia eorum est famelica iustitia. Nam quia totus mundus

Secunda societas.

Tertia societas.

Quarta societas.

A dus erat in potestate tyranni, scilicet diaboli, qui non erat Dominus naturalis, sed dominabatur iniuste: ideo Apostoli sancti, famelicæ iustitiæ accensu zelo contra idolatriam pugnaverunt & expulerunt daemones, restituentes dominium mundi suo domino naturali, scilicet Domino Deo vero. Et de his Dominus ait: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Qui ergo desiderat esse de societate eorum, sit zelator iustitiæ contra aristas & incantationes fallaces, & contra omnia similia, necnon & contra omnes mundi impietates, ut dicere valeat cum Propheta, Zelus domus tuae comedit me. Societas quinta.

B Quinta societas martyrum est. Et hi milites sunt Imperatoris. Insignia horum sunt misericordia, seu pietas. Et de his Dominus ait: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Se enim & sua ex misericordia tradiderunt. Nam, ut ad fidem traherent eos, propria corpora tradiderunt tyrannis, animas Deo, mundi substantiam pauperibus largiti sunt. Vnde gl. ibidem ait, Misericordia est dare & remittere. Sic fecerunt martyres sequentes Christum, qui Lu. 23. c. ait: Pater, dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt. Qui ergo desiderat esse de societate illorum, sua vel de suis ex pietate pauperibus tribuat, & sesequentibus hylari corde remittat, sicut Dominus Lu. 6. ait, Dimittite & dimittemini. Societas sexta. Sexta societas est confessorum. Et hi sunt thesaurarij magni thesauri Christi. Thesaurus quippe Christi sacra scriptura est, repositus in corde mundo. Ipsi quippe credita sunt eloquia Dei propter munditiam cordis eorum, quam qui non habent, habere non possunt sapientiam Christi. Proinde Sapient. 1. c. scriptum est: Probata virtus corripit insipientes, quoniam in maliuolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corde subdito peccatis. Horum siquidem signum est munditia cordis. Nam sicut Prouerb. 22. scriptum est: Qui diligit cordis munditiam propter gratiam labiorum suorum, habebit amicum regem. Et merito quidem. Cui enim tam conuenienter, & libere ostendit se Deus, quam ei, qui propter amorem suum in se cor mundum seruat? De talibus igitur Dominus ait: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Qui igitur concupiscit fieri de societate istorum, haec tantummodo duo quaerat, secundum Bernardum super Cantica. Primum est gloria Dei: secundum est utilitas proximi, quia in his duobus tota lex pendet & prophetae, ut dicitur Matth. 22. c. Societas septima. Septima vero Sanctorum societas est virginum beatarum. Et haec sunt sicut sponsae Imperatoris. Cui merito congruit integritas virginalis. Nam & virginem voluit habere in sponsam & in filij sui matrem. Insignia, seu arma earum, est ipsa pax vera. Cuius ratio est, quia per virginitatem sanctam haec pax contra pugnam carnis, mundi, & diaboli triumphaliter obtinetur. Nam eis deuictis, atque prostratis, sequitur inter sponsum & sponsam quies & pax, atque tranquillitas vera. Talis pax vinculum est amoris inter sponsum & sponsam. De quo vinculo Gen. 2. mystice Adama ait: Haec vocabitur virago, quoniam de viro sumpta est, quamobrem relinquet homo patrem & matrem & adhærebit uxori suae, & erunt duo in carne vna. De tali pace virginum Dominus ait: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Non tantum sponsae, ut sponsae dicantur propter foeminas virgines & filij propter mares. Qui amat fieri de societate eorum, amet pacem temporis, seruet pacem pectoris, pugnet pro pace aeternitatis, ut possit dicere cum Propheta, psal. 4. In pace in idipsum dormiam & requiescam. Hoc est in pace pectoris, dormiam in praesenti, & in futuro requiescam, id est, perfecte quiescam in pace aeternitatis, quae scilicet est pax in idipsum immutabilis, atque inuariabilis. Pax vero huius temporis non dicitur in idipsum, quia sepe mutatur & variatur. Quam tamē nobis largiri dignetur rex pacificus Dominus Iesus Christus, ut per pacem temporis acquiramus pacem pectoris & per pacem pectoris pertingamus ad pacem aeternitatis, in qua gloriosus triumphat cum patre & Spiritu sancto per infinita secula seculorum, Amen.

Finis tractatus de octo Beatitudinibus euangelicis.

Septima societas.

F

G

H

In

A In Ascensione Domini nostri Iesu Christi
in mane.

Sermo I.

Ascendit Deus in iubilo, Psal. 46.

A Cum enim Dominus noster Iesus Christus de celorum sublimitate descenderet, & inter homines habitaret, atque ad celorum regna rediret, nihil aliud intendere demonstravit, nisi quod vitam & mores voluit nos docere, quibus illum sequere mur in celum, vbi tandem beatificemur in eo. Proinde Eccl. 1. c. ait: Oritur sol & occidit, & ad locum suum reuertitur, ibiq; renascens girat per meridiem & flectitur ad Aquilonem, iustitias vniuersa per circuitum. Sol iste Christus est. Vnde Malac. 10. Et orientur vobis timentibus nomen meum sol iustitiae. Oritur in natiuitate, Zachariae 6. c. Oriens nomen eius. Occidit in passione. Ad locum suum reuertitur in Ascensione, ibique renascens. s. effectiue: quia nos fecit renasci per aquam & Spiritum sanctum. Girat per meridiem. i. per Iudaeos, per quos girare merito dicitur: per circuitum, quia a Iudaeis ecclesia cepit, & iterum reuertetur ad eos. Vnde quidam ait: Cepit ab ijs, transferretur ad hos, refertur ad illos nostra fides, & erunt omnes in fine fideles. Iste etiam sol flectitur ad Aquilonem, hoc est ad gentes in idolatria frigentes: ad quas bene dicitur flecti, quia ad eas filius Dei principaliter non fuit missus, sicut Mat. 15. c. ipse ait: Non sum missus, nisi ad oues quae perierunt domus Israel. Iustrat vniuersa per circuitum, iuxta illud Rom. 11. Conclussit enim Deus omnia in incredulitate, vt omnium miseretur. De terris ergo ad caelos ascendit, vt nos coelestes efficeret & ad coelestia euocaret. Vnde nulla Christi solennitas tantum deuotas animas eleuat ad superna, quantum praecleara dies huius solennitatis. Hinc Bernar. in sermone de Ascensione inquit: Solennitas ista charissimi, gloriosa est. consummatio enim Christi adimpletio est. reliquarum solennitatum, & felix clauis totius itinerarij Iesu Christi filij Dei. Merito quidem solennitatis & letitiae dies agitur, quando sol iste supercoelestis letitiae nostris se praesentauit obtutibus. Magna quoque letitia & exultatio multa nimis, quando conscisso sacco lati-

tia circumdatus est, & nostrae dedicauit E primordia resurrectionis. Veruntamen quid mihi ex solennitatibus istis, si conuersatio mea adhuc detinetur in terris? Dico ergo, non multo mihi minus tolerabilior erit exilij huius habitatio quam gehenna. Denique nisi abiero, inquit, Paraclitus non veniet ad vos &c. Vides ne quemadmodum caeterarum solennitatum ea, quam hodie celebramus, consummationem habeat, & fructum declaret, & augeat gratiam? Sicut enim caetera omnia eius, qui pro nobis natus est: ita quoque eius ascensio propter nos facta est. Haec Bernar. Habet quippe haec praecleara dies tria praec omnibus alijs solennitatibus officia in deuotis mentibus operari: Habet enim primo officium eleuandi, secundo officium illuminandi, tertio officium delectandi. Nam per eam memoria eleuatur ad alta, intelligentia illuminatur ad clara, & voluntas dulcoratur ad suauiam & aeternam, vt simul tota anima post Christum ad coelestia subleuetur. Et haec tria officia in verbo proposito exprimuntur. Primo officium eleuandi tangitur ibi, ascendit: secundo officium illuminandi subditur ibi, Dominus: tertio officium delectandi additur ibi, in iubilo. Primum inquam officium est subleuandi, quia dicitur quod Christus caput nostrum ascendit, vt memoriam nostram eleuaret ad remissionem aeternorum. Quod & anima Christi sponsa, Cant. 1. postulat dicens: Trahe me post te, curruis in odorem unguentorum tuorum. Secundo quidem ex tali eleuatione sequitur secundum officium, quia intellectus a Deo illuminatur: ideo subditur, Deus. Deus quippe interpretatur videns. Nam omnia nuda & aperta sunt oculis eius, vt dicitur Heb. 4. Dicitur etiam ab effectu videns, quia facit nos videre per fidei lumen, sicut Propheta inquit, psal. 35. In lumine tuo videbimus lumen. Tertio vero ex tali illuminatione tertium officium sequi necesse est, quod est delectatio & dulcoratio voluntatis. Et de hoc Propheta subdit, in iubilo. secundum enim glo. Iubilo est ineffabile gaudium, quod nec taceri potest, nec exprimi valet. Sed secundum Alexand. de Ales, possumus addere dicentes: Iubilo est ineffabile gaudium habitum pro aeternis, quod nec taceri potest, nec exprimi valet. Ad litteram Christus ascendit in iubilo Angelorum, in iubilo Apostolorum, in iubilo Redemptorum.

Primo

Hac praecleara habet tria officia in deuotis mentibus operari.

Primum.

Secundum.

Tertium.

A Primo enim iubilauerunt Angeli propter tria, seu de tribus, scilicet de hominum reparatione, de suae ruinae restoratione, & de sui regis exaltatione. Secundo iubilauerunt Apostoli etiam propter tria, scilicet de Spiritus sancti certa promissione, de gentium multa conuersione, & de Christi glorificatione. Tertio exultauerunt redempti insuper propter tria, scilicet propter celi apertionem, propter suam redemptionem, & propter Angelorum associationem. Quae omnia memoria deuota recolens, & intellectus per fidem intelligens, & affectus in eis congaudens iubilando, cum Abacuc 3. cap. ait: In Domino gaudebo, & exultabo in Deo Iesu meo. Hoc per experientiam probauit miles quidam nobilis natura, sed nobilior gratia: De quo legitur quod ob deuotionem suam perrexit ad Terram sanctam, praemissa humili confessione, & sumpta deuotissime sacra communione, visitare cepit sanctissima illa loca, in quolibet deuotissime contemplans misteriosa opera Christi. Cepit primo visitare locum, in quo Christus annuntiatus est. Ibi contemplabatur Dei profundissimam humilitatem, patientiam & benignitatem, deuotionisque dulcore lachrymarum multitudinem effundebat. Abijt ad praesepium Christi. O quis exprimere posset, quanta lachrymarum effusione terram illam rigabat, illam osculando, labia infigendo: insuper & lingua ex magnitudine feruoris & deuotionis illam lingendo? Visitat Iordanem, atque nouo carismatum dono nudatur, baptizatur in illo, de illo potauit, lachrymis rigauit. Et contemplando quasi Angelis praesentibus Christum a Ioanne baptizari conspexit. Ingressur desertum solitudinis, ibique manens conflictum hostis cum Domino, & Christi victoriam contemplatur. Ascendit montem Tabor, & ibi praesentibus Apostolis, & Prophetis transfiguratum Dominum, & sicut Solem eius rutilare faciem, quasi apertis oculis speculatur. Veniensque ad montem sanctum Sion cenantibus Apostolis cum Iesu, videt suum sanctissimum sacramentum Dominumque discipulorum suorum humilem pedes abluere. Ingressur hortum trans torrentem Cedron: liquefit cor eius in Domino sudore, & agonia: Rabidamque crudelitate videt Dominum capi, & in Hierusalem catenatum immaniter duci, & hinc inde ductum, ligatum, & dure afflictum, & flagellatum conspexit ad colum-

S. Bern. de Senis, Sermonum T. 3.

E nam. Contemplaturque Dominum condemnatum, & crucem duri supplicij bailantem compatiens, & lachrymans itinere sequebatur. Caluarium denique ascendens montem Dominum crucifigi, & in cruce fluente sacro sanguine eleuari, Mariamque doloris gladio vulneratam lachrymarum profluuijs, & compassiua amaritudine cordis quasi corporeis oculis cernere videbatur: Replebatque lachrymis loca Dominico sanguine madefacta: Visitat, amplexatur, osculatur, & lachrymis rigat Dominicam sepulturam. Cunctis denique Domini Iesu Christi visitatis locis ultimo venit ad sacrum Oliueti montem, vnde Dominus ascendit in celum: Ibiq; totam mentem omnesque animae vires eleuans ad superna flexis genibus prostrauit se ad vestigia pedum Domini Iesu, quae reliquit in celum ascendens: illa deosculans, illa profluuijs lachrymarum irrigans, & corde amoris dulcedine liquefacto brachijs, & manibus eleuatis, & ad celum erecta facie inquit: Dulcissime mi Iesu, nescio vbi amplius quaeram te, concede mihi quae ex dulcedine misericordiae tuae, vt nunc veniam ad te. Et statim his dictis anima eius ex amoris dulcedine expirauit. Cernentes autem confocij sui, & serui, illum esse defunctum, dolentes & lachrymantem quendam peritum medicum adduxerunt, vt certa experientia discerent, an defunctus esset, & quae necis subitaneae causa extitisset. Quem cum medicus verum mortuum reperiret: interrogauit, cuius naturae, & conditionis, atque conuersationis hic vir nobilis extitisset. Cui responsum est, quod fuerat vir totus iucundus, dulcis, amabilis, deuotus & feruens in amore Dei. Tunc medicus ait: propter excessum amoris, atque dulcoris, & gaudij cor eius scissum est. Apertoque latere eius cor illius scissum repertum fuit, atque in eo scriptum: Amor meus, Iesus. Vides igitur exemplo huius deuotissimi viri, quantum sit animae eleuatiua solennitas ista. Et merito quidem, quia ascendit Deus, & ascendere facit in iubilo. Circa igitur hanc iubilosam ascensionem tria per ordinem contemlemur. Primo ascensionis antecedentia, secundo ascensionis consequentia, tertio ascensionis subsequenter sequentia.

Q

A ARTICVLVS PRIMVS.

De tribus iubilis, qui præcesserunt Christi Ascensionem.

Primo inquam cõtemplemur Ascensionis antecedentia. Circa quæ tres iubili cõsiderandi sunt. primus amorosæ cõiuationis, secundus affectuosæ iucundationis, tertius est festiuæ processionis.

De familiari conuiuio, in quo Christus uoluit interesse ante suam Ascensionem. Cap. 1.

Primus iubilis.

Primus est iubilis amorosæ coniuuationis. Sicut enim Marci 16. cap. scriptum est: Recumbentibus illis undecim discipulis apparuit illis Iesus. Recumbebant quidem non solum ipsi, sed ut piè credendum est, Virgo Beata, & deuotissimæ mulieres Magdalena, & Martha: atque nonnulli alij, sicut diuino inspiramine ordinatum est, cum undecim discipulis cõuenerunt ad discumbendum. Et tunc apparuit illis amorosus Iesus, moreque solito astantibus salutaris cum eis uiscerosa charitate comedit.

C Et ibi, sicut testatur Marcus, exprobrauit incredulitatem illorum, & duritiam cordis, scilicet præteritam, non præsentem: quia his qui uiderant eum resurrectisse a mortuis, non crediderant. Hæc quidem exprobratio utilis fuit, tam eis quam nobis. Eis ut de sua tarditate priori fortius compungerentur, & ad eius oppositum fortius accenderentur, & animarentur: Nobis enim est in exemplum. & documentum vitandi consimiles tarditates. Comedit quippe cum eis, ut ostendat cum quantâ charitate, & familiaritate se illis exhibuit, atque inuiscerauit. Constat enim, quod tunc nulla necessitate pro sustentatione sui corporis comedebat, sed ad solam condescendentiam, & familiarem societatem, & unitatem ad eos. Tunc quidem blanda consolatione eos pro ascensu suo ad patrem benignè affatur, ostendens profecto quàm congruum est peractis mysterijs, pro quibus uenit, quod cœlorum alta conscendat. Et quidem de patris amore, & de multa circa eos sollicitudine, & de mittendo eis Spiritus sancti munere, eos longo sermone consolatus est. Proinde Actuum. 1. Lucas ait: Et conuiescens præce-

D pit eis ab Hierosolymis nē discederent, sed expectarent promissionem patris, quam au distis inquit, per os meum: quia Ioan. quidem baptizauit aqua: vos autem baptizabimini Spiritu sancto, non post multos hos dies. Nec tamen determinat, per quot dies: ut mysticè innuat, hic, & in similibus, quod puncta, seu momenta magnorum, & arcanorum operum non sunt, ne dicam mundo: sed nec etiam Christi discipulis passim, & communiter reuelanda, & maxime antequam sint plene spirituales effecti, & ab omni animali affectu, & intelligentia depurati. Ad fomentum enim feruoris, & ad solatium spei, sufficit sensus accelerationis, seu breuitatis. Expergiscere igitur anima Deo deuota, & ad tuam deuotionem assume uerba sermonis, quem fecit Iesus in cœna, sicut facit Ecclesia sancta. Unde contemplare quod eis dixit: Vado & uenio ad uos: non turbetur cor uestrum, neque formidet. Si diligeretis me, uideretis utique, quia uado ad patrem. Veritatem dico uobis, expedit uobis ut ego uadam. Si enim non abiero, paracletus non ueniet ad uos. Tanta quippe suauitate tenebantur discipuli sui corporalis aspectus, quod impediabantur in sua inuisibilia eleuari. Nam hoc est uerè Spiritu sancto abundare, uidelicet in inuisibilibus tam diuinitatis Iesu, quam beatitudinis comunicatæ animæ Iesu Christi summa contemplatione sustolli.

De admirandis affectibus, atque modis, quibus se habebant in suo recessu ad inuicem Iesus, & discipuli eius. Cap. 2.

Secundus iubilis est affectuosæ iucundationis. Attolle contemplationis oculos mens deuota, & intueri quanta pietate simul fruebantur, & liquecebant viscera pietatis maternæ in aspectu filij, in carne gloriosa resuscitati, & in auditu corporalis discensus. Contemplare illos mutuos, & flammæ respectus, quibus illi duo dilecti se mutuis uisceribus inferebant & cordialium affectionum arcana sibi mutuo refundebant. Puto quippe quod illas ineffabiles intimationes, & spirituales allocutiones alijs omnino insensibiles, quibus mater & filius se intima inuentione mutuo fatebantur, impossibile sit exprimere ulli linguæ: sed etiam exteriora reuerentiæ signa amorisq; indicia, quibus eam Iesus

Secundus iubilis.

A Iesus coram Apostolis honorabat: ad magnum reuerentiam, & deuotionem illius ipsos medullitus attrahebat, & inflammabat. Sed hæc honoremus silentio, & menti deuotè contemplanda linquamus. Potes quoque in tua deuotione pensare, quod ipsa Magdalena, & dilectus ille Ioannes: Princeps quoque Apostolorum Petrus, necnon & alij omnes multa potuerunt dicere Christo, multasque consolationes recipere, quæ cogitanda sunt potius, quam scribenda. Nec est etiam inconueniens cogitare, quod Apostoli a Christo de cordis duritia redarguti, se multa cum humilitate prosternentes accusauerunt, & a recessuro ueniam postulauerunt, ac se ipsos eidem cum multis lachrymis deuotissime recommendauerunt. Quorum quanto humiliter contritio copiosior fuit, magisque profunda: tanto Christi susceptio fuit magis benigna, & uerbis consolatorijs plena. O quis exprimere posset desideria affectus, & lachrymas amorosæ totius illius multitudinis circumdantis Iesum? Et sicut Actuum 1. cap. scriptum est: Discipuli, & alij, qui conuenerant, interrogabant eum dicentes: Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel? ut scilicet populus Israel acquirat tale fastigium, quod amiserat. Quibus ille ait: Non est uestrum, scilicet taliter ineptorum, & modici intellectus, sicut modo estis: nosse tempora, vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate. quasi dicat, quod & Ioan. 16. cap. alias dixisse refertur: Adhuc multa habeo uobis dicere, sed non potestis portare modo. Sed accipietis uirtutem superuenientis Spiritus sancti in uos. Carius fuit quod gratiosè concessit, quam quod scire ab Apostolis, & cæteris denegauit. Plus autem est gratia, seu Spiritus sancti præsentia, quam quælibet præscientia futurorum. Ait enim uirtutem potius, quam dulcorem, vel splendorem, & consimilia: quia scilicet singulariter indigebant roborari cõtra pugnam Iudæorum, & Paganorum, & dæmoniorum, & roborari uirtute miraculorum. Ut scilicet quod per carnis infirmitatem non potestis, ex uirtute Spiritus sancti possitis. Virtus enim sonat hic fortem, & arduum, & prodigiosum modum accipiendi Spiritum sanctum, & eius dona. Ait enim superuenientis Spiritus sancti in uos, id est superinundantis, ut sic significet superabundantiam uenturi doni, qua undique superueflentur. Ioan-

B nis quoque 14. cap. prædixerat eis: Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille uos docebit omnia. Et addit, Actuum 1. cap. Et eritis mihi testes in Hierusalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & usque ad ultimum terræ. Tunc, sicut Marci ultimo refertur, illis dedit præceptum, dicens: Euntes in mundum uniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui uero non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo dæmonia eiicient, linguis loquentur nouis, serpentes tollent: & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: super ægros manus imponent, & bene habebunt. Hoc quippe ad literam intelligendum est de perfectè credentibus, & de signis ad fidem confirmandam necessarijs, aut ualde expedientibus. Quamuis mystice intelligi possit de uictorum expulsiõne, & nouitate doctrinalium, & spiritualium sermonum, quæ in Ecclesia fit per fideles, & per ecclesiastica sacramenta, prout Gregorius in homilia huius solennitatis exponit. Ad literam quoque per illa uerba ostendit Christus, quod uirtutibus, & miraculis eius datis, ad tantam eos dignitatem eleuaret, quod illis totum mundum in conuersione subijceret. Et tamen, ut semper eos reduceret ad humilitatem, simul ostendit quod ad hoc non erant idonei, quantumcunque totiens informati essent ab eo, nisi illos in plenitudine maiori de nouo Spiritus sancti uirtute ex alto uestiret. Unde Lucas ult. cap. narrat, quod illis ait: Vos autem sedete hic in ciuitate, quousque induamini uirtute ex alto. Et iterum Ioan. 14. cap. ait: Ego enim rogabo patrem, & alium paracletum dabit uobis, ut maneat uobiscum in æternum. Ex his uerbis patet, quod Spiritus sanctus plenè consolationem dabit uobis, ut maneat uobiscum in æternum, omnemque ueritatem utilem ad salutem pro ipsis, & pro alijs eorum cordibus reuelabit, & eos efficiet fortes, ut possint imitari Christum in zelo diuini honoris, & mundi conuersione usque ad hylarem tolerantiam passionum, & mortis.

C *Signa eridentium.*

D

A De deuota processione, & suauissima exhortatione facta a Christo discipulis suis. Cap. 3.

Tertius
iubilus.

Tertius est iubilus festiue processio- nis. Prædictis igitur in cænaculo sancto Sion cum inexplicabili charitate, & deuotione completis, tunc sicut Lucas vlti. cap. refert, eduxit eos foras in Bethaniam. Et fortè non inconuenienter intelligi potest, quod eos præcedendo corporali incesso eduxerit per illud via spatium vsque ad montem Oliueti, vnde ascensurus erat ad patrem. Potuit quippe pius Iesus hoc ad consolationem pusilli gregis, quem statim relicturus erat, corporali præsentia taliter facere, quod eum solum videret Virgo mater, alijq; discipuli, qui cum Domino tunc in monte Sion fuerunt congregati, suo aspectu alijs Iudæis, qui fortè in spatio viæ erant, vel quibusdam alijs denegato. Porro nulli dubium est, quod reuerenda mater cum sanctis mulieribus, & Apostoli cum cæteris discipulis ad montem Sion fuerunt congregati cum multa deuotione, & mentis ardore, vt inde Saluatorem conspiceret ascensurum. Ibi quoque illi beati spiritus sanctorum Patrum, quorum fortè multi aderat in corpore gloriosi, quos educens Dominus de inferno in terrestri collocauerat paradiso iussu Dñi astiterunt. Adest itaq; dilectus Iesus medius inter has duas turmas vtroque in seipso, & inuicem mirando amore connectens. In baculo namq; suæ sanctissimæ crucis pertransiens Iordanem nostræ mortalitatis nunc cū his sanctissimis turmis, vna in se transformata per gratiam, quam ad tempus relinquebat in terris, altera in seipso glorificata, vel beatificata per gloriam, quam ad suæ ascensionis societatem adducebat, ad cælos reuersurus erat ad sedem patris pectoris, in quo æternaliter requiescit. Vtrum autem benedictus Iesus aliquos de sanctis Patribus, qui astabant, Virgini matri cæterisque Apostolis conspiciendos monstrauerit, qui & eos sint familiariter allocuti, non est absurdum credere, licet sit temerarium affirmare. Piè tñ pensandū est, qd licet Apostoli illum Sanctorum exercitū non viderent, cum nihilominus sancti Patres cum multa iucunditate cernebat illam sanctissimam Virginem Domini sui matrem, sed & filiam Dominam & reginam suam, & in cuius ventris benedictione & ipsi a captiuitate educti erāt, & beatitudinis glo-

riam consequenti. Intuebatur quoque cum multa charitatis coniunctione illos dilectos suæ fidei filios, s. victoriosos Apostolos, per quorum strenuos actus, & passionum asperos cruciatus debebat crucis Christi trophæum deferri per totum orbem terrarum vniuersusque orbis in Abrahæ fide æternæ hæreditatis possidere promissionem. Astans igitur dilectus Iesus in monte Oliueti cum dulcissima matre, & discipulis suis, cepit eorum comota corda ex tali separatione blandis sermonibus demulcere, multaq; cū benignitate cōsolatus est eos. Deinde ad prælia futura confortans illos prædicit eis: In mundo pressuram habebitis, in me autem pacem. Estote ergo fortes in bello, & pugnate cum antiquo serpente, & accipietis regnum æternum. Et state confidenter, quoniam nō est pugna vestra, sed Dei. Ego aut præcedam faciē vestrā in Spiritu sancti igne, quo ad electos: & inflammabo in circuitu inimicos vestros. Tunc matrē, quāto putas ardore comotā, quantoq; in gloriam desiderio ferebatur? Nonne tibi videtur ipse Iesus blanda quasi excusatione matri ostēdere desiderium, quo ferebatur ad eam, & quasi verbis apertis dicat? O mea verè & meæ naturæ genitrix, & meæ peregrinationis sedula ministratrix, & particeps omnium laborum meorum, quæ vltimo mecum per compassionē fuisi cruci affixa: maternæ dilectionis teneritudo requireret, vt nunc te mecū in gloriā absorberem, nisi horū dilectorū filiorū pusilliq; gregis in digentia retineret, quibus te matrē consolatrice, atq; magistrā intima pietate relinquo, teq; ipsis vt reginam matrē, & Dominā recōmendo. Iterū, dilectā mater, veniam ad te & ad meipsum assumam te, vt vbi ego sum, & tu in æternum sis mecum: quia claritatē, quam dedit mihi: pater, dabo tibi, & eam fidelissima charitate tibi reseruo. Deinde ad Apostolum Petrum ait: Dilecte fili, ego fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. Ego rogavi pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Tibi subiicienda tradidi omnia regna mundi, tibi que dedi clauēs regni cælorum. Nec de mundo aliud erit fixum in cælo, quā quod tuo disponetur arbitrio. Et tu mi dilecte Ioannes, memēto dilectionis, & gratiæ, qua semper tibi mea probasti ostēdisse præcordia, dormisti super hoc pectus sanctæ Trinitatis sacrarium, recōmendatæ tibi meæ matris in cruce diligēter exequaris officium: nam demū per incendiū sacri

A cri amoris ad meum finaliter deduceri amplexum. deinde amoroso aspectu conspiciens Magdalenam ait illi: Filia pulchræ dilectionis, & amorosæ remissionis, tene optiam partem, quam elegisti, quia panē Angelorum etiā in præsentī longo tēpore mādudabis. Quis quæso dubitare queat, qd dum hæc Dñs loqueretur: hæc sua dilectā ample xando, lachrymando, & osculando tenuerit pedes eius? O anima dulcis Iesu deuota, ingere te contemplatione mentali illi amoroso, & delitioso cōsortio, & intueri dilectum Iesum totum facie affluentem signis mellifluæ charitatis, & modis, quibus condecens fuit omnium assidentium consolari suspiria, quibus per ineffabilia amoris indicia eorum corda in se amorosissime transformabat, lachrymabantur omnes, & dulcoroso amore corda omnium liquecebant, languiebant omnes, & quasi quadam spirituali ebrietate dulcorosi amoris copiosas lachrymas distillabant. Quis exprimere posset ardores, feruores & suspiria; & languores dulcoros, & altos sensus huius cœlestis cœtus? Arguo meipsum, quod aliquid voluerim balbutire de signis & verbis, quibus hæc sunt gesta: quod licet fecerim, vt legentibus occasionem tribuerem alius talia contemplari, tamen non ambigo inexpressibilia fore.

ARTICVLVS SECVNDVS

De alijs tribus iubilis, quæ concurrerunt in Christi ascensione.

Secundo
contemplanda
sunt
ascensionis
consequētia.

Secundo contemplemur ascensionis cōsequētia. hucusque pius Dominus, & magister sapiens apparēs discipulis suis & dignis argumentis illos ad fidem resurrectionis erigens, & confirmans simulque per ostensam familiaritatem eos sibi connectens subito disperebat. Erat siquidem tunc in eorum mentibus quasi hamus piscationis diuinæ, dum tamen in eis staret qd ei amoroso dulcore applicaretur. Tunc enim de profunda voragine amoris proprii illos educens, & a seipsis quasi totaliter eradicans, dum sic subito disperebat in amorem suum, & inuisibilis gratia transportabat. Erat enim sicut sollicita aquila prouocās ad volandum pullos suos, & super eos volitans expandebat alas suas super eos, & in virtutis suæ humeris asportabat. Post multos igitur hos volatus, quibus eorum mētes prouocauit ad summa vno comple-

to volatu matris, & discipulorum relinquens corpora in terris, sed ad summa eorum secum transportans corda eleuatis manibus suis benedixit eis, vt dicitur Lucæ vlti. motuque suauis, & plano in conspectu eorum ferebatur in cœlum. Contemplando igitur consequentia huius sacræ ascensionis tres quoque alios iubilos consideremus. Primus est condecens eleuationis, secundus numerosæ lætificationis, tertius mirificæ exaltationis.

Tres alij
iubili.

De conuenientibus circumstantijs, quibus Christus ad cœlum ascendit. Cap. 1.

P

rimus iubilus est condecens eleuationis. Seruauit enim ordinē diuinæ lege sancitum, Lucæ 14. Qui se humiliabitur, exaltabitur. Et Ephe. 4. qui enim descendit, ipse est, & qui ascendit super omnes cœlos. Reuertitur ad cœlos, tanquam bonus obediens completa obedientia quo ad patrem: tanquam bonus mediator facta pace, & concordia quo ad homines: tanquam strenuus pugnator habita victoria, quo ad demones. Iubilauerunt igitur omnes propter tria, quia scilicet Christus ascendit. Primo potenter, secundo patenter, tertio sapienter. Primo enim iubilauerunt, quia ascendit potenter. Nam virtute propria nullo egens adiutorio sursum vectus est. Vnde merito cantamus, Exaltare Domine in virtute tua. Differunt enim ascensio, assumptio & euolatio. Nam ascensio fit virtute propria ascendentis, & ideo pertinet ad solum Christum. Assumptio vero virtute Christi assumptis, quia filius specialiter obsequitur matri, & ideo pertinet ad Beatam Virginem. Euolatio autem fit ministerio Angelorum, & hoc pertinet ad alios Sanctos. Locus enim euolantium est distincta chororum: locus vero assumptæ Virginis est super choros Angelorum: locus autem Christi ascendentis est ultra locum assumptæ Virginis. Secundo iubilauerunt, quia ascendit patenter. Actum enim i. dicitur. Vidētibis illis eleuatus est. Quod quidem fecit maxime propter tria. Primo propter testificationem, secundo propter inflammationem, tertio propter significationem. Primo propter testificationem, vt scilicet ascensionis eius, tanquam ab eis patenter viæ firmiores essent testes. Secundo propter inflammationem, vt s. cœlestis patriæ, & gloriæ, fides & spes & desiderium

Primus
iubilus.

Iubilauerunt
omnes
propter
tria.
Primo.

H

Secundū,
quæ ascen-
dit paten-
ter, quod
fecit prop-
ter tria.
Primo.

Secundū.

A firmiter eis imprimeretur, & vt desiderium veniendi ad eum excitaretur in illis. Tertio propter significationem: scilicet vt milite innuatur, quod qui non videt Christum ascendentem, & qui perspicaci oculo contemplationis eius altitudini, & altæ sursum actioni non cohæret, non est dispositiua ad redundantiam sui spiritus suscipiendam. Proinde 4. Regum 2. ob idem mysterium Heliseo petent duplicem spiritum Helias dicit Helias. Si videris me, quoniam tollar a te, erit quod petisti: si autem non videris, non erit. Tertio iubilauerunt, quia ascendit sapienter. Nam sicut prædictum est, eleuatis manibus suis benedixit eis. Vbi duplîcî ratione. quod in principio motus fuit, dum leuaretur in cœlum aliquandiu versa facie amorosq; aspectu intuebatur matrem, & omnes illos filios, & discipulos suos, & eleuauit manus, & hoc duplici ratione. Primo in oblationem, secundo in recordationem, tertio in exorationem. Primo in oblationem, hoc est vt suo patri offerret hostiam viuentem. Secundo in recordationem, vt scilicet plagæ passionis suæ in discessu suo taliter in eorû cordibus figeretur, quod nunquam de eorum deberent deleri memoria, cum talia signa videbant non deleri in cœlesti patria: Tertio in exorationem, vt videlicet ostenderet eis, quod illa asportabat in cœlum, vt eorum ostensione pro eis supplicaret ad patrem, ac per hoc ostenderet quod qui sanguinem pluerat per vulnera illa in supplicio crucis, per ipsa eadem tanquam per meritorea instrumenta abundantiam Spiritus sancti effunderet sublimatus in cœlis. Benedixit quoque illis sic manibus eleuatis, vt eos contra hostes muniret, & in bonis cœlestibus auget. Benedixit etiam eis, eo quod iusti erant: quia vt dicitur Proverb. 10. Benedictio Domini super caput iusti. Benedixit eis manibus eleuatis, quia desuper est benedictio electorum: & vt Lucas vbi supra ait: Dum benediceret, recessit ab eis auferens præsentiam corporalem, & benedictionem plenitudinis amoris, & gratia derelinquens. Vnum abstulit, aliterum dedit: si contristauit in vno, latificauit in altero.

Tertio in bilauerit quia ascēdit sapien ter.

Christus eleuauit manus tri pluci rōne.

Primo. Secundo.

Tertio.

Modus benedictionis.

D

De admirando gaudio Angelorum, & E. Sanctorum ascendentium cum Iesu. Cap. 2.

Secundus est iubilus numerosæ latificationis, quia cum duabus turmis lætantibus, scilicet Angelorum, & hominum regrediebatur ad cœlum, non quod ibi fuerint Angeli in adiutorium necessitatis, sed in obsequium dignitatis, sicut fertur Papa a suis Episcopis, & Rex a militibus suis. Vnde Leo Papa: Cum audis eleuatam, audis militiæ cœlestis obsequiū. Homines quoque illos Deo, quos de inferis liberauit, & qui post resurrectionem vsq; ad ascensionem mortui sunt de numero saluandorum, nec purgatorio amplius indigebat. De hoc secundum Alex. de Ales in 3. Prophetia in Psal. 67. ait: Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium, Dns in eis in Sinai in sancto. Ascendisti in altū, cepisti captiuitatem, accepisti dona in hominibus. In quibus sacratis verbis ostenditur hic iubilus admirabilis propter tria. Primo propter numerositatem, secundo propter iucunditatem, tertio propter sublimitatem. Primo propter numerositatem. Ait enim, currus Dei & societas, quæ cum Domino ascēdebat. quæ dicitur currus Dei, quia obsequio, & honorificentia quodammodo portabant eum, sicut prædictū est. Iste inquam currus est multiplex decem millibus, i. constat ex innumerabilibus personis. secundum enim Alex. de Ales vsus Græcorum, a quibus translationem istam accepimus, est ponere hunc numerum pro infinito, quasi dicat numerus ascendentium cum Christo tam Sanctorum, quam etiam Angelorum innumerabilis erat. Secundo propter iucunditatem. vnde subdit, millia lætantium, serant cū eo. In millenario perfectio gaudij cognitionis signatur, quam habebat tota societas illa in contemplatione gloriæ Iesu Christi, cū essent in substantiali gloria iam beati, quæ gloria quæq; attribuitur visioni. vnde super illud Psal. 90. Ostendā illi, s. societati Sanctorū, salutare meū, i. gloriosum Iesum. glo. ait, quod visio est tota merces. Et est verbū August. 1. de Trinitate, cap. pe. quare autem lætentur, subiungit dicens, quia Dominus in eis, scilicet est per gloriam, qua beatificat eos. & etiam est in eis, id est inter illos ascendendo cum eis in cœlum. in Synai in sancto, id est in speculatione beata. Syna enim speculatione interpretatur, & Sæctus beatitudinē notat. Tertio propter sublimitatē. Vnde conuer-

Secundus iubilus.

Et hic est admirabilis propter tria. Primo.

Secundo.

H

Tertio.

A conuertens Propheta sermonem ad ipsum ascendentem in cœlum subdit, Ascendisti in altum, scilicet locum, id est, in cœlum, seu in altam dignitatem, quia sedes ad dexterā patris. Ascendisti inquam in altum, scilicet propria virtute, non portatus ab alijs, Io. 3. Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo. Et Michea 2. Ascendet pandēs iter ante eos. Et ascendens in altum cepisti, scilicet in gloriam, & in tuā societatem captiuitatem, id est eos, qui captiui fuerant in limbo. Zachar. 9. Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti: scilicet prius, & victos tuos de lacu, in quo non erat aqua, scilicet in die Pentecostes, sicut in die Ascensionis promisisti eis.

De admiranda exaltatione Christi ascendentis in empyreum cœlum. Cap. 3.

Tertius est iubilus mirificæ exaltationis. Cum enim paulatim Christus eleuaretur in cœlum, intuebantur eū discipuli, & radios mentis suæ emittebant post eum, atque illum corporali comitabantur aspectu, quādiu licuit eum videre. Quis exprimeret posset gaudium illorum patrum ascendētium ad cœlestia regna cum Domino Iesu Christo? Et de hac quippe exaltatione Propheta in Psal. 17. ait: Et ascendit super Cherubin & volauit: volauit super pennas ventorum, & posuit tenebras latibulum suum. In quibus verbis Propheta ponit huius iubilosæ exaltationis primo principium, secundo medium, tertio terminum. Primo ponit principium, & de hoc ait, Et ascēdit super Cherubin, quod tripliciter intelligi potest. Primo modo ascendit super Cherubin, quia ille ordo seruiebat ei, quando in cœlum ascēdit, & hoc non ad necessitatem, sed ad honorē, sicut prædictum est. Adest innumerabilis, & exercitus cœlestiū militum iubilantibus cunctis cantantibus victoriæ Christi gloriosum triūphum, mutisq; vocibus adhortantibus præconia laudis de ascendente regis victoria sibi inuicē intonabant. Quanto autem cum timore & tremore, terrore, atque dolore, vlulatu, & mentis stridore ille teter & horribilis, vel horridus dæmonum exercitus de illa aeris parte, per quam Christus ascēdit, tam proprio terrore, quā Angelorum cōpulsione aufugit: Porro sicut in electis multiplicata sunt cantica, sic in eis cummulata sunt dolorosa tormenta, atque lamenta. Secundo

Tertius iubilus.

Tria Propheta ponit huius iubilosæ exaltationis. Primo ponit principium, & ascēdit super Cherubin, quod tripliciter intelligi potest. Primo.

Secundo.

modo ascendit super Cherubin, quia super ordinem Cherubin humanitas Christi eleuata sit. Nec ait super Seraphin, sed super Cherubin, qui est penultimus ordo in cœlis: quia sicut Alex. de Ales, vltra Seraphin, non est nisi Hierarchia, id est sacer Trinitatis ordo. Si enim diceret super Seraphin, videretur dicere hominem ascendere vsq; ad diuinam essentiā, & quod humanitas equalis esset diuinitati. Quod tamen remouet dicens, Ascendit super Cherubin. Veruntamen Christus homo, & Beata Virgo, & Iococo, & merito sunt super oēs ordines Angelorum. Tertio modo ascendit super Cherubin, quia nulla scientia attingere potest ad eius ascensionem. Vnde alibi Psal. ait, Psal. 138. Mirabilis facta est scientia tua, ex me confortata est, & non potero ad eam, super tingere viribus meis. Secundo addit huius iubilosæ exaltationis medium, dicens: Et volauit, i. electus est, volauit super pennas ventorum. Quod etiam tripliciter intelligi potest. Primo modo volauit, i. eleuatus est super pennas ventorum, hoc est super virtutes animarum. Nam animæ venti denominantur. vnde Iob 28. Qui fecit ventis pondus, animabus corpus. Pennæ horum ventorum sunt virtutes, Psal. 54. Quis dabit mihi pennas, sicut colūbæ & volabo, s. in præfenti vita: & requiescam, s. in alia. Super has penas volauit Christus, quia gratia sua omnem aliam excedit, Ioā. 3. Dedit ei spiritum non ad mensuram. Et tunc in hoc notatur, quia omnis gratia est ab ipso, Io. 1. de plenitudine eius nos accepimus omnes. Secundo modo volauit, id est velociter ascendit. Nam a principio sui ascensus vsque ad communitatem aeris regionē, licet paulatim & modestè ascenderet: tamen postquam nubes suscepit eum ab oculis eorum, sicut, infra dicitur, volauit super pennas ventorum, id est citius quā venti. Quod necessariū fuit propter distantiam empyrei cœli. Et est hyperbolica commendatio, vt maior notetur velocitas ascensus eius. Geminatio enim verbi celerem notat eius ascensum. secundum enim Alex. de Ales in 3. Corpus glorificatum quantum est de potestate gloriæ potest non commeteri, & nō circumscribi sensibiliter, quia quadam potestate gloriæ est quasi infinitum, quo ad nos respectu potestatis corporis non gloriosi: & hoc est quod August. in quæstionibus de resurrectione inquit, quod tales sunt motus corporum glorificatorum, sicut motus radij Solis. Vnde ait, quod corpus glorificatum

Tertio.

Secundo addit huius iubilosæ exaltationis medium.

Quod est tripliciter intelligi potest. De volatione Christi super pennas.

H

A vtraque intervalla pari celeritate contingit, vt radius Solis, qui non citius pervenit ad propinquiora spatia opposita, quam remotiora: quia si voluntas sit animæ, potest corpus illud ferre imperceptibiliter p spatium longum & breue. Et hoc est de potestate animæ, non corporis. Et hæc fuit celeritas ascensionis Christi, postquam nubes suscepit eum. Tertio quoq; notandum est, quod bis inquit, volavit, & ad primum nihil addit, sed ad secundum addit, super pennas veterum. Nam primum volavit, ad divinitatem refertur, cuius virtus est essentia sua: quæ quia tanta est, ideo ad illam nullam facit comparisonem. Secundum refertur ad gloriam humanitatis, quæ aliquo modo recipit proportionem. secundum enim Hieronymum, ostenditur hic Christus velocior vento, lenior quam anima, præcellior Angelis, & quibuscunque Sanctis. Tertio autem addit Propheta huius iubilosæ exaltationis terminum dicens, Et posuit tenebras latibulum suum, quod etiam tripliciter intelligi potest. Primo modo, quod ad litteram intelligatur de nube, de qua Actuum 1. Luc. ait: Et nubes suscepit eum ab oculis eorum, quia in quantum hæc nubes abscondit eum, tenebræ nominantur, in qua posuit latibulum suum. Suscepit autem, & abscondit eum hæc nubes propter tria. Primo, ne si Christus per solam disparitionem ab eorum conspectibus tolleretur, siue per resolationem, seu per aliam viam, quasi evanuisse videretur, & sic per consequens ascensionem illam potius ascripsissent fantasæ, quam solidæ veritati. Secundo vt miraculum repentinæ nubis in sereno coelo apparere miraculo ascensionis adiunctum eius prodigiosam efficaciam, & apparentiam duplicaret. Tertio vt creatura superior, & desuper adveniens suo creatori deferuire, & ad eius obsequium famulatoriè aduenire apertè demonstraretur. Vnde in hac nube erant multitudines Angelorum Christo obsequentium, & nubem regentium. Potuit enim ille exercitus Sanctorum, dum progredierentur ad cœlum, ad cœlestes ciues intrepida voce clamare: Aperate portas, quia nobiscum Deus. Attollite portas Principes vestras, & eleuamini portæ æternales, vt Rex gloriæ possit intrare. Occurrite cœlestes ciues, cantate Domino canticum nouum, Psalmum dicite no mini eius. Iter facite ei, qui ascendit super occasum, Dominus nomen illi. Nam eduxit vincetos in fortitudine, & electos suos

Tertio ad die Propheeta huius iubilosæ exaltationis terminum.

Quod tripliciter intelligi potest. Primo.

De nube, & hac nubes propter tria.

Secundo.

Tertio.

in læticia. Secundo modo posuit tenebras latibulum suum in ministerium contemplatiui status, in quo Dñs a Sanctis per priuationem, & super excessum videtur. Et maxime in supremo, & circa supremum contemplatiui ascensus. Designant et ibi baculum ecclesiasticorum sacramentorum, & figuratum velaminum scripturæ sacræ. In hoc insuper mysticè demonstratur, quod supercœlestium arcana non sumus digni, aut idonei nudè aspiceret: immo debet nobis velari, & claudii. Tertio vero modo intelligi potest per has tenebras, quas posuit latibulum suum, ipsum empyreum cœli, in quod honore cum toto illo exercitu gloriosus ingressus est: Quod tenebræ nominatur propter excessum splendoris sui. Et hic locus conuenit ei, & omnibus beatis, & beatificandis ab eo & cum eo. Et maxime propter tria. Primo propter quantitatem, secundo propter nobilitatem, tertio propter speciositatem. Primo propter quantitatem. Si enim minima stella est maior tota terra, & firmamentum quasi in infinitum sit maius stella, & coelum cristallinum sit decies maius firmamento, & coelum empyreum sit decies maius cristallino: quam magnum erit empyreum cœlum? Vnde merito Baruch 3. cap. ait: O Israel, quam magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius, magnus est, & non habet finem. Secundo conuenit ei propter nobilitatē. Nam sicut natura angelica est nobilissima in spiritualibus: sic cœli illud in corporalibus. Est enim remotissimū a nostro sensu. Tertio conueniēs ei propter speciositatē, quia ubiq; est lucidū sicut Sol. De cuius pulchritudine Eccles. 43. scriptum est: Altitudinis firmamētum pulchritudo eius species coeli in visione gloriæ: quia in illo coelo visio est beata. Et ad hoc cœlū ascendit Dñs Iesus Christus cum tota illorū electorū turba. O cum quanto amore commouit pater totā ciuitatē supernā, vt digno applausu filio suo venienti occurrat. Festinant illa agmina ciuium supernorum dignè occurrere regi suo, & verè vnus ex eis nō remansit. Exultant simul, seq; mutuo interrogat, non sicut ignorantes, sed tanq̄ stupentes, & admirantes. Interrogant Angeli, respondent Sancti. Angeli quippe exultando dicunt: Quis est iste, qui venit de Edon tinctis vestibus de Bosra? Esaiæ 63. quasi dicat: Natura ista humana tota infecta sanguinis infectione nō consuevit ad summa transmittere ciues suos. Quibus respondebant Sancti: Ille formosus in stola sua, id est

E Secundo.

Tertio intelligi potest per has tenebras empyreum cœlum. Quod conuenit omnibus beatis, maxime propter tria. Primo.

G Secundo.

Tertio.

H

A id est totus innocens & virtuosus in assumpta natura, qua quasi indutus est gradiens in multitudine fortitudinis suæ. Disperdit superbos mente cordis sui. i. demones infernales: & exaltauit humiles, s. homines. Ad Christum quoque Angeli dicunt: Quare ergo rubrum est indumentum tuum & vestimenta tua, sicut calcantium in torculari. q. d. Si in tanta pompa triumphasti, quid est quod apparent signa passionis tuæ? Merito quippe ad solum Christum de sua passione ingerunt quæstionem, quia ipse solus de illius immensitate potuit respondere. propterea inquit, Torcular calcanti solus & de gentibus non est vir mecum. q. d. Sicut solus immensitatem meæ passionis sustinui, ita solus doloris mei, & virtutis mensuram cognoui.

ARTICVLVS TERTIVS.

De alijs tribus iubilis Sanctorum, qui subsequuti sunt post Christi Ascensionem.

Tertio contēplanda sūt ascensionis subsequētia.

Circa quæ sunt tres alij iubilis.

Primus iubilis.

Tertio contēplamur ascensionis subsequentia. Circa quæ tres alios iubilos subiungamus. Primus est cœlestis exultationis, secundus a dextris sessionis, tertius angelicæ consolationis.

De laudibus & iubilis totius cœlestis curie in aduentu filij Dei. Cap. 1.

Primus iubilis est cœlestis exultationis. Quis enarrare sufficiat, quanta lætitiæ exultatione repleta fuit illa ciuitas Beatorum in aduentu regis eorum, & illorum sanctorum Patrum? Cantant & iubilant omnes Angeli & in introitu paradisi dignis vocibus laudant dicentes, Gloria laus & honor tibi sit rex Christe redemptor: Nomine, qui Dei rex benedicte venis. Nūc tibi regnanti pādimus, ecce melos. Benedictus es Dñe, qui ambulas super pennas ventorum. Benedictus es, qui sedes super Cherubin, & intueris abissos. Ecce nunc tecum ascendunt Tribus, Tribus Dñi, vt confiteatur nomini sancto tuo, & in laude tua gloriētur ad lætādū in læticia gentis tuæ: vt lauderis cum hereditate tua. Benedicant te cœli, terra, mare & omnia, quæ in eis sunt: quia iudicasti nationes, implesti ruinas, & conuastasti capita mortis, dæmonum & inferni. Latentur cœli & exultet terra: iubilate montes laudem;

quia suorum pauperum Dñs est misericors. O cum quanto gaudio & amore inexpressibili a nobis illa ciuitas, cuius est participatio in idipsum in aduenientibus sanctis hominibus & occurrentibus Angelis coniuncta est in pariete Christo, qui fecit vtraque vnum iubilans concordī voce. Intransibit deniq; paradisi omnibus simul in iubilo, & voce tubæ, & regi nostro Iesu psallentibus sapiēter dum intraret cœli palatium rex noster Iesus, intonat alta voce ad Patrem. Pater manifestauit nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo. Nunc autem pro eis rogo, non pro mundo, quia ad te venio, tecū perenniter regnaturus: clarifica me pater apud te ipsum claritate, quam habui priusquam mundus fieret. Pater iuste, mundus te non cognouit, ego autem noui te, opus consummaui, quod dedisti mihi. Ego te clarificaui super terram, quos dedisti mihi ego custodiui & nemo de ijs periit, nisi filius perditionis, vt sacræ tuæ implerentur scripturæ. Tui erant & mihi eos dedisti & sermonē tuū seruauerunt. Et nunc cognouerunt, quia oia quæ dedisti mihi, abs te sunt: quia verba, quæ dedisti mihi, dedi eis, & ipsi cognouerunt, & acceperunt verè, quia a te exiui, & crediderūt, quia tu me misisti. Pro his ergo rogo, quos dedisti mihi, quia tui sunt. Et oia tua mea sunt, & mea tua sunt & clarificatus sum in eis & iam non sum in mundo & hi in mundo sunt, & ego ad te venio. Pater sancte, cum essem cum eis, ego seruabam eos in nomine tuo. Non rogo, vt tollas eos de mundo, sed vt serues eos a malo. De mundo non sunt, sicut & ego non sum de mundo, sanctifica eos in veritate, quia sermo tuus veritas est. Sicut tu me misisti in mundum, & ego misi eos in mundum. Non rogo pro eis tantum, sed pro ijs, qui credituri sunt per verbum eorū in me, vt oēs vnū sint, sicut tu pater in me & ego in te: vt & ipsi vnum in nobis sint, vt mundus credat, quia tu me misisti, & dilexisti eos, sicut me dilexisti. Pater, quos dedisti mihi, volo vt vbi sum ego, & illi sint mecum, vt videant claritatē meam, quā dedisti mihi, quia dilexisti me ante mundum constitutionem. Notum feci eis nomen tuum, & notū faciam, vt dilectio quam dedisti mihi, in ipsis sit, & ego in eis. Ad hæc pater benignus & pius potuit respondere. Fili, sicut tu asseris, tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt: Ego te clarificaui in gloriosa Resurrectione, & iterum clarificabo in Spiritu sancti missione, & per totum mundum effundam, vt oleū nomē tuū: vt in nomine

nomine

A nomine tuo omne genu flectatur celestium, terrestrium & infernorum. Et ad hæc benedictus Iesus: Pater inquit, gratias tibi ago, quoniam audisti me. Ego autem sciebam, quoniam me semper audis, quia tu semper dilexisti me.

Quod laudes dederunt Angeli sancti Christo sedenti in throno a dextris æterni Patris. Cap. 2.

Secundus iubilus.

Secundus iubilus est a dextris sessionis. Post hoc autem collocavit eum pater in altissimo maiestatis throno d. Fili, sede a dextris meis. Sedes tua in sæculum sæculi, virga æquitatis, virga regni tui. Dillexisti iustitiam, & odisti iniquitatem: propterea vnxit te Deus homo assumptæ oleo lætitiæ p̄ cõfortibus tuis. Et tu mecum in principio terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cœli. Ipsi peribunt, tu autem permanes, & omnes sicut vestimentum veterascent. Et velut amictum mutabis eos, & mutabuntur: tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient. Ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Sed & super seruos meos & ancillas, pro quibus me rogasti, effundam de spiritu meo & dabo prodigia in cœlo sursum, & signa in terra deorsum, vt saluum faciam populum tuum & honorificem in sæcula nomen tuum. Deinde conuertens sermonem suum ad totam celestem curiam de throno maiestatis suæ altissimæ intonuit: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite. Seruite ei cum timore & exaltate ei cum tremore, quia ipse est Dominus magnus, Dominus & rex magnus super omnes Deos. Hoc audistis Angeli laudes Christo dederunt, sicut Apoc. 7. Ioan. ait. Et omnes Angeli stabant in circuitu throni & ceciderunt in conspectu throni in facies suas & adorauerunt Deum dicentes, amen benedictio & claritas & sapientia & gratiarum actio, honor, virtus & fortitudo Deo nostro in sæcula sæculorum, amen. Ait enim: Omnes angeli stabant in circuitu throni, scilicet tãquam famulantes regiæ maiestati Domini Iesu Christi, & quasi eius exteriorè superficiè apprehendentes potius quàm totalem immensitatem suæ infinitatis, & incomprehensibilis profunditatis. Et ceciderunt in conspectu throni in facies suas. Cum enim mirâ ipsius Dei humiliatione, quæ pro peccatoribus recuperandis dignatus est: tam humiliter mori considerant, &

peccatoribus in hac vita ipsi qui sine peccato sunt ministrant, quid aliud nisi humilitatem opere & exemplo edocti sibi summo-pere sectandam intelligunt, in qua diuinâ maiestatem se sic exinanisse conspiciunt? Proinde coram throno maiestatis eius in facies suas cadunt, cum tantæ humilitatis aspectu ipsi seipfos tanto amplius cõditori submittuntur, quanto ad eius imperium èt immundissimis peccatoribus ad salutem non tantum ministrare non cõtemnunt, sed feruentius eis in futurum auxilium prestare disponunt. Et quo magis illi igni, qui Christus gloriosus est, per voluntatem obedientem appropinquant: tanto amplius ex eo accessi per eius dilectionem ardent. Vnde subditur, Et adorauerunt Deum dicentes, amen. Quo nempe Deus amplius diligitur, eo verius & efficacius a diligentibus adoratur: atq; eo vehementior est dilectio, quo multiplicior dilectionis est ratio. Vnde nouem rationes dilectionis in verbis sequentibus exprimentur. Prima est, quia solus saluat de malis, quod notatur cum dicitur, Amè. Præmiserat enim Io. q. Sancti clamabât voce magna dicentes: Salus Deo nostro, qui sedet super thronum & agno, & Angeli tunc respondent, amen, idest verè soli Deo saluare conuenit, sicut propheta inquit, Dominus est salus. Secunda, quia nihil mali vult, licet autem quandoque mala velit, sicut cũ voluit Iudæos crucifigere Christum: tamen hoc non malè voluit, sed bene, & ideo in omnibus operibus suis debet benedictio, vt de nullo opere eius malè cuiquam liceat iudicare, cum omnia iudicia eius iusta sint. Vnde propheta inquit, Psalmo 18. Iudicia Domini vera iu. in se. Desiderabilia super aurum & lapidè precio. mul. Tertia ratio est, quia omnia clarè intelligit. Nec enim, quia non possit: nec quia non velit: nec quia non sciat omnia bene dispensare, minus diligendus est Deus. Omnia enim nuda & aperta sunt oculis eius; vt dicitur Hebr. 4. & ideo dicitur claritas: scilicet intelligentiæ. Quarta ratio est, quia omnia sapienter dispensat: & ideo dicitur sapientia. Attingit enim a fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. vt dicitur, Sapient. 8. Quinta ratio est, quia omnia gratis donat. Quis enim, vt ait Apost. Rom. 11. prior dedit illi & retribuetur ei. Ideo debetur Deo gratiarum actio. Sexta ratio est, quia solus per se bonus est: proinde Lu. 18. Dominus ait: Nemo bonus, nisi solus Deus. Ideo dicitur, Deo honor: Solus enim hono-

Nouem rationes dilectionis. Prima.

G

Secunda.

Tertia.

H

Quarta.

Quinta.

Sexta.

Septima ratio est, quia potest omnia bona facere. vnde propheta ait, Psal. 134. Omnia quæcunque voluit Dominus, fecit in celo & in terra, in mari & in omnibus abyssis. propterea dicitur, Deo virtus. virtus profecto est in facièdo bonum. Octaua ratio est, quia ipse solus potest repellere omnè malum. Cum enim potestati diaboli nulla potestas possit comparari, vt dicitur Iob 41. c. & hoc quantum ad conditionem naturæ, solus ille qui fecit eum potentior est eo, & qui potentiores eo sunt per gratiam eius hoc potuerunt. Et de hac propheta inquit: Draco iste, quem formasti ad illudèdum ei. Profecto superuenientem naturam illud it gratiâ. Ideo dicitur, fortitudo Deo nostro. Nona ratio est, quia solus habet æternitatè, vt bene dicitur. i. ad Timo. 6. q. solus habet æternitatem & lucem habitat inaccessibilè: propterea adiungit, in sæcula sæculorũ. Hac circumlocutione, in sæcula sæculorũ, in scripturis sempiternitas denotatur. Congaudentes igitur & nos Domino Iesu Christo dicamus cum Propheta de illo, patri suo æterno. Gloria & honore coronasti eum Domine & constituisti, &c. Gloria scilicet potestate, & diuino vt adorent, illũ & vereantur. Et ait, Gloria immortalitatis, & honore. i. sedere ad dexteram paternæ maiestatis, coronasti eum, scilicet Christũ. Est differentia inter gloriam & honore: quia gloria est in se ad alios, honor in se ab alijs. Per coronasti, denotatur qd ista duo, gloria & honor, æterna sunt. Et constituisti eum, idest æternaliter statuisti super opera manuum tuarum. i. super omnes creaturas, Colos. j. Ipse est primogenitus omnis creaturæ. Et sequitur, vt sit in omnibus primatum tenens.

Nona.

D

Tertius iubilus Angelicæ consolationis.

Quomodo duo Angeli consolati sunt discipulos pro Christi Ascensione. Cap. 3.

Tertius est iubilus angelicæ consolationis. Eleuato autem benedicto Iesu a conspectu matris & discipulorũ suorum, & ipsis manentibus in monte sancto Oliueti: quanto putas eos gaudio pro Iesu ascendente fuisse repletos? Et quia erant adhuc infirmi, quot lachrymas pro seipsis, quos cernebant relictos, credis fuisse perfusas? Cogita quantum potes, quia nõ digne sufficies æstimare cum quãto dulcore osculabantur recedentis Iesu illa sacro moti im-

pressa vestigia: Cum quanto etiam cordis desiderio languentes respiciebant ad summa. Sed & benignissimus Dominus Iesus totus affluens pietate ad eos, illos cõsolari non destitit, sed sui exitus & regressus Angelos nuncios suos misit. vnde circa hunc iubilum tria consideremus. Primo statum admirationis, secundo actum cõsolationis, tertio dictũ satisfactionis. Primo inquam consideremus statum admirationis. Vnde Lu. Act. j. ait: Cumque intuerentur in cœlum euntem illum, scilicet audaci conatu oculorum. secundum enim Bedam in Græco habetur in ablatiuo, scilicet eunte illo. Vt fit sensus, qd Christo eunte in cœlum ipsi intuebantur versus eminentem cœli locum, ad quem Christus ibat, quia iam nubes absconderat eum ab oculis eorum. ergo iam non intuebantur Christum: sed solum intuebantur in cœlum, ad quod Christus iam ab eis absconclusus ibat. Vnde Beda per hoc arguit, qd Angeli non dicunt eis, Quid statim aspicientes Christum ascendentem in cœlum, sed solum, quid statim aspicientes in cœlum. Potest tamen ad hoc dici, qd licet Christum in nube non viderent: videbant tamen inuolutum in nube. Proinde intuedo in cœlum, intuebantur simul & illam nubem sursum euntem. Vnde secundum Bedam, nostræ literæ consonat, quod postea subditur, sic veniet, &c. vt infra dicitur. Secundo consideremus actum consolationis. Et de hoc subdit Lucas, Ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis. Ait enim, Ecce duo viri. idest duo Angeli in specie virili. Fuerunt autem duo, quasi de duplici choro ministrorum Christi: scilicet dextro & sinistro venissent, & in signum cum corpore & geminæ charitatis & in misterium duorum testamentorum concorditer clamantium veritatem, quam isti dixerunt. Astiterunt etiam iuxta illos, quia fortè apparuerunt illis in terra, vt familiarius & humanius & credibilius Apostolis persuaderent, qd ad domum suam reuerterentur. In vestibus albis etiam apparuerunt; velut diem festum agentes in nouo solènio Ascensionis Christi, & vt splendorem celestis gloriæ & corporum gloriosorum apertius prefigurarent, & etiam vt ex singulari & iucundo habitu Apostolorum mentes singularius & consolabilius immutarent. Si autem quærat, quare illis apparuerunt. Ad hoc dat Beda duplicem rationem. Primo, vt tristitiam, quam de Christi ascensionis absentatione Apostoli conceperant, sui reditus

Circa hunc iubilum tria sunt consideranda. Primum.

F

G

Secundus.

H

A reditus commemoratione laetificarent. Secundo, vt Christum verè in cœlum ire demonstrarent, & non quasi in cœlum sicut Helyam. 4. Reg. 2. c. Tertio potest addi, vt Apostolos ab vteriori aspectu in cœlum & a stando illic renocarent, & ad loca sua redire facerent. Stabant enim ibi suspensi tãquam nescientes, aut non aduertentes, quid facere deberent, & an Christus esset cito rediturus, vel in cœlum diu moraturus.

Tertium.

Tertio cõsideremus dictum satisfactionis. Et de hoc subiungit Lucas, Qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum? q. d. Vos de transmigracione Christi in cœlum velut Galilæi, hoc est transmigrantes & transmigraturi mirari non deberitis. Sed potuerunt simul Apostoli respondere,

B Quod habemus respicere in cœlum, nonne ipsum continet thesaurum nostrum Iesum Christum, qui nostrum cor rapuit, nos hic sine corde relinquens? Non possumus ergo de cætero, nisi cum Iesu in cœlestibus commorari, & nobis cœlum licet intueri, non terram. Vestræ autem charitatis miramur feruorem, quomodo dimittentes regem vestrum ascendere ad nos placuit aduenire: sed nũciat dilecto nostro, quia amore eius languemus. Et subdunt Angeli: Hic Iesus, qui assumptus est a vobis in cœlum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in celum. Per illud sic satis insinuant, q̄ sicut seipsum in cœlum assumpsit seu a patre assumptus erat: sic ad eos & ad omnes electos in cœlum assumendos veniet: vt vna cum eis tanquam caput cum membris totus integer in cœlum abiret. Disparentibus autem Angelis, & iam se discipulis vna cū matre ad recessum parantibus, credendum est q̄ illa sacra vestigia & benedictam terrã osculantes cum multa gratiarum actione & gaudio magno Deo gratias retulerunt. Sed ipsam Dominã potes ex dulcedine intueri pro filio iubilantem, & promissionem Spiritus sancti dulciter exhortantem & cordis sui exprimentem affectum. Et sibi potes attribuere ista verba.

C **D**

*Iesus decus Angelicum,
In aure dulce canticum,
In aure mel mirificum,
In corde pigmentum celicum:
Qui te gustant esuriunt,
Qui bibunt adhuc sitiunt,
Desiderare nesciunt,
Nisi Iesum, quem diligunt:
Ad Iesum, quando venies.*

*Quando me latam facies?
Desidero te milites,
Vt me de Iesu saties,
Mi dilecte reuertere.
Concors paterne dextere
Mundum vicisti prospere,
Iam cœli regno fruere,
Sequar quocumque ieris,
Mibi tolli non poteris,
Cum cor meum abstuleris,
Iesu laus nostri generis.
Et ad discipulos ait,
Iesus in pace imperat,
Que omnem sensum superat:
Hunc semper meus desiderat,
Et illo fruī properat,
Iesus ad patrem rediit,
Regnum cœlestē subiit,
Cor meum ante trasiit,
Post Iesum simul abiit,
Vt nos donec cœlestibus.
Fruī cum cœli ciuibus,
Iam prosequamur laudibus.
Iesum hymnis & precibus. amen.*

Et tunc dimittentes motem reuerſi sunt Hierusalem corpore & in supernam Hierusalem simul cum Christo ascenderunt totaliter. Hanc solemnitate in gratioso tractatu quidam describit, vbi quasi hæc totaliter delectabiliter continetur.

Sequentia de Ascensione Iesu Domini.

Iesum sonet laudis melos, rex virtutum scandit cœlos, sublimi potentia. Totus cœli potentatus, illi exit laureatus, summa cum lætitiã. Iubilant & admirantur laude simul iucundantur circa hæc magnalia. In dulcorem sonant voces, distinguuntur per cohortes, astra cœli fulgida. In amorem sic ardescunt, quærunt sic & obstupescunt, & respondent qui cognoscunt, Iesu mirabilia.

Questio minorum Angelorum, de regis persona.

Quis rex iste gloriosus, sua forma speciosus, tanto fulgens lumine. Responſio maiorum Angelorum. Hic est rerum procreator Adã lap̄ reparator, gratuito munere. Questio minorum de assumpta natura. Quid est istud quo vestitur, cur maiestas operitur, quæ non eget tegmine.

A tegmine. Responſio maiorum. Hæc est vestis illa pia, caro sumpta de Maria, non virili semine. Questio Angelorum minorum, de passione recepta. Cur est vestis laecerata, & hinc inde rubricata, quasi tincta sanguine. Responſio Christi. Hæ sunt plagæ, quas portauit: hic est sanguis quem manauit, moriens pro homine. Questio de comitiua Sanctorum. Quis est iste comitatus, tam sublimis apparatus, quo procedit rex vallatus, quasi cinctus agmine. Respon. Hæ sunt animæ beatæ, de inferno liberatæ, quæ fuerunt captiuatæ pro parentum crimine. Maiores & minores laudant ascendentes. Ergo content in hac die tres celestes hierarchie nato Virginis Mariæ per laudum præconia. Qui per mortem hostis strauit, & infernũ spoliavit, & de morte triumphauit resurgens in gloria. Sic naturã reparauit humanam, ac exaltauit & ruinam restaurauit, æqua dans fastigia. Nunc ascendit sic patenter, cœlos penetrat potenter, & transcendit excellenter omnium cacumina. Patenter stringit, amplexatur, vnigenitum testatur, in quo solo iucundatur, cui dedit omnia. Iam in dextra patris sedet, vnde stando mentes replet, & conformes sibi præbet, tribuens carissimata. Rex benigne nos confortat, semper tibi nos concordat, in te ipsum nos transportat, qui adimplet omnia, amen.

De Ascensione sanctissima Iesu Christi infra diem.

Sermo II.

De Ascensione Dñi nostri infra diem.

Leuata est magnificentia tua super cœlos. Psal. 8. Præclara profecto solennitas huius diei & festiue lætitiæ plena, cum sit festum festorum & solennitas omnium solennitatum: quia ipsa sola summum obtinet principatum. Primo namque hodie rex cœlorũ, Dominus Iesus Christus, suam humanitatem in throno paternæ dexteræ collocauit. Vnde propheta in persona Patris eterni inquit, psal. 88. Thronus eius sicut sol in conspectu meo semper. Secundo hodie angelici spiritus nouum diuinitatis gustũ in Christo homine acceperunt, dum Deũ gustant in excessu amoris naturæ creatæ superpositum & per gratiæ vnionẽ hominem Deum. In quẽ ipsi totaliter transfmati per amoris incẽdium & in illo gu-

D

stant Deum, vt suppositum suũ. Quod summa dulcedinis ferculum nũquam potuit in illa supernorum ciuium alias spirituum ciuitate gustari, donec per Iesum Christũ est eorum gustibus dulciter instillatũ. O quantus iste gustus, quo omnes electi in homine Deo dii sunt. Merito ergo illum plusquam se diligunt, in quo plusquam in seipsis beatitudinis recipiunt. Tertio hodie etiã illius supernæ ciuitatis est restituta ruina, dum spirituum nequam sancti Patres deserta sedilia possederunt. Quarto hodie pax per Christum in terris facta est, dum ecclesia Iudeorum & Gætium est vnita. Primo enim nec ipsi Apostoli cõuertebantur Gætibus, quibus mandatũ erat a Domino, Matth. 10. in viam Gætium ne abieritis & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis: sed potius ite ad oues, quæ perierunt domus Israel. Sed nunc mandatũ accipiunt a Dño, Matth. 16. Euntes in mundum vniuersum, prædicatẽ Euangelium omni creaturæ. q. d. bonus Iesus: Pax est facta, vnus est pastor & vnus ouile. Nõ enim est distinctio Iudæi & Græci. Nam idem Dominus omnium diues in omnes, qui inuocant illum, Ro. 10. c. Quinto hodie etiã facta est pax inter hominẽ & Angelũ, dum exercitus Iesu Christi, sanctorum. s. Patrum in eisdem ordinibus cū Angelis collocati sũt. Septimo hodie facta est pax inter humanam naturam & Deũ, dum ipsam super omnem creaturam in suæ dexteræ collocauit confessu. Secũdo hodie omnium electorũ mens in cœlestia trasportatur, thesaurus cordis eorũ Dñs Iesus Christus cœlorum alta conscendens eorum corda ibi posuit, vbi confedit. Merito ergo Angeli sancti nos exhortantur ad gaudiũ tantæ solennitatis, dicentes cum propheta, Psal. 117. Constituite diem solennẽ in cõdensis vsq; ad cornu altaris. i. perseueratẽ semper vsq; ad finẽ vitæ. In cornu quippe finis altaris est. Et ille diem solennem in condensis vsq; ad cornu altaris mente celebrat, qui in deuotione tantæ solennitatis, vsq; in finẽ vitæ iugiter perseuerat. Vel altare est ipse Christus. q. alta res. De quo Ephe. j. Apost. ait, q̄ Deus suscitauit Christum a mortuis constituens ad dexteram suam in cœlestibus supra omnem principatum & potestatem, & virtutem & dominationem & omne nomen, quod nominatur, nõ solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro, & omnia subiecit sub pedibus eius, & ipsum dedit caput super oẽm ecclesiam. Huius altaris cornu est victoria Christi, qua ventilato diabolo in mundo

A mundo per passionem, in inferno per resurrectionem, & in aere per ascensionem, nobis salutem adeptus est. Vel per cornu intelligitur ipse Christus, secundum glo. De quo Luca j. c. Zach. inquit, Et erexit, scilicet Deus in ascensione, cornu salutis nobis. id est ad gloriam nostram. Et ad hoc cornu in ascensione exaltatum a patre, Propheta propositum verbum ait, Eleuata est magnificentia tua super celos. q. d. O pater, magnificentia tua. id est filius tuus, per quem magnificatus es, & quem magnificasti, Io. 13. Nunc clarificatus est filius hominis, & Deus clarificatus est in eo. Per hoc q. dicit magnificentia tua, notatur in Christo natura vtraq;. Notat enim actionem & passionem, secundum q. homo, magnificatus & glorificatus est a patre: s. m. q. Deus, clarificauit & magnificauit patrem. Hæc magnificentia eleuata est in ascensione super celos, ad literam.

De hac magnificentia, & magna ascensione, tria sunt considerata.

ARTICVLVS PRIMVS

C Quod propter tria retardauit Christus quadraginta diebus Ascensionem suam.

Primo ascensionis retardationem fecit propter tres rationes.

Primo consideremus ascensionis retardationem. Non enim statim postquam resurrexit, in celum ascendit: sed per quadraginta dies retardauit eam. Quod fecit maxime propter tres rationes. Primo propter resurrectionis probationem, secundo propter discipulorum consolationem, tertio propter discipulorum instructionem.

Quod Christus retardauit suam Ascensionem, vt probaret se veraciter resurrexisse. Cap. 1.

Primo pp resurrectionis probationem.

Primo quippe retardauit Christus ascensionem suam, propter resurrectionis probationem. Vnde Act. j. Luc. ait, Per dies quadraginta apparuit eis & loquens de regno Dei. Et hoc fecit, vt sicut sunt duo sensus principales ad testificandum, & ad testimonium recipiendum, scilicet visus & auditus: sic per visibilem apparitionem eorum visui se ingereret: & per vocalem eruditionem eorum

auditiui & intellectui se magis imprimeret. Et vt ex primo sumeretur argumentum quasi materiale: ex secundo vero quasi formale. De hoc etiam Leo Papa in sermone de Ascensione ait. Quadragenarius expletus est numerus sacratissimo ordine dispositus, vt dum a Domino hoc spatio mora corporalis extenditur, fides resurrectionis documentis necessarijs monstraretur. Et iterum ait, per omne tempus, quod inter resurrectionem Domini & ascensionem exactum est: hoc prouidentia Dei curauit, hoc docuit vt Dominus Iesus Christus verè agnosceretur resuscitatus, qui verè erat natus, passus & mortuus. Si autem quaeratur, quare plus dilata fuit ascensio post resurrectionem, quam per tres dies. Dicendum, s. m. Alex. de Ales in tertio, q. difficilius erat probare veritatem resurrectionis, quam passionis: quia a prima die vsque ad tertiam poterat verè passio probari: sed ad veram resurrectionem probandam plures dies requirebantur. Proinde maius tempus requirebatur inter ascensionem & resurrectionem, quam inter passionem & resurrectionem. Propterea de Apostolis Act. j. Luc. ait. Quibus & præbuit, id est præsentauit seipsum viuum. Vel præbuit, id est probauit iam post mortem suam se esse viuum in multis argumentis p. dies quadraginta apprensus eis. Hoc est in multis modis suæ resurrectionis probatiuis & testificatiuis apparuit eis. Vel in multis argumentis, scilicet miraculorum, scripturarum prophetarum & suarum et prædicationum, quibus se verè resurrexisse & resurgere debuisse, quasi argumentatiue probauit.

Quod Christus retardauit suam Ascensionem, propter consolationem discipulorum suorum. Cap. 2.

Secundo retardauit eam propter discipulorum consolationem. secundum. n. Alex. vbi supra, consolationes diuinæ semper superabundant tribulationibus nostris: sed tempus illud passionis ante resurrectionem fuit tempus tribulationis Apostolorum: tempus autem, quod fuit inter resurrectionem & ascensionem, fuit tempus consolationis eorum. Si ergo diuina bonitas semper extendere debet, & augere tempus consolationis super tempus tribulationis sanctorum, ideo magis dilatatum fuit tempus inter ascensionem & resurrectionem, quam inter passionem & resurrectionem.

Si

H

Secundum retardauit eam pp discipulorum consolationem.

A Si vero quaeratur, quare dilatatum fuit p. quadraginta dies, & non per plures, nec pauciores? Dicendum, secundum eundem Alex. q. dies consolationis diuinæ comparantur ad horam tribulationis mundanæ, sicut annus ad diem. Et ita consuetum est in scripturis. Et hoc est de misericordia Dei, ad quam pertinet, q. magis extendatur tempus consolationis, quam tribulationis. Vnde Esa. 61. Ad annunciandum mansuetis misit me, &c. Vt prædicarem animum placibilem Domino & diem ultionis Deo nostro. Vnde pro die reddit annum, & diem pro hora. Cum ergo 40. fuerunt horæ passionis, & tribulationis Apostolorum, constat q. debuerunt esse quadraginta dies consolationis. Et hoc dicit glo. Act. j. Quadraginta horis mortuus fuerat, propter hoc quadraginta diebus se viuere confirmauit. Et hoc fuit, vt status desolationis esset sicut hora: consolationis effer, sicut dies. & sic patet propter quid quadraginta die ascendit. & q. fuerunt 40. horæ suæ passionis, & ita tribulationis patet, quia prima die fuit ibi per tres horas mortuus, per vnum diem, & per duas noctes, & hoc in quolibet per 12. horas, & sic 36. horis, & addantur tres primæ, erunt 39. & hora 40. resurrexit, scilicet mane diluculo tertia die, & sic quadraginta die ascendit.

Quod Christus retardauit suam Ascensionem, vt discipulos suos de vita euangelica informaret. Cap. 3.

Tertio pp discipulorum in formationem.

Tertio vero retardauit Christus ascensionem suam propter discipulorum informationem, quod aperte ostendit Lucas Act. j. cum ait, Per dies quadraginta apprensus eis, & loquens de regno Dei. Per hoc siquidem regnum Dei intelligitur hic non solum cœlestis patria, sed etiam tota Christi in hoc mundo ecclesia. Insuper & omnia diuina ad regnum Dei pertinentia. Et de his loquebatur eis. Si quis autem diligentius perscrutari desiderat, quæ sint illa diuina pertinentia ad regnum Dei, de quibus eis Dominus loquebatur, consideret, q. Christus in ultimo recessu suo precepit Apostolis prædicare, cum Marci vlti. ait illis, Eûtes in mundum vniuersæ prædicæ euangeli. omnium creaturæ. In quibus verbis quasi epilogando conclusit: quicquid per quadraginta dies apparuit eis loquens de regno Dei. Ex his igitur elici potest, q. Apostoli prædicantes Euangelium docuerunt vnumquæque cre-

dentem se præseruare a vitijs, quæ natura, mos, ratio, usus, lex, gratia, & veritas reprehendit. Docuerunt alienum fieri ab idolorum cultura, & vnum solum Deum, vnum Dominum Iesum Christum adoratione laudis adorandum. Docuerunt non thesaurizare in terra, sed in cœlo per mandatorum custodiam. Non diligere quæ videtur, quia temporalia sunt & caduca: sed diligere, quæ non videntur, virtutes scilicet, & bona cœlestia, quæ aut ad æterna & beata disponunt, aut ipsa æterna consistunt. Docuerunt mundi creationem ex nihilo, quem falsa philosophorum opinio putat esse æternam. Docuerunt, quomodo inuidia diaboli mors introiit in orbem terrarum: & quomodo merito protoplasti damnationi æternæ iustè tenemur attriti: ne qui superbirent, q. non egerent misericordia Dei. Docuerunt, quomodo aliunde humano generi non poterat esse remedium, nisi per verbum increatum, cum fieret incarnatum, & pœnas sustineret in ligno crucis, sanguinem funderet, mortemq; subiret, pro omnibus caro factum. Docuerunt paupertatem, cœlibatam vitam, coniugalem castimoniam, neminem ledere, omnibus velle prodesse, pro iniuria iniuriam non referre. Docuerunt abrenunciare proprijs voluntatibus, crucem tollere, Christum sequi: non quæ sua sunt quaerere, sed quæ Iesu Christi. Docuerunt perfunctoriam gloriam non quaerere, sed gloriari tantummodo in dominica cruce. Docuerunt homines supra seipso fieri, sacramentaliter viuere, Dominica mandata seruare, studere virtutibus, & q. nulli debeatur iniquitas, sed charitas omnibus sit reddenda, & q. res publica & res principum, nunquam melius, quam in veritate, iustitia, & charitate sub Christo Dei filio conseruatur. Et ibi miseria, vbi mundi prosperitas: & ibi gloria, vbi voluntaria est miseria. Docuerunt secundum naturam conditam contra naturam corruptam supra humanum usum supra sensum. Docuerunt hominem in carne angelicè viuere. Docuerunt secretos fieri a bestiali natura. Docuerunt gentes a genitura recedere, in terra natos in superna posse conscendere. Et, vt breuiter multa perstringam, docuerunt quid credendum, quid sperandum, quid amandum, quid ue timendum, quid agendum. Hoc siquidem Dominus per quadraginta dies Apostolis apprensus docebat eos de regno Dei.

A ARTICVLVS SECVNDVS.

De excelso loco, in quem in die Ascensionis Christus ascendit.

Secundo consideratur locatio ascensionis. Caelum tripliciter potest sumi.

Secundo consideremus ascensionis locationem, quia in themate proposito propheta inquit, Eleuata est magnificentia tua super caelos. Aduertendum est, quod potest tripliciter sumi caelum. Primo pro caelo corporali, siue materiali: secundo pro caelo spirituali, tertio pro caelo super substantiali.

B Quod Christus in die Ascensionis super omnes celos materiales ascendit.

Cap. 1.

Primo pro caelo corporali.

Primo quidem sumitur caelum pro caelo corporali seu materiali, quod quidem multiplex est. scilicet septem planetarum, Luna, Mercurij, Veneris, Solis, Martis, Iouis, Saturni, firmamentum cristallinum & empireum, & de hoc caelo empireo scriptum est, Gen. j. In principio creauit Deus caelum & terram. Et super omnes hos celos ascendit Christus. Ratio est, quia empireum caelum locus est proprius beatorum, & solum pro materiali loco beatitudini corporis competens est. Haec autem declarans Alex. de Ales in tertio inquit, quod duplex est corporis status, & secundum hoc duplex est corporis vita, scilicet animalis & spiritalis, sicut distinguit Apost. j. Corint. 15. dicens: Prius est quod animale, deinde quod spirituale. secundum igitur quod est vita animalis, est natura corporis animalis: & est locus conueniens animali vitae. Secundum autem, quod est vita spiritalis, est natura spiritalis & est locus conueniens vitae spiritali. Locus autem conueniens vitae animalis, est elementatum, vel corpus ex elementis complexionatum. Locus autem conueniens vitae spiritali est caelum empireum. Nec habet corpus secundum vitam illam, tantam conuenientiam cum illo corpore, quantum habet cum caelo empireo. Corpus enim glorificatum coaptabitur, ut sit conueniens per omnia animae Deum contemplati: sed esse in caelo empireo plus diuinae contemplationi conueniens est, quam esse alicubi. Et propter hoc conuenientior locus est caelum empireum secundum vitam spiritalis, quam ipsum elementum. Quod ergo resurget tunc corpus spirituale. scilicet quando glorificabitur, scilicet abstracta corpulenta & motu,

quae impedit animae motum & contemplationem eius obumbrat. Propter hoc caelum empireum conuenientissimus locus est corpori glorioso & non corpus elementare. Insuper ibidem exponens propheticum illud, Constituisti eum super opera manuum tuarum, inquit, quod si ly super, dicat ordinem loci, tunc distinguendum est: quia sunt localia & sunt non localia. Vltimum enim continens. scilicet empireum caelum locale non est: ergo super omnia localia Christus est loco & non super non localia est loco, quia non est ultra empireum caelum. Et sic intelligitur aliud propheticum, Omnia subiecisti super pedibus eius.

Quod Christus ascendit supra naturam angelicam, & humanam. Cap. 2.

Secundo sumitur caelum pro caelo spirituali, quod sunt animae & spiritus beatorum. Primo enim animae dicuntur caelum spirituale. Proinde Esa. 66. Dominus ait, Caelum sedes mea. anima. Et iterum Salomon ait, Anima iusti fides est sapientiae. Secundo spiritus beati dicuntur caelum. Iob 37. c. ait. Tu forsitan cum eo fabricatus es caelos. i. Angelos. Super omnes hos caelos ascendit Christus. Ad cuius intelligentiam aduertendum est, secundum Bonauenturam in 2. dist. 9. q. vlt. quod hi beati, qui decedunt cum proprio merito, ad aliquem nouem ordinem Angelorum secundum eorum merita affumentur. Vnde sicut sunt 9. ordines Angelorum, sic erunt nouem ordines hominum beatorum. Qui ergo habebunt merita Seraphin, sicut Beatus Franciscus, in illo ordine collocabuntur. Alij habebunt merita Cherubin, in eodem ordinem collocabuntur, & sic de alijs. Propterea pueri, qui decesserunt in veteri testamento cum sacramento circumcisionis, vel alio ad hoc requisito, contra peccatum originale, vel cum sacramento baptismi & sine merito proprio, primum conueniunt ordinem, secundum Angeli, tertium Archangeli, quartum Principatus, quintum Potestates, sextum Virtutes, septimum Dominationes, octauum Throni, nonum Cherubin, decimum Seraphin, undecimum beata Virgo, duodecimum humanitas Christi. Super omnes hos caelos & animarum & spirituum beatorum ascendit Christus. Proinde Ephe. 4. c. ait Apostolus. Qui descendit, ipse est: qui ascendit super omnes caelos, id est super omnes humanos spiritus, & praemia debita illis. De spiritibus quoque beatis,

Secundo pro caelo spiritali.

G

H

tis, sicut Alex. ubi supra exponente propheticum illud, Constituisti eum super opera manuum tuarum, si haec praepositio super, dicit eminentiam potestatis & dignitatis, tunc Christus ascendit super omnia, quia omnia potestati & dominio eius subijciuntur. Vnde etiam honorabitur ab Angelis humanitas sua beata. Et hoc dicit glo. Hebr. 2. super praedictum verbum prophetae, Constituisti eum, &c. i. super digniora opera. scilicet Angelos & homines. & iterum Hebr. j. Sedet ad dexteram maiestatis in excelsis. glo. dicens in excelsis, nec in hoc loco concludit Deum, sed ostendit Christum omnibus altiore, & omnibus eminentiore. Et hoc est ibi dicitur textus. Et ad Ephe. j. Apost. ait, quod Christus constitutus est a Deo in coelestibus supra omnem potestatem, & principatum & virtutem & dominationem, & omne nomen, quod nominatur, non solum in hoc seculo, sed et in futuro. Et iterum j. Pe. 3. c. profectus in caelum subiectis sibi angelis, & potestatibus, & virtutibus.

Quod Christus ascendit in caelum, & sedet ad dexteram Dei patris. Cap. 3.

Tertio sumitur caelum pro caelo super substantiali.

Tertio sumitur caelum pro caelo super substantiali. i. pro super substantiali diuina essentia. De quo Esa. 14. Lucifer ait, In caelum conscendam, & sequitur, Similis ero altissimo. Et iterum propheta inquit, A summo caelo egressus eius, & occurrit ei usque ad summum eius. Et hoc modo sumendo caelum, dicitur quod Dominus ascendit in caelum. i. usque ad Dei aequalitatem. Vnde Marci 16. c. ait, quod Dominus Iesus assumptus est in caelum & sedet ad dexteris Dei. Et iterum Hebr. j. Apost. ait, quod Christus sedet ad dexteram maiestatis in excelsis. Per dexteram Dei patris duo intelliguntur. Primum est aequalitas maiestatis, ad quam Christus sedet sicut diuinitate. Vnde Hebr. 8. Habemus Pontificem, qui confedit in dextera sedis magnitudinis in caelis. Secundo autem per dexteram intelliguntur potiora gloriae bona, in quibus Christus sedet secundum humanitatem: quoniam collatum est ei quicquid conferri potuit. Et licet ab instanti conceptionis suae, Christus acceperit bona gratiae & gloriae in anima: eadem tamen bona in sua sancta Ascensione fuerunt manifestata, & in bona congruentia completa. Sed aduertendum est, quod differunt ista tria, scilicet sedere ad dexteram patris, stare ad dexteram patris, & esse ad dexteram patris. Primo enim sedere ad dexteram patris, sicut Alex. de Ales, ubi supra, conuenit soli Christo, ita quod nulli

Differunt ista tria, scilicet sedere ad dexteram patris.

creatura ab ipso conuenit iste confessus. Vnde nec Angelis conuenire probatur, teste apostolo, qui j. c. ad Hebraeos. ait: Ad quem autem Angelorum dixit aliquando, sede a dextris meis? quasi diceret, nulli. Importat igitur sedere ad dexteram patris unionem, vel aequalitatem, & quantum eminentiam beatitudinis cum patre, quod nulli alij a Christo conuenire potest. Credimus igitur nos Christum in caelo regnantem & quiescentem, quod notatur in Iessione. Et merito quiescit, quia fortiter, & viriliter laborauit. Psal. In laboribus sum a iuuetute mea. Sic enim de se per prophetam ait. A dextris vero, quia diu in sinistra aduersitatis antea fuit. Psal. Afflictus sum & humiliatus sum nimis. Dei quoque dicitur, quia post abiectionem gloria merito sequi debet: quia, ut dicitur Lu. 14. Qui se humiliat exaltabitur. Secundo vero dicitur stare, scilicet in adiutorium pugnantium suorum. Vnde Actuum 7. Lu. ait. Cum autem esset Stephanus plenus Spiritu sancto, intendens in caelum vidit gloriam Dei, & ait: Video Iesum stantem a dextris virtutis Dei. Nam quia in tribulatione positus erat, habuit Christum propugnatorem & susceptorem. Propterea vidit eum stantem. Tertio autem esse a dextris Dei patris est omnium beatorum. Nam, sicut dicitur Matth. 25. in iudicio statuet Dominus ones a dextris, haedos autem a sinistris.

Stare ad dexteram patris.

G

ARTICVLVS TERTIVS.

De duodecim fructibus sanctissimae Ascensionis per tres quaternarios distinctus.

Tertio consideremus ascensionis fructificationem. De hoc fructu, Ephe. 10. Apost. ait, Qui descendit, ipse est qui ascendit super omnes caelos, ut implet omnia. Et potest esse thema in hoc articulo. Quod expones Alex. de Ales 3. ait, quod talis impletio omnium quantum ad hominem dicta est, quod communionem cum omnibus habet, & qui quodammodo omnia est, sicut quod dicitur Sapient. j. Et hoc quod continet omnia, scientiam habet vocis. Ibi appellatur, quod continet omnia ipse homo. Et similiter Marci vlt. ait Dominus Apostolis suis, Praedicate Euangelium omni creaturae. Appellatur. n. hic omnis creatura homo. Impleuit ergo omnia. i. hominem suis donis. scilicet gratia Spiritus sancti in sua ascensione. Vnde 12. fructus consecuti sumus ex Christi ascensione, quos in tres quaternarios distinguamus.

Tertio consideremus fructificationem Ascensionis fructificationem.

H

A De primo quaternario fructuum sanctissimi Ascensionis. Cap. 1.

Primus quaternarius fructuum Ascensionis Christi.

Primus quaternarius fructuum Ascensionis Christi est iste. Primus fructus est patris exoratio, secundus hereditatis nostre restitutio, tertius naturę nostre glorificatio, quartus naturę nostre honoratio. Primus fructus est patris exoratio. Vnde 9. cap. Hebr. Apost. ait, Iesus introiuit in ipsum celum, vt appareat nunc vultui Dei pro nobis. Et iterum 1. Io. 2. Aduocatum habemus apud Patrem Iesum Christum iustum, & ipse est

Primus fructus.

propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Bern. insuper inquit: Securum accessum habes, o homo, ad Deum, vbi habes filium mediatorem, & matrem interuenientem. Filius ostendit patri latus & vulnera, mater ostendit filio peccata & vbera: ibi nulla potest esse repulsa, vbi tot concurrunt amoris insignia. Porro apud Deum optimum habemus aduocatum Christum, qui quot vulnera pro nobis suscepit, tot linguas habet quibus pro nobis apud patrem intercedit.

Secundus.

Secundus fructus est hereditatis nostre restitutio. Et de hoc propheta in persona fidelis ait, Psal. 15. Dominus pars hereditatis meę. i. portio: quia iusti non quarunt nisi Deum. Vnde Psal. pars mea Dominus in aeternum. i. semper. vel aliter Dominus pars hereditatis meę. i. pars hereditaria, vt legatur intransitive, & est pars repetere calicis mei. i. iucunditatis meę in aeterna vita, Psal. Calix tuus inebrians, quę pręclarus est, s. in illa vita. Tu es. s. tu Christe, qui restitues hereditatem meam mihi. hęc quidem hereditatem amiserunt primi parentes, propter crimen læsę maiestatis, quia voluerunt esse sicut dii, Gen. 3. vnde Aug. ait, voluerunt rapere diuinitatem, & amiserunt felicitatem. Sed hęc hereditas, quę per quinque millia annorum amissa fuerat, per Christum in resurrectione & patientius in ascensione restituta est. Tertius fructus est nostre naturę glorificatio. Ascendit Christus in celum. s. vt nos intromitteret in corporale possessione regni celorum, s. vt tam corpore, quę anima glorificaremur in eo. Nam Christi diuinitas est gloria animarum, sic & eius humanitas est gloria corporum beatorum, s. quo ad obiectum. Io. 10. c. ipse ait, Per me si quis introierit saluabitur, quia, vt dicitur Act. 4. Nec enim aliud nomen datum est sub celo hominibus, in quo oportet nos saluos fieri. Et sequitur in Io. & ingredietur, s. ad contemplationem diuinitatis: & egredietur ad contemplationem humanitatis: & pasqua inueniet, s. in vtroque. & ideo loquitur in plurali, pasqua inueniet, dicens. Quartus fructus est naturę nostre honoratio. In hac die tota celestis curia adorauit Christum viuentem in secula seculorum. Proinde in tantam venerationem propter Christi humanitatem apud beatos spiritus deuenit natura nostra, quę vbi in veteri testamento a nobis adorare se permittebant, in nouo testamento post Christi Ascensionem minimę passi sunt. vnde Apoc. 19. c. de apparente sibi Angelo, Ioan. inquit: Et cecidi ad pedes eius, vt adorarem eum. Non scilicet sicut creatura Deum, sed sicut seruus vehementer, & cum seruili subiectione honorat Dominum suum creatum, s. adoratione dulci. In veteri tamen testamento Angelus se adorari permittebat, sicut patet Iosue 5. c. vbi Iosue pronus Angelum adorauit, & similiter Abraham, Gen. 18. Non autem nunc in nouo permittunt se Angeli per seruilem modum adorari propter admirandam dignitatem humani generis, quam in exaltatione humanitatis Christi, seu Christi hominis in die Ascensionis acceperunt. Vnde subditur, & dixit mihi, Vide ne feceris. Ac si diceret: quia iam supra nos in sede Dei exaltatum video & adoro hominem Christum: a modo me ab homine in Christo credente non permitto quomodolibet adorari. Et rationem subiungens ait, Conseruus tuus sum. i. tecum & sicut tu seruus eiusdem Dei & Domini sum. Et ne credatur, quę respectu solius Ioannis propter eius singularem præcellentiam hoc diceret, & non de omnibus seruis Christi, ideo subdit, Et fratrum tuorum habentium testimonium Iesu. i. qui perfecto corde confitentur, & testificantur Iesum Deum esse & Dominum omnium & redemptorem ac saluatorem hominum. Et subdit, quem debeat adorare dicens: Deum adora, non me, sed Iesum Christum. quia licet sit verus homo, tamen est verus Deus, cui conuenit adoratio patrię. Phil. 2. In nomine Iesu omne genua flectas, &c.

D

Tertius.

Secundus quaternarius fructuum Ascensionis. Cap. 2.

Secundum quaternarium fructuum sanctę Ascensionis. etiam subiungamus. Primus fructus dicitur cordis præparatio, secundus diuini amoris perfectio, tertius vię celestis ostensio, quartus spei eleuatio. Primus fructus est cordis præparatio. Tali

Secundus quaternarius fructuum Ascensionis Christi. Primus fructus.

Primus fructus. Tali cordis præparatione, Io. 14. Dominus ait, In domo patris mei mansiones multę sunt. Si quo minus: dixissem vobis, quia vado vobis parare locum, & si abiero & præparauero vobis locum, iterum veniam & accipiam vos ad me ipsum, vt vbi sum ego, & vos sitis. Quę verba exponens Nico. de Lyra, super hunc locum euangelij Io. inquit: Patris siquidem domus celestis gloria est, in qua multi sunt gradus atque distinctiones: quia licet sit idem beatitudinis obiectum, nullam habens diuersitatem ex parte sui, ex parte nihilominus Beatorum diuersitas est in participando illud obiectum, s. meritorum varietatem. Nam quidam alijs clarius vident atque perfectius fruuntur s. maiorem habitum charitatis, qui capace facit animam obiecti beatitudinis sempiternę. Si quo minus, duę partes sunt, & duo accentus. i. si in aliquo minus esset, quod dico. Dixissem vobis, quia vado vobis parare locum. q. d. Si in celesti patria esset aliquid minus & defectuosum: dicerem vobis, quia vado parare vobis locum, sed non est necesse, quę vadam ad præparandum, quia in Deo bonitas est perfecta, æternalis ac etiã immutabiliter participabilis a beatis. Numerus etiã electorum & terminus meritorum est æternaliter, & immutabiliter prædestinatus, & sic totum ab æterno præparatum est, iuxta illud, Matth. 25. Possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. sed huic sententię, quod sequitur, repugnare videtur: subdit enim, Et si abiero & præparauero vobis locum. ergo videtur quę iret ad præparandum. Dicendum quę beatitudo, vel locus eius non indigebat aliqua præparatione, sicut prædictum est, & sic loquitur Saluator in litera præcedenti. Ipsi tamen electi sunt, qui præparatione indigent ad hoc, quę possint consequi beatitudinẽ æternalem. Nam licet sint ab æterno prædestinati, tamen beatitudinẽ non consequuntur, nisi gratia mediante, quę datur præparato temporaliter in presenti. Quando ergo Saluator ait, Si abiero & præparauero vobis locum. intelligendum non est, quę in celesti gloria ascendendo aliquid præparauerit: sed quia per ascensionẽ suam doni sancti Spiritus fidelibus misit, per quę præparantur corda eorum ad consecutionẽ glorię sempiternę. & subdit, Iterum veniam. s. ad præparata corda, & accipiam vos ad me ipsum. Venit quippe ad accipiendũ fideles in hora mortis ad iudiciũ in fine mundi: vt vbi ego sum & vos sitis. s. oēs beati. Hęc s. Nico. de Lyra. Ex his patet, quę ascensio Christi est

per eleuationem mentis post eum præparatio cordis ad diuina carismata suscipienda. Et ad hoc hortamur. j. Reg. 7. Præparate corda vestra Domino. Secundus fructus est diuini amoris perfectio. De hoc, Io. 16. c. Dominus ait: Veritatẽ dico vobis, expedit vobis, vt ego vadam. Si. n. non abiero, paraclitus non veniet ad vos. si autem abiero, mittam eum ad vos. q. d. mea passio & resurrectio, atque ascensio necessario præire debent illi redundatẽ aduentum Spiritus sancti, quem alias vobis promisi. Huius autem expedientię quandã specialem causam tangit Aug. j. de Trinitate c. j. dicens, quę oportebat quę auferretur ab oculis eorum forma serui, quã intuentes hoc solum Christum esse putabant, quod videbant. vel hoc ideo expediebat, vt amor quo ad Christi præsentiam corporale ferebantur, verteretur totus in spirituale amorẽ & desiderium suę deitatis & glorię, & vt per abscissum consolationis, quã de eius corporali visione & societate habebant, daretur amplior locus consolationi, quã de spiritu suo & presentia sua spirituali consequuntur erant. Et iterum glo. Aug. ait: Non quę possit in terra non posset dare, sed quia non sunt idonei accipere, nisi eum s. carnẽ desistant nocere. Et statim post ait: Si carnaliter hic fueritis, capaces spiritus non estis vel eritis. Vnde s. Alex. de Ales. in 3. Ex hoc patet, quę ipsa præsentia corporalis Christi erat generatiua carnalis amoris in Apostolis eius, & ille carnalis amor impediẽbat & diminuebat amorem spiritualem Dei. Et ideo ait, Si. n. non abiero. i. nisi mea præsentia corporalis subtrahatur a vobis, non erit in vobis perfectio diuini amoris. Et hoc est, quod dicit Aug. super illud Ioan. 14. Si cognouissetis me, &c. Ideo subtraho a vobis formam istã serui: vt ab oculis carnis serui forma subtracta, Deum spiritualiter videre possitis. Et sic fructus ascensionis Christi est perfectio diuini & spiritualis amoris, & spiritualis cognitionis. Hęc Alex. Pensent igitur serui & seruę Dei, quid nocenti habeat ad diuinum amorem præsentia hominum corporalis, quando in electis Christi Apostolis, præsentia Christi tantum præstabat ad Dei amorem impedimentum. Tertius fructus est vię celestis ostensio, Michę 2. Ascendet enim pandens iter ante eos. In huius misterium dicitur, Lu. vlti. c. quę Christus educit discipulos suos foras in Bethaniam, quę in montis Oliueti latere sita est, & domus obedientię interpretatur. Vt mysticẽ innuatur, quę per virtutem obedientię homo

Secundus fructus.

F

G

H

Tertius fructus.

A celum ascendit. vnde Phil. 2.c. de Christo Apost. ait: Factus est obediens vsq; ad mortem, mortem autem crucis. propter quod & Deus exaltauit illum. Eduxit illos foras, idest extra ciuitatem in Bethaniam, vt in ipsa eductione intelligere possent discipuli, q; vt Hebr. 13. c. Apost. ait, Non habemus hic ciuitatem manentem, sed futuram inquirimus, qua profecto per obedientiam inuenimus. Porro ad hoc Coloss. 3. hortatur Apostolus dicens: Quae sursum sunt, quaerite. s. per obedientiam. Vbi Christus est in dextera Dei sedes, quae sursum sunt sapite, non quae super terram. Primum est perfectorum, & non euacuandum: secundum est imperfectorum, & quandoq; deferendum. Primum est spiritualium, secundum carnalium. Primum est sapere ad sobrietatem, secundum est sapere plusquam oporteat sapere. Quartus fructus est spei eleuatio: quia s. m Alexan. vbi supra, certificamur de spe beatitudinis. Vnde Leo Papa, Ascensio Christi nostra est prouectio, & quo processit gloria capitis, eo spes tendit & corporis. Et sic ascensione Christi certioratur spes beatitudinis corporis, id est ecclesiae, seu spes nostra.

Quartus fructus.

C Tertius quaternarius fructuum Ascensionis Christi. Cap. 3.

Tertius quaternarius fructuum Ascensionis Christi.

Tertium quaternarium subiugamus. Primus fructus est affectus prouocatio, secundus cordis subleuatio, tertius mentis abstractio, quartus ascensionis conditio. Primus fructus est affectus prouocatio. Considera mens deuota, q; post multas apparitiones & disparitiones, quasi post multos volatus quibus in praesenti tempore a resurrectione vsq; ad hunc diem discipulorum suorum affectus prouocabat ad summa, hodie vno completo volatu in eorum oculis ascendit ad dexteram Dei Patris, vt vbi illorum thesaurus erat, illuc eorum, & nostra affectio traheret. Fuit. n. sicut in praecedenti sermone dictum est, quasi mater aquila sollicitissima prouocans ad volandum pullos suos: extendit alas suas & assumpsit corda illorum, atq; in humeris virtutis propriae asportauit. Vn non immerito Angeli appareret eis post Christi ascensionem illos conuenienti noie appellauerunt, cum aiunt, Viri Galilaei, &c. q. d. Verè vos estis viri transigrati a vobis aulsi & p affectu in Christo inferti. Secundus fructus est cordis eleuatio, s. ad ei' dilectionem. Qd militice pdicit Dns Io. 12. dicens: Ego

si exaltatus fuero a terra, oia traha ad me ipsum. Dicit autem oia pp tria. Primo vt in hoc notet hominem, qui habet comune cum oi creatura. vnde Marci vlti. Dns Apostolis ait, Euntes in mundu vniuersum pdicate Euangelium oi creaturae. i. homini, qui participat cu oi creatura. Secundo vt in hoc totum hominem notet. q. d. Traha ad me corpus, vt mihi feruiat intellectu, vt me recognoscat affectu, vt me super oia diligat. Et hoc, vt vbi est thesaurus illius, ibi sit et cor eius, Matth. 6. Tertio vt in hoc notet in vniuersitate electorum esse quandam integram totalitatem vniuersi, propter quam oia dici valet. Quarto etiam addi potest, q; hoc dicit, vt inuauat, q; reprobi quasi pro nihilo reputatur & quasi p tanto sunt, quasi extra oia entia. Ex his patet, q; pp hoc ascendit Christus, vt subleuaret cor hominis ad sua dilectionem. In cuius misterium Leuit. 3. c. scriptum est: Ois adeps Dni erit iure perpetuo. adeps quippe est dilectio cordis, q; soli Deo tribui debet. proinde Prouerb. 23. c. Dns ait, Praebe fili mi cor tuum mihi. Tertius fructus est mentis abstractio. Cum. n. cor affluiscit post Christum ad superiora leuari, & gustare, q; suauis est Dns in delectationibus suis, obnixè cu sponsa, Canti. j. a Dno postulat dicens, Trahe me post te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. Nouit. n. imbecillitatem sua, & podus naturalis grauedinis suae; atq; scit verum esse verbum Christi, Io. 6. q. ait, Nemo potest venire ad me, nisi pater q; misit me traxerit eum. propterea inquit, Trahe me post te. Fit autem iste tractus per inspirationes vehementiores & gratiarum infusiones inflamantiu & eleuantiu corda vsq; ad extaticos mentis excessus. Curremus in odorem vnguentorum tuorum. per hunc odorem intelligit quandam spirituale, & subtile atq; occultam distributionem diuinarum suauitatu emanantiu a Christo Iesu. De hac abstractione beatus Bern. super Canti. sermone inquit: Inter medios laqueos in hac vita incedit, qui vtiq; totiens non timetur, quotiens sancta aliqua, & vehementi cogitatione anima a seipsa arripitur: si tamen eousq; mente secedat & auolet, vt hic communè transcédatur usum & consuetudinè cogitandi. Etenim frustra iacitur rete ante oculos pennatorum, Quid enim formidetur luxuria, vbi nec vita sentitur? Excedente quippe anima, & si non vita, certae vitae sensu necesse est et, vt nec vitae tentatio sentiat. Vtinam hac morte ego frequenter cadam, & euadam laqueos mortis, vt non sentiam vitam luxuriatis mortifera

H

A tiferam blandimenta, vt obstupefacta ad sensum libidinis, ad sensum auaritia, ad iracundiam & impatientiae stimulos, ad angores sollicitudinum & molestias curarum: moriatur anima mea morte iustorum, vt nulla illaqueet iniustitia, nulla oblectet iniquitas. Bona mors, quae vitam non auferit, sed transfert in melius. Bona, qua non corpus cadit, sed anima subleuatur, quae sensum non sopitat, sed abdicat: non vitam, sed vitam eripiat laqueos. Verum haec hominum est, sed moriatur anima mea, si dici potest etiam Angelorum, vt praesentium memoriam excederet se inferiorum corporearum, quae non modo cupiditatibus, sed etiam similitudinibus exuat, sitq; ei pura cum illis conuersatio, cum quibus est praestans puritatis similitudo. Talis, vt opinor, excessus: aut tantum, aut maxime contemplatio dicitur. Rerum enim cupiditatibus viuendo non teneri, humanae virtutis est: Corporum vero similitudinibus speculando non inuolui, angelicae puritatis est. Vtrunq; vero diuini muneris, vtrunq; excedere, vtrunq; te ipsum transcendere est: sed longe vnum, alterum non longe. Transilisti carnis oblectamenta, vt minime iam obediens concupiscentiis eius, nec tenearis illecebris. Profecisti, separasti te, sed nondum elongasti, nisi & irruentia vndiq; fantasmata corporearum similitudinum transfuolare mentis puritatis prauales, hucusq; noli promittere tibi requiem. Erras, si citra te inuenire extimas locum quietis, secretum solitudinis, luminis serenam, habitaculum pacis. Haec Bernardus. Quartus fructus ascensionis conditio est. Porro lex est aeterna, q; qui se humiliat exaltabitur, sicut Lu. 14. Dominus ait. Proinde sicut Bernardus ait, Dominus & Saluator noster Iesus Christus volens nos docere, quomodo in coelum ascenderemus, fecit ipse quod docuit. Ascendit in coelum, & quoniam ascendere non poterat, nisi prius descenderet. Descendere autem eum, vel ascendere non pariebatur diuinitatis suae simplicitas, quippe qui nec minui potest, nec augeri, nec aliquo modo variari assumpsit in vnitatem suae personae naturam nostram. id est humanam, in qua descenderet & ascenderet, viamque nobis, qua & nos ascenderemus ostenderet. Manens itaque quod erat in natura sua, descendit & ascendit, propter nos in nostra attingens nimirum a fine vsque ad finem fortiter, & disponens omnia suauiter. Descendit siquidem, quoniam inferius non decuit: ascendit quo excelsis

non potuit. Ipsumq; descensum egit fortiter, quia virtus erat: ascensum disposuit suauiter, quia sapientia erat. Sunt autem ^{Gradus in descendo triplex.} gradus in descendendo, sunt & in ascendendo. In descendendo quidem. Primus gradus est a summo caelo vsque ad carnem, secundus vsque ad crucem, tertius vsque ad mortem. Ecce quousque descendit. Viderimus descensum, videamus & ascensum. Sed ille quoque triplex est, & eius primus gradus gloria resurrectionis, secundus potentia iudicij, tertius confessus ad dexteram Dei patris. Et de morte quidem meruit resurrectione, de cruce iudicij potentate: vt quoniam in illa iniuste iudicatus est, de illa iustam obtineret censuram. Ipsam quoq; serui formam, i. carnem, in qua passus est, resuscitantem euexit super omnes coelos, i. super omnes Angelorum choros vsq; ad dexteram patris. Quid haec dispositio suauis, vbi mors absorbetur in victoria, vbi ignominia crucis vertitur in gloria, vbi & ipsa carnis humilitas ex hoc mundo transiit ad patrem? Hac ascensione nihil sublimius, hoc honore nihil gloriosius dici potest, aut excogitari. Sic p incarnationis suae misterium descendit & ascendit Dns relinquens nobis exemplum, vt sequamur vestigia eius, hic p gratiam, & in futuro per gloriam: quam nobis misericorditer largiatur, qui per humilitatem descendit, & per charitatem ascendit, Dominus Iesus Christus, qui cum Patre & Spiritu sancto gloriosus triumphat per infinita saecula saeculorum, Amen.

Gradus in descendo triplex.

Gradus in ascendo triplex.

F

G

In diebus rogationum, seu maioribus letanijs, aut pro quocunq; alio tempore. De sacratissima Oratione, & de circumstantijs eius.

H

Petite, & dabitur vobis: querite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. Lu. 11. c. & in Euangelio hodierno. Tractaturi de sacra oratione, primo consideremus eius diffinitionem. & s. m Aug. Oratio est pius metis affectus in Deum directus: s. m vero Damasc. Oratio est affectus intellectus ad Deum. Vel aliter, s. m eum: Oratio est petitio decentium a Deo. Et hac diffinitio verissime essentiam orationis declarat, s. m Tho. in 4. dist. 15. Et de hac oratione Dns in proposito verbo ait: Petite

De Oratione.

A & dabitur vobis, &c. Quod verbum tripliciter exponi, seu intelligi potest. Primo modo Petite dilectionem. Hanc petebat propheta, cum dicebat: Doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu. Et dabitur vobis. Querite cognitionem, dicentes cum propheta: Illumina oculos meos, ne vnquam obdormiam in morte, &c. Et inuenietis. Pulsate per operationem. Matth. 7. Nō omnis, qui dicit mihi Domine Dñe, intrabit in regnum caelorum, sed qui facit voluntatem patris mei, &c. Et sic aperietur vobis. Secundo modo potest intelligi, Petite per orationem, & dabitur vobis: quærite per lectionem, & inuenietis. Pulsate per operationem & aperietur vobis. Tertio modo exponi potest, fm Augu. in libro retractationum, c. 18. vbi ait: Melius ad instantissimam petitionem hæc feruntur. De hac instantissima & importunissima petitione Ber. in sermone de guerra, inter Hierusalem & Babilonē inquit: Est enim oratio nuncius fidelissimus notus regi & omni curiæ, qui in secreto noctis silentio per occultas & sibi notas semitas arcana coeli penetrare & cubiculum regis adire & sua importunitate, & miserabili supplicatione piū regis animum flectere & laborantibus opē impetrare solitus est. Et iterum in Psal. 140. propheta inquit, Dirigatur Domine oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo. Sicut enim incensum antequam appropinquet igni, quasi mortuum videtur: & igne cōtactum quasi spirituale fit, & in altum ascendit: sic meritum orationum nostrarū quasi mortuum est, & nihil valet, nisi in quantum illius dilectionis igne, quo Christus pro nobis meruit viuificatur. Tunc siquidem orationes nostræ, sicut incensum in conspectu Dei diriguntur, cū suffragante merito Christi in nomine eius Deo patri offeruntur. Et ideo ecclesia sic orationes suas concludit, vt in Iesu Christi nomine eas exaudiri velit dicens, per Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum. Sic & Ioan. 16. petere nos docuit Christus, cum ait: Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. De hoc Apocalip. 8. c. scriptum est, Et data sunt illi, s. Angelo incensa multa, vt daret de orationibus Sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum Dei, q. d. Hæc incensa sunt orationes iustorum, quæ Deo in ecclesia offeruntur, & hæc per Christū dantur super altare aureū, qd est ante thronū Dei, cū merito passionis suæ acceptabiles Deo redduntur. Et tūc ascen-

B dit fumus incensorum de orationibus sanctorū de manu Angeli corā Deo, cū lacrimosa orationis deuotiō meretur p Christi mediationem exaudiri a Deo. Vnde Apost. ad Hebr. 9. dicit. Christum in ipsum cælum introisse, vt appareret vultui Dei nunc Pro nobis. Talē quippe orationē fundebat propheta, cū in persona cuiuslibet nostrum a Dño postulabat dicens: Dirigatur oratio mea, sicut incensum in cōspectu tuo. Et potest esse aliud thema in præsentī materia. In hac oratione debet esse ignis charitatis. & incensum mentalis deuotionis in thuribulo cordis. Circa igitur orationē tria consideremus. Primo eius necessitatem, secundo eius qualitatem, tertio eius vtilitatem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Primo consideremus orationis necessitatem. Triplex est oratio, ad quam diuersimodē & variē diuersi obligantur. Prima est oratio mentalis, secunda est oratio vocalis, tertia est oratio clericalis.

Circa orationē, tria sunt consideranda.

Primo orationis necessitas

Triplex est oratio. Prima est oratio mentalis.

Capitulum primum.

Prima ergo oratio est mentalis, fm. n. Alex. de Al. ad orationem mentalē homo tenetur ex naturali iure, quod dicitur homini, vt disponat se ad ea, sine quibus nō est salus. Ad hoc siquidē ius accedit auctoritas Christi, qui Luc. 18. ait. Oportet semper orare, &c. Super quo Crysol. ait: Oportet, necessitate dicit: & addit Dñs, & non deficere. Et j. Theosal. 5. Sine intermissione orate. Et Eccl. 18. Ne impediatis orare semper. Sed quomodo potest hoc fieri, qd hō sit semper in oratione? Nōne oportet eū saltē comedere & dormire? Dicendū, qd ly semper, fm Nic. de Lira, nō iporat cōtinuitatē tps, qd necesse est orationē interrumpere pp comestionem & dormitionē & alias necessitates: sed iporat orationis instātiā tpsibus cōgruis, vel semper iustē viuere, atq; æterna desiderare. Itē fm glo. Nō cessat orare, qd nō cessat benefacere,

H

Hic deest secundum & tertium Capitulum.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De septem circumstantiis, quas debet habere oratio deuota & sancta.

Secundū orationis qualitatē.

Secundo consideremus orationis qualitatem. s. vt fiat exaudibilis coram Deo.

A Deo. Quæ autē & quales debeāt esse circumstantiæ deuotæ & exaudibilis orationis, ponit Alex. de Ales super Psal. in vno versu, d. Ad quem, quis clamet, cur, quomodo, quando, quid, vnde.

In quo quidem versu notantur septem circumstantiæ eius.

Quod ad tria dirigi debet oratio nostra.

Cap. I.

Prima circumstantia orationis est ad quem.

Ad tria in ordine recurrere necesse est.

Prima circumstantia est, ad quem orare debemus. Circa quod aduertendū est, qd ad tria in oratione recurrere necesse est. Primo ad Deū, secūdo ad caput nostrum, tertio ad membrum eius. Primo ad ipsum Deum: & hoc nos docet Dñs Matt. 6. cū ait: Sic ergo vos orabitis, Pater nŕ, qui es in caelis, &c. De qua sacra oratione in Quadragesimali de Christiana Religione, sermo. 6. diffusius dictū est. Sic orabat propheta, cū dicebat: Ad te leuaui oculos meos, qui ha. in cę. Ber. Porro quamuis vbiq; sit Deus, in cęlo tamen adrandus est: ibiq; orationis tēpore cogitandus. Sic igitur oret, qd orat: sic semetipsum consideret & attēdat, tanquam præsentatū Dño maiestatis. Secūdo ad caput nostrū, quod est Christus, vt. f. propter merita passionis apud patrē pro nostris necessitatibus intercedat. Nam, vt ad Hebræ. 9. c. testatur j. Io. 2. Aduocatum habemus apud patrē Iesum Christum iustū, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris tantum, sed et pro totius mundi. Tertio ad mēbra eius porrigere debemus sanctas orationes, non qd per ipsos implendæ sint, sed vt eorū meritis, & intercessionem orationes nostrę desideratum fortiantur effectū. Proinde in persona fidelis orātis propheta inquit: Leuaui oculos meos in mon. vnde ven. auxi. mihi. Et iterum Ber. ait. Credimus Angelos sanctos astare orātibus & offerre Deo pces & vota hominū. Simpliciter tñ melius est atq; vtilius oratione & deuotione pro adiutorio ad matrē Christi recurrere, qd ad alios Sanctos inferiores. Et plus ad superiores, qd ad inferiores. Vtile tamen est etiam Sanctos minores orare, & maximē propter tres rationes. Primo propter maiorē deuotionē, secūdo propter gratiarum impetrationē, tertio propter fastidij amotionē. Primo inquam propter maiorē deuotionē, quā. f. homo habet ad aliquē minorem Sanctum, qd

Vtile est sanctos minores orare propter tria.

ad maiorem. Ex deuotione autē maximē dependet orationis affectus atq; effectus. Secūdo propter gratiarū impetrationē. Nā quibusdā Sanctis diuinitus datum est in aliquibus specialibus causis præcipuē patrociniari, sicut sancto Antonio de Padua ordinis Minorum, quotidie eius patrocinijs gratias & miracula impetrare: Sanctæ Lucie multi pro conseruatione luminis corporalis: Et sancto Nicolao, vt euadant a maris periculis deuotione recurrūt: & sic de multis alijs Sanctis. Tertio propter fastidij amotionē. Nam assiduitas vnus rei fastidium parit. Ex hoc autem qd diuersos Sanctos oramus quasi in singulis feruor nouus excitatur deuotionis. Quarto etiam addi potest, quod multorum orationibus impetratur, quod vnus impetrari non valet.

F

Quando & quomodo oratio iusti, vel peccatoris exaudibilis, vel meritoria est. Cap. 2.

Secunda circumstantia est, Quis clamet. i. Soret. Circa hoc aduertendum est, quod oratio est quandoq; meritoria, quandoque impetratiua, quandoq; testificatiua. Primo enim est quādoq; meritoria, & hoc quo ad bonos. vnde propheta, Clamauerunt iusti, & Dñs ex. eos. Et iterum. Oculi Dñi super iustos, & au. e. in pr. eorū. Quandoq; iustos nō exaudit Deus, sicut patet de Apostolo Paulo, 2. Corint. 12. vbi de se dicit: Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Sathanæ, qui me colaphizet. propter quod ter Dñm rogavi, vt discederet a me, & dixit mihi Dñs: Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Operatur enim Deus cum homine, sicut medicus probus cum ægotante, infirmo. Imponit enim quandoq; mordax emplastrū, rogat æger medicum vt remoueat ipsum: quē tamen medicus non exaudit exoratus, licet exaudiat ipsum ad bonum suum, sciens infirmitatem suam aliter nō curari. Et in hoc apparet admiranda misericordia Dei, quod Paulus non exauditur a Deo pro stimulo carnis: & tamen exauditus est ab eo diabolus, cum poposcit potestatem, qd multipliciter cruciaret sanctissimum Iob, vt dicitur Iob j. Secūdo vero est quandoq; impetratiua. s. quo ad malos. secūdo enim Thom. 2. 2. q. 83. Si peccator petit aliquid in quantum peccator, id est secundum desiderium peccati, talis a Deo non exauditur ex misericordia:

Secunda circumstantia orationis est, quæ clamet, Circa quæ aduertendū quod oratio quādoq; est meritoria.

H

Quādoq; est impetratiua.

A ricordia: sed quandoq; ad vindictam exauditur, dum permittit Deus peccatorem amplius ruere in peccata. Deus siquidem quædam negat propitiis, quæ concedit iratus, sicut Augustinus. Orationem vero peccatoris ex bono desiderio naturæ procedentem exaudit Deus non quasi ex iustitia, quia hoc non meretur peccator, sed ex pura misericordia sua. Obseruatis tamen quatuor conditionibus, quæ communiter requiruntur ad orationem, quæ communiter exaudiri debet, scilicet ut pro se petat necessaria ad salutem pietatis, & perseveranter. Hæc ille. Et hæc quatuor notantur in uno versu prophetæ, cum ait: Apud me oratio Deo vitæ meæ, dicam Deo, susceptor meus es. Per hoc. n. quod dicit Deo, inquitur pietatis. Per vitæ, ad salutem. Per meæ, pro se. Per hoc, quod dicit, dicam, perseverantia denotatur pro proposito de futuro. De hoc patet exemplum de publicano, Luc. 18. qui ait, Deus propitiis esto mihi peccatori. & ex hac oratione meruit iustificationem. Et sic debet intelligi verbum cæci nati, Io. 9. qui ait, Peccatores Deus non audit. Nam peccatores in quantum peccatores sunt, Deus non exaudit: sed solum in quantum sunt boni, & bono adherent & detestantur mala. Nam peccatores de peccatis penitentes magis connumerantur sunt in numero penitentium, quam in numero peccatorum. Tertio quoque oratio est quæqueque; testificatiua, & hoc quo ad bonos & malos. Constat autem, quod miracula non sunt propria virtute hominum, sed per orationem. sicut tam a malis, quam a bonis. Unde Augustinus in libro 83. quod 60. inquit. Aliter miracula faciunt magi, aliter boni Christiani, aliter mali Christiani. Magi per priuatos contractus demonum, boni Christiani per publicam iustitiam, mali Christiani per signa publicæ iustitiæ. Unde notandum, sicut dicitur Matth. 7. c. dicent quidam Domino: Nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo demonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus. Et tamen dicit eis Dominus, Non noui vos. Unde notandum est, quod omne miraculum verum, quoddam testimonium est, quandoque est in testimonium veritatis prædicat, quandoque est etiam in testimonium personæ faciendæ. Cum igitur omne miraculum verum fiat virtute diuina, & Deus non sit testis mendacij: quandoque; miraculum fit in testimonium doctrinæ vel veritatis, omnino necesse est illam doctrinam esse veram etiam si persona prædicans non sit bona. Quandoque; autem fit in testimonium personæ, similiter necesse est, quod illa persona sit

Quædoque; est testificatiua.

bona. Ex his patet, quod oratio, cum qua miracula fiunt, omnino est testificatiua, scilicet aut bonitatis in bonis, aut veritatis in malis. Et in hoc etiam verum est, quod cæcus ait, scilicet, quod peccatores Deus non audit, sicut in testimonium falsæ doctrinæ, vel malæ vitæ.

Quod pro triplici nostra necessitate orare debemus. Cap. 3.

Tertia circumstantia est, Cur. i. quare quis oret. Orare quippe debemus pro triplici necessitate nostra. Primo pro necessitate spirituali, secundo pro necessitate corporali, tertio pro necessitate temporalis. Primo inquam pro necessitate spirituali, quæ maximè in hoc consistit, quod Deus inhabitet in corde nostro: & hoc competit primo humanæ capacitati, secundo diuinæ charitati, tertio eius virtuti. Primo competit humanæ capacitati. Nam secundum Augustinum: homo ad imaginem Dei est, quod capax Dei est. Si ergo capax Dei est, qui est infinitus, & omnis creatura finita est, & numerata & ponderata: nulla creatura, immo in simul omnes creaturæ non possent animam hominis implere & satiare. Proinde Augustinus ait: Quicquid potest mihi dare Deus, vel promittere, non mihi sufficeret nisi seipsum promitteret. Ad hoc propheta ait, Satiabor cum apparuerit gloria tua. Secundo competit diuinæ charitati. Natura quippe frigoris est claudere, caloris autem aperire. Sed Deus utique calor est: Unde Deuter. 4. Dominus Deus tuus ignis consumens est. proinde manum semper apertam habet, iuxta illud propheticum: Aperit tu manum tuam, & imple omne animal benedictione. Cum ergo aperitur manus, diffunditur quod in manu est. Deus semper habet manum apertam, immo etiam perforatam, quia ex utraque parte manus diffundit bonitatem suam, scilicet super omnes creaturas. Nam, ut dicitur Matth. 5. Solem suum facit oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Et vnaquæque creatura recipit secundum propriam facultatem. Tertio competit eius virtuti. Virtuosi quippe est facere opera perfecta. Sed perfectum est, quod habet quicquid recipere potest. Cum igitur Deus in ciuitate animæ tria palatia constituerit, scilicet memoriam, intelligentiam, & voluntatem: in quibus nullus congruenter habitare potest, nisi Deus: ideo homo orare debet, Adueniat regnum tuum, i. veniat

Tertia circumstantia est, cur. Quare debemus in triplici necessitate.

Tertio necesse est orare.

A veniat pater, & requiescendo regnet in palatio memoriæ, filius in palatio intelligentiæ, & Spiritus sanctus in palatio voluntatis humanæ. Nam & Ioan. 14. oranti ipse promissit, dicens: Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Secundo autem necesse est orare pro necessitate corporali. De hoc Matth. 8. scriptum est: Cum descendisset Iesus de monte, secuta sunt eum turbae multæ. Et ecce leprosus veniens adorabat eum dicens: Domine, si vis potes me mundare: & extendens Iesus manum tetigit eum dicens, Volo mundare. In hoc casu tria concurrunt, scilicet infirmitas, necessitas, & sanitas. Primo concurrunt infirmitas, scilicet quæ grauissima erat. Unde Euangelista ait, Et ecce leprosus veniens adorabat eum. Ecclesiast. 3. 2. scriptum est, Pro reuerentia accedet tibi bona gratia. Secundo concurrunt necessitas alias veritas, unde subdit dicens: Domine, si vis potes me mundare. In hoc ostenditur eius fides, quia confitetur potentiam Christi. sicut enim Chrysostomus non dicit, Domine munda: sed ei totum committit & potestatem faciendi ipsum habere asserit. ait enim, Si vis. Non dubitat de voluntate Christi ad omne bonum opus præparatam, sed de iudicio voluntatis eius. Nec enim omnibus expedit corporis integritas. quasi dicat: Credo, quod vis quod bonum est: ignoro autem si mihi illud bonum est, quod desidero. Hoc autem plane non dubito, quia si bonum est, tu vis. Tertio concurrunt sanitas. & de hoc subditur, Et extendens Iesus manum, quod compassionem signat, tetigit eum dicens, Volo mundare. sicut Hieronymus. considera quam humilis est, & sine instantia responsio. Ille dixerat, Si vis: Dominus respondit, Volo. Ille præmiserat, Potes me mundare: & Dominus dicit, Mundare. id est, esto mundatus. Sic exemplo huius leprosi debemus in oratione nostra deponere ea, quæ corporalia sunt, si grata sunt Deo. Hæc corporalia dici possunt corporis fortitudo, prosperitas corporaliu sensuum, & humana libertas. Tertio vero nobis necesse est orare pro necessitate temporalis. Quomodo hoc autem fieri debeat, ostendit Bernardus. super Cantica, sermone . . . dicens: Non rectè oras, si orando præter Deum aliquid quæras: aut quod propter Deum non quæras, quoniam in ipso sunt omnia. Ibi remedia vulnerum, ibi subsidia necessitatum, ibi profectum corporis, ibi refarcitum defectuum, ibi quicquid accipere, vel habere hominibus expedit, quicquid decet, quicquid oportet. Sine causa ergo a

Deo aliud petitur, cum ipse sit omnia. Nam & si ista temporalia, & cum necesse est, postulare videmur, si Deus in causa est, ut quidem dignum est, non utique illa, sed hunc potius quærimus, propter quem alia postulamus. Hæc ille. Consistunt autem hæc temporalia bona in diuitijs, seu in personis: in honoribus, & in latitudine famæ, quæ quæri a nobis in oratione debent secundum prædictum modum, quem Bernardus docet.

Quod cum tribus conditionibus oratio fieri debet, ut grata sit Deo. Cap. 4.

Quarta vero circumstantia est, quomodo, scilicet orare debemus. Qui enim desiderat, quod oratio sua sit grata, tres seruare debet modos, scilicet orare primo reuerenter, secundo attentè, tertio deuotè. Primo orare reuerenter, scilicet tam mente, quam corpore, i. humilem reuerentiam debet seruare interius, & exterius. Parum quippe prodest orare, & caput inclinare, atque pectus exteriù tendere, nisi orans inclinaret, & humiliet interius mentem. De tali humilitate Ecclesiast. 3. 5. scriptum est, Oratio humiliantis se nubes penetrabit. Hoc est inclinatus ad interpellandum pro nobis. Sancti quippe nubibus comparantur: quia sicut de nubibus pluuia in terram descendit, sic per orationes Sanctorum ad nos descendit pluuia gratiarum ad secundandum terram humani cordis. Secundo orare debet homo attentè. Triplex est orationis attentio, quam in oratione, & diuino officio seruare debemus. Prima est ad verba, & vocalem formationem verborum, scilicet ne quis erret in eis. Secunda est ad sensum verborum, & ad significantiam eorum, quæ orando dicuntur. Tertia est, qua attenditur ad finem orationis, scilicet ad Deum, & ad rem, pro qua oramus: & hæc maximè est necessaria, quæ etiam idiotæ habere possunt. Prima attentio est omnium minima, præterquam in illis verbis, quæ sunt de substantia sacramentorum. Ibi enim oportet multum attendi ad integram & rectam & ordinatam formationem verborum, sicut formam ecclesiæ: quæuis nimia & immoderata sonatio literarum, hic & alibi ridiculosa fit. Illa profecto recta, & sufficiens prolatio est, quæ in communi locutione solet recta, & integra iudicari. Nimia enim sonatio, & in sonando protractio literarum, præcipuè illarum, quæ consonantes, i. non per se, sed cum alia sonantes

Quarta circumstantia, quomodo tres sunt modi. Primo reuerenter.

Secundo attentè. Triplex est orationis attentio.

H

A res denominantur, absurda est & ridiculosa etiam in communi sermone. Si ergo in alijs verbis, quæ non sunt de substantia sacramentorum, impediuntur duæ vltimæ attētionēs propter primam, aut tertia propter secundam: censeri non debet officium & orationem inattentē dici, immo magis attentē: quia quanto finis est melior & nobilior, atque principalior: tanto in ipsum intendere melius, & rectius est. Et iterum ea, quæ sunt ad finem, ipsum finem impedire non debent, sed amplius promouere. Tertio debet homo orare deuotē, seu feruenter, & ardentē. De tali oratione, Ecclesiast. 5. cap. mysticè scriptum est: Quasi ignis effulgens, & thus ardens in igne: est oratio supple. Fulget enim, quia mentem illuminat: sed est quasi thus in igne, quia coram Deo, & Angelis odorem spargit.

B De hac oratione Apocal. 5. scriptum est, quod viginti quatuor seniores, & quatuor animalia habebant phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum. In misterium quoque deuotæ orationis scribitur Iudicum 13. quod cum Manue pater Sansonis sacrificium obtulisset, scilicet hędum, ascendit flamma ignis de altari in cœlum, & Angelus Domini pariter in flamma ascendit. In quo mysticè denotatur, quod orationes flamma deuotionis ignitas in cœlum Angeli repræsentant, in terris orationes tepidas relinquentes. Sic deuotē orabat Propheta cum dicebat ad Dominum: Exaudi, id est efficaciter audi orationem meam Domine: & deprecationem meam auribus percipe lachrymas meas. In quo nota, quod oratio & deprecatio duos terminos dicunt. Oratio enim est ad bonum acquirendum, & deprecatio ad malum amouendum: lachrymæ vero ad vtrunque, quasi condimentum, secundum Alexan. de Ales.

Quod triplex tempus orationi convenientissimum est. Cap. 5.

Quinta circumstantia est, quando tres dies hora consecrata orationi in scriptura sacra inueniuntur.

Quinta circumstantia est, quando scilicet orare debemus. Tres quippe diei horæ in scriptura sacra reperuntur consecratæ orationi. Prima est mediæ noctis, secunda est diluculum, tertia est hora vespertina. Prima igitur est mediæ noctis hora. vnde Bern. in sermone super Canti. inquit: Locum & tempus obseruare oportet eum, qui sibi orare voluerit. Tempus feriatum cōmodius ap-

tiusque est, maxime cum profundus nocturnus sopor inducit similem: tunc planè liberior exit puriorque oratio sequitur. Quæ serena de nocte ascendit oratio solo arbitror Deo sanctoque Angelo, qui illam superno altari suscipit præsentandam. Quam grata, & lucida verecundo colorata robore: quam serena placida nullo turbata clamore, vel strepitu, quam denique munda, & sincera nullo resperfa puluere terrenæ sollicitudinis nulla aspiciētis laude, seu adulatione tentata. Hæc ille. Credimus Angelos sanctos astare orantibus, offerre Deo preces & vota hominum, vbi tamen sine ira, & disceptatione leuari puras manus perspexerint. Est enim mediæ noctis hora aptissima orationi: propterea illam ad hoc elegit Propheta, qui de se ait, Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Hinc equidem sumptum est, quod matutinum media nocte fit, quamquam & alia ratio fit, quia Christus media nocte natus est. Secunda hora est diluculum, seu mane. Tunc enim celebrata digestionē, & imaginatione iam depurata mens ad superna liberius eleuari potest, & eius oratio melius exaudibilis fit. Hinc Propheta de se ait, Quoniam orabo ad te Domine mane, exaudies vocem meam. In mane enim præcipuè est tempus orationis. vnde August. ait: Turpe est Christiano, si radius Solis eum in lecto inuenerit ociosum. Ecclesiast. 39. Iustus cor suum tradidit ad vigilandum diluculo, & in cōspectu altissimi deprecabitur. Aperiet os suum in oratione, & pro delictis suis deprecabitur. Maximè in tempore tribulationis, in mane ad Deum recurendū est. vnde Osee 6. cap. Dominus ait, In tribulatione sua mane confurgent ad me. Et merito mane oratio optima est propter misterium suum: nam signat gratiæ infusionē, quæ maxime in illa hora a fidelibus per orationem acquiri potest. Primo, quia sicut in aurora fugiunt latrones: sic tunc per orationem infusione gratiæ fugiunt dæmones. vnde Iob 24. Si subito apparuerit aurora, arbitrantur vmbra mortis. Secundo sicut in aurora lupi, vulpēs, & aliæ feræ se abscondunt: nam in tempore noctis hinc inde ad pastum vagantur: vnde Psal. 103. Posuisti tenebras, & facta est nox, in ipsa pertransibunt omnes bestia siluæ. De mane idem ait, Ortus est Sol & congregati sunt, & in cubilibus suis collocabuntur. Sic in nocte tentationes multiplicantur, & in aurora tunc per gratiam in oratione infusam disce-

Secunda hora.

Tertia hora.

A discedunt. Tertio, quia sicut in mane homo surgens ad bonum opus se parat, sic in tali hora ex accepta gratia ad bona opera melius se disponit. Psal. Exhibet homo ad opus suum, & ad operationem suam vsque ad vespem, quia in illa hora homo acquirit perseverantiæ gratiam. Tertia hora est vespertina, vt homo regratietur Deo de bonis operatis in illa die. vnde in Psal. Eleuatio manuum mearum, id est opera mea ad te leuata, non ad me, seu ad humanum fauorem. sacrificium vespertinum, scilicet sint tibi. De hoc mysticè Exo. 12. cap. scriptum est de agno Paschali, quem immobilabat multitudo filiorū Israel ad vespem. Nam sicut ille agnus erat immaculatus: sic anima abijcere debet tumultus cogitationum, & distractionum abeuntis diei, vt sit anima in oratione quieta & pura, iuxta quod Beatus Franciscus in regula sua inquit: Et non curent nescientes literas, literas discere: sed attendant quod super omnia desiderare debent habere spiritum Domini, & sanctam eius operationem, & orare semper ad eum puro corde.

Quod principaliter a Deo postulare debemus tria in nostra oratione.

Cap. 6.

Sexta circumstantia est quid.

Sexta circumstantia est, quid, scilicet in oratione principaliter petendum sit. Discamus quid a Deo petere debeamus ab ipso sancto Propheta, qui de se in Psal. 26. ait: Vnam petij a Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. Vt videam voluntatem Domini, & visitem templum eius. In quib. sacratis verbis tres petitiones Deo porrigit, quæ tamen comprehenduntur in vna. Prima petitio est necessitatis, secunda æternitatis, tertia felicitatis. Et has exēplo Propheta a Domino etiam debemus postulare: Prima est petitio necessitatis. Ait enim: Vnam petij a Domino, scilicet æternam vitam. Et non ponit substantiuū, nec determinat quam vnam petij, & hoc facit ad inueniendum, quod illud est omne bonum, secundum quod alibi in Psalmo Dominus ait, Ponam in salutari: neque determinat quid ponet. Dicit igitur, propter hoc, vnam petij a Domino, non multas. Luc. 10. Martha, Martha sollicita es, & turbaris erga plurima. porro vnum est necessarium. Et licet nondum receperim eam, non propter hoc deficio,

Tres petitiones, quæ tamen comprehenduntur in vna.

sed perseverabo pulsans. Et hoc est, quod addit, Hanc requiram, id est iterum, atque iterum quæram, neque tantum dicit, Hanc quæram, sed ait, requiram. In quo notatur bonorum multorum multiplicatio, atque perseverantia firma. Galat. 6. Bonum autem facientes non deficiamus, tempore autem suo meremus non deficientes. vel dici potest, Vnam petij a Domino, scilicet charitatem, vel perseverantiam. 1. Corin. 9. Omnes, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed vnus accipit brauium, scilicet perseverans in charitate. Secunda est petitio æternitatis. Et de hoc subdit, Vt inhabitem in domo Domini, id est in æterna beatitudine, quæ est vna quam petij. De qua Ioan. 14. Dominus ait, In domo patris mei mansiones multe sunt: omnibus diebus vitæ meæ, id est semper, Ecclesiast. 11. Si ceciderit lignum ad austrum, aut ad aquilonem, in quo eunq; loco ceciderit, ibi erit. Per austrum æterna gloria designatur. Per aquilonem vero, a quo pandetur omne malum, Hierem. 1. signatur infernus. Lignum quippe est homo, qui si ceciderit ad austrum paradisi, ibi semper erit. Psal. Beati, qui habitant in domo tua, in seculum seculi laudabunt te. Si vero ceciderit ad aquilonem inferni, ibi similiter semper erit. Iob 7. Qui descendit ad inferos, non ascendet. Tertia petitio est felicitatis. vnde subditur, Vt videam voluntatem Domini, id est videns faciem Domini in ea legam voluntatem eius. Alia litera habet, Vt videam pulchritudinem eius, quia simul videbimus pulchritudinem, & voluntatem eius. De visione pulchritudinis, Esa. 33. Regem in decore suo videbunt. De visione voluntatis, Greg. ait, Summę curię ciues dum supra se voluntatem sui conditoris semper aspiciunt, quod obtinere non valent, nunquam volunt. Atque de visione omnium beatorū subdit, Et visitem templum eius, id est ecclesiam triumphantem. De quo templo Propheta inquit, Reuelabit condensa, scilicet Deus, & in templo eius omnes dicent gloriam. Ait ergo, Vt visitem templum eius. Ad similitudinem amicorum, qui se inuicem visitant, vt simul inuicem gaudeant. Sic in templo primo videbimus felicitatem Sanctorum, vt eis congaudeamus. Quod iam per contemplationem Propheta. videns ait: Ecce quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in vnum. Hæc igitur tria, quæ reducuntur ad vnum, scilicet ad gloriam sempiternam.

A piternam in oratione nostra exemplo Prophetę postulare debemus.

Quod a tribus originem debet habere oratio nostra. Cap. 7.

Septima circumstantia orationis est, unde, id est ex quo loco procedere debet oratio, ut Deo sit grata. Primo ex intellectu, secundo ex affectu, tertio ex affatu vel ex ore. Et sic tria debet habere oratio. Debet enim primo esse intellectualis, secundo affectualis, tertio vocalis. Hęc tria, licet alio ordine, ponit Propheta, psal. 5. dicens: Verba mea auribus percipe Domine, intellige clamorem meum. Intende voci orationis meę Rex meus, & Deus meus. Nam primo ponit vocalem, secundo intellectualem, tertio affectualem: quia ex voce euigilatur intellectus, & ex utroque inflammat affectus. Primo igitur oratio debet prodire ex voce, id est esse vocalis: ideo inquit, Verba mea auribus percipe Domine. Dicit enim in plurali, Verba mea, quia multiplex debet esse oratio, cum homo habeat multas infirmitates, & necessitates. Nam sicut Hieron. ait: Non sanat oculum, quod sanat calcaneum. Auribus percipe Domine, id est presentia maiestatis tuę. Et est hic figura, quę dicitur Antropospatos, quę est hominis passio, seu humana, scilicet quod quod est hominis, attribuitur Deo. Aures quippe non sunt in Deo, secundum quod Deus. Et dicit Aures pluraliter, quia Deus duas aures habet. Interiorem, qua dicitur audire, quando dat spiritualia bona: Exteriorem, qua dicitur audire, quando dat temporalia. Secundo oratio debet prodire ex intellectu, id est debet esse intellectualis. Nam verba oris non profunt, nisi sit intelligentia illorum. Et ideo subdit, Intellige clamorem meum, scilicet intellectus, potius quam vocis. Hic clamor est magna intelligentia eorum, quę orando dicimus. Sic clamabat Moyses tacens, Exo. 9. Et Susanna, Daniel. 13. Et de Beato Francisco legitur, quod Angelus dixit ei: Tu commoues totam cęlestem curiam, quia nullus ibi auditur, nisi tu. Et tamen nihil dicebat ore, nisi corde. Et hoc habetur ex vi verborum, quę Propheta ponit: dicit enim, Auribus percipe verba mea, & intellige clamorem meum. Vocalis enim clamor aure percipitur, spiritualis vero intelligitur. Tertio oratio prodire debet ex affectu, quia debet esse affectualis. Et de hac subdit, Intende voci orationis meę. quasi dicat, Non solum audi, vel intellige, sed intende. quod quidem plus est. Hoc profecto facit Deus, cum oratio affectualis est. In his verbis Prophetę notanter tria comprehenduntur, quę oratio vera requirit. Primo vocalis psalmodia: sed hęc non est oratio, sed potius carmen vel narratio, nisi quod profertur ore, versetur in corde, & in intellectu. Proinde Amos 5. cap. Dominus ait: Aufer a me tumultum carminum tuorum, & cantica lirę tue non audiam. Secundo necessaria est intellectus applicatio: & tamen licet sit vocalis psalmodia in ore, & etiam in intellectu tantum: non potest oratio dici recte, sed potius lectio nuncupatur. Proinde tertio ibi necessaria est affectio. Quantum ergo ad primum, ait, Verba mea auribus percipe Domine. Quantum ad secundum, Intellige clamorem meum. Quantum ad tertium, Intende voci orationis meę. Merito ergo diffinitur oratio alio modo quam supra. Vnde ait Alexan. de Ales: Oratio est pius affectus mentis in Deum tendens, plerumque ne pigritetur in vocem prorumpens. Tamen in hac diffinitione notatur ista tria, sed retrogrado ordine secundum, scilicet magis grata sunt Deo. Plus enim placet Deo affectus deuotio, quę notatur ibi, Oratio est pius affectus mentis in Deum: quam intellectus applicatio, quę notatur ibi in Deum tendens. Et plus placet Deo mentis applicatio, quam vocum prolatio, quę notatur ibi, Plerumque in vocem prorumpens. Notanter quoque aduertendum est, quod Propheta ponit in versibus antedictis tria verba, scilicet Domine, Rex, & Deus. Domino debetur timor, Regi honor, Deo amor. Ad timorę pertinet vocalis laudatio. Vnde in Psal. dicitur: Qui timetis Dominum, laudate eum. Ad Regis honorem spectat intellectus applicatio. Prouerb. 14. Acceptus est Regi minister intelligens. Ad amorem Dei pertinet affectio. Proinde Deuteron. 33. cap. mysticę Moyses benedicens filijs Israel ante mortem suam ait, Benedictus in filijs Affer. sit placens fratribus suis. Tingat in oleo pedem suum, ferrum & æs calciamentum eius. Affer quidem diuitiæ, seu beatitudo, vel beatus erit, interpretatur; & signat affectum, qui cum est diues in orationis gratia, iudicium est, quod beatus erit. Hic debet esse in oratione deuotus, quod notatur in intinctione pedis in oleo: firmus, quod notatur in ferro: clamor.

se affectualis. Et de hac subdit, Intende voci orationis meę. quasi dicat, Non solum audi, vel intellige, sed intende. quod quidem plus est. Hoc profecto facit Deus, cum oratio affectualis est. In his verbis Prophetę notanter tria comprehenduntur, quę oratio vera requirit. Primo vocalis psalmodia: sed hęc non est oratio, sed potius carmen vel narratio, nisi quod profertur ore, versetur in corde, & in intellectu. Proinde Amos 5. cap. Dominus ait: Aufer a me tumultum carminum tuorum, & cantica lirę tue non audiam. Secundo necessaria est intellectus applicatio: & tamen licet sit vocalis psalmodia in ore, & etiam in intellectu tantum: non potest oratio dici recte, sed potius lectio nuncupatur. Proinde tertio ibi necessaria est affectio. Quantum ergo ad primum, ait, Verba mea auribus percipe Domine. Quantum ad secundum, Intellige clamorem meum. Quantum ad tertium, Intende voci orationis meę. Merito ergo diffinitur oratio alio modo quam supra. Vnde ait Alexan. de Ales: Oratio est pius affectus mentis in Deum tendens, plerumque ne pigritetur in vocem prorumpens. Tamen in hac diffinitione notatur ista tria, sed retrogrado ordine secundum, scilicet magis grata sunt Deo. Plus enim placet Deo affectus deuotio, quę notatur ibi, Oratio est pius affectus mentis in Deum: quam intellectus applicatio, quę notatur ibi in Deum tendens. Et plus placet Deo mentis applicatio, quam vocum prolatio, quę notatur ibi, Plerumque in vocem prorumpens. Notanter quoque aduertendum est, quod Propheta ponit in versibus antedictis tria verba, scilicet Domine, Rex, & Deus. Domino debetur timor, Regi honor, Deo amor. Ad timorę pertinet vocalis laudatio. Vnde in Psal. dicitur: Qui timetis Dominum, laudate eum. Ad Regis honorem spectat intellectus applicatio. Prouerb. 14. Acceptus est Regi minister intelligens. Ad amorem Dei pertinet affectio. Proinde Deuteron. 33. cap. mysticę Moyses benedicens filijs Israel ante mortem suam ait, Benedictus in filijs Affer. sit placens fratribus suis. Tingat in oleo pedem suum, ferrum & æs calciamentum eius. Affer quidem diuitiæ, seu beatitudo, vel beatus erit, interpretatur; & signat affectum, qui cum est diues in orationis gratia, iudicium est, quod beatus erit. Hic debet esse in oratione deuotus, quod notatur in intinctione pedis in oleo: firmus, quod notatur in ferro: clamor.

Trina oratio.

Oratio tria requirit.

F

G

H

A clamorosus, quod notatur in ære sonante. Insuper est notandum, quod in prædictis Prophetę verbis trina oratio est, scilicet Verba mea auribus percipe Domine. hęc est prima. Intellige clamorem meum. hęc est secunda. Intende voci orationis meę. hęc est tertia. Vt mystice innuatur, quod in fide Trinitatis orandum est. Hęc Trinitas notatur in tribus verbis, scilicet Domine Rex, & Deus. Per Dominum intelligimus Spiritum sanctum, Per Regem Filium, Per Deum Patrem. Ad Dominum ergo Regem & Deum dirigunt orationem suam, quia ad totam Trinitatem dirigenda est. Aduerte quoque quod licet dicat, Domine Rex, & Deus: quę plura nomina sunt: non tamen dicit, percipite, intelligite, vel intendite: sed percipe, intellige & intende: in quo vnitas essentię denotatur, & pluralitas personarum. Et ideo recte ter ponitur, & singulariter denominatur.

Morte præoccupatus iste Sanctus non compleuit hunc sermonem. Vnde credo, quod hic deficiat tertius Articulus de orationis vtilitate. Et non plus inueni in duobus libris, & doleo.

C De Amore proprio siue priuato, & quomodo tamen hominibus, quam in Angelis radix est omnium malorum.

Sermo.

Radix omnium malorum est cupiditas.

1. Timoth. 6. cap. Differentia quidem est inter hęc tria, videlicet inter capitale vitium, peccati initium, & radicę malorum, secundum Bonauenturam in secundo, dist. 42. super literam. Quid est capitale vitium. Primo enim capitale vitium dicitur: quia sicut caput est membrum principale, atque completum: nec non & aliorum membrorum principium, quantum ad motum & sensum: sic vitium, quod dicitur capitale, nominat peccatum completum, a quo alia vitia oriuntur. Septem sunt vitia capitalia, scilicet superbia, inuidia, auaritia, accidia, ira, luxuria, & gula. Quid est initium peccati. Secundo vero initium peccati illud proprie nominatur, a quo actus initium sumit, & inchoat motus. Et tripliciter nominatur, secundum triplicem recessum liberi arbitrij a lege triplici. Primus recessus est a lege maiestatis, secundus a lege veritatis, tertius a lege bonitatis. Primus recessus a lege ma-

Initium peccati.

Triplex recessus liberi arbitrij.

Primus.

iestatis est, & sic superbia siue contemptus initium peccati denominatur: quia qui præceptum transgreditur creatoris a superbia inchoat, & contemptu. Proinde Ecclesiast. 10. cap. scriptum est, Initium omnis peccati est superbia. Secundus recessus est a lege veritatis, & sic error dicitur initium peccati: quia secundum Philosophum, omnis malus est ignorans. Et verè ab ignorantia incipit, & errore, qui æterna deserit pro terrenis. De hoc errore Augustinus mortale peccatum diffiniens ait, Mortale peccatum est spreto incommutabili bono rebus commutabilibus adherere. Tertius autem recessus est a lege bonitatis, & sic insipientia initium peccati appellatur. De hoc Psal. ait: Dixit insipiens in corde suo, non est Deus. Et Chrysost. super illud, a facie insipientię meę ait: Omnis peccati initium, insipientia est. Insipientia enim contraria est sapientię, in qua diuina bonitas prægustatur. Merito ergo ab insipientia dicitur inchoare, qui potius in malitia peccati, quam in suauitate Dei elegit delectari. Proinde ne insipiens sit anima, hortatur eam Psal. dicens, Psal. 36. Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Et in exemplum se ponit cum alibi inquit, Ego vero delectabor in Domino. Quid est radix peccati. Tertio vero radix peccati est illud, a quo nutrimentum trahitur, & fomentum. Et proprie loquendo radix non nominat genus peccati determinatum, sed libidinis pronitatem. Radix igitur peccati, siue mali, quę circa peccatum dicit libidinis pronitatem, tripliciter potest sumi. Primo generaliter, secundo minus generaliter, tertio vero generalissime. Primo generaliter cum dicitur, quod duplex est radix malorum, scilicet amor malę inflammans, & timor malę humilians. Amor est respectu boni, timor vero respectu mali. Secundo vero minus generaliter, & secundum hoc dicitur, quod triplex est radix, iuxta illud, 1. Ioan. 2. Omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitę. Et per comparationem ad triplex bonum, videlicet ad bonum inferius, exterius, & interius. Tertio autem generalissime. & hoc est, quod Apostolus in verbo proposito ait, Radix omnium malorum est cupiditas, scilicet amor proprius, & priuatus. Aduertendum est tamen, quod triplex est proprius amor. Primus naturalis, secundus

Secundus

Tertius.

Radix peccati.

Primo.

H

Secundo.

Tertio.

Septima circumstantia orationis est, unde, id est ex quo loco procedere debet oratio, ut Deo sit grata. Primo ex intellectu, secundo ex affectu, tertio ex affatu vel ex ore. Et sic tria debet habere oratio. Debet enim primo esse intellectualis, secundo affectualis, tertio vocalis. Hęc tria, licet alio ordine, ponit Propheta, psal. 5. dicens: Verba mea auribus percipe Domine, intellige clamorem meum. Intende voci orationis meę Rex meus, & Deus meus. Nam primo ponit vocalem, secundo intellectualem, tertio affectualem: quia ex voce euigilatur intellectus, & ex utroque inflammat affectus. Primo igitur oratio debet prodire ex voce, id est esse vocalis: ideo inquit, Verba mea auribus percipe Domine. Dicit enim in plurali, Verba mea, quia multiplex debet esse oratio, cum homo habeat multas infirmitates, & necessitates. Nam sicut Hieron. ait: Non sanat oculum, quod sanat calcaneum. Auribus percipe Domine, id est presentia maiestatis tuę. Et est hic figura, quę dicitur Antropospatos, quę est hominis passio, seu humana, scilicet quod quod est hominis, attribuitur Deo. Aures quippe non sunt in Deo, secundum quod Deus. Et dicit Aures pluraliter, quia Deus duas aures habet. Interiorem, qua dicitur audire, quando dat spiritualia bona: Exteriorem, qua dicitur audire, quando dat temporalia. Secundo oratio debet prodire ex intellectu, id est debet esse intellectualis. Nam verba oris non profunt, nisi sit intelligentia illorum. Et ideo subdit, Intellige clamorem meum, scilicet intellectus, potius quam vocis. Hic clamor est magna intelligentia eorum, quę orando dicimus. Sic clamabat Moyses tacens, Exo. 9. Et Susanna, Daniel. 13. Et de Beato Francisco legitur, quod Angelus dixit ei: Tu commoues totam cęlestem curiam, quia nullus ibi auditur, nisi tu. Et tamen nihil dicebat ore, nisi corde. Et hoc habetur ex vi verborum, quę Propheta ponit: dicit enim, Auribus percipe verba mea, & intellige clamorem meum. Vocalis enim clamor aure percipitur, spiritualis vero intelligitur. Tertio oratio prodire debet ex affectu, quia debet esse affectualis. Et de hac subdit, Intende voci orationis meę. quasi dicat, Non solum audi, vel intellige, sed intende. quod quidem plus est. Hoc profecto facit Deus, cum oratio affectualis est. In his verbis Prophetę notanter tria comprehenduntur, quę oratio vera requirit. Primo vocalis psalmodia: sed hęc non est oratio, sed potius carmen vel narratio, nisi quod profertur ore, versetur in corde, & in intellectu. Proinde Amos 5. cap. Dominus ait: Aufer a me tumultum carminum tuorum, & cantica lirę tue non audiam. Secundo necessaria est intellectus applicatio: & tamen licet sit vocalis psalmodia in ore, & etiam in intellectu tantum: non potest oratio dici recte, sed potius lectio nuncupatur. Proinde tertio ibi necessaria est affectio. Quantum ergo ad primum, ait, Verba mea auribus percipe Domine. Quantum ad secundum, Intellige clamorem meum. Quantum ad tertium, Intende voci orationis meę. Merito ergo diffinitur oratio alio modo quam supra. Vnde ait Alexan. de Ales: Oratio est pius affectus mentis in Deum tendens, plerumque ne pigritetur in vocem prorumpens. Tamen in hac diffinitione notatur ista tria, sed retrogrado ordine secundum, scilicet magis grata sunt Deo. Plus enim placet Deo affectus deuotio, quę notatur ibi, Oratio est pius affectus mentis in Deum: quam intellectus applicatio, quę notatur ibi in Deum tendens. Et plus placet Deo mentis applicatio, quam vocum prolatio, quę notatur ibi, Plerumque in vocem prorumpens. Notanter quoque aduertendum est, quod Propheta ponit in versibus antedictis tria verba, scilicet Domine, Rex, & Deus. Domino debetur timor, Regi honor, Deo amor. Ad timorę pertinet vocalis laudatio. Vnde in Psal. dicitur: Qui timetis Dominum, laudate eum. Ad Regis honorem spectat intellectus applicatio. Prouerb. 14. Acceptus est Regi minister intelligens. Ad amorem Dei pertinet affectio. Proinde Deuteron. 33. cap. mysticę Moyses benedicens filijs Israel ante mortem suam ait, Benedictus in filijs Affer. sit placens fratribus suis. Tingat in oleo pedem suum, ferrum & æs calciamentum eius. Affer quidem diuitiæ, seu beatitudo, vel beatus erit, interpretatur; & signat affectum, qui cum est diues in orationis gratia, iudicium est, quod beatus erit. Hic debet esse in oratione deuotus, quod notatur in intinctione pedis in oleo: firmus, quod notatur in ferro: clamor.

Ex tribus locis prodire debet oratio.

Primo.

Secundo.

Tertio.

A dus venialis; tertius criminalis, seu radicalis. Primus quippe amor est naturalis, & rationalis, videlicet cum quis sibi vult bonum, quod congruit ei: & talis amor debitus est. Vnde & Luca 10. præceptum naturæ insinuat, cum dicitur: Diliges proximum tuum, sicut teipsum. Ergo ex lege naturæ præsupponitur, quod quilibet diligat semetipsum. Ad cuius exemplum debet diligere proximum suum. Et talis amor proprius, secundum Augustinū, præcipi non debuit in scriptura, quia hoc inest homini a natura, propter quod in primis diligit homo seipsum. Quatuor tamen disponunt spiritum rationalem in affectione bene ad seipsum, de quibus in vlti. cap. huius sermonis, vltra medium, dicturi sumus. Secundus amor proprius dicitur venialis, scilicet cum homo inordinate diligit semetipsum, sed nihilominus citra Deum: & talis amor veniale peccatum est, & stat cum charitate. Tertius vero amor proprius dicitur criminalis, & hic animam perducit vsque ad contemptum Dei, sicut infra patebit. Et hic est amor, de quo Apostolus in verbo proposito ait: Radix enim omnium malorum, scilicet tam culpæ, quam poenæ: tam Angelorum, quam hominum, est cupiditas. Hic siquidem amor sui, est omnium peccatorum causa & origo, non tamen causa propinqua. Proinde August. super Psal. 74. inquit, Duas ciuitates duo faciunt amores. Ciuitatem Hierusalem facit amor Dei vsque ad contemptum sui: Ciuitatem Babyloniam facit amor sui vsque ad contemptum Dei. Et subdit, Interrogat se quisque quid amet, & inueniet vnde sit ciuis. Ex his igitur, secundum Alexandrum de Ales, patet quod amor sui inordinatus omnium peccatorum causa & initium est, cum sit conuersio ad commutabile bonum. Quod etiam testatur Apostolus, 2. Timoth. 3. cap. dicens, Instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsum amantes: Cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obediens, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, voluptatum amatores magis quam Dei, habentes quidem speciem pietatis, virtutem aut eius abnegantes. Hos deuota, &c. Hoc sentit Alexander in secundo, distinctio. 49. Nectantum proprius amor causa est & principium omnium peccatorum, quæ ab hominibus perpetrantur:

sed etiam omnium spirituum malignorum. Vnde Augustinus super Gen. ad litteram. lib. 11. cap. 8. ait, Superbia est amor excellentiæ propriæ. Ex hoc autem, quod quis amat excellentiam suam, vel paribus inuidet quod ei coæquantur, vel superioribus quod ei præferuntur, merito ergo omnis peccati initium esse superbiam definiuit scriptura: Cuius testimonio conuenienter aptatur, quod ait Apostolus, Radix omnium malorum est auaritia. Si auaritiam generalem intelligamus, quæ quisque appetit amplius, quam oportet propter excellentiam suam: specialis auaritia est pecuniæ amor: Cuius nomine Apostolus per speciem significans genus, voluit vniuersalem auaritiam intelligi dicendo, Radix omnium malorum est auaritia. Hæc enim & diabolus cecidit, qui vtrique non amauit pecuniam, sed propriam potestatem. Proinde peruersus sui amor turgidum spiritum priuauit sancta societate, & ideo Latine vocatur amor priuatus. Omnis enim priuatio minuit. Vnde itaque eminare superbia vult, inde in angustias, & egestates contruditur, cum a communi ad proprium damno suo amore redigit. Hinc alio loco, cum dixisset, erunt homines seipsum amantes, continuo subiecit, amatores pecuniæ, ab illa generali auaritia, cuius superbia caput est, ad hanc specialem descendens, quæ est propriè hominum. Non enim amarent pecuniam, nisi eo putaretur se excellentiores, quo ditiores. Cui morbo contraria charitas non quærit, quæ sua sunt, id est non priuata excellentia lætatur, & ideo non inflatur. Hi duo amores, quorum alter sanctus est, alter inmundus, præcesserunt in Angelis, alter in bonis, alter in malis. Et distinxerunt in genere humano ciuitates duas, alteram iustorum, alteram iniquorum. Hæc August. Et iterum 9. de ciuitate Dei, duas ciuitates fecerunt duo amores, terrenam scilicet amor sui, vsque ad contemptum Dei: cœlestem vero amor Dei vsque ad contemptum sui, propter quod illa in seipsa, hæc in Domino gloriatur. Illa in suis potentibus diligit virtutem suam, hæc dicit Domino suo, Diligam te Domine virtus mea. Merito ergo Dominus Ioan. 12. cap. ait: Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Quod potest esse thema in presenti materia. Et illud exponens August. ait: Qui indebitè se diligit, se odit. ergo

Radix
omnium
malorum
est
auaritia.

G

H

A ergo per oppositum si bene & debite te oderis, tunc te amasti. Et iterum Alex. de Ales, vbi supra ait: Amor sui est amor vitiôsæ correctionis, de quo Propheta inquit, Psal. 10. Qui diligit iniquitatem, odit animam suam. Quod potest esse thema. Talis enim debitus amor, est odiū sui non per essentiam, sed per concomitantiam, eo quod ad indebitū sui amorē, i. ad amorē peccati sequitur odium diuinæ imaginis, quæ per peccatū deformatur & maculatur, & per cōsequēs naturalis boni, quod per peccatū corrumpitur, & diminuitur. Hæc Alex. hūc itaq; propriū amorē mysticè describit Ioan. Apoc. 13. c. cum ait: Vidi de mari bestiam ascendente, habentem capita septem, & cornua decem, & super cornua eius decem diademata, & super capita eius nomina blasphemiarum. Et bestia, quæ vidi, similis erat pardō: & pedes eius, sicut pedes vrsi, & os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem suam, & potestatem magnam, & vidi vnum de suis capitibus quasi occisum in mortem, & plaga eius mortis curata est, & admirata est vniuersa terra post bestiam, & adorauerunt draconem, qui dedit potestatem bestiam, & adorauerunt bestiam dicentes, Quis similis bestiam? & quis poterit pugnare cum ea? Et datum est ei os loquens magna, & blasphemias, & data est ei potestas facere menses quadraginta duos. In quibus sacris verbis tria mysteria Beatus Ioan. ostendit de proprio, siue priuato amore. Primum est ruinationis, secundum est malignitatis, tertium desperationis.

De proprio
siue priuato
amore
mysteria
ostendit.

ARTICVLVS PRIMVS.

De triplici ruina, quam ponit in anima proprius amor.

Primum misterium est ruinationis. Tres quippe ruinas parit in anima proprius amor. Prima ruina est in mundanis delectationibus, secunda in peccatis immersio, tertia in malis gloriatio.

Tres regulæ circa dilectionem mundanorum, & Dei. Cap. 1.

Prima ruina est in mundanis delectationibus. Ait enim Ioan. vidi de mari bestiam ascendente. Ad horum intelligentiam tres regulæ sunt notandæ. Prima regula est hæc, quod

neesse est animam in aliquo delectari. Cuius ratio est, quia cum ad diligendum creata sit, & iam peruenit ad arbitrij libertatē, quasi in horizonte duorum extremorum posita est, vel locata. vnum est superius, aliud inferius. Supra enim est lux æterna, & delectatio infinita, quam quasi vertice tangit, cum se erigit ad rationem lucis. Cum vero se ad inferiora deflectit, tenebrarum regionem ingreditur, & amaritudinem maris, & verticem mētis more pecudum ad terrena & caduca inclinatur: & a transitorijs illecta caro ad affectum eorum trahit animam infelicem, & cecam. Proinde Psal. ait: Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Proinde necesse est, aut præponere creaturam creatori, aut creatorem creaturæ, quia ambo pariter diligere minimè possunt. Secunda regula est, quod quanto plus anima gustat Deum, tanto amplius despicit mūdum, quia gustato spiritu despicit omnis caro, id est omnis mundanus amor. At econtra, quanto quisque in transitorijs amplius delectatur, tanto minus ei diuina sapiunt. Vnde Greg. in homil. inquit: Tanto quisque a superno amore distūgitur, quanto inferius delectatur. De talibus. 1. Cor. 2. Apostolus ait: Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Stultitia est illi, & non potest intelligere, quia spiritualiter examinatur. Tertia regula est, quod quanto quis plus diligit Deum, tanto plus etiam in aduersis iucundatur. Vnde Aug. 13. cōfess. ait: Verus amor non sentit amaritudinem, sed dulcedinem: quia foror amoris dulcedo, sicut foror odij est amaritudo. Patet exemplum in Beato Laurentio, cui præstabat refrigerium flammæ ignis. Cū vero diuina dulcedo in mente defecit, necesse est vt ipsa mēs in creaturis dulcedinem quærat, in qua delectatio quiescat. Vnde de diuite, cuius ager vberes fructus attulerat, Luc. 12. c. scriptum est, quod dicebat animæ suæ, Anima mea habes multa bona reposita in annos plurimos, quiesce, comede, bibe & epulare. Ecce quod in creaturis quiescere satagebat, quia a cōsolatione creatoris se alienum fecerat. Et tamen in hac delectatione minime requieuit, cum subito audiret: stulte, hac nocte auferent, s. demones, animam tuam a te. Quæ autem parasti, cuius erunt? Immo tu qui parasti, cuius eris? Ecce quod in creaturis delectandis quietē non inuenit. Et hoc est, quod Ioan. ait, Vidi de mari bestiam ascendente, i. de amaritudine animi, qui per cōsolationem creature dulco-

Amor sui
inordinatus
omnium
malorum
causa.

A dulcorari quærit, quam tamen in veritate non reperit: immo quod mirabilius est, in mundi delectationibus reperit cruciatu. Et merito hoc fit diuino iudicio, vt proprius amor ab amaritudine animi quodam modo ortum habens, amaritudinem fugiens in amaritudine inquietè quiescat: quia prædicta bestia, licet de mari ascendendo egredi videatur: tamen mare amaritudinis non reliquit, vt mysticè innuatur, quod sicut qui diuina dulcedine pleni sunt etiam in cruciatibus delectantur: sic qui diuina dulcedine expers est, in mundanis delectationibus etiam cruciatur.

Quod ex amore priuato omnia crimina oriuntur. Cap. 2.

Secunda ruina.

Secunda ruina huius priuati amoris, quæ sequitur ex ipsa prima, est in peccatis immerfio: nam præuaricatione virtutis, & præceptorum Dei hæc malitia plena est. Qui enim Deum cõtemnit, & fruitur creaturis, omnia criminalia vitia incurrit, quæ circa creaturæ iniquam fruitionem impiè cõmittuntur. Ex quo sequitur, oia opera huius hois impia, & præceptis Dei cõtraria esse. Vnde Luc. 11. c. Dñs ait: Qui non est mecum, cõtra me est: & qui nõ colligit mecum, dispergit. Qui enim nõ est cum Christo, creatura sua vtendo ad eius gloriã & honorẽ, aduersus Christu est creatura illius impiè abutendo. Et qui nõ colligit fructu operu bonorum in vitam æternam cum Christo dispergit intellectũ, voluntatẽ, & opera sua ab ordine iustitię s̄m vacuitatẽ desideriorũ multorũ inde merita æternæ pænæ. Ideo de hac bestia dñs, Habentẽ capita septẽ, propter septem capitalia vitia, quibus animã peruersam imbuit, vt de tali homine verificetur quod Prouerb. 26. c. scriptum est, Septẽ nequitia sunt in corde illius. Et addit Ioan. Et cornua decẽ, propter præuaricationẽ decem præceptorum Dei, quæ ex septẽ cornibus, i. ex septem vitijs pullũdare probatur, vt ois nequitia huius amoris in numero septenario denotetur, & vniuersitas multorũ operum eius, quibus aduersatur præceptis Dei in numero denario demonstratur.

Quod ex amore proprio homo gloriatur in malis. Cap. 3.

Tertia ruina, quæ sequitur ex secunda, est in malis gloriatio: si enim peccator cum in profundum peccatorum

venerit contemnit, vt dicitur Prouerb. 18. E necesse est vt cum in peccati vilitate senuerit, in gloriam sibi imputet, quod ex diuturna consuetudine habet. Et hoc est peccatu ad mortem, de quo ille Ioan. 5. cap. ait: Est peccatum ad mortem, non dico vt pro eo quis roget. Proinde de hac bestia subditur, Et super cornua eius decem diademata. In 12. c. eiusdem Apocal. de dracone, i. de Sathana, Ioan. ait: q̄ draco magnus, & rufus habebat capita septem, & cornua decem, & in capitibus eius septem diademata. Hic vero quod super cornua huius bestia sunt decem diademata: nam diabolus cum spiritus sit de spiritalibus nequitijs gloriatur: & ideo septem diademata, in septem capitibus septuplex gloria est de septemplexi nequitia, quæ crimina irremissibilia facit. Vnde & septem diademata Princeps apostatarum spirituum habet, qui septemplex nequitia in septemplexi gloria malitiæ non solum in se, sed etiam in ceteris in se consentientibus consummat. Hæc autem bestia hoc in homine operatur, vt de malignis operationibus, quas pro virtuosus operibus habet, impiè gloriatur. Et ideo decem diademata, decem cornibus superposita, est decuplex gloria, quæ denariæ præuaricationi præceptorum diuinæ legis, superaddita est. Huic quippe homini merito dici potest Propheticum illud, Psal. 51. Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? Profecto sicut confusio de peccato initium est salutis, sic de malitia gloriari consummatio perditionis est. proinde Hieron. ait, Nihil adeo Deo displicet, sicut ceruix erecta post peccatum. Sed qua ratione licet in malitia, cum gloriari non liceat in sapientia, vel fortitudine, vel substantia temporali? Vnde Hierem. c. 9. ait: Non gloriẽ sapiens in sapientia sua, & nõ gloriatur fortis in fortitudine sua, & non gloriatur diues in diuitijs suis. Et Ecclesiast. 19. c. scriptum est: Qui gaudet in iniquitate, denotabitur, id est de nota Christi delebitur. Iuxta Propheticum illud, deleantur de libro viuentium, & cum iustis non scribantur. Hi sunt, de quibus Prouerb. 2. Salomon ait: Qui derelinquunt iter rectum, s. septem principalium virtutum, & ambulat per vias tenebrosas, decẽ Dei pceptis oppositas, qui lætatur cum malè fecerint, & exultant in rebus pessimis. Porro qui in rebus pessimis exultant, pessimis sunt. Tales in malis deteriorari nõ pnt. Ascendunt enim turrim nequitie, & attingunt apicem mali. Hi seipfos violẽtãt

ad

A ad malum adinventiones & nouitates adinueniunt in peccatis. Nã hi sunt, qui præter alueum malorum multorum insurgentium a natura corrupta p̄ subtiles & sedulas adinventiones conantur ad malum, vt plus velint facere ac inuenire a malitia propria sua, quam commoti a fragilitate, aut a corrupta natura. Tales semper ad extrema vitiorum accedunt, quibus si ad aliquod malum agendum desit aliquando facultas, ad nullũ tñ deest iniqua voluntas. Spondent quq; fidẽ, vt maiorẽ inferant fraudem, nullum malum pro posse dimittunt inhastũ. Legitur .n. Gen. 13. q̄ Sodomitę pessimi erant. Pessima profecto res erat; q̄ magis insaniebant in iuuenes homines, quam in pulcherrimas mulieres. Sed p̄na ostendit, qualis & quanta eorum pessimitas fuit.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De triplici malignitate, quam operatur in anima proprius amor.

Secundum mysteriũ est malignationis.

Tres malignationes operatur in anima proprius amor.

Secundum mysterium est malignationis. Tres siquidem malignitates operatur in anima proprius amor. Prima contra Deum, secunda contra proximum, tertia contra hominem ipsum. Prima malignitas, quæ est cõtra Deum, est Dei blasphematio. Secunda contra proximum, est proximi persecutio. Tertia contra hominem ipsum, est in malitijs obcõcatio.

Quomodo per blasphemiam Dei proprius amor facit, q̄ homo sibi appropriat bona, & Deo septemplex mala. Cap. 1.

Prima cõtra Deũ.

Prima quippe malignitas, quæ est contra Deum, est Dei blasphematio. Nam iste amor blasphemij plenus est. Huiusmodi quippe homines omnes gratias, atq; bona, quæ habent ex Deo, sibiipsis ascribunt tanquam ipsi auctores sint priorum bonorũ. Mala autem omnia, quæ habent, imputant summo Deo, tanquam ipse, qui solus est bonus, auctor sit malorum. Hæc blasphemia verè cõfessionis opposita est, quæ mala sua sibiipsis, bona vero imputat Deo. Propterea de talibus blasphemijs Io. subdit, Et super septẽ

capita nomina blasphemiarum. Nomen .n. significat notitiam publicam: statio autem super caput nullũ blasphemiarum est mentis per verba manifesta publicatio. s. de bonis sibi ascriptis, & malis Deo appropriatis. De talibus .n. Propheta ait: Fructum eorũ de terra perdes, & semen eorum a filijs hominum, quũ declinauerunt in te mala. Ait .n. Fructus eorum .i. præmium eorum de terra. s. viuentiu perdes, quia ibi nõ præmiabuntur. Isa. 26. In terra Sanctorum iniqua gessit. q. d. forefecit contra eam. Et ideo sequitur, Et non videbit gloriam Dei & semen eorum a filijs hominum. i. a bonis ne cũ eis fiat heredes. Hoc .n. quod dicit, & semen eorũ a filijs hominum, est causa eius, q̄ præmiserat ante, fructum eorum de terra perdes: quia hic cũ bonis non seminauerunt, illic nõ metent æternos fructus. 2. Corin. 9. Qui parcẽ seminãt, parcẽ & metet: & qui seminãt i benedictionibus, de benedictionib⁹ & metet. Hic profecto est rectus & necessarius ordo. Primo seminãre, & postea colligere fructus. Vnde & alibi Propheta ait: Euntes ibant & flebãt mittentes semina sua: venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos. Et addit, quũ declinauerunt in te mala. s. & sibi bona, qd est blasphemia consummata. Septemplexiter Deum blasphematur proprius amor. Septem quippe modis proprius amor in hominibus Deum blasphemando in eum declinat mala, quæ operatur & hoc fallaciter se excusando. Primo per diuinam operationem, secundo per diuinam permissionem, tertio per diuinam dispensationem, quarto per diuinam retractionem, quinto per diuinam præuisionem, sexto per diuinam creationem, septimo per diuinam iussionem. Primo quippe mala perpetrando excusant se per diuinam operationem. Sic enim Gen. 3. fecit Adam, eum se excusando contra Dominum ait: Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi & comedi. q. d. Tu es in causa, qui dedisti mihi hanc mulierem. Sunt enim plerique, qui dicunt: Quare fecit nos Deus quod possumus peccare? Sed aduertant tales, quod Deus eos fecit vt possent non peccare, si vellẽt, saltem mortaliter. In arbitrio enim illorum est peccare, vel non peccare, teste Ecclesiastico, qui 15. cap. ait: Apposuit tibi ignem & aquam, ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita & mors, bonum & malum, quod placuerit ei dabitur illi. Secundo per diuinam permissionem. dicunt enim q̄ Deus

Septemplexiter Deum blasphematur proprius amor.

Primo.

H

Secundo.

- A** permittit eos cadere in peccatum. sed aduertant, q̄ ipsi renuunt patrociniū dicentis, Prouer. 1. Extendi manum meam. s. ad adiuuandum, & nō fuit qui aspiceret. Tertio per diuinam dispensationem. dicunt. n. q̄ Deus permittit eos cadere, vt resurgerent fortiores. & sic apparet misericordia Dei in redimendo, vel resurgendo, cōtra quos Ro. 6. Manebimus in peccato, vt gratia abundet? Abst. & iterum 3. c. idē ait: Si iniquitas nō s̄tra iustitiam Dei cōmendat, quid dicemus? Nunquid iniquus est Deus, qui infert irā? Secundū hominem dico, abst. Quarto per diuinam retractionem. Dicūt. n. se peccare, eo q̄ Dñs nō dat eis gratiā, iuxta illud Ro. 9. Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. Sed aduertant tales ignari, q̄ ipsi sunt, q̄ desunt gratiē Dei, & nō deest eis gratia ei⁹, quia Dei gratia semper parata est eis. Vnde 1. Pet. 1. c. scrip. est, Sperate in eam, quā vobis offertur, gratiam. Quinto per diuinam prauisionem. Dicunt. n. q̄ Deus ita prauidit vt peccent. Sed considerare debēt, q̄ prauidentia Dei nō infert necessitatem. Nam licet Deus prauiderit, q̄ ipsi facturi sunt, tamē in eorum voluntate est peccare, vel nō peccare, Ezech. 2. Si forte vel ipsi audiant, & si forte quiescant. Sexto per diuinam creationē. Dicunt quidam se lapsos in pe. c. tū carnis, q̄a carnē vitare nō possunt, aut non posse abstinere a furtis, quia nati sunt sub constellatione, seu planeta eos taliter inclinante, quare cauere non valent. Siue quia non possunt esse non parciales, quia de tali parte. s. Guelfa, vel Gibellina sunt orti, & sic de consimilibus. Quā oīa si attente considerentur, nihil aliud sonant q̄ se excusare, atq; Deum impie blasphemare, eum. s. inculpando, qui oīa in sapientia fecit, q̄ vel ignorauerat quod creauit, vel quod non bene creauerat, seu quod ad cōdemnationem eos fecerit, non ad salutē. Quod nihil aliud est quam aut Deum stultum, aut impium iudicare, & aut condemnare. Septimo per diuinam iussionem. Sunt. n. qui dicunt se non posse a mendacijs abstinere, alij non posse cauere abstinere a periurijs, seu a blasphemijs, Deo contumeliosis, aut a malis ponderibus, vel mensuris, siue q̄ plus non vendāt pro dilatione temporis data, quam si p̄ mercedem precii soluantur statim: aut q̄ fieri nō potest, q̄ ciuitas, vel castrum, siue villa stet abiq; vltario publico, & sic de similibus, quę contra Dei p̄cepta damnabiliter perpetrantur. Quā omnia nihil aliud sonāt intellectui sano, quā blasphemiam inferre pijs-

simo p̄ceptori, quasi nesciuerit quod iussit, aut q̄ impie mandata dederit, quā impleri nō possunt. In primo. n. iudicant Deū stultum, in secundo impium. O insania obsecrata, fontem sapientię de ignorantia inculpare, & de summa pietate crudelitatem sentire. Hęc dici possunt, quę super septem capita huius bestię nominātur blasphemię, quia Io. ait, Et super septem capita nomina blasphemię.

Quomodo ex amore priuato homo tripliciter contra proximum impie agit.

Cap. 2.

Secunda vero malignitas, quę est contra proximum, est proximi persecutio. Est. n. amor iste crudelis & luxuriosus, vorax & minabundus, impius & scelestus, & omni flagitio plen⁹. Sic profecto inique diuidit impius amor, vt sibi sicut affectuossim⁹ est, & ob hoc delitijs carnis seipsum fouet: sic & alios delitijs suis in aliquo aduersantes verbis & operibus crudelissimus est. Vnde Iac. 5. de talibus ait, Epulati estis super terram & in luxurijs vestris enutristis corda vestra. Hoc dicit quātum ad delicias, quas sibi ipsi p̄parat impius amor. Quantum vero ad crudelitatem, quam operatur in aduersantes sceleribus suis adiungit, In die occisionis adduxistis & occidistis iustū & non restitit vobis. Propterea Christus cum ceteris membris suis. s. cum matribus suis, occisus est, quia aduersabatur peccatis hominum seipsum amantium, non Deum. Ex quo patet, q̄ a proprio amore Christus cum matribus suis occisus est, vt de eo conquerendo mystice dicere possit aternus pater, Fera pessima deuorauit filium meum. Proinde de hac bestia Io. subdit, Bestia quā vidi, similis erat pardo, & pedes eius sicut pedes vrsi, & os eius sicut os leonis. Tribus quippe modis crudelitatem exercet in proximos proprius amor, videlicet malitijs, blanditijs & violentijs. Primo malitijs. Omnes quippe malitię & proditioes factę ad proximorum deceptiones ex proprio amore originem habent. Propterea hęc bestia pardo assimilatur. Est siquidem pardus bestia varijs respersa maculis, proditoria, velocissima atq; crudelis mens. Sic proprius amor omnium malitiarum maculis respersus, est promptissimus in malitiarum adinventionem ad ledendum iustos, crudelissimus ad inferendum pœnas innocentibus pro sua

F
Secunda
malignitas
contra
proximū.

H
Erib⁹ m̄
dis p̄prie
amor ca
tra p̄prie
m̄ impie
agit.

- A** sua commoditate, quod tamē astute & proditorie agit. Hi sunt, de quib⁹ Propheta ait: Luquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum. Secundo vero si non potest obtinere malitijs intentū suum, quær̄it hoc efficere blanditijs, & de hoc Io. subdit, Et pedes eius pedes vrsi. Pedes quippe, quibus terrā tangimus, affectiones sunt, quibus circa terrenas creaturas ad vsum nostrum creatas afficimur. Vnde & de his, qui male vtuntur creaturis, Prouer. 1. c. scriptū est, Pedes illorum in malum currunt. i. affectiones eorum ad abutendum creaturis veloces sunt. Proprius igitur amor pedes in modum vrsi habet, quia blanditijs suis quær̄it tantummodo voluptatem more vrsi, qui mel diligere, & pedes suos lingere, atq; luxuriosum esse narratur. Proinde omnes inordinate & sedę delectationes atque affectiones ex hoc amore originē habent, quas sibi versutus blanditijs blandisq; modis satagit procurare. Tertio vero hanc crudelitatem exercet violentijs. s. si malitijs & blanditijs ipsam voluntatem suam implere nō pōt. Et de hoc Io. subdit, Et os eius sicut os leonis. Leo quippe terribilis est facie, voce, & opere. Primo. n. terribilis est in facie & fauibus suis & aspectu suo. Et ad literā, quid aspicientibus terribilius est, quā homo proprii amoris, quando ad violentiam assuetus ad prædam & necem promptus & paratus est, quem cum homo simplex & ouis Christi inspexerit terrore concutitur, qui non quasi hominem, sed quasi diabolum in homine aspicit? De quorum vno, Ezech. 19. c. scriptum est: Leo factus est, didicit capere prædam hominemq; comedere. Secundo terribilis est in voce: nam & rugitu eius omnes bestias terret, quāto amplius oues Christi ad vocem crudelis hominis quærētis nō tantum sua, sed etiam aliena. De tali homine Amos 3. c. ait: Leo rugiet, quis non timebit? Rugit leo siquidem propter prædam: & talis impius homo comminatur iustis rapinam bonorum temporalium atq; p̄sentis vitæ. Tertio terribilis est in opere, quia necat & deuorat prædam. In quo denotat sœuitiam & crudelitatem huius amoris. De talibus quippe hominibus agnuculi Christi nihil nisi mortem continue suspicantur, vt quilibet eorum ob hoc dicere possit propheticum illud, Susceperunt me sicut leo paratus ad prædam. Ferox est igitur iste amor atq; crudelis, quia fertur more ferarum motu, omni ratione priuato, ab hominibus animo & moribus diffidet, magis autem contradicit: Et, vt multas eius crudelitates in breui comprehendam, hic ferus amor effrenato animo irruit contra insontes, indulgere nō nōuit: fingit quandoque pacem vt exosum, incautum infallibiliter trucidet, non placatur munēribus, nō acquiescit precibus, gaudet sanguine in certamine fuso, hilarescit, cum audit homines in homines sœuientes, semper noua machinatur tormenta, nec fatiatur in aliorum pœnis, vilipendit hominum vitam, sine lite causam inquit, ferit, & contabescit animo si non ferit, & non cruciari cruciatos est, illi ad pericula se præuium fecit. Dolet, si ab homine mala cauentur: maledicit omnem percutientem incassum: benedicit autem qui signanter transtulerat, nunquam expedite nisi ad malum consulit, eius ligatur lingua in consilio bono, crudelibus benignus est, pijs vero animo crudelis, afflictionem afflicto, desolationem desolato delectatur inferre: viduarum, pupillarum, egenorum, spoliatorum, iniuste passorum causam audire non potest: compati nescit, & lachrymis placari atq; incuruari omnino non nouit, naturæ atque sacramento contemnit deferre: fera verba fert in lingua amor iste ferus, sed interdum suauia vt ferus feriat. Ferus iste & impius amor, dum furit generis propinquitatem abhorret, nō subuenit: horrea necessitatis tempore claudit, innocentiam odit, dilaniat, percutit, expoliat, & occidit. Denique huius feri amoris atque crudelis in veteri testamento & in hystorijs Gentilium multa reperiuntur exempla, sed nulla profecto peiora quam quæ a Christianis facta sunt & fiunt. Consideremus tyrannides, partialitates, sectas, latrocinia, prædationes, saccomannos, incendia, homicidia, proditioes, puellarum & foeminarum deflorationes & violationes: sacrilegia monachorum, incendia ecclesiarum, dispersiones populorum & patriarum, & consimilia, quæ nostris temporibus facta sunt, & intelligemus q̄ hæc omnia feritate & atrocitate proprii amoris exorta sunt, vt iam de Christianitate, & maxime de Italia videat̄ præuidisse David cum ait, Singularis ferus. i. proprius, seu priuatus amor depastus est eam.

A. *Quod priuatus amor, cum sit cecus, ex opere diaboli ad mala miras malitias habet. Cap. 3.*

Tertia autem malignitas huius iniqui amoris, quæ est contra hominem ipsum, est in malitijs obsecratio, ne dicam illuminatio: quia illuminatio sociat magnitudinem luminis in bonum: obsecratio vero magnitudinem intellectus & malitiæ in malum. secundum enim Richar. de verbis Apostoli: Malitia est ex proposito & liberatione malo cognito, prono animo consentire. Et Aug. in quadam Epistola ait: Malitia. n. per quã moribus deceptorij veritate palliata, vel odium alterius, vel propriũ commodum attenditur. Quæ omnia proprius amor tam ex corrupta natura, quã ex consuetudine mala, quam est ex immisione diabolica in aia efficit amatorum suorũ. Cũ .n. talis amor cecus sit, modicum quippe valet in opere suo, nisi astutia non solum naturaliter ingenita, & per malorũ experientiam cumulata, sed maxime ab immundis spiritibus immissa cum opibus suis assistat, vt per oculum nequã astutię prudens huius seculi videat, quid nequioris cordis appetitu concupiscat. Sicut. n. diuinæ sapientiæ in humana mēte regnanti sp̄ Deus per immisiones & inspirationes suas assistit: sic & humanæ astutiæ de his, quæ huius seculi sunt, cogitanti immundus spiritus cũ immisionibus suis se sp̄ inserit, & ad mala quantum Deus permittit, auxiliũ & consiliũ subministrat. Et hoc est, quod Io. subdit, Et dedit illi draco virtutẽ suã & potestatem magnã. Virtus quoq; diaboli est cognitio occultorũ, quã ad hæc angelica cõditione retinet, qua nullum occultũ vere eum lateret. Ratione quippe huius cognitionis, Ezech. 28. Cherub. i. plenitudo scientiæ noiat, cui a Dño dictum est, Tu Cherub extētus. i. in naturali sciētia. Potestas vero diaboli maxima est, ita vt de eo, Iob 41. c. scrip. sit, Non est potestas super terram. i. terrena, vel in terris existens, quæ comparetur. i. cõquetur ei. Cuius causam ostendit subdens, qui factus est. i. a Dño in tanto culmine, vt nullũ. s. sub Deo timeret. Per hoc siquidem denotatur, quod nulla corporalis virtus potestati dæmonis adæquari p̄t. Rõ huius est, quia potestas ei⁹ spiritualis vere est. Propter hoc etiã, Io. 14. a Dño princeps huius mundi denominatur. Hac siquidem potestate, quantum in se est, semper vtitur male: tamẽ Deus per sapien-

B tiam suam opus potentiæ eius sic applicat, quod nemini suorũ nocere valet. Proinde Iob 40. c. scriptum est: Qui fecit eum. s. De⁹ applicabit gladium eius. i. noxiam operationem ipsius. Voluntas autem nocendi est in diabolo a seipso, propter quod dicitur gladius eius: sed effectum nocendi non habet, nisi ex voluntate, vel permissione diuina, quia a Deo potestas eius est, & a Deo regitur & gubernatur. Prædictam autem virtutem & potestatem tribuit Lucifer huic priuato amori secundum iudicium diuinę permissionis. Dicitur autem magnã virtutẽ & potestatem huic bestiæ cõcasse, quia diabolus nulli vitio, permittente Deo, tm̄ cõicat suã virtutem & potestatem, sicut amori priuato. Propterea nullum vitium vniuersaliter tantum nocet mundo, quantum iste proprius amor, cum sit radix vniuersorum malorum. Vnde merito Phil. 2. Apost. ait: Omnes. n. quæ sua sunt quærunt, non quæ Iesu Christi.

ARTICVLVS TERTIVS.

De triplici desperato opere, ad quod perducit priuatus amor.

Tertium misterium est desperationis. Tria sunt opera desperata, seu desperationis signa, quæ operatur in anima hic proprius amor. Primum est in prosperis & aduersis deterioratio, vel in maris multiplicatio, secundum sui ipsius deificatio, tertium contra Deum rebellio.

Quod per prospera & per aduersa semper ad deteriora inducit proprius amor. Cap. 1.

DPrimum desperationis opus, seu signum est in prosperis & in aduersis deterioratio, seu in malis multiplicatio. Sicut enim viri iusti ex eo, quod quandoq; reuere permittuntur fortiores resurgunt, cum casus electorũ sit exaltatio eorum: sic & mali, qui aut diuitias, aut luxurias, seu seculi glorias quærunt, ex eo, quod quicquid cadunt, & desiderata, atq; amata amittunt, eo in cupitis nequiores fiunt, & inde amor iste nequissimus magis accendit, vñ magis extingui deberet. Sicut. n. magnus ignis ex flatu plus crescit, & sicut ignis in pice & sulfure immissa aqua plus ardet: sic amor iste vsũ diuitiarum, deliciarum, atq;

Etiam suam opus potentiæ eius sic applicat, quod nemini suorũ nocere valet. Proinde Iob 40. c. scriptum est: Qui fecit eum. s. De⁹ applicabit gladium eius. i. noxiam operationem ipsius. Voluntas autem nocendi est in diabolo a seipso, propter quod dicitur gladius eius: sed effectum nocendi non habet, nisi ex voluntate, vel permissione diuina, quia a Deo potestas eius est, & a Deo regitur & gubernatur. Prædictam autem virtutem & potestatem tribuit Lucifer huic priuato amori secundum iudicium diuinę permissionis. Dicitur autem magnã virtutẽ & potestatem huic bestiæ cõcasse, quia diabolus nulli vitio, permittente Deo, tm̄ cõicat suã virtutem & potestatem, sicut amori priuato. Propterea nullum vitium vniuersaliter tantum nocet mundo, quantum iste proprius amor, cum sit radix vniuersorum malorum. Vnde merito Phil. 2. Apost. ait: Omnes. n. quæ sua sunt quærunt, non quæ Iesu Christi.

A atq; magnificentiarum, atq; omnium septem peccatorum plus exiit, & ex priuatione eorum ad illa amplius inardescit, atq; insanit. Vnde a contrario sensu, Mat. 5. Dñs ait, Beati, qui esu. & si. iustitiã. i. opera contraria prædictis vitij, quã ipsi saturabuntur. At isti amatores sui amplius esuriunt, quo plus iniquitate comedunt. vnde subdit Io. Et vidi vnũ de capitibus suis, quasi occisum in morte, & plaga mortis ei⁹ curata est. Quodcũq; .n. septẽ vitiorũ huius proprii amoris quocũq; casu debilitatũ fuerit, amplioribus viribus ad male viuendũ reconualescit. Proinde Prouer. 6. c. scriptum est, Precium scorti, vix est vnus panis. i. vix tanto tempore durat scortando adepta quies, quanto vnus panis comedi possit.

Quod ex amore priuato totus mundus periclitatur. Cap. 2.

Secundũ opus.

Secundũ desperationis opus, siue signũ, est sui ipsius deificatio. Amor siquidem sui, vsq; ad cõtemptum Dei omnes malos motus in ministerio habens in regno vitiorum iugiter dñatur, quasi Deus. Proinde notanter aduertendum est, quod peccator homo non ideo diabolo seruit, quia ipsum amat, sed quia quæ ipse proprius amor sibi ipsi cupit, promouet & procurat. Oes igitur motus concupiscentiæ, siue quos diabolus in carne suscitauerit, siue quos natura corrupta cõmouerit, seu quos mala consuetudo excitauerit, respiciunt ad amorem illũ, quo homo bonum proprium concupiscit. Vnde & in homine malo non est resistẽtia, neq; lucta contra imperium huius amoris mali. Propter quod Iere. 2. in persona peccatoris scriptum est, Ad amantem quippe alienos & post eos ambulabo. Alienos siquidem homo amat et si se ipsum amat, quicquid Deum suũ non amat: & post illos ambulat, dũ sine omni resistẽtia, imo cum maximo impetu quicquid suggerit iniquus amor adimplet. Vnde sequitur, Et admirata est vniuersa terra post bestiã. Terra siquidem terrenos homines indicat, quã 1. Gen. 3. dictum est, Puluis es & in puluerẽ reuerteris. Hæc terra vniuersa post bestiã admirari dñs, quia oes terreni hoies, quæ sua sunt quærunt, non quæ Iesu Christi. vñ Iob 21. c. mystice scrip. est, Dulcis fuit glareis cociti & post se oem hominem trahit, & ante se innumerabiles. Cocitus .n. luctus interpretatur. Vnde cũ infernalis fluuius esse dicatur, æternã dñationẽ me-

rito hēt signare. glareã autẽ arenã cũ multitudine lapillorũ residẽs in fundo fluuiorũ, & significat innumerabile multitudinẽ tam angelorũ, quã hoium diuersorũ statũ, pp̄ amorem propriũ damnatorũ. Ait ergo, Dulcis fuit. s. priuatus amor, glareis cociti. i. spiritibus immundis, quæ de diuersis hierarchijs tanq; glareis cociti in inferno dñati sunt. Et post se oem hominem. s. terrenũ in mundo, vsq; ad Iob, a mudi initio venientẽ, trahit. s. ad æternas penas: quia proprius amor tanq; radix oium malorũ in quolibet dñato principallitẽr causa est eius dñationis. Et de alijs ad hæc dñandis ex hoc amore subiungit, & ante se innumerabiles. s. ex ipso amore vsq; ad mundi finem damnandi sunt. Et hoc est, quod hic Io. ait, Et admirata. i. admiranti affectione secuta, est vniuersa terra post bestiã. Et adorauerunt draconẽ, qui dedit potestatem bestiẽ, & adorauerunt bestiã. s. loco Dei: quia opera diaboli propter amorem propriũ præposuerunt præceptis Dei dicẽtes, Quis similibus bestiẽ? & quis poterit pugnare cũ ea? Nã motus prauis habitates in terra carnis diabolice astutię & amoris iniquo per omnia obediunt, cui nec in minimo contradicunt.

Quod per quatuor gradus, seu virtutum defectus descendit anima ad Dei rebellio-nem, atque cõtemptum ex priuato amore. Cap. 3.

Tertium & vltimum opus, siue signũ desperationis, est Dei cõtemptus & cõtra Deum rebellio. Quando. n. cor hominis hoc iniquo amore plenum est, in verba impietatis prorumpit, dicente Domino, Mat. 12. Malus homo de malo thesauro cordis sui profert mala. Malus homo quippe est adorator huius amoris, cuius cordis thesaurus est iste amor iniquus, de quo thesaurus profert mala. De quibus Io. hic subdit, Et datum est ei os loquens magna & blasphemias. Magna. i. magniloqua de seipso, contra quos propheta ait, Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa, & lingua magniloquant. Et blasphemias, scilicet contra Deum. Vel aliter dici potest, quod talis impius homo nescit, aut considerare non vult, quod os aliunde gratis accepit, de quo datori sic grate esse deberet, vt non solum non irreuerenter, sed nec aliquid præter rationem diceret. Multa enim loquitur, quã præter rone loquitur. ille vero blasphematur, qui debita reuerentiã in verbis suis nõ seruat.

A Demum amor iste omnes virtutum defectus adducit, vsq; dum caro spiritui sine contradictione aliqua dominetur. Sicut. n. amor Dei in humana mente conualescens tandem etiam carni perfectiones suas influit, vt spiritui obediens, fiat sicut spiritus per eius amorem obedit Deo: ita eotra iste iniquus amor in carne prauelens eam sic cōtra spiritum roborat, vt qui Deo non obedit propter amorem sui, de necessitate carni obediat vsq; ad contemptum Dei, cuius dulcedinem praelegerat dulcedini Dei. Huiusmodi homines sunt, de quibus ad Gal. 6. Apof. ait: Qui seminant in carne, de carne metēt corruptionem. Et ideo Io. subdit, Et data est ei potestas facere menses 42. Mensis. n. a mene, quod est defectus denominatur, quia a defectu lunæ nomen accepit. Et mystice defectum virtutum significare habet. Numerus. n. 42. triplicē numerum in se hēt. Duo, qui ad dilectionē Dei & proximi referri habent: quatuor, qui ad virtutem, specialiter ad prudentiam, qui quodam modo alias virtutes in se concludit: & decem, qui ad operationem refertur, sicut patet in vlt. c. sequētis sermonis. Vt menses 42. defectum dilectionis in bonitate, quo non potest velle bonum: defectum prudentiæ in ratione, quo nescit discernere verum: defectum operationis in facultate, quo nō potest facere iustum, expriment. De 42. mensibus. i. defectibus virtutum singillatim. Si autē singillatim hos 42. defectus attēdere velimus, quos in nobis per tētationes & motus carnis experimur, per quos caro est inobediens spiritui rōnali, ne ei in bono opere seruiat, possimus eos colligere ex opposito. 42. profectuum, quibus ipse spiritus proficit ad dñiū carnis. Qui profectus per 42. mansiones filiorū Israel de Aegypto ad terrā promissionis proficiscientium figurantur. Filij. n. Israel. i. motus rōnalis spiritus Deum videntis 42. profectus in carne hñe debent, donec vitiosos eius motus possint exterminare, & in pacata carne sic radicari, vt sponte legi Dei subijciat. Debet. n. rōnalis spiritus duo principaliter hñe. s. primo scientiam bene agendi, secundo affectionē ad bene agendum, vt tertio per sciētiam veritatis & affectionem bonitatis eliciatur in opere nostro corporali iustitiæ ex zelo ad nosipfos, & proximos, & Deum. Primo quidem ad scientiam bene agendi 12. gradibus, seu luminib⁹ perfectionis proficit spiritus rationalis. Primo per contritionem de peccato, secundo per humiliationem pp peccatum, tertio actuali

Rationalis spiritus duo debet habere.

confessione peccati, quarto proposito melioris vitæ, quinto penitentiæ amaritudine, sexto fomitis debilitatione, septimo peccati pudore, octauo odio peccati, nono adhesionē Dei, decimo dilectione ei⁹, vndecimo iudicio bene loquendi, duodecimo prę cōsideratione bene agendi. Hæ sunt 12. mansiones ad montem Synai. Synai quippe, q dēntes mei, vel dentium meorum interpretat, seruat rationalis spiritus perfectionem, qua per iuges meditationes peruenire pōt ad discretionē boni & mali in opere proprio. Dentes. n. firmata meditationes sunt, quib⁹ cibum suum spiritualem, qui est opus bonū ad minuta discutere debet: nec solū, vt affectionem sapiat, sed vt in circumstantijs eius quid rejiciendum, quidue eligendum sit, sapienter attendat. Secundo vero spiritus rōnalis hñe debet affectionem ad bene agendum. hęc autem affectio triplex est. Prima, qua bene afficimur ad nosipfos: secunda, qua bene afficimur ad proximum: tertia, qua bene afficimur ad Deum. Prima. n. affectio est, qua bene afficimur ad nos. Sunt. n. quatuor perfectiones, quæ disponunt spiritū rōnalem in affectione sua bene ad seipsum. Prima est concupiscentiarū mortificatio, secunda affectionis per delectationē in bono dilatatio, tertia pronitas ad bene faciendum, & quarta iuge desiderium virtutū. Secūdo autem bene afficimur ad proximū. Nam 14. perfectiones sunt, quæ disponunt humanam mentem in carne ad ipsum proximum. Prima est charitas fraternitatis, secūda beneficium fraternę correctionis, tertia cura de eorum salute, quarta exēpla bonæ vitę, quinta humilis ad infirmos condescensio: sexta pars societas, quæ nouit oibus oia fieri, septima cōpassio ad afflictos, octaua sollicitudo ad subiectos, nona consolatio de proficientibus, decima zelus de nō proficere volentibus, vndecima disciplina adhibita insolentibus, duodecima q illa fiat per comminationis terrorem, decimatertia & per doctrinæ & exemplorum testimonium, decimaquarta finaliter per mansuetam supportationem. Secundo vero bene afficimur ad Deum. Vnde duodecim sunt perfectiones, quæ disponunt bene affectionem spiritus rationalis in carne ad Deum. Prima est contemptus temporalium, secunda desiderium celestium, tertia intellectus secretorum spiritualium, quarta desiderium dissolutionis & esse cum Christo, quinta cōtempus proprię facundię per rationale silentium, sexta contemptus propriorum operū quasi

Quatuor perfectiones, qua disponunt rōnalem in affectione sua bene ad seipsum.

H

A quasi inutilium, septima vt per hoc quasi mortuus & insensibilis fiat ad mundū, octaua sequitur victoria tentationū, nona securitas aduersitatum, decima transfusio mentis in Deum per exultationem, vndecima obedientia spiritus ad ipsum Deum, duodecima obedientia carnis ad spiritum. Hęc sunt duodecim perfectiones, in quibus per tentationes erudimur, quia ad nullā earum per nos sufficimus. Sed data est potestas illi beati. i. amoris privato, facere menses 42. quia 42. defectus virtutum habet spiritus in carne per hunc iniquum amorem oppositos 42. profectibus supradictis, per quos adeo miser fit, q necesse sit ei carni in omnibus obedire. proinde Deum pro nullo bono, immo quasi pro omni malo abijcit & contemnit, ac per hoc omnia opera sua & motus bonos, qui ad Deum sunt, mortificat & extinguit. O crudelissima bestia, tu omnem bonitatem exterminas, & omne nefas perpetras, oia maleficia patras, omnes virtutes corrumpis: tu vnica diuidis, diuisa vniri nō finis, fidem nemini seruas, nullum nisi per reciprocum diligis: tu tyrannos in ciuitatibus facis, seditiones excitas in vrbbus, omnium partialitatum tu es origo atque fomentum: tu scandala seminas, regulares irregulas, nescis ferre iniurias, eas facere nescis, denegas petentibus indulgentiam, turbaris si non recipis: tu id, quod cōe est, tibi vsurpas; quod est proprium, nunquam cōe deducis, nunquam nisi proprijs vtilitatibus delectaris, oēs vilipendis, tibiq; timens minui, nescis alijs impartiri. O pessima fera, tu in iudicijs peruertis iustum, in causis honestum contentionibus deseris, vt appareas singularis tibi placens non curas alijs displicere, cōe postponis proprio, cōi proprium præsers, oium desolationum nō curas si te non tangunt. O execrabilis amor, tu patientiam procul pellis, orationem, abstinentiam, vigilias execraris, oēs odis labores, præter illos, qui tuum peragunt finem: obedientiam trucidas, subdi nescis, regulari non vis, propria voluntate delectaris, quæris gloriam, contentiose agis & loqueris, cordis & corporis refugis disciplinam. O impius amor, tu omnia tibi vsurpas, gratiæ vero nihil approprias: tu omnia sensualitati & proprię voluntati aduersa, crucem reputas & tormentum: tu fœdera frangis, separas amicos, multiplicas inimicos, dissipas ciuitates, destruis regna, fidem extinguis, spemq; confringis, charitatem occidis, ceterasque virtutes impia crudelitate perse-

queris, oiaq; scelera viuificas & extollis. B quid plus? tu de regno coelorum expulsus Angelos in demones conuertisti, eosq; tecum ad inferos protraxisti, vbi cum eis cruciaris cruciatibus sempiternis: & per eos conaris humanum genus totum trahere ad supplicia infinita. A te igitur impietatis amore nos liberet amorosus Iesus per illum amorem, & cum illo amore, cum quo cum æterno Patre gloriosus viuuit & regnat per infinita secula seculorum, Amen.

De Animæ dignitate.

Suscipiens Iesus in coelum ingemuit, & ait illi: Epheta, q est aperire. Mar. 7. c. & in euangelio hodierno. Creator summ⁹ sic cōdidit hominē, q nullus quinq; sensuum corporis, nisi per alia se discernat. Verbi causa, nō videt oculis, cuius ipse sit coloris, licet alia colorata cognoscat: nec diiudicat gustus, cuius ipse sit saporis, cum varietatem saporum discernat. Simile est de alijs. Sic anima cum multa videat, seipsam non videt. Visus quoque per se alterum videt: se vero non nisi per alterum, vt puta per speculum recognoscit. Sic quoq; anima rationalis seipsam videre non potest, nisi alterius adiutorio fulciatur. Proinde Propheta in persona prædicatorū, quibus beneficijs decorata sit anima declarantis in psal. 65. c. Narrabo vobis, omnes qui timetis Deum, quanta fecit Deus animę meæ. Et potest esse aliud thema in præsentis sermone. In quibus sacratissimis verbis circa animam tria consideremus. Primo actum radiosissimum ibi, narrabo vobis: secundo subiectum conuenientissimum ibi, omnes qui timetis Deum. tertio obiectum amorosissimum ibi, quanta fecit Deus animæ meæ. Primo consideremus actum radiosissimum ad docendum, quia ait in persona prædicatoris, narrabo vobis. nec dicit, argumentis probabo, Eccl. 8. c. Non te prætereant narratio seniorum. s. cum de anima narrat. Ipsi. n. didicerunt a patribus suis. i. a Doctoribus sanctis. Secundo considerem⁹ subiectum conuenientissimum ad dicendū, quia inquit, omnes. Et in hoc concordia audientium denotatur, Matth. 13. quod vni dico, omnibus dico: vigilate. i. vigilanter attendite. s. quæ vobis de aia enarrantur, qui timetis Deum, Deū. f. & qui timere debetis eū, tanquam oium beneficiorū animæ amorosissimum largitorē. Tertio consideremus obiectum amorosissimum ad contemplan-

Circa animam tria sunt consideranda.

Primo.

Secundo.

Tertio.

A dum, & de hoc subdit, quanta Deus animæ meę. Tu igitur cōsidera anima mea. Primo, in quanta altitudine es creata: secundo, quā magnū thesaurum es estimata: tertio, cum quanta diligentia es custodita: quarto, cum quanto dolore es deperdita: quinto, cū q̄to labore es quæsitā: sexto, cū quāto stupore es considerata: septimo, cū quāto precio es redempta: octauo, cū quanto gaudio es reinuenta: nono, cū quanto premio eris beata. Quod aīq̄ meę dico, oībus vobis dico. Pro Dñica etiam 22. post Pentec. pōt esse thema. Cui⁹ est imago hæc & superscriptio, Mat. 22. Pro cuius introductione aduertendū est q̄ aīa nra, moneta regia est eterni. s. regis, naturali imagine insignita, & virtuali similitudine superscripta. De cuius integritate, vel superinducta peregrina deformitate characteris diaboli, Iesus examinātor aduenit & reprobator characteris demonis, quasi imaginis Cæsaris, & reformator imaginis Dei. Proinde numisma sibi petit ostendi dicens: Ostendite mihi numisma census. quia quæ in faciē aīæ sunt per cōtritionem iubet examinari in oculis Dei, & inuenta deformitate inuectiue redarguit eam, cum ex quæstione mentē ad sui confusionē inducit di. Cui⁹ est imago hæc & superscriptio? Q̄ si aīa cōfusa humili cōfessioe se indicat peccatricē, & dicat Cæsaris. i. demonis. Cæsar. n. interpretatur præsidens princeps, & pōt significare eū, qui est princeps super oēs filios superbiæ, vt dī Iob 41. audit remediū procurandę salutis. Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. Cæsari q̄ppe reddere est diabolo peccata, & sua tentamenta resistendo refundere, & Deo puram referuando naturā, & ab eo oēm gratiā humiliter recognoscere, & ad illas indignū se reputare. Tu vero prædicator superiora & inferiora ad propositum tuū adapta. Quib⁹ intellectis dicat quilibet nostrū, Fecit mihi magna &c. Lu. 1. Sed quia peccatoris aīa est surda, & muta, ideo mystice in verbo proposito ait Marcus, Suspiciens Iesus in cælū ingemuit, & ait illi, Epheta, quod est adaperire. In quibus sacratissimis verbis, si vis fm̄ illud thēma diuidere in mysteriū aīę obsecratę in peccatis, & surdę inspirationib⁹ diuinis & prædicationib⁹ sanctis, triplex signū Dñi Saluatoris consideremus. Primū est signū admirationis, quod notatur ibi, Suspiciens Iesus in cælum. Secundum est signū compassionis, quia subditur, ingemuit. Tertium est signum apertionis, quod innuitur ibi, Epheta, quod est adaperire.

Triplex signū Dñi in aīam.

ARTICVLVS PRIMVS. E

Quomodo Deus admirari dicitur de ingratitudine anima de beneficijs iam receptis.

Primum signum, quod ostendit, Christus, est admirationis. Ait enim, Suspiciens Iesus in cælum, quasi admirans quanta fecerit Deus animæ rationali, & tamen ipsa surdescit per malitiam obstinationis & rebellionis contra Deum, & obmutescit a confessione iniquitatum suarum. Porro de anima peccatricē atq; ingrata miratur Dominus, Esa. 21. c. di. Babylon dilecta mea, posita est mihi in miraculum. De tribus maxime circa animam ingratam admiratur Dominus. Primo de altitudine creationis, secundo de magnitudine estimationis, tertio de solitudine custoditionis. Et dici possunt tres admirationes.

Primū signū admiratiōnis.

De tribus circa animā ingratā admirat Dñs.

Quomodo admirari dicitur Christus de ingratitudine animę circa beneficium creationis. Cap. 1.

Prima admiratio est de altitudine creationis. Admiratur ipse, vt de hoc ipse nos doceat admirari in quāta dignitatis altitudine aīa sit creata. Nam sicut Bern. super Cant. inquit: Quo anima mea melius cognoscit suā originem, eo amplius erubescit vitam habere degenerem. Et Aug. 8. de ciui. Dei ait, omni corpori præfertur animæ natura. sed quia pulchritudo animę corporeis oculis videri non potest, artificiosum modum docet Apostolus, quo saltem adiutorio aliarum creaturarum oculis mentis dignitatem & pulchritudinem suam anima recognoscat. Proinde ad Ro. 1. c. ait, Inuisibilia enim Dei. s. sicut sunt animæ a creatura mūdi. i. ab homine, q̄ est in mundo, per ea quæ facta sunt. i. p̄ corporeas creaturas, intellecta conspiciuntur. Vt igit aīa conscēdere possit per corporeas creaturas, quasi per scalā ad altitudinē dignitatis suę, & ad cognitionē suæ nobilitatis, cōsideret tria in corporalibus creaturis. Primo ordinē, secūdo magnitudinē, tertio pulchritudinē. Primo cōsidera creaturarū corporalīū ordinē, quē p̄ te aīa creator posuit i creaturis. Cuilibet. n. dedit locū sibi cōuenientē. Imperfectiora locauit in infimis locis, atq; p̄fectiora in superiorib⁹ ordinauit. Primo

G Primo ad mirat de altitudinē creaturā

H Tria cōsideranda in corporalib⁹ creaturis.

Primū ordo creaturā corporalium.

A Primo siquidem terra & terrena, viua & corruptibilia in domicilio suo quasi stabulū simo plenum a paradiso longinquū, & inferno propinquum mysticē atq; sapiētissimē ordinauit. Secundo in superiori loco tanquam leuiore locauit aquas, statūes eis terminium, ne superēt terram, sicut propheta inquit, Terminum posuisti, quē nō transgredientur, neq; conuertentur operire terram. Tertio adhuc excellentiori loco locauit aerem. Quarto super aerem locauit ignem, elementum siquidem mirę actiuitatis & caliditatis, propterea illum elōgauit a nobis. Quinto eminentiori loco statuit Lunam, sexto Mercurium, septimo Venerē, octauo Solem, nono Martem, decimo Iouē, vndecimo Saturnum, duodecimo cælū stellatum, quod dī firmamentum, cum 12. signis, & quasi 72. constellationibus & innumerabilibus stellis. Decimo tertio cælū cristallinū, decimo quarto cælū empireum nobilissimum corpus atq; conueniēs tanto regi & filio suo & sponsæ suæ, necnon & omni multitudini beatorū. Ad hunc siquidem locū in quo gloria fruere ē aeterna, creauit Deus aīam, per hoc aperte demonstrans q̄ oībus se inferioribus nobilior atq; p̄stantior esset: vt merito admirādo cū propheta ad eum clamet & dicat, Oīa in sapientia fecisti, impleta est terra possessione tua. Secundo considera corporalium rerum magnitudinem. Magna profecto est terra: sed secundū quosdam, in decuplo aqua excedit eam. Aer quoque tantundem superat eā & tantundem superatur ab igne. lunæ ēt sphaera tantundē superat ignem. Sphaera Mercurij tantundem superat spherā Lunæ. Sphaera Veneris spheram Mercurij, sphaera Solis spheram Veneris, sphaera Martis spherā Solis, sphaera Iouis spheram Martis, sphaera Saturni spheram Iouis. Firmamentum in decuplo supat spheram Saturni, Cristallinū cælum tantundem superat firmamentum, empireū cælū tantundem superat cristallinū. Tanta siquidem est magnitudo empirei cœli, q̄ si de nouo crearet Deus huiusmodi magnitudinis tot terrarum orbis, quot sunt genera arenæ maris, ad huc vix implerent illud. Tertio quoque considera creaturarum corporalium pulchritudinem & virtutē. Et vt ab inferioribus & vilioribus ad nobiliora gradato ordine conscendamus, initium sumamus a terra. Rimare terram & contēplare, quanta virtute & pulchritudine decoratur. Nisi haberet secretas virtutes nobis ignotas, non producent tot colorū & saporum

uarietates, sicut patet in tot varietatibus rosarū, liliorum atq; aliorū florum, & in tanta fructuum varietate. Ex visceribus suis egrediuntur oīa genera metallorū, ex quib⁹ sunt tot mirabilia instrumenta, tāta suauitate sonora, sicut sunt organa, tubæ, cimbala, cāpanæ & consimilia ærea instrumenta. Ex ipsa egrediunt ligna, ex quibus sūt fistulæ, cytharę, sambucæ, simphonix, harpæ, liræ & consimilia instrumenta. Et quis exprime re posset, quā suauis & admirabili armonia quodāmodo iubilat & iubilare facit humanas mentes infima & vilissima terra? Quis quoq; exprimere posset odorū fragrantiam, quā reconditā in se tenens cōicit eā gariofolis, canellę, cynamomo, croco, gingibero, balsamo, muscato, ceterisq; odorib⁹ vniuersorum & aliorū odoriferorū? Quot genera producit mirabiliū atq; virtuosarum herbarū, bladorū, radicū, arborū siluestriū & domesticarū, lapidū p̄ciosorū & non preciosorum? Oīum aīalium terra est m̄ & nutritrix, oīum autem sollicita est adiutrix, oīum hoīum est seruatrix & consolatrix. Magna profecto est virtus & nobilitas terræ vltra q̄ dici possit: & tñ vilior oībus alijs creaturis a Deo creata est. In tantum q̄ eā pedibus conculcāmus, omne corruptū & putridum in terram projicimus, stabulum est aīaliū Dei, sentina omnium superiorum. Et tñ infelix aīa, quę nobilior corporalibus cunctis ad sempiterna creata est: aliud q̄ terrena, vilia & caduca non querit: illa desiderat, in illis toto affectu quiescit. O insensata mortalium cura, o cæcitas oīum stupore digna: desp̄cere cælum & præligere stabulū atq; cænum. Deniq; si in hac vilissima terra tanta est nobilitas atque delectatio multa nimis, quāta erit nobilitas aquæ, quæ in decuplo maior est: & sic de alijs superioribus, sicut prædictum est, cum fm̄ quosdā vñ in nobilitate atque virtute superare inferiora creduntur, quātum in magnitudine illa excedunt. Nec tñ quisquam q̄ hoc non intelligat, mirari dēt cū ēt manifestissima naturæ philosophi maximi intelligere nequeant. Tanta quippe est nobilitas, seu virtus cuiuslibet vilissimæ creaturæ, vt puta pili, vel paleæ, q̄ tota philosophorum peritia oēm eius perfectionem, quā in illa creauit De⁹, comprehendere non valeret: Cum fm̄ Aristotelem, etiā manifestissima naturæ ipsa quoque maximis philosophis sint ignota. Quod quidē in causa est ignoratiā, quā incurrimus ex primorū parētū n̄orum lapsu. Si igitur tanta est nobilitas terræ, quanta erit

Secundum corporalium rerum magnitudinem.

Tertium creaturarū corporalium pulchritudinem.

A erit nobilitas aquæ: aeris, ignis, septem planetarum cœli stellati, cœli cristallini, cœli empirei: quod quidem est sedes Dei, sicut propheta inquit, Cœlum mihi sedes est. Et iterum Eccl. 24. Ego in altissimis habito. De hoc cœlo fides maximè tria docet, scilicet magnitudinem, virtutem, & pulchritudinem. Primo quidem docet magnitudinè. Cum enim secundum magnos Doctores, minima stella maior sit tota terra: quid erit firmamentum, cum excedat quasi in infinitum quamlibet stellam? Quid erit empireum cœlum, cum sicut prædictum est, centies superet firmamentum? Hinc admiranter Baruch. 3. c. ait: O Israel, quam magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius magnus est & non habet finem. Secundo docet fides eius virtutem, quia dicit illud remotissimum a nostro sensu, per hoc docet incomprehensibilitatem nobilitatis eius. Tertio docet eius pulchritudinem. Nam secundum Doctores, illud cœlum habet dotes & pulchritudinem ac quasi cõditiones corporis gloriosi. Proinde Eccl. 43. ait. Spectes cœli in visione gloriæ, quia lucet quasi sicut corpora beatorum, atque corporibus beatorum potest secundum quosdam quodammodo intimari. Si igitur tanta est cœli empirei magnitudo, virtus & pulchritudo: quantum in his excedit anima rationalis, pro qua & corpore suo factum est habitaculum illud? Primo enim quis posset exprimere animæ magnitudinem? Secundum quippe magnitudinem contenti, magnitudo va-
B sis compræhendi potest. In immensum maior est ipsa anima, quam ipsum cœlum. Nam sicut 3. Reg. 8. Salomon ad Dominum ait: Cœlum & cœli cœlorum capere te nõ possunt. Et tamen anima tantæ magnitudinis est, vt quem mille millia cœlorum capere non possunt: ipsa anima compræhèdat. Vnde Augu. in lib. de quantitate animæ inqt: Omnia, quæ anima cogitat, infra quantitatem animæ continentur. Clarè etenim constat, quod anima & Deum cogitare potest: & quod in infinitum maius est, potest illud totum in sempiterna gloria videre, possidere & frui eo. Secundo quoque, quis posset animæ naturales explicare virtutes, cum quantum in magnitudine excedit cœlum, tantum illud superat in virtute? Tertio insuper, quantum illa superat cœlum in magnitudine & virtute, tantum etiam illud superat in pulchritudine sua. Hæc omnia confirmantur per August. in sermone. 73. super Ioan. vbi ait: Nihil potentius aut sublimius mente ra-

Fides de cœlo tria docet. Primum.

Secundum.

Tertium.

tionali, quicquid super eam est, creator est. Per hoc manifeste declarans, quod si quasi infiniti cœli empirei & illius nobilitatis crearentur a Deo, adhuc anima eis nobilior atque celsior remaneret. Ratio siquidem horum est: quia sicut prædiximus, anima potest Deum intelligere, Deum diligere, atque Deum æternaliter per gloriam possidere: quod milia cœlorum facere nõ possent. Vnde. 1. Corint. 2. Apostolus ait: Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus his, qui diligunt eum. Confirmat hoc auctoritas scripturæ sacræ, Gen. 1. vbi dicitur, quod creauit Deus hominem ad imaginem & similitudinem suam. Quod dupliciter potest intelligi. Primo secundum Bonau. in Centiloquio, qui ait, quod imago nominat conformitatem in quantitate: similitudo vero cõuenientiam in qualitate. Secundo modo, secundum Alex. de Ales, imago est in naturalibus, similitudo ingratuitis. Ex quo patet quod similitudo perficit imaginem, sicut gratia ipsam naturam.

Quantum estimauit Deus animam rationalem, de quo ipsa ingratua est. Cap. 2.

Secundo miratur Dominus. i. mirari nos docet de magnitudine extimationis. Non enim magnipeditur a sapiente res vilis. Tantæ extimationis atque precij & valoris est anima nostra apud sapientem Deum, vt carnem assumere voluerit, ppter salutem eius. Proinde Bonauentura ait: Væ mihi, si talentum mihi traditum negligenter tractauero, precioso sanguine agni incõtaminati magis appreciatum. Si enim stillas dicti sanguinis in vase aliquo haberem, diligens cultus proculdubio existerem: quæ tomagis diligenter tractare debeo & seruare animam Christi sanguine magis appreciatam, quem dedit pro eius redemptione? Tantæ quoque extimationis est anima apud diabolum, vt mysticè cum vellet diuisionè de regno inter se & Deum, poposcit a Domino dicens, Gen. 14. Da mihi animas, cetera tolle tibi. Sed insensatus & stultus homo nihil vilius habet quam animam suam. Terguntur caligæ & sotulares, cum inquinati sunt, & anima multis sceleribus inquinata sordescit. Omnia quæ corporalia sunt seu temporalia, si quærit homo: semper bona esse cupit, bona illa postulat, siue panem, siue vinum, aut indumentum, siue asinum, siue

Secundum admirat de magnitudine extimationis.

H

Tertio admiratur Dñs, de sollicitudine custoditionis.

A ue equum, vel bouem, domum vel agnum, nec tamen curat si anima mala est. Ad hoc August. in quodam sermone inquit: Quid est quod vis habere malum? dices mihi, quod nihil omnino. Non vxorem, non filium, non filiam, non seruum, non seruam, nõ ancillam, non tunicam, postremo nõ caligam: & vis habere vitam malam? Rogo te, præpone animam tuam caligæ tuæ. Si videt armiger homo equum vulneratum ad mortem, etiam si suus non sit, compatiens atque dolens ait, O magnum peccatū. Nec tamen dolet, si multis mortalibus anima sua, vel proximi vulnerata est. Cadit in foueam asinus, nec tamen Dominus eius, sed etiam circumstantes subito & præsto subueniunt ei. Ruit anima hominis in peccatorum profundum: nec ipsi, nec alij de illa curant. Tam vilem estimat cupidus animam suam, quod quandoque pro vno denario dabit eam: immo quod nequius est, sæpius pro minus denario, vel pronihilo dabit eam: verbi causa, Inter videntes & ementes, mendacia perniciofa quandoque concurrunt, nulla emptione vel venditione cõpleta, psal. Vendidisti. i. vendi pmisisti, Domine populum tuum sine precio. i. pro nihilo. Merito ergo Ecclesi. 10. ait: Nihil est iniquius quam amare pecuniam. hic enim animam suam venalè habet, quoniam in vita sua proiecit intima sua. Contra quos Matt. 16. Dominus ait: Quid prodest homini, si vnuerfum mundum lucretur, animam vero suæ detrimentum patiarur? aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? Luxuriosus vero commutat animam suam pro momentanea voluptate. Vnde Gregor. ait: Momentaneum est, quod delectat: æternum vero, quod cruciat. Superbus dat animam suam pro modico vento vel fumo. vnde propheta inquit, Et non fuit multitudo in cõmutationibus eorum. quasi dicat: Multa sunt æterna, quæ amittunt: sed pauca & vilia, quæ acquirunt.

Quanta diligentia custodiat Deus animas electorum suorum. Cap. 3.

Tertio mirat Dominus, vt mirari nos faciat de sollicitudine custoditionis. Non custoditur magna diligentia a sapientibus res, quæ vilis est: sed preciosa & chara. In hoc profecto patet quam speciosa sit anima iustorum, quando solus Dominus illius vult esse custos. Sapien. 3. Iustorum autem animæ in manu Dei sunt, & non tæget illos tormentum malitiæ. Et iterum propheta

ait, psal. 96. Custodit Dñs animas Sanctorum suorum, de manu peccatorum liberabit eos. quasi dicat, Nulla vis potest eas auferre ab eo. Licet enim quandoque corpora eorum trahantur ad supplicia, & substantia temporalis auferatur: nunquam tamen permittit Deus quod anima ad crimina pertrahatur. Vnde Dominus substantiam & corpus Iob sanctissimi aduersario exposuit, animam vero seruauit dicens, Iob. 2. Ecce in manu tua est, veruntamen animam illius seruauit. Sæpe enim viliores merces in mari proiciuntur, vt corpora liberentur. Sic Deus exponit perditioni temporalia atque corporalia, vt animæ liberentur. In præsentia vita sæpe temporalia custodia malorum committit, animas vero propriæ suæ custodia derelinquit. Disce ergo a sapientia Dei custodire thesaurum animæ tuæ, sicut Deu. 4. c. admonet Deus, cum ait, Custodi temetipsum & animam tuam sollicite. Fatuus esset, qui optimum equum extra ad pluuiam poneret: & quadrigam optimè in stabulo custodiret. Sic quippe fatuus est, qui diligenter custodit corpus, & de anima sua nihil curat.

ARTICVLVS SECVNDVS

Quod propter animam ex triplici causa ingemuit Christus.

Secundum signum, quod in verbis propositis ostendit Christus, est signum cõpassionis, quia ingemuit. propter tres causas ingemuit Christus. Primo propter dolorem amissionis, secundo propter laborem inquisitionis, tertio propter stuporem admirationis.

Quod propter dolorem perditionis anima ingemuit Christus. Cap. 1.

Primo quippe ingemuit Christus propter dolorem amissionis. vir sapiens non ingemiscit propter parum rei amissionem. Magna profecto res est, propter quam Dei sapientia plorat. Sed quia Deus propriè plorare non potest: assumpsit humanam naturam, vt plorare possit. Ac per id, quod in curatione huius surdi & muti semel exteriorius sensibiler fecit: intelligi voluit id, quod semper interiorius faciebat. Semper enim, dum in mortali corpore fuit, doluit super culpis & miserijs animæ nostræ, & pro eius curatione suspirauit

Secundum est signum cõpassionis.

Ingemuit Christus propter tres causas.

H

Primo ingemuit propter dolorem amissionis.

A spiravit ad patrem. In huius quippe misterium, Luc. 19. Videns Iesus civitatem, fleuit super illam, dicens, quia si cognovisses & tu. Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Hæc civitas animam mysticè præfiguratur, & de illa propheta inquit, Gloriosa dicta sunt de te civitas Dei. Videns igitur Iesus hanc civitatem in sceleribus obstinatâ & furdam ex cõpassione & amissionis dolore, Fleuit super illam. i. super futura illi perditione dicens, Si cognovisses & tu. i. si illa præcires, & tu scilicet fleres, quia ad modum dolentis locutus est, dimittendo hanc dictionem fleres. Multi quippe & magni thesauri in mari & alibi amissi sunt: milleque civitates & patriæ combustæ sunt atque destructæ: & tamen non legimus pro eis Christum fleuisse, sed pro anima tantû. Et sequitur, Et quidem in hac die tua. scilicet qua modo tibi, non Deo vivis, fleres. quæ ad pacem tibi. i. in qua haberes ea, quæ sût ad pacem tuam, sicut sunt divitiæ, deliciæ & magnitudines. Nûc autem, scilicet propter peccata tua, abscondita sunt ab oculis tuis, scilicet cæcis, ideo non fles. De talibus Propheta inquit. Ne scierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant. & Deuter. 32. utinam faperent & intelligerent, ac novissima prouiderent.

Quod propter laborem & dolorem, quem pro anima passus est Christus amare fleuit. Cap. 2.

Secundo ingemuit p̄p labore inquisitionis.

Secundo autem ingemuit Christus pro labore inquisitionis, homo sapiens non multum & longo itinere atque tempore laboraret pro inuentione nõ preciosa rei. Quantum autem & quanto tempore laborauerit sapientia Dei, ut animam perditam reperiret, ostendit ipsemet Dñs, Luc. 15. in parabola perditæ ouis, cum ait: Quis ex vobis homo, qui habet centum oves: & si perdidit vnã ex illis, nonne dimittit nonaginta nouem in deserto, & vadit ad illam, quæ perierat, donec inueniat illam? ait enim. Quis ex vobis homo: quia ex nobis verus est homo Christus, qui habet centum oves, idest Angelos & homines. Nos autem populus eius & oves pascuæ eius, Christus enim pastor, Ioann. 10. Ego sum pastor bonus. Et si perdidit vnã. i. animam vnã ex illis: nonne dimittit nonaginta nouem in deserto. i. Angelos i.

celo ab apostaticis angelis derelicto, & vadit ad illam, s. animam, quæ perierat? Venit quippe, quoniam verbum caro factum est, Ioã. 1. Magna profecto res est anima, pro qua requirenda Deus de summis celorû descendit, & humanam naturã assumpsit. Cõsidera, quanto labore atque amore animam, quæ si uult amorosus Iesus, vix virginis uerû egresus est, & dilectam animam more infantium vocat dicens, a, a, a, quasi dicat anima mea te quero, pro te venio, te inuenire desidero, circumciditur puer, & iam sacrum sanguine pro te anima fudit. Fugit in Ægyptum te longo itinere quærens. Rediensque grauiori labore quærit te, factus annorum duodecim fedit in medio Doctorum, de te anima audiens atque quærens. Tricesimo anno post baptisimum, desertum ingreditur, post quadragenarium ieiunium contra animæ hostem pugnaturus atque gloriose triumphaturus. Et deserta loca relinquens circuit civitates & castra sollicitè quærens, quam p̄derat ouem, ut eam inueniat operat miranda, pellit demones & mundat leprosos, illuminat cæcos, erigit claudos, soluit mutos, apertur surdos, curat idropicos, sanat paraliticos, liberat lunaticos, erigit curuos, extēdit contractos, purgat sanguisuiuos, suscitatur mortuos. Et cum his omnibus patitur odia, impropria, detractiones & blasphemias, atque iniurias multas, ut ouem errantem valeat reperire.

Quod Christus dolose plorauit admirans peccatricis animæ cecitatem. Cap. 3.

Tertio ingemuit propter stuporẽ admirationis. In huius mysterium, Io. 11. in suscitatione Lazari, per quem spiritus peccatoris quadriduani in peccatis atque fetentis significat. Scriptum est, quod Iesus infremuit spiritu. i. eum quodam fremitu intra se gemuit, & turbauit semetipsum super spiritum in criminibus obstinatum. Et admirans & plorans dicit, Vbi posuisti eum? quasi dicit. O demones infernales, vbi vestris tentationibus perniciosos posuistis eum? O mundani affectus, vbi per concupiscentiam carnis & concupiscentiam oculorum atque superbiam vitæ posuistis eum? O perniciosam peccata, vbi per consensum, operationem, confirmationem & obliuionem posuistis eum? Diuinam imaginem deformastis, de regno gloriæ & gratiæ eum priuastis, æternis cruciatibus obligastis. dicunt ei, Veni & vide, idest veni per illuminationem, & fac

Tertio ingemuit p̄p stuporem admirationis.

A fac videre per veram cognitionem. Et lachrymatus est Iesus, scilicet quia videt eum in terra deserta & operata mortis caligine, vbi umbra mortis & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat, Iob. 10. c. Nec igitur mirum, si lachrymatus est Iesus. Fleuit quippe, ut mysticè nos doceret, cum quanta pietate, ac cum quantis doloribus & fletibus anima ab eo resuscitanda erat. Quod quidem elegit nihil miraculo demonstrare. Primo, quia fuit suæ passioni & in loco, in quo passurus erat propinquum. Secundo, quia ex singulari amicitia, hanc præ cæteris suscitationibus fecit. Vnde subditur a Ioanne, Dixerunt ergo Iudæi: ecce quomodo amabat eum, quia veri intelligentes. confitendo admirantur admirantem circa animam Dei dilectionem.

ARTICVLVS TERTIVS.

Quod anima intelligere debet tria beneficia, quæ contulit & confert sibi Deus.

Tertium signum est vis apparitionis.

Tertium signum in propositis verbis ostendit Christus vim apparitionis, seu illuminationis & cognitionis: quia ait illi Iesus, Effeta, quod est aperire, quasi diceret, Aperi intellectum. O anima mortua in peccatis, cognosce & vide maxima tria hæc beneficia Dei tibi indignè collata & præparata. Primum est precium redemptionis, secundum est gaudium reinuentionis, tertium est præmium glorificationis.

Tria beneficia Dei tibi indignè collata.

Quod inestimabili precio mortis Christi anima nostra redempta est. Cap. 1.

Primum beneficium.

Primum beneficium est precium redemptionis. Nam Luc. 15. in parabola de oue perditâ sequitur, Et cum eam inuenit. s. ouem, imponit in humeros suos gaudens. ait enim, Et cum inuenit eam. s. errantem. i. animam in damnationis statu periclitantem. Sed vbi quæso inuenit eam? vbi quæsiuit, & scies, vbi inuenit eam? Per dies plures in vltima septimana vitæ suæ in quærendo animam laborauerat. Et ecce ad vltimam cenam, vbi post mirandam humilitatis exemplum datum in pedum discipulorum ablutione immensæ charitatis dedit edulium, dum tibi anima seipsum dedit in cibum. Magnæ charitatis ostendit signum, dum totus pro tua charitate euisceratus fecit sermo-

nem vltimum. Demum egressus trans torrentem Cedron, animam quærens ingreditur hortum, orat, laborat, & sudore sanguineo madefactus in agonia suppliciter orat patrem animam inuenire sine calice diræ mortis subiiciens se tñ diuinæ voluntati. Vallatur turba malorum & offerens semetipsum pro te anima mea capitur, ligatur, deludatur, conspuitur, vultu velatur, colaphizatur & crudeli furore Scribæ & Pharisei insaniunt contra eum. Denique in domo Pilati pro te anima mea, propria veste nudatus atque ligatus truculentis manibus, impiorum caro illa sanctissima flagellatur & laniatur & vique ad effusionem sacri sanguinis crudelissimè flagellatur vel laceratur. Et quod horribilius est, pro te anima mea, caput illud Angelis tremebundum duris spinarum aculeis coronatum, sanguinem sacrum fudit, dum configitur spina crebra arundinum percussione usque ad cerebrum profundata. Sic vilificatus atque delusus perducitur coram populo spineam coronam portans & purpureum vestimentum, vultu velatus, sputis deturpatus, genis atque tota facie tumefactus. Condemnatur ad mortem æterna vita; pro te viuificanda anima mea dilecta. Et baiulans sibi crucem, venit in caluarie locum. Ibi inuenit, quam quærebat & desiderabat ouem, & sic imponit in humeros suos gaudens. Humeri quippe Christi crucis brachia sunt, seu dolor & gaudium, quasi duo crucis ligna clauo amoris confixa. Cõtēplare anima mea quod in terra posita cruce nudatus agnus immaculatus, ut imponent super humeros suos ouem, super crucem extenditur mortem suscepturus pro anima. Configit diris clavis in cruce, ut inseparabiles humeri eius sint ab inuenta oue. Eleuatur a terra lignum taliter Deo insignitum, sicut sanguis pro te redimenda a corpore lacerato, aperta sunt catharacta cæli, ut inundet diluuium precij preciosi pro anima redimenda. O quis tantæ duritiæ est, quod ei cor non sciendatur? Verè languores nostros ipse tulit & dolores nostros ipse portauit in humeris suis. O anima sanguine Christi redempta, expergiscere ex tuo letargico somno: & vide quod ad orientem vertit faciem suam Christus, ad meridiem dexteram manum, ad occidentem plantas sanctorum pedum, ad septentrionem sinistram manum, omnes animas ad se vocat, omnes desiderat, omnes inuitas clamat, Venite ad me omnes, qui laboratis

A laborati & onerati estis, & ego reficiam vos: Ab oriente uocat adolescentes, a meridie dinites & magnates, ab occasu senes; a septentrione pauperes & infirmos dicens; Omnes sitientes venite ad aquas. Tandem clamans voce magna Iesus dixit: Pater, In manus tuas commendo spiritum meum. In quo inuentam ouem & animas omnium electorum commendauit & reddidit Deo patri. In anima enim Christi vnita per omnia diuinitati certa notitia erant omnes animae suo sanguine precioso redimendae; quas vt animam suam ad aeternam gloriam diligebat. Has siquidem patri suo animam suam commendans in ipsa omnes alias commendauit atque omnes saluandas animas velut vnam suam animam fecit. Facit enim ardentissima charitas, quod est alterius esse suum, proinde supereminens charitas Christi omnem saluandam animam suam fecit. Orauit quippe pro corpore caput. Caput enim & corpus animam faciunt vnam, cuius est anima vna. Nam: 1. Corinth. 6. dicitur, Qui adharet Domino, vnus spiritus est. Quasi fuerit Christus hamus piscationis diuinæ & tanquam sagena latissimæ charitatis in mari presentis vitæ a diuinitate iactata, quæ nunc ad littus paterni pectoris reducitur, cum omnes intra paterna viscera collocauit, quando inclinato capite emisit spiritum. O anima precioso sanguine & morte Christi redempta, considera quanti precij te aestimauit summa sapientia Dei, ad hoc vt tu non despicias temetipsam. Proinde 1. Pet. 1. cap. omnibus nobis ait, Non corruptibilibus auro. & argento redempti estis de vana vestra conuersatione paternæ traditionis: Sed precioso sanguine, quasi agni & incontaminati immaculati Christi Iesu. Et iterum. 1. ad Corint. 6. Empti enim estis precio magno, glorificate & portate Deum in corpore vestro. Confitetur ergo hodie quilibet nostrum dicens cum Saul Dño nostro Iesu Christo illud. j. Corint. 26. Preciosa fuit anima mea in oculis tuis hodie, s. in die suæ sanctissimæ passionis.

De gaudio reuentionis ouis perditæ. Cap. 2.

Secundum beneficium. Secundum beneficium est gaudium reuentionis. Et de hoc subditur ab Euangelista, Et veniens domum, scilicet in die Ascensionis, conuocat amicos & vicinos. i. Angelos vicinios sibi coniunctos & in eius amore ardentis, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inueni ouem, quam

perdideram, secundum Greg. non ait, Congratulamini ouem, sed mihi: quia vt ipse ait, gaudium eius, est vita nostra. Nam & cum nos ad coelum reducimur, solennitatem illius implemus. Dicit etiam, mihi: quia totum gaudium Angelorum & aliorum Beatorum & tota materia gaudij eorum principaliter & finaliter refertur in Deum tanquam in finem vltimum & tanquam in primum principium. & subdit Dominus, Dico autem vobis quod ita gaudium erit in caelo super vno peccatore poenitentiam agente, quam super nonaginta ouem iustis, qui non indigent poenitentia. Profecto subditur maius gaudium post dolorem, quod ex te perditum ortum habet, vel consona est moribus hominum locutio ista, cum de modica re perditam exultent amplius cum illam reuenerint quam de plurima referuata. Ratio est, quia non præcessit dolor in illa, qui subsequens gaudium facit amplius apparere. Itæ remunerationis ratio relata ad præuitem perditionem affert quandam nouam & specialem rationem gaudendi.

Glorificationis præmiū magna solertia, ardentia, ardentisq; desiderio acquirendū, & expectandum est. Cap. 3.

Tertium beneficium, quod magna solertia est acquirendum, & ardenti desiderio expectandum est præmiū glorificationis. Tanto enim amore dilexit ab æterno Deus animam nostram, vt ei pararet gloriam sempiternam. Vnde ad Ephe. 1. c. Apostolus ait: Elegit nos ante mundi constitutionem, vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius. In conspectu eius esse, nihil aliud est q̄ gaudij æterni p̄miari. Vnde secundum Augustinum, cum anima erit in conspectu Dei, Deus ab ea sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur. Et Bernardus ait: Ibi Deus erit rōni ois plenitudo lucis, voluntati multitudo pacis, memoriæ cōtinuatio æternitatis. Et iterū idē ait: Merces Sactorū tam magna est, q̄ non pōt mensurari: tā multa, q̄ non potest numerari: tā copiosa, q̄ non pōt finiri. Considera ergo anima dignitate tuæ creationis, charitatem tuæ redēptionis, atq; benignitatem tuæ glorificationis: vt grata de creatione, gratior de redemptione, gratissima fias de optanda glorificatione, quā nobis concedere dignetur dulcissimus Iesus Christus, qui cū patre & spiritu sancto viuuit & regnat in secula seculorum, Amen.

De

A De mundi amore & malis conditionibus eius.

Sermo

Molite diligere mundum, neque ea qua in mundo sunt. 1. Io. 2.

Tripliciter solet mundus denotari.

Tripliciter quippe solet mundus denominari. Primo enim mundus dicitur vniuersitas creaturarum, quæ constat ex quatuor elementis. Et s̄m Isidorū, mundus d̄r a mouendo, quia in motu est. nulla enim requies elementis eius concessa est. Secundo enim homo d̄r mundus architypus. Nam secundū peritos Grammaticos, Typus idem est q̄ figura, & archos idem est q̄ princeps. Vnde architypus mundus, d̄r principalis figura sensibilis mundi, quæ est homo: & corripit ly ty. D̄r & homo microcosmus: nam cosmos, quod est mundus, componit cum megalon, q̄ est longum vel magnum, & cum micron quod est minor vel breuis. Vnde hic megacosmus. i. maior mundus, scilicet in quo viuimus: Et microcosmus. i. minor mundus. s. homo, q̄ d̄r minor mundus, quia non constat integraliter ex quatuor elementis, sicut maior mundus. Mundus tñ dicitur propter expressam similitudinem, quā habet cū maiori mundo. Tertio modo d̄r mundus amor mundanorum, seu mundi noie amatores mundi significatur. s. propter mundanorum amorem, quo in mundalia trāsformantur. Quia si terram amas, terra es, s̄m sniam August. Vnde Io. 1. scriptum est: Mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognouit. In primo loco designat hunc mundum, in secundo signat amatores mundi. s̄m ergo huc tertium modum, s. secundum q̄ mundus dicitur amor mudi cum amatoribus suis, omnibus qui saluari desiderant clamat beatus Ioannes in verbo proposito, dicens: Nolite diligere mundum, neq; ea q̄ in mundo sunt. Hunc mundi amorem Apoc. 13. c. mysticè describit beatus Io. dicens: Vidi aliam bestiam ascendente de terra & habebat cornua duo similia agni, & loquebat sicut draco, & potestatem prioris bestie oem faciebat in conspectu eius, & fecit terrā & habitantes in ea adorare bestiam primā, cuius curata est plaga mortis. Et fecit signa magna, vt et ignem faceret descendere de celo in terram in conspectu hominum. Et seduxit habitantes in terra propter signa, quæ data sunt illi facere in conspectu bestie, di-

cens habitantibus in terra, vt faciant imaginem bestie quæ habet plagam gladij & vixit. Et datum est illi vt daret spm̄ imagini bestie & vt loquat imago bestie. Et faciet vt quicumq; non adorauerit imaginem bestie occidatur. Et faciet omnes pusillos & magnos & diuites & pauperes & liberos & seruos habere caracterem in manu dextra, aut in frontibus suis. Et ne quis possit emere, aut vendere, nisi qui habeat caracterem bestie aut nomen aut numerum nois eius. Hic est sapietia. Qui habet intellectum, computet numerum bestie. Numerus enim hominis est & numerus eius sexcenti sexaginta sex. In quibus sacratissimis verbis triplex misterium de claratur de mudi amore. Primum circa malum eius principium, secundum circa peius medium, tertium circa pessimum eius terminum.

ARTICVLVS PRIMVS

De triplici nequitia mundani amoris, quam in anima operatur.

Primum misterium de amore mudi, est circa eius principium mali: quia. s. corde, ore & opere nequitia est. Nam primo est acutissimus in cognitione, secundo astutissimus in locutione, tertio peruersissimus in operatione.

Primum misterium circa malum eius principium quod nequitia est.

Quod mundi amor astutissimus vel acutissimus est ad mala temporalia euitanda & vtilia acquirenda. Cap. 1.

Primo enim est acutissimus in cognitione. Vnde Io. ait, Vidi aliam bestiam ascendente de terra. Qui enim terrena amat, terrenis eger: & ob hoc qui Deū amat, nullis nisi ipsi se egere existimat, cū in ipso solo oia habeant. Habet igitur hic terrenus amor, s̄m hoīem agendorū & finedorū scientiā. Amatores quippe mudi acutius & subtilius intelligunt & discernunt, quid per terreno lucro agendum vel finendum sit, q̄ amatores Dei discernere possint, qd ad Dei gloriam faciendum sit vel finendum. Proinde Luc. 16. c. Dñs ait, Fili huius seculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt. Et ideo d̄r haec bestia d̄r, Et habebat cornua duo similia agni. Duo siquidē cornua hęc duplex scientia est, quæ per eo similia agni d̄r: quia sicut simplices actiui ex doctrina Christi hac duplici scientia lucra spiritalia quærunt:

Primo corde.

A quærunt: sic isti scientes, sed mundum simulata simplicitate lucra terrena adipisci conatur. Sed de talibus. 1. Cor. 3. c. Apostolus ait, Sapientia huius mundi. f. talis: stultitia est apud Deum. Quod declarans Dñs Mat. 16. c. ait: Quid prodeit homini, si mundum uniuersum lucretur, animam vero suam detrimentum patiat? Vel duo cornua similia agni sunt mansuetudo & iustitia. Nam sicut agnus Dei Christus in veritate duas virtutes habuit, quæ ad præfatas duas recolligunt. f. mansuetudinem & iustitiam: quia de eo propheta ait, Propter veritatem & mansuetudinem & iustitiam. sic amor mundi simulatoriæ & absque veritate mansuetudinem, seu quandam pompaticam grauitatem & apparentem iustitiam in moribus simulatoriæ præterdit.

De triplici lingua & simulata locutione mundani amoris. Cap. 2.

Secundo locutiõe.

Secundo est astutissimus in locutione. Solent enim amatores mundi, qui secundum mundum sapientes sunt, aliud corde gerere, aliud ore loqui. In hoc consistit tota sapientia mundi, quæ veræ sapientiæ aduersaria est. Vera enim sapientia Christi veritatem habet in mente, quam sicut est, exprimit ore, licet prudenter quandoque pro meliori taceat veritatem. Vnde propheta ait: Qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua. Ecce quod non loquitur dolum, licet ut prædictum est taceat veritatem. At e contrario amatores mundi falsitatem in corde habentes in verbis simulant veritatem. proinde alibi propheta ait: Loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum. Ideo de hac bestia subdit, Et loquebatur sicut draco. eo quod sic loquitur, sicut per astutiam diaboli eruditur. Diabolus quippe draconis nomine designatur, intentione fallendi mendacium loquitur sub bonitatis specie occultatum, sicut Gene. 3. patet, ubi scriptum est, Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ. Et cum intentione fallendi Euæ ait, Cur præcepit vobis Deus ut non comederetis ex omni ligno paradisi? Cui illa respondit. Ne forte moriamur, ad quam serpens inquit, Nequaquam moriemini. Ecce mendacium. Scit enim Deus, quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut dii scientes bonum & malum. Ecce apparentia bonitatis & veritatis. In misterium horum trium,

vt caueamus, serpens linguam trifurcatam habet, quæ trifurca denominatur in signum quod hunc triplicem modum fallendi habet, sed quod in Genesi serpens hic draco denominatur. Draco igitur iste ad decipiendum animas semper audax est. Loquitur quoque mendacium sub bonitatis & veritatis specie latens. Veritatem siquidem nescit loqui, a qua auersus est & eam odit. Nudo vero mendacio neminem decipere potest. proinde semper fucatum mendacium eligit loqui. Vnde Ioan. 8. c. Dominus de diabolo ait: Cui loquitur mendacium, ex proprijs loquitur quia mendax est & pater eius, scilicet mendacij, sicut supra patet in Euæ. Sic & hæc bestia, id est mundanus amor, loquitur sicut draco, quia homines huius sæculi amatores hac triplici lingua & modo loquendi vtuntur, cum hæc diabolus operetur in eis. Et quanto in his tribus loquendi modis callidiores sunt, tanto sapientiores æstimantur. Et quod deterius est talis, quandoque cum deceperit & proximum supplantauerit, letatur & gloriatur. Ad talem propheta psal. 51. ait: Quid gloriaris in malitia, qui potes es in iniquitate: tota die iniustitiam cogitauit lingua tua, id est in cogitatum iniustitiæ statim prorumpit lingua tua, sicut nouacula acuta fecisti dolum, id est quasi insensibiliter linguatua commisti deceptionem. Dilexisti malitiam super benignitatem, iniquitatem magis quam loqui æquitatem. Dilexisti omnia verba præcipitationis, id est apta ad proximum præcipitandum in malum lingua dolosa. Propterea Deus destruet te in finem, id est irreuocabiliter te damnabit: euellet te, scilicet radicatum in mundo: & nihil feret tecum: & emigrabit te ex hac vita de tabernaculo tuo, id est de corpore, seu de domicilio vel palatio tam dilecto, & radicem tuam scilicet euellet de terra viuentium, id est de gloria paradisi.

Quomodo amor mundi proprio amori in omnibus malis fauet. Cap. 3.

Tertio amor mundi spernerissimus est in operatione. Nam amori proprio amor mundi robor & fiducia præstat. Adeo enim est egenus proprius amor, vt de se nullas vires habeat, nisi amor mundi facultatem sibi præstet. nam huius sæculi bona mala quibus fouetur priuatus amor. Sicut enim ignis in lignis ardet, quibus subtractis extinguitur: sic amor sui

Tertio operatiõe.

A sui vehementius incalescit, & conualescit, quandiu copiam habet mundanorum bonorum. Proinde cum apud inferos omnia hæc bona subtracta fuerint tam miserabiliter, ignis huius priuati amoris extinguitur: vt in tantum odium sui, quantus præcefferit amor, conuertatur. Vnde Sapien. 5. cap. de seipsis damnati conqueruntur, dicentes: Quid nobis profuit superbia aut diuitiarum iactantia, quid contulit nobis? transferunt omnia illa tanquam umbra, quæ insipientibus aliquid magnum esse videtur, sed manu cum tangitur, vana penitus inuenitur. Nam temporalia bona, umbra sunt æternorum bonorum, non res. Et ideo Ioan. ait, Et potestatem prioris bestie omnem faciebat in conspectu eius. quia sine amore mundi nihil valet proprius amor. Ex quo communiter sequitur, sicut per experientiam patet, quod ubi magis incalescit, & prosperatur mundus, ibi magis regnat proprius amor, quia mundi amor amori priuato, & operibus eius malis auxilium præstat. Vnde ad quosdam dilectores mundi, Ioan. 7. cap. ait Dominus: Non potest mundus odisse vos: me autem odit, quia testimonium perhibeo de illo, quia opera illius mala sunt, cum scilicet fauet proprio amori in omnibus malitijs suis. Quibus autem fomentis principaliter mundi amor faueat amori priuato, ostendit Ioan. 1. Ioan. 2. cap. ubi ait: Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, vel superbia vitæ. His potissimè amor mundi potestatem prioris bestie omnem facit in conspectu eius, id est dum prædicta bona principaliter amor proprius habet, quia ex abundantia mundanorum vires eius plurimum eneruantur, velit nolit.

ARTICVLVS SECVNDVS

De triplici impietate mundani amoris.

Secundum misterium circa modum illius.

Secundum misterium de mundi amore est circa peius illius medium, quia Deo, sibi ipsi, & proximo impius est: primo Deo per præsumptuosissimam adorationem, secundo sibi ipsi per ardentissimam affectionem, tertio proximo per falsissimam ostensionem.

S. Bern. de Senis, Sermorum T. 0. 3.

Quod amor mundi ad adorationem propriam amoris, quasi Dei inducit.

Cap. 1.

Rimo quippe mundi amor est impius Deo per præsumptuosissimam adorationem. Nam amor iste omnia corporalia bona cum omnibus operibus, & ministerijs seculi ad amorem proprium, tanquam ad summum bonum ordinat, atque conuertit. Sicut enim diligentes Deum omnia opera sua cum facultatibus suis referunt ad ipsum Deum, tanquam ad summum bonum: sic huius mundi amatores omnia concupiscentiæ suæ impendunt tanquam eis sit summum bonum. Iuxta quod Luc. 16. c. scriptum est: Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura, & bisso, & epulabatur quotidie splendide. Hic profecto omnia opera sua, & studia, atque conatus amori proprio impendebat. Primo diuitias, quia homo quidam erat diues. Secundo magnificentias, quia induebatur purpurea, & bisso. Tertio delicias, quia epulabatur quotidie splendide. In primo impendebat concupiscentiam oculorum, in secundo superbiam vitæ, & in tertio concupiscentiam carnis. In his tribus proprio amori penè omnia mundalia impenduntur. Proinde de mundi amore Ioan. subdit, Et fecit terram, id est affectus terrenos: & habitantes in ea, id est cœlestia in temporalia commutantes adorare bestiam primam, id est amorem proprium. Illud siquidem adoramus, quod pro summo bono habemus. Vnde Philippen. 3. de corpore talium impiorum, in quo iacet proprius amor, tanquam Deus in cœlo, seu in templo suo, Apostolus ait: Quorum Deus venter est, & gloria in confusione eorum, qui terrena sapiunt, id est sicut vinarium vas dicitur sapere vinum. Et hic est amor mundi. Et ad Roman. 8. Qui secundum carnem sunt, quæ carnis sunt sapiunt. Et hic est amor sui, & quædam adoratio eius, quod tamen efficit amor mundi. Et quia qui in delictijs viuunt, quodammodo insensibiles facti mortem æternam non sentiunt, ad quam quotidie currunt: ideo subditur a Ioanne, Cuius curata est plaga mortis. Hi similes sunt puero, qui dum est in ventre matris, semper dormit: sed quædo nascitur, excitatur & flet. Sic qui in amore proprio inuolutus est, quasi in utero suo in pec-

Primo est mundi amor impius Deo.

F

G

H

T

A catis dormit, quia non perpendit quod lugendum sit: & sic videtur curata plaga mortis. Sed quando talis moritur, quasi de vtero egreditur cum peccato, & tunc percipit aeternas angustias, & dolores.

Quomodo amor mundi animam, & corpus per malas affectiones inflamat.
Cap. 2.

Secundo amor mundi est impius sibi ipsi.

Secundo amor mundi impius est sibi ipsi per ardentissimam affectionem. Postquam enim amor iste mentem corrumpit per mali multiplicia incrementa, etiam ipsam sensualitatem inflamat. Est enim sicut fermentum, quod sapore inficit totam asperionem. Proinde 1. Corinth. 5. Apostolus ait, Modicum fermenti, id est paruus amor mundi, scilicet dummodo sit mortalis: totam massam humanæ affectionis corrumpit. Expurgate ergo vetus fermentum, id est ne totum simul & animam & corpus inficiat; amouete mundi amorem, vt sitis noua conspersio. Est enim conspersio farina per aquam conglutinata sine fermento, secundum glo. quasi dicat: Vt sitis noua farina, alba & delicata ab amore mundi purgata, sed per aquam gratiæ conglutinata. Vt sic sitis renouati per vitæ remunerationem, dealbati per honestam conuersionem, delicati per puram affectionem, conglutinati per veram dilectionem, atque depurati per mundani amoris expulsionem. Hoc siquidem nisi fiat, sequitur quod Ioan. addit, Et fecit signa magna, vt etiam igne, scilicet ardentis affectionis, faceret de caelo, scilicet mentis, descendere in terram, s. carnis, in conspectu hominum, scilicet euidenter & manifestè, quia amor mundi per mala studia mentis operatur manifestè ardorem malæ affectionis. Contra igitur mundi amatores iratus Dominus, Hierem. 17. cap. ait: Ignis succensus est in furore meo, & super vos ardebit. Furor siquidem Dei mundi amatores permittit incendi affectionibus deprauatis, vt qui igne amoris illiciti intus ardent, foris etiam in terra carnis inordinatis affectionibus comburantur. Et de malo affectu talium ardentium affectionum, quo ad alios cum talibus conuersantes, subiungit dicens, Et seducit, scilicet seducet: per præfens enim insistentia, & studium denotatur, quia seorsum a virtute diuini amoris ducet habitantes in terra, id est amatores terræ: quia ad maiorem mundi amorem inflamat eos, qui iam mun-

C danis aliquo modo applicati sunt: & hoc E propter signa, id est exempla, quæ permissiue data sunt illi facere in conspectu bestiarum, scilicet primæ, id est in conspectu se ipsos amantium.

Quod mundana vanitas ornatus, & pompa proprii amoris feditatem calat. Cap. 3.

Tertio amor mundi impius est proximo per falsissimam ostensionem. Exterior quippe compositio, in qua pompa, seu mundi gloria consistit, oculos irritat circumstantes. Cum enim, sicut prædictum est, Omne quod est in mundo est concupiscentia carnis, & concupiscentia oculorum & superbia vitæ. Et concupiscentia carnis sit propriè amor sui, quem mali habent pro summo bono: Concupiscentia oculorum sit amor mundi, quem mali prosequuntur tantquam ea, quæ sunt ad finem: Superbia vitæ in exteriori gloria est, per quam excitatur concupiscentia miserorum. Ornatus quippe auro & argenteo & coloribus varijs, atque lapidibus preciosis compositus, insensatis hominibus est libidinis incetium. Vnde Sapien. 17. c. scriptum est: Vmbra picturæ, labor sine fructu, effigies picta per varios colores, cuius aspectus insensato dat concupiscentiam. Hi sunt, de quibus Propheta ad Dominum ait, Odisti obseruantes vanitates superuacue. Nam a Ioan. subditur dicete. scilicet præcipiendo habitantibus in terra, vt faciant imaginem bestiarum, scilicet primæ, quæ habet plagam gladij, quia scilicet amor priuatus transfigit mentes, & vixit, scilicet vt supra dictum est. Amor quippe priuatus, quia fatidissimus est: exteriori pulchritudinem quærit ad tegendam feditatem suam. Et hæc est imago bestiarum, id est exterioris gloriæ, vana pulchritudo. Ex his igitur patet, quod quanto ornatus exterior virorum, & mulierum in mundo magis abundat, tanto feditas proprii amoris quasi per nouæ idolatriæ cultum amplius veneratur, ac tanto magis signum est, quod in talibus sic ornatis amplius regnet proprius amor. Et licet imago huius gloriæ vanæ tota foris in ornatu sit: tamen & mentem interius, & exterius sermonem corrumpit. Porro superbia, quæ ex gloria provenit, cor interius inflat & sermonem turgidum reddit. Et hoc est, quod sequitur: Et datum est illi, scilicet permissiue, vt daret spiritum, scilicet

Tertium misterium de amore mundi est circa pessimum eius terminum. Primo quidem est plenus in intellectu crudelissima elatione, secundo in affectu propriissima affectione, tertio in conatu malitiosissima peruersione.

A superbiæ, imagini bestiarum, & vt loquatur imago bestiarum, scilicet sermone inflato, atque fastuosis verbis. Sed de talibus Propheta inquit, Psal. 11. Disperdat Dominus, id est disperdet vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam, qui dixerunt scilicet in corde suo, linguam nostram magnificabimus: labia nostra a nobis sunt.

ARTICVLVS TERTIVS

Quod mundi amor omnes animæ vires inquitatibus replet.

Tertium misterium de amore mundi est circa pessimum eius terminum, quia omnes vires animæ inquitatibus replet. Primo quidem est plenus in intellectu crudelissima elatione, secundo in affectu propriissima affectione, tertio in conatu malitiosissima peruersione.

Quanta superbia mundi amor aduersetur humilitati. Cap. 1.

Primo amor mundi est plenus in intellectu crudelissima elatione.

Primo quippe mundi amor est plenus in intellectu crudelissima elatione: proinde omnia opera piæ humilitatis euacuat. Nam qui pro magno bono gloriam mundi computant, humilitatem pro magno vitio habent. Vnde Ecclesiast. 13. Abominatio est superbo humilitas, sic & execratio diuitis pauper. Qui enim humilis corde est, & sectatur humilia ex corde: nausea & abominatio est superbo, qui inhiat ad grandia, & quærit, ac sectatur magna. Et qui pauper spiritu, id est humilis fuerit, diuitiasque contempserit, execratio eius est, qui per diuitias mundi gloriosus mundo apparere desiderat. Et hoc est, quod Ioan. subdit: Et faciet, scilicet amor mundi, vt quicumque non adorauerit imaginem bestiarum, scilicet primæ, id est proprii amoris, occidatur. Et hoc dicitur, vel quia opera humilitatis, quæ suæ gloriæ aduersantur, amor mundi exterminat; vel quia ipsos humiles a confortio superborum eliminat, seu persequitur & condemnat. Sed econuerso facit Deus. Proinde ad Deum Propheta inquit, Tu, scilicet Deus populum humilem saluum facies & oculos superborum humiliabis. Primo notanter in singulari dicit, Populum, eo quod in bono est veritas. De malis autem pluraliter dicit, oculos superborum, eo quod in ipsis diuisio est. Secundo

D de bonis dicit, humilem, & sic innuit habitum humilitatis. De malis vero ait, oculos superborum, vt sic innuat actum. Vnde Proverb. 29. c. Superbum sequitur humilitas, & humilem spiritu suscipiet gloria. Tertio ait, populum humile saluum facies, ad innuendum quod salus eorum ex duobus erit, s. a gratia & libero arbitrio. Sed quoniam malum tantum ab homine est, ideo sub vnico verbo inquit, humiliabis. Quarto etiam ait oculos, quia ibi est superbiæ signum. Proinde Gregor. ait: Nisi superbia per oculos, quasi per quasdam fenestras se demonstraret, nunquam dixisset Dauid, oculos superborum humiliabis. Quinto quoque aduertendum est, quod totaliter dicit, populum humile saluum facies, & secundum partem corporis ait, oculos superborum humiliabis: Vt mysticè innuat, quod malos punit citra condignum, & bonos remunerat ultra meritum: quia, vt dicitur Roma. 8. Non sunt condignæ passionibus huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Felix ergo humilitas, quia Dominus Matth. 19. c. ait: Sinite paruulos, & nolite eos prohibere ad me venire: talium enim est regnum caelorum. Et quia alibi etiam Propheta inquit, Excelsus Dominus, & humilia respicit & alta a lōge cognoscit. Semper enim oculus Dei ad humiles, sed diaboli ad sublimes. Vnde Iob 41. de illo inquit, Omne sublime videt. Et Basilius: Tanto eris apud Deum preciosior, quanto fueris ante oculos tuos despectior. Et Gregor. iterum ait dicens, Plus saltantem quam pugnantem stupeo: pugnando enim hostes occidit, saltando coram Deo seipsum vincit.

Quomodo amatores mundi sectantur propriam voluntatem. Cap. 2.

Secundus autem amor mundi est plenus in affectu propriissima affectione. Nam somnia opera sua, & studia & verba suæ propriæ voluntati conformat. Hęc enim differentia est inter habentes amorem Dei, & amorem seculi. Nam qui Dei amorem habent, omnia opera & studia sua, & etiam cogitatus diuinę applicant voluntati, vt secundum eam quasi secundum regulam rectissimam omnes cogitationes, locutiones & operationes dirigant. Qui vero amorem seculi habent, propriam voluntatem attendunt, vt quicquid ista quasi domina exegerit, hi propriarum passionum serui adimpleant. Vnde & Beatus Petrus 1. Canon.

A cap. 4. præcipit a propria voluntate recedere, & voluntati diuinæ seruire, dicens: Non iam hominum desiderijs, sed voluntate Dei, quod reliquum est in carne uiuat, temporis, s. qui finalis est. At e contra de amore seculi, Ioan. subdit, Et faciet omnes pusillos & magnos, diuites & pauperes, liberos & seruos habere caracterem in manu dextera aut in frontibus suis. Et ne quis possit emere, aut vendere, nisi qui habeat caracterem, aut nomen bestię, aut numerum nominis eius. **Character** siquidem bestię propria uoluntas est, quæ sola distinguit inter filios Dei, & filios diaboli. Omnes uero sequentes propriam uoluntatē ex opere mundani operis tripliciter describit, quātum ad potentiam, dicens: Et faciet omnes pusillos, i. paruos in potestate: & magnos, i. maiores. Et quantum ad fortunam, dicens: Et diuites & pauperes, in rebus. Et quantum ad personam, seu conditionem personæ, dicens & liberos & seruos. Dicit tamē omnes, faciēs distributionē, nō pro singulis generū, sed pro generibus singulorū: quia de oībus supradictis sequitur propriā uoluntatē occasione mundani amoris. **Characterē** igitur proprię uolūtatis in dextera habēt, qui oīa operātur s̄m propriā uolūtate. In frontibus uero habēt, qui oīa studia sua, proprię uoluntati cōformant. Sine quo caractere nemo emit, cū homo nihil ab hoīe bono, uel malo credit, nisi quod ad propriū tēporale cōmodū uenit. Nemo quoq; uendit, cum homo erga proximum nihil facit uel dicit, nisi quod sibi p̄ tēporaliter utile fuerit. Et ut ostendat diuersos status, uel gradus sequentiū, propriā uoluntatē, & tēporalem cōmoditatem ex amore priuato, posuit tria uerba. Primū caracterē nominis eius. In noīe notitia designatur. Ex noīe cognoscit homo, ut notet principii discretionis liberi arbitrij, quod in pueritia exordiū sumit. Secundū uerbū subiūgit, dicens: Aut nomen eius, ut notet iā intellectus discretionē. Tertium uerbū subdit cū dicit, Aut numerū noīs eius. In numero maxima cognitio, seu intelligentia denotatur, quia per numerū intelligimus numerata. Et in scriptura sacra in diuersis numeris diuersa cognitio denotatur. Sicut aliter qualiter in sequenti cap. apparebit. Ponitur igitur hoc triplex uerbum, ut mysticē innuat, q̄ ab initio cognitionis & discretionis usque ad eius summum in omni statu, & conditione innumerabiles reperiuntur, qui ex mundi amore propter amorem priuatum propriam uoluntatem sectantur.

De malitiosissima peruersione, quam facit mundanus amor ad amorem priuatum. Cap. 3.

Tertio uero amor mundi est plenus in conatu malitiosissima peruersione. De qua uiri sancti, & iusti conseruantur maximum lucrum spirituale. propterea subditur a Ioanne, Hic est sapientia, i. ex his, quæ operatur mundanus amor, quia operatur secundum sapientiam, seu malitiā transitoriam & terrenam, uiri iusti possunt colligere sapientiam celicam & diuinam. Cum enim uident differētiam legis, institutionis & sapientię mundi, de qua 1. Corin. 3. Apostolus ait, Sapientia huius mundi stultitia est apud Deum: ad legē & institutionē amoris & sapientię Dei: iam intelligunt, quicquid diuinus amor & sapientia Christi fecit & docuit, hoc non humanæ, sed diuinæ ordinationis & sapiētię est: quicquid uero sapientia amoris mundi facit & docet, hoc non diuinæ, sed humanæ & diabolicę malitię inuentio comprobatur. Proinde Ioan. subdit, Qui habet intellectum, computet numerum bestię. Profecto omnis sapientia diuina, seu humana sub quodam numero certę rationis comprehendit, quę nouit. Aliter enim cognosci non possunt. Numerus ergo bestię est astutia mundani amoris, qua certa ratione comprehendit media ordinata ad finem, quę elegit. Sicur ergo finis, quę eligit amor mūdi, ē alienus a Deo: sic & sapientia sua non diuina, sed tantum humana malitia est ad iniquū finē ordinata. vnde Ecclesiast. 19. scriptum est: Est solertia certa, & ipsa iniqua, s. quia ad finē indubitum ordinata, quæ nec est, nec meretur dici sapientia. Proinde dicitur ibidem, nō est sapientia nequitie disciplina: cum tamē solertia certa sit, ut dictum est: non diuina sapientia, sed humana malitia profecto erit. Vnde Ioan. subdit, Numerus enim hoīs est. In Dei enim & Christi amore totū diuinū est. vnde & Ioan. 14. c. ipse Dñs ait: Pater in me manens, ipse facit opera. At e contra in mundi amore nihil diuinum est, sed totum per diaboli malitiā est inuentum. proinde subditur a Ioāne: Et numerus eius est 666. per hunc numerū proculdubio malitia humanorum operum designatur. Ad cuius intelligentiā notandū est, q̄ triplex denarius reperitur. Primus est operationis, secundus exercitationis, tertius cognitionis. Primus est denarius operationis. Circa hoc notandum est, quod decem sunt opera naturæ

Tertio amor mudi plenus in conatu malitiosissima peruersione.

G

H

Triplex denarius

Primus

naturæ

A naturæ conditæ, i. quæ dedit Deus homini, quādo creauit eum. primo dedit ei ut sciret bonū, secūdo uellet illud, tertio posset operari illud, quarto discerneret ipsum, quinto p̄meditaretur illud, sexto ipsum operaretur, septimo recognosceret se insufficientem ad bene agēdū, octauo Deū timeret in defectibus suis, nono Deū se adiuuantē amaret, & decimo naturali iustitia oīa opera sua ad ipsum tanq̄ ad finem vltimum ordinaret. Prima sex pertinet ad uitam actiuam, quatuor uero uita ad uitam contemplatiuam, seu ad naturalem contemplationem. Sex igitur prima pertinet ad actionem humanam. Secundus est denarius exercitationis. Decem sunt exercitia actiue uitæ, quæ gradatim ad perfectionem actiue uitæ perducunt. Primum est parsimonia, quæ excludit gulam: secundum castitas, quæ excludit luxuriam: tertium largitas, quæ excludit auaritiam: quartum humilitas, quæ excludit superbiam: quintum lenitas, quæ excludit iracundiam: sextum maturitas, quæ excludit ineptā lētitiam: septimum iustitia, quæ excludit iniquitatē: octauū misericordia, quæ excludit impietatē: nonū munditia mētis, quæ excludit nō tñ immunditiā carnis, sed et cogitationū uanitatē: decimum pax, quæ mentis seditionem eliminat. Tunc quippe mens secum habet perfectam pacem, cum caro & spiritus concordiam uirtutum habent, nec ad alios discordare nouit, qui carne & spiritu didicit in Deo tranquillus esse. Precedentia sex, si per hæc decem exercitia uitæ actiue compleantur, ita quod quodlibet eorum per hæc decem opera multiplicetur, per quæ & perficiuntur, iam utique sola erunt, in quibus exercitium actionis existat. Tertius est denarius cognitionis. Decem sunt, quæ per considerationem, seu contemplationem intellectui, seu rationi dant cognitionem, & nosse. Primum est audire sapientiam Dei, secundum sedari mente a motibus passionum, tertium mentem leuare a sensibilibus ad insensibilia, quartum de insensibilibus seu spiritualibus meditari, quintum uerum a falso in eis discernere. Hæc quinque pertinent ad discretionem scientiæ fidei. Alia quinque, quæ sequuntur spectant ad adhesionem. primum delectari in uero, secundum perfici mente per ueritatem, tertium quiescere in complacentia eius, quartum admirari eam, quintum credere fide illuminata. Si autem sex opera naturę conditę, & decem exercitia actiue uitę, quantum ad singulas partes

Decem opera naturæ conditæ.

Secundus

Decem sunt exercitia actiue uitæ.

Tertius.

D

S. Bern. de Senis, Sermorum T. 3.

earum compleantur per prædictum denarium cōsiderationis, seu cognitionis, refulstabunt sexcentum. Sex ergo ad actionem sexaginta ad exercitium actionis, sexcentū uero ad sciētiam agēdorū pertinent probantur. Hęc quippe scientia, dum ad iniquū finem proprii amoris usq; ad contemptum Dei peruertitur, quid aliud dignius dici poterit, q̄ humana peruersitas, & malitia, qua sibi uilia ad suum intentum mundi amor prouidere nouit? Illuminati ergo a spiritu ueritatis, intellectum habentes operum diuinorum, numerum bestię computare possunt. Vnde Daniel. 11. cap. scriptum est, Populus autē sciens Deum suum obtinebit, s. intellectu ueritatis de priuato amore, & faciet, s. secundum intellectum, quem habebit, & docti in populo docebunt plurimos, s. ut caueant prædictum amorem: quod est nominis eius numerum computare. A quo peruerso amore nos misericorditer liberet amor uniuersalis, & magnus, arque aduersarius huius amoris, Dominus Iesus Christus, qui cum Patre & Spiritu sancto in infinito & glorioso amore uiuit & regnat per infinita secula seculorum, Amen.

De exercitiis spirituum malignorum.

Sermo.

Serpens antiquus, qui uocatur diabolus, & Sathanas, seducit uersum orbem. Apocal. 12. c. Iob quippe 7. cap. scriptum est, Militia, alia litera habet,

tētatio, est uita hoīs super terrā, s. ut pugnet a dextris & a sinistris. Tres quippe sunt anime huius pugnantis hominis uires, s. rationalis, cōcupiscibilis & irascibilis, quæ secundum libertatē arbitrij ad bonum, & ad malū inclinabiles sunt. Primo ad bonum. In cuius misterii tres Euangelistę de Spiritu sancto erga Iesū tripliciter locuti sunt. primo Matth. 4. c. ait, Ductus est Iesus a spiritu in desertum. Secūdo autē Luc. 4. scriptū est, Iesus autē plenus Spiritu sancto regressus est a Iordane, & agebatur in spiritu, uidelicet sancto, in deserto. Tertio uero Matth. 1. c. scribit, Statim spiritus expulit eū in desertū. Et in hoc triplici actu mysticē demonstratur, quod sicut in capite nostro Christo Spiritu sancto hoc egit: sic in omnibus membris eius, ut membra capiti conformiter, conformiter saragit operari. Nam ad bona omnia triplicem habet spirandi modū. Primo ductiuum, secundo actiuum, tertio im-

Tres sunt anime huius pugnantis hominis uires, quæ secundum libertatē arbitrij, ad bonum, & ad malū inclinabiles sunt. Primo ad bonum.

Triplex modus.

T 3

A pulsum. Ducit rationalem, agit concupiscibilem, impellit irascibilem. ut s. fm quilibet sui partem liberum arbitrium nostrum a spiritu moueatur. Ducit enim luminibus rationum, agit affectionibus, promissionum, atque impellit comminationibus punitionum. Primo igitur habet modum ductiuum, quia ducit rationem, ut per lumen fidei cognoscat Deum, atque seipsum, & omnem necessariam veritatem. Proinde de populo Israel, i. de quolibet per fidem videntem Deum, Isa. 63. c. scriptum est, Spiritus Domini ductor eius fuit, s. ad predictam triplicem cognitionem. Et Propheta etiam de his ait, In lumine tuo videbimus lumen, i. in te videbimus nos & nostra. Secundo habet modum actiuum, s. quia agit voluntatem, ut per charitatis amorem omnia diligibilia diligamus, per quod homo efficitur filius Dei. Nam filius a filio, quod est amor, denominatur. Et de talibus ad Roma. 8. cap. Apostolus ait: Quicumque spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei. Tertio vero habet modum impulsiuum, quia impellit facultatem, ut per spem aeternorum bonorum impleat voluntatem Dei, & mandata eius obseruet. In huius misterium Ezech. 1. cap. scriptum est: Vbi erat impetus spiritus, illuc aialia gradiebantur. Et fm hoc, s. spiritus vehemens denominatur, Actuum 2. eo quod mentem vehat ad diuinam voluntatis adimplerionem. Ex his igitur patet, quomodo tres animae vires a diuino spiritu inclinabiles sunt ad bonum, iuxta liberi arbitrii voluntatem. Secundo autem haec tres potentiae animae nostrae per daemonum tentamenta inclinabiles sunt ad malum, si libertas arbitrii hoc assentit. Per triplicem modum praedictis tribus contrarium ad mala inducunt animas daemones infernales. Primo per modum seductiuum, secundo per modum intensiuum, tertio per modum impulsiuum. Seu decipit, blanditur & violentat. Per primum enim operatur, ne homo bene facere sciat: per secundum, ne velit: per tertium, ne possit. Et licet hi modi tentandi in quolibet daemone reperiant, tamen incomparabiliter excellentiori modo sunt in Sathana Principe daemoniorum. Nam sicut Spiritus sanctus tres praedictos modos seruat inspirando in omnia membra Christi: sic Sathanas hos tres tentandi modos in se, & suis daemonijs omni conamine seruat ad formandum caput, & membra impij Antichristi. Vnde & Ioan. in verbo praallegato, contemplans per hos tres modos multitudinem damnandorum ait: Serpens

Secundo haec triplicis potentia inclinabiles sunt ad malum tribus modis.

antiquus, qui vocatur diabolus, & Sathanas, seducit vniuersum orbem. Quod verbum vti in diebus nostris non verificetur. In quibus sacris verbis propter tres praedictos tentandi modos Lucifer in praedicto verbo tripliciter nominatur, Serpens, diabolus, & Sathanas. Primo enim quia habet modum seductiuum rationis, propterea dicitur serpens. Proinde Gen. 3. de illo Sathana tentante Euam scriptum est, Serpens erat callidior cunctis animantibus terrae. Callidus quidem est, ut rationem seducat. Quod in alijs sicut in Eva timens seductionem, atque deceptionem, 2. Corint. 11. Apostolus ait, Timeo ne sicut serpens seduxit Euam astutia sua, ita & sensus vestri corrumpantur, & excidant a simplicitate, quae est in Christo Iesu. Secundo vero, quia habet modum incensiuum voluntatis, diabolus nominatur, i. deorsum fluens. Et hoc in quantum tentat per fluidas voluptates. Carnalis enim concupiscentia multos deiecit. Hinc Prouerb. 7. cap. de blanda meretrice Salomon ait, Multos enim vulneratos deiecit, & fortissimi quique interfecti sunt ab ea. Tertio quoque, quia habet modum impulsiuum facultatis, ideo Sathanas dictus est, qui aduersarius interpretatur. De quo 1. Pet. 5. Sobrius estote, & c. vsque; Deuoret, s. per se & per suos. Cui resistite fortes in fide. Hos quidem tres modos ex admiranda infectione eius a principio mundi communicauit Sathanas alijs spiritibus malis, ita ut ad omnia mala omnes facti sint seductores, incensores & impulsores. Quod cernentes sancti Angeli post casum malorum spirituum de summis caelorum in terram, compassiue ac lamentabiliter clamauerunt dicentes, Vae mari & terrae, i. vae in prosperis & aduersis, quia diabolus descendit ad vos. Apocal. 12. c. Licet igitur malignus spiritus per se, & per suos quoslibet ad ruinam tentare conetur, super illos tamen ampliore a Domino suscipit potestatem tentandi, qui inquinatur grauioribus culpis. Et de talibus Propheta in Psal. 34. inquit, Fiant viae illorum tenebrae & lubricum, & Angelus Domini persequens eos. Et potest esse aliud thema. Et vbi in verbis Ioan. in Apocal. describitur triplex tentandi modus demoniorum, a Propheta exprimitur idem triplex ex parte mentium peccatorum. Nam in eis a demonibus primo seducitur rationalis per ignorantiam. Vnde ait, Fiant viae illorum tenebrae. Secundo inceditur concupisibilis per malitiam. Et de hoc subdit, & lubricum. Tertio impellitur irascibilis per impotentiam, &

de

A de hoc addit, Et Angelus Domini persequens eos. Viator quippe, cui haec tria concurrunt, non ruere quasi impossibile est: Videlicet si incedit tempore tenebrosa noctis per via lubricam, & ultra haec a persequente forti impetu propulsatur. Hi siquidem tres ruendi modi non tantum in peccatoribus sunt culpe, sed etiam peccatoribus sunt poenae. Proinde de talibus Hierem. 23. c. Dominus ait: Polluti sunt, & in domo mea inueni malum eorum, dicit Dominus. Ideo via illorum erit quasi lubricum, in tenebris impellentur, & corruent in ea. Ad haec ordinauit Sathanas tres vicarios suos, qui cum sexdecim capitaneis suis seducant vniuersum orbem.

Tres Sathana Vicarij.

ARTICVLVS PRIMVS.

De primo vicario Sathanae, & tribus Capitaneis eius, qui hominum rationem per ignorantiam multipliciter caecant & illudunt.

Primus Vicarius.

Primo quippe a demonibus seducitur in peccatoribus rationalis per ignorantiam, & de hoc Propheta ait, Fiant, i. fient, s. demonibus seducuntibus, & peccatoribus consentientibus. Vnde illorum tenebrae. Sicut alibi de talibus idem Propheta ait, Nescierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulant, quasi dicat: Nescierunt legem naturae, neque intellexerunt legem scripturae, in tenebris ambulat sine lege gratiae. Ad hoc ordinauit Sathanas primum vicarium, & collateralis suum, qui spiritus medax denotatur. De quo 3. Reg. 22. c. scriptum est, quod mistic ait, Egre diar, s. ad seducendum, & ero spiritus medax in ore omnium. Vnde ad hoc perficiendum, & in adiutorium collateralis sui, & vicarij, atque ad has tenebras in anima generandas, tres spiritus de principalibus, i. tres capitaneos ordinauit serpens antiquus. Primus dicitur spiritus erroris, secundus spiritus vertiginis, tertius spiritus soporis. Et hi ad nocendum animabus concordantes seducunt rationalem. Primus per ignorantiam credendum, secundus per ignorantiam operandorum, tertius per ignorantiam vitandorum: Vt quodammodo distribuens eis officia primo Sathanas dicat, Tu tentando labora, ne homines recta credant: secundo vero, Tu insta ut contra bene credita operentur: tertio autem, Tu in praedictis duobus eos omnino sopora.

Tres Capitanei.

Quomodo spiritus erroris cum exercitu suo seducit intelligentiam per ignorantiam credendorum. Cap. 1.

Primus Capitaneus est spiritus erroris. Hic cum exercitu suo seducit rationalem per ignorantiam credendorum. Et de hoc spiritu 1. Ioan. 4. Ioan. ait: Qui non est ex Deo, non audit nos. In hoc cognoscimus spiritum veritatis, & spiritum erroris. Hic quidem spiritus erroris tentando laborat, ne homo intelligat necessarium fidei veritatem, sciens quod 1. c. ad Hebraeos. Apostolus ait, Sine fide, s. vera, impossibile est placere Deo. Circa hoc aduertendum est, quod triplex est fides, quae iste spiritus extirpare intendit. Prima est explicita, secunda est implicita, tertia vero est mixta. Prima est explicita, & talis fides est credere omnes articulos fidei particulariter & expresse. Et secundum Bonauenturam in 3. distinct. 25. exigitur de necessitate salutis his, qui habent alios edocere: sicut Doctores, Praelati, Praedicatores, & Confessores, secundum tamen exigentiam sui status. Nam si tales errant, non excusantur in his, quae pertinent ad statum suum, sicut patet extra de iniuria & damna. in cap. si culpa. Secunda est fides implicita, quae est credere omnes articulos fidei implicitum, & non in particulari, sed in generali. Et hoc secundum Bonauenturam vbi supra est fidei diminuta. Vnde habentibus usum liberi arbitrii haec non sufficit ad salutem: quia omnino esse non potest, quod conuersatus inter fideles, nisi sit negligens contemptor vitae suae, id est salutis suae, quin habeat explicitam cognitionem de aliquibus articulis fidei. Tertia est fides mixta, id est pars explicita, & pars implicita. Nam nullum genus hominum est in intellectu naturaliter adeo tardum, quod saltem in vniuersali, & generali credulitatem non possit capere quicquid ad fundamentum Christianae religionis necessarium est. Nam secundum Bonauenturam vbi supra, haec fides sufficit ad salutem. Videlicet cum homo aliquos articulos fidei credit implicitum, aliquos vero explicitum, id est aliquos generaliter, & aliquos particulariter. Articuli autem, quos oportet credere explicitum, isti praecipue sunt, s. vnitas essentiae, Trinitas personarum. Sed quia in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti se signant fideles, & conferuntur ecclesiastica sacramenta: ideo ex ipso connotationis actu scire hoc fidelis possunt. Similiter de Redemptore oportet

Primus Capitaneus est spiritus erroris.

Triplicem fidem ista spiritus extirpare intendit. Prima.

Secunda.

Tertia.

H

A tet credere natiuitatem, passionem, resurrectionem, peccatorum remissionem. Et hoc quidem cognoscere possunt ex ipsis solennitatibus, quas ecclesia solennizat, atque ex actibus sacerdotum. Propterea ab horum cognitione nullus excipitur, qui vitur ratione. Similiter tenetur credere futurum iudicium. Alios vero articulos sufficit credere implicitè, & in quadam generalitate: hoc modo, vt per hos teneat homo propositum credendi, quicquid Romana Ecclesia credit in particulari a nullo dissentiendo: & cum a catholicis, & prælatis, seu Doctoribus, & Prædicatoribus explicantur, acquiescendo.

B Qui secundum prædictum modum non credit, a spirita erroris illusus est. Ex quo patet, quod omnes hæretici, & infideles, atque omnes errantes in fide, ab hoc spiritu seducti sunt. Considera igitur, quanta mala effecerit spiritus iste erroris. Et ad hoc optime facit, quod ponitur in Quadragesimali de Euangelio æterno, sermone 62. cap. ultimo.

Quomodo spiritus vertiginis cum exercitu suo seducit intelligentiam per ignorantiam agendorum. Cap. 2.

Secundus Capitaneus est spiritus vertiginis

Secundus Capitaneus principalis, spiritus vertiginis dictus est. Et hic insuper cum exercitu suo seducit rationale per ignorantiam operandorum, siue agendorum. Et de hoc Esa. 19. c. mysticè ait: Misit Dominus in medio Ægypti spiritum vertiginis, & errare fecit eum in omni opere suo, sicut erat ebrius, & vomens. secundum enim Isidorum in 4. Ethicorum, Vertigo est quotienscumque ventus surgit, & terram in circuitum mittit. Sic in vertice hominis arteriæ, & venæ ventositatem ex resoluta humectatione gignunt, & in oculis girum faciunt. Vnde & vertigo nuncupata est: vt mysticè innuatur, quod hic spiritus vertiginis confundit intellectum hominis in operibus suis malis, ita vt ignoret quid agat, aut quid agere teneatur.

Quomodo spiritus soporis cum exercitu suo seducit rationalem per ignorantiam vitandorum. Cap. 3.

Tertius Capitaneus est spiritus soporis.

Tertius Capitaneus est spiritus soporis. Et hic cum exercitu suo seducit rationalem per ignorantiam vitandorum, id est eorum, quæ operantur damnationem sicut sunt mortales culpæ. De hoc enim spiritu, Esa. 29. cap. ait, Inebria-

mini, & non a vino: mouemini, & non in ebrietate: quoniam miscuit vobis Dominus spiritum soporis. Claudet oculos vestros, scilicet in sopore, ne valeatis vitare mala culpæ, & effugere mala poenæ. Sopor enim ad literam est ipsa quies, & suauitas, & quietudo somni. Vnde sæpe contingit, quod in aliquo est somnus, in quo non est sopor: sed in quocumque est sopor, est somnus, sicut in Catholico. Mysticè vero in hoc signatur, quod hic spiritus est, qui quandam tranquillam insensibilitatem in anima generat, per quam homo non cogitat, nec aduertit, quæ sibi dâna & pericula imminet, tam spiritualia, quam temporalia, siue est æterna. Et de tali homine Prouerb. 23. c. scriptum est, Eris sicut dormiens in medio mari, id est in magnis periculis huius mundi, & quasi sopitus gubernator amisso clauo, id est gubernaculo nauis. Quod cum fit, incurrit pericula scopulorum, & discrimina multa. Sic qui hoc spiritu seducuntur, & soporantur in intellectu, imminet mala, & pericula non vident, & vitare non possunt. Et de talibus Deuteronom. 32. cap. scriptum est, Vtinam saperent, scilicet eorum damna spiritualia: & intelligerent, scilicet damna temporalia: ac nouissima prouiderent: hoc est eorum mala æterna. Ad talem soporatum, Ephes. 5. cap. Apostolus ait: Surge, qui dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Christus. Et ad omnes similes excitandos, 1. Corint. 15. iterum inquit, Euigilate iusti, id est vos, qui reputatis vos iustos: & nolite peccare. Ignorantis enim Dei quidam habent. Apocalyp. quoque 3. cap. tali soporati Dominus terribiliter comminatur dicens: Si non vigilaueris, veniam ad te sicut fur, & nescies qua hora veniam ad te. Sed sicut Ioan. 10. cap. Dominus ait: Fur non venit, nisi vt furetur, mactet & perdat. Furetur tempus, mactet vitam, & finaliter perdat animam. Et addit, Et nescies, scilicet tanquam insensibiliter soporatus, qua hora veniam ad te. Vt qui longo tempore in sopore amisso vixit, etiam horulam a Deo lucrari non possit visitationis suæ. proinde Ecclesiast. 11. in fine, sapiens soporate animæ cauet, cum ait: Attende tibi a pestifero, scilicet a spiritu soporis, qui fur est: fabricat enim mala, scilicet culpæ, hoc est in te peccata multiplicat: & ideo dum tempus conceditur, euigilare festina, ne fortè vna hora inducat super te subsannationem in perpetuum.

ARTI-

A ARTICVLVS SECVNDVS.

De secundo vicario Sathana a tribus capitaneis eius, qui hominum concupiscibilem per malitiam incendunt, seu inflammant.

Secundus vicarius Sathanae.

Secundo autem a dæmonibus in peccatoribus incenditur concupiscibilis per malitiam. Et de hoc propheta subdit, & lubricum. Cum enim in hyeme congelata fuerit terra, ascendente sole lubrica efficitur via. Sic profecto terrena, & gelida mens humana, ascendente tærationis sole facillimè lubricat in delectatione carnis & renouum. Vnde Tre. 4. ad tales propheta inquit, Lubricauerunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum. Et ad hoc ordinavit Sathanas secundum vicarium suum, qui spiritus igneus seu ardens denominatur, vt incendat ad malitiam concupiscibilem nostram. Quomodo autem dæmon iste intendat ad carnales illecebras, & transitorias voluptates atque desideria mala, Esa. 33. c. testatur, cum talibus ait: Concipietis ardorem & parietis stipulam, spiritus vester, vt ignis vorabit vos. Dicitur autem noster hic spiritus malus, qui ad exercitum nobis datur, sicut etiam Angelus bonus dicitur noster, quia ad nostram custodiam ordinatur. De primo quoque spiritu Iob 41. scriptum est. Halitus eius prunas ardere facit, & flamma de ore eius egreditur, & additur, Feruescere facit quasi ollam profundum maris. Ad incendendum igitur animas ad quæcumque illicita, in mundum misit Sathanas cum hoc vicario suo tres alios capitaneos infernales. Primus dicitur spiritus nequam, secundus spiritus diuinationis, tertius autem spiritus blasphemæ. Et hi voluntatem humanam incendunt. primus contra Dei potentiam, secundus contra Dei sapientiam, tertius contra Dei clementiam.

Quomodo spiritus nequam cum exercitu suo incendit hominum voluntatem, contra Dei potentiam. Ca. 1.

Primus Capitaneus est spiritus neq.

Primus Capitaneus, spiritus nequam denominatur. Nequam profecto est, qui audet plusquam queat: vel nequam est, qui nequit se a sceleribus abstinere: vel dicitur luxuriosus, quia incontinens est. Et communis generis est atque indeclinabile. De hoc spi-

ritu, 1. Reg. 16. Spiritus Domini recessit a Saul, & exagitabat eum spiritus nequam a Domino, hoc est permissione diuina. De hoc quoque spiritu, Act. 19. scriptum est: Virtutes non modicas quassibet faciebat Deus per manum Pauli: ita vt etiam super languidos deferretur a corpore eius sudaria vel femicinctia, & recedebant ab eis languores, & spiritus nequam egrediebantur. Hic spiritus cum exercitu suo voluntatem incendit contra Dei potentiam, vt scilicet præsumat homo atque conetur, quantum in se est, contra Dei potentiam.

Quomodo spiritus diuinationis cum exercitu suo incendit hominum voluntatem contra Dei sapientiam. Cap. 2.

Secundus Capitaneus, spiritus diuinationis dictus est. Diuinus est, qui diuinat, quasi Deo plenus. Et vt dicitur, 2. 6. q. 4. in c. igitur genus diuinationis. Diuinitate enim plenos se simulant, etiam alicuius quadam fraudulenta hominibus futura coniectant. verba sunt Aug. Spiritus igitur iste diuinus cum exercitu suo dominatur omnibus his, quos nominamus diuinos. Vnde de hoc spiritu, Leuit. 20. c. Dominus ait, vir, siue mulier, in quibus phitonicus, vel diuinationis fuerit spiritus, morte moriatur. Hic spiritus incendit contra Dei sapientiam. Et vt 2. 6. q. 4. in c. igitur. Augusti. de natura dæmonum ait. Diuinatio primo a Peris inuenta est. Et 37. distin. in c. viro. Diuini dicuntur, qui ex coniectura mentis suæ incertam futurorum, quasi vera pronunciant absque diuinorum auctoritate verborum. Multi modi sunt & multa genera, per quæ diuinatores multa futura inuestigant, quæ ponuntur in dicto c. igitur. per totum. Et, vt dicitur 2. 6. q. 5. nec mirum. in fine, Augusti. de ciuitate Dei ait: Nec præter suam potestatem Deus ostendit esse, quod contingunt ista: sed quasi quæreretur, cur talia permittat, causam tærationis exposuit, ad cognoscendum utique eorum dilectionem, vtrum eam habeant erga Deum suum, cognoscendum vero ab ipsis potius, quam ab illo qui scit omnia antequam fiant, Et Deuteronom. 13. scriptum est. Si surrexerit in medio tui Propheta, aut qui somnium vidisse se dicat, & prædixerit signum atque portentum, & euenerit, quod locutus est & dixerit tibi, eamus & sequamur deos alienos, quos ignoras & seruiamus eis, non audias

A audias verba prophete illius aut somniatoris : quia tentat vos Deus vester , vt palam faciat vtrum diligatis eum , an non in toto corde & in tota anima vestra. secundū etiā August. in 2. de doctrina Christiana , quod a principio homines in istis obseruationibus experti sunt, casu accidit, sed postmodū cum homines incipiunt huiusmodi obseruationibus animum applicare , multa secundū huiusmodi obseruationes eueniunt p deceptionem demonum : vt his obseruantijs homines implicati curiosiores fiat, & se magis inferant multiplicibus laqueis perniciosi erroris . Mira igitur insania eorum, qui ab hoc dæmone ad diuinationem & similia incenduntur . Nam cum futura, quæ solius sunt Dei, homines per hoc inuenire laborēt , diuinitatis iura creaturis attribuuntur. Contra quod Isa. 41. c. Annunciate, quæ ventura sunt in futurum & sciemus, q̄ dij estis vos. Et Leuit. 19. Non augurabimini, nec obseruaueritis somnia. Et in eodem 20. c. scriptum est: Anima, quæ declinauerit ad magos, & ariolos & fornicata fuerit cum eis, scilicet fornicatione spirituali : Ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi sui . Propter grauitatem huius sceleris sancitum est, secundum leges imperiales, q̄ omnes diuinatores atque malefici, capite debent plecti . Et si accedunt ad alterius domum, cremari debent & omnia bona eorum publicari . C. de malefici. l. nullus, & l. nemo, & l. culpa. secundum verò canones si peccatum occultum est, imponitur poenitentia quadraginta dierum, extra de forti. c. j. si notorium, eucharistia denegatur. De conse. di. 2. pro dilectione. Item si clericus est, debet deponi, atque in monasterio detrudi. Si vero laicus, excommunicandus est, 2. 6. q. 5. non oportet, & c. si quis episcopus, & c. aliquanti, & q. 7. admoneant. Sed crescente contumacia, debet crescere & pena : scilicet vt incarceretur & huiusmodi. Item si seruus est, debet verberibus castigari. 2. 6. q. 5. contra idolorum. Episcopus quoque omnes turpiter deonestatos de parochia sua eijcere debet , vt patet 2. 6. q. 5. Episcopi . Tales siquidem infames sunt . Similiter hi, qui ad eos concurrunt. Vnde nec ad accusationem admitti debent. 2. quæstio. 8. quisquis, nec ad testimonium, extra de testibus, testimonium.

De spiritu blasphemæ, & quomodo cum exercitu suo incendit hominum voluntatem contra clementiam Dei : & de sex peccatis in Spiritum sanctum, & sufficientia eorundem. Cap. 3.

Tertius Capitaneus spiritus blasphemæ nuncupatur . De hoc spiritu, Matth. 12. c. scriptum est: Omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus, spiritus autem blasphemæ non remittetur . Quicumq; dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei : qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro. secundum enim Alex. de Al. in q. Blasphemia aliquando fit ex coactione, aliquando ex deceptione, aliquando ex malignitate . Cum autem fit ex coactione, tunc peccatur in patrem: cum ex deceptione, tunc peccatur in filium. Vtroq; autem modo habet in se aliquo modo causam excusationis, licet insufficientissime. Cum autem peccatur ex malignitate, vel ex certa scientia, & amore blasphemæ Dei, spiritus blasphemæ nuncupatur . quod non remittitur in hoc seculo, neque in futuro . Non quia remitti non possit, sed quia non gerit secum causam motiuam ad remissionem . Nico. quoque de Lyra super hoc verbum, Matth. ait: Omne peccatum procedens, scilicet ex infirmitate, & ex ignoratâ & blasphemia, scilicet ex talibus ortum habens, remittetur hominibus, id est de se remissibile peccatum est, quia non obuiat directè principio, per quod fit remissio peccatorum, sicut obuiat peccatum in Spiritum sanctum. Huius peccati sex sunt species, desperatio, presumptio de misericordia Dei, impugnatio agnitæ veritatis, inuidenti a supernæ gratiæ, obstinatio, & finalis impenitentia . Horum enim sufficientia sic accipi potest, sed q̄ remouetur ab homine principium, per quod fit remissio peccatorum . Et hoc tripliciter contingere potest . Primo modo ex parte ipsius Dei, secundo autem modo ex parte donorum eius, tertio vero modo ex parte ipsius culpæ. Primo enim ex parte Dei duplex est principium, primum est Dei misericordia, secundum Dei iustitia . Primum principium, per quod remittitur peccatum, est ipsa misericordia Dei, & hoc tollitur per desperationem, sicut Gen. 4. fecit Caym. Secundum autem est Dei iustitia, hoc est timor iudiciorum Dei est principium, per quod

Tertius capitaneus est spiritus blasphemæ.

G

Septem species huius peccati.

H

A quod etiam aliquis resilit a peccato, & hoc tollitur per præsumptionem de misericordia Dei, per quam homo præsumit cōsequi gloriam sine meritis, quantuncunq; operetur malum . Secundo autem ex parte donorum duo principia sunt, quæ maximè faciunt hominem retrahi a peccato. Primum est veritatis cognitio, secundum est gratiæ diuinæ collatio . Primum est veritatis cognitio, & hoc tollitur per hoc, q̄ aliquis impugnat agnitam veritatem, & sic viam salutis scienter a se repellit. Secundum est diuinæ gratiæ collatio : & hoc repellitur ab homine, quantum in se est, per inuidentiā fraternæ gratiæ, non tamen accipit inuidentiā fraternæ gratiæ, prout aliquis inuidet fratri suo, vel alicui singulari personæ : Sed quando est tanta malitia in eo, q̄ displicet sibi de gratia Dei crescente in mundo . Tertio vero ex parte peccati duo alia principia sunt, quæ retrahunt hominem a peccato . Primum est breuitas delectationis, secundum est turpitudine affectionis. Primum est breuitas delectationis, quæ in peccato est, ex cuius cōsideratione solet homo, secundum electionem peccatum refugere . Et hoc tollitur p obstinationem, quando .s. homo firmat propositum inhæredi omnino peccato. Secundum est turpitudine offensionis. Ex huius cōsideratione homo penitere solet, & hoc tollitur hic per finalem impenitentiam . Nec accipitur hic finalis impenitentia, prout est peccati circumstantia, s. qua aliquis in peccato moritur : sed cum homo tantæ malitiæ est, q̄ eligit de peccato suo nunquam poenitere, ita q̄ non vellet, q̄ Deus daret sibi gratiam poenitendi . secundum vero alios aliter & breuius dici potest, scilicet, q̄ in remissione tria sunt. Primo ipse remittens, secundo dispositio remittendi in eo, cui remittitur : tertio ille, cui remittitur . Primo in remittente duo vtiq; sunt, scilicet misericordia & iustitia. Contra primum est desperatio, contra secundum præsumptio. secundum vero dispositio in eo, cui remittitur, duplex est, scilicet cognitio veri, & amor boni. Contra primum est impugnatio veritatis agnitæ, contra secundum est inuidentiā fraternæ gratiæ : tertio etiam in eo, cui remittitur duo etiam sunt, scilicet dolor de commisso, & propositum de non committendo. Contra primum est obstinatio, contra secundum est finalis impenitentia, id est propositum non penitēdi, sicut dictum est. Ex his igitur patet, q̄ peccatum in Spiritum sanctum merè procedit ex impiâ voluntate,

hoc est quando voluntas potest, & scit resistere alicui malo, & tamen ex sola malitia eligit illud, & directè impugnat gratiam Spiritus sancti, & ideo nō habet excusationis colorem: quia quantum de se est directè impugnatuum medici & remedij, p quod remissio peccati fieri debet . Multiplici ratione irremissibile dicitur peccatum in Spiritum sanctum, non quia remitti nō possit, vt dictum est: sed primo, quia raro remitti solet, aut vix quantum ad culpam : Secundo, quia remissum aliquando in scriptura non reperitur, sicut Melchisedech absque patre dicitur esse, quia non legitur in scriptura de eius patre: Tertio, quia aduersatur fonti remissionis, scilicet Spiritui sancto : Quarto propter impotentiā hominis, quia vix preparare se potest ad gratiam, quam tanta moles peccati grauat.

ARTICVLVS TERTIVS.

De tertio Vicario Sathanae, qui cum septem spiritibus malis impellit ad septem capitalia peccata, & mala.

Tertio vero in peccatoribus impellitur a dæmonibus irascibilis per impotentiam. Et de hoc propheta subdit, Et Angelus Domini persequens eos. Quis vero angelus iste, nisi diabolus aduersarius noster? Hic merito angelus Domini nuncupatur, quia velit nolit, Deo subiectus est, & ei parere cogitur & seruire. Proinde Iob 4. c. ait : Ecce qui seruiunt ei, non sunt stabiles, & in angelis suis reperit prauitatē. Principaliter Sathanas, qui conatur seducere totum orbem, Domino permittente, per se & suos persequitur peccatores, infestans atque impellens, vt eos trahat ad tartarea regna. Vnde Isa. 19. Dominus ait: Cōcurrere faciam Ægyptios aduersus Ægyptios, id est Demones aduersus impios peccatores, vt lubricantes ad inferos trahant eos. Sicut enim pastor persequi solet oues atq; importunè impellere, vt ad caulas ducat eas: sic diabolus ad caulas infernales nititur deducere peccatores, in quorum persona Tren. 3. scriptum est: Me minauit & adduxit in tenebras & non in lucem: tantum in me vertit, & conuertit manum suam tota die. Ad hoc ordinauit Sathanas terrium nunciū suum fortitudinis miræ, qui dicitur spiritus robustorum, seu furoris, & de hoc Isa. 25. scriptū est, Spiritus robustorū quasi turbo impellens

Tertius Sathana Vicarius.

H

A impellens parietem. Hic habet septem capitaneos, qui cum exercitibus suis per violentiam ad mala conantur impellere fragilitatem nostram. Et hoc quo ad septem genera capitalium vitiorum. Primus enim impellit ad superbiam, secundus ad inuidiam, tertius ad iracundiam, quartus ad auaritiam, quintus ad accidiam, sextus ad gulam, septimus ad luxuriam. Ad diffeminanda atque multiplicanda, hæc septem mortalia peccata in mundo, septem spiritus infernales, qui sunt septem capitanei a Sathana tertio vicario suo. i. spiritui roboratorum cum exercitibus traditi sunt. Primus capitaneus spiritus tumoris denominatur, secundus spiritus malus, tertius spiritus pessimus, quartus spiritus mutus & surdus, quintus spiritus infirmitatis, sextus spiritus immundus, septimus spiritus fornicationis. Hos tamen duos ultimos capitaneos impartitur collateraliter suo, quem a Sathana postulauit, qui spiritus dulcoris denominatur, vt infra patebit.

De spiritu superbiæ & tumoris, & quæ mala operatur cum exercitu suo.

Cap. 1.

Primus Capitaneus, spiritus tumoris vocatur. Et hic cum exercitu suo impellit ad superbiam, de quo Iudicum 8. c. dictum est, quod ad repositionem humilem Gedeonis requieuit spiritus filiorum Effrayn, quo tuebant contra Gedeonem. Proprie enim, secundum Augustinum, superbia est peruersa celsitudinis appetitus. proinde, sicut & idem ait: Superbia omnibus inuidet, scilicet superioribus, quia illis non æquatur: paribus, quia ei æquatur: inferioribus, ne ei æquetur. Hic tumoris spiritus impellit ad septem filias superbiæ, seu inanis gloriæ, scilicet ad inobedientiam, ne homo in aliquo videri velit inferior & subiectus, quod fieret si obediret. Ad contentionem, vt velit vincere cum clamore, vt possit amplius apparere. Ad iactantiam, vt enumeret bona sua, & sic laudabilior videatur. Ad hypocrisim, qua querat hominibus in exterioribus apparere. Ad pertinaciam, qua factum, vel dictum suum malum defendat, ne videatur errasse. Ad discordiam, qua propter vanam gloriam omne dictum in contrarium sumat. Ad nouitatum præsumptionem, qua propter noua quæ dicit, vel inuenit, laudetur. Impellit quoque ad 12. superbiæ gradus, de quibus Bernardus, Ad

Septem capitaneos Sarbana, iuxta septem peccata capitalia.

Primus Capitaneus & spiritus tumoris.

curiositatem, ad mentis leuitatem, ad ineptam lætiam, ad iactantiam, ad singularitatem, ad arrogatiam, ad præsumptionem, ad peccatorum defensionem, ad simulatam confessionem, ad rebellionem, ad libertatem peccandi, & ad consuetudinem peccatorum. Sed audi superbe, audi Dominum, Lu. 14. dicentem; Omnis, qui se exaltat humiliabitur. Hic est ille Angelus, qui Apoc. 18. cap. clamans in fortitudine ait: Cecidit, cecidit Babylon magna, & facta est habitatio demoniorum, & custodia omnis spiritus immundi. Nam Iob 40. cap. ad Dominum ait, Respice cunctos superbos, & confunde eos. Ait enim, Respice, non oculo misericordie confirmando illos, sed oculo iustitiæ, & solo intuitu deiciendo illos, & sic confunde eos: & addit, Et cõtere impios in loco suo, id est in statu, quem sibi ipsi statuerunt, non Deus. Et etiam superaddit, Et abscõde eos in puluere simul, scilicet per mortem, & facies eorum demerge in foueam. Per faciem animæ designatur, eo quod in facie omnes relictus sensus, & in anima omnes sunt notitiæ intellectuæ. Et has facies demerge in foueam, scilicet in profundum inferni.

Quomodo spiritus inuidiæ, qui dicitur spiritus malus, cum exercitu suo impia operatur. Cap. 2.

Secundus capitaneus, dicitur spiritus malus. Et hic spiritus cum exercitu suo impellit ad inuidiam. secundum Augustinum. Inuidia est odium alienæ felicitatis. Et Damascenus ait. Inuidia est tristitia de alienis bonis. Dicitur autem inuidia a non videndo, quia non potest videre aliorum bona: vnde inuidere, quasi non posse videre. Nam odium boni, quod latet in corde, etiã inaduertenter monstratur in facie. Proinde Seneca inquit: Quicquid mente fugimus ingestum oculis vix videmus. j. Reg. 16. de hoc spiritu scriptum est: Spiritus Domini recessit a Saul, & exagitabat eum spiritus nequam a Domino, id est permissiõne Domini. Contra quæ autem exagitaretur Saul a spiritu, in sequenti 18. c. clarer: vbi dicitur, Inuasi spiritus Dei malus Saul, nec restis oculis aspiciebat Dauid a die illa, & deinceps, scilicet postquam mulieres cantauerunt, Saul percussit mille, & Dauid decem millia. Vt in textu pauloante patet. Hic spiritus cum exercitu suo exagitat, atque impellit animas ad quinque inuidiæ filias, videlicet ad odium, vt inuicem homines velint malum,

Secundus Capitaneus dicitur spiritus malus.

H

Hic spiritus impellit ad quinque inuidiæ filias.

A & nolint bonum, ad exaltationem in proximorum aduersis, ad afflictionem in prosperis proximorum, ad susurrationem latentem, ad detractionem patentem. Ad tantam. n. contrarietatem hic spiritus nequam deducit suos sequaces, vt ita Deo aduersarij sint, quod sicut Deus tam bonus est, quod etiam de malis elicit bonum: sic econuerso isti tam mali sunt, quod de bonis eliciunt malum. Et sicut bonis etiam mala cooperantur in bonum, ita inuidis omnia bona cooperantur in malum. Hic similitur cani, qui blanditur in facie, & a tergo mordet crudeli ore.

B De spiritu iracundiæ, qui dicitur spiritus pessimus, a qua cum exercitu suo operatur mala. Cap. 3.

Tertius Capitaneus & spiritus pessimus.

Tertius Capitaneus, spiritus pessimus nuncupatur. hic cum exercitu suo impellit ad iracundiam, seu iram & inimicitiam, diuisiones & guerras. dicitur autem ira ab vr, quod est ignis, quasi vira: quia vrit atque inflammat. Inde iracundus, quia facilliter irascitur. Hic est, qui accenso sanguine in furorem conuertitur vel compellitur. Et de hoc spiritus iracundiæ Iud. 9. c. circa medium, scriptum est: Immisit Dominus spiritum pessimum inter Abimelech & habitatores Sichen. De hoc quidem spiritu atque de exercitu suo, Apoc. 16. c. scriptum est: Sunt enim spiritus demoniorum facientes signa & procedunt ad reges totius terræ congregare illos in prælium. Signa, quæ isti spiritus faciunt, sunt insignia distinguencia partialia, & maxime Guelfos & Gebellinos. De hoc spiritu pessimus, qui in partialibus regnat, Prouer. 18. c. scriptum est: Spiritum ad irascendum facilem quis poterit sustinere? Atque de talibus, qui delectantur in partialitatibus, & in guerris, Iob 4. c. ait: Vidi eos, qui operantur iniquitatem & seminant dolores & metunt eos stante Deo perisse & spiritu iræ eius esse consumptos. Hic spiritus pessimus, qui est spiritus iræ, cõcit animas ad sex filias iræ: videlicet ad rixam, hoc est ad audacem voluntatem vindicandi iniuriam præcedentis facti. Incitat ad tumorem mentis: hoc est ad voluntatem vindicandi fugientem, tamen aduersantem propter inimicitias extimatas. Impellit ad contumelias. hoc est ad voluntatem se vindicandi per exprobationem malorum. Compellit ad clamorem, id est ad voluntatem se vindicantem in exaltando vocem. Sollicitat ad vituperium, perueniens ad aures aliorum

Hic spiritus concitat animas ad sex filias iræ.

per signum molestiæ exterius declaratiuum. Infestat ad blasphemiam, hoc est ad voluntatem se vindicandi per opprobrium Deo, seu sanctis illatum. Quanta autem mala in mundo operetur hic spiritus pessimus, plenius dictum est in Quadragesimali de Christiana Religione, sermo. 25. per totum.

De spiritu auaritiæ, qui dicitur spiritus surdus & mutus, a qua cum suo exercitu operatur iniqua. Cap. 4.

Quartus Capitaneus, est spiritus surdus & mutus, qui cum exercitu suo impellit ad auaritiã. Auaritia enim dicitur a genitiuo auari, additio: tã: inde dicitur auaritia. Auarus vero ab aueo, aues, descendit. vel anarus dicitur, quasi varas habes manus, id est curuas. Aut auarus, quasi habens aurum. & etymologia est, non compositio. Et est auarus proprie, qui diuitijs non satiatur, sed cupidus, qui aliena desiderat. vel auarus est in retinendo, & cupidus in acquirendo: vnde merito hic spiritus binomius est a duplici suo effectu. Nam in quantum impellit ad aliorum cupiditatem, surdus denominatur: in quantum vero per auaritiã retinet acquisita, dicitur est mutus. Et de hoc spiritu Mar. 9. scriptum est, quod quidam Dominus ait: Magister, attuli filium meum ad te, habentem spiritum mutum, qui vbicunque apprehenderit eum, allidit & spumat & stridet dentibus & arefcit. Et sequitur, quod Dominus ait illi: Surge & mute spiritus, præcipio tibi, exi ab eo. Primo ab hoc profecto spiritu surdi efficiuntur cupidi, si arguantur, cum per rapinas furta & vsuras, symonias & contractus illicitos ditari querunt. Vnde de talibus propheta inquit, Sicut aspidis surdæ & obturatis aures suas, scilicet sunt, quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici, id est prædicatoris incantantis sapienter. Veneficus a conficiendo dicitur est. Habet enim venenum duplex significatum. vno modo, idem est quod virus: alio modo idem est, quod tinctura, iuxta Virgilianum illud, Fucatur lana veneno. Veneficus ergo iste, Christus est, qui velles suas proprio sanguine tinxit, sicut patet Isa. 63. Quis est iste, qui venit de Edon tinctis vestibus de Bosra? Ipse igitur Christus in ore prædicatoris est incantantis sapienter. scilicet dum auaritiã detestatur sapientia scripturarum. Secundo ab hoc spiritu muti efficiuntur auari, non contentes

Quartus Capitaneus est spiritus surdus.

G

H

A fitentes illicita lucra sua, nolentes restituere, sicut necessario obligantur. proinde Ecclesiast. 20. scriptum est: Exenia & dona excēcant oculos iudicum, & quasi mutus in ore auertit correctiones eorum. Ad septē auaritiæ filias animas impellit spiritus iste surdus & mutus cum exercitu suo: videlicet, ad cordis obdurationem atque inhumanitatem, ad violentiam seu rapacitatem, ad inquietationem propter appetitum lucri, ad periurium in emptione & venditione, seu pro indemnitate seruanda: ad fallaciā quæ fit per verba decipientia in occulto: ad fraudem, hoc est ad deceptionem perfectā in præsentia illius, qui decipitur: ad perditionem, quæ est idem quod deceptio, quæ fit in absentia ipsius decepti. Et cum omnibus his, ut dicitur Eccles. 5. c. Auarus non impletur pecunia. Propterea merito Eccle. 10. c. scriptum est, Auaro autem nihil est sceleratius, scilicet propter hæc & alia mala, quæ ex auaritia subsequuntur.

De spiritu accidiæ, qui spiritus infirmitatis est dictus, & quomodo cum exercitu suo hominibus nocet.

C Cap. 5.

Quintus capitaneus est spiritus infirmitatis.

Quintus Capitaneus, est spiritus infirmitatis. Et hic cum exercitu suo ad accidiam conatur animas propulsare, flectere & inclinare. Est enim accidia, quædam tristitia vel molestia seu anxietas, aut tædium mentis. Et de hac Eccles. 30. c. in fine scriptum est, Multos. n. occidit tristitia. Et iterum. 2. Corint. 7. Seculi autem tristitia mortem operatur. Et propheta etiam inquit, Dormitauit anima mea præ tædio. De spiritu huius criminis, Lucæ 13. scriptum est: Et ecce mulier, quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo, & erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere. Merito ergo accidia sic magistraliter diffinitur. Accidia est de virtutum laudabili exercitio vtriusque hominis languida deiectio. Vel aliter. Accidia est diffidētia de proprijs viribus & auxilio Dei implendi ardua. Dupliciter hoc vitium nominatur: scilicet tristitia & accidia. Ratio huius est, quia in hoc vitio est auersio a spirituali bono, quod extimatur graue: sicut ieiunare, prædicare, vigilare, & similia. Et ratione huius tristitia nominatur. Insuper est ibi conuersio ad creaturam: scilicet ad quietem, quæ leuis existimatur: & ratione

huius accidia nuncupatur. Ex his igitur patet, quod hoc vitium prout tristitia nominatur, opponitur lætitiæ spirituali, quæ habetur in exercitio spirituali. Sed prout accidia dicitur fortitudini opposita, est quæ consistit in aggradiendis arduis, & in sustinēdis aduersis. Ad huius vitij filias conatur hic spiritus infirmitatis animas inclinare. Videlicet ad malitiam, quæ secundum August. est voluntas machinandi alicui malum. Cumque homo alicui iniuriam facit, tunc irascitur, postea contristatur. Inclinat ad desperationem. nam diffidentia meritorum mater est diffidentiae præmiorum, & ex hoc tristitia oriri solet. Inclinat ad pusillanimitatē, quæ est diffidentia, quæ prouenit ex consideratione proprię infirmitatis, vel operis ardui: & hinc originem habet. Inclinat ad rancorem, quæ inueteratum odium est. sicut enim ex charitate sunt opera bona, ex quibus est confirmatio charitatis: ira ex ira est accidia, atque ex accidia vetustas ira. Inclinat ad torporem circa præcepta iniuncta. i. ad quandam insensibilitatem. propter quā homo non potest duci ad executionē mandatorum Dei. Inclinat ad euagationē mentis circa ea, quæ illicita sunt. hæc tamē euagatio quandoque est particularis, & certam naturam habet, & sic omnibus vitijs conueniens est: quandoque vero est incerta, & generalis, & hæc est propriè euagatio accidiæ. Qui enim a tristitia absorbetur, & vnde in se delectatur non habet, ad omnia euagatur delectationem exquirens. Accidia profectō in periculoso statu animā ponit. Porro quiete corrumpitur aqua, atque rubiginem contrahit ferrum. Porcus quoque mactādus permittitur pinguescere in quiete. Ociosus profectō quasi diaboli puluinar dici potest, in quo præparat sibi locum. Merito igitur Eccles. 33. c. ait, Multā enim malitiam docuit ociositas. Nan secundū Bern. **O**mnium tentationum sentina est ociositas. Prædicta quinque peccata sunt spiritualia: Duo verò sequentia carnalia sunt, quibus præest spiritus dulcoris, qui permittente Deo spiritui furoris a Sathana collatus est. Hic Behemoth alias nominatur. De quo Iob 40. c. scriptū est, quod Dominus spiritui furoris ait: Ecce Behemoth, quem feci tecum, i. permisi, quod in tui adiutorium esset tecum. Fenum, idest iuuenilem ætatem, quasi bos comedet: fortitudo eius in lumbis eius, & virtus illius in vmbilico ventris eius. Quia secundum Gregor. **v**iris luxuria in lumbis est, foeminis in vmbilico.

De

A De spiritu gula, qui immundus spiritus nominatur, & quantitate malorum, quæ operatur cum exercitu suo. Cap. 6.

Sextus capitaneus spiritus immundus dicitur est.

Sextus Capitaneus, immundus spiritus dicitur est. Et hic cum exercitu suo obediens collateralis spiritus furoris inclinat ad gulam. Est enim gula, secundum August. immoderata cibi auaritas: vel gula est vorax edacitas naturæ finibus non contenta. De hoc spiritu habetur, Matth. 8. & Lu. 8. Mar. autem 5. dicitur, quod exunte Iesu de naui statim occurrit de monumentis homo in spiritu immundo, cui nomen legio. Et sequitur, quod Dominus dixit illi, Exi spiritus immunde ab homine. Et additur: Erat ibi circa montem grex porcorum magnus pascens: & deprecabantur eum spiritus dicētes, Mitte nos in porcos, ut in eos introeamus. Et concessit eis statim Iesus. Et exūtus spiritus immundi introierunt in porcos & magno impetu grex præcipitatus est in mare ad duo millia, & suffocati sunt in mari. Apoc. quoque, 16. c. scriptum est: Vidi de ore bestiarum exire tres spiritus immundos in modum ranarum. Bestia crudelis & seua est supradictus spiritus infirmitatis, & alij sex Capitanei spiritus robustorum. A quibus orabat Dominum ut liberarentur iusti, propheta dicens, Ne tradas bestiis animas consentites tibi. De ore igitur huius bestiae egrediebantur tres spiritus immundi, idest tres de principalibus satellitibus suis ad eius imperium currebant per mundum. In modum ranarum dicitur propter garrulitatē, quæ est filia gula. Hic spiritus immundus cum exercitu suo infestationibus multis impellit animas ad quinque filias gulae, scilicet ad scurrilitatem, ad multiloquium, & detractationē & vituperia & alia inania verba, ad ineptam læticiam, ad lasciuiam carnis & inordinatos corporis gestus demonstrantes lasciuiam mentis, sicut sunt choreę ad immunditiam, quæ scilicet prouenire solent ex gula, ut est vomitus, eructationes seque & fetidæ, atque luxuria, ad ebrietatem mentis, idest rationis subuersionem. Impellit quoque ad quinque modos peccandi in gula. Videlicet propter impatientiam ad præueniendum comedēdi horam, ad querendum cibaria delicata & preciosa, ad excedendum mensuram & quantitatem in comedendo ultra comedentis qualitatem, ad comedendum nimis ardentem atque festinē,

ad præparandum cibaria nimis studiosè. Quosdam quoque infestant ad nimiam abstinentiam cibi: Sed ut Ecclesiast. 37. c. scriptum est, Propter crapulam multi obierunt.

De spiritu luxuriæ, qui fornicationis spiritus dicitur est & malis, quæ cum suo exercitu faciat. Cap. 7.

Septimus Capitaneus, spiritus fornicationis dicitur est, seu denominatur. Et hic parens, collateralis spiritus furoris imperio cum exercitu suo impellit ad omnem luxuriam, & spurciciam carnis. De hoc spiritu Osee 5. c. scriptum est: Non dabunt cogitationes suas, ut reuertantur, scilicet poenitentiam ad Deum suum: quia spiritus fornicationis in medio eorum. Et in c. 4. iterum ait, Spiritus fornicationum decepit eos. hinc Tob. 6. dicit Angelus ad filiū Tobia: Ostendam tibi quæ sunt, quibus præua lere potest demonium. Nanque qui coniugiū ita suscipiunt, ut Deū a se, & sua mente excutiant, & suæ libidini ita vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus: habet potestatem demonium super eos. Est enim luxuria ex immūdis desiderijs vehemens lubrica mentis & carnis profluitio. vel dici potest, quod est libidinosa voluptatis appetitus. Et intelligitur de appetitu, qui est cum consensu rationis, quia talis appetitus est mortalis culpa, quando ratio non cohibet hunc appetitum, cum potest. Hic siquidē spiritus cum exercitu suo ad octo luxuriæ differentias per opera, vel consensum impellere elaborat atque contaminare, videlicet ad fornicationem, quæ est soluta cum soluta: Ad meretricium concubēdo cum publicè venali, vel sectādo vagam libidinem cum diuersis: Ad adulteriū, quo violatur coniugalis thorus: Ad stuprum, quo corrumpitur integritas virginalis: Ad sacrilegium, quod est cum læditur continentia Deo sacrata, ut in religiosis & clericis in sacris ordinibus constitutis, & in his qui emiserunt continentiae votum. Ad incestū, quo vinculum consanguinitatis, vel affinitatis, vel paternitatis cōtaminatur. Ad horrendum peccatum cōtra naturam: quo peruertitur naturalis vsus. Et etiam ad impetuofum vsum coitus coniugalis, & hoc ad satiandam libidinem per meretricia blandimenta, vel cōtra naturalem modum, vel tempore & loco prohibito, vel in mēstruo fluxu. Nec tantum ad scelera hæc, verum et ad filias luxuriæ quæ sunt octo, conatur impellere.

Septimus capitaneus spiritus fornicationis dicitur est.

Laborat impellere animas ad 8. luxuriæ diuersas hic spiritus.

A impellere . Hoc est ad mentis cecitatem, sciens q̄ in opere luxuriæ tota ratio absorbetur, ad inconsiderationem, s. mortis atq; inferni. Ad inconstantiam, i. ad cogitandum & desiderandum nunc istud, nunc illud. Ad amorē sui, scilicet quo homo desideret longam vitam ad complendum voluptatē suā. Ad præcipitationem, qua quis præcipitater ad peccatum currit exponens se periculo mortis propter luxuriam adimplendā. Ad odium Dei, quod in anima generatur, quando Deus abstrahit atque punit eos, qui sequuntur delicias carnis, ad quas luxuria ipsa inclinatur. Ad affectum præsentis vitæ, i. ad affectum honorum, deliciarum, diuitiarum, sanitatis, fortitudinis & huiusmodi, per quæ luxuriosus consequitur finem suū. Ad futuri seculi desperationē, quæ est diffidentia veniæ vel gratiæ, vel gloriæ consequendæ. Et ad hunc finem, tanquam ad finē luxuriæ consummatæ, toto conatu spiritus iste laborat. Tres præfatos principales, quos Sathanas seruat per se & per suos, ad periclitandum humanum genus, seruauit, Matt. 4. cum in deserto tentauit Christum. Primo enim conatus est seducere eius rationalem per ignorantiam, cum ait: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Secundo conatus est accendere eius concupiscibilem per malitiam, di. Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Tertio conatus est impellere suam irascibilem per impotentiam, cum ait: Si filius Dei es, mitte te deorsum.

DOMINICA DVODECIMA,
vel decimaseptima post Pentec.

De diuina dilectione, & quare & quomodo diligendus est Deus.

Sermo .

D *iliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, et in tota mente tua.* Matth. 22. secundum enim Nic. de Lyra super hunc locum Matth. hoc præceptum in quatuor locis traditur scripturæ. Primo Deuter. 6. ubi ponuntur tria: scilicet, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo & ex tota anima tua & ex tota fortitudine tua. Secundo Mat. 22. ut patet in proposito verbo, ubi patet, q̄ dimittitur fortitudo & additur vnum, s. & tota mente tua. Tertio vero Mar. 12. ponuntur ista tria, & additur, & ex tota virtute tua, quod idem est, quod dicitur Deuter. 6. & ex tota fortitudine tua. Quarto autem Lu. 10. eodem modo habetur, nisi q̄ ibi dicitur, Et ex omnibus viribus tuis, quod idem est q̄ ex virtute vel fortitudine tua. Ex his patet, q̄ quatuor sunt de necessitate huius præcepti: scilicet, Diligere Deum ex toto corde, ex tota mente, ex tota anima, & ex tota fortitudine. Cuius ratio est, quia diligere est actus voluntatis. Duplex siquidem voluntatis est actus. Vnus est elicitus, alius est imperatus. Actus elicitus est, qui immediatè egreditur ab ipsa voluntate. & hic actus tangitur, cum dicitur, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, hoc est ex tota voluntate. Nam sicut ex corde oritur motus ad alias corporis partes, sic voluntas alias potentias animæ mouet. Actus autem imperatus ipsius voluntatis, est actus alterius potentie mouentis ad suum actum per ipsam voluntatem. & ex hoc triplex amor in anima generatur. Primus est intellectualis, secundus est sensualis, tertius effectualis. Nam primo per ipsam voluntatem per charitatem informatam intellectus mouetur ad assentiendum his, quæ fidei sunt, & ad meditandum de Deo dilectio. Et hic actus denotatur, cum dicitur, ex tota mente. Ibi enim mēs, sumitur pro ipso intellectu, & sic est amor intellectualis. Secundo per voluntatem mouetur appetitus sensitiuus, ut conformetur parti superiori: quia sicut spera superior suo motu mouet inferiores: ita voluntas mouet appetitum sensitiuum, ut habetur 3. de anima. Et hic actus notatur, cum dicitur, ex tota anima. Per animā quippe intelligitur hic pars sensitua, secundū q̄ scribitur Gen. 1. ubi dicitur, Et factus est homo in animam viucentem, i. vitam animalem & sensibilem corpori dantem, ut dicit glo. Et hic dicitur amor sensualis. Tertio per voluntatem mouentur potentie motiue & executiue ad operandum ex dilectione. & de hoc subditur, Et ex tota fortitudine tua, seu ex omnibus viribus tuis, quod idem est. hæc ille. Et in hoc denotatur amor effectualis. Ait igitur, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua & in tota mente tua. In quibus sacratissimis verbis tria contemplantur de diuina dilectione. Primo dilectionis actum ibi, Diliges. secundo dilectionis obiectum ibi, Dominum Deum tuum. tertio dilectionis modū ibi, ex toto corde, &c. In primo intelliges actum meritiorum, in secundo

tur ista tria, & additur, & ex tota virtute tua, quod idem est, quod dicitur Deuter. 6. & ex tota fortitudine tua. Quarto autem Lu. 10. eodem modo habetur, nisi q̄ ibi dicitur, Et ex omnibus viribus tuis, quod idem est q̄ ex virtute vel fortitudine tua. Ex his patet, q̄ quatuor sunt de necessitate huius præcepti: scilicet, Diligere Deum ex toto corde, ex tota mente, ex tota anima, & ex tota fortitudine. Cuius ratio est, quia diligere est actus voluntatis. Duplex siquidem voluntatis est actus. Vnus est elicitus, alius est imperatus. Actus elicitus est, qui immediatè egreditur ab ipsa voluntate. & hic actus tangitur, cum dicitur, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, hoc est ex tota voluntate. Nam sicut ex corde oritur motus ad alias corporis partes, sic voluntas alias potentias animæ mouet. Actus autem imperatus ipsius voluntatis, est actus alterius potentie mouentis ad suum actum per ipsam voluntatem. & ex hoc triplex amor in anima generatur. Primus est intellectualis, secundus est sensualis, tertius effectualis. Nam primo per ipsam voluntatem per charitatem informatam intellectus mouetur ad assentiendum his, quæ fidei sunt, & ad meditandum de Deo dilectio. Et hic actus denotatur, cum dicitur, ex tota mente. Ibi enim mēs, sumitur pro ipso intellectu, & sic est amor intellectualis. Secundo per voluntatem mouetur appetitus sensitiuus, ut conformetur parti superiori: quia sicut spera superior suo motu mouet inferiores: ita voluntas mouet appetitum sensitiuum, ut habetur 3. de anima. Et hic actus notatur, cum dicitur, ex tota anima. Per animā quippe intelligitur hic pars sensitua, secundū q̄ scribitur Gen. 1. ubi dicitur, Et factus est homo in animam viucentem, i. vitam animalem & sensibilem corpori dantem, ut dicit glo. Et hic dicitur amor sensualis. Tertio per voluntatem mouentur potentie motiue & executiue ad operandum ex dilectione. & de hoc subditur, Et ex tota fortitudine tua, seu ex omnibus viribus tuis, quod idem est. hæc ille. Et in hoc denotatur amor effectualis. Ait igitur, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua & in tota mente tua. In quibus sacratissimis verbis tria contemplantur de diuina dilectione. Primo dilectionis actum ibi, Diliges. secundo dilectionis obiectum ibi, Dominum Deum tuum. tertio dilectionis modū ibi, ex toto corde, &c. In primo intelliges actum meritiorum, in secundo

Ratio dilectionis.

Triplex amor in anima.

H

Triplex contemplanda de diuina dilectione.

A secundo obiectum gloriosum, in tertio modum fructuosum. Seu aduertens in supradictis verbis, actum nobilissimum, obiectum dignissimum, & modum perfectissimum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quod super omnia Deus a nobis querit dilectionem.

Primo dilectionis actus.

Rimo inquam circa diuinam dilectionem contempletur dilectionis actum nobilissimum, qui est diligere. Diliges, inquit

B Dominus. Circa quod aduertendum est, q̄ non præcepit Dominus Deum cognoscere, nec insuper Deum timere, nec etiam diligere: sed præcepit eum diligere.

Quare potius præcepit nobis Deus eum diligere, quam cognoscere. Cap. 1.

Non præcepit Dominus Deum intelligere, sed diligere.

Rimo inquam non præcepit Dñs Deum intelligere sed diligere. Diliges. Ratio est, quia quadruplex est differentia inter intelligere & amare. Prima est ex parte boni vel mali, secunda ex parte meriti, tertia ex parte doni impensi, quarta ex parte præmij.

Nā quadruplex est diuina iter diligere et amare.

Prima differentia est ex parte boni vel mali. Nam ex cognitione boni vel mali, per se homo non est bonus vel malus: sed ex amore boni vel mali est homo bonus vel malus. Ratio est, quia ille est bonus vel malus, qui gaudet vel tristatur bene vel male, secundum Philosophum 2. Ethicorum. Sed amor est causa gaudij vel tristitiæ non cognitio. ergo amor rectus vel non rectus causa est, q̄ aliquis bonus vel malus sit, & non cognitio. Auctoritate etiam confirmatur. vnde August. in lib. retract. ait: Voluntas est, qua peccatur. Potest tamen per accidens in cognitione peccati & vilium rerum etiam esse peccatum: & hoc duplici ratione. Primo propter abstractionem, secundo propter affectionem. Primo propter abstractionem, videlicet dum quis peccata mala vel aliqua vilia considerat, vel cognoscit a nobilioribus & vtilioribus cognoscendis, vel cogitandis abstrahitur vel impeditur. Secundo propter affectionem, s. dum ex consideratione vel meditatione peccatorū vel aliorū vilium in affectionem indebitam inclinatur, secundum Tho. contra Gentiles, lib. j. c. 7.

C

Secunda differentia est ex parte meriti, quia ille est bonus vel malus, qui propter affectionem, s. dum ex consideratione vel meditatione peccatorū vel aliorū vilium in affectionem indebitam inclinatur, secundum Tho. contra Gentiles, lib. j. c. 7. Secunda differentia est ex parte meriti, quia diligere Deum in presenti vita, maioris est

meriti, quam cognoscere eum. Ratio est, quia ex hoc, q̄ homo diligit Deum amore amicitie, sicut Dominum & creatorem suū magis facit Deum quasi debitorem suum, ut benefaciat ei, quam ex hoc q̄ cognoscit eum. Vnde licet intelligere vel cognoscere simpliciter & absolutè actus nobilior sit, atque nobilioris potentie, quam sit diligere: tamen quantum ad meriti rationē diligere magis necessarium est. Quia quod nō fit ex amore Dei vel saltē cū amore eius, bene fieri non potest, saltē bonitate perfecta: sicut si consideretur q̄ inter alia condimenta sal melius est. Non quia simpliciter melius sit, sed quia magis necessarium, eo q̄ absq; illo non est bonus sapor. Tertia differentia est ex parte doni impensi. Nam summum donū, quod homo in hac vita Deo impedere potest, est Deū amare amore amicitie. Cuius ratio est, quia ex quo dat sibi amorē suum, si perfecte dat, consequens est, q̄ paratus sit dare omne, quod potest. Et quātum ad hoc Deum amare excedit cognoscere Deū. In alia vero vita summū, quod creatura rationalis poterit impedere Deo, erit videre eū, quod est summè manifestatiū suæ perfectionis. Ratio huius est, quia tota substantialis gloria attribuitur visioni. Vñ super prophetiū illud, Ostendā illi salutare meum. Glo. inquit, q̄ visio est tota merces. Et est verbū Aug. j. de tri. c. penul. Ad hoc est loā. 14. Ostende nobis patrē, & sufficit nobis. Et Io. 17. Hæc est vita æterna, ut cognoscāte solū Deum. s. enim Bona. in 4. isti tres actus, s. visio, dilectio & possessio Dei in patria, sunt in anima omnino coniuncti atq; connexi. Vnde qui perfecte videt, perfecte amat & habet. proinde in sanctorū verbis propter connexionē, quod est omnium, attribuitur vni. Magis autē visioni appropriatur, quia in visione distinguitur status patriæ a statu viæ: nō sic autē in dilectione, quia utrobique dilectio est. Sed in patria est visio, non in via. Nam in via credulitas est de nō visio. hæc ille. Quarta differentia est a parte præmij. Nam perfectius est amare Deum amore amicitie, quam amare eum amore concupiscentiæ, aut videre Deum s. quod est commodum hominis. Sed videre Deū s. quod est manifestatiū diuinæ bonitatis, est perfectius quam amare Deū quocunq; mō, vel q̄ videre Deū, s. q̄ est proprium commodū hominis. Sicut verbi gratia: Qui dat ouem alicui, plus dat ei virtualiter, q̄ si daret ei gallinā, quia in oue continet virtualiter bon⁹ gallus, vel bon⁹ capo.

A Et hoc modo qui dat voluntatem suam, siue amorem suum Deo vel alteri, si perfecte dat, consequens est q̄ paratus sit dare sibi quicquid potest. Sed actualiter & formaliter sicut plus dat, qui dat gallinā q̄ ouum, sic plusquā potest creatura rationalis impendere ad honorem Dei est ipsum videre, eo q̄ inter omnia summè manifestatiuum est ipsius diuinæ bonitatis. Et hoc modo actus intellectus, qui est intelligere, nobilior & perfectior est actu voluntatis, qui est ipsum amare. Hæc magister Henricus ordinis Prædicatorum, in lib. de quatuor materijs, materia 4. 10. q. fm̄ vero Tho. in 3. dist. 27. ar. 4. Amor Dei in via melior est, quā cognitio Dei. Primo, quia amor Dei habet rationem meriti, non autem cognitio. Secundo, quia cognitio Dei in patria euacuatur propter hoc qd̄ habetur mediātibz creaturis: Amor autem Dei nunquam euacuatur, quia charitas nunquam excidit, vt dicitur j. Corin. 13. Immo perficitur, in gloria sempiterna: Tertio, quia in via Deus immediate amatur: non autem immediate cognoscitur. Quarto, quia amor pertingit vsq; ad intima, non autem cognitio. Vnde Hug. de sancto Vict. super illud Dyonisi j. 7. c. de diuinis nominibus. Mobile & acutum dicit, q̄ dilectio supereminet sciētiz, & maior est scientia intelligentia: plus enim diligit, q̄ intelligit: & intrat dilectio, vbi scientia foris stat. In patria vero visio Dei nō erit sine amore in p̄mio, sicut nec in via amor fuit sine cognitione in merito: tamen p̄mium magis attribuitur cognitioni in patria, meritum autē magis attribuitur amori in via. Cuius ratio est, quia p̄mium non est fm̄ operationem, sed secundum receptionem, qua quis in seipso perficitur. Meritum autē est fm̄ operationem, qua quis in remuneratorem se extendit & ei se coniungit.

Amor Dei in via melior est quā cognitio.

D Quare præcepit nobis Dominus potius ipsum diligere, quā timere. Cap. 2.

Non præcepit Dñs Deū timere, sed diligere.

Diligere enim magis est, quā timere.

Secundo non præcepit Dominus Deum timere, sed diligere. Diliges inquit. Ratio est, quia diligere maius est, quā timere. Et hoc propter quatuor rationes. Prima est, quia timere est seruorum: secunda est, quia timor sub necessitate est; dilectio vero in libertate: tertia est, quia timor poenam habet, dilectio vero non sentit penam, sed gaudium & læticiam: quarta ratio est, quia qui in timore seruit Deo, poenam qui-

dem euadit, mercedem vero iustitiæ nō acquirit, quia bonum inuitus propter timorē facit. Nō vult igitur Deus q̄ timeatur quasi Dominus, sed vt diligatur quasi pater pius, qui adoptionis spiritum hominibus largitus est. Has rationes ponit Chrysost. super prædictum verbum Matth.

Quare præcepit Deus potius diligere, quā diligere. Cap. 3.

Tertio non præcepit nobis Dominus diligere, sed diligere: ad denotandum q̄ actus charitatis, seu amicitie vel amoris nō cōsistit in amari, sed in amare, quod probatur quadruplici ratione. Primo ratione cognitionis, secundo ratione commendationis, tertio ratione obligationis, quarto ratione p̄miationis. Primo ratione cognitionis. Nam nobilior & certius est quod scitur, quā quod creditur, sed quod amemus alios scimus: q̄ autem amamur, non scimus sed credimus. Secundo ratione commendationis: patet enim q̄ amici laudantur ex hoc, q̄ amant, non ex hoc q̄ amantur. hæc enim laus amantium est: scilicet q̄ amant. Præterea vnusquisque laudatur secundum propriam virtutem, sed virtus amicorum attenditur secundum hoc, quod est amare. Quod enim amamus alios, est propria virtus, secundum q̄ amamur ab alijs alienæ virtutis est. Tertio ratione obligationis. Nam melius est q̄ alij obligentur nobis, quā nos alijs: sed cum amamus nobis alios obligamus: cum vero amamur alijs obligamur. Quarto ratione p̄miationis. Nam illud quo meremur & p̄miamur, est melius eo quo nec meremur, nec p̄miamur: sed cū amamus, meremur nobis & p̄miamur: cum vero amamur, alij merentur sibi & p̄miantur. Hoc quoque attestatur etiam August. in lib. de catechizandis rudibus, di. Nulla maior est inuitatio ad amorem, quā p̄uenire amando, vel amantem. Et nimis durus est animus, qui si dilectionem volebat impendere, nolit rependere. Seneca quoque in epistola de amicitia ad Lucillum ait: Si queris quomodo sis facturus amicitiam, vel amicum: mōstrabo amatorium sine medicamento herbarum, sine vllius veneficij carmine. Si vis amari, ama. Et subdens causam ait: Iucundius est amatum facere, quā habere: quomodo artifices est iucundius pingere, quā pinxisse. Idem etiam potest similitudine demonstrari. Nam matres, quarum vehemens

Non præcepit Dñs Deū diligere, sed diligere. ad enim charitatis nō consistit in amari, sed in amare. vt p̄ quatuor rationes.

A est amor ad filios, magis gaudent & delectantur in hoc q̄ filios amant, quā quod amantur ab eis. Sunt enim plerq; matres, quæ nutricibus ad nutriendū filios tradūt, & scientes eos esse filios suos diligunt eos, nec tunc multum curant q̄ reamantur ab eis: quia infantes & ignorantes sunt. Et sic filios amant, licet non possint retribuere eis conuenientem dilectionem, quia eas suas esse matres ignorant.

Quare præcepit nobis Dominus tantum diligere. Cap. 4.

Principale dicitur Dñs non præcepit aliud, q̄ diligere. p̄ quatuor rationes.

Quarto autem nō præcepit Dominus principaliter aliud, quā diligere, & hoc maxime propter quatuor rationes. Primo propter facilitatem, secundo propter suauitatem, tertio propter gratiositatem, quarto propter vnitatem. Primo inquam propter facilitatem. Nam nihil est tam facile, tam liberum & tā in hominis potestate, sicut diligere. proinde nemo se poterit excusare de mandato dilectionis. Nam qui diligit, non laborat, imō amor cuncta leuia reddit: voluntas enim est, quæ diligere habet, ipsa libera est. Sola cum amore sufficiens est, forinsecō adiutorio non eget. Merito ergo Dominus Deuteron. 30. c. ait: Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi, hodie non supra te est, neque procul positum, neq; in cœlo, &c. sed q. d. In te est locus & potestas dilectionis, id est in corde tuo. proinde Lu. 17. Dominus ait: Regnum Dei, id est libera voluntas, vnde p dilectionem acquiritur regnum coelorum, intra vos est. Secundo propter suauitatem, quia amor omnia suaui reddit, vnde Bern. ait, Amanti nihil difficile est. Merito ergo ad hanc suauitatem dilectionis hortatur Dominus, Matth. 11. c. d. Tollite iugum meum super vos. & sequitur, Iugum enim meum suauissimum manna, quod secundum diuersas dispositiones & status hominum diuersimodē animæ gustui sapit. Quod cum propheta gustasset, alios adhortatur dicēs, Delectare in Domino, id est in amore Dei, & dabit tibi petitiones cordis tui. Tertio propter gratiositatem, quia amor Dei omnia opera nostra gratuita reddit ei. Non enim coacta seruitia amat Deus, sed gratuita tantum. Vnde j. Corin. 13. Apostolus ait: Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meū, ita vt ardeam, charitatem autem nō habue-

ro, nihil mihi prodest. Quarto propter vnitatem, id est vt vnus spiritus fiat anima nostra per dilectionem cum Deo. Nam, vt 1. Corin. 6. Paulus attestatur: Qui adhæret Domino, vnus spiritus est. Hæc autem adhæsiō non fit, nisi per dilectionem & charitatem, quæ est vinculum perfectiōnis, quo membra suo capiti Christo per omnes coniuncturas connectuntur in vnum corpus, hoc vinculo cum Christo ligatus erat Apostolus: proinde audenter ad Rom. 8. c. ait, Quis nos separabit a charitate Christi? Tribulatio, an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? Validum profecto vinculum est, cui nulla violentia preualet inseparabiliter continens amantem pariter cum amato. Hæc siquidem charitas est, qua homo secundum cor Dei totis votis vnitur Deo glutino, quod non dissipatur, & vinculo quod non disrumpitur.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De quadruplici sensu, vel intellectu obiecti diuina dilectionis.

Secundo circa diuinam dilectionē consideremus dilectionis obiectum dignissimum, de quo subditur, Dominum Deum tuum. Quod tripliciter exponi potest, secundum quadruplicem sensum.

Primus sensus, & Cap. primum.

Primus sensus est, q̄ Deus super omnia est diligendus, & hoc triplici ratione. Primo ratione potentie, secundo ratione sapientie, tertio ratione clementie. Primo quidem ratione potētiæ. Et de hoc ait: Diliges Dominum, qui est creator ad esse, recreator ad bene esse, glorificator i optimo esse. proinde Iosue 23. scriptum est: Diligentissime p̄cauete, vt diligatis Dominum Deū vestrum. Secundo est super omnia diligendus ratione sapientie. Propterea subdit, Deum. Nam, vt dicitur Rom. 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, quod patet ex tribus diffinitionibus Dei. Prima hæc est: Deus est, quo nihil melius cogitari potest. Secunda est, Deus est amor, qui plus habitus; plus placet. Tertia est, Deus est cuius posse non numeratur, cuius esse non clauditur, cuius bonitas non terminatur. Tertia est super omnia diligendus

Deus super omnia est diligendus propter triplici.

A ratione clementia: propterea subdit, tuum: & de hoc propheta inquit, Ipse est Dominus Deus noster. Et iterum Deuteron. 30. Considera ut diligas Dominum Deum tuum.

Secundus sensus, & Cap. secundum.

Secundus sensus est iste. Primo inquit, Diliges Dominum, qui est principium creationis & gubernationis creaturæ. Secundo diliges Deum, in quo est exemplar dispositionis, & causa regiminis, Deutero. 32. Nonne ipse est pater tuus, qui possedit & fecit & creauit te? Tertio diliges tuum, in quo est finis & consummatio gloriæ semperpiternæ. j. Ioan. 4. Deus charitas est, & qui manet in ea, in Deo manet, & Deus in eo.

Tertius sensus, & Cap. tertium.

Tertius sensus est superaddendus: ait enim primo, Diliges Dominum, s. vt creatorem in esse, quia ad eum diligendum inducit natura. Secundo diliges Deum, s. vt redemptorem in bene esse. Vnde ad dilectionem eius inducit gratia. Tertio diliges tuum glorificatorem in optimo esse: sic enim fit tuus. Et ideo ad eum diligendum inducit gloria, quam expectando iusti desiderant. Psal. Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, &c.

ARTICVLVS TERTIVS.

De modo diuine dilectionis, qui viginti modis exponi potest.

In Dei dilectione Dñs ante premisit duo.

Tertio circa diuinam dilectionem cõtemplemur dilectionis modum perfectissimum. Et de hoc Dominus subdit, Ex toto corde, &c. Vbi aduertendũ est, q̄ in dilectione Dei Dñs duo ante præmisit. Primo integritatẽ, secundo quantitatem. Primo inquam præmisit integritatem, cum dicit, toto. Nã totum dicitur illud, cui nulla suarũ partiu deest, s̄m Philosophũ. 5. Metha. Sic spiritualiter in Dei dilectione nulla subtractio, seu diminutio debet esse. vnde super illud verbũ Deuter. 6. Diliges Dñm Deum tuũ, &c. ait glo. q̄ triplicis naturæ est anima, ideo tripliciter iubetur diligere. Non vult Deus amorẽ suũ partiri, vt simul diligamus Dñm & aurũ, vel vxorẽ, & filios. Nemo potest duobus dñis seruire. Matth. 6. Ipse super omnia est diligendus, ideo eius dilectioni præponitur totũ, cum

dicitur, Diliges Dñm Deum tuum ex toto corde tuo. Secundo præmittit quantitatem seu magnitudinẽ amoris Dei, cum et dicit totum: Nam totum, & perfectũ idem penitus sunt, s̄m Philo. 3. phisic. per quod intelligit plenitudinẽ & perfectionem diuini amoris. Vnde super illud verbũ, Lu. 10. Diliges Dñm Deum tuum ex toto cor. tuo, &c. Basilius ait: Quantuncunq; dilectionis in infimis expẽderis, hoc tibi necessario deficiet a toto. Quod per exemplum ostẽdit dicens: Sicut. n. in vase aliquo pleno liquore quantum emanat foras, tantum necesse est plenitudinẽ derogare: sic & in anima quantum emanauerit, vel defecerit a Dei dilectione & deflexerit ad illicita, tanto necessarium est minui amorem Dei. Modũ autem perfectissimum diuinæ dilectionis diuersi Doctores diuerse exposuerunt, vnde de hoc quinq; quaternarios subiungamus.

Quod quadrupliciter exponitur modus diligendi Deum. Cap. 1.

Primo autem modo exponitur s̄m intelligentiam naturalem. porro dilectio est voluntatis actus, qui hic per cor denotatur. Cuius ratio est, quia sicut corporale cor est principiu omnium corporalium motuũ, sic et voluntas est principium omnium spiritualiu motuum. Tria quidem sunt principia, quæ mouentur a voluntate, s. intellectus, qui signatur per mentem. Vis appetitiua, quæ signatur per animã, & eius executiua exterior, q̄ per fortitudinẽ seu virtutẽ signatur, aut per vires. Secũdo modo sic. Diliges Dñm Deũ tuũ ex to. cor. tuo. i. ex tota tua intentione, vt tota intentio nostra feratur in Deum. Ex tota mente. i. ex toto intellectu, ita q̄ totus intellectus noster ipsi Deo subijciatur. Et ex tota anima, i. appetitu interiori, ita q̄ totus noster appetitus reguletur secundum Deũ. Et ex tota fortitudine, vel virtute, seu viribus, hoc est ex omni actu exteriori, ita q̄ omnis actus noster exterior obediat summo Deo. Hæc secundum Thomam. Tertio modo exponitur secundum Chrysol. super illud Matt. 22. hoc modo. Diligere Deũ ex toto corde est, q̄ cor tuum non sit inclinatum ad alicuius rei dilectionem magis quam Dei. Diligere Deum ex tota anima est certissimum animum, vel intellectum habere in veritate, & firmum esse in fide. Qui enim credit apud Deum esse omne bonum, & nihil boni esse extra ipsum:

Modus diligendi Deũ quadrupliciter exponitur.

Aliiter et quatuor modis exponitur.

A ipsum: hic diligit Deum in tota anima. Diligere vero Deum in tota mente est, vt omnes sensus tui Deo vacent. Cuius enim intellectus Deo monstrat, cuius sapientia omne donum, cuius cogitatio ea quæ Dei sunt tractat: cuius memoria ea, quæ Dei sunt recordatur, tota mente diligit Deum. Quarto autem modo exponit Augusti. lib. j. de doctrina Christiana, vbi refert cor ad cogitationem, animam ad vitam, mentem ad intellectum. Vnde sic ait: Deum ex toto corde diligere præciperis, vt omnes cogitationes tuas: ex tota anima tua, vt omnem vitam tuam: ex tota mente tua, vt omnem intellectum tuum in illum conferas, a quo habes ea, quæ confers. Nullam ergo vitam nostram partem relinquit, quæ vacare debeat, & quasi locum dare, vt alia re velit frui. Et subdit: Tũc est enim optimus homo, cum tota vita sua pergit in incommutabile bonum.

Secundo addantur quatuor alij modi diligendi Deum. Cap. 3.

Secundo addantur quatuor alij modi. Primo modo exponit glo. di. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, i. intellectu, vt desit error. Ex tota aia, idest voluntate, vt tollatur omnis contraria affectio. Ex tota mente. i. memoria, vt absit obliuio, vt nihil ei contrarium sentias, velis, vel recorderis. Secũdo modo exponit Origenes dicens, Diliges Dominum Deũ tuum ex toto corde tuo, i. secundum totam recordationem, & cogitationem & operationem. Ex tota anima, vt paratus sis eã ponere pro pietate Dei. In tota mente, vt nihil aliud proferas nisi quæ Dei sunt. Tertio modo exponit Grego. Nicenus super 10. c. Lu. di. In terra autem quædam animæ vis discernitur. Vna est vegetabilis, & hæc est augmentatiua & nutritiua solum, quæ etiã in plantis reperitur. Alia est anima sensibilis, quæ saluatur in natura irrationabilium animalium. Alia est anima perfecta, scilicet rationalis, quæ in natura humana inspicitur. Dicendo ergo cor, signat animam vegetabilem: dicendo vero animam significat animam mediocrem: dicendo autem mentem, significat animam altiore, scilicet rationalem, seu intellectuam. Ergo dilige ex toto corde, quantum ad animam vegetabilem: ex tota anima, quantum ad sensibilem: ex tota mente, quantum ad rationalem: quia hoc quod nutrimur, sentimus & intelligimus, debemus ad Deum referre.

Quarto modo exponit Bernard. in lib. de diligendo Deum. Dilige toto corde prudenter, tota anima dulciter, tota virtute tua fortiter. Et subdit, Disce Christiane homo amare Christum. Sed quomodo? ama dulciter, ne illeſtus: ama prudenter, ne deceptus: ama fortiter, ne depressus ab amore Domini auertaris. Dilige eum sapienter, ne deceptus ab errore diaboli: dilige dulciter, ne illeſtus ab amore carnis: dilige fortiter, ne abstractus ab amore mundi. Et subdit: Non abduci blandicijs, nec seduci fallacijs, nec frangi iniurijs: est Deũ toto corde, tota anima & tota fortitudine diligere. Hæc autem expositio sumitur penes impediencia Dei dilectionem.

Tertio subdantur alij quatuor modi diligendi Deum. Cap. 3.

Tertio quatuor modi alij subdantur. Primo modo exponit Hugo de sancto Victo. di. Dilige Dominum Deũ tuum ex toto corde, id est ex deuotione, quo ad virgines: ex tota anima, idest discretionem, quo ad confessores: ex tota virtute, idest perseuerantia & fortitudine, quo ad martires. Secundo modo Augusti. exponit dicens, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, idest ex toto intellectu sine errore. Ex tota anima, idest ex tota voluntate sine contradictione: ex tota mente, idest memoria sine obliuione. Hæc expositio sumitur penes diligens, quod est anima quam tota dilectio diuina requirit. Tertio modo exponitur secundum G ego. Ex toto corde, ex tota anima & ex tota mente diligere Deum, est super omnia diligere eum. Et est conculcatio verborum, quæ significat excellẽtiam amoris, vt sit eiusdem crebra ingeminatio ad fortius exprimendum, & imprimendum altitudinem, & vehementiam mandati Dei. Quarto modo exponitur, secundum Alexan. de Ales super 10. c. Luc. qui ait, quod ista quatuor reducuntur ad tria. Vt hoc membrum, ex totis viribus tuis, referatur ad quodlibet aliorum trium, quasi modus, vt sit sensus: Diliges Dominum Deum tuum ex totis viribus totius cordis tui, & ex totis viribus totius animæ tuæ, & ex totis viribus mentis tuæ.

Alij quatuor modi diligendi Deum.

A Quarto addantur quatuor alij modi diligendi Deum. Cap. 4.

Alij quatuor modi.

Quarto exponitur hoc præceptum alijs quatuor modis. Primo modo secundum Alexand. de Ales, super 12. cap. Mar. vbi ait, quòd ad det erminationem modi dilectionis ponuntur quatuor modi. Cum enim Deus, qui diligendus est: vna sit essentia in tribus personis, & anima rationalis sit eius imago: quia vna substantia est in tribus potentijs, scilicet memoria, intelligentia & voluntate: ideo intentio amoris in Deum perfectè ab ipsa essentia animæ signatur. Dicitur

B ergo, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, idest ex tota diligentia, vt omnis intellectus tuus sit subditus intellectui Dei, iuxta propheticum illud, In toto corde meo exquisiui te, ne repèllas me a mandatis tuis. Ex tota anima, idest ex tota voluntate, vt omnis voluntas tua voluntati diuinæ subdita sit, iuxta illud Deuteron. 10. Diligatis Dominum Deum vestrum, & seruiatis ei in toto corde vestro, & in tota anima vestra. Ex tota mente tua, idest tota memoria. Et de hoc Tob. 4. ait. Omnibus autem diebus vitæ tuæ in mente

C habeto Deum, & caue ne aliquando peccata consentias, & prætermittas præcepta Dei nostri, Et iterum Prouerb. 15. c. scriptum est, Mens iusti meditabitur obedientiam. Et ex tota virtute tua: hoc est ex tota vi rationalis substantiæ. vnde Tob. 14. ait Tob. filio suo & nepotibus suis. Filij vestris mandate, vt faciant iustitias & elemosinas, vt sint memores Dei, & benedicant Deum in omni tempore in veritate, & in tota virtute sua. Secundo modo potest exponi, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, idest intelligentia cognosce summam veritatem, Sapiè. 7. Super salutem &

D speciem dilexi illam, & proposui pro luce habere illam, quoniam inextinguibile est lumen illius. Ex tota anima, idest voluntate ama summam bonitatem, Ecclesiast. 7. Honora Deum ex tota anima tua, & honorifica sacerdotes. Ex tota mente tua, idest memoria recole creatricem potestatem. Ecclesiast. 12. Memento creatoris tui in die iuuentutis tuæ. Ex tota virtute tua, scilicet exhibendo illi tuæ perpetuitatis eternitatem. Tertio modo potest exponi, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, quia Dominus: ex tota anima tua, quia Deus: & ex tota mente tua, quia tuus.

Quarto modo, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, scilicet cogitando, in psal. 118. In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Ex tota anima tua, desiderando. Esa. 26. Anima mea desiderauit te in nocte: sed & spiritu meo in præcordijs meis mane vigilabo ad te. Ex tota mente tua, idest recordando. Esa. 63. Miserationum Deum recordabor, laudem Deum super omnibus, quæ reddidit nobis Dominus. Ex tota virtute tua, idest operando secundum quòd miscè. 2. Reg. 6. scriptum est, quòd Dauid saltabat totis viribus ante Deum.

F Quinto subduntur alij quatuor modi diligendi Deum. Cap. 5.

Quinto addantur quatuor aliæ expositiones. Prima est Nico. de Lyra exponentis illud Deuteron. 6. Diliges Dominum Deum tuum, &c. Vbi ait, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, idest ex toto motu voluntatis tuæ, quæ hic cordis nomine designatur, maxime in his quæ pertinent ad ipsam fidem. Et appetitus sensitius sit, secundum ordinem diuinæ dilectionis regulatus. Et ex tota fortitudine tua. Per hanc designatur vis exterior executiua. Quòd sit cum exterior noster actus cum diuina dilectione exequitur imperiū voluntatis promptè & expeditè. Secunda expositio est, vt dicatur, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, hoc est omnes cogitationes tuas in Deum dirige. Ex tota anima tua, idest affectionis in Deum retorque. Ex tota mente tua, hoc est omnes cogitationes altissimo Deo subde. Et ex tota fortitudine tua, idest omnes operationes propter Deum exerce. Tertia expositio est Ioan. de Pictiano super Cantica Cant. qui ait, qd amor seu affectus hominis ad tria diuini, seu affici potest. Primo, ad res exteriores, secundo ad res interiores, tertio ad res superiores. Primo, quidem amor afficitur ad res exteriores, cuiusmodi omnia sensibilia dici possunt, vt puta omnes diuinitæ, omnes delitiæ, omnes magnificentiæ. Et hic amor seu affectus in corde designatur. Est enim cor domicilium vitæ, principium motus & sensus. Est insuper organum concupi-

Alij quatuor expositiones.

H

Affectus hominis ad tria diuini affici potest.

A scibilis & irascibilis. Intelligitur ergo in toto corde amor & affectio ab omnibus sensibilibus & transitorijs eleuata in Deum, vt humana mens nullo affectu, hoc est nulla complacencia, seu displicencia ob rem sensibilem de diuino amore quomodolibet distrahatur, sed potius per hæc sensibilia in eorum opificem eleuetur, exemplo prophetæ, qui de se ait, Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum, scilicet non in hæc transitoria bona, & alibi, idem ad Deum ait: In toto corde meo exqui. te, ne re. me a mandatis tuis. Secundus amor afficitur ad res interiores, vt pote ad propriam corporalem vitam, & talis affectus in anima denotatur. Anima quippe ab animando denominatur, quia animat corpus quodam naturali affectu. Igitur ex tota anima Deum diligere, est propter diuinum amorem despiciere etiã propriam vitam. Nam sicut Dominus Ioan. 12. inquit: Qui amat animam suam, perdet eam. Tertio insuper afficitur homo ad res superiores, vt puta ad res spirituales & intellectuales. Et talis affectus in mente signatur. Mens enim ab eminendo dicitur. In mentis ergo nomine superior pars spiritualis animæ, quæ in homine eminet, denotatur. Proinde 2. Corinth. 5. Apostolus ait: Siue mente excedimus Deo, siue sobrij sumus vobis: charitas enim Christi vrget nos. Totã igitur mentem Deum diligere nihil aliud est, quàm omnia intelligibilia despiciere respectu diuini amoris. Et in hoc philosophorum curiositas conuincitur & condemnatur, nec non & quicumque alij qui anteponunt quacunquẽ scientiam diuino amori, ad quem omnibus præponendum quilibet necessario obligatur. Quarto exponitur secundum Thomam in lib. de perfectione vitæ spiritualis, c. 6. vbi ait, quòd modus perfectionis dilectionis Dei, quæ conuenit viatori, est vt totum cor hominis habitualiter feratur in Deum, ita quòd contra Dei dilectionem cor hominis recipiat. Et hæc est perfectio viæ cui non contrariatur veniale peccatum: quia non tollit habitum charitatis, cum nõ tendat in oppositum obiectum, sed solum impedit charitatis vsum. Vnde vt homo ita Deum diligat in hac vita, quòd cor eius nihil acciperet, quòd sit contrarium diuinæ dilectioni: talis perfectè diligit Deum. Et talis diuinæ dilectionis perfectio est de necessitate præcepti. Quòd autem talis diuinæ dilectionis perfectio detur homini in præceptum, patet quantum ad quatuor,

B quæ continentur in præcepto diuinæ dilectionis. Oportet enim quòd ille, qui vult in hac vita perfectè diligere Deum, quatuor seruet. Primum est, quòd omnia in Deum tanquam in vltimum finem referat. Secundum est, quòd intellectum suum Deo subijciat. Tertium, quòd omnia quæ amat, in Deum dirigat. Quartum, quòd omnia exteriora nostra ex diuina charitate procedant. Primo enim oportet quòd homo omnia, quæ agit in Deum, tanquam in vltimum finem referat, iuxta illud Apost. 1. Corinthio. 10. Siue manducatis, siue bibitis, siue aliquid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite. Quòd quidem impletur, cum aliquis vitam suam ordinat ad seruitium Dei, & per consequens omnia, quæ propter seipsum agit, virtualiter ordinat in ipsum Deum, nisi sint talia, quòd a Deo abducant, quemadmodum sunt peccata. Et sic diligit homo Deum ex toto corde. Secundo oportet de necessitate præcepti, vt intellectum suum homo Deo subijciat, ea credens quæ diuinitus traduntur, iuxta illud Apost. 2. Corinth. 10. In captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi. Omnis quippe intellectus quantumcunque sapientia eleuatus, subijci debet doctrinæ Christi, & sic diligit homo Deum ex tota mente. Tertio oportet de necessitate præcepti, vt quæcunque homo amat in Deo, diligat ea & vniuersaliter omnem suam affectionem ad Dei dilectionem referat. proinde dicebat Apost. 1. Corinth. 5. Sicut enim mente excedimus Deo: vel contemplando, sicut fit in raptu, siue sobrij sumus vobis, vel verba humilia vel edificatoria proferendo, totum sit Deo, idest ad honorem & gloriam Dei. Et de hoc reddit rationem dicens, Charitas enim Christi, id est charitas, qua dilexit nos Christus, & quæ nobis exhibuit, vrget nos vt omnia propter Dei gloriam faciamus. Et sic diligit homo Deum ex tota anima. Quarto oportet vt omnia exteriora nostra verba, & opera ex diuina charitate procedant, scilicet illud Apost. j. Corinth. 45.

C Omnia vestra in charitate fiant. glo. interlinearis. Non causa inanis gloriæ, sed in charitate, eo quod ea quæ sine charitate facimus, non sunt meritoria vitæ æternæ.

D

quæ continentur in præcepto diuinæ dilectionis. Oportet enim quòd ille, qui vult in hac vita perfectè diligere Deum, quatuor seruet. Primum est, quòd omnia in Deum tanquam in vltimum finem referat. Secundum est, quòd intellectum suum Deo subijciat. Tertium, quòd omnia quæ amat, in Deum dirigat. Quartum, quòd omnia exteriora nostra ex diuina charitate procedant. Primo enim oportet quòd homo omnia, quæ agit in Deum, tanquam in vltimum finem referat, iuxta illud Apost. 1. Corinthio. 10. Siue manducatis, siue bibitis, siue aliquid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite. Quòd quidem impletur, cum aliquis vitam suam ordinat ad seruitium Dei, & per consequens omnia, quæ propter seipsum agit, virtualiter ordinat in ipsum Deum, nisi sint talia, quòd a Deo abducant, quemadmodum sunt peccata. Et sic diligit homo Deum ex toto corde. Secundo oportet de necessitate præcepti, vt intellectum suum homo Deo subijciat, ea credens quæ diuinitus traduntur, iuxta illud Apost. 2. Corinth. 10. In captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi. Omnis quippe intellectus quantumcunque sapientia eleuatus, subijci debet doctrinæ Christi, & sic diligit homo Deum ex tota mente. Tertio oportet de necessitate præcepti, vt quæcunque homo amat in Deo, diligat ea & vniuersaliter omnem suam affectionem ad Dei dilectionem referat. proinde dicebat Apost. 1. Corinth. 5. Sicut enim mente excedimus Deo: vel contemplando, sicut fit in raptu, siue sobrij sumus vobis, vel verba humilia vel edificatoria proferendo, totum sit Deo, idest ad honorem & gloriam Dei. Et de hoc reddit rationem dicens, Charitas enim Christi, id est charitas, qua dilexit nos Christus, & quæ nobis exhibuit, vrget nos vt omnia propter Dei gloriam faciamus. Et sic diligit homo Deum ex tota anima. Quarto oportet vt omnia exteriora nostra verba, & opera ex diuina charitate procedant, scilicet illud Apost. j. Corinth. 45.

Omnia vestra in charitate fiant. glo. interlinearis. Non causa inanis gloriæ, sed in charitate, eo quod ea quæ sine charitate facimus, non sunt meritoria vitæ æternæ.

E Qui perfectè in hac vita vult diligere Deum quatuor debet seruire.

F

G

H

A DOMINICA DECIMA post Pentecosten.

Contra confidentiam suipsius, & de humilitatione superbiorum, & exaltatione humilium in Euangelio Pharisaei & Publicani.

Sermo.

B Quidam, qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Lu. 18. & in Euang. hodierno. secundum Beatum Greg. Mora. 18. & c. 20. super illud Iob 28. Omne preciosum vidit oculus eius. sciendum magnopere est, quod tantum vnaquaqueque anima fit preciosior ante oculos Dei, quanto pro amore veritatis de spectior fuerit ante oculos suos, hinc 1. Reg. 15. ad Saul dicitur: Nonne cum paruulus esses in oculis tuis, caput te constitui in tribubus Israel? Ac si aperte diceret: Magnus mihi fuisti, quia despectus tibi: sed nunc quia magnus tibi es factus, es despectus mihi. vnde per prophetam Isa. in c. 5. dicitur: Vae qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes. Tanto ergo fit quisque vilior Deo, quanto preciosior sibi: tanto preciosior Deo, quanto propter eum fit vilior, scilicet quia humilia respicit & alia longe cognoscit. proinde 11. q. 3. c. in iustum, scriptum est: Melior est in malis factis humilis confessio, quam in bonis superba gloriatio. Hanc sententiam verissimam esse ostendit Dominus, cum in verbo proposito ait, Omnis qui se exal. &c. Quod verbum quaedam regula diuina dici potest, qui initio creationis rationali naturae. i. Angelis & hominibus, tradita est a Deo, ut iuxta eam quolibet creatura saluanda, seu damnanda esset. Vnde de angelica natura, Lu. j. c. gloriosa Virgo hoc manifestauit, di. Fecit potentiam in brachio suo. i. in filio suo Christo, disperfit superbos mente cordis sui. Nomine quippe mentis, ostendit superbiam Angelorum reproborum presumptuosissimam extitisse, quae filio Dei Christo se subdere contempserunt. Ostendit quoque illa fuisse affectuosissimam, ac per hoc malitiosissimam, quia ex praecordiali affectu propriae dignitatis contra Dei voluntatem se extulerunt: propterea inquit, cordis sui. In corde quippe sedes sanguinis est, & affectualis amoris. Ac per hoc manifeste ostendit,

C D

dit, quod fuerunt propriae excellentiae maximi amatores, vnde merito subdit, Deposuit potentes de sede, &c. De quibus plenius dictum est in Quadragesimali de Christiana Relig. serm. 59. ar. 2. quasi per totum. Hanc quoque regulam a Deo esse seruandam in hominibus ostendit Dominus in Euang. hodierno, in quo parabola ponit de pharisaeo & publicano, de quibus triplicem differentiam in triplici mysterio ordinatè describit. Nam fuit inter eos primo differens status, secundo differens actus, tertio differens fructus.

ARTICVLVS PRIMVS.

De differentia status pharisaei & publicani.

Primum misterium continet pharisaei & publicani differentiam status. In quo misterio duo insinuantur. Primo quorundam confidentia, secundo contra eos parabola.

De quorundam confidentia arroganti, & vitiosa. Cap. 1.

B Rimo insinuat quorundam confidentia. Vnde Luc. ait, dixit Iesus ad quosdam, qui in se, id est in suis meritis confidebant tanquam iusti. i. non verè iusti, cum non haberent humilitatem, quae est fundamentum omnis edificij virtuosij. proinde Greg. ait, Eam quippe quam non inuenit humilem veritas, fugit mentem. Talis quippe praesumptio de seipso semper proximi contemptum parit. Vnde Grego. ait, Vera iustitia compassionem habet, falsa vero dedignationem. hinc contra tales ad Rom. 14. c. Apost. ait: Qui non manducat, manducantem non iudicet. huiusmodi erant, de quibus Dominus subdit, & aspernabantur ceteros, parabolam istam, scilicet in detestationem superbiae & commendationem humilitatis.

De differenti statu pharisaei, & publicani. Cap. 2.

Secundo insinuat contra eos parabola, cum Dominus subdit, Duo homines, scilicet vterque fidelis, vnus verbis, alius factis, ascenderunt in templum, quod. scilicet erat in monte vt orarent. Laudatur quippe ascensus: sed beatus, qui ascensiones in corde suo disposuit in valle lachrymarum. laudatur ascensus si non fiat fumo

Inter pharisaei & publicani triplicem differentiam insinuat in Deo ponit.

Primum misterium est quod duo insinuat.

H

A fumo superbiae, si fiat ab imis ad superiora, si a carne in spiritum, si a spiritu in Deum, si de mundana conuersatione in orationis & contemplationis locum. Ac de dispari statu illorum merito subinfertur. Vnde Pharisaeus, scilicet apparentia iustus, sed sibi metipsum placens. Alter Publicanus, scilicet apparentia malus, sed sibi displicens. Ascensio quippe communis fuit, sed oratio differens, vt patebit.

ARTICVLVS SECVNDVS

De differenti actu pharisaei, & publicani.

B Secundum misterium continet pharisaei & publicani differentiam actus. Primo ponit Dominus actum pharisaei arrogantis, secundum actum publicani se humiliantis.

De duplici parte iustitiae, quam sibi arrogabat pharisaeus. Cap. 1.

B Rimo inquam ponit Dominus actum pharisaei arrogantis. Arrogat enim sibi pharisaeus duplicem iustitiae partem. Primo

C declinare malum, secundo facere bonum. Primo quippe arrogat sibi declinare malum, cum tamen triplex interim perpetret malum. Primum contra Deum, secundum contra seipsum, tertium contra proximum. Primo quidem offendit Deum, & hoc cum toto suo esse, videlicet Irreuerentia corporis, arrogatia metis & iactantia oris. Primo quippe irreuerentia corporis. vnde de modo suae orationis Dominus subdit, pharisaeus stans, scilicet ante Deum irreuerenter, cum oraret, cum in oratione corporalis reuerentia maximè necessaria sit, vt a Deo gratia impetretur, sicut Ecclesiast. 3. scriptum est, Pro reuerentia accedet tibi bona gratia. In hoc quippe quod dicit, stans, manifestè ostenditur, quod sibi ipsi placendo orabat. Proinde oratio eius Deo grata non erat. Nam teste Gregor. Oratio hominis placens sibi non ascendit ad Deum. Secundo quidem offendit Deum arrogantia mentis. vnde subditur, Haec apud se orabat, scilicet non apud Deum, quia arrogantia & complacencia sui, obliuio Dei sunt. Vnde de talibus Ose. 13. c. ait, Eleuauerunt cor suum, & obliuio sunt mei. Tertio offendit Deum iactantia oris. Et de hoc subdit, Deus gratias ago tibi. Non enim reprehensibilis erat hic pharisaeus, quia gratias Deo

D

agebat, sed quia illud superbo modo agebat. Incepit quippe a magnificatione bonorum, quae acceperat, cum a sui cognitione & accusatione incipere debuisset, vt ab infimis perueniret ad summa. Teste enim Hierony. humilitas est prima virtus Christianorum. proinde ipsa praetermissa laboratur in vanum. Secundo vero offendit seipsum, & maxime in tribus, scilicet in culpabilitate, in singularitate, in impietate. Primo inculpabilitate habere se dicit, cum ait, quia non sum sicut ceteri, quasi dicat, quia innocens ego sum, nesciens quod 1. Io. 1. cap. scriptum est: Si dixerimus, quoniam quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Proinde non rectè agit, dum seipsum commendat. Nam bona, quae agimus, commendatione non indigent: nec quoque expedit ad memoriam reducere eius, qui antequam fiant, omnia nouit. Nec tamè commemoratio suorum bonorum fuisset ad culpam sibi, si ex humilitate fecisset. Nam hoc idem fecit Zacheus, Luc. 19. & Paulus. 2. Corinth. 11. Ille, vt aduersus Christum mururantes reprimeret: Paulus vero, vt inaniter gloriantes humiliaret. Secundo singularitate quoque ostendit, cum addit, hominum qui. scilicet sunt peccatores. ego vero tantummodo iustus. profecto periculosa res est etià in anima virtutibus plena ipse singularitatis affectuosus sensus, cum in mente omnes depascit virtutes, quemadmodum propheta testatur, dicens: Singularis ferus depascit eam. Tertio etiam impietate se habere monstrauit, cum etiam addit, raptores, iniusti, adulteri: quia in his tribus oes radicatae iniquitates in omnibus alijs hominibus esse insinuaui, iuxta quod 1. Io. 2. scriptum est: Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitae. Concupiscentiam oculorum expressit, cum ait, raptores: superbiam notauit, cum subdit, iniusti: concupiscentiam carnis subiunxit, cum inquit, adulteri. Ecce qui impiè aggrauat ceterorum culpas, quod quidem est signum temerariae crudelitatis. Tertio quoque offendit proximum. Nam ne videretur loqui, quasi victus in exemplum posuit publicanum, dicens: velut etià publicanus iste, vel hic publicanus, quod non dixit copatiendo, sed despiciendo contra illud Eccles. 7. Ne irideas hominem in amaritudine animae suae. Non est ergo ista oratio, sed iudicij temeritatis: non supplicatio, sed suppletio temeritatis: non gratiarum actio, sed praesumptio fatuitatis. Nam teste Gregorio, Incendium elationis est consideratio deterioris, sicut cautela

A tela humilitatis est consideratio melioris. Vide insuper miram fatuitatem huius Pharisæi, quia in oratione sua, ac si nihil indigeat, nihil petit. Vnde merito ei Apocal. 3. cap. a veritatis spiritu dictum est: Et dicis, quia diues sum & locupletatus, & nullius egeo: & nescis quia tu es miser & pauper, cæcus & nudus. Ad intellectum arrogantia huius Pharisæi aduertendum est: quia secundum Gregor. quatuor sunt species, quibus omnis tumor arrogantium se demōstrat, cum bonum a semetipsis habere se existimat: aut si sibi datum desuper credūt, pro suis meritis se hoc accepisse putant:

B aut certe cum iactant se habere quod non habent, aut despectis ceteris singulariter videri appetunt quod habent. Qua Pharisæus illę iactantię peste manifestēprehenditur laborasse. Secundo Pharisæus iste arrogat sibi secundam iustitię partem, quę est facere bonum: & hoc dupliciter. Primo quantum ad seipsum, secundo quantum ad Deum. Primo quantum ad seipsum, & hoc in corporis afflictione. Vnde ait, Ieiuno bis in sabbato, id est septimana, quam a sabbato tanquam a die festo, & principali Iudęi denominabant. Secundo quantum ad Deum, & de hoc subdit, Decimas do-

C omnium quę possideo. Nam secundum quosdam Pharisæus iste erat de Pharisæis illis, qui decimas minimorū, vt rutę, mentę, & cimini, & similibus, ad quas minime tenebantur dabant, vt apparerent ceteris iustiores. De prædictis quippe duobus Pharisæus iste se iactat, de quibus consuevit superbia nasci, id est de se & de suis. Hoc est de abstinentia & eleemosina, quę sine charitate nullius valoris sunt. proinde 1. Corinth. 13. Apostolus ait: Si tradidero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatē aut non habuero: nihil mihi prodest.

D

De digna preparatione humilis Publicani ad conuersionis orationem. Cap. 2.

Secundo ponit Dominus actum Publicani. Vbi primo considerat actum preparationis, cum tribus quippe Publicanus se preparauit. Primo cum timore, secundo cum pudore, tertio cum dolore. Et de hoc Dominus ait. Et Publicanus a longe stans. Non appropinquans

Secundo ponit Dominus actum Publicani se humiliantis. Vbi considera duplicem actum. Primum preparationis, secundum orationis. Primo inquam considera actum preparationis. Cum tribus quippe Publicanus se preparauit. Primo cum timore, secundo cum pudore, tertio cum dolore. Et de hoc Dominus ait. Et Publicanus a longe stans. Non appropinquans

ad sancta sanctorum, non ad propitiarium, non ad secreta velamina. longē siquidem stabat, quia a longe se existere cognoscebat. quia ille Deus, ipse homo: ille creator, ipse creatura: ille immortalis, ipse mortalis: ille iustus, ipse iniustus & iniquus: ille pius, ipse impius & scelestus. Pro signis equidem sunt ostensiones qualescunque forinsecę, cuiusmodi existant inuisibiles animę qualitates. Nam ipse a longe non tantum humili reputatione, & studio mentis, sed etiam corporis exercitio factus. Merito ergo a longe stat, vt dicat se abiisse in regionem longinquam. Secundo preparauit se cum pudore, & de hoc Dominus subdit. Nolebat nec oculos ad cœlum leuare, quia cognoscebat se Deū cœli offendisse multum. proinde cordis clamore dicebat cum filio prodigo, Luc. 15. Pater, peccaui in cœlum, & coram te. Sed dic mihi, Publicane: nunquid aliquid ibi nosti, quia nō audes ad cœlum oculos tuos leuare? Ignoro quid ibi noueris, nisi forte vt Deum placens erubescis pro vili delectatione te sic offendisse Deum, quod amiseris cœlum, cum Propheta deplorans & dicens: Quid enim mihi est in cœlo, scilicet vnde suspiciam cœlum, cum inde exul effectus sim? Tertio preparauit se cum dolore, quia subditur, Sed percutiebat pectus suum. glo. præmebat conscientiam, sed spes subleuabat eum. In pectoris tonsione ostendebat cor introrsum supplicio dignum. In cuius misterium 2. Reg. vlti. dicit Dauid ad Dominum, cum vidisset Angelum cœdemem populum: Ego sum, qui peccaui, & ego iniqua egi. Et sic in pectoris tonsione indicatur culpę reflexio in seipsum, non in alium. Contra quosdam, qui inculpari diabolum, aut mundum, seu fragilem carnē, siue fatum, vel stellas, aut aliquem proximum suum, aut necessitatem, seu consuetudinem, & similia. Et hi omnes nō tondunt pectus suum, sed illorum quos falso inculpant. Contra quod Propheta Psal. 140. orabat Dominum, dicens: Non declines, id est non declinare permittas cor meum in verba malitię ad excusandas excusationes in peccatis. In pectoris etiam tonsione omnes partes poenitentia denotantur. Nam in pectoris læsione contritio, in sono confessio, in manu virtutis operatio, & satisfactio denotatur. In pectorē quoque discretio indicatur, quia poenitentia in qualibet sui parte debet esse discretæ, iuxta illud Apostoli Roma. 12. Rationa-

E. tribu. Publicani. se præparauit.

Secundo considera actum eius orationis.

Ationabile obsequium vestrum. Gens autem Christianorum ad huius Publicani exemplum ad eleuationem Dominici sacramenti, vel aliās in poenitentia signum tondere solet pectus. quod si vera poenitentia sit, meretur cum Publicano omnium peccatorum remissionem: si vero fictē vel ex consuetudine hoc agitur, potius huiusmodi tonsionibus peccata perpetrata firmantur, quam veraciter deleantur. Secundo considera actum eius orationis, cum subdit, Deus propitius esto mihi peccatori. Vide diligenter quam breuissimē, quamque perfectissimē orat. Nam orando seipsum humiliat, Deumque magnificat, sciens quod Ecclesiast. 35. scriptum est, Oratio humiliantis se nubes penetrabit. Magnificat ergo Deum, dum illum nominat Deum. Primo enim Deus nomen est summę maiestatis, sicut Propheta testatur, dicens: Quoniam Deus magnus Dominus, & Rex magnus super omnes Deos. Secundo est nomen summę veritatis. Nume. 23. Non est Deus quasi homo, vt mentiatur: nec vt filius hominis, vt mutetur. Tertio est nomen summę charitatis. 1. Ioan. 4. Deus charitas est. Quarto est insuper nomen summę pietatis. 2. Corint. 1. Benedictus Deus, & pater Domini nostri Iesu Christi, pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. Eleuato igitur corde & inclinato capite, humili oratione ac supplicatione postulat, dicens: Deus summę maiestatis, ad tuam manifestandam potestatem, propitius esto mihi peccatori, Sapient. 11. Misereris omnium, quoniam omnia potes & dissimulas peccata hominum propter poenitentiam. Deus summę veritatis, ad insinuandam iustitiam tuam propitius esto mihi peccatori. Psal. In veritate tua exaudi me in tua iustitia. Deus summę charitatis, ad declarandam charitatem tuam propitius esto mihi peccatori. Sapientia 11. Parcis autem omnibus, quoniam tua sunt Domine, qui amas animas. Deus summę pietatis, ad magnificandam tuam misericordiam, & pietatem propitius esto mihi peccatori, quasi dicat cum Propheta: Miserere mei Deus, &c. Ac si apertius dicat: Te Deum verum, & Dominum meum inuoco, atque oro esse propitium: propono, quod fecisti & quod ego feci. Tu fecisti me nobilem, ego me feci peccatorem. Ergo pro te remitte quod feci propter id, quod creando fecisti, & sic propitius esto mihi

peccatori. quasi dicat: Si peccatorem solum aspicias, quem ego feci pereō. si vero me, quem tu creando fecisti consideras, propitius eris iniquitatibus meis. Non ergo deroges creaturę tuę. Non enim tantum allego, quod fecisti, quia culpa excusatione caret: nihil enim maculatum facere potuisti. Propitiatione non indiget, quod culpa non habet: nec duntaxat allego quod feci, quia dignum est a propitiatione repelli. Vtrunque connecto petens & postulans. Deus propitius esto mihi peccatori, fidelis sermo & omni acceptione dignus veritatem confiteri existentem, scilicet creatum & peccatum. Creatum Dei, & peccatum hominis. Creatum mihi, & peccatum peccatori: vt ex humili confessione gratia exauditionis obueniat. Quid est homo, nisi creatura quædam digna, sancta, summē dotata pro eo, quod in sua editione imaginē sui creatoris accipit, non in visibili, sed in inuisibili parte, vt esset spiritus inuisibilis, incorruptibilis, immortalis, libera arbitrio, & quædam eluxio diuinę bonitatis in terris, pro ut separata substantia erat in cælis apta vniōni diuinę, quam in fine seculorum accipit: receptaculum carismatum diuinorum, cui demones ad exercitium, Angeli ad custodiam deputati sunt: susceptibilis ex demeritis poenę pro merito gloria: tantumque a Deo diligi potuit, vt pro sua redemptione illum ascripserit suę poenę. Quid autem peccator, nisi omnium horum, vt in se est, destructor & dissipator, auertens se a potioribus se ad minora conuertens? Propria delectatus potestate, sui abiiciens legem Dei. Propter se contemnens Deum, propter quem contemnere debet semetipsum. Proinde vide me factum tam dignum a te, & peccatorem a me pro quo tibi porrigo præces, dicens, Deus propitius esto mihi peccatori. Dicat igitur secundum Bernar. Anima mea suppliciter, & submissa, & obsecret. Deus omnipotens miserere supplici tuo, quia non sum sicut innumeri serui tui, contemptu seculi sublimes, iustitię merito gloriosi, castitatis laude Angeli, veluti etiam multi illorum, qui post flagitia publica penitendo meruerunt esse deuoti. Qui etiam si quid boni tua gratia largiente fecero, sine hoc faciam quæne a te districtione pensetur, ignoro. Hęc ille.

ARTICVLVS TERTIVS

De Pharisæi, & Publicani differenti fructu & ratione.

Tertium misterium continet Pharisæi, & Publicani differentiam fructus. Vbi ponuntur duo. Primum fructuū variatio, secundum fructuum ratio.

Quod fuit uariis fructus superbi Pharisæi, & humilis Publicani. Cap. 1.

Primo ponitur fructuū uariatio.

Primo ponitur a Domino fructuū variatio. Vnde subdit dicens, Amen: id est fideliter dico uobis, descendit hic, scilicet Publicanus de templo Dei, quod erat in monte, iustificatus in domum suam ab illo. id est Pharisæo. hoc est plusquam ille, quia Pharisæus descendit iustificatus secundum suam opinionem: sed iste secundum Deum veritatem. vel ab illo, scilicet Pharisæo remanente in altitudine cordis sui, vel iustificatus ab illo, id est respectu illius. Et est modus loquendi, ac si homo coloris fusci nigerrimo diceret, Tu me facis album: quia licet non sim absolute albus, sum tamen respectu tui. Similem autem loquendi modum habes Ezech. 16. ubi ipsi Hierusalem dictum est, Iustificasti sorores tuas, scilicet Sodomam & Samariam in omnibus abominationibus tuis, & post iustificatae sunt a te. Merito ergo Augustinus scribens ad Dioscorum, in epistola ait: Non aliam tibi ad capescendam & obtinendam veritatis viam inuenies, quam qua inuenta est ab illo, qui gressuum nostrorum, tanquam Deus vidit infirmitatem. Ea autem est prima humilitas, secunda humilitas, tertia humilitas: & quotiens interrogares, hoc dicerem. Alludens dicto cuiusdam petentis a quodam Pharisæo, quid eēt melius in rhetorica. Respondit, Prima est pronuntiatio, secunda est pronuntiatio, tertia pronuntiatio. quasi dicat, sic dicere possumus de vera humilitate. proinde cōsultat Beatus Bernardus quemlibet peccatorem, & Publicanum in quadam epistola, dicens: Fode in te fundamentum humilitatis, & perueniens ad fastigium charitatis. Vis capere celsitudinem Dei, cape prius humilitatem Christi. Sola enim virtus humilitatis lætæ charitatis reparatio.

Dictum eiusdem Pharisæi.

Ratio regularis, quare unus humiliatur, & alter exaltatur. Cap. 2.

Secundo subditur a Domino fructuū, scilicet prædictorum ratio. Vnde quia omnis qui se exultat humiliabitur: & qui se humiliat exaltabitur. Nam sicut in statera materiali vna parte depressa altera eleuatur, & econuerso: Sic in statera diuinæ iustitiæ decretum est, vt qui in præfenti eleuatur per superbiam, in futuro depressatur per confusibilem poenam. Et econuerso qui se humiliat in præfenti propter Deum, in futuro ab eo eleuabitur in gloria sempiterna. Sed quare Dominus non ait simpliciter, Qui se exultat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur, sed cum additamento, Omnis qui se exultat humiliabitur. Dicendum est, quod varijs modis homines in hoc seculo, & in futuro exaltantur, & humiliantur, secundum Bedam. Nam aliqui hic & in futuro exaltantur: aliqui hic & in futuro humiliantur: aliqui hic humiliantur, & in futuro exaltantur. Primo sunt aliqui, qui hic & in futuro exaltantur: sicut Rex David, & Iob, & Ezechias, & Iosias: & ceteri tales, qui gloriosi in hoc seculo fuerunt, & gloriosiores in futuro. Secundo sunt aliqui, qui hic & in futuro humiliantur, sicut sunt superbi pauperes: vel certe illi, qui in hoc seculo de peccatis vindictas recipiunt, & in futuro ad poenam perpetuam transeunt: qualis fuit Herodes, Antiochus, Nabuchodonosor, & Pilatus: & multi tales, de quibus Hierem. 17. scriptum est, duplici contritione conterere eos. Tertio non nulli alij hic exaltantur, sed in futuro humiliantur: sicut sunt superbi diuites, qui iuxta scripturam vocem, Iob 21. Ducunt in bonis dies suos, &c. Quarto vero sunt alij, qui hic humiliantur, & in futuro exaltantur: sicut sunt sancti pauperes & illi, qui precipue propter Deum omnia relinquentes semetipsos spontanea humilitate humiliant, vt in futuro a Domino exaltari mereantur. Et iterum Bernardus in sermone 3. super Cantica ait. Aliqui humiliantur, qui humiles non sunt: alij cum rancore humiliantur: alij patienter, alij libenter. Primi rei sunt, sequentes innoxij, vltimi iusti. Qui autem potest dicere, bonum mihi, quia humiliasti me, is vere humilis est. Non potest hoc dicere, qui inuitus tolerat: est autem humilis, qui humiliationem conuertit in humilitatem, ipse est qui dicit Deo: bonum mihi, quia humiliasti

Secundum ponitur fructuū uariatio.

F

G

H

D O M I N I C A
xi. vel xxij. post Pentecostes.

Quanta fecerit Dominus animam
rationali.

Sermo.

Vspiciens Iesus in caelum ingemuit, & ait illi, Epheta, quod est aperire. Mar. 7. cap. & in Euangelio hodierno. Creator summus sic condidit hominem, quod nullus quinque sensuum corporis, nisi per alia se discernat: verbi causa, non videt oculus, cuius ipse sit coloris: licet alia colorata cognoscat. Nec diuidit. Require superius.

D O M I N I C A
xvj. post Pentecostes.

De calamitatibus, & miserijs humanae uitae, & maxime senectutis.

Mico, ascende superius. Luc. 14. cap. & in Euangelio hodierno. Scriptum est enim. 1. Ioan. 2. c. Omne quod est in mundo concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. Vbi totum peruersum amorem mundi, & mundanorum in tres vitiosos amores distinguatq; cōprehēdit, s. in amorē carnaliū deliciarū, & visibiliū seu tēporaliū diuitiarū, & superborū honorū seu excellētiarū. Seu in delicias, diuitias, & magnificētiās. Aut in appetitū delectādi, & in appetitū in experta curiosē experiēdi, & in appetitum dominādi, siue se super alios efferēdi. Sed q; sapiēs est, cōsiderat q; delitię decipiūt, fastidiūt, & trāseūt. Aduertit q; diuitię cū labore acquirūt, cū timore custodiuntur, & cū dolore amittuntur vel relinquuntur. Intel- H
ligit, q; excellentiæ habent seruitutem, dolorem, atque timorem: & q; omnium prædictorum tēporalium bonorum finis extremus est transitus breuis, & varius. 1. Corin. 7. Apostolus ait: Fratres, tempus breue est, reliquū est. sequitur, Qui vtūtur hoc mūdo tanq; nō vtantur, s. sic: præterit enim figura huius mundi. Et iterum 1. Ioan. 2. Spiritus sanctus omnes, & maxime senes cautos reddit. Mundus transit in concupiscentia eius: quia tam ex parte ipsius mundi, q; ex parte corrupti amoris omnium mundanorum, delectabilia fugiunt, tanq; vn. bra. In
quo

A miliasti me. Quæstio. Sed cum hæc eadem sententia, videlicet, Omnis qui se exultat, &c. ponatur Luc. 14. ad nuptias inuitatis, quare hoc iterum iteratur? Dicendum quod duplex humilitas reperitur. Vna charitatis, alia veritatis. Prima est charitatis, qua quis voluntariē se humiliat ex feruenti dilectione, atque affectu. Sicut enim patiens dolorem dentium æstimat se præ alijs pati, non quia per rationem iudicet suum esse maiorem, sed quia intimius, & fortius, & certius sentit dolorem suum, quam aliorum. Et ideo secundum primum sensum, maiorem æstimationem habet de suo dolore, quam aliorum. Et de hoc patet exemplum in epistola Pauli, qui 1. Timoth. 1. ait: Christus Iesus venit in hunc mūdum peccatores saluos facere, quorum primus ego, id est maximus sum. Secunda est humilitas veritatis, qua quis parua, & humilia ex lumine intellectus de se cognoscit, & sentit, scilicet comparando id, quod homo habet proprium ad alia, secundum q; sunt opera Dei. Hominis quippe propriū est esse de nihilo, & quantum ex ipso est redire in nihilum, & semper etiā esse nihil. Peccata quoque, & omnes hominis actus proprij sunt. Reliqua vero in quantum sunt opera Dei participantia ipsum, nō habent proprium nisi ratione entis, & boni. Si igitur homo hoc modo se comparat illis, inuenit se in infinitum viliores illis: & hanc viam docet Anselmus. Ad propositum ergo Luc. 14. inuitatis ad nuptias hoc verbum dicit, vt eos incitaret ad charitatis humilitatem, hic vero idipsum repetit vt incitet ad humilitatem luminis veritatis. Quod maxime necessarium est in confidentibus in seipsis, & similibus Pharisæo. Ad hoc inducit Basilius in Exameron, dicens: Tria sunt quæ radicantur nutriūt humilitatem, s. assiduitas subiectionis, consideratio propriæ fragilitatis, & consideratio rei melioris. Contra quæ omnia Pharisæus operatus est. Vnde merito fuit humiliatus, & publicanus fuit non immerito exaltatus, vt sic semper appareat. infallibilis hæc regula Saluatoris, qua dicitur, Omnis qui se exultat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur, hic per gratiam & in futuro per gloriam: quam nobis tanquam Publicanis hic misericorditer largiatur amator humiliū, humilimus Dominus Iesus Christus, qui cum Patre, & Spiritu sancto humilia respicit, & alta a longe cognoscit per infinita secula seculorum, Amen.

Duplex humilitas

A quo manifestè ostendit calamitatem huius vitæ. Merito ergo senibus in verbo proposito Dominus ait: Amice, ascende superius, scilicet ad studium supernorum. quod secundum Hierony. Iuuenis cito potest mori, & diu non potest viuere senex. Hoc tamen seriosus & militicè scribit Ecclesiastes, c. 12. dicens: Memento creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequàm veniat tempus afflictionis tuæ, & appropinquent anni, de quibus dicas, non mihi placeat. antequàm tenebrescat Sol, & lumen, & Luna, & stellæ, & reuertatur nubes post pluuiam, aliàs mutabunt. quando commouebuntur custodes domus, & nutabunt viri fortissimi, & otiose erunt molètes in minuto numero, & tenebrescent videntes perforamina, & claudentur ostia in plateis in humilitate vocis molentis, & consurgunt ad vocem volucris, & obsurdescunt omnes filia carminis. Excelsa quoque timebunt, & formidabunt in via, florebit amigdalus, impinguabitur locusta, & dissipabitur caparis, quoniam ibit homo in domum æternitatis suæ, & circuibunt in platea plangentes. In quibus sacris verbis tria genera calamitatum humanæ vitæ, & maxime senum per ordinem describuntur. Primæ sunt calamitates spirituales, secundæ corporales, tertiæ experimentales. Vel sunt tria genera laborum, quia vt dicitur Iob 5. Homo nascitur ad laborem. Quod verbum potest esse ad thema.

ARTICVLVS PRIMVS.

De septem calamitatibus, seu miserijs spiritualibus humanæ vitæ, & maxime malorum senum.

Prime sũt calamitates spirituales.

Primæ sunt calamitates, & miserij spirituales, & maxime in senibus malis. Et sunt septem. Prima est impatientia, secunda tristitia, tertia ignorantia, quarta tenebrositas, quinta prauitas, sexta insensibilitas, septima cæcitas.

Quanta impatientia cruciantur hi, qui in vitijs nutriti senescunt. Cap. 1.

Prima calamitas est impatientia.

Prima calamitas, seu miseria humanæ vitæ, & maxime prauorum senum, est impatientia. Ait enim, Memento creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequàm veniat tempus

afflictionis tuæ. Aduertendum est autem, quod licet gratia iustificans subito, & tota simul auertere se honore a Deo auferatur, gratiæ tamen & dona gratis data, non omnes statim, sed paulatim minuuntur, atque decrescunt. Nam secundum Alex. de Ales. gratia gratificans auferitur a Deo ex consensu mortalis culpæ: gratiæ vero gratis datæ paulatim auferuntur ex operibus prauis. Fit autem hoc ex euidenti dispensatione misericordiæ Dei, vt ex ea parte qua gratiæ minuuntur, homo ad poenitentiam moueatur: & ex alia parte, qua gratiæ nondum omnino ablatae sunt, iuuetur ad poenitentiam peragendam, cui maxime iuuentus conueniens est: & hoc est, quod hortatur Ecclesiast. dicens, Memento creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ. Periculosissimum quidem est in malo senescere, sicut exemplum patet de Salomone: qui cum sapientissimus fuit in iuuentute, perseverando in peccatis sic paulatim infatuatus est. vt idola sequeretur, vt patet 3. Reg. 11. cap. Iuuentus profecto ad conuersionem aptior est, scilicet cum vigent gratiæ naturales, & gratuita dona non sunt adhuc diminuta, nec omnino ablata. Cum vero iam senescente ætate succrescunt infirmitates, nisi tunc virtutibus anima plena sit, fert cuncta aduersa impatienter. Ethoc est, quod sapiens admonet dicens, Antequàm veniat tempus afflictionis tuæ. Ad hoc hortatur Ecclesiast. 18. Ante languorem adhibe medicinã, quæ est vita virtutibus plena, qua medicina homo resistit cuilibet passioni. Sanè ergo. 2. Corint. 6. Apostolus nos hortatur, cum ait: Exhortamur vos, ne in vanum gratiam Dei recipiatis: quæ est iuuentus virtutibus plena, vel apta. In vanum profecto gratiam Dei recipit, qui se in bono opere non exercet per iuuentutis gratiam, quam recepit. Cum vero venerit tempus afflictionis, id est angustiarum mundi, curæ rei familiaris, filiorum & filiarum, infirmitatum, & aliorum, quæ mentem affligunt, qui tunc non est virtutibus assuetus, cum magna difficultate euadet pericula mundi sine graui offensione.

Periculosissimum in malo senescere.

De tædio præsentis vitæ, quo cruciantur vitiosi senes. Cap. 2.

Secunda calamitas est tristitia. Et de hac subdit: Supple, memento creatoris tui, antequàm appropinquent anni, scilicet senectutis, de quibus dicas, non mihi placeat.

Secunda calamitas est tristitia.

Acent. Hi profecto sunt anni, in quibus natura humana propter innumeras molestias spirituales, corporales, & temporales in senectute inquietatur: & tam ex operibus præteritis, quæ fuerunt infructuosa, quàm ex præsentibus, quæ sunt ærumnosa, dicit cum Iob 10. c. Tædet animam meam vitæ meæ. Licet enim viuere, naturaliter delectabile sit: tamen in senectute, & in multis angustijs viuere, tædiosum est. Hoc maxime euenit illi, qui iam senex & in vitijs assuetus considerat tempus præteritum malè ab eo expensum, & in futurum ad deteriora se conspiciet inclinatum. Ad emendationem tamen anni præteriti cogitari di sunt, iuxta illud Propheticum, Anni nostri sicut aranea meditabuntur. Passiuè legatur. Aranea telam texendo multum laborat: se euiscerat, atque tabescit. Primo multum laborat, & tamen opus suum citius dissipatur. Sic consideret homo, quot labores, & ærumnas tulerit in diuitijs congregandis, & sæpius periturae sunt, vel pereunt statim: In delictijs prosequendis, & citius fastidiunt: In magnificentijs assequendis, & citius derelinquunt. Et de tali Iob 8. cap. ait, Sicut tela araneorum fiducia eius. Secundo autem euiscerat se. Sic consideret homo, quod se euiscerauit in congregatione terrenorum inutilium. Et de talibus Isa. 59. ait, Telas araneæ texerunt. Proinde Iob 8. cap. ait: Non placebit Deo vecordia sua. Vecors enim dicitur sine corde, quia in terrenis proiecit cor suum. Vnde Ecclesiast. 10. ait: Nihil est iniquius, quàm amare pecuniam. Hic enim & animam suã venaleur habet, quoniam in vita sua proiecit intima sua. Tertio vero tabescit, cum tela sua aliquantulum laceratur. Sic talis homo, cum dissipantur labores sui, tabescit. Tabescere enim est pigere, tædere. Et de eo etiã Prophetia alibi inquit, Tabescere fecisti sicut araneam animam eius, id est tabescere permisisti. Et tunc appropinquauerunt anni, de quibus hic homo dicit, Non mihi placeat: id est mihi tædium vita est.

Meditatio de Aranea.

De periculosa ignorantia diuinorum, quæ in vitiosis senibus regnat. Cap. 3.

Tertia calamitas est ignorantia.

Tertia calamitas, ignorantia nominatur. Cum enim homo iam senex effectus, quia in iuuentute diuinis nõ extitit assuetus, reperit se plerum ignorantia diuinorum, & intellectu se habere obtusum in his, quæ pertinent ad salutem ani-

mae suæ. Hinc profecto obscuratus est Sol. Proinde Sapiens subdit, Antequàm tenebrescat Sol. id est, antequàm in senectute reperiat se homo plenum ignorantia diuinorum. Nam de huiusmodi senibus plenis ignorãtia Dei, Propheta ait, Psal. 27. Quoniam non intellexerunt opera Domini, & in opera manuum eius destrues illos, & nõ edificabis eos. ait enim, Destrues illos: scilicet tu iudicium, seu iustitia Dei. Et non quacunque destructione, sed irreuocabili, id est æterna. Et de hoc addit, Et non edificabis eos. Vnde Hierem. 30. Insanabilis fractura tua. scilicet æterna, pessima plaga tua. Non est qui iudicet iudicium tuum, ad alligandam curationem tuã uilitas non est tibi. Et rationem prædictorum Prophetæ præmisit, dicens: Quoniam non intellexerunt opera Domini, scilicet vt tenebantur in minori ætate, & in opera manuum eius, scilicet non posuerunt attentionem, & intellectum. quasi dicat: Hi non cognouerunt opera creationis, nec redemptionis, nec glorificationis, quia scilicet omnem intellectum in mundanis, & transitorijs posuerunt. Nam oculos suos statuerunt declinare in terram. Ideo obtenebratus est eis Sol iustitiæ Christus Deus noster. Et de talibus Amos 8. cap. ait: Occidet eis Sol meridie, id est quãdo magis debuerunt esse diuini illuminati. Sol quippe non tantum illuminat, sed etiam inflammat. Et sic gratia gratificans cum cæteris virtutibus est in anima Sol cum radijs suis. Et de hoc Iob 11. cap. ait, meridianus fulgor consurget tibi ad uesperam, id est in senectute tua. Sed hominibus in mala inueteratis Sol iustitiæ tenebrescit, & obscuratur per opera mala.

Quomodo in prauis senibus periculosè tenebrescit lumen intellectus, & rationis. Cap. 4.

Quarta calamitas tenebrositas dicta est, quæ in hominibus malis, & inueteratis oriri solet. Et de hoc subdit, Et lumen. Supple, memento creatoris tui, antequàm tenebrescat lumen. Hoc est lumen, de quo Prophetia ait, Signatum est sup nos lumẽ vultus tui Domine. Super nos, id est in superiori parte nostri: hoc est in anima: lumen vultus tui, id est luminosus vultus tuus, id est ratio. De quo Ecclesiast. 17. cap. ait: Posuit oculos ipsorum super corda illorum. Dicitur autem ratio vultus Dei: quia sicut per ylkum ho-

Quarta calamitas est tenebrositas.

Amo homini assimilatur, & homo hominem cognoscit: ita per rationem similes sumus Deo. Similes enim sumus ei, quantum ad essentiam: quia sicut Deus æternus est, sic nos perpetui sumus. Et quantum ad Trinitatem personarum, quia similes sumus Patri per memoriam, Filio per intellectum, & Spiritui sancto per voluntatem. Et hæc est signatio vultus Dei super nos. Aduertendum est etiam, secundum Tho. 2. 2. q. 86. quod triplex est bonum. Primum naturæ, secundum gratiæ, tertium habilitatis ad actum, seu aptitudinis ad bene faciendum. Primum est bonum naturæ, ut puta intellectus, atque voluntas: & hoc bonum per quodcunque peccatum, nec tollitur, nec minuitur: sicut nec per tenebras aer tollitur, nec substantia aeris minuitur. Secundum est bonum gratiæ, & hoc per peccatum omnino ab anima remouetur. Vnde sicut lumen per tenebras, & per cecitatem: sic per culpam gratia amouetur. Tertium est bonum habilitatis ad actum, & hoc non tollitur, sed per peccatum diminuitur. Sicut enim per multiplicationem nebularum inter corpus luminosum, & aerem diminuitur habitus aeris ad susceptionem luminis: nunquam tamen manente aere inclinatio, & habitus eius ad lumen totaliter remouetur: Sic quamuis in infinitum possit fieri additio in peccatis, nunquam tamen inclinatio animæ ad gratiam totaliter remouetur. Sed sicut nebulae sunt obstaculum inter lucem & aerem: sic peccata inter Deum & mentem. Et hoc est, quod Sapiens ait, Memento creatoris tui, antequam obtenebrescat lumen, scilicet intellectus, & ratio. Et non dixit, antequam amouetur lumen, quia nunquam ut dictum est, amouetur. Possunt tamen tantum in se nebulae peccatorum multiplicari, quod lumen intellectus, & rationis tenebrescit ita, ut virtutum iter non cognoscatur, & via perditionis pro via saluationis sumatur. Tales erant, qui dolendo inutiliter tamen, Sapientia dicebant, Errauimus a via veritatis & iustitiæ lumen non luxit nobis. Porro si malum est deuiare in mane, peius est deuiare in vespere a tramite veritatis. Et iterum de eis Isa. 5. ait: Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.

Triplex est bonum.

De triplici prauitate vitiosorum senum, quam incurrunt ex longa mala vita. Cap. 5.

Quinta calamitas, prauitas nuncupatur. Et de hac Sapiens subdit, Antequam tenebrescat Luna, secundum naturales Luna non habet lumen, nisi a Sole: sed quando Soli propinqua est, non illuminatur ex parte nostra: propterea non apparet nobis. Quando vero recedit a Sole, tunc nobis corniculata incipit apparere. Et hoc congruit animæ virtuosæ, atque fideli, quæ totum lumen spirituale recipit ab ipso Sole Iesu Christo, qui Ioan. 8. de se ait, Ego sum lux mundi, scilicet qui solus possum de anima tenebras effugare: qui sequitur me, scilicet per fidem formatam, non ambulat in tenebris, scilicet ignorantie culpæ, ac per consequens non veniet ad tenebras gehennæ, quæ quidem sunt terminus prædictarum tenebrarum. propterea hæc autem, Matth. 8. Tenebræ exteriores denominantur. id est vltimæ. Sed per Christum facta est veritas contra tenebras ignorantie, & gratia contra tenebras culpæ, iuxta illud Io. 1. Gratia, & veritas per Iesum Christum facta est. Et gloria ab eo misericorditer largitur contra tenebras gehennæ. Et sequitur, sed habebit lumen vitæ, scilicet gratiæ & gloriæ. Et merito: quoniam sicut Propheta ait, Apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen. Tripliciter tenebrescit Luna. Et licet Luna a Sole illuminetur, tamen tripliciter saltem a nostris oculis tenebrescit. Primo per nubium interpositionem, & tunc apparet lutosa, secundo per reuolutionem, & tunc videtur obscura, tertio per eclipsationem, & tunc offenditur cruentata. Ut in his tribus triplex prauitas mali, & inueterati senis insinuetur, videlicet. Prima est augmentatio culpæ, secunda defectus naturæ, tertia induratio consuetudinis prauæ. Primo quidem tenebrescit Luna per nubium interpositionem, & tunc apparet lutosa, & signat culpæ multiplicationem, quæ maxime a superbia principium sumit, iuxta illud Ecclesiast. 10. Initium omnis peccati, est superbia. Sed audiant, quid de talibus, Iob 20. ait: Si ascenderit vsque ad cælum superbia eius, & caput eius nubes tetigerit, per multiplicationem peccatorum, quasi iterquilinium in fine perdetur. Et sic merito Luna ex nubibus apparet lutosa, vel lutosa apparet

Quinta calamitas est prauitas.

Aret propter auaritiam terrenorum, quæ lutea sunt: & tamen in eis quanto senex prauus in annis antiquior est, tanto magis insanit. Sunt tales sibi, & alijs inquieti. Proverb. 15. c. Conturbat domum suam, qui seletatur auaritiam. Et tamen Ecclesiast. 5. ait: Qui amat diuitias, fructum non capiet ex eis. Et Propheta iterum ait, Theaurizat & ignorat cui congregabit ea. Et iterum inquit, Dormierunt somnum, s. & nihil inue. oēs vi. di. in ma. suis. Non dicit diuitiarum virorum, sed viri diuitiarum: ut indicet diuitias dominari super auaros, & non e conuerso, sicut fit in iustis qui diuitijs dominantur. Secundo tenebrescit Luna per reuolutionem, & hoc proprie tenebrescere eius est, quia deficit, & tunc non apparet nobis. Et signat defectio nē naturæ: quia deficit oēs vires prauæ mentis, & crescit multæ infirmitates in senectute, ut infra patebit. Si autem senex est in virtutibus assuetus, & virtutibus augmentantur vires gratiæ, dum deficit vires naturæ. Vnde Iob 12. In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia. At e contra si sunt in vitijs assueti, quanto sunt antiquiores, tanto sunt stultiores. Proinde Ecclesiast. 25. ait: Tres species odiuit anima mea, & aggrauor valde aia, i. pro aia illorum. Pauperem superbium, diuites mendaces, & senes fatuos, & insensatos. Quæ in iuuentute tua non congregasti, in senectute tua quomodo inuenies? Quam speciosum canicij iudicium, s. verum. Si autem senex est fatuus, & insensatus, tunc Luna videtur obscura, quia reuoluta est sapientia eius, & intelligentia, iuxta illud Isa. 13. Luna non splendet in lumine suo. Hi sunt, de quibus Innocentius de vilitate conditionis humanæ ait: Senex facile prouocatur, & difficile reuocatur: cito credit, & tardè discredit: tenax & cupidus tristis, & querulosus: velox ad loquendum, & tardus ad audiendum: laudat antiquos, & spernit modernos: vituperat præsentia, & commendat præterita: suspirat & anxiat, torpet & infirmatur. Tertio etiam tenebrescit Luna propter eclipsationem, & tunc signat indurationem consuetudinis prauæ, quia tunc cruentata videtur. Ex longa enim consuetudine talia corda praua crudescunt & indurescunt, ut non tamen contra Deum, sed et contra proximum corde, ore, & opere crudeles & saui fiant. De tali inueterato dierum malorum, Hierem. 6. ait: Crudelis est, s. corde, & non miserebitur, s. ore detrahendo & murmurando, & opere non misereudo. Et iterum Propheta ait, Filij hominum, i. dæ-

monum, dentes eorum arma & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus. Et ad tales, Hierem. 13. ait: Si potest mutare Æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas, & vos poteritis bene facere, cum didiceritis malum. Ecce color rufus & cruentatus consuetudinis duræ, atque crudelis. Hi sunt, qui Thren. 3. dicunt: Vetusitam fecit pellem meam, & carnem meam, & contriuit omnia ossa mea. Vetusita pellis præ nimia vetustate putrefacta durare non potest, nec aliquam futuram tenere. Sic tales inueterati ad veram poenitentiam redire non possunt. Contritio enim est quasi acus pungentis: filium verò quod introducit per hanc aciem, & dissoluta resarcit, satisfactionis vincula sunt, quæ iniunguntur a sacerdote. Sed in his inueteratis talis sutura tenere non potest. Et hoc est, quod ait: Vetusitam fecit pellem meam, & carnem meam, scilicet inueterata consuetudo. & contriuit omnia ossa mea, i. naturalem virtutem meam, siue naturales virtutes.

Ad quantam diuinorum insensibilitatem perducatur senem longior mala vita. Cap. 6.

Sexta calamitas, insensibilitas dici potest: Quinque sunt corporis sensus: videlicet visus, gustus, auditus, odoratus, & tactus. Quinque igitur sunt sensus animæ, ex quibus sensus corporis naturaliter virtutem sumunt, scilicet gustus, & visus. De quibus Propheta inquit, Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus. De auditu etiam ait Propheta: Audiam quid loquatur in me Dominus Deus, quoniam loquetur pacem in plebem suam. De odoratu Cant. 1. cap. ait sponsa ad sponsum. Trahe me post te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. De tactu etiam Propheta inquit, mihi autem adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam. Hi sensus cum de diuinis rebus imbuti sunt in senibus virtutibus, & bonis moribus antiquatis efficiuntur quasi stelle cæli in ornamentum animæ virtuosæ. In huius misterium Ecclesiast. 43. cap. scriptum est. Species cæli gloria stellarum mundum illuminans, quia tales sunt sibi lumen, & alijs in animarum salutem. At e contra cum insensibilitas omnium diuinorum ex antiqua malitia repleuerit mentem, omnes mentis sensus necessariè tenebrescunt. Et hoc est, quod Sapiens ait, An-

Sexta calamitas est insensibilitas. Quinque sunt corporis sensus, & quinque animæ.

A tequam tenebescant stellæ. Proinde de ob- tenebratis ex causis supradictis, Ioel. 2. cap. ait. Stellæ retraxerunt splendorem: & Esa. 13. iterum ait, Stellæ cœli, & splendor earum non expandent lumen suum. Et efficitur senex de diuinis, tanquam animal insensatum. Et verificatur de eo, quod Propheta ait: Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.

De mentis cæcitate, quam incurrunt mali senes, & de eorum libet sera conuersione. Cap. 7.

B Septima calamitas est cæcitas mentis.

S Septima calamitas senectutis est cæcitas, scilicet mentis. Sicut enim ex præcedentibus patet, varia sunt genera gratiarum, quæ gratis dantur. Hæ paulatim tenebescunt, cum exigentibus culpis diuino iudicio minuuntur, vt tanto maior in mente contemptoris cæcitas fiat, quanto magis præcedentium gratiarum fuerit in humana mente data claritas. Hanc cæcitate Sapiens in obscura nube demonstrat, cum subdit: Et antequam reuertatur nubes post pluuiam, s. merito creatoris tui. In ingribus enim imbribus nubes semper spissior est solet, quæ posterior est. Sic profecto quanto imber diuine gratiæ iugior mentem irrogaue- rit, & maius ingenium nobiliorque natura data fuerit, & diu malè vixerit, tanto cæcitatatis nubes, quæ cõtempã gratiã subsequitur, spissior erit. Sanè ergo & iuuenes & senes admonet spiritus veritatis, Apocal. 3. Esto vigilans, & confirma cetera, quæ mortura erant. Maiora quippe opera, s. theologiarum, atq; cardinaliũ virtutum iam mortua sunt in homine vitioso. Minora vero, vt sunt gratiæ gratis datæ, licet salutem animæ nõ cõtineant, nihilominus ad salutem iuuant, quia ad principalia & necessaria bona auxiliũ præstant. Iusto quippe Dei iudicio fit, vt qui maiora quæ ad salutem sunt necessaria per prauitatem vitæ contemnit, minora ad salutem vtilia funditus tandem amittat, atq; ad tantam necessitatem deueniat, vt in profundo scelerũ inquietè quiescat. Et de talibus Sapien. 2. ait, Excecauit enim illos malitia eorum. Possunt tamẽ per misericordiã Dei tales ipsi se iuuantibus ad penitentiam, & salutis statum redire. Nam de his Matth. 20. mysticè Dominus ait. Circa vndecimam vero exijt, & inuenit alios stãtes, s. otiosos, & dixit illis: Quid hic stãtis tota die otiosi? Dicunt ei, quia nemo nos conduxit. Dixit

illis: Ite & vos in vineam meam. Hæc est enim ætas illa, quæ veterana, seu decrepitas nõ minatur. Et vocati in ista ætate, quãdoq; prius remunerantur. Propterea a Dño subinfertur: Cum sero aut factũ eẽt, dicit Dñs vineæ procuratori suo. Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens a nouissimis. Quod põt esse thema in præsentĩ articulo pro Dñica in Septuagesima. Non immerito hi prius remunerantur, quia plerunq; feruētiores, & humiliores sunt, qui post multa tẽpora, & peccata, quasi post multũ otũ vocatur ad sanctã vitã. Sicut ego in aliquibus per experienciã vidi. Proinde licet minori tpe in bono laborauerint, tñ propter maiorẽ charitatẽ, & humilitatẽ maius præmiũ cõsequuntur, quia Deus plus intẽdit quantitãtẽ interni amoris, q̃ quantitãtẽ tps, & exterioris operis. Posuit autẽ hæc parabolã Christus, vt ad spiritus erigeret veritatẽ, & desperationis in antiquis aculeum remoueret. & de hac sera vocatiõẽ etiã Propheta in Psal. 134. ait, Educens nubes ab extremo terræ, i. amoues præfatas 7. calamitates spirituales ab his, quæ iam sunt quasi in vltima senectute. Et potest esse etiã aliud thema. Porro filius impius esset, qui patri vel matri postulanti bus potum, s. saltem feces vini sui non daret. vniũ bonũ naturalia iuuentutis sunt: feces enim ætas decrepita, vel senectus. Filius quilibet homo, pater Christus, mater Ecclesia sancta est. Illi vni bono stabili in iuuetute insistentũ erat, si neglectum fuit difficilius ad extremũ, fateor, peruenitur ad illud, sed virtutis studium nulla respicit ætas: immo quod difficilius, eo clarior virtus multi nosse se ipsos, ac sapere vix tandem in senio cõpere. Serum quidem, ac intempestiuum minime. Nam nec frustra nascitur, qui bene moritur: nec inutiliter vixit, qui feliciter terminauit. ideo, Amice, ascende superius.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De admiratione insperata supernæ mentis senectutis, & de septem calamitatibus corporis senum.

S Econdæ senum calamitates & miserie sunt corporales. Mira res, viuere optat homo: & cum senex est, vixisse se penitet. Ibat assidue, & peruenisse se stupet. Iuuenis quippe ante oculos ætatem habens longissimam, opinatur hanc ipsam, senex a tergo respiciens videlicet eẽ breuissimam. Iam

Secunda sunt calamitates corporales.

A Iam iam terram aspice senex, vnde venis, & quo pergis cogita. Hinc egressus huc redis: nam principium te simulq; finis admo- nent, poteris aberrare, publicum tibi iter ostendit. Quod si subito senuisse te doles, in singulis diebus præteritæ tuæ vitæ dolere debebas. Istis enim passibus ad hunc terminum veniebas. O votorum instabilitas, huc maxime anhelas, huc peruenire optabas; huc non posse pertingere formidabas: quo cum peruenieris, ingemiscis. Monstrum profecto incredibile, nisi tam crebrũ esset. Senes fieri volunt omnes, senex esse vult nemo. Stultum profecto est senectutem non cogitare, nisi cum venerit. Nam qui venturam; seu assidue venientem prospiceret, præsentem cum tolerantia supportaret. Amico suo ait quidem: Compatior tibi: nam vt video iam senescis: esses vitinam qualis eras; quando te primum noui. Subito ille respondit. Noli quæso mihi compati, quia sum senex: sed compatere, quia iuuenis fui. Sed ad Sapien- tis verba iterum redeamus, qui admonet iuuenes, atque senes dicens, Memento creatoris tui, &c. Et subdit septem corporales calamitates; vt cum prudentia expectentur, & cum patientia tolerentur. Prima calami- tas est commotio ossium, secunda debilitatio crurium, tertia diminutio dentium, quarta obscuratio oculorũ, quinta immobilitas labiorum, sexta lenitas dormitiũ, septima obturatio aurium.

Quod in senes omnia corporis ossa per iu- turarum laxationem mouentur. Cap. 1.

Prima calamitas corporalis senum est commotio ossium.

Prima calamitas corporalis senũ, est commotio ossium, quæ sunt ad corpus protegendum. Et de hoc Saple. dicit, Quando commouebuntur custodes domus. Domus quippe machina humani corporis est, quæ quia fragilitatibus plena est, ideo custodes illi necessarij sunt. Proinde Philo- sophus ait, quod natura fecit ossa dura ad membra mollia custodiendum, & conser- uandum. Sicut sunt costæ ad ventrem, & testa ad caput, & sic de cæteris corporis membris, quæ per ossa custodiuntur. Hæc quippe molentur, quando eorum iuncturæ laxantur, & tunc curuatur homo, & tota forma corporis deformatur, vt homo iam formam animæ sit sollicitus amare.

De crurium debilitate, Cap. 2.

S Econda calamitas, est debilitas crurium, scilicet ad pondus corporis sustinen- dum. In omni edificio periculosissi- mum illud est vitium, quod fundamentis infidet. Cætera enim vt cunq; corriges, hoc ruinam trahit. qua instante quid est reliquum, nisi vt q̃ primum a ruinantĩ migret hospitio? Et de hoc corporis fundamento Saple. ait, Et nutabũt viri fortissimi. Hi viri fortissimi sunt crura. Nã sicut fortiores por- tat pòdus totius belli, sic crura pondus to- tius corporis humani. Hi fortissimi viri tũ nutant, quando crura tremulant, & vacil- lant; & non securè sustentant: sed tamen vani discursus saltem occasio amputatur.

De dentium diminutione. Cap. 3.

T ertia calamitas, est diminutio den- tium, s. ad cibaria masticandum. Et de hac subdit, Et otiosè erunt molètes immutato numero. Molæ duæ, in axillæ sũt, quia cibũ contere nequeunt, vt iam iner- mis cum voluptate luctetur homo; minus comedat, parcius rideat, lentius mordeat, alienam famam loquacitate fracta sepe fre- net, atque mendacia & similia.

De caligine oculorum. Cap. 4.

Q uarta calamitas, est obscuratio ocu- lorum, scilicet ad videndum. Et de hoc addit, Et obtenebescunt videntes per foramina. Per foramina quippe videt oculi, qui quasi sunt duo foramina ad videndum. Isti tenebescunt, quando senes lumen videre non possunt. Sicut Hely. 1. Reg. 3. qui non poterat videre lucernam Dei, antequam extingueretur. H. Sicut etiam Isaac; de quo Genes. 27. scri- ptum est. Senuit autem Isaac, & caliga- uerunt oculi eius, & videre non poterat. Nec tamen quisquam de hoc contritari de- bet, cum obscuratur multis vitijs iter, sci- licet auaritia, gula, luxuria: pestesq; aliæ satellites suos, atque ministros amittunt. Debilitantur duces mali, qui in præcipi- tium animam ducunt. Mirum dictũ. Sæpe quidam lucidissima pars corporis totam animam in tenebris trahit. Solent qui al- terum amiserunt oculum, altero (vt aiunt) acutius videre. Quod si ita est, quid rear nisi vt duobus oculis debilitatis duobus

Secunda est debilitas.

Tertia est diminutio dentium.

Quarta est obscuratio oculorum.

A alijs acutius homo videre possit. Ideo exteriores pereuntibus interiores purgandi, & illuminandi sunt. Hoc postulabat Propheta dicens, Psal. 12. Illumina oculos meos, ne vnquam obdormiam in morte, nequando dicat inimicus meus, præualui aduersus eum.

De immobilitate labiorum. Cap. 5.

Quinta est immobilitas labiorum.

Quinta calamitas, immobilitas labiorum est, scilicet ad verba pronuntiandum. Et de hoc ait, Et clauduntur ostia in plateis. Ostia quidem sunt labia, per quæ clauditur porta oris: hæc ostia in plateis clauduntur, quando propter senectutem homo altè non potest loqui, & exclamare, ut audiatur a multis. Proinde subdit, in humilitate vocis molentes, id est planè loquentes. Molere dicit loqui: quia sicut homo mouet maxillas ad cibaria, sic & labia ad verba formata pronuntianda.

De lenitate somni. Cap. 6.

Sexta est lenitas dormientium.

Sexta calamitas, est lenitas dormientium, quia modicum dormiunt, & cito excitantur in nocte, quasi in galli cantu. Vnde subdit, Et consurgunt ad vocem volucris, id est galli, quia ab eius voce læduntur, & excitantur. Ut quodammodo etiam ab animalibus excitentur vigilare ad salutem animarum suarum. Proinde talibus comminatur Dominus Apocal. 3. cap. dicente: Si non vigilaueris, scilicet prædicto modo: veniam ad te tãquam fur, & nescies qua hora veniam. Benigne profecto & iuste vult Dominus horam visitationis suæ hominem ignorare, ut vel ex parte vna semper in bono sollicitus sit, qui præmium a Domino semper attendit. Vel ex parte alia, qui Deum, & ea quæ sua sunt, diu in senectute neglexerit, horam visitationis suæ præuidere non possit: ut qui vsque ad senectutem tempore amisso frustra vixerat, etiam horam visitationis suæ a Deo lucrari non queat. Proinde cauet nobis Sapien. Ecclesiast. 11. cap. dicens, Attende tibi a pestifero: id est a diabolo, qui fur est auferens, ab anima gratiæ sanitatem. fabricat enim mala; scilicet culpæ, ne vna hora, scilicet in sperata inducat super nos subsannationem imperpetuū, qui totum tempus vsque ad senectutem in vanum impendimus.

De auditus amissione. Cap. 7.

Septima calamitas, est obturatio aurium: quia non possunt audire consonantia, & sonora. propterea inquit, Et obsurdescent omnes filiae carminis. filiae quippe carminis, quæ consonantiam audiunt, aures sunt. Hæ in senibus obsurdescunt, ut etiam voces sonoras audire non possint. Philomenam credo, vel cytharam, tibiasque non audiret surdus, sed nec rudentes asellos: nec grunientes sues, nec vlulantes lupos, nec latrantes canes, nec rugientes leones, nec gementes pueros, nec altercantes ancillas, nec postremo his omnibus grauiore vndique personantes ineptissimos risus, & inconditos fletus, & confusas rumorum voces, quo nullus vsquam sonus inamemior est. Potèrò surdus multiplicibus ereptus est fraudibus, atque malis. Nulla re crebrius falluntur homines, quam verbis ei nihil. Hinc periculi res est adulationum, susurrionum, detrahentium & similibus pœnas euasit. Colloqui quoque surdo permittum est, legendo videlicet & scribendo. Cum antiquis profecto loquitur, qui legit: atque cum posteris ille, qui scribit: Ad hæc celestis philosophiæ libros, qui legit, Deum audit, & alloquitur ille, qui orat. In hoc profecto gemino colloquio, nec lingua, nec auribus, sed oculis digitisque, & animo Deo deuoto opus est. Si non potest surdus homines audire, scriptos ab hominibus libros legat, & legendos ab hominibus libros scribat. Cœlum præterea, ac terras & maria respiciat; horumque omnium creatorem in silentio contempletur. Nil ad hoc surditas ista nocuerit, multum fortasse profuerit. Ideo Amice, ascende superius.

ARTICVLVS TERTIVS

De septem experimentalibus calamitatibus senectutis.

Tertiarum senum calamitates, sunt experimentales. Durum ac difficile stadium cucurristi senex iam fessus, & quietis appetens latè proximam metam spectes. Vtere iam animæ delictijs, quæ multo maiores, atque stabiliiores sunt, quam corporeæ voluptates. Hæ venientes culpam ferunt, abeuntes poenitentiam pudoris, & doloris materiam derelinquunt.

A relinquant. His te explicitum ac liberum gaudere debes, & liberatrici tuæ, scilicet senectuti gratiam exhibere, quæ te de manibus hostium tuorum liberavit. De his autem delictijs, Hieron. ad Nepotianum ait: Senectus eorum, qui adolescentiam suam honestibus artibus instruxerunt, & in lege Domini meditati sunt die ac nocte, ætate fit doctior, vsu certior, processu temporis sapientior, & veterum studiorum fructus dulcissimos metit. Et Ambrosius in Exameron lib. 1. iterum ait: Senectus ipsa in bonis moribus dulcior, in consilijs subtilior, ad constantiam subeundam mortis promptior, & reprimendas libidines fortior, infirmitas corporis sobrietas mentis est. Cyprianus quoque de duodecim abusionibus inquit: Plus omnibus religionum operam dare senibus conuenit, quos præsentis seculi florida ætas transacta deserit. Et Augustinus etiam ait: Cum sibi homines optant senectutem, quid aliud optant nisi longam infirmitatem? Et iterum Hierony. ait: Omnes penè virtutes corporis mutantur in senibus, & crescente sola sapientia, decrescunt ceteræ virtutes. Proinde septem alias calamitates Sapiens subdit. Prima est tremor capitis, secunda est mutatio corporis, tertia canicies verticis, quarta tumor ventris, quinta infrigidatio, seu remissio libidinis, sexta mors lenis, septima luctus, & meior hæredis.

De tremore capitis in senes.

Cap. 1.

Prima calamitas tremor capitis.

Prima calamitas senum, est tremor capitis. Et de hoc Sapien. ait, Excelsa quoque timebunt. Excelsa quoque hominis, caput illius est, in quo sunt principaliter quinque corporis sensus, qui quia excelsi, id est præcellentes, & in excelsa capite sunt, excelsa denominantur. Excelsa tunc profecto timebunt, cum caput cum omnibus sensibus agitur, quasi agitatione capitis continuè insnuant de vita præsentis recessum: vel si male vixerint, quasi capite negant se non posse, tunc facilliter emendare. At si bene, iam non facilliter a bonis moribus declinare. Vtrique licet vario intellectu dicere possunt propheticum illud, Timor & tremor venerunt super me, quia & senex peccator timet iam mortem, & senex iustus etiam timet, scilicet

Deum, dubitans ne in puncto mortis coram Deo peccator inueniatur. Et de tali Propheta iterum ait, Posuisti firmamentum eius formidinem. Ad peccatorem senem Iob 21. c. ait: Si iniquitatem, quæ est in manu tua, abstuleris a te: & non manserit in tabernaculo tuo iniustitia: tunc leuare poteris faciem tuam absq; macula, & eris stabilis, s. in mète, licet videaris agitare caput, & nò timebis mortem. miseriam quoq; s. quæ est in senectute, obliuisceris: & quasi aquarum, quæ prætereunt non recordaberis: & quasi meridianus fulgor, i. lumè spirituale, & manū cõsurget tibi ad vesperam in senectute, & cū te consumptum putaueris, s. propter senectutem, orieris vt Lucifer, id est totus in mente illuminatus eris.

De tremore membrorum senis. Cap. 2.

Secunda calamitas senum est mutatio corporis. Et de hoc Sapiens subdit, Et formidabunt in via, s. omnia corporis membra, quia tremula efficiuntur, quod est signū resolutionis, ac debilitationis virtutis contentiæ membrorum, quæ membra continere nò valet, propterea compellitur corpus cõtinuè agitare. Talis cum Prophetata orare debet ad Dominum, & ab eo humiliter postulare, ac dicere: Cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me. Et iterum, & vsq; in senectam, & senium Deus, ne derelinquas me, s. sicut promissisti amicis tuis. Matth. vlti. Ecce ego vobiscum sum oibus diebus vsque ad consummationem seculi.

De canicie capitis senum. Cap. 3.

Tertia eorum calamitas, est canicies verticis. boni senis veneranda canicies plus habet, nò modo auctoritatis, sed & honeste voluptatis, q̄ sedē omnes iuuenū illecebre. Neq; enim mutati coloris peniteat senē. Nā quis tãto corrupto sensu, tanq̄ obliquo pot̄ eē iudicis, ut nò candidorū calatos liliorū, q̄ nigrantiū carbonū malit cistas inspicere? Aut si transformandus sit, nò potius se velit similē eē cygno, q̄ coruo? Et de hac canicie supra inquit. Florebit amigdalus, i. canescet caput. Nā & amigdalus albescit, cum floret. Ad literam canicies est signū debilitatē virtutis. Quia enim virtus contentiua humorum debilitatur in senes: ideo putrescūt humores, ac frigescūt. In cuius signū superfuitates de corpore senis albæ procedunt. proinde canescunt. De

A hac enim canicie Ioan. Chrysoft. in sermone 7. super epistolam ad Hebr. ait: Canicies tunc venerabilis est, quando ea gerit, quæ caniciem decent: cum vero senex iuueniliter conuerfatur, plus iuuenibus ridiculus est. Canicies tamen communiter veneranda est. Vnde Leuit. 19. scriptum est, Coram cano capite confurge, & honora personam senis.

Quomodo in senectute membra.
Cap. 4.

Quarta est tumor ventris.

Quarta calamitas, est tumor ventris, vel aliorum membrorum. Et de hoc dicitur, Impinguabitur locusta. Impinguatio locustæ circa senium, est potius tumor, quam vera pinguedo. Et per hunc modum est impinguatio senum, quod est signum debilitati caloris digerentis. Quia enim calor digerens deficit, abundat flegmaticus humor, & aquosus, atque indigerens, qui corpus senis implet, & impinguare videtur. Hæc profecto pinguedo grauitatē corporis gignit, quamuis interdum non ætatis, sed naturæ comes inueniatur. Vnde fit ut iuuenes, quandoque graues, & seniculos agiles videamus. Cæterum, & si graui sunt corpore, sæpe animus leuis, & sub leui habitat grauis. Et de talibus Propheta ait, In populo graui laudabo te. Corporis tamen, atque animi proportio quædam, si obuenerit, non aspernanda est.

Quomodo in senectute virtus generatiua.
Cap. 5.

Quinta est, in frigidatio.

Quinta calamitas, est in frigidatio, seu remissio libidinis. Et de hoc ait, Dissipabitur capparitis. est enim capparitis quædam herba, vel fructus, qui secundum Dioscor. est spinosus, & expansus super terram, & habet in summitatibus rotunda seminum capula, quæ duricici splenis super omnia medicamenta valet. prodest quoque renibus, ut dicit glo. & confortat actum virtutis generatiuæ. & secundum Hierony. in Hebræo commune nomen habet ad herbam, & ad amorem libidinosum. In quacunque igitur significatione sumatur, est sensus: Dissipabitur capparitis, id est remittetur feruor libidinis. In actu enim generationis mouet calor, & materiam ministrat humor. Quia igitur senectus est frigida, &

ficca, deficit calor & humor, & ideo libidinis minuitur feruor. De talibus Sapiens. 4. O quam pulchra est casta generatio cum claritate, scilicet intellectus diuinorum. Immortalis est enim memoria illius, quoniam & apud Deum nota est, & apud homines.

De morte senis.
Cap. 6.

Sexta vero eorum calamitas, est mors senis. & de hac Sapiens subdit, Quoniam ibit homo in domum æternitatis suæ. Domus enim post mortem æterna est, quia Ecclesiast. 11. cap. ait: Si ceciderit lignum ad austrum, aut ad aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit. Lignum istud est homo, de quo Iob 14. cap. ait: Lignum habet spem, si præcisum fuerit, rursum virescit. Auster signat charitatis calorem, & gloriæ statum, Cantic. 4. Veni auster & perfla hortum meum. Lignum igitur cadere ad austrum, est hominem in morte reduci in gloriam. Et erit ibi, quia nunquam poterit demereri. Si ceciderit ad aquilonem, ibi erit. id est si ad poenam infernalem ierit, nunquam egredietur, Iob 7. Qui descendit ad inferos, non ascendet. Infernus quidem per aquilonem significatur, Hierem. 1. Ab aquilone pandetur omne malum. In quocunque loco ceciderit, scilicet siue bono, siue malo, ibi erit. quia sicut Galat. 6. Apostolus ait, Quæ enim seminauerit homo, & metet. O senex, audi Apostolum 8. c. ad Hebr. in fine dicentem: Quod autem antiquatur, & senescit, prope interitum est. Iuuenis cito mori potest, senex autem diu viuere non potest. Et sicut Cyprianus de duodecim abusibus ait: Quid stolidius fieri potest, si mens ad perfectionem festinare non contendat, quando totius corporis habitu senectute confectus homo ad interitum properat, dum caligant oculi, aures grauitate audiunt, capilli fluunt, facies in pallorem mutatur, dentes lapsi numero minuuntur, cutis arefcit, flatus non suauius olet, pectus suffocatur, tussis crachinat, genua trepidant, talos ac pedes tumor inflat, homo interior qui senescit his omnibus aggrauatur. Et hæc omnia ruituram iam, itaque domum corporis cito pronunciant. Et tamen, sicut Hieron. in quadam epistola ait: Nemo tam fractis viribus, & decrepitæ senectutis est, ut non seputet vnum adhuc annum esse victurum. & Hugo de Sancto Victore in lib. de claustro animæ, lib. 2. etiam ait: Inter abusiones seculi

Tres sunt nūcy mortis.

A seculi huius mundi sola maior est senis obstinatio, qui morti proximus, mortis non abhorret aduentum, qui quasi ad ostium mundi huius positus foris expectat: nec tamen vitæ præsentis attendit egressum. Audit nuncios mortis, & credere non vult eis. Tres enim sunt nunciij mortis, casus, infirmitas, & senectus. Casus dubia, infirmitas grauias, senectus certa nunciat. Casus nunciat mortem latentem, infirmitas apparentem, senectus præsentem. Ex incertitudine mortis timor, ex infirmitatis grauitate dolor, ex certitudine senectutis non obstinatio, sed afflictio, & humilitas sequi deberet. Senex enim, aut peccator, aut moritur iustus. Si peccator, audiatur Bern. qui in quadam epistola ait, Mors peccatorum pessima. Mala quidem in mundi amissione, peior in carnis separatione, pessima in vermibus ignisque duplici contritione. At contra bona mors iusti propter requiem, melior propter nouitatem, optima propter securitatem. Preciosa mors Sanctorum: preciosa planè tanquam finis laborum, tanquam victoriæ consummatio, tanquam vitæ ianua, & perfectæ securitatis ingressus. Et tunc siue malè moriens, siue bene, ibit homo in domum æternitatis suæ.

De lachrymis veris, & fictis in morte senum.
Cap. 7.

Septima calamitas est maror hæredis.

Septima vero calamitas, licet proprie non sit senum, tamen ad hæredes, & consanguineos ortum habet. Et hæc est luctus, & meror hæredis. Et de hoc Sapiens subdit, Et circuibunt in platea plangentes, scilicet quando funus ad sepulturam feretur. Quod fit maximè magnatibus, quando equi & famuli prædictorum cooperati, & induti fanereis vestimentis in plateis, & veris gemitibus, clamoribus, & lamentis, quandoque veris, sed sæpius fictis defunctum plangunt. Et de hoc Propheta ait, Caput circuitus eorum labor laborum ipsorum, id est dolor, quem sentiētes in corde de mortuo sene verbis, quæ continent, non possunt ostendunt. est caput, id est causa circuitus eorum. Vel de fictè plangentibus potest dici, Caput: id est superbia, quæ initium est omnis peccati, ut dicitur Ecclesiast. 10. Circuitus eorum, scilicet causa est. Hoc est circuneunt in plateis plangentes ad seculi pompam. Et quia non ex corde plangit ille procedit, subdit, labor laborum: & non cordis ipsorum operiet eos, vel quia fingunt a doloris clamoribus se superari: vel quia dolor, quem fictè ostendunt, diuino iudicio superueniens opprimit, & occupat eos. Et subdit, Cadent super eos carbones, quia diuitiæ, quæ a defuncto relictæ sunt, scilicet propter quas hæredes flent: quia scilicet tandiu defunctus vixit, carbones fiunt scilicet tam temporaliter, quam æternaliter his, quibus relictæ sunt, quia sæpe inter hæredes oriuntur ex tali hæreditate odia, & inimicitia, atque desolatio eorum, & tandem ignis, & desolatio sempiterna. Vnde subditur, In ignem deijcies eos, in miserijs non subsistent: scilicet, sed deficient, quandoque temporaliter, & sæpius æternaliter: quia sicut Propheta ait, Sicut oves in inferno positi sunt, id est ponentur, mors depascet eos. Et ut dicitur 13. q. 2. in cap. animæ defunctorum, Curatio funeris, conditio sepulturæ, pompa exequiarum, magis sunt viuorum solatia, quam subsidia mortuorum. Si aliquid prodest impio sepultura preciosa: oberit pio vilis, autem nulla. Age igitur iam senex, qui ad naturam maturitatem venisti. Poma igitur cum maturuerint, si sensus, atque sermo daretur illis, gratularentur se ad id peruenisse, ad quod nata sunt. Et ut cæterarum rerum, sic ætatis maturitas quædam est, quæ senectus denominatur, quod ut ita est videas, & ætas, & mors iuuenum acerba quidem dicitur, & acerba est. Maturescit homo, sicut & poma & fruges, quæ cum in eis maturitas bona sit, quanto melior in homine, propter quem omnia maturabilia maturescunt. Maturuisse iam debes, si quid in te sicci nobilis fuerit. iam messoris tui manum securus expecta. Non mors illa, quam metuis, sed laborum finis ac principium vitæ est. Quia igitur in te mundus transit, & concupiscentia eius: ideo, Amice ascende superius. Age iam, sic denique reliquum vitæ viue, ut fessa iam puppis ad portum tranquillitatis veniens æternaliter requiescat in gloria sempiterna: ad quam nos perducatur Dominus Iesus Christus, qui cum Patre, & Spiritu sancto est portus, & tranquillitas omnium Beatorum per infinita secula seculorum, Amen.

A
IN TERTIO OPERE
Sancti Bernardini.

De desiderabili veritate.

Euenit
de veritate,
sicut
de luce.

Corruiit veritas in plateis, & aquitas non potuit ingredi. Esa. 59. cap. Euenit quidem de veritate, sicut de luce, de odore, atque sapore. Primo euenit sicut de luce, quæ profecto amabilis est, quibus sunt oculi sani, sed odiosa habentibus infirmos oculos, seu lippos, & etiam

B his qui steterunt sub terra reclusi. Sic profecto veritas est odiosa elatis mentibus, atque superbis. Si enim prædicas superbis de veritate humilitatis, talis veritatis fulgor est grauis, & odiosus. Proinde Ecclesiast. 12. cap. scriptum est. Abominatio est superbo humilitas. Est enim superbia animæ lippitudo, quæ obscurat, ne lux veritatis fulgeat in oculo mentis. Hinc Gregor. ait, Tumor mentis est obstaculum veritatis. Scabiosus rasorem odit, fur lucem, puer magistrum, freneticus ligamentum, adultera maritum, & obstinatus peccator

C lucem correctionis. Secundo accidit de veritate sicut de odore, qui gratus est sano, eo quod illum reficit & confortat, sed odiosus est serpenti, quia illum occidit & fugat. Sic veritas odiosa est carnalibus & luxuriosis. Si enim talibus prædicas de castitatis, & virginitatis suauis odore, talis odor eis abominabilis est. Proinde de vtroque Ecclesiast. 2. 1. ait: Verbum sapiens quodcumque audierit, sciens laudabit, scilicet ad se adijciet. scilicet ad laudem castitatis, & virginitatis, audiuit luxuriosus, & displicebit ei, & proijciet illud post tergum suum. Ratio huius est, quia instar serpentium, & porcorum iacere malunt in fetore luxuriæ, quam in odore munditiæ. Nam & porcus potius in putrido ceno, quam in aqua munda moratur, & delectatur. Nec quoque palatum eius aromatica ad suauitatem mutant. Sed amatores veritatis post veritatis odorem currunt anxio desiderio, ei dicentes illud Cant. 1. Curremus in odore vnguentorum tuorum. Vlcerosus putat asperum quicquid hic tangit eum. Rugit quoque porcus, cum ei auferatur, ad quem afficitur cibus. Sic mentes luxuriosæ, atque

Sicut de
sapore.

D ferrur luxuriæ præda. Tertio quoque contingit de veritate, sicut de suauis sapore: pa-

nis palato sano profecto sapidus est, infirmo vero insipidus, & penosus. Sic veritas odiosa, & aspera est auaris. Accipiter quoque moritur ex panis comestione, vbi gustus famelici hominis naturaliter recreatur, sic veritas rapacibus, & auaris cibus est mortis. Vbi iustus cibus est internæ refectio. Si enim prædicatur auaris terrenorum contemptus, aut restitutio alienorum, atque desiderium æternorum: talis doctrinæ panis eis efficitur detestabilis, & execrandus, sicut Ecclesiast. 13. cap. scriptum est, Execratio diuitis pauper. Causa huius profecto est, quia affectum palati corruptum ex terrenorum cupiditate infectum habent, vnde saporem cœlestium & æternorum sentire non possunt. hinc 1. Corint. 2. Apostolus ait, Animalis autem homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei: stultitia enim est illi, & non potest intelligere, quia spiritualiter examinatur. Porro, secundum Augustinum. Palatum febricitantis habet, cui mel cœli non placet. Tales profecto frenetico similes sunt, qui pugnis & calcibus, atque moribus impugnant eum, qui eis medetur. Sic plerique cupidi & auari detractionibus, murmurationibus, & quandoque persecutionibus impugnant eos, qui spirituales reprehensionum adhibent medicinas. Et de talibus superbis, luxuriosis, & auaris, & alijs sceleratis, quibus veritas odiosa est, Esa. in verbo proposito ait, Corruit veritas in platea, & aquitas non potuit ingredi. In quibus sacratis verbis, Propheta tres mundi miserabiles deplorat euentus. Primo ruinam veritatis ibi, corruit veritas, secundo culpam generalitatis ibi, in platea, tertio repulsam æquitatis ibi, & aquitas non potuit ingredi. Mirabile quippe est, quod corruit veritas: sed mirabilissimum, quod in platea corruit: at mirabilissimum, quod æquitas repulsam habuit. Quod enim veritas corruit, habuit impugnatores: quod etiam corruit in platea, non habuit defensores: sed quod æquitas non potuit ingredi, habuit calumniatores. Est ergo veritas.

Primo viriliter erigenda, quia corruit veritas: secundo est veritas viriliter amplectenda, scilicet in platea: tertio est veritas viriliter defensanda, quia aquitas non potuit ingredi.

ARTI-

A ARTICVLVS PRIMVS.

Quod propter tria veritas est viriliter erigenda.

Veritas
est erigenda
propter
tria.

Rimo inquam est veritas viriliter erigenda, quia veritas corrumpitur. Erigenda siquidem est propter tres rationes. Primo quia eius diminutio seu defectio est criminosa, secundo, quia eius absconditio est periculosa: tertio, quia eius manifestatio est fructuosa.

Quantum defecit, vel saltem minuta veritas est in mundo. Cap. 1.

Rimo quidem viriliter erigenda est veritas, quia eius diminutio seu defectio est criminosa. Nihil profecto damnosum atque criminofum est in mundo & in qualibet ciuitate, insuper & in qualibet anima defectio, & diminutio veritatis. Quod intelligens Propheta in persona cuiuslibet iusti zelatoris veritatis orat ad dominum, & clamans dicit, Psal. 11. Saluum fac Domine, quoniam defecit sanctus, quoniam diminutæ sunt veritates a filijs hominum. In quibus verbis tria gradatim ostendit. Primo humilitatem, secundo defectibilitatem, tertio necessitatem. Primo ostendit suam humilitatem, cum ait, Saluum me fac Domine. q. d. non possum ex me, non ex homine, non ex mundo. Primo non possum ex me saluum facere, Psal. Spiritus vadens & non rediens. Osee 13. Perditio tua Israel est ex te, supple tantummodo in me auxilium tuum. Secundo non possum ex homine: ideo ait, Domine. scilicet quia Deus es, homo me saluum facere non potest, Psal. Frater nō redimit, redimet homo. Frater profecto Christus non redimit inquam homo, qui in quantum homo frater est. Et purus homo redimet, quasi dicat: non. Quod est contra Iudæos, qui sperant inaniter in suo venturo Messia, quem expectant vt purum hominem, contra quos Hier. 17. c. ait: Maledictus homo, qui confidit in homine. Tertio non possum ex mundo, Psal. Fallax equus ad salutem. hic equus est mundus, qui proprie dicitur fallax: quia in necessitate deficere comprobatur. Hic est baculus arundineus confractus Ægyptus, cui si innixus fuerit homo, intrabit manum eius, & perforabit eam, vt dicitur Esa. 36. Tu ergo Domine, qui solus potes, saluum me fac, scilicet

Declaratio
dicitur
propheta.

C salutem. Et hoc est contra veritatem iustitiæ, & sacerdotum eius in mercede docebant. & hoc est contra veritatem doctrinæ, & prophetæ eius in pecunia diuinabāt, & hoc est contra veritatem vitæ.

D Rimo quidem viriliter erigenda est veritas, quia eius diminutio seu defectio est criminosa. Nihil profecto damnosum atque criminofum est in mundo & in qualibet ciuitate, insuper & in qualibet anima defectio, & diminutio veritatis. Quod intelligens Propheta in persona cuiuslibet iusti zelatoris veritatis orat ad dominum, & clamans dicit, Psal. 11. Saluum fac Domine, quoniam defecit sanctus, quoniam diminutæ sunt veritates a filijs hominum. In quibus verbis tria gradatim ostendit. Primo humilitatem, secundo defectibilitatem, tertio necessitatem. Primo ostendit suam humilitatem, cum ait, Saluum me fac Domine. q. d. non possum ex me, non ex homine, non ex mundo. Primo non possum ex me saluum facere, Psal. Spiritus vadens & non rediens. Osee 13. Perditio tua Israel est ex te, supple tantummodo in me auxilium tuum. Secundo non possum ex homine: ideo ait, Domine. scilicet quia Deus es, homo me saluum facere non potest, Psal. Frater nō redimit, redimet homo. Frater profecto Christus non redimit inquam homo, qui in quantum homo frater est. Et purus homo redimet, quasi dicat: non. Quod est contra Iudæos, qui sperant inaniter in suo venturo Messia, quem expectant vt purum hominem, contra quos Hier. 17. c. ait: Maledictus homo, qui confidit in homine. Tertio non possum ex mundo, Psal. Fallax equus ad salutem. hic equus est mundus, qui proprie dicitur fallax: quia in necessitate deficere comprobatur. Hic est baculus arundineus confractus Ægyptus, cui si innixus fuerit homo, intrabit manum eius, & perforabit eam, vt dicitur Esa. 36. Tu ergo Domine, qui solus potes, saluum me fac, scilicet

salute exteriori corporis, & interiori animæ, scilicet gratia: & superiori scilicet gloria sempiterna. Secundo ostendit in mundo omnis boni defectibilitatem dicens, quoniam defecit sanctus. quod tripliciter intelligi potest. Primo quo ad opinionem, secundo quo ad gratificationem, tertio quo ad paucitatem seu diminutionem. Primo enim defecit sanctus quo ad opinionem, s. quorundam, qui dicunt q. in mundo nullus est sanctus. In cuius misterium. 3. Reg. 19. dicit Helyas. Domine altaria tua destruxerunt, & prophetas tuos occiderunt, & ego relictus sum solus. Et dicit Dominus, Non quia ego derelinquam reseruau mihi in Israel septem millia virorum, qui non curauerunt genua sua ante Baal. Secundo defecit sanctus quo ad gratificationem: quia Spiritus sanctus, qui per essentiam vbique est, defecit quo ad esse per gratiam, quia modo in paucis reperitur voluntas bona. Psal. Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studijs suis: non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum. Tertio quo ad paucitatem & diminutionem. Vnde inquit, quoniam defecit sanctus, scilicet qui increpet asperis, deterreat minis, consulat blandis, inuiter promissis, informet exemplis, instruat doctrinis, defendat sanctis, adiuuet moribus bonis. Tertio autem ostendit necessitatem. Vnde ait, Quoniam diminutæ sunt veritates a filijs hominum. Pluraliter loquitur, vt comprehendat triplicem veritatem, scilicet, veritatem iustitiæ, quæ defecit per auaritiam: veritatem vitæ, quæ defecit per luxuriam: & veritatem doctrinæ, quæ defecit per superbiam. De hac triplici veritate Ioan. 16. Dominus ait: Cum autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Hæ autem veritates modo diminutæ sunt, aut penitus defecerunt propter abundantiam contrariæ falsitatis. Osee 4. c. scriptum est, non est scientia Dei in terra, veritas iustitiæ misericordia vitæ, scientia doctrinæ modo diminutæ sunt in mundo. Et iterum de his tribus veritatibus, Michee 3. c. ait, Princeps eius in muneribus iudicabant. Et hoc est contra veritatem iustitiæ, & sacerdotum eius in mercede docebant. & hoc est contra veritatem doctrinæ, & prophetæ eius in pecunia diuinabāt, & hoc est contra veritatem vitæ.

Quan-

A Quantum & quibus perniciosa sit bodier-
nis temporibus veritas a prædica-
toribus occultata. Cap. 2.

Secundo
est erigen-
da veri-
tas.

Tribus ge-
nerib' ho-
minū pe-
riculosa, &
abscōsio.

Tria im-
pediūt ne
prædicato-
res prædi-
cent veri-
tatem.

Secundo autem viriliter erigenda est ve-
ritas, quia eius abscondio est periculo-
sa. Tribus quippe generibus hominum
periculosa est abscondio veritatis. primo
prædicatoribus, secundo non audientibus,
tertio eorum successoribus. Primo periculo-
sa est prædicatoribus. Tria enim impe-
diunt eos, ne prædicent veritatem. Primū
est negligentia seu tepiditas, secundum fal-
sa humilitas, tertium est timiditas. Primum
est negligentia seu tepiditas, quia hodie ple-
riq; prædicatores nō curant de animarum
salute. O quot sunt hodie propter sitientes
audire diuinum verbum, qui in mortali re-
linquuntur siti, & quotidie prædicatur his,
qui de prædicatoribus fastiditi sunt. Talibus
negligentibus prædicatoribus per Esa. 21.

B c. Dominus ait, Occurrentes sitienti ferte
aquam. Non dicit ebrio, sed sitienti. Nam
vt Grego. ait: Vecordem se afferit, qui hor-
tis sitientibus in flumine aquas spargit. Ta-
les quodammodo prædicant consuetudinē,
non veritatem. Secundum est humilitas fal-
sa. Est enim quædam humilitas indiscreta,
qua homo sic indiscretè cauet superbiam,
vt non intendat in se susceptam a Christo
gratiam. Ad huiusmodi animam ait sp̄sus

C Canti. j. Si ignoras te, o pulcherrima inter
mulieres, egredere & abi post vestigia gre-
gum tuorum & pasce hædos tuos iuxta ta-
bernacula pastorum. Pulcherrima mulierū
est humilis anima, quæ seipsam ignorat,
quādo per indiscretam humilitatem accep-
tam gratiam dissimulat. Et tunc optimum
ei erit a se quodammodo egredi, & post ve-
stigia gregum abire, idest se a communium
hominum comparatione considerare, vt sic
Christi gratiam in se consideret, qua ip-
sam communium hominum statui prætule-
rat, vt sic talentum Domini sui in lucrū po-
nat, cum gratiam quam communes homi-
nes non habere prospexerit, ceteros in hac
gratia se inferiores lucrifacere quærat. Et
hoc est hædos suos iuxta tabernacula pasto-
rum pasceri, officium prædicationis suæ in
gratia sibi data, circa populos & peccatores
in hac gratia exercere. Hoc idem Grego. in
pastorali testatur, di. Qui magnis muneribus
ditati parere vtilitati proximorum in
prædicatione refugiunt, si districtè iudicē-
tur: ex tantis præculdubio rei sunt quantis
ad publicum venientes prodesse potuerūt.

D

Proinde veritatis prædicator per prophetā
ait, Psa. 39. Iustitiam tuam nō abscondi in
corde meo. q. d. Iustitiam, quam cognoui,
non per negligentiam, aut falsam humili-
tatem prædicare dissimulaui. Considerans,
q; Prouerbio. 11. c. scriptum est: Qui absco-
dit frumenta, maledicetur in populis. Veri-
tatem tuam, & salutare tuum dixi. Nam
prædicator prædicare debet iustitiā, vt ope-
re compleatur veritatē, vt populus instrua-
tur: & salutare, vt bene viuere diligatur. Pri-
mum respicit spem, secundum fidem, tertium
charitatem. Iustitia prædicanda est iniustis,
veritas ignorantibus cæcis, salutare impijs
desperatis. Tertium est timiditas seu timo-
rositas. Sunt quoq; plerique, qui non pro-
pter negligentiam, neque propter falsam
humilitatem, sed propter timorem inanem
veritatem prædicare desistunt. Quod idem
prædicator per prophetam excludit, di. Nō
abscondi misericordiam tuam & veritatem
tuam a concilio multo, hoc est timore con-
cilij multi non cessauit prædicare misericor-
diam tuam & veritatem tuam, vt docerem
homines venire ad te per vias tuas, quia
vniuersæ viæ Domini misericordia & veri-
tas. In misericordia venit Christus quærere
& saluum facere, quod perierat. Lu. 19. In
veritate venit ad iudicium, Esa. 5. Domi-
nus ad iudicium venit cum senibus populi
sui. i. cum Apostolis & Euangelicis viris. Et
merito hæc duo coniungit, i. misericordiam
& veritatem, quia simul non cum eorum al-
tero prædicandum est. s. ne aut respectus so-
lius misericordiæ mentem extollat in præ-
sumptionem, aut respectus solius veritatis
præcipitet in desperationem: sed cum vinū
pungit, & oleum leniter vngit, sanatur vul-
nera animarum, sicut Lu. 10. multicè designa-
tur. Et alibi per prophetam etiam prædica-
tor ait, Memor ero Raab & Babilonis, idest
memorabor & reducā ad memoriam au-
dientium Raab, quæ misericordiam confe-
cuta est: in quo notatur misericordia, & Babi-
lone, in quo notatur punitio peccatorū.
Et subdit in primo verbo propheta, Tu au-
tem Domine ne longe facias miserationes
tuas a me. q. d. Merito longè facere deberes
miserationes tuas a me, si abscondissem veri-
tatem tuam a concilio multo secundum
veritatem tuam & salutare tuum dixi. Non
ergo longè facias miserationes tuas a me.
Secundo talis abscondio veritatis periculo-
sa est non audientibus. Nam populi, qui in
mūdi alibus sunt immersi, sine veritatis præ-
dicatione ignorant quæ Dei sunt: nec quæ
teneantur

Quæ p̄
care de-
beant.

E

F

G

H

A teneantur vitare intelligunt, nec quæ ope-
rari tenentur agnoscunt. proinde de ta-
libus propheta ait: Nescierunt, neque intel-
lexerunt, in tenebris ambulant. Nescierūt,
scilicet supradicta, & hoc ex natura corru-
pta: neque intellexerunt, scilicet peccata
omissionis & commissionis: & hoc ex veri-
tate non audita. In tenebris, scilicet igno-
ratiæ ambulant, per abrupta scilicet, & præ-
cipitia vitiorum. proinde dist. 3. 8. c. igno-
rantia. Ignorantia mater est cunctorum er-
rorum. Et Richar. in quodam sermone ait:
Portæ inferi duæ sunt, quæ ingredientes ad
omne malum inducunt. Vna est ignoratiæ
boni, alia est concupiscentia mali. Hæ por-
tæ quantum sint in mundo apertæ sine ve-
ritatis doctrina, patet his qui oculos habēt.
Tertio talis abscondio veritatis periculosa est
etiam successoribus. Nam parentes ignorā-
tes ea, quæ Dei sunt, docere non possunt
ea filios suos & familias suas. At econtra
cum veritas Christianæ vitæ a veritatis præ-
dicatoribus populis nunciatur, verificatur
quod in Psa. Attendite popule meus scri-
ptum est: Quanta audiuius. q. d. multa &
magna, & cognouimus ea, scilicet fuisse ve-
ra, & patres nostri scilicet spirituales atque
carnales narrauerunt nobis. Non sunt oc-
cultata a filijs eorum in generatione altera,
scilicet subsequente. Narrantes laudes Do-
mini, idest ea quibus Deus est laudandus, &
virtutes eius & mirabilia eius, quæ fecit. lau-
des ad Spiritum sanctum referuntur: quia
sola bonitas laudabilis est, idest Spiritus san-
ctus per approbationem. Quod dicit vir-
tutes, refertur ad patrem, quia sola potētia
est virtuosa, quæ attribuitur patri. Quod di-
cit mirabilia, ad filium refertur debet, quia
solus filius admirabilis nominatur. Isa. 9.
Paruulus natus est nobis, & sequitur, Et vo-
cabitur nomen eius admirabilis. Ex omni-
bus his clarescere potest, quanta bona se-
quantur, & quanta mala vitantur ex mani-
festatione veritatis. At econtra, quanta bo-
na cessant, & quanta mala & peccata sequū-
tur ex occultatione illius, & hoc non solū
ad veritatis auditores, verum etiam ad suc-
cessores eorū a generatione in generatio-
nem, secundum hunc modū multa ab Apo-
stolis peruenerunt ad nos per generatio-
num successiones, quæ verbo & moribus
in populis fidelibus instituentes in suis
scriptis minimè reliquerunt, sicut patet de
forma consecrationis corporis & sangui-
nis Iesu Christi, extra de cele. mis. in cap.
cum Marthæ.

Quantum sit fructifera veritas prædica-
ta, & quod duodecim generet fru-
ctus. Cap. 3.

Tertio veritas est viriliter erigenda,
quia eius manifestatio est fructuo-
sa. Aduertendum est autem, q; ver-
bum Dei, verbum veritatis denominatur.
Et maximè propter quatuor rationes. Et
primo, quia est a veritate originaliter: secū-
do, quia est de veritate materialiter: tertio
quia est in veritate formaliter: quarto, quia
est pro veritate finaliter. Primo enim dici-
tur verbum Dei, verbum veritatis, quia est
a veritate originaliter, Ioan. 14. Ego sum
via, veritas & vita. & c. 17. Sermo tuus ve-
ritas est. Secundo, quia est de veritate ma-
terialiter, Act. 26. ait Paulus: Non infansio
optime Feste, sed sobrietatis & veritatis ver-
ba loquor. Tertio, quia est in veritate for-
maliter. 2. Corinth. 9. sicut in veritate om-
nia locuti sunt. Quarto, quia est pro verita-
te finaliter, Ioan. 18. c. Ego in hoc natus &
ad hoc veni in mundum, vt testimonium
perhibeam veritati. Si igitur prædicator
prædicat verbum Dei, prædicat veritatem.
Et tunc aut cum effectu non auditur, aut hu-
militate auditur. Primo quidem sicut effe-
ctu non auditur: tūc sibi fit veritas fructuo-
sa. Vnde Ecclesiast. 27. scriptum est, volati-
lia ad sibi similia conueniunt, & veritas ad
eos qui operantur illam reuertetur. Quid
enim profuit Herodi prædicatio veritatis,
quæ ei prædicauit Io. Baptista? Profecto nihil.
tamen & si non conuertit audientem, co-
ronauit nihilominus confidentem. Secun-
do vero si deuotè & humiliter auditur, nū-
quam sine fructu verbi Dei veritas ad Deū
redit. proinde Isa. 55. Dominus ait: Verbū
meum, quod egredietur de ore meo, idest
de ore prædicatoris, qui est os patris, per
quem annunciat populis veritatem filij sui,
non reuertetur ad me vacuum. Et merito
quidem, quia veritas per verbum Dei quasi
lignum vitæ, Apoc. 22. duodecim in anima
generat fructus. Primo enim si mortuus
es, est viuificatiua: secundo si cæcus es, est
illuminatiua: tertio si animalis es, est discere-
tatiua: quarto si frigidus es, est inflammatiua:
quinto si famelicus es, est cibatiua: sexto si
tentatus es, est defensiuua: septimo si indu-
ratus es, est mollicatiua & confractiua:
octauo si desperatus es, est confortatiua:
nono si inquinatus es, est mundificatiua,
decimo si infirmus es, est sanatiua: vndeci-
mo si debilis es, est confirmatiua, duodeci-
mo

Tertio ve-
ritas ē vi-
riliter eri-
genda.

F

G

H

Veritas
per ver-
bum Dei
duodecim
in aia ge-
nerat fru-
ctus.

Amo si saluari desideras est glorificatiua. Primo quidem si mortuus es, est viuificatiua & suscitatiua. Nam veritas predicata habet virtutem spiraculi vitam influentis. Proinde Io. 6. summa veritas ait, Verba quæ ego locutus sum vobis spiritus & vita, idest spiritalis vita sunt. Et iterum Io. 8. c. inquit. Amen, idest in veritate dico vobis. Si quis sermonem meum seruauerit, scilicet corde, ore, & opere, mortem non videbit in æternum, idest non experietur, secundum Aug. Sumitur enim hic videre, pro experiri eo modo & genere loquendi, quo videre plerumque sumitur pro forti & certa experientia omnium sensuum, tam exteriorum, quam interiorum. Vnde Exo. 20. scriptum est: Cuius autem populus videbat voces, &c. visus etiam, quia in sensibus primatum tenet, omnibus alijs intermiscetur. Sic enim dicere solemus. Audi & vide, palpa & vide, &c. Ait igitur, Mortem non videbit in æternum. Huius enim ratio est, quia semen est verbum Dei, vt dicitur Lu. 8. Conscitit autem vita æterna in verbo Dei, sicut in quodam principio seminali, quia finaliter perducit ad beatam vitam, sicut virtute feminis producit fructus. Proinde sicut ille, qui seruat semen a corruptione ad fructus peruenit: sic qui seruat diuinum verbum, quod est veritas, peruenit ad beatitudinis statum, quam beatitudinem designat cum ait, Mortem non videbit in æternum. Sed quia beata vita consistit in visione & fruitione Dei: ideo per exclusionem æternæ mortis, quæ huic visioni opposita est, consecutio beatitudinis denotatur. Secundo autem si cæcus es, veritas verbi Dei est irradiatiua: quia habet virtutem radij dirigentis, vnde Propheta inquit, Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. Et iterum ait, Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat paruulis. Tertio vero si animalis es, est discretiua, quia virtutem habet gladij diuidentis. Ad Hebr. 4. Vnius est. n. sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vsq; ad diuisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis. Quod sic breuiter intelligi potest. Ait enim, Viuus, s. in se est sermo Dei, idest per quem Deus manifestat seipsum, sicut homo manifestat se per sermonem & efficax, scilicet per potestiam quo ad alios, quia magna per eum, & in eum operari possunt, & penetrabilior. i. perspicacior omni gladio ancipiti, i. subti-

In quibus consistat vita æterna.

lissimo ingenio carnalia & spiritualia penetrante, pertingens vsq; ad diuisionem, idest discretam cogitationem animæ ac spiritus, idest carnalium & spiritualium cogitationum, & est discretor compagum. i. discretat subtiles iuncturas cogitationum, quæ sibi inuicem connectuntur, ac medullarum, i. intimarum intentionum. quod autem sequitur, & discretor cogitationum, & intentionum cordis, expositio præcedentium est. & iterum Eph. 6. Apost. ait: Et gladium spiritus, quod est verbum Dei. Dicitur autem hic veritas verbi Dei gladius spiritus, maxime propter quatuor. Primo quia tale verbum Spiritus sanctus fabricauit. 2. Reg. 23. Spiritus Dñi locutus est per me, & sermo eius per linguam meam. Secundo, quia spirituales hostes interficit. Isa. 1. Spiritus labiorum suorum interficiet impium. Tertio, quia spiritum a carne diuidit, vt supra dictum est. Vnius est sermo, &c. Quarto, quia interiora vulnerat & pungit, vnde sagittis acutis assimilatur, Psal. Sagittæ potentis acui cum car. deso. Quarto si frigidus es, est inflammatiua, quia habet virtutem clibani incendentis, Lu. 24. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dñi loqueretur in via & aperiret nobis scripturas? Hæc enim ad literam dicebat illi duo discipuli tamquam admirantes, quomodo in tanta accensione ardoris & scripturarum apertione non cognouerunt eum. Sicut si miraretur homo, si solem in clara meridie videns, & eius æstum sentiens, nõ recognouisset ipsum esse solem. & Eccles. 48. iterum scriptum est: Surrexit Helyas propheta, quasi ignis, & verbum illius quasi facula ardebat. Psal. Ignitum eloquium t. vehe. & ser. t. d. illud. Quinto si famelicus es, est cibatiua, quia habet virtutem pabuli reficientis, Matth. 4. Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Quod verificatur non solum de vita spirituali, sed etiam de corporali. Sicut patet de Moyse, qui ieiunauit quadraginta diebus & quadraginta noctibus, verbo summæ veritatis spiritualiter & corporaliter sustentatus. Hanc etiam quandoque participant plurimi, quado delectabiliter audiunt in prædicatione lucidissimas & suauissimas veritates. proinde in persona talis animæ Propheta ad summam veritatem ait, Quæ dulcia faucibus. m. e. t. super mel ori meo. Sexto si tentatus es, est defensiva, quia habet virtutem clipei munitis. Nam, vt dicitur Eph. 6. c. In eo extinguuntur omnia tela nequissimi ignea. Et Prouer. 30. scriptum est,

Veritas verbi Dei gladius spiritus maxime est quantum

Quod scelesti peccatores veritatis correctiones sustinere non possunt.

Cap. I.

Primo enim veritas impugnatur propter manifestationem. Est. n. veritas manifestatiua in modum lucis, ac per consequens est turpium demonstratiua, vituperatiua, & confusiua. Proinde Ioan. 3. Dominus ait. Omnis enim qui male agit, odit lucem, sicut patet de adultero & de fure: & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius. Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta. & virtute diuina, sine qua virtute opus meritorium fieri non potest. Et iterum Ioan. 18. ait Pilato, Ego in hoc natus sum: scilicet temporaliter, & ad hoc veni in mundum: scilicet per carnis assumptionem, vt testimonium perhibeam veritati. s. manifestando errores hominum, & perditionem eorum, & indicando, atque docendo veritatem de diuinis, vt per eam saluentur. Pro hac veritate Christus a populo Iudæorum crucifixus est, & multi alij veritatis prædicatores persecutiones & mortem sæpius passi sunt. Nam, sicut Ambr. super Epist. ad Cor. ait, Liberè & sine adulatione veritate prædicantes, & gesta prauæ vitæ arguentes gratiam apud homines non habent. Quod tamen de hominibus sceleratis & obstinatis maximè verum est. Nam & ego plerisque noui, qui veritatem audacter atq; viriliter, & tamen discretè prædicantes populo maiorem gratiam apud homines incomparabiliter habuerunt, quam adulantes: Apud igitur omnino scelestos veritas odium parit. Nã si veritas est manifestatiua, ostendendo: erit & reuerberatiua, & impugnatua arguendo & reprehendendo. Et quia scelestus homo arguentis punitiones sustinere non potest, vt patet in Herode a Ioanne reprehenso, statim machinatur in maleficia arguentis. Proinde Io. 8. c. Dominus ait: Nunc autem queritis me interficere, hominem qui veritatem locutus sum vobis. hinc Bern. ait. Mirabilis insania, irascimur sananti, & non irascimur vulneranti. Sanans est prædicator, sed vulnerans est diabolus & adulator. Et Greg. iterum ait. Agra mens prædicationem veritatis non sustinet, quia tacto vulnere dolet. Tacto vulnere dorsus recalcitrat equus, quod quidem magnæ insipientiæ indicium est. Vnde Prouer. 12. Salomon ait: Qui odit increpationes, insipiens

Primo.

H

G

H

A est, Omnis sermo Dei ignitus clipeus est omnibus sperantibus in se. Et iterum propheta ait, Et in verbo tuo superperaueri. Et iterum; Si populus meus audisset me, Israel, si in vijs meis ambulasset: pro nihilo forsitan, idest reuera inimicos eorum, scilicet infernales vel mūdiales humiliassem, & super tribulantes eos misissem manum meam. Et Grego. Omnis autem, qui recta prædicat, si audiatur, iram irati creatoris super præuaricatorem populum placat. Septimo si induratus, & obstinatus es, est mollificatiua & confractiua, quia habet virtutem mallei conterentis. proinde Hierem. 23. c. Dominus ait, Verba mea sunt quasi ignis ardens, & quasi malleus conterens petram. Octauo si desperatus es, est exhortatiua, quia habet virtutem suffragij confortantis. Psal. Memor esto verbi tui seruo tuo, in quo mihi spem dedisti. Nono si inquinatus es, est mundificatiua, quia habet virtutem purificantis, Ioan. 5. Dominus discipulis suis ait: Iam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis. Decimo si infirmus es, est sanatiua, quia habet virtutem remedij sanificantis, Psal. Misse verbum suum & sanauit eos. Undecimo si debilis es, est roboratiua, quia habet virtutem adiutorij confirmantis & perseverantis, Psal. Verbo Domini obedi firmati sunt. Hebr. j. Portans omnia verbo virtutis suæ. Duodecimo si saluari desideras, est glorificatiua, quia habet virtutem præmij glorificantis, Iac. j. In mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest saluare animas vestras. Et Ioan. 6. Verba vitæ æternæ habes. Non ergo immerito Luca 11. Dominus ait. Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Et potest esse thema in præsentis capitulo.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De tribus propter quæ veritas expugnatur.

Tria sūt pp q veritas impugnatur.

Secundo est veritas viriliter amplectenda, scilicet publicè in platea. Porro tria sunt, propter quæ veritas impugnatur. Primo propter manifestationem, secundo propter directionem, tertio propter dissimilitudinem.

A piens est. De talibus erant hi, de quibus Gal. 4. Apostolus ait: Ego inimicus vobis factus sum verum dicens vobis. quasi dicat: Si vobis adulatus essem, factus essem vobis amicus. Quatuor maximè inter antiquos fugienda adulationis sit, etiam paganus Tullius in libro de amicitia inquit. Sic habendum est in amicitia, nullam pestem esse maiore, quam adulationem, blanditiam, & assentationem. Hoc vitium hominum leuium est loquentium ad voluntatem, & nunquam ad veritatem.

Seneca.

Refert quoque Seneca, quod cum magnus Alexander in bello vulneratus esset, & tandem represso sanguine vulneris: dolo rem sentiret, ait: Omnes iurant esse me filium Iouis, sed vulnus hoc me esse hominem clamat. Non sunt igitur palpanda a predicatoribus veritatis vitia populorum, & adulationibus confouenda: quia sic impiè decipiuntur & in vitia grauiora precipitantur, teste Isa. qui cap. 3. ait: Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt. Nec tamè in populis sunt omnes ignari & ceci, qui non discernant inter adulatorem & veritatis predicatorum. Si qui enim egrè ferunt veritatis correptiones, compatendum est eis tanquam stultis atque infirmis, & de indignationibus atque inurrationibus eorum querendum non est. Audiant omnes, qui correptionem molestè ferunt, quod Proverb. 29. scriptum est: Viro, qui corripientem se dura ceruice contemnit, repentinus superueniet ei interitus, & eum sanitas non sequetur, & 19. c. Eccles. Qui inquit, odit correptionem, minuetur vita. Et c. 3. iterum inquit: Peccator homo vitabit correptionem. Et Proverb. 15. Non amat pestilens eum, qui se corripit. De his quoque, qui ex veritatis corruptione proficiunt, Proverb. 17. scriptum est: Plus proficit correptione apud prudentem, quam centum plage apud stultum. Et 28. c. iterum ait: Qui corripit hominem prudentem, gratiam postea inueniet apud eum, & Eccl. 10. Vir prudens, & disciplinatus non murmurabit correptus.

D Quod animabus distortis, & sceleratis dura est directio veritatis. Cap. 2.

Secundo veritas impugnat per directionem.

Secundo veritatis impugnat propter directionem. Natura siquidem veritatis est in bonum dirigere, & mouere & peccator distortus est per errores & impias affectiones, & operationes a veritatis via. Et quia homo non potest dirigere in bonum existens, nisi relinquere faciat bonum appa-

rens, & nisi tollat carnis illecebras, & mundi delicias, ideo peruersus homo nimis existimans quod relicturus est, & nimis difficilia quod aggressurus est, & ad quæ dirigendus est, veritatem odit, quia non vult perdere vanitatem & voluptates. proinde Eccles. j. Peruersi difficile corriguntur, & stultorum infinitus est numerus. Ad tales Seneca inquit: Vides ubi posita sit felicitas, sed ad illam peruenire non audes, quid te impediatur, dicam. Magna hæc existimas, quod relicturus es. Multos quoque hæc duo retrahunt a religionis ingressu. Et quia talis peruersio peccatori, quandoque per quoddam diuinum spiraculum innotescit, tunc ut illam a se amouere possit, debet cum propheta a Domino postulare atque orando dicere, Dirige me in veritate tua, & doce me, quia tu es Deus Saluator meus. Sciebat profecto, quod alia est directio veritatis apud homines, & alia est apud Deum, quia quandoque quod videtur recta veritas apud hominem atque mundum, est falsa tortuositas apud Deum. Quod ipsemet inuit per prophetam dicens, Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo, i. ea quæ apud hominem videntur iusta & verè recta. unde peccator humiliter orat dicens, dirige me in veritate tua, id est veritatem iudicij tui inferre cordi meo, & sic non incuruabitur ad infima & terrena, sed dirigetur ad tua summa. Sic ergo petit dirigi voluntatem & affectum suum. Sed quia quandoque dirigitur affectus ad bonum aliquod appetendam, nec tamen propter hoc intellectus illuminatur ad illud inueniendum: propterea addit, Et doce me, psal. Doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu, qui me creasti: Saluator meus, qui me recreasti. Ad hoc siquidem me creasti, ut ad æternam vitam me induceres, ad hoc etiam me recreasti, ut ad illam me reduceres, & saluares.

H Quod dissimiles virtuosus in vita, in eis datur veritatem. Cap. 3.

Tertio veritas impugnat propter dissimilitudinem. Sicut enim naturaliter similitudo amorem conciliat, ita dissimilitudo odium parit. Hinc profecto est, quod homo vanitatis & carnalitatatis, hominem veritatis persequitur & impugnat. proinde Sapient. 2. contra hominem veritatis impij dicunt: Circumueniamus iustum, quonia inutilis est nobis, & contrarius operibus nostris. & sequitur, grauis est nobis etiam

A etiam ad videndum, quoniam dissimilis est alijs vita illius, & in veritate alias, & immutatæ sunt viæ eius. Tanquam nugaces æstimati sumus ab illo, & abstinet se a vijs nostris tanquam ab immunditijs. Mira & non mira res, secundum Bernar. vitiosus vitiosorum consortia non fugit. Et ubi omnes fectent, vnius fector minimè sentitur. Quis enim auarus auarum, luxuriosus luxuriosum erubuit? At vero in bonis non placet vox, ubi facies displicere probatur. Nec propter hoc relinquere debent iusti veritatis viam. Non enim in prælio virilis est miles, qui tantum propter verba, seu clamores aduersariorum fugit. Sta in acie, aduersarijs armatus obfiste: ut postquam viceris, coroneris, & oppugnator tuus digna vltione plectatur. Ad hoc quidem hortatur propheta dicens, Diligite Dominum omnes sancti eius, quoniam veritatem requirit Dominus, & retribuet abundanter facientibus superbiam. In quibus sacratis verbis de tribus admonet. Primo de dilectione, secundo de examinatione, seu requisitione: tertio de retributione. Prima admonitio est de dilectione. Ait enim, Diligite Dominum omnes sancti eius, scilicet nullo excepto, sicut nullus exceptus est a beneficijs Dei, Psalm. Non est qui se abscondat a calore eius: Ait enim, sancti, id est sine terra. Ad Dei quippe amorem exigitur, quod nulla terrena & transitoria supra Deum diligantur. Iaco. 4. Amicitia huius mundi, inimica est Dei. Nec dicit sancti, simpliciter: sed addit, eius, quia philosophi sancti fuerunt, id est sine terra: sed non fuerunt eius. 2. Timo. 2. Cognouit Dominus, scilicet per approbationem, qui sunt eius. Secunda vero admonitio est de examinatione seu requisitione. unde subdit, quoniam veritatem requirit Dominus, scilicet qualiter audita, qualiter suscepta, & qualiter opere adimpleta, quæ omnia reducuntur ad hoc, quod requirit dominus, vtrum, scilicet verè dilexerimus eum. Quid autem sit dilectio vera. Apostolus docet Ephes. 5. c. ubi ait: Estote imitatores Dei, sicut filij charissimi, & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis: & hæc est vera dilectio, ut diligamus eum, sicut ipse dilexit nos. Sed quomodo? Quomodo tradidit semetipsum pro nobis: ergo debemus pro ipso nosmetipsos exponere morti, si opus fuerit. Alioquin non diligimus eum

De tribus nos admonet propheta.

verè. Sed rogo te, qui modo leni poenitentia pro Deo se subijcere nolunt, quomodo tempus seueræ persecutionis se exponerent gladijs impiorum. Quod est contra se perfluè delicatos. Unde Grego. in Homil. super, Simile est regnum coelorum thesaurus abscondito in agro, loquens de quadam virgine martyre inquit: Neque enim sancta hæc mori pro Domino potuisset in corpore, si prius a terrenis desiderijs mortua non fuisset in mente. Et addit: Quid inter hæc nos barbati & debiles dicimus, qui ire ad regna coelestia puellas per ferrum videmus? Quos ira superat, superbia inflat, ambitio perturbat, luxuria inquinat. Quis si adipisci coelestia regna per bella persecutionum non possumus, hoc ipsum nobis turpe est, quod Deum nolumus saltem per pacem sequi. Ecce nulli nostrum hoc tempus dicit Deus, pro me morere: sed illicita tantummodo in te desideria occide. Qui ergo in pace subijcere carnis desideria nolumus, quando in bello pro Deo carnem ipsam daremus. Hæc Grego. Qui ergo carnis desideria non occidunt, sed amant diuitias, delicias & honores: quid dicent Domino in illo stricto examine, ubi veritatem requirit Dominus? Diligamus ergo Dominum etiam sicut dilexit nos, & in tempore pacis simus imitatores dilectionis illius, sicut Apostolus ait, ita ut nosmetipsos tradamus propter eius amorem poenitentia. Secunda autem admonitio est de retributione: unde subdit, Et retribuet abundanter poenam infligendo facientibus superbiam. Hi profecto superbiam faciunt, qui propter dissimilitudinem vite veritatem impugnant in iustis: quia in hoc Deum & proximum ipsi contemunt. Et potest legi hæc dictio, abundanter, cum reduplicatione hoc modo: Et retribuet abundanter facientibus superbiam abundanter. De abundantia autem retributionis huius, Apoc. 18. scriptum est: Reddite illi, sicut illa reddidit vobis: & duplicare supplicia secundum opera eius, quantum gloriatur se, & in delicijs fuit tantum date illi tormentum & luctum. Et ad Rom. j. Apostolus ait. Reuelatur enim ira Dei de celo super omnem impietatem, & iniustitiam hominum eorum, qui veritatem detestantur.

A ARTICVLVS TERTIVS.

Quod propter tria peccata veritas in mundo non defensatur.

Propter tria veritas non defenditur.

Tertio est veritas viriliter defendenda, quia equitas non potuit ingredi. Porro tria sunt, quae non sinunt defendere veritatem. Primum est timiditas, secundum carnalitas, tertium est cupiditas. De quibus habetur. 3. q. 5. i. c. accusatores. 2.

Quanti criminis sit propter timorem non defendere veritatem. Cap. 1.

Primum impedimentum est timiditas.

Primum impedimentum est timiditas, id est metus terrenae potestatis. contra quod 1. r. q. 3. in c. quisquis. August. ait, Quisquis metu cuiuslibet potestatis veritatem occultat, iram Dei super se prouocat, quia magis timet hominem, quam Deum. Et post pauca. Vterque reus est, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit: quia & ille prodesse non vult, & iste nocere desiderat. Et 83. dist. in c. error. Innocentius ait: Error cui non resistitur, approbatur: & veritas cum minimè defensatur, opprimitur. Negligere quippe cum possis perturbare peruersos, nihil aliud est quam fouere. Nec caret scrupulo societatis occulte, qui manifesto facinori desinit obuiare. Hæc illæ. Et 1. r. q. 3. in c. nolite timere. Chryso. ait: Nolite timere eos, qui occidunt corpus: ne forte propter timorem mortis non liberè dicatis, quod audistis, nec fiducialiter prædicetis omnibus quod in aure soli audistis. Sicut enim ex his verbis ostenditur, non solum ille proditor est veritatis, qui transgrediens veritatem palam pro veritate mendacium loquitur, sed etiam ille qui non liberè pronunciat veritatem, quam liberè pronunciare oportet, aut non liberè veritatem defendit, quam liberè defendere conuenit. Proditor est veritatis. Nam sicut sacerdos debitor est vt veritatem, quam audiuit a Deo liberè prædicet: sic laicus debitor est, vt veritatem quam audiuit a sacerdotibus probatam quidem in scripturis, defendat fiducialiter, quod si non fecerit, prodit veritatem. Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Talis timor fuit in parentibus caeci nati. De quo Ioan. 9. scriptum est. Iam enim conspirauerunt iudæi. i. per quandam conspirationem ordinauerunt, vt si quis eum scilicet Iesum confiteretur Christum, extra

D

mine tantum, quod est bestiale: & inde est, quod non potest defendere veritatem. Et de talibus propheta inquit, Homo cum in honore esset, non intellexit. Nam factus est homo ad imaginem & similitudinem Dei. s. fm rationem & intellectum, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis, fm enim Chryso. Peius est iumentis comparari, quam esse iumentum. Nam naturaliter non habere rationem, tolerabile est: verum ratione decoratum irrationabili naturæ comparari voluntatis est crimen. Roma. 8. Qui enim secundum carnem sunt, quæ carnis sunt sapiunt, scilicet solum. Propterea veritas non defensatur ab eis, quia non sapit eis. Secundo propter defectum bonæ operationis. Ad hoc enim quod aliquod bonum fiat, requiruntur tria, s. operans, imperans & dirigens. Operans sunt membra exteriora, imperans est voluntas, dirigens vero sapientia est. Nam sapientia dirigit voluntatem, voluntas imperat membris, membra vero procedunt in opera. Sed destructa sapientia, quæ principium est: operantia omnia necesse est perire. Sicut abstracto corde, totum destruitur corpus: & subfisso fundamento, totum ædificium ruit: & præcisa radice, suffocatur arbor. Sed sapientia tota per luxuriam dissipatur: quia ira & concupiscentiæ venereorum hominem faciunt insanire, sicut etiam in ethicis patet. Proinde propheta inquit, Supercecidit ignis, & non viderunt solem. Et quia tales communiter perdunt veri & boni cognitionem, ideo veritatem defendere non possunt. Tertio propter defectum spiritualis conseruationis. Res quippe, nisi in loco suo proprio conseruari non potest, sicut aqua in fonte, & in vegete vinum: sed locus animæ est ipse Deus, iuxta illud Augusti. Non inueni locum animæ meæ nisi te Deus. Sed per luxuriam homo impeditur redire ad Deum. Proinde Osee 5. scriptum est: Non dabunt cogitationes suas, vt reuertantur ad Deum suum, quia spiritus fornicationis in medio eorum est & Dominum non cognouerunt. Sed homo ad Deum redire non potest, nisi per diuinum amorem. Nam ipse est pondus, quo anima in Deum tendit, iuxta illud Augusti. Amor meus, pondus meum, eo feror quocunq; feror. Sed anima sine cognitione amare non potest: & luxuria ita obnubilat intellectum, sicut nebula claritatem solis. Insuper sicut fumus ab igne resoluatur & obtenebrat totam domum, & denigrat eam: sic ab igne concupiscentiæ

finagogam fieret, i. tanquam anathematizatus, seu excommunicatus, vel separatus ab omni legitimo actu, seu conuictu & confortio Iudæorum haberetur. Propterea parentes eius dixerunt: Quia ætatem habet, ipsum interrogate. Non sic autem virilis Petrus, qui vt dicitur Act. 5. in medio concilij constitutus magistratibus templi, & principibus sacerdotum respondit: Obedire oportet Deo magis, quam hominibus. Nam, vt dicitur Proverb. 28. Fugit impius nemine persequente: iustus quasi leo confidens absque terrore erit.

Quod luxuriosi propter tria deficiunt defendere veritatem. Cap. 2.

Secundum impedimentum, ne veritas defenfer, est carnalitas, id est appetitus carnalis voluptatis. Tria quippe sunt, propter quæ a carnalibus veritas non defensatur. Primo propter defectum rectæ rationis, secundo propter defectum bonæ operationis, tertio propter defectum spiritualis conseruationis. Primo propter defectum rectæ rationis. Nam carnalitas de homine rationali bestialem facit, quod sic clarescere potest. Qualibet enim res habet esse a sua forma, sicut cultellus per formam cultelli, qua destructa iam cultellus non est, sed ferrum. Et similiter constat in veste, quia forma vestis destructa remanet tantum pannus. Sed formæ numeris comparantur, in quibus vnitatem remota, vel addita mutatur species numeri. Sicut si sumamus ternarium, si auferatur ab eo vnitatem, remanet binarius, qui a ternario differt, sicut differunt bos & equus: & si addatur vnitatem, fit quaternarius. Et secundum hunc modum sunt aliqua, quæ habent vnitatem, s. illa quæ habent esse, sicut sunt lapides. Sunt alia, quæ habent dualitatem, sicut plantæ quæ esse & viuere habent: sunt quæ habent ternitatem, sicut bestia & animalia, quæ habent esse viuere & sentire. Sunt quoque alia, quæ habent quaternitatem, quia habent esse, viuere, sentire, & rationem, sicut homo. Sed si auferatur ratio, remanent tantum tria, quæ faciunt bestiam vel animal. Ratio enim maximè propter luxuriam aufertur, quia in actibus venereis, secundum Augusti. ratio a delectatione carnali taliter absorbetur, quod impossibile est aliquid intelligere. De hoc patet exemplum Dan. 13. de inueteratis senibus, qui in Susannæ concupiscentiam exarserunt. Et sic ablata ratione remanet in homine

Secundum est carnalitas. Tria sunt quæ a carnalibus veritas defenditur.

H

mine tantum, quod est bestiale: & inde est, quod non potest defendere veritatem. Et de talibus propheta inquit, Homo cum in honore esset, non intellexit. Nam factus est homo ad imaginem & similitudinem Dei. s. fm rationem & intellectum, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis, fm enim Chryso. Peius est iumentis comparari, quam esse iumentum. Nam naturaliter non habere rationem, tolerabile est: verum ratione decoratum irrationabili naturæ comparari voluntatis est crimen. Roma. 8. Qui enim secundum carnem sunt, quæ carnis sunt sapiunt, scilicet solum. Propterea veritas non defensatur ab eis, quia non sapit eis. Secundo propter defectum bonæ operationis. Ad hoc enim quod aliquod bonum fiat, requiruntur tria, s. operans, imperans & dirigens. Operans sunt membra exteriora, imperans est voluntas, dirigens vero sapientia est. Nam sapientia dirigit voluntatem, voluntas imperat membris, membra vero procedunt in opera. Sed destructa sapientia, quæ principium est: operantia omnia necesse est perire. Sicut abstracto corde, totum destruitur corpus: & subfisso fundamento, totum ædificium ruit: & præcisa radice, suffocatur arbor. Sed sapientia tota per luxuriam dissipatur: quia ira & concupiscentiæ venereorum hominem faciunt insanire, sicut etiam in ethicis patet. Proinde propheta inquit, Supercecidit ignis, & non viderunt solem. Et quia tales communiter perdunt veri & boni cognitionem, ideo veritatem defendere non possunt. Tertio propter defectum spiritualis conseruationis. Res quippe, nisi in loco suo proprio conseruari non potest, sicut aqua in fonte, & in vegete vinum: sed locus animæ est ipse Deus, iuxta illud Augusti. Non inueni locum animæ meæ nisi te Deus. Sed per luxuriam homo impeditur redire ad Deum. Proinde Osee 5. scriptum est: Non dabunt cogitationes suas, vt reuertantur ad Deum suum, quia spiritus fornicationis in medio eorum est & Dominum non cognouerunt. Sed homo ad Deum redire non potest, nisi per diuinum amorem. Nam ipse est pondus, quo anima in Deum tendit, iuxta illud Augusti. Amor meus, pondus meum, eo feror quocunq; feror. Sed anima sine cognitione amare non potest: & luxuria ita obnubilat intellectum, sicut nebula claritatem solis. Insuper sicut fumus ab igne resoluatur & obtenebrat totam domum, & denigrat eam: sic ab igne concupiscentiæ

refoluitur fumus, qui ita obnubilat rationem, quod veritatem non cognoscit, nec per zelum acceditur ad eius defensionem, sed potius ad eius impugnationem. Vnde 2. Pet. 2. scriptum est: Multi sequentur eorum luxurijs, per quos via veritatis blasphemabitur.

Quod propter auaritiam multi non defendunt veritatem, sicut ex debito obligantur. Cap. 3.

Tertium impedimentum est cupiditas, id est quæ sunt mundanæ auaritatis. Et de talibus. j. Tim. 6. Apostolus ait: Qui à veritate priuati sunt, æstimantes quæstum esse pietatem. Hinc est, quod Mar. 6. cap. Quæsto a saltatrice capite Ioannis Baptistæ petitione nefanda, principes & tribuni & primi Galilææ, eo quod sub ipso Herode habebant officia lucratua & quæstiosa, maluerunt studere cupiditati, quam assistere veritati. Hi quippe his temporibus multos complices habent in scelere suo, qui ne a lucro decendant, non fauent vt tenentur ex debito veritati. Quibus misticè Apostolus Galathæ 3. cap. ait. O insensati Galathæ, quis vos fascino non obedire veritati, ante quorum oculos Iesus Christus prescriptus est, & in vobis crucifixus. Galathæ interpretatur translati, quia tales translati sunt per cupiditatem a veritate ad temporale lucrum. Insensati quippe sunt, quia sensum non veritatis, sed cupiditatis habent. O, interiectio est dolentis, non aduerbium euocantis. Quis vos fascino, id est ludificauit, non obedire veritati, scilicet vt veritati patenti fauere, vt debitum est, nolitis. Sicut enim qui ludificatur magica arte, rem ante se positam videre non potest: sic qui ludificatur cupiditate veritatem patentem ad illius tuitionem non videt. Vel quis vos fascino, id est oculos vestros muneribus & donarijs a veritatis defensione ludificando auertit. Ad literam, secundum glo. quidam sunt, qui habentes oculos vrentes, dum respiciunt paruulos tenellos, lædunt eos ita vt cibum ex stomacho emittant, & nauseam patiantur. Quod secundum naturam, vt quidam aiunt, possibile est. Anima enim vehementer affecta immutat oculum: oculus autem immutatus immutat aerem: aer vero immutatus im-

mutat

S. Bern. de Senis, Sermorum T. 3. Y

mutat

Tertium impedimentum est cupiditas.

G

H

A mutat teneram carnē paruuli, & sic paruulum lædit, vt cibum per nauseam vomat. Et secundum hunc sensum Apostolus ait. Quis vos fascinauit, idest oculos mentis vestra per lucra veritatem in nauseam prouocando a defensione illius auerit non obedire veritati, ante quorum oculos Iesus Christus proscriptus est, & in vobis crucifixus. Ait enim. Ante quorum oculos, idest in præsentia vestra Iesus Christus, idest veritas Iesu Christi, proscriptus est, idest debito adiutorio priuatus est & fauore, & in vobis crucifixus. Hoc est, veritas mortua est. Ex his patet, q̄ tum propter timiditatem, tum propter carnalitatem, tum propter cupiditatem æquitas non potuit ingredi. Et hæc tria impedimenta mysticè figurantur. 2. Esdræ, c. 3. & 4. Vbi tres iuuenes ad literam custodes corporis regis Darij disputantes, seu philosophantes de his, qui in fortitudine præualebant, tandem vnusquisque sententiam suam scripsit. Primus inquit, fortè est vinum: alius scripsit, fortior est rex: tertius scripsit, fortiores sunt mulieres, super omnia autem vincit veritas. Tandem, vt testatur historia, vocati iuuenes in conspectu regis, & omnium magnatorum eius, rationes dederunt suarum sententiarum. Moraliter autem præferre veritati vinum abundantia temporalis, indicat impedimentum cupiditatis. Præferre vero regem veritati, indicat impedimentum timiditatis. Sed præferre veritati mulieres, indicat impedimentum carnalitatis. Quibus ad literam audit rex Darius, & purpurati sui intuebantur alterutrum. Et ille tertius inchoauit loqui de veritate. O viri, nonne fortes sunt mulieres? Magna est terra, & excelsum est coelum, & velox cursus solis, cum vertit in giro coelum in locum suum in vna die. Nonne magnificus est, qui hæc fecit? Et veritas magna & fortior præ omnibus. Omnis terra veritatem inuocat, coelum etiam ipsam benedicit, & omnia opera mouentur & tremunt eam, & non est cum ea quicquam iniquū. Iniquus rex, iniquæ mulieres, & iniqui omnes filij hominum, & iniqua omnia illorum opera, & non est in ipsis veritas, & in sua iniquitate peribunt, & veritas manet, & inualefcit in æternum, & viuunt & obtinet in sæcula sæculorum. Nec est apud eam recipere personas, neq; differentias, sed quæ iusta sunt facit omnibus iniustis & malignis, & omnes benignantur in operibus eius, & non est in iudicio eius iniquum. Et fortitudo & re-

gnum & potestas & maiestas omnium ænorum. Benedictus Deus veritatis. Et desijt loquendo. Et omnes populi clamauerunt. Magna est & præualet. Hanc igitur veritatem viriliter desiderare, infatigabiliter querere, infallibiliter inuenire, & inamissibiliter apprehendere, & tenere concedat nobis ille, qui est via, veritas, & vita: qui cum Patre & Spiritu sancto vnum existens in essentia & ab eis distinctus in persona viuunt & regnat gloriosus per infinita sæcula sæculorum, Amen.

DOMINICA XXII.
post Pentecostes.
De multiplici veritate.

Sermo.

Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces. Matth. 22. & in Euangelio hodierno. Discipulorum phariseorum, qui ab eis missi sunt ad Iesum, vt caperent eum in sermone, verba sunt ista. Aiuunt enim, Magister. hoc nomen designat plenitudinem scientia veræ, & integritatem affectus, atq; consuetudinis ad dicendum verum. Præterdunt enim reuerentiam & honorem erga Christum, necnon & docibilitatem & credulitatem, atq; simplicitatem ipsorum ad doctrinam Christi humiliter suscipiendam. Vnde & addit, Scimus quia verax es, & via Dei in ve. &c. s̄m Chrysostr. hoc dicunt, vt quasi honoratus & laudatus misterium sui cordis simpliciter eis aperiat, tanquam volens eos habere discipulos. Hæc est hypocritarum prima prudentia, laudatio simulata. Laudant enim quos prodere volunt, vt per dilectionem laudis paulatim corda hominum ad simplicitatem benignæ confessionis inclinent: veluti si quis taurum validum viribus subingare nō potest, vinculo & viribus flexere, molibus manibus nodosam eius fricat ceruicem: vt quem virtute tenere non potuit, blandimenta comprehendat. Sic & isti cathenâ subdole laudis portantes in ore, malitia gladiū abscondentes, in corde taurum ecclesiastici gregis dolosa laude comprehendere festinabant. De quo prophetauit Iob, Et in furore suo subneruauerunt taurum, & adhuc subdant, Et viam Dei in veritate doces. q. d. Nō doces vana, sed solū quomodo serua-

A seruiatur Deo & credatur in Deum, & hoc in pura veritate sine falsitatis & duplicitatis admixtione. Proinde tria de veritate consideremus. Primo veritatis adhesionem, secundo veritatis distinctionem, tertio veritatis confessionem.

Tria de veritate sunt consideranda.

ARTICVLVS PRIMVS.

De triplici veritate, scilicet cordis, oris, & operis.

Primo adhesionem veritatis. Tribus. n. adhaerere potest.

Primo consideremus veritatis adhesionem. Porro veritas tribus adhaerere potest, videlicet cordi, ori & operi. Proinde merito triplex veritas reperitur. Prima est cordis, secunda est oris, tertia est operis, s̄. s̄m q̄ habet esse in mente, in sermone, atq; in ipsa re. Primo in mente, tanquam in subiecto cognitio. Secundo in sermone, tanquam in signo representatiuo. Tertio in re, tanquam in principio effectiuo, eo q̄ veritas & falsitas rei causa est veritatis & falsitatis, quæ est in sermone, seu in mente.

Quod veritati cordis, tria necessaria sunt. Cap. I.

Prima oris.

Prima est veritas cordis. Nam veritas habet esse in mente, vt in cognoscente. Cum enim intellectus indicat rem esse, quæ est: vel rem non esse, quæ non est, alias indicat: tunc siquidem verus est, quia adæquatur rei quæ est. Cum vero a re dissonat & discordat: puta cum dicit esse quod non est, vel non esse quod est: tunc siquidem falsus est. Proinde s̄m etymologiam, veritas dicitur quasi vera entitas: vnde veritas a quodam philosopho diffinitur. Veritas est adæquatio rei ad intellectū, & Augu. de vera religione, iterū ait: Veritas est rectitudo sola mente perceptibilis. Ad veritatem igitur, quæ est in mente, tria necessaria requiruntur. Primum est cognitio, secundum dilectio, tertium est intentio. Primo enim menti necessarium est cognitio veritatis. Nam in se habere aliquam veritatem, seu virtutem, & nō cognoscere eam, nihil homini prodest. Propterea Ioā. 8. scriptum est, Cognosceis veritatem & veritas liberabit vos. Vbi Augusti. ait: Fortè aliquis dicit, Et quid mihi prodest cognoscere veritatem? Ideo subdit, Et veritas liberabit vos. q. d. si non delectat veritas, delectat libertas, liberari quip-

Ad veritatem imē. tria necessaria requiruntur.

pe dicitur liberum fieri, quō sanari sanum fieri, & subdit, Vnde veritas liberabit, valet a morte, a corruptione, a mutabilitate, veritas quippe immortalis, incorruptibilis, incommutabilis permanet. Vera aut incommutabilis est ipsa æternitas. Secundo menti necessarium est veritatis dilectio. i. vt diligat veritatem, vt dici valeat ei Propheticū illud, Ecce enim veritatem dilexisti. Sed v̄ misero & miserabili mundo, quia hodie multi sunt, in quibus verificatur, quod ad Galat. 4. c. Apost. ait, Inimicus vobis factus sum, verum dicens vobis. Vbi glo. inquit, quod verbum Terentij est, Obsequiū amicis, veritas odium parit. Porro verū, prout est contrarium voluntati, quo ad tria oditur. Primo quo ad entitatem, secundo quo ad cognoscibilitatem, tertio quo ad prauitatem. Primo enim verum quandoque repugnat voluntati quo ad sui entitatem. Proinde volens aliquis aliquam veritatem non esse, odit eam: Verbi causa, Nolent quidam esse infernum, nolent alij argui de sceleribus suis. Sunt & alij, qui de morte, seu de iudicij Dei prædicationem audire nolent. Cū igitur de talibus & similibus sermo fit, talis veritas displicet eis. Et de talibus. 2. Tim. 4. Apostolus ait: Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coceruant sibi magistros prurientes auribus, & a veritate quidem auditum auerterent, ad fabulas autem conuerterentur. Et iterum, Ecclesiasti. 2. 1. scriptum est: Verbum sapiens quodcumque audierit sciens, idest sciens & sapiens, laudabit, & ad se adiciet. Audiuit verbum luxuriosus, scilicet contra luxuriam suam, & displicebit illi, & proijciet illud post dorsum suum. Secundo aliquod verum repugnat voluntati quo ad sui cognoscibilitatem, & in quantum aliquis in peccato suo aliquo latere cupit veritatem peccati sui, odit quam alius nouit. Proinde Dominus Ioan. 3. c. ait. Qui malè agit, odit lucem, scilicet veritatis: & non venit ad lucem, idest recusat veritatis lumen, vt non arguantur opera eius. Qui autem facit veritatem, i. opera conformia altissimæ veritati, qui est Deus, venit ad lucem, idest in palam: vel ad Christum, qui est lux vera, vt manifestentur opera eius, non ad propriam laudem, sed ad gloriam Dei & proximis ædificationem, quia in Deo sunt facta, idest diuina virtute, sine qua bona opera non valent. Secundo aliquod verum repugnat alicuius voluntati quo ad eius prauitatem,

F Ad tria oditur.

G

H

A in quantum aliquis malè dispositus velle aliquam non cognoscere veritatem, vt liberius peccare valeret. Et de tali Propheta ait, Noluit intelligere vt bene ageret. Tertio ad veritatem mentis requiritur, q̄ mens veritatem intendat. Si quis enim diceret veritatem, & tamen non intenderet verum loqui, talis mendacium loqueretur. Nam mē-
B tiri, iuxta etymologiam vocabuli, est contra mentem ire. Licet etiam homo diceret veritatem, vt puta si quis contra mentem diceret, Petrus est in domo: quod quidem credit, & tamen est ibi: talis autem semper peccat, secundum Augusti. 2. 2. q. 2. c. Is autem, secundum etiam Bern. super Cant. sermone 17. est qui dubiè profert mendaciū, nec tamen mentitur: & est qui veritatem affirmat, quam nescit & mentitur. Nam & ille non quidem quod nō est esse, sed quod credit credere se dicit, & verum dicit, & si hoc ipsum verum non est. Verum non dicit, etiam si verum sit, qui quod nescit afferit. Igitur nec manifesta debent adduci in dubium, nec dubia temere affirmari.

C Quod veritati oris tria opposita sunt, scilicet iactantia, yronia, & duplicitas.
 Cap. 2.

Secunda
 & veritas
 oris; cui
 tria sunt
 opposita.

Secunda est veritas oris. Et de hac Zach. 8. scriptum est, Loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo. Porro veritati oris tria maximè opposita sunt, quæ omnia contra veritatem militare probantur. Primum est iactantia, secundum yronia, tertium duplicitas. Nam iactantia veritati addit. Yronia veritatem diminuit, sed duplicitas mendaciter fallit. Primo enim iactantia veritatem impugnat: nam species mendacij est. Quod potest probari triplici ratione. Primo ratione simulationis, secundo ratione intentionis, tertio ratione oppositionis. Primo ratione simulationis. Nam qui simulat se habere quod non habet, vel si simulat in se esse maiora quàm sint, profectò mentitur. Et hoc in iactatore reperiuntur. Vnde Lu. 18. patet exemplum in phariseo, qui iactanter simulans se habere quod non habebat, ad Dominum ait: Domine gratias tibi ago, quia non sum, sicut ceteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic publicanus. Insuper simulans in se esse maiora, quàm fin addit, Ieiuno bis in sabbato. Et hoc pertinet ad declinationem mali. Decimas do-
D omnium, quæ possideo: & hoc pertinet ad

operationem boni, in quibus duplex pars est iustitiæ cōtinetur, scilicet declinare a malo, & facere bonum. Secundo probatur esse mendacium ratione intentionis. profectò id quod homo loquitur contra id, seu supra quod in se est, vel in se sentit, mendacium est, quod in iactantia contingit esse. Porro & ipsa vocabuli significatio manifestat: nā iactantia propriè importare videtur, q̄ homo se verbis extollat. Vnde sicut corporaliter illa, quæ homo vult longè iactare, in altum eleuat: ita propriè tunc aliquis se extollit, cum supra se aliquid dicit contra tales. Prouerb. 28. c. scriptum est, qui se iactat & dilatat, iurgia concitat. Tertio probatur esse mendacium etiam ratione oppositionis. Nam id, quod opponitur veritati, mendacium est: sed iactantia veritati opposita est, vt patet per Philosophum in 4. Ethic. vnde Prouerbio. 30. scriptum est. Ne addas quicquàm verbis illius & arguaris, inueniarisquè mendax. Hæc secundum Tho. 2. 2. q. 112. Secundo autem yronia veritatem impugnat. Est enim yronia, secundum Hugutionem, sententia pronuntiationi contrarium habens intellectū, scilicet sic laudans, vt vituperare videatur & intelligatur. Hęc siquidem veritatem diminuit. Est etiam cū aliquis de se dicit minora bona quàm sint. Quod duobus modis cōtingere potest. Primo salua veritate. s. dum homo maiora bona, quæ in se intelligit tacet: & minora bona, quæ habere se nouit, humiliter cōfiteretur. Et hoc non est peccatū, sed potius pertinet ad virtutem prudentiæ & humilitatis. Secundo modo dicit aliquis de se minora q̄ sint, declinans a veritate: vtputa cū in se asserit aliquid vile, quod tamē in se nō cognoscit: aut cū negat de se aliquid magnū, quod tamen habere se nouit. & hoc ptinet ad yroniam, atq; semper peccatū est, quia veritatē impugnat, s̄m Tho. 2. 2. q. 112. Psal. Diminuta sunt veritates a filijs hominū. Tertio vero impugnat veritatē duplicitas oris. proinde notandū est, q̄ duplicitas de se semper in malum sonat. Nā includit in se mēdaciū cum quadā doloitate, ac cum quadā imagine veritatis prolatum. vtitur enim homo verbis multiplicis sensus cū intentione fallendi, ita q̄ plus intendit falsum sensum, quàm verum, quæ communiter cadit in cōceptionem audientium. Contra talē: propheta ait. Tota die iniustitiā cogitauit lingua tua, sicut nouacula acuta fecisti dolum. In quibus verbis ostēdit tria, q̄ talē oris duplicitatē, mendacē & p̄niciolam efficiunt.
 Primum

Trias
 oris dupli-
 citatis mē-
 dacē effi-
 ciunt.

A Primum est assiduitas, secundum est lenitas, tertium est doloitas. Primum est assiduitas, hoc est si consuetudinariè talia verba duplicia frequentat. Et de hoc ait, tota die. i. consuetudinariè & frequenter. Secundum est lenitas. hoc est, si fit ex leui causa. Et de hoc propheta subdit, Iniustitiam cogitauit lingua tua. Sed cum cordis, non linguæ sit cogitare: quid est, q̄ hunc modum loquendi seruat, nisi vt ostendat promptitudinem & leuitatem, ac pronitatē talis hominis ad duplicitatē verborum? Ait. n. Iniustitia cogitauit lingua tua: vt ex coniunctione horum duorum, s. cordis & oris apertius exprimat, q̄ quacitō in corde cogitatio oritur, tãcitō ore euomitur & profertur. Et de talibus Eccl. 21. scriptum est, In ore fatuorum cor illorū. Et iterum 19. ait, A facie verbi parturit fatuus. Tertium est doloitas, hoc est si duplicitas fit ex dolo. & de hoc et subdit, Sicut nouacula acuta fecisti dolum. Porro nouacula inter alia tria habet. Primo abscondit aciem in manubrio, secundo acuitur super lapidem oleo vinctum, tertio leniter secatur, & radit. Hęc operatur spiritaliter lingua dolosa. Primo. n. occultat malitiā prauæ intentionis. In cuius misterium. 2. Reg. 20. Joab, qui inimicus interpretatur, tenuit manu dextera mentū Amasæ, quasi osculās eum. Porro Amasæ non obseruauit gladiū, quē habebat, & effudit intestina eius i terrā & mortuus est. Secundo acuitur super lapidem oleo vinctum, cum ante dolum præcedit adulatio quædam, iuxta propheticum illud, Molliti sunt sermones eius super oleū, & ipsi sunt iacula. Tertio leniter secatur & radit pilos, scilicet temporalia bona. proinde quasi continuè malitia cordis suggerit homini prauo illud Ezech. 5. Sume tibi gladium acutum radentem pilos.

Vacula
 inter alia
 tria hæc.

D Quod necesse est hominem non solum corde & ore, sed etiam opere esse veracem. Cap. 3.

Tertia est
 veritas o-
 peris.

Tertia est veritas operis. Hęc quippe requirit, q̄ homo non tantum sit verax in verbo, sed etiā q̄ sit verus & rectus in facto. Non solum diligit, intendat ac veritatem doceat, sed necesse est, q̄ eam opere adimpleat, ne sit de his, de quibus Matt. 23. Dominus ait, Dicunt enim & nō faciunt. Immo quod deterius est, sepe contraria operantur. hinc Eph. 4. Apost. ait: Veritatē autem facientes non simulantes sicut hypocritæ, vel non negligētes sicut desides:

vel non impugnantes, sicut homines pestilentes. Et subdit, crescimus in charitate, s. vt sicut veritas est in opere, sic charitas sit in corde. Io. quoq; 3. c. Dñs ait: Qui facit veritatē, venit ad lucē. Quod verbum exponens Chrysostr. ait: Nihil veritate apertius, neq; fortius: quæ neq; latere vult, neq; periculum formidat, neq; in insidijs tremit, neq; gloriā quæ a multis est, desiderat, nulli humanorum obnoxia. In huius quoq; misterium. 2. Esdræ. 3. c. Dixerunt tres iuuenes custodes regis Darij, qui custodiebant corpus eius: Dicamus vnusquisq; nostrū sermonem, quod præcellat, & cuiusq; apparuerit sermo sapientior, dabit illi rex Darius dona magna. Et sequitur, vnus scripsit. Forte est vinum: alter scripsit, fortior est rex: alius scripsit, fortiores sunt mulieres: super omnia autem vincit veritas. Sed hæc, quia infelici tempore nostro verificatur, quod d. Ila. 59. scriptum est: Conuersum est retrorsum iudicium, & iustitia longè stetit, quia corruit in platea. veritas, & æquitas nō potuit ingredi, & facta est veritas in obliuionem, & qui recessit a malo, prædæ parauit. Et Oseæ 4. c. iterum ait. Non est enim veritas, & non est misericordia, & non est scientia Dei in terra. Quod tripliciter exponi potest. Primo modo, quia nō est veritas, ideo mundus est falsus, quia non est misericordia, ideo mundus est ferus: quia nō est scientia, ideo mundus est factus. Secundo modo exponi potest, secundum glo. Hierony. qui ait: Vult Dñs suum populum iudicare, & aperire causas indignationis suæ, & reddidit causam dicens: quia non est veritas in ore, nec misericordia in opere, nec scientia in corde. Primum est in iudicijs exequendis, secundum in miserijs subleuandis, tertium est in periculis euitadis. Tertio modo exponi potest, Non est veritas in effectu, sicut in fictis. Non est misericordia in affectu, sicut in impijs. Nō est scientia in intellectu, sicut in fatuis. Quartus modus et addi pot. Non est veritas, quantum ad se: non est misericordia, quantum ad proximum: non est scientia, quo ad Deū, s. in his quæ creata sunt. Contra hæc operis veritatem omne opus duplicitatis, simulationis, hypocritis pugnat. Et de talibus Mart. 23. Dñs ait: Omnia opera sua faciunt, vt videantur ab hominibus. Et iterū in eodē c. ait, Ve vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ, quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ a foris parēt hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcicia. Et Iob 8. c. iterū ait,

A Spes hypocritæ peribit. Non placebit Deo recordia sua: sicut tela araneorum fiducia eius innitetur super domum suam, & non stabit, & fulciet eam & non confurget. Porro de veris & rectis corde, ore & opere, Cantic. j. Salomon ait, Recti diligunt te. Quod potest esse thema in articulo præcedenti, vt triplex veritas triplex sit rectitudo: scilicet cordis, oris, & operis, sicut prudens orator seu prædicator poterit adaptare.

ARTICVLVS SECVNDVS.

B De triplici veritate, scilicet vitæ, iustitiæ, & doctrinæ.

*Secundum
consideran-
dum est ve-
ritatis dis-
tinctionem.*

Secundo consideremus veritatis distinctionem: secundum enim Hieron. triplex est veritas. Prima est veritas vitæ, secunda est veritas iustitiæ, tertia est veritas doctrinæ. Prima est veritas vitæ, & hæc est secundum quam homo rectè in se viuit. Comprehendit enim in se præcepta affirmatiua & negatiua, & hæc veritas ad omnes pertinet. Secunda est veritas iustitiæ, secundum quam homo rectitudinè legis in his, quæ sunt ad alterum, seruat: & hæc pertinet ad prælatos & rectores. In cuius misterium Exo. 18. dicit Ietro cognatus Moyfi ad Moyfen inspiratus a Deo. Proinde de omni plebe viros potentes, alia translatio habet sapientes: & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderunt auaritiam. quasi dicat, Proinde cum magna deliberatione de omni plebe, scilicet sine personarum acceptatione, potentes ad culparum punitionem, alias sapientes ad culparum cognitionem, & timentes Deum, scilicet vt sint cum magna sollicitudine. quia, vt dicitur Ecclesiast. 7. qui timet Deum, nihil negligit. In quibus sit veritas, scilicet in iustitiæ executione, & qui oderunt auaritiam, quæ peruertit iudicium. Nam, sicut Ecclesiast. 20. c. scriptum est, Exenia & dona excæcant oculos iudicum, & quasi mutus in ore auertit correctiones eorum. Tertia est veritas doctrinæ, quæ consistit in quadam recta manifestatione verborum, de quibus scientia est, & hæc pertinet ad Doctores. Vnde Exo. 28. c. mysticè dictum est Moyfi, Pones in rationali iudicij doctrinam & veritatem. Hæc triplex veritas, sicut Alex. de Al. distinguitur secundum tres animæ vires. Nam veritas vitæ concupiscibile ordinat in bonum, veritas iustitiæ irascibilem compescit a malo, veritas doctrinæ rationalem informat ad bonum.

Quid est veritas vitæ, & quibus necessaria est. Cap. 1.

Prima enim veritas vitæ denominatur. Et hoc nihil aliud est, quam quædam adæquatio conuersationis, vel vitæ ad regulas rectè viuendi, hoc est ad diuinam legem, secundum quod est de necessitate salutis. Hæc quippe veritas tantæ necessitatis est, quod pro nullius scandalo dimitti debet. Respectu tamen consiliorum, & supererogationum euangelicæ perfectionis non est simpliciter deferenda, sed distinguendum est, secundum Thom. & Alexan. de Ales. quia aut talis veritatis scandalum oritur ex malitia, aut ex ignorantia. Primo oriri potest ex malitia, videlicet quando aliqui impedire volunt aliqua bona, scandalum suscitando. Et hoc est scandalum phariseorum, qui de doctrina Christi scandalizabantur. Quod Dominus, Matth. 15. cap. manifestè docuit contemnendum. Secundo autem potest oriri scandalum ex infirmitate vel ignorantia, & hoc est scandalum passillorum, propter quod spiritualia opera aliquando sunt occultanda, aliquando differenda, vbi non immunet periculum, quousque reddita ratione tale scandalum cesset. Si autem post redditam rationem perduret, iam aperte clarescit, quod qui inde scandalum sumit, non ex ignorantia, sed ex malitia sumat, & peccat. **QVÆSTIO.** Sed quid si aliquis bonam vitam & bonam conscientiam habet apud Deum, & tamen aliqui malum suspicantur de illo propter aliquam speciem exteriorem mali, atque de illo scandalum sumunt? Dicendum, secundum Augustinum, quod nobis est necessaria bona vita & bona conscientia quo ad Deum, ac etiam bona fama quo ad proximum. Proinde quantum in se est, satisfacere debet eis, qui de illo suspicantur malum, excusando se, & ostendendo intentionem suam. Sed super omnia remouere debet speciem mali, & scandali occasionem: vt puta conuersationem suspectam. Quo facto si non potest satisfacere eis, dolendum est de peccato eorum. Vnde Gregorius ait: Vocandi sunt, & tranquillè arguendi, eisque satisfieri modis omnibus debet. Si autem eis satisfieri ex necessitate noluerunt, vel ex ratione, habes consolationem Domini in Euangelio. Matth. 15. dicentis, Sinite illos, ceci sunt, & duces cæcorum. Et tunc faciat, sicut Iob qui

A qui 16. cap. dicebat: Ecce in coelo testis meus, & conscius meus in excelsis.

De veritate iustitiæ, & in quibus regnare debet. Cap. 2.

*Secunda
est veritas
iustitiæ, quæ
in duobus
consistit.*

Secunda est veritas iustitiæ, quæ in iudicibus & iudicantibus esse debet, & maxime in prælatis, & hæc quidem in duobus consistit. Primo in reddendo vnicuique quod suum est, secundo in puniendo & infligendo poenas. Primo in reddendo vnicuique quod suum est, & in hoc veritas iustitiæ nunquam deferenda est. Quilibet enim iudex hoc in voluntate habere debet, & ad hoc conari tenetur, vt vnusquisque habeat quod suum est: atque intantum tenetur dare sententias veras & iustas, quod pro nullius scandalo euitando debet sententias falsas promulgare. Secundo in puniendo seu infligendo poenas, idem dicendum est: nec etiam potest iudex pro alterius passiuo scandalo euitando intermittere eam, nisi iustitia illa dispensabilis sit simpliciter vel ad tempus: verbi causa, secundum Tho. Cum poenarum inflictio intantum habet iustitiæ rationem, in quantum per eas crimina prohibentur. Si igitur per inflictionem poenarum manifestè appareat, plura, & grauiora peccata sequi, tunc poenarum inflictio minime sub iustitia continetur. Et in tali casu a peccati punitione cessandum est. Idem quoque dicendum est, si id contingit, quando iudex iudicare vellet reddi, seu dari homini, quod sibi de iure competit, vel dari debet.

De veritate doctrinæ, & quibus necessaria est. Cap. 3.

*Tertia
est veritas
doctrinæ,
circa quæ
duo sunt
consideranda.*

Tertia est veritas doctrinæ, quæ ad magistros pertinet. Circa quam duo consideranda sunt. Primum est veritas, quæ docetur: secundum est actus ipse docendi. Primum inquam est veritas, quæ docetur: & hæc nunquam dimittenda est. Nunquam enim licet propter scandalum euitandum veritate prætermissa falsitatem docere. Secundum vero est ipse actus docendi, qui inter eleemosinas spirituales connumerandus est. Propterea pro loco & tempore a tali docendi actu homo cessare potest, & debet pro scandalo euitando, nisi in tribus casibus, secundum quosdam. Primo enim non est cessandum, vbi imminet periculum communis erro-

ris, nisi antea veritas doceatur. Secundo non est cessandum, vbi ex hoc notabilis profectus electis finaliter speratur. Tertio etiam non est cessandum, vbi notabile salutis damnum ex ipsa taciturnitate ipsis electis verisimiliter timeatur. De his tribus veritatibus hoc modo distinctis intelligi debet, quod ponitur extra de reg. iur. in c. qui scandalizauerit. Vbi dicitur, vt ilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur. Hæc secundum Tho. 2. 2. q. 43. aliosque Doctores.

ARTICVLVS TERTIVS.

F De veritatis confessione, circa quam tria consideranda sunt.

Tertio consideremus veritatis confessionem. Vbi aduertendum est, quod aliud est a veritate declinare, aliud est veritatem tacere, atque aliud est veritatem negare.

*Tertium
consideran-
dum est ve-
ritatis con-
fessio.*

Quod duobus modis homo a veritate declinat. Cap. 1.

Primo enim sunt quidam, qui a veritate declinant, & hoc duobus modis. Primo affirmando, secundo vero negando.

Primo affirmando, vt cum quis moderatè manifestat bonum, quod habet ita quod maius boni quod in se habet, tacet: & aperit bonum, quod minus est. Et hoc licet, cum actus humilitatis & prudentiæ sit, sicut 2. Corinth. 12. c. Apostolus ait. Si gloriari voluero, non ero insipiens. veritatem enim dicam: parco autem ne quis existimet me supra id, quod videt in me, aut audit aliquid ex me. Ait. n. parco, id est parcere volo, in me laudando: vel secundum glo. Parce gloriari, seu parce refero laudes meas. Parco inquam, & hoc ne quis infirmus existimet me esse super id, quod videt me esse vel audit, scilicet ab alijs aliquid ex me. Nam quidam putabant eum immortalem, alij vero Angelum Dei. Proinde se parce laudabat, ne aliqui dicerent eum esse, quod non erat. Aliter dici potest, secundum glo. q. d. Ratio autem, quare parco est, ne quis scilicet detractor existimet me tendere, vel iactare elationis tumore supra, vel vltra id, quod limites meritum meorum admittunt. Secundo vero quidam a veritate declinant negando, vt cum quis negat sibi inesse, quod inest. Et

A hoc non licet, quia ex hoc incurrit homin mendatium virtuti veritatis contrarium, secundum Thom. secunda 2. q. 109. Sunt namque plerique, qui non ut humiles sint, sed ut humiles videantur, vel ut imitentur consuetudinem communem servorum Dei: non quia peccatores se sentiant, fatentur se maximos peccatores, negando se habere virtutes, quas habent. Et tales mendaces fiunt. Proinde Augusti. de verbis Apostoli ait: Cum humilitatis causa mentiris, si non eras peccator antequam mentireris, mentiendo efficieris.

B Quod in tribus casibus licet veritatem tacere. Cap. 2.

Aliqui veritatem tacent.

Secundo sunt aliqui, qui veritatem tacent. Circa quod advertendum est, quod veritatem tacere non est semper mentiri. vnde Augusti. in lib. contra mendacium ait: Non est occultare veritatem, quod est proferre mendacium. Quamvis enim omnibus qui mentitur, velit celare verum, non tamen omnis qui vult celare quod verum est, mentitur. Plerumque enim vera non mentiendo occultamus, sed tacendo. Neque enim mentitus est Dominus dicendo, Ioan. 16. Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. Neque enim mentitus est, cum Ioan. 18. non respondit Pilato interroganti, Quid est veritas? Vera tacuit, non falsa locutus est. Vnde affirmatio veritatis obligat semper, sed non ad semper, sed pro loco & tempore. Proinde taciturnitas veritatis licita esse potest. Vnde advertendum est, quod in tribus casibus licitum est veritatem tacere. Primo in casu confessionis, secundo in casu condemnationis, tertio in casu abusionis. Primo in casu confessionis. Nam veritatem commissam sub sigillo confessionis modis omnibus occultare tenemur: tum quia sacerdos talia nescit ut homo, sed ut Dei minister: tum quia maius est vinculum sacramenti, quam cuiuscunque hominis preceptum. Si autem illa sub secreto commissam sunt: tunc si illa pertinent ad corruptionem multitudinis spiritualem vel corporalem, aut redundat in graue damnum alicuius personae: tunc ille, cui talia sunt sub secreto commissam, manifestare tenetur, vel testificando, vel denunciando. In talibus quippe promissis, siue secretis frangenda est fides ad vitandum maius vel grauius damnum. Si vero talia sub secreto

In tribus casibus licet veritatem tacere.

commissa non sunt, qui talia sub secreto recipit, omnino celare tenetur: quia de naturali iure est proximo suo seruare fidem. Secundo vero licet veritatem tacere in casu condemnationis, secundum Thom. secunda 2. q. 69. arti. 2. Cum enim quis condemnatur etiam iuste, tunc veritatem sciens non tamen a iudice requisitus, veritatem manifestare non debet, sed potius occultare. Cum autem quis condemnatur iniuste, siue in persona, siue in fama, siue in pecunia, siue in bono aliquo temporali: tunc qui veritatem nouit, etiam non requisitus testimonium dicere obligatur, & manifestare veritatem ei, qui potest prodesse, & facere quod in se est, ut innocens liberetur a supradictis, iuxta propheticum illud, Eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate. Et Prouerbio, 24. cap. etiam preceptum est: Erue eos, qui dicuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses. In tali siquidem casu tacentis veritatem consentit, iuxta id, quod scriptum est, extra de homicidio, in cap. si cut dignum. vbi dicitur: Nec caret scrupulo societatis occultae, qui manifesto facinori non desinit obuiare. Et talis dignus est morte, sicut ille qui occidit iniuste. Quod & Apostolus j. cap. ad Rom. testatur dicens: Qui falsa agunt, digni sunt morte non solum qui faciunt ea, sed etiam qui consentiunt facientibus. hanc Thom. Tertio etiam licet veritatem tacere in casu abusionis, seu violentationis. Cum enim iudex abutitur iure suo, & ab alio exigit veritatem contra ordinem iuris; puta de occultis, & de quibus infamia non precessit: tunc cuiuslibet licet veritatem celare, & testimonium non perhibere vel prebere. Hanc Thomas, vbi supra. Quartus casus etiam addi potest, quod licet veritatem tacere in casu turbationis. Cum enim predicatio veritatis scandalum parit, tunc non est veritas omittenda, nec falsitas predicanda, sed actus predicandi ad vitandum scandalum omittendus est, secundum distinctionem positam supra, articulo secundo, cap. vlti. Proinde Augusti. in libro contra mendacium ait: Licet predicatori rerum aeternarum ad edificationem pertinentium occultare quicquid occultandum videtur, mentiri autem nunquam licet.

commissa non sunt, qui talia sub secreto recipit, omnino celare tenetur: quia de naturali iure est proximo suo seruare fidem. Secundo vero licet veritatem tacere in casu condemnationis, secundum Thom. secunda 2. q. 69. arti. 2. Cum enim quis condemnatur etiam iuste, tunc veritatem sciens non tamen a iudice requisitus, veritatem manifestare non debet, sed potius occultare. Cum autem quis condemnatur iniuste, siue in persona, siue in fama, siue in pecunia, siue in bono aliquo temporali: tunc qui veritatem nouit, etiam non requisitus testimonium dicere obligatur, & manifestare veritatem ei, qui potest prodesse, & facere quod in se est, ut innocens liberetur a supradictis, iuxta propheticum illud, Eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate. Et Prouerbio, 24. cap. etiam preceptum est: Erue eos, qui dicuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses. In tali siquidem casu tacentis veritatem consentit, iuxta id, quod scriptum est, extra de homicidio, in cap. si cut dignum. vbi dicitur: Nec caret scrupulo societatis occultae, qui manifesto facinori non desinit obuiare. Et talis dignus est morte, sicut ille qui occidit iniuste. Quod & Apostolus j. cap. ad Rom. testatur dicens: Qui falsa agunt, digni sunt morte non solum qui faciunt ea, sed etiam qui consentiunt facientibus. hanc Thom. Tertio etiam licet veritatem tacere in casu abusionis, seu violentationis. Cum enim iudex abutitur iure suo, & ab alio exigit veritatem contra ordinem iuris; puta de occultis, & de quibus infamia non precessit: tunc cuiuslibet licet veritatem celare, & testimonium non perhibere vel prebere. Hanc Thomas, vbi supra. Quartus casus etiam addi potest, quod licet veritatem tacere in casu turbationis. Cum enim predicatio veritatis scandalum parit, tunc non est veritas omittenda, nec falsitas predicanda, sed actus predicandi ad vitandum scandalum omittendus est, secundum distinctionem positam supra, articulo secundo, cap. vlti. Proinde Augusti. in libro contra mendacium ait: Licet predicatori rerum aeternarum ad edificationem pertinentium occultare quicquid occultandum videtur, mentiri autem nunquam licet.

commissa non sunt, qui talia sub secreto recipit, omnino celare tenetur: quia de naturali iure est proximo suo seruare fidem. Secundo vero licet veritatem tacere in casu condemnationis, secundum Thom. secunda 2. q. 69. arti. 2. Cum enim quis condemnatur etiam iuste, tunc veritatem sciens non tamen a iudice requisitus, veritatem manifestare non debet, sed potius occultare. Cum autem quis condemnatur iniuste, siue in persona, siue in fama, siue in pecunia, siue in bono aliquo temporali: tunc qui veritatem nouit, etiam non requisitus testimonium dicere obligatur, & manifestare veritatem ei, qui potest prodesse, & facere quod in se est, ut innocens liberetur a supradictis, iuxta propheticum illud, Eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate. Et Prouerbio, 24. cap. etiam preceptum est: Erue eos, qui dicuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses. In tali siquidem casu tacentis veritatem consentit, iuxta id, quod scriptum est, extra de homicidio, in cap. si cut dignum. vbi dicitur: Nec caret scrupulo societatis occultae, qui manifesto facinori non desinit obuiare. Et talis dignus est morte, sicut ille qui occidit iniuste. Quod & Apostolus j. cap. ad Rom. testatur dicens: Qui falsa agunt, digni sunt morte non solum qui faciunt ea, sed etiam qui consentiunt facientibus. hanc Thom. Tertio etiam licet veritatem tacere in casu abusionis, seu violentationis. Cum enim iudex abutitur iure suo, & ab alio exigit veritatem contra ordinem iuris; puta de occultis, & de quibus infamia non precessit: tunc cuiuslibet licet veritatem celare, & testimonium non perhibere vel prebere. Hanc Thomas, vbi supra. Quartus casus etiam addi potest, quod licet veritatem tacere in casu turbationis. Cum enim predicatio veritatis scandalum parit, tunc non est veritas omittenda, nec falsitas predicanda, sed actus predicandi ad vitandum scandalum omittendus est, secundum distinctionem positam supra, articulo secundo, cap. vlti. Proinde Augusti. in libro contra mendacium ait: Licet predicatori rerum aeternarum ad edificationem pertinentium occultare quicquid occultandum videtur, mentiri autem nunquam licet.

commissa non sunt, qui talia sub secreto recipit, omnino celare tenetur: quia de naturali iure est proximo suo seruare fidem. Secundo vero licet veritatem tacere in casu condemnationis, secundum Thom. secunda 2. q. 69. arti. 2. Cum enim quis condemnatur etiam iuste, tunc veritatem sciens non tamen a iudice requisitus, veritatem manifestare non debet, sed potius occultare. Cum autem quis condemnatur iniuste, siue in persona, siue in fama, siue in pecunia, siue in bono aliquo temporali: tunc qui veritatem nouit, etiam non requisitus testimonium dicere obligatur, & manifestare veritatem ei, qui potest prodesse, & facere quod in se est, ut innocens liberetur a supradictis, iuxta propheticum illud, Eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate. Et Prouerbio, 24. cap. etiam preceptum est: Erue eos, qui dicuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses. In tali siquidem casu tacentis veritatem consentit, iuxta id, quod scriptum est, extra de homicidio, in cap. si cut dignum. vbi dicitur: Nec caret scrupulo societatis occultae, qui manifesto facinori non desinit obuiare. Et talis dignus est morte, sicut ille qui occidit iniuste. Quod & Apostolus j. cap. ad Rom. testatur dicens: Qui falsa agunt, digni sunt morte non solum qui faciunt ea, sed etiam qui consentiunt facientibus. hanc Thom. Tertio etiam licet veritatem tacere in casu abusionis, seu violentationis. Cum enim iudex abutitur iure suo, & ab alio exigit veritatem contra ordinem iuris; puta de occultis, & de quibus infamia non precessit: tunc cuiuslibet licet veritatem celare, & testimonium non perhibere vel prebere. Hanc Thomas, vbi supra. Quartus casus etiam addi potest, quod licet veritatem tacere in casu turbationis. Cum enim predicatio veritatis scandalum parit, tunc non est veritas omittenda, nec falsitas predicanda, sed actus predicandi ad vitandum scandalum omittendus est, secundum distinctionem positam supra, articulo secundo, cap. vlti. Proinde Augusti. in libro contra mendacium ait: Licet predicatori rerum aeternarum ad edificationem pertinentium occultare quicquid occultandum videtur, mentiri autem nunquam licet.

commissa non sunt, qui talia sub secreto recipit, omnino celare tenetur: quia de naturali iure est proximo suo seruare fidem. Secundo vero licet veritatem tacere in casu condemnationis, secundum Thom. secunda 2. q. 69. arti. 2. Cum enim quis condemnatur etiam iuste, tunc veritatem sciens non tamen a iudice requisitus, veritatem manifestare non debet, sed potius occultare. Cum autem quis condemnatur iniuste, siue in persona, siue in fama, siue in pecunia, siue in bono aliquo temporali: tunc qui veritatem nouit, etiam non requisitus testimonium dicere obligatur, & manifestare veritatem ei, qui potest prodesse, & facere quod in se est, ut innocens liberetur a supradictis, iuxta propheticum illud, Eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate. Et Prouerbio, 24. cap. etiam preceptum est: Erue eos, qui dicuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses. In tali siquidem casu tacentis veritatem consentit, iuxta id, quod scriptum est, extra de homicidio, in cap. si cut dignum. vbi dicitur: Nec caret scrupulo societatis occultae, qui manifesto facinori non desinit obuiare. Et talis dignus est morte, sicut ille qui occidit iniuste. Quod & Apostolus j. cap. ad Rom. testatur dicens: Qui falsa agunt, digni sunt morte non solum qui faciunt ea, sed etiam qui consentiunt facientibus. hanc Thom. Tertio etiam licet veritatem tacere in casu abusionis, seu violentationis. Cum enim iudex abutitur iure suo, & ab alio exigit veritatem contra ordinem iuris; puta de occultis, & de quibus infamia non precessit: tunc cuiuslibet licet veritatem celare, & testimonium non perhibere vel prebere. Hanc Thomas, vbi supra. Quartus casus etiam addi potest, quod licet veritatem tacere in casu turbationis. Cum enim predicatio veritatis scandalum parit, tunc non est veritas omittenda, nec falsitas predicanda, sed actus predicandi ad vitandum scandalum omittendus est, secundum distinctionem positam supra, articulo secundo, cap. vlti. Proinde Augusti. in libro contra mendacium ait: Licet predicatori rerum aeternarum ad edificationem pertinentium occultare quicquid occultandum videtur, mentiri autem nunquam licet.

Quod

A Quod nunquam licet veritatem negare, vel falsitatem firmare. Cap. 3.

Aliqui ne veritatem negant.

Tertio quoque sunt quidam, qui veritatem negant, vel falsitatem affirmant, quod utique nunquam licet. Vnde Augusti. ad Cassianum ait: Vterque reus est, & ille qui veritatem occultat, & ille qui mendacium pronunciat, quia ille non vult prodesse, & iste desiderat nocere. Ad huius clariorem intelligentiam tria notanda sunt. Primo notandum est, quod nullus etiam venialiter mentiri debet, ut alium liberet a mortali culpa. Cuius ratio est, quia si veniale peccatum eligi debet, seu committi, tunc non est malum, neque peccatum, quod falsum est. Licet enim omnis poena eligenda sit, ut euitetur culpa: nunquam tamen aliqua culpa eligenda est, secundum Thom. 2. 2. q. Secundo notandum est, quod nullus a iudice requisitus secundum ordinem & formam iuris, debet veritatem negare, vel falsitatem firmare, ut alium a morte liberet, quam meretur. Cuius ratio est, quia cum quibuslibet plus teneatur diligere semetipsum, quam alium, pro nullo peccare debet, non solum mortaliter, sed nec etiam venialiter, secundum Thom. vbi supra. Tertio insuper notandum est, quod iuste condemnatus ad mortem, non debet veritatem negare, vel falsitatem fateri, quia nullus debet aliquid peccatum committere, ut mortem corporalem euadat, secundum Thom. etiam vbi supra. Vnde Augusti. ad Cassianum, & habetur 11. q. 3. c. quisquis metu. inquit: Quisquis metu cuiuslibet potestatis veritatem occultat, iram Dei super se prouocat: quia scilicet magis hominem timet, quam Deum. Et post pauca. Vterque reus est, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit: quia & ille prodesse non vult, & iste nocere desiderat.

Tria notanda.

Tertio quoque sunt quidam, qui veritatem negant, vel falsitatem affirmant, quod utique nunquam licet. Vnde Augusti. ad Cassianum ait: Vterque reus est, & ille qui veritatem occultat, & ille qui mendacium pronunciat, quia ille non vult prodesse, & iste desiderat nocere. Ad huius clariorem intelligentiam tria notanda sunt. Primo notandum est, quod nullus etiam venialiter mentiri debet, ut alium liberet a mortali culpa. Cuius ratio est, quia si veniale peccatum eligi debet, seu committi, tunc non est malum, neque peccatum, quod falsum est. Licet enim omnis poena eligenda sit, ut euitetur culpa: nunquam tamen aliqua culpa eligenda est, secundum Thom. 2. 2. q. Secundo notandum est, quod nullus a iudice requisitus secundum ordinem & formam iuris, debet veritatem negare, vel falsitatem firmare, ut alium a morte liberet, quam meretur. Cuius ratio est, quia cum quibuslibet plus teneatur diligere semetipsum, quam alium, pro nullo peccare debet, non solum mortaliter, sed nec etiam venialiter, secundum Thom. vbi supra. Tertio insuper notandum est, quod iuste condemnatus ad mortem, non debet veritatem negare, vel falsitatem fateri, quia nullus debet aliquid peccatum committere, ut mortem corporalem euadat, secundum Thom. etiam vbi supra. Vnde Augusti. ad Cassianum, & habetur 11. q. 3. c. quisquis metu. inquit: Quisquis metu cuiuslibet potestatis veritatem occultat, iram Dei super se prouocat: quia scilicet magis hominem timet, quam Deum. Et post pauca. Vterque reus est, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit: quia & ille prodesse non vult, & iste nocere desiderat.

Tertio quoque sunt quidam, qui veritatem negant, vel falsitatem affirmant, quod utique nunquam licet. Vnde Augusti. ad Cassianum ait: Vterque reus est, & ille qui veritatem occultat, & ille qui mendacium pronunciat, quia ille non vult prodesse, & iste desiderat nocere. Ad huius clariorem intelligentiam tria notanda sunt. Primo notandum est, quod nullus etiam venialiter mentiri debet, ut alium liberet a mortali culpa. Cuius ratio est, quia si veniale peccatum eligi debet, seu committi, tunc non est malum, neque peccatum, quod falsum est. Licet enim omnis poena eligenda sit, ut euitetur culpa: nunquam tamen aliqua culpa eligenda est, secundum Thom. 2. 2. q. Secundo notandum est, quod nullus a iudice requisitus secundum ordinem & formam iuris, debet veritatem negare, vel falsitatem firmare, ut alium a morte liberet, quam meretur. Cuius ratio est, quia cum quibuslibet plus teneatur diligere semetipsum, quam alium, pro nullo peccare debet, non solum mortaliter, sed nec etiam venialiter, secundum Thom. vbi supra. Tertio insuper notandum est, quod iuste condemnatus ad mortem, non debet veritatem negare, vel falsitatem fateri, quia nullus debet aliquid peccatum committere, ut mortem corporalem euadat, secundum Thom. etiam vbi supra. Vnde Augusti. ad Cassianum, & habetur 11. q. 3. c. quisquis metu. inquit: Quisquis metu cuiuslibet potestatis veritatem occultat, iram Dei super se prouocat: quia scilicet magis hominem timet, quam Deum. Et post pauca. Vterque reus est, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit: quia & ille prodesse non vult, & iste nocere desiderat.

De multiplici mendacio.

Tractaturi igitur de mendacio primo consideremus eius diffinitionem. secundum enim Augusti. in lib. de mendacio. Est falsa significatio vocis cum intentione, alias voluntate fallendi. Et hoc idem habetur in glo. super illud, Psal. Perdes omnes omnes, qui loquuntur mendacium. & 22. quaestio. 2. Beatus Paulus. Ex nomine tamen vocis, tanquam ex principali, intelligi debet omne signum, vt

scripturae, siue etiam nutus, vel aliud signum, vel factum. secundum enim Augusti. duo requiruntur in mendacio simpliciter dicto. Primum, quod proferens dicat falsum: secundum, quod intendat dicere falsum. Ex qua dispositione est, ut possit aliquis falli, ut sic fit falsitas ex parte intendentis, & ex parte signi. Sed quaeri potest, quae differentia sit inter falsitatem, mentiri, & mendacium. Sed de hoc plenius dictum est in Quadragesimali de Christiana Religione, sermone 31. in princip. Tantae quippe malitiae est mendacium, quod nullo modo, nulla occasione potest bene dici, vel fieri. 22. quaestio. 2. cap. mihi autem. Furtum & homicidium possunt aliquando bene fieri, mendacium autem nunquam. Ratio est, secundum Alexand. de Ales in 4. quaestio. 40. articu. quia furtum & homicidium determinant inordinationem actus respectu materiae, non determinando deordinationem ex parte finis, seu intentionis. Mendacium autem dicit inordinationem in comparatione actus ad materiam, & comparationem ad finem. Proinde Augusti. ait, quod mendacium non potest bene fieri: furtum autem & homicidium possunt bene fieri. Tamen si furtum & homicidium importarent de se inordinationem ex parte finis, vel intentionis, tunc etiam illa non possunt bene fieri. Praterea inordinatio illa, quae est a parte materiae in furto & homicidio propter aliquam conditionem aduenientem ex parte materiae, ratione cuius potest esse inordinatio, tollitur: quia maius est bonum superueniens, quam illud sit malum. In mendacio autem est defectus veritatis, cui non potest addi aliqua conditio, per quam fiat maius bonum, quam defectus veritatis. est malum, & ideo formabile. non est ad bonum, nec illo potest aliquid mereri. Hanc Alexand. Et nihilominus advertendum, quod magistraliter triplex dicitur esse mendacium. Primum officiosum, secundum iocosum, tertium perniciosum. 22. quaestio. 2. cap. ne quis. Vel aliter dici potest, quod primum est mendacium pietatis, secundum leuitatis, tertium malignitatis. Primum prodest, secundum placet, tertium nocet: & de his Magister sententiarum in 3. distinctio. 38. cap. 1. At de his exponi potest verbum Prophetiae in Psal. 61. vbi ait, Mendaces filij hominum in stateris, ut decipiant ipsi de vanitate

Quaestio.

in

A in idipsum. Officiosum tangit, cum ait, Mendaces filij hominum in stateris: Iocofum, cum ait, De vanitate in idipsum: Perniciosum, cum subdit, vt decipiatur. Et potest esse aliud thema in presentia materia.

ARTICVLVS PRIMVS.

De mendacio officioso. Et quod tripliciter committi solet.

Primum mendacium officiosum tripliciter dicitur.

Primum est mendacium officiosum, & hoc est quod nulli nocet, & alicui prodest. Et hoc modo contingit mendacium tripliciter id est, scilicet ad conseruandum primo rem temporalem, secundum rem corporalem, tertio rem spirituales. Et omnes isti nihilominus sunt, de quibus Propheeta ait, Mendaces filij hominum in stateris: quia mendacium semper peccatum est. Vnde August. in lib. de mendacio ait: Qui aliquod genus mendacij peccatum esse non predicauerit, seipsum decipit. Ad hac 22. q. 2. c. mihi autem. & c. primum, in fine.

Quando in mendacio officioso pro conseruanda re temporali est peccatum mortale, vel veniale. Cap. 1.

Primo.

Primo quidem dicitur mendacium officiosum pro conseruanda re temporali. Et hoc dicitur primo pro conseruanda substantia sua, secundum pro conseruanda aliena substantia. Primo inquam pro conseruanda substantia sua, scilicet ne sibi pecunia auferatur, vel confimile temporale: vt cum a pradone interrogatur de pecunia sua, denegat veritatem, & hoc peccatum est veniale. Secundum si fit pro conseruanda substantia aliena: vt puta, cum quis ad euadendam pecuniam alienam inuistit a fure, vela pradone tollendam mentiatur, dicendo se nescire illam, & hoc est etiam veniale peccatum. Potest tamen esse mortale in hoc duplici casu, vt cum in vtroque casu interuenit iuramentum, quod de facili contingere solet: quia iurando contra veritatem pro se, vel pro alio, periurus est: quia veritas est vnum de tribus, que requiruntur in iuramento. vnde Hierem. 4. scriptum est: Iurabis viuit Dominus in veritate, & in iudicio, & in iustitia. 22. q. 1. Et iurabunt. Proinde semper in iuramento veritas debet esse, scilicet vt sciat homo

firmiter, quod verum est, quod iurat. Alias si tantum credit, de scientia iurare non debet, sed de credulitate.

Quando & quibus modis in mendacio officioso cum conseruanda corporali vita sit peccatum veniale, vel mortale. Cap. 2.

Secundo dicit homo mendacium officiosum ad conseruandum rem corporalem. Et hoc etiam dupliciter dici potest. Primo pro conseruanda vita propria, secundum pro conseruanda vita aliena. Primo inquam pro conseruanda vita propria: Verbi gratia, secundum Sco. in 4. dist. 15. Cum verum crimen, sed occultum, in publico sibi impositum homo negat. Nam negans veritatem in hoc, notat de calumnia imponentem, eo quod accusator, vel denunciator falsi criminis est infamis, vt patet per ea que dicuntur extra de calum. cap. 1. & 2. Tamen talis veritatem negans non tenetur retractare negationem suam, quia nullus tenetur in iudicio confiteri se reum nondum conuictus, vt in cap. qui aliquando. §. non tibi dico. de poeniten. dist. 1. Et secundum Landulfum addentem Scoto, talis accusatus in nullo tenetur ad restitutionem accusanti. Sed circa hoc tria dubia remanere videntur, secundum Scotum. Primum, an qui tale crimen in publico sibi impositum negat, mortaliter peccet? Et videtur quod sic. Primo, quia mentitur mendacio rei publice pernicioso: vnde respublica propter eius mendacium publicum a iusta punitione impeditur. Secundum nocet persone accusanti, cum per hoc de calumnia infametur. Ad primum dicendum est, quod sicut Deuteronom. 16. cap. scriptum est: Iuste, quod iustum est prosequeris. Nequaquam enim respublica omnia mala punire debet, sed que conuicta sunt, puniendi sunt: & talia officialis potest iuste punire. Et hac illa sunt, que coram officiali reipublice sufficienter probari possunt. Præterea non lædit respublicam, si diuinum iudicium excedit iudicium eius, vt scilicet aliqua referuntur iudicio Dei, super quo non potest reipublice iustum iudicium esse: quia 1. Reg. 16. scriptum est: Homo videt ea, que patent: Dominus autem intuetur cor. Et per hoc patet ad primum. Secundum autem, cum dicitur, quod tale mendacium est perniciosum contra accusantem. Dicendum, quod non est perniciosum

Secundum.

G

Primum dubium.

H

A niciosum contra eum, sed ipse sibi ipsi perniciosus est: Vnde eo modo proponit, quod minime proponere debet: quia cum deberet non proponere, sibi imputet si aliqua ei infamia subsequatur, cum ipse de hoc in causa sit, non autem ille negans. Nam defendit innocentiam suam in publico, vbi equidem non est nocens, sed habendus pro innocente, donec fuerit ipse conuictus. Secundum dubium est, si talis mortaliter peccat mentiendo pro se. Primo enim videtur durum, quod quilibet ab vno in publico infamatus teneatur de necessitate salutis id, de quo accusatus est, statim in publico confiteri, & sic statim in iudicio sanguinis patibulo se exponere. Secundum quoque habendo oculum non tantum ad poenam, sed etiam ad honestum, & inhonestum, non videtur quod ita honeste, & secundum etiam rationem rectam debeat coram tali iudice confiteri: quia ipse plusquam quicumque alius singularis accusans sibi ipsi aufert famam, quia in iudicio creditur contra se. Nec tamen mentiri videtur, secundum Landulfum, quia responsiones accipiendæ sunt secundum præmissas interrogationes. Non enim quælibet responsio est cuiuslibet interrogationis: nam duplex est forum, in quo quis respondere potest, scilicet conscientiale & iudicialiale: Ad interrogationem factam in foro conscientiali, non est responsio in foro iudiciali: nec ad illam iudicalem est responsio in foro conscientiali. Cum igitur iste neget in foro iudiciali crimen, quod non est notum, nisi in foro conscientiali, vti que non mentitur. Quid ergo faciendum? Respondet Scotus, quod tunc danda est responsio Iuristarum. Nego proposita, vt proponuntur. Et hæc quidem sine mendacio dici possunt: quia proponuntur in publico, & vt publica, & vt publice probanda: Sic autem negare potest, qui scit eam in publico non posse probari. Sed si iudex virgeat eum, vt propositum fateatur, vel vt publice neget: Respondere potest, quod ipse ad accusationem sufficienter respondit, & sicut est moris respondere Iurisperitis, nec declinare vult ab illa, faciat iudex erga accusatorem, quod iuris est. Tertium quoque dubium est, si talis prædicta negans intendit tantum negare illud, vt ibi propositum est, videlicet vt publicum, sicut facit sacerdos de confessione dicens: Nihil mali scio istum fecisse, quia loquitur vt in publico, audiuit autem vt in alio foro. Nū-

Secundum dubium.

C

D

Tertium dubium.

quid iste negans de illa negatione penitere tenetur? Dicendum quod bonarum mentium est etiam ibi culpas agnoscere, vbi culpa non est, sicut ait Gregorius 5. distinct. c. ad eius. Multo quidem amplius, vbi dubitatur, an ibi sit culpa, & qualis etiam culpa bonæ mentis est culpam agnoscere. Proinde in tali casu tutum est post talem negationem de hoc indistincte penitere, tanquam de tali, quale est: vtputa sub tali distinctione. Si mortale est, tanquam de mortali: si veniale, tanquam de veniali. Secundum contingit dicere mendacium pro conseruanda vita aliena, vt cum ad necem quaritur homo latitans in aliquo loco. Tunc quidem prudenter aduertat homo, quod ex tali perplexitate non faciat, aut contra charitatem, aut contra veritatem. Ad huiusmodi autem intelligentiam aduertendum est, secundum Alexand. de Ales. in 2. q. 43. artic. vbi querit, vtrum viris perfectis liceat mentiri, quod mendacium tripliciter potest sumi. Primo modo falsa significatio vocis cum voluntate falsum enunciandi, secundo modo enunciatio falsum enunciare volentis, vt fallat, tertio modo libido perseverans mentiendi. Et has intentiones ponit Augustinus. Primo ergo si accipitur illa intentio, & dicatur perfectus religiosus, qui non ex professione habet non dicendi mendacium, non est ei prohibitum, nec peccat mortaliter sic perpetrando mendacium. Secundum autem si accipitur, & dicatur perfectus ille, qui habet perfectam charitatem, & ex charitate perfecta cognitionem, vt hæreat totaliter Deo secundum intellectum, & secundum affectum, prout est possibile in via, si talis peccat hoc genere mendacij, licet sit benignitatis, mortaliter peccat. Qui enim perfecte adharebat Deo, nullam habebat rationem retrahentem, quare mentiri deberet. Et sicut de Adam dicitur, quod ratione status sui primo, id est in principio peccauit mortaliter, ita & iste ratione status in hoc genere peccat mortaliter. Et hoc est, quod August. ait Exo. 1. Benefecit Deus obstetricibus. Quorum conuersatio iam in cœlis est, eos non existimo linguæ modum circa veritatem, falsitatem, exemplo obstetricum debere formari. Sanctus vir, vt perfecte adhareat veritati, prohibetur, nec studiose, nec præcipatione mentiri. Summoperè enim cauendum est omne mendacium, quâuis nonnunquam leuioris culpæ, si quisquam præstando mentiatur. Sed quia scriptum est

Mendacium tripliciter potest sumi.

H

A est Sapien. 1. Os autem, quod mentitur, occidit animam. Et perdes omnes, qui loquuntur mendacium. Hoc quoque mendacium perfecti viri summopere fugiunt, vt nec vita cuiuslibet per eorum fallaciam defendatur, ne suæ animæ noceant, dum præstare carni nituntur alienæ. Dicit etiam August. in lib. contra mendacium. Ille filius, qui verbum patris suscipiens, aliàs custodiens, a perditione longe aberit. Prouerb. 29. secundum aliam literam; Et nihil falsi ex eius ore procedit, aliàs extra perditionem erit: tam sibi clausum deputat si ad subueniendum homini per mendacium, quàm si per stuprum transire cogatur. Et alibi: Filij supernæ ciuitatis, sunt filij veritatis. Eius ciuitatis sunt, de quibus scriptum est, Verbum suscipiens filius a perditione longe aberit. Excipiens autem excipit illud sibi, & nihil falsi ex eius ore procedit. His filijs supernæ Hierusalem, si quando vt hominibus obrepit qualecunq; mendacium poscunt humiliter veniam non inde quærant gloriam. Tertio autem si accipiatur mendacium tertio modo, erit mendacium mortale peccatum. & secundum hoc Ecclesiast. 7. scriptum est, Noli velle mentiri omne mendacium: assiduitas enim illius non est bona. Et iterum August. ait, **C** Quis integrum dixerit animum esse mentientis? Etenim libido ipsa rectè diffinitur appetitus animi, quo æternis bonis quælibet temporalia præponuntur. Nemo itaque potest convincere esse mentiendum, nisi qui posuerit esse æternum aliquod bonum obtineri posse mendacio. Sed cum tanto quisque ab æternitate discedat, quanto a veritate discordat. Qui autem mentitur a veritate discedit: absurdissimum est dicere discedendo inde posse ad bonum aliquod aliquem peruenire. Aut si aliquod bonum æternum est, quod non complectitur veritas, non erit verum, & ideo nec erit bonum. Vt autem animus ipsi corpori, ita veritas ipsi animo præponenda est: vt eam non solum magis, quàm corpus, sed magis, quàm semetipsum appetat animus. Et iterum 22. q. 2. in cap. ne quis. August. ait: Ne quis arbitretur perfectum, & spiritualem hominem pro ista temporali vita morte cuius sua, vel alterius non occidatur anima debere mentiri. Et potest esse ratio: quia si perfectis liceret mentiri, vel mendacium dicere, quibus crederetur? Iam igitur nulli credi posset, quia nec perfectis, si non præsumeretur quod ipsi non deberent men-

tiri, & multo fortius nec imperfectis. Ad hoc ergo, vt stet credulitas veritatis, non videtur perfectis licitum mentiri, siue mendacium dicere. Hæc Alexand. de Ales. vbi supra. Ex his igitur, quæ supra per Doctorem irrefragabilem dicta sunt, clarescere possunt multæ auctoritates scripturæ sacræ, atque Doctorum loquentium, quod per mendacium non debemus hominem liberare a morte, & quando & in quibus tale peccatum sit mortale, vel veniale. Sic intelligi debet, quod ponitur 22. q. 2. cap. si quis. Vbi August. ait: Si quis ad te confugerit, qui de mendacio tuo a te possit a morte liberari, non es mentiturus. Os enim, quod mentitur, occidit animam, scilicet si dicat mendacium secundo, vel tertio modo dictum. Et in cap. faciat. idem sentire videtur cum ait, Faciat homo etiam pro temporali salute hominum, quod potest. Cum autem ad hoc ventum fuerit, vt tali saluti nisi peccando, scilicet mortaliter, consulere non possit: iam se existimet non habere quid faciat. Et eandem sententiam replicat in cap. ne quis. Et iterum 22. q. 2. in cap. omne. Isidorus ait, Omne genus mendacij summopere fuge. & sequitur, nec qua libet fallacia vitam alicuius defendas, caue mendacium in omnibus. huius quoque sententiæ est Gregor. 14. Moral. cap. 2. exponens illud Psal. Perdes omnes, qui loquuntur mendacium. Rationem huius assignat Apostolus 3. c. ad Rom. dicens, quod non sunt facienda mala, vt veniant bona.

Quod pro conseruandare spiritali mendacium officiosum sit mortale, vel veniale. Cap. 3.

Tertio contingit dicere mendacium officiosum ad cōseruandum rem spiritualem. Et hoc etiam dupliciter. Primo pro se, secundo pro proximo. Primo quidem pro se. secundum enim Alexand. de Ales vbi supra, duplex est immunditia. Vna est corporalis, alia spiritalis. Prima est corporalis, & pro hac vitanda neminem oportet mentiri: quia sicut August. in lib. de mendacio ait, Nullus rectè agens immundus fieri potest quolibet contagio corporali. Secunda immunditia est spiritalis: & hæc dupliciter fieri potest. Primo respectu perfecti, secundo respectu imperfecti. Et tunc dicimus quod perfectus ita fortis debet esse, vt confidat se nulli tentationi succumbere. Vnde & si violentia infer-

feratur

A fertur illi, sperare debet quod ipse nullo modo consentiet corruptioni violenter illatæ, sed sustinebit meritorie tantum. Et ideo talis mentiri non debet in tali casu. Vnde Beata Lucia inquit: Si me inuitam violaueris, castitas duplicabitur ad coronam. Secundo respectu imperfecti. Nam imperfectus, vtpote infirmus, timere debet, ne succumberet, si ad statum illum veniret. Et ideo tali propter infirmitatem conceditur redimere periculum maioris peccati per minus peccatum. Vnde sanius consilium est illi falsum dicere, quàm passionem illam cum manifesto periculo sustinere. Et hoc est, quod ait Augusti. in libro de mendacio. Illa peccata, quæ ita committuntur in homine, vt eum faciant immundum in peccatis nostris, euitare debemus, ac per hoc nec ipsa peccata dicenda, quæ propterea fiunt, vt illa immunditia euitetur. Quod intelligi debet non quod sint peccata simpliciter, sed quod non sunt grauiora. Et iterum in libro contra mendacium, circa finem, probato & concluso, quod nunquam mentiendum sit, subdit: Sed perfectorum est aliquis solidus cibus. Multa enim secundum veniam relaxantur infirmitati, quàmuis sincerissimæ nequaquam placeant veritati. Et iterum idem ait. Quisquis aliquod genus mendacij putauerit non esse peccatum, decipit turpiter semetipsum, cum honestum esse deceptorem aliorum arbitretur. Hæc secundum Alexand. de Ales vbi supra, & Bonauenturam. Secundo autem ad conseruandum rem spiritualem pro proximo, vtpote etiam ad conseruandam castitatem proximi. Et de hoc secundum Bonauenturam vbi supra: dicendum est de viro imperfecto respectu alterius imperfecti, sicut de viro imperfecto respectu sui.

D ARTICVLVS SECVNDVS

De mendacio iocoso, & quod tripliciter dici contingit.

Secundum est mendacium iocofum, quod sit libidine mentiendi, & ex delectatione inani. Et de hoc Propheta inquit, de vanitate in idipsum. Et hoc mendacium contingit tripliciter dici. Aut cum delectatione propria, aut cum aliena, aut cum varia culpa.

Quod mendacium iocofum pro delectatione propria tripliciter dici solet, & quando sit mortale, vel veniale. Cap. 1.

Primo quidem contingit iocofum mendacium dici pro delectatione propria, vt homo delectatur in semetipso. Et hoc ex sola mentiendi fallendique libidine, hoc est sine causa, & vtilitate. Et hoc tripliciter committi solet. Primo fingendo, secundo componendo, tertio iactando. Primo fingendo, vt cum quis studiosè, & accurate fabulas fingit, & delectatur in illo. Fabula enim proprie est res, quæ nihil in se veritatis habet, & illa fabula falsa est, quæ aliquid continet veritatis admixtum. Sicut est in amore, modus non habuisse modum, sic in fabula veritas omnino veritate carere. Et dicitur fabula a fando, eo quod in solo fatu consistat. Si autem talis fictio habet aliquid mixtum, vel moralis significationis, parabola dici potest. Græcè enim parabola, Latine prouerbia nuncupantur, eo quod ipsi sub comparatiua similitudine figuræ verborum, & veritatis imagines ostenduntur: sicut patet in fabulis Æsopi, quæ verius parabola dici possunt. Et talia fingere non est peccatum: sed fingere fabulas secundum suum proprium significatum absque peccato non est. Secundo committuntur componendo. Sunt enim plerique, qui delectantur in astutia, & palliata arte mendacia componendi, atque noua in vulgo inueniendi, quod quidem etiam sine peccato non est, cum fiat libidine mentiendi, non tamen decipiendi. Nihil tamen habet hoc mendacium, neque in se, neque in causa extra illum, in quo est libido, nisi mentientem propter quod Augusti. vocat ipsum merum mendacium. Non autem sic in alijs mendacijs, quia habent causam extra mentientem, scilicet nocendi, vt in mendacio pernicioso: & iuuandi, vt in officioso: vel placendi, vt in senectuti iocoso. Tertio committitur iactando, secundum Alexand. de Ales. Iactantia quidem in aliquo conuenit cum mendacio, & in aliquo differt. Conueniunt quidem, quia in vtroque est falsa significatio vocis. Differt autem in intentione, quia intentio mendacij est, vt credat id, quod non est, & terminatur in cognitiua speculatiua. Intentio

Primo delectatione.

Secundo componendo.

Tertio iactando.

Duplici immunditia.

Secundum est mendacium iocofum. Quod tripliciter dici solet.

A Intentio verò iactantiæ est propter aliquid in affectiua, licet credatur ibi aliquid quod non est. Hæc secundum Alexand. de Ales. in 2. q. 10. artic. 3. Et secundum Tho. 2. 2. q. 112. Iactantia propriè importat, quòd homo verbis inaniter se extollat, dicendo de se aliquid, quod supra se est. Et hoc dupliciter contingere potest. Primò, quando aliquis loquitur de se, non quidem supra illud quod in se est, sed supra id, quod de eo homines opinantur. Secundò, quando loquitur de se supra id, quod in se est, secundum rei veritatem. Et in hoc secundo modo magis iactantia consistit, quamuis utroq; valeat dici. Quando autem iactantia sit mortale, vel veniale, distinguit Tho. vbi supra. Dicendum, quòd iactantia dupliciter considerari potest. Primo modo secundum se, secundo modo secundum causam. Primò inquam secundum se, & sic mortale peccatum est, quando homo iactanter profert, quod est contra gloriam Dei. Ezech. 28. Eleuatum est cor tuum, & dixisti, Deus ego sum. vel contra charitatem proximi, sicut cum quis iactando prorumpit in contumelias aliorum. Vnde Luc. 18. cap. Phariseus iactanter ait, Non sum sicut ceteri hominum raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic publicanus iste. Sed si non sit contra gloriam Dei, vel charitatem proximi, veniale peccatum est. Secundo modo consideratur iactantia secundum causam. Nam si procedit ex superbia, vel inani gloria, quæ mortale peccatum sit, & ipsa etiam mortalis erit. Aliàs erit venialis. Si verò sit propter appetitum lucri, ad proximi deceptionem pertinere videtur, seu ad eius damnum, & sic magis mortalis est culpa: tamen non semper, quia potest esse tale lucrum, ex quo proximus non recipit damnum.

D Quòd mendacium iocosum pro delectatione aliena tripliciter dici solet, & quando sit mortale, vel veniale.

Cap. 2.

Secundò dicitur mendacium iocosum cum delectatione aliena, quod sit per mendacem adulationem, secundum enim Alexand. de Ales. in 2. distinct. 43. artic. triplex est adulatio. Prima, quæ bonum non habitum attribuit: secunda, quæ habitum bonum extollit: tertia verò, quæ malum nutrit. Prima quippe bonum non habitum

Triplex adulatio.

attribuit, videlicet bonum temporale, seu corporale, vel spirituale. secundum enim Policratum. Adulator clauum figit in oculo eius, cum quo confurgit. Communiter quippe adulatio habet odium & fraudem, prodicionem & notam mendacij, sequelam seruitutis, & excæcationem proximi, atque totius honestatis exterminium. De adulationibus Ignatius ait: Heu, qui me laudant, potius me flagellant. Si enim laudibus latamur, & vituperijs frangimur, gloriam nostram in ore hominum ponimus, non in Deo. Proinde Propheta dicebat, Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. vbi glo. inquit, Falsa laus adulatoris, & simulata dilectio mentes a rigore veritatis emollit ad noxia. Secunda adulatio est, quæ bonum habitum extollit plus quam sit. De nouimento eius Hierony. ait: Nihil est, quòd tam facile corrumpat mentes hominum, nihilque tam dulciter animum ferit, sicut adulatio. Vnde Proverb. 26. Verba adulatoris, vbi litera nostra habet, verba fufurronis, quasi simplicia & ipsa perueniunt ad intima cordis. Et Gregor. ait: Quid per significationem locuste, quæ plus quam cætera minuta animatia humanis frugibus nocet, nisi lingua adulantis, quæ terrenorum hominum mentes, si quando bona aliqua conspicit, profectò immoderatus laudando corrumpit. hæc duo genera adulationum, secundum Alexand. de Ales vbi supra, tripliciter variari possunt. Nam qualibet earum, aut sit intentione, vt alicui proficit, & nulli obstat, & tunc peccatum est veniale. Si autem intentione nocendi alteri, licet alijs proficit, mortalis est culpa. Videtur enim fieri ex libidine mortali. Si autem nec prodest, nec nocet, sed contemptum Dei generat, per assiduitatem etiam mortale est. Tertia adulatio est, quæ malum nutrit cum sit, & dicit esse bonum, cum malum sit. Et de talibus Propheta ait, Laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & iniquus benedicitur. vbi glo. ait, Adulantium linguæ alligant animas in peccatis. Delectat enim hominem ea facere, in quibus non solum non metuitur reprehensor, sed etiam auditur laudator. Et dicitur etiam ibidem, magna ira Dei, vt desit correptio, & adsit adulatio. Sed aduertendum est, quòd licet maius sit in opere, quam in voluntate peccare: tamè maius peccatum est laudare hominem in voluntate peccandi, quam in ipso facto peccati. Vnde aggravando ait, Laudatur peccator

A cator in desiderijs animæ suæ. Porro hoc est lac, de quo admonens Sapiens. Prouer. 1. cap. ait: Si te lætauerint peccatores, ne acquiescas eis. Et subdit Propheta dicens: Exacerbauit Dominum peccator, scilicet propter adulationes audacius peccando. Talis adulator dicitur cauda, quia operit turpitudinem culpæ. Vnde Isa. 9. cap. Propheta docens mendacium, Ipse est cauda. Cauda quippe teguntur posteriora, & turpia, atque immunda. Et hoc propriè est officium adulationis. Tales adultores præcipitant homines in peccata superbiæ, in peccata luxuriæ, & in peccata auaritiæ. Vnde & ipsi cum eis præcipitabuntur. Proinde Isa. 9. cap. Erunt qui beatificant populum istum, scilicet sceleratum, seducentes, & qui beatificantur præcipitati, scilicet in præcipitium infernale. De his 46. distinct. in cap. sunt nonnulli. Gregor. ait: Sunt nonnulli, qui dum male facta hominū laudibus efferunt, augent quæ increpare debuerunt. Hinc enim per Prophetam dicitur, Ezech. 13. Væ qui consumunt puluillos sub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia sub capite vniuersæ ætatis. Ad hoc quippe sub cubito puluillus, vel ceruical sub capite iacentis ponitur: vt qui corripitur ex culpa debuerat, in ea fultus laudibus mollitiæ quiescat. Hinc rursus eodem c. scriptum est: Ipse ædificabat parietem, illi autem linebant eum. Parietis quippe nomine, peccati duritia designatur. Ædificare ergo parietem, est contra se quæpiam obstacula peccati construere. Sed parietem liniunt, qui peccata perpetrantibus adulantur. Vt quod illi peruersè agentes ædificant, ipsi adulantes quasi nitidum reddant. Sed sanctus vir, scilicet Iob 27. sicut de bonis malè non æstimat, ita iudicare bona de malis recusat dicens: Absit hoc a me, vt iustos vos esse iudicem, donec deficiam, nõ recedam ab innocentia mea. Hæc ille. Et 11. q. 3. in cap. nemo peritorum. August. ait: Nemo peritorum, aut prudentium putet, quòd minus sit periculum in verbis lingua mentiendo, quam manibus sanguinem fundendo. Hæc tertia adulatio semper mortale peccatum est, secundum Alexand. vbi supra: secundum verò Thomam 2. 2. q. 115. Adulatio tripliciter potest esse mortalis culpa. Primò propter peruersionem, secundò propter intentionem, tertio propter occasionem. Primo modo propter peruersionem: quia peruertit hominem, & hoc est ratione materiæ, id est cum quis laudat

Adulatio tripliciter potest esse mortalis culpa.

alicuius peccatum, scilicet sicut patet de tertia prædicta adulatione. Hæc enim contrariatur dilectioni Dei, contra cuius iustitiam homo loquitur: & dilectioni proximi, quem in peccato fouet: vnde peccatum mortale est. Secundo modo propter intentionem: puta cum quis adulatur alicui ad hoc, vt fraudulenter noceat ei temporaliter, corporaliter, vel spiritualiter: & hoc etiam est mortale. Tertio modo propter occasionem, sicut cum laus adulatoris sit alteri occasio delinquendi, & hoc præter adulatoris intentionem. Et tunc considerandum est, vtum occasio sit data, seu accepta, vel qualis ruina ex hoc sequatur, scilicet venialis, seu mortalis: & secundum hoc iudicandum est.

De quolibet mendacio, quando sit veniale, vel mortale a quocunque dicatur.

Cap. 3.

Tertio dicitur mendacium iocosum, cum varia culpa, scilicet quandoque mortali, & quandoque veniali. Ad intelligentiam tamen cuiuscunque mendacij, quando scilicet sit veniale, vel mortale, aduertendum est, quòd dupliciter contingit mendacium esse mortale. Primò per se ratione suæ speciei, secundò per accidens, scilicet ratione suæ circumstantiæ. Primò quidem per se ratione suæ speciei. Nam illud mendacium est mortale, quod est secundum suam speciem contra charitatem, sicut sunt tres species mendacij perniciosi. de quibus in sequenti tertio artic. dicturi sumus. Et de talibus intelligitur propheticum illud, Perdes omnes, qui loquuntur mendacium. Et illud Sapien. 1. Os quod mentitur, occidit animam. Illud verò mendacium, quod secundum suam speciem nõ est contra charitatem, non est secundum suam speciem mortalis culpa, sed venialis. Et hoc est mendacium, in quo non supra, sed infra Deum intenditur aliqua delectatio leuis, sicut in mendacio iocoso: vel causa vtilitatis proximi, sicut in mendacio officioso. Vnde Augustinus super illud, Perdes omnes, qui loquuntur mendacium, ait: Duo sunt genera mendaciorum, in quibus non est magna culpa, sed non sunt sine culpa, scilicet cum iocamus, aut proximo consulendo mentimur. Secundò verò est aliud mendacium mortale per accidens, scilicet ratione suæ circumstantiæ: & hoc modo mendacium officiosum,

Dupliciter contingit mendacium esse mortale.

A fum, atque iocosum potest esse mortale, & hoc ratione quadruplicis circumstantiæ. Primò propter affectum, secundò propter nocumentum, tertio propter contemptum, quartò propter scandalum. Primò inquam propter affectum, quia scilicet nimia libido & complacentia, atque delectatio contingit in mendacio iocoso: puta secundum Rodonensem, cum homo suam, vel alterius complacentiam, seu delectationem in mendacio suo diuinæ dilectioni, atque mandatis Dei præponit: quia tunc tale mendaciū mortale est. Vnde August. Nullum peccatum est adeo veniale, quin fiat mortale, seu criminale, dum placet. Secus si talis delectatio esset sub Deo. Argumentum ad hoc 25. distinct. cap. vnum orarium. §. criminis. Secundò propter nocumentū, vt cum mentiens probabiliter ex mendacio suo imminere alicui periculum aliquod videt, vel notabile nocumentum: licet illud mendacium ad hoc non esset ordinatum: vt puta, cum prædicator dicit mendacium officiosum in prædicatione. Nam secundum Scotum, mortaliter peccat. Item si quis timore mortis, seu iocose, & verisimile est quòd credatur se, dicat Guelfum vel Ghibellinum, mortaliter videtur peccare, quia transit in mendacium perniciosum. Tertio propter contemptum etiam in mendacio iocoso: vt cum quis pro indifferenti, & pro nihilo habet tota dicere mendacia iocosa, sicut vera, sicut faciunt mimi, & ioculatores, & consimiles, secundum Hostien. Secus in alijs, in quibus hoc accidit ex euentu, vel raro. Quartò propter scandalum. Ex multis quippe causis scandalum contingere potest: & sæpe contingit ratione circumstantiæ personæ, vt cum metiens est perfectus, & quo ad vitæ statum, & quo ad famam, & reputationem hominum. In tali siquidem casu, si conscientia probabiliter dicat, quòd ex mendacio suo scandalum subsequatur, tunc suum mendacium mortale erit: secus si sit perfectus nō in reputatione hominū. Licet enim in tali grauius sit peccatū, quàm in homine imperfecto: non tamen mortale est, quia non sequitur scandalum. Et sic intelligi potest, quòd August. ait super illud Psal. Perdes omnes, qui loquuntur mendacium. Si quis non vult hominem manifestare ad mortem, veritatem taceat, sed falsum non dicat: ne pro corpore alterius animam suam occidat. in his concord. Thomas, Bonauentura, Ricardus de Mediauilla, & Scotus.

ARTICVLVS TERTIVS

De mendacio pernicioso, & quomodo tripliciter committi solet.

Tertium est mendacium perniciosum, & malignitatis. & de hoc Propheta inquit, vt decipiant ipsi. Triplex quidem deceptio contingit in mendacio pernicioso. Prima in rebus temporalibus, secunda in rebus corporalibus, tertia in rebus spiritualibus.

Quòd dupliciter committi solet mendacium perniciosum in temporalibus rebus, & de his, qui promissa non seruant. Cap. 1.

Prima deceptio mendacij perniciosi committitur in rebus temporalibus. & licet quandoque alicui tale mendacium proficit, tamen alicui nocet. Dupliciter tamen committi potest. Primò pro se, secundò pro alio. Primo quidem pro se. Sicut quotidie fit inter vendentes, & ementes, inter quos tam ex consuetudine longa, quàm etiam ex putrida corruptela, innumerabilia mendacia multiplicantur. Vnde tales, secundum Tho. & Richar. mortaliter peccant. Et vltra hoc quandoque decipiunt proximum, vel vtra iustum pretium vendunt, restituere obligantur. Cum autem ex tali mendacio proximus non decipitur, secundum Ray. veniale est: sed secundum Hostien. propter assiduitatem, & consuetudinem mortale fit. Sicut de ebrietate contingit: nam sine consuetudine est veniale, sed propter consuetudinem fit mortale. 25. distinct. cap. qui in aliud. §. alias. Insuper est notandum, quòd si pro euadenda pecunia, vel re alia temporalis, quæ a prædonibus postulatur ad prædam, non tantum homini mentiat pro illa, sed mendacio iuramentum superaddat, transit in mendacium perniciosum, atque perinriū, & graue mortale peccatum est. Sed si absque iuramento mentiretur, esset mendacium officiosum, & veniale. Simile contingit de eo, qui denegat veritatem, & quandoque iuramento confirmat, ne iuste in pecunia condemnentur: quia in vtroque casu mortaliter peccat, sed grauius cum addit iuramentum. Sed quid de illo, qui aliquid promittit, quòd tamen non seruat? Dicendum quòd hoc dupliciter contingere potest. Primò, quòd promittit

Tertium est mendacium perniciosum. Triplex deceptio contingit in mendacio pernicioso.

Prima deceptio, i dupliciter committi potest.

A promittit aliquid alicuius ponderis, & tamen non intendit, vel non credit posse seruare illud: tunc perniciosum mendacium est & mortale. Et in hæc offendunt pluri artifices & mercantes. Potest tamen res promissa tam vilis, atque innocua esse illi, cui promissa est, quòd non seruado promissum, non erit mortale, sed veniale. Secundò verò contingit, quando promittens hoc agere intendebat: sed tamen promissum non seruat. Et tunc, secundum Tho. 2. 2. q. 111. talis non mentitur, quia non loquitur contra illud, quòd gerit in mente: si autem quòd promissum non facit, tunc infideliter agit, per hoc scilicet quòd animum mutauit: potest tamen dupliciter excusari. Primò si promissum id, quòd manifestum est malum: quia tunc etiam promittendo peccauit. vnde 22. q. 4. in c. in malis. Isidorus ait, in malis promissis rescinde fidem: in turpi voto muta decretum: quòd incautè, id est illicitè vouisti, nō facias. Impia est promissio, quæ scelere adimpletur. Et in c. non est obseruandum. Idem Isidorus ait: Non est obseruandum sacramentum, quòd malum incautè promittitur. Veluti si quispiã adulterā perpetuam fidem cum ea permanendi polliceatur. Tolerabilius est enim non implere sacramentū, quàm permanere in stupri flagitio. Et in c. vnusquisque. Ambr. ponit exemplum de Herode & saltatrice, quòd habetur Mar. 6. Secundò modo, si cum promissum hoc agere intendebat, sed mutata sunt conditiones: nam sicut Seneca in lib. de beneficijs ait, Ad hoc quòd homo teneatur facere quòd promissum, requiritur quòd oia immutata permaneat. Vnde nec Apostolus mentitus est, cū quòd. 2. Corint. 1. p. miserat, non seruauit, quia nō ad illos iuit. Et de hoc 22. q. 2. in c. Beatus Paulus. vbi dicitur: Beatus Paulus Apostolus nō ideo, quòd absit, se sefellisse credendus est, aut sibi exitisse contrarius: quū cum ad Hispanos se promississet iturum, dispositione diuina maioribus occupatus ex causis implere nō potuit, quòd promissum &c. Secundò committi potest mendacium pro alio, vt patet in mendacio falsi testis in causa pecuniaria: quia talis mortaliter peccat, & læso satisfacere obligatur, si suum testimonium fuit efficax causa illius damni: quia quòd occasione damni dat, damnum dedisse videtur. extra de iniur. & dam. da. c. si culpa. 14. q. 5. non sane. q. 6. si res. 2. q. 1. notum. Item talis grauius peccauit, quia fecit contra octauum præceptum, quòd dicitur, Non falsum testimonium dices.

S. Bern. de Senis, Sermorum T. 3. Z mitur

Quòd in rebus corporalibus etiam dupliciter committi solet mendacium perniciosum. Cap. 2.

Secunda deceptio perniciosi mendacij committitur in rebus corporalibus: & licet alicui proficit, tamen alicui nocet. Dupliciter etiam committi hoc mendacium solet. Primò pro se, secundò pro proximo suo. Primò committitur pro seipso, puta cum quis accusatur ad mortem: secundum enim Tho. 2. 2. q. 68. accusatus tenetur veritatē exponere iudici, quam ab eo exigit secundum formam iuris: proinde si confiteri noluerit, vel si mendaciter negauerit, mortaliter peccat. Si verò iudex exquirat, quòd non potest secundum ordinem iuris: accusatus ei respondere nō obligatur, sed potest per appellationē, vel aliter subterfugere, mendaciū tamē nō licet dicere. Nec tamē licet accusato calumniosè se defendere, secundum Tho. vbi supra. Nā in causa criminali de calumnia iuramentū præstandū est, extra de iuramē. calum. inherētes. Porro accusato licet se defendere veritatē occultando, quem confiteri nō obligatur. & hoc per aliquē modū cōuenientē, dū modò nō respondeat cōtra veritatē: hoc enim nō est calumniosè se defendere, sed prudenter euadere. Non autē licet ei falsitatē dicere, aut veritatem illam tacere, quam confiteri tenetur. Nec etiam aliquam fraudem, seu dolum adhibere: nam fraus & dolus vim mendacij habēt. Et hoc est defendere se calumniosè. Similiter credo mortale peccatum esse, cum homo amore, seu timore pœnæ, vel mortis dicit se esse Guelfum, vel Ghibellinū, quia contra charitatem sunt tales diuisiones. Secundò committi solet hoc mendacium pro liberatione corporis sui proximi: vt cum quis falsum testimonium dicit in causa criminali. ad hæc 11. q. 3. in c. nemo peritorū. vbi August. ait: Nemo peritorū, aut prudentium putet, quòd minus sit periculum in verbis lingua mentiēdo, quàm manibus sanguinem fundendo. Hæc ille.

Quòd etiam dupliciter contingit mendacium perniciosum dici in rebus spiritualibus. Cap. 3.

Tertia deceptio mendacij perniciosi committitur in rebus spiritualibus, vt puta in doctrina religionis, vt ait August. 22. q. 2. in c. primum. quòd exponens Alex. vbi supra, ait: Religio cōmuniter fa-

Secunda deceptio, qua dupliciter committi solet.

G

H

A mitur ibi, secundum quod nos religat ad tenendum non tantum ea, quæ sunt circa fidem, sed etiã ea, quæ sunt circa bonos mores. In his enim duobus consistit summa Christianæ religionis, sicut Iac. 2. scriptum est: Fides in semetipsa mortua est, nisi sint opera. In huius misterium Exo. 17. cum Amalech pugnaret contra Israel, i. mundus contra fidelem animam, supposuerunt Moyfi lapidem, vt sederet, & ex vtraque parte manus eius sustentabant, scilicet & tunc præualebat populus Israel. Nam, vt dicitur 1. Ioan. 5. Hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra, scilicet operosa.

B Dupliciter etiam circa hoc contingit dicere mendacium perniciosum. Primò respectu sui, secundò respectu proximi. Primò respectu sui, & hoc fit cum homo malè intelligendo scripturas sacras, erroneè exponit eas, sicut faciunt hæretici. Item qui malè sentit, & id ore fatetur de ecclesiæ sacramentis, vel de articulis fidei. extra de verborum signific. cap. super quibusdam. in prin. Atque omnino censetur hæreticus, qui non tenet id, quod docet sancta Romana ecclesia, vt 2. distin. cap. fi. & cap. nolite. extra, de summa Trinit. & fide cathol. c. 1. lib. 6. facit quoque ad hoc, quod notatur per Bern. extra, de summa Trinita. & fide cathol. in glo. magna. vbi articuli fidei, qui in symbolo continentur, seriosè enumerantur. Secundò respectu proximi mendacium perniciosum dicit, qui falsam de fide catholica opinionem gignendo docet, atque pertinaciter defendit, vt patet 24. q. 3. qui aliorum. & c. hæreticus. & c. hæresis. & c. seq. Et talis propriè hæresiarcha denominatur. Non tantum autem tales perniciosi Doctores, qui in cathedra pestilentię sedent: verum etiam largo modo sumèdo mendacium spirituale, & perniciosum contra proximum, seu pro proximo dicunt, omnes vitiorum, & vitioforum excusatores, defensores, & fautores, & maxime qui vergit, seu redundat in multarum animarum perniciem, & dñi honoris detrimentum, atque confusionem.

Adulantium, & adducentorum multiplices modi.

Sunt enim plerique, qui impudentius irruunt sine dissimulatione ambitionis, quos neque ratio, neque auctoritas reprimere potest. Frustra enim oppones aliquem titulum, quia clamore conductio præualente delebitur cõcurrentibus exem-

plis, & sanctionibus patrum. Opponitur eligendo, ignobilis est: sed nec Petrus patritius extitit, aut alicubi de claritate sanguinis gloriatur. Minor est, Hieremiam, & præcursores Domini habet auctores. Puer est. En seniores monstrat a Daniele puero condemnatos, Daniel. 13. Illiteratus est, nec scholas frequentasse leguntur Apostoli. coniugatus est, & Apostolus ad Titum 7. vnus vxoris virum præcipit eligendum. In iniuriam matrimonij suam reliquit vxorem. Et Ioannes a nuptijs ad Euangelij traditur euocatus. Opicus, aut potius elinguis est. sed & Aaron vices Moyfi, qui erat impeditioris linguæ, & sacerdotium legitur ministrasse. Exo. 4. Si moderniora considerantur, aliter considerantur exempla. Inspiciens est, sed per insipientiam mundi decreuit Deus saluare credentes. Percussor est, sed & Petrus gladium eximens, serui Principis Sacerdotum auriculam amputauit, Matth. 26. Mentulosus est: sed & Ionas ad Niniuitas veritus est accedere, Ionæ 1. & Tho. ad Indos. Tenetur functionibus publicis alligatus, sed & Matthæus de Theloneo assumptus est. Matth. 9. Vinolentus est: sed & Dominus ipse dictus est potator vini, & vorator carniū. Contentiosus est, & inter discipulos Christi facta est contentio. Lucæ 22. Garrulus est & linguosus, facundus habebitur, quoniam Apostolus sic etiã dictus est. Non acquiescit maioribus: sed & Paulus etiam in faciem restitit Petro. Ad Galat. 2. Scorta sectatus est: sed & Osea mandante Domino amplexibus meretricis adhæsit. Oseæ 1. Militiam armam tam exercuit, sed & Martinus Iuliano legitur militasse. Vir sanguinum est: sed & Moyfes Ægyptium interfecit, & abscondit Sabulo. Exo. 2. Manifestum homicidium egit, sed & Samuel præsentem populo Agag Regem pinguisimum interfecit. 1. Reg. 15. Perfidus est, & periurus, sed & Petrus perfidiam periurio cumulauit. Matth. 26. Mutus est, sed hoc Zachariam a sacerdote non exclusit, Luc. 1. Cæcus est, sed & Paulus videre non poterat, quando eum Ananias Domino consecrauit, Act. 9. Exigentibus culpis depositus est, sed & multi tales restituti sunt, & postmodum ecclesiæ Dei plurimum profuerunt. Surdus est: sed & hoc præconari legem Dei non prohibet. Prædicator enim quæritur, non auditor. Leprosus est, sed de pastore pastorum ecclesiæ recolit: quia nec speciem, neque

A neque decorem habuit, qui excludendus videretur tanquam leprosus, & nec humano dignus aspectu. Isa. 53. Persona despicabilis est, sed & in simili repulso titulo aduersus Martinum non audiuit ecclesiæ defensionem. Errat in fide, hæc dicitur fecisse Ciprianus. Valitudinarius est, sed & Gregor. in summo languore Romanam optimè gubernauit ecclesiam. Podagras, & cyrogras patitur, sed non pedes, nec manus imperant, sed ipsum caput. Superbus & vanus est, sed talis fuit Briccius Turonensis Episcopus, Martini discipulus. Corpore & membris debilitatus est: sed hoc egregio confessori Pannucio legitur accidisse. Condemnationem ambitus tulit: sed & filiorum Zebedei petentium primatum est petitio reprobata. Matt. 20. Heresim quandoque docuit: sed & August. se Manichæum fuisse fatetur. Coluit idola: sed & Marcellinus martyr insignis in Papatu idolis thurificare compulsus est. Fortè non est Christianus: sed & dum cathecumenus esset, Beati Ambrosij fuit electio celebrata. Persecutus est ecclesiã Dei, sed & Paulus ex persecutore effectus est prædicator. Electio deest. sed & Apostoli non petentibus populis missi sunt. Non vacat sedes, in quam possit intrudi, accedat prædicator. Nam, & August. Valerio Hyponensi non tam successisse, quàm accessisse describitur. Auarus est, dispersa poterit congregare, & inutiliter non distrahatur congregata. vt paucis vnuerfa complectar: ad omnia ineptus est, sed & Sanson mandibula a fini Philistin expugnauit. Potens est & nunc Deus de lapidibus suscitare filios Abrahæ. Ex his, & alijs mendacibus, de quibus mundus est plenus, ad hoc deuenimus, quod quasi nullus proximo suo credit, in nullo confidit, in nullo esse veritatem credit, teste Hieronymo, qui hæc verissima attestazione testatur dicens: Mendaces faciunt, vt vera dicentibus non credatur.

Apostrophe contra mendacium.

O igitur mendacium perniciosum, & nequam: tu mutuam inter homines credulitatem extinguis: tu quoque innumerabilium scelerum, tu radix omnium illegalitatum, tu mater omnium fraudum, tu nutrix omnium duplicitatum: tu fomentum omnium detractionum, tu causa omnium proditorum, omnium falso-

rum testimoniorum, omnium periorum: tu fœdera frangis, hypocrisim nutris, in falsas accusationes prorumpis. O maledictum mendacium, per te nulla est fida societas, nulla in aliquo fides, nulla spes vel confidentia firma. Per te nulla amicitia vera, nulla pietas, nullum fœdus. Per te nulla concordia recta, nulla pax, nulla denique in aliquo bono firmitas esse potest. O mendacij pestiferum virus, o pessima lepra: tu discordias feminas, scandala ponis, diffamas viduas, sacras religiones confundis, conculcas iustos, diffamas rectos. scandala suscitans, punis infantes: inter coniuges scandala ponis, simplices conscientias turbas: tu rancores, tu iurgia, tu liuores & iras, contumelias, scissuras, diuisiones, partialitates, & sectas suscitare non cessas. Quid plura? Tu illius progenies, qui mendax est & pater eius, Ioan. 8. Per te primos parentes nostros, & cum eis totum humanum genus ad temporales, & æternas miseras Lucifer ille mendax prostrauit. Tolle de terra mendacium, & cessabunt omnia scelera supradicta, & regnabit in mundo veritas, pura fides, clara spes, firma charitas, mutua simplicitas, sancta societas, bona amicitia, vera concordia, certa pax, & tranquillitas inconfusa, atque inter homines vita immaculata. Ex quibus omnibus clarescere potest, quod mendacium facit de mundo Dei, mundum diaboli, a quo nos liberet ipsa summa veritas, Dominus Iesus Christus, cui cū Patre, & Spiritu sancto sit omnis honor & gloria per infinita secula seculorum, Amen.

De Confessione peccatorum.

SERMO IN TERTIO OPERE
Sancti Bernardini, xxvij.

Sermo de Confessione.

Cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliqua cogitationis diæ festum agent tibi. Psalm. 75.

Deus. Triplici prudentia in confessione opus est, vt homo bene confiteatur, quæ tanguntur per Psalmistam in præallegato versu. Quarum prima dicitur præcedens ibi, cogitatio hominis: secunda consequens ibi, confitebitur tibi:

A tertia subsequens ibi, & reliquæ cogitationis diem festum agent tibi. Prima prudentia dicitur præcedens, cum ait Psal. Cogitatio hominis. Septem namque cogitationes præparatiuas debet homo habere ante confessionem, quæ a Psal. ponuntur in Psal. 31. cum inquit, Delictum meum cognitum tibi feci, & iniustitiam meam nõ abcondi. Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino: & tu remisisti impietatem peccati mei. Harum septem præparationum, Prima dicitur integra ibi, delictum meum, &c. secunda præmeditata ibi, dixi: tertia vera ibi, confitebor; quarta accusatoria ibi, aduersum me: quinta propria ibi, iniustitiam meam: sexta satisfactoria ibi, Domino: septima confidentia ibi, & tu remisisti, &c.

ARTICVLVS PRIMVS.

Prima præparatio.

Prima præparatio in integra, & hac tripliciter.

Prima præparatio dicitur integra. Tripliciter enim integra debet esse præcogitatio cõsentis. Primò secundum præallegatum sensum Psalmistæ, qui inquit, delictum meum cognitum tibi feci, id est faciam: ecce peccatum omissionis, & iniustitiam meam non abcondi, id est non abcondam. Ecce peccatum commissionis. hoc est quòd peccator generaliter omne genus peccati confiteatur, quia omne peccati genus in omissione, & commissione perpetratur. Debet enim confitens cognitum facere omissum, & non abcondere commissum, sed reuelare, iuxta sententiam Boetij: Si opera medicantis expectas, oportet vt vulnus detegas. & Iob 31. Si abscondi quasi homo peccatum meum, & celauit in sinu meo iniquitatem meam: supple, malè mihi accidat. Per omissionem peccat quis in præceptis affirmatiuis, & per commissionem in præceptis negatiuis. Secundò debet esse integra, aliquod peccatum non abcondendo. vnde Osæ 13. Absconditum est peccatum eius, dolores parturientis veniet ei: scilicet torquente & remordente conscientia mala. Nam, vt ait Beda: Quid prodest si tota ciuitas custodiatur, & vnũ foramen per quod intrent hostes relinquatur? Ferrum quamdiu in vulnere est, non profunt vnguenta. Vnde Prouerb. 28. Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea,

miseri cordiam consequetur. Peccatum celare est ignem in sinu abscondere. Si autem quærat, quare non dimittit Dominus alia peccata, cum aliquod retinetur? dicendum quòd de hoc potest triplex ratio dari, seu reddi. Primò ratione diuinæ bonitatis.

Mira enim Dei bonitas veniam non dimidiat:

Nam totum, aut nihil propitiado donat. Et quidem summa iniquitas est, ab eo qui summè bonus est, dimidium sperare veniam. Secundò ratione diuinæ puritatis. Non enim dimittitur peccatum mortale, nisi per infusionem Spiritus sancti, qui bene condignè vniuersalem munditiam requirit in hospio suo, licet diabolus tantquam cupidus porcus participari immunditia contentus sit. Tertio ratione diuinæ veritatis. Retinere enim aliquod mortale peccatum in conscientia sua, qui eum tradat insperato in manibus inimicorum, est retinere mendacem proditorem in domo sua. Deus autem non contentatur habitare cum proditore amicorum suorum. Vnde de peccatis occultè retentis scriptum est, Sapientia 3. Traducunt illos ex aduerso iniquitates ipsorum. Confessio enim dicitur, quasi simul fassio: & confiteri, quasi simul omnia fateri. Qui enim scienter aliqua absconderit fatetur, sed non confitetur. Tertio debet esse integra, aliquam grauem circumstantiam peccati non retinendo. Sic enim potest fieri ignis ex arboris ramis, sicut ex longo trunco. Sic etiam potest quis in futuro igne cremari propter circumstantias peccati graues, sicut propter ipsum peccatum. Ait enim Isidorus, quòd nullum prodest fistula medicamentum, nisi foras educatur totum os putridum. Nec vulneri valet quodcumque remedium, quamdiu non educitur foras ferrum. Ad hæc etiam Augustinus optimè de poenitentia distinctio. 5. §. primo. Ex illo autem textu tres versus a Doctoribus trahuntur, videlicet.

Aggrauat ordo, locus, persona, scientia, tempus,
Ætas, conditio, numerus, mora, copia, causa:
Et modus in culpa, status altus, lucta pusilla.

Horum expositionem. Vide in Quadragesimali de sacra Religione Christiana, sermone 15. Articulo tertio. Cap. 2.

Secunda

Secunda præparatio.

Secunda præparatio dicitur præmeditata. Difficile est subito recolere omnia commissa & omnia, & specialiter hominem diu. multipliciter intricatum. Vnde inquit Psal. Dixi, scilicet in corde meo præmeditando. vnde Isai. 38. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Tres enim gradus ponit hic Isidorus. præmeditationis propriorum peccatorum, quorum vnus per ordinem ab altero generatur. Primus est recogitatio: ibi, recogitabo tibi, scilicet o Domine. Ex hoc conuenienter generatur secundus, scilicet recordatio: ibi, omnes annos meos: tertius suboritur inde, qui est amaritudo: ibi, in amaritudine animæ meæ. Primus gradus est recogitatio, ideo Isai. notanter inquit, Recogitabo tibi, id est iterum & iterum cogitabo contra illos, qui veniunt ad confessionem impræmeditati: quia de peccatis nullam, vel modicam videntur habere sollicitudinem, cum tamen hæc sint maiora debita, & maiora negocia, quæ homo possit habere in hac vita. Ista sunt negocia, pro quibus filius Dei mortuus est in cruce. Ista sunt negocia, pro quibus in die iudicij congregabit ad videndum negocia conscientia, & animæ de coelo Angelos & Sanctos, de mundo bonos & malos, & de inferno dæmones, & damnatos. vnde Matth. 25. scriptum est: Cum venerit filius hominis in maiestate sua, & omnes Angeli eius cum eo: tunc congregabuntur ante eum omnes gentes. O infensata mortalium cura in vanis. Cum quantaligentia annuatim rationes suas reuident prouidi mercatores, animæ verò per quadraginta annos in peccatis obruta & submersa, rationes tam periculosè negliguntur. Duo siquidem deberet recogitare quotidie, qui vellet in Dei, & virtutum amorem, & sui, & vitiorum deuenire. Primum est recogitare in mane, quando a somno surgit, omnes gratias a Deo receptas, saltem generaliter, sicut est beneficium creationis, redemptionis, reconciliationis: beneficia temporalia, corporalia, & spiritualia, secundum diuersas vocationes, & status. Naturale etenim est, quòd recordatio & recogitatio boni, generat in intellectu lumen veri. Ex quibus duobus producit amor ipsius boni, & multo magis dantis ipsum bonum, qui Deus est. Et hoc modo mens recolendo

illuminatur, & illuminata inflammatur ad Deum diligendum, & virtutes sequendum. Secundò in sero ante dormitionem debet recogitare, saltem in generali, suas iniquitates, videlicet, omnia commissa & omnia, & specialius grauiora. Exceptis peccatis carnalibus, in quorum cogitationibus nequaquam diu immorandum est, ne mentem suam labefaciant, sed cursim percurrenda sunt illa. Nam, vt dicitur Ecclesiast. 13. Qui tetigerit picem, s. per tactum morosa cogitationis, inquinabitur ab ea. Ex hac igitur recogitatione malorum suorum quotidie maius lumè generatur in intellectu de malitijs peccatorum, dæmonũ, & omnium mûdanorum. Ex horum cogitatione facillè producit in mente odium peccatorũ. Vnde Hierem. 2. Vide vias tuas in conualle, & scito quid feceris cursor leuis. Secundus gradus præmeditationis est recordatio. Ideo inquit Isai. omnes annos meos. In quibus verbis perhibet modum omnium peccatorum, maxime qui diu steterunt in tot sceleribus inuoluti: quia de eis absque studioso ingenio recordari nõ possunt. Ad hoc autem, vt homo oium peccatorũ suorum valeat recordari, debet vt hoc ingenio, s. Tho. Primò discutiat totã vitã suam, & discurrat per diuersas ætates pueritiæ, adolescentiæ, iuuentutis, & sic de alijs. Secundò per diuersos status, s. in virginalem, matrimonialem, & vidualem. Tertio per diuersas fortunas, scilicet prosperitatis & aduersitatis, sanitatis & infirmitatis. Quarto per diuersa officia, quæ exercuit. Quintò per diuersas societates, in quibus fuit. Sextò per diuersas ciuitates, & domos, & loca. Septimò per diuersas offensas, quibus Deum offendit cogitando, loquendo, & operando. Vnde Ecclesiast. 3. Est tempus spargendi lapides, & tempus colligendi. Lapidem peccata designant, qui tunc sparguntur, cum ante sacerdotem per penitentiam, & confessionem reuoluuntur. Tunc etiam colliguntur, cum ante in corde sollicitè recoluntur. Tertius gradus bene ex præcedenti subsequitur amaritudo, cum etiam in mente præcesserit recogitatio, & recordatio, suboritur cordialis amaritudo de commissis, & omissis. Vnde addit Isaias: In amaritudine animæ meæ. Vnde Hierem. 31. Statue tibi speculam, pone tibi amaritudines, dirige cor tuum in viam rectam. Quam amaritudinem sentiebat Psal. qui dicebat, Rugiebam a gemitu cordis mei. In horum persona

A inquit Isaias 38. Ecce in pace amaritudo mea amarissima. In pace namque est amaritudo, cum mens de suis sceleribus in pace conscientie cruciatur, & in doloroso gaudio amaricatur: quæ quidem amara est ex afflictione æternæ poenæ: amarior de amissione æternæ gloriæ: sed amarissima ex perpetrato diuinæ offensæ. Quantum autem sit necessaria ad salutem prædictam ante confessionem præmeditatio: ostendit Richar. de Mediauilla in 4. distinctio. 17. artic. 2. quæstio. 6. quærens, vtrum obliuiscens aliquod peccatum in confessione, & ad tempus recolat, teneatur de necessitate iterum confiteri? Et respondit, quoddam autem confitens fuit ignorans ignorantia affectata, vel crassa, aut tempore confessionis adhibuit debitam diligentiam, prout de lege communi humana permittit fragilitas, vt memoriam haberet omnium suorum peccatorum mortalium. Si primo modo obliuiscitur, credo quod primo sacerdoti teneatur tentione necessitatis illud peccatum confiteri, si illum commodè potest inuenire, & non sit ab illo sacerdote interdicta postea absoluendi potestas. Aut prædictum peccatum, & omnia mortalia peccata priori sacerdoti confessa, prout potest recolere, confiteatur alteri sacerdoti. Et addit in distinctio. 9. artic. 2. q. 1. quod talis per talem negligentiam suam obliuiscens peccatum suum, si taliter suscipit corpus Christi, mortaliter peccat. Si autem secundo modo in confessione suum peccatum oblitus est, non credo quod priori sacerdoti tentione necessitatis teneatur illud peccatum confiteri: tenetur tamen illud confiteri alteri sacerdoti, vel eidem.

Tertia preparatio.

Tertia preparatio est, quod sit vera, tibi, Confitebor, id est simul corde, & ore fatebor: nequaquam enim est mentiendum in confessione. Nam, vt dicitur Sapien. 1. Os, quod mentitur, occidit animam. Plurimi enim mentiuntur in confessione ex falsa humilitate dicentes: Ego sum maximus peccator, vel ego sum maior peccator mundi. Et nihilominus hæc non sentiunt, nec credunt. Ecce mendacium in sacramento. Si queratur, quomodo homo veraciter potest se reputare maximum peccatorem, & omnibus vilioem, & hæc confiteri corde, & ore simul fateri, dicendum quod hoc habet fieri tripliciter. Primo scilicet Anselmum, comparando, scilicet id, quod tibi est proprium ad

alia, scilicet quod sunt opera Dei. tibi enim est propriè proprium esse de nihilo, & quantum est ex te redire in nihilum, & semper esse nihil. Peccata etiam, & omnes tui defectus sunt tibi proprii, reliqua verò in quantum sunt opera Dei participata ipsi, non habet proprium, nisi ratione entis & boni. Si hæc mente comparas alijs, inuenies te in infinitum vilioem illis. Secundò fit hoc per fortè affectationem, & gustum. Sicut enim patiens dolorè dentium æstimat se præ alijs pati: non quia probet suum dolorè esse maiore, sed quia intimius, & fortius, & certius sentit dolorè suum, quàm aliorum. & ideo scilicet illius sensum maiore æstimationem habet de suo dolore, quàm de aliorum. Sic & in proposito esse debet. Et hoc modo Paulus: 1. Timoth. 1. c. inquit: Christus venit peccatores saluos facere, quorum ego sum primus, i. maximus. Tertio modo considerata ignorantia, qua vndiq; circumdati sumus. Scire enim non possumus et bene viuere, vtrum simus digni odio, vel amore, iuxta illud Iob 9. Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea. Psal. et de se inquit, Ab occultis meis munda me Dñe, scilicet quæ ex ignorantia mea intelligere non valeo, & ab alienis, i. ab illis, qui per contritionem facti sunt alieni. Parce seruo tuo. Et Apostolus 1. Corinth. 4. inquit: Nihil mihi conscius sum, & non in hoc iustificatus sum. Quasi dicat: Aliud est iudiciū meū, & aliud est iudiciū Dei. Oculus licet multa videat, aliquando tamè seipsum non videt, neque etiā oculum confocium sibi. Sed dices, nonne mentitur homo, si aliquo trium prædictorum modorum se dixit maximum peccatorem, cum in rei veritate ita non sit? Dicendum, quod talis non mentitur, licet falsum dicat. Nam scilicet Bonauent. in 4. dist. 22. q. 2. Mentiri est, quando aliud exprimit vox, quàm sentiat mens, etiam si per vocem verum dicatur in re. Falsum dicere est, quando vox discordat a re significata. Mentiri etiam semper est malum, falsum autem dicere aliquando est meritorium, quia etiam impius se credit grauiter offendisse, & sic confitetur, quasi grauiter offenderit, multum absque dubio proficit.

Quarta preparatio.

Quarta preparatio est accusatoria, scilicet sui, & non aliorum, Prouerb. 18. Iustus prior accusator est sui. Et ideo ait Psal. Aduersum me. Vix enim homo prosperatur, qui dimissis negocijs proprijs sollicitus est de alienis. Vnde

A de Luc. 23. inquit Saluator: Filie Hierusalem, nolite flere super me, sed super vosipsas flete, docens quod nunquam debemus flere suam benedictam mortem, quousque plauerimus culpam nostram. Quantum inuenit igitur habet gratum, quod nos iudicemus conscientiam alienam. Sed sicut vulgo dicitur, quilibet habet ad ostium suspensum suum. Et illud, quilibet plangat damnū suum, iuxta illud Apostoli Galat. 6. Vnusquisque onus suum portabit. vnde ait Psal. Deus vitā meā annunciaui tibi, non alienam. Tripliciter enim homo in confessione se accusando accusat alios. Primo aliqui excusando se, accusant Deum, sicut fecit Adam, Gen. 3. dicens: Mulier, quam dedisti mihi sociā, dedit mihi de ligno & comedi. quasi dicat: Si talis sociam mihi non dedisses, ego a meipso non peccassem, & sic Deum accusant, & se excusant. Similis confessio est illorum, qui dicunt se lapsos in peccatū carnis, sed cauere non potuisse. Itē confessio eorum, qui dicunt quod homo non potest sibi cauere a mendacijs, a iuramentis Deo contumeliosis, a periurijs, a blasphemijs, a partialitatibus, ab eūdo ad prostibulum, vel ad alias mulieres. Non potest fieri, quod homo non accipiat de alieno, vel quod non faciat mala pondera, & malas mensuras, & quod mercator non vendat plus ad terminum, quàm ad denarios statim soluendos. Alius inquit, Non possum facere quoddam non furer, quia natus sum sub tali constellatione, vel puncto planetæ. Quæ omnia si confiderent attentius, nil aliud sonant, nisi se excusando Deum blasphemare, & illum qui omnia in sapientia fecit inculpate, quod vel nescierit quid creauerit, vel nesciat quid iusserit, scilicet dando mandata, quæ impleri non possint. In primo iudicio Deū fultum, in secundo Deum impium. O vesanorum insania obcæcata. Deum omnis sapientiæ, & scientiæ fontem, ignorantia duplicis condemnatis (proh nefas) iniquitatem impositis iusto, quod male creauit, aut crudelitatem pio, si male præcepit, quasi nos, quod suspicari sacrilegium est, ad salutem non fecerit, sed ad poenam. Hos omnes si quis conuincere vellet, faciliter posset. Respondeant mihi primi, qui dicunt se cauere non potuisse a carnis lapsu. Dicant mihi, si in præsentia populi hæc egissent. Respondebunt, nequaquam. Tunc inferam eis. Nonne oportet plus verecundari de Dei præsentia, & Beatæ Virginis, & Angelorum, & omnium Sanctorum, quàm de præsentia totius mundi?

O si mendacibus malè iurantibus, periurris, & blasphemis, & his qui nominarent se partiales lingua præscinderetur, statim quam facilliter abstinerent. Secundò se homo excusando accusat proximum, sicut et ipse Adam fecit, vbi supra dicens: Mulier, quam &c. Sic maximè solent facere mulieres accusando maritum suum, vicinam, filios suos, &c. Dicendo, Maritus meus, vel filij mei faciunt me sæpe conturbare, blasphemare, &c. Sed infelices animæ, dum credunt confiteri, & se mundare, proximis detrahendo, & eos prodendo, se inficiunt, & amplius in conscientia aggrauantur. Si autem queratur, si in aliquo casu liceat proximum accusare. Respondet Richardus de Mediauilla, in 4. distinctio. quod penitens tenetur celare personam, cum qua peccauit, nisi propter tres causas. Prima, quando hoc est necessarium, scilicet propter necessitatem ad exprimendum proprium peccatum: tunc enim tenetur eam exprimere confessori: vt puta si peccauit cum matre, cum patre, cum sorore, cum fratre, cum cognato, cum commatre, cum sacerdote, cum religioso, cum moniali, & sic de alijs. Tamen secundum Bonauenturam, sufficit aliquando dicere in generali. Vt si mulier sit cognita ab Episcopo, quod absit, debet dicere quoddam sit cognita ab aliquo magno prælato, &c. Si autem confitens descendit ad personam propriam, debet increpari, nec etiam confessor debet inquirere de persona curioso. Itē si mulier inordinatè sit cognita a suo marito, tunc si de viro dicat, non peccat, quia aliter confiteri non potest. Hæc ponit Bonauentura. Petrus etiam addit, quod si ex hoc imminet diffamatio periculosa illi personæ, quæ manifestatur, manifestari non debet, sed sufficit sine huiusmodi circumstantia peccatum dicere. Ait etiam Bonauent. in 4. dist. 21. q. 3. quod confessores, qui querunt, & audiunt de alijs malum, & sustinent, vix aut nunquam a peccato detractionis excusari possunt, & nesciunt mederi animabus, dum patiuntur eos, qui veniunt ad medicinam, alios accusando, sibi infligere vulnus graue. Secunda causa est, secundum Richardum, propter charitatem: quia licet reuelare personam, cum qua penitens peccauit, quando est vtile ad correptionem, vel præseruationem illius, cum quo peccauit a reciduiuo, tunc penitens bene facit, si dicit hoc extra confessionem alicui personæ, quæ velit & possit, & sciat illi prodesse, & non obesse: tunc

F
Dubium.
Solutio.

G

H

A hac de causa non expedit eam in confessione nominare, quia confessor non posset per hæc ad illius correptionem procedere propter confessionis sigillum. Tertia causa est, quando est utile ad præseruandum penitentem a reciduo: tunc enim expedit confitenti illam personam, cum qua peccauit, exprimere confessori. Potest enim contingere, quod confessor propter illius personæ cognitionem monita dabit, per quæ a reciduo melius poterit præseruari. Tertio excusando se, homo inculpat diabolum, sicut fecit Eua, dicēs Gen. 3. Serpens decepit me, quæ in hoc verbo mendaciter se excusando, mendaciter diabolum accusat. Mendaciter namque excusat se, cum ipsa posset ex sua libera voluntate, & absque diabolo venire contra obedientiam Dei. Insuper mendosè diabolum accusauit, cum ipsa creata foret in tanta libera voluntate, quod diabolum licet posset ipsam tentare: eam tamen non poterat ad consensum arctare. Similiter etiam nos, cum in nostris criminibus diabolum inculpamus, duplicis mendacij labem incurrimus: quia & arbitrij libertatem mendaciter coarctamus, & potestatem diaboli in tentando contra veritatem dilatamus. Et licet Iob 41. scriptum sit, Non est potestas super terram, quæ comparetur ei: nihilominus 40. c. de eodem inquit, Qui fecit eum applicabit gladium eius, id est terminum ponet potestati suæ: scilicet ne possit liberum arbitrium superare, sicut etiam scriptum est per Psalmistam: Terminum posuisti, quem non transgredientur, neque conuertentur operire terram, id est mentem in terram corporis conclusam. scilicet ipsam ad consensum violenter præcipitando. Propterea Ecclesiast. 21. scriptum est: Dum maledicit impius diabolum, maledicit ipse animam suam. Ex prædictis igitur patet, quod confessio accusatoria debet esse, scilicet sui ipsius, non Dei, non proximi, non diaboli, non insuper alterius creaturæ: sed confitens cum Dauid. 2. Regum 24. dicere debet, Ego sum qui peccauit, & ego iniquè egi. Aliter in iudiciali mendosus poenitens, quia se excusauit, habebit omnes in iudicio astantes accusatores, scilicet Deum, conscientiam propriam, Angelos, dæmones, beatos, damnatos, bonos, & malos, peccata, & quodammodo vniuersas insensibiles, & irrationabiles creaturas, sicut Sapientie 5. scriptum est, Pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos. Prudens autem con-

confessor, si viderit quod peccator in sua confessione inculpet Deum, proximum, aut diabolum, siue quamlibet aliam creaturam: in absolutione dicat, Ego absoluo Deum, vel dicet vxori inculpanti stultè maritum suum: Ego absoluo maritum tuum, vel ego absoluo diabolum, siue alias inculpatis creaturas.

Quinta præparatio.

Quinta præparatio dicitur propria, id est de suis proprijs. Nihil enim habet homo proprium, nisi culpam. Propterea Psal. inquit, Iniustitiam meam. Non virtutes, quas si quas habet, non fecit ipse, sed Deus in eo: sed iniustitiam verè meam. Sunt nempe plerique, qui in confessione se commendant, & alijs se iniustè præferunt. Quales vtique fuit arrogans Phariseus, qui in confessione sua Luca 18. inquit, Domine, tibi gratias ago, quia non sum sicut cæteri hominum raptores, iniusti, adulteri, velut &c. quia melior est in malis factis humilis confessio, quam in bonis factis superba gloriatio. 11. quæstio. 3. iniustum. Si autem quærat, cur hic & sibi consimiles, cum sint peccatores, sine peccato se esse putent? potest triplex ratio, siue causa assignari. Prima causa est arrogantia. Ad hos hac oculorum albugine excæcatis. Hierem. 49. cap. inquit, Arrogantia tua decepit te, & superbia cordis tui. Et ad Roman. 1. hinc Apostolus inquit: Obscuratum est insipiens cor eorum, dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. Et ad arrogantem dicitur, Apocal. 3. in septima ecclesia dicitis, Diues ego sum, & locupletatus, & nullius ego: & nescis quia tu es miser & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus. Ait enim, Diues sum: scilicet in diuitijs naturalibus, sicut sunt in mente naturalis prudentia, in corpore libertas humana, in terrena substantia diuitiarum abundantia. Et subdit, & locupletatus. Hoc est multis loculis moralium virtutum ditatus, & nullius ego: quia tribus theologice virtutibus, scilicet, Fide, Spe, & Charitate abundo. Hinc etenim est, quod arrogantia spiritualis amentia est. Vnde sicut amentia cæteris infirmitatibus est periculosior, eo quod cum corporali salute etiam sensum amittit, qui hoc morbo laborat: sic & arrogantia cæteris peccatis periculosior est, eo quod cum

A cum peccator sceleribus plenus sit, iniquitates suas tamen attendere nescit. Triplici tamen arrogantia, tres reprehensiones apponit. Vnde ait, Et nescis quia tu es miser, s. quo ad primas diuitias naturales. Miser etiã diuitijs naturalibus caret. Vnde Rom. j. Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. Secundam reprehensionem addit, s. quo ad diuitias morales, quibus caret. Et miserabilis. Miserabilis enim est ille, cui tanta miseria est, vt merito ei cæteri condoleant. Tertiam addit reprehensionem, s. quo ad diuitias spirituales, Et pauper, s. spe. Et cæcus, scilicet in fide. Et nudus, scilicet spoliatus charitate. Et sicut pauper perit fame, & cæcus periculis, & nudus frigore: sic infelix arrogans a Deo misericordiam non meretur, qui non Deo, sed sibi ipsi innititur. Hinc etenim est, quod arrogans propriè Deum impugnat: quia in hoc vult sibi ipsi sufficere, quod solus est Dei præstare. Vnde & ipsum Deum facit, qui ex seipso abundare quærit. Iustus autem Deus per hunc arrogantiam tumorem auxilium gratiæ suæ retrahit: vt si. non excitet hominem ad opus bonum, non adiuuet, non teneat. Et sic per hæc peccator de peccato in peccatum ruat: & tanto periculosius, quãto iniquitatis plenus sit ignorat. Melior est in malis humilis confessio, quàm in bonis superba gloriatio. 11. q. 3. iniustum. Secunda causa huius ignorantie est affectio propria, cui facile se inclinat erronea conscientia, illecta, tracta, & irretita passione inordinata. Vnde & Seneca inquit: Perit omne iudicium, cum res trahit in affectum. Et Psalmista: Repleti sunt, qui obscurati sunt terræ domibus iniquitatum. Hoc est, qui obscurati sunt, s. tali obsecata ignorantia. Repleti sunt domibus iniquitatum terræ, quæ domus sunt inordinatæ, & terrenæ affectionis terrenum obsecatè intellectum. Huius rei & ignorantie ego in pluribus experiètiã didici. Tertia causa ignorantie huius est negligentia. Nam si peccator negligit exquirere & discutere conscientiam suam, omnia peccata sua & scelera sibi apparebunt aut parua, aut nulla. Si negligit etiam verbum Dei auscultare, si insuper negligens est peccator fideliter consilia a peritis, & maxime a timentibus Deum de suis negocijs quærare. Confiteatur ergo iniustitiam suam, non vt hypocrita faciunt, qui in confessione celant peccata, & dicunt quia bona signati per Iacob, Gen. 27. Cuius mater pelliculas hædorum circumdedit manibus eius, & colli nuda contexit. Sic eorum

mater hypocritis & gloria vana, quæ pascit eos, opera poenitentia præterdit exterius. talibus autem qui ad confessionem veniunt, confessor potest dicere, si bene palpauerit eos. Vox quidem, vox Iacob est: sed manus, manus sunt Esau. Exemplum de sacerdote, qui cum sciret mulierem valde iniquam & in confessione se diceret nullum habere peccatum, recludens eam in cæcello capellæ, cepit pulsare omnes campanas ecclesiæ. Populo autem ad hoc concurrète & interrogante, quid hoc esset? inquit, quod Deus dederat ei reliquias vnius sanctæ, quæ nunquam de alia sancta inuentæ fuerant, excepta beata Virgine. Toto autem populo congregato, & quæretè vbi hæ reliquiæ essent, ostendit mulierem in capella dicens, quod facerent ei capsam argenteam, & ponerent in sacro loco: quia excepta beata Virgine, nunquam talis Sancta inuenta est, quæ cum esset ab omnibus iniqua cognita, confusa ad poenitentiam veram reducta est.

Sexta præparatio.

Sexta præparatio dicitur satisfactoria. Vnde subditur, Domino, scilicet ad honorem Domini, scilicet vt seruia ei de cætero. Vnde Iosue 7. Da gloriam Dño Deo Israël, & confitere atq; indica mihi, quid feceris. Debet ergo confessio esse satisfactoria: quia quicquid imponit discretus confessor loco Domini, debet poenitens fideliter se disponere, adimplere, & non minus equidè pro percipienda vita animæ, quàm pro procuranda vita corporis morte. Et maiori insuper desiderio, & longè seruèntiori: quia in confessione homo recuperat vitam æternam. Si enim infirmus consilio medici multis diebus a vino abstinet, reclusus in domo quiescit, multam substantiam in medicina expedit, longinqua balnea quærit, multas insuper molestias sustinet, & omnia hæc pro sanitate, & commodo corporali: Quanto magis debet abstinere pro salute animæ suæ a procacitate quiescere, aliena restituere, indulgètijs quærare, & omnes labores & poenitentias sibi impositas adimplere. Ad consilium medici pro corporis, & capitis sanitate mulier capillos suos remouet, & pro salute animæ ad consilium, & præceptum confessoris non vult deponere alienos: Abstinet a tripudiando pro corporis sanitate, a quo non vult abstinere pro euasione æternæ poenæ. Totum enim se ponere debet poenitens in manibus confessoris, & eius arbitrium

A trium sequi, vt Augu. de pe. dist. 5. confideret, dicit. Ponat se omnino poenitens in potestate iudicis in iudicio sacerdotis, nihil sibi referens sui: vt paratus sit facere pro recuperanda vita animæ quæcunque esset paratus facere pro euitanda corporis morte, & hoc cum desiderio, quia vitam recuperat infinitam, vt Deus. Cum gaudio enim facere debet immortalis futurus, quæ faceret pro differenda morte moriturus. Hæc ille. Si autem poenitens contemnit poenitentiam facere, & adimplere quæ sibi iniuncta est a sacerdote confessore, confessio illa sibi non valet, de pen. dist. 3. si Apostolus.

B Distingunt tamen Doctores, quod si poenitens satisfactionem non fecit, & oblitus est eam, debet iterum confiteri: secus si adhuc sciret eam, quia tunc posset adhuc explere eam, nec oporteret illam iterare. De hoc etiam distingue: Aut confessorem mutat, & tunc iterabit: aut non mutat, & tunc si confessor memoriam illorum delictorum habet, potest eandem poenitentiam vel aliam imponere, si autem non habet, tunc iterabit.

Septima preparatio.

C Septima preparatio dicitur confidentia, quam Propheta subinfert dicens, Et tu remisisti impietatem peccati mei. Remisisti, inquit, loquens de futuro propter confidentiam firmam, quasi iam factum sit, quasi dicat: Tantam fiduciam habeo in te Deus meus, quod nisi obsistat ex me impedimentum, tua immensa clementia, ita semper parata est mihi reuere impietatem peccati mei, quod iam sentio remissam. Vnde 2. Reg. 12. dicit Dauid ad Nathan: Peccaui Domino, & respondit Nathan, Dominus transtulit peccatum tuum a te. Nisi enim facta esset confessio, sub nemine spe non valet. De poenit. dist. j. quem poenitet: & dist. 6. qui vult.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Secunda prudentia.

Confessio hac prudentia in modo confitendi.

Secunda principalis prudentia in confessione habenda, quæ tangitur a Psal. est prudentia consequens, vnde subditur, Confitebitur tibi. Confisit autem hæc prudentia in modo confitendi. Prudens autem confitendi modus ponitur etiam a Psal. in Psal. 11. Confitebor tibi Domine in toto corde meo, in consilio iustorum & congregatione. In quibus verbis septem modi prudentis confessionis describuntur. Primus

modus est apertus ibi, Confitebor. Secundus secretus ibi, tui. Tertius verecundus ibi, Domine. Quartus contritus ibi, in toto corde meo. Quintus discretus ibi, in consilio. Sextus iustus ibi, iustorum. Septimus securus ibi, & congregatione.

Primus modus.

Primus modus debet esse apertus. De quo dicit, confitebor, id est simul omnia peccata cordis fatebor ore, id est manifesta faciam: secundum quod alibi propheta inquit, Effundite coram illo corda vestra. Et Tre. 2. Effunde sicut aquam cor tuum. Non enim debet inuoluere obscuritates verborum, sed clare & manifeste siue obscuritate dicat, & etiam manifestet horribiles circumstantias, dicens cum Iob c. 7. Non parcam ori meo. Et Esa. 14. Perdam Babilonis nomen & reliquias, & germen & progeniem. Perdam, scilicet manifestando, confitendo & condemnando Babilonis, id est animæ confusionis plenæ propter peccatum. nomen: quia non paliabo nomen peccati, immo exprimam specialiter sine aliqua palliatione, quod sit illud peccatum, pandendo nomen illius. Et reliquias, id est dulce memoriam, frequentiam, tactum, confabulationem, nunciorum missionem, receptionem, deambulationem, ornamenti aptationem, ostentationem & similia, & germen, id est initium peccati, scilicet quando incepit primo habere voluntatem peccandi: & progeniem, id est sequelam. q. d. A principio vsque ad finem, semper quod poterit recordari, omnia hæc inquam perdam. Aperiendum est ergo os. Nam per foramen arctum non fiteductio putredinum, siue emundatio histularum.

Secundus modus.

Secundus modus est secretus, de quo subditur, tibi infirmus, & maxime capite fractus non consuevit stare in platea, sed in camera, & consilia siue negocia ardua in publico non tractantur. Sic quantum ad conditionem fori, in quo de occultis conscientie agit, confessio debet esse secreta. Ideo inquit Psal. tibi, o Domine Deus. Circa sigillum confessionis possent plura queri. Primo, vtrum sacerdos in omni casu teneatur celare confessionem? Respondeo secundum Tho. & Pe. in 4. di. 2. r. quod sic: Nam in sacramentis illud quod geritur

A ritur exterius, est signum eius quod geritur interius. Vnde sicut Deus peccatum hominis tegit, sic confessor debet tegere exterius: & ideo tanquam violator sacramenti, peccat qui reuelat. Per relationem etiam confessionis magis homines attrahuntur ad confessionem, & simpliciter consentunt. Vnde si aliquid futurum immineret periculum, & hoc sciretur solum per confessionem: vt de heretico qui corrumperet fideles, vel de matrimonio illicito, quod aliqui facere vellent, vel aliquo magno dano corporali, non propter hoc confessionem reuelare debet, sed potius eos qui confitentur monere, quod obuiant, vel desistant & prelatato dicere, quod vigilet super gregem, & huiusmodi sine ulla reuelatione. de pen. dist. 6. sacerdos. Et extra de pe. & remis. omnibus. Nam Augu. inquit: Quod per confessionem scio, minus scio quam id, quod nescio. Et 2. q. 1. si peccauerit, secundum Bonauent. in 4. dist. 2. 1. Non licet confessionem reuelare in aliquo casu, & hæc ostendunt tria, scilicet, fidelitas secreti, reuerentia sacramenti, & obligatio precepti. Primo fidelitas secreti obligat, vt non possit dicere pari. Vnde de forma fidelitatis est, secretum non denudare, quia illi qui produit secreta alterius, secundum leges capite puniuntur, ergo merito plus hic. Secundo reuerentia sacramenti facit, vt non possit dicere superiori. Nam ea, quæ in sacramentis geruntur exterius, debent signare quæ geruntur interius: quia ergo Deus interius operit, oportet quod apud homines omnino sepultum sit. Tertio obligatio precepti facit, vt ab ordine possit de gradari, vt patet de poeni. & remis. omnibus vtriusque sexus. Vnde pro nulla utilitate, pro nullius auctoritate, pro nulla necessitate est confessio reuelanda. Alioquin est preuaricator promissi, violator sacramenti, & transgressor precepti. Queritur, vtrum confitens possit sacerdotem licentiaré? Respondeo Bonauen. & Alex. & Sco. Dicendum, quod non: tum quia non est super sacramentum, vt suum sit violare sigillum: tum quia non potest reuocare preceptum, quod datum est in fauorem omnium consentientium: tum quia suum non est sedare scandalum, quod posset oriri ex confessionis reuelatione. Potest tamen facere, quod sacerdos sciat alio modo, quam per confessionem, scilicet vt dicat illi peccatum suum, tanquam puro homini extra forum confessionis. Et tunc potest sacerdos dicere ei, qui potest prodesse & velit prodesse, ita quod sic faciat secretum & di-

cretum, quod scandalum non oriatur. Tunc scandalum oriretur, quando posset conuincere, quod sacerdos confessionem reuelauerit: nisi autem adsint conditiones predictæ, quantumcunque peccator licentiet, non debet sacerdos reuelare. Secundo queritur, quid si iudex instet vel inquirat, an confessor aliquid sciat de hoc, siue per confessionem, siue alio modo? Respon. secundum Vber. Si enim sacerdos non potest alio modo iudicem iniquum declinare, respondere potest, nihil inde scio: quia subintelligitur, nihil scio tibi reuelandum. Sic dicitur Mar. 13. De die autem illo, vel hora, nemo scit, neque Angeli in celo, neque filius, nisi pater, scilicet reuelandum nobis. Tertio queritur, quæ sit pena confessionem reuelantis? Respondeo, de iure antiquo debet deponi, & omnibus diebus vitæ suæ ignominiosus peregrinari. de pen. dist. 6. sacerdos. Sed secundum decretalem, omnis vtriusque sexus. de poenit. & remis. debet deponi, & in arctum monasterium ad agendum perpetuam poenitentiam detrudi. Circa autem poenitentem et queritur, vtrum teneatur celare poenitentiam sibi a confessore iniunctam? Respondeo secundum Richar. in 4. dist. Quod autem poenitens manifestando penam, vel poenitentiam sibi iniunctam a confessore faceret preiudicium famæ propriæ absque alia utilitate. Aut faceret preiudicium confessori, quia forte talem iniunxit poenam, pro qua si sciretur ab aliquibus, posset eorum maliuolentiam incurere: utpote quia iniunxit mulieri, quod abstineat a familiaritate alicuius viri, cuius familiaritas erat suæ castitati periculosa, vel aliquid aliud iniunxit, pro quo aliqui offenderent confessorem, si hoc scirent. Aut poenitens in manifestando suam poenam, vel poenitentiam, nec famæ propriæ, nec confessori, nec alicui preiudicium generaret. In primo casu poenitens tenetur suam poenitentiam celare. Quilibet enim tenetur suam famam scienter non ledere, sine aliqua utilitate, secundum illud Eccles. 4. 1. Curam habete de bono nomine. Et Proverb. 22. Melius est nomen bonum, quam diuitiæ multæ. In secundo etiam casu tenetur eam celare. Si enim illud, quod confessor sibi iniunxit, vel consuluit bona fide, & secretè pro salute animæ suæ alij reuelaret in preiudicium confessoris, crimen prodicionis incurreret, & sigilli secreti fractionem. In tertio casu non tenetur eam celare, nec tenetur dicere, sed de hoc potest placere, quod istorum duorum magis sibi placuerit.

Quæstio.

Quæstio.

Solutio.

G

H

Quæstio.

A cuerit. Ergo ex his tribus casibus plura notanda sunt. Primum scilicet ex primo casu, quod sicut infirmum membrum ostenditur solum medico, & alijs absconditur: sic peccatum ostendi debet sacerdoti per confessionem, sed alijs celeri. Contra quod faciunt plures insipientes, simijs & canibus facti similes, qui omnia turpia sua omnibus indifferenter ostendunt. Secundum quod pertinet ad secundum casum dure & aspere reprehendendi sunt, maxime quaedam impiae mulieres, quae si examinatae fuerint circa quaedam negotia carnis, de quibus propter verecundiam nunquam consententur, & tamen sunt grauissima peccata mortalia, infamat eos apud adulteros, siue apud maritos suos. Mariti etiam haec proclamant in circulis platearum & in tabernis, & sic scandalizatus remanet confessor pius, qui haec agebat, ut mulier de manibus diaboli extraheretur. Nonne haec est impia crudelitas, & crudelis iniquitas, & iniqua peruersitas illum confundere, qui te inuabat: illum diffamare, qui te illuminabat: illum excandalizare, qui te de diaboli manibus extrahabat? O proditio infernalis, illum prodere qui tibi proficit, te dirigit: qui vicarius Dei, immo Deus in terra tibi assistit. Magna tamen discretione per confessorem utendum est, ne videlicet ex temeritate id interroget, quod tacendum est, vel ex tepiditate id taceat, quod examinandum est. Maxime autem cum ad negotia vitiosa ventum fuerit, caueat confessor ne erret in modo loquendi, & verbis inhonestis & inquinatis, & potius resonantibus borrositate, quam religiosam pietatem & honestatem. Multa nempe inhonesta possunt dici honeste, videlicet per honestum loquendi modum, & honesta verba. Prudens autem confessor & praedicator omnia immunda tractabit in confessione & sermone honestis modis, & verbis examinatis utendo: quae omnia docet vinctio, prudentia, & animarum zelus. Hinc etenim est, quod huiusmodi confessor & praedicator, Apoc. j. descriptus est in ore habere gladium ex vtraque parte acutum propter prudentem modum loquendi, & honesta verba in materia turpi: quia tunc, & tacetur, quod dicendum non est: & dicitur, quod non est tacendum. Ecce gladium diuini verbi ex vtraque parte acutum. Sed, teste Iaco. 3. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est. Non autem omnes perfecti sunt. Igitur compatiendum est confessori, si non ex malitia, sed ex animarum zelo:

& si aequaliter in sulco contingeret aliquantulum semitam huius circumspectionis exire.

Tertius modus.

Tertius modus est verecundus, qui exprimitur in hoc verbo, Domine. In quo notatur humilis verecundia penitentis, sicut patuit in filio prodigo, Lu. 15. qui humili verecundia, & inclinatis oculis, & demisso vultu ad patrem ait, Non sum dignus vocari filius tuus, fac me sicut vnum ex mercenarijs tuis. Ecce quod verecundatur se vocare filium, sed vocat se seruum. Est nempe triplex verecundia. Prima est iusta, secunda est nulla, tertia nimia. Prima est iusta: iustum utique est, ut qui in verecundia facie mentis & corporis Deum peccando despexit: sic per confusum sui verecundiam Deum placet. Est enim verecundia magna pars penitentiae, secundum Augusti. de pecc. dist. j. c. quem penit. circa medium. Et haec est vna causa, quare confessio instituta est, ut scilicet dum de culpa peccator erubesceret, a Deo misericordiam impetraret. Hinc etenim est, quod Magdalena tam cito cum publicano misericordiam impetrauit: quia quilibet eorum, ut Lu. 7. & 18. cap. patet, de peccato suo erubuit. Vnde Augu. in lib. de peniten. Multum satisfactionis obtulit, qui erubescens dominans, nihil eorum quae commisit, nuncio Dei denegauit. Secunda verecundia est nulla. Sunt namque plerique, qui propter quandam saeculi vanitatem in confessione se iactant, non erubescetes scelera sua. Et ut dicitur Proverb. 2. Latatur, cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis. Contra quos increpatio est, Psal. inquit: Quid gloriaris in malitia, qui potes in iniquitate? Et Phil. 3. Gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt. Facies siquidem meretricis facta est illi, qui de se narrans enormia, & Deo sunt odiosa, sibi noxia, & proximo detestanda, nullam induit verecundiam faciei. Dicunt naturales, quod versus pro opere carnis tantam verecundiam induit, quod videri etiam a suo copari renuit: immo post factum vterque ab altero se abscondit. Quantum ergo verecundari debet rationalis anima, cum aliquid agit suae naturae non dignum, proximo detestandum, & suo creatori exosum? Tertia verecundia est nimia: quia quidam, & maxime de operibus carnis mulieres intantum verecundantur & confunduntur, quod scelera sua non consententur, & vnum vel plura grauiora nunquam

A quam reuelabunt in confessione: & tamen cum tali conscientia infernali omni anno, vel saepius communicabunt. O conscientia Iudae innotata, vel in demoniata, quis docerit te fugere a ventura ira? Contra quos Hierem. 6. Confusi sunt, quia abominacionem fecerunt: Quinimmo confusi non sunt, & erubescere nescierunt. Haec enim inordinata verecundia facit confessionem diuidere. Contra quod August. de poenitent. dist. 5. c. j. Cautus sit poenitens, ne verecundia ductus diuidat apud se confessionem. Habet enim haec nimia verecundia septem malas condiciones. Quarum prima est stultitia, cum scilicet peccator erubescit dicere, quod non erubuit agere. Contra quos Bernard. O insana, non pudet inquinari, & pudet ablu? Tales timent Aegyptios iam mortuos, & exercitum Pharaonis iam submersum in mari rubro. Hoc est, multitudinem peccatorum iam deletam in amaritudine contritionis. Mira quidem talium stultitia timiditas, quae etiam de inimicis suis mortuis non audet loqui. Sufficit ad verecundiam conuincendam ratio naturalis, quae dicat vel dicat: Non erubuisti peccare, non erubescas purgare. Secunda est fatua: tales enim timent, quod sacerdos peccata sua abhorreat, minime attendentes, quod sacerdos alias assuetus talia audire, & forte maiora ea, quam non reputet, ex quo videt consentientis voluntatem bene dispositam: sicut Balaam, qui monstris assuetus, ad vocem asinae non expauit. Tertia est indiscreta: tales. n. timent, ne sacerdos reputet eos valde malos, si ei consententur horribilia peccata sua, cum conuerso sacerdos reputare possit bonos. Scit enim confessor discretus, quoniam in vera confessione omnia peccata mortalia remittuntur. Insuper sacerdos praesumere potest de talibus, qui peccata horribilia consententur, quod alia confiterentur etiam si haberent. Vnde verisimiliter credere potest, quod omnia eorum mortalia per confessionem recesserint purificati & iusti. Quarta causa est caeca. Caeus equidem nimis est, qui plus timet erubescere in confessione coram vno, quam timeat erubescere in iudicio coram toto mundo, sicut Naum 3. scriptum est. Reuelabo pudentiam tuam in facie tua, & gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam. Et Hierem. 2. Confundentur vehementer, quia non intellexerunt opprobrium sempiternum, quod nunquam delebitur. Vnde Apoc. 14. de damnatis confusis loquens inquit. Cruciabuntur igne & sulphure in

specu Angelorum sanctorum, & ante conspectum agni. Quinta est insana, siue absque memoria. Si enim timent hi confusionem adducentem gloriam, quare non potius timent confusionem adducentem ignominiam? Confusio enim adducens gloriam, est in confessione confusio peccatorum. Confusio autem adducens ignominiam, est confusio reproborum. De qua duplici confusione, Eccl. 4. c. scriptum est. Pro anima tua ne confundaris dicere verum: est enim confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gloriam & gratiam. Praeterea nonne etiam nunc deberet confundi coram Deo & Angelis eius, cum omnia nuda, & aperta sint oculis eius? Sexta est insensata, Ponamus, quod sacerdos indiscretus sinistram opinionem habeat de penitente. Quid mihi? nunquid propter hoc penitens minus valebit? nunquid habet se vendere sacerdoti, quare tantum desideret appetiari a confessore? Videretur nempe in sacerdotis opinione suam beatitudinem posuisse, cum eum felicitati praeparat aeternae. Septima superbia nuncupatur, contra quam scribitur de pecc. di. j. c. quis aliquando. S. taciturnitas peccati ex superbia nascitur cordis. Ideo enim quisque peccatum suum celare desiderat, ne iniquitas sua alijs manifesta fiat, ne talis reputetur apud homines foris, qualem se iam dudum exhibuit diuino conspectui, quod ex fonte superbiae nasci nulli dubium est. Et quod nullus propter verecundiam confessionem diuidere debet, ut diuersis sacerdotibus postmodum diuersa dicat, de pecc. di. 5. c. j. Semel redijt ad conscientiam diabolus, licet deceptorio modo. Nam cum quidam Dei seruus in quadam ecclesia moraretur, vidit diabolus per ecclesiam ambulans. Quem vir Dei inter rogans ait: Quid hic agis, cruenta belua? Qui respondit: Reddo, quod abstuli. Cui Dei seruus: Quid est, quod reddis? inquit, verecundiam. At ille, cui? ait, consentientibus. Nam verecundiam, quam eis abstuli dum peccabant, ut multiplicius in peccatis inuoluerentur, nunc satisfacio ablatum, ne vnquam propter verecundiam a suis sceleribus exterreantur. Et hoc est verum illud demonium, de quo Lucae 11. scriptum est, Erat Iesus eiiciens demonium, & illud erat mutum. Mutum utique ab effectu, quia peccatorem propter verecundiam mutum facit, & specialiter mulierem circa opera carnis. Sunt enim quaedam, sicut ancilla pigra, quae fordes congregatas cum scopis reponit in angulo,

A gulo, & ibi putrescunt & fēdāt domum, & multiplicantur in domo muscæ. Sic quidā postquā diligenter recogitauerunt peccata sua, non audent illa prae verecundia cōfiteri: sed dimittunt totū vel partem in conscientia sua, & ibi multiplicantur pungentes muscæ, idest remorsus, & demurmuratio conscientia malæ. Quidam autem, sicut bona ancilla, cōgregat per recogitationem sordes peccatorum ad ostium, vel fenestrā oris, demum cum pala linguę foras projiciunt confitendo, nec verecundantur purgare animam suam.

Quartus modus.

B Quartus modus debet esse contritus, quia ex contrito corde procedere debet. vnde subdit propheta, in toto corde meo. q. d. non in dimidio. Item non tantum ore, sed corde cōtrito. Vnde Iob 10. scriptum est: Dimittam aduersum me eloquium meum, loquar in amaritudine animæ meæ, dicam Deo, noli me condemnare, & c. 7. loquar in tribulatione spiritus mei. Confessio enim absque contritione, salutaris non est: ideo nemo confiteri debet, nisi prius saltem probabiliter sit contritus. Contingit tamen quandoque, licet in hoc confitendum non sit, quōd propter confitentis humilitatem Deus tūc infundit eis contritionem. Sed tutior pars est eligenda, scilicet aliquando conteri, quā conserui. Sicut enim purgādum per medicinam ad mouendum humores præparationes syrūporum, vt facilius dum sunt in motu eijciantur: sic homo præparatoriū cōtritionis debet accipere, videlicet ad medicinam confessionis. Vera enim præparatio medicinam præcedens, contritio est peccatorum, quæ mouet conscientie malos humores, vt per medicinam confessionis de corde eijciantur. Vel contritio est sicut emplastrum super durum cōtumefactum apostema impositum, vt prius mollificatum, & pungenti lanceola vulneratum, totum mortale virus eijciatur. vnde Grego. inquit: Contritio apostema pungit, confessio aperit, & sanum eijcit, satisfactio cathaplasma apponit. Et iterum expositio super illud Iaco. 5. Confitemini alterutrum peccata vestra, ait: Confessio peccati reuelatio est, manifestatio in actione. Pōnit autem tria: cōpunctio, confessio, satisfactio. Compunctio pungit, confessio accusat, satisfactio confortat. Contritio vulnus inuestigat, confessio

aperit, satisfactio sanitatem tribuit. Contritio mala enumerat, confessio condemnat, satisfactio emendat. Contritio apostema pungit, confessio exprimit, satisfactio cathaplasma apponit. Hæc illæ.

Quintus modus.

Quintus modus est discretus. vnde addit Propheta, in consilio, hoc est q̄ confessor sciat, velit, & possit de negocijs animæ, & factis conscientia bene consulere, idest q̄ sit peritus, bonus, & habeat auctoritatem. Non enim cuilibet confitendum est. Vnde Ecclesiasti. 11. Non omnem hominem inducas in domum tuam, quia multæ sunt insidiæ dolosi, idest diaboli, quo & si peccatorem a cōfessione impedire non potest, saltem conatur, quōd confessio ignoranti, vt nihil valeat sibi confessio, vel confiteatur confessori, qui non curet de anima, sed de pecunia, vel cōfiteatur ei, qui auctoritatem non habeat, vt saltem sacramentaliter peccator non sit absolutus. Debet ergo primo eligi confessor doctus, qui consulere sciat peccatori. Vnde August. de pē. dist. j. quem pēnitet. & dist. 6. c. 1. qui vult confiteri peccata, vt inueniat gratiam, quærat sacerdotem scientem ligare & soluere: necnon pēnitens negligens circa se extiterit, negligatur ab illo, qui eum misericorditer monet, & petit ne ambo in foueam cadant, quam stultus euitare noluit. Vnde cum Saluatore concordat, qui Matth. 15. ait: Cæcus autem si cæco ducatum præster, ambo in foueam cadunt: & extra de pēnitent. & remis. c. omnis. §. sacerdos autem. dicitur q̄ confessor debet esse cautus in inquirendo, discretus in consulendo, misericors pēnitentiam imponendo: quæ omnia hominem prudentem & peritum requirūt. Et maximè debet esse cautus & doctus, secundum Hosti. quo ad dispensationes & absolutiones & restitutiones illicitæ acquiritorum faciendas, de bellis principum & communitatum, de tallijs, ex actionibus, & de contractibus mercatorum. Nam quotiens confessor se ingerit ad confessiones audiendas, totiens se offert respondere de quolibet, & interdum de casibus inopinatis, & alijs inauditis, & de quæstionibus valde perplexis & multiplicibus, & in paruo tempore. Et tamē confessor talis non auderet in scolis respondere de minima quæstione, vbi si minus bene responderet, nec sibi, nec auditoribus, nec animarum,

Sextus modus.

A marum, nec corporum periculum immineret. Si vero in confessionibus audiendis nō recte iudicat, & doceat, seipsum & confidentem in foueam perditionis inducit. Vnde de pēnit. dist. 6. c. 1. caueat iudex spiritualis, vt sicut non commisit crimen nequitia, ita non careat munere scientia. Oportet enim q̄ sciat cognoscere id, quod debet iudicare, q̄ si ex ignorantia errat, damnnum inde proueniens restituere teneretur. de iniur. & dam. da. c. vlt. Secundo eligi debet confessor bonus, idest qui veraciter velit anime peccatoris prodesse, qui talis tunc erit, cū animæ suæ prius sollicitus erit. Quomodo diligenter de anima aliena curam habebit, qui de anima sua negligens erit? Periculosum quidem bonum ars confitendi est: cui non sufficit tantilla voluntas bona, & maxime iuuenili ætate, sed necessario opus est approbata soliditate. Si enim non est confessor rectus & fortis, excitantur ex auditis motus concupiscentia. Nam sicut Gregorius inquit, Difficile est fontem non turbare, vbi sordes lauantur. Sed in bonis & fortibus sacerdotibus, secundum Alex. de Ales, hæc ipsa turbatio meritoria est, dum fortiter resistunt: in malis autem mortifera, dum consentiunt concupiscentijs suis. Ideo cauendum est maximè mulieribus, ne sacerdotibus malis & lasciuis & fragilibus iuuenibus confiteantur, & maximè cum in fēdas luxurias sunt lapsæ: quia, vt dicitur Ecclesiasti. 13. c. qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. propterea Ecclesiasti. 4. scriptum est. Non confundaris confiteri peccata tua. hic confessio suadet, & ne te subijcias omni homini pro peccato, idest non confitearis indifferenter omni sacerdoti. Hic cautela indicatur, Ecclesiasti. 37. etiam scriptum est, A consiliario malo serua animam tuam. Et de pēnitent. distinctio. j. cap. quem pēnitet, circa finem, ait Augusti. Qui ergo omnino confitetur, & sacerdoti meliori, quā potest confiteatur. Sed vt dicitur. 1. Corinth. 4. Iam quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. Fidelis nempe & sanctus esse debet confessor, cuius ministerio sanctificantur impij, reconciliantur rei, curantur infirmi, illuminantur cæci, mudantur leprosi, & mortui denique suscitantur. Tertio eligi debet confessor, qui habeat auctoritatem. Et de hoc in Quadragesimali de Religione Christiana, sermone 15.

Sextus modus est iustus. Ideo subditur, iustorum. Modus enim in confitendo tunc iustus est, qui non ad complacentiam, sed ad iustitiam dantur remedia confessoris. Sunt nempe plerique, qui dum Deum fallere credunt, seipsum decipiunt: & dum bonum forum de misericordia Dei volūt, id ipsum quod cupiunt & cupit iam habere se credūt, & ideo confessores querunt, qui non secundum iustitiam veritatis, sed secundum misericordiam falsitatis eis complacentia dicant. Sed econtra, iustorū, inquit, Psalm. Qui non trahuntur amore carnis, & complacentie secularis ad dandū consilium secundum voluntatem petentis, sed secundum iustitiam rectitudinis. Ad quod Eccles. 6. cum inducebat dicens, Multi pacifici sint tibi, & consiliarius sit tibi vnus de mille. Vere vnus de mille est, qui etiam si bonus & peritus sit in confessionibus, propter amicitiam, & antiquam notitiam, & elemosynarum largitionem a iustitia non declinet, & minus debito non debeat complacere. Audiant hi tales Apostolum de se dicentem, ad Galat. 1. Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem. Et Pet. Act. 5. inquit, Obedire oportet Deo magis, quā hominibus.

Septimus modus.

Septimus modus est securus. De quo subdit, Et congregatione: quia licet confessio secreta debeat esse: non tamen facienda est in loco suspecto, sed in cōgregatione: idest in ecclesia coram oculis omnium. Vnde in Psalm. 34. scriptum est, Confitebor tibi in ecclesia magna.

De Rectoribus & Prelatis, vel pro synodo.

Ascite, qui in vobis est, gregem Dei. 1. Pet. vlt. c. habentur hæc verba. proinde Eccl. 32. c. ad prælatum, seu dominū, vel rectorem ait: Rectorem te posuerunt, noli extolli: esto in illis quasi vnus ex ipsis curam illorum habe. In quibus sacratis verbis septem, quæ in quolibet bono pastore necessaria sunt, exprimuntur. Primum est dignitas, secundum idoneitas, tertium auctoritas, quartum humilitas, quintum communitas, sextum benignitas, septimum

Septem necessaria i bono pastore.

A septimum utilitas. Primum inquam est dignitas, & de hoc ait, rectorum. Et merito quidem ait rectorum, non raptorem. Rectorum inquit, non destructorem, quasi patrem non carnificem, quasi ministrum, non tyrannum, quasi dispensatorem, non dissipatorem vel usurpatorem: ut pastorem, non mercenarium & corruptorem: ut tutorem, non deuorantem. Proinde, j. Pet. ult. cum beatus Petrus dixisset prælatibus. Pascite qui in vobis est gregem Dei, immediatè subiunxit. Prouidentes non coactè, sed spontaneè, secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntarie: neque ut dominantes in cleris, sed formefacti gregis ex animo. Secundum est idoneitas. s. eius, qui electus est: & de hoc subdit, te, videlicet non tuas diuitias: te, non tua: te, non tuam nobilitatem: te, non tuam progeniem: sed te, i. tuam personam. Vnde ad quemlibet electorem Deuteronomio. 26. c. dictum est: Dominum elegisti hodie, ut sit tibi Deus. idest in terra loco Dei, & ambules in vijs eius, & custodias ceremonias illius, & mandata atque iudicia, & obedias eius imperio. Et ad electum immediate subiungit dicens, Et Dominus elegit te hodie. Sed hodie tota parentela episcopatur. Vnde & tota progenies nomen suum amittit: & qui prius fabri filius dicebatur, vel Petri, iam nepos episcopi nuncupatur. Vnde Isa. 49. Admirans ecclesia ait, Quis genuit mihi istos? Et sibi ipsi respondens inquit, Ego sterilis, & non pariens. Tertium est auctoritas, scilicet eligentis. Et de hoc addit, posuerunt. i. canonicè elegerunt, scilicet non datum coactè, nec ingentem se inuerecundum, sed posuerunt eum canonicè, iuxta illud Hebr. 5. Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo, scilicet per electionem, tanquam Aaron. Et Iob 5. c. de Domino ait. Ponit humiles in sublimè. Quartum est humilitas, & de hoc addit, noli extolli, idest extra alios tolli, vel contra statum tuum tolli. Nec dicit, non extollaris, sed noli extolli: ut non tantum extollentiam exteriorem, sed etiam interiorem fugere doceret. Nam non immerito Greg. ait: Vnusquisque superbus rector totiens ad culpam apostasiæ dilabitur, quotiens præferri hominibus delectatur. Et iterum Bern. ait: Quotiens hominibus præesse desidero, totiens Deum meum præire contendo, & tunc vere nõ sapio quæ Dei sunt. Proinde Apostolus 9. c. ad Rom. tali prælato ait: Noli altum sapere, sed time. q. d. Considera tui conditionem, & gregis infir-

mitatem, ut compati scias. Ad Gal. 6. Considerans te ipsum, ne & tu tenteris. Quintum est communitas, & de hoc addit: Esto in illis, non supra illos: quasi in potestate throno: nec extra illos in priuatis cameris, dimittendo communitatem extra necessitatem, sed in illis, idest inter illos, s. tanquam communis homo communitatem tenendo in choro, in refectorio, atque in dormitorio. In cuius misterium 2. Machab. 11. Ipse primus Machabeus sumptis armis ceteros adhortatus est simul secum periculum subire, & ferre auxilium fratribus suis. Contra autem eos, qui non seruant talem communitatem, Zach. 11. c. ait, O pastor, & idolum derelinquens gregem, quasi dicat. O pastor solo nomine, sed & idolum ueneratione derelinquens gregem, idest communitatem non sequendo in congregatione. De tali pastore Ioan. 10. c. ait. Mercenarius fugit, scilicet a communitate: quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ouibus. Sextum est benignitas. Est enim benignitas bono igne ignita, secundum etymologiam. Est quippe benignitas, virtus sponte ad benefaciendum exposita, lenis, blanda; colloquio dulcis, & sua cunctos inuitans dulcedine, quæ omnia prælato maxime cõuenire probantur. Et de hoc subditur, quasi vnus ex ipsis, scilicet ex virtute benignitatis. Nam, ut Apostolus j. Cor. 12. ait: Caritas, scilicet quæ in prælatibus esse debet, patiens est, benigna est. Septimum est utilitas, & de hoc subditur, Curam illorum habe. quasi dicat: Habe curam non tantum multiplicandarum possessionum, nec tantum tuipsum, sed & illorum exemplo, & verbo instruendo illos, dissolutos corrigendo, infirmis compatiendo, necessaria prouidendo, mores vnusquisque considerando. vnde Act. 20. prælatibus dictum est: Attendite vobis, & vniverso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere ecclesiam Dei, quæ acquisiuit sanguine suo. Notatè siquidem ait, Attendite vobis. Deinde subdit, Et vniverso gregi: ad mysticè innuendum, quod qui seipsum curare nescit, quam curam subditorum habebit? Proinde. 1. Tim. c. 3. Apostolus ait: Si quis autem domus suæ præesse nescit, quomodo ecclesiæ Dei diligentiam habebit? Et iterum Bernardus inquit: Rectus ordo requirit, ut prius proprias, deinde alienas studeas curare conscientias, Sicut Proverbio. 27. c. scriptum est: Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuosque greges considera: nam qui pro eis sanguinem suum

A suum fudit, de singulis a te requiret rationem, sicut Hieremiæ 23. scriptum est: Ad hæc trāsibunt greges ad manum minantis, ait Dominus. Proinde omnes vos admonet Apostolus Petrus in verbo proposito dicens, Pascite qui in vobis est gregem Dei. Tripliciter quidè pascere debet pastor ouiculas, seu animas sibi commissas. Primo exemplo, secundo verbo, tertio subsidio: seu vita exemplari, verbo doctrinali, & subsidio temporali.

ARTICVLVS PRIMVS.

B De triplici exemplo, quo prælatus debet pascere oues suas.

Primo quidè prælatus pascere debet animas sibi commissas exemplo, seu vita exemplari. Ad imitandum summum pastorem Dominum Iesum Christum, de quo Actuum j. scriptum est, Cœpit Iesus facere & docere: triplici enim exemplo pascere debet eas. Primo exemplo charitatis, secundo exemplo sobrietatis, tertio exemplo honestatis.

Quod prælatus debet pascere oues suas exemplo dilectionis. Cap. 1.

C Primo exemplo charitatis.

Primo exemplo charitatis. Si enim mater diligit filium suum carnalem, quantum feruentius debet pastor filium suum diligere spirituale? In huius mysterium Ioan. 21. Dominus Petro ait: Simon Ioannis, diligis me plus his? Dicit ei, etiam Domine: tu scis, quia amo te, Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei iterum: Simon Ioannis, diligis me? Ait illi, etiam Domine: tu scis, quia amo te: Pasce, inquit, agnos meos. Dixit ei tertio: Simon Ioannis, amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio, amas me? Et dixit ei, Domine tu omnia nosti: tu scis, quia amo te. Dixit ei, Pasce oues meas. Circa quæ verba tria notanda sunt. Primo notandum est, quod Christus curam & auctoritatem pastorem Petro iniungere volens, prius de dilectione sui interrogat eum, & hoc maxime propter tria. Primo ut monstraret quod charitatiua cura & dilectio proximorum ex Dei charitate originem habet, atque dependet. Secundo ut ostendat, quod non ex priuato sui ipsius amore, sed ex sola Christi charitate ad hoc ferri, & moueri

debet. Tertio ut doceat, quod nullus tali auctoritate est dignus, aut ad talem curam idoneus, nisi in charitate Dei præcellat. Vnde Bernar. ait: Non ociosè in commissione ouium dicitur, amas me. quasi dicat Dominus: Nisi ames me, & valde perfectè. idest plusquam tua, & plusquam tuos, & plusquam te, non te intromittas de ouibus meis. Secundo notandum, quod ter de dilectione interrogat, ut ostendat quod dilectio Dei se habet ad pastorem curam in triplici ratione causæ. Primo ut ex sola ipsius inclinatione, & motu suscipiatur, secundo ut secundum ipsam, & in ipsa exerceatur, tertio ut ad ipsam tanquam ad finem vltimum totaliter ordinetur. Tertio notandum est, quod Christus primo dicit bis, Pasce agnos meos, & vltimo dicit semel, Pasce oues meas: ut ostendat quod maior cura spiritualis nutrimenti, & pastus circa tenellos & nouellos habenda est, quam circa grandæuos, atque prouectos: quamuis idem possit per oues & agnos signari, & econuerso. Proinde Lu. 2. c. Mysticè scriptum est, Pastores erant in regione eadem vigilantes & custodientes vigilias noctis super gregem suum. Vigilantes, scilicet pro se quo ad Deum, & custodientes vigilias noctis super gregem suum, idest presentis seculi per bonum exemplum quo ad proximum. Væ igitur ijs, qui exemplum charitatis verterunt in exemplum cupiditatis, qui dormiunt ad animam, & vigilant ad substantiam. De dormientibus ad animam, Naum 3. c. scriptum est, Dormitauerunt pastores tui Rex Assur. Assur enim factura vigilans ad tentandū interpretetur; & significat diabolus, qui Dei factura est. Licet Deus eum fecerit Angelum, & ipse se fecit diabolus. Huiusmodi enim pastores ad solitudinem animarum dormire & dormire probantur. Quomodo ij vigilent ad substantiã, Greg. 22. moral. c. 1. testatur dicens: Exigimus quod nostro debetur corpori: sed non impendimus, quod subditorum debetur cordi. Quidam enim vendunt sepulchra, in quibus alij sepulti sunt, quod prohibetur 13. q. 2. postquam. Quidam exercent vsuras, contra id quod scribitur 47. di. episcopus, & c. seq. quidam ludunt ad taxillos, qui beneficio priuadi sunt, extra de excess. præla. inter dilectos: de vita & honestate. si quis. & c. omnis. Quidam promouentur per simoniã, proinde est eis prohibitum celebrare. extra de simo. tâta. j. q. j. quisquis. Quidam pro penitentia imponunt missas,

S. Bern. de Senis, Sermorum T. 3. A a quod

A quod quidem habet speciē mali. de vita, & hone. cle. si quis. & c. omnis. Quidam quoque celebrant pro pecunia, dantes pro 12. denarijs missam: cōtra quos extra de simo. si est in ecclesiā corpore, & c. nullus. immo, secundum Host. si sacerdos est ecclesiā desponsatus, non debet aliquid ex pacto recipere etiam obtentu sumptuum. de conse. dist. 1. c. sufficit. Quidam quoque non orant pro offerentibus oblationes, cum comedat peccata populi, id est oblata pro peccatis. j. q. j. ipsi sacerdotes. Ars quoque negotiationis, & mercaturā clericis interdicta est, extra ne cleri. vel mona. c. j. per totum. 88. distin. fornicari.

Quod praelatus debet pascere oves suas, exemplo sobrietatis. Cap. 2.

Secundo exemplo sobrietatis.

Sex præcipue debet esse in conuiujs clericorū.

Secundo quidem praelatus pascere debet animas exemplo sobrietatis. Vnde beatus Petrus. j. Pet. 5. maximè animarum pastores hortatur dicēs, Fratres sobrii estote, & c. vsque, cui resistite, & c. Sex præcipue debent esse in conuiujs clericorum, vt habetur 44. distin. c. conuiuia. Primo, vt vitam abstinentiam non mordeant, secundo vt præsentibus non irrideantur, tertio vt inania secularium non recitentur, quarto vt verba sacrae lectionis legantur, quinto vt cibi non nisi ad sustentationem sumantur, sexto, & vt in principio, & in fine laudes Deo reddantur: hæc ibi. & in c. pro reuerentia. Sed quidam exemplum sobrietatis vertunt in exemplum, immo in scandalum voracitatis & ebrietatis. Proinde ad quosdam, Iaco. 5. veritas ait, Epulati estis super terram, & in luxurijs enutristis corda vestra. Nam sunt plerique, qui crapulantur, contra quos de vi. & hone. cle. a crapula. Alij quidam interfunt conuiujs, in quibus credunt interesse ioculatores, quod prohibetur. extra de vi. & hone. cle. clerici. 23. distin. His igitur. Quidam alij frequentant tabernas, & ebrietates, contra quos dicitur. 44. distin. non oportet, & duobus c. seq. 23. di. cap. his igitur. Lege, vbi præcipit, q̄ sacerdotes omnia fugiant consortia laicorum, eorumque conuiuia publica omnino non appetant. Quantum sint fugienda consortia laicorum, patet per exemplum cuiusdam Magistri in Theologia, quem ego noui, qui episcopari desiderans, vt id perficere posset cum auxilio, & pecunijs aliquorum Magistrorum, coepit in camera sua conuiuia frequentare ciuibus supradictis. Continua-

bat cœnas & prandia, post cœnas potus, post potus ludos, post ludos clamores & risus. Quid plura? Ad tantam dementiam denique peruenerunt, tantumque domesticum facti sunt, quod oblata memoria religionis, scientiæ, atque gradus, more puerorum quando in scholis in posterioribus verberantur iuuenes, illi dissoluti, & vani equetrem illum eleuauerunt, posteriora eius inuerecunde plectentes. Et hoc modo episcopatus, vel potius scopatus est. Nostris quoque temporibus alius quidam magister prudens, & doctus volens experiri amicitiam quorundam ciuium, qui ad eum multum affici videbantur: fecit eis prandium pingue, optimè preparatum uinis, ferculis, & dapibus varijs plenum. Ordinavitque cum socio suo, quod cum in medio prandij essent, vocaret a prandio eum dicens, quod ob instantē necessitatem postulabatur, & interim eo absente, quasi inaduertenter diligentius obseruaret, quid ciues, & amici sui remanentes in prandio loquerentur. Vix aberat magister prudens: & vnus astantium & conuiuantium coepit dicere, Hem, isti fratres in maioribus delicijs viuunt, quàm nos, alius coepit extollendo laudare vina, alius ciborum varietates, alter multitudinem ferculorum, & multipliciter murmurabant, socio magistri omnia obseruante. Tandem magistro redeunte ad mensam, prandioque completo, cum abiissent amici, qui fuerant in prandio, coepit magister a socio discere, quæ ipso absente in prandio dicta sunt. Quibus intellectis proposuit firmiter omnia prandia, & conuersationes secularium euitare.

Quanto honestatis exemplo debet pastor pascere oves suas. Cap. 3.

Tertio pascere debet exemplo honestatis. Vnde maximè pastoribus animarum, Matth. 5. Dominus ait. Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant, & c. Et iterum paulò ante ait, Vos estis sal terræ. Ad nihilum, & c. vsq; hominibus. Et Hierony. 13. c. iterum vobis ait, Exemplum enim dedi vobis, & c. Sed heu, heu me miserum, quia exemplum honestatis versum est in exemplum, immo in scandalum carnalitatē. Proinde Zach. 10. cap. iratus Dominus ait, Super pastores iratus est furor meus, & super hyrcos visitabo. Est igitur hyrcus, animal petulans atque ferocissimum. Vnde merito signat pastorem luxuriosum

H Tertio exemplo honestatis.

A riosum atque infamem. Merito ergo Hiero. ait: Clericus aut honestior cæteris, aut est fabula populi, Nihil est quod magis ecclesiā Dei denigret meliores esse laicos, quàm clericos. 8. q. 1. qualis. 6. q. j. beatus. Et iterum Hiero. ait: Quid tibi cum mulieribus? quid ad altare Dei fabularis? Dic sacerdos, dic clerice, qualiter cum eisdem labijs oscularis filium Virginis, qui paulò ante osculatus es labia meretricis? O Iuda, osculo filium hominis tradis? Et quod scelestius est in nefando crimine contra naturam: contra quos clamat. c. vt clericorum. extra de vita & hone. cle. Prohibentur clerici habitare cum mulieribus. 32. distin. hospitaliū. extra de cohabi. cle. & mu. per totum. Perna clerici continentiam non seruantis est, quod conuictus deponi debet. distin. 81. si quis clericus. 15. q. 5. c. presbyter. Quidam quoque non portant habitum clericalem, neque tonsuram: contra quos habetur de vita & hone. cle. c. clerici. & c. vlti. Quidam etiam nutriunt comam: contra id quod habetur. 23. distinctio. in c. clerici. de vita & hone. cle. in c. clericis. Quidam etiam portant arma offensiuā sine iusta causa: contra quos habetur de vita & hone. cleri. c. clerici. 23. q. 3. clerici, & c. conuenior.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Quod praelatus debet pascere oves suas verbo Dei tripliciter.

Secundo principaliter debet pascere animas verbo doctrinali, & triplici verbo.

Secundo principaliter pascere debet praelatus animas sibi commissas verbo, scilicet doctrinali. Simon quippe praelatus instituendus, & pastor a Christo cognominatus est Petrus, qui interpretatur agnoscens. Vnde Mar. 3. scriptum est, Et imposuit Simoni nomen Petrus. Triplici quidem verbo debet pastor illuminatus, atque illuminans pascere oves suas. Primo verbo illuminationis, secundo verbo consolationis, tertio verbo correctionis.

Quod praelatus debet docendo illuminare animas sibi commissas. Cap. 1.

Primo verbo illuminationis.

Primum enim pascere debet eas verbo illuminationis. Vnde Ecclesiasti. 18. scriptum est: Qui misericordiam habet, docet, & erudit quasi pastor gregem suum. Sicut enim diues homo diuersi generis greges habet, quos vna proprietate possidet,

& diuersis pabulis eos nutrit & replet: sic ecclesiasticus pastor diuersi generis homines habet regere & docere, & vnus inuariatus in seipso persistens modificare debet doctrinam pro discreta auditorum conuenientia: cum paruulis lacte opus sit, & solido cibo grandæuis. Debet enim docere simplices præcepta communia, symbolum, id est fidem, & orationem Dominicam. extra de vi. & hone. cleri. in c. vt quisque. Similiter, & Aue Maria, pro reuerentia matris Dei. Mediocres vero docendi sunt decem Dei præcepta ecclesiastica instituta, vt sunt ieiunia ordinata ab ecclesia, festa quæ sunt in præceptum. Auditio missæ in diebus præceptis: confessio & sacra communio, & similia. Perfectiores vero ad alta cōsimilia Christi animandi sunt. Væ, væ inquam ecclesiæ Dei: & iterum dico væ: nam verbum illuminans in ignorantiam versum est: in cuius mysterium Apoc. 8. scriptum est: Et quartus Angelus tuba cecinit, & percussa est tertia pars solis, & tertia pars lunæ, & tertia pars stellarum: ita vt obscuraretur tertia pars eorum, & diei non luceat tertia pars, & noctis similiter. Ad intelligentiam prædictorum aduertendum est, quod triplex est status ecclesiasticus. Quidam sunt summi, vt Papa, Cardinales & Episcopi. Quidam sunt medij, scilicet medias dignitates habentes. Quidam vero infimi, Primi comparantur soli, medij lunæ, infimi vero stellis. Cum ergo ait, percussa est tertia pars solis, & tertia pars lunæ, & tertia pars stellarum: quid autem signanter exprimit, nisi quod status prælatorum tam maiorum, quàm mediocrium, quàm etiā minorum in hoc corruptus est, quod in omni ecclesiastico statu ignorantia multiplicata est? Non quod omnino sapientia & scientia defecerit, sed tantum ignorantia creuit, quod obscurata est tertia pars eorum: ita vt diei non luceat tertia pars, & noctis similiter: Nam nec clericalis status, qui per diem: nec laicalis, qui per noctem signatur, lucem doctrinæ, & exemplorum sanctorum ab eis recipiunt, quam ipsi non habent. Nec etiam diem cognitionis diuinæ in vita contemplatiua: nec noctem cognitionis humanorum operum in vita actiua, illuminare possunt, deficiente in eis scientia, & sapientia Dei. Vnde de talibus Esa. 56. scriptum est: Speculatores eius cæci omnes, nescierunt vniuersi, hoc quantum ad scientiam: canes muti non valentes latrare, hoc quantum ad doctrinam. Et postea

A subdit, Ipsi pastores ignorauerunt intelligentiam, omnes in viam suam declinauerunt vnusquisque ad auaritiam suam a summo vsque ad nouissimū. Debent enim esse periti in scripturis sacris, & ecclesiasticis sacramentis. extra de æta. & quali. ordi. c. fin. Vnde huiusmodi essent excommu- candi, & eiiciendi. Quid enim tales ignorant possumt intelligere de casibus conscientiarum? O graue & importabile onus talium sacerdotum, & episcoporum tales approbantium, cum de talibus Matth. 15. c. Dominus dicat: Cæcus si cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt. Ex quo patet, qd cæcus sacerdos cæcum populum **B** super se ad inferos ducit. Quidam faciunt breuia contra varias infirmitates, alij incantationibus suis inueniunt furta, alij diuersas incantationes frequentant & magicas artes, propter quod debet deponi. 24. q. 5. non oportet, cum duobus ca. se. Multi non faciunt sibi conscientiam sepelire excommunicatos, & eos qui semel in anno non suscipiunt corpus Christi. extra de peniten. & remis. omnis vtriusq; sexus. Quidam absoluunt excommunicatos, contra quod extra de vsur. c. j. Et quod horrendum est audire, quidam dant crisma, & corpus **C** Christi pro conficiendis maleficijs.

Quod prelatus debet maxime verbo ei consolari animas mestas, & desolatas. Cap. 2.

Secundo verbo consolationis.

Secundo debet pascere animas verbo consolationis, & maxime de gratia & gloria assequenda. In huius mysterium Exo. 3. scriptum est, quod Moyses pascebat oves Ietro soceri sui sacerdotis Madian. Cunque minasset gregem ad interiora deserti, venit ad montem Dei Oreb. Moy- **D** sis mansuetudo, pastorum consolatio est. Ductio enim ad interiora deserti, excitatio vel exhortatio est subditorum ad contem- planda pascua virtutum & gratiarum, atq; gaudia paradisi. Peruentio enim vsque ad montem Dei Oreb, qui mensa interpretatur, est refectio quæ in futuro parata est, scilicet in ipsa superexcelsa diuinitatis, & humanitatis natura. Proinde Ioan. 10. c. Dominus ait: Ego sum ostium, per me si quis introierit, saluabitur, & ingredietur, & egredietur & pascua inueniet. Nam ingredietur ad contemplandam diuinitatem, & exibat, vel egredietur ad contemplan-

dum Christi humanitatem, & vtroque **E** pascua inueniet, scilicet ineffabilem consolationem, & delectationem. Prouidet. n. discretus pastor ouibus suis quandoque vmbrosa, atque secreta loca ad refrigerium, quandoque herbosa, & mollia ad recubitu- **F** tum, quandoque melodiosa & suauia ad remouendum fastidium, dum suauitate fistulae gregem quasi alloquitur cantans aliquid suauitatis atque amoris: vnde quandoque oues ludunt & saltant. Vt moraliter instruuntur animarum pastores, quandoque ouibus suis de spiritualibus consolationibus & iucunditatibus prouideri: & hoc maxime, quando visitant infirmos. Porro nec **F** obliuioni tradendum est, qd quando portat ad infirmum, sanctissimum Sacramentum, portare debent duas hostias consecratas, vt notat Hostien. extra de celebra. mis. c. sanè. Sed videamus, quomodo verbum consolationis versum est in verbum ariditatis & confusionis, atque nullius deuotionis. Quibus, rogo, exhortationibus inducet pastor ad reuerentiam diuinorum, quando tanta negligentia apparet in eo circa diuina & sacra? Quanta negligentia, obsecro, habetur circa sanctissimum Sacramentum non mutando hostias, quousque a vermibus sunt **G** corrosæ? Quidam non tenent in ecclesia corpus Christi: vel si tenent, absque lumine tenent, contra ecclesiastica instituta. de consecr. dist. 2. in c. presbyter. Cum quanta autem custodia debeat sancta eucaristia custodiri, patet de cele. mis. c. sanè. Cum quanta negligentia quidam celebrant, qd quandoque inter corporalia, seu in calice pars hostiæ reperitur. O heu, cum quot quantisque horribilibus peccatis quidam celebrant missas, nec verentur maledictiones, & iudicia Dei. De quibus in psal. Saluum me fac Deus. Vbi subdit, fiat, idest fiet mensa eorum in laqueum, & in retributiones & in **H** scandalum, &c. Quidam non dicunt missam de die. contra id, quod habetur extra de celebra. mis. cum creatura. O quanta negligentia circa altaria: nam quia, teste Bernar. plus fulgent calcaria, quam altaria. Alij negligunt habere breuiarium, vel missale. Habent corporalia horrida & immunda: & tamen fulgent candore niueo tobalix & lintheamina. Offerunt hostiam fractam, & quandoque putrefactam. Ponunt in calice sine aqua vinum, vel econuerso: vel ponunt plus de aqua, quam de vino: non lauant calices, neque sacratas vestes. Quidam non dicunt officium,

A officium, contra quos 21. distinctio. c. vlti. extra de celebra. mis. cap. dolentes. Vel si dicunt, sapius faciunt officium sanctæ Claræ, vel vtinam sic dicerent. Et quod horribile est, non dicentes officium, audent miseri, & miserabiles celebrare. Quidam quoque ex auaritia fiunt sacerdotes, vel vt parentes dicitur: contra quos 23. distinctio. qui episcopus. in fine. Alij quoque infames celebrant, contra id quod habetur 50. distinctio. de ijs. Aut nunquam, seu raro celebrant, propter conscientiam læsam: alij propter ignorantiam, contra quos habetur extra de celebra. mis. c. dolentes. Sunt alij negligentes ad baptizandum. Nota exemplum de beato Marcello. Ad hoc 1. quæst. 1. baptizandis. Non visitant infirmum, ad hoc de celeb. mis. c. 1. Quanta in quibusdam sit irreuerentia circa diuina, clarius manifestant dissolutiones, & risus in officio, interruptiones in choro, mulierum aspectus: contra quos extra de immuni. ecclesia. c. decet domum Dei, lib. 6. Cantus quoque ad lasciuiam prouocantes. Tantum placet Deo cantus luxuriosorum, quantum cantus afinorum, ex quibus omnibus manifeste clarescit, quod sicut dicitur de peniten. distinctio. 2. in c. quis aliquando, huiusmodi clerici vix, aut nunquam ad penitentiam reducuntur.

Quod prelatus debet iuxta posse corrigere delinquentes. Cap. 3.

Tertio verbo & exemplo correptionis.

Tertio pascere debet oues verbo, & exemplo correptionis. Cum mansuetudine tamen correptio fieri debet, ne verbum correptionis ex nimia austeritate exulceret, nec etiam ex nimia leuitate resoluat. Nam si taces, approbare videris. extra de homici. in c. sicut dignum. §. 3. vbi dicitur: non caret scrupulo confessionis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare, item 86. distinctio. in c. facientis culpam, & 83. distinctio. c. error: vbi dicitur error cui non resistitur, approbatur. In correptione igitur temperari debet rigor exterior animi pietate. Vnde in persona populi sic correpti propheta ait, Virga tua, &c. Quid per virgam, nisi iustitiæ rigor, quo per ordinariam potestatem notorij, & incorrigibiles compellendi sunt. Proinde Michæ ultimo. Pastori a Domino dictum est, Pasce populum tuum in virga tua gregem hereditatis tuæ. Tamen, vt dictum est, rigorem suæ correptionis sem-

per temperare debet lenimento internæ pietatis: vt quantumcumque foris rigerit per iustitiæ seueritatem, intus tamen seruet piæ compassionis lenitatem: vt licet virgam teneat in manu paternæ discretionis, vbera tamen habeat maternæ compassionis. Et hic est baculus sustentationis cum virga correptionis, quæ animas consolantur. Sunt tamen plerique, qui sub pallio zeli atque feruoris excedunt, & agitantur spiritu indignationis atque furoris, & tamen arbitrantur obsequium se præstare Deo. Hodierno tamen tempore verbum correptionis versum est in verbum taciturnæ permissionis. Proinde Zach. 11. cap. inutili negligenti, & taciturno pastori yronicè dictum est: Sume tibi vasa pastoris stulti, quia ecce ego suscitabo, idest suscitari permittam, pastorem in terrâ, qui delicta non visitabit, dispersum non quæret, & contritum non sanabit, & id quod stat non enutriet, & carnes pinguium comedet, & virgulas eorum dissoluet. Vasa quippe pastoris, sunt panis in pera, canis in fune, baculus cum virga, cornu cum fistula. Panis in pera, est verbum prædicationis in memoria. Canis in fune, zelus est cum discretionem. Baculus cum virga, est auctoritas grauis, & correptio discreta. Cornu cum fistula, est timor diuini examinis cum spe diuinæ miserationis. Hæc sunt vasa pastoris boni, quæ auferuntur a pastore stulto, & ignorante. Hic profecto est, qui delicta non visitat, dispersum non quærit, contritum non sanat: quod stat, non enutrit: carnes pinguium comedit, & virgulas eorum dissoluit, quia corda vinculo charitatis prius vnita, vt possit regnare, diuidit & dispergit. Vnde impletur hodie quod Genesis 46. in fine **H** c. scriptum est. Detestantur Ægyptij, idest homines sæculares, omnes pastores ouium. Quis quæso, est hodie secularium, qui pro salute animæ suæ adire velit episcopum suum, aut pro confessione velit ire ad proprium sacerdotem.

Sermo incompletus.

A DOMINICA PRIMA
post Pentecosten.

De duodecim fructibus eleemosinae
sanctae.

Sermo de Eleemosina.

Date & dabitur vobis. Luc. 6. & in Euangelio hodierno. Ad pleniorē intelligentiam dicendorum quarūt Doctores, per quae opera potest dignē peccatorum satisfactio fieri. Ad quod dicendum, quod cum satisfactio fiat per contrariam satisfactioem ad culpam, ideo sicut culpa fuit cum delectatione propria, sic satisfactio fieri debet per opera ardua & penosa, & maximē per illa, in quibus maximē propria concupiscentia punitur, & castigatur. Et quia culpa fuit in contemptum Dei, & quandoque in damnum & iniuriā proximi: ideo debet per talia satisfactio fieri, in quibus, & Deo honor reddatur, & iniuria & damnū proximi reparatur. Sed quia inter cetera oratio, ieiunium, & eleemosina in his conditionibus primatū tenent: propterea singulariter per ista tria opera satisfactio fieri debet. Hæc quidem in sacris literis singulariter commendantur, & ut opera maximē satisfactoria recitantur. Proinde Tob. 12. c. Angelus ait, Bona est oratio cum ieiunio & eleemosina. Quod verbum etiā potest esse thema in presenti sermone. Attendendum tamen, quod secundum varias culpas & infirmitates, & personales conditiones, est istorum vnum, vel alterum, plus minusue assumendum, & imponendum, sicut tamē appropriationem orationis singulariter mentem in Deum eleuat, & vnit Deo. Ieiunium vero singulariter vitia exterminat, & propulsat vitia carnis. Eleemosina vero singulariter subuenire proximo cōprobatur, secundum vero proprietatem oratio fit respectu Dei, ieiunium respectu sui, & eleemosina respectu proximi. Et sic fit satisfactio Deo de rebus superioribus, i. de anima, s. p. orationē. Et de rebus interioribus, scilicet de corpore per ieiunium. Et de rebus exterioribus. i. de substantia huius mundi per eleemosinam. Hi tres actus maximē satisfactorij sunt, si sumantur cōmuniter, prout oratio pro omni actu contemplatiuo in Deū relato. Ieiunium si sumitur pro quacunque carnis afflictione, siue fiat per vigiliās, aut

per disciplinas, seu per ciborum abstinentiam, aut quocunque alio modo. Si etiā eleemosina sumitur pro omni opere pietatis, siue corporali, siue spiritali. Notandū est tamen, quod licet oratio & ieiunium habeant prerogatiuas in ratione satisfactiois, sicut vitiorū, & spiritalium morborū varietatē; tamen eleemosina oēs duas præfatas quodammodo præcellit propter tria. Primo propter sustentationē, secundo propter obligationē, tertio propter oblationē. Primo inquantū per sustentationē, inquantū per eam fit quodā elargitio literalis ad sustentationē persone, & oium bonorum, quod in proximo sunt. s. tā bonorū naturā, quā gratiā: quæ quidē instrumenta sunt gloriæ sempiternæ. Secundo propter obligationē, quia sicut Tho. illi, cui eleemosina datur, constituit debitore ad orandū, & ieiunandū, & ad alia bona, quod potest facere faciendū pro eo, qui dedit. Tertio propter oblationē, quia eleemosina data propter Deum, est quasi quedā oblatio Deo facta. Oblatio autē facta Deo, virtutē orationis habet: continet quoque ieiunium, quo maceratur corpus, inquantū per eleemosinā subtrahuntur bona exteriora, quæ ad cōseruationē corporis ordinantur. Præterea eleemosina immediatius se habet ad charitatē, quā ieiunium. Itē non est singulare bonum, sed commune, s. facienti & recipienti: ideo magis est satisfactoria quā ieiunium: propter hoc eleemosina magis indicit, ut vniuersalis medicina peccati, quā oratio & ieiunium, sicut patet Lu. 11. c. Date eleemosinam, & ecce omnia munda sunt vobis. Et Dan. 4. peccata tua eleemosinis redime. Et Tob. 4. Eleemosina ab omni peccato & morte liberat. Huius sententiæ est etiam Tho. in 4. di. 15. & Richar. de media villa, eadem dist. art. 2. q. 3. Merito ergo Dñs in verbo proposito ait, Date, & dabitur vobis. Date, s. eleemosinas proximo: & dabitur vobis, scilicet a Deo multiplex bonum. Denique de eleemosina tantum ad præfens, hoc est de eius fructibus, qui propter eam a Deo datur, plenius disseramus. Vnde 12. eleemosinæ fructus, quasi ligni vitæ per ordinem subiungamus, iuxta illud Prouerbio. 3. quod etiam potest esse thema. Lignum vitæ est, s. eleemosina hominis, qui apprehenderint eam, & qui tenuerint eam, scilicet perseveranter, beati. s. erunt. Vel possunt dici 12. gradus scalæ, quam vidit Iacob, Gen. 28. c. Horum autem fructuum primi quatuor pertinent ad incipientes, secundi quatuor ad continuantes, tertij quatuor ad perseverantes.

ARTI-

A ARTICVLVS PRIMVS.

De quatuor primis eleemosinæ fructibus,
qui pertinent ad incipientes.

Quatuor
fructus ad
bene viuendum.

Primo ponamus quatuor fructus, qui pertinent ad incipientes bene viuere, & eleemosinas dispensare. Primus fructus dicitur mortificatio, secundus supplicatio, tertius illuminatio, quartus viuificatio.

Quod duæ generales peccatorum radices
per eleemosinas mortificantur.

Cap. I.

Primus fructus dicitur mortificatio, eo quod eleemosina mortificet radices omnium peccatorum, sicut enim Alex. de Ales. in 4. di. Vtilitas eleemosinæ magna est, & quodammodo vniuersalis. Est enim efficax contra duas peccatorum radices, ut habet per Augusti. super illud psal. 79. Incensa igni, & suffossa ab increpatione vultus tui peribit. Prima radix est amor ardens, causans commissionem malorum: secunda est timor frigidus, causans omissiones bonorum. Prima inquam est amor ardens cupiditatis, qui veluti ignis est ad omnem peccatorum commissionem, & malorum operationem incendens, de quo Iob 31. c. Ignis est vsque ad perditionem deuorans, & omnia eradicans germina. Contra hunc ignem est eleemosina, velut aqua. Vnde Eccl. 3. c. scriptum est: Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosina resistit peccatis, s. commissionis, ne multiplicentur, & crescant. Nam sicut propheta ait, Abyssus abyssum inuocat. i. peccatū ad peccatum trahit, cui eleemosina impetum præstat. Secunda radix est timor frigidus, & male iniacens, qui veluti frigus est ad omnem præceptorum omissionem frigidus, & algens.

C Contra hoc malum frigus est eleemosina velut ignis. Proinde Prouerbio. 25. scriptum est: Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitierit, da ei aquā bibere: primas enim cōgregabis super caput eius. Et sic patet, quod per eleemosinam mortificantur radices vniuersales peccatorum commissionis, & omissionis, propter hæc omnia. Lu. 11. c. sicut prædictum est Dominus ait: Date eleemosinā, & ecce omnia munda sunt vobis. Sed quaeritur, secundum Tho. vbi supra: Vnde est, quod magis dicitur de eleemosina, quod omnia peccata emundet, quam de alijs virtutum

operibus quibuscunque. Dicendum quod hoc est ex triplici ratione. Primo, quia est opus pietatis, quæ secundum Apo. 1. Tim. 4. ad omnia valet, promissionem habens vitæ, quæ nunc est & futuræ. Secundo, quia sicut prædictum est, ordinatur contra duas radices omnium peccatorum. Tertio, quia acquirit sibi omnia adiutoria, s. cœli, mundi, & purgatorij. Primo cœli, i. Dei. Nam Matth. 25. Dominus ait, Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Secundo mundi, i. pauperum, qui sunt in mundo, quibus eleemosina erogatur. Proinde Eccl. 29. Conclude eleemosinam in sinu pauperis, & hæc pro te orabit. Tertio purgatorij, quia animæ pro quibus dantur, postquam fuerint liberatæ, pro anima dantis in cœlo orant.

De duplici oratione, quæ ex eleemosina
surgit. Cap. 2.

Secundus fructus, oratio seu supplicatio nūcupatur. Duplex quodammodo oratio pro dante eleemosinam ad Deū surgit. Prima ab ipsa eleemosina data, secunda ex illo cui eleemosina est data. Prima oratio sincera & pura consurgit ad Deum ex ipsa eleemosina data, non quidem oratione mentali seu vocali, cum talia efficere nequaquam possit: sed oratio eleemosinæ pro illa distribute euidencia grati doni. Quæ admodum in malam ad Deum clamabat sanguis Abel iusti ex euidencia patris sceleris fratricidij. Proinde Gen. 4. Dominus ait ad Chān: Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. De tali eleemosina hoc modo pro datore orante, atque clamante, Eccl. 29. c. sicut prædictum est, inquit: Conclude eleemosinam in corde pauperis, & hæc pro te orabit, i. Deum oratione misericorditer flecet tibi. Act. 10. c. Angelus ad Cornelium ait. Orationes tuæ, & eleemosinæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei. Et iterum Chrysost. super Mat. 9. sermone, mirè describens eleemosinam ait: Eleemosina amica Dei consistit, & semper ei propinqua est, pro quibuscumque voluerit facile munus gratiæ impetrabit: vincula peccatorū ipsa dissoluit, fugat tenebras, extinguit ignem: huic cum multa fiducia portæ cœli aperiuntur, & veluti regina intrante nullus ianitorum, nullus custodum qui assunt, audeat dicere: Quæ tu es: vel vnde? Sed omnes eam e regione suscipiunt. Et describens eam subdit: Virgo est habens alas aureas, circumspēcta per omnia vel

Aa 4 cir-

A circumspecta. Venusteque succincta, vul-
tum habens candidum atque mansuetum:
pennata est & leuis, & semper ante solium
regale consistit. Hac ille. Quomodo
eleemosina pingi potest. Posset etiā elee-
mosina prædicto modo depingi. Quod si
fit, ponantur in dextera ala 7. pennæ cum
operibus misericordiæ spiritualis: in sini-
stra ala 7. aliæ pennæ cum septem operibus
misericordiæ corporalis. Cætera pingan-
tur, secundum Chrysoft. descriptionem. Ex
his autē colligi potest, q̄ si suscipiens elee-
mosinā ingratus esset & malus, nec Deum
sicuti obligatus est pro dante oraret: oratio
tamen pro eleemosina largiente nullo mo-
do deerit. **B** Secundo vero oratio consurgit
ad Deum ex illo, cui eleemosina data est.
Cum enim per eleemosinam fiat quædam
largitio liberalis ad sustentationem perso-
næ, & omnium bonorum, quæ in proximo
sunt, & ab eo fiunt sicut prædictum est: ideo
valet ad singulariter participandum omnia
bona, & omnia merita ipsorum iustorum,
atque sanctorum. Proinde ad hanc oratio-
nem, id est ad hanc participationem, & ad
multos intercessores per eleemosinam ac-
quirendus hortatur Dominus, Lu. 16. c. di.
Facite vobis amicos de mammona iniqui-
tatis: ut cum defeceritis, scilicet in meritis,
vel in morte recipiant vos in æterna taber-
naculo. Tunc siquidem sancti pauperes at-
que iusti recipiunt eleemosinas, eis dantes
in tabernacula sempiterna, cum per oratio-
nes illorum coram Deo receptibiles fiunt.
C Dicuntur autem diuitiæ mammona iniqui-
tatis, secundum Theophilum: quia cum sint
ad solam necessitatem datæ, si cætera non
impartiantur pauperibus, cum iniquitate
tenentur. Ex his quidem clarescere potest,
q̄ quanto cæteris paribus eleemosinæ me-
lioribus dispensantur, tanto dantes gratijs
copiosioribus cumulantur. Proinde Ecclef.
12. c. scriptum est, Bene faciusto, & inuenies
retributionem magnam. Et iterum, Matth.
10. Dominus ait: Qui recipit prophetam
in nomine prophetæ, mercedem prophete
accipiet: & qui recipit iustum in nomi-
ne iusti, mercedem iusti accipiet. Et qui-
cunq; potum dederit vni ex minimis istis,
calicem aquæ frigidæ tantum in nomine di-
scipuli: amen dico vobis, non perdet mer-
cedem suam. Solet tamen ex auaritia in
quibusdam tanta diligentia in dandis elee-
mosinis suboriri, ut prius velint in paupere
miracula cernere, quàm ei eleemosinas
dispensare. Contra quos Chrysofto. 42.

distin. in c. quiescamus, ait. Quiescamus ab
hac absurda curiositate & diabolica, & per-
emptoria. Et sequitur. Si pro nutrimento
postulat, ne in his examines. Quomodo
Abrahâ hospitem se circa omnes ostendebat:
si scrutator esset circa refugientes ad se,
nunquam Angelos hospitio recepit. Fortassis
enim non putasset eos Angelos, sed cum reli-
quis repelleret: sed quoniam omnes recipiebat,
suscepit & Angelos. Nô enim ex vita eorum,
quos accipis, mercedem tibi retribiturus est
Deus, sed ex voluntate, & honorificentia multa
ex misericordia & bonitate. Ad hoc etiam
glo. in dicto c. quiescamus ait: Quando cum
quis eleemosinam petit pro nutrimento,
tunc semper indistinctè eleemosina est
danda. 1. quæstio. 2. quam pio. 1. 1. quæstio. 3.
quoniam. Si autem non possumus omnibus
sufficere, tunc danda est potius bono,
quàm malo, & consanguineo, quàm ex-
traneo.

*Quòd ex eleemosinarum largitione illumi-
natur homo ad cognoscenda vitia,
& virtutes. Cap. 3.*

Tertius fructus, illuminatio dictus est.
Duplex quidem illuminatio oritur in
anima ex eleemosinarum largitione.
prima quidem præstat cognitionem vitio-
rum, secunda cognitionem virtutum. Prima
inquàm præstat cognitionem vitiorum, quæ
quisq; declinare tenetur, & hæc est quasi il-
luminatio auroræ tenebras peccatorum ef-
fugans. De qua Canti. 6. scriptum est:
Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora
consurgens, pulchra ut luna? Secunda vero
præstat cognitionem virtutum, in quibus ho-
mo exercere se debet. Et talis illuminatio
est quasi meridianus fulgor, de quo Iob 11.
c. ait. Meridianus fulgor consurgit tibi, s. pro
eleemosinarum largitione. Per has duas il-
luminaciones potest anima obseruare, qd
Dñs per prophetam præcepit dicens, De-
clina a malo, & fac bonum. De his quoque
illuminationibus ex meritis eleemosinæ a
Dño misericorditer datis, Isa. 58. c. scriptum
est: Cum effunderis esurienti animam tuâ, i.
cum manifestaueris per operamisericordiæ
affectionem tuâ, & animam afflictam reple-
ueris, i. recreaueris per misericordiæ opus:
tunc orietur in tenebris lux tua, s. quasi auro-
ra consurgens ad peccatorum tenebras effu-
gandas. Ecce illuminatio ad vitia cognoscē-
da

ARTICVLVS SECVNDVS E

*De alijs quatuor fructibus eleemosinæ, qui
pertinent ad continuantes.*

Secundo subdamus quatuor alios fru-
ctus, qui pertinent ad continuantes, s.
eleemosinas, & bonam vitam. Primus
liberatio dictus est, secundus sanatio, ter-
tius defensio, quartus multiplicatio.

*Quòd eleemosina liberat a duplici malo,
scilicet temporali, & æternali. Cap. 1.*

Primus enim fructus, liberatio
nuncupatur. Liberat enim a du-
plici malo, scilicet temporali,
& æternali. Primò quidem a
temporali. Proinde Propheta Psal. 40. in-
quit: Beatus qui intelligit super egenum &
pauperem, in die mala liberabit eum Dñs. Ait
enim, Beatus qui intelligit super egenum, &
pauperem, i. super indigentem occultè, & ma-
nifestè. Notat enim ait, Intelligit, s. ex ar-
denti cõpassione, quia maius est animam dare
cõpatiendò, quàm pecuniam ipsam. Proin-
de Isa. 58. c. scriptum est: Cũ effunderis ani-
mã tuã esurienti, & animã afflictã reple-
ueris, sicut superius dictum est. Qui enim hoc
modo intelligit super eum, intelligèdo cõ-
siderat, quòd est eiusdem nature cum eo, &
eiusdem conditionis, atque de eodem luto
cum eo. In die mala liberabit eum Dñs. Dies
enim mala, dies subitanæ mortis est, aut
cuiuscunq; fortunæ grauis. Pro huiusmodi
profectò die mala per eleemosinam præca-
uenda. Ecclesiast. 7. c. ait, Diem malam præ-
caue, s. eleemosinas dispensando. Et con-
uersus tantus Propheta ad orandum pro hu-
iusmodi viro pio petit, quod impetrandum
firma fide tenebat, dicēs: Dñs cõseruet eum,
& viuificet eum, & beatum faciat eum in terra,
& non tradat eum in animam inimicorum
eius. In quibus verbis quatuor gratias tem-
porales pronunciauit Propheta, daturum se
Deum eleemosinario pio. Prima est gratia
conseruans, secunda est gratia viuificans,
tertia est gratia beatificans, quarta est gra-
tia liberans. Prima inquàm est gratia con-
seruans. Et de hac dicit Dominus, con-
seruet eum, scilicet qui pius est proximo
propter Christum. Vnde Propheta alibi
inquit, Custodit Dominus omnes diligen-
tes se. vel conseruet, i. cum alijs seruet. qua-
si dicat eum cū tota familia sua seruet. Proin-
de August. in Regula clericorum ait: Deus,
qui

Ada. Atque de illuminatione, secunda etiam
subinfertur: Et tenebræ tuæ, id est virtutes
tuæ intellectuales primitus tenebræ erūt,
sicut meridies. Ecce lux clara, id est clara in-
telligentia virtutum, & morum.

*Quòd vita gratiæ, & gloriæ per eleemosi-
nam acquiri potest. Cap. 4.*

*Quantus
fructus.
Retribu-
tio du-
plex.*

Quartus fructus viuificatio dici po-
test. De tali viuificatione Ecclesiast.
20. cap. ait: Est datum, scilicet elee-
mosina, cuius retributio du-
plex: quia homo duplici vita per eleemo-
sinam præmiatur in præsentī vita primò vi-
ta gratiæ, secundo vita gloriæ. Primò enim
præmiatur vita gratiæ. Proinde Dani. 4.
cap. Nabuchodonosor ipse Daniel consu-
luit salubriter dicens, Peccata tua eleemo-
sinis redime, & iniquitates tuas misericor-
dijs pauperum. Quod quia facere noluit,
in bestiam mutatus est. Ad hoc idem Pro-
uerb. 13. cap. scriptum est. Redemptio ani-
mæ viri, propriæ diuitiæ, scilicet in elee-
mosinam datæ: propriæ diuitiæ, inquit,
non alienæ. Nam, ut scribitur Ecclesiast.
34. Qui offert sacrificium de substantia pau-
perum, quasi qui victimat filium in conspe-
ctu patris sui. Quod verbum exponitur.
C 1. q. 1. in cap. non est putanda, vbi dicitur:
Quantus etiam sit dolor patris, perpenda-
mus si in eius conspectu filius victimetur:
& hinc facillè cognoscitur quantum apud
Deum dolor exasperatur, quando ei sacri-
ficium ex rapina tribuitur. Ad hoc etiam
14. q. 5. per totum. immo onus peccati au-
getur, si de rebus alienis improuidè elee-
mosina datur. extra de iureiuran. ea te. &
de deci. tua nobis. 2. in fine. Et de homi-
cid. cap. sicut dignum. §. eos in super. in fi-
ne. Sed aduertendum est, quòd Gregor.
ait: Quotiens pro culpis eleemosinam faci-
mus, quasi facimus pro prauis actibus,
pretium damus: sed tunc solum pretium a
culpīs nos liberat, cum perpetrata plangi-
mus, & abdicamus. in huius quidem mi-
sterium. 4. Regum 4. cap. Pauper vidua de
oleo sibi dato redemit a debito se, & fi-
lios suos. Secundo etiam remuneratur, &
præmiatur in præsentī vita, vita gloriæ.
Vnde Prouerbio. 22. Salomon ait: Qui
pronus est ad misericordiam, benedicetur:
de panibus enim suis dedit pauperi-
victoriam & honorem acquireret, qui dat
munera, scilicet pauperibus, verecundis,
& alijs indigentibus.

A qui habitat in nobis, etiam isto modo custodiat vos ex vobis, id est si alter sollicitus est ex altero. Secunda gratia dicitur viuificans: unde subditur, & viuificet eum, scilicet de quo est sermo. viuificet inquam, id est tribuat longam vitam ad bene operandum, iuxta illud Galat. 6. Dum tempus habemus, operemur bonum. Et ad malum declinandum. Ecclesiast. 4. Fili mi conserva tempus, & deuita a malo. Tertia gratia dicitur beatificans: propterea subdit, & beatum faciat eum in terra, id est in praesenti vita. Sed quomodo potest homo esse beatus in vita ista? Dicendum, quod per spem. Unde ad Rom. 8. Spe salui facti sumus. Quarta est gratia liberans. Et de hac subditur, Et non tradat eum in animam inimicorum eius, id est in desiderium & voluntatem eorum. Licet enim quandoque tradat eos, seu permittat tradi in manus illorum ad probationem: non tamen tradit eos in voluntatem eorum, quae scilicet est, ut in crimina ruant ad damnationem. Unde Iob cap. 1. ipsi daemone de Iob Dominus ait: Ecce vniuersa quae habet, in manu tua sunt. Et in 2. cap. inquit, Ecce in manu tua est: & non dicit in voluntate. Unde & reprimis diaboli voluntatem, statim subiungit dicens, Veruntamen animam illius serua. Secundo liberat eleemosina a malo aeternali. Unde Tob. 4. Eleemosina ab omni peccato, & morte liberat, & non patietur animas ire in tenebras, scilicet aeternales. Angelus etiam Tob. 12. addit dicens: Eleemosina a morte liberat, & ipsa est quae purgat peccata, & facit inuenire vitam aeternam.

Quod per eleemosinam acquiritur sanitas corporalis, & spiritualis. Cap. 2.

Secundus fructus.

D Secundus fructus, sanatio dicitur esse. Duplex enim sanitas acquiritur per eleemosinarum largitionem. Prima est corporalis, secunda est spiritualis. Prima quidem est corporalis. Sanatur enim etiam corpus per eleemosinae pietatem. Unde Matth. 12. cap. misericordie homini habenti aridam manum Dominus ait, Extende manum tuam, id est pauperibus eleemosinas distribue. & extendit, id est eleemosinas dispensauit, & restituta est sanitati, sicut altera. Super quo verbo Rabanus in glo. inquit: Nil plus valet curationi, quam eleemosinarum largitas, quia frustra pro peccatis rogaturus manus ad Deum expandit,

qui has ad pauperes non extendit. Isa. quodque 58. c. ait: Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris: tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citius orientur. Fertur enim, quod cum quaedam mulier caeca venisset ad Beatum Hilarionem, atque in medicos & medicinas omnem suam substantiam expendisset: ait illi prouidus ille Sanctus. Si haec omnia pauperibus elargita fuisses, a vero medico Domino Iesu Christo fuisses a caecitate tua curata. Et ad testificandum, quod verum erat quod dixerat, sperto suo liniens oculos eius, illam a caecitate curauit. Merito ergo Hugo de Sancto Victore ait: Pietas de alienis sordibus se abluat, de alienis vulneribus sibi medicinas coficit, de alieno veneno thiriacam sibi efficit, dum malis compatitur, & subuenit alienis. Secunda vero est sanitas spiritualis, quia per eleemosinas anima spirituali restituitur sanitati. Unde Ambrosius in quodam sermone, ait: Magna est eleemosina, quae ardentium criminum globos beniuolentiae suae fonte refrigerat, & irriguo largitatis obruit incendia delictorum. Et Augustinus in sermone de diuite Epulone inquit: Eleemosina emundat peccata, & ipsa interpellat pro nobis ad Dominum. Maxime tamen est grata eleemosina illa, quam homo ex suo labore, atque suis manibus operatur. Proinde Hieronymus in quadam epistola ait: Quamuis omnem censum tuum pauperibus distribuas, nihil apud Christum erit pretiosius, quam quod manibus tuis ipsa confeceris. Multo amplius etiam grata est eleemosina, quae de sibi necessarijs fit, sicut patet exemplum Mar. 12. de pauperula viduae, quae in gazophilium obtulit duo minuta, de qua Dominus discipulis suis ait: Amen dico vobis, quoniam vidua haec pauper plus omnibus misit, qui miserunt in gazophilium: quia ex maiori affectione, & deuotione obtulit ea. Item mercator prudens vendit, quando est carissima. Sic danda est eleemosina, quando est carissima: quia tunc magis grata est Deo. Plerumque enim ex ira Dei patria fame, & penuria premitur: quia pauperibus eleemosina denegatur, ut patet 16. q. 1. in c. reuertimini, in medio cap.

Quod

A Quod duplex adiutorium, scilicet defensiuum, & impugnatium eleemosina praestat. Cap. 3.

Tertius fructus.

Tertius fructus, defensio nuncupatur. Animam quippe iam liberatam, & sanam, nec non & totam ciuitatem & patriam defendat eleemosina sancta. proinde Tob. 4. cap. Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosina omnibus facientibus eam. Duplices siquidem praestat vires contra omnes iniuste patrias offendentes, vel opprimentes. Primum ad defendendum, secundum ad expugnandum, & triumphandum. De his duobus Ecclesiast. 29. cap. de eleemosina ait, Super scutum potentis, & super lanceam aduersus inimicum tuum pugnabit. Scutum quippe valet ad defendendum, lancea vero ad expugnandum: ut in his duobus omne adiutorium necessarium prouenire ex eleemosina comprehendatur. vel aliter, & melius dici potest, quod eleemosina defendat a bello intestino, atque forensi, ut primum per scutum, & secundum per lanceam exprimat.

Quod per eleemosinam multiplicatur diuitiae temporales, & gratiae spirituales. Cap. 4.

Quartus fructus.

Quartus fructus eleemosinae, multiplicatio dici potest: Nam per illam duo bona multiplicantur. Primum diuitiae, secundum gratiae. Primum quippe multiplicatur diuitiae, scilicet temporales. Et de hoc August. de verbis Domini ait: Fertundus est ager pauperum, cito reddit donantibus fructum, scilicet temporalem. Et iterum Prouerb. 3. cap. scriptum est, Honora Dominum de tua substantia. Et sequitur, Et replebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia tua redundabunt. Et 11. c. Iterum ait, Alij diuidunt propria, & ditiores fiunt. In huius quippe misterium Ioan. 6. cap. dum Christus frangendo panem turbis copiosius dispensaret, copiose multiplicabatur: simus cumulatus sterilem, dispersus vero fertilem reddit agrum. Sic & diuitiae congregatae, seu occultatae in muro, vel humo, non ferunt fructum, sed vario modo dispersae. proinde Cassiodorus in quadam epistola ait: Semina enim sparsa in segetem conualescunt, & in vnum coarcta depereunt. Et Prouerb. 28. cap. Salomon ait: Qui dat pauperi, non indigebit. & Luc. 6. Dominus ait, date, &

dabitur vobis. unde Matth. 6. Dominus admonet dicens, Nolite vobis thesaurizare thesauros in terra. Quod exponens Chrysostomus ait: Quae stultitia est, illic relinquere unde, exiturus es? & illuc non praemittere, quo iturus es? Illuc ergo substantiam tuam colloca, vbi patriam habes. Secundo multiplicantur gratiae. Nec mirum, si gratiae crescunt ex eleemosynarum largitione, cum etiam ad literam hoc promittat Dominus, Mar. 4. c. dicens: Nemo est qui relinquat domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me, & propter Euangelium, qui non accipiet centies tantum, nec in hoc tempore domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agnos cum persecutionibus, id est etiam cum persequuntur, & in seculo futuro vitam aeternam. Patet etiam hoc experientia clara in renunciantibus seculo per religionis ingressum, qui amplius recipiunt, quam in verbis praefatis eius repromisit Christus. Considera diligenter, quot domos, & conuentus, & monasteria, quot spirituales fratres, quot sorores, quot patres, quot matres, quot filios spirituales, quot vineas, atque agros, quot etiam alia temporalia bona, quotidie recipiunt serui Dei. Quocumque enim pergunt, reperiunt supradicta satis communiter ampliora, quam eis supra promiserit Christus. Possunt etiam secundo modo praedicta verba Dominica spiritualiter sumi, videlicet quod qui per eleemosinas indigentibus subministrant, etiam in praesenti pro temporalibus recipiunt spiritualia bona, quae tantum excedunt temporalia bona, quantum centenarius vnitatem.

ARTICVLVS TERTIVS

De vltimis quatuor fructibus eleemosinae, pertinentibus ad perseuerantes.

Tertio subiungamus quatuor alios fructus, qui pertinent ad eos, qui perseuerant in eleemosinas dispensando. Primus fructus dicitur triumphatio, secundus conseruatio, tertius perfectio, quartus glorificatio.

Alij quatuor fructus.

Quod

A Quod tanta est eleemosinæ efficacia, atque virtus, quod superat diabolum, & quodammodo etiam Deum.

Cap. 1.

Primus.

Primus fructus eleemosinæ triphatio, seu superatio nominatur. profectò admirandam victoriam, & triumphum acquirit eleemosina sancta. Primò enim superat diabolum, secundò vincit etiam quodammodo Deum. Primò enim per eleemosinam diabolus superatur: hinc Bernar. ait: O homo, si ieiunas, in hoc a diabolo non discrepas, quia ipse nunquam manducat: si vigilas, in hoc a diabolo non distas, quia nunquam dormit: si continens es, ille nullam cognouit: si silentium tenes, ille in verba non defluit. in hæc autem diabolus superas, si eleemosinis dandis operam præstas. Glo. in super illud Psal. Misericordia mea, & refugium meum, ait: De nullo alio sic vincitur diabolus, vt de misericordia. Diabolo igitur similis erat Iudas, qui Ioan. 12. sustinere non poterat odorem vnguenti, quo Magdalena caput Domini vngebat. Cui vtinam hodie multi similes non reperiantur. Contra quos

B Pet. Rau. in quadam epistola ait: Sibi apud Deum pietatis ianuam claudit, qui viscera misericordiæ pximo mendicanti non aperit. Et Propheta in persona Domini ait: Factus sum tanquam vas perditum, quoniam audiui vituperationem multorum commorantium in circuitu. Ait enim, Factus sum tanquam vas perditum, id est perforatum. In tali vase nullus vult aliquid ponere, quia ab eo effluit liquor: hoc autem dicit, quia diuites nihil in eo ponere volunt pauperibus largiendo: tunc quippe bona nostra Domino commendamus, cum ea pauperibus erogamus: vnde Pet. Rau. Manus pauperis est gazosilium Christi, & quicquid pauper accipit, Christus acceptat. Vnde & in signum prædictorum subiungit dicens: Quoniam audiui vituperationem actiuè multorum, scilicet pauperum commorantium in circuitu, scilicet domus diuitis, vel id est circumeuntium domos diuitum, & quærentiù eleemosinas, qui quoniam ab omnibus repelluntur, clamant ad Dominum in angustia sua, & maledicunt diuites. Et Dominus audit hunc clamorem, & quandoque etiam in vita præsentis punit, vel in die iudicij reseruat. Secundò autem eleemosina videtur etiam quodammodo vincere Deum, quia facit Deum quodammodo eleemosinarij seruū: vnde Prouerbio. 19. cap. scriptum est, Feneratur Domino, qui miseretur pauperi. Sed qui accipit munus, seruus efficitur fenerantis. Ergo ex sua benignitate fit Dominus eleemosinarij seruus quodammodo: vnde Prouerb. 22. scriptum est, victoriam & honorem acquirit, qui dat munera sua, scilicet pauperi. Victoriam videlicet contra diabolum, & honorem a Deo, sicut prædictū est.

Quod per eleemosinam bona temporalia, & spiritualia conseruantur.

Cap. 2.

Secundus fructus, conseruatio dictus est. Conseruantur enim per eam temporalia, & spiritualia bona. Item quippe per eam conseruantur temporalia bona: vnde Chrysostr. super Matth. ait: Melius seruatur pecunia, quæ manu dextera collocatur: hanc calumniator non extorquet, inuidus non criminatur, latro non aufert, fur nocturnus non distrahit, seruus fugam meditans non inuadit: sed semper est tuta, semper integra, semper salua. Hæc profectò taliter conseruata, cuncta alia temporalia bona conseruat. Sæpe enim siluestres arbores propter inhaerentem sibi vitem conseruantur. Sic sæpe diuites, ac eorum diuitias conseruat Deus, vt egenos valeat sustentare in vita. Meritò quippe quidam ait:

Nec pietas opes, nec missa minuit iter.

De hoc manifestè signum est, quia propter eleemosinarum largitionem nullum legimus, vel vidimus pauperiorem effectum, nisi fortè qui renuncians seculo, pauperibus omnia bona sua dispensat, sequens consilium Iesu Christi, qui Matth. 19. cap. ait: Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. Sed & his substantia augmentatur, sicut supra in fine 2. artic. dictum est. Secundò conseruat bona spiritualia. Vnde Ecclesiast. 17. & 29. scriptum est: Eleemosina viri, quasi sacculus cum ipso: & gratiam hominis, quasi pupillam conseruabit. In quibus verbis tria de eleemosina exprimentur, scilicet quòd est gratiæ conseruatiua, associatiua, & protectiua. Primò quòd est gratiæ conseruatiua, ideo inquit: Eleemosina viri, quasi sacculus. Sicut enim in sacculo thesauri conseruantur, ne homo quando in necessitate ad eum recurrit, patiatur defectum: sic eleemosina gratiam Dei conseruat.

D Quod tanta est eleemosinæ efficacia, atque virtus, quod superat diabolum, & quodammodo etiam Deum.

A nat, & fiduciam præstat tempore necessitatis recurrèdi ad Deū. Vnde Thob. 4. scriptū est: Fiducia magna corā summo Deo eleemosina omnibus facientibus eam: Et ibidè præmittitur: Primū enim bonū tibi thesaurizas in die necessitatis. Secundò est gratiæ associatiua: propterea subditur: Cū ipso, nō contra ipsum, vt est eleemosina hypocritarum. Non post ipsum, vt eleemosina eorū, qui post obitū suū relinquunt dandū, quod in vita noluerūt dare. Cuius cōtrariū Beata Lucia fecit, dicens matri: Non satis Deo carus est, qui illi hoc dat, quo ipse per se non potest: sed si tibi vis esse gratum Deum, hoc illi da, quo tu poteris vti. Nam quod tu das moriens: ideo das, quia tu tecum ferre non præuales. Meritò ergo ait, Cū ipso, s. vt ipsemet eleemosinam tribuens ad eam in necessitate, hoc est in die mortis, seu iudicij habeat ipse recursum. Et Ambros. ait, Sola misericordia comes est defunctorum. Proinde quidam Sapiens ait:

Quas dederis solas, semper habebis opes.

Tertiò est gratiæ protectiua: vnde subdit, Et gratiam hominis quasi pupillam conseruabit. Sicut enim sollicitudine quadam omnia membra apponimus pro conseruanda pupilla: sic meretur eleemosina quādā sollicitudinem conseruandi gratiam. & omnia exponendi pro gratia conseruanda. Quod intelligens Propheta de iusto, qui hoc obseruat ait: Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius, scilicet conseruata manet in seculum seculi.

Quod perfectiones præceptorum, & consiliorum per eleemosinam adimplentur. Cap. 3.

Tertius fructus.

Tertius verò eleemosinæ fructus, perfectio nominatur. Duplicem quidè perfectionem, seu perfectam obseruationem affert eleemosina sancta. Prima est præceptorum, secunda consiliorum. Prima inquam est præceptorum. Non enim Matt. 25. Dominus improperaturum se diceret opera pietatis, nisi illa caderent sub præcepto. Præcipitur enim Matth. 22. cum dicitur, Diliges proximum tuum, sicut te ipsum. Et Rom. 13. Qui diligit proximum, legem impleuit. Dilectio quippe proximi, maximè per opera misericordiæ innotescit. quare qui illam impleuerit, omnia præcepta impleuisse probatur. At econtra, quādo pro salute proximi dabit homo vitā suā, quod nō vult dare indigenti eleemosinā paruum?

E Sed quid dicemus de ijs, quibus a parentibus ad buccam, seu in testamētis aliquid ad pias causas distribuendū relicū est, qui vel diu differūt, vel nunq̄ perficiunt. Cōtra hos terribiliter loquūtur tria consilia. 13. q. 2. in c. qui oblationes, & in c. precedenti, & in c. clerici. De quibus in Quadragesimali de Euangelio æterno, sermone 66. artic. 3. & c. 1. dictum est. Proinde Ecclesiast. 3. c. admonet, dicens: Eleemosina enim patris, nō erit in obliuione. Hæc tamen eleemosinam apertius præcipit Dominus, Deuter. 15. dicens, Præcipio tibi, vt aperias manum tuam fratri tuo egeno, & pauperi, id est patienti necessitatē in occulto, & in manifesto. Secundò verò eleemosina affert perfectionē, seu perfectam obseruationem consiliorum. Est enim singulare fundamentum euangelicæ perfectionis, sicut Matth. 19. Dominus ait: Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in celo: & veni & sequere me. Et Luc. 12. c. iterum ait: Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum: vendite quæ possidetis, & date eleemosinam, scilicet ad illud iam perfectè adipiscendum.

Quod duplex gloria per eleemosinam acquiri potest in presenti, & in futuro. Cap. 4.

Quartus fructus, glorificatio nuncupatur: duplicem profectò gloriam acquirit eleemosina animæ piæ. Prima dñi cōscientialis, secunda æternalis. Prima inquam est conscientialis, de qua 2. Corin. 1. Apostolus ait: Gloria nostra hæc est, testimoniū cōscientiæ nr̄e. Et de hac gloria Isa. 58. c. ait, Frāge esuriētī panē tuū. Et subdit, Et anteibit faciē tuā, i. notitiā tui iustitia tua, & gloria Dñi colliget te, i. gloria, quæ est a Dño in cōscientia tua colliget te, i. apprehēdet te, tanq̄ maturū fructū, nō per sinistrā intentionē, aut per errorē acerbū. Hinc Beatus Ambr. 1. lib. de offi. ait: Beatus plane hō, de cuius domo nunq̄ vacuo sinu paup̄ exiuit. Neque enim quisq̄ magis beatus, q̄ qui intelligit sup pauperis necessitatē, & infirmi, atq; inopis erumnā. Secundò autē eleemosina acquirit gloriam in futuro. In cuius mysteriū, Ma. th. 25. quinq; prudentes virgines, q̄ habebāt oleum in lampadibus, venientes obuam sponso & sponse ad æternas nuptias intromissæ sunt. Lampas siquidē est opus bonū. vitrum, de quo lampas

Quartus fructus.

A pas fit, solidum est, & lucens: vt misticè innuatur quòd eleemosinæ opus debet solidum esse Deo per firmum affectum, & lucens coram proximo per bonum exemplū. Per oleum quoque pietas, per ignem verò charitas designatur: quæ omnia in eleemosina grata insinuantur. Meritò ergo Pet. Rauen. in quodam sermone ait: Da ergo homo pauperi terram, vt accipias cœlum: da minimum, vt accipias regnum: da micam, vt accipias totum: da pauperi, vt det tibi: quia quicquid pauperi dederis, tu habebis: quod pauperi non dederis, habebit alter. Et iterum August. in quadam epistola ait: Si vis esse mercator optimus, fenerator egregius: da quod retinere nō potes, vt recipias quod non poteris amittere. Da modicum, vt accipias centuplum: da temporalem possessionem, vt consequaris æternam hæreditatem. Et iterum de verbis Domini ait: Dicit tibi Christus, Da mihi ex eo, quod dedi tibi, de meo quæro: da & reddo. Habuisti me largitorem, fac me debitorem: habeam te feneratorum. tēporalia mihi des, æterna tibi restituam: tēpsum tibi reddam, quando te mihi reddidero, scilicet sempiternum. Meritò ergo Dominus ait, Matth. 6. Thesaurizate vobis thesauros in cœlo. Legitur in vitis Patrum, quòd quidam de sanctis Patribus ait, quòd homo quidam habuit tres amicos, quos rogauit, vt ducerent eum vsque ad Imperatorem. Respondit vnus, quòd duceret eum vsque ad mediam viam, sed vltra non posset. Secundus inquit, quòd duceret eum vsque ad portam, sed vltius ducere non valebat. Tertius verò ait, quòd introduceret eum ad Imperatorem, & eius negocium ageret apud illum: tandem exponens parabolam ait, quòd primus amicus est abstinentia, secundus castitas, tertius eleemosina & misericordia, quæ Deum placat, & vitam æternam donat. Proinde 1. Tim. 4. Apostolus ait: Pietas ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & futuræ, quod verbum etiam posset esse thema, & ponitur distinct. 41. §. 1. O igitur eleemosina amorosa, gratiosa, & fructuosa. Tu cuncta mala mortificas, tu feruenti oratione cœlum pulsas, tu mentem illuminas, tu conuersionem impetras: liberas ab vniuersis malis, cum corpore animas sanas, ab inimicis defensas, multiplicas diuitias vniuersas. Imensas potentias superas, conferuas luca, animas omni perfectione decoras, & eas ad æternam glo-

riam introducis. Ad quam nos perducatur eleemosinarius magnus, & cunctorum largitor bonorum Dominus Iesus Christus, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuunt, & regnat gloriosus, magnus, & pius, per infinita secula seculorum, Amen.

D O M I N I C A
iij. post Pentecostes.

Quanta efficacia sit in bonum, atque in malum societas bona, vel mala.

Sermo

Murmurabant Pharisei, & Scribae dicentes, quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis. Luca 15. cap. & in Euangelio hodierno. Omnis quippe vox Christi, quæ mundo tanto ardore insonuit, reuocationis exitit ab errore pro malis cauendis, & ne a dæmonibus, vel ab hostibus malis omnis simplicitas falleretur. Proinde Matth. 10. cap. omnes admonuit, dicens: Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Cauete etiam ab hostibus. Et potest esse aliud thema in præsentī sermone. Prudentia serpentina necessaria est in cognoscendo, & fugiendo tentationem dæmonum: simplicitas columbina in cognitione, & exercitatione virtutum. Sed maximè cautio necessaria est, vt euitentur deceptiones hominum. Vnde & Chrysostr. ait: Præ omnibus malis homo est pessimum malū. Bestia habet vnum proprium malum: homo autem omnia. Diabolus enim ad iustum accedere non audet, sed malus homo non timet, sed contemnit. Et ex hoc patet quāti periculi sit societas peruersorum. Vnde omnes admonet Propheta in Psal. 17. dicens: Cum electo electus eris, & cum peruerso peruerteris: quoniam tu populum humilem saluum facies. & potest esse etiam aliud thema. Sed quia falsa iustitia indignationem habet, vera autem compassio: ideo dicitur in proposito verbo, Murmurabant Scribæ, & Pharisei dicentes, quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis. Ideo dicebant, Matth. 9. cum aiunt discipulis Christi. Quare cum Publicanis, & peccatoribus manducat magister

A gister vester. Circa autem conuersationem humanam triplicem possumus distinguere societatem. In qua omnis societas, & conuersatio hominum comprehendī potest. Prima est bonorum cum bonis, secunda fragilium cum peruersis, tertia malorum cum bonis. Prima est optima, secunda pessima, tertia verò quandoque est inutilis, quandoque damnosa. Et de his Propheta in verbo proposito ait: Primò enim de societate bonorum cum bonis ait, Cum electo electus eris. Secundò de societate fragilium cum peruersis subiungit, dicens: Et cum peruerso peruerteris. Tertio de societate malorum cum bonis cōcludit, dicens: Quoniam tu populū humilem saluum facies.

ARTICVLVS PRIMVS

De multiplici lucro spirituali, quod oritur ex societate bonorum cum bonis.

Prima est bonorum cum bonis.

Prima quippe societas, seu conuersatio est bonorum cum bonis, & de hac Propheta ait, Cum electo electus eris. Et hæc societas optima est. Et potest esse thema in præsentī articulo. Tria quippe bona oriuntur bonis, si conuersantur cum bonis. Primum est intellectus illuminatio, secundum affectus inflammatio, tertium iconatus roboratio. Et quodlibet istorum trium affert duplex lucrum.

Quod ex societate bonorum cum bonis melius cognoscuntur bona, & mala.
Cap. I.

Primum bonum.

Primum bonum, quod oritur ex bona societate, est intellectus illuminatio: Nam dum bonum additur bono, totum fit magis bonum, & amplius virtuosum: dumque virtus virtuti adiungitur, ex vnione magis corroboratur. Hoc quippe bonum illuminationis intellectus duplex affert lucrum. Primum est cognitio malorum, secundum est cognitio bonorum. Primum lucrum est cognitio malorum, scilicet ad euitandum. Nam vbi plures virtuosī simul congregati sunt habentes plures spirituales oculos, plura vident, perspicacioresque sunt, atque amplius oculati ad euitandum mala. Nam quod vnus non cognoscit, alius intelligit: & cautius vnus per alium incedere nōscit. Hoc autem docet nos Deus

per naturam, quam ipse creauit. Nam omnes quinque corporis sensus, videlicet oculos, nares, aures, & quasi omnia eius membra, & venas, & ossa, & nervos multiplicauit: vt quod vnus non posset, aliud suppleret: ac per hoc virtus singulorum fortior in omnibus redderetur, dum vnus alteri vnitum esset. Nullum profectò in humano corpore membrum est, quod non egeat altero. patet de corde, quod cum nobilissimum membrum sit, minimè viuere posset, nisi ei pulmo de aere subueniret. Nec etiam ipse pulmo aerem attrahere posset, nisi ei cor vitam & motum administraret. Et sic de cæteris membris considerandum est: Nullum enim sibi satis est, nisi altero adiuuetur. Sic profectò in hominibus manifestè contingit: quia vnus alteri necessarius est, ne deuiet a via virtutum. Nam sicuti quidam ait:

Nemo sibi satis est, eget omnis amicus amico.
Seruo enim Dei tria maximè necessaria sunt, scilicet feruoris voluntas, loci congruitas, & bonorum societas, scilicet a quibus dirigatur, ne erret. Secundum verò lucrum est cognitio bonorum. Plures diuersas gratias, & diuersas intelligentias habent: vnde quod vnus homo non intelligit, alter intellectu melius capit: & ex hoc inter plures melius veritas innotescit. proinde 16. q. 1. in cap. si clericatus. Hierony. ad Rusticum ait: Primum tractandum est, vtrum solus, an cum alijs in monasterio viuere debeas. mihi placet, vt habeas Sanctorum contubernium, nec ipse te doceas, & absque Doctore, seu ductore gradiaris viā, quam nunquam ingressus es. Candela si sola est, paruo vento extinguitur. sic lumen in homine solo facile obumbratur: quia facile a mundo, vel a carne, seu a diabolo decipitur, & illaqueatur. Horum deceptiones melius intelligunt plures, quàm vnus solus. Ex mutua societate bonorum cōtra malū, & erga bonū excrefcit feruor.

Capitulum secundum.

Secundum bonum, quod oritur ex bonorum societate, est affectus inflammatio, quæ etiam duplex lucrum affert solet. Primum est feruor contra malum, secundum est feruor erga bonum. Primum est feruor contra malum, quia iuuatur homo a socijs contra insurgentes tentationes consilij, & exhortationibus sanctis. Miles extra exercitum facilliter superatur. Vnde Propheta

Secundum bonum.

A Propheta inquit, Cum sancto sanctus eris, id est firmus contra impugnatores tuos, scilicet propter auxilium prædictorum. Et iterum Ambrosius in sermone de moribus, & honesta vita, inquit: Socios tibi bonos, & honestos cõiunge: quia si fueris socius cõuersationis eorum, eris & virtutis illorum. Hugo quoque lib. 1. de anima, iterum ait: Amabilis socius omnibus erit officiosus, & nulli onerosus, quia deuotus ad Deum, benignus ad proximum, sobrius ad mūdum: Domini seruus, proximi socius: mūdi Dominus superiora habet ad gaudium, æqualia ad confortium, inferiora ad seruitium. Secundum verò lucrum est feruor. erga bonum. Titiones igniti alterutrum se incendunt, atque comburunt: plures candelæ accensæ fortius ardent. Equi euntes simul leuius, & feruentius gradiuntur, quia vnus ex altero animatur. De discipulis Domini, Actuum 2. scriptum est, Dum complerentur dies Pentecostes, erant omnes discipuli pariter in eodem loco. Et subditur, Repleti sunt omnes Spiritu sancto, & cęperunt loqui varijs linguis, prout Spiritu sanctus dabat eloqui illis. Ecce quod congregatis in vnum Spiritu sanctus cęlitus datus est. Nā & minori numero hoc promiserat Dominus, Matth. 18. cap. dicens: Vbi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, id est in fide, & veritate nominis mei, seu in affectuosa notitia mei: ibi sum in medio eorum. Hoc quidem ex aggregatione, vel exaggeratiuè inquit, quia si veritas, & concordia, seu societas duorum, vel trium facta in charitate tantę virtutis, & efficacię est, quanto magis congregatio, & societas in charitate multorum?

Societas bonorum contra malum, & erga bonum robustior est. Cap. 3.

D Tertium bonum. **T**errium bonum, oriens ex bonorum societate, est conatus roboratio, quę etiam affert duplex lucrum. Primum est conatus contra malum, secundum est conatus ad bonum. Primum lucrum est conatus contra malum: quia homo in bonorum societate fortius potest resistere, & impugnare malum, quàm si solus esset. Proinde Ecclesiast. 4. cap. ait: Melius est duos esse simul, quàm vnum: habent enim emolumentum societatis suę. Si vnus ceciderit, ab altero fulciatur. Væ soli, quia cum ceciderit, non habet subleuantem se. Et si dormierint duo, fouebuntur mutuo: vnus,

quomodo calescit: & si quispiam præualuerit contra vnum, duo resistunt ei: Funiculus triplex difficile rumpitur. Homo fortis plures virgas non potest frangere, quas separatas homo debilis confringere posset. De tali societate bonorum, & maxime virorum religiosorum, Canti. 6. misticè in persona expauescētium dæmonum scriptum est: Quę est ista, quę progreditur, id est procul a mundo graditur, quasi aurora conurgens, scilicet quantum ad incipientes. Pulchra vt Luna, quantum ad proficientes: electa vt Sol, quantum ad perfectos: terribilis vt castrorum acies ordinata, quantum ad vnitatem totius societatis. Porro talis congregatio, vel conuersatio aduersarijs Dei, & suis terribilis est maxime propter tria, quę faciunt militem formidandum: quę sunt exercitium, robur, & prudentia. Exercitium exprimitur in castrorum, quasi dicat, secundum glo. Non subito militans, sed in castris hæc congregatio est, iugiter consummata, id est multum exercitata in militia spirituali. Robur autem sonat aciei nomen, quod dicitur ab aciendo: nam acies est exercitus, qui acutis armis ad bellum incedit. Pro prudentia subdit, ordinata. In ordine præcipuè attenditur connexio & indiuisio, atque veritas præstantium, in quo vnitas societatis insinuatur. Vnde glo. ordinata, id est per charitatem vnita, & nunquam interrupta. Secundum autem lucrum est conatus ad bonum, quia in omni exercitio virtuoso amplius proficere potest, atque in bono perseverare vnita societas, quàm quilibet per se solus. Melius enim potest ieiunare, melius orare, melius vigilare, melius laborare, & sic de similibus: melius quoque seruantur tria principalia religionum vota. Quod exprimit volens Propheta inquit in Psal. 132. Ecce quàm bonum, scilicet quantum ad obedientiam. & quàm iucundum, quantum ad castitatem. habitare fratres in vnum, quantum ad paupertatem. Hoc quoque exprimit Bernar. exponens illud, Matth. 17. Bonum est nos hic esse. vbi ait: Bonum est nos hic esse, scilicet in societate bona: quia in ea homo viuunt purius, cadit rarius, resurgit velocius. Incedit cautius, quiescit securius, irroratur frequentius, purgatur citius, moritur confidentius, & præmiatur copiosius. Quę verba seriosius exponuntur in Quadragesimali de Christiana Religione, sermone 16. quasi per totum.

ARTI.

ARTICVLVS SECVNDVS

De multis modis, per quos a peruersis hominibus fragiles seducuntur.

Secunda societas est fragilium cum peruersis, & hæc pessima est. & de hac Propheta subdit, Et cum peruerso peruerteris, s. si fragilis es: & potest esse thema in præsentis articulo. Tribus modis peruersi peruertunt fragiles conuersantes cum eis. Primò malitijs, secundò blanditijs, tertio violentijs.

B De triplici malitia, per quam peruersi seducunt fragiles. Cap. 1.

Primò quidem peruertunt peruersi fragiles malitijs suis. Tribus quippe malitijs a talibus peruertuntur. Primò malitia naturali, secundò malitia criminali, tertio malitia infernali.

Prima malitia.

Primò enim peruersi peruertunt fragiles malitia naturali. Sunt nempe plerique naturali astutia præditi, & in peccatis multipliciter irretiti, qui quosdã simpliciores conuersantes cum eis decipiunt, & seducunt, & in multis vitijs, & criminibus coinquinant. Et de tali decepto Osee 7. c. ait: Et factus est Effraim, quasi columba seducta, non habes cor, s. prudens ad vitandũ consortia. Facit enim diabolus sicut auceps, qui ponit columbam, quę consueta oculos hēt in decipula suar: quã aliq̃ accedentes nõ intelligūt eam captã: & quod mirũ est, cū illa quę nõ videt, capiunt alię, quę oculos habēt. Sic diabolus per vnũ excecaturũ capit alios oculos. Nam sicut Chrylost. super Matth. ait: Bonus malo si cõnectitur, aut pares redditur, aut citò ab inuicẽ separatur. Amicitie enim partes, aut quęrit, aut faciūt. Et iterũ ibidẽ ait: Rerũ natura sic est, vt quoties bonus malo coniungitur: nõ ex bono malus melioratur, sed ex malo bonus cõtaminat. Diuersitas enim rerũ, nunq̃ pot hēre cõcordiã, & multos sollicitat societas ad nefanda. Fugiat igit iuuenis etas, fragilis & imprudens talia consortia mala: quia sicut Isidorus in soliloquijs ait, Melius est habere malorũ odiũ, quã cõfortiũ. Sicut multa hēt bona cõis vita Sanctorũ: sic plurima mala societas affert malorũ. Proinde sequendũ est

conflitũ Cassiodori, qui exponēs illud Psal. Declinate a me maligni, ait: Remediũ enim est, quę conuerti velle non videris, vitare si possis. Prouerb. quoq; 13. c. Salomon ait, Qui cū sapiētibus graditur sapiēs erit, amicus stultorũ similis efficietur. Volūt tamen diuidi ab hominibus malis quidã ex superbia, quidã ex misericordia, quidã ex cautela. Primò enim volūt quidã diuidi a malis ex superbia, sicut faciūt hypocritę, & suppositiōsi. Tales erāt Pharisei, qui Matth. 9. dicebāt Apostolis, Quare cū Publicanis, & peccatoribus manducat magister vestest? Et de talibus Isa. 65. c. ait: Qui dicūt, recede a me, ne appropinques mihi, quia immundus es. Isti fumus erūt in furore meo, ignis ardens tota die. Secundò verò fugiūt quidam malos ex misericordia, videlicet quĩ recedunt ne illi peiores fiant, s. eos persequendo, vel blasphemãdo. Sic & Ioan. 8. c. Dñs fugit: nã tulerunt Iudæi lapides, vt iacerent in eum. Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo. Tertio fugiunt quidam malos ex cautela, vel ad cautelam, videlicet ne ex consortio malorum mali fiant. Sicut Ioan. Bapt. Luc. 1. de quo dicitur: Puer autem crescebat, & confortabatur spiritu, & erat in desertis vsque in diem ostensionis suę ad Israel. Et in hymno Ecclesia cantat:

Antra deserti teneris sub annis,
Ciuium turmas fugiens petisti,
Ne leui saltem maculare vitam
Famine posses.

Malitia secunda.

Secundò quidem peruertuntur fragiles a malis malitia criminali. Nam sunt plerique homines tam scelesti, quod vix possibile est aliquo modo conuersari cum eis, quin homo inuoluatur in sceleribus suis, aut in pœnis suis. Et de talibus 2. Timoth. 3. cap. admonet Apostolus dicens: Scito, quia in nouissimis diebus instabunt tempora periculosa: & erunt homines seipos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemii, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incõtinentes, immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, voluptatũ amatores magis, quàm Dei. Et cõcludit, hos deuita. Meritò enim tales, & cõsimiles euitari debent, & maxime propter duo. Primò vt euitemus eorum culpam, secundò vt euitemus eorum pœnam. Primò inquam euitemus eorum culpam, id est ne cõtaminemur ab illis, aut per malũ participium, aut

S. Bern. de Senis, Sermorum T. 3.

B b

A per suum colloquium. aut per damnosum consensum. Primò ne contaminemur per malum participium. Nam Ecclesiast. 13. c. ait: Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea: & qui communicauerit superbo, induet superbiam. Secundò ne contaminemur per prauum colloquium. 1. Corin. 15. Corruptunt bonos mores colloquia mala. Tertid, ne contaminemur per damnosum consensum, quod sit vel non arguendo cum possumus, & tenemur illis fauorem, aut cõsiliũ, siue auxilium prebendo. Nã, sicut Apostolus ad Rom. 1. c. ait: Qui talia agunt digni sunt morte, non solum qui faciunt ea, sed et qui consentiunt facientibus. Propter hanc triplicem contaminationem Isa. 52. c. ait: Recedite, recedite, exite inde, pollutum nolite tãgere. Ter dicit, recedite, vel exite: quia recedendum est, vel exeundum, ne polluamur in corpore per consensum. In ore per colloquium, & in opere per malum participium. Secundò fugere debemus malos, & sceleratos, vt euitemus eorum pœnam. Vnde Genes. 19. dicit Loth ad socios suos: Surgite, & egredimini de loco isto: qa delebit Dominus ciuitatem hanc, & visus est quasi ludens loqui. Et sequitur, quòd Angeli dixerunt ad Loth Exurge, & tolle vxorem, & duas filias: quas habes, ne tu pariter pereas in scelere ciuitatis. Numeri quoque 16. cum terra deglutit Dathan, & Abiron, & omnia quæ ad illos pertinebant: quia blasphemauerunt Deum, & omnis Israel, qui stabat per girum, fugit a clamore pereuntium dicentes, ne fortè & nos terra deglutiat.

Malitia tertia.

Tertid autem peruertuntur fragiles a peruersis malitia infernali. Mira res. tanta est malitia, quam docente diabolo quidam peruersi discunt, vt multas nequitas per eos in mundo dæmone operentur, quas operari quodammodo nequissent per seipos. Maioremque potestatem habent sancti viri super dæmone, quam super hos peruersos homines. In huius mysterium Matth. 10. Dominus conuocatis duodecim discipulis suis, dedit eis potestatem spirituum immundorum, vt eiiceret eos: & non dedit eis potestatem super homines malos. Per Euam quippe Adam a diabolo seductus est. Meritò ergo draconis, & strutioni tales peruersi assimilantur. Proinde Iob 30. c. in fine, ait: Frater fui draco-

num, & socius strutionum. Dracones enim, secundum Isidorum, cum flammio omni sint, ex hoc aer concitatur, virus in caudis habent. Vnde quos caudis ligant, occidunt. Crura profecto elephantium circuncingendo stringunt oculos eorum, impetunt, atque eos suffocando perimunt. In his notantur homines peruersi, & peruersores, qui profecto dracones sunt igniuomi, seu flammio omni. Ideo ex eis concitatur aer, quia peruersi verbis pestifera malitia plenis corruptunt illos, qui conuersantur cum eis. Nam draco occulte insidiatur. Caudæ, in quibus habent virus, sunt infernales, & circunuentiua malitiæ, quibus homines circunueniendo perimunt trahentes ad malam vitam. Inter quos intereunt elephantis exoculati, id est hi, qui quandoque videntur gratijs, & virtutibus magni, & illuminati. Strutio quidem, secundum Isidorum animal est in similitudinem auis, habesque alas, a terra tamen non eleuatur. Oua fouere negligit, sed proiecta tantummodo fatu pulueris animantur. De ouorum suorum frigore nimè dolet, atque induratur ad filios quasi non suos. Per strutiones mysticè designantur parentes, qui de mala societate filiorum suorum, atque de ipsorum fetu non curantes, tantum corpora nutriunt, moresque in eis negligunt & contemnunt, vnde scelerati sunt. Cuius profecto ratio, & causa est, quia licet videantur habere alas Christiani cultus: a terra tamè non eleuantur, nec volant curarum secularium, & criminum pondere prægrauati: sicque ad filios indurantur, atque eorum frigore, & vita scelerata ita modicum curant, quasi non sint filij sui. Meritò ergo in persona fragilium lamentatur sanctissimus Iob dicens, Frater fui draconum, & socius strutionum. quasi dicat: Non mirum si cum peruersis conuersatus, peruersus effectus sum. Nec insuper mirum est, si fragilis peruersi socius peruersus efficitur, cum in terra, & in cœlo peruersa societas peruersi Sathanæ peruersam fecerit tertiam partem stellarum, id est Angelorum cœli, & misit eas in terram. Vnde Apocalyp. 12. cap. mysticè scriptum est, quòd draco, id est Sathanas cauda sua, id est circunuentiua malitia sua, trahebat tertiam partem stellarum, & misit eas in terram. Prima pars fuit, quæ diuinæ voluntati adhæsit: secunda quæ vacillauit, sed tandem Deo coniuncta est: tertia verò, quæ ex seductione Luciferi peruersi socij a Deo peruersa fuit, Et misit eas in terram: quia iam

A iam creatorem contemplari non possunt, sed ad solam creaturam considerandam prolapsi sunt. Tanta quippe est in quibusdam ciuitatibus, seu terris, vel nationibus horribilitas, abominabilitas, ac petulantia peccatorum sceleratorum: vt cohabitationum eorum abominentur, & horreant, & fugiat etiam ipsi Angeli Dei. Nec mirum, cum & ipse creator benedictus, Ezech. 22. cap. dixerit, Coinquinabar in medio eorum. Admirabile verbum, & omni stupore dignum. Coinquinabar, inquit, non quòd vlla iniquitatis via sit inquinamenti ad ipsum Deum: sed quoniam se abstulit ab eis, ac separauit, & longè fecit, quemadmodum facere consueuerunt coinquinari timentes. Fugiant etiam beati Angeli a sordibus, & sordidatis. Et adiuuatur iste sermo ex eo, quod accidit in ciuitatibus Hierusalem imminente excidio eius: quòd factum est per Imperatores Romanos, Titum & Vespasianum. Audita namque fuit vox Angelorum sanctorum, qui dicebant, Transeamus ab istis sordibus. Quo sermone euidenter ostendunt, sordes illas indignas fuisse contubernio, & cohabitatione illorum. Similis vox audita est in quadam domo religiosa, imminente dissipatione ipsius. Audita inquam fuit ex persona Beatæ Virginis, quæ patrona erat domus illius, cum ædificata esset in nomine ipsius, vel in honore nominis eius. Subsecuta autem dissipatio clarius patefacit Beatam Virginem, iuxta verbum quòd auditum fuerat, recessisse a domo illa eademque consuetum patrociniū subtraxisse. Ex omnibus supradictis ostenditur, sanctos, ac beatos Principes, & eruditione, & interpellationem, & defensionem, & gubernationem, & liberationem, atque custoditionem, & alia officiorum suorum beneficia hominibus propter antedictas causas non immeritò subtrahere, & auferre. Si enim, iuxta illud Sapientie 1. Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se a cogitationibus, quæ sunt sine intellectu. Quid mirum, si sancti, atque beati Angeli sequentes tantum ad talem ducem, effugiunt scelestissimas nationes? Quid mirum, si creator benedictus dereliquit eas, quæ priores illum abiecerunt, si subtrahit eis præcipua beneficia sua, quæ spiritualia sunt? cum ipse sacræ, ac beatæ suæ seruitutis officia eidem subtrahere nec veriti sunt, nec adhuc subtrahere expauescunt. Iustissimū quippe est, vt hi qui Deo se subtrahunt, seipse subtrahat ab eis: & ab his, qui se ab

illo auertunt seipse, auertat: sicut patet in gente Saracehorum, & aliorum infidelium, maximè in Ægypti partibus, in quibus olim fulserunt tantæ multitudines sanctorum Patrum. Quinimò admiranda est benignitas Saluatoris, quòd talibus vitam & largitur, & conseruat, aliaque multiplicia dona perfectissima largitate præstare non cessat: qui non solum vita ipsa indignissimi sunt: sed etiam omni alio bono, præsertim cum ipsis bonis, quæ ab ipso creatore accepisse illos manifestum est, non solum execrabiliter abutuntur: sed etiam creatorem benignissimum nequissimè impugnant, nõ solum in semetipsis seipos nefariè pollutentes: sed etiam in Dei cultoribus, quos a Dei cultu, & honorificentia per malam contagionem auertunt: atque non solum corruptis verbis, & nefarijs operibus: sed etiam gladio, & igne fideles ad perfidiam infidelitatis eorum peruertere student. Vide igitur, maximè tu fragilis conditio iuuetutis, atque etiam tu fragilis virilisque ætas, quanti periculi sit malorum consortium, cum non solum Angeli sancti, & Beata Virgo: verum etiam ipse Deus quodammodo inquinari pertimescat a sordibus impiorum, & corruptorum.

De tribus blanditijs, quibus a peruersis fragiles peruertuntur. Cap. 2.

Secundo peruertunt peruersi fragiles suis blanditijs, quibus tripliciter inquinant eos. Primò blanditijs auaritiæ, secundò blanditijs luxuriæ, tertid blanditijs superbiæ. Et hoc per septem gradus, quibus inquinati descendunt in æternam damnationem. Primus gradus descendendi est per corruptionem, secundus per operationem, tertius per locutionem, quartus per impulsione, quintus per præcipationem, sextus per illaqueationem, septimus per æternam damnationem. Primus gradus descendendi est per corruptionem. & de hoc 1. Ioan. 2. scriptum est: Omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, vt superbia vitæ. Et his inquinati corruptunt fragiles conuersantes cum eis. proinde Isa. 45. cap. admonet eos, dicens: Labor Ægypti, & negociatio Æthiopiæ, & Sabaim viri sublimes ad te transibunt: quasi dicat, sis cautus, quia alias te corruptent in eisdem. Per laborem, Ægypti

Apti designatur labor, qui est in procurando peccatum luxuriæ, quod per Ægyptum signatur, quia obtenebrat intellectum, & rationem. Vnde Propheta inquit: Supercecidit ignis, & non viderunt Solem, scilicet iustitiæ Christum. Per negociationem Æthiopiæ concupiscentia oculorum, quæ semper vult negociari, atque lucrari. Per viros sublimes Sabaim signantur superbi. Sabaim enim interpretatur clamantes: nam secundum Gregorium superbis inest clamor in locutione. hæc tria genera peruersorum facilliter ad fragiles transeunt, vt eos sibi per blanditias conformes efficiant. Secundus gradus per operationem, scilicet trium prædictorum vitorum. Sed hi a fragilibus fugiendi sunt exemplo Prophetæ, qui de se ait, Superbo oculo, & insatiabili corde, cum hoc non edebam. Et de luxuriosorum confortio, Ecclesiast. 13. scriptum est: Qui tetigerit picem, coinquinabitur ab ea. Et de hoc patet exemplum 3. Regum 11. vbi de Salomone scriptum est: Qui Salomon mulieribus alienigenis: ecce Societas mala contra præceptum Domini, copulatus erat ardentissimo amore: & sequitur, quod auerterunt cor eius mulieres. Cumque esset iam senex, propter mulieres secutus est deos alienos. Tertius gradus est per locutionem. Nam quia hæc blanditiæ communitur fiunt verbis. Ideo de talibus Matthæi 2. cap. Dominus ait, Ex abundantia enim cordis os loquitur. Sequitur, malus homo de malo thesauro cordis sui profert mala. Et 1. Corinth. 15. Apostolus ait: Corruptunt bonos mores colloquia mala, scilicet tripliciter, blandiendo, & corrumpendo. Vnde Apocalyp. 9. cap. de talibus corruptoribus per has blanditias mysticè scriptum est: De ore eorum procedit ignis, fumus, & sulphur: & ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum. In quibus sacratissimis verbis tria genera blanditiarum denotantur. Primò in igne signantur blanditiæ cupiditatis. Nam sicut ignis nunquam satiatur lignis, sic blanditiæ cupiditatis ad insatiabilem cupiditatem perducunt: vnde Ecclesiast. 5. scriptum est: Auarus non implebitur pecunia: de societate & consortio talium, Ecclesiast. 2. 1. scriptum est: Stuppa collecta synagoga peccantium, scilicet cupidorum, & consummatio illorum flamma ignis: quia inuicem ex consortio incenduntur, & comburuntur. Et iterum de talibus Propheta ait,

Exarsit ignis in synagoga eorum. Ecce societas mala, flamma combussit peccatores, quia inuicem igniuntur. Secundò etiam in fumo blanditiæ vanitatis, & superbiæ indicantur. Fumus quippe aspicientibus blauium profert colorem. Ex quo pulchritudine apparentiæ indicare potest. Qui verò in altum cõsurgens, citius euanescit, nihil melius, quàm superbiæ, & vanitatè designat. Et de hoc vanæ mulieres cum respiscunt in senectute confunduntur, & erubescunt. Vnde ad tales Roma. 6. c. Apostolus ait: Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, s. vanitatibus, in quibus nunc erubescitis. Nam finis illorum mors est, s. corporalis, spiritalis, & eternalis. Tertio verò in sulphure denotantur blanditiæ luxuriosorum: quia per sermones obsecros ad luxuriæ fetorè inducunt, quod sulphur manifestè insinuat, cum sit terra ardens, & fetens. Et ad tales seductos, Hierem. 38. c. dictum est: Seduxerunt te, & præualuerunt aduersum te viri pacifici tui, demerserunt te in ceno, s. luxuriæ, & in lubrico pedes tuos, i. affectus tuos. Quartus gradus est per impulsione. Vnde Propheta talibus prænunciat, dicens: Fiat via illorum tenebræ, & lubricum, & Angelus Domini persequens eos. In quibus verbis ostendit tria, quæ ruinam innuunt fragilium ex peruersorum societate. Primum est obscuritas, secundum lubricitas, tertium est violentia. Primum propter auaritiam, secundum propter luxuriã, tertium propter superbiã. Primum est obscuritas. Vnde ait, fiat, i. fiet ex peruersorum consortio via illorum, s. fragilium, tenebræ, iuxta propheticum illud, Nescierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulat. Secundum est lubricitas. & de hoc subdit, & lubricum, Threno. 4. Lubricauerunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum, id est publicè. Tertium est violentia. Vnde addit, Et Angelus Domini persequens eos. Angelus iste diabolus est: qui ideo Angelus Domini nuncupatur: quia velit nolit, Deo subiectus est, Iob 4. Ecce qui seruiunt ei; non sunt stabiles. Et hic Angelus persequitur fragiles, atque impellit, vt in scelera deiciat eos. Viator quippe, cui hæc tria concurrunt, non corrucere minimè potest. Nam qui incedit per noctem tenebrosam, per viam lubricam, & ad hæc impellitur: subsistere nequaquam valet. Et de his tribus Hierem. 23. iterum ait, via eorum erit quasi lubricum, in tenebris impellentur, & corruent in ea. Quintus per præcipitationem, quod

A quod quidem ad hæc deterius est, quia fragiles ex vno peccato in aliud postea præcipitati ruent: nam ex auaritia ruent in superbiã, & luxuriã: ex luxuria in auaritiã, & superbiã: Ex superbiã in auaritiã, & luxuriã. Nam Isa. 24. capit. scriptum est. Formido, & fouea, & laqueus super te, qui es habitator terræ: scilicet peruersorum. Et erit qui fugerit a facie formidinis, cadet in foueam, & qui se explicauerit de fouea tenebitur laqueo: per formidinem denotatur auaritia diuitiarum, quæ semper timet. Iob 15. Sonitus terroris semper in auribus illius: & cum pax sit, ille semper insidias suspicatur: proinde Seneca etiam ait: Videt pauperem, & suspicatur: furem videt diuitem, & æstimat prædonem. Per foueam, luxuriã designatur. Prouerb. 23. Fouea enim profunda est meretrix: & puteus angustis aliena, scilicet mulier. Per laqueum propriè superbiã indicatur, quæ aues id est pennatos virtutibus quandoque capit. Quia, vt ait August. superbiã bonis operibus insidiat, vt pereant. Sextus per illaqueationem. Nam his tribus vitij fragiles a peruersis illaqueantur. De laqueo auaritiæ Propheta in persona fragilis ait,

C Laqueum parauerunt pedibus meis, scilicet homines ipsi peruersi. & incuruaerunt, scilicet ad terram animam meam. 1. Timoth. 6. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli. De laqueo luxuriæ, Ecclesiast. 7. Iuueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est. Prouerb. 6. Mulier autem viri pretiosam animam capit. Ecce laqueus malus. De laqueo superbiæ Propheta ait: In via, qua ambulabam, absconderunt superbi laqueum mihi. Septimus gradus per damnationem. Ideo subditur a Ioanne, Et ab his tribus plagis, scilicet ignis, fumi, & sulphuris, occisa est tertia pars hominum. Sunt namque plerique, qui horrent sceleratorum societatem, & fugiunt eam, propterea non contaminantur ab eis. Sunt quoque viri solidi, & perfecti, qui non contaminantur ex consortio impiorum, sicut in sequenti tercio artic. apparebit. Sunt insuper quidam fragiles, qui ex consortio iniquorum impènitenter inficiuntur, & hi sunt tertia pars hominum, quæ occisa est. Sunt tamen plerique, qui sub pallio pietatis, & misericordiæ vni scelurato viuèti inter multos fragiles parcunt. Sed audiant, quid

Hierony. 45. distinct. in cap. sed illud. in fine ait: Quæ ista bonitas? quæ ista misericordia? vni parcere, & omnes in discrimen adducere? Polluitur enim ex vno peccatore populus, sicut ex vna oue morbida vniuersus grex inficitur.

De triplici violentia, qua a peruersis fragiles contaminantur. Cap. 3.

Tertio autem peruertunt peruersi homines fragiles violentijs. Triplici quidem violentia corrumpunt eos. Prima est violentia exemplationis, secunda est violentia continuationis, tertia est violentia infestationis.

Violentia exemplationis.

Prima inquam est violentia exemplationis. Plus enim mouent exempla, quàm verba. Et vt Leo Papa in sermone de ieiunio ait: Validiora sunt exempla quàm verba: & plenius opere docetur, quàm voce: proinde Bern. de malo exemplo ait: Corruptunt bonos mores colloquia praua, quanto magis opera. Et iterum in quodam sermone inquit: Nonne tibi videtur grauiorem ab eo Christus sustinere persecutionem, qui suggestionem maligna exemplo pernicioso, scandali occasione ab eo peruertit animas, quas redemit, quàm a Iudæo, qui sanguinem suum fudit. Maximè tamen nocet ecclesiasticorum exemplum malum. Vnde 83. distinct. in cap. nemo. August. ait: Nemo amplius in ecclesia nocet, quàm qui peruersè agens nomen, vel ordine sanctitatis, & sacerdotis habet. Delinquentem namque hunc redarguere nullus præsumit, & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reuerentia ordinis peccator honoratur. Et de talibus Bern. etiam ait: Monstruosas res est gradus primus, animus infirmus, sedes summa, vita ima, lingua magniloqua, manus otiosa, sermo multus, fructus nullus, vultus grauis, actus leuis, ingens auctoritas, & nutans stabilitas: quantum talium malum exemplum noceat fragilibus animabus, ostenditur 17. quæstio. 1. in cap. qui bona. vbi Gregor. ait: Sunt qui cuncta relinquere, & Dei seruitio se subdere, & freno castitatis se restringere deliberant: sed cum post castitatem alios cecidisse conspiciunt, se retrahendo meritum perdunt.

A *Violentia continuationis.*

Secunda est violentia continuationis, quæ paulatim deuincit fragilem cum peruerso, & impio conuersantem. Vnde Isidorus lib. primo soliloquiorum, ait: Ante ignem consistens, etiam si ferreus sis, aliquando dissolueris, proximus periculo diu tutus non eris. Per assiduitatem cito peccat homo, sæpe familiaritas implicauit, sæpe occasionem peccandi dedit: sæpe quos voluntas non potuit, assiduitas superauit. Et iterum Seneca ait, Conuictor delicatus paulatim enervat, & emollit. Necessesse est, aut imiteris, aut oderis. vtrunque autem deuitandum est, ne autem similis malis fias: quia multi sunt, vel inimicus multis, quia dissimiles sunt. Cum his conuersare, qui meliorem te facturi sunt: illos admitte, quos tu potes facere meliores. Ex hoc 1. Corint. 5. cap. Apostolus ait: Modicum fermentum, scilicet per continuationem, totam massam corrumpit. Et de populo Iudæorum Propheta ait: Et commixti sunt inter gentes, scilicet non tantum corpore, sed etiam opere. Vnde subdit, Et didicerunt opera eorum, quia difficile est tangere serpentem, & non venerari: & seruierunt sculptilibus eorum, & factum est illis in scandalum. Acetum mixtum cum bono vino, illud in acetum vertit. secundum Palladium, apes mellificare, seu habitare non possunt, vbi generatur echon. Sic nec homines virtuosi, mel virtutum congregantes inter rixosos conuersari non valent. Ex conuersatione leprosi paulatim fit homo leprosus. Dicitur quoque, quod corda facta de intestinis lupi, si apponatur cordis factis de intestinis ouis, consumit eas. Item pennæ aquilæ si ponantur cum pennis gallinæ, consumunt eas. Ossa quoque gallinæ auro permixta, ipsius sunt consumptiua. Insuper vna corda discordans in sono, destruit melodiam. Similiter contingit de discordante voce inter cantores. Omnia hæc exempla clamant fragilibus fugienda esse consortia prauorum. Proinde Gregor. homilia 9. super Ezechielem. Infirmi prauorum debent societatem declinare, ne mala, quæ frequenter aspiciunt, & corrigere non valent, delectentur imitari. Et Eccl. 7. Discede ab iniquo, & deficiet mala abs te.

E *Violentia infestationis.*

Tertia est violentia infestationis. Tanta est quandoque erga fragiles infestatio peruersorum, vt tædio & importunitate eos deiciant, & deuincant. Patet exemplum de Petro, Ioan. 18. Qui existens cum passionum Christi ministris Dominum denegauit, & in negando perseuerauit: sed, vt dicitur Luc. 22. Egressus foras, id est separatus ab eis, amare fleuit. Et iterum Seneca in quadam epistola ait: Salutare est non conuersari cum dissimilibus, & diuersa cupientibus: turba & si non mutat, te impedit tamen. Multum autem nocet etiam, qui moratur in vitio alter alterum erudimus. Quomodo autem reuocari possunt ad salutem, quos nemo retinet, & populus impellit. Hoc maxime contingit in eis, in quibus ex corrupta consuetudine vulgus currit. Plerique enim licet essent iusti sine consortio peruersorum, tamen cum societate eorum scelesti fiunt. Nam sicut naturales aiunt, venenum artificialiter factum conficitur ex commixtione plurium frigidorum, vt dum res frigida frigidis copulatur, frigiditas augetur, & sic naturali calori fortius aduersatur. Proinde contingit sæpe quod id, quod non est per se nociuum, fit venenum ex nociuorum commixtione. Sic contingit plerisque non peruersis, quia dum impijs copulantur, peruersissimi fiunt. Sicut patet diebus nostris in partialitatibus, in stipendiarijs, & in guerris. Fugienda igitur sunt consortia peruersorum, quod vt frequentius fiat, mala peruersi hominis paucis verbis tibi perstringam.

Quid est homo peccator, atque peruersus?
Est enim homo peruersus inimicus Dei, Angelorum æmulus, amicorum Dei actus, & mente contrarius, inimicorum Dei amicus, dæmonum seruus, deformata Dei imago, indignitas vitæ, turpator naturæ, corruptio morum, odium sui, subsannatio virtutum, virtuosorum irrisor, contemptor in mandatis Dei, truffator in sacramentis, derisor in promissionibus, cæli exul, inferni promissus cuius, amator mundi, turpitudinis cultor, subsellium libidinis, crudelis & amara vita, conscientia praua, voluntas iniqua, conscientia cæca, ratio corrupta, memoria sterilis, infructuosus mons, organum & cythara, & instrumentum diaboli ex malitia, & voluntate, non ex proprietate naturæ: materia infernalis

E *De mira utilitate societatis iustorum, & perfectorum cum malis. Cap. 1.*

Rimo est, quandoque desiderabilis pro peccatorum, scilicet conuersione. Vnde Matth. 9. c. Iam Matthæo ad poenitentiam vocato a Christo dicitur, quod factum est discumbente Iesu in domo: Ecce multi Publicani & peccatores venientes discumbant cum Iesu, & discipulis eius. Et videntes Pharisei, dicebant discipulis eius: Quare cum Publicanis, & peccatoribus manducat magister vester? At Iesus audiens, ait: Non est opus valentibus medicus, sed malè habentibus. Euntes autem discite quid est, misericordiam volo, & non sacrificium. Non enim veni vocare iustos, sed peccatores ad poenitentiam. In qua responsione tripliciter cõfutat Phariseos, & similes Phariseis. Primò ratione, secundo auctoritate, tertio verò exemplo. Primò ratione: Hoc ideo facio, quia non est opus, id est operosus, hoc est necessarius valentibus, id est sanis medicus, sed malè habentibus. quasi dicat: sensibilibus patet quod familiarius se debet habere medicus ad infirmum, qui eo indiget, quam ad sanum. Ego sum medicus animarum, sicut de me Propheta inquit, Misit verbum suum, & sanauit eos. Ideo debeo me sic habere ad peccatores, qui sunt infirmi spirituali infirmitate. Secundo subdit auctoritatem, dicens: Euntes discite, quid est, scilicet: quod Dominus Osee 6. cap. ait, Misericordiam volui. scilicet per peccatorum dimissionem, & non sacrificium. quasi dicat: Si hanc scripturam diligenter consideretis, reperietis me facere secundum illam. Et merito, quia Prouerb. 21. etiam scriptum est, Facere misericordiam, & iudicium magis placet Deo, quam victimarum. Tertio addit exemplum de seipso, dicens: Non enim veni vocare iustos, scilicet ad poenitentiam: sed vt proficiant de virtute in virtutem: sed peccatores ad poenitentiam, vt corrigantur, secundum Bedam, & Rabanum. Vel non veni vocare iustos, id est eos, qui se reputant iustos: quia si conuertantur, iam non sibi iusti videntur, vt Chrysost. ait: de Osee Propheta etiam patet exemplum. de quo 3. q. 1. in cap. non est culpandus. vbi Hierony. inquit: Non est culpandus Osee Propheta, si meretricem quam duxit, ad pudicitiam conuertit: sed potius laudandus, quod ex mala bonam

ARTICVLVS TERTIVS.

G *De triplici varia societate bonorum, & malorum virorum.*

Tertia est societas iustorum, seu perfectorum cum malis. Et de hoc Propheta subdit, Quoniam tu, scilicet Deus populum humilem saluum facies. Et potest esse in hoc articulo thema. Populus quippe humilis, quem Dominus saluum faciet: sunt viri iusti, atque perfecti, qui ex humili charitate, & ex condescensua benignitate conuersantur cum malis, vt eos retrahant a peccatis. Neque insuper absque indicio humilitatis est, quod homines mali conuersantur cum iustis. Hoc enim Paganus Seneca sensit, cum in sexta epistola ait: Nulla res magis induit animos honestos, & in prauum inclinabiles reuocat ad rectum, quam bonorum virorum conuersatio. Paulatim enim honestas descendit in pectora, & vim præceptorum obtinet frequenter aspici, frequenter audiri. Talis societas est in viris perfectis, seu iustis, quandoque derabilis, quandoque tolerabilis, quandoque euitabilis.

Rimo est, quandoque desiderabilis pro peccatorum, scilicet conuersione. Vnde Matth. 9. c. Iam Matthæo ad poenitentiam vocato a Christo dicitur, quod factum est discumbente Iesu in domo: Ecce multi Publicani & peccatores venientes discumbant cum Iesu, & discipulis eius. Et videntes Pharisei, dicebant discipulis eius: Quare cum Publicanis, & peccatoribus manducat magister vester? At Iesus audiens, ait: Non est opus valentibus medicus, sed malè habentibus. Euntes autem discite quid est, misericordiam volo, & non sacrificium. Non enim veni vocare iustos, sed peccatores ad poenitentiam. In qua responsione tripliciter cõfutat Phariseos, & similes Phariseis. Primò ratione, secundo auctoritate, tertio verò exemplo. Primò ratione: Hoc ideo facio, quia non est opus, id est operosus, hoc est necessarius valentibus, id est sanis medicus, sed malè habentibus. quasi dicat: sensibilibus patet quod familiarius se debet habere medicus ad infirmum, qui eo indiget, quam ad sanum. Ego sum medicus animarum, sicut de me Propheta inquit, Misit verbum suum, & sanauit eos. Ideo debeo me sic habere ad peccatores, qui sunt infirmi spirituali infirmitate. Secundo subdit auctoritatem, dicens: Euntes discite, quid est, scilicet: quod Dominus Osee 6. cap. ait, Misericordiam volui. scilicet per peccatorum dimissionem, & non sacrificium. quasi dicat: Si hanc scripturam diligenter consideretis, reperietis me facere secundum illam. Et merito, quia Prouerb. 21. etiam scriptum est, Facere misericordiam, & iudicium magis placet Deo, quam victimarum. Tertio addit exemplum de seipso, dicens: Non enim veni vocare iustos, scilicet ad poenitentiam: sed vt proficiant de virtute in virtutem: sed peccatores ad poenitentiam, vt corrigantur, secundum Bedam, & Rabanum. Vel non veni vocare iustos, id est eos, qui se reputant iustos: quia si conuertantur, iam non sibi iusti videntur, vt Chrysost. ait: de Osee Propheta etiam patet exemplum. de quo 3. q. 1. in cap. non est culpandus. vbi Hierony. inquit: Non est culpandus Osee Propheta, si meretricem quam duxit, ad pudicitiam conuertit: sed potius laudandus, quod ex mala bonam

A fecit. Non enim qui bonus permanet pollutur, si societur malo: sed qui malus est, in bonum conuertitur, si boni exempla sectetur. Ex quo intelligimus non Propheetam perdidisse pudicitiam fornicariæ copulatum: sed fornicariam assumpsisse pudicitiam, quam antea non habebat. Meritò ergo Gregor. in 1. Moral. exponens illud 1. cap. Iob vir erat in terra Hus, ait: Non valde laudabile est bonum esse cum bonis, sed bonum esse cum malis. Sicut enim grauioris culpæ est inter bonos bonum non esse: ita immensi est præconij bonum etiam inter malos extitisse. Ex quo patet, quòd intelligit de iam solidis iustis. Ipsa quoque natura in elementis docet hoc, ut perfectiora perficiant minus perfecta. Nam aqua perficit terram, aer aquam, ignis aerem. Sic necesse est homines perfectiores perficere imperfectos. Non enim pro se tantum largitur Deus iustis gratiæ largitatem, sed ut salua salute sua illam alijs habeant impartiri. Proinde Matth. 13. cap. de talibus Dominus ait: Fulgebunt iusti, sicut Sol in regno patris eorum, id est in statu perfectionis virtutum, vbi Christus in viris iustis perfectè regnat. Ecce quòd virum perfectum assimilat Soli. Et meritò quidem. Nam sicut Sol sine sui pollutione effundit radios suos super loca, & corpora non tantum munda, sed etiam immunda, ac fetentia, & sordibus plena, ex quorum contactu, & homines, & plura alia inficiuntur, & tamen radij Solis ea contingentes remanent impolluti: sic perfectò solaris homo, & iustus iuxta gratiam a Domino sibi datam, impartitur peccatoribus inquinatis sine sui pollutione radios solares, vel salutare ad gloriam summi Dei. Nam & hoc præcepit Dominus Matth. 5. cap. dicens: Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona: quæ quidam radij sunt: & glorificent patrem vestrum, qui in coelis est. Est enim vir iustus, & grauis, moralis & sanctus, quasi speculum in tota ciuitate, vel regione, ad cuius præsentiam, & aspectum & boni, & mali quadam reuerentia, ac timore pariter, & amore in se consistunt, atque suspensa mente quasi quoddam cælicum numen, & admirantur, & venerantur. Proinde stellioni meritò similitur. Est enim stellio, quidam serpens accipiens nomen, secundum Isidorum, a colore suo. Est enim a tergo depictus, lucentibus oculis in modum stellarum, qui scorpionibus

adeo contrarius est, ut eò viso in pauorem, & torporem veniant, in tantum ut sudore frigido perfundatur. Per eum meritò designatur perfectus homo decoratus stellis, & radijs virtutum, & gratiarum: ad cuius aspectum etiam qui malè viuunt, virtute cœlestis gratiæ, & timent, & sudore poenitentiae madescunt, & ad Dominum conuertuntur.

Quòd conuersatio iustorum cum malis quandoque tolerabilis est. Cap. 2.

Secundò societas iustorum cum malis quandoque est tolerabilis. Et de hoc ^F 23. q. 4. in cap. tolerandi. Augustinus ^{Secundum est tolerabilis.} super illud Ila. 52. Recedite, &c. de quo dictum est supra, artic. 1. cap. 1. Malitia secunda ait: Tolerandi quidam sunt mali pro pace, nec corporaliter ab eis discedendum, sed spiritualiter. Spiritualiter autem exire est facere, quod pertinet ad correctionem malorum, quantum licet pro gradu cuiuscunque salua pace displicere est non tangere. Non enim Prophetæ, qui hoc dicebant, populum suum dimiserunt: sed inter eos habitabant, quos increpabant. Hoc ergo exire, est ore non parcere. Hoc est immundum non tangere, voluntati non consentire. Et in sequenti capit. idem ait: Tu bonus tolera malum. Nam Christus Iudam, cum sciret furem esse, tolerauit & ad prædicandum misit, eique cum alijs eucharistiam dedit, Matthæi 26. Hæc omnia Christus fecit, quia peccatum Iudæ alijs discipulis occultum erat. Et hinc mos ecclesiæ est, quòd peccatori occulto eucharistia non negatur. Prædicta duo capitula decreti, cum quatuor sequentibus, secundum Archidiaconum, intelligenda sunt, quòd tolerandi sunt mali in communione publica & priuata. Societatem tamen malorum tenetur quilibet evitare, sicut in præced. 2. artic. dictum est. Et ad hoc facit, quod habetur 7. q. 1. suggestum. & duobus cap. sequentibus. Item 2. q. 7. peruenit. 28. q. 1. sæpe. Et iterum 23. q. 4. in c. hæc autem. Gregorius ait: Hæc autem vita, quæ inter coelum, & infernum sita est, sicut in medio consistit: ita in vtrarumque partium ciues communiter recipit, quos tamen sancta Ecclesia, & indiscretè suscipit, & postmodum in egressione discernet. Si igitur boni estis, quandiu in hac vita subsistitis, æquanim ter tolerate malos. Nam quisque malos non tolerat, ipse

A se sibi per intolerantiam testis est, quia bonus non est. Abel sibi esse renuit, quæ Chayn malitia non exercet. Qui autem sint isti taliter tolerandi, ostendit Augustinus in eadem quæst. in c. ecce. vbi ait: Ergo, fratres charissimi, quot quot habetis inter vos, qui adhuc amore seculi prægrauantur, auaros, periuros, adulteros, inspectores nugarum, consultores mathematicorum, phanaticorum, augurum, aruspicum, ebriosos, luxuriosos, quicquid inter vos malorum esse no stis, quantum potestis improbate, ut corde recedatis: redarguite ut corde exeatis inde, & nolite consentire, immundum ne tangatis. Et idem de similibus intelligendum est. **B** Ut autem noscamus quid sit sociari malis, vide, quid Augu. ait in quæst. præalleg. in c. ita plane, vbi ait. Ita plane sociatur quis malis, si mali aliquid cum eis committit, aut committentibus fauet: si autem neutrum facit, nullo modo sociatur. Porro si addat tertium, ut non sit in vindicando piger: sed vel corripiat iustus in misericordia, id est arguat, vel etiam si eam personam gerit, & ratione seruandæ pacis admittit, & coram omnibus peccates arguat, ut ceteri timeant: remoueatur etiam vel ab aliquo gradu honoris, vel ab ipsa communione sacramentorum. Sed si hæc omnia cum dilectione corrigendi non cum odio persequendi faciat, plenissimum officium non solum castissimæ innocentiae, sed etiam diligentissimæ seueritatis impleuit. Vbi autem cætera impediuntur, illa duo semper retenta incorruptum castumque custodiunt. Ita sunt, ut nec faciat malum, nec approbet factum. Et in c. a malis: iterum ait. A malis semper corde distinguimini: ad tempus cautè corpore copulamini. Duobus modis non te maculat malus; si ei non consentias, & si redarguas: hoc est non communicare, non consentire: Communicatur quippe, quando facto eius consortio voluntatis, & approbationis adiungitur. Neque ergo consentientes sitis malis, ut approbetis: neque negligentes, ut non arguatis: neque superbientes, ut insultantem arguatis, ad hoc facit etiam c. quisquis. 23. q. 4.

Quòd propter septem vitandi sunt mali. Cp. 3.

Tertio est quæ euitabilis.

Tertio societas iustorum cum malis est quandoque euitabilis. Vnde 24. q. 3. in c. ecce, Prosper ait. Ecce autem crimina quorūlibet, & si ipsius criminosis

confiteri nolentibus vnde cunq; claruerint, quæcūq; non fuerunt patientiæ leni medicamento sanata, velut igne quodam piæ increpationis, vrenda sunt & curanda. Quod si nec sic quidè æquinamiter sustinentis, ac pie increpantis medela procelserit in eis, quod diu portati & salubriter obiurgati corrigi noluerint, tanquam putridæ corporis partes debent ferro excōicationis abscindi, ne sicut caro morbis est mortua, si abscissa non fuerit, salutè reliquæ carnis putredinis suæ contagione corrūpat. Ita isti qui emendari despiciunt & in suo morbo persistunt, si moribus deprauatis in sanctorū societate permanserint, eos exēplo suæ pditionis interficiat: insuper hoc idē in sex capitulis sequentibus continetur. Et Greg. Homel. 9. super Ezech. iterum ait. Vnū vero est, pro quo vitari societas malorū debeat, ne si fortasse corrigi non valent ad imitationē trahant, & cū ipsa sua malitia non mutātur, qui sibi coniuncti fuerint peruertant. Et in plerisq; contingit, quod Bern. in lib. de consideratione ait. Vitiolus conscientias vitiolorū non refugit, & vbi oēs sordent, vnus minimè sentitur fetor. Porro pp septē a nobis vitandi sunt mali. Primo, ne comprimamur ab eis, secundo, ne ab eis impediamur: tertio, ne demus eis malignandi occasionem: quarto, ne iritemus eos: quinto, ne inuoluamur cum illis: sexto, ut confundantur de malis: septimo, ne bonorum auctoritas minuatur. Primo a nobis vitari debet mali, ne comprimamur ab eis. Eccl. 13. c. si communicabit lupus agno alteri, sic peccator iusto. Secundo, ne ab eis impediamur. Psalm. In salicibus in medio eius suspendimus organa nostra. Per salices enim mali & infructuosi significantur. Organa sunt verba & opera bona, quæ tūc suspenduntur & non ligantur in salicibus, quando suspensio animo cauto & circūspecto verbo & opere quādoq; conuersantur cū malis, si eos aliquādo vitare non possumus. Tertio ne demus eis malignandi occasionē. sic quoq; Apostoli fugiebant malos examinatione Dñi, qui Matt. 10. c. ait: Cum aut persequerentur vos in ciuitate illa, fugite in aliā. Quarto, ne iritemus eos, sicut Gen. 28. Isaac præcepit filio suo Iacob, ut fugeret a facie Esau. Quinto, ne inuoluamur cum illis. vnde Num. 16. c. ex præcepto Dñi dixit Moyses ad turbā. recedite a tabernaculis hominū impiorū, & nolite tangere, quæ ad eos prinēt, ne inuoluamini in peccatis eorū. Sexto, ut confundantur de malis. Proinde j. Cor. 5. Apost. ait. Si is, quæ super nominatur inter

A inter vos est fornicator, aut auarus, aut idolis seruens, aut maledicus, aut ebrius, aut rapax: cum huiusmodi nec cibum sumere, scilicet debetis. Et hoc intelligitur, vt supra. Septimo ne bonorum auctoritas minuatur, quæ profecto minuitur, quando religiosi & alij ecclesiastici viri cum secularibus nimis intrinsicè & domesticè cõuersantur. proinde Ezech. 42. c. præcepit Dominus, vt habitatio sacerdotum a vulgo separarentur.

DOMINICA OCTAVA
post Pentecosten.

De multiplicibus rationibus, quare a Deo prospera mundi dantur iustis.

Sermo.

Omo quidam erat diues. Lucæ 16. c. & in Euangelio hodierno. Tria profecto sunt, in quibus plerumque solent homines periclitari, scilicet honores, voluptates, & opes. Nam de honoribus vana, de voluptatibus feda, atq; de opibus praua oriri solent. proinde. j. Ioan. 2. c. scriptum est. Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. Primum pertinet ad luxuriam, secundum ad auaritiam, tertium ad superbiam. Superbia est opus diaboli, luxuria opus carnis, & auaritia opus mundi. Sunt quippe plerique, qui virtutibus prædicti tanto virtuoso atque victorioso conatu diuina inuante gratia se se ab huiusmodi vitij erigunt, tantoq; rigore ac vigore illa suppeditant, vt ab eis immunes fiant, & in magnificentijs, & delitijs atque diuitijs innocuè conuersantur, & iustè viuunt. Et de hoc Dominus ait, Homo quidam erat diues.

C De tali quoque iusto propheta in Psal. 112. inquit, Gloria & diuitiæ in domo eius, & iustitia eius manet in seculum seculi. In quibus sacratis verbis tres virtutes viri iusti in prosperis innocuè conuersantis per ordinem describuntur. Prima dicitur gloria mansueta, & de hac ait, Gloria. Secunda abundantia temperata, & de hac addit, Et diuitiæ in domo eius. Tertia iustitia habituata, & de hoc subdit, Et iustitia eius manet in seculum seculi. Cum prima dicitur superbia, cum secunda conculcatur auaritia, cum tertia debellatur luxuria. Et potest esse aliud

D Tres virtutes viri iusti.

thema. Et de talibus virtutibus exaltatis in tali iusto, propheta in Psal. 74. inquit, Exaltabuntur cornua iusti. Quod potest etiam esse aliud thema. Et tunc per cornua denotantur tres præfata virtutes, cum quibus deiiciuntur, & debellantur præfati aduersarij nostri. Ex his patet, quod mundi prospera etiam dantur iustis secreto iudicio Dei. Quandoque enim dantur incipientibus, quandoque proficientibus, quandoque vero perfectis. Et possunt dari cause, vel rationes, quare eis diuinitus dispensantur, de quibus per ordinem subiungamus.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quòd propter triplices causas principales mundi prospera dantur incipientibus iustis.

Primo enim quandoque prospera mundi distribuantur a Deo incipientibus iustis. Et de hoc dari possunt tres cause principales. Prima propter declarationem, secunda propter descensionem, tertia propter discretionem.

Quòd iustis incipientibus prospera dantur, vt palam fiat, quòd a Deo creata, gubernata, & data sunt. Ca. 1.

Primo dantur incipientibus iustis propter declarationem, hoc est vt manifestè clarescat, quod hæc temporalia primo sunt a Deo creata, secundo a Deo gubernata, tertio a Deo dispensata. Primo, quod sunt a Deo creata contra errorem Manichæorum, qui ponebant creaturarum duo principia. Vnum, a quo sunt omnia bona: secundum, a quo sunt omnia mala: contra quos Ioan. 1. c. ait: Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, idest peccatum. Et Isa. 45. c. scriptum est: Ego Dominus, & non est alter, formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum. Ego Dominus faciens omnia hæc. Dicitur autem Dominus creare malum, videlicet pergenitum, atque permittit in creatura sua malum culpæ. Secundo, quod sunt a Deo gubernata, contra errorem dicentium, Deum non per seipsum gubernare mundum, sed per quosdam potestates sibi subiectas. Contra quos Iob 34. c. ait,

Propter triplices causas mundi prospera dantur incipientibus iustis.

Primo pp declarationem. Hæc temporalia, primo sunt a Deo creata.

A c. ait, Quem constituit alium super terram, aut quem posuit super orbem, quem fabricatus est. Et iterum Greg. inquit, Mundum per seipsum regit, qui per seipsum condidit. Tertio quod a Deo sunt dispensata, contra errorem dicentium, quod Deus ignorat hæc inferiora, vel si ea scit, de illis minimè curat. Contra autem hos duos errores propheta ait: Et dixerunt, quomodo scit Dominus, & si est scientia in excelsis. In quibus verbis duo vitia denotantur. Primum est curiositas inquirendi, cum dicitur, quomodo scit Deus. Cum impossibile sit homini scire modum scientiæ Dei. Secundum est blasphemiam Dei, quando dubitant an hæc inferiora noscat. In horum persona Iob 22. c. ait. Quid enim nouit Deus, & quasi per caliginem iudicat. Nubes latibulum eius, hoc quo ad curiositatem. Et addit, Nec nostra considerat. Circa cardines cœli perambulat. Ecce blasphemiam. Curiositas est querere, quomodo Deus scit: blasphemiam, si scit. Secundo contra eos, qui dicunt, quod licet omnia scit Deus, hæc tamen inferiora non curat: subiungit dicens, & si est scientia in excelsis. quasi dicat. Nunquid ipse, qui habitat in excelsis, curat de his terrenis? De talibus etiam Ezech. 8. c. inquit: Dicunt. non videt nos Dominus, dereliquit Dominus terram, & in fine ibi subditur: Ergo & ego faciam in furore: non parceret oculus meus, nec miserebor. Et cum clamauerint ad aures meas voce magna, non exaudiam eos. Contra hos errores propheta etiã ait: Dominus pauperem facit, & ditat: humiliat & subleuat, & alibi. Hunc humiliat, & hunc exaltat, quia calix in manu Domini vini meri plenus mixto, & inclinauit ex hoc in hoc. Et iterum Iob c. 1. Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum.

B Secundo iustis incipientibus prospera a Deo dantur, scilicet mundi propter descensionem. Cap. 2.

Secundo pp sit a Deo gubernata.

C Secundo iustis incipientibus prospera a Deo dantur, scilicet mundi propter descensionem. Cap. 2.

D Quòd iustis incipientibus prospera a Deo dantur, scilicet mundi propter descensionem. Cap. 2.

Secundo pp condescensionem.

Secundo iustis incipientibus temporalia bona dantur a Deo propter condescensionem. Hoc est, vt infirmis & imperfectis condescendatur. Non enim cogedi sunt oēs ad summam paupertatis culmen, seu summam humilitatis atque abiectionis. Contra hos fuerunt hæretici plures, maximè quidam, qui se arrogantissimè Apostolos vocauerunt, tenentes nullam

spem veram salutis habere eos, qui vtuntur coniugio, aut possident propria temporalia bona. Conceduntur igitur hæc bona fragilibus & infirmis, qui fortè periclitarentur in statu perfectionis, s. vel in paupertate, vel in castitate, vel in abiectione & vilitate. Primo sunt quidam, qui fortè periclitarentur in paupertate, qui saluantur in proprietate. De non professis in religione loquor. proinde Eccl. 27. c. propter inopiã multi deliquerunt. Cumque Matth. 19. Dominus ait: Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo, & veni sequere me. De perfectione dedit consilium, non præceptum. Secundo sunt quidam, qui fortè damnarentur in virginitate, vel castitate, qui saluatur in coniugij honestate. hinc 1. Corinth. 7. c. Apostolus ait: propter fornicationem vnusquisque habeat uxorem suam, & vniquæque vxor suum virum habeat: vxori vir debitum reddat, similiter & vxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Quod tamen secundum Christianam honestatem & religionem intelligi habet. Et 3. q. 2. in c. sicut, in §. proximo, scriptum est. Prima institutio coniugij in paradiso facta est, vt esset immaculatus thorus & honorabiles nuptiæ, ex quibus sine ardore conciperent, parerent sine dolore. Secunda propter illicitum motum limitandum extra paradysum facta est, vt infirmitas propria in ruinam turpitudinis honestate exciperetur coniugij. Matth. quoq; 19. c. Dominus ait: Sunt eunuchi, qui seipfos castrauerunt propter regnum cœlorum. Et ostendens de hoc dare consilium, non præceptum subdit: Qui potest capere, capiat. Tertio quoque sunt aliqui, qui perirent in obedientia regulari, qui saluantur in obedientia seculari, vel clericali. vnde Matth. 16. c. ait: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, s. per obedientiæ votum: & tollat crucem suam, & sequatur me. De quo etiam consilium dedit, non præceptum, quia supererogationis est, non necessitatis.

Quòd incipientibus iustis a Deo prospera mundi dantur propter discretionem. Cap. 3.

Tertio etiam a Deo dantur iustis incipientibus temporalia bona propter discretionem. Sicut enim in qualibet re pu-

Tertio pp discretionem.

A republica ciuitatis, castris vel villæ diuersæ personæ, loca & gradus, diuersa officia habere debent: sic in præsentis seculo diuersi sunt status cum diuersis officijs a summo dispensatore ordinati, videlicet tres. Primus status est, qui nihil habet in proprio, vel communi: Secundus vero status habet tantum in communi: Tertius autem est, in quo quilibet proprium habere potest. Primo quidem in ecclesia Dei est primus status, qui nihil habere potest in proprio, vel communi, sicut patet in regula fratrum Minorum. Secundus est status monachorum, & aliarum religionum, quorum nullus in particulari potest habere proprium, ut patet extra de statu mo. in c. cum ad monasterium. Tertius vero status est secularium personarum vel clericorum: Et hic status licet præcedentibus inferior sit, tamen utilis est & necessarius vniuerso, propterea merito debet habere personas, & loca, & gradus suos. Constat enim, quod dispensare temporalia bona in elemosynam pauperibus & seruis Dei, & vti prosperitate & affluentia rerum discretè & moderatè, gradus est utilis, & quodammodo necessarius vniuerso. Nam, teste Apostolo 1. Corint. 12. Non potest autem dicere oculus manui, opera tua non indigeo; aut iterum caput pedibus, non estis mihi necessarij, sed multo magis, quæ videntur membra corporis infirmiora esse, necessariora sunt: & quæ putamus ignobiliora membra esse corporis, his honorem abundantiorum circumdamus, & quæ inhonesta sunt nostra, abundantiorum honestatem habent. Sic est de statibus huius mundi.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Quòd propter tres causas principales mundi prospera dantur proficientibus iustis.

Propter tres causas mundi prospera dantur proficientibus iustis.

Secundo autem dantur quandoq; Deo prospera proficientibus in virtute. Et de hoc assignari possunt etiam tres causas principales. Primo propter connexionem, secundo propter manifestationem, tertio propter magnificationem.

Quòd mundi prospera a Deo donantur proficientibus iustis propter diuersorum statuum connexionem.
Cap. 1.

P

Primo enim datur prospera proficientibus propter connexionem seu coniunctionem, s. statuum atque temporum, ut videlicet in se distincti inuicem seruiant sibi: atque ordinantur vinculis, ut nexibus sibi inuicè coniungantur. Sunt quippe tres status in ecclesia Dei. Primus est coniugalis, secundus est clericalis, tertius regularis. Status enim coniugalis seruit clericali, & vtrique regulari patrocinatus. Insuper in omnibus tribus inferiores status de inferioribus officijs seruiunt statui superiorum. Item superiores de superioribus gratijs inferioribus subministrant. Et hoc modo distinctus fuit status veteris testamenti a nouo, quasi rota in medio rotæ, ut dicit Ezech. 1. cap. Ibi enim commendabantur, promittebantur atque dabantur temporalia bona, & sub illis temporalibus spiritualia signabantur & figurabantur. Nam sicut testa seruit nucleo, sic testamentum vetus seruit euangelio, & temporalia spiritualibus subministrant, & Martha Mariæ dignoscitur subseruire.

Quòd a Deo mundi prospera dantur proficientibus iustis propter manifestationem potentie, sapientie, & clementie sue. Cap. 2.

Secundo dantur proficientibus propter manifestationem. Vult enim palam facere Deus, quod tales in seculo prosperantes, eos eligat, eos diligat, eosque benedicat. Primo, quod eos eligat. Sicut de seipso propheta inquit, Elegit David seruum suum, & sustulit eum de gregibus ouium. Quia ex pastoralis officio pecorum ad regnum hominum translatus est. De postferantes accipit eum pascere Iacob seruum suum, & Israel hæreditatem suam. Secundo, quod eos diligat. Vnde Gen. 39. in fine de Ioseph mirabiliter in temporalibus prosperante scriptum est, quod Dominus erat cum illo, & omnia opera eius dirigebat, & in principio, cui dictum est: Fuit Dominus cum eo, & erat vir in cunctis prosperè agens. Tertio, quod eos benedicat, propterea in temporalibus prosper-

A prosperantur. vnde Prover. 10. c. scriptum est: Benedictio Domini diuites facit, nec fociabitur eis afflictio. Tali diuiti iusto Dominus per prophetam ait: Intende, prospere, procede. & regna: atque propter quæ ad talem prosperitatem ascendat, subiungit di. propter veritatem. s. oris, & mansuetudinè, scilicet cordis, & iustitiam, scilicet operis: & sequitur, Et deducet te mirabiliter dextera tua, id est virtuosa prosperitas tua.

Quòd mundi prospera iustis proficientibus a Deo dantur, ut eorum magnificentia manifestentur. C. 3.

Tertio propter magnificationem.

Tres vitia, quæ monstrant magnificationem in statu prosperitatis vitiis.

C

Tertio dantur a Deo proficientibus propter magnificationem, i. ut magnifici fiant, atque in exemplum aliorum appareant. Quis autem magnus sit, ostendit Bern. in secunda ad Eugenium dicens. Ille magnus est, qui blâdientibus secundis non seducitur. Tres sunt vitia, quæ in viro potenti in statu prosperitatis cordis magnificentiam apertius monstrant. Prima est humilitas in magnificentijs, secunda sobrietas in delitijs, tertia charitas in diuitijs. Prima quidem victoria est humilitas in magnificentijs, quæ quidem maxima virtus est, & magni muneris Dei. vnde Iob c. 5. de Dño dictum est, Ponit humiles in sublime. Nec victoria hæc poterit obtineri, nisi plene tria deuicta sint, videlicet amor dominandi, libido vlciscendi, & cupiditas honorandi. De tali victoria Apoc. 2. c. mysticè scriptum est, Qui vicerit omnia, s. supradicta, & qui custodierit vsque in finem opera mea, i. opera virtuosa in statu prosperitatis: dabo illi potestatem super gentes. i. super vitia & peccata, quæ statum prosperitatis impugnant. Sicut enim populus Israeliticus mysticè virtutes, sic gentes designant multitudines vitiatorum. Hanc quippe homo in prosperitate per gratiam roborat, in flexibili iustitia sic comprimit, ut sine difficultate omnes vitiatorum incurfus comprimere possit. Et de hoc Ioan. subdit, Et reget eas in virga ferrea, s. inflexibilis rectitudinis, quantum ad voluntatem iustam. Cum enim voluntas in statu prosperitatis fuerit recta, & potestas per gratiam Dei perfecta, non erit alicuius momenti resistentia vitiatorum. propterea subdit, Et tanquam vas figuli confringentur. Vas quidem figuli vile est, & faciliter frangibile, atque fractura eius irrecuperabilis & inutilis est. Qui ergo in prosperita-

tis statu in bello vitiatorum viriliter exercitatus est, hic munus gratiæ Dei consequitur: ut vitia ei vilia fiant, faciliter cedant, & nunquam amplius conualescant. Secunda victoria est sobrietas in delitijs, vbi omnino necessarium est, quod tria vitia deuicta sint, videlicet gula, luxuria, & vanagloria, exemplo Apostoli, qui ad Philip. 4. cap. ait. Ego enim didici, in quibus sum sufficiens esse. Scio humiliari, scio & abundare vbique, & in omnibus institutus sum & satiari, & esurire, & abundare, & penuriam pati, omnia possum in eo qui me confortat. De hoc victorioso Apoc. 2. c. Dominus ait, Vincenti dabo edere de ligno vitæ. Lignum vitæ profecto est sapientia, quæ simul hæc tria includit, scientiam, iustitiam, & internam mentis dulcedinem, seu suauitatem: de hoc ligno scriptum est, Ecclesiast. 6. c. In eo exiguum laborabis, & cito edes de generationibus eius. Fructu huius ligni pascitur iustus, qui legitimè in statu prosperitatis pro iustitia semper perficiendo certat: cum de modico labore in victoria de delitijs peruenit ad immensam illam consolationem Dei pro delitijs mundi. De qua propheta ait: Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te. Et ideo hoc lignum in paradiso Dei esse dicitur. quod est, inquit Ioan. in paradiso Dei mei. Paradisus quippe Dei, est conscientia huius viri victoriosi virtutibus plantata, amena, iucunda, atque fructibus plena. De qua 2. Corinthio. 1. cap. Apostolus ait: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Tertia victoria, est Charitas in diuitijs, vbi etiam necesse est, quod alia tria vitia sint deuicta, scilicet amor acquirendi, timor amittendi, & dolor relinquendi. Tali victori, Apocalipsi 3. cap. promittit Dominus, dicens, Qui vicerit, scilicet prædicta tria: dabo ei sedere mecum in throno meo. Thronus siquidem iste est tranquillitas mentis, quam participant qui pauperes sunt spiritu, sicut prædictus victoriosus. Hanc sedem vocat Christus Matth. 5. regnum caelorum, cum ait: Beati pauperes spiritu; quoniam ipsorum est regnum caelorum. In hac sede quiescit Christus nascens, viuens, & moriens: quia pauper natus est, pauper vixit, ac pauper in cruce, & nudus mortuus est. Hanc participat in affectu, qui prædicto modo pauper est. Proinde Hugo de claustro animæ ait: Sunt enim qui rebus

A rebus abundant, sunt tamen pauperes spiritu. Et hæc est etiam vera paupertas: quia licet affluant diuitiæ, corda tamen nolunt apponere, iuxta propheticum consilium. Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Hæc paupertatem habuerunt omnes sancti patres, qui in veteri testamento diuites extiterunt, sicut Abraham, Iob & consimiles. In nouo etiam testamento reperti sunt multi reges, & magni domini, & alij mirabilis sanctitatis, sicut patet de rege Ludouico, rege Francorum: de sancto Elzario, de domino Roberto Arimini domino, in quo hanc admirandam paupertatem spiritus egomet per experientiam noui.

ARTICVLVS TERTIVS.

Quòd Deus quandoque dat perfectis prospera huius mundi, vt iam in præsentis participent gloriam paradisi.

Mundi prospera a Deo perfectis misericorditer dispensatur.

Triplex est gloria beatorum.

Substantialis.

Consubstantialis.

Accidentalialis.

Tertio insuper mundi prospera a Deo perfectis misericorditer dispensantur. Pijssimus Deus quibusdã tribuit magnificentias aut delicias, seu diuitias: vt nõ solum beatitudinem possideat in futurum, sed etiam illam participent in præsentis: vnde notandum est, q̄ triplex est gloria beatorum, videlicet substantialis, consubstantialis, & accidentalis, de quibus propheta inquit, Ecce quàm bonum, hæc est prima: & quàm iucundum, hæc est secunda: habitare fratres in vnum: hæc est tertia. Prima gloria substantialis, qua in Deo anima præmiatur. Nam ex merito fidei videt Deum, i. filium Dei & sapientiam patris. Ex merito spei possidet potentiam Dei, idest æternũ patrem. Ex merito charitatis fruitur Deo, i. fruauitate Spiritus sancti. Secunda est gloria consubstantialis, qua etiam ipsum corpus propter quatuor virtutes cardinales in æternum remuneratur. Nam ex prudentia obtinet subtilitatem, ex iustitia agilitatem, ex fortitudine impassibilitatem, ex temperantia luciditatem, sicut in Quadragesimali de Christiana Religione, sermone 63. art. 1. & c. 3. diffusius dictum est. Tertia est gloria accidentalialis, quæ quidem est gaudium, quod de amore proprio & communi actiuo & passiuo, inter omnes Beatos mutuo generatur. Sic etiam in præsentis vita dat prospera Deus propter triplicem huius gloriæ participationem. Primo vt participet

gloriam substantialem, secundo vt participet gloriam consubstantialem, tertio vt participet gloriam accidentalem.

Quòd Deus mundi prospera dat perfectis, vt eis participet gloriam substantialem. Cap. 1.

Primum quidem dat Deus prospera mundi perfectis: vt eis participet gloriam substantialem, quasi dici potest, q̄ gloria substantialis consistit in fide, spe, & charitate. j. Corinth. 13. Fides, spes, charitas: tria hæc, scilicet sunt quasi gloria substantialis. Maior autem horum est charitas. Proinde 2. Corinth. j. Gloria nostra hæc est, testimonium conscientie nostræ, scilicet in his tribus. Seu gloria hæc est illa, de qua i. Tim. 1. Apost. ait, Finis præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. Primum pertinet ad charitatem, secundum ad spem, tertium ad fidem.

Quòd Deus mundi prospera dat perfectis, vt eis participet gloriam celi consubstantialem. Cap. 2.

Secundo dat Deus prospera perfectis, vt eis participet gloriam consubstantialem. Nam potest dici, q̄ gloria consubstantialis consistit in morali vita per exercitium quatuor cardinalium virtutum: videlicet prudentiæ, iustitiæ, fortitudinis, & temperantie: Vnde Ezech. j. c. mysticè scriptum est, Facies hominis & facies leonis, a dextris ipsorum quatuor. Facies vituli a sinistris ipsorum quatuor, & facies aquilæ desuper ipsorum quatuor. In facie quippe hominis temperantia designatur. Proprium hominis inter alia animantia est in operibus suis rationis seruire temperamentum. In facie leonis iustitia designatur. Proinde Prouerb. 28. c. scriptum est, Iustus quasi leo confidens. In facie vituli, virtus fortitudinis indicatur. Vitulus enim ad laborem, & mortem paratus est, sicut scriptum est, Psal. 43. Propter te, scilicet Domine, mortificamur tota die; æstimati sumus sicut oves occisionis. In facie aquilæ prudentia demonstratur, quæ ceteris virtutibus altius prospicit, & prouidet, atque superintendit. Porro ad faciendum bonum, temperantia & iustitia requiruntur. Et hæc sunt a dextris. Ad susti-

A sustinendum sinistra, patientia operatur, & hæc est a sinistris. Ad prouidendum alijs virtutibus, prudentia primatum tenet. Bene igitur facies aquilæ desuper esse dicitur propter intelligentiæ visionem.

Quòd Deus prospera mundi dat perfectis, vt eis participet gloriam celi accidentalem. Cap. 3.

Tertio dat Deus prospera mundi perfectis, vt participet eis gloriam celi accidentalem. Porro hæc gloria accidentalis in præsentis vita quodammodo triplicia bona in se comprehendit, videlicet spiritualia, corporalia, & temporalia. Bona spiritualia dici possunt ratio sensata, scientia acquisita, & multorum practica luminosa & clara. Bona corporalia dici possunt corporis fortitudo, prosperitas sensuum, atque humana libertas. Bona temporalia consistunt in creaturis, sicut sunt filij, consanguinei, famuli, serui, atque amici. Consistunt in honoribus, & maxime magistratum, officiorum & dignitatum. Consistunt in fama, scilicet virtutum & gratiarum. Consistunt in substantia temporalis. Horum omnium plura & varia quibusdam communicantur iustis secreto iudicio Dei, sicut Prouerbio. 3. cap. scriptum est. Longitudo dierum in dextera eius, & in sinistra eius diuitiæ & gloria. Deus enim duas perhibet habere manus, dexteram videlicet & sinistram. Longitudo quidem dierum in dextera æternitatis, gloriam iustis merito præparatam demonstrat. Sinistra vero temporalis prosperitas designatur, quæ etiam iustis quandoque dispensatur a Deo. De quo iubilans anima iusti, Canti. 2. cap. ait, Leua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Vel aliter & breuius dici potest, quòd gloria substantialis est perfectio habitus charitatis, quæ in præsentis vita continuè crescit ex actibus virtuosis. Gloria vero consubstantialis est quædam corporalium sensuum consopitio, qui ad peccandum sunt proni ex innata, & ex peccatis acquisita mala dispositione, seu infectione. Gloria autem accidentalialis sunt spiritualia sentimenta, quæ animæ virtuosæ diuino munere communicantur. Quandoque etiam simul animæ, & corpori a Deo misericorditer dispensantur, sicut factum est in sanctissimo rege & propheta Dauid. Hæc triplex glo-

ria est magna, maior & maxima in præsentis vita, secundum charitatis perfectionem.

De tormentis carnalium.

DOMINICA SECUNDA
de Auentu.

De varijs iudicijs, & tormentis inscriptis peccatoribus in Auentu iusti iudicis Iesu Christi.

Sermo XII.

Ves, qui venturus es. Matth. 11. c. & in euangelio hodierno. Et de hoc Apoc. 14. c. scriptum est. Et alius Angelus exiuit de altari, qui habebat potestatem super ignem. Et clamauit voce magna ad eum, qui habebat falcem acutam, Mitte falcem tuam acutam, & vindemia botros vineæ terræ, quoniã maturæ sunt vna eius. Et misit Angelus falcem suam in terram, & vindemiauit vineam terræ, & misit in lacum iræ Dei magnum: & calcatus est lacus extra ciuitatem, & exiuit sanguis de lacu vsque ad frenos equorum per stadia mille sexceta. In quibus sacratis verbis tria genera tormentorum describuntur peccatoribus, & potissimè carnalibus præparata. Primo tormenta corporalia, secundo tormenta temporalia, tertio tormenta æternalia: & de his in Psal. 76. per ordinem scriptum est. Etenim sagittæ tuæ transeunt, vox tonitru tui in rota. Primo enim ait, Etenim sagittæ tuæ. Ecce tormenta corporalia: secundo subiungit, transeunt. Ecce tormenta temporalia: tertio vero addit, vox tonitru tui in rota. Ecce tormenta æternalia. Et potest esse thema in præsentis materia.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quòd contra carnales homines triplex officium exercet Christus.

Primum genus tormentorum sunt tormenta corporalia, & de his propheta ad Deum inquit, Etenim sagittæ tuæ. Sagittæ quippe Domini sunt 7. naturalia tormenta, quæ in primis parentibus propter peccatum infixæ sunt, scilicet fames, sitis, frigus, æstas, lassitudo,

A. tudo, infirmitas atque mors. Et de his alibi propheta inquit, Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi. Nec tamen ait fixæ, sed infixæ: ut mysticè exprimat, quod propter naturam in Adam corruptam ad quemlibet hominem transferunt. proinde Iob 6. cap. ait: Verba mea dolore sunt plena, quia sagittæ Domini in me sunt. Hæ sagittæ quanto homines carnaliores sunt, tanto eis sunt penetrabiliores & grauiiores: & maximè si in vitijs delectantur, & de virtutibus gloriantur. Nam hæc duo efficiunt, ut hæc sagittæ, & omnes aduersitates omnino intolerabiles videantur. Contra hos carnales homines triplex officium habet Christus. Primum est officium cognoscendi, secundum est officium manifestandi, tertium est officium comminandi. Et hæc tria officia ostendit Ioan. habere Christum in principio huius textus.

R
Triplex
officiū ha-
bet Chri-
stus contra car-
nales.

Quomodo secreta cordis cognoscit Christus. Cap. 1.

C
Primum
officiū co-
gnoscendi.

Rimo habet Christus officium cognoscendi: & de hoc Io. ait, Et alius Angelus exiit de altari, qui habebat potestatem super ignem. Quid per hunc Angelum, nisi Christus, qui per totam Apocalypsim in alteritate tot Angelorum describitur, quot sunt officia eius siue effectus gratiæ suæ? In quantum igitur paterna secreta hominibus nunciat, Angelus, id est nuncius nominatur. Sed quia ipse Christus idem est in natura, & alter in officio est: ideo Io. alium Angelum eum vocat. De altari autem exiit, quia mentis secreta scrutatus est. Templum siquidē mens est humana, iuxta illud Apost. j. Cor. 3. Templum Dei sanctū est, quod estis vos. Huius templi altare, est humana voluntas, quasi alta res: quia profecto alta res est humana voluntas. Porro tam alta, quod neque demones, neque homines, nec intus omnes cœlestes Angeli: aut quælibet alia creatura eius possent infringere voluntatem. Propterea sicut altare continetur a templo, & ab eo undique circumdatur: sic voluntas a mente, quæ per ipsam contiuetur & prouidetur. Nullius siquidē operis munus Deo potest esse acceptū, nisi offeratur super voluntatis altare. Proinde Eccl. 35. c. ait. Oblatio iusti impugnat altare, id est voluntas iusta, deuota efficitur ex opere bono. Et odor suauitatis est in conspectu Altissimi, scilicet quod bonum opus procedat ex voluntate iusti.

Vnde sicut Leuit. 6. præcepit Deus dicens, Ignis in altari semper ardebit. Sic in voluntate humana Dei amor semper ardere debet. Sed quia in cordibus nostris huius amoris propagator est Christus, ideo Io. subdit, qui habebat potestatem super ignem. Hic siquidē est ille ignis, de quo Lu. 12. ipse Dominus ait. Ignem veni mittere in terram: & quid volo nisi ut ardeat? Angelus ergo iste in altari voluntatis tunc præsens est, cum illius secreta intrinseca perscrutatur, sicut testatur Apost. 4. c. ad Hebræos, cum ait: Discrator est cogitationum, & intentionum cordis: & non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius. Sed tunc de altari Angelus iste egreditur, cum secreta voluntatis humanæ per incomprehensibile iudicium eius manifestare intendit.

Quod peccata cordium loco, & tempore Christus manifestat. Cap. 2.

Secundo vero habet Christus officium manifestandi, s. tempore suo omnium peccata, & maxime carnalium hominum, etiam si occulte fiant, iuxta illud Mat. 10. Nihil enim est opertum, quod non reuelatur: & occultum, quod non sciatur. Et de hoc subditur. Et clamauit voce magna ad eum, qui habebat falcem acutam. Secundum enim quod Christus diuinam voluntatem in secreto mentis cognouerit, sic executioni sententiæ ex occultis humanarum mentium legem ponit, & manifestum reddit, quod prius occultum fuit. Et hic est clamor magnæ vocis ad alium Angelum, qui habebat falcem acutam. Sic enim Mat. 25. scriptum est. Media nocte clamor factus est: ecce sponsus venit, scilicet ad detegendum fornicationes occultas: quod valde a carnalibus timeri solet. Porro manifestatio facta per Christum, media nocte fieri dicitur: cum eo modo peccata carnalia manifestat, quoniam nullus suspicatus fuerat. Sed in eius aduentu clamor fit, cum rumor infamiae in sperato modo conualescit. Hunc tamen clamorem ad alium Angelum falcem tenentem, hoc est ad seipsum facit, cum ad honorem suum omnium etiam malorum facta conuertit, & acumine iudicij sui misericordiam & iudicium carnalibus tribuit. Et de hoc subditur, Qui habebat falcem acutam. Quid enim per falcem acutam, nisi iudicium agendorum exprimitur? Proinde Deuter. 23. c. prohibetur falcem mitti in alienam messem, id est temerario iudicio aliena

Secundū
est officium
manifestandi.

H

A aliena opera iudicare. Et sicut falx in præscindendo partem incidit, partemque terræ hærentem dimittit: sic Dominus Iesus Christus iustus, & pius nunquam iustitiam absque misericordia facit, sicut ipse per prophetam ad patrem ait, Misericordia, & iudicium cantabo tibi Domine.

Quod terribiliter comminatur carnalibus Dominus Iesus Christus. Cap. 3.

Tertium
comminandi.

Tertio habet Christus officium comminandi. Vnde subditur, Mitte falcē tuam acutā, & vindemia botros vineæ terræ. Vineam quidē terræ studiū fruendi carnalitatibus dici potest. Sicut enim in vinea multæ sunt vites, sic in carnali studio multæ sunt concupiscentes affectiones. Porro luxuriosi, & carnales homines multipliciter quærunt, quomodo concupitis delectationibus frui possint, & turpioribus etiam contra naturam, & modis indicibilibus suum diabolicum appetitū perficere satagunt. De talibus Deuter. 32. c. scriptum est. De vinea Sodomorum vinea eorum, & de suburbanis Gomorræ. Gomorra cæcitas interpretatur: & Sodoma pecus similes, quia huiusmodi homines in carnalibus studiis, & abominabilibus excecantur, sicut de eis dicitur per psalmistam, Corrupti sunt, & abominati facti sunt in statu suo. Non est qui faciat bonum, non est vsque ad unum. Demum pecus similes efficiuntur: quia cum pecualiter, & bestialiter viuunt, muti sunt in scelerum suorum confessione. De talibus Sapien. 3. scriptum est, Ab iniquo thoro exterminabitur semen. Et iterum Iob 15. c. ait. Lædetur quasi vinea in primo flore botrus eius. Cum enim mane floruerit vinea, superueniente frigore pereunt botri eius, qui mane floridi erumpebant. Sic fit iusto iudicio Dei, ubi cum obliuio creatore suo mens tantum in carnalibus, & in filiis carnaliter dilectis oblectatur, superueniente frigore pestis, botri, id est filij, & vxores supra Deum dilecti lædantur. Et hæc est vindemia, de qua etiam subditur: & vindemia botros vineæ terræ, id est aufer cum maximo cruciatu a talibus omnes, quibus fruebantur delectationes. Senescunt interitum huiusmodi homines carnales, & mæsticia cruciati ex amissione filiorum; quasi amentes fiunt, & sic filios, sensum, & animam quasi irremediabiliter perdunt. Et de talibus Esa. 32. scriptum est, Consummata est enim vindemia, scilicet omnium delectabilium, & etiam filiorum collectio; vl-

tra non veniet, quod sæpe operatur, seu permittit Deus propter illorum scelerum enormitatem. De qua sub causa rationis subdit, quoniam mature sunt vites eius. Fructus quidem peccati ad hoc immaturus est, dum ad vindictam sibi habet acrimoniam poenitentiae de perpetrato peccato: ergo congruè fructus peccati maturus dicitur, dum peccator non solum in peccando, sed etiam post peccatum perseverando impiè delectatur. Sed vix huic infelici seculo nequam: quia temporibus nostris non solum mature sunt vites, sed verius dici potest, quod execrabiliū luxuriarum seditates marcescunt. Proinde iratus contra huiusmodi Deus iusto iudicio, & corpora eorum sæpe in hac vita duris cruciatibus afficit, atque demum eorum animas in æternum punit. vnde Isa. 28. c. scriptum est. Erit flos decidens gloriæ exultationis eorum, vel eius qui est super verticem vallis pinguium, quasi temporaneum ante maturitatem autūmni, quod cum aspexerit videns, statim ut in manu tenuerit, deuorabit illud. Vallis pinguium, in quam carnales homines prolabantur, vita carnalium est, in qua quasi ex adipe iniquitas carnalium prodit. In cuius vertice sunt Gomorræ, cum ad tantam insaniam veniunt, quod gloriantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis sodomice, vt dicitur Prouer. 2. Hi erunt flos gloriæ decidet absque maturitate fructus poenitentiae terminando vitam. Et sunt tales, sicut temporanei, id est prematuri fructus, qui in horrea minimè reconduntur, sed mox comeduntur. Quos cum per iustum iudicium aspexerit Christus, & manu suæ discretionis tenuerit, damnationis æternæ morsu deuorabit.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De tribus flagellis, peccatoribus, & maxime carnalibus a Deo temporaliter datis.

Secundū
genus tor-
mentorū.
Tria sūt
flagella
carnalib.

Secundum genus tormentorum, sunt tormenta temporalia. Et de his propheta subdit, transeunt: quia scilicet temporalia sunt, sed quæ futura sunt, intransibilia erunt. Tria quippe sunt flagella, peccatoribus, & maxime carnalibus data. Primum est percussio, secundum occisionis, tertium damnationis, quæ a Ioan. per ordinem subiunguntur.

A Quomodo Christus flagellat homines carnales per infirmitates, & maxime per pestilentias. Cap. 1.

Primum percussio- nis.

Primum est flagellum percussio- nis. Et de hoc subditur a Ioan. Et misit Angelus, i. Christus, falcē suam in terram, s. per infirmitates, & pestes flagellando luxuriosos. Tener profecto Christus falcē suam in manu, cū peccatores, atq; carnales ad tempus miseracionis suæ iudicio piē ac patienter tolerat. Interim comminationis supercilio per Psal. talibus ait. Cum accepero tempus ego iustitias, ne dum nequitas, iudicabo. Tunc vero falcē in terram mittit, cum carnales concupitis delectationibus per infirmitates priuat, atque iusto iudicio suo facit, ne amplius viuere liceat, quos semper peccare delectat, sicut de talibus. Isa. 24. c. ait. Ecce Dominus dissipabit terram, & nudabit eam, & affliget faciē eius.

Quod carnales sepe per pestes flagellat, & occidit Deus. Cap. .

Secundum occisionis.

Secundum est flagellum occisionis. Et de hoc subditur, Et vindemiauit vineā terræ. Sicut enim christianus populus vinea Dei intelligi potest, in qua paterfamilias conduxit operarios: ita carnales homines vinea terræ merito dici potest in carne florentes, atq; fructificantes. Hanc quippe vineam Angelus cum falce vindemiat, cū Christus acumine iudicij sui omnia, quibus carnales fui disponebāt, per mortem refecat. Vnde & multitudo eorum, qui hęc vinea sunt, dolorosa querimonia lamentatur. Tren. c. j. dicens, Vindemiauit me, vt locutus est Dominus in die furoris sui.

De aeterna damnatione carnalium hominum, & peccatorum. Cap. 3.

Tertium a amma- gionis.

Tertium est flagellum damnationis, quo scilicet transitorium gaudium conuertetur eis in aeternam pœnam, quam in inferno miserabiliter patientur. Et de hac Ioan. subdit, Et misit in lacum iræ Dei magnum, hoc est in infernum: qui locus est damnatorum. Sicut enim electi in cumulum gaudij sui etiam de loci claritate, & nobilitate dignè gaudere debent, sic damnati etiam de loci asperitate, & vititate affligendi sunt, teste propheta qui ait, In lacu miseræ, & in luto fecis, id est

suarum spurcitiarum abominandarum voluptatum. Hic siquidem lacus dignè dicitur iræ Dei, quia in eo colliguntur, qui misericordiæ ipsius tam blandienti, quam terrenti in præsentī vita obedire contempserunt. Et illic per iram franguntur, qui hic per misericordiam flecti noluerūt. Dicitur quoque lacus magnus, non solum propter magnitudinem tormentorum, sed etiam propter multitudinem eorum, qui illic dānati præcipitantur. Vnde Isa. 24. ait, Congregabuntur in congregatione vnus fascis in lacum. Hęc tria mala, quæ nunc prædicta sunt, ideo transeunt, quia præsentis seculi transitoria ante aeterna mala carnalium cruciando præueniunt.

ARTICVLVS TERTIVS.

De aeternis supplicijs carnalibus peccatoribus datis.

Tertium tormentorū genus, tormēta sunt aeternalia. Et de his propheta subdit, Vox tonitruī tui in rota. Sagitta quidem metam attingit, rota autem finem nescit: sic cum mala præsentia carnalibus terminantur, succedunt futura, quæ finem nunquam attingunt, vel pertingunt. Rota quoque quantum retro confurgit, tantum in anterioribus cadit: sic quoque carnales quantum in carnalitatibus contra Deū ascenderunt, tantum in vltimo sine profundius affligentur, iuxta illud Apoc. 18. Quantum glorificauit se, & in delitijs fuit, tantum date ei tormentum & luctum. De hoc tormento Iob 26. Cum vix paruam stillam sermonis eius, id est comminationis illius audierimus, quis poterit tonitruū magnitudinis illius intueri? s. quando contra animā in puncto mortis, vel in die iudicij contra reprobos sententiam promulgabit, di. Discedite a me maledicti in ignem aeternū. Ecce vox tonitruī Dei in rota. Erunt enim cruciatus damnatorum. Primo desperabiles, secundo horribiles, tertio interminabiles.

Quod in inferno carnalibus peccatoribus cruciatus desperabiles dantur. Ca. 1.

Primo erunt cruciatus eorum desperabiles: & de hoc Io. subdit, Et calcatus est lacus extra ciuitatem. Licet enim multi sint, qui inibi ponuntur: nemo tamen sciet, vel vo-

let,

A let, seu poterit præstare alteri auxilium, vel solamen. Proinde ciuitatem non faciunt, in qua scilicet (si verè ciuitas est) velle, scire, & posse alteri suo concipi subuenire, & mutuū auxilium, & solamen exhibere debet: cū ciuitas quasi ciuium vnitas in supradictis denominetur. vnde Iob 10. de inferni loco, & quomodo sicut prædictum est, extra ciuitatem sit, dicitur, Vbi vmbra mortis. Ecce q̄ auxilium mutuū sibi exhibere nesciunt, & nullus ordo: & sic confrauto omni ordine, nullum auxilium præstare possunt: sed sempiternus horror inhabitat. Et ideo nullum auxilium sibi ex mutuo horrore perhibere volunt. Et sic eorū erunt desperabiles cruciatus: tum quia mutuo auxilium infra se non habebunt: tum quia aliunde etiam habere non poterunt, cum subdatur, q̄ calcatus est lacus. In quo etiam acerbitas æternæ damnationis exprimitur, eo q̄ multipliciter calcantur, & conculcantur. Primo calcantur a Christo, secundo autem calcantur a sanctis, tertio calcantur a dæmonibus, quarto etiam calcantur a seipsis. Primo calcantur a Christo. Vnde Isa. 63. de se ait, Calcaui eos in furore meo, & de sanctis in sua persona subdit, Et conculcaui eos, scilicet perfectos, & cum sanctis meis in ira mea. De conculcatione quam a dæmonibus patiuntur, & de ea quæ inter eos mutuo fit, intelligi potest illud. Isa. 28. Pedibus conculcabitur corona superbæ hebræorum Effraym. Effraym enim crescens interpretatur. Nam quia tales in mundo isto creuerunt in diuitijs, delectati sunt in delitijs, coronati sunt in honoribus: illic conculcantur paupertate, pœnalitate, & vititate: vt pro eo etiam extra ciuitatem cōculcari dicantur, exilium perpetuum patientes a consortio beatorum, qui diuitijs, delitijs, & gloria æterna tunc perfruentur in Deo. Et de hac ciuitate propheta ait, Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei.

Quod in inferno carnales patientur horribiles cruciatus. Cap. 2.

Secundo erunt horribiles.

Secundo cruciatus eorum erunt horribiles, & violenti confugientes rebelles voluntates eorum. Et de hoc subditur. Et exiuit sanguis de lacu, vsque ad frenos equorum. Tanta enim illic damnatis adhibebitur pœna, quanta sufficit ad confringendum duritiam superbæ eorum: propter quam equis merito comparantur. Equus enim animosum animal

est, & erectę ceruicis. Vnde bene quemlibet damnatorum significat. Ipsi profecto equi dæmonum, ipsis propter superbiam suam subiecti. Vnde de talibus dici potest illud, Zach. 12. Percutiam, dicit Dominus, omnem equum in stuporem, & ascensorem eius in amentiam. Dæmones quippe, qui horum equorum ascensores sunt, quasi amentes denominantur: quia sine moderamine sunt in puniendo damnatos. Vnde & ipsi, scilicet qui patiuntur, stupeant de eorum infania, a quibus tot terribilia pati necesse habent. Vnde & hæc pœna per sanguinem denotatur. Sicut enim sanguis in corpore delectationem, sic extractus de corpore pœnam facit. Delectatione sine pœna carere non possumus: immo quanto maior est delectatio rei, tanto maior pœna sequitur ex carentia eius. Proinde vt expressius hic sanguis significet pœnam, dictus est exire de lacu. Vnde Exo. 7. c. Ægyptijs infantium intersectoribus Israeliticorum dedit Dominus sanguinem in potum: ad clarius inueniendum q̄ homicidia, seu quęcunque mala, quæ damnati in præsentī seculo cum delectatione fecerunt, conuertet eis Deus in aeternam pœnam. Vt scilicet quantum temporaliter delectabantur in peccando, tantum aeternaliter doleant, & tritentur de perpetrata culpa. Sicut intelligi potest illud Osee 4. Et sanguis sanguinem tetigit, hoc est delectationi peccati pœna fit. Sed quoniam nec damnatio impiorum absque misericordia est, idcirco eis Dominus maiorem non adhibet pœnam, quàm ad eorum refrenationem superbæ sufficiens sit, quæ signatur in frenis. Sicut enim equis quo duriores sunt, eo asperiora eis adhibentur frenæ: sic damnati quanto duriores sunt, tanto eorum pœnæ asperiores erunt. Proinde in psal. scriptum est, In chamo, & freno maxillas eorum confringe, qui non approximant ad te, id est maiore, & minori, iuxta voluntatis rebellionem eorum, pœnis confringe illos, qui ad te per voluntatis eorum consensum appropinquare se nolunt.

Quod cruciatus peccatorum carnalium in inferno interminabiles erunt. Ca. 3.

Tertio cruciatus eorum erunt interminabiles, quod notatur per hoc, quod subinfertur, per stadia mille sexcenta. Stadium a stando denominatur:

Tertio erunt interminabiles.

A & est 8. pars milliarij, quo vtuntur Græci in metiendis viarum spatijs, Hercule auctore: qui cum fortissimus esset, fertur vno hanelitu centum viginti quinque cucurrisse passus, & ibi finem currendi fecit, & inde stadium dictum est: per quod pœnarum æternitas designatur, quia in æternum ibi stabunt. Porro millenarius numerus scientiæ est, centenarius vero delectationis, & senarius actionis. Sicut alibi plenius est dictum: Sanguis ergo, qui per stadia 1600. profuit, pœna æterna est, q̄ omne quod cogitatione, voluntate, & actione commissum fuerit, sufficienter punit. Vnde Eccl. 7. consulit sapiens, Fili neque alliges duplicia peccata. i. ne multiplices opera mala. Nec enim in vno eris immunis. i. in nullo eorū eris expers a pœnis, a quibus nos liberet iudex misericors, & iustus Dominus Iesus, Qui cum Patre & Spiritu sancto viuūt, & regnat per infinita secula seculorum, Amen.

I N E P I P H A N I A
Domini nostri Iesu Christi.

Sermo XVIII.

C *Vidimus Stellam eius in Oriente, & venimus adorare eum, scilicet Iesum.* Matth. 2. & in Euangelio hodierno. Tribus quippe miraculis p̄sens solennitas decoratur. Primo adoratione paruuli, secundo cōsecratione baptismi, tertio operatione miraculi. Fatetur enim ecclesia, decimatertia die primi anni puerum Iesum adoratum a Magis, decimatertia die 30. anni Iesum iam virum effectum a Ioanne in Iordane baptizatum fuisse, sicut Luc. 3. c. ait, Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum 30. Insuper decimatertia die 31. anni ab ipso Dño Iesu primum miraculum factū est, cum in nuptijs aquā in vinū conuertit. Proinde Io. 2. c. ait. Hoc fecit initiū signorum Iesus in Chana Galilææ, & manifestauit gloriā suā. Nec tamen habetur ex sacro textu, q̄ hæc tria sint talibus tēporibus celebrata. Hęc tamen ab vniuersali ecclesia per solennē celebrationē tradita sunt. Sicut q̄ Christus natus sit. 8. Kalē. Ianuarij, q̄ hoc etiam non habetur ex textu. De huiusmodi autē dicit Augu. in lib. j. c. j. ad Ianuariū. Illa inquit, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidē toto orbe terrarū seruātur, dat̄ intelligi, vel ab ipsis Apost. vel cōsilijs plenarijs, quorū est in ecclesia saluberrima

Tribus
miraculis
p̄sens so-
lennitas de-
coratur.

auctoritas commendata atq; statuta, retine-
ri. Sicut quia Dñi passio, & resurrectio, &
in celum ascensio: & Spiritus sancti aduen-
tus anniuersaria solennitate celebrantur. Et
si quid tale aliud occurrit, quod obseruatur
ab vniuersa ecclesia, quacunq; se diffundit.
De his igitur tribus hoc ordine, & tēpore
a Dño perpetratis solennia celebramus. Et
ad hoc clarius innuendum hodie sancta ma-
ter ecclesia agit de paruuli Iesu adoratione:
octauo vero die de baptismi ei⁹ cōsecratio-
ne: sed & Dominica post Octauas Epipha-
niæ de prædicti primi miraculi perpetrati-
one: eodem videlicet ordine, quo hæc ab
ipso Dño gesta traduntur. Propter hæc oia
tripliciter hæc solennitas nuncupatur, s. Epi-
phania, Theophania, & Bethania. Epipha-
nia namq; dicitur ab epi, quod est supra, &
phanos, quod est apparitio, vel manifestatio,
quasi desuper per stellam facta magis
apparitio, vel manifestatio, & pertinet ad
miraculum primum. Pro secundo vero mi-
raculo Theophania denominatur a Theos,
quod est Deus, & phanos manifestatio,
quasi sanctissima Trinitas in baptismō appa-
ruit in extrinseco signo. Pro tertio miracu-
lo Bethania appellata est a beth, quod est
domus, & phanos apparitio, quia in nuptia-
rum domo diuina potentia Christi manife-
stata est. Primum itaque miraculū celebrat
ecclesia in solennitate p̄senti, agens de san-
ctorum Magorum adoratione deuota. Ma-
gorum igitur diuinæ instructionis oraculo
quærentium regem natum, causam, modū,
& finem, verba sunt ista: Vidimus stellam
eius in Oriente, & ve. ado. eum. In quibus
sacratissimis verbis tres admirandi amores
istorum Magorum per ordinem denotatur.
Primus est amor irradiatus, cum dicunt,
Vidimus stellam eius in Oriente. Secundus
amor inflammatus, cum addunt, & veni-
mus. Tertius est amor quietatus, cum sub-
dunt, adorare eum. Vt sic tota eorum ani-
ma in hoc triplici commendetur amore.
Intellectus in amore irradiato, affectus in
amore inflammato, & memoria in amore
quietato. De hoc quoq; triplici amore ho-
rum sanctorum Magorum, Isa. 49. prophe-
tatum est, vbi dicitur, Reges videbunt, hoc
quo ad primum: & confluent principes,
quo ad secundum: & adorabunt, quo ad ter-
tium. Et potest esse aliud thema in p̄senti
sermone. Hi tres amores sanctorum Ma-
gorum describuntur ab Euangelista Matth.
in 2. cap. & in euangelio p̄santis solen-
nitatis.

ARTI-

A ARTICVLVS PRIMVS.

De tribus, quæ admiratione sunt digna in
Magis, & in Scribis & in Herode.

Amor
istorum
Magorū
in hoc a-
more tri-
plex me-
dium.

Primus quippe amor istorum Ma-
gorum, fuit amor irradiatus, s. in
mente per fidem luminosam, &
in corpore per stellam radiosam.

In hoc quippe amore cōprehēditur triplex
medium s̄m prophetas, ad probandū Chri-
stū esse regē Iudæorū. Primum est tēpus, se-
cundū est signū. s. nouæ stellæ ortus, tertiu
est locus. Primum mediū est tempus. Et
de hoc Matt. in euangelio inquit. Cū natus
esset Iesus in Bethlehē Iudæ in diebus He-
rodīs regis. Ad literā, Prophetauerat. n. Pa-
triarcha Iacob Gen. 49. Non auferetur sce-
trum de Iuda, & dux de femore eius, &c.
Vbi Caldaica trāslatio habet, donec veniat
Messias. In quo manifeste ostenditur illo tē-
pore Christū nasciturum esse, quando desi-
ceret rex, & dux de populo Iudæorū, quod
impletū est in Herode. Nam vsq; ad trāsmi-
grationē Babilonis habuerūt reges de tribu
Iuda: & postea Duces, sicut patet de Zoro-
babel. j. Esdræ 2. c. & sic vsq; ad Herodē ha-
buerunt eos. Hic fuit natiōe Idumæus, &
per consequens alienigena. Fuitque sibi da-
tum regnū Iudæorū ab Imperatoribus Ro-
manorum, & hoc cū militibus ad acquiren-
dum ipsum. Et ibidem capto Anthigono,
& postea interfecto Herodes occupauit re-
gnum, vt refert Iosephus in lib. antiquitatū.

Hęc Nico. de Lira. Secundum mediū, est
signum, s. nouæ stellæ ortus. Et de hoc sub-
ditur a Matthæo, Ecce Magi ab Oriente:
secundum enim glo. sumptam a verbo su-
per Matth. quidam dicunt eos fuisse Cal-
dæos, alij Persas, vt Chrysof. alij de vlti-
mis finibus terræ. Alij de terra Balaam,
quæ secundum Remigium non distat a ter-
ra promissionis. Quodcunque istorum fue-
rit, bene dicitur ab Oriēte: quia omnes istæ
regiones ab Oriente sunt respectu Iudææ,
licet Caldea magis sit ad aquilonem, secun-
dum Hiero. Chrysof. quoque de hoc ait:
Vnde dies nascitur, initium fidei processit,
quia fides est animarum lumen. Venerunt
Hierosolimam dicentes: Vbi est, qui natus
est rex Iudæorum? Vidimus enim stellam
eius in Oriente, & venimus adorare eum.
Prophetauerat enim Balaam Numeri 24.
Orietur stella ex Iacob, & conseruetur viga
ex Israel, &c. Vbi ostenditur, q̄ ortus nouæ
stellæ apparentis, erat signum Christi

nascens. Vnde in hora natiuitatis Domi-
ni apparuit stella noua in terra Oriētali re-
spectu Hierusalem, vt habetur Numeri 24.
Hi reges dicti sunt Magi, non a magica ar-
te, sed a scientiæ magnitudine. Quos enim
Philosophos Græci, Persæ Magos, Iudæi
Scribas, Latini magistrōs appellant, si-
cut quidam dicunt. Reges insuper dicti
sunt, quia illo tempore in partibus illis
regnabant philosophi sapientes. Hi si-
quidem nouam stellam videntes, cognou-
erunt per reuelationem diuinam, quod
illa erat, de qua dixerat Balaam: Vnde
statim mouerunt se de locis suis, vt ve-
nientes adorarent puerum natum. Se-
quentes stellam venerunt in Iudæam deci-
matertia die, quia terra quam habitauit
Balaam, non multum a Iudæa distabat. In-
trantibus autem ipsis Iudæam, stella ex di-
spositione diuina disparuit: vt necesse ha-
berent recurrere ad regiam ciuitatem, quæ
erat Hierusalem, ibiq; requirere de Chri-
sto nato. Hoc quidem factum est a Deo
triplici ratione. Primo propter ipsos Ma-
gos, vt qui prius admoniti fuerant cœle-
sti signo, confirmarentur etiam dicto pro-
phético ex Doctorum Hebraicorum re-
sponso, sicut infra patebit. Secundo au-
tem propter Christum, vt natiuitas eius
nunciaretur in regia ciuitate, ac per con-
sequens Iudæi Christum non recipientes,
inexcusabiles haberentur. Tertio propter
mysterium, vt mysticē figuraretur, quod
fides Christi erat a gentibus deuotē susci-
pienda, & a Iudæis pro maiori parte in
sua perfidia remanentibus respicienda: quia
Magi, qui Gentiles erant, ipsum Chri-
stum deuotē quæserunt, & inuentum
adorauerunt: ad quæ sacerdotes Iudæorum
Christum audientes natum per cœlestē si-
gnum in nullo sunt moti ad ipsum quæ-
rendum, seu etiam venerandum. Hęc
secundum Nico. de Lyra. Tertium me-
dium est locus, scilicet a Michæa determi-
natus. Et de hoc subditur a Matth. Au-
diens autem hæc Herodes rex, scilicet
Christum esse natum per manifestum celi
li signum, turbatus est, scilicet timens pri-
uari regno, & omnis Hierosolima cum illo.
Et hoc adulatoriē quidem: vel quia mali
letari non possunt de bono, nec carnales de
facto spiritali, secundum Chrysof. aut no-
uitate miraculi, secundum Magistrum histo-
riarum. Et fortē propter hæc omnia s̄m va-
rietatem passionū, & conditionum turbati
sunt. Et congregans omnes principes Sa-

E nascens. Vnde in hora natiuitatis Domi-
ni apparuit stella noua in terra Oriētali re-
spectu Hierusalem, vt habetur Numeri 24.
Hi reges dicti sunt Magi, non a magica ar-
te, sed a scientiæ magnitudine. Quos enim
Philosophos Græci, Persæ Magos, Iudæi
Scribas, Latini magistrōs appellant, si-
cut quidam dicunt. Reges insuper dicti
sunt, quia illo tempore in partibus illis
regnabant philosophi sapientes. Hi si-
quidem nouam stellam videntes, cognou-
erunt per reuelationem diuinam, quod
illa erat, de qua dixerat Balaam: Vnde
statim mouerunt se de locis suis, vt ve-
nientes adorarent puerum natum. Se-
quentes stellam venerunt in Iudæam deci-
matertia die, quia terra quam habitauit
Balaam, non multum a Iudæa distabat. In-
trantibus autem ipsis Iudæam, stella ex di-
spositione diuina disparuit: vt necesse ha-
berent recurrere ad regiam ciuitatem, quæ
erat Hierusalem, ibiq; requirere de Chri-
sto nato. Hoc quidem factum est a Deo
triplici ratione. Primo propter ipsos Ma-
gos, vt qui prius admoniti fuerant cœle-
sti signo, confirmarentur etiam dicto pro-
phético ex Doctorum Hebraicorum re-
sponso, sicut infra patebit. Secundo au-
tem propter Christum, vt natiuitas eius
nunciaretur in regia ciuitate, ac per con-
sequens Iudæi Christum non recipientes,
inexcusabiles haberentur. Tertio propter
mysterium, vt mysticē figuraretur, quod
fides Christi erat a gentibus deuotē susci-
pienda, & a Iudæis pro maiori parte in
sua perfidia remanentibus respicienda: quia
Magi, qui Gentiles erant, ipsum Chri-
stum deuotē quæserunt, & inuentum
adorauerunt: ad quæ sacerdotes Iudæorum
Christum audientes natum per cœlestē si-
gnum in nullo sunt moti ad ipsum quæ-
rendum, seu etiam venerandum. Hęc
secundum Nico. de Lyra. Tertium me-
dium est locus, scilicet a Michæa determi-
natus. Et de hoc subditur a Matth. Au-
diens autem hæc Herodes rex, scilicet
Christum esse natum per manifestum celi
li signum, turbatus est, scilicet timens pri-
uari regno, & omnis Hierosolima cum illo.
Et hoc adulatoriē quidem: vel quia mali
letari non possunt de bono, nec carnales de
facto spiritali, secundum Chrysof. aut no-
uitate miraculi, secundum Magistrum histo-
riarum. Et fortē propter hæc omnia s̄m va-
rietatem passionū, & conditionum turbati
sunt. Et congregans omnes principes Sa-

Dñs fe-
cit dispa-
rere stel-
lā triplici
ratione.

A cerdotum, & scribas populi suscitabatur ab eis, ubi Christus nasceretur, s. secundum scripturas prophetarum. At illi dixerunt, in Bethlehém Iudæ. Sic enim scriptum est per prophetam, scilicet Michæam 5. c. Et tu Bethlehém terra Iuda, ne quaquam minima es in principibus Iuda: ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israel. Tunc Herodes clam vocatis Magis, scilicet propter Iudæos, quos suspectos habebat in hoc, secundum Chrysof. diligenter didicit ab eis tempus stellæ, quæ apparuit eis. Et mittés eos in Bethlehém dicit, Ite & interrogate diligenter de puero. Non dicit de rege, sed de puero. Et cum inueneritis, re. mihi, ut & ego veniens adorem eum. Falsum spondet obsequium, ut facilius decipiat eos, & ut ad redeundum per eum inducat. In serie huius textus triplex nobis admiratio demonstratur. Prima, vnde fuit in Magis tanta intellectus illuminatio. Secunda, vnde fuit in Scribis tanta intellectus obsecratio. Tertia, vnde fuit in Herode tanta intellectus obscuratio.

Triplex admiratio.

De triplici stella, qua illuminati sunt sanctissimi Magi. Cap. I.

Prima, vnde fuit in Magis tanta illuminatio.

Tres stelle.

Prima tripliciter consideratur.

C Prima quippe admiratio est, vnde fuit in Magis tanta intellectus illuminatio. Queramus hoc confidenter ab eis. Dicite nobis sanctissimi Magi, vnde in vobis tanta illustratio intellectus? vnde in vobis tantum ortum est lumen? vnde in vobis tanta limpeditas virtutum? Respondent profecto. Vidimus stellam eius in Oriente. O cum quanto lumine responderunt: nam fatentur, quod stellam videbant, stellam quærebant, & stellam habebant. Prima erat stella elementalis sue corporalis, secunda erat stella virginalis, tertia erat stella virtualis. Prima stella, quam videbant, erat elementalis. Et hanc tripliciter consideremus. Primo eius formam, secundo eius causam, tertio eius horam. Primo inquam consideremus eius formam, differebat enim ab alijs stellis in quinque. Primo in quidditate, secundo in quantitate, tertio in qualitate, quarto in localitate, quinto in processionalitate. Primo enim differebat in quidditate, quia erat elementaliter mixta. Aliter in aere non fuisset visa. Secundo in quantitate, quia dimensionaliter parua. Nam si parua non fuisset, non potuisset puerum particulariter de-

monstrare, quia totam vnam magnam cooperuisset ciuitatem, si exitisset de illis, quæ sunt in coelo. Tertio in qualitate, quia interstellariter visa. Nam vicissim latebat & lucebat. Vnde Magis Iudæam intrantibus latuit, & egredientibus ciuitatem patuit: ut prædicantis scripturæ, & apparentis stellæ duplex testimonium Magos lætificaret. Quarto in localitate, quia innaturaliter sita. Aliter Magos non dirigeret recte præcedendo ad locum, ubi erat puer, nisi in aere sita. Quinto in processionalitate, quia irregulariter mota. Vnde Augustinus. Ut plenum Christo præstaret officium vel obsequium, temperauit gradum, donec Magos perduceret ad puerum: obsequium præbuit, non imperium, adduxit hospitium, irradiabat amplissimo lumine, tecta perfudit, sicque discessit. Hæc Augustinus, & Chrysof. ait, Stetit supra caput pueri, quasi dicat. Hic est ut quia loquendo monstrare non poterat, stando monstraret. Et hæc sufficiant quantum ad formam eius. Secundo consideremus eius apparitionis causam. Circa quod aduertendum est, quod stellæ quæ sunt in coelo, triplex officium habent. Primum distinguere tempore, secundum figurare naturalia, tertium influere in ista inferiora, scilicet causando eorum generationem atque corruptionem: nihil tamen super liberum arbitrium possunt, cum etiam ipse Ptolemæus Astrologus dicat. Indicia, quæ ego tibi trado, sunt inter necessarium, & contingens. Et iterum ait astrologus. Non debet dicere ratio specialiter, sed vniuersaliter, quia sapientis anima dominabitur astris. Hæc autem Magorum stella ad nihil supradictorum apparuit illis, sed solum ut Saluatoris ortum viam, locumque ostenderet: lumenque fidei, atque statum credentium præmonstraret. Nec tamen hora natalis, est hora fatalis. Nascuntur enim sub eodem constellationis puncto diffformes in naturalibus, ut perfectus, & monstruosus: In moralibus, ut reprobus & electus: In artificialibus, ut hebes & industrius: In conditionibus, ut liber & seruus. Et econtra sub diuersa constellatione consimiles oriuntur. Nec enim hæc stella dat occasionem erroris, scilicet quod Christus sit natus sub stellarum decreto, sed magis ostenditur, quod stellæ sunt sub eius imperio constitutæ. proinde Gregorius. Dum non puer ad stellam, sed stella ad puerum venit,

Stella sunt in coelo triplex officium habent.

Stella est ipse Iesus. Iesus pfectus. Huius Duce incipientium.

A nit, non fatum pueri stella dici potest, sed si dici liceat illius stellæ fatum, is qui apparuit, puer fuit. Licet autem quidam vocent fatum id, quod Deus facit concurrentibus omnibus causis in regimine vniuersi: nullo tamen modo dici potest, quod effectus fatalis sit aliqua influenza stellæ ad coactionem voluntatis humanæ. Et quia communiter errantes fatum appellant: ideo hoc nomen valde suspectum est: licet a Boetio in quarto de consolatione, sub priori sanè acceptum sit. Tertio consideremus eius apparitionis horam. Licet enim Chrysof. in Homel. 6. super Matthæum dicat, quod in forma pueri crucem in capite habentis Magis apparuit, & quod de nato puero viam instruxit. Insuper quod biennium apparuit ante Christi natiuitatem: tamen hoc ab alijs communiter non tenetur. Hæc tamen Chrysof. recitat, non affirmat. Communiter tenetur, quod apparuit hora natiuitatis. Vnde Augustinus. Eo nascente lux noua in terra est reuelata, quo moriète solis est claritas obscurata. Hieronimus quoque in glo. ait. Stella dominicæ natiuitatis nuncia, nunquam prius apparuit, sed eam tunc puer creauit, & Magis præuiam deputauit, quæ peracto officio mox esse desijt. Et hæc est de prima stella, quam Magi videbant, quæ erat elementalis. Secunda stella, quam quærebant, erat stella virginalis: vnde glos. noua stella, nouum hominem indicat. Stella profecto est ipse Iesus, qui de se Apostolus vlti. inquit, Ego sum radix, & genus Dauid, stella splendida & matutina. In quibus sacratius verbis ostendit se Iesus omnium sequentium se, scilicet incipientium, proficientium, & perfectorum pfectum ducem. Incipientium, cum ait, Ego sum radix. Non ait, Ego sum de radice Dauid, quamuis & hoc etiam secundum carnem intelligatur: sed ait, Ego sum radix, idest radicale principium, & fundamentum, & nutrimentum totius regni Dauidici, & totius cultus Dei in ipso fundati, & in alijs deriuati. Est siquidem radix propter influentia omnium gratiarum. Ioan. j. de plenitudine eius omnes accepimus, & gratiam pro gratia. Nam omnes incipientes, quasi rami in hac radice viuificantur vita dilectionis. Per hanc radicem ornantur frondibus efficacia, & fructuosæ locationis, & floribus redolentis conuersationis. Per hanc radicem fecundantur fructibus strenuæ operationis, & suauis degustationis. vnde propheta ait, Gustate & vide-

te, quoniã suauis est Dominus, beatus vir, qui sperat in eo. Secundo ostendit se ducem proficientium, qui per lucem contra diabolum, peccatum, & mundum manu forti proficientes iuuat. Ideo subdit, genus Dauid. Et non dicit de genere Dauid, sed genus Dauid, idest principale caput, & principium totius generis, & generationis eius. Dauid manus fortis interpretatur. Nam iuuat proficientes. forti manu contra spiritualia nequitie in celestibus, Eph. 6. Iuuat etiã eos contra peccatum, ut ultra non regnet peccatum in eorum mortali corpore, sed destruat corpus peccati, Rom. 6. Iuuat in super contra mundum, contra concupiscentiam oculorum, contra concupiscentiam carnis, & contra superbiam vitæ. proinde Apost. Ephe. 6. tales hortatur, dicens: Confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius. Tertio ostendit se ducem omnium perfectorum, dicens, stella splendida & matutina, stella dicitur propter puritatem innocentie: splendida propter claritatem resplendentie ad alios: sed matutina propter splendorem gratie in presentia, & glorie in futuro. Et hæc est stella, quam quærebant magi: scilicet filium Dei Iesum. Tertia autem stella, quam isti Magi habebant, erat stella virtualis, scilicet fides, quia Iesum credebant esse Dominum Deum suum. Quærebant quidem stellam humanitatis, & credebant stellam diuinitatis, & hanc secum gerebant. De hac fidei stella, Eccles. 5. c. scriptum est: Quasi stella matutina in medio nebulae, & quasi luna plena in diebus suis lucet. Est enim fides. Primo quasi stella pura entitate, clara venustate, firma auctoritate. Secundo dicitur matutina, quia est scilicet virtus prima. vnde Hebr. 11. Apost. ait: Fides est substantia sperandarum rerum, argumentum non apparitum. Dicitur autem fides substantia, quasi substans, idest fundamentale principium. Tertio dicitur in medio nebulae, propter statum presentis miserie inuolutæ caligine, tanquam speculum in enigmate. Vnde 2. Pet. j. c. Quasi lucerna ardens in caliginoso loco, donec dies illucescat, & lucifer oriat visionis beatæ. Quarto dicitur luna lucens, dum non obtenebratur errore, non obliquatur intentione, sed perficit opera in dilectione. Hæc lucet in diebus suis, idest durante statu presentis vitæ. Hanc stellam habebant sanctissimi Magi, quæ intellectum eorum de filio Dei nato clarius illustrabat.

Proficientium.

Perfectorum.

G

H

A De admiranda cecitate scribarum circa ea, qua in summo desiderabant. Ca. 2.

Secunda admiratio.

Secunda admiratio est, unde fuit in Scribis tanta intellectus obcaecatio. Valde profecto mirabile est, quo Scribae & pharisei, qui a Magis talia audierunt, & qui talia de Christo in prophetis sibi promissa legebant, non curauerunt saltē per unū nunciū pertinere ad indagacionem tanti facti. Maximē cū iudaicus populus nihil anxius, nihil desiderabilius, nihil omnino concupiscentius expectabat, q̄ suum Messia & Regem, quē Magi apertē nunciabāt iam natū. Huius aut iudicij Dei hanc cecitatem permittententes patens ratio potest esse: quia iam tūc temporis incrassatum, impinguatū, dilatatum, ingrauatū, & obtenebratum erat illorū cor ad ista inferiora, & ideo iusto iudicio Dei, atq; occulto neglexerūt atq; despererūt q̄rere Christū. Huius cōsimile reperies in cōsimilibus tēporibus: quia semper hoīes his cōsimiles, aut mētis lethargia oppressi, opera Dei negligunt attēdere, & parvipendūt, aut illa oppressi furia psequūtur.

De admiranda obscuritate intellectus Herodis circa illa, de quibus tremebat, & expansebat. Cap. 3.

Tertia admiratio.

Tertia admiratio est, unde fuit in Herode tāta intellectus obscuratio. Cū enim tanq̄ tyrānus verus, semper de suo dominio trepidaret, & ob hoc de aduētū Magorum turbatus esset, atq; de venturo Rege a Scribis & Phariseis sciscitatus a Magis diligēter didicerit tēpus stellae: ideo mirabile est, quō vel cū eis, vel post eos non miserit aliquos pueri exploratores. Propterea notandū est, q̄ in his, & cōsimilibus mirē resulget occulta dispēratio Dei, miris & occultis modis impediēs eorū intentū, q̄ sibi, & suis impiē aduersant. Paret insuper ī tanta cecitate Iudaici populi, & Herodis, q̄ cū status clericalis & secularis in odio Dei est, aufert illis sensum. p̄inde Isa. 6. c. De talibus Dñs ait. Vade, & dices populo huic. Audite audietes, & nolite intelligere: videte visionē, & nolite cognoscere. Exceca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claudite: ne forte videat oculis suis, & aubibus suis audiat, & corde suo intelligat, & cōuertat & sanē eū. Et dixit, vsquequo Dñe? Et dixit, Donec desolētur ciuitates absq; habitatore, & domus sine hoīe, & terra relinquat deserta, & lōgē sciat domus homines.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De admirando fidei feruore istorum sanctorum Magorum erga Dominum Iesum Christum.

Secunda amor.

Secundus amor istorum sanctorū Magorum est amor inflammatus, quia in Schemate subdunt. Et venimus, scilicet velocius currentes affectū, quā gressu. Unde in Euangelio Matth. subdit, Qui cū audissent regē, abierunt, s. recedentes de Hierusalem, vt irent verlus Bethlehem de hoc per Micheam prophetam edocti. Et ecce stellam, quā viderant in Oriente, quae prius disparuerat, antecedeat eos, vsq; dum veniens staret supra, vbi erat puer. Videntes autem stellam, gauisi sunt gaudio magno valde. Quod his verbis, & ex praecedētibus tres aliae admirationes notari possunt. Prima est de Magorum aduentu, secunda de Magorum aulū, tertia de Magorum gaudio sensu.

Tertia admiratio.

Quod ex multis circumstantijs aduentus Magorum, intelligi potest erga Christum eorum feruor admirandus. Cap. 1.

Prima Magorum admiratio.

Prima quippe admiratio est de Magorū aduentu. Non. n. retardauit eos longitudo viarū: quia de extremis terrae sinibus, vel saltē de lōginqua regione venerūt ad Christū. Nō eos retraxit difficultas temporū: quia in hyeme. Non multitudo expensarū, quas ex regali comitiua ipsos facere necesse fuit. Nō delicata teneritudo complexionū: quia delicatē nutriti erant. Non periculū perorarū: quia eis fieri poterant insidiae multae. sed accēdit, & inflāmauit eos fidei feruor, spei vigor, charitatis ardor, & extrinseci luminis splendor, ac interna irradiatio, vel illustratio irradior: vt nec de tēporis momento potuerint, vel timore psonae, vel amore patriae cū negligentia, seu desidia aliqua retardari. Erubescite christiane infelix & miser, nō imitari sanctorū Magorū exemplū, saltē postquam Iesus dilectus, & amorosus iam non vnica stella, sed mille millibus miraculis, sanctorum exemplis, martyrum victorijs & triumphis tuam pigritiam excitat, & tuam cecitatem illustrat: Praecipuē, quia stabulum iam mutauit in caeli palatiū, praesepiū in regni solium, Virginis gremiū in pa-

tris

tris sinum, atque confessum, paruilitatem in maiestatem, panniculos & fasciā in gloriosam stolam; lachrymas & vagitus in cęlestes concentus, mutitatem infantiae in locutionem paternę substantię, societatem beftiarum in multitudinem Angelorum: vt piē timeas ad patris dextram iam sedētem, quem Herodes timuit matris vbera lambētem? Saltem, quod patefacta gloria te debet attrahere, si non vis benedictos Magos ad adorandum infantiam sociare.

De magna fiducia, quam Magis sanctissimis praeiuit fides Christi. Cap. 2.

Secunda de Magorū aulū.

Secunda admiratio est de Magorum aulū. Mirabile quippe est, q̄ non timuerunt in praesentia Regis tyranni atque iniqui, confiteri dignitatem regalem pueri nati, ipsum in terra aliena coram Herodiana furia, atque sauitia, qui hoc sentiebant tyrannū regem, & tyrānice regem, & iniusta vsurpatione non successione regnare. O sanctissimi Magi, prius Christi confessorēs, quā contemplatores. An nescitis, quod qui constitetur Regem in alterius regno, regnanti iniuriam facit? An creditis, quod vobis parcat crudelitate Herodes, qui nec filijs suis sua impietate pepercit, sed plures trucidauit ex eis? Qui etiam paruulis innocentibus nefanda crudelitate, & diabolica compositione lac vberum cum sanguine miscuit puerorum. Sed puto, q̄ vos iam illuminati de fide, & a paruulo illustrati, licet nondum videretis eum; cum Apostolo Paulo alligari, & mori in Hierusalem pro nomine Domini nostri Iesu Christi parati estis, vt dicitur de Apostolo Paulo, Actuum 21.

De admirabili gaudio, quo repleti sunt Magi in reappearance iam vise Stellae.

Cap. 3.

Tertio de Magorū gaudio sensu.

Tertia admiratio est de Magorū gaudio sensu: quia vidētes stellam, gauisi sunt gaudio magno valde. secundum enim Rabanum hic inculcatum est verbum, ad designandum magnitudinē gaudij. Est enim triplex gaudij magnitudo, scilicet cogitatus, affectus, & effectus: puto q̄ hoc dictum sit tantis verbis, tāti gaudij expressiuus: vt intelligi possit, quantum gaudiū debeuerunt habere, cum viderunt Iesum lucem, quae in tenebris lucet. Neque recolo me legisse alicubi in scriptura verbum tanti

eumulati gaudij, sicut istud, quasi per hoc apertius exprimitur, quod omnis potentia animarum eorum exuberanti gaudio exultauit, ita vt etiam in sensu corporis redundaret: per corporales namque oculos in reuisione stellae tanta materia gaudij abundauit in corde, q̄ tota regio cordis sustinere non valens in actualem corporis exultationem prorupit. Nam ait: Gauisi sunt, scilicet videndo stellam, gaudio, scilicet in intellectu, magno in affectu, valde in effectu.

ARTICVLVS TERTIVS.

De alijs tribus, per quae admirandus apparuit sanctorum Magorum feruor.

Tertius amor Magorum.

Tertius est amor quietatus. In quodam sanctissimi Magi quienerunt: quia in themate subditur, Adorare eum, sicut verbum Deum. In quo finaliter animae per beatitudinem requiescunt. Et de hoc hic subditur a Matth. Et intrantes domum, inuenerunt puerum cum: Maria matre eius. Et procidentes adorauerunt eū, s. adoratione patrie: & apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera, aurum, thus, & mirram. In quibus sacratissimis verbis eorum quietati, amoris triplex alia admiratio demonstratur. Prima, quia non scandalizantur: secunda de eo, quod adorant, & venerantur: tertia de eo, quod non loquuntur.

Quam admirabile fuit, Magos non scandalizari in signis humilitatis Christi. Cap. 1.

Huius amoris triplex admiratio. Prima.

Prima quippe admiratio est, q̄ hi sancti Magi non scandalizantur. Nam intrates domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius: Chrysost. Non diademate coronata, aut lecto aureo recumbente: sed vix tunicā vnā habēte, nō ad ornatum corporis: sed ad tegimentū nuditatis, qualē habere poterat carpētarij vxor peregrē cōstituta. Et tñ gaudebat mētēs Magorū, cōtemptibile puerū aspicerē: quia spiritus in corde eorū terribilē eū mōstrabat. Inuenerūt quippe puerū, quē verissimē credebāt Deū suum. Propterea nō offendūtur stabulo, nō praesepio, nō panniculis paupertatis, non solitudine Virginis matris: sed potius attendentes suae diuinitatis condescensionem, discunt in paruulo profundam humilitatem, in stabulo abijcere pompositatem, in praesepio carnis austeritatem, in panniculis amabilem pauper-

A paupertatem, in sanctissima Virgine inuolabilem puritatem.

De admirando mysterio adorationis, & oblationis sanctorum Magorum. Cap. 2.

Secunda. Triplex Magi adorant Deum.

Secunda admiratio est de eo, quod adorant, & venerantur. Nam tripliciter adorant eum. Primum ut creatorem, secundum ut redemptorem, tertium ut glorificatorem. Et hæc triplex adoratio in eorum oblatione mystice designatur. Primum quidem adorant eum, ut creatorem. Propterea

B Euangelista inquit, Et procidentes adorauerunt eum. & apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera, aurum, thus, & mirram.

De triplici substantia adorant Christum.

vbi ad literam considera, quod de triplici substantia adorant Christum. Primum de corporali, quia & procidentes: secundum de spirituali, quia adorauerunt eum: tertium de temporali, quia obtulerunt ei munera. Plura quippe non habet homo, nisi animam, corpus, & temporalia bona, qui dicat Christo. Omnia nostra tua sunt, & a te habemus, & tanquam tua offerimus verè tua. Rabanus. Adorauerunt eum in carne verbum, in infantia sapientiam, in infirmitate virtutem, in forma hominis Dominum maiestatis. O sapientes Magi, quid agitis? In fascia puerum adoratis? Adoramus, inquiunt, & sapienter facimus: quia sicut in assumpto verbo profitemur diuinitatem: sic oportet adorari tanquam principium nostræ creationis. Scriptum est enim Deuteron. 6. Dominum Deum tuum adorabis. Hanc quippe adorationem secundum tropologicum intellectum, in sua oblatione mystice præfigurant, nosque informant quid Christo debeamus offerre, tam in abijciendo vitium, quam in accipiendo virtutis exercitium. Primum quidem in abijciendo vitium. Nam aurum præcedit in diuitijs. Thus est excellens in sacrificijs, & significat sublimitatem honoris. Mirra adhibetur delictijs carnis, & multum præcedit in vnguentis. Hæc profecto paruulo nostro offerimus, cum pro suo amore cum sanctis Magis diuitias, magnificentias, atque delicias, quæ auaritiæ, luxuriæ, atque superbix occasionem præstant, feruenter a cogitatione nostra longè abicimus, & fugamus: secundum in accipiendo virtutis exercitium: unde exéplo suo sancti Magi nos instruunt, ut Domino offeramus aurum splendens cognitionis, thus ardentis deuotionis, & mirram carnis mortificationis.

tionis, & mirram carnis mortificationis. E Secundum adorant eum, tanquam Redemptorem, sicut Propheta prædixit cum ait: Coram illo procident Æthiopes, id est culpa originali magni, secundum Christi sanguinem candidati: proinde hoc proficendo, simulque nos instruendo, secundum allegoricum intellectum, offerunt ei munera protestando in auro regiam maiestatem, in thure Dei immensitatem, & in mirra carnis mortalitatem. Tertium adorant eum, tanquam glorificatorem. Venerantur enim in assumpto homine summam diuinitatem: quia ille paruulus Rex erat æternus, & habebat scriptum in vestimentis, & in femore eius, Rex regum, & Dominus dominantium. Quid enim per vestimentum, nisi assumpta humanitas designatur? Per femur, quod est generationis formale principium, quid aliud dignius, quam æterna generatio demonstratur? quasi Beatus Euangelista ostendere velit, quod Dominus Iesus sit Rex secundum vtranque naturam. In quo quidem glorificabuntur omnes, qui diligunt nomen eius. Ad hoc igitur signandum, simulque ad nos instruendum, secundum anagogicum sensum, sancti Magi offerunt ei aurum, quod præfiguratur in patria splendorem visionis, thus dulcorem fruitionis, & mirram tenorem incorruptibilis possessionis.

Quod admirabile est, quod ab Euangelista non commemoratur, Virginem Magis fuisse aliquid locutam. Cap. 3.

Tertia admiratio est, quod isti sancti Magi non loquuntur. Cum enim Beata Virgo omnem linguam intelligeret, & loqui sciret, eo quod omni scientia post filij Dei conceptum plena esset, mirum videtur quod tam pia mater tam fidelibus, & deuotis filijs, qui tanto feruore, & fide, tantis periculis, & labore, atque expensis venerunt adorare, tanquam Deum filium suum, in aliquo non cõdescendit per aliquem consolatorium actum, vel saltem per aliquod dulce verbum. Sed profecto deuotè pensandum est, quod Magi tanquam peritissimi viri, vereque in fide illuminati, & in Dei magnalij irradiati, cum deuotissima matre Christi aliqua singularia colloquia habuerunt de altissimis mysterijs incarnationis, & incarnati verbi, de altissimis contem-

Tertia mirra.

A contemplationibus paradisi, de admirandis gratijs, & beneficijs Dei, de moribus virtuosiss, & nobilitate virtutum: atque de his, per quæ possent esse perfectissima Christi membra, qui multas instructiones, & magnas consolationes ab ipsa pijsima Christi matre susceperunt. Hæc & his similia Euangelista Matthæus in præsentis historia credo, quod scienter omisit, atque summam huius mysterij secundum suum extrinsecum corticem enarrando, reliqua intellectibus, atque deuotis mentibus perscrutanda, & deuotè contemplanda dimisit. Contemblemur igitur & nos, tanquam huic adorationi præsentis horum sanctorum Magorum magnalium Christi sensum, ac experimètalem intellectum, & gustum. Quis enim deuotus dubitare queat, quod mater pijsima ita deuotis filijs de vnigenito suo in multis consolationibus condescendit? Quis insuper ambigere potest, quod hoc quilibet sanctorum Magorum ardentissimo animo concupiuit, qui tanto feruore, atque labore a terræ finibus ad hoc quodammodo volauerunt? Credo, quod quilibet eorum a dulcissima matre dilectum filium post eius adorationem susceperit in manibus suis, atque in vlnis suis amplexatus sit eum, & suauissimè osculatus. Necnon quod Simeonis more, aliquod mellissimum iubilando cantauerit. Quasi primus Magus cum Iesum in brachijs suis dulcissimè possideret, cantando iubilauerit, & quasi tripudiando dixerit ista dulcissima verba. Quæ sequuntur sunt in lingua Italica exarata, quæ omitto non intelligens linguam: quia nec ego scriptor plus reperi in exemplari, contra quod hæc scripsi.

B

C

D O M I N I C A
v. post Epiphaniam.
De regno cælorum.
Sermo de regno cælorum.

Imile factum est regnum cælorum homini, qui seminauit bonum semen in agro suo, &c. Matth. 13. Tria notantur in ista parabola. Primum diuina sapientia in conditione creatorum, quod significatur per semè seminatum in agro, &c. Secundum diuina prouidentia in toleratione

Tria notanda in hac parabola.

malorum, quod notatur cum dicitur, Sinite vtraque crescere, &c. Tertium diuina iustitia in retributione meritorum, quod notatur, cum dicitur, Colligite primum zizania, &c. Sed quia nobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis: & mille rerum similitudines cognoscuntur, nisi prius res ipsæ cognoscantur. Sicut non possumus cognoscere, quod Petrus sit similis Paulo, nisi prius cognoscamus vtrunque. Ideo de regno cælorum videnda sunt quædam absolutè, & postmodum quomodo conueniat ei similitudo.

Quid sit regnum Dei. Cap. 1.

Vnt autem hæc consideranda de regno isto, scilicet quid sit, vbi sit, quale sit, quantum sit, & quomodo sit. Quid sit, subtiliter diffinit Apostolus. Rom. 14. Non est enim regnum Dei esca & potus, sed iustitia & pax, & gaudium in Spiritu sancto. Quid est regnum Dei? Regnum Dei non est aliud, quam influentia deiformis, vniuersaliter rectificans, vel iustificans iudicia rationis, tranquillans vel pacificans imperia facultatis, adimplens siue iucundans desideria voluntatis. Iustitia nihil aliud est, quam iudiciorum rationis vniuersalis rectificatio. Pax nihil aliud est, quam imperiorum facultatis vniuersalis tranquillitas. Gaudium nihil aliud est, quam desideriorum voluntatis vniuersalis adimpletio. Et tunc regnum animæ totaliter est pacatum, quod impossibile est fieri in præsentis. Nam quod omnia nostra iudicia sint directæ, imperia tranquillata, desideria consummata, impossibile est dum sumus in hac vita. De iudicijs patet in scientijs Medicorum, Iuristarum, Astrologorum, & Theologorum, per quas ferè omnia reguntur. Medicorum iudicia sæpe sunt obliqua, quia habent medium inter innatum, & accidens: & accidentia sunt varia, & innumerabilia, & modicum temporis complexionem immutat, & propter hoc falluntur. Iuristarum iudicia sæpe sunt distorta, quia habent medium inter verum, & verisimile, & multotiens, quia verisimile magis probatur, & quod Magis apparet verum dimittitur. Astrologorum iudicia sæpe sunt similiter fallibilia, quia habent medium inter necessarium, & possibile: quia enim causæ inferiores sunt possibile, & ideo variabiles, multotiens decipiuntur. Theologorum similiter iudicia, quædoque sunt

Quid sit Regnum Dei.

De iudicijs.

Medicorum.

Iuristarum.

Astrologorum.

Theologorum.

A sunt minus recta: quia habent medium inter æternum, siue æuiternum, & temporale. Temporale enim sunt intentiones, affectiones, & circumstantiæ innumerabiles, quæ multotiens variant peccata, & in aliud genus mutant. Et ideo: quia nescitur, vtrum aliquis odio, vel amore dignus sit, animarum iudices aliquando decipiuntur. Sic ergo patet, quod humana iudicia non sunt vniuersaliter recta. De imperijs autem nostræ facultatis similiter certum est, quod in præsentī non sunt vniuersaliter tranquillanda. Habemus enim pugnam quadruplicem, qua iugiter impugnamur, scilicet pugnam temporis, corporis, sensualitatis, & voluntatis. **B** Tempus impugnat nos mirabiliter, ætas per nimiam caliditatem, hyems per nimiam frigiditatem, autumnus per nimiam siccitatem, ver per excedentem humiditatem. Tempus autem principium est corruptionis. Corpus nos impugnat modò fame, modò siti, modò nuditate, &c. De sensualitate quis dubitat, quin nobis faciat magnam pugnam, & voluntati multotiens contradicat? Vult enim comedere, bibere, dormire, & huiusmodi. Ipsa etiam voluntas multipliciter nos impugnat. Sæpe naturam contradicit diuinis legibus, nec vult subijci rationi, sed in semetipsa est contraria, & diuisa. Nam velle habet sæpe, quod non potest velle. Cum igitur nullus sit in hac vita, qui non molestetur huiusmodi pugna quadruplici: planum est, quod nullus habet hic sua imperia tranquillata: similiter quis habeat in præsentī sua desideria cõsummata. Sunt autem quatuor desideria in homine, quæ sunt ferè ad omne malum radicalia, scilicet desiderium principandi, sciendi, oblectandi, & abundandi. Primum refertur ad superbiam, secundum ad curiositatem, tertium ad luxuriam, quartum ad cupiditatem. **D** Primum non potest impleri: quia & si toti mundo principeris, mors tamen principabitur tibi, quasi omnis potentatus brevis vita, vt dicit Sapiens Ecclesiast. 10. Secundum similiter non potest impleri: quia & si multos annos viueres, adhuc naturam vnus festucæ, siue muscæ, seu minimæ creaturæ cognoscere nõ valeres. Tertium non potest impleri: quia in eo vbi quæris delectamentum, postea inuenis cruciamentum. Omnis enim delectatio in præsentī resperfa est amaritudine. Vnde potest homo tantum delectari in comedendo, vel bibendo, vel alio actu, quod necessarium est cum mori. Sed nec quartum potest imple-

Quadruplex pugna.

ri: quia auarus non implebitur pecunia. Ecclesiast. 5. Et est exemplum de Alexandro Magno, qui cum occupasset mundum istum, & audisset a quibusdam mundum alium esse: cogitabat eum occupare. Cum igitur regnum istud mundanum non habeat recta iudicia, nec tranquilla imperia, nec desideria iucunda: summè desiderare debemus illud regnum, in quo & recta erunt nostra iudicia, & pacifica imperia, & desideria tranquillata.

Capitulum secundum.

Sed vbi est illud regnū, vt sciamus quærere. Nota, quod non in exterioribus, sed in interioribus: quia spirituale. Nō in inferioribus, sed in superioribus: quia sublimē. Non in creatis rebus: sed in rationibus causalibus: quia perpetuum & incorruptibile. Non enim dico in exterioribus: sed in interioribus: quia spirituale. Luc. 17. Non venit regnum Dei cum obseruatione, neque dicent, Ecce hic, aut ecce illic: ecce enim regnum Dei intra vos est. Sed quid sibi vult hoc? Si intra nos est: videtur quod sit valde exiguum. Attende autem, quod quadruplex virtus est in anima, scilicet Sensus, imaginatio, ratio, & intelligentia. Vide enim quantum sensus capit. Oculus enim quasi in puncto pupillæ totum apprehenderet mundum, si non haberet obstaculum. Imaginatio verò multos tales potest apprehendere mundos. Ratio verò se extendit vltra sensum, & imaginationem. Abstrahit verò vniuersale, quod est semper, & vbique: in particulari, quod est hic, vel nūc. Si ergo sensus, & ratio tantæ sunt capacitatis: quid est de intelligentia, quæ nata est apprehendere summum bonum? Ergo paruum non est, quod intra nos est: sed incomprehensibile, & infinitum. Non est etiam regnum Dei in inferioribus: sed in superioribus: quia sublimē, Ioan. 18. Regnum meum non est de hoc mundo. Non vult dicere, quod hic mundus non sit suus: sed vult dicere, quod regnum suum quærat in inferioribus: quia necesse est illud eē ibi. Est enim quadruplex agens, scilicet elementale, ætherale, æuiternum & æternum. Primum est transmutabile secundum formam, secundum secundum situm, tertium secundum affectiones, quartum nullo modo. Cum ergo regnum Dei sit omnino intransmutabile: necesse est, quod sit in quarto agente, scilicet quod non sit mutabile, vel transmutabile.

vbi dicitur hoc regnum.

H

Quadruplex agens.

Atabile. Et non est iterum istud regnum in creatis rebus: sed in rationibus causalibus. Vnde ait Saluator discipulis suis, Luc. 22. Et ego dispono vobis, sicut disposui mihi pater meus regnum: vt edatis & bibatis super mensam meam. Ista mensa non est materialis: sed spiritualis, in qua tot sunt fercula, quot vel quorum Dominum relucet in diuina sapientia rationes. De hac mensa dicitur Proverb. 9. Sapientia ædificauit sibi domum, quando assumpsit humanam carnem: excidit columnas septem, quando roborauit ecclesiam per spiritum septiforme: posuit mensam, quando rationes æternas omni in regno suo animæ regnanti præparauit, & posuit contemplandas. Hæc est enim præparatio mensæ. Apparebunt vtiq; spiritibus gloriositatis illæ rationes viuentes, tanquam in speculo, tanquam in libro, & tanquam in mensa. In speculo: quia pulchriter. In libro: quia stabiliter, & indelebilitate. In mensa: quia delectabiliter. Et quia de interioribus ad exteriora egressi sumus, de superioribus ad inferiora cecidimus pro creatore creaturam dileximus. Ideo Dominus noster venit de interioribus ad exteriora: quia trahitur autem sapietia de occultis, Iob 28. cap. Vt nos reuocaret de exterioribus ad interiora, de superioribus ad inferiora. Ipse enim habitabat in altissimis, & descendit ad infima: vt nos traheret ad superiora: vterius ipse creator assumpsit creaturam: vt ab amore creaturæ nos ad suum reuocaret amorem.

Capitulum tertium.

Quale sit istud regnum.

Sed quale est istud regnum? Dico quod est gloriosum, speciosum, & delitiosum. Et hoc propter Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum. Patri appropriatur celsitudo gloriæ, Filio pulchritudo sapientiæ, Spiritui sancto dulcedo beniuolentiæ. Ecce sublimitas, formositas, suauitas. Dico quod illud regnum est gloriosum. Psal. Gloriam regni tui dicent. Hoc autem est, quando spiritus glorificati quicquid boni habent, resoluunt in primum principium. Et propter hoc Angeli sunt in continua laude, & glorificatione: quia illud quod continuè accipiunt, in eum qui solus glorificare potest, resoluunt: vnde anima quanto illa, quæ accipit suo attribuit principio, tanto est gloria cælesti propinquior. Gloria verò æterni regni est, quando spiritus glorificati Dñm nostrū formatorē, reformatorē,

gubernatorem, & glorificatorē laudant, & glorificāt. Sic ergo regnū Dei ē gloriosum. Est et regnū Dei speciosum, de quo Sapietia 5. Accipiet, si Sancti, regnum decoris, & diadema speciei de manu Dñi. Diadema speciei, siue regnum decoris, nihil aliud est, quam videre pulchritudinē sensibilem & insensibilem, rationalium & irrationaliū, humanitatis Christi Dei vnus, & trini. August. 6. mysticè. Pulchritudo nihil aliud est, quæ æqualitas numerosa. Vnde vbi nō est numerus, nō est pulchritudo: vt patet in eo, quod tantum habet oculū. Similiter vbi est numerus sine æqualitate, non est pulchritudo: vt patet in eo, qui habet vnū oculū parū, & aliū magnū. Est iterū istud regnū delitiosū, de quo Lucæ 14. Beatus qui māducabit panē in regno Dei. Erunt ne ibi alia fercula, quæ panis? Ille panis sufficit: quia iste est panis Angelorū, panis qui de cælo descendit. De quo Sapiens. 16. c. Panem de cælo prestitisti illis, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suauitatem. Si ergo homines tantum delectantur in pane materiali, pro eo quod vitam continuat mortalem, quanta erit delectatio in pane illo, qui est vita per essentiam? De nullo alio potest anima satiari, quam de isto pane: quia solus est intimus, solus est conuenientissimus, solus sufficiens, solus abundantissimus. Solus intimus est animæ: quia solus per essentiam intrat animam, & ideo solus reficere potest. Alia verò non intrant animam secundum essentiam: sed solum secundum similitudinem, & ideo reficere non possunt. Item solus conuenientissimus. Nam anima nulli melius conuenit, quam illi ad cuius similitudinem facta est, & ideo satiat animam, & delectat: quia delectatio est coniunctio conuenientis cum cōuenienti. Item solus sufficiens: quia solus totam implet animam, & ideo secundum se totam potest reficere. Item solus abundantissimus: quia ipsius animæ etiam capacitatem excedit: quia infinitus est: Beatus ergo, qui panem manducabit in regno illo.

Capitulum quartum.

Sequitur videre, quantum est illud regnum: hic deficit sensus, imaginatio, ratio, & intelligentia. Est enim magnum longitudine æternitatis interminabilis, latitudine capacitatis incoarctabilis, celsitudine sublimitatis incomprehensibilis. Est ergo illud regnum magnum longi-

Quartum sit illud regnum.

A longitudinem, &c. Psal. Regnum tuum, regnum omnium seculorum: & dominatio tua in omni generatione, & generatione: quod probat Dani. 7. cap. Potestas eius, potestas aeterna, quae non auferetur: & regnum eius, quod non corrumpetur. Non enim corruptibile est in se, siue ab intra. Et ideo Beatus Petrus vocat illud regnum, gloriam immarcescibilem. Illud enim est marcescibile, quod habet corruptionem in se, vel a supra, vel ab intra, vel a iuxta. Sed illud nullo modo: quia potestas regni eius aeterna est: quia nihil habet supra se: & cui nulla potest fieri violentia, nec aliquid tantum valet ad spernendum praesentem vanitatem, quam cogitare iugiter aeternitatem. Est etiam illud regnum magnum latitudine capacitatis incoarctabilis: quia licet ibi sit ex omni tribu, lingua, populo, & natione, sicut dicitur Apocalyp. 7. c. nihil tamen propter hoc angustiabitur: sed potius ampliabitur: quia inde cuilibet gloria sua crescet. Psal. Postula a me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, &c. Non ergo coarctatur multitudine existentium, nec multitudine aduenientium, Matth. 8. Multi venient ab oriente, & ab occidente, &c. Nec multitudine possidentium, nec etiam desiderantium. Et hoc totum facit charitas, qua homo tantum gaudet de bono proximi, quantum de suo proprio. Est iterum illud regnum magnum celsitudine sublimitatis incomprehensibilis: a magnitudine enim regni corruptibilis, dicitur rex magnus. Sed a magnitudine regis aeterni, dicitur illud regnum aeternum, siue magnum. Quis enim magnitudinem potentiae & sapientiae, clementiae & iustitiae eius poterit comprehendere, vel alias nunciare, vel numerare? Hierem. 10. Magnus es tu Domine, &c. Et ideo regnum illud est magnum, & magni illi, qui illud obtinebunt. Matth. 11. Qui minor est in regno caelorum, maior est illo. Dicitur de Ioanne Baptista. de regno isto est speculatio. Illud vero, quod dictum est, secundum quod sequitur, scilicet quorum est practica.

Capitulum quintum.

Quorum sit regni caelorum.

Gratia quadruplex.

Sed quorum est regnum caelorum, non nisi habentium gratiam. Et ideo dicit Apostolus ad Rom. 6. Stipendia peccati, mors: gratia autem Dei, vita aeterna. Est autem gratia quadruplex, per quam homo potest ingredi regnum Dei, videlicet gratia baptismalis, poenitentialis, perseveran-

tialis, & sapientialis. Gratia baptismalis necessaria est: quia cum nascamur omnes natura filij irae, & ob hoc iuste sumus privati hereditate caelesti, non possumus ad illam pertingere, nisi per gratiam renascamur. Et hoc est, quod dicit Dominus, Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei, vel caelorum. Ad hanc autem gratiam conservandam tria sunt necessaria, scilicet credentia primae veritatis, amor summae bonitatis, exercitium virtuosae operationis. Et haec tria comprehendit Apostolus ad Galat. 6. dicens: In Christo enim Iesu neque circuncisio aliud valet, neque praepotium sed nova creatura, id est fides, quae per dilectionem operatur. Et quia non omnes conservant gratiam baptismalem, necessaria est gratia poenitentialis. Et ideo ait Dominus, & Ioannes, Matth. 3. & 4. Poenitentiam agite, appropinquabit regnum caelorum. Vbi ostendit, quod sicut per peccatum regnum Dei elongatur a nobis, ita per poenitentiam appropinquat. Haec autem gratia consistit in tribus, in abdicatione terrenae cupiditatis, in rescriptione concupiscentiae carnalis, in suppeditatione altitudinis mentalis, secundum illud 1. Ioan. 2. Nolite diligere mundum, neque ea quae in mundo sunt. Omne enim, quod est in mundo, &c. Ab his enim tribus, quae in mundo sunt, vel in regno mundi, oportet elongari poenitentes, ut appropinquet regno Dei: quavis aliter in via mandatorum, & aliter in semita consiliorum: quia in illa tenemur vitare peccata, in hac vero non solum peccata: sed etiam occasiones peccandi. Perfecta igitur poenitentia est abdicare terrenam cupiditatem per altissimam paupertatem, restringere carnalem concupiscentiam per integerrimam castitatem, suppeditare mentis superbiam per profundissimam humilitatem. Altissima paupertas nobis necessaria est ad intrandum regnum contra divitias temporales, quae retrahunt ab ingressu. Et ideo dicit Dominus, Matth. 5. Beati pauperes spiritu, &c. Item 19. Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum caelorum. Et huius triplex est ratio. Prima est, quia regnum caelorum est spiritualissimum, & simplicissimum: cor autem avari est terrenum, & compositum. Amor enim est vis vnitiva, quae vnit amorem cum amato, ut dicit Dioscorus. Quot ergo res avarus diligit, tot sibi applicat, & coniungit. Cum ergo res terrenas

E Prima.
Secunda.
G
H
Difficili enim est intrare in regnum Dei propter tres rationes.

A terrenas diligit, illas sibi vnit, & componit. Et ideo regnum caelorum, quod simplicissimum est, intrare non potest. Exemplum in legenda Beati Antonij, de corde avari. Secunda est, quia regnum caelorum est sursum, & cor avari deorsum. Amor enim est pondus inclinans animam ad rem amatam, quia quod est pondus in corporibus, hoc est amor in spiritibus, secundum Augustinum. Cum ergo cor avari ex eius amore, id est amor in suo corde, tendat ad res inferiores, inclinatur animam inferius. Regnum autem caelorum est sursum, & ita illud non potest intrare: sed habentes pondus, immo alas divini amoris, de quo dicit Dominus, Matth. 11. Tollite iugum meum super vos, &c. quia talis amor est elevativus, ideo hi possunt. Tertia ratio est: quia regnum caelorum est gratuitum, liberale, communissimum. Cor autem avari, quod est gratuitum, vult facere servile: quod est liberale, vult facere venale: quod est communissimum, vult sibi appropriare: & ideo non potest regnum Dei intrare. Divites ergo amans divitias propter conditiones, quas habet contrarias, non potest ingredi regnum Dei, & ideo ad intrandum nobis est necessaria paupertas spiritus. Integerrima autem castitas est nobis necessaria ad intrandum regnum Dei contra carnales delicias, quae non permittunt intrare. Et hoc est, quod dicit Apostolus. 1. Corinth. 15. Caro & sanguis regnum Dei possidere non possunt. Et est triplex ratio. Prima: quia regnum Dei est mundissimum: carnalis autem immundus. Immundities enim diligens immundus est: quia talis est quisque, qualis est amor eius. Sicut enim immundus existens non potest huius mundi habere munditias: sic nec carnalis eo quod immundus est, potest habere regnum Dei. Secunda ratio est: quia regnum Dei est incorruptibile, carnalis autem corruptibilis: quia amans corruptiones, corruptibilis est: sed corruptio non possidet incorruptionem. Tertia ratio est: quia regnum illud est ordinatissimum: carnalis autem inordinatissimus est: sicut patet, inferior enim potentia est sensualitas, superior vero est intelligentia: sed in illo actu intelligentia subijcitur sensualitati: quia ut dicitur, tota anima absorbetur, & a carne quasi a leone misera anima deglutitur, & quasi caro efficitur, & sic totam ordinatur, & ideo regnum Dei non potest intrare. Munditia ergo, & castitas est necessaria, &c. Matth. 5. Beati mu-

do corde, &c. Matth. 19. Sunt eunuchi, &c. Profundissima humilitas est nobis similiter necessaria ad intrandum regnum Dei. Vnde Dominus Matth. 18. Nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum caelorum. Et hoc enim contra superbiam vitae. Superbus enim non potest regnum Dei intrare, Psal. Non habitabit in medio domus meae, qui facit superbiam. Et ratio triplex est. Prima: quia in regno Dei est omnimoda subiectio, quo ad Deum. Superbus autem non vult subijci Deo, nec potest: quia subiectus est diabolo, qui est rex super omnes filios superbiae. Deuteron. 1. Locutus sum, & non audistis, &c. Et sicut veritas dicit, Matth. 6. Nemo potest duobus dominis servire. Secunda ratio est: quia in regno Dei est omnimoda pax, & concordia, quo ad proximum. Psal. Pax multa diligentibus legem tuam, &c. Superbus autem non potest esse in pace: sed discordat ab alijs. Prouerb. 13. Inter superbos semper iurgia sunt. Tertia ratio: quia in regno Dei est omnimoda quietatio quo ad seipsum: quilibet enim est contentus eo, quod habet, scilicet proprio loco, propria mansione, proprijs finibus, nec amplius desiderat: minimus enim paradisi nollet effici, sicut Beata Virgo, &c. superbus vero non: sed semper extendit se super terminos per appetitum voluntatis. Vnde dicit Anselmus in libro de similitudinibus, quod superbia dicitur: quia super ea, quam debeat graditur, Iob 11. cap. Vir vanus in superbiam erigitur. Psal. Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper. Et ideo in regno subiectionis omnimode pacis perpetuae sufficietia plena nullo modo superbia: sed per contrarium profunda humilitas intrat. Matth. 18. cap. Quicumque ergo humiliaverit se, sicut parvulus iste, intrabit in regnum caelorum. Tertia gratia, per quam debemus ingredi regnum Dei, est gratia perseverantialis. Et ideo dicitur Matth. 10. Non qui inceperit: sed qui perseveraverit usque in finem, hic saluus erit. Est autem triplex gratia finalis, scilicet stabilis patientia, sublimis confidentia, longanimis perseverantia. Stabilis patientia necessaria est: quia sicut dicit Dominus Lucae 21. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Et est triplex ratio. Prima: quia Deus nullum recipit, nisi amicum. Non est autem amicus, nisi per patientiam in tribulatione, si adsit tempus in quo possit probari. Et ideo dicit Iacobi 1. Beatus vir, qui suffert

E
F
F
G
H
Tertia gratia.
Necessaria est patientia propter tres rationes.
tenta-

A tentationem, &c. Secunda ratio est: quia Deus nullum recipit, nisi ad coronam idoneum: sed nemo est ad coronam idoneus, nisi stabilis in tribulatione, secundum illud Apostoli. 2. Timoth. 2. Nō coronabitur, nisi qui legitimè certauerit. Tertia ratio est: quia nullus potest intrare in regnū Dei, nisi transeat per flammeum gladium, atq; versatilem, qui positus est ad custodiam ligni vitæ. Genes. 3. Sed hoc nullus potest facere, nisi per patientiam in tribulatione: gladius autem flammeus, atque versatilis, tribulatio est, affligens animam & corpus: & ideo dicit Apostolus, Actuum 14. per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Sublimis confidentia similiter est necessaria, Psal. Beatus vir, cuius est nomen Domini spes eius: & alibi. Qui confidunt, &c. & hoc prouenit ex triplici consideratione: ex consideratione summæ liberalitatis: quia gratis offert nobis regnum Dei, Matth. 6. Primum querite regnum Dei, ex consideratione primæ veritatis, quæ piè confortat nos, dicens: Luc. 12. Nolite timere pusillus grex, &c. Ex consideratione ineffabilis pietatis, pro qua dicit Ioan. Apocalyp. 7. Dignus es Domine accipere librū, & soluere signacula eius. Sequitur, & fecisti nos Deo nostro regnum. Similiter etiā longanimis perseverantia necessaria est. Apocalyp. 3. Esto fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. Hæc enim comparat æternitatem, perficit virtutem, & introducit in æuiternitatem. Ratio autem, quare perseverantia ad regnum obtinendū est necessaria, est æternitas voluntatis, punctualitas mortis, & impermutabilitas virtutis. Quarta insuper gratia nobis necessaria ad introitum regni Dei, est gratia sapientialis: quia sicut dicitur Sapient. 7. Deus neminem diligit, nisi eum qui cum sapientia inhabitat. Hanc autem gratiam tria constituunt, scilicet sapientialia desideria, sapientialia speculamina, sapientialia exercitia. Sapientialia desideria necessaria sunt. Et ideo dicitur Sapientia 6. Concupiscentia sapientia ducit ad regnum perpetuū. Et in eodem, O reges populi, diligite sapientiam: ut imperpetuum regnetis. Hæc autem desideria eleuant animam, simplicificant, & inflammant: ut patet in Daniele, qui propter concupiscentiam secretorum sapientia Dei, vir desideriorum ab Angelo nuncupatur, qui eleuauit eum de terra propter desiderium, quod habebat. Sapientialia speculamina necessaria sunt ad regnum,

Quarta gratia.

Sapientialia desideria necessaria sunt

Sapientialia speculamina.

Sapientia 10. Iustum deduxit Dominus per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei: & dedit illi scientiam Sanctorum. Scientia Sanctorum, & splendores Sanctorum sapientialia sunt speculamina: & hæc sunt in triplici differentia. Sunt enim speculamina realia, mentalia, & moralia. Prima sunt in creaturis vniuersis, secunda in scripturis diuinis, tertia in operibus redemptoris. Prima fiunt per verbum increatum, secunda per verbum inspiratum, tertia per verbum incarnatum: & ideo bene dicitur Ioan. 1. Omnia per ipsum facta sunt. Sapientialia exercitia sunt necessaria ad regnum Dei. Matth. 5. Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. Debemus enim sapientialibus exercitijs spiritum nostrum inforinare, corpus regere, & proximū instruere: ut ad exemplum Christi incipiamus facere, & docere, Act. 1. cap. recapitulatio. Ex prædictis patet, quod quatuor sunt gratiæ, quasi viæ ad intrandum regnum cœlorum, scilicet baptismalis, penitentialis, perseverantialis, & sapientialis: & quælibet habet suum ternariū propter mysterium Trinitatis. Gratia baptismalis habet fidem, dilectionem, & operationem. Gratia penitentialis habet paupertatem, castitatem, & humilitatem. Gratia perseverantialis habet etiam tria, scilicet confidentiam, patientiam, & longanimitatem. Gratia sapientialis habet desideria speculamina, & exercitia: & sic sunt in vniuerso duodecim, quasi duodecim portæ ad intrandum in ciuitatem summam, Apocalyp. 21. & ciuitas in quadro posita est propter quatuor genera gratiarum. Gratia baptismalis ab oriente cum tribus portis: quia inde oritur nobis Sol iustitiæ. Gratia penitentialis ab occidente cum portis tribus: quia per illam resurgimus a morte, siue ab occasu peccati. Gratia perseverantialis ab aquilone cum portis tribus: quia per illam contra aduersarios nostros legitimè dimicamus. Vnde Hierem. 1. dicitur, Ab aquilone pandetur omne malum. Gratia sapientialis a parte australi cum suis portis tribus: quia per diuinam sapientiam ad amorem Dei, & proximi inflamamur. Sic ergo patet, quid est regnum Dei, vbi est, quale est, quantum est, & quorum est.

Secunda

Secunda pars.

D istum est de regno Dei, secundum suam proprietatem: nunc dicendum est de eodem secundum metaphoricam similitudinem. Proponit autem Dominus in Euangelio duodecim nobilissimas parabolas regni Dei. In quibus erudat nobis abscondita a constitutione mundi, secundum quod promisit per Prophetā in Psal. Aperiat in parabolis os meū, &c. Ad harum inuestigationem quatuor operationes diligenter sunt intuendæ, scilicet operatio creationis, operatio redemptionis, operatio doni gratuiti, & cooperatio liberi arbitrij. Has enim operationes quatuor parabola comprehendunt.

De operatione creationis.

Operatio creationis attenditur in productione vniuersi gubernatione, & consummatione. Creator enim omnia potenter creat, sapienter gubernat, & gloriose consummat. Est ergo creatio, gubernatio, & consummatio. Primum sub ratione præteriti, secundum sub ratione præsentis, tertium sub ratione futuri. Regnum ergo cœlorum, quantum ad diuinam potentia oia producet, comparatur homini seminanti, Matth. 13. Simile factū est regnū cœlorū homini seminanti bonū semē in agro suo. Deus bonū semē seminat in agro suo, quā in agro machinæ mundiālis fecit hoīem ad imaginē, & similitudinē suā: imago nāq; attenditur quo ad naturalia bona, similitudo aut attenditur quo ad gratuita: & hoc dī bonū semen. Sed inimicus homo, i. diabolus, cū dormirent homines, i. cum Adam, & Eva negligenter agerēt in custodia mādatorū, superseminauit zizania, i. vitia, & peccata, ex quibus nascuntur filij nequæ. Quantum ad diuinam sapientiam omnia gubernantē, & disponentem, comparatur homini patrifamilias in vineam operarios conducenti, Matth. 20. Simile est regnum cœlorum homini patrifamilias, qui exijt primo mane conducere operarios in vineā suam, s. mane, hora tertia, sexta, nona, & vndecima. Primò enim misit operarios, quādo dedit legē naturæ: secundò, quādo dedit legē scripturæ: tertio, quādo misit Prophetas ad docendum legem superscriptam: quarto, quādo dedit legē gratiæ, & misit Apostolos prædicare: quinto, quādo post Apostolos misit Doctores, Prædicatores, & nō cessat mitte-

re vsq; ad finem mundi. Quātum ad diuinā bonitatem oia cōsummantem, comparatur homini regi, qui voluit rationē ponere cū seruis suis, Matth. 18. Et ostenditur in illa parabola opus summæ misericordia in dimissione debiti decem millium talētorum: & opus diuinæ iustitiæ in condemnatione serui nequæ, qui noluit dimittere conseruo suo. Hæc autem duo, s. misericordia, & iustitia, & si in omnibus operibus Dei reperiuntur: quia vniuersæ viæ Domini misericordia, & veritas. Potissimè tamen in con summatione misericordia in retributione bonorū, & iustitia in retributione malorū.

De operatione redemptionis.

Secundo consideranda est operatio redemptionis, quæ attenditur quantū ad aduentum in carnem, quantum ad aduentum ad iudicium, & quantum ad spatiū intermedium, in quo Dei patris sedet ad dexteram. Aduentus in carnem præteritus. Sedere ad dexteram patris præsens. Aduentus ad iudicium futurus est. Regnum ergo cœlorum, quantum ad aduentum in carnē, assimilatur homini regi, qui fecit nuptias filio suo, Matth. 22. Hic per hominem intelligitur Deus pater, qui tunc fecit nuptias filio suo, quādo naturam assumpsit humanam, & vniuit in vnitatem personæ, & hæc nuptiæ factæ sunt in vtero virginali. Et vltorius Christo Deo, & homini fecit nuptias, quādo de latere eius dormietis in cruce fecit, & formauit ecclesiam per emanationē aquæ, & sanguinis, a quibus efficaciam habent omnia ecclesiastica sacramenta, per quæ formatur ecclesia. Et ideo dicit Apostolus, ad Ephes. 5. de mysterio matrimonij loquens. Hoc sacramentum magnum est: ego aut dico in Christo, & in ecclesia. Sicut enim de latere Adæ formata est Eva, & ei mrimonialiter copulata: sic de latere Christi dormientis in cruce formata est ecclesia, & ei spiritali matrimonio inseparabiliter copulata. Regnum cœlorum, quantum ad sessionē Christi in dextera patris, assimilatum est cuidā viro nobili, qui abiit in regionem longinquam accipere sibi regnū, & reuertit, Luc. 19. Hic homo nobilis Dñs Iesus Christus est, qui abiit in regionē longinquā accipere sibi regnum, quādo ascendit in cœlum ad regnandum supra naturā angelicā, & humanā: quia data est ei prās in celo, & in terra. Hic vocatis seruis suis, tradidit eis decē mnas: quā ascēdēs Christus i altū, dedit

S. Bern. de Senis, Sermonum Tomus 3.

D d

A dona hominibus, dicens: Operamini dum venio, vsque ad tempus iudicij. Regnum celorum, quantum ad aduentum ad iudicium, assimilatur decem virginibus, per quas vniuersitas Christianorum intelligitur. Matt. 25. Denarius enim vniuersitate signat: vñ oēs numeros cōprehēdit. Ultra autē denariū nō est numerus: sed replicatio numerorū. Animæ Christianorum dicuntur virginē: tum propter gratiā baptismalē, tum propter gratiā penitentialē, per quā reintegrantur, quæ per peccatū a diabolo corruptuntur. Et ideo dicit Apostolus. 2. Corinth. 11. Respondi enim vos vni viro. ver. ca. ex. Christo. Sed hæ sunt fatuæ, & hæ prudentes: quia, sicut dicit Gregor. 9. in homilia virginum.

De operatio boni gratuiti.

Tertio consideranda est operatio boni gratuiti, quæ appropriatur Spiritui sancto, secundum quod dicit Apostolus. 1. Corinth. 12. Hæc omnia operatur vnus, atq; idem spiritus, diuidens singulis, prout vult. Dixerat enim parum supra, diuisiones autem gratiarū sunt, idem autem spiritus. Hæc operatio diuiditur vel distinguitur secundum triplicem gratiā, scilicet præuenientem, cooperantem, & cōsummantem. **C** Præueniens se habet sub ratione præteriti, cooperans sub ratione præsentis, consummans sub ratione futuri. Hanc triplicem gratiā proponit nobis Saluator. Primā sub metaphora sagenæ ex omni genere pisciū cōgregatis, Matth. 13. Est autē hæc similitudo valde conueniens. Sicut enim sagna missa in mari congregat pisces bonos, & malos: sic gratia præueniens includit reprobos, & electos. Omnibus enim offertur: vnde dicitur, Mar. vlti. Prædicatē Euangeliū omni creaturæ. Sed non oēs eliguntur: quia sicut dicit Dñs, Matth. 20. Multi sunt vocati, &c. Et ideo dicitur in hac parabola, quod elegerunt bonos in vasa sua: malos autē foras miserunt. Secundam sub metaphora feminis paulatim crescentis, Matth. 13. Sic est regnum Dei, quæadmodum si homo iaciat semen, &c. & hæc pulchra similitudo. Sicut enim semen iacitur in terram, & imperceptibiliter germinat, crescit & fructificat, tā de die, quā de nocte: sic gratia cooperans imperceptibiliter crescit, & fructificat die, ac nocte, i. in prosperis, & aduersis: quia electis oīa cooperantur in bonum. Tertiā sub metaphora mulieris sapientis, Matth. 13. Simile est, &c. Mulier hæc diuina sapiētia est,

de qua in alia parabola dicitur, Luc. 15. Quæ mulier, habens dragmas decem, &c. Fermentum, & si ratione corruptionis aliquando accipiatur in mala parte: vt ibi, Expurgate vetus fermentum, &c. Ratione tamen caloris, quo mediante pasta disponitur: vt fiat panis esibilis, accipitur in bona parte, & seruat charitatem. Hæc enim disponit nos: vt immediatē Christo incorporemur, & omnia opera nostra proficit, & consummat. Et ideo dicit Apostolus. 1. Timoth. 1. Finis præcepti, est charitas. Tria sata farina, in quibus diuina sapientia ponit fermentum charitatis, tria negocia sunt, scilicet actiuum, otiosum, & ex vtroque permixtum. **F** Hæc enim competunt tribus electorum ordinibus. Actiuum actiuus, otiosum, id est quietum contemplatiuis, ex vtroque permixtum prælatis.

De operatione liberi arbitrij.

Quarto consideranda est cooperatio liberi arbitrij. Est enim necessaria ad nostram iustificationem: quia sicut dicit August. Qui fecit te sine te, non iustificabit te sine te. Et ideo dicit Apostolus Hebr. 12. Videte, ne quis desit gratiæ Dei. Est autem triplex operatio liberi arbitrij valde necessaria, scilicet simplicitas intentionis, studiositas sollicitudinis, strenuitas operationis. Et quantum ad hæc tria. Primò regnum celorum comparatur thesauro abscondito in agro, Matth. 13. Simplicitas autem intentionis ibi ostenditur in duobus, scilicet in declinatione periculi, & in appretiatione regni. Viuatio periculi ostēditur in occultatione thesauri: quia, sicut dicit Gregor. Thesaurus inuentus absconditur, ne perdat. Thesaurus iste desiderium est regni celestis, quod occultandum est propter periculum vanæ laudis. Nonne fatuus esset, qui haberet vnam candelam accensam, & oportet eū ire in obscura nocte contra ventum, si non occultaret eam, ne a vento extingueretur? In infinitum magis fatuus est, qui lumen gratiæ non custodit. Appretiatio regni ostenditur in hoc, quod omnia sua vendidit, & emit agrum illum: præponderauit enim thesaurum inuentum, id est desiderium regni, omnibus suis bonis: quia cōparatione celestium terrenis pro nihilo sunt reputanda. Regnum celorum quantum ad studiositatem virtutis, comparatur homini negociatori, Matth. 13. Duo sunt necessaria negocia-

Agociatori, scilicet querere, & emere. Vt ostendatur studiositas, quam debemus habere in acquisitione ipsius: Si negociator mundanus exponit se periculis maris, & terræ pro rebus transitorijs, & caducis: quanto studiosius oportet hominē laborare pro rebus æternis? Si ille prudens est emendo res, de quibus possit temporaliter iucundari: quæ est illa pretiosa margarita, pro qua sunt omnia vendenda, nisi regnum celorum? Si diligitis vitam, da temporalem, & habebis æternam. Si diuitias, da temporales, & habebis æternas. Si honores, sperne transitorios, & habebis æternos. Si delicias, fuge carnales, & habebis spirituales: fuge temporales, & habebis æternas. Regnum celorum quantum ad strenuitatem operis, cōparatur grano sinapis, Matth. 13. Et est comparatio valde notabilis. Duo enim sunt necessaria ad strenuitatem operis, scilicet & humilitas, & virilitas. Nec sufficit vnum sine reliquo: quia humilitas sine virilitate est pusillanimitas, & virilitas sine humilitate est temeritas. Et ideo, vt hæc duo nobis necessaria esse ostenderet ad obtinendum regnum celorum, comparauit illud grano sinapis, quod inter omnia grana minutissimum est quantitate: sed maximum virtute. Deo gratias, Amen.

Sumptus est hic Sermo ab exemplari, de Dominica xx. post Pentecostes.

De triplici statu animæ, scilicet offensionis, illuminationis, & conuersionis.

Sermo XIX.

Heri hora septima reliquit eū febris. Ioan. 4. & in Evangelio hodierno. Triplex potest esse hominis status. Primus offensionis, secundus illuminationis, tertius conuersionis. Et de his Propheta Psal. 134. ait: Educens nubes ab extremo terræ, fulgura in pluuiam fecit. Et potest esse aliud thema in præsentī materia. Primò enim ante oculos mentis nostræ peccatorum præteritorum memoria presentatur, secundò in recordatione eorum intelligentia illustratur, tertio inter confusionē, & illustrationē mens compuncta fletu magno resoluitur. Incipit enim primò caligo

confusionis: Educens nubes ab extremo terræ: sequitur secundò, splendore cognitionis fulgura: Additur tertio, fletus cōpunctionis in pluuiā fecit. Nubē super te profectò cōspicis, quotiescūq; vt dicit in Psal. Cōfusio faciei tuæ cooperuit te. Fulgura recipis, quādo illuminās Deus mirabiliter a montibus æternis, splendores eius militat cōtra te. Pluuiam super te excipis, quādo secundū Prophetā poculū tuū cum fletu misces, & strātū conscientiæ tuæ lacrymis tuis rigas. In primo est status nubilosus, vel crimosus: Educens nubes ab extremo terræ. In secūdo est status radiosus, vel luminosus, fulgura. In tertio est status dolorosus, seu lachrymosus, in pluuiam fecit. Et hi tres status in verbo proposito comprehenduntur. Primus, scilicet crimosus, tangitur ibi, febris: secundus, scilicet luminosus, exprimitur ibi, Heri hora septima: tertius, scilicet lachrymosus, additur ibi, reliquit eum. Vt iste sit ordo textus: Febris heri hora septima reliquit eum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quomodo per septem ruinosos gradus peccator descendit in peccatorum profundum.

Primus status est offensionis, seu aliter crimosus. Ait enim Io. febris. Dicitur enim febris a ferreo, es: quia facit hominem feruere: vel dicitur a frigeo, ges: quia facit hominem frigere. Et ad literam quandoq; venit febris cum frigore, quandoque cum calore: vt per febrem mysticē innuatur omnis culpa. Nam omnis culpæ origo est: aut timor male humilians. Ecce frigus: aut amor malè inflammans. Ecce calor: aut enim per timorem malè humiliantem frigeat anima cōtra Deum: aut per amorem malè inflammantem caleat anima erga mūdum. Et secundum hoc diffinit August. mortale peccatum, dicens: Peccatum mortale est spreto incommutabili bono, rebus cōmutabilibus adherere. Septem sunt peccatorum mortalium gradus, quibus anima ruit in peccatorū profundum. Primus gradus est cōfessio, secundus operatio, tertius continuatio, quartus publicatio, quintus defensio, sextus impugnatio, septimus contaminatio. Et hi gradus dici possunt septem nubes, de quibus Propheta ait: Educens, scilicet est Deus nubes ab extremo terræ, quod est vltimus gradus.

G Primus status.

H Septem peccatorum mortalium gradus.

A culpat Deum; & proximum suum accusat. Eua uero ait: Serpens decepit me, & comedi. In qua responsione excusando se, dæmonē inculpauit, quasi uterque parētes liberum arbitrium non haberet. Excusatio est torax, seu coraza, qua se diabolus in peccatoribus a Deo in præsentī uita tuctur. De qua torace Iob pe. c. scriptum est, Corpus illius quasi scuta fusilia, compactum squammis sese præmentibus, vna vni coniungitur, & ne spiraculum quidem incedit per eas, vna alteri adhæret, & tenentes se nequaquam separabuntur. In quibus sacris literis, vel verbis, septē ponuntur uerba denotātia septemplex defensionem diaboli munitio- nē propter septē peccatorum defensiones. Primum enim superbus ait: Necessē est enim corpus bonum habere caput: ubi nō est gubernator, multitudo ruit. Necessē est viros præesse bonos. Ordo in omnibus eē debet: dignum est, q̄ qui præcellit nobilitate, sciētia, vel bonitate: præcedat eē in honore, & dignitate. Nec est malum de bonis lætari, cum debeat mulier ornari, vt placeat viro suo. Secundō iracundus ait: Non est bonum iniurias pati, ne tales iniuriam inferre affuescant. Malum non debet impunē agi. Et illud Prouerb. 26. Respōde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur. Sed o frater, quis te fecit iudicem, seu iustitiarium Dei: Accidiosus ait: Caro fragilis est, non ferrea, vel ænea. Non potest homo continuē laborare. Melius est etiam valde parum facere, quā deficere: & qui vadit planē, vadit sane. Tarditas est sanioris consilij. Et sic tarditas videtur grauitas, & pigritia quies mentis. Quartō inquit homo auarus: Melius est congregare, & pauperibus benefacere, quā egere, atque furari, vel alijs onerosus esse. Item qui non prouidet sibi in posterum, stultus est. Et melius est propria retinere propter fortuitos casus, quā cuncta dispergere, destruere, & mendicare. Tristis est, qui expectat ad ollam vicini sui, & qui habebit bona in hoc seculo, habebit etiam in futuro, propter indiscretos necessaria est vsura. Quintō inuidus dicit, non debent prosperari mali. Nullus indignis debet desiderare bonum, aut in proprium detrimentum. Sextō gulosus dicit, Omnia munda mundis. Ad Titum 1. Et cuncta pro homine facta sunt, teste Augustino. Deus creauit omnia propter hominem, & hominem propter se. Tamen secundum tacet, & addit: Sine comestione non potest viuere ho-

mo, & melius est eleemosynas facere, quā ieiunare. Et illud Matth. 15. cap. Non quod intrat in os, coinquinat hominē: sed quod procedit ex ore. Et bonus homo deberet comedere aurum, & bibere balsamum. Et sacerdotes, & fratres sunt, qui ieiunare debent. Septimō luxuriosus ait: Breue est tempus, & nescimus quid postea futurum est. Et stultus est, qui dimittit habita pro habendis. Quare fecit Dominus masculum, & fœminam. Non potest esse homo, sicut lignum aridum, vel esse hominem viuum, & plangere se mortuum. Et qui malum sibi vult, non videat sibi bonum. Et illud Genes. 1. Crescite, & multiplicamini, & replete terram. Et non credo, quod aliquis sit in mundo, qui teneat castitatem, nisi forte qui luxuriari non potest: & si omnes essent fratres, mundus periret: & similia, quæ insani homines, & fatui contra diuina fatuē loquuntur ad excusandas excusationes in peccatis, & ad cooperiendum vitia sub pallio virtutum, & honestatis. Sunt etiam plerique, qui in sui excusationem allegant Dei permissionem dicentes, quod Deus permisit eos cadere in peccatū, & non considerant, q̄ ipsi renuunt auxilium Dei, qui Prouerb. 1. c. ait: Extendi manum meam, si adiutorium: & non fuit, qui aspiceret. Alij quoque dicunt, q̄ peccant: quia Deus gratiam non porrigit eis, allegantes quod Apostolus ait, Rom. 9. Non est volentis, neq; curantis: sed miserentis est Dei. Sed non aduertunt, q̄ non gratia Dei illis: sed ipsi desunt gratiæ Dei, quæ præsto est semper, sicut Sol qui fenestram est præfens, & ad intrandum se offert, si ei aperiatur. Vnde 1. Pet. 1. Sperate in eam, quæ vobis offertur gratiam. Sunt quoque alij qui dicunt, quod Deus sic præuidit, quod sic peccare debebant. Nec aduertunt, quod præuidentia Dei necessitatem nō infert: quia licet Deus præuiderit, quod facturi sunt in voluntate, tamen est eorum non peccare, & peccare si volunt. Ezech. 2. Si forte, vel ipsi audiant, & si forte quiescant.

De nequitia eorum, qui persequuntur illos, qui corrigunt eos. Cap. 6.

Sextus gradus est impugnatō, seu persecutio, scilicet sancta, qua charitatiuē eos corrigentes. Et de talibus Propheta ait: Psal. 35. Dixit iniustus, vt non delinquat in semetipso: non est timor Dei ante oculos eius, &c. Vsq̄que malitiam, aut nō odiuit.

A odiui. In quibus sacris verbis ponuntur septem peruersitates incorrigibilis peccatoris. Prima est iniustitia, secunda malitia, tertia nequitia, quarta pertinacia, quinta diligentia, sexta ruina, septima complacentia. Prima peruersitas incorrigibilis hominis est iniustitia. Ait enim Propheta. Dixit, id est proposuit iniustus, qui nec Deo, nec sibi, nec proximo, nec carni, nec mundo, nec diabolo reddit, quod suum est, vt delinquat in semetipso, id est dicit, quod si peccat, peccatum est suum, & sibi nocet. Sic enim plerique dicere solent, Iob 19. si ignoravi, mecum erit ignorantia mea. Et hoc facit: quia non est timor Dei ante oculos eius: qui si esset, non peccaret. Ecclesiast. 1. Timor Domini expellit peccatum: & Psal. Initium sapientiæ timor Domini. Et qui caret initio, caret & fine. Secunda peruersitas est malitia: vnde subdit, Quoniam dolosē egit in conspectu eius, id est in conscientia sua: ubi respicit Deus. Et tunc fecit dolosē: quia decept semetipsum, cum peccatum suū defendit. Et hoc vt inueniatur iniquitas eius ad odiū, scilicet corrigentium illos. Amos 5. Odio habuerunt corripientem in porta. Tertia peruersitas est nequitia, scilicet contra corripientes. Et de hac subdit, Verba oris eius iniquitas, scilicet quo ad detractiones apertas: & dolus, scilicet quo ad susurrationes occultas, Hierem. 9. Sagitta vulnerans lingua eorū, dolum locuta est: & Psal. Exauerunt arcum, rem amaram: vt sagittēt in occultis immaculatum. In vtraq; auctoritatū istarum notantur mala linguæ, s. publicum, & occultū. Quarta est pertinacia, s. nesciēdi bonum & malum, aliud ad faciendum, & aliud ad declinandum. Et de hoc additur, noluit intelligere, s. corripientes, vt benegeret. Zachar. 7. Noluerunt attendere, & auerterūt scapulam recedentes. Psal. Furor illis secundum similitudinem serpētis, sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas, &c. Quinta est diligētia, s. studiosa in malis. Vnde ait, Iniquitatem meditatus est in cubili suo. Ad literam, vel in cubili, id est in corde. Psal. Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studijs suis. Sexta est ruina in omne malum. Et de hoc additur, Astitit, s. per promptitudinem voluntatis omni viæ non bone, i. omni generi peccatorum. Psal. Si videbas furem, currebas cum eo: & cum adulteris portionem tuam ponebas. In hoc verbo, Astitit, non solū notatur consensus per

ad, præpositionem, quæ illud verbum cōponit: sed & perseverantia, quæ notatur per li stetit, quod est alterum cōponentium. quasi dicat: Ad alios malefaciētes, vel ipsum tentātes per consensum, se faciliter inclinavit, & in illo cōsensu perseveravit. Septima peruersitas est cōplacētia, s. peccatorum. Vnde subdit, Malitiā autē non odiuit: sed affectuosē dilexit. Vnde in Psal. Dilexisti malitiā super benignitatē. Porro deterius est nolle carere vitijs, quā vitijs cōsentire: aut perseverare in eis. Plerique enim quandoq; peccāt, vel peccato cōsentiant, & perseverāt in eo: qui tamē peccato carere vellent, & in se & in alijs peccatum odio habent. Proinde in persona talium Roma. 7. Apostolus ait: Nō quod volo, hoc ago: sed quod odi, illud facio. At ecōtra verō iste malitiam amat.

De pestifera contagione quorundam hominum peruersorum. Cap. 7.

Septimus gradus est contaminatio, scilicet pestifera aliorum. Talis profectō omnino contrarius est illi, de quo in 1. Psal. Propheta ait: Et in cathedra pestilentia non sedit. Cathedra, secundum quæ eam describit Cassiodorus, est ex aliqua materia composita forma sedibilis, quæ nos curuatos molliter a dorso suscipit, suoque gremio dimissos complectitur. Et mysticē signat carnem, quæ prædicto modo ad animam doctrina, & moribus pestilentem se habet. Sicut enim in corpore est pars anterior, & posterior, quæ dicitur dorsum: sic in anima est pars anterior, scilicet intellectus, & posterior, quæ est affectus, quæ intellectum necessariō præsupponit. Tunc igitur dorsum animæ in hac cathedra molliter quiescit, quando affectus anime in omnibus vitijs, & sceleribus carnis perniciosissimē delectatur. Pestilentia autem, secundum Isidorum lib. 4. ethy. dicitur quasi pestilentia, eo quod velut incēdium depascit. Et est cōtagium, quod dum vnum apprehendit, ad plures celeriter transit. Sic anima pestilentialis, & pestilentiata ab erroribus, & vitijs secundum præfatos gradus contaminata, doctrina, atq; incitamento contaminat conuersantes cum eo. Ad tales loquitur Dñs per Hieremiā 5. i. c. dicēs: Ecce ego ad te mōs pestifer, qui corrumpis vniuersam terrā, & extendā manū meā super te. Sicut in Psal. dñs, Extendit manū suā in retribuendo. Huiusmodi sunt incantatores, dæmonū innocatores, sodomitæ, luso-

Septē uerba ad defendendā septemplex cōmunitio propter septē peccatorū defensiones.

Septē peruersitates incorrigibilis peccatoris. Prima.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Sexta.

Septimū gradus.

Septima.

Deterius est nolle carere vitijs, quā vitijs cōsentire.

Septimus gradus.

H.

A res, partiales, leiones, mulieres capitaneae vanitatum, haeretici, excommunicati, & cōsimiles animarum pestilentes cōtaminatores. De quolibet talium admonere nos intendit. Ecclesiast. 11. c. dicens: Attende tibi a pestifero. Ista septima febris pestilentialis, & periculosissima est, in qua laborat anima in extremis. Nam nisi a Christo admirando miraculo, atq; inuistato sanetur, nihil aliud restat, nisi inflicto sempiternae mortis. Hoc est profundum, de qua Prouer. 18. scriptum est: Impius cum in profundum peccatorum deuenerit, contemnit, s. resurgere a sceleribus suis: & de emendatione talis febricitantis. Propheta in verbo proposito ait, Educens nubes ab extremo terrae: & haec profectio est extremitas terrae, a qua sine maxima misericordia nos educit Deus has septem nubes, & maximè hanc extremam, & ponit eas in poenitentiae statu.

ARTICVLVS SECVNDVS

De septemplici lumine, quo illuminatur a Deo anima peccatoris.

Secundus status est luminosus, seu mentalis illuminationis, & de hoc Ioā. ait: Heri hora septima: & Propheta, fulgura. Fulgur enim dicitur a fulgeo, es, quod est splendore: secundum enim naturales, quod duo, vel tres, vel plures venti in aere interceptiūt aliquā nubē, collidunt & cōfringunt eā, & ex illa collisione, fit in aere sonus, & procreatur ignis. Sonus autē ille propriè dicitur tonitruū, quasi tonus terrae sonus, eo quod sonando terreat. Splendor verò illius, siue iaculū ex eo factū, seu iaculi illius ictus, propriè fulgur, vel fulgor: aut fulmen a fulgendo, i. feriēdo, vel percutiēdo denominatur. Propriè tamē fulgor dicitur: quia percutit oculos: fulgur; quia incendit, & vrit: fulmen; quia findit. Sunt enim tria genera fulminis: vnum, quod afflat, atq; oculos intuentium percutit, seu tangit: sed tamen non vrit. Secundum, quod vrit. Tertium, quod findit. Proinde cū tribus radijs depingitur ipsum fulmen. Prædicta tamen nomina saepius cōfunduntur. Moraliter tamē omnia prædicta tria in conuersione peccatorum concurrunt. Primò enim intellectus peccatoris ad sui cognitionem illuminatur, & hic est fulgor percipiēns, & illuminans oculos mētis. Secundò verò affectus eius inflātur ad odiū mali, & amorem boni: & hoc est fulgur, quod incendit, & vrit. Tertio verò cor

finditur, & opere poenitentiae, & efficacis a peccatis effectualiter separatur, & hoc est fulmen quod findit, Ioel. 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro, id est cum intellectu illuminato, affectu inflāmato, & effectu ab omni crimine separato: & sequitur. Et scindite corda vestra: scilicet in duas partes: vt amor detur Deo, & peccatum diabolo. Vel scindite corda: vt per confessionem apostema egrediatur: & hic est status luminosus, de quo Ioā. Heri hora septima, id est cum Sol mundanae affectionis incipit declinare: & iterum de illo Propheta ait: Fulgura, id est status luminosus, diuinitus illustratus, peccatori misericorditer condonatur. Atque de hoc in Psal. 47. Propheta ait: Ipsi videntes sic admirati sunt, conturbati sunt, tremor ap. eos. Ibi. do. vt pertu. in. s. ve. conteres naues Tharsis. In quibus sacratis verbis septem illuminationes, seu septem lumina, quibus anima peccatoris illustratur, & ad statum salutis reducit, per ordinem describuntur. Primum lumen dicitur recognitionis, secundum admirationis, tertium contritionis, quartum mutationis, quintum tremoris, seu tremulationis, sextum confessionis, septimum feruentis dissipationis.

Quod ad peccatoris conuersionem, primo est necessaria cognitio suae praeteritae vitae. Cap. 1.

Primum lumen recognitionis dicitur, quo scilicet homo cogitando recognoscit suam malam praeteritam vitam. Nam etiam Paganus Seneca inquit: Initium salutis cognitio est peccati. Vnde & quidam alius ait:

Non intellecti nulla est curatio morbi.

Et Aug. Nullus insanabilior eo, qui sibi sanus videtur: & iterum Seneca. Difficiliter ad sanitatem peruenimus: quia nos egrotare nescimus. At contra hic Propheta inquit: Ipsi videntes sic, s. praeteritam vitam. Ad hanc sui recognitionem hortatur Dominus peccatorem per Hierem. 3. c. dicens: Leua oculos tuos in directum, & vide vbi nunc prostrata sis. Primo enim ait: Leua, s. oculos, qui de illis es, de quibus Propheta ait: Oculos, scilicet sta declinare in terram. Secundò inquit oculos, non oculum vnū solum: & hoc vt intelligas peccata tua commissionis, & omissionis. Tertio addit tuos, nō alienos, vt sacerdotis, more quorūdā, q nulla p̄meditatiōe ante-

A antecedente dicunt in confessione; Domine interrogate me. Quarto subdit in directum, per quem scilicet modum res veraciter discernitur. Quidam enim in obliquū, sicut strabo, respiciunt peccata sua. Hi sunt, qui dicunt: quae peccata sunt in me? ego nunquam feci proditionem, hominem non occidi, ecclesiam non combussi, virginem nō violauī, ad vsuram non accommodaui, cum moniali sacra non peccaui. Et postquam non fecit palam omnia scelera grauiora, nullum peccatum sibi perpetrasse videtur. Hoc etiam addit, & vide. Potest etiam homo ad literam obseruare omnia, quae dicta sunt, & nihilominus non videre. Proinde ait, vide, i. considera, pondera & examina, intellige & cognosce peccatorum tuorum multitudinem & magnitudinem, turpitudinem & ingratitudinem. Vide inquam, quae peccata tua te diuina gratia priuauerunt, sibi animam tuam subiugauerunt, diuinam imaginem deformauerunt, aeterna gloria priuauerunt, atque supplicij eternis obligauerunt. Et sic vide, vbi nunc prostrata sis. Si hoc vides, cur infelix anima nō resurgis? Surge, q dormis & exurge a mortuis, & illuminabit te Christus. Ad Eph. 5. Quis est, qui si cerneret se cecidisse in lutum, & non surgeret?

Quantum de praeterita mala vita admiratur peccator, cum cognoscit seipsum. Cap. 2.

Secundū lumen.

Secundum lumen admirationis nominatur. Mirantur enim peccatores, quomodo ad tantam demetiam diabolus, caro, & mundus deduxerunt eos, quod in tot sceleribus deuoluti sunt. Et de hoc propheta subdit, Admirati sunt. Alia litera habet obstupuerunt. Nam in persona talis admirantis, alibi propheta ait. Cor meum conturbatum est in me, dereliquit me virtus mea, & lu. ocu. meo. & ip. non est mecum. Admiratur enim, quod peccata abstulerunt ei. Velle bonum. Possē bonum: & nosse bonum. Primo inquam, quod abstulerunt ei velle bonū. vnde ait: Cor meū conturbatū est in me: quia sicut dicitur Sapient. 17. Semper enim praesumit se qua perturbata conscientia. Et merito ait in me. Nā licet quandoque viri iusti in exterioribus, i. in carne cōturbentur: tamen quā in se reuertuntur, in étaliter quietantur. Impij vero in seipsis, i. in anima conturbantur. Exēplum de duabus cochis, qua-

Declaratio in prophetam.

rum vna est plena aqua pura & clara, sine terra in fundo: alia etiā plena aqua clara, sed cum luto in fundo. Isa. 57. Cor impij, quasi mare feruens, quod quiescere nō potest, & redundant fluctus eius in conculcationē & lutum, & non est pax impijs, dicit Dñs Deus. Secundo subdit, quod abstulerunt ei posse bonū, dicens, Dereliquit me virtus mea. Et Tren. j. Vigilauit iugū iniquitatum mearum in manu eius, s. diaboli conuoluta sunt, & imposita collo meo. Infirmata, & virtus mea dedit me Dñs, s. permissue, in manu de qua non potero surgere, s. ex me ipso. Tertio abstulerunt ei nosse bonū. Vnde subdit, Et lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum. De talibus Sapient. 2. Excecauit. n. illos malitia eorum. Quod maxime euenit ex longa consuetudine mala: Vnde Aug. in Enchir. c. 79. ait. Peccata quāuis magna & horrenda, cū in consuetudine venerit, aut parua, aut nulla esse creduntur, vsq; adeo, vt non solū non occultanda: vbi etiā pdicanda dissimandaq; videantur. Ecce cecitas consummata: & de his peccator, per hoc secundū lumē illuminatus admiratur, & obstupescit. Et iterū, in huiusmodi persona propheta ait. Tota die verecundia mea contra me est, & confusio faciei meae cooperuit me a voce exprobrantis, & obloquētis a facie inimici, & persequētis. Ait. n. Tota die, s. postq̄ recognoui peccata mea, verecundia mea. i. ex proprijs meis exiens cōtra me est, s. propter enormitatem peccatorū meorū. De tali verecundia, quae oritur ex peccatorū cognitione. Eccl. 3. 2. ait. Ante verecundiam praebit gratia, quae. s. illuminat hominē ad sui cognitionē. Et addit, & confusio faciei meae cooperuit me, s. considerādo scelera mea patrata, & hoc. s. ortum habet. A voce exprobrantis, & obloquētis, i. ab accusatione conscientiae meae, quae mihi exprobrat ostendendo turpitudinem peccatorum meorū, & obloquitur aeterna supplicia comminando, Et addit. A facie inimici & persequētis, i. ab instanti cognitione triplicis inimici: mūdi, carnis, & diaboli, qui me odio habent, nec odium fati est: sed etiam persequuntur propter dominium, quod super me susceperunt.

De veraci contritione, & quae ad eam necessario requiruntur. Cap. 3.

Tertium lumen est contritionis, s. quae oritur ex peccatorū cognitione. Et de hoc propheta subdit. Cōturbati sūt, s. propter

Tertium lumen.

A propter contritionem. De hac propheta Pſal. 59. ait. Commouisti terram, & conturbasti eam: sana contritiones eis, quoniam commota est. In quibus sacratis verbis ostenditur ordo conuersionis animę peccatricis. Primo incipit timoratio, secundo sequitur contritio, tertio sequitur sanatio. Primo incipit timoratio, & de hoc dicit, commouisti terrā, i. terrena corda p̄ minas tuas timore concussisti, Pſal. Illuserūt coruscationes tuę, orbi terrę: cōrōta est, & cōtremuit terra. Et alibi, Alluxerunt fulgura eius orbi terrę: commota est, & contremuit terra. Coruscationes quippe, & fulgura Dei sunt luminose comminationes illius, quibus auditis contremisit terra cordium peccatorum. Proinde Ioan. Baptista prædicationē suam a comminationibus cœpit dicens, Matth. 3. Progenies viperarum, quis uobis demonstrauit fugere a uentura ira? Hoc autem egit, ut inculceret eis timorem, quod est principium conuertendi ad Deum, pſal. Initium sapientię timor Domini. Eccles. 1. Qui sine timore est, non poterit iustificari. Sed aduertendum est, q̄ non dicit mouisti, sed commouisti: quia homo per se mouere non potest, nec Deus uult eum sine illo mouere. Vnde Apoc. Rom. 9. Non uolētis, neque currentis, scilicet principaliter: sed miserentis est Dei. Et de filio prodigo, Hiero. ait, Nec quidem bonam uoluntatem reuertendi habuisset: nisi prius pater in occulto eam inspirasset. Secundo sequitur contritio, scilicet post timorationem. vnde subdit: Et conturbasti eam, Pſal. Anxietas est super me spiritus meus, in me turbatum est cor meum. Et bene post timorem sequitur dolor; quia timor generat eum. In cuius mysterium, Ioan. 5. Angelus descendebat in piscinam, & mouebatur aqua. Per Angelum Domini, comminationis & timorationis gratia a Deo p̄r Angelum missa, mysticę designatur. Ipsa annunciat homini, q̄ dignus est morte, & tunc mouetur aqua comminationis, & prodeunt lacrymę compunctionis, vel contritionis, Et dicit ibi, Ioan. q̄ qui prior descendisset in piscinam post motionem aquę sanus fiebat a quacunque detinebatur infirmitate. Tertio uero, ex uera contritione sanatio sequitur. Proinde petit propheta, & allegat dicens. Sana o Domine contritiones eius, idest uulnera peccatorum quibus conteritur, & hoc quia commota est. quasi dicat. Descendit Angelus in piscinam, & mouit aquam, igitur sana eam, Pſalmus: Qui sanat contri-

tos corde, & alligat contritiones eorum, scilicet ne ex pusillanimitate desperent.

Quomodo in tota uita sua mutatur peccator, cum ueraciter est conuersus.

Cap. 4.

Quartum lumen est mutationis, quia scilicet peccator mutatur in aliam uitam, Et de hoc propheta subdit. commoti sunt: nec ait moti sunt, ut perfectam & plenam, idest interiorem & exteriorem, in corde, ore, opere mutationem factam esse demonstraret. Quod recognoscens penitēs, diuinitus esse factū: ait propheticum illud. Et dixi, nunc cœpi, hæc mutatio dexterę excelsi, quod tripliciter de tali mutatione exponi potest. Primo modo, Et dixi, idest in conscientia mea cōfessi, & determinate percepi, quia nunc cœpi, scilicet in eligere præteritā uitam meā, tempus perditum bona ommissa, & mala commissa. Hęc mutatio uitę meę, est dexterę excelsi, idest diuini muneris, non mei meriti. Philip. 2. Deus est enim, qui operatur uelle, & perficere pro bona uoluntate. Et iterū a Timo. 3. Apost. ait. Non ex operibus iustitię, quę fecimus nos: sed secundum suā misericordiam saluos nos fecit. Secundo modo exponi potest. Et dixi nunc cœpi, idest incepi esse, quia ante non eram. Peccator enim non est cum sit seruus eius, quod nihil est, quia est se uis peccati: teste Domino, qui Ioā. 8. ait: Qui facit peccatū, seruus est peccati: immo tantum minor est peccator, quā peccatum, quantum minor est seruus, quā Dominus suus. Cum ergo peccatum nihil sit, nisi priuatio boni: peccator, scilicet seruus suus minus erit, quā nihil. Vnde Iob 18. ait: de his, qui sunt in peccato. Socij eius, scilicet, sunt qui nō est. Et Matth. 2. c. ait. Rachel plorās filios suos, & noluit consolari, quia non sunt. Vel cœpi a capio pis, idest nunc primo accepi, quia antequā homo cōuertatur ad Dominum capit nihil. Ioan. 1. 6. Usque modo non petistis, quicquam in nomine meo petite, & accipietis. Licet enim, ante tēporalia capiant nihil tamen capiunt eo, q̄ illa sunt umbra, Eccl. 3. 4. Sicut qui apprehendit umbram, & persequitur uentum, sic qui attendit ad uisā mēdacia. Et hæc mutatio, scilicet, q̄ homo incipit esse, uel capere est dexterę excelsi, sicut expositum est. Non enim est uolētis, neque currentis. Rom. 9. &c. Tertio modo exponi

Quartum lumen.

Triplex expositio mutationis.

G

H

A exponi potest de eo, qui cū magno seruore mutat statum secularem in statum religiosum, Ait enim. Et dixi, idest apud me cogitauit, nunc cepi. Licet enim omnia reliquerit propter Deum, & in summa paupertate, obedientia, & castitate, se sacrificium obtulerit Deo, atque perfectissime, & feruentissime perseueret: tamen nihil sibi fecisse uideatur. sed de nouo quotidie incipere seque quēs consilium Christi, qui Lu. 17. ait: Cum omnia bene feceritis, dicite, serui inutiles sumus. Eccl. 18. Cum consummauerit homo, tunc incipiet, Et Grego. Nescit mens per torporem ueterascere, quæ semper studet per desiderium inchoare. Et ne forte etiam hoc initium boni, sibi ascribere uideretur, subiungit dicens: Hęc mutatio dexterę excelsi. 2. Corinth. 3. Non q̄ sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis, &c. Sinistra quippe Domini temporalia mutat, & uoluit fortunę rotam sicut Prouerbio. 3. scriptum est. In sinistra illius diuitiæ, & gloria. Dextera uero illius mutat spiritualia, & disponit æterna. De qua ibidem dicitur. Longitudo dierum in dextera illius, Et Cati. 2. Leua eius sub capite meo, idest non super mentem, sed sub ad disponenda temporalia bona, & dextera illius amplexabitur me, scilicet ut me portet in paradysum.

De tremore, qui peccatorem apprehendit, cum reliquerit peccata sua. Cap. 5.

Quintum lumen.

Quintum lumen est tremulationis. Admiranda est dispensatio Dei. Dum enim peccator in sceleribus suis est, ita securus uiuit, quasi apud Deum innocens sit. Proinde Eccl. 8. ait: Sūt impij, qui ita securi sunt, quasi iustorum facta habeant. Ratio est, quia ut dicitur in pſal. Oculos habent, & non uidebunt. At econtra cum iustus depositis culpis, & squamis peccatorum, ab oculis mentis ablati innocens factus est: tunc tremore concutitur, & quanto per innocentiam securior est, tanto maiori formidine confirmatur: sicut de tali iusto ad Dominum propheta ait. Posuisti firmamentum eius formidinem, Et de hoc tremore propheta subdit. Tremor apprehendit eos: tremor, s. extremi iudicij, uel horę mortis apprehendit eos. Fortiter apprehendere uolentiam notat. Circa quod aduertendum est, q̄ aliud est apprehendere timorem, uel tremorem & aliud apprehendi a timore uel tremore. Qui n. tremorem apprehendit Dominus uidetur

esse tremoris, quasi in sua sit potestate. Et hic est tremor fictus, & simulatus, qui solet quandoque ab hypocritis demonstrari. Vnde de talibus propheta ait. Mendaces filij hominum in stateris, ut decipiant ipsi de uanitate in idipsum, ait enim. Mendaces, s. mēdacio simulatę uitę filij hominum, idest Adæ & Euę, qui mendaces fuerunt, excusantes se in stateris, quia fingunt se tremere, ubi non tremunt. Sed ut dicitur Prouer. 16. Spirituum p̄derator est Dominus. Vnde cuilibet eorum Dan. 5. dictum est, Appensus es in statera, & inuentus es minus habens, scilicet de tremore quā minus fingas. Et ad quid mendaces sint in stateris, subiungit, d. Ut decipiant ipsi de uanitate, idest ut occultent uanitatem suam, quæ est fictus tremor in idipsum, idest in eo, quod fingunt se habere tremorem uerum. Qui uero apprehenditur a tremore, sub dominio & imperio tremoris est. Et de hoc propheta dicit, Tremor apprehendit eos. Et hos hortatur dicens, Seruite Domino in timore, quia sicut Eccl. 7. scriptum est, Qui timet Deum, nihil negligit. Sed quia ex timore, nisi habeatur cum spe & gaudio, desperatio nascitur: ideo subditur, & exultate ei. Sed iterum ne spes, & exultatio præsumptionem generet: addidit, cum tremore. Grego. Spes sine timore luxuriat in præsumptionem: timor sine spe degenerat in desperationem. Et Zach. 9. Exulta satis filia Sion. Satis dicit, non parum ut desperantes: non nimis ut præsumentes: sed satis ut sperantes & exultantes cū tremore Dei.

Quid faciat confessio in homine ueraciter consistente. Cap. 6.

Sextum est lumen confessionis. Cum delectatione profectō cōcipit mulier, sed parturit cum dolore: sic quoque peccator delectationibus peccatorum ingrauidatur, sed cruciatur cum per confessionem parit peccata sua. Hinc propheta subdit, Ibi dolores, ut parturientis. In quibus uerbis ostendit confessionis pœnalitatem, uilitatem, & iucunditatem. Primo ostendit confessionis pœnalitatem. Et de hoc ait ibi, scilicet in peccatorum cōfessione dolores, & non mediocres, sed ut parturientis. Hiero. 13. Nunquid non dolores apprehenderunt te, quasi parturientem mulierem. Ingrauidata, & aggrauata est conscientia peccatoris, sicut de se propheta testatur. Iniquitates meę supergressę sunt caput

Sextum lumen.

Confessionis pœnalitas.

A caput meum: & sicut onus graue grauatae sunt super me. Cum vero per os peccata in confessione sua peccator parit, ex perpetratis sceleribus erubescit, & ex contritione cruciatur & dolet. Ecce dolores, vt parturientis. Iustum profecto est, vt qui inuerecunda facie mentis, & corporis Deum despexit, per confusum sui erubescantiam Deū placet. Est enim verecundia, pars magna poenitentiae, secundum Augu. de poenitentia. i. in c. quem periret, circa medium. Et haec est vna de causis, quare confessio instituta est, vt de culpa peccator erubescens a Deo misericordiam consequatur. Hinc profecto est, qd Magdalena Lucæ 7. cum publicano, Lu. 18. tam cito misericordiam impetrauit: quia quilibet eorum de peccato suo erubuit. Proinde Augu. lib. de poenitentia. inquit: Multum satisfactionis obtulit, qui erubescitiae dominans nihil eorum, quae commiserit, Dei nuncio denegauit. Secundo ostendit confessionis vtilitatem: quia dolores illi inutiles non fuerunt, sed vt parturientis, quia fructum salutis afferunt. Nam confessio mentem illuminat, misericordiam impetrat, a morte suscitatur, a diabolo liberatur, animam purgat, cum Deo pacificatur, conscientiam alleuiat, confundit diabolum, remittit peccatum, de praeterito satisficit, necnon & augmentat gratiam, & in aeternam gloriam introducit. Tertio ostendit confessionis inuanditatem, scilicet de fructifero partu, cum se sperat in confessione suscepisse veniam de commissis. Proinde Prouerb. 15. Secura mens, quasi iuge conuiuium. Et Ioan. 16. Dominus ait, Mulier cum parit, i. cum anima confitetur, tristitiam habet: quia venit hora eius, scilicet pariendi, i. manifestandi peccata sua. Cum autē peperit puerum, idest confessionem perfectam fecerit, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum, idest in gloriam sempiternam.

De magnanimo contemptu peccatoris contra obloquentes de sua conuersione. Cap. 7.

Septimum est lumen dissipationis. Sepe enim contingit, vt cum homo reliquerit malam vitam, mutauerit mores, desperet mundum, & vitam in bonis moribus fatagat reformare: tunc contra eū fortiori pugna insurgunt demones, bellū mouent amici, consanguinei & parentes, pro-

inde in Psal. 37. in persona conuersi hominis ait propheta: Amici mei & proximi mei aduersum me appropinquauerunt, & steterunt: & qui iuxta me erat, de lōge steterunt, & vim faciebant, qui querebant animam meam. In his verbis proponitur contra poenitentes amicorum & parentum triplex impedimentum. Primum est impugnatione, secundum est desitutio, tertium est persecutio. Primum est impugnatione. Vnde dicit, amici mei, scilicet ficti: & proximi mei, scilicet cognatione: aduersum me appropinquauerunt & steterunt, scilicet perseueranter, cum me viderunt mutare vitam, volentes me retrahere a bono. Vnde Eccles. 6. Est amicus secundum tempus suum, & non permanebit in die tribulationis. Tales sunt amici hominis, quamdiu seculariter viuere cupit: sed quādo tribulantur spiritus eius, & ad poenitentiam mouetur, nō perdurant. Et subdit Ecclesiast. Ab inimicis tuis separare, idest a dæmonibus, quibus iunctus es per peccatum, per poenitentiam te elonga: & ab inimicis tuis attende, scilicet ne te impediunt in tua conuersione. Secundum est desitutio, quod plus est, quā im pugnatione: quādoq; enim homo impugnat, & tamen manet amicus. Et de hac desitutioe subdit, Et qui iuxta me erant, i. mihi iuncti per amicitiam. De longe steterunt, i. separati rupto, rupto vinculo prioris amoris. Et Iob 19. Fratres meos longe fecit a me, & noti mei quasi alieni recesserunt a me, dereliquerunt me propinqui mei: & sequitur, Et quem maximē diligebam, aduersatus est me. Talis non erat verus amicus. At contra Bernar. scribens ad Engeniū ait: Olim mihi inuisceratus non mihi tam facile a medullis extraheris. Ascende in caelum, descende in abyssum, non recedes a me, sequar te quocunque ieris. Tertium est persecutio: & de hoc addit, Et vim faciebant, sicut faciunt quandoque his, qui poenitentiam facere volunt. Cogunt enim eos infringere ieiunia, orationes omittere & similia, qui querebant animam: non sibi sed diabolo. Sibi enim quaerunt temporale emolumentum, sed venantur diabolo hominis spiritum. Sunt enim tales diaboli venatici canes, & quando cederunt bestiā, dat eis diabolus pellem, hoc est exteriora bona: interiora vero reseruat sibi: quia corpus & animā retinet affanda infernali igne. Et qd etiā mirabilis est, dum homo sceleratē vivebat, nedum ad vitæ correptionem a talibus ei subsidium & auxiliū praebebat, verum

A verum etiam in varias peccatorum ruinas praecipitabatur: vt verificetur, quod Matth. 10. c. ait. Inimici hominis, domestici eius. proinde Eccl. 2. admonet dicens, Fili accedens ad seruitutem Dei, idest si disponis vere iuste, aut derelinquere mundum: sta in iustitia & timore, s. constanter & perseueranter: & prepara animam tuam ad tēstationem. Quod maxime fit, cum homo spiritu magno despicit omnes contra eum detractiones, murmuraciones, susurraciones, infamaciones, persecuciones, & similia. Et tunc, sicut propheta subdit, In spiritu vehementi conteres naues Tharsis. Tharsis enim interpretatur plorans gaudium, seu dissipans specula. In nauibus saepius feruntur multitudines virorum, & mulierum. Vt per naues Tharsis mysticē designentur multitudines peccatorum, qui explorant per consuetudinem malam gaudia transitoria huius mundi. Et merito nauibus cōparantur: quia instabiles sunt omni vento cedentes: quia quotidie mutantur vestium & ornamentorum vanorum, atque aliorū delectabilium mundi varietates. Has qui non sequitur, detestabilis fit in his nauibus nauigantibus per hoc mare magnum & spatiosum mudi huius, in quo reptilia, quorum non est numerus, animalia pusilla cum magnis. Quælibet enim multitudo sequentium consuetudines delectabilium huius mudi dici potest vna nauis, quæ onerata peccatoribus, & peccatis, currit velociter ad portum inferni: verbi gratia, Omnes consuetudinariē blasphemantes, omnes consuetudinariē periuurantes, omnes consuetudinariē vanitates sectantes, omnes consuetudinariē lufores, omnes consuetudinariē mendaces, omnes consuetudinariē incantantes, omnes consuetudinariē detrahentes, omnes consuetudinariē inurmurantes, omnes consuetudinariē de peccatis suis se excusantes, omnes festiuitatum ex consuetudine violatores. Omnes isti & consimiles in multitudinem peccatorum consuetudines malæ sunt, quasi nauis ad portum aeternæ damnationis velocissimē nauigantes. Sed quia Tharsis etiam interpretatur dissipans specula: ideo per hoc mysticē denotatur, quod supradictæ naues, quæ quasi specula sunt, in quibus ad malum alter alterum intuetur in spiritu vehementi, idest in magno spiritu, & feruenti per despectum atq; contemptum dissipandæ & conterendæ sunt. Ecclesiast. 7. Ne pecces in multitudine ciuitatis, idest

quia sic faciunt alij, quia non minus vritur, qui cum multis ardet. Et Apostolus Galat. 6. Vnusquisque onus suum portabit. Filius quidam rogauit patrem, quod aliquid sapientiae doceret eum. Cui pater, Ascende asinum: quo facto pater per lutum secutus est eum. Quod videntes plurimi deridebant patrem: quia cum esset senex, iuuenem fecisset ascendere asinum. In altera ciuitatis via ascendit pater, quod alij aspicientes etiam deridebant patrem, quod tenellum iuuenem faciebat ire per lutum. Tertio vero in alia via ambo asinum ascenderunt: tunc alij hoc aspicientes, deridebant eos, & murmurabant, quod infelicem asinum interficiebant. Quarto ambo asinum descenderunt, & murmurabant alij, qd asino exonerato ambo pedestres ibant. Cum demum ambo reuersi fuissent domum, ait filio pater: Fili, ex auditis in hoc itinere, intelligere potes, quod recte viuendo nūquam obturare poteris obloquentium ora. Si enim ad verba multorum aspicias, nunquam quietem, & rectam vitam seruabis.

ARTICVLVS TERTIVS.

De septemplici emendatione peccatoris.

Tertius est status emendationis, seu lacrymosus, de quo Ioan. subdit, Reliquit eum febris, & propheta etiam addit, in pluiam fecit, scilicet lacrymarum & contritionis. De tali statu patet exemplum in admiranda foemina Magdalena, cuius emendatio atque status lacrymosus, exemplum est omnis veræ contritionis & conuersionis cuiuscunque peccatoris redeuntis ad Deum. Vnde in mysterium de ea Lu. 7. scriptum est, Stans retro secus pedes eius, lacrymis cepit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & unguento ungebatur. In quibus sacris verbis septē lacrymosæ emendationes per ordinem denotantur. Prima dicitur vigorosa, secunda pudorosa, tertia timorosa, quarta lacrymosa, quinta pietosa, sexta affectuosa, septima rigorosa.

Septem Lacrymosæ emendationes.

A De firmo proposito animæ penitentis, in peccata amplius non redeundi.

Cap. I.

Prima
vigorosa.

Rima est emendatio vigorosa. Qui enim se cognoscit fuisse fragilem in peccata ruendo, vigorosum propositum assumere debet tentationibus resistendo. Et hoc tangit Lucas, cum ait, Stans, s. in proposito iuste viuendi. Sicut enim gaudium est in cœlis super vno peccatore poenitentiam agente, vt dicitur Lu. 15. ita est gaudium in inferno spiritibus nequam super vna anima peccatum perpetrante. Et sicut maius sit gaudium super filio prodigo reuertente reuiuendo, sic maius est gaudiū dæmonibus super peccatore iterum post firmū propositum bono lapsō, iuxta poeticum illud,

Nunquam risus adest, nisi quæ fecere dolores. Prover. 2. Letantur cum malè fecerint, &c. Vnde 2. Reg. j. ait Dauid. Nolite annunciare in Geth, neque annuncietis in compotis Ascalonis, ne fortè letentur filij Philistijm, ne exultent filix in circumcisorum, i. dæmones infernales. Nam non solum dæmon ille, qui peccatum suggerit, gaudet si homo cadit, sed etiam omnes alij dæmones de hoc letantur. proinde Eccles. 18. scriptum est, Si præstes animæ tuæ concupiscentias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis, i. dæmonibus, vel mundo, vel carni. Propheeta insuper ait in persona eius, qui in bono proposito stat, Qui tribulant me, exultabunt si motus fuero. Ait enim, Qui tribulât me, scilicet dæmones. Grego. Quotidie nos inimicus impugnat, vt saltem tædio deiiciat. Exultabunt, si motus fuero, scilicet a loco meo proprio. Proprius enim animæ locus, est ipse Deus. Et sicut lapis non quiescit, sed præmit humum, tendens ad centrum terræ, vt ibi quiescat: sic nisi in Deo anima non quiescit, qui est centrum eius. Proinde August. in lib. confes. ait. Inquietum est Domine cor meum, donec requiescat in te. Locus etiam animæ in firmo proposito bono stabilitas est. Vnde Eccles. 10. ait, Si spiritus potestatem habentis ascenderet super te, i. superbia diaboli. Locum tuum ne dimiseris. Sed quia hæc vigorosa stabilitas nõ est in nobis sine adiutorio Dei, ideo propheta subdit, Ego autem in misericordia tua speraui: scilicet quia in proposito bono firmus ero: quia misericordiæ Domini, quod non sumus consumpti. Tre. 3. quasi dicat. Non sperabo in fortitudine mea: quia nulla con-

tra diabolus est. Job 41. Non est potestas super terram, quæ comparetur ei: sed in misericordia tua.

De intellectu pudore animæ veraciter penitentis. Cap. 2.

Secunda est emendatio pudorosa, seu verecunda. Cum enim natura hominis per magnum ingenium viget, & ad terrena atque vitia per amorem deflectitur: mirum in modum contra Deum peccado, & peccata multiplicando in rebellionem per superbiam eleuatur. In huius mysterium Gen. 49. scriptum est: Fiat Dan coluber in via: cerastes in semita mordens vngulas equi, vt cadat ascensor eius retro. Dan iudicium interpretatur, & conuenienter exprimit crimen ingenij naturalis. Per hoc enim homo ad malitiosum vsu, & exercitium peruenit peccatorum. Quamdiu ergo hoc ingeniosum & criminofum iudicium est in via præsentis vitæ, tamdiu quasi coluber mordet. Vngulas equi, idest peccado affectuibus vitiosæ atque superbæ sensualitatis, venenum elationis atq; rebellionis contra Deum effundit vel infundit. Et quanto compendiosius atque acutius ad subtile malitiarum intelligentiam, peccata multiplicando peruenerit, tanto maioris contra Deum elationis atque rebellionis materia, vmbrosa & excæcata menti ingerit. propter quod dicitur, cerastes in semita. Semita quidem compendiosa est via: sic subtile naturæ ingenium quanto compendiosius est, tanto maioris elationis, & rebellionis est incentiuum. Sicut dicitur de ceraste: quia cum sit cornutus serpens, si vngulam equi suo veneno infecerit, iam equum & equitè suum occidit. Sic & acuti ingenij malitiosum iudicium, quasi animal elatione, atque rebellionem mentis cornutum veneno malitiæ suæ tangens malitiosam sensualitatè affectuonum, eum spiritu qui ei præfidere deberet, vita spirituali priuat, contra Deum elatum, & rebellem reddit. Et hoc est quod in auctoritate commodè subinfertur, Vt cadat ascensor eius retro. Sènsualitatis quippe pernitiõsa ascensor est spiritus rationalis, qui tunc quasi retro cadit, cum per superbam rebellionem ad ea, quæ retro sunt, relabatur: & vnde se contra Deum rebellado erexit, inde per iustum Dei iudicium resupinus in conspectu illius cadat, & in omnem vitam sceleratã ruat. At econtra si naturale ingenium in anima viget, & in virtutibus

Secunda
pudorosa.

Tertia
timorosa.

Tertia emendatio est timorosa. Et de hac Luc. ait, Secus pedes eius, s. ex timore. Triplex timor ad literam facit hominem inclinare caput. Primus est naturalis, secundus reuerentialis, tertius est corporalis. Primus est timor naturalis, vt cum videt homo imminere gladium super caput suum. Moraliter, peccator profectò inclinare se debet, cum considerat, quod gladius diuinæ iustitiæ euaginat⁹ est super eum. Vnde peccatoribus propheta ait, Nisi conuersi fueritis, gladium suum vi. Vibratus quippe gladius, æterni cruciatus cõminatio est. Isa. 27. In die illa visitabit Dominus in gladio suo diro, grandi, & forti. diro ex acerbitate, grandi ex æternitate, forti ex inuitabilitate. Deuter. 32. Si acuro vt fulgur, gladium meum, & arriperint iudiciū manus meæ. Zach. 9. Exhibit vt fulgur iaculum eius. Secundus est timor reuerentialis, vt cum homo honoraturus aliquem hominem, inclinat se. Porro per inclinationem honorandus est Deus, sicut j. Timo. j. A postolus ait, Regi seculorum immortalis, &c. Et sic dicitur Eccles. 32. Pro reuerentia accedet tibi bona gratia. Tertius est timor corporalis. Nam transiens per humile ostium se inclinât, ne se offendant. Humile ostium Christus est, sicut Io. 10. c. ipse ait, Ego sum ostium. Ad quod Aug. ait: Ianua humilis

virtutibus exercetur, mirabilia operatur. Fuit profectò de talibus ingenijs Magdalena, quæ vigens mirabiliter naturali ingenio: interpretatur enim illuminata, s. in natura & gratia: Primo in mundana, & in vitia se toto intellectu & affectu immerfit: sed tandem a Domino illustrata, & inflammata stetit retro: quia sicut retro ceciderat se Dño rebellando, sic retro Dominum in faciem suam cadens, rubore & confusione perfusa, se per humilitatem prostravit. Sic & humilis publicanus, Lu. 18. quia per superbam rebellionem elongando se a Deo postergauerat, cum per humilem sui recognitionem stans a longè iudicauit se esse dignum postergari a Deo. Proinde non audebat oculos ad cœlum leuare, sed percutiebat pectus suam dicens, Deus propiti⁹ esto mihi peccatori. Ex quo patet, quod idem est in veraciter penitente stare longè, quod stare retro, quia in vtroque emendatio pudorosa, & verecunda relucet.

De triplici timore peccatoris conuersi.

Cap. 3.

est, qui per hanc vult intrare, oportet vt se humiliet, ne erectus offendant. Per hoc ostiū non intrant, nisi humiles qui saluatur. Vnde propheta ad Dominum ait, Tu populū humilem saluum facies, & oculos superbiorum humiliabis. Semper est ad humiles oculus Dei, & diaboli ad sublimes. Job 41. Omne sublime videt. Et alibi propheta inquit, Excelsus Dominus, & humilia respicit, & alta a longè cognoscit. Tria sunt, quæ radicatam nutriunt humilitatem. Assiduitas subiectionis, consideratio propriæ fragilitatis, & comparatio melioris. Si primū lucifer habuisset, non de cœlo ruisset: si Adā secundum habuisset, non de paradiso eiectus esset: si Antichristus tertium haberet, non se Deo præferret. Si homo habet primum, secundum & tertium, scilicet comparationem melioris, idest humilis Christi secus pedes illius, ad imitationem illius facilliter se inclinât.

De admirando profluuio lacrymarum animæ penitentes, & de virtuosa efficacia lacrymarum. Ca. 4.

Quarta emendatio dicitur lacrimosa. Et de hac Luc. ait, Cæpit lacrymis rigare pedes eius. Sic se emendans peccator cum propheta ait, Lauabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo: ait enim, lauabo, scilicet aquis lacrymarum. Hier. 4. Laua a malitia cor tuum Hierusalem, vt salua fias. Per singulas noctes lectum meum. Lectus est voluptas peccati, stratus cumulus peccatorum. Et est sensus. Lauabo per singulas noctes, idest per singula peccata: lectum meum, idest voluptatem meam, sicut lauatur fordida cutis, vel culcitra, ne macula maneat. Tre. 2. deduc quasi torrentem lacrymas per diem & noctem: lacrymis stratum meū rigabo, idest culmen peccatorū per lacrymarū imbrem, vt inde crescat noua messis virtutum. Vel lectus est conscientia, quæ quibusdam est quies, quibusdam vero tormentum: stratus autem est sensualitas. Et est sensus, Lauabo per singulas noctes lectum meum, idest mundabõ conscientiam meam, stendo singula peccata mea, lacrymis meis stratum meum, idest sensualitatem meam rigabo, vt fertilem faciam, Et in persona poenitentis alibi propheta ait, Exaudi orationem meam Dominus, & deprecationem meam, auribus percipe lacrymas.

Quarta
emenda-
tio lacri-
mosa.

A lacrymas meas. Oratio enim fit ad bonum acquirendum, idest pro gratia impetrandi. Deprecatio ad malum amouendum, id est pro culpa remouenda. Lacrymæ autem ad vtrūque, quasi ad condimentum. Atque iterum alibi in eius persona ait, Fuerunt mihi lacrymæ meæ pa. die ac no. dum dicitur mihi quo. vbi est Deus tuus. Hunc panem aliquando solus comedit interior homo, aliquando domesticum suum, vt secum comedat multa fatigueatione compellit. Spiritus quidem solus comedit, quando aliquis de peccatis suis dolet, & hic sufficit ad salutem: sed lacrymas nulla ratione extorquere valet. Panem doloris, & vinum cōpunctionis pariter sumunt, cum interior homo ingemiscit, & exteri or vbertim lacrymas fundit. Et hic ppriè gemitus nūcupatur, quasi geminatus, secundum Cassiodorum, quia. s. flet anima atque corpus. Et de hoc etiam propheta ait, Laboraui in gemitu meo. Cū vero pœnitens exauditum se a Deo sentit, ait illud propheticum, Posuisti lacrymas meas in conspectu tuo, idest habuisti ex misericordia tua acceptas. Quantas vires lacrymæ habeant, ostendit Ambro. d. Oratio lenit, lacryma cogit. Iudith 8. Indulgentiā eius fuis lacrymis postulemus. vbi glo. ait, Lacrymæ pondera vocis habent, quæ imperant, non supplicant. Sed intelligendum est de lacrymis, quæ pro peccatis fiunt, non de illis quæ pro temporalibus fieri solent, quæ non vtilis, sed potius nociuæ sunt. Vnde Gen. 26. Dicunt pastores, id est demones. Nostra est aqua, s. talium lacrymarum. Magdalena non legimus fecisse aliam emendationem, quando Dominus dicit illi, Lu. 7. cap. Remittuntur ei peccata multa, nisi q̄ lacrymis cepit rigare pedes eius. Et merito. Nā, vt Hiero. ait: Lacryma extinguit infernalem ignem, quæ tota aqua non extingueret Oceanum. Et Ber. ait: O humilis lacryma, tuum est regnum, tua est potentia, ante conspectum iudicis non vereris accedere sola, si intraueris, quicquid petieris obtinebis, accusantibus silentium ponis, de ore principis sententiam rapis: quid plura? Vincis inuicibilem, superas omnipotentem.

De elemosynarum pietate, & quomodo dispensari debet. Cap. 5.

Quinta emendatio pietosa.

Quinta emendatio est pietosa: Pietas ad omnia utilis est, promissionē habens vitæ, quæ nunc est, & futuræ: j. Timo. 4. Et de hoc subiungit

Luc. Et capillis capiti sui tergebat. Per capillos enim superfluitas temporalium designatur. Nam & capilli quædam superflua corporis hominis sunt. His capillis in pedibus Domini, qui pauperes Christi sunt, tergi debet lacrymæ suarum necessitatum. Ad literā, non tergit Magdalena pedes Domini lintheo, seu etiam vestimento: tum quia illi in feruore ardenti prius venerunt ad manus: tum quia capillos suos prius affectuosius diligebat: tum vt mysticè innuatur, quàm prompto affectu temporalia, quæ prius a peccatore immoderatè & inordinatè dilecta sunt, debent liberaliter pauperibus dispensari. Debet enim elemosina, vt grata sit Deo, fieri amoroso affectu, amoroso vultu, amoroso verbo, & amoroso modo. Primo fieri debet amoroso affectu. Nam sicut 2. Corinth. 9. Apost. ait, Hylarem emendatorem diligit Deus. Et Isa. 58. ait, Cum effuderis esurienti animam tuam, s. per feruentem affectum, & animam afflictam repleueris, quod efficit in dante affectus feruens: tunc orietur in tenebris lux tua, idest cognitio Dei & tui. Secundo amoroso vultu. Eccle. 38. In omni dato hylarem fac vultum tuum. Et 4. c. iterum ait, Congregationi pauperum affabilem te facito. Tertio amoroso verbo. Eccl. 18. Nonne ardorem refrigerabit ros? sic & verbū melius, quàm datum. Quarto amoroso modo, prompto effectu & modo. Eccle. 4. Non protrahas datum angustianti. Prouerbio. 3. Ne dicas amico tuo, vade & reuertere, & cras dabo tibi, cū statim possis dare. Et Iob 31. Si negaui, quod volebant pauperibus, & oculos viduæ expectare feci.

De suauitate, qua in Deo peccator sentit de sua conuersione. Cap. 6.

Sexta est emendatio affectuosa, qua scilicet anima iam sentit suauitatem, & dulcedinem Dei. Et de hoc subditur, Et osculabatur per affectuosam delectationem pedes eius. In persona autem talis peccatoris propheta ait, Quia bonus Israel Deus his, qui recto sunt corde. Ait enim, Quam bonus, idest valde bonus, suavis, atque iucundus est: Deus Israel, idest Deus videntium, scilicet & recognoscentium semetipsos, & suam præteritam vitam, & etiā te. Sapien. 12. O quàm bonus, & suavis est Domine, spiritus tuus. Et quibus fit bonus, subiungit. His, qui recto sunt corde. Recto quippe sunt corde, qui æterna, non temporalia

Aralia concupiscunt, sicut facit verus pœnitens. Tre. 3. Bonus est Dominus sperantibus in eum animæ quærenti illum. Curuo corde sunt, qui diligunt transitoria mudi: quibus alibi propheta ait, Filij hominum vsquequo graui corde. q. d. va. & q. mendacium. Et his terrena videtur esse bona: sed conuersis, & emendatis, & rectis corde solus Deus videtur bonus: quia gustato spiritu despicit omnis caro. Sed talis pœnitens, quia se errasse cognoscit, subdit: Mei autem pene moti sunt pedes. q. d. Bonus est rectis corde: sed aliquando non mihi videbatur bonus, quia corde non eram rectus, sed inclinatus ad transitoria mudi. Vnde ait, Mei autem pedes, scilicet interiores, idest intellectus atque affectus: pene moti sunt, s. de loco suo, id est de Deo, in quod stare debebāt. Sed effunduntur hi gressus, scilicet cogitatio & desiderium. Intellectus graditur per cogitationes, & affectus per desideria: sed effunduntur hi gressus, quando ad mundi magnificentias, delicias, & diuitias, & ad alias eius vanitates se vitio se conuertunt. Proinde tales mundani dicere possunt illud Tre. 4. Lubricauerunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum. Ait enim. pene, quia nō finaliter ruit, quia scilicet Deus eripuit eum. Proinde dicere potest, Nisi quia Dominus adiuuit me, paulò post habitasset in inferno anima mea.

De his, quæ necessaria sunt in pœnitente, vt perseueret in bono, & conuersorum vnguento. Cap. 7.

Septima emendatio rigorosa.

Septima est emendatio rigorosa. Duo enim tali animæ necessaria sunt, vt continuè perseueret. Primū retentio memoriæ, secundum sollicitudo diligentia. Primū est retentio memoriæ, cuius est præterita mala plangere: & hæc duo habere debet. Nam debet esse suorum malorum primo capax, scilicet sine extenuatione, & sine diminutione: vt de magnis non faciat parua, & de multis non faciat pauca: vt dicat cordialiter cum propheta: Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meū, & sicut onus graue grauata sunt super me. Secundo tenax, s. sine obliuione, & sine interruptione: vt semper recordet, & dicat etiam cum propheta, Iniquitates meas ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. Secundum est sollicitudo diligentia: & hæc etiam duo debet

S. Bern. de Senis, Sermonum Tomus 3.

habere. Nam debet esse primo audax, secundo verax. Primo enim debet esse audax sine dubitatione & dilatione: vt non dubitet accipere opera pœnitentiæ, & non differat inchoare. Secundo verax sine simulatione: vnde non simulet facere bonū, quod non facit: nec dissimulet in se esse malum, quod callidè agit. Talis emendatio rigorosa vngit pedes Iesu vnguento spiritus salutis. Et de hoc Lucas subdit, Et vnguento vnguit. Fit autem hoc vnguentum de amaris herbis, quas in nostro hortulo facilliter reperimus, si iniquitates nostras sine dissimulatione recogitamus. Cū istis amaris herbis ad ignem feruentis amaris aromata misceri debent, de quibus Cati. 4. Mirra, & aloë cum omnibus primis vnguentis. Vtrunque est amarissimum, est & præseruandis a corruptionibus aptum. Atque duplicem amaritudinem in pœnitente figurant. Prima est amaritudo mortis cum incertitudine horæ. Ecclesiasti. 8. In omnibus operibus tuis memorare nouissima, & in æternum non peccabis. Et Ecclesiasti. 9. Nescit homo finem suum. Secunda est incertitudo iudicij cum incertitudine sententiæ. Nam, vt dicitur Galat. 6. Quæ seminauerit homo, hæc & metet: quia, vt dicitur Matt. 25. Ibunt mali in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam. Inter quos connumerare nos digneur misericors & miserator Dominus Iesus Christus, qui cum Patre & Spiritu sancto regnat gloriosus per infinita secula seculorum, Amen.

Quotuplex sit status animæ iusta.

Triplex est status animæ iustæ. Primus est status ascensionis, secundus descensionis, tertius operationis. Primus pertinet ad incipientes, secundus ad proficientes, tertius ad perfectos. Et de his propheta in psalm. 118. ait. Coeli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annuntiat firmamentum. Et potest esse thema in præsentia materia. Per coelos quippe quilibet iusti signantur: quia scilicet sunt alti, puri, & clari. Primo enim sunt alti per vitæ conuersationem, quo ad Deum. Ecclesiasti. 31. Beatus diues, qui inuentus est sine macula, & qui post aurum non abiit, nec sperauit in pecuniæ thesauris. Quis est hic, & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua: Qui probatus est in illo, & perfectus inuentus est.

Triplex status animæ iusta.

H

E e &

A & erit illi gloria aeterna. Secundo puri per rectam intentionem quo ad se, Matth. 6. Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit. Tertio clari per lucidam exemplationem quo ad proximum. Ecclesiast. 3. 1. Splendidum in panibus, id est in operibus bonis: benedicent labia multorum, & testimonium veritatis illius fidele in nequissimo pane murmurabit ciuitas. Præterea sicut in caelo sunt sex signa, per quæ ascendit materialis sol: & sex, per quæ descendit. Sic in quolibet viro iusto debent esse sex gradus, quibus ascendit ad Deum: & sex, quibus ad sui cognitionem descendat. Et sex sunt opera, in quibus tota illius vita continuè occupari debet: vt in primo scenario sit status ascensionis, in secundo status descensionis, in tertio status operationis, seu instantis actionis.

ARTICVLVS PRIMVS.

De sex gradibus ascendendi in Deum, per viam spem.

Primus est status ascensionis, & hic sex continet gradus, per quos ascendit anima perfectè ad Deum. Primus est exprobratio peccati, secundus peccatorum fletus, tertius delectatio in amaritudine poenitentiae, quartus resistentia contra peccata, quintus sancta superbia seu indignatio contra peccatum, sextus est dilectio fraternalis. Et hi signantur in sex primis signis cæli, quæ sunt Capricornus, Aquarius, Piscis, Aries, Taurus, Gemini.

De peccatorum præteritorum detestatione, & exprobratione. Cap. 1.

Primus gradus huius ascensionis est exprobratio peccatorum. Et hoc solis significat primum signum, quod dicitur capricornus. Est enim vno sensu Capricornus quoddam animal, quod est Rinoceros, & Eglocero, denominatum. Et dicitur capricornus, quasi caprina cornua habens. Alio sensu dicitur celestis sydus. Primum videlicet inter duodecim signa cæli, cuius cauda formatur in effigie piscis, & designat pluuias in sui parte extrema. Secundum igitur primum modum est eiusdem speciei cum capra. Vnde Leui. 4. c. mysticè scriptum est, Si peccauerit anima per ignoratiam de po-

pulo terræ, vt faciat quicquàm de his, quæ Domini lege prohibentur atque delinquit, & cognouerit peccatum suum: offerret capram immaculatam, id est peccati exprobrationem. Nam capra offerebatur pro peccato præuaricationis in transgressione legis diuinæ: vt secūdum Alex. de Ales in 3. mysticè innuatur, quod per Christum a legis præuaricatione liberati sumus. proinde ad Gal. 4. Apost. ait: At vbi venit plenitudo tæporis, misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege: vt eos, qui sub lege erant, redimeret, vt adoptionem filiorum reciperemus. Et iterū 9. c. ad Hebr. Et ideo noui testamenti mediator est, vt morte interueniente in redemptionem earum præuaricationum, quæ erant sub priori testamento, repositionem accipiant, qui vocati sunt aeternæ hereditatis.

De præteritorum peccatorum condigno fletu. Cap. 2.

Secundus gradus est peccatorum fletus, & in hoc signo mysticè denotatur, quod aquarius dicitur eo, quod cum sol est in eo signo, aquarum inundatio est. Et vt quidam finxerunt: aquarius est seruius, qui portat aquas. Vnde & dicitur aquaria, quæ aquam defert. Et signat peccatorum fletum, quo peccata delentur. Vnde Hiero. 4. dictum est, Laua a malitia cor tuum Hierusalem, vt salua fias. Et iterum Propheta de se ad Dominum ait, Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non custodierunt legem tuam. Et Isa. 15. Per ascensum enim linteus flens ascendet, & in via oromaym clamorem contritionis: leuabunt linteum maxillam interpretatur, per quam lacrymæ fluunt, atque per eas anima ad Deum ascendit: vt quot sunt lacrymæ tot sunt ascendendi gradus. Vnde Tren. 3. Flens anima inquit, Diuisiones aquarum deduxit oculus meus: scilicet in contritione.

De complacentia poenitentia peccatorum. Cap. 3.

Tertius gradus est delectatio in amaritudine poenitentiae, quæ signat signum piscis. pisces enim lætantur in mari, ibique nutriuntur. Et de talibus Deuteron. 33. mysticè dictum est, Inundationes maris, id est impetus amarum lacrymarum, quasi lac fugent. Et de se propheta ait, Fuerunt mihi lacrymæ mea panes, &c.

A Hi sunt duo pisces, qui quinque panibus ordeaceis superadduntur. Ioã. 6. id est operibus poenitentiae, si quo ad quinque illius partes, quæ sunt contritio, confessio, eleemosyna, ieiunium, oratio. Duo pisces sunt spes redemptionis & spes gratificationis, & hi cõdiunt hos quinque panes. His dum pasceatur anima, fit iumentum, super quo rex gloriæ sedere dignatur, scilicet Christus. Proinde potest fidenter dicere cum propheta, Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum: tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me.

B De resistentia contra peccata. Cap. 4.

Quartus gradus est resistentia contra peccata: & hunc signat signum quartum, quod Aries nominatur. Aries enim dicitur ab eres, quod est virtus, secundum Catholicon, eo quod in grege maioris virtutis sit: aries. n. cornibus se defendit. Sic quoque poenitens a tentationibus duobus cornibus, timore scilicet supplicij, & amore præmij. Seu duo eius cornua sunt scientia & gratia: de quibus propheta ait, Exaltabuntur cornua iusti. Cum igitur animo virili homo tentationibus prædictis cornibus resistentiam facit, omnis tentatio vires perdit: & verificatur in eo, quod Prover. 30. scriptum est, aries, nec est qui resistat ei.

De sancta indignatione contra peccata. Cap. 5.

Quintus gradus est sancta superbia, seu indignatio contra peccatum. Vnde Hiero. loquens ad quandam virginem ait, Disce sanctam superbiam: & Philosophus ait: Si scirem Deos ignoscituros, & homines ignoraturos, ad hoc dignarer peccare: & hic gradus per signum quintum, scilicet per taurum designatur. Hic mysticè est vitulus saginatus. Lu. 15. Et de hoc propheta ait, Et placebit Deo, si talis superbia super vitulum nouellum, cornua producentem & vngulas. Vitulus nouellus iuuenis nouus in via Dei. Hic tunc producit cornua, cum iam incipit habere contra spirituales patres sui æstimationem, & seniorum contemptum, seu despectionem. In cuius mysterij Exo. 21. scriptum est, Si bos cornupeta fuerit ab heri & nudius tertius, & cõtestati sunt dñm eius, nec reclusit eum occideritque virum aut mulierem, & bos lapidibus

obruetur, & dñm eius occidit. i. insolentem iuuenem & ductorem eius, & vngulas addit, si fixas, discretionem signantes. Hæc sine magno virtutis exercitio haberi non potest. vnde Richar. de sancto Viçt. in lib. de 12. Patriarchis. Benjamin, qui vltimus & duodecimus filius Iacob in scriptura cõnumeratur, atque filius dextere interpretatur, per virtutis discretionem mysticè ponit. Sed aduertendum est, quod secundum naturam cursum prius vngulae, quæ cornua producuntur. vt mysticè innuatur, quod prius necesse est habere discretionem, quæ contra prælatos & seniores præceptorum suorum imprudentem despectionem. De nouo tirone scriptum est, In auditu auris obediuit mihi. At contra naturam est prius producere cornua, demumque vngulas: quod vt in initiu temeritatis sonat, propheta prius posuit cornua, quæ vngulas, dicens, Cornua producentem & vngulas. Cum vero contra Deum præcepta sunt manifeste taurum per sanctam superbiam necesse est esse. exemplum beati Petri. qui Act. 5. respondit, Obedire oportet Deo magis, quam hominibus: quod & alibi sancti Martyres seruauerunt.

De gemina dilectione Dei, & proximi. Cap. 6.

Sextus gradus dilectio fraternalis dicitur, i. vt aliena negotia sicut propria, homo curet, quod signatur per sextum signum, quod Gemini nominatur, si propter geminam charitatem, seu dilectionem inter proximos, seu propter Dei & proximi dilectionem, de quibus Lu. 10. scriptum est, Diliges Dñm Deum tuum ex toto corde tuo, & ex toto. ani. t. & ex omnib. virib. tu. & ex toto. me. t. & proxi. t. sicut teipsum. Dicitur autem dilectio, a dya, quod est duo, & ligo, gas. vnde ad Collos. 3. Apost. ait. Super oia autem mutuam in vobismetipsis charitatem continuam habentes, quod est vinculum perfectionis. Hæc geminatio mysticè designatur, Lu. 10. in geminatione discipulorum, vbi dicitur, quod Dñs misit eos binos ante faciem suam in omnem ciuitatem & locum, quo erat ipse venturus. Talis erat Moyses, qui Exo. 32. ait: aut mitte illis hanc noxam, aut dele me de libro tuo vel vitæ. Ad huius verbi & confirmilium intellectum aduertendum est, quod aliquando desideramus aliquid ex plena electione, seu ex pleno cõsensu. Aliquando vero ex sola redundantia, seu vehemètia aliquius affectionis, quasi passionis. proinde laquedo secundum affectum ait, Moyses prædicta

A verba, & Paulus. c. 9. ad Rom. cum eodem affectu ait, Optabam enim ego ipse anathe- ma esse a Christo p fratribus meis. Hoc. n. desiderium potius videbatur esse quedam affectio conlurgens atq; redundans ex ve- hementia amoris & compassionis, qua af- ficiebatur ad eos, quam qd ex pleno consen- su, & ex plena electione hoc simpliciter vellet. Hac. n. quidam velleitatem vocant, a quibusdam vero voluntas conditionalis de nominatur. Si igitur talis affectio insurge- re potest in sancto viro, vt ostendatur vehe- mentia dilectionis, & hoc absq; peccato: non est miru si etiam absq; peccato expri- mi potest. hi sex gradus. 3. Reg. 10. mystice figurantur per sex gradus, per quos ascen- debatur ad Salomonis thronum.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De sex gradibus descendendi per humi- litatem ad seipsum.

Secundus status, qui est cotinet sex gradus.

Secundus status est descensionis: & hic etiam continet sex gradus, per quos per humilitatem homo descedit ad sui cognitionem. Primus gradus est considera- tio preterite vite, secundus timor iudicij, tertius consideratio proprie infecunditatis, quartus ponderatio peccatorum & beneficiorum Dei, quintus remorsus conscien- tiæ, sextus consideratio humanarum miseria- rum. Hi signantur in sex vltimis coeli signis, quæ sunt Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpio, & Sagittarius.

De examinata consideratione preterite vite. Cap. 1.

Primus.

Primus gradus est consideratio preterite vite, quod signatur per septimum signum, quod est Cácer. Vnde cum animal retro- gradum sit, merito signat recogitationem preterite malæ vite, iuxta illud Isa. 33. Re- cogitabo tibi oēs annos meos in amaritudi- ne animæ meæ: qd quidē fit recogitādo di- uersas ætates, diuersos status, diuersas for- tunas, diuersa officia, diuersas societates, di- uersa loca in qbus fuit, diuersas culpas cor- dis, oris, & operis, quas operatus est, iuxta illud, Naū vlt. Intra in lutū, & calca subigēs, i. pellēs pteritā vitā, tene laterē. i. Christū, vt possis dicere cū propheta, Cogitavi vias meas, & cō. pe. m. in testi. tua. Ad hoc idem hortatur Angeli, Cant. 6. dicētes: Reuerte-

re reuertere funamitis, i. captiua seu despe- cta. Sic. n. interpretat reuertere, reuertere, vt intueamur te. Quater. n. reuertere dici- tur, vt reuertatur anima ad recogitandum preteritam vitam quantum ad quatuor, s. errata, commissa, dimissa, atque neglecta.

De timore extremi iudicij, & finalis dam- nationis. Cap. 2.

Secundus gradus est timor iudicij, qd in octauo signo mystice demonstratur, qd est leo. Sicut. n. rugiente leone timēt, & sistunt animalia gradum: sic cum anima pensat rugitum Christi in die iudicij, dicēs contra reprobos illud, Matth. 27. discedite a me maledicti, &c. tremere debet, & desi- stere animus prauus. vnde Amos 3. Leo ru- giet, quis nō timebit, vel aliter dici potest, qd anima recogitante periculum iudicij, quod sibi imminet in vltimo fine, dum per affectualem & cordialem dolorem rugit. Pravi motus & impia desideria sistunt, si- cut propheta, qui de se ait, Rugiebam a ge- mitu cordis mei.

Quantum inutilis & Sterilis est natura- liter hominis vita. Cap. 3.

Tertius gradus est consideratio pro- priæ infecunditatis, quod signat no- num signum, quod est virgo, quæ si- ne fructu est. Proinde Iob 3. admiranter ait. Quare misero data est lux & vita. O ste- rilitas, & inutilitas humanæ vitæ. Arbores insundūt vinū, oleū, balsamū, & varios ex se producūt fructus: tu miser homo sputū, vrinā, sterces, lendes, pulices, & pediculos. Ille spirāt odorē, tu vero fetorē. Nutrimē- tum habes ab elementis, cubile ab auibus, vestes a bestijs. Vide etiā, quanta intelligē- tia fulges, quia omnis bestia natando nouit trāsire flumen, excepto homine. Nouit dis- cernere propriū cibū, nisi puer. Ita stultus est homo, qd quādoq; nescit reuerti domū, qd nouit asinus, muscipula vel mustella, at- que catus. Asinus natus statim graditur, in- fans a muscis comedit, simul comedit, ege- rit, bibit, & mingit. Oīa animalia sunt mu- nita aliqua cornibus, aliqua dentibus, aliqua calcibus, aliqua rostro, aliqua cursu, & sic de singulis. Solū hominē paruū & magnū reliquit Deus inermen, vt totam fiduciam suam in eo ponat. Merito quidam ait.

Cum fex, cum limus, cum res vilissima simus? Vnde superbimus ad terram terra redimus. proinde

A proinde Eccl. 10. Quid superbis terra & ci- nis? Ecce qd infecunda virgo est homo, atq; infructuosa. Igitur sicut Iob j. c. dicit, Plan- ge quasi virgo accincta sacco.

De ponderatione diuinorum beneficiorum, & peccatorum nostrorum. Cap. 4.

Quartus.

Quartus gradus est ponderatio præ- teritorum peccatorum & beneficio- rum Dei, quod signat decimū signū, scilicet libra, & ad hoc hor- tatur, Eccl. 42. di. quæcunque trades, nume- ra & appende. Datum vero, & acceptum omne describe. Duo siquidem dicit. Primo dicit datum, scilicet tibi a Deo: quia omne datum optimum, & omne donum perfe- ctum, &c. Iaco. j. Et acceptum scilicet a te describe, idest in mente diligenter serua & considera. Hæc tria sunt bonorum genera. Prima sunt bona temporis, secūda sunt bo- na in tempore, tertia sunt bona supra tem- pus. Hæc sunt bona naturæ, bona gratiæ & bona gloriæ. Prima sunt bona temporis. Et sic tripliciter diuiduntur: quia aliqua sunt bona temporalia, aliqua corporalia, & ali- qua spiritualia. Primo bona temporalia cō- sistunt in diuitijs, delitijs & magnificentijs. Secundo bona corporalia consistunt in cor- poris fortitudine, in sensuum corporalium prosperitate, & humanæ conditionis liber- tate. Tertio vero bona spiritualia consistūt in ratione sensata, in scientia acquisita, & in practica illuminata. hæc omnia sunt bona temporis. Secundo sunt bona in tempore, quæ sunt diuersarum gratiarum diuisiones, gratiæ virtutes, & Spiritus sancti dona. Tertio autem sunt bona, quæ sunt supra tempus, & hæc sunt bona gloriæ, de qui- bus propheta ait, Credo videre bona Do- mini in terra viuentium. Hæc sunt bona, quæ nobis tribuit Deus. Secundo autem Ecclesiasticus dicit, Quæcunque trades, idest opera tua bona vel mala, quæ recom- pensatione acceptorum tradis tu Deo, nu- mera & appende: scilicet in hoc decimo si- gno, quod est libra. Hic studens obseruare Propheta obstupuit, inueniens se deficere in suorum operum numeratione & appen- sione. Vnde ait: Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me, Domine, & ab alienis parce seruo tuo. Obstupuit enim considerādo hæc tria, scilicet sua delicta oc- culta, & aliena peccata. Primo obstupuit considerando sua delicta. proinde ait, De- licta quis intelligit? quasi dicat nullus oīa.

Dicitur enim peccatum in malis cōmissis, & delictum quasi derelictū in bonis omis- sis, & hoc intelligere difficilius est. Proin- de Iob 9. ait, Verebar omnia opera mea, vbi glo. ait, etiam bona: quia vt ibidem sub- dit, In bonis operibus duo timenda sunt, scilicet desidia & fraus, desidiā facit timor, & amor mundi: fraudem vero facit prop- rius amor sui, dum pro bene actis tacita humani cordis gratia, vel fauoris aura, vel quælibet res exterius desideratur. Et ex his patet, qd etiam bona faciendo homo incidit in delictū, s. in omissione vel diligentia de- bitæ per desidiā. Hierem. 48. Maledictus homo, qui facit opus Dei fraudulenter. Vel intentionis recte per fraudem, Matth. 6. Si oculus tuus fuerit nequam, totum cor- pus tuum tenebrosū erit. Et si bona fa- ciendo incidit homo in delictum, quanto amplius bona omittere, & mala operan- do? & ideo difficile, vel impossibile est de- licta intelligere. Merito ergo ait, Delicta quis intelligit? Secundo vero de occultis addit, Ab occultis meis munda me Domi- ne. Dupliciter enim & commissa & delicta nobis fiunt occulta. Primo, quia ignorata: secundo, quia oblita. Primo sunt nobis oc- culta, quia ignorata, vel ignorantia iuris vel ignoratā facti. proinde propheta orat Do- minum, dicens, Delicta iuuentutis meæ, & igno. me. ne. m. Dñe. O quot sunt delicta, & commissa in iuuentute, & qualibet alia ætate omnino ignota? Secūdo quoq; quot sunt delicta & commissa, quæ longitudine temporis sunt oblita. Ait ergo propheta, Ab occultis meis munda me Dñe. In quo, s. m. Aug. instruiur, vt pro peccatis nostris oblitis ignoratis oremus. Nā, sicut ipse ait: Pius Dominus piē petentibus, aut peccata dimittit, aut oblita ad memoriam reducit: Notāter autem dicit, meis, i. ex malitia mea prouenientibus, & nō ex alio, quo genere peccauit diabolus. Tertio de alienis sub- dit, Et ab alienis parce seruo tuo. Nam & delicta & commissa dupliciter sunt aliena. primo suggestione diaboli, secundo sug- gestionem hominis. Dicuntur autem aliena primo, quia sunt illius qui suggerit: secūdo efficiuntur illius, cui suggeritur, si cōsentit. quo genere peccauit Adā. Nā sicut prophe- ta ait, Declinantes, s. per consensum, in obli- gationes, s. in peccata, adducet Dñs: scilicet in æternam damnationem, cū operantibus iniquitatem, s. cum suggerentibus mala. Appende igitur & libra omnia bona, quæ tibi contulit Deus, & omnia mala, q modis

A antedictis reddidisti ei, & intelliges, quare supplicia merearis aeterna. vnde merito de nobis Dominus lamentabiliter ait illud propheticum, Retribuebant mihi mala pro bonis, & odium pro dilectione mea.

De remorsu conscientiae male.

Cap. 5.

Quintus gradus.

Quintus gradus est remorsus conscientiae, & hic in vndecimo signo manifestatur, quod scorpionis dicitur est. Vnde Deuteron. 8. mysticè scriptum est: In solitudine illa magna est serpens flatu adurens, & scorpio, & dipsas. Solitudo ista magna, impia conscientia est, quae omni gratia destituitur ex peccatis. Ibi est serpens antiquus, idest diabolus, flatu tentationum adurens ad perpetranda mala, & scorpio. Porro scorpio, sicut in Catholicon, sic dicitur est: quia a scorte, quod est dulce, componitur cum poio, quod est fingo, quasi scorte poio, quia ore lingit, brachio stringit, & demum cauda pungit. Sic mortalis culpa, primo delectat dum perpetratur: deinde illaqueat, demumque per remorsum conscientiae pungit. vnde Prouerb. 12. scriptum est: Est qui promittit, & quasi gladio pungitur conscientiae. Promittit diabolus, caro, & mundus delectationes, & complacentias temporales & falsas: demumque anima post scelera perpetrata gladio pungitur conscientiae. Conscientia mala, est mulier illa nequam, de qua Eccl. 26. ait, quae qui te net illam, quasi qui apprehendit scorpionem: quia necesse est ei sustinere remorsum conscientiae. Et dipsas. Dicitur enim dipsa se, generis feminini, & haec dipsas, dis. de qua glo. vbi supra, ait: Dipsas genus est aspidis. quae latinè dicitur situla. Haec quaecunque inuenerit, siti perit. Adeo parua est, vt cum calcatur, non videatur: cuius venenū ante extinguit quam sentiatur, nec moriturus tristitiam sentit. Dipsas ista peccatū est, quod siti, idest defectu diuinæ gratiae aiam perimit: quia nec ratio, nec scientia, nec voluntas dulcedine diuina delectatur, Haec sitis tunc sensum peccatoris inuadit, cum diuina dulcedo illū peccato sedatum funditus derelinquit. Sic & reliquae huius serpentis naturae, quae subdūtur, moraliter sumi possunt. Talis remorsus conscientiae a synderesi originem sumit. Vnde in persona eius, Propheta contra conscientiam increpauit inquit, Existimasti iniquae, idest nequiter, quod ero tui similis: arguam te, sci-

licet semper de sceleribus tuis, & statuam contra faciem tuam. Alia litera habet, Et ponam ante oculos tuos: vt quasi quaedam personae arguant vel confundant te. Et tali conscientiae, Hier. 2. ait. Arguet te malitia tua, & auersio tua increpabit te.

De septemplici miseria praesentis vitae, atque futurae. Cap. 6.

Sextus gradus est consideratio humanarum miseriarum, quae per duodecimū signum mysticè demonstrantur, quod sagittarius dicitur est. Sagitta a sagio; sagis, dicta est, eo quod sagaci, & ingeniosa iactura mittatur, & inde sagittarius deriuatur. Per hoc coeli signum instrumur cogitare naturales miseriae nostras, quae sunt fames, sitis, aestus, frigus, lassitudo, infirmitas, atque mors. Haec sunt septem sagittae, quae in nostris primis parentibus propter inobedientiam, & ad totum genus humanum propter originalem culpam a Deo sagaci sagittario infixae sunt. Hoc de se Propheta testatur dicens: Quoniam sagittae tuae o Deus, infixae sunt mihi: & Iob 6. de se ait: Verba mea dolore sunt plena, quia sagittae Domini in me sunt. Et in persona generis humani, Tren. 3. Hierem. ait: Tetendit arcum suum: scilicet Dominus, & posuit me quasi signum ad sagittam. Has sagittas merito generi humano infixit, vt discat non contra Dominum per inobedientiam insanire atque praesentes & futuras penas, hoc est sempiternas perhorrescere, & cauere, atque ad cautelam praemonet omnes hieremia, & transitoria esse tormenta: sed futura impijs preparata esse grauissima, & aeterna. Proinde de talibus supplicijs Deuteron. 32. ait Dominus, Congregabo super eos mala, scilicet sempiterna. & pro idest, sagittas meas complebo in eis. Porro has sagittas Dominus in damnatis complebit, quando in inferno erit fames insatiabilis, sitis irrefragabilis, frigiditas intolerabilis, aestus irremediabilis, infirmitas miserabilis, lassitudo inquietabilis, & mors interminabilis. Erunt enim ibi, primo fames insatiabilis, Isa. 65. Dominus ait, Serui mei comedent, & vos esurietis. Et de eis iterum propheta ait, Famem patientur vt canes, qui quando famescunt, vlulare solent, Secundo sitis irrefragabilis. Isa. vbi supra, Serui mei bibent, & vos sitietis. Vnde Luc. 16. epulo ille diues in lingua ardens, guttam petijt aquae, quam tamen habere

A habere non valuit. Tertio frigiditas intolerabilis. Iob 24. cap. ad nimum calorem transiet ab aquis nimum. Quarto aestus irremediabilis. Apocal. 16. Aestuauerunt, idest aestuabunt homines aestu magno: quia scilicet intus, & extra, idest in anima & corpore cremabuntur, quemadmodum metalla cum succenduntur ab igne. Ezech. 22. Omnes isti aes & stagnum & ferrum & plumbum in medio fornacis. Quinto infirmitas miserabilis, Isa. 13. Torisiones, & dolores tenebunt, quasi parturiens dolent. Sexto lassitudo inquietabilis. Erunt enim tanquam ligatus pugil. Matth. 22. Ligatis manibus, & pedibus mitte eum in tenebras exteriores. Et Matth. 13. Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum. Septimo mors interminabilis, Apocal. 2. Qui vicerit, non laedetur a morte secunda. Mors enim prima, separatio est animae a Deo per mortalem culpam: Mors vero secunda, est recessus Dei ab anima per aeternam poenam. Et haec est mors, de qua propheta ait, Mors peccatorum pessima. Et iterum Gregor. Cuius vita mortua fuit in culpa, eius mors semper viuet in poena. Et haec sunt sagittae, quas dominus complebit in eis, qui fragitas generi humano infixas ex culpa primorum parentum, per mandatorum Dei inobedientiam contempserunt.

ARTICVLVS TERTIVS.

De septem operibus actiuae vitae, conformibus septem diebus creationis.

Tertius est status operationis, seu instantis actionis. In cuius mysterium Exod. 23. praecipit Dominus dicens, Sex diebus operaberis ad mysticè innuendum, quod sex sunt opera actiuae vitae, quae respondent sex diebus creationis, in quibus operatus est Deus: vt contormemur creatori nostro, vt quasi dici possint sex dies nostrorum bonorum operum. Primus dies est circumspectio prouida, secundus intentio recta, tertius discretio cauta, quartus ordinatio iusta, quintus executio vigorosa, sextus dilectio gratiosa.

De prouida circumspectione operum nostrorum. Cap. 1.

Primus dies operum nostrorum est circumspectio prouida, ne scilicet opus nostrum displiceat Deo. Nam, vt ait Eccl. 14. Beatus vir, qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia meditabitur, & in sensu cogitabit circumspectionem Dei, id est vnde unquam offendatur Deus. Et hic correspondet operi primae diei creationis, quando Gen. 1. dicit Dominus: Fiat lux, & facta est lux. Sic in reformatione minoris mundi debet fieri lux prouidæ circumspectionis: vt circumspectè & clarè intelligat homo, quod id quod agit, non displiceat, sed placeat summo Deo: sicut Eccl. 42. ait, Sol illuminans, id est intellectus illuminatus per omnia respexit, ne Deus. scilicet offendatur, sed dignè glorificetur. Nam in persona huius circumspectionis propheta ait, Lauabo inter innocentes manus meas, & circundabo altare tuum Domine, vt audiam vocem laudis. vbi tria proponit. Primo mundationem, secundo circumspectionem, tertio testificationem. Primo proponit facere mundationem, d. Lauabo inter innocentes manus meas, id est purgabo per poenitentiam mea opera ab omni macula peccatorum, Psal. Lauabo per singulas noctes lectum meum. Secundo proponit circumspectionem dicens, Et circundabo altare tuum Domine, id est circumspectam mentem meam. Mens enim altare est, vbi offerre debemus Deo sacrificium spiritus contribulati. Psal. Sacrificium Deo spiritus contribulatus. Tertio vero proponit testificationem subdens, Vt audiam vocem laudis, id est vocem Dei laudantis me in conscientia mea. 2. Corin. 10. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. 2. Corin. 1. Gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae. Hoc volebat audire Dauid, cum dicebat, Audiam quid loquatur in me Dominus Deus. Et Canti. 2. dicit talis anima, Vox enim tua dulcis. Et per hoc fit distinctio lucis a tenebris.

De recta intentione, & fructibus eius. Cap. 2.

Secundus dies est intentio recta, scilicet in bono proposito firma. Et de hoc Cati. j. Salo. ait, Recti diligunt te. Et hic respondet operi secundae diei, quando vbi supra dicit Deus, Fiat firmamentum in medio

A aquarum. sequitur. Et vocauit firmamentū celū: quia per intentionē rectam ad Deum mens firmatur & stabilitur etiam in medio aquarū aduersitatū. Vnde Iob 8. ait. Si diluculo confurrexeris ad Deū, & omnipotentē fueris deprecatus: si mundus, & rectus incessestis, statim euigilabit ad te, & pacatū reddet habitaculū iustitiæ tuæ. Intantū, vt si priora tua fuerūt parua, & nouissima tua multiplicentur nimis. Ait enim, Si diluculo confurrexeris ad Deum, s. cum præ oībus præponendo: vel si tempestiue ad Deum te erexeris, & omnipotentem fueris deprecatus, s. vt dirigat te in itineribus tuis: si mundus a peccatis & rectus in virtutibus incessestis in via Dei: statim euigilabit ad te. De^o enim dormire dicitur, cū cessat homini bona facere, seu cū permittit eum affligi. Euigilare dicitur, cum incipit bona facere, vel ab hostibus defendere, iuxta prophetiū illud, Exurge: quare obdormis Dñe? Dicit autem statim, quia supponit, q̄ hoc cōpleatur in vita ista, aliās iusta: & hoc valde cecleriter, si præmissa cōditio extat: & pacatū reddet habitaculum iustitiæ tuæ, i. domus, seu familia tua: vt quæ tēpore peccati fuit perturbata, tēpore tuæ iustitiæ sit pacata: & hoc intantum, vt si priora tua fuerint parua, & nouissima tua multiplicentur nimis. Et hoc. s. fiet ex æquitate iustitiæ Dei: quia plura debet correpto & emēdato, quā ei qui perseuerat in peccato. Ecce firmitas iustitiæ fructuosa communicata rectæ intentioni, quæ est quasi firmamentū in medio aquarum. At eontra infirmitas & inconstantia, aut imperseuerantia sine fructu sequitur ex non recta, seu duplicitatis intentione. Proinde Iaco. j. ait, Vir duplex animo inconstans est in omnibus vijs suis. Et Eccl. 3. Cor ingrediens vias duas, non habet successus. Et iterum Matth. 7. A fructibus eorum cognosceris eos. Inter quos imperseuerantia communiter reperitur. Hanc rectam & firmam intentionē seruabat propheta, cum de se ait: Prouidebam Dominū in conspectu meo semper: & nos etiam ne in peccato ruamur, debemus illum tripliciter prouidere. Primo vt inspectorem, secundo vt iudicem, tertio vt remuneratōrē. Primo inquam vt inspectorem, s. omnium, quæ cogitamus, loquimur, & operamur, vt erubescamus. Prouerb. 5. Respicit Dñs viā hominis, & omnes gressus eius cōsiderat. Et hoc multum retrahit a peccato. vñ Ber.

Cū quid turpe facis, quod me spectante ruberes: Cur spectante Deo non magis ipse rubes?

Secundo vt iudicem. s. timeamus, quia non solum videt, quod facimus vel loquimur, & cogitamus: sed etiam districte omnia iudicabit. Sap. 6. Interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur: & hoc et multum retrahit a peccato. vñ Prouerb. 20. Rex, qui sedet in solio iudicij, quē homo in corde suo statuit iudicē, dissipat omne malū intuitu suo. Tertio vt remuneratōrē, vt speremus. Apoc. 3. Qui vicerit, dabo ei sedem mecum in throno meo. Et hoc etiā multū valet ad reprimendum peccati motus. Vnde de Moysē Hebr. 11. dictum est, q̄ magis elegit affligi cum populo Dei, quā temporalis peccati habere iucunditatem. Aspiciebat enim in remunerationem. Ecce firmamentum in medio aquarum.

De multiplici difficultate operum bonorum, in fugiendo occasiones. Cap. 3.

Tertius dies est discretio cauta, scilicet in fugiendo peccatorum occasiones, iuxta consiliū Christi, qui Matth. 5. ait, Si oculus tuus dexter, i. res a te multum dilecta: scandalizet te. i. est occasio tuæ ruinæ: erue eū & proijce abs te: expedit enim tibi, vt pereat vnum membrorum tuorum, quā totum corpus tuum eat in gehennā. Et hoc correspondet operi tertij diei, quādo diuisit Deus terrā ab aquis. Per terrā statim securus in via iusta: Per aquam vero statim in vitijs periculosus signatur. Sūt enim plerique minus intelligentes, qui putāt statum minoris esse perfectionis, quia maioris est securitatis: & aliquem statum perfectioris esse iustitiæ, quia proximior est ruinæ: & illum statum magis esse perfectum, quia difficilius contingit in ipso vitare peccatū. Ad hanc igitur ignorantiam eliminandam, aduertendum est, q̄ triplex est difficultas, quæ ex diuersa radice: seu causa originem sumit. Prima ex virtuosa natura, secūda ex malitia propria, tertia ex occurrenti circumstantia. Prima inquam prouenit ex virtuosa natura. i. ex arduitate & nobilitate generis operis, sicut ab omni carnali abstinere cōmercio, perfectē abrenūciare seculo, & pp Deū arcto se subijcere voto, omni tēpore ieiunare in pane & aqua. Et hæc absq; dubio auget semper meritū, iuxta illud Matt. 7. Intrate per angustā portam, vbi glo. Satis angusta est omnia prætermittere, vnum solum diligere, ad vnum quotidie pulsare, prospera mundi nō abire, aduersa nō timere. Maiorq̄ austeritatis angustia reperi-

tur

Atur in obseruantia consiliorū Christi, quā in obseruatia, communium mandatorū. Hieron. quocūq; ad Rusticum monachū, postq̄ dixit, nudū Christū nudus sequere, subdit durū, grande, difficile: sed magna sunt præmia. Secūda difficultas prouenit ex malitia propria, i. ex vitio sitate persone agentis: sicut auaro difficultus est dare minimum, seu minima, quā largo magna & multa. Et superbo alteri se subijcere, & guloſo ieiunare, & luxurioso difficultus continere. Et hæc difficultas minuit meritum, & auget miseriam, & defectum: vnde Hieron. ad Eulochiū. Soror tua Bleſilla cōtate maior: sed proposito minor: post acceptum maritum septimo mense viduata est. O infelix humana conditio, & futuri nescia: nam & virginittatis coronam, & nuptiarum perdidit voluptatem. Et sequitur: Et cum difficultus careat voluptate, minorem tamen continentia mercedem habebit. Tertio verō difficultas prouenit ex occurrenti circumstantia extrinsecus sibi annexa. Et hoc dupliciter euenire potest: primò ex obedientia, secūdo ex complacentia. Primò ex obedientia: vt cum coniugalem actum, & sola obedientia diuini præcepti, & solo amore diuini cultus cū omni honestate: vt est possibile exercere, sicut fecerunt Propheta. Et hoc habuit locum in Christi actibus cōdescensionis. Similiter difficultus est abstinere cum apponuntur delicata cibaria: difficultus est contemnere temporalia bona, quando offeruntur magna & pulchra: difficultus est continere in consortio foeminarum. Et hæc difficultas per accidens, & indirecte auget aliquādo meritum: sed directe, & quantum est de se, magis est via ad ruinā, & casum. Proinde perfectus vir animo omnino ea fugere debet, nisi vel vinculo obedientia, vel magno, & euidenti profectu salutis alienæ, cum probabili sui securitate, velit hoc sustinere ad tēpus: secūdo hæc difficultas venit cū circumstantia, & complacētia sibi adiūcta, vel assumpta, & sic meritū minuit: quia ex temeraria p̄sumptione originē hēt. Et tales sepe vidimus ad maximas deuenisse ruinas. Proinde expedit ad meritū, & virtutis perfectionē, talē difficultatē fugere, nō amplecti: vnde Aug. de singularitate clericorū ait: Lubrica spes est, q̄ inter somēta peccati saluari se sperat: incerta victoria inter hostilia arma pugnare, & impossibili liberatio flammis circūdari, & nō ardere. Audi & Hieronymū cōtra Vigilantiū hereticū, qui statū secularē religioni

conabatur præferre. Cum inquit, s. Vigilantiū, pergis ad eremū: vt te nō audiam, nō videā: vt tuo furore nō mouear, vt tua bella nō patiar: ne me capiat oculus meretricis, ne forma pulcherrima ad illicitos adducat amplexus: respōdebis, hoc non esse pugnare: sed fugere: Ita in acie, aduersarijs armatus obſiste: vt postq̄ viceris, coroneris. Fateor imbecillitatem meā. Nolo spe pugnare victoriæ, ne perdam aliquādo victoriam: si fugero, gladium deuitabo: si stetero, aut vincendum mihi est, aut cadendum: quid est necesse? certa dimittere, & incerta sectari. Nulla securitas est cum vicino serpente dormire. Potest fieri: vt me nō mordeat. Et potest fieri: vt aliquādo me mordeat. Quod de libidine diximus, referamus ad auaritiā, & ad alia vitia, quæ vitāt solitudine, & ideo vrbium frequentiam declinamus: ne facere compellamur, quæ nos non tam natura cogit facere, quā voluntas. Hæc Hieron. Et in his consistit diuisio terræ ab aquis, secundum consiliū Iesu Christi.

Quomodo ordinatur homo ad Deum ad se, & ad proximum suum. Cap. 4.

Quartus dies est ordinatio iusta, secundum August. Ordo est dispariū, pariumq; rerum sua cuiq; tribuens dispositio. Et ad hunc ordinē hortatur Apostolus. 1. Corinth. 14. in fine, dicens: Omnia honeste, & secundum ordinem fiant in vobis. Et ad Roma. 13. Quæ a Deo sunt, ordinata sunt. Et hoc respondet operi quartæ diei, cum dicit Deus: Fiant luminaria in firmamento cœli. Luminaria ista fuerunt Sol, Luna, & Stellæ, quæ omni die miro ordine gradiuntur, sicut Propheta ad Dominum ait: Ordinatione tua perseuerat dies, quoniam omnia seruiunt tibi. In luminariis illis sic mirabiliter ordinatis summus opifex mysticē demonstrauit ordinem luminarium hominis, seu humanæ mentis. Primò debet esse ordinatus ad Deum, & hoc signatur per ordinem Solis: secūdo ad seipsum, & hoc signatur per ordinem Lunæ: tertio ad proximum, & hoc signatur per ipsum ordinem Stellarum. Primò enim debet esse ordinatus ad Deum. Et de hoc ordine August. ait: Amor per desiderium de Deo, & cum Deo, & in Deo ordinatē currere potest: primò de Deo currit per desiderium amor, quādo a Deo accipit. Vnde eum diligat, sicut ad Roma. 9. Apostolus dicit: Non est

Quartus dies.

G

H

A est volentis, neque currentis, &c. Ait enim: Non est volentis, scilicet hominis; quod meritorie velit bonum, neque currentis, scilicet currere, hoc est operari bonum. Philippen. 2. Qui operatur in nobis velle, & proficere pro bona voluntate: sed Dei miserentis est. Psal. Viam mandatorum tuorum cu. cum dilatasti cor meum. Vel aliter dici potest. Non est volentis, scilicet suum bene velle: neque currentis, scilicet suum bene currere, seu bene operari: sed miserentis est Dei. Non tamen vult dicere, quin sit volentis, & currentis, tanquam causæ secundæ: sed non est eius, tanquam causæ primæ, & principalis. Secundò verò cum Deo currit, quando voluntati eius in nullo contradicit: sed corde, ore, & opere dicit Domino illud Matthæi 6. Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, & in terra. Tertio autem in Deum similiter currit, quando in Deo quiescere concupiscit, exemplo Prophetæ qui ait: In pace in idipsum dormiam, & requiescam: Ait enim: In pace pectoris dormiam in præfenti, & in futuro requiescam, id est perfecte quiescam in pace æternitatis, quæ est pax in idipsum, id est immutabilis, & inuariabilis. Pax enim præfentis temporis non est in idipsum: quia sæpe mutatur, & variatur. In his tribus secundum Augustinum, consistit ordo mentis solaris. Secundò autem homo debet esse ordinatus ad seipsum in tribus. Primò in affectibus, secundò in sermonibus, tertio in moribus. Primò in affectionibus. Vnde August. 2. de libero arbitrio ait: In animæ moribus, cum ratio dominatur, ordinatus homo dicendus est. Secundò in sermonibus. Nam cum mens fuerit ordinata, faciliter lingua bene in sermonibus ordinatur, teste Domino, qui Matthæi 12. ait: Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona. Vnde Genes. 44. de Ioseph scriptum est, quod fratribus per ordinem locutus est. Sed, ut dicitur Iacobi 3. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. Tertio in moribus, scilicet componendis: vnde Bern. Discretio omni virtuti ordinem ponit, ordo modum tribuit, & decorem, & etiam perpetuitatem. Et subdit: Est ergo discretio nostra tam virtus, quam etiam quædam moderatrix, & auriga virtutum, ordinatrixque affectuum. Hæc Bernardus. Et hic ordo in ordine Lunæ signatur. Tertio debet homo esse ordinatus ad proximum: hunc maximè destruit, & perturbat priuatus, &

reciprocus amor sui, contra quem. 1. Corinth. 13. cap. Apostolus ait: Caritas non quarit, quæ sua sunt. Et iterum. 1. Corinth. 10. de se ait: Non quærens, quod mihi utile sit: sed quod multis, ut salui fiant. Et secundè Thessal. 3. Subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non secundum traditionem, quam acceperunt a nobis, quod ordinatio in sui priuato amore consistit: ut ibi patet. Secundum enim Bernar. ad proximum duplex est caritas, scilicet affectualis, & actualis. Et istius geminæ charitatis oppositus reperitur ordo. Nam actualis inferiora præfert, incipiens a nouissimis, id est maiorem necessitatem patiens. Affectualis autem a primis incipit præferens meliora: quod intelligi debet in actibus corporalibus misericordie ad miseros: quoniam in spiritualibus rebus affectualis, & carnalis caritas simul currunt. Qui enim melior est, magis est honorandus, diligendus, & sublimandus. Vocat autem affectualem charitatem illam, quæ consistit in beniuolentia voluntatis. Actiualem autem extrinsecum actum charitatis, vel exercitium. Aduertendum est autem circa ordinem ad proximum, quod homines quidam coniuncti sunt mundo per vitam actiuam, quidam omnino sunt separati a mundo per vitam cõtemplatiuam, quidam autem agunt vitam mediam: ut clerici, & habentes aliquid actionis: ut bona parentalia, & aliquid contemplationis: ut bona ecclesiastica tali vitæ necessaria. Primò enim puri actiuu tenentur ad ordinem, quæ rangit glo. super illo Cant. 2. Ordinavit in me charitatem: quia primo diligendus est Deus, secundò parentes, tertio filij, quartò domestici, quinto inimici. Et talis ordo intelligendus est ceteris paribus: vnde secundum glo. Si domestici boni sunt, malis filiis præponi debent. Secundò autem contemplatiui, quantum ad omnia exteriora charitatis officia, & obsequia: plus tenentur fratribus spiritualibus, quam alijs quibuscunque, eo quod in aliam penitus transferunt vitam. Puto tamen quod in orationum suffragijs, respectu vitæ æternæ obtinende, plus tenentur parentibus suffragari, quamuis pro vitæ corporalis prolongatione plus teneantur orare pro patribus spiritualibus, quorù vita ecclesiæ utilior est. Nam bonum multitudinis bono singularis personæ præponi debet. Tertio verò, qui medio modo, se habent in subueniendo de bonis parentalibus plus tenentur ceteris paribus, propin-

quis

A quis secundum carnem. De bonis verò ecclesiasticis plus tenentur melioribus, & magis Christo conformibus: vnde Gregor. super Ezech. lib. 14. ait: Qui ditior est sacerdos, quam quando venit ad sacerdotium, quicquid plus habuerit, non filius debet dare: sed pauperibus, & sanctis fratribus, qui vincunt merita liberorum: ut reddantur, quæ Domini sunt Domino. Hæc omnia Ioannes de Potiano super Cantica Cantorum, super illud: Ordinavit in me charitatem. Talis ordo ad proximum in ordine stellarum cœli significatur.

B Quantum necessaria sint ad salutem opera bona. Cap. 5.

Quintus
die.

Quintus dies est executio vigorosa, scilicet operum virtuorum. Nam sicut Matth. 7. Dominus ait: Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum. Bis enim Domine dicit: ut innuat quod qui corde, & ore solum Domino seruit: sed qui bonum opus non addit, si possibile est: saluus esse non poterit. Est igitur necessaria ad salutem executio operum virtuosa. Et hoc respondet operi quintæ diei, in qua fecit Deus in aquis reptilia animæ viuientis, & volatile super terram, atque motabilem. Per quem signantur opera iusta, & viua facta in mari aduersitatis, & in terra prosperitatis. Aduertendum est tamen, quod omnium bonorum, quæ nobis diuinitus inspirantur, tria genera reperiuntur: quædam adimplenda sunt voluntate & opere, quædam voluntate, & non opere, quædam opere, & non voluntate. Nam quia in Feria quarta post Pentecostes, in tractatu de inspirationibus, artic. 1. plenius dictum est: de his ad præfens sufficiat, quod de hoc Bernar. in quodam sermone paucis verbis, sed multo sensu, de hoc disseruit. Ait enim: Considerent hi, qui de voluntate, & opere contentiosis solent disputationibus rixari. Considerent, & aduertant neutrum negligi oportere, vbi non videatur deesse facultas, præsertim cum vtrunq; sine altero, vbi tamen facultas deest, salutem conferre possit. Hoc quoque firmiter teneant, pro deesse quidem opus sine voluntate, non tamen contra voluntatem: ut vnde saluatur in sanctes, inde magis damnetur fictè accedentes. Nihilominus in quibusdam voluntas sine opere sufficiens est, non autem contra opus: verbi causa. Rapitur quis in bona vo-

luntate: sed necdum perfecta, necdum idonea martyriū sustinere quis illi audeat pro hac imperfectione negare salutem. Forte enim propterea nõ finitur in illam grauem tentationem venire, ne deficiat & damnetur. Nimirum tamen si in hac infirma voluntate induceretur in eam, quæ supra ipsum est tentationem, nec voluntas roboretur, quis illum dubitet defecturum, & negaturum, & si in ea mori cõtigerit etiam condemnandum? In ea igitur imperfecta voluntate, in qua saluatur, vbi deest facultas, iam non posset saluari propter defectum operis, vbi deest facultas operis, vel opus defectiois. Agamus proinde gratias benignissimo Saluatori, qui humanæ salutis occasiones tam copiosa charitate perquirat: ut in his voluntatem, & opus, in his sine opere voluntatem: in his etiam sine voluntate opus salutem inuenire lætetur. Hæc Bernar. Licet igitur quodlibet horum trium secundum diuersos respectus grati sit Deo communiter, cum voluntas cum opere in benefactis gratior esse videtur, cū & Christus pro nostra redemptione, voluntate, & opere sustinuit passionem. Propheta insuper de se ait: Voluntariè sacrificabo tibi. Ait enim voluntariè, non coactè. Non enim placent Deo coacta seruitia: ut August. ait: proinde Exo. 25. Dominus ait: Ab omni homine qui offert vltro neus, accipietis primitias: & subdit Propheta, Sacrificabo tibi, scilicet sacrificium operis boni. In descriptione quoque laudum, & perfectionum viri iusti. Cant. 5. scriptum est: Manus illius tornatiles aureæ plenæ hyacinthis. Manibus siquidem operamur: vnde meritis in scripturis sacris per manus opera designantur. Proinde describens Salomon opera viri iusti, ut grata sint Deo, tria illis, necessaria dicit esse, scilicet quod fiant primò expeditè, secundò perseveranter, tertio utiliter. Primò, quod fiant expeditè; quia tornatura cæteris artibus promptior est; vnde subdit tornatiles; proinde Prouerb. 22. Salomon dicit: Vidisti virum velocem in opere suo coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles; & Ecclesiast. 31. consuluit, dicens: In omnibus operibus tuis esto velox, & omnis infirmitas non occurret tibi. Secundò, quod fiant perseveranter; Vnde subdit aureæ. Aurum etenim nõ putrescit, & in hoc perseverans caritas denotatur. Ad quod designandum, Exo. 35. scriptum est, quod omnes viri, & mulieres mente deuota obulerunt omne vas aureum in donaria Domini. Tertio,

A Tertio, quod fiant vtiliter pro æterna vita, & de hoc subdit plene hyacinthis. Hyacinthus enim aerei coloris est: vnde in eo celestia designatur. 2. Paralipomenon 2. Mitte virum eruditum, qui nohiter operari in auro & argento, ære & ferro, purpura coccino, & hyacintho, id est sola spe, & desiderio celestium operantem.

Quanta fecit Deus homini, & homo Deo in sexto die, Cap. 6.

Sextus dies.

Sextus dies est dilectio gratiosa, quæ omnium virtutum est imperatrix, & forma. Et hæc respondet operi sextæ diei, in quo fecit Deus hominem ad imaginem, & similitudinem suam: multa quoque fecit homini in hac sexta die: multa quoque fecit homo ipse Deo in ipsa die: magna iterum fecit Deus homini in ipsa die. Primo consideremus ea, quæ fecit Deus homini in sexta die, & reperiemus inter alia ei viginti beneficia contulisse. Primo sexta die formavit eum de limo terræ, scilicet quod ad corpus. Non enim fecit eum de materia celesti, vel nobili: sed terrestri & vili; præcauens futurum casum: vt scilicet ibi imprimeret, & commendaret fundamentum humilitatis. Nec tantum fecit eum de terra: sed de limo terræ, vt sibi imprimeret, quod de luto vilissimo creatus esset. Limus enim fit ex superfusione aquæ cum terra; ad maiorem commemorationem humilitatis. Adam enim interpretatur terra rubra: quia secundum Iosephum, de terra rubra conspersa formatus est. Secundo sexta die fecit hominem ad imaginem, & similitudinem suam: imago quippe consistit in substantialibus, vel naturalibus potentijs animæ, vel humanæ mentis, scilicet quantum ad memoriam, quæ facta est ad imaginem Patris: & quantum ad intellectum; qui factus est ad imaginem Filij: & quantum ad voluntatem, quæ facta est ad imaginem Spiritus sancti. Prima similitudo stat pro gratia, & virtutibus, quibus homo plenus Deo assimilatur. Igitur imago consistit in naturalibus, similitudo in gratuitis: vnde similitudo perfectio imaginis est: quia gratia perficit naturam. Vnde talem illum creavit Deus: vt posset esse capax gratiæ, & gloriæ suæ infinitæ, quod est esse capacem Dei in presenti per gratiam, & in futuro per gloriam. Cumque eum creare vellet, ait: Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram. Vt secundum Au-

gust. insinuaret in Deo personarum pluralitatem, atque in hoc quod postea subditur: Ad imaginem Dei creauit: primum vnitas essentiæ signatur. Dixit etiam: Faciamus, ad significandum singularem profunditatem, & arduitatem huius operis. Tertio insuper sexto die tulit Deus hominem, & posuit eum, scilicet per Angelos, in paradiso voluptatis, scilicet in loco nobili, & sublimi, de vili & humili exaltans eum: vt disceret quod ex mera gratia ponebatur ibi, atque Deo amplius esset gratus de donis sic superadditis naturæ suæ: & vt ex hoc semper esset humilior, & femotior ab omni superbia, & præsumptione, necnon vt in ipsa translatione ex loco inferiori ad superiorem, & meliorem specularetur, se ad locum supernæ ciuitatis esse transferendum: ac per hoc se semper suspirare debere, & sursum agi ad illum, & plus debere curare de supernaturalibus, quam de naturalibus suis. Insuper vt per hoc patenter exprimeret, quod si non bene ageret, ad inferiorem locum vnde assumptus fuerat, de facili reincidentet. Quarto etiam sexto die dedit ei Deus, vt de omni ligno paradisi comedere posset, & maxime de ligno vite, excepto ligno scientiæ boni, & mali. Maxime dedit ei lignum vitæ in cibum: vt ex vi naturæ suæ, perfecte administraret illi nutrimentum, quantum expediens erat assimilabile, & conuertibile, & incorporabile: ita quod illud quod ex ipso reparabatur, ita nobile erat, & conseruationi humanæ vitæ conueniens, sicut illud quod per calorem hominis naturalē cōsumebatur, secundum enim August. 13. de ciuitate Dei, cap. 20. Adam, & Eva alijs cibis paradisi utebantur, ne aliquid molestiæ esuriendo, & sitiendo sentirent: de ligno autem vitæ gustabant, ne mors eis vnde cunquē subreperet, tanquam cætera essent alimenta. Illud autē sacramento congruit: vt sic accipiatur lignum vitæ fuisse in paradiso corporali, sicut & sapientia Dei in spiritali. Et lib. 11. cap. 18. super Gen. ad literam ait, quod status suæ immortalitatis de ligno vitæ mysticè præbebatur: vt iam per escam ligni vitæ signaretur: quia ex spiritali sapientiæ sacramento, cuius sacramenti illud lignum erat, vitam æternam cum Angelis postmodum participare deberet. Quinto etiam sexto die dedit ei Deus perpetuitatem vitæ, non tamen priuantem potentiam moriendi: sed solum necessitatem moriendi, & hoc per esum ligni vitæ, & per concursum potentia, & prouidentia Dei sibi

A sibi continuè assistentis, & per mysterium Angelorum impediens contrarias potestates dæmonum, & sub debito, & moderato ordine tenens cursum corporum superiorum, & inferiorum, prout hominis perpetuationi expediens erat. Proposuitque lignum scientiæ boni, & mali in medio paradisi, in signum & in documentum, quantum sibi placet obedire, etiam in his in quibus nulla est ratio bona moralis, præter solum obedientiæ bonum. Et cum hoc etiam fumeret, quod Deo tenebatur obedire in omnibus, etiam si de se non apparent, neque essent vtilia, neque bona. Et in hoc ipso etiam docebatur, quantum obligatus erat, vitare oppositum malum, scilicet inobedientiam contra Deum. Nominauitque illud lignum scientiæ boni, & mali: vt per eius esum homo experiretur scientiam mali culpe, quod faceret: & mali penæ in quam incurreret, atque per hoc ipsum experiretur, quod sublimè, quæque custodiendum erat bonum, quod perdidisset. Sexto, et dicitur potest, quod sexto die dedit ei, quod sicut Deus est principium omnium creaturarum, ita homo esset principium omnium hominum. Vnde eis benedixit, dicens: Crescite & multiplicamini, & replete terram. In quo simul continetur & benedictio, & præceptum. Benedictio quidē fuit: quia bonum est sui diffusiuum. Vnde dedit eis bonum non solum in se: sed et in alios, scilicet quod filios propagarent, & sic totius generis humani origo essent. Præceptum quoque fuit affirmatiuum, videlicet quantum est necessarium, & vtile propagationi electorum, & ad diuinum cultum, & ad statum æternæ patriæ cōsummandum. Septimo, insuper sexto die dedit homini: vt sicut ipse Deus est essentia rationalis: ita homo esset animal rationale. Octauo, sexto die dedit illi Deus: vt sicut ipse est spiritus, Ioan. 4. Deus spiritus est: ita anima hominis spiritus esset. Nono, etiam sexto die sub celo in anima rationali prima lætitia a Deo exorta est: quia exultauit cum eo illum Dominum recognoscens. Non enim in quinque primis diebus aliquid creatum legimus, quod lætitiā in Domino accepisset, atque ipsum exultando cognosceret. Neque celum, neque terra, neque lux, neque ignis, neque aer, neque aqua, neque sidera celi; aut germinantia terræ: non volucres celi, non natantia maris, non quadrupedia, non reptantia super terram gaudia de Domino susceperunt. Decimo, insuper die sexto dedit homini Deus, quod sicut ipse erat infinitibilis, ita anima infinitibilis esset. Vndecimo, dedit ei etiam sexto die, quod sicut ipse est simplicissimus, sic anima etiam esset simplex. Vnde in lib. de spiritu & anima, dictum est: Anima in essentia est simplex, in officijs multiplex. Duodecimo, in sexto die dedit Deus homini: vt sicut ipse implet totum vniuersum, sic anima totum corpus. Decimotercio, in sexto die dedit illi Deus, quod sicut ipse est vnus in toto vniuerso: sic anima est vna in toto corpore suo. Et secundum Dani. lib. 1. cap. 18. Anima non continetur a corpore: sed anima continet corpus: sicut ignis continet ferrum, & operationes proprias operatur. Decimoquarto, in sexto die dedit etiam Deus ei, quod sicut ipse vbique est: sic anima est in toto suo corpore tota, & in qualibet parte tota, tanquam in quodam suo mundo. Intensius tamen est in cerebro, & in corde, quam in alijs membris suis, quemadmodum Deus præcipue dicitur esse in celo, vt dicitur in lib. de spiritu, & anima. Decimoquinto, in sexto die dedit ei Deus: vt quemadmodum ipse in mundo omnia videt, & non videtur: sic anima videns in corpore non videtur. Decimosexto, in sexto die dedit etiam illi Deus, sicut ipse regit, & gubernat vniuersum orbem: sic anima reget, & gubernaret, vegetaret, & conseruaret, atque viuificaret proprium corpus. Decimosextimo, etiam in sexto die dedit illi Deus: vt sicut ipse habet viuere, & intelligere sine mundo: sic anima haberet viuere, & intelligere sine corpore. Decimo octauo, in sexto die dedit illi Deus: vt sicut in mundo plus aliquam partem ornauerat nobilius altera: sic anima potest in corpore ex natura vnum membrum nobilius altero exornare. Decimonono, in sexto die dedit illi Deus: vt sicut ipse dominatur toti mundo: sic anima dominaretur corpori suo. Vigesimo, in sexto die dedit illi Deus, quod sicut ipse est Dominus vniuersorum: sic & ipse homo Dominus esset totius presentis mundi. Vnde Ioan. Chrysost. ad Staginum monachum arreptitium ait: Cum hominem Deus innumeris bonis, omnique ornato, atque decore insignisset, paruam illum, ac vilissimum puluerem his omnibus præfecit, hoc illum in terra esse constituens, quod ipse esset in celo. Quod enim ait: Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram: nihil aliud profectum, quam sub ditione eius posita cuncta terrena signat. Hæc ille. Vnde dicit Dominus Gen. 1. Ad, & Eux: Replete terram, & subijcite eam, & dominamini piscibus maris, & volucibus celi, & vniuersis animantibus, quæ mouentur super terram. Hoc siquidem verificatum fuit: quia

A tunc homo habuit duplicem præsentiam super omnem creaturam irrationalem. Primo habuit præsentiam naturalis dignitatis, secundo finalis bonitatis: quia sicut omnibus fuit natura superior, sic omnia facta sunt propter ipsum, & ad eius seruitium, & utilitatem. Proinde August. ait: Deus fecit omnia propter hominem, & hominem propter se. Secundo consideremus, quæ fecit homo contra Deum in præfato sexto die. Primo enim sexto die creatus est, & eodem die deliquit. Secundo, sexto die habuit homo confabulationem diuinam, atque funestam. Duplicem quidem, primam præcepti, & arguitionem prætermisisti. Alteram diabolicæ tentationis dumtaxat, quæ citò credidit deceptor. Tertio, sexto die nuditas laudabilis mutauit speciem in ruborem: quæsierunt subterfugere, aut se abscondere delinquentes. Quarto, sexto die sunt requisiti ad vesperam, scilicet propter rebellionem, & a Deo redarguti. Respondendo in blasphemiam proruperunt. Ait enim vir, Genes. 3. Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi. Et mulier ait: Serpens decepit me, & comedi. Nec sufficit viro culpam suam referre in mulierem: sed etiã refert illam in ipsum Deum, dicens: Mulier, quam dedisti mihi sociam. Aut saltem hoc addit ad fortius se excusandum de hoc, quòd credidit ei, quam Deus sic dederat sibi. Mulier quoque se excusando, diabolum inculpauit. Super quo August. 14. de ciuitate Dei, cap. 14. ait: Est peior damnabiliorque superbia, qua etiam in manifestis peccatis suffugium excusationis exquiritur: sicut illi primi homines, quorum illa dixit: Serpens decepit me, & manducaui. Et ille: Mulier, quam dedisti mihi sociam, &c. Nusquam hic sonat petitio veniæ, nusquam imploratio medicinæ. Vbi notanter aduertendum est, quòd conspirantium in malum natura est, quòd cum incipiunt in iudicio deprehendi, totum vnusquisque crimen in alterum refundere nititur, sicque eorum concordia in fine dissoluitur. Sic ergo in proposito contigit. Quinto, in super sexto die ex improba rebellionem ytriusque hominis celebrata sunt exilia laboriosa, & lignum vitæ sub gladio custoditur. Sexto, etiam sexto die post rebellionem eorum ad Deum, illico & caro aduersus animam rebellauit. Septimo addamus, quòd sexto die prima mater nostra nouerca facta est, & æmula diuini imperij, aduer-

fatrix bonorum, inimica virtutibus, quæ prius erant secundum eam. Octauo, ipso sexto die imago creatoris ex lapsu pecoris similitudinem sumpsit: naufragium virginitatis nobile decus naturæ, & libidinosa facta est propagatio humani generis, quæ fuisset ex castis, & corruptio, quæ fuisset ex integris: pro honesta verecundia pronubam sumpsit, vel suscepit. Nono, sexto die, vt paucis multa perstringam, indeficiens fons omnium malorum, vbique perpetuò deriuandus exortus est. Decimo in sexto die castrametari ceperunt in tam orbe pulcherrimo turmatim, & globatim cuncta mala corporea, & turmæ fantasmatum in cordibus hominum castra similiter posuerunt, vitia quoque contra naturam crudeliter acies direxerunt. Vndecimo, in sexto die alterari ceperunt in compositis, scilicet elementa penatitates in agones agmina festinare prælia, seditiones, homicidia, fraudes sua fixere tentoria, terrores, tempestates, & pestilentia, omneque molestum, horrendum, atque tremendum hostiliter contra hominem ad obsidionem venerunt: vt deinceps verificetur, quod Sapient. 5. c. scriptum est: Pugnabit pro eo, id est pro Deo, orbis terrarum contra insensatos. Duodecimo, sexto die volucres celi, & pisces maris, qui perambulant semitas maris: bestiarum terræ, & vniuersa pecora campi timori homini facta sunt, quæ sub eius imperio facta erant. Decimotertio, sexto die inhauit infernus, & tristitia cum spiritibus apostaticis facta sunt fœdera: quia diuina sunt fracta, & homo dæmonibus repromissus est ad poenale consortium ante pedes Domini. Decimoquarto, sexto die limbus paratus est, & in illo limbo omnis mensæ dolorosæ ipso die ad miserabiliter conuiuandum preparatio facta est. Quid plura desuimus? Eximia bona, & mala sub coelo in die sexto sunt condita illa a Deo, ista ab homine cum operante diabolo introducta. Tertio consideremus, quæ iterum fecit Deus homini in sexto die. Porro sapientia Dei tempora conculcans, & admiranda charitate ad ordinis concentum cuncta deducens in sextæ ætatis tempore. Sexto die similiter, quo primus homo conditus est, adhuc maiori charitate pro nostra redemptione sub consimili senario, in die sexto annunciat, & factus est Christus homo vera, & perfecta Dei imago, atque charitate consummata: vt nos releuaret, & suscitaret a morte. Sexto die in cruce mori dignatus est. Merito ergo

A ergo beneficia creationis, incarnationis, & passionis celebrata ex tanta dulcedine in sexto die, sic in nostris cordibus infigi debent, quòd omnia opera nostra ex amore in ipsum Deum summum operatorem dirigantur, cum ipso conformentur: vt ab ipso in æterna gloria præmientur, qui in Trinitate perfecta, gloriosius triumphat, & regnat per infinita secula seculorum, Amen.

De amore inter Deum, & animam.

Sermo XXI.

B Go quos amo, arguo, & castigo. Apocalyp. 3. Proinde Apocalyp. 3. & in septima ecclesia dilectis, & dilectoribus suis loquitur Christus, dicens: Ego quos amo, arguo, & castigo: emulare ergo, & poenitentiam age. Ecce ego sto ad ostium, & pulso: si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad eum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum. In quibus sacris verbis tres amores, quasi tres funiculi animam cum Deo ligantes, per ordinem describuntur. Primus amor est Dei ad animam, secundus animæ ad Deum, tertius inter Deum, & animam.

ARTICVLVS PRIMVS

De triplici signo, per quod cognoscere potest homo, si diligatur a Deo.

D Rimum inquam amor est Dei ad animam. Et de hoc Ioan. in persona Domini ait: Ego quos amo, arguo, & castigo. Quod verbum potest esse thema in præfati articulo, cum solum de Deo sit sermo: secundum hunc primum amorem tria sunt hominum genera dilectorum a Deo. Primum eorum, qui pugnant contra tentationes: quia inquit, Ego quos amo. Secundum est eorum, qui patienter portant reprehensiones: quia dicit, arguo. Tertium est eorum, qui cum patientia ferunt tribulationes: quia ait, Et castigo. Primum pertinet ad corda, secundum ad verba, tertium ad verbera: quasi sint tria, in quibus iuxta vulgare, Deus dimisit virtutem suam, scilicet verba, herbæ, & lapides.

De primo signo eorum, qui diliguntur a Deo, & de his, qui tentationibus resistunt, vel non resistunt. Cap. 1.

Rimum quidem genus hominum dilectorum a Deo, est eorum, qui pugnant contra tentationes. Et de hoc per Ioan. Dominus ait: Ego quos amo. Huius quidem generis dilectorum a Deo tres sunt hominum varietates. Quidam aliquantulum tentationibus resistunt, quidam eis diu resistunt, alij verò semper eis resistunt, licet sint rari. Primi sunt, qui aliquantulum resistunt tentationibus mortalis culpæ, quas suscitant contra animam diabolus, caro, & mūdus. Cum enim quis tentationibus aliquandiu resistit, nec subito ab eis se superari permittit: tantum meretur a Deo diligi, quantum ipsis tentationibus contradicit. Et hos Dominus tentari permittit: vt erudiantur ad pugnam. Proinde Ecclesiast. 34. Qui non est tentatus, quid scit? Secundi verò diu resistunt tentationibus malis: tandem cum displicentia, & dolore eis succumbunt. Et hi amplius, quàm præcedentes merito a Deo diliguntur: cum in eis de suo plus inueniat Deus. Et hos Deus tentari permittit: vt humilientur ad victoriam. De talibus Luc. 8. Dominus ait, quòd ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Proinde Bernar. ait: Multi audientes disputationem contra auaritiam, & luxuriam, dicunt, contemptores seculi, & castos homines esse beatos. Sed vbi species concupiscibiles eorum obtutibus præsentantur, mox recedit ab eis quicquid prius rectè cogitauerant. Tertij sunt, qui in tentationibus agitati eas vincendo superant, & triumphales victores tentationes prosterunt, & absque mortali culpa se seruāt in gratia Dei, & viuunt. Et hi sunt dilectissimi Dei, quos etiam Deus tentari permittit: vt exaltentur ad gloriam. Nam vt scribitur 2. Pet. 2. Nouit Deus pios de tentatione eripere. Et Iac. 1. dicitur: Beatus vir, qui suffert tentationem, &c. Hanc coronam tribuit eis, qui legitimè & triumphaliter certant. Sicut Apostolus 2. Ti. 2. ait: Non coronabitur, nisi qui legitimè certauerit. De his tertijs principaliter Dominus ait: Ego quos amo. Amat tamen sicut prædictum est prædicta duo hominum genera contra tentationes pugnantium, tā-

Ato tamen amplius, quanto in eis maior resistentia reperitur. Tria insuper alia hominum genera occultè odit Deus. Primi sunt, qui tentationibus non resistunt: sed eis absque ulla repugnancia assensum præstant; secundos autem maiori odio habet, videlicet eos, qui non tantum tentationibus assensum præbent, verum etiam cum gaudio suscipiunt tentamenta. Tertij quoque sunt, quos odit in summo Deus, scilicet eorum, qui non tantum venientibus tentationibus assensum præbent, & cum iucunditate suscipiunt: verum etiam tentationes, & tentatores anxio desiderio prætolantur, vel quærunt, vel tardantem tentationem cum toto peccandi studio præueniunt. De talibus, de penitè. distinct. 5. cap. 1. August. ait: Sunt qui non solum non vincuntur: sed vltro peccato se offerunt, nec expectant tentationem: sed præueniunt voluptatem. Tali animæ. Isa. 57. Dominus ait, misisti legatos tuos procul. Hi legati sunt cogitationes, & affectiones malæ: sequitur, & humiliata es vsque ad inferos in sceleribus tuis. Hi profectò non habent in se vnde diuino amore sint digni: nec frustra Christus operam suam erga eos dignatur expendere, sicut & medicus in desperato ægro laborare non curat. Grauis profectò infirmitas, de cuius salute medicus coelestis desperat, qui venit quærere, & saluum facere, quod perierat, Luc. 19. Talis siquidem motus ad peccandum tentatio minimè potest dici: cum in tentatione repugnancia propriè sit, non delectatio mentis. Porro hic peccandi modus non tantum peccatum, sed pœna quoque peccati est; de quo per Prophetam Dominus ait: dimisit eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis: in quibus verbis triplex huius peccati pœna subinfertur. Prima est in peccatis effrenatio, secunda peccatorum adinuentio, tertia peccatorum punitio, seu damnatio. Prima pœna est in peccatis effrenatio. Ait enim: Dimisit eos secundum desideria cordis eorum: quasi dicat. Non flagellauit eos, vt filios: sed vt seruos reprobos: dimisit eos liberè sequi concupiscentias suas. Et de talibus Propheta ait: In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Proinde tali animæ per Ezech. 16. Dominus ait: Auferetur zelus meus a te: & quiescam, nec irascar amplius. Sed caue infelix peccator. Nam ira Dei maximè contra peccatores sæuit, quando eos peccare sinit, & non punit: fla-

gellare autem delinquentes manifestum signum est misericordiæ eius. Vnde 2. Machab. 6. cap. scriptum est: Multo tempore non sine peccatoribus ex sententia agere: sed statim vltiones adhiberi magni beneficij est indicium. Et post de reprobis subinfertur. In alijs nationibus Deus patienter expectat: vt eas cum iudicij dies aduenierit, in plenitudine peccatorum puniat. Secunda pœna est peccatorum adinuentio ex propria, scilicet iniquitate, non ex demonum malignitate. Et hoc ex præcepto sequi solet. Vnde additur a Propheta: Ibunt in adinventionibus suis. Hoc est in peccatis nouis, quæ adinueniunt: proficiunt euntes de peccato in peccatum absque diaboli tentamento. Proinde sancta Sincretice ait: Non omnes tentationes ex suggestione demonum sunt: sed quemadmodum nauis nimis onerata, absque vento submergitur, sic mens impia ex pondere peccatorum suorum ruit in scelera multa, iuxta illud Isa. 57. cap. Cor impij quasi mare feruens, quod quietescere non potest: & redundant fluctus eius in conculcationem, & lutum. Tertia pœna est peccatorum punitio, seu damnatio, quæ denotatur cum inquit, Ibunt. Ire enim motum dicit, & terminum quærunt. Finis aut motus, & viæ omnium peccatorum, est infernus: Rectè igitur dicitur: Ibunt, scilicet in infernum: & hoc in adinventionibus suis, quasi in quibusdam vehiculis, quibus ad inferos portabuntur, iuxta illud Osee 12. cap. Iuxta vias eius, & iuxta adinventiones eius reddet ei, scilicet Dominus Deus iustus.

De secundo signo, & diuersis indicijs, quibus per reprehensiones cognoscitur, vtrum Deus diligat, seu odiat peccatores. Cap. 2.

Secundum hominū genus, quod Deus amat, est eorum, qui patienter sustinent reprehensiones. Et de hoc per Ioan. Dominus ait: Arguo, scilicet, quos amo. Qui enim motui impendent, non totaliter succumbunt: sed aliquantulum renitentur, adhuc aliquid habent, quo merentur amari a Deo, sicut prædictum est. Et hi sunt, quos arguit Dominus, quod quidem efficit triplici modo, id est triplici reprehensione. Primò per internam inspirationem, secundò per supernam correptionem, tertio per publicam prædicationem. Primò enim arguit

H *Secundum hominū genus, quod Deus amat.*

Arguit Deus per internam inspirationem, scilicet in corde peccatoris factam, dicens animæ illud Propheta: Filia Babylonis misera, &c. & Osee 2. ait Dominus de anima peccatrice: Ego læstabo eam, scilicet inspirando in eam aliquam dulcedinem spirituales: & ducam eam in solitudinem, scilicet conscientie interioris: & loquar ad cor eius, scilicet arguendo, increpando, suadendo, confundendo, & exprobrando, comminando, alliciendo, promittendo, dicens illud Isa. 23. cap. Sume tibi cytharam, circui ciuitatem meretrix obliuioni tradita. Porro instinctu interiori spiritus sui mentem arguit Deus: vt ei turpitudinem suam ostendat ad suæ superbie humiliationem: proinde Ioan. 16. Dominus ait: Cum venerit ille spiritus veritatis, scilicet inspiratus in mentem: arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio. De peccato quidem arguit scelerum commissorum adducendo pudorem. De iustitia arguit de desertione eius immittendo dolorem. De iudicio arguit futuri iudicij suggerendo timorem. Secundò verò arguit Deus per fraternalem correptionem, iuxta regulam à Domino datam, Matthæi 18. vbi scriptum est: Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe illum inter te, & ipsum solum, &c. Ad hoc hortatur Salomon, Prouerb. 9. Argue sapientem, & diliget te. Et iterum 25. Inauris aurea, & margarita fulgens, qui arguit sapientem. Tertio arguit per publicam prædicationem mittendo ad ciuitates, & terras prædicatores, quod verè est signum magnæ misericordiæ Dei: sicut Iob 37. mysticè insinuat, dicens: Nubes, id est prædicatores, qui pluunt veritatis doctrinam, spargunt lumen suum, id est luminosam doctrinam suam, quæ illustrant cuncta per circuitum, quocunque eas voluntas gubernantis duxerit ad omnem, quod præcipit illis super faciem orbis terrarum: siue in vna tribu, siue in terra sua, siue in quocunque loco misericordiæ suæ eas iusserit inueniri. Vnde veritatis prædicatoribus quasi ab eo missis nubibus, Matthæi 10. Dominus ait: Non enim vos estis, qui loquimini: sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis: & Exo. 4. dicit Dominus ad Moysen, id est ad veritatis Doctorem: Ego ero in ore tuo, & docebo te, quid loquaris. Porro tales audiendi sunt, & præcepta eorum implenda. Nam sicut Gregor. ait: Omnis qui recta prædicat, si audiatur, iram irritati creatoris super præua-

ricantem populum placat. Et iterum Propheta inquit: Si populus meus audisset me: Israel si in vijs meis ambulasset, pro nihilo forsitan inimicos eorum humiliasset. Audisset me inquam, scilicet credendo, & obediendo, hoc est opere adimplendo, sicut Rom. 2. Apostolus ait: Non audientes legis iusti sunt, scilicet apud Deum: sed factores iustificabuntur, sequitur: Israel si in vijs meis ambulasset, id est in præceptis meis, quæ sunt viæ meæ, quas feci, per quas venit ad me. Si inquam ita fecissent, pro nihilo forsitan inimicos eorum humiliasset, id est inuisibiles demones, visibiles homines, vitia & peccata in tantum, quod essent pro nihilo. Quod autem ait, forsitan ironia est. quasi dicat: verè fecisset hoc. Prædicatori: ergo Dominus per Prophetam præcipit, dicens: Increpa feras arundinis, id est elatos, vacuos, & superbos congregatio taurorum in vaccis populorum, scilicet increpentur a te. Et hi sunt lasciuui, & luxuriosi. Et prædica in super: vt excludant eos, qui probati sunt argento: & hi sunt vsurarij, & ceteri cupidi, & auari: vt mysticè innuatur, quod ista vitia arguenda, & redarguenda sunt, in quibus cetera mundi vitia comprehenduntur. Et 2. Timoth. 4. Apostolus dicit prædicatori: Argue, increpa, obsecra in omni patientia, & doctrina. Tria quoque genera hominum prædictis opposita odit, seu non diligit Deus. Primum est eorum, qui obuiant & impugnant diuinas inspirationes: secundum, qui impatienter ferunt reprehensiones: tertium, qui deteriorantur per prædicationes. Primum est eorum, qui obuiant, seu impugnant diuinas inspirationes: vnde Dominus meritò dedignatur, & indignanter talibus per Oseam cap. 4. comminatur, dicens: Non visitabo, scilicet per inspirationem super filias vestras, cum fuerint fornicatæ: & super sponas vestras, cum adulterauerint. Secundum est eorum, qui impatienter ferunt reprehensiones: proinde Prouerb. 9. Salomon admonet, dicens: Noli arguere derisorè, ne oderit te, si oderit te. Non tñ hoc propter te: sed propter se, s. ne deterior fiat te odièdo, cū fraterna correptio p emè datione, tñ pro fratris deterioratione instituta sit. Tertium est eorum, qui deteriorantur propter prædicationes. Et de hoc Hierem. 7. Dñs audit: Audite vocè meā, & ero vobis Deus, & vos eritis mihi populus, & ambulate in oī via, quæ mādauit vobis, vt bene sit vobis: & non audierunt, nec inclina-

A uerunt aurem suā: sed abierunt in voluptatibus, & in prauitate cordis sui mali; & sequitur: Et misi ad eos omnes seruos meos Prophetas; per diem consurgens diluculo, & mittēs, & non audiuerunt me, nec inclinauerunt aurē suā: sed indurauerunt ceruicē suā, & peius operati sunt. Contra tales, Matth. 10. Dñs p̄dicatoribus suis ait: Qui cunq; nō receperit vos, neq; audiuerit sermones vestros: euntes foras de domo, vel de ciuitate, excutite puluerem de pedibus vestris in testimonium cōtra eos. Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum, & Gomorrhorum in die iudicii, quā illi ciuitati: proinde Luc. 10. Dñs ait: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Porrò qui Deum spernit, in amore aut in gratia eius esse non potest.

De tertio signo, & varijs indicijs, quibus per flagella cognosci potest, quos diligit, aut odit Deus. Cap. 3.

Tertium genus hominū, quod diligit Deus.

Tertium genus hominum, quod diligit Deus, est eorū, qui s. cum patientia portāt tribulationes. Quia enim quidam nimis sunt graues, & propriæ salutis immemores. Propterea Dominus addit castigationem: ideo inquit; Castigo, i. castifico, vel castum facio, secundum etymologiam: quod maxime fit per diuina flagella, quæ maxime tria sunt, secundum quod in mundo regnant tria principalia mala, scilicet superbia, luxuria, & auaritia: superbia in mente, luxuria in carne, auaritia verò in diuitijs huius mundi, iuxta verbum Ioan. 1. Ioan. 2. Omne quod est in mundo, &c. Primò pro humilianda superbia dantur pestes, tertio pro castiganda auaritia dantur patriarum exterminia, & sterilitates, quæ sunt tria indicia diuini amoris, licet sensu alibi videatur dura: propterea Castigo, inquit. Primò pro peccatis superbiæ dantur guerræ, permittuntur & diuisiones: vnde Isā. 42. in fi. Dominus ipse est, cui peccauerunt, & noluerunt in vijs eius ambulare, & non audierunt legem eius: & effudit super eum indignationem furoris sui, & forte bellum, & combussit eum in circuitu, & non cognouit, scilicet prius, & succendit eum, & non intellexit: & Matth. 12. Omne regnum contra se diuisum desolabitur, & omnis ciuitas, vel domus: diuisa contra se non stabit. Secundò pro peccato luxuriæ, & maxime contra naturam, immittuntur a

Deo pestes, Vnde Deuteronom. 28. Si non audire volueris vocem Domini, &c. adiungit tibi pestem, donec consummat te Dominus: sequitur, & percutiet te Dominus egestate, febris, frigore, ardore, & æstu, & aere corrupto, atque rubigine, & persequetur te donec pereas. Pestis enim propterea a Deo mittitur: vt ex subita admiratione mortis homo plus pauca mortem, & fugiat illud peccatū, propter quod tale flagellum datur. Tertio propter peccatum auaritiæ dantur exterminia patriarum, ac sterilitates. Et de hoc intelligi potest, q̄ Dominus Isā. 57. ait: Propter iniquitatem auaritiæ eius iratus sum, & percussit eum, scilicet p̄dictis flagellis: & Isā. 33. iterum scriptum est: Væ qui p̄datis, nonne & ipse p̄daberis. Hæc igitur sunt tria indicia diuinæ dilectionis. Amorosa quippe mater filium proprium castigat, nō alienum: & Apostolus Hebr. 12. cap. ait: Quem enim diligit Dominus, castigat flagellat, aut omnem filium quem recipit: sequitur: Quis enim filius, quem non corripit pater? Quod si extra disciplinam estis, &c. & August. ibidem in glo. ait: Qui exceptus est a numero flagellorum, exceptus est a numero filiorum: proinde Prouerb. 3. cap. admonet Sapient. dicens: Disciplinam Domini fili mi, ne abicias, nec deficias cum ab illo corripis: quem enim diligit Deus, corripit: & quasi pater in filio complacet sibi, scilicet si patienter, & æquanimiter portet aduersitates. Tria quoque opposita antedictis manifestè ostendunt, quos in talibus odit Deus, videlicet eos qui deteriores fiunt, & amplius indurātur. Primò ex guerris, secundò ex pestilentijs, tertio ex exterminijs, & sterilitatibus. Primò considerent qui ex guerris deteriores, & indurati effecti sunt, quod Salomon Prouerb. 29. annunciat eis, dicens: Viro qui corripientem se, scilicet Deum, qui corripit superbiam per guerras dura ceruice contemnit, repentinus ei superueniet interitus. Et hoc idem Ecclesiast. 19. attestatur, dicens: Qui odit correptionem, scilicet guerrarum: minuetur vita, id est diu non viuet. Ratio autem huius ponitur Prouerb. 17. vbi dicitur: Plus proficit correptio apud prudentem, id est humilem, quā centum plage, scilicet guerrarum apud stultum, id est superbum. Secundò insuper ponderent hi, qui deteriores, & duriores fiunt ex peste, quod Prouerb. 15. Salomon ait: Non amat pestilens, id est luxuriosus, & Sodomita: eum scilicet Deum,

A Deum, qui se corripit, scilicet tempore peccatis, nec ad sapientes, scilicet confessores graditur, videlicet pro poenitentia assumenda. Tertio quoque aduertant, qui deteriorantur, & indurantur ex exterminijs, & sterilitatibus, quod in eis verificat, quod Ecclesiast. 1. dicitur: Peruersi difficile corriguntur. Peruersi sunt cupidi, & auari, qui peruertunt affectum a celestibus ad terrena, qui per p̄dicta flagella difficile corriguntur: vt meritò de ciuitate, vel terra, vel patria, vel anima verificetur, quod Hierem. 51. in persona p̄dictorum flagellorū Dei dictum est: Curauimus Babylonem, & non est sanata, id est fuimus ei causa sanationis, & conuersionis, & non est emendata: sed timeo, & valde pertimesco, verificari in multis de vobis, quod Ioan. Apocal. 9. dicit: Væ vnum abijt, & ecce adhuc duo væ veniunt post hæc: quod verbum quomodo intelligi debeat, dictum est circa finem.

ARTICVLVS SECVNDVS

De triplici statu amoris animarum diligentiū Deum.

Secundus principalis amor.

Secundus principalis amor, est animæ ad Deum. Ad hoc Ioan. inquit: Emulare ergo, & age poenitentiam. Quod verbum potest esse etiam thema in præsentis articulo. In quibus verbis triplex amoris status per ordinem denotatur. Primus est incipientium, secundus proficientium, tertius perfectorum.

De amore incipientium, & de triplici emulationis varietate. Cap. 1.

Primus est incipientium.

Primus amoris status est incipientium, & de hoc Dominus animæ exhortatoriè, ait: Emulare. In bonum, & in malū sumitur æmulari. Vnde æmulari, est sequi per inuidiam, vel amorem. In malū sumitur, 1. Corint. 13. Charitas non æmulatur in bonū. 1. Corint. 12. Æmulamini carismata meliora. Et tunc cōponitur ab æmolior æn. oliris. Vñ versus: *Æmulor inflatur, amat, inuidet, ac imitatur.* Æmulari igitur sumitur hic pro desideranter, & amorosè sequi. Tria desideria, seu æmulationes per ordinem distinguamus. Primum est mortuum, secundum est frigidum, tertium est tepidum. Primum desiderium est mortuum, quod quidem est in his, qui absque bono opere, immo cum

impia vita, dummodo sciant quid agentum sit, iuxta iudicium hominum, qui foris vident, hoc est: quia alij hoc credunt, secundum sententias eorum sperant salutem adipisci. Sicut contingebat Pharisæis, qui cum audirent Dominum p̄dicantem, & cupidinem detestantem: vt testatur Luc. 16. cap. Audiebant autem omnia hæc Pharisæi, qui erant auari, & deridebant illum. Et ait illis: Vos estis, qui iustificatis vos coram hominibus: Dominus autem nouit corda vestra: quia quod hominibus altum est, abominatio est apud Deum. Secundum desiderium est frigidum, & hoc est in eis, qui adipisci vellent salutem, & in virtutibus exerceri: sed absque labore, & expensis, id est saluo hauerē, & la persona. De quibus patet exemplum Matth. 19. & Luc. 18. de iuvene, cui Dominus ait: Si vis perfectus esse, vade & vende omnia, &c. Cum autem audisset a Domino verba hæc, abijt: Tristis erat enim habens multas possessiones. Quod verbum copiosius exponitur in Quadragesimali de Euangelio æterno, sermone 24. artic. 3. ar. 8. Tertium autem desiderium tepidum dici potest, & est illorum qui virtuosè viuere concupiscunt, & labores subire: sed ex tepiditate de die in diem procrastinant inchoare bonum. De talibus patet exemplum, Matth. 8. & Lucæ 9. vbi scriptum est, quod quidam discipulus Christi dicit ad eum: Domine permitte me ire primum, & sepelire patrem meum. Cui Dominus respondit: Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Secundum mysticum intellectum, quasi dicere velit: longè factus es a desiderio mortuo, & a desiderio frigidum, & aliquid caloris in tepiditate iam habes: progredere in melius, noli abire retrorsum ad desiderium mortuum, a quo iam elongatus es. Ad hoc etiam Chrysost. super Matth. exponēs p̄dictum verbum, sic inquit: Hæc Dominus ait, non iubens contemnere honorem, qui est ad parentes: sed monstrans, quoniam nihil celestibus negocijs nobis necessarium magis esse oportet, & quoniam toto studio his iungi debemus, & neque parum tardare, etiam si valde inuitabilia incitantia fuerint, quæ attrahunt. Quid enim magis necessarium, quā sepelire patrem? quid etiam facilius? Neque enim multum tempus consumendum erat: sed diabolus instat attentius, volens aliquem aditum inuenire,

A uenire, & si modicam seruat negligentiam, magnam cooperatur pusillanimitatem: proinde Ecclesiast. 5. admonet dicens: Ne tardas conuerti ad Dominum: & ne differas de die in diem. Nihil enim aliud inde docemur, nisi quod minimum teporis frustra deijcere decet, & dissimulare cogentia, quanto praeferre spiritualia cunctis etiam admodum necessarijs. Est nihilominus aduertendum, quod duae sunt tepiditates ex opposito laborantes. Prima est, quae descendit a calore in frigus. Et haec Apocal. 3. mirabiliter vituperatur a Christo, cum ait: Vtinam calidus esses, aut frigidus, id est calidus per feruentem amorem: aut frigidus per humiliantem timorem: sed quia tepidus es, id est absque amore, atque timore, incipiam te euomere ex ore meo, scilicet tanquam cibum abominabilem, & inuisum. Secunda tepiditas ascendit a frigido ad calorem, & haec amoris caliditas in peccatoribus initium sumit, & laudabilis est. Et de hac loquimur in praesenti, atque de ista dicit Dominus. Aemulare, id est in sancto desiderio cresce.

De amore proficienti, & quomodo per bona opera diuersimode crescit.

C Cap. 2.

Secundo amoris status est proficientium.

Secundus amoris status est proficientium, atque de illo Dominus ait: Et age. Mira quippe est natura operum virtuosorum, eo quod vel charitatem in anima generant, vel iam generatam magnificant, & dilatant: quemadmodum & corporaliter laborare, vel calorem in homine frigido excitat, aut iam calidum hominem plus inflamat. Merito ergo Dominus ad bene operandum iustum hortatur dicens: Et age, id est labora, ut bonus miles Christi: ut dicitur 2. Tim. 2. Proinde Cant. 5. cum describeret Salomon hominem iustum, inquit: Manus eius tornatiles aureae plenae hyacinthis. In quibus verbis ponuntur tria, per quae proficit de bono in melius anima iusti, velut sint tres gradus animae proficientis. Primus est amor operans, secundus amor diligens, tertius amor eleuans. Primus est amor operans, & de hoc dicit: Manus illius tornatiles, id est aptae ad tornandum merito nominantur, eo quod per considerationem defectuum in bonis operibus commissorum humiliando se despiciat & contemnit. Tornus enim dicitur a torqueo, quae: quod institutum est, cum

quo vasa tornantur: & inde hic & haec tornatilis, & hoc tornatile, id est quod est habile ad tornandum: quod quidem contingit operibus iusti in virtutibus proficietis. Vnde in torno plura considerantur. Primo baculus sursum eleuans est intentio recta in omnibus operibus suis, scilicet ad Deum se erigens, iuxta propheticum dictum, Pone Dominum in conspectu meo semper. Secundo pes deorsum deprimens, est fortis conatus in bonis operibus se exercens, Ecclesiast. 9. Quodcumque potest manus tua, instanter operare. Tertio corda sursum, & deorsum trahens, est Dei gratia, omnia bona in nobis operans, & perficiens in declinando malum, & faciendo bonum. Ad Philippen. 2. Operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate. Et Isa. 26. Omnia opera nostra operatus es nobis. Quarto acuto ferro aliquo superfluum remouens, & euacuans vasa: quia iustus subtili examinatione bona sua perscrutans, opera semper in eis defecisse se conspiciat, iuxta documentum Apostolis a Christo datum, Luc. 17. vbi ait: Cum haec omnia feceritis, dicite, serui inutiles sumus. Exemplum Beati Francisci, qui cum iam ad culmen perfectionis venisset, socijs suis dicebat. Incipiamus iam aliquid boni agere: iuxta illud Ecclesiast. 18. cap. Cum consummauerit homo, scilicet iustus: tunc incipiet: & cum quieverit, scilicet in summa perfectione contemplationis: tunc operabitur, id est non in totum derelinquet actiuam vitam. Quinto velociter operatur: quia feruentem absque negligentia, & corpore debemus exerceri in bonis operibus. Ecclesiast. 31. In omnibus operibus tuis esto velox: & omnis infirmitas, scilicet spiritualis, non occurret tibi. Duplex ferrum, in quo voluitur lignum, est ratio, & voluntas, quibus iustus meritorie operatur. Ecclesiast. 15. Deus ab initio constituit hominem, & dimisit eum in manu consilij sui. Duo ligna, in quibus infixi sunt ferra, sunt duo cum quibus iustus operatur bona, scilicet corpus, & anima. Deuteronom. 4. cap. dictum est in fine omnium praedictorum: Custodi igitur te ipsum, id est corpus tuum, & animam tuam sollicitate. Secundum autem, per quod proficit anima iusti, est amor diligens. Proinde Salomon subdit: Aureae, scilicet sunt manus, & opera iusti. Aurum siquidem non putrescit, & pretium est vendibilium rerum. Et

A perseverans charitas, pretium est omnium, quae operatur iustus. Matth. 10. Qui autem perseverauerit usque in finem, scilicet in aureis operibus charitatis, hic saluus erit. Tertium vero, per quod proficit anima viri iusti, est amor eleuans. Et de hoc Salomon dicit: Plena hyacinthis, scilicet hinc opera viri iusti. Hyacinthus est quidam flos: quidam etiam lapis pretiosus nominatur hyacinthus: quia habet purpureum, & aereum, ac ceruleum colorem ad modum illius floris. Et signat celestia bona, quae scilicet promittuntur proficietibus in operibus factis, respectu celestium praemiorum: vnde mystice 2. Paralyp. 2. Dominus Ecclesiae loquens de viro proficiente, & iusto inquit: Mitte mihi, scilicet ad caelum virum eruditum, qui nouerit operari in auro, & hyacintho, id est qui operatur in charitate pro caelesti regno.

De amore perfecto, & quomodo per penitentiam ad Deum diuersis gradibus peruenitur. Cap. 3.

Tertius est status perfectiorum.

Tertius est status perfectiorum: & de hoc Dominus ait, penitentiam, scilicet age. Omne quidem insolitum bonum, primum penale est, antequam in consuetudinem perducatur. Idcirco cuius penitentia, & poena seruari solet. Et haec est profectio penitentia vera, quod scientia salutis dictauerit cum difficultate & poena, voluntate & opere obseruare. Vnde secundum etymologiam penitentia dicitur quasi poenae tensio, eo quod amorosa voluntas teneat poenam. Quemadmodum patet i duobus principalibus lignis, quae constituunt crucem. Nam lignum sursum erectum tenet, & portat lignum transuersum: sic & amor portat in patientia, & penitentia poenam. At contra in cruce Simonis Cyrenaei. In huius mysterio Leuit. 1. in sacrificio animalium septem obseruabatur. Primo animal ab alijs segregatum ligabatur. Secundo mactabatur, tertio sanguis eius effundebatur, quarto excoriabatur, quinto diuidebatur, sexto lauabatur, septimo super altare positum cremabatur. Primo inquam animal ab alijs segregatum ligabatur, sic cor a peccandi proposito segregatum a conscientia ligari debet exemplo Prophetae, qui de se ait: Iuravi, & statui custodire iudicia iustitiae tuae. Et Ezech. 4. tali animae penitenti Dominus ait: Ecce circumdediti te vinculis, & non te conuerteris a latere tuo in alius, scilicet per peccatum. Secundo autem mactabatur: sic &

penitens tunc mactatur, quando non propriam: sed Dei in opere suo quaerit facere voluntatem, atque fideliter orat cum Propheta, Domino dicens: Doce me facere voluntatem tuam, &c. Et illud Matth. 6. Fiat voluntas tua, sicut in caelo, scilicet meae mentis: sic & in terra, scilicet meae carnis, quae aduersus spiritum concupiscit. Tertio sanguis animalis effundebatur: sic sanguis carnalis delectationis omnino ab anima fundi debet: quia, ut dicitur ad Galat. 5. Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem: haec enim sibi inuicem aduersantur. Quarto excoriabatur, quod fit per pompas, & vanitatum abiectionem, & honesti habitus assumptionem, iuxta illud Ecclesiast. 11. In vestitu ne gloriaris unquam. Sed aduertendum est, quod quanto pellis animalis subtilior est, tanto difficilius excoriatur caput, quae caetera membra: sic & delicatior, atque maiores difficultates deponunt curiositates, & vanitates, quae personae simplices. Insuper sicut anguilla, quae habet lubricam pellem, vix teneri potest ad excoriandum: sic lubrici iuuenes, & mulieres cum magna difficultate per Praedicatorum, vel Confessorem lasciuia vestibus priuari possunt. Sed de Deum timente, Iob. 2. dicit: Pellem pro pelle, i. vestem curiosam & vanam, pro veste honesta, atque Christiana: vel vestem vitiosorum, & omnia quae habet homo, i. omnia temporalia, quae habet iustus, dabit pro anima sua, scilicet in aeternum saluanda. Et sicut i excoriatione animalis vini est dolor: sic qui mundo viuit, nec mortuus est peccato, absque magno dolore lasciuia indumentis priuari non potest: hoc in frustra diuidebatur. Tunc siquidem membra a se inuicem diuiduntur, quando nullum mortalis corporis membrum, nec oculus cordi, nec cor manui, nec oculo manus, & sic de caeteris, in peccati officio subministrat. Proinde Matth. 5. Dominus ait: Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & projice abs te: expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quod totum corpus tuum eat in gehennam ignis. Et si dextera manus tua scandalizat te, abscide eam, & projice abs te, expedit, &c. Sexto lauabatur. Nam etsi cum omnibus supradictis vitam duxerimus innocente, nihilominus saltem peccata venialia committimus. Nam teste Ioan. prima ca. 2. Si dixerimus, quia peccatum non habemus, scilicet veniale, sine quo humana vita transire non potest: ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est: sed verus poenitens obser-

Auat propheticum illud, Lauabo per singulas noctes, &c. Septimo, super altare positum cremabatur. Cor hoīs est altare, quasi altares, de quo praeceptum est, Leuit. 6. Ignis, s. diuini amoris, in altari semper ardebit. In igne igitur huius altaris fit hoc sacrificium sanctum. Et ad hoc hortatur Propheta, dicēs: Sacrificate sacrificium iustitiæ. Qui ergo in hoc sacrificio ingiter perseuerat, citò ad hoc culmen perfectionis ascendet: vt non iam cum difficultate, & pēna opus bonum perficiat: sed ignis diuini amoris in altari cordis succensus penitentem non solum, cum delectatione interna opus bonū perficere faciet, verum etiam quicquid carnale in eo prius fuerat, diuini amoris incendio consummet.

ARTICVLVS TERTIVS

De triplici amore, quo copulatur anima cum Deo amato.

Tertius amor est inter Deum, & animam. Et de hoc Ioan. subdit: Ecce sto ad ostium, &c. In quibus sacris verbis triplex amor insinuatur, quo anima copulatur cum Deo. Primus dicitur amor stimulatus, secundus amor multiplicatus, tertius amor remuneratus.

Quantum Deus Stimulat animam: vt semper crescat in suo amore. Cap. 1.

Primus amor. Primus autē est amor stimulatus. Et de hoc Ioan. inquit: Ecce sto ad ostium, & pulso. Ostiū enim mentis voluntas est, seu consensus eius, quod & bono, & malo a libertate arbitrij per assensum, & dissensum aperiri, & claudi potest. Ex quo patet, quod liberum arbitrium portarius est ad aperiendum hanc ianuam voluntatis: quemadmodū Ecclesiast. 15. scriptum est: Deus ab initio constituit hominē, & dimisit eum in manu consilij sui. Porro cum vnumquodque diligibile sit, secundum quod bonum est: bonitas autē Dei cum sit infinita, infinite diligere debet. Infinite autem diligere eum impossibile est cuilibet creaturæ: cum nullius virtutis finitæ potest esse infinitus actus: propterea ad hoc non obligamur. Insuper in præsentī vita non plenè, atque completè, & perfectè impleri potest praeceptum de diuina dilectione, sicut implebitur in beatitudinis regno. Tamen semper quilibet proficere po-

test in amore Dei, licet sit anima sancta, & perfecta. Vnde Philippen. 3. c. Apostolus de se ait: Non quod iam acceperim, s. perfectum amorem, sicut beati, aut quod iam perfectus sim: vt non possim amplius proficere in amore: sequor autē si quomodo apprehendam. Et post modicum subdit: Quicumque ergo perfecti sumus, hoc sentiamus. Ex quibus verbis apertè colligitur, quod & si non sit nobis possibilis in præsentī vita perfectio comprehensorū, æmulari tamen debemus: vt in similitudinē perfectionis illius, quantum possibile est, nosmetipsos trahamus. Et in hoc perfectio huius vitæ consistit: proinde Dominus stans ad ostium voluntatis pulsatur, s. stimulo: vt in illius amore crescamus, & nunquam in amado terminum statuamus. Homo enim ex infectione naturæ ad corruptionem, & imperfectionē pronus est, nisi a Domino stimuletur, & ad spiritalia attrahatur: proinde Ioā. 6. a Domino dictum est: Nemo potest venire ad me, nisi pater qui misit me, traxerit illum, s. sollicitando, & stimulo ad meliora. Duodecim enim stimulis excitat, & sollicitat nos Deus ad suam amorē. Primus stimulus est dilectio Dei, dum anima considerat, quis eam amat: quia summus bonus, quantum eam amat: quia vsque ad mortem filij sui, quare eam amat: quia non propter se, sed propter illam. Secundus est passio Christi. Stimulat enim ad considerandum, quantum est qui patitur: quanta sunt, quæ patitur: qua de causa patitur. Tertius est largitas donorum, dedit enim dona spiritalia, corporalia, & temporalia. Quartus est inquinatio animarum, considerando peccatorum multitudinem, magnitudinem, ingratiudinē, & turpitudinem. Quintus est pulchritudo virtutum, considerando quantum per eas anima decoratur, nobilitat, & reformatur. Sextus est perfectio Sanctorum, considerando puritatem virginum, fortitudinem martirum, atque prudentiam, & lumen. Octo- rum. Septimus est abominatio peccatorum, considerando inquinamenta luxuriarū, s. superbiarum, & avaritarum. Octauus est multiplicatio tentamentorum, considerando tērationes multiplices mundi, carnis, & dæmonis, quæ alliciunt, seducunt, & decipiunt. Nonus est affligentes pēnæ, considerando poenas, quas homo patitur in hoc mundo, in purgatorio, & in inferno. Decimus est conditio humanæ vitæ, considerando breuitatem, labilitatem, incertitudinē. Vndecimus est natura diuinæ gratiæ, considerando

Ad inquirendum, & acquirendum mētis, & conscientię pacem; quasi omnes supradictę Domini voces illud propheticum animæ ingerat: Declina a malo, & fac bonum: inquire pacem, & persequare eam, s. vsq; ad pacem, quæ exuperat omnem sensum.

De prandio, & cœna a Domino ab anima postulatis, & sibi ab eo repositis. Cap. 3.

Quod quanto fidelius anima obsequitur voci Christi, tanto copiosius ei confert gratiam, & amorem. Cap. 2.

Secundus amor.

Secundus est amor multiplicatus, & de hoc Dominus ait: Si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad eum. Vox equidem Christi, est verbum Dei prædicatum, vel inspiratum. Verbum autem Christi, quod excitat, & stimulat hominum mentes per inspirationes internas, aut per voces, & res externas, auribus humani cordis insonat. Non minus in super rebus asperis, aut prosperis, quam vocibus internis, aut externis loquitur Christus. Vnde & per totam scripturam sacram nō minus res, quam voces mysticum signatū habent. Oportet ergo quemlibet ad hanc allocationem non se per contemptum exhibere surdum: sed solertè, & obedienter aũ dire auribus cordis, & ostium voluntatis Christo pandere sollicitanti, & stimulantī. Ipsa enim ianuā, seu ostium est, quod principaliter ad amadum se Dominus postulat aperiri. Sicut enim diabolus non potest cōstringere, clausam voluntatem, sic Christus per iustitiam suam, nō vult per contractam ianuam introire voluntatis. Vnde & Ioan. 20. legitur, Christum intrasse ianuis clausis: hoc familiaribus discipulis suis fecit, non alienis. Cum enim homo voluntariè, &

Dperfectè se subiecerit Christo, ex tunc frequenter ex privilegio singulari cum donorum, & carismatum suorum diuitijs, quas sui nec æstimare sciunt, nedum desiderare queant, quasi clausa voluntatis ianuā ad eum misericorditer intrat. Ex communi autem lege, qui Christo pulsati, & stimulatī aditum præbuerit, cum cumulo amplioris gratiæ ad eum intrabit: propterea inquit: Intrabo ad eum. Talis quidem introitus est per influxum, & illapsus, & robur gratiæ amplioris, quæ animā a Domino donatur ad magis perficiendum Domini voluntatem in declinando malum, & faciendo bonum, &

ad inquirendum, & acquirendum mētis, & conscientię pacem; quasi omnes supradictę Domini voces illud propheticum animæ ingerat: Declina a malo, & fac bonum: inquire pacem, & persequare eam, s. vsq; ad pacem, quæ exuperat omnem sensum.

Tertius autem dictus est amor remuneratus. Et de hoc Dominus concludit: Et cenabo cum illo, & ipse mecum. Cœna quidem nouissimum diei prandium est, & in mane prandium præsupponit. Parumquē est Christo in mane ad prandium inuitare, si non cœna subsequatur. Vult utiq; Christus eū, qui diligere ceperit, in finē diligere eū, sicut in finē dilexit suos: vt dicit Ioan. 13. vt & qui diligit eum, parem dilectionem, i. perseverantem in finem rependat ei. Huius igitur dilectionis suauitas in iuuentute incepta prandium est, quod datus Christo: sed vsq; in finem vitæ seruata cœna meritò nuncupatur, ad quam pauci peruenire probantur. Cenabo, inquit, cū illo; s. perseverante acceptado, & mihi amatiuē incorporando ipsum, & oia bona eius, tanquā cibos mihi amabiles, & suaves. Dar quoq; electis suis prandium Dñs ante cœnam, cum eos in præsentī iam reficit spiritalibus bonis, sicut 2. Corinth. 1. de se, & imitatoribus suis testatur Apostolus, dicēs: Gloria nostra hæc est, s. in præsentī vita iniuncta, testimonium conscientię nostræ. Cœnam quoque dabit electis suis Dominus in futuro. Vnde ait, & ipse mecum, s. cenabit. De qua cœna Luc. 14. ipse ait: Homo quidā fecit cœnam magnam, & vocauit multos. Primò magna valde est hæc cœna ex magno factore: quia, Magnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis, sicut Propheta inquit: Magnus Dominus, & magna virtus eius, & sapientiæ eius nō est numerus. Et iterum: Quis Deus magnus, sicut Deus noster, qui in altis habitat? Secundò magna ex magna æternorū acquisitione, & ineffabilium bonorum acquisitione: vt nullus eorum apprehenderit pondus, numerum, & mensuram, quāuis iuxta pondus, numerum, & mensuram sit æternis potitoribus contributa. Vnde Isa. 64. Oculus non vidit, Deus absque te, quæ præparasti expectantibus te. Et iterum. 1. Corinth. 2. Oculus non vidit, nec auris, &c.

A Tertio magna ex magnitudine domus Baruch 3. O Israel, quam magna est domus Dei, &c. Quarto magna ex magnitudine conuiuarum, Luc. 13. Cum videritis Abraham, Isaac, & Iacob, & omnes Prophetas in regno Dei. Et Luc. 22. Vos estis, qui mansistis mecum in tētationibus meis, &c. vsque, in regno meo. Quinto magna: quia magnus minister. Luc. 12. Amen dico vobis: quia præcinget se, & faciet illos, &c. Sexto magna ex dulcedine magna. Psal. Quā magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, &c. Septimo, magna ex magnitudine temporis. In æternum exultabunt: & pro quā habitabis in eis: quod erit cōsummata gloria Beatorum. Sed heu: quia vt dicitur Matth. 20. Multi sunt vocati, sed ad hanc cœnam: pauci verò electi: quod verbū potest esse thema in præsentī articulo pro septuagesima. Multi quidem terrentur ex hoc verbo. Sed notanter aduertendum est, quod hæc electio, & reprobatio non humano, sed diuino librandæ sunt iudicio: quia inter iudicia diuina, atque humana comparatio nulla cadit. Veruntamen electi Dei quasdam imagines cum cœlestibus habēt, qui via regia gradiuntur, non exorbitantes ad alterā partem, & cōditionatam electionē adiuuāt ordinatis, atque appositis argumentis. Non enim prædestinatio, seu electio simpliciter a Deo factæ sunt: vt nullo additamento electio, & prædestinatio in gloriā, aut in damnationem tendant: sed auxilia, & signa plurima sunt pro eis, qui saluandi sunt. Et possumus septē dinumerare. Primum est obseruantia mādatorum, sicut Matth. 19. Dominus ait: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Secundum est purgatio interior post lapsum, sicut Hierem. 4. dicitur: Laua a malitia cor tuum Hierusalem; vt salua fias. Tertium est operationes pertinentes ad vitam facere, Ioan. 6. Operamini non cibum, qui perit: sed qui permanet in vitam æternam. Quartum est abundantia iustitiæ super Iudæos. De quo Matth. 5. Nisi abundauerit iustitia vestra plus, quā scribarum, &c. Quintum cordialis remissio ad lædentes: vnde Luc. 6. Dominus ait: Dimittite, & dimittimini. Sextum est pura humilitas: proinde Matth. 18. comminatus est Saluator. Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Septimum est perseuerantia in virtutum decore. Hinc Matth. 10. & 24. Dominus ait: Qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Hæc

Septē auxilia pro eis, qui saluandi sunt

& his similia sunt electionis, seu prædestinationis testimonium, & iuuamē appositā, & inuenta. Ac per hoc nemo præsumat Deum de uocatione, aut electione causari, aut sibi de prædestinatione inferre. Nam suæ prædestinationis est, quod saluamur, si illam appositis adiuerimus, & non suæ præscientiæ: sed nostris demeritis proprijsque damnatur, & non cenamus cum Christo. Vide igitur quantā operatur amor ipsius Dei ad nos, & nostri ad ipsum Deū, atque inter nos & Deum, dum per primum animam in intelligentia eruditur. Per secundum in voluntate inflammatur, atque per tertium in facultate ad perseuerandum roboratur, quo pertingere possit ad primum consummatum amorem, in quo per gloriosum amplexum perficitur, & præmiatur in Domino Iesu Christo, qui cum Patre, & Spiritu sancto remunerator est omnium dilectorum suorum: inter quos amplissima dulcedo, & misericordia sua nos connumerare dignetur per infinita secula seculorum, Amen.

De Sancto Ioseph sponso Beatæ Virginis.

Sermo.

Erne bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui, Matth. 25. Omnium singulariū gratiarum alicui rationabili creaturæ cōmunicatarum, generalis regula est, quod quādocunq; diuina gratia eligit aliquem ad aliquam gratiā singularem, seu ad aliquem sublimem statum: omnia carismata donat, quæ illi personæ sic electæ, & eius officio necessaria sunt, atque illam copiosè decorant. Patet autem in Patribus Veteris testamenti, scilicet in Moyse, Iosue, Abraam, Isaac, Iacob, Dauid, Salomone, & sic de alijs Prophetis. Patet etiā hoc in Nouo testamento in Virgine benedicta, in Apostolis, Euangelistis, Doctoribus, & in religio-num institutoribus, & sic in toto decursu Veteris, & Noui testamenti reperietur. Quod maximè verificatum est in Sancto Ioseph, putatiuo patre Domini nostri Iesu Christi, & vero sponso Reginæ mundi, & Dñe Angelorum, qui ab æterno Patre electus est fidelis nutritus, atq; custos principalium thesaurorū suorū, s. filij eius, & spōsæ suæ, quod offm̄ fidelissimè profecutus est: cui p̄pterea Dñs ait verbū p̄positum,

A fitum, Serue bone, &c. In quibus sacratis verbis, de isto sanctissimo viro describitur triplex status. Primum est naturæ ibi, serue bone. Secundus gratiæ ibi, & fidelis. Tertius gloriæ, ibi, intra in gaudij Dñi tui. In primo exprimitur nobilitas generationis, in secundo gratiositas conuersationis, in tertio sublimitas glorificationis.

Triplex status huius viri sanctissimi Ioseph.

ARTICVLVS PRIMVS.

De nobilitate sanctissimi Ioseph secundum carnem.

Primum status natura.

Primum enim describitur huius sanctissimi viri status naturæ, in quo exprimitur nobilitas generationis: ait enim Dominus, Serue bone, scilicet, natura nobili, tibi a me collata. Fuit enim de stirpe Patriarchali, regali, atque ducali progenitus, secundum rectam lineam naturalis nobilitatis. Ad huius intelligentiam, trium personarum naturalem dignitatem, siue nobilitatem consideremus. Primam sponsæ, secundam sponsi, tertiam Christi.

De nobilitate beatæ Virginis secundum carnem. Cap. 1.

Prima nobilitas sponsa.

Primum inquam consideremus nobilitatem sponsæ, idest Virginis beatæ. Fuit enim beata Virgo nobilior creatura omnibus creaturis, quæ in humana natura fuerint, aut possint, aut potuerint generari. Nam Matth. j. c. ponēs tres quaterdenas generationes ab Abraham vsque ad Christum inclusuè, describit eam fuisse natam de 14. Patriarchis, de 14. Regibus, & de 14. Ducibus, secundum quod quidam periti numerant, & distinguunt prædictum Matth. textum. Lucas quoq; describens in 3. c. nobilitatem eius, exordiēs ab Adam & Eua, demum vsq; ad Christum Deum genealogiam suam protraxit. Patet etiam, quod Dominus Iesus Christus, qui sine matre fuit in cœlis, & absque patre in terris, totam Virgine humanitatem recepit, atque dignitatem, quæ ad humanitatem sequuntur, scilicet cognationis, vt diceretur fratres habere de nobili parentela, totum hanc a beata matre suscepit. Quod etiam vltimus Dux, vltimus Rex, & vltimus Patriarcha totius populi Israel, non aliunde habuit, quā a Virgine beata, vt

ex hoc manifestè clarescat, quod omnis nobilitas corporalis concessa humano generi in Adam, a Domino principaliter datum est: vt per multas generationes descenderet in Virginem beatam, & per Virginem matrem terminaretur in Christum Dei filium benedictum.

De nobilitate Ioseph secundum carnem. Cap. 2.

Secundo consideremus nobilitatē sponsi, idest sancti Ioseph. Fuit enim progenitus de stirpe Patriarchali, Regali, atque Ducali, secundum lineam rectam, sicut prædictum est: nam Matth. 1. c. lineam rectam omnium prædictorum patrum deduxit ab Abraham vsq; ad virginis sponsum: ex quo patet, quod dignitas Patriarchalis, Regalis, atq; Ducalis in isto fuit terminata. Si autem quæretur, quare? Matt. ponit genealogiam Ioseph, & non Mariæ, cum genealogia Ioseph nihil facere videatur ad genealogiam Christi, nisi fortè aliquo modo per accidens. Ad hoc dicendum, quod potuit hoc facere propter tria. Primo propter consuetudinem, secundo propter cognationem, tertio propter vnionem. Primo propter consuetudinem, idest vt sequeretur Hebræorum morem, atq; scripturarum sanctarum, quæ nullius genealogiam per feminas, aut matres computant, sed per viros aut patres: tamen hæc ratio non sufficit sine sequenti. Secundo propter cognationem. Nam beata Virgo atq; Ioseph erant de eadem tribu, & cognatione: quod quidem tripliciter probari potest. Primo, quod tā Ioseph quā Christus ab Angelo, Matth. 2. & ab Apostolis, atque Euangelistis in plerisque locis asseruntur fuisse de stirpe Dauid. Secundo, quod secundum legem mulieres, & precipuè illæ, quæ erant hæredes, sicut Virgo fuisse fertur, nubere non debebant, nisi hominibus suæ tribus, & etiā suæ familiaris, & cognationis in gradu licito magis propinquo, vt patet Nume. 36. de filiabus Salphat. proinde cum Ioseph iustus esset, vt testatur Matth. 2. si non fuisset suæ tribus, nullo modo duxisset eam. Tertio, quia simul cœsentur, & describuntur in Bethlehem. Lu. 2. velut de vna stirpe naturaliter generati. Hæc secundum Hiero. Matth. 2. & Nico. de Lira. Tertio autem ponit genealogiam Ioseph, & non Mariæ, propter vnionem, id est ad commendandū sacramentum cōiugij Virginis & Ioseph, sub quo nat⁹ est Christus,

Secunda nobilitas sponsi.

G

H

A Christus, scilicet, q̄ tantæ fuerit vnitatis, vt merito propter ipsum Ioseph dictus fuerit, & quodammodo verè fuit pater Iesu Christi. Et hæc est ratio August. lib. 2. de consensu Euangeliorum, & lib. de nup. & comp. c. 4. vbi etiam dicit, q̄ omne bonum nuptiarum impletum est in illis parentibus Christi, scilicet fides, proles, & sacramentum. Fides, quia nullum adulterium: Proles autè fuit Dominus Iesus Christus: Sacramentum, quia nullum diuortium factum fuit in eis.

De nobilitate Iesu Christi, quam quodammodo habuit ab utroque parente.

B *Cap. 3.*

Tertia nobilitas Christi.

Tertio cōsideremus nobilitatē Christi. Fuit enim, sicut ex præcedentibus patet, Patriarcha, Rex & Dux ex utroque parente: quia tantum suscepit a matre, quantum alij a patre & matre, quia tulit tantum de substantia matris. proinde Rom. j. Apostolus ait, Qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem. In quoque 3. c. describens Christi nobilitatem, & exordians ab Adam & Euam, vltimo vsq; ad Christum Deum genealogiā suam protraxit. Hanc progeniem Gen. 49. prænunciavit Patriarcha Iacob, cum ait, Adorabunt te filij patris tui. Adoratio quippe diuinitati debetur. Et ibidem sequitur, Non auferetur sceptrum de Iuda, &c. Ex supraddictis patet, quod per prædictos Euangelistas describitur nobilitas Virginis, & Ioseph, vt Christi nobilitas exprimitur. Fuit ergo Ioseph tantæ nobilitatis: vt quodammodo, si liceat dici, dedit temporalem nobilitatem Deo in Domino Iesu Christo.

D *ARTICVLVS SECVNDVS.*

De triplici gratia sancto Ioseph ab æterno patre collata.

Status gratia Ioseph.

Secundo describitur huius sancti viri Ioseph status gratiæ: In quo exprimitur gratiositas conuersationis. Subdit enim Dominus, & fidelis: scilicet in gratia a me tibi collata. Triplex. n. gratia a Deo sibi collata est. Prima conuersationis virginalis, secunda conuersationis diuinalis, tertia conuersationis specialis.

Quantum sancte sanctus Ioseph cum beata Virgine conuersatus est, & quantum acquisiuit perfectionem.

Cap. 1.

Prima gratia sibi diuinitus data est conuersationis virginalis. Porro per respectum ad sanctā Virginem necesse est hunc virū fuisse admirandæ gratiæ & virtutis, & maximè quo ad tria, videlicet primo quātum ad matrimonialem vnionem, secundo quo ad continuam cohabitationem, tertio quo ad sedulam administrationem: cum super omnem puram creaturam ipse habuit respectu eius vnitatem, familiaritatē, & obsequiositatem. Primo enim habuit vnitatem, quantum ad matrimonialem vnionem. Cum enim inter illos fuerit verissimū matrimonium per diuinam inspirationem contractum, & in matrimonio fiat vnio animorum, intantum q̄ vna dicitur persona, sponsus & sponsa, vt dici possit vnitas. q. summa, iuxta illud Gen. 2. Erunt duo in carne vna. Quomodo cogitare potest mens discreta, q̄ Spiritus sanctus tanta vnione vniret menti tantæ Virginis aliquam animā, nisi ei virtutum operatione simillimā? Vnde credo istum virum sanctum Ioseph fuisse mundissimum in virginitate, profundissimum in humilitate, ardentissimum in Dei amore & charitate, altissimum in contemplatione, sollicitissimum pro omni salute ad similitudinem illius Virginis sponsæ suæ. Et quia nouerat Virgo quanta erat vnitas matrimonialis in spiritali amore, & sciebat istum sibi a Spiritu sancto datum in sponsum & in suæ virginitatis fidem custodem, & ad participandum secum in charitatis amore, & obsequiosa sollicitudine diuinissimam prolem Dei: ideo credo, q̄ ex totius cordis affectu hunc sanctū Ioseph sincerissimè diligebat. Præterea cum beatissima Virgo tot & tanta impetret peccatoribus sceleratis hostibus filij sui: quanta putas impetrauerit charissimata huic tā amolo & sollicitissimo, & finali nutritio, & sponso sui pudoris, atque castissimi amatoris? Amplius, cum omnia quæ sunt vxoris, sint viri: credo q̄ beatissimā Virgo totum thesaurum cordis sui, quem Ioseph recipere poterat, ei liberalissimè exhibebat. Sed quæri potest, q̄ cum beata Virgo iam desponsata esset Ioseph, & iam esset in domo eius, secundum Chrysostr. quare non accessit ad

A ad cognoscendum eam? Ad quod dicendū, secundum Nico. de Lira, q̄ modus erat iustorum per carnalem copulā non perficere matrimonium, nisi prius per aliquod tempus vacarent orationi & deuotioni, vt diuinam misericordiam impetrarent. Vt patet Tobia 6. Et tunc creditur ei reuelatum fuisse virginis propositum de virginitate seruanda: licet enim cogeret ad matrimonium contrahendum, secundum illius temporis modum, sicut in primo art. c. j. patet: tamen in desiderio & proposito virginitatem habebat, votum nihilominus non expresserat. Contraxit igitur matrimonium, committens se dispositioni diuinæ: & tunc credit, q̄ Ioseph ex reuelatione diuina cognouerit Virginis propositum sanctum, & q̄ tunc ex communi consensu vouerit sanctam virginitatem. Præterea creditur, q̄ Ioseph vsque tunc perseuerauerit in sancta virginitate. Cuius ratio est, quia cum Christus in passione sua nulli nisi Virgini seruandam tradiderit matrem suam: non est credibile, q̄ ante conceptū, dum adhuc iuuenula erat, custodienda alicui nisi Virgini traderetur. Proinde Hiero. cōtra Elodium dicit, ipsum Ioseph virginem extitisse: vt per Mariam ex virginali coniugio virgo filius nasceretur. Et subdit etiam rationem, d. Si enim in virum sanctum fornicatio non cadit, & aliam eum vxorem habuisse non scribitur: relinquitur eum virginem cum Maria mansisse: q̄ pater Domini meruit appellari. Et iterum Chrysostr. super Matt. in Homil. 3. ait: Quod enim ita amicus virtutis, & extra passionem erat, vt neque suspitione cogente voluit punire Virginem, qualiter vtique propter voluptatem transgressus esset legem, qui etiam supra legem philosophatus est. Etenim dimittere, & occultè dimittere supra legem philosophantis erat.

D Secundo vero habuit familiaritatem, quantum ad continuam cohabitationem. Ad cuius intelligentiam aduertendum est, q̄ iam emissio prædicto voto, accessit ad Virginem Angelus Gabriel, ignorante Ioseph, atq; de Spiritu sancto grauida facta est, vt dicitur Luc. j. Et statim cum ipso Ioseph abiit in montana, idest in Hierusalem, & vt visitaret Elizabeth cognatam suam, & vt ei pregnanti seruiret. Magis autem, vt præcursor filij sui in sui præsentia sanctificaretur, & manibus eius palparetur, lauaretur, atque eius necessitatibus subueniretur. Post tres menses præcursore iam nato redit Maria ad domum suam. Intumescēte interim Virginis

vtro miratur Ioseph, vehementemq; suspitionem incurrit. Sed quæritur, an Ioseph crediderit Virginem de adulterio grauidatam? Ad quod dicendum, q̄ circa hoc tres sententiæ Sanctorum & aliorum Doctorū, quasi contrariæ reperiuntur. Chrysostr. & Augusti. volunt, q̄ crediderit hoc: & ad hoc sunt tripliciter moti. Primo ex ratione naturali. Nam secundum naturæ cursum necessariæ habuit hoc Ioseph credere. Secūdo ex verbo Matth. j. qui ait, Cum esset despōsata, &c. vsq; & nollet eam traducere, idest propalare, quod enim manifestatur de tenebris ad lucem, traducitur, secūdo Catho. sequitur, Voluit occultè dimittere eam. Cōstat autem, q̄ si credebatur eam diuinitus concepisse, non esset vtique iustus eam sine sui obsequio, & solatio relinquendo. Tertio ex verbo Angeli, Matth. vbi supra qui ait: Hęc autem eo cogitante, ecce Angelus Domini in somnis apparuit ei dicens, Ioseph fili Dauid, &c. Nam hoc non diceret, si Ioseph prius hoc credens ex hac eadem causa eam dimittere vellet. Secūdi vero, vt Orige. & alij quidam, volunt q̄ crediderit eam concepisse de Spiritu sancto, & q̄ ex multa reuerentia illam fugere volebat, sicut & Petrus, quando Luc. 5. Dñs ait: Exi a me Domine, quia homo peccator sum. Et Centurio, quando Matth. 8. inquit, Domine non sum dignus, &c. Et hi siquidem moti sunt ex euidentia manifestissima maximæ sanctitatis & honestatis ipsius Virginis, & ex multa sobrietate & rectitudine iudicij ipsius Ioseph. Nam & nos videndo aliquem Sanctum, vt pote Paulum, vel Frāciscum aliquid agere vel dicere, quod secundum communem cursum indecens sit: non statim contra eum sententiam fulminamus, quin potius tale iudicium irreuerens, & temerarium æstimamus. Sed constat, q̄ beata Virgo transcendebat omnes alios Sanctos, & tanta sanctitas non poterat Ioseph latere. amplius, si ex circumstantia grauidationis pro altera parte arguere poterat, ita poterat pro ista ex omnibus alijs insimul congregatis. Constat enim, q̄ in ea nullū aliud signū sinistra opinionis poterat dari, quin potius omnia alia signa omnino in contrarium erant. Nam nūquam visa est vana, aut dissoluta & vaga, seu inaniter læta: sed totis viribus omni virorum consortium, & colloquium, & aspectum, & omnem curam carnalem corporis sui fugiebat. Eratq; sibi austerior & in Deum & Dei laudes & obsecrationes feruentissima, & assidua facie, stabili,

A stabili, matura atque serena, in omni verbo verissima & diuinissima, & in omni actu sobria & religiosissima atque piissima. Tertij vero dicunt, quod vir iste vtraque parte concussus, & pro vtraque parte allegans, neutri parti simpliciter adhaerebat, sed stabat mente attonitus & suspensus. Nam ex vna parte erat fortissimum argumentum naturae, quamuis illud non esset sibi notum, nisi in sola exteriori tumefactione vteri, aut aliorum consimilium signorum. Ex altera parte pugnabant omnia, quae ab initio de Virginis sanctitate viderat & audiuerat, & quae per specialem experientiam acceperat & gustauerat, sicut vtrique sancti gustant & odorant sanctam vitam Sanctorum, cum quibus conuiuunt. Et, ut isti dicunt, haec erat ei summa ratio, quare nolebat eam traducere seu manifestare. Ex stupore ergo vtriusque partis simul sumptae, volebat occulte dimittere eam, tamquam rem sibi ignotam & suum iudicium transcendente: cum protinus expeditoris consilij sit explicari, quam dubijs implicari: licet infallibiliter nesciam, quid horum fuerit verum, adhuc tamen magis sententiae tertiae. Si vero de primis duabus oporteret alteram eligere, plus assentirem primae propter verba Matt. & Augusti. quibus secunda opinio non plenè satisfacit. Sed quaeritur, quare Ioseph permissus est incidere in hoc dubium? Reuelatio enim sibi facta postmodum, ante poterat sibi fieri, sicut & Virgini antequam conciperet, facta fuit. Ad hoc triplex ratio reddi potest. Prima propter maiorem certitudinem, secunda propter maiorem confirmationem, tertia propter maiorem exercitationem. Prima propter maiorem certitudinem, tanti operis, quando etenim audimus, quod vir Mariae sic discretus, sapiens atque iustus omnia haec diligenter considerauit & vidit: & secundum quod rationalis ratio dicitur, sic dubitauit, & tamen postmodum ita firmiter credidit, quod & ipsam in coniugem tenuit, & Christum ut filium: plus mouemur ad fidem, quam si diceretur, quod ab initio simpliciter hoc suscepit, iuxta sententiam Gregor. qui ait, quod minus Maria mihi praestitit, quae cito credidit, quam Thomas qui diu dubitauit. Secundo propter maiorem confirmationem: prout enim in aobis plenis experimur, dubitationum fortium praecedentes motus fortius nos acuat ad veritatis inquisitionem: & quanto postmodum per manifestationem & illuminationem veritatis fortius, & sensibilibus expelluntur,

tanto perspicaciores & firmiores. in ipsa veritate efficiuntur: & quanto plus nostra temptatione nostras indigentias & molestias, & diuinam gratiam necessitatem probamus, tanto in nobis humiliores, & Deo & beneficijs eius gratiosiores sumus, & contra tentationes consimiles cautiores, & ad custodiam gratiarum nobis impensarum affectuosiores & diligentiores existimus: & in hoc ipso discimus compati & mederi his, qui dubitant & vacillant. Tertio propter maiorem exercitationem, hoc est ad obseruandum, & ostendendum simul ordinem gratiae & pro uidentiae Dei: licet enim Deus primo in nobis iniet sua dona, non tamen ea perficit & conseruat, nisi prius laboribus & temptationibus fatigemur, & per temptationum triumphos gratias consummatas promereamur. Constat enim, quod ipsi Ioseph gratia summa erat efficit Virginis sponsus, & quodammodo Christi pater, ac semper familiarissime cum eis stare. Proinde post inchoationem huius doni debuit per temptationem exercitari, atque probari, & approbari. Hinc etiam quaeri potest, quare Maria non reuelauit diuinum secretum ipsi Ioseph? Ad quod dicendum, quod talia non sunt reuelanda, nisi quantum se extendit voluntas Dei: proinde beata Virgo illud tacuit, firmiter tenens, quod sicut illud secretum fuerat reuelatum beatae Elizabeth, Luc. j. sic reuelaretur alijs tempore competentis, secundum beneplacitum voluntatis Dei. Quaeritur etiam, quare Ioseph haec non quaesuit ab ea? dicendum, quod pro nihilo postulasset: quia ipsi Mariae pro se dicenti minimè crederetur. Et iterum diuina dispensatione hoc factum est, ut per angelicam reuelationem ipse Ioseph sic certificaretur, quod de cetero nullo modo dubitare posset. Postquam igitur ab Angelo certificatus est, quod conceperat de Spiritu sancto, humiliori ac reuerentiori modo conuersabatur cum sponsa sua: unde maior perfectio generabatur in eo. Et si nos miser ex cohabitatione sanctorum virorum, qua respectu Virginis nihil sunt, saepe tamen proficimus: quantum aestimandum est, huc cum sacra Virgine profecisse? Dixerat enim propheta, Cum sancto sanctus eris, &c. Tertio habuit obsequiositatem quantum ad sedulam administrationem, ex qua magna perfectio a Ioseph acquisita est. Et si beata Virgo vnum Aue Maria remuneratione vacuum non remittit: quanta cordiali gratitudine respondebat illi, quem cernebat sic sollicitè, sic obsequiosè ac fideliter labo-

A laborare pro nutriendo ipsam, & dilectum filium suum? Maximè quoque ponderabat beata Virgo, quod Sanctus iste pro conseruanda vita Iesu, se tot periculis exponebat, dum scilicet ipsum duceret, & reduceret de Aegypto in Hierusalem ad solennitates legis, & dum fuit cum eo in alijs varijs locis, qui explicari non possent. Vnde omnibus com pensatis, quae deuota, atque discreta mens circa Ioseph, & Virginem benedictam potest rationabiliter contemplari: dicere non audeat, quod beata virgo non dilexerit Ioseph quantum omnem aliam creaturam, vel supra. Post benedictum fructum ventris sui Iesum: loquor tamen de sociali amore: nam de charitate illos plus dilexit, qui apud Deum meliores sunt.

De perfectione, quam acquisiuit Ioseph conuersando cum Domino. Cap. 2.

Secunda gratia.

Secunda gratia sibi celsitus data, fuit conuersationis diuinis. Et quantum ad hanc admiranda debuerunt esse huius sancti viri duo, quae in praecedenti cap. dicta sunt, scilicet cohabitatio, & administratio in omnibus necessitatibus. Non solum referri debent: sed Virginem: verum etiam ad Iesum, cum quo cohabitando, & ei administrando in omnibus necessitatibus suis admirandas gratias, & virtutes hic Sanctus adeptus est. Quantam perfectionem addere debuit ei haec tertia, scilicet conuersatio diuinis, cum benedictus Iesus se haberet ad eum in exterioribus signis reuerenter & obedienter, sicut ad patrem suum, & ipse non solum publice reputatus est, & vocatus pater eius, sed etiam tenere oportet, quod sanctus vir publice habebat se ad eum verbo, actu & gestu, atque cura & imperio, sicut verus pater ad filium suum, & similiter Christum ad eum. Alias aperte innotuisset vicinis & mundo, quod non erat filius eius. In cuius testimonium Luc. 2. dicitur, Et erat subditus illis, scilicet matri, & putatio patri. In tribus maximè studuit se diligenter habere Ioseph in conuersatione cum Christo Iesu, ex quibus magnam perfectionem adeptus est. Nam habuit erga eum, primo reuerentissimam puritatem, secundo radiosissimam fidelitatem, tertio ardentissimam charitatem, id est apposuit omnes vires animae suae. In primo memoriam, in secundo intelligentiam, in tertio feruidam voluntatem. Primo habuit erga eum reuerentissimam puritatem. Cogita, quanta reuerentia, &

quanta puritas mentis, & carnis, & affectus, & sensus, erat semper necessaria ipsi Ioseph in assiduo, atque immediatissimo, & secretissimo conuictu, colloquio, & a spiritu Iesu vigilantis, dormientis, comedentis prope ipsum, & matre in eodem paruo tuguriolo, siue cella, aut in eadem via simul itinerantis, & peregrinantis cum illo. Considera etiam diligenter, quod in omnibus infantilibus necessitatibus, & alijs nostrae infirmitatis signis, quae videbat, in bono Iesu, contemplabatur, atque gustabat altitudinem diuinæ immensitatis ad talia pro amore nostro, pro nobis informandis, inflammandis, atque humiliandis multipliciter inclinatum. Quantum putas in his reliquatam animam sancti senis, haec intuendo oculis carnis, quando & saepe corda nostra ista meditando videntur deficere praesuauiate dulcoris, & amoris, atque summae dignationis Dei? Dulcius enim menti deuota sapit, quod altissimus Deus inclinari ad paruulitatem nostram voluit, & in praesepio reclinari ad nostram infirmitatem releuandam, & sanctis oculis suis deslere nostram calamitatem, quam quod miracula potentiae voluit facere mortuos suscitando, vel etiam quod voluerit naturam producere Angelorum, suam infirmitatem manifestando. Vtrunque tamen aequali bonitate perfecit, sed magis sapiunt nobis suae viscera charitatis. Secundo habuit erga Iesum radiosissimam fidelitatem. Considera, quanta reluctentia, atque luminosa fide satagebat ad semper dignè tractanda, & contuenda infantilia membra Christi, & omnes eius necessitates, & nuditates, & tandem cum fuit adultus omnia eius opera, actus, nutus, & verba. Stupebat siquidem ruminando corde, & oculis intuendo, quod filius Dei se fecerat filium suum, & elegerat eum ad illum nutriendum, baiulandum, regendum, & conseruandum in necessitatibus vitae suae mortalis. Tertio habuit erga Christum ardentissimam charitatem. Quis deneget obsecro, quod ipsi tenent Christum in brachijs tanquam pater, & balbutienti, aut confabulanti cum ipso ut pater, Christus, siue infans, seu adultus, non ingereret, & imprimeret inestimabiles sensus, atque iucunditates de semetipso, & hoc cooperante exterius gratia Christi cum filiali aspectu, afflatu, atque amplexu? O quanta dulcia oscula ab ipso recepit, o quanta dulcedine audiebat balbutientem paruulum, &

A se patrem vocare, & quanta suavitate sentiebat se dulciter amplexari. Considera etiam, cum quanta compassione in itineribus, que fecerunt, paruulum Iesum ex labore lassatum, cum gradiusculus esset in suo gremio requiescere faciebat: quia omni amore transformatio ferebatur in eum, ut in dulcissimum filium sibi in coniuge sua Virgine per Spiritum sanctum datum. Ideo prudentissima mater sua, quae experta fuerat eius affectum, ad filium suum Iesum dilecto filio in templo reuoluto ait, Lu. 2. Fili, quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus, & ego dolentes quarebamus te. Ad huius verbi intellectum notandum est, quod duo saporum genera continet in se Christus. Primus est dulcoris, secundus est doloris. Primus est dulcoris, & hunc per experientiam sensisse ostendit beata Virgo, cum ait, Fili, quid fecisti nobis sic? Nusquam profecto legitur in scriptura, Virginem vocasse Iesum filium, nisi in hoc loco. Filius enim a filio, quod est amor, denominatur. In ore siquidem matris gustum preterit cordialissimi dulcoris, & maxime quando est talis, qualis est filio Dei. Profecto dulcius amoris verbum proferre non potuit, quam hoc, cum ait, Fili. Et admiranter subdit, quid fecisti nobis sic? Secundus est sapor doloris, seu amaritudinis summæ, quem explicat pia mater, cum subdit, Ecce pater tuus, & ego. do. q. ite. Et quia sanctissimus Ioseph horum duorum gustum mirabiliter particeps fuit: ideo beata virgo vocat eum singulariter patrem Christi. Vbi notanter aduertendum, quod hic solum legitur Virginem Ioseph appellasse patrem Iesu: quia sensus doloris, quem habuit de Iesu perdit, verum in eo monstrauit patris affectum. Si enim secundum humanas leges diuinitas approbatas potest extraneus aliquem adoptare in filium, multo magis Dei filius datus ipsi Ioseph in sua sanctissima sponsa sub virginalis matrimonij admirabili sacramento debet eius filius appellari, & etiam credi, quod in eo fuerit gustus paternalis amoris, atque doloris respectu dilecti Iesu. Considera igitur, quod si nos per euidenciam experimur, quod vix potest quis saltem longo tempore fuisse socius magnorum Sanctorum, utpote sancti Pauli, vel Francisci: quoniam ab ipsis, & cum ipsis miras illuminationes, & inflammationes, atque consolationes Dei receperit: quanto magis credendum est, quod sanctissimus iste vir in tanto tempore, quanto fuit cum Christo, & matre eius? & hoc sicut pater, atque

nutritius Christi, & sicut legitimus Virginis sponsus, & pro eis, & cum eis labores, atque peregrinationes die noctuque sustinens, miras illuminationes, & consolationes ex istis adeptus est.

Quod soli Ioseph a Deo natus est Christus, qui antiquis patribus extiterat repromissus. Cap. 3.

Tertia gratia isti sancto seni diuinitus data fuit conuersationis specialis. Nam si compares eum ad totam ecclesiam Christi: Nonne iste est homo electus, & specialis, per quem & sub quo Christus est ordinatus, & honeste introductus in mundum? Si ergo Virgini matri tota ecclesia sancta debitor est, quia per eam Christum suscipere digna facta est: sic profecto post eam huic debet gratiam, & reuerentiam singularem. Ipse enim est clavis veteris testamenti, in qua patriarchalis, & prophetalis dignitas promissum consequitur fructum. Porro hic est solus, qui corporaliter possedit, quod eius diuina dignatio repromisit. Merito igitur figuratur per illum Patriarcham Ioseph, qui populis frumenta seruauit, Gen. 41. Sed & hic illum præcellit, quia non solum Aegyptijs panem corporalis vitæ: sed omnibus electis panem de caelo, qui celestem vitam tribuit, cum multa solertia enutrit. Licet autem quo tempore mortuus fuerit non legatur in sacro textu: tamen probabiliter creditur, quod defunctus est ante Dominicam passionem. Non enim absens fuisset a Dominica cruce, si extitisset viuus: & ipso viuente non oportuisset sacram Virginem alteri recommendari per Christum, dum moreretur in cruce: forte etiam mortuus fuit ante Christi baptismum, quia ex tunc nulla de eo in Euangelio mentio facta est, nisi quod Christo improperebant fuisse filium fabri, cum Matth. 13. dicebant, Nonne hic est filius fabri? Pie igitur credendum est, quod in obitu suo præfens fuerit pius Iesus Christus, & sacratissima Virgo sponsa sua. Quantas putas exhortationes, consolationes, promissiones, illuminationes, inflammationes, & æternorum bonorum reuelationes recepit in transitu suo a sanctissima sponsa sua, & a dulcissimo filio Dei Iesu, relinquo deuota menti contemplandum, vel considerandum. Voluit enim Deus ipsum mori ante Dominicam passionem maxime propter Duo. Primo, ne in morte Christi

Tertia gratia.

A Christi immenso dolore cruciaretur: secundo, ut priuilegium fidei solum in tempore passionis in Virgine remaneret. Denique licet tantæ fuerit dignitas, & gratiæ iste Sanctus, quod æternus pater eius primatus similitudinem sibi liberalissimè super incarnatum filium condonauit: tamen sancta ecclesia non multum solennitatem eius ordinauit. Primo, quia ad limbum descendit, & ad vetus pertinet testamentum: secundo propter vitandum scandalum hæreticorum, unde nec nominant eum patrem, nisi cum determinatione, scilicet putatium.

B ARTICVLVS TERTIVS.

De premio gloriæ, quod sanctus Ioseph in anima, & corpore adeptus est.

Tertius status huius Sancti viri.

Tertio in verbo præallegato describitur huius sancti viri status gloriæ. In quo exprimitur sublimitas glorificationis, cum in fine concludit, Intra in gaudium Domini tui. profecto dubitandum non est, quod Christus familiaritatem, reuerentiam, atque sublimissimam dignitatem, quam sibi exhibuit, dum ageret in humanis, tanquam filius patri suo in caelis utique non negauit, quin potius compleuit, & consummauit. Unde non immerito in verbo proposito a Domino subinfertur, Intra in gaudium Domini tui. Unde licet gaudium æternæ beatitudinis in cor hominis intret, maluit tamen Dominus ei dicere, Intra in gaudium. Ut mysticè innuatur, quod gaudium illud non solum in eo est intra, sed vndique illum circumdans, & absorbens, & ipsum velut abyssus infinita submersens. Pie quidem credendum est, non tamen asserendum, quod pijsimus filius Dei Iesus pari priuilegio decorauit suum putatium patrem, sicut suam sanctissimam matrem: ut sicut illam assumpsit in caelum in corpore, & anima gloriosam: sic etiam in die resurrectionis suæ sanctissimum Ioseph in gloria resurrectionis secum: ut sicut illa sancta familia; scilicet Christus, Virgo, & Ioseph in laboriosa vita, & amorosa gratia simul vixerunt in terris: sic in amorosa gloria, & corpore, & anima regnat in caelis, iuxta regulam Apostoli 2. Corinth. 1. Sicut socij passionum estis, sic eritis & consolationis. scriptum est enim, Matth. 27. Multa corpora Sanctorum surrexerunt, qui dormierant, id est obierant, secundum enim Hieronymum hoc factum fuit Domino resurgente: quia Dominus fuit

primogenitus mortuorum, & princeps regum terræ, ut dicitur Apoc. 1. Hic nihilominus enarratur per anticipationem, ut ostendatur, quod virtute, & merito passionis eius hoc extitit factum. Surrexerunt inquam cum Christo tanquam testes resurrectionis eius, Et hoc Matth. aperte subdit, cum ait, Et exeuntes de monumentis post resurrectionem eius venerunt in sanctam ciuitatem, & apparuerunt multis. Inter quos suscitatos pie credendum est, quod fuerit sanctissimus iste vir. Querit Remigius, quid factum est de his, qui surrexerunt cum Christo? Et respondet, quod omnino credendum est, quod postea non abierunt, sed cum Christo ad caelum ascendente pariter ascenderunt, & hoc rectè consonat rationi. Primo respectu Christi, secundo respectu facti. Primo inquam respectu Christi, quia consonat Christi potentia, & gloria, ac testificationi resurrectionis, tam suæ iam factæ, quam nostræ futuræ, scilicet ne possit credi, quod solus ipse tanquam Deus resurgat, & non sui electi. Nam teste Apostolo 1. Corinth. 15. c. Omnes quidem resurgemus. Secundo respectu facti, quia quantum ex parte cuiuslibet animæ beatæ respectu sui corporis resurrectio non defertur, sed solum ut opus tam solenne fiat cum quadam maiori solennitate, & vnitatem, & quasi nobiliori ordine temporis, & aliarum circumstantiarum. Proinde Apostolus 11. ad Hebr. de Sanctis inquit, Hi non acceperunt repromissionem, scilicet gloriæ sempiternæ, Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non sine nobis consummarentur, scilicet in gloria cum corporibus suis. Si igitur ex causa rationabili, & ex priuilegio singulari accelerata sit in isto Sancto, & in quibusdam alijs resurrectio in corpore, & in anima iam completa, nulla ordinis perturbatio est, immo potius consonum rationi. Decet enim communia sic in suo ordine conseruari, quod nihilominus priuilegia magni regis habeant locum, memento igitur nostri, beate Ioseph, & tuæ orationis suffragio apud tuum putatium filium intercede: sed & beatissimam Virginem sponsam tuam nobis propitiam redde, quæ mater est eius, qui cum Patre & Spiritu sancto viuunt, & regnant per infinita secula seculorum, Amen.

Quæstio.

Solutio.

G

H

A
D O M I N I C A
in Quinquagesima.

Quia legitur de historia Abrahae:
ideo de illius sacrificio
differemus.

De nomine
Abrahae.

I filij Abrahae estis, opera
Abrahae facite, Ioa. 8. Adhi-
bete huc aures, qui accessistis
audire sermonem, qui fideles
vos esse creditis, & confide-
rate diligentius, quemadmodum fidelium
fides probatur ex his, quae hodie praedica-
buntur vobis. Tentauit Deus Abraham, &
dixit ad eum, Abraham Abraham: At ille
respondit, adsum. Obseruate singula, quae
scripta sunt. In singulis enim si quis scit in
altum fodere, inuenit thesaurum. Et for-
tassis etiam ubi non aestimatur, latent myste-
riorum pretiosa monilia. Abraham voca-
batur vir iste prius, & nusquam legimus, quod
hoc nomine eum vocauerit Deus, aut dixe-
rit ad eum, Abraham Abraham. Non enim
poterat vocari a Deo nomine delendo, sed
vocat eum hoc nomine, quod ipse donauit.
Et non solum vocat hoc nomine, sed etiam
ingeminat. Iam incipiunt mysteria. Profe-
cto tentare, est experimentum fumere de
eo, quod ignotum est. Deus enim cum luci-
de omnia noscat, non tentat, ut sumat expe-
rimentum de his, quae ignota sunt ei, sed ut
alijs per experientiam innotescat, quod ip-
si ignorat: sic igitur tentauit Deus Abrahā,
praecipiens ei, quod immolaret dilectum filium
suum Isaac, ut in exemplum innotesceret
alijs, obedientia est. Ut omnes parentes dis-
cant, quantum praeponenda sit obedientia
Dei filiorum dilectioni. proinde in propo-
sito verbo omnibus parentibus Dominus
ait. Si filij Abrahae estis, opera Abrahae fa-
cite, id est. Si verè Dei fideles cum Abrahā
estis, imitemini Abraham in filiorum amo-
re, illis praeponebant obedientiam eius. Cir-
ca igitur hanc obedientiam Dei tria myste-
ria in textu. Gen. 22. per ordinem con-
templamur. Primum est myste-
rium praepositionis, secun-
dum est mysterium
praeparationis,
tertium est
mysterium execu-
tionis.

A R T I C U L U S P R I M U S . E

Quomodo praepit Dominus Abrahā im-
molare filium suum Isaac.

Primo contemplerur mysterium
praepositionis, id est praepceptum,
quod quidē Abrahā dedit Deus
de filio immolando. Ait etenim
illi, Tolle filium tuum vnigenitum quem
diligis Isaac, & vade in terram visionis, atque
offer ibi eum in holocaustum super vnum
montium, quem monstrauero tibi. In qui-
bus mysticis verbis septem tentationes, vel
probationes, seu experimenta continentur
de hoc praepcepto Dei, quae ostendunt stupē-
dam fidei firmitatem, quae fuit in Abraham.
Est enim probatio, prima separationis, se-
cunda promissionis vel generationis, tertia
perfectionis, quarta consolationis, quinta
dilationis, sexta combustionis, septima
praepositionis.

Prima tentatio. Cap. 1.

Prima est probatio separationis, si
si ex sui obedientia re sibi dile-
ctissima, atque dulcissima a patien-
ter carere vellet, videlicet vnico
filio suo. Propterea ait illi: Tolle filiū tuū,
non seruum, non alienum ad occidendum.
Nominat enim illi filium: nam filius dicitur
a filios, quod est amor, quasi dicat. Separa a te
per mortem amorē tuum, filiū tuū, animā
tuā, spem & vitā tuā. Nā licet Ismael esset
filius eius: tamen Gen. 21. dixerat ei Deus,
In Isaac vocabitur tibi semen, & ad Gal. 4.
c. Apostolus ait. Scriptum est, quonia Abrahā
duos filios habuit: vnum de ancilla, &
vnum de libera: sed qui de ancilla, secundū
carnem natus est: qui autem de libera, per
reppromissionem. Hæc reppromissio erat, quod
in semine suo benediceretur omnes gētes.
Vnde si ille occidebatur, tota spes promif-
sionis frustrabatur: ac per consequens spes
saluationis humani generis, atque sui an-
nihilabatur.

Secunda tentatio. Cap. 2.

Secunda est probatio generationis, quia
diuino munere datus, & miraculose
conceptus, si ex vxore vetula, atque ste-
rili, cū & ipse iam cētenarius esset, ut patet
Gen. 21. Et de hoc subdit, vnigenitum. Nō
de multis vnum, quia de vxore libera alium
non.

A non habebat, quasi dicat vnum, qui sit om-
nes. Ascenderat enim animus eius in amo-
rem filij non solum posteritatis gratia, sed
& promissionis spe, scilicet salutis suae, &
omnium saluandorum. Sed hunc, in quo ei
magnae, & mirabiles promissiones positae
sunt. Hunc inquam filium, in quo vocatum
est nomen eius Abraham, id est pater multa-
rum gentium, holocaustum Domino iube-
tur offerre.

Tertia tentatio. Cap. 3.

Tertia est probatio perfectionis, Amor
naturalis patris ad filium, sicut iun-
ctus vitio deterioratur, sic iunctus
virtutibus perfectionatur. Porro perfectio
patris, & filij miram in patre cordis angus-
tiae praestabat occasionem. Nam pater tanta
perfectionis erat, quod in semine suo promif-
ferat ei Deus saluare humanū genus. Puer
vero innocens erat, virtuosus, angelicus, at-
que sanctus. Vnde Iosephus ait, quod tanta gra-
tiae erat, quod ad fauorem suum parentes suos
potius prouocabat, eo quod in omni virtute
studeret, & parētum haberet sollicitudinem
& affectum circa Dei religionē. vnde pro-
pter hæc omnia ipsum intimè diligebat. Et
de hoc subditur, quem diligis, scilicet spe-
ciali & cordiali dilectione, & super omnes
alias creaturas. Mira tentatio Dei. Dixerat
enim, tolle filium tuum, nec sufficit ei, sed
addidit, vnigenitū. Esto ad hoc quid adhuc
addis Domine, quem diligis? Sed vide ten-
tationis pondus. Caris & dulcibus appella-
tionibus iterum ac saepe repetitis paterni
suscitantur affectus, ut amoris euigilante
memoria, ad immolandum filium paterna
dextera retardet, & aduersum fidem animi
tota carnis malitia repugnaret.

Quarta tentatio. Cap. 4.

Quarta est probatio consolationis.
Nam ipse erat solatium matris suae,
quod notatur cum subditur, Isaac,
quod interpretatur risus. Dixit. n. mater,
Gen. 21. eo iam diuinitus sibi dato, risum fe-
cit mihi Deus, & quisque audierit corridebit
mihi. Quid enim dixisset mater Isaac, si
Abraham post immolationem filij rediisset
domum, ac dixisset ei: Vxor mea, immola-
ui, id est combussi filium tuum? Quāto que-
so dolore sauciata ex hoc vidisset matrem?
Proinde non tantum durissimum esse debe-
bat Abrahā si mori filium suum propter se:

S. Bern. de Senis, Sermorum Tomus 3.

fed etiam propter cruciatum vxoris, quam
cordialissimè diligebat. Quod porro ma-
ximè accidisset, si ipsam contingeret audi-
re, quod ipse pater manibus suis filium tam
gratiosum, tamque dilectum, & eis diuinitus
sibi datum, filium vnicum, & spem vnica
matris suae, puerum vtique iustum & inno-
centem interemisset, & combussisset. Secū-
dum enim Hebraeos, ut refert Nico. de Lira
superioribus verbis. Plures reuelationes
sunt factae, atque plura praepcepta data ipsi
Abrahā. Nam primo ait ei Dominus, Tolle
filium tuum. At ipse respondit, Paratus
sum obedire, sed duos habeo filios: de quo
intelligitur praepceptum tuum. At Dominus
secundo ait vnigenitum: ipso autē respon-
dente, quilibet est vnigenitus matris suae:
Dominus tertio addit, quem diligis. Et illo
respondente, vtrunque diligo. Dñs quarto
subdit, Isaac. Et factum est hoc ut Hebraei
dicunt, ut ex pluribus responsonibus ad
obediendum maiorem haberet mercedem.
Doctores autem nostri dicunt, quod totū vn-
icum fuit praepceptum simul datum, ut simul
& subito omnia proponerentur: quae pos-
sent ipsum trahere ad praepcepti imple-
tionem, ut per hoc amplius appareret obe-
dientia eius.

Quinta tentatio. Cap. 5.

Quinta est probatio dilationis, si tam
temporis, quod est loci: quia voluit Dñs quod
duceret dilectum filiū per triduum ad
immolationis locū. Et de hoc
subdit, Et vade in terram visionis, i. in mō-
tem iuxta Hierusalem: quia. si altus erat res-
pectu aliarum partiū terrae promissionis:
& ideo inde poterat videri terra in circui-
tu. Ille autem mons demum est additus ci-
uitati, & in illo postea aedificatum est tem-
plum tempore Salomonis, ut habetur 2. Pa-
rali. 3. secundum Nico. de Lira. Ex hac igitur
dilatione causa doloris augmentabatur
in Abraham. Si enim Deus praepcesset ex
insperato filium immolari, quodammodo
tolerabilius extitisset. Vnde glo. super hunc
locū ait: Non est Abrahā iustus statim occi-
dere filium suū, sed per triduum ducere ad
immolationis locum: ut longitudine tempo-
ris tentatio auerteretur, & crescentibus curis
paterna viscera cruciarentur. Cum autem
hoc tam prolixo spatio pater filium intue-
retur, cibum cum eo sumit, tot noctibus
pendet in amplexibus patris, cubat in gre-
mio, & per singula momenta in paternō

Gg ample-

A amplexu dolor occidendi filium cumulat. Stupendum siquidem est, quod pater tam dilecti filij virtuosus, gratiosus, & amorosus: visu, colloquio, societate, atque dulcedine a dato sibi præcepto non saltem retardaretur. Intuemini per singula, quomodo sunt tentationis augmenta. Ait enim. Vade in terram visionis, idest in locum, qui possit a longe circumquaque videri. Nunquid non poterat duci prius Abraham cum puero ad illam terram excelsum, & imponi prius in montem quemcunque elegerat Deus, & ibi ad eum dici, vt offerret filium suum? Sed prius dixit ei, Vade in terram visionis. Quomodo hic spectat, vt dum ambulat, dum iter agit, per totam viam cogitationibus discrepat, vt hinc perurgente præcepto, hinc vero vnici affectu obluantem intimè crucietur, vt in hoc spatium certaminis accipiant affectus, & fides: amor Dei, & amor carnis præsentium gratia, & expectatio futurorum.

Sexta tentatio. Cap. 6.

Sexta est probatio combustionis. Præceptum est enim ei, quod illum occideret ipsemet. Minor quippe patri fuisset dolor, si alius occidisset eum. Præcepit insuper, quod coram oculis suis interficeret eum. Lenius enim portatur mors filij, si in patris vel matris absentia trucidatur, quam si in eorum præsentia fiat. Propterea passio matris Dei dolorosior fuit, quia morti filij sui præfens erat. Vnde Ioan. 19. c. Stabat autè iuxta crucem, Iesu mater eius. Proinde Simeon, Luc. 2. cap. ait, Et tuam ipsius animam pertransibit gladius. Voluit quoque, quod non solum ipse coram oculis suis, sed & propria manu, non per alium occideret eum. Minor enim dolor fuisset, quod saltem per alium occidisset. Proinde Dominus subdit. Atque offer ibi in holocaustum. Ex quo patet, quod non solum præcepit, quod illum per seipsum (vt dictum est) occideret: sed quod per seipsum, & non per alium coram oculis suis, non in absentia sui combureret eum. Nò partem, sed totum, propterea dicit, In holocaustum: quod erat sacrificium, quod totum comburebatur, incendebatur, & cremabatur. Insuper voluit Deus, quod non solum non parceret viuo: insuper quod non parceret mortuo, vt nihil remaneret in memoria: nec etiam os, vel puluis ad solatium patris: sed tantum cineres, qui etiam statim per flatum venti di-

spargerentur. Ecce tentatio, & probatio magna. Grauior quoque hæc tentatio erat, quia aliqua præcepti necessitas, vel utilitas minimè apparebat. Quæ enim utilitas, seu necessitas occidere innocentem? Damnum apparebat vtique manifestum, & summa crudelitas videbatur. Præterea quomodo poterat excusare eum auctoritas summi Dei præcipientis, quando nullus aderat futurus testis? Nec quoque a mundo crederetur ei in apparentia tanti sceleris, & tam crudelis facinoris, si dixisset hoc sibi Dominum præcepisse. Amplius, non enim præcesserat in aliquo antiquorum, atque sanctorum patrum aliquod huiusmodi obedientiæ exemplum consimile: quia si præcessisset, apud se & mundum præstasset vtique aliquod excusationis velamen. Ex his omnibus patet, quod in conspectu omnium, ad quorum notitiam hoc peruenisset, terribile scandalum generasset.

Septima tentatio. Cap. 7.

Septima est probatio præuisionis, quia ante oculos per longum spatium præuidebat locum, in quo tam amorosum filium proprijs manibus immolare, atque comburere tenebatur: proinde verisimiliter credendum est, quod omnes septem probationes, seu probabiles rationes cum connexibus suis, dum iter perageret ad perficiendum Dei præceptum, tanquam prouidus mente discutiebat, atque prudenter meditabatur. Quemadmodum qui videret in altissimo monte erectum patibulum seu furcas, in quibus supèdi deberet dilectissimus filius suus: & de hoc Dominus subdit, Super vnum montium, quem monstrauero tibi. Quid tu ad hæc o Abraham? Quæ & quales cogitationes mouètur in corde tuo? Prolata est vox a Deo, quæ discutiat, & probet fidem tuam. Quid ad hæc dicis? quid cogitas? quid retractas? Putas ne reuoluens in corde tuo, quia si in Isaac data est mihi repromissio, hunc autem offero holocaustum, superest vt non speretur vlla promissio? Aut magis illa cogitas, & dicis, quia impossibile est mëtiri eum, qui repromisit quicquid illud fuerit promissio permanebit?

ARTI-

ARTICVLVS SECVNDVS.

Quomodo Abraham se preparauit ad immolandum filium suum Isaac.

Secundum mysteriū.

Secundo cõtemplemur mysterium præparationis, scilicet quomodo Abraham se preparauit ad executionem præcepti Dei. Et de hoc sequitur in textu. Igitur Abraham de nocte cõsurgens strauit asinum suum, ducens secum duos iuuenes, & Isaac filium suum. Cũq; cõcidisset ligna in holocaustum, abiit ad locum quem præceperat ei Deus. Die autem tertio eleuatis oculis vidit locum procul, dixitq; ad pueros. Expectate huc cum asino: ego & puer illuc vsque properantes, postquam adorauerimus reuertemur ad vos. In quibus sacratissimis verbis ostenduntur septem stupenda signa veræ ac fidelissimæ obedientiæ Abraham ad præceptum Dei. Nam obediuit primo simpliciter, secundo libenter, tertio velociter, quarto fideliter, quinto stabiliter, sexto viriliter, septimo indefinenter.

Quomodo Abraham obediuit simpliciter. Cap. 1.

Primo enim obediuit simpliciter. Nam de præcepto tam difficili, immo horribili nò se excusauit, vt de eo dici possit a Deo propheticum illud, In auditu auris obediuit mihi. Non etiam deliberauit, vt manifestè ostendat vno eodemq; momento processisse, & imperatis imperiũ, & obediētis obsequiũ. Non. n. quæsiuit a Dño, cur hoc præcipiebat. Nam s̄m Ber. ad fratres de monte Dei, Perfecta obedientia maximè in incipiente indiscreta est, hoc est non discernere, quid vel quare præcipiatur, sed tantum ad hoc niti, vt fideliter, & humiliter fiat, quod a maiore præcipitur: sic & iste fecit.

Quomodo Abraham obediuit libenter. Cap. 2.

Secundo obediuit libenter seu volenter, voluntatem præcipientis faciēs, nò suam. Nam, vt Aug. 4. confessio. ait: Optimus tuus minister est, qui non magis intuetur a te audire, quod ipse voluerit, sed potius hoc velle, quod a te audierit. Exemplo Domini, qui Io. 4. c. ait. Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui misit me. q. dicitur illud. j. Reg. 3. Loquere Domine, quia

audit seruus tuus. Causam quippe præcepti tam insoliti non quæsiuit, sicut faciūt quidam religiosi imitantes diabolium, qui Gen. 3. c. Æue inquit: Cur præcepit vobis Deus, vt non comederetis de omni ligno?

Quomodo Abraham obediuit velociter. Cap. 3.

Tertio obediuit velociter. Non enim procrastinauit exequi mandatũ Dei. Vnde subditur i ipso textu. Igitur Abraham de nocte cõsurgens, scilicet festinanter, vt adimpleret mandatũ Dei, nec expectauit diem. Nam de nocte factum fuit sibi præceptum, quia tunc communis, & conuenientius diuinæ reuelationes sũt sedatis exterioribus motibus, atque curis. Multum siquidem gratum solet esse nò tantum Deo, sed etiam principibus mundi, cũ præcepta eorum velociter adimplerentur. Proinde Prouerbio. 2. 2. scriptum est: Vidisti virum velocem in opere suo coram regibus stabit. Ad literam quoque festinauit in nocte, ne videretur, & impediretur.

Quomodo Abraham obediuit fideliter. Cap. 4.

Quarto obediuit fideliter. Nam de re tam ardua nullum consilium requisit, tantum de Domino cõsultus est. Proinde ad Gal. 3. c. Aposto. ait. Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam. Et in laudem eius subdit. Cognoscite ergo, quia qui ex fide sunt, hi sunt filij Abraham. Prouidens autem scriptura, quia ex fide iustificat gentes Deus, prænuiciauit Abraham, quia benedicentur in te omnes gentes. Igitur qui ex fide sunt benedicentur cum fidei Abraham. Eccl. quoque 44. c. iterum de illo ait. Abraham magnus pater multitudinis gentium, & non est inuentus similis illi in gloria, qui conseruauit legem excelsi, & fuit in testamento cum illo, in carne eius stare fecit testamentum, & in tentatione inuentus est fidelis.

Quomodo Abraham obediuit stabiliter. Cap. 5.

Quinto obediuit stabiliter. Nã quod ei a Deo præceptum erat, nulli reuelauit: nec alij communicauit, ne fortè prohiberetur seu impeditur parere Deo. Vnde 22. q. 2. in c. prophetauit:

Gg 2 phetauit:

A phetauit: Ambrosius ait: Prophetauit, quod ignorabat ipse solus, proponebat redire immolato filio: sed Dominus per os eius locutus est, quod parabat. Captiose autem loquebatur cum seruulis, ne cognito negotio aut impediret eum aliquis, aut gemitu obstreperet, aut fletu. Hoc quidem est contra obedientias reuelantes, quae non complacent eis, & procurantes eas reuocari per seculares. Si igitur Abraham aliquod horum quinque praecedentium egisset, forsitan meritum perdidisset: quia Dominus dixisset ei, Nolebam quod faceres hoc: sed ad probandum te hoc dixi. Vnde 2.2. q. 2. in cap. non enim.

B Ambrosius inquit: Non enim volebat Deus a patre immolari filium, nec impleri hoc munus, qui ouem pro filio immolandam obtulit, sed tentabat affectum patris, si Dei praeccepta praerferret filio. Et sequitur, quod Dominus dixisset ei. Affectum tuum inquisiui, non factum exegi, tentavi mentem tuam. Si etiam filio dilectissimo non parceres propter me, non aufero quod ipse donauit, nec haeredem inuideo quem largitus sum non habenti. Hec ille.

Quomodo Abraham obediuit viriliter.
Cap. 6.

C Sexto obediuit viriliter, quod patet si consideretur quod sequitur. Strauit asinum suum, scilicet ad portandum ligna, quae in sacrificio holocausti necessaria erant. Et notanter inquit, strauit, scilicet ipsemet, nec expectauit, quod surgeret seruus suus, tanto feruore anhelabat implere mandatum Dei. Ducens secum duos iuuenes, qui secundum Hebraeos fuerunt Ismael, & Elyezer. Et tamen nec ipsis, nec uxori suae reuelauit praecceptum, ne impediretur ab eis. Sequitur, & Isaac filium suum. Cunque concidisset ligna, scilicet in itinere in holocaustis, abiit ad locum quem praecerat illi Deus.

Quomodo Abraham obediuit indefinenter. Cap. 7.

Septimo obediuit indefinenter. Nam somne aliud impedimentum, quod obedientiam impedire, vel ab obedientia remouere poterat, sollicitus a se separauit. vnde subditur. Die autem tertio eleuatis oculis vidit locum procul, secundum Nico. de Lira. Locus vnde recessit Bersabee, non erat ita longe a monte Moria, vbi filium debuit immolare, quin debuisset illuc venire

in spatio breuiori: quia non distat, nisi per viginti leucas, hoc est per trecenta miliaria vel ducenta. Sed ideo a Domino haec dilatio facta est, vt omnibus appareret, quod Abraham in hoc facto non fuit leuitate motus, sed ex diuina deliberatione, vt clarius elucescat obedientia eius. Dixitque ad pueros. Expectate hic cum asino. Timebat enim, ne impedirent obedientiam eius, si praesentes essent. Ego & puer, scilicet Isaac. Illuc usque properantes postquam adorauerimus, reuertemur ad vos. Dic mihi Abraham, vere dicis ad pueros, quod adorares, & cum puero redeas, an fallis? Si verum dicis, ergo cum non facies holocaustum. si fallis, tantum Patriarcham non decet fallere. Quid ergo animi iste indicat sermo? Verum, inquit, dico & holocaustum offero puerum. Idcirco eum, & ligna mecum porto, & cum ipso redeo a vos. Credo enim & fides mea est haec, quod & a mortuis eum suscitare potens est Deus. Haec secundum Origenem. Nico. vero de Lira ait, quod hoc propheticè dicit. Non tamen aduertens, quod diceret. Non tamen intelligebat, quod Isaac reuerteretur cum eo. Proinde non fuit proprie & perfecte propheta, & id non fuit perfecte propheticè dictum. Nam ad hoc requiritur intelligentia dicti. Nam Dan. 4. cap. scriptum est, intelligentia opus est in visione. Sed large dicta est propheta, quia Spiritu sancto mouente protulit verba illa.

ARTICVLVS TERTIVS.

Quomodo Abraham praecceptum Dei executioni mandauit.

Tertio contempletur mysterium executionis. Et de hoc in textu subditur. Tulit quoque ligna holocausti, & imposuit super Isaac filium suum. Ipse vero portabat in manibus ignem, & gladium. Cunque duo pergerent simul, dicit Isaac patri suo: Pater mi. At ille respondit: Quid vis fili mi. Ecce, inquit, ignis & ligna, vbi est victima holocausti? dicit Abraham: Dominus prouidebit victimas holocausti, fili mi. Pergabant ergo pariter, veneruntque ad locum quem ostenderat ei Deus, in quo aedificauit altare, & desuper ligna composuit. Cunque colligasset Isaac filium suum, posuit eum in altari super struem lignorum: extenditque manum, & arripuit gladium, vt immolaret filium

A filium suum. Et ecce Angelus Domini de caelo clamauit, Abraham Abraham. Qui respondit, adsum. Dixitque ei: Non extendas manum tuam super puerum, neque facias illi quicquam. Nunc cognoui quod timeas Dominum, & non pepercisti filio tuo propter me. In quibus sacratissimis verbis huius executionis septem ordinatè subiunguntur processus. Primus instrumentorum mortis deportatio, secundus de victima interrogatio, tertius altaris aedificatio, quartus Isaac ligatio, quintus gladii vibratio, sextus praeccepti reuocatio, septimus fidelis commendatio.

Septem processus executionis Abrahae.

Prima mandati executio. Cap. 1.

Brimus processus est instrumentorum mortis deportatio. Mira profecto Abraham fides, & ad obediendum Deo prompta voluntas. Porro in omnibus Deo placet, qui hanc habet, semperque Deus animae multiplicat gratias, quae ea seruat. Vnde Gregorius ait: Non est manus vacua a munere, si circa cordis plena fuerit bona voluntate. Vt ergo Abraham pareret imperanti, eo solo consilio remanente, tulit quoque ligna holocausti, scilicet de dorso asini: & imposuit super Isaac filium suum. In figura Domini nostri Iesu Christi, qui vt dicitur Ioan. 19. Baiulans sibi Crucem, exiit in eum, qui dicitur Caluariae locus, vbi & crucifixus est. Ipse vero portabat in manibus ignem, scilicet ad filium comburendum: & in omnibus his tetatio cumulat. Moraliter enim in his duobus duo, quae in perfecta obedientia requiruntur, notari possunt, scilicet in igne deuotio feruens, in gladio discretio intelligens.

Secunda mandati executio. Cap. 2.

Secundus processus est de victima interrogatio. Et de hoc subditur, Cunque pergerent duo simul, dixit Isaac patri suo, Pater mi. Et haec in tempore a filio prolata tentationis vox est. Quomodo enim putas immolandus filius per hanc vocem viscera paterna concussit? Et quamuis Abraham rigidior esset pro fide, reddidit tamen etiam ipse affectionis vocem. At ille respondit: Quid vis fili mi? Ecce inquit ignis & ligna: vbi est victima holocausti? Dicit Abraham, Dominus prouidebit victimas holocausti, fili mi? hoc etiam propheticè locutus est. Quod enim filius victimam ad memoriam reuocet patri. vnde

de mors filij sequebatur nouam in patre temperantiam excitabat. O quanta stabilitas obedientis fidei, o mens a terrenis abstracta, & ad diuina praeccepta implenda intellectualiter, & affectualiter eleuata. mira res, non lachrymatur, signum afflictionis seu doloris non ostendit, suspicium non emittit, omnia mestitia signa a feruore fidei, & obedientiae comprimuntur, & suffocantur.

Tertia mandati executio. Cap. 3.

Tertius processus est altaris aedificatio. Vnde subditur: Pergabant ergo pariter, veneruntque ad locum, quem ostenderat ei Deus, in quo aedificauit altare, & desuper ligna composuit. Super huc autem locum Iosephus ait, quod aedificatio altari, & omnibus praeparatis, Abraham ad puerum inquit: O puer, quem innumeris votis obtinui, susceptumque diligentissime alui, in quo felicè me arbitrabar, cum te viderem ad virilem aetate venire, vt moriens mei relinquerem successorem: quia ex voluntate Dei pater tuus factus sum, ex voluntate Dei similiter te deponam, eo quod dignatur accipere te in odorem suauitatis, vt sicut mirabilis fuit ingressus tuus in mundum, ita & mirabilis sit egressus. Non enim iudicauit Deus te dignum aegritudine, seu bello vitam finire: sed cum orationibus, & sacrificijs animam tuam ad se vocare. Et ipse de cetero mei curam gerens, senectamque regens, qua gratia maxime te nutrebam, nunc maneam de te desolatus pro obedientia Dei patris. Denique Isaac sermonem patris libenter accipiens ait: Iniustum quippe esset, quod natus fuisset, si Dei, & patris iudicium resutarem, quando solo patre id volente impium esset non obedire. Haec dicens accessit ad aram pariter, & ad mortem, sicut in sequenti cap. patet.

Quarta mandati executio. Cap. 4.

Quartus processus est, Isaac ligatio. Et de hoc subditur, Cunque colligasset Isaac filium suum, posuit eum in altari super struem lignorum, secundum enim Nico. de Lira, non est intelligendum, quod pater ligauerit eum inuitum, cum secundum Iosephum, Isaac iam esset viginti quinque annorum, & per consequens Abraham erat annorum 125. Nam 100. ann. erat, cum natus est Isaac: & sic filius fortior erat patre. Patet etiam hoc, quia portauit

A tuit in montem holocausti ligna, quæ erant onus vnius asini. Neceffe utique erat, quod tanta quantitas lignorum esset, quod sufficeret ad incendendum, & incremādum totū vnius hominis corpus. Ligauit autem eum Abraham, non quod timeret eum fugere, vel rebel- lare, vt ex præcedentibus patet: sed vt im- molaret eum sicut & animalia, quæ offere- bantur in holocaustum, quæ ligata offere- bantur. Insuper vt per hoc mysticè Christi ligatio monstraretur, quæ facta est ante im- molationem eius in cruce.

B Quinta mandati executio. Cap. 5.

Q uintus processus est gladij vibratio. Et de hoc subditur, Extenditque ma- num, & arripuit, scilicet de terra gla- dium, vt immolaret filiū suū. Multi patres in hac multitudiue estis, qui hæc auditis. Putas aliquis vestrum ex ipsa historia, & mysteriorū eius narratione tan- tum constantiæ, tantum animi robur acqui- ret, vt cum fortè amittitur filius morte cō- muni, & omnibus debita, vel per ingres- sum religionis, etiam si sit vnicus, etiam si sit dilectus vel singularis, adducat sibi in exemplum Abraham, & magnanimitatem eius ante oculos ponat? Et quidē a te non exigitur istud animi magnitudinis, vt ipse colliges filium, ipse cōstringas, ipse gladiū pares, ipse vnicum iugules? Hæc omnia a te mysteria non querūtur. Proposito saltē, & mente constans esto, fide fixus, lætus offer filiū tuū Deo, esto sacerdos animæ filij tui. Sacerdotem autem immolantem Deo non decet flere. Vis videre, quia exigitur homo a te? In verbo proposito Dominus ait. Si filij Abraham estis, opera Abraham facite. Ecce istud est opus Abraham. Facite opera, quæ se- cit Abraham, sed nō cum tristitia. 2. Cor. 9.

D Apost. ait, hilarem. n. datorem diligit Deus. Quod & vos si tam prompti eritis, a Dño dicitur vobis: Tolle filium tuum vnigeni- tum, quem diligis, & vade in terram visio- nis, atque offer ibi eum in holocaustum su- per vnum montium, quem monstrauero ti- bi. Non in terrenorū profundo, nec in con- ualle stetus: sed in altis & excelsis mōtibz offer filium tuū. Ostende, quia fides in Deū fortior est, quàm carnis affectus. Amabat enim Abraham filium suū Isaac, sed amoris carnis prætulit amorem Dei. Et inuētus est non in visceribus carnis, sed in visceribus Iesu Christi, hoc est in visceribus verbi Dei & veritatis & sapiētiae fidelis, & perfectus.

Sexta mandati executio. Cap. 6. E

Sextus processus est præcepti reuocatio, quia. s. factum erat ad declarationē obe- dientiae Abraham: ideo illa declarata re- uocatur præceptum. Propterea subditur, Et ecce Angelus de celo clamauit dicens, Abraham Abraham. Qui respondit, adsum. Et dicit ei: Ne extēdas manum tuam super puerum, neque facias illi quicquā. Licet enim Isaac iam esset viginti quinque anno- rum, tamen nominabatur puer: quia adhuc erat sub cura patris. Nam in scriptura sacra subditi ac famuli, licet sint prouecti ætatis, sæpius pueri nominantur.

Septima mandati executio. Cap. 7.

Septimus processus est, fidelis commen- datio, & de hoc subditur, nunc cognou- i, quia timeas Dominum, & non pe- percisti filio tuo propter me. Hoc quippe dixit, non quia eū latebat ante timere Deū: sed pp te hæc scripta sunt: quia & tu credi- disti quidē Deo: sed nisi opera fidei exple- ueris, nisi in oibus præceptis et difficiliori- bus parueris, nisi sacrificium obtuleris, & ostenderis quia nec patrē, nec matrem, nec filios præferas Deo, nō agnosceris, quia timeas Deū. Nec dicitur de te, Nūc cognoui quod timeas Deū. Porro Angeli sancti de pfe- ctu vniuscuiusque nostrū lætantur & dicunt, Nūc cognoui, quod timeas Deū. Verbi causa, propositum habeo martyrij, seu religionis, non ex hoc dicere ad me Angelus poteris, Nūc cognoui, quod timeas Deū. Deo. n. soli co- gnitum est propositum mentis. Si vero ac- cessero ad agonē, vel assumpsero statū reli- gionis, & quæ inferūtur cōstanter cūcta su- scēpero, vel in religione p̄seuerauero: tunc pōt dicere Angelus velut cōfirmās me atq; corroborans, nūc cognoui, quod timeas Deū: Quis putas vestrū audiet aliquando Angeli vocē dicentis, nūc cognoui quod timeas Deū, quia nō pepercisti filio tuo, vel filiae tuæ, vel vxori. Aut non pepercisti pecuniæ, vel ho- noribus seculi, seu delictijs mundi, & omnia contēpsisti, & omnia duxisti vt stercorea, vt Christum lucrifaceres vendidisti omnia, & dedisti pauperibus, & secutus es Christum?

De taciturnitate boni, & mali. Nota tria.

Circa igitur taciturnitatē tria cōsidere mus. Primo eius cōditionē, scdo ei⁹ offensionē, tertio eius cōparationē.

ARTI-

A ARTICVLVS PRIMVS.

De silentio laudabili, & vituperabili.

Rimo enim consideremus eius conditionem. Nam tacere dupli- citer potest fieri: aut virtuosē, aut vitiosē. Proinde duplex silē- tium distinguere possumus. Primum est lau- dabile, secundum vituperabile.

De silentio laudabili. Cap. 1.

Rimum silētium est laudabile, quia scilicet virtus est, quod ex parte temporis patet: nam sicut Eccl. 3. c. patet. Tempus tacendi, & tē- pus loquendi: quod exponens Greg. 7. mor- al. ait: Os discretum congruo tempore vo- cem aperit, & rursum cōgruo tēpore taci- turnitas claudit. Et Hiero. in quadam Epi- stola inquit: Diu considera, quod loquendū sit, & adhuc tacens prouide, ne quid poeni- teat, sapiens enim vt loquatur multa, prius considerat quid alicui, quo loco, vel tem- pore dicat.

De silentio vituperabili, & quomodo tri- pliciter homo in eo peccat. Cap. 2.

Secundum silentium est vituperabile, quod est delictum, secundum Alexan- drum vnde Greg. vbi supra inquit: Discretē vicissitudinum pensanda sunt tempora, ne autem cum restringi lingua debeat, ad per- uersa se inutiliter soluat, aut cum loqui uti- lius valeat, semetipsam per tristitiā restrin- gat. Et hoc modo tacere, vel loqui vitiū est, & alibi idē. Sicut incauta locutio in errore protrahit, ita indiscretum silētium eos, qui erudiri poterāt, in errore derelinquit. pro- inde Iob 16. c. inquit: Si locutus fuero, non quiescet dolor meus: & si tacuero, non rece- det a me. vbi Glo. ait. Congruit hoc verbū personæ beati Iob, vel ecclesiæ, quæ cum lo- quitur, dolor eius minimè requiescit, quan- do locutione sua peruersos corrigi minimè conspicit. Et hoc ipsum amplius, quod ta- cet gemit, quia se tacente peruersorū cul- pas excrecere conspicit. Tacere igitur tem- pore, quo homo tenetur, & potest loqui, peccatum est. Maximè triplici tempore. Pri- mo tempore laudationis, secundo tempo- re confessionis, tertio tempore correptionis. Primum pertinet ad Deum, secun- dum ad seipsum, tertium ad proximum.

Non licet tacere tempore dininæ laudis. E

Primo quidem nō licet tacere tempore laudationis. Vnde Greg. ait. Si immodera- tum silentium culpa non esset, Isaïas pro- pheta non dixisset, Vt mihi, quia tacui, s. a laude Dei, secundum glo. interlinearem. At econtra Isa. 62. c. scriptū est, tota die, & tota nocte in perpetuum non tacebunt. Glo. in- terlinearis. Tota die, & tota nocte, id est in prosperitate, & aduersitate non tacebunt a desiderijs pijs, & a præcibus sanctis. Vel imperpetuum non tacebunt, i. semper ho- ris, & temporibus cōstitutis, & opportunis exhortabuntur, laudabunt, orabunt, & præ- dicabunt. Vnde de iustis Ioā. Apoc. 4. c. ait, Requiem nō habebāt die ac nocte dicētes, Sanctus, sanctus, sanctus, Dñs Deus omni- potens. Die ac nocte laudē Dei proclamāt, qui in omnibus prosperis, & aduersis Deo gratias agendo, omnem prouidentiae in se dispositionem gratissimam habēt, & ipsum de omnibus operibus suis laudant. Ter igitur Sanctus clamant, qui trinitatem in per- sonis, in naturæ vnitate ardentè amant. vn- de fm tria tribus personis attributa. s. po- tētia Patri, sapientia Filio, & bonitas Spiri- tui sancto dicunt. Sanctus, sanctus, sanctus, Dñs Deus omnipotēs. Verè enim Dñs est, quia omnia nouit, Verè Deus, quia omnia bene vult, verè omnipotens, cui nihil im- possibile est, qui per omnipotentiam suā oīa creauit, per sapientiam suā omnia reconciliauit, per bonitatem suam oīa in electorum gloriam consummabit. In Psal. quoq; pro- pheta ait in persona iusti. Benedicā Dñm in oī tpe, semper laus eius in ore meo. Ad- uertendum est tñ, quod duplex est oratio siue laus. Vna est publica, alia est secreta. Prima, quæ est publica, est illa quæ ministri ecclesiæ fa- ciūt in psona totius populi finalis. Et talis, fm Tho. 2. 2. q. 83. ar. 12. in corpore qōnis, debet esse vocalis, & de hac propheta ait, Voce mea ad Do. cla. vo. m. ad Dō. depreca- sum. Scda vero oratio est secreta, quæ ho- mo pro se, vel p alijs facit, & hæc pōt cum voce, vel sine voce fieri, fm quod orantis aīa magis vtile est. Tacere nō licet tpe cōfessio- nis. Scdo tacere nō licet tpe confessio- nis. vnde de se propheta ait, Qm tacui inue- o. m. Iuuetatio. n. ossiū spiritualis fortitu- dinis defectus est, quod non nisi per peccatum contingit. Et addit propheta, Dum clamare tota die. Quæ verba Aug. exponens in glo. ait: Tacui peccata, dū clamare merita, Et po- nit exēplū de Phariseo, Lu. 18. c. dicēs. Pha- riseus tacuit peccata, & clamauit merita.

Gg 4 Tacuit

Triplici
pe qñ nō
Tria quæ
dermātum ē.
circa 10
taciturnit

Se. vndo.

A Tacuit confessionem, & clamauit meriti presumptionem. Sana membra medico ostēdebat, vulnera tegebat, dicēs: Gratias tibi ago Domine, quia non sum sicut ceteri hominum. Tacere non licet tēpore correptionis. Tercio aut nō licet tacere tēpore correptionis: Nā Aug. super illud Mat. 18. c. Dñe, quotiēs peccabit in me frater meus, & dimittā ei? vsq; septiēs? Ait, non passim iubet peccata dimittere, sed penitenti. Et subdit: Ita peccat, qui fratrem suū peccare videt, & tacet, sicut qui peccanti nō indulget. Quādo aut peccatum mortale sit non corrigere proximū; plenius dictū est in Quadragesimali de Euang. æterno, sermo. 28. ar. j. per totū: hęc s̄m Alex. de Al. in 2. q. 43. de peccato oris, art. j. Insuper aduertendū est, q̄ si homo videt proximū suū dānificari iniuste, & credit, q̄ solo verbo absq; periculo suo auxiliū præstare pōt iniuriā patienti, & non corripit offendentē, sed tacet: non tantū mortaliter peccat, sed totū illatum damnū in foro conscientiæ satisfacere obligatur: & hoc si tali dāno obuiare ex officio tenebatur, quia facit contra præceptū, quod Prouer. 24. datum est: In quo dicit, Erue eos, qui dicuntur ad mortē, & qui trahuntur ad interitū, libere rare non cesses. Si autē homo ad hoc ex officio non tenetur: licet mortaliter peccet: tunc tacendo, & non corrigendo: nō tamē restituere obligatur. Ratio prædictorū est, quia non corrigendo dat efficacē cām prædictæ impietati, iuxta illud qđ ponitur ext. de hom. in c. sicut, in §. illi. vbi dicitur: Non caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare. Et extra de iniuri. & dam. da. in cap. si culpa. vbi textus ait. Qui occasionem damni dat, damnū dedisse videtur. Sed de hac taciturnitate plenius dictum est in Quadragesimali de Christiana Religione, sermone 34. cap. vlti. circa principium.

D

ARTICVLVS SECVNDVS.

Quando tacere est peccatum mortale, vel veniale.

Secundum
considerandum.

Secundo consideremus taciturnitatis offensionem. Contingit enim hominem dupliciter ex taciturnitate peccare. Primo mortaliter, secundum venialiter, secundum Alexan. de Ales in 2. quasi. 43. artic.

Quando & in quibus casibus tacere, mortale peccatum est. Cap. 1.

P

Primo contingit peccare mortaliter ex taciturnitate. Et hoc generaliter in omnibus his, quæ homo dicere obligatur. Vel ex præcepto, vel ex officio. In his. n. duobus casibus tacere peccatum mortale est. Quando homo loqui tenetur ex præcepto. Primo si tenetur loqui ex præcepto, vtpote cū homo ex præcepto tenetur peccatum propriū confiteri pro tempore debito, & cū alijs circumstantijs requisitis. Et hoc maximē in duobus casibus. Primo tacendo in iudicio exteriori, secundo tacendo in iudicio interiori. Primo mortaliter peccat tacendo in iudicio exteriori. Vbi aduertendum est, qđ iuste accusato non licet veritatem negare. Cū enim iudex veritatem requirit ab accusato, secundum ordinem iuris in tribus casibus tenetur veritatem confiteri. Primus quando de crimine publica præcessit infamia: secundus, quando de crimine apparuerunt indicia certa: tertius est, cum de crimine præcessit probatio semiplena. In his tribus casibus qui veritatem tacet, aut falsitatem dicit, mortaliter peccat, quod probari potest triplici ratione. prima propter Dei gloriā, G secunda propter iudicis iustitiā, tertia propter accusatoris penam. Primo pp Dei gloriā, quā non tribuit. Nam qui nō dat gloriā & honorē Deo, mortaliter peccat: eo qđ ex diuino pcepto oēs ad hoc generaliter obligamur. Vnde j. Corin. 10. c. Apost. ait: Omnia q̄cumq; facitis, in gloriā Dei facite. Sed qui interrogatus a iudice s̄m ordinem iuris in iudicio confitetur peccatū suū, dat gloriā Deo. Ita dicit Iosue ad Achan 7. c. Fili mi, da gloriā Dño Deo Israel, & confitere, &c. Ergo p oppositū, qui celat vel excusat peccatū suū vel negat, mortaliter peccat. Secundo pp iudicis iustitiā, quam impedit. H Ratio est, quia qui non obedit suo superiori in casu, in quo obligatur, mortaliter peccat. Sed iudex est superior respectu eius, qui accusatur, vel iudicatur: ergo ei obedire tenetur. Sed veritatē tacens, & nō confitens, vel falsum dicēs suo iudici nō obedit, immo ei⁹ iustitiā impedit: ergo mortaliter peccat. P̄inde Iob 31. c. ait. Si abscondi quasi homo peccatū meū, & celauit in sinu meo iniquitatē meā, &c. vbi glo. ait, Si abscondi, i. timore penæ in iudicio interiori, s. conscientiæ, vel timore penæ in iudicio exteriori, scilicet curiæ. Et hoc indebitē excusando vel negando.

A negando. Et subdit, quasi homo: quod exponēs Gregor. ait: Vilitatū humani generis vitiū est, & libenter peccatū cōmittere, & cōmissum negando abscondere, & conuictū defendendo multiplicare: vel dicit quasi homo, sicut Adam peccatū excusare voluit per mulierē: & mulier per serpentem. Genes. 3. Et subdit, peccatū meū, s. quasi homo, qui bona vbiq; vult prædicari, & mala tegi, & addit: Et celauit in sinu meo iniquitatē meā. glo. In sinu iniquitatem celare est latibulis cōscientias occultare, vel peccata in mente, tanq̄ in sinu retinere. Tercio propter accusatoris penā offensam, vel iniuriā, quā intēdit. Nam qui sciēter est causa mali, vel alterius nocuenti, mortaliter peccat. Sed accusatus iuste negas veritatē, vel confitens falsitatē, est causa mali, vel damni accusatoris, qui punitur si in accusatione deficiat: ergo &c. Vnde Propheta ait: Non declines cor meū in verba malitiæ ad excusandam excusationes in peccatis. Secundo mortaliter peccat tacendo in iudicio interiori. Quod dupliciter cōtingit fieri. Primo non cōtendo, secundo peccatum nō reuelando. Primo nō cōfitemdo, s. saltē semel in anno, & talis mortaliter peccat: quia cōtra præceptum ecclēsiæ facit, quod habetur extra de penitē. & remis. in c. omnis vtriusq; sexus. Secundo mortaliter peccat peccatū nō reuelando, hoc est aliquid peccatū tacendo, s. ex malitia, vel verecūdia, cōtra quod Osee 13. scriptū est: Absconditū est peccatū eius, dolores parturiētis venient ei. Et iterum Prouerb. 28. dicitur: Qui abscondit scelera sua, nō dirigitur: qui autem confessus fuerit, & dereliquerit ea, misericordiā consequetur.

Quando homo loqui tenetur ex officio.

Secundo autē principaliter homo mortaliter peccat tacendo, si loqui tenetur ex officio. Nam prælatus ex officio corrigere subditum obligatur. Quod autem mortaliter peccet non corrigēdo subditum suum, tripliciter probari potest: primo ratione, secundo auctoritate, tertio similitudine. Nam primo ratione: nam qui in alio mortis spiritualis est auctor, in seipso mortis est operator. Sed hoc agit, qui alium potest & debet corrigere, & non facit: proinde Gregor. ait: Plerunque nimis taciti, dum quorundam mala respiciunt, & cum silentio linguam præmunt: vsum medicationis quasi cōspēctis vulneribus subtrahunt; & eo mortis auctores fiunt; quo mi-

nus quod poterant eijcere loquendo, noluerunt. Secundo probo hoc auctoritatē. Vnde Ezech. 33. cap. mysticē scriptum est: Si speculator viderit gladium venientem, & non sonuerit buccina, & populus se non custodierit, veneritque gladius; & tulerit de eis animam. Ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram. vbi glo. ait: Ex his discimus posse hominem, quāuis iniquum & impium, si magistri verba audierit, & poenituerit de sua impietate saluari, nec minus magistrum damnari si non docuerit, vel timore discriminis, vel desperatione peccantis, dum reus est sanguinis eius, qui potuit liberari: & in vtroque saluari liberum arbitrium, dum in magistri voluntate est tacere, vel loqui: & auditoris, vel facere, & audire, & saluari, vel contemnere, & propter contemptum perire: hæc glo. Gregor. quoque de talibus ait: Qui corrigere non valet, increpare nō desinat: ne se participem delinquentium ex consensu taciturnitatis addat. Tertio autem probo hoc similitudine, scilicet & exemplo. Vtpote qui tenetur mederi ægroto, & pro loco, & tempore subtrahit ei medicaminis vsum, mortaliter peccat: sed prælatus tenetur subditis suis mederi, cum spiritualiter infirmantur: ergo cum tacendo subtrahit eis medicaminis vsum, mortaliter peccat: proinde Bernar. ait: Non licet tacere, cui ex officio incumbit vitia redarguere.

Quod non debemus incorrigibiles predicare.

Tertio, vt si obstinati essent auditores, atque incorrigibiles, & quod deterius est, essent veritatis contemptores, & persecutores: tunc est a correptione, & a prædicatione cessandum. H Quod & Dominus Matth. 7. cap. insinuat dicens: Nolite sanctum dare canibus, neque margaritas proijciatis ante porcos: vbi Cassiodorus 29. ait: Graue peccatum est obstinatis prædicare: proinde Amos 5. cap. ait: Prudens in illo tempore tacebit. vbi glo. ait: Videns vir Ecclesiasticus incorrigibiles, subtrahet correptionem, ne videatur sanctum dare canibus. Et Gregor. iterum dicit: Cum prælati, & prædicatores conspiciunt: quia vitam auditorū loquendo lucrari non possunt, tacēdo scientiam suam abscondant. Vnde cum Luc. 23. c. Herodes

A Herodes interrogaret Iesum multis sermonibus, nihil respondebat illi. Cuius taciturnitatis Gregor. ostendens causam ait: Quotiens auditores nostri volunt nostra, quasi laudanda cognoscere, non autem sua peruersa mutare, omnino taceamus, ne ostentationis studio verbum Dei loquamur: & illorum culpa, quæ erat, esse non desinat: & nostra, quæ non erat, fiat. Hæc Alex. de Ales vbi supra.

Quando tacere veniale peccatum est.

Cap. 2.

B Secundo verò contingit, quòd homo tacendo venialiter peccat. Vtputa cum homo loqui non obligatur: sed expedit, aut decet. Quando autem hoc fuerit, & quando non, difficile est determinare in singulis. Sed, vt dicitur 1. Ioan. 2. Vnctio docet de hoc, quæ non permittit hominem sibi adhaerentem de facili oberrare. Hæc Alex. vbi supra.

ARTICVLVS TERTIVS.

Quod sit maius peccatum tacere, an loqui.

C Tertio cõsideremus taciturnitatis cõparationem. Hoc est, quod istorum duorum maius peccatum sit, scilicet an tacere, an loqui. Circa quod aduertendum est, quòd peccatum dicitur maius alio peccato, duplici modo: videlicet, quia aut communius, aut damnosius.

Quòd communiter plus peccant homines loquendo, quàm tacendo. Cap. 1.

D Rimò modo dicitur esse maius vnum peccatum alio: quia communius: vtputa quia a pluribus & in pluribus peccatur. Et secundum hoc peccatum locutionis dicitur esse maius peccato taciturnitatis. Vnde Ambros. 1. de officijs ait: Quàm plures vidi loquendo incidisse in peccatũ, vix quenquam tacendo. Ideoque tacere difficilius est, quàm loqui noscere. Sene. quoque ait: Diogenes interrogatus, quare inter multos taceret? respondit, Plus expedit sapienti tacere, quàm contra se loqui. Noui enim multos loquendo, paucos tacendo circumuentos. Circumueniri est per indiscretionem sermonis seduci, & alibi

Sene. ait: Sis rari sermonis ipse: sed loquentium patiens: locutum esse aliquando poenitet, tacuisse nunquam. Iac. quoque 3. dicitur, quòd lingua est vniuersitas iniquitatis. Et iterum 1. cap. ait: Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum. Si enim homines soluerent gabellam de verbis, non vtique esset de illis tam magnum forum. Paratior profecto debet homo esse ad audiendum, quàm ad loquendum. Et maximè propter tria. Primò, quia auditus in pluribus est, quàm loquela: nam est in habentibus rationem, & non habentibus rationem. In quo inuitur, quòd cum magna discretionem loquendum est. Secundò in hoc: quia lingua naturaliter est inclusa, cum aures aperte, & in aperto sint. Tertio per hoc, quòd habemus duas aures, & tantum vnum os.

Quòd communiter damnosius est hominibus tacere, quàm loqui. Cap. 2.

Secundo vnum peccatum altero dicitur esse maius: quia damnosius est. Et sic peccatum taciturnitatis est maius peccato locutionis: quia est occasio, siue causa maioris damni. Quia per taciturnitatem subtrahitur vtilitas locutionis, quæ maior, vel melior est vtilitate silentij. Et circa hoc formo talem rationem. Maius est bonum locutionis, quàm sit bonum silentij. Cuius ratio est: quia tacendo tantummodo sibi prodest: loquendo verò sibi, & alijs vtiliter prodest: ergo peccatum, quod opponitur locutioni, maius est, quàm peccatum quod silentio oppositum est. Sed peccatum taciturnitatis opponitur veritati locutionis: peccatum verò locutionis opponitur bono silentij: ergo maius est peccatum taciturnitatis, id est occasio maioris damni, quàm peccatum locutionis. Hæc secundum Alex. vbi supra. Et hinc est etiam, secundum Alex. vbi supra, quòd maius præceptum est in scriptura sacra, quòd homo loquatur, quàm quòd sileat: quia locutio pluribus modis habet rationem bonitatis, quoad se, & quo ad proximum.

Præceptum autem silentij habet rationem, quo ad se.

Præcepta affirmatiua aliter se habent, quàm negatiua. Negatiua quidè sunt ad cohibendum a malo: affirmatiua verò, vt proficiant in bono. Quia ergo homo

A mò cum proficit, magis loquendo proficit, quàm tacendo. Ideo in sacra scriptura magis præceptum est de bonitate locutionis, quàm de bonitate silentij. Cum tamen pluribus modis possit esse bona taciturnitas, tamen multipliciter bona potest esse locutio. Hæc secundum Alexan. de Ales, in 2. q. 43. artic.

De summa perfectione Evangelicæ obedientiæ, atque de obedientia cuiuscunque religionis.

Sermo Beati Bernardini.

Tollite iugum meum super vos.

Matth. 11. Triplex quippe est sapientia huius mundi: videlicet superbia, luxuria, & auaritia, de quibus 1. Ioan. 2. cap. ait: Omne, quod est in mundo, id est omne, quod mundi sapientiam sapit, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. Conualescit enim superbia per mundi magnificentias, luxuria prodelitias, auaritia per diuitias. Tandem ex magnificentijs oriuntur vana, ex delitijs seceda, ex diuitijs impia. Quod intelligens vera sapientia Dei Christus, tria admiranda sapientiæ consilia dedit, in quibus consistit totum studium sapientiæ spiritualis in schola sanctæ religionis, quæ opposita sunt sapientiæ mundi. Primum est consilium obedientiæ contra mundi superbiam, secundum castitatis contra mundi luxuriam, tertium paupertatis contra mundi auaritiam. Per obedientiam anima subiicitur Deo, per castitatem caro spiritui subiungatur, per paupertatem verò corpori nostro subiicitur totus mundus, sicut Deuteronom. 1. cap. promissit Dñs dicens: Omnis locus, quem calcauerit pes vester, vester erit. Calcicare quippe, despiciere est. Qui ergo totum despicit mundum, totius mundi Dominus est. De obedientia quidem Matth. 16. ait: Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. De castitate Matth. 19. iterum Dominus inquit: Sunt eunuchi, qui se castrauerunt propter regnum cœlorum. De paupertate etiam Matth. 19. Dominus ait: Si vis perfectus esse, vade & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo, & veni sequere me.

Inter hæc autem tria vota præstantior, atque perfectior est votum obedientiæ, quàm alia duo, si sumatur in culmine suo: quod probari potest triplici ratione. Primò propter oblationem, secundò propter comprehensionem, tertio propter appropinquationem. Primò inquam propter oblationem. Nam per votum obedientiæ homo aliquid maius offert Deo, scilicet ipsam voluntatem, quæ potior est, quàm proprium corpus, quod homo Deo per continentiam offert: Et quàm res exteriores, quas offert homo Deo per votum paupertatis. Vnde id, quod per obedientiam fit, magis gratum est Deo, quàm id, quod fit per propriam voluntatem. Secundò propter comprehensionem: quia votum obedientiæ continet sub se alia duo vota: sed non e conuerso. Nam religiosus licet teneatur ex voto seruare continentiam, & paupertatem: tamen hæc sub obedientia comprehenduntur, ad quàm multa alia pertinere probantur propter cõtinentiam, & paupertatem. Tertio propter appropinquationem. Nam obedientiæ votum propriè se extendit ad actus propinquos fini religionis. Quanto enim aliquid propinquius est fini, tanto melius est. Et inde etiã est, quòd votum obedientiæ est essentialius religioni. Nam si absque obedientiæ voto alijs cõtinentiam, & voluntariam paupertatem etiam ex voto seruet: non propter hoc pertinet ad religionis perfectionem, quæ præfertur etiam ipsi virginitati obseruatæ ex voto: vnde August. ait in lib. de virginitate: Nemo quantum puto, ausus fuit virginitatem præferre monasterio. Merito igitur summa sapientia Dei Christus in verbo proposito ad votum obedientiæ nos hortatur, cum ait: Tollite iugum meum super vos. In quibus sacratissimis verbis tria per ordinem contemplerur. Primò consilium perfectissimum: quia dicit, Tollite. Secundò obiectum suauissimum: quia inquit, Iugum meum. Tertio subiectum conuenientissimum: quia subdit, super vos.

ARTICVLVS PRIMVS

De perfectionibus obedientiæ, quæ Evangelica nuncupatur.

Rimò contemplerur circa obedientiam, & maximè euangelicam, consilium perfectissimum: quia exhortatur Dominus dicēs: Tollite, scilicet voluntariè a principio obedientiæ.

Circa obedientiam, & maximè euangelicam, consilium perfectissimum.

A dientia statum. quasi dicat: Non impono vobis: vt affinis, seu bobus: sed vos, vt homines tollite vobis, si vultis. Dominus quippe filios vult habere, non seruos. Proinde in edificatio tabernaculi, Exo. 25. ait Dominus Moyfi: Ab homine, qui offert vltroque, accipietis. Et 15. q. 2. in cap. non est. Ambrosius in lib. de bona vita, inquit: Voluntarium sibi militem eligit Christus, voluntarium seruum sibi diabolus auctonatur, id est acquirit, seu mercatur. Ex hoc patet, quam impiè agunt, qui inuitos filios, siue filias in monasterijs ponunt, seu potius carcerantur, contra illud, quod Propheta ait:

B Voluntariè sacrificabo tibi. Et 20. q. 3. in cap. præfens dicitur: Quod enim quis non eligit, nec optat, profectò non diligit: quod autem non diligit, facilè contemnit. Nul- lum ergo bonum, nisi voluntarium: sicut & integritas corporis res est voti, non præcepti, vt dicitur 32. q. 1. in c. integritas. Sciens igitur Dominus obedientiam perfectissimam esse, ad eam voluntariè, & seruentem assumendam hortatur, dicens: Tollite, scilicet obedientiam sanctam. Quatuor quidem perfectiones habet in se obedientia sancta, maximè quæ euangelica est: propter quas talis obedientia voluntariè assumenda est. Primò autem est in summo abdicatiua & separatiua, secundò est in summo vnitiua, tertio est in summo promotiua, quartò est in summo præseruatiua.

Quòd obedientia euangelica, primatum tenet in abdicando omne, quod subiicitur hominis potestati. Cap. 1.

Prima.

Primò quidem euangelica obedientia est in summo abdicatiua, seu separatiua. Ipsa siquidem principatum tenet in abdicando, & separando omne, quod est sub hominis potestate. Nam cum nullius rei possessores, aut domini simus, nisi per facultatem, & usum libertatis nostræ, istam abdicare a se, quantum nobis possibile, & licitum est, est abdicare prout possibile est omnia, quorù esse possumus possessores, aut Deum. Primò cum nihil in nobis sit carius, intimius, altius, & maius propria libertate, ac facultate vsus eius: abdicare hanc a se, prout est possibile, ratio est perfectius, & altius, quãto ista præponderat omnibus alijs abdicabilibus nostris. Amplius, quanto aliquis magis naturaliter diligitur, tanto propter Deum perfectius abdicatur: nihil enim no-

bis amabilius est libertate propriae voluntatis. Per hanc homo est Dominus aliorum, per hanc potest omnibus alijs vt & frui, per hanc homo in suis actionibus dominatur. Nihil etiam est, quòd homo naturali affectu refugiat amplius, quàm priuari propria libertate. Et hanc propter Deum homo sponte in euangelicæ obedientiæ voto abdicat, & quatum fas est, illa se priuat. Meritò ergo. 1. Regum 15. cap. scriptum est: Melior est obedientia, quàm victimæ: rationem huius reddit Gregor. in vlti. Moral. dicens: Obedientia victimis iure præponitur: quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò propria voluntas mactatur.

Quòd obedientia euangelica primatum tenet in vniendo regularem statum.

Cap. 2.

Secundò autem obedientia euangelica est in summo vnitiua. Tenet siquidem principatum in connectendo regularem statum, & societatem quorumcunque in mulco n uiuentium. Per hanc enim maximè vniuntur omnes professores eius fortissima, & indissolubili coniunctione, tanquam membra sub capite vno. Vnde sine ea non potest in aliquo esse sublimitas, & singularis vnitas gregis, & capitis sui: & ita nec optimum regiminis genus, nec etiã regni. Nam, secundum Aristot. Politicorum: Illud est, in quo est dominium regale, & monarchicum. Vniuntur etiam per hanc diuersæ, & diuersorum voluntates ad vnã, scilicet ad voluntatem superioris: & ideo per hanc cessant dissentiones, & omnes instabiles vagationes, si verè obedientia obseruatur. Per hanc enim omnes se aspiciunt, tanquam fratres, secundum propheticum verbum: Vnius moris in domo: quia per hanc quasi sensibilibiter dicunt se filios vnus patris. Per hanc omnis religio fit vnum corpus, vnus spiritus, seu vna voluntas, & vna fraternitas. Sine hac enim nunquam fieri potest vna immobilis societas, seu religio aggregata ex multis. Proinde religio illa, quæ summè est vna, vnum habet generale caput super omnes omnibus præfens ordinariè, & immediatè. Sicut enim Apostoli tenebantur obedire Christo, & post mortem eius Petro: sic omnes Minores vni generali Ministro. Et ideo in eorum regula præcipitur, quòd omnes sic familiariter debeant se habere adinuicem, ac si omnes essent de eodè speciali collegio,

A & conuentu. Vnde in hac sola potest in plenitudine effundi illa incunditas Spiritus sancti effusi super professores huius obedientiæ in die Pentecostes. De quo cantat Dauid: Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum, sicut vnguentum, &c.

Quòd obedientia euangelica primatum tenet in promouendo in bonum.

Cap. 3.

Tertio verò hæc obedientia est in summo promotiua. Nam tenet principatum in promouendo, & in impellendo, atq; in mouendo ad bonum. Et hoc triplici modo. Primò per suum habituale propositum, secundò per prælatorum adiutorium, tertio per confratrum suffragium. Primò inquam per suum habituale propositum, s& per suorum actuum tam interiorum, quàm exteriorum exercitiũ, qui quidè sunt multum humiliatiui, & omnis propriae voluntatis se mortificatiui, & abnegatiui, & sunt Deo, & eius vsibus, & seruitijs, siue mancipatiui, & dedicatiui. Nullũ enim præcedentium consiliorum, ita directè, aut completè dedicat hominè seruitio Dei, ac sequelè Christi, sicut obedientiæ votũ. Vnde in plerisq; locis vbi inuocatione discipulorum Christus dicit, sequere me: vel vbi post verba illa: Vade, & vende omnia, quæ habes; subdit, veni & sequere me: specialiter intelligitur huius obedientiæ votum. Secundò promouet ad bonum per prælatorũ multiplex adiutorium. Subijci enim prælatorũ imperio, exhortationi, & documento, correptioni, & flagello, tam secretò quàm publico, & suæ sanctitatis inductio exemplo excitantur, instigantur, & quasi coguntur, arduam præceptorum, & consiliorum, & omnium regularium statutorum viã tenere. Vnde videmus, quòd ab vno capite manat i membra sensus, & motus, & vitalis pulchritudinis ornatus: sic ab imperio, & discreto regimine prælatorũ manat i oia membra religionis ordinata cõmissio, & executio officiorũ, & oium actũ virtuosorum. Tertio p cõfratrum suffragium: hêt enim, s& m Eccl. 4. c. emolumentũ societatis suæ: si vnus ceciderit, ab altero fulciè: & si reperit, ab altero calescit. Et tato magis, quanto magis hæc societas p huius regulæ obedientiæ è immobiliter vnita. Vñ hic potissimè adimplet illud, quod Prouerb. 18. scriptũ est: Frater, qui adiuuatur a fratre, quasi ciuitas firma.

Quòd obedientia euangelica primatum tenet in præseruando a multis periculis, atque malis. Cap. 4.

Quarta euangelica obedientia est in summo præseruatiua: habet enim principatum, & principatum in præseruando a multis periculis, atque malis. Nam per coercionem obedientiæ præseruatur homo ab instabilitate, & leuitate, vagatione, atque discursu, si frater obediens esse cupit: vnde manifestum inobedienciæ signum est instabilitas, vagatio, & discursus. Præterea religionum capitula, visitationes, & solertia prælatorum, peruigilantia, & custodia omnium fratrum, & sociorum oculatus zelus, nõ solum præseruant hominem a prædictis: sed etiam sic instigant ad omnis virtutis exercitiũ, q non solum non libet male agere: sed nec etiam licet retrocedere, aut tepescere, vel otari. Præseruat etiam valde directè a proprio amore sui, & sic a principali radice omnis iniquitatis: secundum enim August. de ciuitate Dei: Ciuitas diaboli inchoat ab amore sui, & terminatur in contemptum Dei. Ciuitas verò Dei inchoat a contemptu sui, & terminatur in amorem Dei. Præseruat èt ab omni indebita, seu distractiua sollicitudine sui, & oium suorum actuum, tanq; subdens, & committens hominè totaliter curæ, & regimini prælatorum suorum. Præseruat etiam ab incentiuo vitiorum. Non enim ita faciliter tètatur quis de illis, super quæ tã superiores, q focij inuigilat, & quorum perpetratione statim sequitur, pœna, atq; infamia, sicut de illis, in quibus nullum horũ timetur, & dæmones non ita faciliter tentat tales, sicut alios. Proinde Bernar. ait, q vbi non timetur reprehensor, facilius accedit tentator, atq; facilius perpetratur iniquitas. De limitibus huius obedientiæ in sequenti sermone dicitur, & q sint tres, & nõ plures, nec pauciores, & quare. Si quis autè vellet plenius intueri, quomodo obedientia valet ad ois virtutis arduã perfectione, & ad ois mali tutam præseruatione, inspiciat modum probandi, qui in illa questione de paupertate habitus est: & per cõsimiles equalètes modos poterit ad propositum formare multiplices rationes, ac per hoc multipliciores ostendere obedientiæ vtilitates, quæ ego causa breuitatis omitto. An obedientia maxima sit virtutũ. Si autè queratur, an obedientia maxima sit virtutum: dicendũ, s& m Tho. 2. 2. q. 14. art. 3. q sicut peccatum

A tum confisit in hoc, quod homo contempto Deo, commutabilibus bonis inhæret: ita meritum virtuosus actus confisit e contrario in hoc, quod homo contemptis creatis bonis, inhæret Deo. Finis autem potior est ijs, quæ sunt ad finem. Si ergo bona creata propter hoc contemnantur, ut Deo inhæreat: maior est laus virtutis ex hoc, quod Deo inhæret, quam ex hoc quod bona terrena contemnit. Et ideo illæ virtutes, quibus Deo secundum se inhæretur, scilicet theologicæ, virtutibus moralibus potiores sunt, quibus aliquid terrenum contemnitur, ut Deo inhæreatur. Inter autem virtutes morales tanto aliqua potior est, quanto magis aliquid contemnit: ut Deo inhæreat. Sunt autem tria genera bonorum humanorum, quæ homo contemnere potest propter Deum, quorum infimum sunt exteriora bona, medium autem sunt bona corporis: supremum autem sunt bona animæ, inter quæ quodammodo principium est voluntas, in quantum scilicet per voluntatem homo omnibus alijs bonis utitur. Et ideo per se loquendo laudabilior est obedientiæ virtus, quæ propter Deum contemnit propriam voluntatem, quam aliæ virtutes morales, quæ propter Deum aliqua alia bona contemnant. Vnde Gregor. in vlti. Moral. ait, quod obedientia iure victimæ præponitur: quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò propria voluntas mactatur: vnde etiam quæcunque alia virtutum opera, ex hoc meritoria sunt apud Deum, quod sint ut obediatur voluntati diuinæ. Nam si quis etiam martyrium sustineret, vel omnia sua pauperibus erogaret, nisi hæc ordinaret ad impletionem diuinæ voluntatis, quod directe ad obedientiam pertinet: meritoria esse non possent, sicut nec si fierent sine charitate, quæ sine obedientia non potest esse: dicitur enim 1. Ioan. 2. Qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est: qui autem seruat verba eius, verè in hoc charitas Dei perfecta est. Et hoc ideo est: quia amicitia facit idem vel le, & nolle. Hæc ille.

ARTICVLVS SECVNDVS

De duodecim, quæ faciunt obedientiam esse suauem, atque ad portandum leuem.

Secundò circa obedientiam contempletur obiectum suauissimum. Et de hoc Dominus ait: Iugum meum, quod est

obedientia, maxime euangelica propter Deum. Non inquit: Iugum propriæ voluntatis, quod non est leue, & simplex: sed graue, & multiplex: quia singuli corporis sensus per propriam voluntatem animæ iugum suum imponunt. Proinde Luc. 14. in persona talis animæ ait: Iuga bouum emi quinque. Hoc est sensuum curiositate non sine magno labore acquisiui mihi, scilicet varia inuestigando, & in eis delectando. Sicut enim iugum cervicem præmit: sic corporalis sensus comprimit rationem: hinc August. ait: Cum exterior sensus carnis bono suo vititur, interior mentis sensus obdormit. Et iterum Isaac in libro de vita contemplatiua, inquit: Cum mens a sensibus exterioribus trahitur, cum eis comedit cibum bestiarum: cum verò sensus trahuntur a mente, cum ea cibum comedunt Angelorum. Quod autem graue sit iugum propriæ voluntatis, Job 7. cap. declarat, dicens: Posuisti me contrarium tibi, & factus sum mihi metipsum grauis. Vnde Bernar. ait: Nullum mihi importabilis onus meipso, nulla sarcina grauior est, factus sum mihi metipsum talentum plumbi, & refedit iniquitas super illud Zachar. 5. Iugum igitur Domini assumamus: quia ad illud tollendū ante verba thematis nostri, Matth. 11. ipse hortatur, cum ait: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis: & ego reficiam vos. Quod exponens Chrysostr. ait: Non autem dicit, Venite ille, & ille: sed omnes qui in sollicitudinibus, qui in tristitijs, qui in peccatis estis: Non ut expectem noxas: sed ut soluiam peccata. Venite, non quia indigeo vestra gloria: sed quia volo vestram salutem. Vnde etiam dicit: Et ego reficiam vos. Non dicit saluabo solum: sed quod multo amplius erat, reficiam vos, id est in omni quiete constituam: vnde sequitur: Et discite a me: quia mitis sum, & humilis corde: & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suauem est, & onus meum leue. Duodecim enim sunt, quæ suauem faciunt, & leuem obedientiæ iugum, quæ duodecim suauitates decipiunt. Primæ quatuor pertinent ad incipientes. Prima est exemplatio, secunda humiliatio, tertia separatio, quarta dilectio. Secundæ quatuor pertinent ad proficientes. Prima est subleuatio, secunda emulatio, tertia dominatio, quarta discretio. Tertiæ quatuor pertinent ad perfectiones. Prima est promissio, secunda vnctio, tertia assuefactio, quarta est deportatio.

De

A De primis quatuor suauitatibus obedientiæ sanctæ. Cap. 1.

Primæ quatuor suauitates pertinent ad incipientes.

Prima suauitas.

Prima quippe suauitas obedientiæ: scilicet ab effectu, est Exemplatio, videlicet obediētissimi filij Dei Iesu Christi. Nam antequam assumeret statum prælati, atque magistri, parentibus subditus erat: ut patet 2. cap. Lucæ: Postmodum autem factus est obediens vsque ad mortem: mortem autem crucis, sicut patet Philippen. 2. Et didicit ex ijs, quæ passus est obedientiam, prout habetur Hebr. 5. In tantum, quod ubique ostendit se velle obedire patri etiam contra instinctum naturalis voluntatis suæ: vnde Matth. 26. cap. in tempore passionis ait: Pater non sicut ego volo: sed sicut tu: propter quod Hebr. 10. Apostolus introducit eum dicentem: In capite libri scriptum est de me: vt faciam voluntatem tuam Deus. Et ad Rom. 15. ait: Dico enim, Christum Iesum ministrum fuisse circumcisionis, tanquam voluntariè subiectum, & obediens legi Moysi, etiam quo ad multa cerimonialia eius, eo quod perfectè amauit, & obseruauit subiectionis statum. Quod probat Apostolus Hebr. 5. cap. dicens: Nec quisquam sumit sibi honorem: sed qui vocatur a Deo, tanquam Aaron: sic & Christus non semetipsum clarificauit, vt Pontifex fieret: sed qui locutus est ad eum, filius meus es tu, ego hodie genui te. Vnde sicut dicitur Ioan. 6. quando voluerunt eum facere Regem fugit. Et Luc. 22. ait: Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat. Et iterum Matth. 20. cap. ait: Filius hominis non venit ministrari: sed ministrare. Hoc etiam est, in quo se Dominus voluit imitari. Matth. 11. dicens: Discite a me: quia mitis sum, & humilis corde. Et Ioan. 12. in coena vltima inquit: Exemplum enim dedi vobis: vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis: & Matth. 16. ait: Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Et Luc. 14. cap. inquit: Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores; adhuc autem, & animam suam: non potest meus esse discipulus. In his verbis hoc consilium obedientiæ exemplo ostendit, & alijs

obseruandum dedit. Nam docendo abnegare se, & odire animam suam, quæ in scripturis saepe ponitur pro propria voluntate, satis hoc consilium docet. Vnde ex conclusione, quam in fine sui infert dicit: Sic ergo omnis ex vobis, qui non renunciauerit omnibus, quæ possidet: non potest meus esse discipulus. Ex his verbis aperte innuit, quod in renunciatione omnium possessorum vult intelligi, & includi renunciationem propriæ voluntatis, quæ sit per huiusmodi obedientiæ consilium, atque votum. Nec immerito, cum propria voluntas sit præcipuum inter possessa, & illud per quod omnia possidentur. Generaliter autem ubique Christus verbo, vel opere laudat, & docet humilitatem euangelicam, & eius statum, satis hoc consilium docet: & ne quid solennitatis huic consilio desit, etiam Virgo, quæ ubique singulariter proficitur se esse ancillam Dei, Ioan. 2. cap. consuluit ministris nuptiarum, dicens: Quodcumque dixerit vobis, facite. In quo si fiat vis in verbo, valde expresse hoc consilium docet, & est vltimum verbum, quod Beata Virgo dixisse refertur. Vt per hoc mysticè innuatur, quod in hoc consilio est consummatio omnium perfectionis.

Secunda suauitas.

Secunda suauitas obedientiæ est humiliatio: quia humilitas suauiter ad obedientiam disponit. Vnde ad Philippen. 2. volens Apostolus ostendere obedientiam Christi, eius præmisit humilitatem, dicens: Humiliauit semetipsum, factus obediens, &c. Et August. 14. de ciuitate Dei, ait: Obedientia, nisi humilium esse non potest. Humilitas enim vacuitas est proprii sensus, & voluti, ideo alienum sensum, & volutum recipit quasi vacua a suo. Et ex hoc fit homo obediens Deo, & cuilibet, cui necesse est ei, & vtile obedire. At e contra superbus retinens suum proprium sensum non recipit alienum, nec alterius volutum: proinde Prouerb. 26. cap. Salomon ait: Vidisti hominem sapientem sibi videri, magis illo spem habebit insipiens. Cibus profectò nimis salutus, quasi perditus est. Facilius, sal cibo apponitur, quam subtrahatur. Sic qui ad religionem accedit, si sal proprii sensus in eo minus abundat, omnino religioni ineptus est. Facilius quippe homo simplex fit bonus religiosus, quam qui est sapiens in oculis suis: vnde Bernar. ad Fratres

A tres de Monte Dei. Superbia quàmuis sibi prudens videatur, dimittenda est sibi, & abigenda est. Sic enim admittitur superbus prima die, qua incipit habitare, incipit leges dare. Nimiùm verò stultus discere non potest leges, quas inuenit in spiritali vita. Docet itaque Ecclesiasticus in cap. 19. dicens: Melior est homo, qui minuitur sapientia, & indiget sensu in timore Dei: quàm qui abundat sensu, & transgreditur legem Altissimi. Timor quidem pericula pensat, etiam quæ sunt defectus suos scrutatur: & inuenit indigere se sensu. Et sic timor humilitatem in animam introducit: humilitas verò videns sibi nõ sufficere sensum suum, alieno sensui acquiescit, nec vult amplius illum habere ducem, qui in tot foueas illũ olim præcipitavit, scilicet proprium sensum. Si verò stultus est, & sibi ipsi sapiens esse videtur, omnino indisciplinabilis est. Et tunc vtendum est consilio Salomonis, qui Prouerb. 26. c. ait: Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur: secundum enim Gregor. in Moral. Sola obedientia virtus est, quæ ceteras virtutes menti inserit, infertasque custodit. Solent enim arbores agrestes inferi duobus ramusculis alicuius arboris nobilis, & ex hoc arbor, quæ erat prius agrestis producit flores, fructus, & folia, secundum naturam arboris nobilis, de qua ramusculi sunt assumpti. Sic obedientia alienam voluntatem, & sensum consumit, atque cordi eius, qui obedientiam promittit inserit, & iam cor illud si in obedientia perseuerat, secundum voluntatem, & sensum sui superioris iam operatur. Vnde dicitur obedire, id est contra proprium sensum, & voluntatem adire.

Tertia suauitas.

D Tertia suauitas obedientiæ sanctæ, Separatio nominatur: vt autè obedientia fit suavis, expedit ei qui perfectè vult obedire, qui voluntatem suam separet ab omni affectione terrena, totamque eam recolligat, atque paret, totamque præparet ad mandatum sui superioris. Si enim alicui affectioni terrena: vtputa locorum, amicitiarum, maximè mulierum, sub specie deuotionum, & confessionum adhæsit cauillationibus, excusationibus secularium precibus amicorum, vel parentum infestationibus, murmurationibus, detractationibus, atque alijs innumerabilibus modis conabitur effugere obedientiam prælatorum. Por-

ro corium adhærens inflexibili ligno, sicut contingit in scutis, quæ de arbore fici fieri solent, flecti non potest, nisi ab ipso euellatur ligno, & separetur. Verus ergo obediens, ita ab omni vitiosa affectione segregatus est, quod corde, ore, & opere prælato dicere potest propheticum illud: Paratus sum, & non sum turbatus: vt custodia mandata tua. Et iterum Deo dicere valet: Paratum cor meum Deus, paratum cor meum. Bernardinus. Paratum ad sublimia, paratum ad humilia, paratum ad omnia.

Quarta suauitas.

Quarta suauitas, Dilectio dici potest. Cum enim calor diuinæ dilectionis in anima feruet, facilè ad omnem obedientiam inclinatur, sicut & calefacta cera de facili flecti potest. Durissima quoque metalla liquecunt igne, atque infusa facillimè suscipiunt formam. Sic etiam cor humanum cum igne diuini amoris incensum est, paret faciliter imperanti: proinde Leuit. 6. c. mysticè scriptum est: Ignis in altari meo semper ardebit, què nutrit sacerdos subiiciens ligna mane per singulos dies. Quid per altare, in quo ignis ardere debet, nisi humanum cor: quod vtique altare dicitur, quasi alta res, in quo ignem diuini amoris feruere necesse est: quod quidem: vt fiat sacerdos, id est intellectus rationalis, quotidie subijcere debet ligna, hoc est recolere omni die sublimia Dei beneficia: vtputa creationis, redemptionis, religionis, & quæcunque alia dona sibi diuinitus collata. Hoc autem tunc fit mane, cum mente sobria, & quieta talia beneficia recoluntur, & in Dei amore anima inflammatur. Talis siquidem amor in corde humano feruens, ad omnem obedientiam feruere facit. Ob hanc causam Dominus Luc. 12. cap. ait: Ignem veni mittere in terram, id est in cor terrenum, atque terrenis affectionatum: & quid volo, nisi vt ardeat? Hunc siquidem ignem tunc misit in terram, cum pro nobis factus est obediens vsq; ad mortem, mortem autem crucis: quotidie igitur recogitandus est talis obedientiæ pro nobis amor: vt erubescamus prælato, qui loco est Christi, inobedientes fieri, quando ille pro nobis obediens dignatus est mori. Denique, secundum Bernar. Credentibus nihil impossibile, nihil amantibus difficile, nihil asperum mitibus, nihil humilibus arduum reperitur,

A tur, quibus gratia fert auxilium, & obedienti deuotio lenit imperium.

De quatuor alijs suauitatibus obedientiæ sanctæ. Cap. 2.

Secundò subdamus alias quatuor obedientiæ suauitates, quæ pertinent ad proficientes.

Prima suauitas.

Prima suauitas dicitur subleuatio: licet enim obedientia sub onere ponat, Deus tamè a superioribus onus leuat. Largitur enim nobis in voluntate feruore, in facultate vigorem, & in obedientiæ executione amorè. Ipse est, qui vt dicitur Philipp. 2. Operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate. Et tamen nobis tribuit ad meritum id, quod vtique suum est donum: sicut de Abraam Genes. 15. cap. scriptum est: Credidit Abraam Deo, & reputatum est illi ad iustitiam.

Secunda suauitas.

Secunda suauitas æmulatio dicta est. Multum profectò dulcorat nobis obedientiæ iugum præcedentium Sanctorum, atque præsentium iustorum obedientia prompta, cum mens transit in emulatione eorum. Considera stupendam obedientiam Abrahæ in immolatione filij sui Isaac. Gen. 22. De qua dixi latè in sermone de Abrahâ. Considera insuper vltra ea, quæ in hoc articulo & cap. 1. dicta sunt de obedientia Christi, quod obedientiam ostendit in mundo veniens, in mundo manens, & de mundo transiens. Primò in mundo veniens. Vnde Ioã. 6. ipse ait: Descendi de cælo, non vt faciã voluntatè meã: sed voluntatem eius, qui misit me. Secundò in mundo manens. Ioan. 4. Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui misit me. Et iterum cap. 5. Non quero voluntatem meam: sed voluntatem eius, qui misit me. Tertiò de mundo transiens: Vnde Ioan. 14. c. ipse ait: Sicut mandatum dedit mihi pater, sic facio. Et de hoc Bernar. ait: Mementote fratres, ne perderet obedientiam, perdidit vitam. Et in signum, quod obediendo mandato patris, mortè sustinuit, inclinato capite emisit spiritum, Ioan. 19. De alijs quoque martyribus, qui pro seruanda obedientia certauerunt vsq; ad mortè, ad Hebr. 11. c. Apostolus ait: Obturauerunt ora

S. Bern. de Senis, Sermonum T. 3.

leonum, sobedienciæ virtute: extinxerunt impetum ignis, effugauerunt aciem gladij: conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello. Castra verterunt exterorum: acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Alij distenti sunt non suscipientes redemptionem: vt meliorem inuenirèt resurrectionem. Alij verò ludibria, & verbera experti, insuper & vincula, & carceres. Lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt: Circue-runt in melotis, & in pellibus caprinis: Egentes, angustiati, afflicti: quibus dignus non erat mundus. In solitudinibus errantes, & in montibus, & in speluncis, & in cauernis terræ. Sequitur in 12. cap. Ideoque & nos tantam habentes impositam nubem testium, id est multitudinem martyrum obedientium vsque ad mortem deponentes omne pondus, & circumstant nos peccatum, per patientiam curamus ad propositum nobis certamen.

Tertia suauitas.

Tertia suauitas dominatio nominatur. Nam, sicut August. super prædicto verbo thematis ait: Qui huic iugo subditur, cuncta habet subiecta. Proinde 1. Corint. 3. de se & omnibus alijs obedientibus inquit: Omnia vestra sunt. Quod exponens August. in glo. 33. q. 7. cap. quod autem in fine ait: Scriptum est enim, scilicet per Apostolum. Omnia vestra sunt, id est ad seruiendum vobis data: vos autem Christi, Christus autem Dei, scilicet patris. Ratio autè, quare obediens talis omnibus dominatur, est, quia seipsum vicit, subdens se homini propter Deum. Vnde Prouerb. 16. c. scriptum est: Melior est, qui dominatur animo suo, expugnatore vrbiũ. Multi quidè vrbes, & regna sibi subiugauerunt: qui tñ non sunt dominati animo suo. Nam, sicut Sene. ait: Qui semetipsum vincit, cõtra oĩa fortis est. Dum igitur homo per obedientiam se in hoie subijcit Deo, meritò oĩa subiecta sunt ei.

Quarta suauitas.

Quarta suauitas est discretio, scilicet imperantis. Seneca quidem ait: Remissius imperanti melius paretur. Et Gregorius in vlti. Moral. ait: Sciendum est, quod nunquam per obedientiam malũ fieri: aliquãdo autè debet per obedientiam bonũ, quod agitur, intermitti

H h

A Neque enim mala in paradiso arbor exitit, quam Deus hominem contingere interdixit: sed ut melius per obedientiam meritum homo bene conditus cresceret, dignum fuerat, ut hunc etiam a bono opere prohiberet: quatenus tanto verius hoc, quod ageret virtus esset, quanto & a bono cessans auctori suo se subditum humiliter exhiberet. Sed notandum, quod illic dicitur, scilicet Genes. 2. Ex omni ligno paradisi comedere: de ligno autem scientiae boni, & mali ne comedas. Et addit Gregor. Qui ab unoquoque bono etiam subiectos vetat, necesse est, ut multa concedat, ne obedientis mens funditus intereat, si omnibus operibus penitus repulsa ieiunat. Omnes autem paradisi arbores ad esum Dominus concessit, cum ab una prohibuit: ut creaturam suam, quam nolebat extinguere, sed prouehi: ut tanto facilius ab una restringeret, quanto ad cunctas latius relaxaret. Nam 3. Regum 12. Populus inobediens factus est propter graue imperium Roboam. 7. q. 1. denique. Facit ad hoc 26. q. 7. alligant. 45. dist. cum beatus. Vnde & Dominus non praecepit Petro, ut nauem a terra subduceret: sed rogauit, ut patet Luc. 5. cap. In hoc confunditur superbia praelatorum mortificantium subditos suos, qui tanquam Domini imperiosè praecipiant, & per obedientiam mandant, & vix aut nunquam rogant, cum profecto gladius sit in manu furiosi, praecipitum praecipit in ore praelati, contra quos Ezech. 34. scriptum est: Cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia. Contra hoc etiam est, quod scribitur 45. dist. in cap. licet. ubi dicitur: Licet plerumque accidant sacerdotibus, quae sunt reprehendenda: plus tamen erga corrigendos agat beniuolentia, quam seueritas: plus exhortatio quam comminatio: plus charitas quam potestas: cum nemo nostrum sine reprehensione, aut sine peccato uiuat. Et idem ea. dist. 7. facit etiam ad hoc 95. distinct. in cap. esto. 11. q. 3. rogo. Et hoc est contra praelatos illos, qui pro leui causa praecipitanter fulminant excommunicationis sententias, aliasque censuras in subditos suos, contra iura. 11. q. 3. nemo. & cap. nullus sacerdotum. extra de sentent. excommunic. fati. & eod. tit. cum medicinalis, lib. 6. Nam, sicut Seneca inquit: Generosus est animus, & imperanti naturaliter recalcitrans facilius ducimur, quam trahamur. Obedientia enim vera, & pura, quae debet imponi, charitatem respicit, non timorem. Vnde 1. Pet. 1. cap.

B scriptum est: Animas vestras castificantes in obedientia charitatis, fraternitatis amore. Vnde merito quidam ait: *Si quotiens peccant homines, sua fulmina mittit Iuppiter, exiguo tempore nullus erit.*

C De ultimis quatuor suauitatibus sanctae obedientiae. Cap. 3.

Tertio superaddamus quatuor ultimas obedientiae suauitates.

Prima suauitas.

Prima est promissio: quia ex obedientia gloria aeterna nobis promissa est. Proinde 2. Corinth. 4. cap. Apostolus ait: Id, quod in praesenti est, momentaneum & leue, tribulationis nostrae supra modum in sublimitate aeternae gloriae pondus operatur in nobis non contemplantibus nobis, quae videntur: sed quae non videntur: quae enim videntur, temporalia sunt: quae autem non videntur, aeterna. Merito ergo sicut in obedientia clauem paradisi amisit, sic & illam obedientia recuperauit. Vnde Matth. 16. Tibi dabo clauem regni caelorum, ait Dominus Simon, qui obediens interpretatur. Vnde verè obedientiam iam clauis regni caelorum parata est, sicut Apocalyp. 3. mystice scriptum est. Hae dicit, qui habet clauem David, qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit. David, qui manu fortis interpretatur: verus obediens est, qui non inobedientiam declinat, & obedientiam operari. Clauem quidem David habet Christus, qui gratiae plenitudinem habuit ad omnem inobedientiam fugiendam, & ad omnem obedientiam Deo patri exhibendam. Hanc ergo gratiam, cuius ipse plenitudinem solus habet, ceteris alijs per partes dispensat: propterea subditur, qui aperit, scilicet paradysum: & nemo claudit: quod dicit, quantum adimplentes obedientiam. Quibus enim ipse portam paradisi aperit, eos nemo ab ea excludere potest: quibus verò claudit, ut puta inobedientibus, & rebellibus, nemo profecto aperit.

D **Secunda suauitas.**

Secunda suauitas est unctio. Magna quippe est suauitas unctionis in obedientia, & in adimplente mandatorum Dei. Vnde in persona talis obedientis

Quarta suauitas.

A tis. Propheta ait: In via testimoniorum tuorum delectatus sum. Et iterum: In custodiendis illis retributio multa. Vbi Augustinus inquit: Non ait pro custodiendis, quia non tantum pro eis reddetur premium: sed hic in eorum custodia magnum est gaudium. Proinde Ecclesiast. 23. scriptum est: Nihil dulcius, quam respicere in mandatis Domini. Unctio haec, sicut Bernar. ait: Andream fecit amplecti crucem gaudentem, Laurentium irridere carnificem, Stephanum pro lapidationibus flectere genua in oratione, & Apostolos gaudere in tribulatione. Psal. In tribulatione dilatasti mihi.

Tertia suauitas.

Tertia suauitas est assuefactio. Equus enim affessore circumuolutionibus assuetus, ad voluntatem illius facilius flecti potest. Assuefit autem circumuolutionibus ipsis, & discretis mortificationibus propriae voluntatis. Et de hoc Prouer. 21. c. scriptum est: Equus paratur ad diem belli, Dominus autem salutem tribuit. Equus, quippe domitus religiosus est, cui appositus est obedientiae frenum. De talibus autem Zachar. 10. scriptum est: Posuit eos quasi equos gloriae suae in bello. Operatur enim Deus per obedientiam in viro religioso salutifera, & gloriosa: vnde merito equus gloriae dici potest. Talis siquidem equus per assuefactionem ad obedientiam fideliter parandus est secundum voluntatem sefforis sui, id est praelati, loco Christi, nunc ad dexteram prosperitatis, nunc ad sinistram aduersitatis. Aliter in die belli profecto succumbet, quando ei aliquid graue praecipietur. Religiosus quippe, qui in sua voluntate nutritur, omnino destruetur. Studeat ergo subditus, quod semper praelato dicere possit propheticum illud: Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum. In vita Beati Giliberti dicitur: Praesse non audeat, qui subesse non didicerit: nec a subiectis obedientiam imploret, qui eam praelatis exhibere non nouit. In cuius mysterium Matth. 16.

Simonem, qui interpretatur obediens, Dominus alijs Apostolis praefecit, dicens ut dictum est: Tibi dabo clauem regni caelorum.

Quarta suauitas.

Quarta suauitas est deportatio. Nam tripliciter obedientes progrediuntur ad regna caelorum. Primo equitando, secundo nauigando, tertio verò volitando. Primi sunt incipientes, secundi proficietes, tertij sunt perfecti. Primo enim incipiens progreditur equitando: quia innititur alieno sensui, & alienae uoluntati, quasi pedibus alienis. Proinde uelocius currit, eo quod pedes quibus innititur, uelocius sunt quam proprii. Vnde Apocal. 6. cap. mystice scriptum est: Et uidi, & ecce equus albus, & qui sedebat super eum, habebat arcum, in manu sua, & data est ei corona. Equus quidem bellis aptissimus, praelatus est, aptus ad pugnandum uiriliter in bello spirituali pro subditis suis. Huius equi ascensor, subditus eius est, quem ipse pedibus, & laboribus suis ad paradysum portat. Vterque igitur albus est, tam ascensor, quam equus per sanctae puritatis, & conuersionis candorem. Dicitur, quod ipse ascensor habebat arcum. Arcus siquidem bonum est opus uirtute obedientiae operatum. Sicut enim in arcu duo sunt, scilicet lignum, & corda, & per cordam quae leuis est, flectitur rigor ligni: sic & corpus flecti debet ad obedientiae opus iuxta imperium praecipientis, licet quandoque ei difficile sit. Huius arcus sagittae sunt in obediendo feruida, & ardentia desideria. De quibus Propheta ait: Sagittae potentis, id est obedientis, qui seipsum vincere potest: acuta cum carbonibus desolatorijs. His sagittis pugnat obediens uerus per affectiones paupertatis contra mundum, per affectiones castitatis contra carnem, atque per affectiones obedientiae contra diabolium. Sed quonia obedientiae opus sine premio esse non debet, ideo subditur: Et data est ei corona. Et potest illud ei referri ad equum, & ascensorem. Equus profecto, id est praelatus, coronam gloriae meretur, quia bene praecipit, atque regit: subditus quoque coronam meretur, quia bene obedit. Vtrique coronam acquirunt gloriae sempiternae, quae in corona, quae signum est gloriae, & finem in circuitu non habet, significatur. Secundo proficiens progreditur ad caelestia regna nauigando. Nam obedientia nauis est, qua obediens nauigat per hoc mare magnum, & spatiosum praesentis uitae: ut perueniat ad portum salutis aeternae. Obedientia igitur est nauis illa, de qua Prouer. vlti. dictum est: Facta est, scilicet obedientia,

Obedientia est nauis.

H h 2

A dientia, quasi nauis institoris, de longè portans panem suum. Institor enim mercator est: non tamen ille qui vendit, sed ille qui emit: quia scilicet mercibus emédis instat. Talis est obediens sollicitus; & deuotus, qui scilicet cōtinuè omni die, omni hora, omni tempore instat: ut emat gloriam regni cœlorum. In hac siquidem obediētia nauis institor, id est obediens, de longè, id est ad portum sempiternæ vitæ portat panem suum, id est lucrum obedientis vitæ suæ. Nam sicut qui est in nauis, comedendo, bibendo, dormiēdo, & quiescendo progreditur: quia mouetur alieno motu: sic verus obediens in religione ad literam comedendo, bibendo, dormiēdo, & quiescendo, & alia bona opera operando meretur. Hic est panis, qui in obediētia nauis ad æternam vitam portat, quæ quotidie a Domino postulamus, cum dicimus, Matt. 6. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Tertio quoque perfectus progreditur ad cœlestia regna volando: si tamen obedientia habet duas alas, scilicet castitatem, & voluntariam paupertatem. Vnde Apocal. 12. mysticè scriptum est: Et datae sunt mulieri duæ alæ aquilæ magnæ, ut volaret in desertum, in locum suum. Magna quippe aquila, quæ cœlos ascendendo penetravit, Christus est: Nam altioris volatus, & purioris contuitus inter cæteras aues est ipse Christus. Sic & ipse ascendendo volauit super Cherubin, & Solem in rota, id est patrem in æternitate, solus videlicet, sine quo nullus videre poterit, cum nemo noverit patrem, nisi filius, &c. ut dicitur Matth. 11. Huius magnæ aquilæ, videlicet magni cōtemplatoris Dei patris, scilicet Christi, duæ sunt alæ, scilicet castitas, & paupertas. Castitas enim magna est ala, quæ hominem expedit ab illa delectatione, qua difficillimum est hominem bene uti, & a fortissima occasione peccandi, scilicet a muliere, per quâ diabolus Adam deuicit. Genes. 3. Paupertas quoque magna ala est, secundum Bernar. qua tamen citò volatur ad cœlum. Nam in alijs beatitudinibus, quæ sequuntur, promissio futuro tēpore indicatur: paupertati verò non tam permittitur, quàm etiam in præsentis donatur, dicente Domino, Matth. 5. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est, scilicet etiam in præsentis, regnum cœlorum. Has duas alas Christus aquila magna in se habuit: quia castitatem, & paupertatem vsque ad mortem seruauit. Egedem quoque veræ obediētia alæ a Christo obedienti dantur, ut volat in desertum,

in locum suum. Locus quippe proprius animæ obediētis cœlum empireum est: quia ad illud est creata. Hic enim locus desertum dicitur, eo quod a peccatoribus Angelis derelictus est, sicut Beatus Iudas de ipsis Angelis ait: Qui non seruauerunt suum principatum: sed dereliquerunt suum domiciliū in iudicio magni Dei vinculis æternis sub caligine seruauit. De his alis, atque volatu Propheta in persona perfectè obediētis ait: Quis dabit mihi pennas, sicut columbæ? & volabo, scilicet per obedientiam, & requiescam videlicet in gloria sempiterna.

ARTICVLVS TERTIVS.

De scala sanctæ obediētia, & de septem gradibus eius.

Tertio circa obediētiam cōtemplatur subiectum cōuenientissimum, quia Dominus ait: Super vos, scilicet qui assumpturi estis, vel assumpsistis iam obediētia statum, secundum enim Augustinum: Oportebat ut homo sub Domino positus ab aliquo prohiberetur: ut esset ei virtus obediētia merendi: sed quia per inobediētiam ligni vetiti de paradiso expulsus fuit, necesse est ut in eum per obediētiam reuertatur. Proinde Genes. 28. in scala Iacob mysticè demonstratur: vbi dicitur. Vidit Iacob in somnis scalam stantem super terram, & cacumen illius tangens cœlum: Angelos quoque Dei ascendentes, & descendentes per eam, & Dominum innixum scalæ. Hæc est scala obediētia, qua obediētes religiosi ascendunt in cœlum, sicut Dominus Matth. 19. cap. ait: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata, scilicet sanctæ religionis. Hanc scalam vidit Iacob dormiens in itinere lapide supposito capiti: secundum enim August. in itinere dormire, est in via huius seculi ab impedimento secularium actionum quiescere. Et secundum glossam, Caput ponit in lapide, qui Christo inhæret mente. Quia igitur Basilius, Augustinus, Benedictus, atque Franciscus, qui approbatas regulas, & religiones instituerunt, Christo adhæserunt corde, & a curis huius seculi quienerunt, spiritualiter viderunt visionem hanc. Hos quatuor institutores religionum futuros præuidit Daniel 3. capitu. dicens: Species quartus, qui fuit Beatus Franciscus, similis filio

Alio hominis, id est Christo est. In hac igitur scala quatuor mysteria insinuantur. Primum mysterium est intentionis rectæ, secundum conuersationis sanctæ, tertium operationis, seu actionis angelicæ, quartum amplexationis diuinæ. Primum mysterium est intentionis rectæ: quia Iacob vidit scalam stantem super terram, scilicet & ad cœlum erectam. In quo rectitudo intentionis mysticè denotatur, quam videlicet habere debent hi, qui viam obediētia sanctæ assumere querunt. Nam qui in relinquendo mundum, terrenam intentionem habent, scala erecta non stat: sed potius in terra iacet. Proinde Ecclesiast. 4. admonet dicens: Custodi pedem tuum, id est intentionem, & affectionem tuam, ingrediendo domum Dei. Secundum mysterium est conuersationis sanctæ: quia cacumen illius tangebatur cœlum. In quo mysticè denotatur, quod conuersatio religiosorum debet esse cœlestis, & sancta. Vel potius, quia immediatus transitus est in morte a via perfectæ obediētia in ipsum cœlum. Nam secundum Bernar. de cella itur ad cœlum: nihil enim vel parum perfectè obediētes morantur in purgatorio. Nam ipsa religio, si seruatur profectio: fornax, & purgatorium est, in quo depurantur, atque depurgantur veri religiosi, sicut Sapient. 3. cap. scriptum est: Tanquam aurum in fornace probauit electos Dominus, & quasi holocausti hostiam accepit illos, & in tempore, scilicet transitus de hoc mundo erit respectus illorum, scilicet rectus ad visionem Dei, in quo consistit gloria consummata. De hoc purgatorio. 27. q. 1. cap. impudicas. & Ecclesiast. 27. Vasa figuli probat fornax, id est religio sancta. Tertium mysterium est operationis, seu actionis angelicæ: quia vidit Iacob per hanc scalam Angelos ascendentes, & descendentes. In quo mysticè denotatur, quod via obediētia angelica via est. Siue enim ascendat obediens per lectionem, orationem, & meditationem, seu contemplationem Deo assistendo, sicut Angeli, qui semper vident faciem patris, Matth. 18. siue descendat per administrationem, fratribus & populis seruiendo, iuxta illud: Facis Angelos tuos spiritus, & ministros tuos, ignem vrentem: in utroque opere ministerium Angelorum exerceat, & Dei voluntatem adimplent. Ad hoc extra de renuntiatio. in c. nisi. 36. dist. c. vlti. Quartum mysterium est amplexationis diuinæ: quia

Dominus erat innixus scalæ. Ut mysticè innuatur, quod paratus est Dominus apertis brachijs suscipere, & amplexari animam obediētis, ascendentem in cœlum, sicut pia mater paruulum ad se currentem dulciter amplexatur, In cuius persona Propheta ait: Adhæsit anima mea post te, me suscepit dextera tua. Et iterum Cantic. 2. Leua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Et iterum Propheta inquit: Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me, scilicet per obediētia viam: & cum gloria, scilicet tandem suscepisti me. O quantum inflammare deberet eos, qui in statu obediētia sunt, ad viriliter ascendendum spes, & desiderium contemplandi gloriam illius magni Dei, qui ipsi scalæ innixus est, exemplo expugnantium ciuitatem, vel castrum, quibus si promittatur, & primo, qui intraerit, dabuntur mille aurei: secundo quingenti: tertio centum: desiderium tanti lucri ita inflammat eos, & aliqui ascendunt per scalas in lapidū defensionem, tenentes clypeos supra se. Alij ascendunt per lanceas, non timentes lapidum ictus, alij modis mirabilibus. Quāto magis spes, & desiderium æternorum debet inflammare seruos Dei ad ascensionem scalæ obediētia sanctæ, oēs superando aduersitates, atque obediētia difficultates, ut verificetur, quod Matth. 11. c. scriptum est: Regnum cœlorum vim patitur, & violētū rapiunt illud. Porro violētū sunt sibi, qui abnegates propriam voluntatem, seipos cogunt alijs obedire. Felix talis coactio, quæ cœlestis regni acquisitio est. Huius scalæ obediētia duo latera sunt, scilicet castitas sancta, & voluntaria paupertas, seu abnegatio propriæ voluntatis, & proprii sensus. Septem quoque sunt eius gradus, secundum Bernar. per quos verus obediens ascendit in cœlum. Primus est obedire libenter, secundus obedire simpliciter, tertius obedire hilariter, quartus obedire velociter, quintus obedire viriliter, sextus obedire humiliter, septimus est obedire perseveranter.

Quod libenter subditus obedire debet prælati suo. Cap. 1.

Primus gradus est obedire libenter. Hunc gradum non potest ascendere, secundum Bernar. qui præcipientis, non suam fecerit voluntatem. Libenter quippe obediebat, q. Ioā. 4. dicebat: Meus cibus est, ut faciam volun-

A tatem eius, qui misit me. August. quoque 4. confess. inquit: Optimus tuus minister est, qui non magis intuetur a te audire, quod ipse voluerit: sed potius hoc velle, quod a te audierit. Et iterum Bernar. ait: Quisquis occultè satagit: vt quod vult ei prælatus iniungat ipse se seducit, si fortè sibi quasi de obedientia blandiatur. Neque enim in ea re ipse prælato: sed magis ei prælatus obedit. Paratum se ostendere debet subditus prælato suo, sicut Paulus Domino, Actuum 9. cum ait: Domine, quid me vis facere? Et 1. Regum 3. Loquere Domine: quia audit seruus tuus; & Eia. 6. Ecce ego, mitte me. Et Prouerb. 15. Responso mollis frangit iram. Quod verbum exponens Sanctus Antonius de Padua ait: Responso mollis humilis subditi, frangit iram superbi prælati. Et Prouerb. 25. Patientia, scilicet subditi leuiter princeps, id est prælatus. Et lingua mollis, scilicet veri obedientis, confringet duritiam, scilicet austeri prælati. Ecclesiast. 4. Ne coneris contra ictum fulminis, id est contra voluntatem prælati: sed humilia ei caput tuum. Et iterum Ecclesiast. 6. Lingua eucharis, id est bonæ gratiæ, in bono homine, id est in bono subdito abundabit. Vt dicat cum Iob 14. cap. Vocabis me, & ego respondebo tibi. Respondet profectò, qui sibi præcipienti ex animo obedit, secundum Sanctum Antonium: nec dubium, secundum Bernar. in sermonibus, quin ampliorè gratiam mereatur, qui obedientem se exhibet ante mandatum. Requirit namq; Dominus voluntarias oblationes. Vnde Exo. 35. ait Moyses: Omnis voluntarius, & prono animo offerat primitias Dño. Coacta enim seruitia Deo placere non possunt. 20. q. 3. præfens. Contra quosdam religiosos rusticaræ, & quodammodo afinaræ conditionis, qui nisi coacti obedire non possunt. Perfectionis quoque charitatis obedientia est, cum graua præcipiuntur. Hinc & Apostolus Actuum 21. audacter, inquit: Ego enim non solum alligari; sed & mori in Hierusalem paratus sum propter nomen Domini Iesu Christi. Leuior tamen obedientia iudicatur, quando grauiora præcepta iniuncta sunt, atque illa grauior cum faciliora præcipiuntur, cum contemptus huiusmodi ex vltima radice superbiæ originem sumant. Vnde Bernar. in libro de præ. & dispensat. ait: In obediendi ratione hæc generalis regula tenetur: vt difficilioribus quibuscunq; agendis obedientia gratior, quam præuaricatio grauior iudi-

etur, & in facilioribus minusque onerosis contemptus damnabilior, quam actus commendabilior estimetur. Proinde Augustinus 14. de ciuitate Dei, inquit: In paradiso tanto maior inobedientia fuit, quanto id, quod præceptum est, nullius difficultatis fuit. Vbi enim magna est inobedientia poena proposita, & res facilis a creatore imperata: nam quis satis explicet, quantum malum sit non obedire facili, & tantæ potestatis imperio, & tanto terreni supplicio.

Quantum gratum sit Deo simpliciter obedire. Cap. 2.

Secundus gradus est obedire simpliciter. Multos enim videmus, secundum Bernard. post præcipientis imperium multas facere quæstiones, sæpius ingeminare: vnde hoc venit, quis hoc inuenit consilium. Inde murmuratio, excusatio, simulatio impossibilitatis, aduocatio amicorum. Contra quos Propheta ait: In auditu auris obediuit mihi. Vt ostendat vno eodemque momento processisse, & imperantis imperium, & obsequium obsequentis. Ad obedientia simplicitatem pertinere videtur non iudicare, quid vel quare præcipiatur. Vnde Bernar. in lib. de consideratione: Omnibus nobis, maximè in conuersionis initio, nulla magis virtus nobis necessaria est, quam simplicitas humilis, & grauitas verecunda. Et idem ad Fratres de Monte Dei: Perfecta obedientia, maximè in incipiente, indiscreta est, hoc est non discernere, quid vel quare præcipiatur: sed ad hoc tantum niti; vt fideliter, & humiliter fiat, quod a maiore præcipitur. Idem quoque de nouitio loquens ait: Stultus fiat, vt sit sapiens, & hoc omnis eius sit discretio: vt in hoc nulla sit discretio: hæc omnis eius sapientia; vt in hac parte nulla ei sit. Et in sermonibus idem ait: Rara auis in terra discretio, ideo discretionis lucrum fratres in vobis suppleat obedientia virtus: vt nihil plus, nihil minus, nihil aliter, quam imperatum sit, faciatis. Vnde Deuteronom. 13. cap. scriptum est: Quod præcipio tibi, hoc tantum facile Domino, nec addas quicquam, nec minuas. Iulius Cæsar cum in perdomandis hostibus quinque annorum spatium sibi permillum terminum pertransisset, licet gloriosè triumphasset: honor tamen sibi debitus denegatus est, nec urbem ingre-

A di permillum est, eo quòd vltra terminum sibi præfixum moram traxisset. Augusti. quoque 5. de ciuitate Dei, cap. 18. refert de Torquato, qui filium non quia contra patriam: sed etiam pro patria pugnabat: tamè quia contra imperium suum hoc fecisset, occidit, ne plus mali in exemplo imperij contempti, quam gloria occisi hostis esset: secundum èt leges, si quis extra aciem contra præceptum ducis etiam fortiter pugnauerit, & vicerit: tamen punitur; quia contra præceptum fecit, sicut de re milit. l. 3. §. in bello. Et notatur 23. q. 5. relegendes. in glo. 1. Perfectè obediens se debet habere ad prælatum, sicut iumentum ad dominum suum, vt dicere possit propheticum illud: Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum. Et iterum: Qui deducis velut ouem Ioseph. Hæc est simplicitas illa, quæ tantum desiderabatur a sanctis Patribus in discipulis suis. Proinde in principio non præcipiebant eis congrua, & discreta. Vnde in vitis Patrum ait quidam abbat Pastor: Seniores non loquuntur ab initio patribus, vel fratribus recta: sed magis distorta: & si viderint, quòd ea quæ torta sint faciant, iam non loquuntur eis, nisi quod expedit agnoscetes: quia in omnibus obediens sunt.

C Debent enim inferiores audire mandata superiorum, & prælatorum, quasi eis a Deo præciperentur. Proinde Luc. 10. c. Dominus ait: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit eum qui me misit. Ad hoc 28. dist. in nouo. Vnde sicut non discernent, si aliquid a Deo eis præciperetur: sed humiliter id adimplerent: sic disceptare non debent de mandatis prælati. Vnde Bernar. ait: Non te moueat magistri impetus, indiscreta potestas: sed memento, quia non est potestas nisi a Deo: & qui potestati resistit, Deo resistit. 11. q. 3. qui resistit. 23. q. 1. quid culpatur. Coloss. 3. Serui, obedite per omnia dominis. Et sequitur: Quodcunq; facitis, ex animo operamini, sicut Domino, & non hominibus.

Quòd hilaritas in obediendo obedientiam reddit gratam. Cap. 3.

Tertius gradus obedientia est obedire hilariter. 2. Corinth. 9. Hilariter enim datorem diligit Deus. extra de donatio. cap. 1. Vnde Bernar. ait: Serenitas in vultu, dulcedo in sermonibus, multum colorant obedientiam obsequentis. Nubi-

losa corporis compositio, & facies tenebris tristitia obfuscata, ab animo recessisse, sinceram & iucundam obedientiam manifestat, & signat. Vnde 41. dist. in clericis. Sicut ergo August. ait: Incompositio enim corporis, qualitatè indicat mentis. Quis enim libenter imperat homini tristitiam efflanti? Ecclesiast. 35. In omnidato hilarem fac vultum tuum. Cauere debet a murmurationibus, iuxta illud Apostoli Philippen. 2. Omnia autem facite sine murmurationibus. Qui enim cum murmure obediunt, felle Dominum pascunt. Psal. Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potauerunt me aceto. Cibus enim Christi est obedientia opere adimpleta. Vnde Ioan. 4. ipse ait: Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui misit me. Potus autem eius est obedientia cordis, quam Dominus profectò sitit: Fel igitur Christo in escam datur, cum sit murmuratio oris: acetum quoque ei ministratur in potum, cum sit murmuratio cordis. Obedientia talium, obedientia demoniorum est. Proinde Luc. 4. scriptum est, quòd ad præceptum Christi exhibant demonia a multis clamantia, & dicentia, quia tu es filius Dei: qui licet obediabant, tamen obediens non sunt. Hi sunt similes Simoni Cyrenæo, de quo Matthei 27. scriptum est, quòd inuenerunt hominem Cyrenæum, Simonem nomine, & hunc angariauerunt. Sic isti crucem obediens portant, & crucis meritum non acquirunt: quia scilicet inuiti faciunt multa que sui angaria, & prælatorum tristitia, & melancolia obedientia taliter qualiter impletur: quod hodie in multis religiosis hoc esse manifesta experientia docet. Tales etiam sunt, vt lapides magni, qui moueri nõ possunt sine offensione mouentis. Proinde Ecclesiast. 10. cap. ait: Qui transfert lapides, affligetur in eis. Adhiteram hodie, si prælatus transfert de loco consolabili fratrem ad alium locum non sibi consolabilem, afflictionem, & persecutionem recipiet a fratre translato. Et addit: Qui scindit ligna, id est vnitam societatem aliquorum, seu fratrum, & aliquorum deuotarum, vulneratur ab eis, scilicet blasphemijs, murmurationibus, detractionibus, & infamijs. Huiusmodi insuper sunt: vt rota carri non solum in hoc: quia pro defectu vnctionis murmurant: sed etiam quia vnus alterum præcedere recusat. Non faciam hoc, ait vnus, nisi etiam idem ille fecerit. Et de talibus Eccles. 33.

A ait: Præcordia fatui, quasi rota carri. Vnde Ioan. 21. cap. cum dixisset Dominus Petro, sequere me: & ille dixisset de Ioanne, Hic autem quid? Ait illi Dominus. Quid ad te? tu me sequere. Tales etiam sunt sicut imagines, quæ in ædificijs columnas sustentant, miram tristitiam in facie prætententes. Sed prælatus, cuius subditi cum tristitia, & murmure parent: similis est illi, qui habet omnia membra infirma, quæ necesse habet mouere, & nullum mouere potest sine magno labore, & in magna miseria est. Prælatus huiusmodi imperat illi, & ille affligitur, & tristatur, & ipse cum eo: similiter etiam imperat alteri, & ille etiam contristatur, & ipse cum eo: & sic qui obsequi debuerunt, offendunt. Sed de talibus Hebræ. 13. Apostolus ait: Obedite præpositis vestris, & subiaccete eis.

Quod velociter debet obedientia exhiberi.
Cap. 4.

Quartus gradus est obedire velociter. Luc. 19. cap. a Domino dictum est Zachæo: Festinans descende, qui statim velociter obediuit. Vnde & statim subditur velocis obedientiæ remuneratio, cum Dominus subdit: Hodie salus huic domui facta est. Matth. etiam 4. cap. De Petro, & Andrea a Domino vocatis dictum est: At illi relictis retibus, secuti sunt eum. Et subditur de Iacobo, & Ioanne: Illi statim relictis retibus & patre, secuti sunt eum. Canti. 5. Manus illius tornatiles. Manus opera signant, quæ tunc tornatiles sunt, cum ex obedientia opera velociter fiunt. Principibus quippe admodum gratum est, cum præcepta eorum velociter adimplentur. Proinde Proverbio. 22. cap. scriptum est: Vidisti virum velocem in opere suo coram regibus stabit. extra de regul. iur. in c. mora. lib. 6. Marianam Rauennatem Episcopum reprehendit Gregor. quod statim iniunctis sibi non obediuit. Et de hoc reprehenditur Episcopus Sipontinus. 27. q. 1. c. si custos. ibi, Et statim non solum, &c. Et Sergius defensor, ea. q. & causa, in c. si homo. ibi, Omni excusatione postposita. Et de hoc etiam 18. q. 2. pri dem. Gelasius reprehendit Castorem Episcopum.

Quod viriliter, & magnanimiter debet obedientia exhiberi. Cap. 5.

Quintus gradus est obedire viriliter. Vnde Bernar. Manum tuam misisti ad fortia: agendum est tibi instanter, & constanter obediendum: neque inter asperitatem verborum tam regalis semita relinquenda. Et loquitur de semita obedientiæ. Hanc semitam Christus etiam pro morte ignominiosa non reliquit. Vnde Philippen. 2. Factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Bernar. Mementote fratres, quod Christus ne perderet obedientiam, perdidit vitam. Et iterum ad Fratres in monte Dei ait: Putas obedientiam fructum, cum subditus audit obedientiam, quam multis exquiserat votis, cum ei præcipitur quod redolet dignitatem e contrario meritum assignari illi obedientiæ, quæ terreat animum audientis, grauis ad audiendum, grauior ad implendum, grauissima ad tenendum. Ad hoc facit 19. dist. in memoriam, in princip. & 100. dist. contra morem, in princip. Proinde Proverb. 21. Salomon ait: Vir obediens loquitur victoriam. Vincit enim verus obediens omnia membra corporis sui exterius, & voluntatem suam interius. Vnde Bernar. Verus obediens mādatum non procrastinat: sed parat aures auditui, oculos visui, linguam voci, manus operi, pedes itineri, & se totum intra se recolligit: vt ex toto mandatum peragat imperantis. Et in sermone de cōuersione Sancti Pauli ait: Multorum profectō hodie pusillanimitas, & peruersitas exigit, vt ab eis quæri oporteat, quid vis vt faciam tibi? non ipsi quærant, Domine quid me vis facere? Considerare necessariō habet minister, & vicarius Christi, quid sibi præcipi velint, non ipsi considerant, quæ voluntas sit præceptoris. Discernunt, & dijudicant eligentes, in quibus obediunt imperanti: immo in quibus præceptorem suum ipsorum obedire necesse sit voluntati. Non est eorum obedientia plena, non in omnibus parati sunt obsequi, non per omnia sequi proposuerunt eum, qui non sua: sed patris venit facere voluntatem.

De

A De humilitate, quæ in obedientia seruari debet. Cap. 6.

Sextus gradus est obedire humiliter. Vnde Bernar. Magna virtus humilitas, sine cuius obtentu virtus fortitudinis non solum virtus non fit, sed etiam in superbiā erumpit. Et ad talem obedientiæ humilitatem inducens Dominus discipulos suos, Luc. 17. cap. ait: Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite, serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus. Nam secundum rei veritatem non prouenit Deo utilitas de operibus nostris, sed nobis. Insuper ex nostris bonis operibus non fit maior, sicut nec sine eis fit minor. In tali gradu propheta erat, cum ad Deum ait, Bonorum meorum non indiges.

Quod perseveranti obedientiæ datur gloria sempiterna. Cap. 7.

Septimus gradus est obedire perseveranter. Perseuerantia enim, secundū Bernardi singularis est filia summi regis. Et iterum: Quid currere prodest, & ante metam cursus deficere? Sic currite, vt comprehendatis. 1. Corinth. 9. Et de poenit. distin. 3. Incassum, Grego. in Mora. ait: Incassum quippe bonum agitur, si ante vitæ terminū deferatur, quia frustra velociter currit, qui priusquam ad metas perueniat, deficit. Et de hoc etiam legitur, & notatur extra de renuncia. cap. 1. Omnes quippe virtutes sine perseverantia pugnare contra vitia possunt, sine vero perseverantia vincere non possunt. Vnde soli in virtutibus perseveranti tribuuntur regna cœlorum. Proinde Matt. 10. c. Dominus ait: Qui autem perseverauerit usque in finem, saluus erit.

D Disputatio de obedientia, & maxime de illa, quæ Euangelica nominatur: quæ per dialogum fit.

Disputatio de obedientia per dialogum.

Paulus. Quærebatis pridie in sermone vestro, Reuerende pater, de voto Euangelicæ obedientiæ, scilicet, an vouere, vel alteri homini obedientiam promittere in omnibus, quæ non sunt contraria animæ, & euangelicæ perfectioni, sit perfectio euangelicæ. Et cum multa audirem ex vobis, quæ in laudem euangelicæ perfectionis, vel obedientiæ

veniebant: Hoc certitudinaliter asseruifis, quod vouere obedientiam antedictam, est de substantia perfectionis euangelicæ, tanquam vnum de principalibus consilijs Christi. Ego vero scolasticus, licet scientia imperitus, non modicum de his, quæ prædicatis admiratus sum: & cogitavi in corde meo humiliter postulare declarari a vobis: christianus sum, & licet peccatis, & negocijs secularibus inuolutus, non tamen deuiare vellem a tramite veritatis. Cogitavi in corde meo, & ea diligenter examinavi quædam, quæ opponam sententijs, & dictis vestris: non quia tentare vos vellem, aut vobis ostendere me peritum: sed tantum, vt in mente mea de prædicta obedientia veritas elucescat. Sed & supplicate me iuuenem imperitum, & in spiritualibus inexpertum. *Bernardinus.* Dic audaciter fili, & omne, quod de hac materia dubium habes, aperi confidenter: nec mihi displicere debet, quod declarari velis de his, quæ per me dicta sunt. Respondebo tibi fideliter, quid de hac materia sentiam, peritioribus, quod non fuerit bene dictum relinquens humiliter emendandum: sed, vt dicitur Proverbio. 22. Appone cor tuum in doctrina mea. *Paulus.* Humanitas vestra audaciam mihi præstat, vt loquar. Et quia consueuistis omnes sermones vestros diuidere principaliter in tres partes, quod mihi, & alijs peritioribus me, placuit semper, sequar ego vestigia vestra humiliter opponendo contra ea, quæ de obedientia dicta sunt triplici via. Et probō, quod tale votum obedientiæ primo sit malum, secundo quod sit periculosum, tertio quod sit imperfectum. *Bernardinus.* Vt video armatus venisti & præparatus, & placet mihi multum, dummodo assentias humiliter rationibus meis. *Paulus.* Non vt contempnam, aut contendam, pater & Magister veni. *Bernardinus.* Dic igitur confidenter, quod sentis.

ARTICVLVS PRIMVS.

De primis quatuor argumentis contra obedientiam factis, videlicet, quod non est bona.

Paulus.

Primo quidem oppono primam via: videlicet quod votum obedientiæ malum est quadruplici argumento.

Quadruplici argumenti, quæ votum obedientiæ sit malum.

Pri-

A Primum argumentum, quod obedientia sit contra honorem Dei. Cap. 1.

Paulus.

Rimo inquam illud est malum, quod est in magnam dehonorationem Dei: sed subijci alteri, quam Deo, vel maxime per tam vniuersalem obedientiam videtur esse in dehonorationem Dei, & intantam aut maiorem, sicut est adorare alterum, quam Deum, cum magis subijciat hominem obedientiam, quam adoratio. vnde j. Corinth. 7. Videtur

B Apostolus inhibere omnem talem subiectionem, d. Pretio empti estis, nolite fieri serui hominum: ergo tale votum videtur malum. *Bernardinus.* Respondeo, quod subijci alteri quasi ille esset Deus, verè est summa iniuria Dei, & maior quam sola adoratio: sed subijci alteri, vt vicario Dei & solūmodo propter Deum, est summus honor Dei, & quo ad aliquid maior, quam si soli Deo i persona sua homo subderetur. Quod enim aliquis in tanta reuerentia habet regem suum, quod non solum sibi subijci velit, sed seruo suo propter eum, maius est quam si subijci vellet sibi soli: quantum autem ad hoc non est simile de adoratione: quia adoratio: propriè sumpta signat solum illum reuerentiam modum, qui fit alicui vt vero Deo, non vt vicario Dei. Verbum autem Apostoli intelligi debet de seruitute vitiosa, qua homo seruit homini ex timore, vel amore mūdano, & vitioso. *Bernardus.* quoque in lib. de precepto & dispensatione ait: Siue Deus, siue homo vicarius Dei mandatum quodcumque tradiderit, pari profectò obsequendum est cura: pari reuerentia deferendum, vbi tamē Deo contraria non præcipit homo. Et sequitur: quamobrem quicquid vice Dei præcipit homo, quod non sit tamen certū dī-

C splendere Deo, haud secus omnino accipiendum est, quasi præcipiat Deus. Quid enim interest, vtrū per se, an per suos ministros, siue homines, siue angelos hominibus suū innotescat placitum Deus?

Paulus. Placet quod dicitis: nam vt video & ratio & exemplum & auctoritas bonum & sanctum esse ostendunt, quod ego putabam malum.

Argumentum secundum, quod obedientia est contra proprium hominis bonum.

Paulus.

Secundo insuper addam. Illud, quod est in magnum præiudiciū proprii boni: illud est profectò malum: sed hoc est huiusmodi, quia tollit ferè totam libertatem agendi datam homini a Deo ad bonū vtile peragendum: oportet enim hominem huiusmodi obedientiæ subiectum stare in omnibus voluntati, & consilio superioris: & sic patet, quod tale votum est malū. *Bernardinus.* Ad hoc dicendum, quod obedientia hæc non tollit aliquam libertatem ad faciendum bonum: sed potius ad illud promouet. nā, sicut supradictum est, prælati non habent potestatem in suos fratres contra bonū subditorum, sed solum in bonum eorum. Vnde in hoc prælati potius sunt serui, quam Domini. *Paulus.* quia ratio vestra intellectum in hoc satis mihi aperit, nihil de hoc dubietatis remansit.

Argumentum tertium, quod obedientia est in damnum prælati.

Paulus.

Tertio quoque addam, quod tale votum sit malum. Nam illud, quod est in magnum nocumentum prælati, cui homo subijcitur, illud est malum: sed hoc est huiusmodi, quia oportet eum incurere magnam præsumptionem, si in sustinendo, & consentiēdo alijs præponi & anteponi. Et si subijci per huiusmodi obedientiam est magis perfectum, quam non subijci, oportebat prælatum huiusmodi semper quo ad statum obedientiæ imperfectum esse. *Bernardus.* Respondeo fili mi, quod quadruplici ex causa hoc non est in nocumentum prælati. Primo, quia bonum obedientiæ propriè recompensatur sibi in bonum communitatis, & regiminis subditorum. Secundo, quia nullus debet ad hoc sumi, nisi sit sufficienter exercitatus in huiusmodi obedientiæ subiectione: ita quod per prælationem amor obediendi in eo tepescere non possit. vnde j. Timo. 3. de episcopo præficiendo Apostolus loquens ait: Non neophitum, ne in superbiam elatus, in iudicium diaboli incidat. Neophitus enim compositum est, & cōponitur a neos cum phitos, quod est fides: & dicitur neophitus ti, Græcè, id est nouellus, nouitius rudis fidelis, vel nuper renatus. Tertio, quia non

A non debet aspirare ad gradum prælationis, sed potius semper ad itatum subiectionis: nec per se ad illud ascendere debet, sed potius a Deo per alios debet ad hoc trahi, ita quod solum propter bonū obedientiæ, & charitatis, & vtilitatis fraternæ in eo stet, quasi tractus atque inuitus Christo: quia si bene attendit ius suæ prælationis, potius habet vnde humilietur, quam vnde infletur: quia sua potestas in veritate potius habet rationem seruitutis, & seruitij, quam dominij. His autem quatuor non obseruatis, fateor quod multum perdet de merito obedientiæ, & humilitatis. Sed tunc nihilominus damnū vnius paruipendendum esset pro tanto multitudinis bono. *Paulus.* Placet pater, quod statum prælationis non inconsultè, sed debitis circumstantijs firmatis: sed vtiā religionum prælati hæc seruent.

Argumentum quartum, quod Status obedientiæ ordinem nature perturbat.

Paulus.

Quarto quoque superaddo. Videtur enim, quod id quod perturbat ordinem nature a Deo institutam, illud est malum: sed hoc est huiusmodi obedientiam omnes instituit pares, nisi solum pro quanto filij parentibus tenentur obtemperare, aut insipientes sapientibus: hic autē econuerso frequenter continget, quia parentes tenebuntur obedire filijs, sapientes stultis, boni malis: quæ omnia sunt contra ordinem nature, & rationis. *Bernardus.* Ad hoc dico, quod natura non fecit omnes in hoc pares, nisi per priuationem huiusmodi superioritatis, quæ ex natura nulli datur: nō autem per institutionem, & impositionem superioritatis sunt opposita, quin potius naturalis ordo ad hoc inclinatur, & eius consummatio hoc requirit. Præterea, sicut Thom. 2. 2. q. 14. arti. j. in corpore q. Sicut actiones rerum naturalium procedunt ex potentijs naturalibus: ita etiam operationes humanæ procedunt ex humana voluntate. Oportuit autē in rebus naturalibus, vt superiora mouerent inferiora ad suas actiones per excellentiam naturalis virtutis diuinitus eis collatæ. Vnde etiā oportet in humanis rebus, quod superiores moueant inferiores per suam voluntatem ex vi auctoritatis diuinitus ordinatæ. Mouere autem per rationem, & voluntatem est præcipere. Et ideo sicut ex ipso ordine naturali diuinitus instituto infe-

riora in rebus naturalibus necesse habent subditi motiōi superiorū: ita etiam in rebus humanis ex ordinē iuris naturalis, & diuini tenentur inferioris suis superioribus obedire. Hæc ille. Non etiam verum est, quod ex hoc sequatur stultos præesse discretis, & malos bonis, nisi forte per accidens. Per se enim hoc non sequitur nisi ex peruersitate eligentium prælatos ad hoc malos, aut ex communi miseria huius vitæ, in qua nullus ordo rerum, aut personarum est ita fixus, aut certus, quod nihil possit pati inordinationis, aut dubietatis. Sicut enim natura per se non intendit, aut facit monstrata, seu peccata, immo potius oppositum: sic nec lex huius obedientiæ per se intendit, aut exigit, quod stulti, & mali præsent discretis & bonis: immo potius quantum est ex se, intendit & exigit oppositum: & tamen quando hoc præter eius intentionem, & exigentiam contingit, adhuc superfulget & superuincit obedientiæ bonum, quod est magna gloria obedientiæ, quod maiores obediant minoribus, & quod meliores sint prompti subesse imperfectioribus, seu malis. Vnde super illud, quod Matth. 3. cap. Christus Ioanni dicit, quando venit ad baptismum, Sic enim decet nos implere omnem iustitiam: glosa ait, quod perfecta humilitas est, quando superior subditur inferiori, sicut subiecit se Christus Ioanni plusquam quando inferior superiori, aut quam quando æqualis æquali. Quod autem filij, vel iuuenes præsent patribus, vel senioribus, quando ad hoc ratione roboris discretionis, & sanctitatis sunt aptiores seruata alias reuerentia, quæ paternitati & senectuti debetur, non repugnat ordini nature, immo potius ordo naturalis rationis hoc exigit. Et licet ordo corporalis generationis, & ordo temporalis hoc non exigant: non tamen obuiant ei. Licet etiam prælati sit in se malus, id est peccator: non tamen in eis, quæ sunt licita, & honesta illi parere est malum. Et in hoc magis resurgit virtus humilitatis & obedientiæ bonū. In his vero, quæ Deo contraria sunt, nemo alicui hominum parere debet, iuxta illud

Act. 5. Oportet Deo obedire magis, quam hominibus. *Paulus.* Iam intelligo pater, quod illud quod de obedientiæ voto videtur debatur malum, iam mihi incipit apparere bonum.

A ARTICVLVS SECVNDVS.

Quo arguitur quadruplici argumento, & votum obedientie est periculosum.

Paulus.

Quadruplici argu-
mento pro-
bat, quod
votum obe-
dientie sit
periculo-
sum.

Secundo proposui alia via arguere, & tale obedientie votum licet vt dictum est, appareat bonum: videtur tamē bonum valde periculosum. Bernard. Ostende, obsecro, in quo consistat hoc periculum.

Paulus. Ostendam quippe per quatuor alia argumenta.

B Argumentum quintum, quod in obedientia homo se astringit ad parendum in rebus periculosiss. Cap. 1.

Paulus.

Rimo insuper videtur, quod quicumque necessario se constringit ad agendum dubia & periculosa, magnis periculis se exponit: sed hoc est in proposito nostro, quia subditus astringitur ad obtemperandum praelato in dubijs & periculosiss, & etiā in malis, quantumcumque magnis num subditus certitudinaliter sciat ipsa fore mala. Bernard. Potest siquidem subditus dubitare, aut ignorare de aliquibus, an sint mala & periculosa dupliciter, videlicet aut in vniuersali, aut in particulari. Potest etiam dubium esse de iure, vel de facto. Primo autem si sit de facto, seu de singularibus, & circumstantijs in nullo committit se discrimen alicuius mali, quando obedit: quia nullum est sibi peccatum, nec peccati periculum, nisi huiusmodi dubietas, vel ignorantia proueniret ex voluntate, vel negligentia sua. Secundo autem si sit dubium de iure, seu in vniuersali: & tunc, aut subditus non tenetur scire illud

Dius, & tunc nullum est sibi peccati periculum: aut tenebatur scire, & tunc quamuis non excusetur a toto: quia tamen non facit illud ita voluntarius, sicut si faceret illud ex se solo motus: & quia semper ibi refulget voluntas, & intentio boni obedientie excusat a tanto: & hoc non modicum, sed multum est. Quicquid igitur est ibi de periculo peccati, aut de peccato, non prouenit ex obedientie lege, sed potius ex indebita ignorantia subditi, & ex indebito imperio praelati, quod in casu illo pro se, & ex natura sua subditi non astringit: sed solū ratione conscientie subditi, qui iudicat se

in illo casu teneri propter indebitam ignorantiam diuini iuris. Falsa est igitur minor, quia obedientia non astringit ad aliquid, quod sit subdito malum seu periculosum: sed potius facit, quod aliqua quæ aliās essent subdito mala, vel periculosa, sint sibi bona atque securā, aut quod saltem non sint sibi ita mala vel ita periculosa. Paulus. Inficere pater non possum, quod dicitis ita distincte, & lucide, quod mihi dubiū erat declaratis.

Argumentum sextum, quod obligare se ad id quod est quasi impossibile obseruare, periculosum est.

Cap. 2.

Paulus.

Secundo quoque superaddam obligare se ad seruandum id, quod non est plene in nostra potestate, & quod vix perfectissimi seruare possunt, est valde periculosum: sed subito ad nutum & imperium praelati refrenare, aut laxare impetus, & motus ac consensus suarum voluntatum, & cogitationum, non est plene in potestate etiam perfectorum virorum, & tamen huiusmodi obedientia ad hoc astringit, ergo periculosum est hoc votum. Bernard. Ad hoc dicendum, quod secundum quosdam nullum imperium extendit se super secreta cordium per se, sed solum super exteriora, quæ homini sunt visibilia. In quantum autem ad profecutionem debitam istorum, exiguntur exteriora, & intantum potest super ipsa exteriora. Fundant autem se super duobus. Primum est, quia homo secundum mentem est solum Deo inferior, & ideo mens nullum potest directe habere superiorem, præter solum Deum. Secundum est, quod inuisibilia non subsunt iudicio, & regimini praelati, nisi quantum visibilibus sunt coniuncta. Vnde nec per sacramenta, quantumcumque sint generalia & necessaria, sicut baptismus, per quem non potest subueniri puero, dum est in vtero matris, nec alicui, nisi prout est visibilis, aut alicui exteriori sensui subiaccens: nec aliqua professio pactorum, seu religionis, vel matrimonij haberet aliquid firmitatis inter homines, nisi sint per aliqua sensibilia exterius expressa & manifesta. Si igitur nulla potestas hominum spiritualis est latior, quam potestas sacramentalis, nec imperium praelati est potentius ad obligandū, quam professio solennis, a qua ipsum imperiū robor sumit: ergo imperiū praelati non

erit

A erit obligatorium, nisi prout est visibile, & prout de visibilibus est. Secundū vero alios hoc non est verum: si n. praelatus potest super voluntatē subditi, vt coniunctā exteriori actui: ergo multo magis potest in eam, prout est operi non coniuncta. Maius est. n. posse super vtrūq; simul, quā super alterum tantū illorū duorū. Item praelatus potest præcipere subditis, quod fideliter cōsulant sibi super aliquibus, & quod super hoc deliberent secū. Potest et eis præcipere, quod vacent orationi, aut studiosæ meditationi, aut quod cogitent de tali sermone populo prædicādo, & sic de similib. sed isti sunt actus interiores per se absq; exterioribus sumpti, ergo praelatus potest super actum interiorē. Itē s̄m Apōst. Ephe. 6. serui tenentur seruire dominis non ad oculum, sed s̄m Deū: ergo ad præceptū domini sui tenentur actum interiorē ordinare ad Deū. Sed subditus euangelicus plus tenetur praelato, quā seruus domino. Itē homo potest abdicare a suo dominio, & dare & offerre Deo vel alteri in honorē eius, quicquid est sub dominio suo, saltē vbi hoc fieri potest absq; aliquo peccato, vel imperfectio nis periculo: ergo facultatē actū interiorū, prout sunt per se sumpti, potest homo a se abdicare, & propter Deū praelato subijcere, sicut & facultatem actū exteriorū, cū non minus sint sub dñio nostro. Vnde Ber. in libello, qui incipit, Multi multa sciūt: ait, Bonus obediens dat suum velle & suū nolē, vt possit dicere. Paratum cor meū Deo, paratum cor meum: quodcumq; præceperis facere paratum ad votum, & nutum citius obedire. Hæc Ber. Exercere etiam se in eis, prout sunt per se sumpti, non habet plus de periculo, quā exercere se in eis, prout sunt exterioribus coniuncti. Quis enim dicet, quod sanctē cogitare & velle bona, & virtuosa aut sanctē interius actus virtutum elicere, sit imperfectum aut periculosum? Nec ex hoc sequitur, quod aliquis sit naturaliter superior mente eius, sed solum iurisdictione valet per viam, scilicet iuris. Hoc autem non est impossibile. Tertio alijs videtur, quod modus medius sit tenendus. In illis enim actibus, ad quos sic potentes sumus, quod astringi ad illos quodcumque a praelato præcipiuntur, nihil habet periculi, nihil vani, aut mali extendit se obedientia ista: non autem ad illos, ad quos astringi periculosum est. Aut quia non sumus plene potentes ad illos peragendos, vel vitandos ad nutum praelati. Aut quia multas habent intra se perplexitates, & in-

tercaciones, & etiam immixtiones multorum motuum vitioforum. Vnde si quis præciperet fratri, volo quod ita intente diligas illum vel illum: Aut quod tota die hoc cogites, & non aliud, & similia stultē præciperet. Quando autem præcipiuntur in generali, aut indeterminatē, aut sub conuenienti determinatione, quod superuacet orationi vel meditationi, aut quod deliberet super hoc vel illo, intelligendo prout bono modo ad hoc est potens, tunc tenetur. Rationes autem modi secundi non cogunt ad amplius, quā ad istud etiam secundum superficiem verborum, nisi forte præter primam rationem, qua non multum efficaciter videtur informare. Non enim sequitur, quod si aliquis potest supra duo, vt sunt coniuncta, quod multo magis possit super ea, vt sunt diuisa. Videmus enim, quod aliquis potest videre duas partes vnius lapilli vel athomi, vt coniuncte, non autem vt sunt diuisa. Agens etiam creatum potest super materiam & formam, vt sunt coniuncta vel coniungibilia: non autem vt sunt diuisa. Papa etiam potest multis modis alligare, & soluere animam & corpus, vt sunt in hac vita coniuncta, & non sic potest, quando sunt post mortem diuisa. Ad casum igitur supra tactum redeundum est. Quando enim obligari ad actum interiorē, vt per se sumptum non plus habet periculi quā obligari ad vtrūq; actum, vt sunt coniuncti: tunc enim tenebitur obedire, quando autem aliter aliter. Rationes autem primæ positionis facile est dissoluere. Ad primam autem iam paulō supra est responsum, scilicet in sine secundæ positionis. Ad secundam autem potest dici, quod imperium praelati non fertur in mediatē, nec principaliter super actus interiores, nec super ipsam mentem, sed potius super totam personam hominis. Persona enim est, quæ per huiusmodi imperium obligatur ad illos actus, & illa ratione sui corporis est visibilis. Et simile est in baptismo, & in alijs sacramentis, quorum efficacia mentem attingit. Vnde & per ea gratias internas acquirimus: sed tamen hoc est per hoc, quod principaliter ordinantur ad totam personam, quæ ratione sui corporis subiaccet sensibus. Ex his autem patet ad secundum principale, quod in nulla est contra vltimam istam positionem. Quod tamen in verbo beati Bernardi tangitur de obediendo ad nutum praelati, non est intelligendum, quod simplici verbo, vel cuius-

que

A que nutui praelati teneamur sic obedire, & contra agendo peccemus mortaliter: tum quia talis obligatio esset periculosissima: tum quia esset etiam contra intentionem praelati praeipientis, qui non intendit nos sic fortiter obligare per simplex verbum, aut per quemcunque nutum. Et ideo nisi expressè appareat, & in tali fortitudine obligare intendit, non peccat homo mortaliter, non agendo, nisi hoc faceret ex magno eius contemptu, aut ita frequenter, & saperet manifestum contemptum. *Paulus.* Longa quippe, & difficilis fuit responsio hęc meæ dubitationis, & multum suspenderat aliàs mentem meam verbum beati Bernardi, licet in argumento meo non posuerim illud: tamen letatus sum quando Domino inspirante per vos in mediū deductum est; magisq; gauisus sum, quando quomodo intelligi debeat, declarastis.

Argumentum septimum, quod subditus a praelato saepe potest prouocari ad iram.

Paulus.

Tertio ultra praedicta superaddam. Videtur enim, & praelatus tam per se, quam per alios subditos suos frequenter possit subditum suum prouocare suo imperio & modo indiscreto, atque proteruo ad intolerabilem impatientiam, & indignationem ad indebitè pusillanimitatis timorem, ad indebitè gratiæ, & adulationis fauorem, & ad indebitè lasciuiae laxationē: quia non solum quod praecipitur, sed quod agitur a praelatis facile trahitur in exemplū. Si ergo periculosum est se associare vni simplici socio, qui ad hoc prouocaret: multo magis periculosum erit se subdere tali praelato. *Bernardinus.* Respondeo, & sicut superius tactum est, lex obedientiæ non intendit, nec exigit malum praelatum, immo potius bonum. Proinde mala praelatorum in argumento per te tacta, per consequens non sequuntur ad eam, & tamen cum hoc bonū obedientiæ hic relucet, quia inclinat subditum ad patientiā & humilitatem, & ad Dei timorem potius, quam ad timorem hominis: cum obedientia non faciat obedire praelato, nisi solum propter timorem Dei, atq; propter eius amorem. Illa ergo vitia non sequuntur in subdito ex obedientiæ voto, sed ex subditi imperfectione, occasione a praelato data, atq; a subdito vitiosè assumpta.

Per se autem bona non sunt dimittenda, nec E dijudicanda esse mala propter aliqua nocu- menta, quæ aliquando per accidens eo- mittantur, quia vix est aliquod bonum in vita ista, aliquando multa mala ipsum per accidens subsequantur: & sic omne bonū huius vitæ dimittendum esset. *Paulus.* Fa- teor quod dicitis pater: nam & de passione Christi, & de sanctissimo sacramento alta- ris, atque de multis scripturis sacris multæ hereses exortæ sunt, & quasi infinita mala propter erroneum intellectum.

Argumentum octauum, quod scandalo- sum est per obedientiam re- uelare secreta.

Paulus.

Quarto etiam superaddamus. Porro reuelare proprias cogitationes, & occultos defectus sui, vel aliorū, est periculum multiplicis scan- dali: sed vouens talem obedientiam tene- bitur ad ista: ergo periculosum est tale vo- tum. *Bernardinus.* A multis quippe sapientibus tenetur, & reuelatio cogitationum, & internarum affectionum non subest propriè & directè obedientiæ voto, nec imperio ali- cuius praelati. Dicunt enim, & quamuis ali- quas cogitationes, & affectiones possit ho- mo licitè reuelare: obligare tamen se ad re- uelandum quascunque, quando sibi præci- peretur, esset periculum magnarum infamiarum, atque scandalorum multorum. Et idem sequeretur, si obligaret se ad reuelan- dum solas illas, quas aliàs possit licitè, ab- que sui infamia, vel alicuius scandalo reue- lare: quia tunc ad imperium praelati quere- tis sibi reuelari eas, de quibus licet quicūq; non reuelaret: aut oporteret eum mentiri, aut contra obedientiam agere: aut tacēdo manifestè inueret, & cogitationes illæ quas tunc celabat, erāt malæ. Et ita per consequens obligatus esset ad periculum infamiæ suæ, & scandali alieni. Quicquid autem sit de hoc, ad propositum non refert: quia si obli- gare se ad reuelationem cogitationum est malum aut periculosum, constat secūdam prædeterminata, & non subest voto huius- modi obedientiæ reuelatio earundem. Si autem non est malum vel periculosum, nec etiam imperfectum, se ad hoc obligare: in- dubitanter reuelatio earum suberit huic al- tissimæ obedientiæ. Et ita nullo modo ar- gumentum prædictum cogit. De occultis, etiam

A etiam defectibus suis, qui in opere exte- riori fuerunt, de quibus nulla suspitio in ge- nere, vel in specie iam præcessit, prædicti sa- pientes idem dicūt propter easdem causas. Omnia hæc spectant secundum eos, ad so- lum sacramentum confessionis. De occultis autem defectibus aliorum dicitur quidā, & praelato non est obediendum contra præ- ceptum Dei, secundum illud Act. 5. Obe- dire oportet Deo magis, quam hominibus. Et ideo quando praelatus præcipit vt sibi di- catur, & quis sciuerit corrigendum, intelli- gendum est præceptum sanè, id est saluo or- dine correctionis fraternæ: siue præceptum sit cōmuniter ad omnes, siue ad aliquē spe- cialiter. Sed si praelatus præciperet contra hunc ordinem diuinitus institutum, & ipse peccaret præcipiens & ipse obediens, quasi contra præceptum Domini agens, vnde non esset illi obediendum: quia praelatus non est iudex occultorum, sed solus Deus. Vnde non habet potestatem præcipiendi aliquid super occultis, nisi in quantum per aliqua indicia manifestantur: puta per infamiam, vel per aliquas suspitiones, in quibus casti- bus potest praelatus præcipere eodem mo- do, sicut & iudex secularis, vel ecclesiasti- cus potest exigere iuramentum de veritate dicenda. Et huius opinionis est Tho. *Paulus.* Iam viuis rationibus intellexi, & id quod prius putabam malum, est bonum: & id quod ostēstimabam periculosum, video iam securum: sed nondum intelligere queo, quomodo tale votum sit perfectum, nam prima facie esse arbitror imperfectū. *Bern.* Spero in gratia Saluatoris, qui huius voti dedit consilium, & etiam eius perfectionis tibi tribuet intellectum.

ARTICVLVS TERTIVS.

D Quod obedientiæ votum licet sit bonum atque securum, videtur nihilominus imperfectum.

Paulus.

Tertio proposui alia via arguere, & licet tale votum sit bonum atq; se- curum, tamen esse videtur imper- fectum. *Bernardinus.* Ego quoque cupio audire argumenta tua, & in quo funden- tur, cum ipse magister perfectionis dede- rit de hoc voto tanquam de re perfecta cō- siliū. Insuper & in veteri testamento Deus per prophetam ait: Vouete, hoc est perfe-

ctionis consilium: & reddite Domino Deo E vestro: & hoc obligationis præceptum. *Paulus.* Aperiam quod me mouet.

Argumentum contrarium, quod perfe- ctius est præcipere, quam parere.

Cap. I.

Paulus.

Primo enim videtur, & si status praelati perfectior est quam ip- sius subditi: ergo & actus com- petens praelato in quantum tali, perfectior est quam actus, qui cōpetit sub- dito in quantum tali: sed actus praelati in- quantum talis, est imperare atque præcipe- re. Actus vero subditi in quantum talis est subijci & obedire: ergo perfectius est præ- cipere, quam subijci: & imperare, q̄ obedi- re: ergo maioris perfectionis est abstringere se ad imperandum, quam ad obediendum. *Bernardinus.* Ad hoc dicendum, & loquēdo de perfectione auctoritatis & dignitatis, status praelationis perfectior est, quam sta- tus subditi: louendo autem de perfectio- ne sanctitatis, non est secundum se perfe- ctior, nisi solum pro tanto, & ante promo- tionem, & post exigit maiorem perfectio- nem, & sanctitatem in praelato, quam sta- tus subditi in subdito. Secundum autē hoc similiter est concedendum, & imperare, & præcipere est actus maioris auctoritatis, & dignitatis, quam subijci & obedire, & q̄ maiorem virtutem præexigit in imperante ad hoc q̄ perfectè fiat, & ad hoc q̄ perfe- ctis circumstantijs vestiatur, quam obedire requirat in obediente. Sciendum autem, & dignitas, & auctoritas non est creaturæ ap- petibilis propter se, sed solū propter aliorū vtilitatem, & Dei honorem. Non enim cō- petit homini secundum se, seu secundum id quod habet a se, cum secundum se sit ni- hil, & peccator propter quod imperare ex suo genere non dicit actum virtutis, nec conuenienter potest cadere sub ipso voto. Vouere enim præsidentiæ statum, & officii imperandi nullius est meriti, quamuis in hoc obedire superiori ad talem statum co- genti meritorium esse possit: subijci vero vel obedire, est actus de se appetibilis: quia habet in se multū de ratione humilitatis: tū quia in hoc principaliter intēditur bonum subditi: tum quia pro hoc procuratur sub- dito adiutorium ad regimen praelati: tum quia competit homini secundum id, quod habet

A habet a se: scilicet nihilatem atque peccatum, & defectum discretionis, & voluntatis ad seipsum perfecte gubernandum. Unde subijci, & obedire ex suo genere dicunt magis actum virtutis, quam imperare, & maxime prout procedunt a voto, & virtute obedientiae, propter quod & vouere ea est meriti magis, & idcirco status subiectionis ex suo genere dicit maiorem perfectionem virtutis, quam status praelationis. Cuius signum est, quod appetere primum est signum magnae humilitatis, & perfectionis: appetere vero secundum est ut plurimum magnae ambitioni & imperfectionis. *Paulus.* Quod hoc sit verum, experientia manifestat. Nam plerisque ego iuuenis noui, qui ut possent proficere animabus, & augmentare honorem Dei, quaesierunt praelationem, & postquam ascenderunt ad gradus, ut se manerent in praelatione, commixti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum, & seruiuerunt sculptilibus eorum & factum est illis in scandalum. Quod arbitrator contigisse, vel quia seipsum deceperunt per occultam ambitionem sub specie zeli, vel quia postquam ascenderunt ad gradus, ex imperfectione eorum prolapsi sunt, sicut scriptum est, Honores mutant mores. *Bernardinus.* Non est gratia parui luminis hoc intelligere, dilecte fili, & huic sententiae operibus adherere. Sequere interim, quod coepisti. *Paulus.* Dubitabam pater, longiori sermone vos grauare: sed quia vos video libenter audire, delectat me dicere.

Argumentum decimum, quod votum obedientiae imperfectum est, exemplo Anachoritarum. Cap. 2.

Paulus.

D Secundo etiam addo. Ex libris Hieronymi dici, insuper intellexi hoc in beati benedicti regula contineri, quod summum genus monachorum est genus anachoritarum, sed isti ab huiusmodi obedientia absoluuntur, cum solitarij viuent: ergo tale votum imperfectum est. *Bernardinus.* Ad hoc dicendum, quod de anachoritarum statu tripliciter possumus loqui. Aut prout praesupponit ac consequitur perfectum exercitium obedientiae, & charitatis fraternae, & perfectionem suorum habitum: aut prout commiscet eis per vicissitudinem temporum interpollatim, scilicet vacando

nunc isti exercitio, nunc illi, sicut fuit in Io. Baptista, & Christo, & beato Francisco, & beato Dominico. Aut prout praedit, & recedit a se omne tale exercitium. Primus duobus modis status anachoritarum, seu contemplatiuorum, est perfectissimum, non autem ultimo modo, quod autem dicitur, quod tales ab obedientia absoluuntur. Respondeo, quod a voto siquidem prius facto, aut ab amore eius non absoluuntur, sicut nec quando assumuntur ad statum episcopatus vel alterius praelaturae, sed solum ab exteriori exercitio obedientiae. Quod quidem fit pro eo, quod interiori virtute, & actu obedientiae, & humilitatis consummati sunt, & ut plenius vacent soli exercitio contemplationis internae, quod est altius omni altero exercitio, & praecipue omni exercitio exteriori. Et quia tales non vacant propriae voluntati implendae, sed cuidam obedientiae alteriori: aguntur enim a spiritu in contemplationis deserto. *Paulus.* De vno incidenter cupio declarari, quare primi anachorita, & quandoque secundi raro confitebantur, & raro communicabant: cum haec duo videantur esse sacramenta magnae necessitatis atque magnae deuotionis & utilitatis: & tamen sine his sacramentis quidam illorum multis annis in desertis solitarij habitabant. *Bernardinus.* Anachorita maxime primi, quandoque confitebantur, & communicabant, & quandoque sine his sacramentis diu stabant, secundum quod eis magis expediens erat ad vitam illam continuandam. Hi enim, qui rarissime communicabant, continue diuinitus resciebantur, & hoc sacramentum corporis Christi spiritualiter manducabant. Et hoc quidem expediebat eis amplius, quam contrarium, secundum statum suum, & secundum regimen, quo diuinitus regebantur. Si tamen absque distractione, vel sui status periclitatione, aut cum gentibus implicatione haec sacramenta parata fuissent eis, credendum utique est, quod illa amplius frequentassent. Nam Spiritus sanctus in his regebat, atque ducebat eos, secundum quod eis magis expediebat. Quod enim nos ex his sacramentis fructuose colligimus, ipsi habebant in spiritu altiori ex vniuersali a mundi sequestratione, & continua in Deum suspensione, & ardenti deuotione. *Paulus.* Admiranda sunt valde, quae me inuenio usque nunc latuisse, tamen sequar quod coepi.

Argu-

A Argumentum undecimum, quod obedientiae status videtur astringere ad imperfectionem.

Paulus.

Tertio quoque videtur, quod astringere se ad multiplices imperfectiones, est imperfectum. Unde propter hoc inter alia imperfectum statum matrimonij iudicamus: secundum enim praedicta obedientia astringit hominem ad huiusmodi. Praelatus enim poterit sibi praecipere multa imperfecta, & ad imperfectionem inuoluentia, utpote declinatione continuae, aut frequentis orationis multiplicis misericordiae, & austeritatis, & implicatione multorum temporalium, & negotiorum distrahentium a tranquillitate contemplationis, & a puritate, & simplicitate altissimae paupertatis: ergo tale votum imperfectum est. *Bernardus.* Minor quippe est falsa, ac et probatio eius. non enim praelatus potest eos astringere ad aliquam imperfectionem. Sciendum tamen, quod sunt aliqua taliter imperfecta, quod per nullam circumstantiam possent esse perfecta. Aliqua vero, quae perfecta esse non possunt in tempore gratiae, quamuis perfecta esse possent in tempore legis, ut matrimonium, & diuitiae. Aliqua vero sunt sic de se imperfecta, quod tamen per circumstantias alias possunt esse perfecta, ut fuit in Christo comedere cum publicanis. Et hoc modo multa sunt, quae ratione obedientiae, & charitatis fraternae assumunt rationem perfecti, quae si alias ex solo proprio motu fierent, imperfecta essent. Obedire autem in talibus non est alligari imperfectioni, sed potius perfectioni. Si tamen imperfecta sunt primos modos praecipere, & eorum imperfectione constet, aut constare debeat, quod tunc obediatur, non venit ex lege altissimae obedientiae, sed potius ex imperfectione ipsius obedientis, utpote ex aliquo humano timore, seu fauore, vel ex aliquo conscientiae errore. Quidam enim sunt, qui timore, & praelatorum ac magnorum fauore, intantum videntur extollere obedientiam, quod dissipant euangelicam puritatem, quasi in hoc perfecte obedientes, cum tamen in asperis obedientiam pro viribus fugiant, & saepius asperrant ignorantes, quod dicere, quod obedientia alliget ad imperfectiones, & impuritates, aut ad quaecumque peccata, non est obedientiam exaltare, sed potius diffamare. *Paulus.* Credo id fieri in aliquibus ex fragilitate, aut ex zeli, & seruires tepiditate.

S. Bern. de Senis, Sermonum T. 3.

E Argumentum duodecimum, quod regula minorum est imperfecta, quia transcendit terminos cuiuslibet regulae. Cap. 4.

Paulus.

Quarto adda de regula vsa, qua diligentius ponderaui. Et vs mihi, quod oem quod transcendit, vel exit terminos ois regulae, quatumcumque perfecta, est malum, vel imperfectum salte professori ipsius regulae: sed astringi ad obedientiam in oibus extra limites ois regulae, sicut fit in regula vsa, est homini: ergo est malum, vel imperfectum. Na nulla alia regula extendit se ad oia, salte ad oia indifferetia, nec praecipit, vel statuit de oibus. Praelato autem non tenet homo obedire i his, quae sunt supra regulam, seu ad plura, quam regulam extendat, sicut Bern. in li. de pce. & disp. Bern. Hoc autem, quia me & alios nri ordinis tagit, & nonnullis indiscretis extraneum esse vs, diligentius declarare intendo. Circa quod aduertendum est, quod aliqd exire limites regulae vel esse supra regulam, dupliciter potest sumi, sicut & esse de regula. Quaedam. n. sunt de regula explicitae, & imediate, & p se, ut oia illa quae nominatenus i specialib. statutis regulae continentur, ut i regula monachorum tenere silentium, abstinere a carnibus, & consimilia. Quaedam vero sunt de regula solu mediate, & implicitae, & i sua causa: ut oia illa, quae relinquunt ordinationi, & precepto abbatis, de quibus alias nulla mentio fit i statutis regulae. Et similiter quaedam sunt supra regulam vel extra limites regulae: aut quia neutro modorum continentur i secunda: aut quia non continentur in ea p se & sicut se. Ad ea igitur, quae sunt de primo modo, non extendit se praelatus potestas, sed ad ea quae sunt de secundo modo. Alias nihil praelatus praecipere posset, et ratione culpae, non solu illa quae nominatenus praecipuntur i regula. Et quia i regula nra positum est expresse, quod teneant obedire ministris in oibus, quae non sunt contra aiam & regulam nostram. Ideo oia quaecumque sunt indifferetia, cadunt hoc secundo modo i regulam: quia oia ponunt sub imperio & ordinatione praelati. Et ideo non debet dici esse supra regulam, vel extra limites regulae, non solu sicut quod, sed quod ad primum modum. Fuerunt tamen quaedam, quae haec distinctionem non attendentes dixerunt, quod ad illa, quae regula nra licet, nos p ministros nros non possumus cogi: utpote ad ieiunandum illis temporibus, de quibus regula dicit. Alijs autem temporibus non teneant fratres ieiunio corporali, vel vbi quadragesima Christi inquit. Et qui nolunt, non sint astricti. vel vbi dicit, Si quis voluerint ire iter saracenos, & alios infideles, petant, &c. Quod tanquam consilium supererogationis vs i nra

Solutio.

H

I

Ii relin-

A relinquere voluntate. Errant isti moti partim ex ratione, partim ex verbo beati Ber. in lib. de præcep. & dispen. Primo quidem ratione, quia prælatus nihil contra regulam potest. Sed si contingeret, quod cogere face-re illa, ad quæ regula vult nos non astringi potest regulæ contrarius. Secundo ex verbo beati Bernardi: quia prælatus secundum eum nihil præcipere potest, quod sit supra regulam: sed illæ perfectiones & arduitates, ad quas regula non astringit, sed potius ad eorum opposita licentiat, sunt supra regulam: ergo prælatus ad illas cogere minime potest. Sed non videntur sufficienter aduertisse perfectionem regulæ nostræ, & obedientiæ euangelicæ, nec etiam expressa verba illius. Si enim homo profiteri posset altiore obedientiam: tunc non esset regula perfectissima, nec etiam obedientia eius. Si enim vnum de præcipuis consilijs non esset in ea, secundum suam perfectionem & in summo, multum quippe deficeret sibi de perfectione. Constat autem, quod obedientia est vnum de præcipuis. Non video autem, quod de summa castitate & paupertate expressius in summo loquat, quam de obedientia, quando ait, In omnibus quæ non sunt contra animam suam, & regulam nostram. Non enim potest rationabiliter cogitari, quid amplius potuerit. Ratio eorum friuola est. Non enim hæc duo sunt contraria, aliquem scilicet non obligari nominatenus ex speciali statuto regulæ ad ieiunandum in tali tempore: Et quod prælatus ad hoc ipsum obligare possit, vel de facto obliget. Sicut non sunt contraria, quod regula delinquentem tali culpa ad certam poenam non obligat, & quod prælatus potest hoc & facit. Si autem prælatus faceret, quod huiusmodi arctationes ponerentur in regula nominatenus per eundem modum, per quem sunt ibi statuta & præcepta regulæ, hoc bene esset contra regulam, & supra regulam. Sed quando regula dicit, quod alijs temporibus non teneantur ieiunio corporali, non vult aliud dicere, nisi ex ipso statuto regulæ per se, & immediatè ad hoc non teneantur. Nō autem quin prælatus, cui summam potestatem imperandi in 4. c. donat, possit ad hoc, cum sibi videbitur eos obligare: ad verbum beati Bern. dicendum, quod licet huiusmodi sint supra statuta regulæ spiritualia, non tamen sunt contra statutum de obedientia datum, & de potestate prælatorum. Vnde quicquid sit de alijs regulis, in quibus non est omnino expressè

præfixa obedientiæ forma: tamen in regula nostra non est hoc dubium, quia in forma obedientiæ est ita alrè, & ita clarè posita, quod nulli nisi cæco & infano de ea liceat dubitare, *Paulus*. Reuerende pater, ut verum fatear: non tantum aliarum religionum professores: sed nec etiam multi professores vestræ religionis, qui reputantur periti, atque spirituales, tam perfectè obedientiæ vestræ intelligunt statum. *Bernardinus*. Id ipsum ego etiam arbitror esse verum. *Paulus*. Si vos non tædet, discere vellem si hæc regula vestra in obedientia aliquos limites ponit, in quibus non tenetur subditus obedire prælato, & qui sunt illi. *Bernardus* ponit perfectio limites, & sunt tres. Non tædeat audire, quia non me tædet tibi diligentius declarare. Fortè opus est Dei: mirabilibus modis vocat animas ad se Deus, fortè inspirabit in te contemptum mundi, & assumere suave iugum obedientiæ euangelicæ perfectionis. *Paulus*. Dirigat me Deus in gloriam suam, & in viam salutis meæ: statum est, quod hos tres limites euangelicæ obedientiæ desidero audire.

De triplici limite, qui ponitur in obedientia euangelica regulæ Fratrum Minorum.

Bernardinus.

Tres inquam sunt limites euangelicæ obedientiæ, & non plures, nec pauciores. Primus est manifestum peccatum, secundum est manifestum periculum, tertius est manifestum contagium.

Primus limes.

Primus limes est peccatum manifestum. Nullus siquidem homo tenetur obedire in aliquo, quod cõstet esse peccatum. Vnde Bern. in Epistola ad Adam monachum, loquens cõtra obedientes abati suo in malo ait: Generalis de huiusmodi sententia est. Declinantes autem in obligationes adducit Dominus cum operantibus iniquitatem. Ac ne fortè quis abbatum etiam in malo obedientiam ab hoc maledicto liberam esse contendat, audi alibi apertius: Filius non portabit iniquitatem patris, nec pater filij. Ex his ergo liquidè apparet, mala imperantibus non esse parendum, præsertim dum prauis obtemperans imperijs, in quo homini videris obediens Deo plane, qui omne quod perperam agitur interdicit, inobedientem te exhibes.

Valde

A Valde autem peruersum est profiteri obedientem, in quo nosceris obedientem, propter inferiorem soluere obedientiam, id est diuinam propter humanam. Quid enim quod iubet homo prohibet Deus, & ego audiam hominè surdus Deo? Non sic Apostoli clamant dicentes, Melius est obedire Deo quam hominibus. Act. 5. Hinc Dominus in Euangelio, Matt. 15. increpans Phariseos. Quare & vos, inquit, transgredimini præceptum Dei propter traditionem vestram? Et per Isa. ut ibidem Dominus ait: Sine causa autem colunt me, mandata & doctrinas. hominum tenentes. Et iterum Gen. 3. Ad prothoplaustum. Pro eo, quod audisti vocem vxoris tuæ, & comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi ne comederes, maledicta terra in opere tuo. Ideo facere malum etiam quolibet iubente prælato, constat non esse obediendum. Hæc Bern. Hoc etiam & ratio docet. Nam omne peccatum est contra Dei voluntatem, saltem simplicem: & contra animæ spirituales utilitatem, & contra gratiæ & virtutum perfectionem, & contra perfectam innocentiam. Sed impossibile est, quod Deus aliquod cõsiliium, vel votum ordinauerit fieri contra ista: inimo omne votum vergens in deterius, & in detrimentum spiritualis boni, est illicitum & inane. Patet igitur, quod nullum peccatum mortale, vel veniale propter prælati imperium est agendum, nisi sit talis actio, a qua superueniens imperium tollat rationem peccati. Ut verbi causa. Aliquod verbum de se ociofum si imperetur, potero dicere, quando ratio seu circumstantia suæ ociofuitatis propter huiusmodi imperium tollitur. Falsum est igitur, quod quidam simplices aliquando dixerunt, scilicet quod omne peccatum veniale erat a subditis, quando eis imperabatur propter bonum obedientiæ agendum. Sicut enim ex prædictis patet, in hoc dicto contradic-tio implicatur: quia faciendo peccatum veniale, vtrique peccabit, & sic faciendo obedientiam peccabit. Econtra autem facièdo, & obediendo, secundum quod debet, nō peccabit, sed potius rectè aget: & ita sequetur, quod rectè ageret erit peccare. Puta quis sanæ mentis dicet, quod homo debet aspiciere mulieres aliquantulum impudicè, aut turpia cogitare, vel dicere verba scurrilia, aut primos motus carnis in se sustinere, vel ad modicum excitare, & consimilia propter obedientiæ bonum? Et tamen constat, quod non semper ista mortalia sunt. Amplius

constat, quod omne peccatum in quantum tale, est purum malum. Et maximè hoc est verum in illis, quæ sic per se sunt mala, quod non possunt esse, aut cogitari sine malitia, de quorum numero multa sunt venialia, ut sunt multi leues consensus superbiæ, & inuidiæ. Sed de istis Bern. ait, in Epistola ante dicta. Quædam sunt pura bona, quædam sunt pura mala: & in his nullam debemus hominibus obedientiam: quoniam nec illa vitanda sunt, cum prohibentur, nec ista etiam, cum iubentur committenda. Porro inter hæc sunt media quædam, quæ pro modo, loco, & tempore, vel persona, & mala possunt esse, & bona. Et in his lex posita est obedientiæ tanquam in ligno scientiæ boni & mali. Et iterum infra inquit: Quomodo, inquit, abbatis iussio, vel Papæ permissio licitum facere valuit, quod purum sicut irrefragabiliter probatum est, malum fuit, cum superius allegatum sit, pura mala nunquam iustè iuberi, sic nec iustè fieri posse? Hæc Bern. Sciendum tamen, quod ubi subditus rationabiliter dubitat, an quod præcipitur sit peccatum, an nō: tunc perfectio obedire debet. Vnde 23. q. 1. in c. quid culpatur, in fine Augusti. contra Manicheos ait: vir iustus, si fortè etiam sub rege homine sacrilego militet, rectè potest illo iubente bellare, si vice pacis ordinem seruans, quod sibi iubetur, vel non esse contra Dei præceptum certum est, vel vtrum sit, certum non est. Ita ut fortasse reum faciat regem iniquitas imperandi innocentem, aut militè ostendat ordo seruiendi. Hæc illæ. Dubium autem rationabile voco, aut ratione perplexitatis materiæ, quæ facilius in venialibus, quam in mortalibus contingit, aut ratione sanctitatis prælati præcipientis, aut ratione simplicitatis ipsius subditi. Non enim ita rationabiliter dubitari debet de imperio prælati discreti & sancti, sicut de imperio prælati stulti & mali. Rationabilis etiam dubitare potest in his simplex subditus, qui discretus ac peritus. Si autem dubium hoc esset irrationabile, utpote si dubitetur de eo, quod apud omnes conitat esse mortale, vel veniale peccatum: huiusmodi dubietas cum ex ignorantia iuris proueniat, non excusat ad minus a toto. Vnde Bern. in Epistola antedicta introducens subditum propter huiusmodi se excusantem, ait: Sed quid ad me inquis? Ille vidit, cui contradicere mihi fas non erat: non est discipulus super magistrum: docendus non ducturus eius lateri adhererem, sequi debui, non præire præcepto-

Ii 2 rem

Arem auditor. Contra hunc igitur immediatè subdit: O istorum temporum. Paule simplex, si tamè & ille alterum se tibi exhibisset Antonium, vt quicquid de labijs eius procederet, iuste nõ haberes discutere, sed sine cunctatione nihil hesitans obedire. O monachum obedientissimum, & cui ex quibuslibet seniorum verbulis, nec vnum quidem iota præteruolet, non attendens quale est, qd præcipitur hoc solo contentus quia præcipitur, & hæc obedientia, vel sic obediatur sine mora. Si ita oportet sine causa scriptum est. j. Theffalon. 5. Omnia probate, & quod bonum est, tenere. Si ita oportet, delectamur iam de libro Euangelij, Matt. 10. c. Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Nec dico a subditis madata superiorum dijudicanda, vbi nihil deprehenditur iuberi diuinis contrarium institutis, sed necessariam assero, & prudentiam qua aduertatur, si quid aduersatur, & libertatem qua ingenuè contemnatur.

Secundus limes.

Secundus.

Secundus autem limes est manifestum periculum, s. peccati mortalis. Nullus quippe amans salutem animæ suæ Deiq; honorem exponit se scienter alicui graui periculo peccati mortalis propter quodcunque obedientiæ bonum. Quicunque enim hoc facit, manifestè negligit suam salutem Deiq; honorem, parumq; videtur perhorrescere mortalem culpam; cum videamus, qd vix aliqui exponunt se periculo alicuius grandis præcipitij corporalis ad imperium cuiuscunque præcepti: & si hoc faceret, stultus reputaretur. Et maximè cum Ecclesiasti. 3. cap. dicat: Qui auert periculum, in illo peribit. Respectu vero venialis peccati non credo, quod propriè debeat hic sumi periculum, nisi fortè esset ita graue, quod esset prope mortale: tunc enim periculum labendi in ipsum esset periculum labendi in mortale. Prima constat, quod consilia nihil in se habent periculosum; sed potius expediunt hominem a periculis. Blasphemum quippe est dicere, quod Christi consilia sint nostræ salutis periculosa; aut quatercunque nos inclinantia aliquomodo in mortalia peccata. Ergo impossibile est, qd Christus consuluerit, qd per obedientiæ votum nos ad talia pericula astringamus. Proinde audire mulierum confessiones, peccatum non est: & tamen in patiente fragilitatem carnis posset incentiuum esse ad ma-

lum. Si igitur frater inclinaretur sic, quod dubitaret ne caderet in peccatum, & ob hoc nollet talium audire confessiones: secundum quatuor magistros prælatus non posset ipsum cogere audire tales confessiones. Sic dicendum credo, qd prælatus nõ posset cogere subditum ignorantem, & idiotam audire passim secularium confessiones, & hoc propter periculum manifestum: quia cæcus nescit de coloribus iudicare: neque scit dubitare, vel discernere, quæ in coloribus differentia sit. Et vt, Matt. 15. Dominus ait: Cæcus si cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt.

Tertius limes.

Tertius limes est manifestum contagium, & impuritas, atque corruptio puritatem euangelicæ perfectionis dirimens, & labefactans. Cum enim regularis prælati imperium ad regulæ obseruantiam ordinatur. Propter enim obseruantiam regulæ, tanquam propter finem sui principalem sunt prælati in religionibus instituti: impossibile est, quod eius præceptum obliget ad aliquid, quod puritatem regulæ dirimat, vel labefaciat. Præterea cum huiusmodi prælati non habeant potestatem præcipiendi, nisi ab ipsa regula, nulla regula veritatis sibi ipsi contradicit, aut sui destructionem, vel diminutionem intètat: patet, qd huiusmodi prælati nullam habent ex regula potestatem præcipiendi aliquam regulæ impuritatem. Has autem rationes tangit Bernar. in lib. de præcepto, & dispensatione, & in Epistola ad Adam monachum: Amplius. Quis sanæ mentis dicat, quod Christus consulendo, & instituyendo euangelicam perfectionem dederit aliquod consilium alligans hominem ad diminutionem illius perfectionis, quam consulabat? Quis etiam sanæ mentis dicet, quod vnum de supremis, & perfectissimis inter consilia includat in se allegationem ad aliquam imperfectionem, seu impuritatem? Si ergo consilium obedientiæ est vnum de præcipuis, impossibile est, quod per ipsum alligemur ad aliquid diminutum euangelicæ perfectionis. Paulus. Mira sunt hæc valde, sed quomodo in regula vestra euangelica per beatum Franciscum vestra posita, audire cupio. Legi enim regulam vestram, & licet breuibus, & quodammodo simplicibus verbis conscripta sit, nihilominus quasi per quasdam rimulas

Arimulas video latere altitudinem magnam, & miratus sum. Bernardinus. Lætor qd legis & altitudinem eius miratus sis: tamen caue ne sis de his, qui de ea tantum mirantur, qd in blasphemiam eius prorumpunt temere asserentes eam in obseruabilem fore, quod est blasphemare Ecclesiam Dei, quæ illam confirmauit. Insuper etiam Christum, qui illam dictauit, & beatum Franciscum, qui illam conscripsit seruauit, & toti ordini suo tanquam verè obseruabilem dedit. Paulus. Non sum de his, qui talia sentiant, aut sentire velim: immo potius increpauit eos, qui obloquuntur contra perfectionem eius, aperte intelligens, qd ex inuidia detrahunt ei. Nihilominus non curetis pater, quia diuino iudicio sit, qd quanto illi plus verbis religionem vestram impugnant, amplius eam Deus sanctis exaltat. Illuminet illos Deus. Bernardinus. Indulgeat quoque eis. Prædictos itaque limites volens beatus Franciscus diuinitus illustratus sub breui verbo plenissimè exprimere in 4. cap. præfatæ regulæ, vbi dat expressam huius obedientiæ formam, ait: Fratres vero, qui sunt subditi, recordentur quod propter Deum abnegauerunt proprias voluntates. Commendatur obedientiam subditis de voluntatis propriæ abnegatione præmittit: quia propriæ abdicatio voluntatis, est obedientiæ fundamentum. Perfecto obedientiæ virtutem adipisci non poterit, qui voluntates proprias calcare non nouit. Vnde firmiter præcipio eis, vt obediatur suis ministris, id est quibuscunque prælatis: quod vt exprimeret non addit prouincialibus, sed suis ministris, scilicet nulla determinatione adiecta. In omnibus, quæ promiserunt Domino obseruare, non sunt contraria animæ suæ, & regulæ nostræ: In quo manifestè docet, ad quid primo, & principaliter obedientia euangelica ordinetur, scilicet ad obseruantiam euangelicæ regulæ. Secundo ostendit prædictos limites eius per hæc duo verba, s. contra animam suam, & regulam nostram. Primus limes, qui est manifestum peccatum: & secundus limes, qui est manifestum periculum peccati mortalis, contra animam profectò sunt. Omnis vero manifesta impuritas euangelicæ perfectioni manifestè, & deformiter repugnans, est contra regulam nostram. Aliàs ipsa non esset penitus idem, qd regula euangelica. Vt autem expressius ostenderet, qd prælatorum potestas non se extendebat ad ista, antequam det istam obedientiæ formam,

inhibitionem præmittit, per quam inhihet eis, di. Non præcipientes eis aliquid, quod sit cõtra animam suam, & regulam nostram. Hoc autem dicit, quantum ad præcipientes. Insuper, vt ad hæc ostenderet expressius, quid subditi debeant facere, si mala præcipi contingeret, post formam obedientiæ datam subdit: Quod vbiunque sunt fratres, qui scirèt, & cognoscerèt, se non posse regulam spiritualiter obseruare, ad suos ministros debeant, & possint recurrere. Et est sensus, qd vbi fratribus certitudinaliter cõstaret, qd non possint regulam seruare spiritualiter: id est in sua puritate, & sinceritate, & in sua spirituali perfectione: tunc nõ statim debent per seipsos infringere ordinationem superiorum suorum, sicut quidam fantastici atq; leues faciunt: sed possunt, & etiã ex præcepto regulæ hic specialiter dato tenentur ad suos superiores recurrere, vt eis denuncient dubium & periculum suum. Ne autem crederetur, qd in hoc casu ministris liceret iniquè dominari in fratres, immediatè subiungit: Ministri vero charitatiuè & benignè eos recipiant, & tantam familiaritatè habeant circa ipsos, vt dicere possint eis, & facere, sicut domini seruis suis. Nam ita debet esse, qd ministri sint serui omnium fratrum. In simili autem casu, Gal. 2. Paulus restitit Petro summo prælato suo. Vnde & Petrus tunc recepit verba illius, sicut seruus a domino suo. Paulus. In nulla alia regula hanc obedientiam prælatorum ad subditos arbitror reperiri. Bernardinus. Porro in nulla alia regula talis obedientia reperitur. Et licet regulam nostram legis, non credo quod cognoueris, quod in ea triplex obedientia inuenitur. Prima est necessitatis, secunda charitatis, tertia humilitatis, prout in superioribus patribus, & inferioribus exhibetur. Prima est necessitatis, de qua in 2. cap. nostræ regulæ, beatus Franciscus ait: Finito anno probationis recipiantur ad obedientiam. Huius exemplum est Christus, qui vt dicitur Philippensi. 2. Factus est obediens patri vsque ad mortem. Et iterum idem patri, Luc. 22. ait, Pater, non mea voluntas, sed tua fiat. Secunda est charitatis: & de hac beatus Franciscus in 6. cap. regulæ ait: Et vbiunque sunt & se inuenerint fratres, ostendant se domesticos inuicem inter se, & securè manifestet vnus alteri necessitatem suam: quia si mater nutrit, & diligit filium suum carnalem, quanto diligentius debet quis dili-

In regula Fratrum minorum triplex obedientia reperitur.

A gere & nutrire fratrem suum spiritualem? In mutuis enim necessitatibus comportandis debent maxime fratres alter alteri obedire, quod ut voluntarie facerent, sic eos in prima regula hortabatur: Per charitatem spiritus voluntarie seruiant & obediant inuicem. hæc est ait, vera & sancta obedientia Domini nostri Iesu Christi. Verè quippe obedientia Christi est, qui eam Luc. 6. cap. docuit dicens, Omni petenti te tribue. Et iterum Ioan. 15. ait: Hoc est præceptum meum, ut diligatis inuicem. Obedientia enim mutua mutua dilectionis est signum, atque effectus. Tertia est obedientia humilitatis, per quam a superioribus inferioribus obediunt. Et ad hanc beatus Franciscus in 4. cap. regulæ superiores inuitat, cum eos ministros & seruos aliorum fratrum esse commemorat, ipsosque tantam habere familiaritatem circa recurrentes ad se subditos mandat: ut eos idem subditi dicere possint & facere, sicut domini serui suis. Nam ita inquit, debet esse, quod ministri sint serui omnium fratrum. Ut videlicet sicut serui dominis, sic ministri subditis, in quibus iuste possunt, obediunt. Huius obedientiæ Christus Dominus & magister formam dedit, cum Luc. 2. cap. Matri & nutritio suo subditus extitit, & baptizari Dominus a seruo, scilicet a Ioanne humiliter voluit, cui Matth. 3. cap. ait, Decet nos implere omnem iustitiam, hoc est humilitatem perfectam, per quam maior subijcit se minori. *Paulus.* Vera esse arbitror, quæ dicitis: sed quid est, quod Bern. ait? Bernar. quod perfecta obedientia limites nescit, cum vos Euangelicæ obedientiæ tres limites posueritis. *Bernardinus.* Licet autem beatus Bernardus hoc dicat, non tamen intendit loqui de limitibus cohibentibus a malo, vel ab imperfectione, sed solum de limitibus coarctantibus ad certum gradum, & ad certam mensuram perfectionis, sicut omnis regula præter regulam Euangelicam, habere creditur. Licet enim in omni regula perfectionis sit in omnibus licitis obedire, non tamen astringunt hominem ad tam altam obedientiam, præter solum regulam euangelicam, quæ ad hoc verbis expressis astringit, sicut ex supradictis patet: quinimmo aliæ regulæ astringunt plerumque ad obediendum in aliquibus imperfectis, non quod sint imperfecta respectu illius regulæ, seu status, sed solum respectu perfectionis Euangelicæ. Ut verbi gratia: aliquando astringunt subditum ad vacandum

temporalibus eo modo, qui non congruit altissimæ paupertati. *Paulus.* Placet quod dicitis pater: sed occurrit etiam aliud dubium de verbo beati Bernardi, qui ait: Quod perfectus obediens conari debet ad obediendum, etiam si præcipiatur impossibile. *Bernardinus.* Hoc siquidem verbum intelligendum est de impossibilibus illis, quorum impossibilitas non provenit ex aliqua deformitate peccati, quam in se habeant, sed solum ex imbecillitate virium nostrarum. Nec tamen Bernard. dicit eos ad hoc teneri: sed solum dicit, quod si perfecti obediunt esse volunt, debent ad illud prompti esse animo, & quasi gestire ad illud, ut est possibile, peragendum. *Paulus.* Cupio intelligere pater, quomodo limites obedientiæ Euangelicæ non possunt esse plures, vel pauciores, quam ipsi tres, sicut vos superius tetigistis.

Quod limites Euangelicæ obedientiæ non sunt plures, nec pauciores quam tres.

Bernardinus.

G Audeo, quod memoria tenes, quod promiseram declarare. Hoc quidem quod poscis, mysterium habet: Iterum dico, præter tres præfatos limites nullus alius limes potest dari, quin aliquid diminuat de perfectione huius consilij, seu voti: quod faciliter probari potest, si considerentur quatuor, in quibus obedientia principatur, de quibus in principio præcedentis sermonis disseruimus. Primo enim diximus, quod euangelica obedientia est in summo abdicatiua, seu priuatiua. Quod si consideremus, intelligemus, quod omnis alius limes, aliquid retinet de facultate propriæ voluntatis: ac per consequens non abdicat a se omne possessum & abdicabile, quantum licet, & absque omni periculo, & imperfectione posset. Neque etiam eradicata a se quantum potest omnem amoré priuatum, nec omnem curam, & sollicitudinem sui & suorum. Nec plenè quantum potest, dedicat & offert Deo, quicquid sibi dedicare potest, seu offerre, & dare de propria voluntate. Secundo vero diximus, quod talis obedientia est in summo vnitiua: quod si attendamus, hoc ipsum patet: ubi enim homo non subijcit voluntatem suam præfato quantum potest, non coherent membra capiti suo, quantum possunt, nec caput habet plenitudinem imperij auctoritatis & regiminis super ipsa: ac per consequens, nec

A nec membra habent inter se plenitudinem vnitatis, quoniam quanto magis suo capiti vniantur, & quæto caput potest ea plenius ad se vnire, & virtutem influentiæ suæ, & vnitatis subtilius & efficacius in ea diffundere, tanto maiorem habent inter se vnitatem, & tanto magis aspiciunt se esse vnū. Quanto etiam minus remanet in eis de proprijs voluntatibus & de priuatis affectionibus, tanto maior est in eis communitas & vnitas voluntatis. Tertio diximus, quod est in summo promotiua, quod si consideremus, hoc ipsum clarescere potest. Quanto enim membra magis capiti sunt subiecta, & firmiter coherentia: & quanto caput habet maius & efficacius imperium super ipsa: tanto magis potest ipsa ad bonum impellere & promouere. Quarto quoque declarauimus, quod est in summo præseruatiua: patet etiam hoc. Constat enim, quod qui non renunciat quantum potest propriæ voluntati, non amouet a se, quantum potest radicem omnium malorum & periculorum, & imperfectionum. Quia igitur hæc sunt luce clariora: quantum enim mihi ad præsens occurrit, omnis ratio obedientiam regulæ probans esse opus perfectionis adduci potest ad probandum, quod illa sola perfectissima est, quæ nullum litem habet, præter tres limites supradictos: ideo breuius pertransui. Ipsi enim limites supradicti ostendunt, quod non debent esse plures. Obedientia enim, quæ nulli potest alligari malo, nulli periculo, nulli imperfectioni, nihil potest habere mali, nihil periculi, nihil imperfectionis. Ex quo luce clarius patet, quod talis quanto maior erit, tanto perfectior erit.

Tractatus de mortuis beati Bernardini de Senis, sed est incompletus, unde doleo.

Sermo.

Idi mortuos magnos & pusillos stantes in conspectu throni.

Apoc. 20. Chrysostomus in sermone de mortuis, de morientibus terribile verbum inquit. Moriens cunctos salutat, donec suæ mortis compos est, & donec lingua sua loqui poterit. Valet, inquit, amici mei: valet, & pro me orate: Iter. n. perago extra-

neum, quod nunquam ambulauit: & in regionem longinquam, quam nunquam vidi: & in seculum alterum animarum, unde nullus reuersus est: & in mansiones metuendas, in quas nullus me comitatur: & ad iudicem terribilem, ubi nescio quid mihi contingat. Ecce quæro adiutorem, & non est qui me eripiat: quæro qui me associet, & nullus mihi compatitur. Ecce charissimi, secundum Chrysost. verba omnium defunctorum facta, & totius status sunt terribilia, dubia, & abdita, & nobis ignota. Ex scripturis tamè diuinis: quatuor mirabiles defunctorum considerandas conditiones accipimus, quas simul Salomon colligit, Eccl. 3. dicens, Iustum & impium iudicabit Dominus. & sequitur: Vnus est interitus hominum, & iumentorum, & æqualis vtriusque conditio. Omnia pergunt ad vnum locum: & nihil est melius, quam latari hominem in opere suo. Consideremus ergo in mortuis primo solum rigidum incussium timoris, quia iustum, & impium iudicabit Deus. Magnus certe pavor est, quod siue iustum, siue impium, necessario oportet incidere in rigiditatem iusti solij æquitatis diuinæ: & hoc in hora mortis. Vnde ad Hebr. 10. Terribilis est expectatio iudicij, & ignis æmulatio, quæ consumptura est aduersarios. Secundo transitum commissum inductum doloris: quia vnus est interitus hominum & iumentorum, & æqualis vtriusque conditio. Ad literam anxietas, & transitus mortis communis est hominibus & iumentis, & in hac conditione sunt pares. Quia quis est homo, qui viuet, & non videbit mortem? eruet animam suam de manu inferi. Psal. Tertio terminum vltimum perfectiui laboris, quia omnia pergunt ad vnum locum. Quamdiu sumus in mundo isto, in via stamus, & laborare & mereri possumus: sed vadimus currendo ad vnum locum mortis, quo cum venerimus. sumus in vltimo termino & perfecto. Eccl. 11. In quocumque loco ceciderit, id est necessario venerit: ibi erit, siue ad austrum siue ad aquilonem, id est siue in seruore charitatis, siue in corruptione prauitatis. Quanto meritum proprium probatum valoris, quia nihil est melius, quam latari hominem in opere suo. Post mortem nihil remanet de isto seculo, nisi letari de bonis operibus, vel tritari de malis operibus. Apoc. 14. Beati mortui, qui in Domino moriuntur: a modo enim, &c. De istis autem quatuor terribilibus, quæ erunt generaliter in cun-

Primum considerandum in mortuis.

Actus mortuis, loquitur verbum thematis præsumpti, dicente aquila grandi, Vidi mortuos magnos & pusillos, &c. In quo verbo quatuor nobis diligenter consideranda in ipsis mortuis proponuntur. Primum labilitas defectiois siue consumptionis, qua exterminantur: ibi, Vidi mortuos. Secundum varietas conditionis, qua remunerantur: ibi, magnos & pusillos. Tertium finalitas positionis, qua perpetuantur: ibi, stantes. Quartum severitas discussionis, qua examinantur: ibi, in conspectu throni. Pro primo inquit, Vidi mortuos magnos, &c. Mortui rectè sunt, quos mors consumit atque exterminat, donans totius coniuncti corruptionem, atque iacturam. Omnes traditi sunt in mortem ad terram ultimam in medio filiorum hominum, ad eos, qui descenderunt in lacum. Ezechiel 31. Et de hoc exponitur illud. 2. Regum 14. Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur: in terram, quæ non reuertuntur. In quo ostenditur, quod mors quæ nostra consumit & deaflat, naturam habet in humano genere. Primo totalitatem, quia omnes morimur: Ve omnes, qui sunt de genere humano morimur, nullo excepto propter peccatum, quod in primo parente omnes incurrimus: nunquam fuit ira generalis & consumptiua sententia. Peccauit quippe natura angelica: sed non tota eorum natura punita: patet in Angelis bonis. Peccauerunt aliæ naturæ brutorum, quia omnis caro corruerat viam suam ante diluuium. Gen. 6. sed non periit tota eorum species, quæ fuerunt reseruaata in arca: sed mortis sententia totam nostram naturam consumit, non solum in suppositis proprijs, immo et in alienis. Vnde vastauit humanitatem existentem in diuino supposito, & in tantum præualuit, vt possit dici Deus mortuus: quia naturam voluit mortalitatis nostræ. Moritur ergo doctus pariter & indoctus. vnde tædunt me vitæ meæ: videt mala vniuersa esse sub sole, & cuncta vanitatem, & afflictionem spiritus, dicit Eccl. 2. c. Quæ vnde procedant, ostendit Ber. in sermo. 49. di. Vnde nisi ex separatione animæ a corpore mors procedit? Inde est quod mortuum corpus, examine vocatur. Vnde autem separatio hæc, nisi ex flagellis parentum, ex qualibet doloris vehemētia, ex ipsius corporis corruptione, & pœna peccati? Merito proinde timet flagellum caro nostra, quo nimirum ab ipsius animæ tam delectabili honorabilique consortio amarum nimis diuortium patitur. Sed nota quod ex hoc quod mors habet generalitatem, respectu omnium videtur esse. Primo propriissima: vnde est quasi propria passio cōsequens totam naturam specificam, & solum humanam: quia licet alia animalia moriantur, tamen in eis forma corrumpitur, sed in nobis anima separatur. De quolibet enim dicitur Iob 21. Iste ad sepulcra deducetur, & in congerie mortuorum. Secundo crudelissima: quia nemini parcit iusto, vel peccatori, nocenti, vel innocenti. Omnis enim anima viuens mortua est in mari, i. in amaritudine doloris, Apoc. 16. Tertio audacissima: quia neminem reueretur, cuiuscumque sit dignitatis, vel status. Rex enim est hodie, & cras morietur. Et cum mortuus fuerit homo, hæreditabit serpentes, bestias, & vermes, Ecclesi. 10. c. Quarto ferocissima: quia totum vsque ad nihilitatem consumit: nec particulam quin totam deuaftet incinerando dimittit. Contra malum bonum est, & contra vitam mors, Eccl. 33. Vnde Bern. sermo. 11. non est mirum inquam esse mortem, quam generauit iniquitas, inconsideratam seductio noscitur peregrisse, nihil inquam mirum, si fuit sine distinctione, quæ venit ex præuaricatione: si sit crudelis, & fatua, quia ex antiqui serpentis fallacia, & mulieris produnt insipientia. Secundo in proprio tramite libertatem, quia sicut aquæ dilabuntur. Ad literam, quia sicut cunctis momentis aqua fluit in præceptis, ita labiliter, & tramite festinatissimo ad mortem sine dimissione currimus, siue dormiamus, siue vigilemus. Homo enim natus de muliere, breui viuēs tempore, re. mul. mi. qui quasi flos egreditur, & cōteritur, & fugit velut vm. & nū. in eo. statu permanet. Iob 14. De hoc pulchrè inquit Aug. Quicquid viuunt temporis, de spatio viuendi demitur: & quotidie sic viuunt vnusquisque, quod restat, vt nihil aliud sit tempus vitæ huius, quam cursus ad mortem. In quo nemo, vel paululum respirare, vel aliquando tardius ire permittitur: sed vrgemur omnes pari modo, neque a diuerso impellimur incessu. Nam qui ad mortem productiora spatia tēporis peragit, non lentius vadit, sed plus itineris peragit. Vnde ex quo quis incipit esse in hoc corpore, in mortem est. Et nota quod ex hoc quod mors habet labilitatem, videtur esse primo amarissima: quia credis perfrui bonis vitæ, & statim te scindit, & perimit. Et ideo Salomon cum dixisset in corde suo, vada & affluam delictijs & fruar bonis, statim recognouit quod hoc esset vanitas. Et risum reputauit errorem, & gaudio

A gaudio dicit: Quid frustra deciperis? Ecclesi. 2. Secundo fallacissima: quia promittit tibi longa spatia vitæ, & subito te fallit. Vnde dicebat Ezechias Isaia 38. Præcisā est velut a texente vita mea: dum adhuc ordiret, succidit me, de mane vsque ad vesperam finies me. Tertio occultissima. Nullus scit, quando labitur in mortem, occultos meatus habet eius labilitas: de die illo, & hora nemo scit, nisi Deus, & cui Deus reuelat: Nihil enim est certius morte, & nihil incertius hora mortis. Quarto viciniissima semper, iuxta nos est, vt nos deglutiat. Prope est interitus Moab, id est totius humani generis, & cuiuslibet hominis. Hierem. 48. Ex hoc pulchrè admonet Seneca, dicens: Incertum est quo loco mors te expectat: itaque tu illam omni loco expecta. Egregia res est, mortem paratus prestolari. Qui mori constanter didicerit, supra omnem potentiam, & extra omnem virtutem est. Quid ad illam carcer, seu custodia, vel in claustratio? Liberum quippe ostium habet: parua est cathena, quæ nos alligatos tenet, scilicet amor vitæ, qui quoniam non potest abijci, saltem minuendus est. Tertio in terreno corpore calamitatem: quia super terram. Quæ causa est, quare homines moriuntur? Certè: quia stamus super terram, id est in terreno, & luteo corpore. Hanc causam assignauit Deus Adæ, Genes. 3. In sudore vultus tui vesceris pane tuo: donec reuertaris in terram, de qua sumptus es: quia puluis es, & in puluerem reuertaris. Et Iob 4. Qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, confundentur velut a tinea. Et in Psal. Recordatus est: quia caro sunt, spiritus vadens, & non rediens. Ideo monet nos auctor de spiritu, & anima, cap. 28. Nihil certius morte, & nihil incertius hora mortis. Nam nescimus, quomodo, aut vbi moriamur, quoniam mors vbique nos expectat: ideo debemus semper esse parati: vt cum corpus reuertetur ad terram, de qua sumptum est: spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum. Et nota, quod ex hoc quod mors causatur ex terreno corpore, videtur quod habeat primò vilitatem in ortu. Oritur enim ex causa vilissima, scilicet miseria lutea, & terrena carne. Deficiet omnis caro simul, & homo in cinerem reuertetur. Iob 34. Secundo seditatem in situ: quia in putredine, & doloribus, & meroribus, & similibus, quæ sunt in corpore, mors situatur. Induta est caro mea putredine, & sordibus pulueris, &c. Iob 7. Tertio

grauitatem in tactu: vnde sicut terra inferius inclinatur, & quāto vicinatur, grauiorem, & impotentem reddit. Tabescet enim caro eius, scilicet cuiuslibet hominis, & ossa quæ recta fuerant, nudabuntur. Iob 33. Quarto varietatem in actu. Variè enim potest tabernaculum nostri corporis solui. In solentia, violentia, tristitia, quandoque lætitia nimia, & modis infinitis. Omnis caro fenum, &c.

Quæstio.

Sed dices: Mors potest multipliciter euenire. Nunquid præuenire statutum tempus? Glossa Isaia 40. dicit, quod sic inueniens, quod quis malè viuendo mereatur terminos vitæ suæ præuenire. Et etiā quod bene viuendo, & bene agendo, ante tempus mereatur rapi. Probat primum per illud Psal. Viri sancti, & Dñs: non dimidiabunt dies suos. Probat secundum per illud Sapientia 4. cap. Raptus est, ne malitia mutaret cor eius: sed glo. ista determinat, quod Sancti implent dies suos: quia dicitur Genes. 25. Mortuus est Abraham plenus dierum. Peccatores autem in dimidio dierum moriuntur. Quarto in vltimo limite integritatem: quia non reuertentur. Falsum est simpliciter, quod mortui non reuertentur: quia resurgunt: sed non reuertentur amplius corruptibiles, sed integri in anima, & corpore. Sicut enim aqua pura egreditur a fonte: sed postea inficitur continuè plus decurrendo vsque ad mare, & ibi totaliter salefcit, & depuratur quousque ad suum primum ortum venerit. Ita corpora nostra primò sunt pura, secundò sordidantur, & non nisi sub terra incinerata ad integrā redeunt puritatem. Vnde Psalmista: Auferes spiritum e. & de. & in p. f. reuertentur: sed rursus, Emitte spiritum tuum, & creabuntur, & renouabis faciem terræ, id est terrenæ carnis. Vnde Seneca: In puncto est totum, quod viuimus: & tamen in hoc puncto longiora spatia, & longas moras fingimus. Primò pueritiam, postea iuuentutem, postremò senium, & tandem ætatem decrepitam. Vides in quantam angustam morulam, vel quot gradus hominum stultitia. Atque vtinam hos gradus fictos non perderes otiano: sed dum sibi blanditur, quod de ætate in ætatem transeat, quamlibet torpendo transit ætatem, subito mors aduenit, & quæ proposueras cuncta recidit. Ex hoc vltimatè mors est. Primò

- A** mō laborum quietatio: quia omnia in morte requiescunt. Vnde Iob 3. dicebat: Quare nō in ventre mortuus sum, egressus ex utero non statim perij? Quare exceptus genibus? cur lactatus vberibus? nunc enim dormiens silerem, & somno meo requiescerem. Secūdo iustorum expectatio: quia pretiosa est in conspectu Domini mors Sanctorum eius. Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini. Tertiō prauorum stimulatio: quia nūquā mori vellet: & meritō; quia mors peccatorum pessima. Sicut enim oues, in inferno positi sunt. Quartō cūctorum renouatio: quia oportet mortificari: vt viuificemur, & renouemur. Vnde Apostolus 1. Corinth. 15. Inspiciens tu qui seminas, non viuificatur, nisi prius moriatur. Et sic dicit ipse renouari corda nostra, subdēs: Stella a stella differt in claritate; sic & resurrectio mortuorum. Et fortē propter hoc, Amborum mortem laudat, dicens in libro de bono mortis. O sœua mors, bonum est, & quia repugnantiā diuidit, ne inuicem sibi impugnent, & quia portus est eorum, qui in magno vitæ huius seculo fatigati, quietis stationem requirunt, & quia deteriore statum non efficit: sed qualiter inuenit in singulis, talem iudicio subdit, & futurorum expectatione componit.

De multiloquio, atque de remedijs eius, necnon & de multiplici remedio contra omnia vitia linguæ.

Vi dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ ignis. Matth. 5.

- D** Igitur circa multiloquiū, & vaniloquium ad præsens tria consideremus. Primō illius offensionem, secūdo eius infectionem, seu operationem, tertio autem eius reformationē.

ARTICVLVS PRIMVS

Quod de peccato multiloquiij tria consideranda sunt.

Primō consideremus multiloquiij offensionem: offensio siquidem multiloquiij clarescere potest, si tria de illo pensemus. Primō eius peccatum, secūdo eius reatum, tertio eius gradum.

Quod maximè propter tria peccatum multiloquiij graue est peccatum.
Cap. 1.

Primō quippe pensemus multiloquiij peccatum. Nam Prouerb. 10. cap. scriptum est, in multiloquio non deerit peccatum. Vbi aduertendum, quod multiloquium potest bene, & malè fieri. Bene quidem, vt in rebus magnis, & arduis, atq; difficultibus multa locutio necessaria est ad claritatem, & intelligentiam obscurarum rerum. Malè autem multiloquium fit, & hoc triplici ratione. Primō ratione otiositatis, secūdo ratione superfluitatis, tertio ratione temeritatis. Primō quippe ratione otiositatis, & vanitatis. Vnde Hugo 2. lib. de anima, inquit: Vanus sermo vanæ conscientie index est, mores hominum lingua pandit: & qualis sermo ostenditur, talis animus approbatur: quoniam ex abundantia cordis os loquitur, sicut Dominus Matth. 12. ait: Quod exponens Chrysostr. ait: Cum audieris hominem malè loquentem, multo ampliore ætates cordis nequitiam, quā verba demonstrent. Quod enim exterius dicitur, ex superfluentia est, quod intus est. Contingit autem hoc decenter. Lingua enim confusa multotiens non effundit nequitiam, cor autē nullum hominum habēs testem, sine timore quæcūq; vult parit mala. Dei autem non multa cura est ei: sed cum augetur multitudo, quæ intus sunt, quæ interius occultabantur, extra per verba perueniunt: & ideo dicit, ex abundantia cordis os loquitur, sicut ex plenitudine redundat. Hæc ille. Hugo quoque in 2. lib. de anima inquit: Sermo vanus non erit absque iudicio: quia ab omni statu rectitudinis depereunt, qui per verba dilabuntur. Vnde Matth. 12. cap. Dominus ait: Dico enim vobis, quod omne verbū otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij: vbi Gregor. in homilia ait: Otiosum verbum est, quod aut vtilitate rectitudinis, aut ratione iustæ necessitudinis caret, id est, quod absq; utilitate dicentis, & audientis profertur. Sed quare non ait, quod de omni opere reddent homines rationem, sicut de omni verbo otioso? Dicendum quod triplex causa fuit. Prima, quia verbum ex ratione sumitur, non autem omne opus. Secunda autem: quia omne verbum comprimere possumus,

- A** fumus, non autem omne opus. Tertia ad ostendendum, quod si de minimis, id est de omni verbo otioso, reddemus rationem in die iudicij: quanto magis si locuti fuerimus criminosa? Volens igitur Petrus Damianus ostendere, quanti periculi sint verba otiosa, ait: Audiatur qui verba otiosa, & vaniloqua loquitur, audiatur & pauescat in die iudicij de ore eius iudicari: quia & si sint parua, in die iudicij reddent rationem. Et ponit exemplum, dicens: Quid milio breuius? quid pluma leuius inuenitur? & tamen si miliorum; vel plumarum innumerabilis multitudo congregetur, necesse est, vt ceruix portantis velut sub graui lapide immoderatè pressa frangatur. Similiter humentibus saxis tenuis quidem, & rara gutta distillat: sed si vas longiori spatio supponatur, ita impletur, vt supereffluens aqua, vel vnda decurrat. Inuenitur cinifex parua, id est subtilissima musca: sed innumera bilis multitudo earum oculis præmonstrata superbi Pharaonis, & totius Ægypti superauerunt virtutem. Breue tempus est hora: sed dum hora horæ continua successione coniungitur, totius vitæ nostræ cursus impletur. Hæc ille super prædictum Matth. verbum. Secūdo in multiloquio peccatum est ratione superfluitatis: vnde Ioan. 11. cap. ait: Nunquid, qui multa loquitur, non audiet? aut vir verbosus iustificabitur? vbi glossa inquit: Mors prauorum est rectè dictis non consentire: sed ediuerso respondere, quibus & pauca videntur multa: quia contra sensus eorum sunt, qui nihil putant rectum, nisi quod sentiunt. Et subditur, aut vir verbosus iustificabitur, quia legitur: Cultus iustitiæ silentium. Vnde Isidorus in synonymis: Multiloquium nō declinat peccatum, flumen ex vnda cito colligit lutum de vndis. Et iterum ibidem ait: Multum loqui stultitia est, vox incipientis in multiplicatione sermonis. Hierony. etiam in quadam epistola ait: Inter canes, qui infirmior est, magis latrat. Vnde Prouerb. 10. scriptum est: Qui moderatur labia sua, prudentissimus est. Nam prudens profecto est homo moderando operationes, prudentior in moderando cogitationes, & affectiones: sed prudentissimus in moderando locutiones. Tertio verò in multiloquio est peccatum ratione temeritatis. Vnde Ecclesiast. 9. Temerarius in verbo, Deo odibilis est. In quatuor maximè temeritas reprobat. Primō in iudicijs, secūdo in cōsilijs, tertio in testimonijs, quarto in vo-

tis. Primō in iudicijs faciendis, Matth. 7. cap. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Secūdo in consilijs dandis, Ecclesiast. 5. Si est tibi intellectus, responde proximo tuo: sin autē, sit manus tua super os tuum. vbi glossa ait: Sicut peccat, qui scit, & proximum non vult docere, sic qui nescit, & vult magister esse. Et addit, Sit manus tua super os tuum. Per manus enim opera designantur, quasi dicat: Si nescis loqui, tace: & taciturnitatē tuam redime operibus bonis. Tertio in testimonijs ferendis, Prouerb. 19. Falsus testis non erit impunitus: Quarto in votis, & promissionibus emittendis. Ecclesiast. 8. cap. Non spondeas supra virtutem tuam.

Quando multiloquium sit mortale, vel veniale. Cap. 2.

Secūdo pensemus multiloquiij reatum, hoc est vtrum sit mortale, vel veniale. Ad cuius euidentiā aduertēdum est, quod aliud est multiloquium, & aliud verbositas, vel litigiositas. Primō quippe verbositas, seu litigiositas potest esse peccatum mortale triplici ratione. Primō propter euentum, secūdo propter detrimentum, tertio propter contemptum. Primō propter euentum, Iaco. 3. scriptum est, lingua nostra ignis est. glo. Lingua incōtinens magnam materiam bonorum operum perire facit: sed perire non facit materiam bonorum operum, nisi mortalis culpa: propterea non dirigi, & nō iustificari, ex mortali culpa prodeunt. Sed de talibus Propheta ait: Vir linguosus non dirigetur in terra. Et Iob 11. iterum scriptum est: Vir verbosus non iustificabitur. Secūdo propter detrimentum. Vnde Gregor. ait: Qui linguam non refrēnat, concordiam dissipat. Dissipatio concordia non fit, nisi per mortale culpam. Tertio propter cōtemptum: contemptus gratiæ obligat ad mortale: sed verbositas, seu linguositas importat contemptum proueniētem ex consuetudine superflua, & immoderatæ locutionis. Secūdo autem multiloquium, prout est sine linguositate, aut verbositate, veniale peccatum est. Vnde August. 25. distinct. cap. vnum. S. criminis: quotiens quis loquitur plusquā oportet: vt est in multiloquio, venialiter peccat. Et Ecclesiast. 19. cap. Qui spernit modica, paulatim decidet: vbi interlinearis. Verbum otiosum, risum & huiusmodi modica sunt: ergo multiloquium ad modicum pertinet. Hæc secundum Alex. in 2. q. 43. artic.

Quod

A Quòd horum peccatorum est grauius, scilicet aut multiloquium, aut vaniloquium, aut stultiloquium.

Cap. 3.

Tertio verò p̄semus multiloquij gradum, vbi videndum est quod istorum trium grauius peccatum sit, scilicet aut multiloquium, aut vaniloquium, aut stultiloquium. Et dicendum, quòd hæc tria peccata in peccati grauitate se habent, sicut excedentia, & excessa. Quod sic patet. Primo enim ex parte vna grauius peccatum est stultiloquij, quàm multiloquij, vel verbositas. Ratio est: quia deterior est defectus debite qualitatē, quàm quantitatis. Peccatum enim multiloquij peccat in quantitate, id est in multitudine sermonis. Peccatum verò stultiloquij peccat in qualitate, scilicet in rationis defectu. Ex alia verò parte, id est ex parte incorrigibilitatis, peccatum multiloquij, seu verbositas est grauius peccato stultiloquij. Ratio est: quia qui non vult recipere correctionem alterius, grauius peccat, quàm qui vult recipere correctionem: sed peccatum multiloquij, seu verbositas in hoc consistit, quòd aliquis iactat se, cum sibi videatur sapiens, nec recipere vult alterius monitionem. Peccatum verò stultitiæ, seu stultiloquij dicitur peccatum, quando homo fatua verba dicit, & tamen verba correctionis suscipit. Vnde Prouerb. 29. scriptum est: Vidisti hominem velocem ad loquendum, stultitia magis speranda est, quàm illius correctio. Vbi glo. ait: Graue quidem stultitiæ vitium: sed non leuius verbositas. Nam sæpe contingit, vt idiota aliquis citius verba correctionis accipiat, quàm qui sua quæ nouit, vel nosse putat, quæ magis iactat, quàm aliorum monita audiat. Secundo comparando multiloquium, quòd istorum est grauius. Dicendum, quòd quantum de se est, vaniloquium maius peccatum est, quàm multiloquium. Cuius ratio est: quia in multiloquio est defectus modi, scilicet loquacitatis, vel verbositas: in vaniloquio autem est defectus finis, scilicet vtilitatis. Defectus autem finis maior est, quàm defectus modi. Nam vaniloquium defectum ponit maioris boni, quàm multiloquium. Ex alia verò parte, scilicet ex parte circumstantiarum, peccatum aggrauantium multiloquium, grauius est, quàm peccatum vaniloquij, vtpote quòd in multiloquio admisceat falsitatem, vel quòd mul-

tiloquium perueniat ad contemptum ex consuetudine. Et secundum hoc hæc peccata se habent, sicut excedentia, & excessa: vt patet. Hæc secundum Alexan. de Ales, in 2. q. 43. loquens de comparatione prædictorum trium peccatorum.

ARTICVLVS SECVNDVS

De sex malis effectibus multiloquij.

Secundo consideremus multiloquij inflectionem, seu operationem. Sex quippe sunt effectus in multiloquio. Duo ex parte rationis, duo ex parte voluntatis, & duo ex parte facultatis.

Quòd duos malos effectus contra rationem multiloquium operatur. Cap. 1.

Primò quippe ex parte rationis duo sunt multiloquij effectus: Primus est amissio considerationis intimæ, secundus est amissio considerationis discretæ. Primus effectus est amissio considerationis intimæ. Vnde Gregor. Qui per multiloquium exterius se spergit, vim intimæ considerationis amittit. Et inter alia, vt idem ait: valde difficile est, vt qui multa loquitur, non mentiat: sicut & qui frequenter iurat, vt non deieret, vel peieret. Et Prouerb. 26. Os lubricum operatur ruinam. Et cap. 13. iterum ait: Qui inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala, scilicet vel temporalia, vel corporalia: aut spiritualia, seu æterna. Et Ecclesiast. 20. inquit: Qui multis, id est superfluis vtitur verbis, lædet animam suam, scilicet aliquo genere peccati. Et Ecclesiast. 10. cap. ait: Stultus verba multiplicat. Et Prouerb. 17. cap. Stultus si tacuerit, sapiens reputabitur. Secundus effectus est amissio considerationis discretæ. Perdit enim homo sensum, atq; rationem ex parte rei considerandæ: vnde Prouerb. 14. ait: Vbi sunt plurima verba, ibi frequenter egestas. Quod exponens Gregor. ait: Cum multiplicitas in sermone deprehederetur, & non vitatur: proculdubio intelligentiæ grauitas in sensu elongatur. Et Seneca inquit: Quòd sentimus, loquimur: & quòd loquimur, sentiamus. Et iterum ait: Ad suamque perfectionis rariloquum, tardiloquum, & breuiloquum te esse inbeo. Iterum idem in 40. epistola ait: Quemadmodum sapienti viro incessus modestior conuenit,

Auenit, ita oratio compressa, non audax. Et subdit: Summa summarum hæc est, tardiloquum te esse inbeo.

De duplici malo effectu ex parte voluntatis. Cap. 2.

Secundo autem ex parte voluntatis duo sunt alij multiloquij effectus: Primus est voluntatis pollutio, secundus est peccati multiplicatio. Primus igitur est voluntatis pollutio, id est immunditia voluntatis in actu peccati. In huius mysterium Numeri 19. præcepit Dominus, dicens: Vas quod non habuerit operculum, nec ligaturam desuper, immundum erit. Vbi Gregor. ait: Tegimen operculi, vel ligatura, est censura disciplina, qua quisque non premitur, quasi vas pollutum immundumque reprobatur. Hoc operculum postulabat Propheta, dicens: Domine custodiâ ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis. Et quid per operculum & custodiam, nisi illuminata ratio designatur? quæ gubernari, & regi debet in homine lingua carnis. Merito ergo Ecclesiast. 22. c. ait: Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum certum, vt non cadam ab ipsis, & lingua mea perdat me? Secundus effectus multiloquij est peccati multiplicatio, id est ad deteriora descensus: proinde Gregor. ait: Isti sunt casus culpæ crescentis: vt lingua cum non restringitur, nequaquam vbi cecidit iacet: sed semper ad deteriora descendit: vnde merito in 9. c. Ecclesiast. ait: Terribilis in ciuitate sua homo linguosus, & temerarius in verbo suo odibilis erit. Et Hugo in 2. lib. de anima, inquit: Lingua dicitur, quia lingit adulando: mordet detrahendo, occidit mentiendo, ligat & ligari non potest: sed labitur, & fallitur: labitur vt anguilla, penetrat vt sagitta, tollit amicos, multiplicat inimicos: blanda est & subdola, & parata ad exhaurienda bona, & miscenda mala: qui custodit linguam suam a multiloquio, multiloquio, turpiloquio, vaniloquio, stultiloquio, custodit animam suam: quonia mors, & vita in potestate linguæ. Hæc ille.

Quòd difficile est perfectis, & imperfectis vitare peccata linguæ. Cap. 3.

Tertio etiam ex parte facultatis duos habet effectus. Nam difficile est vitare multiloquium, & vaniloquiū secundum humanam fragilitatem imperfe-

ctis, atque perfectis. Aduertendum tamen est, quòd humana fragilitas duos continet in se status. Primus est in imperfectis, & in eis est possibilitas vitandi: sed possibilitas illa non est disposita ad vitandum: sed magis est prona ad non vitandum. Et hoc modo intelligi debet glo. super illud Iaco. 3. cap. Qui non offendit in verbo, hic perfectus est vir. vbi glo. ait: Cuius offensionem humana potest vitare fragilitas: vt est verbum doli, detractionis, iactantiæ: sed etiam superflue, & otiose locutionis. Secundus status est in perfectis, & in eis est possibilitas disposita ad vitandum secundum dicta verba: sed quia non est vsquequaque completa, ideo dicitur quòd difficile est vitare perfectis. Et hoc modo debet intelligi glo. super illud Iaco. 3. Lingua nostra ignis est: vbi glo. ait: Cum ferè sit impossibile vitare peccatum hoc etiã a perfectis: cum autem potentia est completa ex gratia speciali, tunc dicitur beatus, seu perfectus perfectione sufficienti. Et de hoc dicitur, quòd Iac. 3. ait: Qui non offendit in verbo, hic perfectus est vir. Et illud Ecclesiast. 14. cap. Beatus vir, qui non est lapsus verbo ex ore suo. Hæc secundum Alex. de Ales, in 2. q. 43. artic.

ARTICVLVS TERTIVS.

Quomodo peccatum multiloquij, & alia peccata linguæ refrænentur.

Tertio consideremus multiloquij reformationem, & emendationem. Potest enim homo a multiloquio, & ab omni vitio linguæ se emendare, si diligenter consideret tria. Primo linguæ formationem, secundò linguæ locationem, tertio linguæ discretionem.

Quòd per septem, quæ considerantur in formatione linguæ, possunt eius vitia emendari. Cap. 1.

Primò consideremus linguæ formationem. Primò enim est colore ignea, secundò est carnea, tertio est delicata, quartò latior est quàm grossa, quinto longior est quàm lata, sexto superius libera, & inferius ligata, septimò autem inferius breuis est, superius est longa. Primò enim lingua colore est ignea: vt mysticè demonstratur quòd homo loqui debet,

Ab omni vitio linguæ potest homo se emendare, si tria consideret.

H

A debet, cum charitate, de charitate, propter charitatem. Primò enim loqui debet homo cum charitate: si autem absque fructu salutis æternæ loquitur homo. Vnde 1. Corinth. 13. cap. Apostolus ait: Si linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam: factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens. Secundò loqui debet de charitate, scilicet Dei & proximi. Dulcis sermo, & omni acceptione dignus, loqui de charitate, quod maxime conuenit dilectoribus charitatis: vt flammigero corde, flammigera lingua, flammigera verba depromat: vt inde corda audientium inflammentur, exemplo duorum discipulorum euntium in Emaus, qui Luc. 24. cap. de se dicebat: Nonne cor nostrum ardens erat, dum loqueretur nobis in via, & aperiret scripturas: scilicet de diuina charitate loquentes. Tertio loqui debet propter charitatem, exemplo Apostolorum, qui Actuum 2. Repleti sunt omnes Spiritu sancto, & ceperunt loqui varijs linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis: vt dum intus erant corda flammantia, linguis, & verbis ardentibus legem igneam omnibus prædicarent. Secundò verò lingua est carnea tantum absque ossè, vt apertè clarescat quòd homo loqui debet cum tractabilitate, & humilitate, sicut Prouerbio. 25. scriptum est: Lingua mollis confringet duritiam. Tertio autem est delicata: vt inde instruat homo, quòd loqui debet cum benignitate, iuxta illud Ecclesiast. 6. Lingua eucharis, id est bonæ gratiæ, in bono homine abundabit. Et 40. cap. iterum ait: Tybia & psalterium suauem faciunt melodiam: & super vtraque lingua suauis. Quarto latior est, quàm grossa: vt inde discat homo loqui apertè, & clarè, non sophisticè, & obscurè secundum Domini documenta, qui Matth. 5. cap. ait: Sit autem sermo vester, est, est: non, non: quod autem his abundantius, a malo est. Sermo enim rectitudinem naturalem, & puritatem sinceram seruans, omnibus gratissima est, sicut Prouerb. 15. cap. scriptum est: Sermo purus, pulcherrimus est. Quintò longior est, quàm lata: vt mysticè innuatur, quòd homo longitudinem firmitatis in verbis, & in promissis longius feruet, quàm latè promittat. Proinde Ecclesiast. 5. cap. nos admonet spiritus veritatis, dicens: Non ventiles te in omnem ventum, & ne eas in omnem viam: sic enim omnis peccator probatur, id est sic probatur, quòd sit peccator in duplici lingua, id

est in lata promissione, & breui obseruatione. Et subdit: Esto firmus in via Domini. Sextò superius est libera, inferius ligata, ad innuendum, quòd humanus sermo debet liber esse ad loquendum de Deo, atque proximo, necnon de superioribus, & æternis: sed arctatus, atque ligatus esse ad loquendum de transitorijs, & terrenis: vt iam imitemur eos, qui in coelis habitant. De quibus Propheta ait: Beati qui habitant in domo tua, in sæcula seculorum laudabunt te. Septimò inferius breuis, superius longa: vt continuè clamet peregrinationis vite presentis breuitatem, atque mansionis futuræ æternitatem, iuxta illud, quod 13. cap. Hebræ. Apostolus ait: Non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus.

Quòd si considerentur septem circa linguæ locationem, poterunt eius vitia refrænari. Cap. 2.

Secundò poterit homo a vitijs linguæ se emendare, si consideret linguæ locationem. Nam primò in corde radicatur, secundò vnica sola datur, tertio in ore, quasi in ardenti clibano collocatur, quarto in alto loco, quinto sub rebus sensibilibus, sexto in loco humido, septimò clausa, & quasi in carceris loco. Primò quidem lingua radicatur in corde: vt consideret homo, quòd loqui debet, quod sentit in corde suo, si vtile est, aut si veritas non est vtilis tacere, & nunquam mentiri, quasi natura ipsa humana clamet cum corde, vnitatem esse debere in corde, & ore: vt sicut vnicum cor, sic sit vnica lingua. Sūt profectò tria hominum genera. Quidam enim habent tantum vnicam linguam, alij verò sunt bilingues, tertij autem sunt trilingues. Primò vnicam tantum linguam habet vir iustus, sicut de eo Propheta inquit: Qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua. Licet veritatem pro vtilitate, quandoque tacere. Secundi autem sunt bilingues, sicut illi qui aliud habent in corde, aliud loquuntur in ore. De quibus etiam Propheta ait: Loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum. Primum est bonum in ore, secundum malum in corde. Tertij autem sunt trilingues, qui vnum habent in corde, aliud in ore, & aliud in palliatione, scilicet malum sub apparentia, & pallio boni. Hi sunt homines infernales, diaboli

A diaboli sequaces, atque ei conformes. Trifida enim diaboli decepit Euam. Nam Genes. 3. accessit ad eam corde impio, id est intentione fallendi. Hæc extitit prima lingua: Secundò mendacium locutus est, dicens: Nequaquam moriemini. hæc fuit secunda lingua. Tertio palliauit mendacium suum sub velamento boni, cum subdit: Et eritis sicut dii scientes bonum, & malum. Et hæc extitit tertia lingua. Has tres linguas communicat diabolus demonibus incarnatis, qui omnibus vitijs venenant, & inficiunt vniuersum mundum. Proinde Ecclesiast. 28. cap. de talibus ait: Lingua tertia multos commouit, & disperfit illos de gente in gètem: ciuitates muratas diuitum destruxit, & domos magnatorum effodit, virtutes populorum concidit, & gentes fortes dissoluit. Lingua tertia mulieres viratas, vel veritas eiecit, & priuauit illas laboribus suis, qui respicit illam: non habebit requiem, nec habebit amicum in quo requiescat. De his etiam tribus linguis simul Propheta ait: Labia dolosa. Hæc est tertia lingua in corde. Hæc est secunda, & corde locuti sūt. hæc est prima lingua. Secundò autem hominis sola vnica lingua datur, cum dederit ei Deus duas aures, duos oculos, duas nases, duas manus, duos pedes, cum digitis multis, & plura alia duplicata membra: vt discat anima rationalis plura audire, quàm loqui, plura bona opera operari, plura videre, & odorare, & similia. Nam etiam Seneca inquit: Auribus frequentius, quàm lingua vtere. Et iterum, in hoc incumbe, vt libentius audias, quàm loquaris. De hoc patet exemplum Beatæ Virginis, de qua non legitur in Euangelijs, quòd locuta fuerit, nisi septem vicibus: & in illis quasi septem amores flammeos eructauit, secundum quod dictum est in tractatu de Beata Virgine, per totum, sermone 9. Tertio autem lingua in ore quasi in ardenti clibano collocatur. In ore enim, sicut in clibano, supra est coelum, & subter est terra: vt per hoc intelligi detur, quòd quilibet sermo noster, siue de coelestibus, siue de transitorijs, & terrenis feruere, atque ardere debet, quasi de fornace ardentis charitatis verba egrediantur. Vt non immeritò tali homini dici possit propheticum illud: Ignitum eloquium tuum vehemèter, & seruus tuus dilexit illud. De Helia quoque Ecclesiast. 48. cap. scriptum est: Surrexit Helias quasi ignis, & verbum eius quasi facula ardebat. Apostolis quoque in linguis igneis appa-

ruit spiritus ardens: vt claresceret euidenter, quòd linguæ eorum amoris igne mundum vniuersum incedentes in fornace oris eorum ardebat. Quarto humana lingua sita est in alto loco: vt quod nobilissimum membrum est, pudeat in qualicumque spurcicia inquinare, ne fiat similis porco homo rationalis, qui os potius, atque prius ponit in stercore, quàm ipsum pedem. Meritò ergo Matth. 15. ait: Non quod intrat in os, coinquinat hominem: sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem. Quodcunque enim peccatum ore fiat, oris inquinatio est. Nulla quippe spurcicia maior est, quàm spurcicia culpæ. Peccatum siquidem oris, nihil aliud est, quàm quædam excitatio diaboli, vel creatio, ac quidam sputus eius, quod sputat in os malè loquentis. Hoc ipsa lingua sub tribus corporis sensibus collocatur, videlicet sub auribus, sub oculis, sub naribus. Primò sub auribus: vt consideret prudens homo cum loquitur, quòd in audiente potest esse auris dextra, & sinistra. Dextra auris, beniuoli sunt. Proinde taliter loquendum est, quòd non scandalizentur tales. Nam vt dicitur Sapien. 1. cap. Qui loquitur iniqua, non potest latere. Auris verò sinistra sunt maliuoli, inuidi, & maligni: aures erigentes, dum homo loquitur audire expectantes aliquid capere ex ore eius, sicut etiam Sapien. 1. scriptum est: Auris zeli audit omnia. Ex hoc patet, quòd os nostrum auribus audientium subiectum est: propterea debemus prudenter loqui. Nam Prouerbio. 16. scriptum est: Cor sapientis erudit os eius, & in labijs illius addit gratiam. Et Ecclesiast. 10. iterum dictum est: Verba oris sapientis gratia: & labia insipientis præcipitabunt eum; initium verborum eius stultitia, nouissimum oris illius pessimus error. Secundò est lingua sub oculis: vt cautus fiat homo non loqui de vitio, vel virtute. Ecce duo oculi antequàm intelligat quid loquatur, vel ne antequàm nouerit veritatem laudet, vel vituperet quenquam: quod maxime de vituperio seruandum est. Proinde Ecclesiast. 11. cap. scriptum est: Priusquàm interrogas, non vituperes quenquam, & cum interrogaueris, corripe iustè. Tertio lingua sub naribus sita est, ex quibus de capite humores fluunt, & inde cerebrum expurgatur: vt ex hoc insinuetur, quòd homo sapius ab humore duarum narum expurgare se debet, hoc est frequentius confiteri peccata omissionis, & commissionis, exemplo

A exemplo Dauid, qui de se ait: Delictum meum cognitum tibi feci, & iniustitiam meam non abscondi. Ecce quod per confessionem omissorum, & commissorum, Propheta sibi abstergebat nasum. Solet etiam homo sibi abstergere nasum, antequam loquatur, cum humores fluunt ad os ex naribus eius: vt merito indicetur, quod antequam proximum nostrum lingua nostra sua vitia corrigamus, nos ipsos a nostris criminibus emendemus, ne nobis dicatur: Amice absterge tibi nasum; iuxta illud, quod Matth. 7. scriptum est: Hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. Sexto etiam lingua in loco humido collocatur: vt ex parte nostra ostendatur lubricam esse linguam, propterea de facili labitur in peccatum. Triplici quippe humore humectari solet humana lingua. Primo a fleumate a capite descendente, secundo a sputo a pectore concurrente, tertio a salina de stomacho ascendente: vt mystice ostendatur, quod cum lingua humana coelesti gratia irroratur, ad quemlibet hominum statum discretè, & vtiliter dirigit verba sua: vt cum Apostolo dicere possit. 1. Corinth. 9. Omnibus omnia factus sum: vt omnes facerem salutos, scilicet perfectos proficientes, atque incipientes, quasi pectus, caput, & stomachum. Et Actuum 2. cap. de Apostolis dictum est: Repleti sunt omnes Spiritu sancto, & ceperunt loqui varijs linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis, qui dispesabat in eis sermonem secundum auditorum diuersitatem. Septimo autem lingua clausa, & quasi in loco carceris posita est. Circundatur enim, atque munitur a duobus muris: videlicet a dentibus, qui sunt quasi muros propugnaculis ossu pramunitus: & a labijs ignei coloris, qui sunt quasi antemurale linguæ, cum ceteri sensus in aperto sint omnes. Quod maxime propter tria a Domino factum est. Primo propter sanctitatem, secundo propter fragilitatem, tertio propter malignitatem.

Triplici humore humectatur humana lingua

B propter tria maxime sic munita est. Primo propter laudem Dei, secundo propter salutem sui, tertio propter edificationem proximi. Primo propter laudem Dei, quod quidem officium magnam sanctitatem acquirit in ipsa lingua. Nam: vt Ecclesiast. 15. cap. attestatur: Non est spetiosa laus in ore peccatoris. Secundo propter salutem sui. Nam cum lingua sit tenuis, & lata, quasi pala, apertissima est ad euacuandam malitiam cordis. Vnde data est homini: vt scilicet possit per confessionem purgare peccata sua, & assumere sanctissimum sacramentum. O quantum sacrilegium putaretur, & esset, cui quis in calice in quo sumitur Christi sanguis, & corpus, putridum lutum poneret, & immundum. Quam grauerit igitur peccat, qui linguam suam in qua Christi corpus assumit, tot mendacijs, detractionibus, murmurationibus, blasphemijs, & consilijs iniquitatibus coinquinat. Tertio propter edificationem proximi. Nam sicut Hebræ. 1. cap. Apostolus attestatur: Sine fide impossibile est Deo placere: sed vt ad Rom. 10. idem ait: Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi, scilicet prædicatum, seu in consilijs, & in correptionibus, atque modis alijs ad edificationem proximi pronuntiatum. Talia salutifera verba, sunt verba sacra, & quedam reliquæ Dei, quod probant miracula, quæ per illa quotidie fiunt. Nam per ea: vt dicitur, cæci videt, claudi ambulant, leprosi mundantur, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur: & beatus qui non fuerit scandalizatus in verbo Dei. Quia igitur ad hæc tria, quæ nunc dicta sunt, lingua nostra nobis donata est, quasi amplius quam cetera membra diuinis obsequijs mancipata. Propterea dignum est vt illi qui nobis cetera membra dedit, saltem hæc sola, scilicet lingua innocua referretur.

C propter tria a Domino factum est. Primo propter sanctitatem, secundo propter fragilitatem, tertio propter malignitatem.

De linguæ bonitate.

Primo propter sanctitatem, vel bonitatem. Res siquidem pretiosa diligenter claudi, & custodiri solet. Magna profecto est pretiositas humanæ linguæ, cum in humano corpore humanæ rationis sit instrumentum. Vnde in bonum pro-

pter tria maxime sic munita est. Primo propter laudem Dei, secundo propter salutem sui, tertio propter edificationem proximi. Primo propter laudem Dei, quod quidem officium magnam sanctitatem acquirit in ipsa lingua. Nam: vt Ecclesiast. 15. cap. attestatur: Non est spetiosa laus in ore peccatoris. Secundo propter salutem sui. Nam cum lingua sit tenuis, & lata, quasi pala, apertissima est ad euacuandam malitiam cordis. Vnde data est homini: vt scilicet possit per confessionem purgare peccata sua, & assumere sanctissimum sacramentum. O quantum sacrilegium putaretur, & esset, cui quis in calice in quo sumitur Christi sanguis, & corpus, putridum lutum poneret, & immundum. Quam grauerit igitur peccat, qui linguam suam in qua Christi corpus assumit, tot mendacijs, detractionibus, murmurationibus, blasphemijs, & consilijs iniquitatibus coinquinat. Tertio propter edificationem proximi. Nam sicut Hebræ. 1. cap. Apostolus attestatur: Sine fide impossibile est Deo placere: sed vt ad Rom. 10. idem ait: Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi, scilicet prædicatum, seu in consilijs, & in correptionibus, atque modis alijs ad edificationem proximi pronuntiatum. Talia salutifera verba, sunt verba sacra, & quedam reliquæ Dei, quod probant miracula, quæ per illa quotidie fiunt. Nam per ea: vt dicitur, cæci videt, claudi ambulant, leprosi mundantur, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur: & beatus qui non fuerit scandalizatus in verbo Dei. Quia igitur ad hæc tria, quæ nunc dicta sunt, lingua nostra nobis donata est, quasi amplius quam cetera membra diuinis obsequijs mancipata. Propterea dignum est vt illi qui nobis cetera membra dedit, saltem hæc sola, scilicet lingua innocua referretur.

De linguæ pronitate, atque fragilitate.

Secundo autem sic Deus muniuit linguam propter suam pronitatem, seu fragilitatem. Est enim membrum pronissimum omni malo, quod tria manifestè ostendunt. Primo natura, secundo scriptura, tertio gratia. Primo enim hoc ostendit natura, cum in lubrico, id est in humido posita sit. Sed ad hanc lubricitatem referendam etiam ipsa natura remedium ordinauit. Nam cum cetera membra, sicut manus, & pedes, oculi, aures, & nares, & plura

A ralia membra in patulo facta sint: lingua tamè ab ipsa natura propter suam pronitatem, & feritatem, quasi quidam crudelis, & stultus, in carcere oris tam arè reclusa est. Secundo hoc idem ostendit scriptura, scilicet sacra. Vnde Iacob. 3. cap. ait: Omnis natura bestiarum, & volucrum, & serpentium, & cæterorum animalium, domatur & domita sunt a natura humana: linguam autem nullus hominum domare potest. Et addit: Est enim inquietum malum pleno veneno mortifero. Et in eodem cap: etiam ait: Lingua nostra, ignis est, vniuersitas iniquitatis. **B** vbi glossa ait: Vniuersitas; quia per eas ferè cuncta facinora, aut concremantur, vt latrocinia, stupra; aut patrantur, vt per iuria, falsa testimonia; aut defensantur: vt cum quilibet impius scelus excusat, quod commisit. Merito ergo Ecclesiast. 14. capit. ait: Beatus qui non est lapsus verbo ex ore suo. Tertio quoque hoc idem ostendit gratia. Ex hoc enim Spiritus sanctus potius apparuit in igneis linguis, quam in igneis manibus, atque in igneis oculis, vel alijs membris: vt aperte claresceret, quod membrum illud propter gustum vetici cibi, maxime inflammatum erat diabolico igne: proinde necessarium erat, & igne diuino inflammaretur, & adureretur. In huiusmodi enim pronitatis mysterium, in ore puerorum qui baptizantur, ponitur sal, ad innuendum, quod membrum illud de facili putrescit, & multis vermibus scaturit vitiorum.

De linguæ malignitate.

De linguæ malignitate.

Tertio insuper sic muniuit Deus humanam linguam propter suam malignitatem. Malignissimum siquidem membrum est, dum nocet. Proinde Beatus Iac. ignem vocat eam, vbi supra. Ignis enim ad destructionem potior est omnibus alijs elementis, quod clarius insinuans eodem 3. cap. ait, quod lingua inflammata a gehenna. Rota enim natiuitatis nostræ curus vocatur præsentis vite: quam linguam inflammat gehenna, id est suggestio diabolica secundum glossam interlinearem. Quanta autem sit malignitas linguæ, clarescere potest, si hæc tria de lingua maligna considerentur. Primo, quibus nocet: secundo, quantum nocet: tertio, quot modis nocet. Quibus lingua nocet. Primo, si considere-

ntus, quibus nocet. Tribus enim nociva est. Primo loquenti, secundo audienti, tertio patienti, seu impatienti. Primo enim nocet loquenti, & hoc tripliciter: primo respectu Dei, secundo respectu sui, tertio respectu proximi. Primo quidem respectu Dei: quia gratiam Dei ab anima tollit. Vnde Bernar. ait: Leuis est sermo; sed grauerit vulnerat. Secundo respectu sui: quia bonam famam amittit. Vnde Ecclesiast. 5. Honor, & gloria in sermone sensati: Lingua imprudentis subuersio est ipsius. Tertio respectu proximi: quia gratiam hominum tollit. Vnde Ecclesiast. 20. cap. Sapiens in verbis seipsum amabilem facit, gratiæ autem fatuorum effundentur. Secundo nocet audienti: quia mentem eius inficit, & corrumpit, atque scandalizat, scilicet mendacijs, adulationibus, consilijs, & suasionibus prauis, seminatione discordiarum, diffamationibus, turpiloquijs, murmurationibus, periurijs, detractionibus, blasphemijs, & sermonibus alijs contagiosis. De quibus omnibus. 1. Corinth. 15. Apostolus ait: Corruptunt bonos mores colloquia mala. Tertio nocet patienti, vel vt verius dicam, impatienti. Nulla siquidem bestia, vel fera pessima, tantum hominibus nocet, quam lingua maligna. Sæpe profecto plus nocet lingua alicuius peruersi consiliarij, & suggestoris iniqui ad vnus patriæ destructionem, vel etiam regni, quam facerent mille lupi, leones, & vrsi. Quantum sæpe noceat seminarium vnus discordiæ, vnus infamiæ, vnus detractionis impiæ, & iniquæ, patet per supradicta de triplici lingua circa principium præsentis capituli. Quantum lingua nocet. Secundo considerandum est, quantum lingua maligna nocet. In tribus quidem nocere solet, videlicet in temporalibus, in corporalibus, in spiritualibus. Primo nocet in temporalibus. Quis exprimere posset, quanta mala temporalia infert lingua maliloqua? Patet, vt breuiter transeam, per Ecclesiasticum 28. cap. sicut prædictum est, de triplici lingua in principio huius capituli. Secundo nocet in corporalibus. Quot, quæso, homines per violentam mortem pereunt ex aculationibus falsis, ex infamijs datis, ex mendacijs inuentis, ex detractionibus prauis, ex periurijs impijs, ex contentionibus stultis, ex diuisionibus nequissimis, ex partialitatum vocabulis, ex discordijs fatuis, prodicionibus diabolicis;

Lingua tribus est nociva. Primo loquenti, & hoc tripliciter. Primo.

Tertio.

Secundo nocet audienti.

Tertio nocet patienti.

In tribus nocere solet.

H.

A contumelijs temerarijs, & consimilibus verbis? Tertio nocet in spiritualibus. Quot animæ malè loquentium, malè audientium, malè credentium, & eos tangentium propter linguam æternaliter pereunt, quis exprimere posset? Proinde Ecclesiast. 28. c. ait: Flagelli plaga linorem fecit, plaga autem linguæ comminuet ossa, id est virtutes animæ fortes. Et subdit: Multi ceciderunt in ore gladij: sed non sic quasi qui interierunt per linguam. Et vt omnia prædicta mala temporalia, & corporalia, & spiritualia, quæ ex mala oriuntur lingua, Beatus Iac. 3. cap. comprehendat, ait: In lingua est vniuersitas iniquitatis. Quot modis lingua nocet. Tertio etiam consideremus, quot modis nocet. Nocet enim occultè, manifestè, de propè, de longè. Primò enim nocet, quandoque occultè: ideo serpenti assimilatur talis nocens, sicut Propheta ait: Acuerunt linguas suas, sicut serpentes, venenum aspidum sub labijs eorum. Et Ecclesiast. 10. cap. iterum ait: Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet qui occultè detrahit. O quantum occultè nocent susurriones, atque bilingues, cum proditoriè noceant. Proinde proditores maledicti sunt. Vnde Ecclesiast. 28. cap. Susurro, & bilinguis maledictus: multos eni turbauit pacem habentes. Secundò nocet manifestè, vtputa in comminationibus, in irrisionibus, in contentionibus, & modis similibus manifestis. De quibus Propheta ait: Ecce loquuntur in ore suo, & gladius in labijs eorum: quoniam quis audiuit. Tertio nocet de propè: propterea talis lingua gladio, qui de propè lædit, assimilatur. Vnde Propheta ait: Exauerunt vt gladium linguas suas. Et iterum: Lingua eorum gladius acutus. Quarto nocet de longè, id est his, qui in longinquis partibus commorantur. Proinde lingua talium sagitta assimilatur, quæ a longè vulnerat. Vnde Hierem. 9. cap. scriptum est: Sagitta vulnerans lingua eorum. Et paulò ante eodem cap. ait: Extenderunt linguam suam quasi arcum mendacij, & non veritatis. Quamque velociter lædant, ostendit Beatus Bernardus exponens propheticum illud: Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem: vbi ait: Vtique tam veloces, quam velociter currit, sermo vnus est qui loquitur, & vnum tantum verbum profert: & tamen vnum verbum vno momento multitudinis audientium aures inficit, & animas interficat.

De septem circumstantijs, quæ seruari debent, vt homo bene, atque discretè loquatur. Cap. 3.

Tertio poterit homo se a linguæ vitijs elongare, si consideret linguæ discretionem. Septem profectò discretionum obseruandæ sunt cuilibet, qui prudenter, & discretè desiderat loqui, iuxta quod Ecclesiast. 28. c. admonet, dicès: Verbis tuis facito stateram. Prima discretio est, quare homo loquatur: secunda, quis loquatur: tertia, quid loquatur: quarta, quibus loquatur: quinta, quando loquatur: sexta, quomodo loquatur: septima, quantum loquatur. Nam teste Hieronymo: In pòdere verborum probatio existit humanæ vitæ. Prima discretio est, quare homo loquatur. Porro anteq̃ homo incipiat loqui, examinare se debet, quare de causa, seu intentione ad loquendum mouetur. Si mouetur odio, vel amore: si propter honorè Dei, vel amorem proximi, seu amorem sui. Si pro vtilitate temporalis, aut corporalis, seu spiritualis. Si pro delectabili, vtili, vel honesto, cū Ecclesiast. 5. c. scriptum sit: Ne temere quid loquaris, ne cor tuum sit velox ad proferendum sermonem. Hoc est pondera diligenter, si iuste recteq̃; ex sufficienti causa mouearis. Nam, vt Prouerb. 13. c. scriptum est: Qui incòsideratus est ad loquendum, sentiet mala. Secunda discretio est considerare, quis loquatur. Sunt quippe varij status, qui variè in loquendo considerandi sunt. Alius iuuenis, alius senex: alius doctus, alius indoctus: alius Dñs, alius seruus, alius religiosus, alius secularis, alius expertus, alius inexpertus, alius magnæ fame, alius infamis, & sic de singulis. Nam decet vnum magis tacere, quàm loqui, & alterum e conuerso. Proinde Ecclesiast. 32. c. ait: Loquere maior nati, decet enim te primum verbum. Et subdit: Adolefcent, loquere in tua causa vix cū necesse fuerit: si bis interrogatus fueris, habeat caput respòsum tuum. In multis esto quasi inscius: & audi tacens simul, & quærens, in medio magnatorum loqui ne præsumas: & vbi sunt senes, non multum loquaris. Et sic secundum diuersitatem statuum obseruandum est. Tertia discretio est còsiderare, quid homo loquatur, s. sit veritatem, quæ ad rem pertinet, seu non pertinent: si sit ad vtilitatem diuini honoris, seu sui, siue proximi. Exemplo illius, qui Esa. 5. ait: Dominus dedit mihi linguam eruditam: vt sciam sustentare eum qui lapsus est verbq̃. Quarta etiam discretio est confide-

A considerare, quibus homo loquatur. Nam: vt Gregor. ait, secundum capacitatem auditorum formandus est sermo Doctòrum, similiter & locutorum. Et iterum super Ezech. ait: Obsecro, discè qualiter vnumquemque alloqui debeas, quem corrigi vis, & noli in parte ista ambulare in sensu tuo, immò in furore tuo. Et Ecclesiast. 20. etiam ait: Sapiens in verbis producet seipsum, i. ostendet discretionem suam. Et addit: Et homo prudens placebit magnatis, s. quia prudenter, & discretè loquetur secundum audientium diuersitatem. Quinta discretio est còsiderare, quando loquendum est. Nam secundum Ecclesiast. in 3. c. Tèpus tacendi, & tèpus loquendi. Et Ecclesiast. 20. ait: Est tacès sciès tèpus apti tèporis. Et sequitur: Homo sapiès tacebit vsq; ad tèpus. Prouerb. quoq; 25. c. scriptum est: Mala aurea, i. matura in lestis: hoc est in vasis argenteis, qui loquitur verbum in tèpore suo. Et Ecclesiast. 20. per contrariū dictum est. Ex ore fatui reprobabitur parabola: quia non dicit illà in tempore suo; sed vt dicit Prouerb. 15. Sermo opportunus, optimus est. Sexta discretio est còsiderare, quomodo quis loquatur. Dicunt enim, qui in arte dicèdi experti sunt, q̃ triplex est dicèdi modus, s. humilis, medius, & gràdi loquus. Cum magna dicimus, granditer referenda sunt: Cum mediocria, temperatè: Cum verò parua, subtiliter. Nam in paruis causis nihil grande, nihil sublime dicèdum est: sed leui ac pedestri more loquendum. In temperatis autem causis, vbi nihil agitur vt angat: sed tantummodo vt delectetur auditor, inter humilem, & grandem incedendū est. In causis aut maioribus, vbi de Deo, vel hominū salute referimus, plus magnificentiæ, & fulgoris est exhibendum. Sed quauis de magnis rebus quisq; dicat, non semper gràditer dicere debet: sed submissè, vt decet. Temperatè, cum aliquid laudat, vel vituperat. Granditer, cū ad conuersione auersos animos prouocat: vt tamen tamè verba in submissio genere sufficiètia, nò tamen q̃ dicès capiat ansem ad occidendam muscam, & securim ad confringendum ouum. In tèperato vtenda sunt verba splendida, in grandi verò vehementia. Hæc s. m. Isidorus 2. ethymolog. Sed in omnibus his hois est animà præparare, Dñi est gubernare linguam, vt Prouerb. 16. Salomon ait. Septima discretio est, quòd còsideret homo quantum debeat loqui: vt neque amplius, nec minus quàm dicet ratio loquatur: sed còmuniter maius vitium copiositas, quàm breuitas re-

putanda est: proinde Prouerb. 25. cap. scriptum est: Sicut vrbs patens absq; murorum ambitu: ita vir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum. In huius mysteriū Leuit. 15. c. scriptum est: Vir, qui patitur fluxum seminis, immundus erit. Non reperi plus in duobus voluminibus: & doleo.

IN NATIVITATE Domini.

De triplici Natiuitate Christi.

Sermo.

Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Ioan. 1. cap. & in Euāgelio hodierno. Sancti quippe Doctores, atq; Philosophi naturales, verbum esse determinant cogitationem, quæ a mente concipitur. Hoc siquidem verbum nūquam innotescere potest, nisi iugatur signo vocis exterius sensitio, quod cum factum est per aurem ingrediens, audiētis illabitur cordi. Ex his autem manifestè clarescit, q̃ mentis cogitatio siue verbum primo generatur in mente, consequenter in voce, tandemq; in audientium corde. Ac per hanc similitudinem dicere possumus, q̃ verbum patris primò intelligibiliter, & insensibiliter ex eius mēte æternaliter genitum in temporis plenitudine nostram carnem assumpsit: vt corporeis oculis visibiliter appareret. Quemadmodum verbum ab humana mente formatum: vt auribus perceptiuum sit, vocem induit, seu assumit: sic & diuinum verbum dicitur caro factum. Diuinum idem verbum humana carne vestitum, per fidei auditum ad cor humanum pertransit: quemadmodum 10. c. ad Rom. Apostolus ait: Fides ex auditu, auditus aut per verbū Christi. Ex his igitur clarescere pòt, diuini verbi triplicè esse natiuitatē. Prima est natiuitas æternalis, secunda est natiuitas corporalis, tertia est natiuitas spiritualis. Prima est ex paterna mente, secunda ex materna carne, tertia ex humano corde. Prima est ineffabilis, secunda est admirabilis, tertia est desiderabilis. Ineffabilis quidem est prima, sicut Isa. 53. c. testatur, dicès: Generatione eius quis enarrabit? Et Ecclesiast. 43. c. in fi. ait: Ne laboretis, nò enim còprehèdetis. Quis videbit eū, & enarrabit? & quis magnificabit eū, sicut est ab initio? Admirabilis est secunda. Quis enim

Quot modis lingua nocet.

Tertio discretio est discretio linguæ.

Septima discretio.

Quinta.

Prima.

Sexta.

Secunda.

Tertia.

Septima.

Quinta.

Verbum quid est.

H Triplex est Natiuitas filij Dei.

A nō mirabitur, q̄ propter nostrā dilectionē aeternitas facta sit noua, immensitas parua, pulchritudo deformis, maiestas abiecta, sapientia mura, fortitudo infirma, iustitia rea, & epulencia sit facta egea. Sed tertia est desiderabilis. Quis enim non optet, filium Dei spiritualiter generare, & effici pater, & mater dilecti filij Dei. Sumunt autē hae tres natiuitates, secundum tres substantias, quae sunt in Christo, videlicet diuinitas, caro, & anima. Nam ex patre nascitur Deus, ex matre nascitur caro: sed in mēte spiritus p̄ gratiā generatur. Porro ex patre nascitur semper, ex matre semel: sed in mēte oris saepe. secundum quippe natiuitatē diuinā Christus habet patrē sine matrē, secundum humanā habet matrē sine patre: sed secundum gratuitam habet patrē, & matrē; sicut Matth. 12. testat Dñs, dicens: Quicūq; enim fecerit uolūtate patris mei, qui in cēlis est, ipse meus frater, & mater, & soror est. Has tres natiuitates representat ecclesia in praesenti solennitate. Primā, s̄ aeternale in missa, quae cantatur in hac nocte. Est enim humano intellectui hae natiuitas, incomprehensibilis, & occulta, quemadmodum. 1. Timoth. 6. c. Apostolus attestatur, dicens: Habitat lucē inaccessibilem. Et iterum Propheta ait: Sicut tenebrae eius, ita & lumē eius. Secunda, s̄ tēporale representat in missa, quae cantatur in auroa, eo q̄ partim fuit occulta, partim autē manifesta. Occulta quippe, quantum ad incarnationis modum. De quo Ioā. Baptista, 1. ca. ait: Cuius nō sum dignus, ut solua corrigiā calceamēti. Manifesta uero quātum ad factum, de quo Luc. 2. c. ait: Impleti sunt dies Mariā ut pareret: & peperit filium suum primogenitum, & pannis eum inuoluit, & reclinauit eū in praesepio: quia nō erat ei locus in diuersorio. Tertia uero signatur in missa, quae cantatur in die: quia spiritualis natiuitas irradiatione sua in anima elucescit, quemadmodum Isa. 58. cap. testatur, dicens: Si abstuleris de medio tui cathenam; sequitur: Tunc orietur in tenebris lux tua, & tenebrae tuae erunt, sicut meridies. Has denique tres natiuitates Ioan. Euangelista in uerbo proposito per ordinem ponit, dicens: Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. In quibus sacratissimis uerbis, Primō ponit natiuitatem aeternalem, cum ait: Verbum, secundō addit natiuitatem temporalem, cum inquit: Caro factum est, tertio uero subdit natiuitatem spiritualem, cum addit, & habitauit in nobis.

Tres substantiae in Christo.

B

C

D

ARTICVLVS PRIMVS. B.

De aeterna generatione, seu natiuitate filij ab aeterno patre.

Prima est natiuitas aeternalis, & hae exprimit Ioan. in hoc termino, uerbum. Ad cuius intelligentiam aduertendum est, q̄ illud dicitur uerbum, quod mens cogitat de quacunque re, siue de seipsa, siue de alia intra se, hoc est de his, quae intra se sunt. Propter quod Ecclesiast. 27. Verbum dicitur ex cogitatu humani cordis. Non est uerbum ipse cogitandi, seu concipiendi actus: sed id, quod tali cogitatu concipitur, dummodo uerum sit, quod apprehenditur. Nam in falsis cogitationibus uerbum non est formatum, secundum Aug. 15. de Trinitate. uerbi causa, Cum intellectus noster, quid est homo per actum intellectus, siue cogitationis concipit, seu cognoscit, q̄ est animal rationale: ille conceptus, s̄ animal rationale, est uerbu, quod mens sibi format de hoīe, atq; mens ipsa est tanquam parens: conceptus autē siue uerbum, sicut proles est. Ex quibus patet, q̄ huiusmodi uerbi generatio, non est carnalis: sed tota dinoscitur spiritualis. Ut autem intelligas, quomodo ratio uerbi ad diuinā trāseratur, audi Aug. 15. de Trinitate, 41. c. ubi ait: Quisquis igitur potest intelligere uerbum, non solum antequam sonet, uerum etiā antequam sonorum eius imagines cogitatione inuoluantur, hoc est enim q̄ ad nullā pertinet linguam earum, s̄ quae linguae appellantur gentium, quarum nostra Latina est. Quisquis inquam hoc intelligere potest, iā potest uidere per hoc speculum, atq; in hoc enigmatē aliquam uerbi illius similitudinē, de quo dictum est in principio, erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum. Necessē est enim cum uerbum loquimur, & in quod scimus loquimur, quod ex ipsa scientia, quā memoria tenemus, nascatur uerbum, quod eiusmodi sit omnino, cuiusmodi sit illa scientia, de qua nascitur. Formata quippe cogitatio ab ea re, quam scimus, uerbum est, quod in corde dicimus, quod nec Graecum est, nec Latinum, nec linguae alicuius alterius. Sed cum id opus est, in eorum quibus loquimur proferre notitiam, aliquid signum, quo significetur, assumitur. Et plerumque sonus, aliquando & nutus: ille auribus, iste oculis exhibetur: ut per signa corporalia etiam corporis sensibus uerbum, quod mente

Verbum quid sit.

Exemplum

Tria sunt in generatione uerbi.

D De Patris, & Filij coaeternitate, quae in emanatione luminis denotatur.

Cap. 1.

Primo in huius uerbi generatione est Filij cum Patre coaeternitas: quia est sicut luminis emanatio. Et hoc quidem facit intelligi ipse ad Patrem coaeternitate. Nō enim est sine lumine Sol, nec sine lumine flamma: sed mox ut est Sol, aut flama, lux quoq; existit: ut si Sol esset aeternus, lux etiā esset aeterna. Sic autem cum Pater fuerit ab aeterno, nec otiosus: sed suam considerando ef-

Exemplum

A mente gerimus, innotescat: nam & innuere quidem, nisi quodāmodo uisibiliter diceretur. Hae ille. Ex his igitur patere potest, q̄ secundum hunc modum dicere possumus, quod mens diuina suā considerando essentiam, non cogitando: sed simpliciter intendo, de seipsa quendam conceptum gignit, in quo tanquam in speculo resplendet essentia eius, & in quo tota illius perfectio praesentatur. Talis quippe diuinus conceptus uerbum Dei uerissimē nuncupatur, ac unica, & perfectissima proles paterna mens. Et de hac aeternali generatione in persona patris Propheta inquit: Eructauit cor meum uerbum bonum. Tanta enim perfectione filius dicitur uerbu patris, quod nullo modo Spiritui sancto, uel alteri attribui potest. Nō enim dici potest uerbum de uerbo. Nam, sicut inquit Aug. contra Arriū. Sicut est filius Deus de Deo, lumen de lumine, uita de uita: sic non potest dici uerbu de uerbo: quoniam solus filius est uerbum. Proinde Apocal. 19. scriptum est, quod uocabatur uerbum Dei ille, qui in uestimento, & se more suo habebat scriptum: Rex regū, & Dominus dominantium. In huius igitur uerbi generatione est filij cum patre primō coaeternitas, secundō coequalitas, tertio co-substantialitas. Proinde haec generatio uerbi est. Primō sicut emanatio luminis, secundō sicut emanatio imaginis, tertio sicut emanatio luminis. Primō emanatio luminis intelligi facit ipse uerbi ad patrem coeternitatem, secundō emanatio imaginis eius ad patrem coequalitatem, tertio emanatio fluminis intelligi facit eius ad patrem consubstantialitatem. Et haec tria altitudinis ille Ioannes altissima contemplatione subuectus, & irradiatus expressit, cū in initio Euāgelij sui ait: In principio erat uerbu, & uerbu erat apud Deum, & Deus erat uerbum.

sentiam de ea sibi uerbum coeternum concepit. Vnde Augustinus super Ioan. homilia 34. inquit: Da mihi flammam sine luce, & dabis mihi Patrem sine Filio. Huius autem uerbi cum Patre coaeternitas a Ioanne in prima clausula demonstratur, cum dicitur: In principio erat uerbum, id est in ipso Deo, qui ab omnibus supponitur primum principiu. In principio inquam ante quod nihil, quod ante omnia subsistebat: a quo omnia suis rationibus prouenerūt. In principio, nō comprehensibilis ab homine puto: ut aeternitas credatur ex dicto. Neque hoc uerbum situatum erat in loco, & modus essendi eius erat ab omnibus segregatus. Vel dicimus: In principio erat uerbum, id est in principio temporis erat, scilicet iam paterna proles paterna mens, quod autem erat ante tempus praerat. Cū igitur ante tempus nō fuerit, nisi aeternum: manifestē intelligitur, quod Filij ad Patrem coaeternitas fuit. Et hoc probat Aug. in primo de Trinitate affumens illud Isa. 43. Ante me non est formatus Deus, & post me non erit: hoc est pater nō est antequam filius, & filius non est antequam pater: quia nec priorem habet filius, nec posteriorem habet etiam ipse pater. Iterum quoq; Propheta in persona filij ait: Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te: quasi dicat, secundum Alexan. de Ales, super Psal. Dominus, scilicet pater, dixit ad me, filius meus es tu: hoc est, pater me genuit filium suum. Verbum enim cum patre dicitur generatur. Proinde Ecclesiastici 24. Ipse filius ait: Ex ore altissimi prodij: & addit; Ego hodie genui te. ubi notanter aduertendum est, quod non dixit: Ego olim genui te: quia sic uideretur tota haec generatio praeterisse. Neque insuper ait: Ego hodie gigno te: quia sic uideretur recens esse: conuenientius igitur ait, ego hodie genui te: ut per hodie exprimeret generationem illam non praeterisse, & per genui, non recenter inchoasse. Cum hoc quoque concordat, quod alibi Propheta inquit: Ante Luciferum genui te, id est ab aeterno, & sic per hoc filij ad patrem coaeternitas demonstratur. Ad hoc etiam Michae 5. cap. ait: Egressus eius ab initio a diebus aeternitatis. Quia: ut Athanasius in simbolo ait: Aeternus Pater, aeternus Filius, aeternus Spiritus sanctus. Et iterū Hugo de Sancto Victore in lib. de Trinitate ait: Certē radius Solis de Sole procedit, & Soli tamen coaeternus existit: ex quo enim fuit

In principio erat uerbum.

F

G

H

A de se radium producit, & sine radio nullo tēpore fuit. Si ergo lux ista corporalis habet radiū sibi coeū, cur non habet illa lux spiritualis, & inaccessibleis? Insuper in eodē libro Richar. ait: In natura creata legimus, quod de increata pensare debemus. Videmus quotidie, quomodo naturā operatione subsistētia existentia produxit, & existentia de subsistētia procedit. Nunquid in illa superexcellēti natura operatio naturā nulla erit? Nunquid natura illa, quę huic naturā fructus fecunditatis donauit, in se omnino sterilis permanebit? & quę alijs generationē tribuit, nunquid sterilis erit, sicut dicitur

B Isa. vlt. Nūquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam? Si ego, qui generationem cæteris tribuo, sterilis ero, dicit Dominus. Et loquitur ibi de generatione æterna, vt ait glo. Ex his patet, quod filius per generationem habet cum patre cœternitatem; quæ in emanatione luminis demonstratur.

De Patris, & Filij coequalitate, quæ in emanatione imaginis designatur. Cap. 2.

Secundò autem in huius verbi generatione est Filij cum Patre coequalitas: quia ē sicut emanatio imaginis. Et hoc quidem intelligere facit eius ad Patrē coequalitate: imago enim apertè hoc manifestat, cuius s. est imago, atq; omnē bonitatem illius hoc excepto, q̄ non habet realitatem. Nam si realitatem haberet, profectò omnimodam haberet æqualitatem: quod sic clarescere potest; imago vniuscuiusq; hominis pulchritudinem in speculo, totam eius pulchritudinem representat, & æquē delectat aspectum pulchritudo, quæ est in re, & quę in imagine ipsa relucet. Totus enim ipse decor viuificus, atq; venustus color, siue cædor, siue rubor, siue nitor, seu quęcunq; alia pulchritudo in ea resulget; vnū solum realitas, s. deficere comprobatur. Proinde ad eius omnimodam æqualitatem non attingit. Nam si huiusmodi imago haberet realitatem omnimodam, æqualitatem haberet: sed quia habet varietatem, nō habet æqualitatem. At non sic de verbo, quod pater de diuina essentia cōcipit: quia quicquid est in patris essentia, & virtute omnimoda, & bonitate plenissimè representat. Nā pater tantum verbum genuit, quantus ipse est. Hoc etiam verbum habet realitatem: quia substantiam habet, & ideo omnimodam æqualitatem habet, & veritatē. Vnde August. de vera religione, ostendit q̄ filio attribuitur

æqualitas: quia a paterna imagine in nullo deficere potest, ac per hoc veritas nūcupatur, eo q̄ ad perfectam æqualitatem accedit. Huius verbi æqualitatem notat Euangelista Ioā. in clausula subsequēti, cum ait: Et verbum erat apud Deum. Non appositiuè, aut aliqua diuersitate subsistendi, quoniā erat idem quod ille, apud quem erat. Porro hæc præpositio, apud, denotat æqualitatem: quia q̄ apud est, vel iuxta, nō est supra, vel infra. Sic verbum, i. filius, apud patrem esse dicitur: quia nec supra ipsum, nec infra ipsum est, quoniam per omnia illi æqualis est.

De Patris, & Filij consubstantialitate, quæ in emanatione fluminis indicatur. Cap. 3.

Tertio in huius verbi generatione est filij cū patre consubstantialitas: quia est, sicut emanatio fluminis: & hoc facit intelligere filij ad patrē cōsubstantialitatem. Vna quippe est aqua fluminis, atq; fontis. Cum enim flumen cōtinuatur fontali vena, verisimile dici potest, q̄ vna est aqua fluminis, atq; fontis. Nam vbi est cōtinuitas, ibi naturæ est vnitas, & per consequens cōsubstantialitas: & non differunt flumen, & fons, nisi per originē: quia videlicet hoc ab illo, s. flumen a fonte vna eadē substantia aquæ in vtraq; est. Sic est in generatione verbi ex paterna mēte. Nō enim differunt pater, & filius, nisi secundū originē: quia s. filius est a patre, sicut flumen a fonte. Vnde fons est sicut pater, & flumen est sicut proles. Huius igitur verbi ad patrē consubstantialitatem notat Beatus Ioā. in tertia clausula, cum subiūgit: Et Deus erat verbū, i. verbū erat Deus. Ac si apertè dicat: Verbū a paterna mēte genitū non habet varietatē, sicut hēt humanū verbū, quod quidē substantialitate non hēt: quia existentia non probatur hēre. Nā verbū, quod ab hoīe cōceptū est, non est homo: verbū autem, quod Deus de natura diuina concipit, Deus est: quia Deus erat verbum. Vterque, s. pater, & filius, Deus est, sicut fons, & flumē aqua verisimile dici potest. Porro diuinū verbū est quid subsistēs in diuina natura. Natura verò diuina minimè multiplicabilis est, eo q̄ nullo modo est, nisi vna, atque simplicissima. Proinde oportet, q̄ verbum, & principiū, a quo est verbum, sint idem penitus in natura, quāuis diuisi distinguantur in persona. Et hoc est dicere, Et Deus erat verbum: vt ponatur li Deus a parte prædicati, dicendo: Verbum

A Verbum est Deus. Nam nomina & verba transposita, idem significāt, quasi dicat Ioā. Quamuis verbum sit apud Deum, non tamen est aliquid extraneum naturæ diuinæ, quæ indiuisibilis est: & ideo est idem omnino in seipso, & patre.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De Christi temporalitate, & quod qui eam non credunt, Deo tripliciter aduersantur.

Secunda est natiuitas temporalis. Et de hac Ioā. subdit, Caro factum est. Annis videlicet solaribus ab origine mundi. His septem, factum est caro de carne, factum est in carne, factum est in fra carnem, factum est propter carnem, factū est supra carnem, factum est præter carnē, factum est contra carnē. Conuenerunt in vnū creator & creatura, factor & factura, Deus & homo, redemptor & redemptus, captiuitas & redemptio, pretiū & emptus, amor & amatus, mors & vita, nobilitas & abiectio, diues & pauper, iudex iustus, & iuste damnatus, liberans & liberandus: Mutata sunt naturæ iura: vna est mater & virgo, vnus est

C, Deus & homo. In vnū conuenerunt æternū, antiquū, & nouū: substantia diuinalis in tribus distincta personis, substantia spiritalis in tribus creata potentijs: substantia corporalis in quatuor elementis vnā efficere personam, sicut tres personę diuinæ habent vnā substantiā: Nobilior profectò facta est humana natura in eo, q̄ a verbo assumpta est, q̄ in eo q̄ beatificata erit, cū in vno nobilitas, in altero felicitas attendatur. Vnde magnus Theologus Apostolus Paulus magis studuit insigere mētibus hominū nobilitatē, q̄ ipsam felicitatē, cū ad Hebrę. 2. c. ait: Nusquā Angelos apprehēdit; sed semē

D Abraham, & ad Rom. 1. c. iterum dicit: Factus est ei ex semine Dauid secundū carnē, quam Angeli sic venerantur in supernis: vt a modo conseruos dicant homines, quę morantur in terris, cum non acceptauerint Ioānis reuerentiam, q̄ Apocal. 19. c. vnus Angelus ei dixit: Vide, ne feceris: cōseruus enim tuus sum, & fratru tuoru habentium testimoniū Iesu. Excedit ingenij facultatē, atq; faciendā humani eloqui, q̄ nō fatū in Virgine nascatur ex virgine. Proinde tacitate potius opus esset, q̄ disentione verborū, vbi a grandi materia humani intellectus obruitur, & angelicus in super superat.

E Quid enim est, quod fari gēstit homo mortalis, nisi q̄ in tpe venit æternitas, immēstas in mensurā, creator in creaturā, Deus in hominē, vita in mortē, beatitudo in miseriam, impassibilitas in pēnalitatē, incorruptibilitas in corruptibilitatem, infigurabilis in figurā, inenarrabilis in sermonē, in explicabilis in linguā, in circumscripibilis in locū, inuisibilis in visionē, inaudibilis in sonū, inolfabilis in odorē, ingustabilis in cibum, impalpabilis in tactū, Dñs in seruitutē, Imperator in vile obsequiū, libertas in mancipiū, liberator in pretiū, sanitas in aegritudinē, satietas in famē, fons in sitim, cōtinens in contentū. Artifex ingreditur in artificiū suū, longitudo in breuitatē, latitudo in angustū, sublimitas in imū, nobilitas in ignobilitatē, gloria in cōfusione: vt ista simul in isto inestabiliter nato cōsisterent, nec vnū opprimeretur ex altero, neq; alterū ex altero pelleretur, donec humanæ redēptionis cōsummato mysterio, oī pēnali depositō, in carne duntaxat resurgeret gloriosus, cęlosq; triūphaliter penetraret. Ex his igitur patet rō, q̄ valde remotū est ab intellectu humano, & improbable multū, humanatio, seu incarnatio filij Dei. Proinde huic incarnationi multi cōtradixerunt, & et cōtraducunt. Ad quorū infidelitatē, & proccacitatē, & proteruiam cōuincendā ostendamus, q̄ verisimile verbū caro factū est. Non enim aduertūt tales, q̄ eorū infidelitas Deo tripliciter aduersatur: quia hoc est. Primò contra naturam diuinæ bonitatis, secundò contra naturam diuinæ largitatis, tertio contra naturam diuinæ maiestatis.

*Quod qui non credit Christum temporali-
ter natum, diuinæ bonitati quadru-
pliciter contrarius est. Cap. 1.*

D Primò quippe talis infidelitas est contra naturā diuinæ bonitatis: quia tales Dei bonitatē blasphemāt, dū eam laudare se putant. Blasphemant enim ea non in fonte quidē, & radice sua: sed in ramo maximo, & deriuatione ipsius, dū de fonte largitatis diuinę tū donum negāt potuisse procedere, ac de fonte misericordię tantā eleemosynā abundare, in sup & de diuino abyssi fonte bonitatis tantā vndam potuisse effluere, ac de immensa fornace illa, & camino charitatis diuinę tantā flammā potuisse emicare. Absq; dubio his quatuor modis fontis vniuersita tē nefariē blasphemāt. Et primò: quia inun-

A dationi eius mēsuras, & limites ponūt. Necessesse enim fontē, cui nō est mēsurā, neq; numerus, cui nō finis, neq; limes, neq; terminus est similitudinē hēre, cū uoluerit eū liberū hēat effluere, prout uoluerit: & de hoc fonte Propheta ad Dñm ait: Apud te est fons vitæ, & in lumine tuo uidebimus lumē. Ait enim: Apud te est fons vitæ, i. tu Deus es fons vitæ, seu indeficiens, & infinita uita. Et ad bibēdū fidē, & credulitatē huius incarnationis inuitat oēs Dñs, Ioā. 7. c. dicēs: Si quis sitit, ueniat ad me, & bibat. Huius incarnationis fidelē sitim patiebatur alibi Propheta, dicēs: Sitiuit anima mea ad Deū son. vi. qñ ve. & ap. añ fa. Dei. s. humanati. & addēs superi⁹ Propheta subdit: Et in lumine tuo uidebimus lumen, i. in te cognoscamus te, s. eē fontē infinitę largitatis. Vñ effluere cognoscamus humanitatē filij tui, uel humanationē. Secundo quoque blasphemāt hmōi infideles: quia in iniuriā magnitudinis misericordiæ Dei attenuant eleemosynā eius, s. nō credētes, q̄ possit dare filiū suū mortale in nostrā redēptionē, cōtra quos Ioā. 3. scriptū est: Sic Deus dilexit mundū: ut filiū suū unigenitum daret, s. propter magnitudinē misericordię suę. De hoc quoq; Propheta Deo gratias agēs, i. p. sona fidelis aīę ait: Benedictus Dñs, qm̄ mirificauit, i. mirabilem oñdit misericordiā suā, s. assumēdo humanā naturā ad diuinū uerbū mihi, i. ad utilitatē meā in ciuitate munita, i. in mūdo, q̄ munitus est septēplici muro, i. septē capitalib. uitijs: sicut Hierico munita erat cōtra filios Israel. Tertio insup blasphemāt: quia cōtra infinitatē, & diuitias diuinę bonitatis diminuūt eius donū, s. Christi nōbis a Deo datū in refugiu nostrū, cōtra quos iterū ad Dñm Propheta ait: Deus noster, refugiu & uirtus, s. nobis est. Cū. n. ait: Deus, tangit diuinā naturā: cū uerō addit, noster, tāgit naturā humanā. Vñ gl. noster, i. nobis cōis carne assumpta: vñ Christi plura legūtur noīa. Noster est tñ, quasi propriū nomē ei, s. m̄ q̄ hō: ut ait Alex. de Ales sup hūc locū: vñ Hierem. 23. Hoc ē nomē, qđ uocabunt eū Dñs iustus noster: & Isa. 7. Ecce uirgo cōcipiet, & pariet filiū, & uo. no. eius Eman. i. nobiscū Deus, s. p. naturā. Vñ cū p. essentiā, & p. inhabitantē gratiā sit cū Angelis, sicut nobiscū: nō tñ est cū eis p. assumptā naturā, sicut nobiscū est. Vnde ad Hebr. 2. c. Apostolus ait: Nusq̄ Angelos apprehēdit: sed semē Abrahę. Vnde quidā religiosus in extremis laborās, cū iam arcana Dei uideret ait, se nō uelle eē Angelū: quia

habiturus erat humanitatē Deo, & sibi cōmunē. Et addit Propheta. Et uirtus, s. ut possint in fide persistere scti. Adiuor in tribulationibus, q̄ inuenerūt nos nimis. Quarto blasphemāt: quia manifestū est ex pdictis, q̄ cōtra immensitatē fornacis charitatis diuinę metiūtur eiusdē flammā, q̄ tñ immensurabilis est in se: hūc quoq; fornaceum, & immensurabile ignē diuini amoris in myste rio intelligēs fidelissimus Moyses, Deuter. 4. c. ait: Dñs Deus tuus ignis cōsumens est: quia Dñs Deus noster in Christo humanā naturā ad personalē unione assumēs, quodammodo fornaceo suo ardore cōsumpsit eam. Hęc fuit illa immensa dilectio, de qua Cant. ult. scriptū est: Fortis est, ut mors dilectio, dura sicut infernus emulatio. Mors q̄ pe totū hominē aufert sibi ipsi, & in ius alterius transire facit. Sic fortis dilectio Dei cor sibi abstulit, & in potestātē humani generis trāslatauit. Et sicut qui in inferno est, in potestate sua non est, nec insuper resiliere pōt: sic immensitas diuini amoris in assumptione humanę naturę: sic in illius potestate se posuit, q̄ ab ea assumpta quodammodo resiliere nō ualeat: ut indiuisibili, & inseparabili unione una persona assumpta, & assumēs diceretur, & esset. Inundationē igitur copiositatis fontis abyssalis bonitatis diuinę in cōtumeliā eius restringūt hmōi infideles, cū incarnatio filij: primō, ut dictū est, sit uelut donū de diuitijs diuinę largitatis humano generi elargitū: & secundo uelut eleemosyna de immensitate misericordię Dei ei liberaliter erogata: & tertio uelut uita diuinę bonitatis super genus humanum emanās; ac quarto uelut flāma de camino, & fornace diuinę dilectionis emicās ad inflāmādum, & comburendū innumerabilia millia millium frigidorum mundorum.

Quod qui non credit Christum ex Virgine natum, aduersatur largitati diuine. Cap. 2.

Secundo hęc infidelitas est contra naturā diuinę largitatis. Ex bonitate quippe sequitur largitas ex natura. Cū enim Deus infinita sit bonitatis, profectō necessesse est, quod infinita sit largitatis. Luc. enim 18. cap. Dominus ait: Nemo bonus nisi solus Deus: Quod sic intelligi habet. Nemo bonus, s. essentialiter: quia bonitas est sua essentia. Insuper est bonus ex se, nō ab alio bonitatem habet. Item effectiue est bonus: quia omnis alia bonitas ab eo est. Puta est bonus

A bonus profectō, quia nihil mali, seu defectus aut diminutionis inuenitur in eo. Et sic nemo bonus, nisi solus Deus. Nam estsi boni sunt Angeli, & boni sunt homines: tamen participatione bonitatis illius boni sunt, & sicut omnia alia bona eius participatione bona sunt. Deniq; oīa, quęcūq; in natura suę bonitatis sunt, sunt quoq; in natura suę largitatis. Sed aduertāt huiusmodi cęci & infideles, q̄ oīs fons iuxta suę copiositatis modū emanare probatur. Et oīs largitas iuxta modū suę possibilitatis atq; diuitiarū dignis, & indigētibus elargitur. Et oīs numerus iuxta possibilitatē facultatum in pauperes, & miseros se perfundit: & oīs ignis luminositatē suā inflāmās in receptibilia pro suę uirtutis modo se diffundit. Et generaliter oculis suis: si tñ oculos habere dicēdi sunt, ubiq; hoc conspiciunt, q̄ unaqueq; natura iuxta suę uirtutis modū largę uirtutis est, & operationis suę in omne receptibile illius, inquantū pōt, quantūcūq; permittitur, sicut manifestē patet in sole, qui totam qua potest luminositatē suā atq; calorē circūqua; diffundit. Deniq; huiusmodi infideles ad hanc dementiam deueniunt, ut in fonte largitatis denegent largitatē, quam tamē oculis suis uident: & in omnibus riuulis creaturarū eius. Hos penitus mendaces facit, atq; ostendit uniuersitas creatorū largitate sua, atq; perfusione contra eos proclamans, & prædicans, atq; testificās creatoris multimodas largitates: quoniam largitas ipsarum creaturarum nō est, nisi indicium, atq; testimonium largitatis ipsius fontis: de quo oēs creaturę hauriunt, ut largę sint & gratis opere largiantur. Insani, & miseri atq; miserabiles multum non aduertunt, quid paruissima stilla pietatis eius operata sit in multis uirorum sanctorū, uidelicet ut se venderent pro aliquorum redemptione, & se captiuitati adiceret pro liberatione eorū, sicut patet de Paulino Nolano Episcopo, qui pro filio uiduę liberando in captiuitatē se dedit, sicut beatus Gregor. attestatur in dialogis. Legitur quoque de Ioanne Eleemosynario, q̄ pro pauperū sustentatione uendit semetipsum, & seruum cuiusdā aurifabri se fecit. Idem quoque plurimi alij fecisse leguntur. Quid igitur mirum, si fons totius pietatis, bonitatis, & largitatis tale quid facere potuit in Rege glorię, & Dño seculorum? Puta si scintillula dilectionis homo pōt in matre, uel pro liberando filio submerso det se submersiōis periculo, saluēs in aquam post

filium: quid debuit facere caminus infinite dilectionis, & fons immensę charitatis in Deo, qui charitas est, pro liberatione totius humani generis in abyssum perditionis submersi? Amplius, quis pastor eo modico, qđ habet amoris ad suas oues nō dat semetipsum in periculū, pugnās cōtra leones, & lupos, atq; alias bestias suo gregi nocuas, & inimicas? Et hoc tāto promptius, quāto ipse melior fuerit atq; fidelior. Quid igitur mirū, si Deus, qui charitas est, & unicus fons amoris, uidēs lacerari, atq; dilaniari gregē suū, & ab infernalibus bestijs uidiq; deuorari, descēderit aduersus eas in pugna, quales decuit, & opus fuit? Simili: er, quis rex uidentis ciuitatē suā, & regnū ab hostibus suis vastari, populūq; suū cateruatim trucidari, & captuari, nō aduersus eos consurgat in præliū? Et hoc tanto facilius atq; libentius, quāto ipse fuerit sanctior atq; iustior: tātoq; honorificētius erit, quanto fuerit sublimior potestate. Regalis. n. officij impletio non solū honori regio non detrahit, sed et illum adauget, & ampliat atq; illustrat. Quid igitur decuit facere Regē regū, & Dñm dominantū: imō quid debuit ex regali officio, uidēs tantā stragē, & partē regni sui humanū. s. genus diripi, & vastari, & ab hostibus suis infernalibus captuari? An nō debuit in tāto discrimine regni sui regale implere officiu? Qđ quidē est pugnare pro regno. Quid igitur mirū, si se accinxit ad præliū, ut cōtra hostes dimicaret pro regno, & hoc prout lex illius certaminis exposcebat.

Quod qui non credit Christum nostram iam naturam assumpsisse, contra naturam Diuinę maiestatis errat. Cap. 3.

Tertio hęc infidelitas est contra naturā diuinę maiestatis: Nam si quis obijceret, q̄ non oportebat propter hoc usq; ad nostrā miserā diuinā maiestatem illāq; ad personalē unione assumere: nos iā respōdebim⁹, q̄ increduli eo ipso, q̄ credūt se honorare Deū, cōtumeliā ei inferunt, & aduersus eū blasphemant. Nā magnitudo Dñi, honor est dātis: & magnitudo eleemosynę, honor est erogātis: & magnitudo flāmę honor est camini, seu fornacis: & magnitudo inundationis, honor est fōtis. Qm̄ ergo bñficiū incarnationis filij Dei donū est diuinę maiestatis & largitatis, quo maius i thesauris Dei inueniri nō potuit: & eleemosyna qua

A qua miseriae generis humani saluandi atq; re-
leuandi efficacior, atq; conuenientior cogitari
non potuit: & flamma diuinæ charitatis, qua
calefaciendo atq; viuificando generi huma-
no, de camino, & fornace diuinæ dilectio-
nis ardentior, siue feruentior emicare non
potuit. Similiter & inudatio, qua de fonte
aquare viuentiu lauando generi humano,
& extinguendis eius incendijs efficacior
emanare non potuit: patet q̄ in iniuriam,
& contumeliam ipsius fontis vniuersalis
bonoru beneficiu. incarnationis Dominicæ
increduli negant, cum honor fontis sit ma-
gnitudo, & magnificentia emanationis eius.

B Ex his omnibus patet, q̄ verè verbum caro
factum est. Quia hoc potuit, & decuit di-
uinam bonitatem, diuinam largitatem, atq;
diuinam, & mirificam maiestatem.

ARTICVLVS TERTIVS.

*De triplici Christi Natiuitate, secundum
quam dignatur olim, & nunc habi-
tare in nobis.*

Tertia est natiuitas spiritalis. Et de
hac Io. subdit, Et habitauit in nobis.
Et de hac mylticè Apoc. 12. c. scriptu
est: Signum magnum apparuit in celo, mu-
lier amicta sole, & luna sub pedibus eius, &
in capite eius corona stellarum duodecim,
& in vtero habens, & clamabat parturiens
& cruciatur, vt pariat. In quibus sacris
verbis triplex mysterium exponi potest.
Primum de sancta Ecclesia, secundum de
beata Maria, tertium de deuota anima.

*Quomodo Ecclesia sancta generat, &
parturit Iesum Christum. Cap. 1.*

Primo exponitur hoc mysterium
de sancta ecclesia, quæ in mulie-
re signatur, de qua tria conside-
remus. Primò mulieris signum,
secundò mulieris ornatu, tertio mulieris fru-
ctu seu partu. Primò in q̄ consideremus hu-
ius mulieris signu. Circa quod aduertendu
est, q̄ sancta ecclesia per figuram mulieris mi-
sticè demonstratur. Nā sicut mulier suscepto
semine viri prolē gignit: sic & ecclesia san-
cta suscepto semine gratiæ a viro suo, qui
Deus est, Christu in corde fidelium parit, cū
eos vt fideles in membra Christi parturiēdo
trahit. Sic quippe Paulus, qui membru ipsius
ecclesiæ erat, qui pro ipsa formā matris in-
duidit, Ad Gal. 4. c. ait. Filioli mei, quos iteru

parturio, donec formetur in vobis Christus. **E**
Et de hoc signo Io. ait: Signum magnu ap-
paruit in celo, mulier. Magnu profectò si-
gnum, seu mysteriu in celo ecclesiæ est: in
qua quicquid Deus per corporalia mysteria
operatur: hoc spiritualibus mysterijs in ra-
tionabilibus animabus Deo obedientibus
per Christu impletur. Vnde coniunctio viri
& mulieris, coniunctio Christi & ecclesiæ
manifestat. proinde Apost. ad Ephes. 5. c. de
coniugio loquens: Sacramentu hoc magnu
est, inquit: ego aut dico in Christo & in ec-
clesia. Secundo consideremus huius mulie-
ris ornatu. s. solarē, lunarē, & stellarē: quia
amicta sole, i. per reuelationē diuinę sapi-
entię radijs illustrata. Per solē quippe conue-
nienter diuina sapiētia designatur: per lunā
vero humana sapiētia indicatur. Hęc lunam
sub pedibus suis hęc mulier habet: quia hu-
manā sapiētiā in comparatione ad diuinā
quasi p̄ nihilo calcat. De cuius gremio erat
Apost. qui ad Phil. 3. c. ait: Quæ mihi fuerūt
lucra, hęc arbitratus sum propter Christum
detrimenta. Verū tamen existimo oīa detri-
menta esse propter eminentē scientiā Iesu
Christi Dñi mei. Seu per solē sapiētia redē-
ptionis, per lunā vero sciētia creationis si-
gnificatur. Sed quia sancta ecclesia ad hanc
magnum sapiētiā merito virtutū gratuitarū
peruenit, ideo ad hoc significandū merito
subinfertur. Et in capite eius corona stella-
rū 12. Corona quippe metris circūspectio-
nem designat. Sicut. n. corona in capite p̄-
sonę dignitatē demonstrat: sic circūspectio
in mente sapiētiæ præminentiam notat,
qua. s. dignus est sapiens salutem multorū cō-
sulere, qui multorum salutem necessaria nouit
prouidere. Vnde Prouerb. 27. c. ad prelatū
dicitur. Diligenter agnosce vultū pecoris
tui: & post, & corona tribuetur tibi in ge-
neratione & generationē. Prælatu sicut
dē, qui suis bene intendit, coronā circūspe-
ctionis diuinæ sapiētiæ a Deo accipit, vt in
oēs generationes nomē eius personet, qui
pecori suo, qd̄ est grex fidelium, pabulū sapi-
entiæ, qd̄ a Deo acceperat, salubriter ministra-
uit. Duodecim vero stellę, 12. sunt articuli
fidei, vel 12. Apostoli. Vel sunt 12. virtutes,
per quas diuinam sapiētiā, qui ei studiosi
sunt, per gratiā diuinā acquirūt, & ordinā-
tur ad diuinā contemplationē. Quatu sex
spectāt ad purgandas malas cogitationes, s.
confessio, cognitio, promptitudo, benigni-
tas, bonitas, & obliuio. Sex vero ordinātur
ad metis per bonas cogitationes illumina-
tionē, videlicet obedientia, penitētia, pro-
uiden-

Auidentia, perseuerantia, sapientia, & chari-
tas. Hęc virtutes per interpretationē sumū-
tur ex nominibus 12. tribuū Israel, s̄m ordi-
nē quē ponit Ioan. Apoc. 7. cū ait, Ex tribu
Iuda, 12. millia signati, &c. vbi de contēpla-
tionis gratia locutus est. Tertio considere-
mus huius mulieris fructū seu partū. Porro
ecclesia, quæ amicta sole sapiētię, nostrę re-
demptionis circūspectę discretionis iudicio
perfectē gaudet, necesse est vt a Deo se-
men gratiæ recipiat, ex quo Christu per di-
lectionē in vtero mentis cōcipiat. De quo
semine. j. Io. 3. scriptu est: Ois qui natus est
ex Deo, peccatū non facit, quoniā semē ip-
sius in ipso manet. Et de hoc semine eccle-
sia Christu spiritualiter cōcipit & parturit.
B Vnde subditur, Et in vtero habens, & cla-
mabat parturiens. Hoc siquidem semen est
salutis fidei Christi, s. cōscientia, qua scimus
& credimus nos aliter, q̄ per Christi gratiā
æterno patri recōciliari nō posse. Et ex hac
fide cōcipit ecclesia Saluatoris sui dilectio-
nē in vtero propositi boni, vt demū p̄ bo-
ni operis executionē ad effectū cōformiter
Christo vniendo finaliter perducat. Et qm̄
bonū opus sine labore nō promittit in par-
turiendo, propterea cruciatur, inquit, vt pa-
riat. Vt clamor ad desideriu bonū, & cru-
ciatus referat ad boni operis penā. Licet. n.
ecclesia Christo sit plena, ac cum desiderio
magno Christo vniendo desideret confor-
mari: sine cruciatu tñ labor non exequitur,
cū s̄m formā Christi et corporalis vita pro-
fratribus poni iubeatur. Et de hoc cruciatur
Io. 16. c. Christus ad personā ecclesię refe-
rēdo ait: Mulier cū parit, tristitia habet, quia
venit hora eius. Hęc siquidem mulier cum
mentis dilectione, vel delectatione Chri-
stum concipit, & in cruciatu penalis labo-
ris per virtuosum opus foris promittit.

*Quomodo beata Virgo Maria filium Dei
genuit & parturit. Cap. 2.*

Secundo exponatur hoc mysterium de
beata Maria: de qua tria consideremus.
Primò signū, secundò ornatu, tertio
fructū. Primò in q̄ consideremus signū, ait
enim, Signum magnu apparuit in celo. Nā
ipsa fuit signū diuinæ bonitatis & sapiētię:
diuinę charitatis, & clemētiæ ad humanum
genus, teste Isa. 7. c. vbi ait: Dabit Dñs ipse
vobis signū. Ecce Virgo concepit, & pa-
filiū, & vo. nomen eius Emanuel. Et verè vtiq;
fuit magnu, quia magna charitatē generi
humano ostendit Deus in ea, apparuit in

celo, i. in ecclesia militante, quæ celū dicit **E**
propter virtutē, & vitæ claritatē atq; meri-
torū sublimitatē. Secundò consideremus il-
lius ornatu, s. solarē, lunarē, & stellarē. Pri-
mo solarē: ait. n. Mulier amicta sole. i. diui-
na sapientia, qua Deus mundū reconciliare
disposuit, plenissima fuit: quia illā non solū
per diuinā reuelationē præcognouit, verū
etiā experimento cuncta didicit, quæ ad in-
carnati verbi Dei mysteria pertinebant. Se-
cundò lunarē. Nā ideo lunā sub pedibus
eius habuit, quia non solū transitoria suorū
pedū vestigio conculcauit: verū etiā oīum
creaturarū cognitionē in comparatione ad
supereminentē Christi scientiā parūpedit. **F**
Tertio stellarē. vnde subdit, Et in capite ei⁹
corona stellarū 12. quia oīum virtutū meri-
ta singularis gratię priuilegio superexcessit.
Vel aliter possumus formare coronā stella-
rū 12. id est stellarū illuminationum seu sex
geminarū. Primū par est illuminatio cor-
poraliū naturarū, & spiritaliū substantiarū.
Secundū par illuminatio sententiarū intelle-
ctualiū, & virtutū affectualiū. Tertium par
est illuminatio legū diuinitus institutarū,
& gratiarū diuinitus infusarū. Quartū par
est illuminatio inenarrabiliū iudiciorū, &
incōprehensibiliū misericordiarū. Quintū **G**
par est illuminatio remunerabiliū merito-
rū, & beatificantiu s̄miorū. Sextū par est il-
luminatio decursiuū tēporaliū, & suarū ra-
tionū æternaliū, & exēplariū. Tertio cōside-
remus illius fructū: nā ex p̄dictis factū est,
vt nō solū Christu in corde cōciperet p̄ fi-
dē, & dilectionē: verū etiā carnē eius ex pu-
rissimis sanguinibus suis diuini amoris ar-
dor superexcessiuus in virgineo vtero sine
virili cōsortio formaret, vt p̄ hoc in vtero
habēs dicat, quæ ab extra in vterū semē nō
traxit, sicut Isa. c. 7. p̄cinit dicēs, Ecce Virgo
cōcipiet, & pariet filiū. Virgo in cōcipien-
do, virgo in pariendo, virgo post partū. Hęc **H**
profecto ardētissimę dilectionis desiderio
in auribus Dei clamabat parturiēs, cū filiū
eius vnigenitū de sinu eius ad mūdū redē-
ptionē euocaret. Et licet q̄ sine libidine cō-
cepit, sine cruciatu pareret: mirē tñ cruciat
ille virgineus spirit⁹ de p̄ditione periclitā-
tis populi, & sp̄aliter illorū, q̄ de suo gene-
re erat. s. Israelitarū, atq; anxia desiderabat
promissi Saluatoris aduentum. Vnde & pij
cordis anxietas consolationē meruit de se
geniti Saluatoris. Insuper licet in generadō
cruciatū nō sensit: in genito tñ cruciabat
propter ei⁹ passionē, quā oculis spiritua lib-
dum erat in eius vterū, plenē cognoscebat.
De

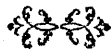
A De modo, quo deuota anima generat, & parturit filium Dei Iesum. Cap. 3.

Tertio exponatur hoc mysterium de deuota anima: de qua etiā cōsideremus tria. Primo eius mysticū signū, secūdo eius mysticum ornatum, tertio eius mysticum fructū. Primo consideremus eius mysticum signum. Circa quod aduertēdum est, q̄ per hanc mulierem moraliter fidelis anima designatur. Nā sicut mulier suscepto semine a viro prolem generat: & sic deuota anima suscepto semine gratiæ a sponso suo, qui Deus est, in se generat Christū. Et hoc est vtiq; signum magnum, quod in celo apparet. Nam sicut coniunctio viri, & feminae coniunctionem Christi, & ecclesiæ indicat, sicut ex præcedentibus patet: sic coniunctio Christi, & ecclesiæ coniunctionem Dei cum fidei, & deuota anima sibi per omnia subdita mysticē manifestat. Secundo consideremus eius mysticum ornatum. Si autem altiori intelligentia volumus hunc conceptū differere: aduertēdum est, q̄ tres sunt status animæ, quorū quilibet habet duas seraphicas alas seu volatus. Primus est per respectum ad inferiora, secundus per respectum ad interiora, tertius per respectum ad superiora. Primus status est per respectum ad inferiora, s. sensibilia & imaginabilia, cuius sinistra ala siue volatus aspicit in eis diuinā magnificentiam simpliciter, & quasi imaginatiuē. Dexterā vero rationabiliter inuestigando, s. interiores causas sensibilibus prædictorum. Secundus vero status est per respectum ad interiora propriæ mētis. Cuius sinister volatus est ad se ascēdere, & intrare per sensibilibus scalam: dexter vero per se ipsum contuendo, s. purē & nudē & intellectuā sua interiora. Tertius vero status est per respectū ad superiora, cuius sinister volatus est per adiutorium rationis, & speculum propriæ imaginis. Dexter vero est super rationem per gustus extaticos, & super mundanos influxus, vt sic exemplo beatæ Virginis misso desup Angelo gabriele modo super mundano Christus cōcupiatur primo in sole, secūdo in luna, tertio in stellis. Primo in sole. Subdit enim, mulier amicta sole, i. diuinæ sapientiæ radijs illustrata. Secundo in luna: & de hoc ait, Et luna sub pedibus eius, i. transitoria, & terrena, mutabilia, frigida, & velut luna umbrosa affectibus

Exēplū.

Tres sūt
status anima.

luis despiciens, & cōculcans. Tertio in stellis. vnde subdit, Et in capite eius corona stellarum 12. Possumus enim per 12. stellas, 12. rectæ rationis iudicia, quibus mens ad sapientes circumspectionem proficit, hic mysticē denotare: vt sicut per amictum solis sapor dulcedinis sapientiæ in affectu, & per coronam 12. stellarum circumspectio iudicij rationis in intellectu. Ex quibus duobus vera sapientia integratur, lucidē denotatur. Nūquā enim mens de diuinis operibus sanē dijudicat, nisi decernat. primo fiduciam in solo Deo habendam, secundo terrenas diuitias contemnendas, tertio carnis voluptates calcandas. Vt his cōceptis, in quibus consistit prudētia mundi, subeat, quarto prudentia spiritalis, quinto experientia propriæ infirmitatis, per quæ intelligatur, sexto reuerentia Dei in omnibus habenda, ad quod inducit, septimo attentio testimoniorum Dei, octauo notitia cauendorum propter Deum, nono etiam notitia agēdorum fm ipsum, in quibus nobis proficit, decimo constantia nostræ mentis, vnde decimo humilitas propriæ reputationis, vt in his omnibus subeat, duodecimo vero discretio operis boni, & mali. Hæc 12. iudicia per totum librum Iudicij figuratur, in quo de 12. iudicibus agitur, per quos populus Dei liberatur ab oppressione alienigenarum. Tertio cōsideremus eius mysticum fructum: Nā anima, quæ hoc amictu sapientiæ, ac per hoc illuminatæ rationis iudicia perfectē gaudet: necesse est, vt a Deo semē gratiæ recipiat, ex quo Christum per dilectionem in vtero mentis concipiat, atq; parturiat. vnde subditur, Et in vtero habēs. Sicut. n. mens caput est animæ, a qua scientia sicut semen descendit: sic & affectio corpus est eius, in quo per dilectionē spiritaliter acceptatur, vt demum per boni operis executionem ad effectū viuendo Christo conformiter perducatur. Et quoniam bonum opus sine labore, & dolore non parturitur: ideo in parturiēdo merito cruciatur. Et clamabat parturiens, inquit: & cruciatur vt pariat. Clamor ergo ad desiderū bonū, & cruciatus referat ad penā. Licet. n. anima Christo plena sit, atq; cū magno desiderio viuēdo Christo desideret conformari sine cruciatu: tamen labor iustitiæ minimē executioni mandatur: cū secundum formā Christi etiam vita pro fratribus poni iubetur.

EIVSDEM DIVI BERNARDINI SENESENSIS,

Sermones aliquot, hactenus non impressi.

De Tribulationibus.

Sermo.

Multæ tribulationes iustorum, & de his omnibus liberavit eos Dominus. Pal. 33.

O abyssus diuinæ sapientiæ, &c. cum iustus Deus permittat aduersa accidere, possumus dicere q̄ triplici ex causa. Primo pro remedio medicinali, secūdo pro exercitio virtuali, tertio pro bono iustitiali. Septuplex medicina est iniustis. Prima purgatiua, secunda præseruatiua, tertia consolidatiua, quarta conseruatiua, quinta illuminatiua, sexta separatiua, septima lætificatiua. Prima igitur medicina dicitur purgatiua. Quis vnquā tam innocenter viuit, q̄ aliquando non peccet, vel polluat a sordē peccati? Quapropter inquit Hieron. Rubigo peccati sine igne tormenti consumi non potest, & Greg. Quod lima ferro, fornax auro, tribula grano, hoc facit tribulatio viro iusto. Sicut namq; sarculo spinę euelluntur de sulcis, & nouacula pili superflui de corpore, & acutis pectinibus purgantur lana, & capite a facibus suis panno rudi, saponē, & lisciuo, aut fulgonum herbis mundaatur: sic iustorum mentes a tribulationibus tolerantur. Inde ait Psal. 6. sicut examinatur argentum. & Malach. 3. ledebit conflans & emundans argentum, & purgabit filios Leui, & colabit eos quasi au. & arg. & erunt Domino offerentes sacrificium in iustitia. Leui interpretatur assumptus, vel applicatus, & designat hominem iustum, qui assumptus est per gratiam prædestinantem, & applicatus est per charitatem diligentem. De his Apoc. Hi sunt, qui venerūt ex magna tribulatione, & lauerūt stolās suas in sanguine agni: si-

cut. n. ex terminando decisores eijcitur iurgium de medio populorum, sic per aduersitates exterminantur corrupte affectiones, & mores & gestus inordinati, & ineptę legitiuē de medio animarum accidiosarum. Secūda medicina est præseruatiua. Præseruant enim aduersa iustorum mentes nō solum a peccatis & malis, sed etiam a periculis & occasionibus peccatorum. Est enim tribulatio sicut fossatum vel murus, castrum mentis muniens; Exo. 14. Aquæ erant filijs Israel pro muro a dextris, &c. Est sicut sepes nutriens hortum animæ ab auaritia. Osee 2. Ecce ego sepiam vias tuas spinis, id est tribulationibus. Est sicut abstinētia perseverans ab indigestionibus, & perseverans luxuriam. Est etiam locus aridus, quam diabolus abhorret: cum immundus spiritus Luc. 11. Loca arida sunt animę temperatæ contra gulam, & per consequens contra luxuriam. Vnde Hieron. ad Rusticum dicit, q̄ in quodam cœnobio quidam adolescens nulla operis magnitudine tentationē carnis poterat extinguere; vnde ipse periclitabatur: pater monasterij hac arte saluauit. Imperauit enim cuiusdā, vt iurgijs atque cōuitijs eum in festaret, & post irrogatā iniuriam primus veniret ad querelas: vocati testes loquebantur pro eo, qui iniuriam irrogauerat; solus pater monasterij defensionē suam opponēbat, ne abundante tristitia super eum absorberetur: vnde annus ita decursus est: quo expleto interrogatus adolescēs super cogitationibus pristinis respondit: viuere non licet, & fornicari libet. Tertia medicina est consolidatiua. Sicut. n. ignis consolidat lateres, quos decoquitur, ita ignis tribulationis consolidat mentes,

Exēplū.

&c.

A & cor quas exurit, quod patet in Apostolis: cum enim molles essent, & non valeret tribulationes ferre ante Spiritus sancti aduentum, statim eo recepto tanto robore consolidati sunt, & quanto maioribus tribulationibus obnolescebant, tanto robustiores resurgunt. Ratio est, quia veritas interior mentis, dum a suo contrario exterius prouocari se sentit, mox etiam sopita consurgit, & contra pulsans vitium inualefcit. Na certissimo experimento videmus, quod ignis non tactus, nec villo vello pulsatus, cito extinguitur per seipsum: & e contra competententi vento pulsatus in maiorem flammam exurgit, & fortius consolidatur & vigorat.

B Quarta medicina dicitur conseruatiua: tribulatio enim conseruat & præsruat a multis casibus & peccatis, & hominem volentem saluari quasi cogit, ut pugnet per veritatem, contra quam tentatus est, & ut fortius effugiat occasiones eorum, & ut fortius requirat auxilium gratiæ Dei, interim misericors Deus tribulatis in auxiliū prope est. Vnde Psal. 33. Iuxta est Dominus his, qui tribulati sunt corde: & humiles spiritu saluabit. Item Ber. Nisi Psalmita per tribulationem melius se seruari nosceret, non diceret, proba me Domine, & teta me, &c. Psal. 25. Sic Deus promittit insurgere tentationes validas, contra oculos mentis nostræ obnubilet, ne bona, quæ operamur videamus, & per superbiam perdamus. Hinc etenim est, ut occulto iudicio misericors Deus quandoque contra iustos infamias per malos suscitari permittat, ut infamiæ aqua vinum nimis gloriosi nominis temperet. Vnde Ber. & habetur 8. q. 1. cur. sunt plurimi, qui vitam beatorum fortasse amplius, quam debent laudant. elatio de laude furripiat permittit Deus malos in detractionem, & obiurgationem prorumpere: ut si qua culpa ab ore laudantium in corde nascitur, ab ore vituperantium suffocetur. Neque altiora dona conseruari solent adepta: nisi labore & erumna fuerint acquisita, ut exemplis sacræ scripturæ aperte manifestatur in Lucifero, Adâ & Eua, Salomone, Petro, & pluribus alijs, quorum casum auribus eorum, qui altiora dona absque multo labore adepti sunt contumeliam clamant pro Dei acceptis gratijs exultet in Dño cum tremore.

Quinta medicina est illuminatiua. Est namque tribulatio collirium, de quo dicitur suasiue tribulatio menti, Apocali. 3. Collirio unge oculos tuos, ut videas. Collirium est unctio medicinalis composita ad

restringendum oculorum albuginem per acrimoniam suam. Quid per collirium, nisi tribulatio perungens, quia per patientiam uncti sunt oculi mentis, ut videantur quia ut Greg. inquit. Oculos quos culpa claudit, tribulatio aperit. O quam bonum colliriū est istud, Isa. 38. Sola vexatio dabit auditui intellectum. Ob hanc igitur causam homines qui mente alienantur, consueuerunt ligari, & in plantis pedum flagellari: ut per dolorem corporis, sensus redeat mentis. Vnde Prouer. Stultitia colligata est in corde pueri, & virga disciplinæ fugabit eam. Tribulatio est fel amarum, quo illuminati sunt oculi Thobias. Per tribulationes enim homo cognoscit Deum, seipsum, peccatum mundum, & diabolum, recognoscit gratias, virtutes, paradysum insuper & infernum, & ut dicitur, Io. 9. tales in cæco nato miraculose illuminato mysticè designantur.

Sexta medicina dicitur saporatiua. Facit namque gustui venire appetitum bonum. Tribulatio est salsa sancti Bern. imò verius salsa Dei, petite cui non sapiunt bona cibaria cum modico de agresto vel aceto, aut mustarda. Deus ergo, ut pia mater dat suis filijs saporis tribulationum, quos cum psalmita gustasset, dixit, Virga tua & baculus tuus, ipsa me consolata sunt. Psal. 22. & Paul. j. Cor. 2. Sicur abundat pa. Christi in nobis: ita, & per Christum a. cō. no. Vnde Lucē 22. promittit Deus di. Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus regnū, ut edatis & bibatis super mēsam meam in regno meo. Quod quidem non fit per consolationem in terra, sed per futuram in vita æterna ex mali gustu fit dulcius omne bonū. Nonne sæpe post febres acutissimas grauesque dolores sanitas secunda succedit? quæ tanto amplius corde fit gratior, quāto præcessit infirmitas grauior, quoniam nescit quantum sit bonum sanitatis, qui non est expertus infirmitatem: nam mel dulcius sapit, si prius aliquid gustatum amarum.

Septima medicina est lætificatiua. Habet enim tribulatio cor, sicut quædam cordialia exhilarare. Vñ Psal. in persona hoc cognoscit dicit. Lætati sumus p diebus, quibus nos humiliasti: ad hanc medicinam dulcius accipiendam hortatur Iaco. c. 1. dicens, Omne gaudium existimare fratres mei, cum in tentationes varias incideritis: scientes quod probatio fidei vestræ patientiam operatur, patientia opus perfectum habeat, & Psal. secundum multitudinē dolorum meorum in corde meo, cōso. tuę læti. animā meam.

Et

A Et Apost. Coloss. 1. Gaudeo in passionibus meis, & 2. Cor. 1. pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. Et Act. 5. ibant Apostoli gaudentes, & c. Hinc promittit Deus electis suis di. Tristitia vestra vertetur in gaudium, Io. Psal. 6. Trāsumus per ignem, & aquā: & eduxisti nos in refrigerium, & c. Secundo principaliter iustis dantur aduersa pro exercitio virtuali. Septemque virtutes per ipsam exercentur, quarum prima est prudentia, secunda est patientia, tertia est spes firma, quarta innocentia, quinta humilitas, 6. charitas, 7. experiētia.

B Prima est prudentia, siue sapientia. Vnde Prouerbio. 29. Virga atque correctio tribuit sapientiam. Hier. 31. Castiganti me eruditus sum quasi iuuenulus indomitus. Aug. de ciui. Dei. Patientia Dei sicut ad penitentiam inuitat malos, sic flagellum eius erudit bonos. Ratio prædictorum est experientia multiplicium tērationum redditur homo discretior, & cautior, maxime contra malitiam proditoris blandientis, & proditoris mundi, malitiam demonum atque ignorantiam & fragilitatem sui. Vnde Eccl. 34. Qui non est tentatus, quales sit tērationes nescit. Et Iudicum 3, dictum est.

C Hæ sunt gentes, quas dimisit Dominus, ut erudiret Israël: nepe per plurimorum exercitia sunt milites strenui, & discreti: medici quoque propter curam grauissimorum morborum sunt in medicina periti. Scholastici etiam disputando, & varia sophismata soluendo sunt acutiores, & magis prompti, insuper aduocati, quādo ducunt causas fortes.

Secunda virtus est patientia, quæ per tribulationes acquiritur. Quis enim paties esse potest, nisi tribulationibus conquassetur? Sed quia patientia est nobis necessaria, ut inquit Apost. Hebr. 4. Sicut tribulatio nobis necessaria erit, sine qua patientia perfecta esse non potest, teste Apostolo Rom. 5. Tribulatio patientiam operatur, s. in sapiente, qui per tribulationem lucratur tale virtutem, sed stultus in tribulationibus nesciens esse patiens, angustias & flagella portat, & nullum lucrum inde scit habere. Ad hoc nempe pertinet exemplum de duobus qui sub poena 1000. ducat. vel mortis in carcere missi erant, quibus a deuoto viro duæ burse cum totidem florenis proiectæ sunt per fenestrā, quibus carcerati percussisunt: quorum vnus agrè ferens percussione burse, ipsam extra per fenestram reiecit: alter verò suam per euadenda morte

dedit debitoribus suis. Spiritualiter nos omnes sumus debitores non carni, sed diuinæ iustitiæ pro peccatis. Deus autem projicit nobis bursum patientiæ cum flagello, quam qui eiicit, meritum perdit, & tamen poenā flagelli non euadit: Immo sibi tanto grauior fuit, quanto minus voluntariè flagella susceperit. Hoc autem est sciendum de diuina misericordia, quod tribulationes vltra vires non permittit: sed, ut inquit Apostolus, fidelis est Deus, & non patitur. super id, quod potest, sed facit cum ten. prouē. & c.

Tertia est firma spes ad Deum. Vnde ait Psal. 26. Si exurgat aduersum me prælium, & c. Vnde Bern. Tanta spes in Deo solidior surgit, quanto quis grauiora pro eo pertulerit. Ber. super illo verbo, qui seminat in lachrymis. Quia nequaquam retributionis gaudiū de æternitate colligitur, quod non hic pia tribulatione seminat. Quia igitur nec per tribulationem seritur, ut post gaudij fructus metatur, tātō maior fiducia mentem roborat, quanto hanc fortior pro veritate afflictio angustat. August. In Deo fixæ spei tribulatio causa est. Sap. 3. Si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est. Merito nepe spem de regno cælorum habet qui monetam tenet qua emi potest, quæ est patientia in tribulationibus. Vnde Matthe. 5. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Sine hac moneta non potuit Christus ingredi æternum regnum, vnde oportuit pati Christum, Luc. 24. Glos. magistralis super 1. verbo Iaco. j. Omne gaudium existimate fratres mei, & c. Non indigemini si mali in hoc mundo florent, & vos patimini: quia non est Christianæ dignitatis in temporalibus exaltari, sed potius deprimi: mali nihil habent in cælo, vos nihil in mūdo, sed spes illius boni, ad quod tenditur quicquid in via contingat gaudere debetis. Et Bern. inquit, quanto lignum fortius percutitur, tātō terræ cui inhæret, magis infigitur.

Quarta virtus est innocentia, quæ per tribulationes acquiritur. Tria siquidē requiruntur ad innocentiam vestrā. Primo abstinentia a malo, & hæc non sufficit, nisi faciat bonū: quia lapides abstinent se a malo, tamen virtute innocentiam non sunt ornati. Secundo facere quod bonum est, sed nec hoc vero christiano sufficit: nam & oues hanc innocentiam habet, quia facit & dicit bonum. Tertio necessarium est christiano ad innocentiam virtuosam cum inimicis, & persecutoribus suis habere pacem, Psal. 33. Inquire.

Aquire pacem, s. corde, ore, & opere, quantum in te est, & prosequere eam, i. perfecte sequere eam totis viribus aduersum te prosequentes te: nam hoc se fecisse, dicit Psal. Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus. Vide igitur quam necesse est habere tribulationes & persecutiones, cum sine ipsis vera innocentia nequaquam haberi possit. Ad hanc hortabatur Dominus Matth. 6. Diligite inimicos vestros. Quinta est humilitas, propterea stimulus carnis Apostolo datus est. di. Ne magnitudo, &c. Vnde Bern. dum vos vitia tentant proficientes, in vobis virtutes humiliant. Et ideo Iebuseu Israel tolerat, vt de se humilia sentiat, dum minima peccata non superat. Itē Bern. Vnde in nobis potest esse superbia, eum velimus nolumus, in terra sit habitatio nostra, vbi concupiscentia sopiri potest, extirpari omnino nullatenus potest. Sexta est charitas feruida: nam crescit ex percussione amoris Dei, & proximi scintilla, sicut ex duri percussione corporis generatur ignis. Vnde Psal. 9. Dum superbit impius, s. persequendo, incenditur pauper. s. ad amorem. Exemplum de primo socio sancti Francisci, qui in puncto mortis testificatus est, qui postquam factus est frater, nunquam fuit ab amico persequutus, quin in persecutione creuerit amor. Bern. Electorum desideria dum praeamuntur aduersitate crescunt: sicut ignis, dum flatu praemittitur creditur, vt extingatur: & vnde creditur extingui, roboratur: ita diabolus immittit nobis tribulationes, credens charitatem extinguere, & fortius augmentatur. Septima est probatio siue experientia, quam omnes praecedentes virtutes in homine roborant, & hoc septemplex persecutione, seu comprobatione, quartum quatuor pertinet ad humanum corpus, & tres ad humanam mentem, quae figurantur in quatuor diebus, & tribus noctibus, quibus Iesus parentibus nescientibus remanserat in Hierusalem; Luc. 2. Sic in istis tribulationibus, quibus Deus probat electos suos, videtur eos dereliquisse. Prima persecutio corporis est in amissione rerum temporalium, secunda est in susceptione variarum infirmitatum corporalium, tertia in afflictione, & amaritudine cogitationum mortalium, in quorum persona, Psal. 68. Veni in altitudinem maris: & tempestas demersit me: quarta fuit in privatione delectationum spiritualium. Apost. Scio abundantem, & penuriam pati. Inter hos quatuor dies afflictionis absentationis Iesu, tres noctes

intermediae currunt, id est tres persecutiones, quae tribus potentijs animae datur. Prima datur in voluntate vt videatur quasi oblinata teneri ad duo. primo, vt quasi non possit velle virtuosa opera operari, secundo, vt quasi contra summum velle cogatur velle in horribilibus delectari: secunda persecutio datur intellectui etiam quoad duo. Primum ipsum obfuscando ad intelligentias speciales, secundum ipsum coarctando ad speculandum varios errores horribiles: tertia persecutio datur in memoria, etiam circa duo. Primo eam spoliando summum vestimentum, & habitum spirituale, secundo inducendo circumstantias fetidorum, & abominabilium peccatorum. Tanta afflictione in his tribulationibus anima cruciatur, quae capere intellectualiter non valet, qui eas ferre experimento non probat. Sed qui eas experitur dolorosissime cum Psal. 3. clamat, Afflictus & humiliatus sum nimis. Satis tamen dolorosior lamentatio est, quae ex anima, & corde originem habet, quam ea quae ortum habet ex autem incommodo temporali. Hinc enim Isaac ad Iacob, qui interpretatur luctator, dixit, Accede huc vt tangam te & probem, vtrum tu sis filius meus, an non. Gen. Et Angelus inquit ad Thob. Quia acceptus eras Deo, necesse fuit vt tentatio probaret te: si probatus est Iob, vt ait 8. probabis me quasi aurum, quod per ignem probatur & transit. Et Sap. 3. In ignem probatur aurum & argentum lo. autem re. in ca. hu. Sic Laurentius probatus est, qui laetanter inquit, probasti cor meum, & vi. no. &c. Vbi glo. Nemo vires suas in pace cognoscit: si bella desunt, virtutum experimenta non proderunt. Item Bern. Nemo quidem quantum proficit, nisi inter aduersa cognoscit. Insuper Sap. 3. de Martyrib. dictum est, Deus tentauit illos, & inuenit illos dignos se. Bern. etiam ait: si quis in aduersitate positus Deum veraciter amat, arbor quanto copiosior est in fructibus, tanto amplius verberatur: & quanto altius ascendit, tanto amplius a vento percutitur. Septem igitur aduersitates praedictae erant septem sagittae, de quibus Iob 6. Verba mea dolore sunt plena, quia sagittae Domini in me sunt. Et pius Dominus. c. 5. Spem dedit ei di. In sex tribulationibus liberabo te, in septima non tanget te malum. Ad hoc pertinet exemplum, quod ponit Iosephus in 2. lib. circa finem, quod cum egredierentur filij Israel ex Aegypto, & tenderent versus quadam ciuitatem, &c. Tertio principaliter.

Ater dantur aduersa iustis pro bono iustitiam, pro septemplex enim iustitia aduersitates electis dantur. Prima est iustitia euigilans, secunda compatiens, tertia multiplicans, quarta confortans, quinta triumphans, sexta demonstrans, septima glorificans. Prima iustitia euigilans nominatur saepe: quia aliquando iustus quaedam opera iustitiae exercendo, & quodammodo sibi ipsi satisfacere credens, quodam pigritie somno torpescit, & talentum gratiae ad lucrum, sibi concessum in terra reponit: hunc autem Deus pugno tribulationis excitans per Apostolum ait, Surge qui dormis. Et Act. 12. Dum dormiret Petrus, ecce Angelus Domini aff. percut. latere Petri, ex. eum di. Surge velociter, suavitq; Angelus, vt vincula Herodis, & carcerem relinqueret, spiritualiter percussus iustus, &c. Ex hac autem percussione duo bona sequuntur. Primum est, quod mens flagello percussa euigilans aptior sit ad gratiam acceptandam, quam dormiens: secundum, quod Deus affectuosus inuocatus, largius virtutes, & dona multiplicat. Vnde August. Praemuntur iusti in Ecclesia, vt oppressi clament, clamantes exaudiatur, exauditi glorificent Deum. Tria nempe faciunt auxilium inuocando clamare, scilicet ignis in domo accensus, aqua in nauis subintrans, & tempestas vehemens in mari. Vnde Matth. Clamabant discipuli, Domine salua nos, perimus. Ecce, quod ignis afflictionis, aqua aduersitatum, & tempestas persecutionum excitant torpentes cunctos, & faciunt auxilium inuocare: & tunc Deus, vt ait Psal. prope est omnibus innocantibus cum in veritate. Secunda est iustitia compatiens. tanta nempe est in experientis passionum valetudo, vt bene compati nesciat, qui experientia non didicit pati. Medicus enim qui infirmitatem non sentit, infirmantibus compati nequaquam nouit. Hinc ait Apostolus Hebr. 5. Non enim habemus Pontificem, qui non potest compati infirmitatibus nostris, &c. Et c. Cum esset filius Dei didicit ex ijs, quae passus est: nec enim ad culmen quintae beatitudinis potest Deus conscendere nisi aduersa experiendo habeat. Vnde Matth. 5. Beati misericordes. Et verè namque misericordes sunt, qui in omnibus proximorum miseris transformati per amorem, ita compatiuntur eis: vt magis desiderant ea pati, quam compati, omnia eorum mala, sua reputando. Ad hoc nemo peruenit, nisi aduersa tolerauerit. Hinc etiam beatus Benedictus in regula sua constituit;

quod illi maximè in infirmitatibus deseruiant, qui fuerunt infirmitatibus vexati.

Tertia est iustitia multiplicans. Augetur enim per aduersa spiritualiter lucrum in iustis. Magna enim ars est lucrosa facere, quae perdita sunt. Vita autem ista, & tota prosperitas eius iam omni hora perdita est: quia, vt ita dicam, omnes mortui nascimur, & filij ire, & ita certum est nos omnia amissos, quae pro amissis reputari debent. Si igitur haec quae nos tolerare oportet in lucrum faciemus, faciendo de necessitate virtutem, sagaces erimus mercatores, quod a Domino promissum est, Matth. 5. Beati eritis, cum male. &c. vsque est in caelis.

Quarta dicitur iustitia confirmans: membra enim suo capiti conformari debent. Caput nostrum Christus est, nosque membra eius. Aug. in Homil. ipse autem pro nobis redimendis multa est passus: ergo conueniens est, quod eius membra sibi conformentur: quia, vt ait ipse: non est discipulus super magistrum, vsq; perfec. e. o. si scit sicut magister eius: si non hoc est animae nostrae magnum peccatum fieri Christo confocius passionum? Si enim inquit Apost. erimus so. pa. er. & consolata.

Quinta iustitia est triumphans, siue coronans. Sic enim scriptum est. Non coronabitur, nisi qui legitime nullus certat, nisi qui vincit: amplius non potest vincere, nisi certet. Item certe nemo potest, nisi qui inimicos, & aduersa habet, ergo necessarium est triumphatori, & coronando tu aduersitates hilariter vincendo triumphare. Victoribus autem corona debetur: & certè ipsa victoria est magna corona. Nunquid enim martyres fortiter certando, & viriliter de se ipsis triumphando, & passiones carnis strenue deuincendo coram Deo & hominibus facti sunt gloriosi? Ergo viris strenuis & optantibus triumphare praoptanda sunt bella, vt virtus, quae vilescit, exercitetur in bello, & per hoc plures sancti Patres non solum hostiles diaboli insidias sustinebant, sed eos ad praelia prouocabant, & tentari petebant. Nouerunt nempe ipsi, quia aqua maris, quae amara est sapidiores & grandiores pisces, sicut cetera grandia facit, quantum faciat aqua dulces, quia hominibus magnae virtutis, & animi, qui constantes sunt plus in aduersitatibus, quam in prosperitatibus, ampliora merita cumulantur.

Sexta est iustitia demonstrans. In aduersis autem pater, quis amat eum gratuito

A etiam vsque ad mortem. Vnde Io. 15. Maiorem hac dilectionem nemo habet, &c. per tribulationes ad Dei gloriam proximis monstratur, virtus que intus latebat in iustorum corde, sicut stellarum decus in obscura nocte. Christi autem præceptum est, Sic luceat lux vestra, Matth. 5. sic enim fuit iustus vas solidum or. ar. omni lapide pretioso. prouerbium est, L'ancugine e'l martello, si fa el bon vafello. Monstratur per aduersa, non solum quod iustus diligat Deum, sed etiam quod ipse diligitur a Deo. Vnde ait Deus Apocalypsi. 3. Ego quos amo, corrigo & castigo. Et Prouer. 3. Omne quod diligit Deus, corri. fla. autem omnem filium quem recit. Et Ecclesiastici 30. Qui diligit filium, affiduat illi flagella, vt lætetur in nouissimo. Insuper Pau. Hebr. 12. Quis enim filius, quem non corripit pater.

Septima iustitia est glorificans. Dantur autem aduersa iustis pro maioris gloriae triumpho. Vnde Iac. 1. Beatus vir, qui suffert tentationem. Psal. Cum ipso sum in tribulatione. Vnde Benar. super Psal. Qui habitat, vtilis est tribulatio, qua probationem operatur, & ducit ad gloriam: verè tribulatio est necessaria, quæ in gloriam vertitur, tristitiaque in gaudium mutatur. Sanè verum

C & summum, quod cum semel acceperimus, nemo tollet a nobis. Gloriamur igitur in tribulatione, in qua est spes gloriae. Immo ipsa est gloria, sicut spes fructus in semine. Vnde tribulatio est porta coeli. Vnde ipse Christus, Lu 24. Oportuit pati Christum. Psal. 117. Hæc porta Domini iu. int. in eam, & quidem angusta, ad quam hortatur Dominus intrare per angustam portam, & arcta via est, & verè arcta, quoniam in ea Paulus dimisit caputium, Bartholomeus manrellum, beata Agatha mammillas, Act. Per multas tribulationes oportet. Vnde & Gregor. Nisi enim eis, quos corrigit Dominus, hereditatem dare disponderet, erudire eos per molestias non curaret, & addit, Dominus hic quibusdam parcit, vt eos in perpetuum feriat: & quosdam alios hic ferit, vt eis in æternum parcat. Eligunt ergo pagani consolari, Iudei, hæretici, auari, superbi, luxuriosi, omnes filij Diaboli, qui æterno sunt iudicio condemnati. Tu autem dilectè fili, qui cupis vitam æternam possidere, audi Aug. Noli iniquo attrahi spiritu, sensu, & puerili agitari insania: vt apud te dicas, plus pater meus diligit fratrem meum, cum ei omne, quod vult facere, permittit, quam me, quem acriter verberat, sed po-

tius sub flagello gaudeas: quia tibi seruatur hereditas: sed illis nunc ad modicum hic relinquit, quos in æternum damnabit: ergo perseueranter in tribulationibus. Vnde Apost. Vnusquisque mercedem accipiet secundum suum laborem.

De multiplicibus rationibus, quare malis aduersa dentur.

Sermo.

Multa flagella peccatoris. Psal. 31. Incipit enim. Beati quorum, &c. Dantur enim malis aduersa propter tria. Primo pro misericordia, secundo pro virtute, tertio pro iustitia. De his tribus dicitur Psal. 84. Misericordia & veritas obuierunt sibi, iustitia, & pax os. sunt. Prima igitur vocatur misericordia. Septem nempe misericordias facit Deus sceleratis peccatoribus, dum eos flagellat, quarum prima dicitur viuificans, secunda sanctificans, tertia alleuians, quarta desiccans, quinta soluens, sexta inflammans, septima consolans.

Prima est misericordia viuificans. Per tribulationes enim anima in peccatis mortua, sola sua misericordia viuificatur. Vnde Psal. Si ambulauero in medio tri. vi. me. Et Greg. Mens viuificatur interius ex vulnere, quæ mortua iacebat ex crimine. Et ad idem Iob 4. Tentatio est vita hominis super terram. Multi nanque viuificantur ex aduersitate, qui damnarentur ex prosperitate iuxta, Psal. sententiam, Cadent a latere tuo mille, & decem a dextris tuis. Vnde Aug. Hic quidem mundus periculosior est blanditijs, quam molestijs. Nonne primus pater noster Adam in paradiso deliciarum peccauit, qui extra in lacrymarum valle putredine resurrexit? Nonne regem Dauid, virum tam eximie bonitatis tribulatio in omnibono mutauit, quem sic regem deiecit? Nonne Paulus Apostolus, qui stans Christum persequebatur in suis deiectis in terram, & lumine corporali priuatus fuit, lumine viuificante illustratus?

Secunda misericordia est sanctificans. Vnde Iob 5. Percutit & manus eius sanat. O ipse habet bonam misericordiam ad reificandum distorta, & curabit nos. Et Psal. Qui sanat contritos corde, & alligat cum

A eo, scilicet quando peccatores crura, vel brachia fracta, vel febres, & alias infirmitates & pestilentias patiuntur. Nam luxuriam sanat caritatis, auaritiam guerra, superbiam mortalitates, vanagloriam febres. Ergo o peccator, accipe calicem tribulationis, & manu dextra claude oculos, obtura aures & nares, & aperto ore deglutias calicem misericordiae Domini, di. cum Psal. Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo, & dicat Iesu, i. Saluatori, Salua me, & humili corde adde, Saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ, vsque ad animam meam, Psal. 68.

B Tertia est alleuians. Plerumque enim ita onerati sunt delictijs, honoribus, gradibus, possessionibus, domibus, filijs, alijsque temporalibus bonis: quod nec currere, nec itinerrare quouis modo possunt. Hinc est quod pius Dominus prædicta grauamina misericorditer leuat, ne eis grauati deficiant in via, & vitam æternam perdant. Vnde Gregor. Qui mihi onus abstulit, me ad currendum velocius expedit. Et Apost. Hebr. 12. inquit, Deponentes omnes pondus, &c. vsque Deus sedet.

C Quarta est misericordia desiccans: hæc est illa diuina pietas, quæ per tribulationes a noxijs cor hominis delectationibus volupratum desiccatur. Vnde Gregor. in Pastoralis cor Salomonis idcirco funditus sapientia defuit: quia ipsam exterius nulla disciplina exercuit tribulationis. Habet enim tribulatio naturam ignis, cuius est ligna viridia desiccare, & postea accendere, seu incendere: nam dum vnum agens contrarium agit in alterum, primo ab eo tollit, quod sibi contrarium existit. Sic Deus de peccatoribus, per tribulationem facit. Primo desiccatur in eo culpam, & demum inflammatur ad charitatem perfectam.

D Quinta est misericordia soluens, alligatus est peccator funibus delectationum, qui sunt septem, scilicet amor, timor, spes, dolor, gaudium, odium, & desiderium. Sed pius Dominus videns hominem tot vinculis alligatum a corruptibilibus bonis adhibet tribulationem. Exemplum in vinculis puerorum, quibus cum ligati essent in igne Babilonicæ fornacis combusta sunt. Quid babilo, nisi confusio interpretatur? ideo mundus signant confusione plenum. Fornax autem ignis, quid quam tribulationes, & amaritudines exprimere potest? Vnde Gregor. Cum mundus nos tot tribulationibus premet, tot calamitatibus inuo-

luat, quid aliud quam vt nunc ametur, clamat? Accidit in quadam obsessione cuiusdam castri saracenorum, quod cum illud christiani obsiderent: quendam nobilem, quem saraceni ceperant per funem pendentem ex illa parte, qua machinæ percutiebant, opposuerunt, qui Christianis magna uoce clamauit, quod propter eum machinas iactare, & castrum expugnare non desisterent: accidit, quod primus ictus machinæ funem rupit, & ille cadens in fossatum a Christianis liberatus est. Vnde potuit dicere cum Psal. Dirupisti Domine vincula mea. Sic accidit de hominibus existentibus in manibus saracenorum, id est demonum, qui per tribulationem liberantur.

Sexta est misericordia inflammans. Sepe enim corda dura & frigida, atque lapidea, & omnino obstinata tribulationibus inflammantur. Quid enim ferro durius, quo vniuersa domantur? quid etiam auro solidius? & tamen non solum ad fortem ignem fiunt tenera, & mollescunt: sed, quod maius est, liquefiunt & currunt. Sic & fortis tentatio corda durissima mollescant, & ad currendam post Deum disponit. Exemplum de hoc in lib. Iudic. de filijs Israel, qui ad mala indurati, postquam grauius se videbant afflictos, & ab inimicis opprimi, in lacrymas resoluti petebant Deum sibi fieri propitium.

Septima est misericordia consolans. Multum Deus afflictionibus conuassat malos pro consolatione, fide & spe electorum, & pro subleuanda tribulatione ad tempus. Expedi enim eis aliquando fides, & in extremo impiorum spes eorum non modice roboratur. Vnde Machab. 5. Mathathias monens filios suos, inquit, post multas tribulationes Daniel in sua simplicitate liberatus est de ore leonum. Et sequitur: quia oēs, qui sperant in eo, non confundentur, & a verbis viri peccatoris ne timueritis, &c. Et Iob 20. Si ascenderit in coelum superbia eius, & caput eius nubes tetigerit, quasi sterquilinum in fine perdetur. Et in Psal. Vidi impium, &c. & Baruch 3. Persecutus est enim te inimicus tuus, sed cito videbis perditionem eius.

Secundo principaliter dantur aduersa pro veritate, quæ septuplex est. Prima dicitur illuminatiua, secunda dicitur excitatiua, tertia inuocatiua, quarta reuocatiua, quinta compassiua, sexta expulsiua, septima impeditiua.

Prima veritas, pro qua dantur aduersa

A malis, est illuminatiua. Vnde Ier. 3. dicit in persona percussi peccatoris, Ego vir videns paupertatem in virga indignationis eius. Et Gregor. Oculos, quos prosperitas claudit, aduersitas aperit. Et Apostolus. Quicquid agitur, a lumine manifestatur. Thobias quoque, qui stercorebus hirundinum excæcatus est, amaro felle linitus, est illuminatus. Hirundinum nempe stercore, temporalis est affluentia, quam sancti uti stercore reputauerunt. Fig. 3. Reg. 21. Cum audisset Acab verba Elia prædicæ mala, quæ ventura erant super eum, scidit vestimenta sua, & cooperuit cilicio carnem suam, ieiunauitque & dormiuit in sacco, & ambulauit demisso capite: & factus est sermo Domini ad Eliam di. Nonne vidisti Acab humiliatum coram me? quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in die eius, sed in die filij sui inducam malum in domum suam. Nabuc in prosperitate, superbia sensum amisit, quem post septem annos tribulationis ad cælum oculos recuperauit. Dan. 4.

C Secunda veritas est excitatiua veniens ex tribulatione. Vnde ad peccatorem continentem in peiora mentem per aduersitatem, inquit Dominus Apoc. 3. Esto vigilans & confirma, &c. peccator euigilat, cum per mentis attentionem, & boni operis executionem in diuinis præceptis obseruandis instat tribulationibus institutus, & addit: & confirma cætera, quæ moritura sunt.

Tertia veritas est inuocatiua, Ierem. 2. Verterunt ad me tergum, & non faciem, sed in die tribulationis dicent, surge, libera nos. & Psalm. Tribulationem & dolorem inueni, & nomen Domini inuocabo. Item Psalm. Ad Dominum cum tribularer clamaui, & exaudiuit me.

D Quarta veritas est reuocatiua. Psalm. 117. Castigans castigauit me Dominus: & morti non tradidit me. Exemplum de filio prodigo, qui postquam cepit egere, reuersus est ad patrem.

Quinta veritas est compassiua. Sunt nanque quidam ita crudeles in omnes, quæ in conuictijs & alijs iniurijs nullis sciunt cõpati: propterea Dominus eis aduersitates infundit, ut gustent falsam, quam alijs propinant. Vnde Iaco. Iudicium sine misericordia fiet ei, qui non fecit misericordiam.

Sexta est inimicorum expulsiua. Dicit enim Iob. de diabolo sub vmbra illius

dormit in secreto calami in locis humentibus, per tribulationem ille diabolus expellitur.

Septima est veritas impeditiua. Nam Deus per tribulationes, quo ad impios multa impedit, per quæ sibi, & alijs possent nocere. Psalm. Viri sanguinum.

Tercio principaliter aduersa dantur pro iustitia. Septem enim sunt iustitiæ, quæ exercentur a Domino per flagella, prima correctionis, secunda compulsionis, tertia humiliationis, quarta conuersionis, quinta placationis, sexta terroris, septima liberationis.

Prima nanque iustitia est correctionis, nam quotidie flagellat malos, ut corrigat; dat guerras & pestilentias, dissensionest,errarum vastationes, &c. Vnde Deus per prophetam. Mittet super te Deus famem, & esuriam, & increpans ait, duces vxorem, & alius dormiet cum ea. Vnde vulgare est in Apulia, quando rustici vadunt post asinum cum baculo: Qui egressus est de itinere per deuia pergens lacerat faccum, & spargit frumentum, tunc ipsum remittendo, & verberando dicunt. Vscisti della semita, intrastici la cena, aiacestisti alla sepe, lacerasti lo sacco, spargisti lo tritico, e alleuato lo baculo, & percutiendo dicit, ergo recipe.

Secunda iustitia dicitur compulsionis. Compellunt enim tribulationes malos ad bene agendum, sicut stimulus & calcaria iumentum lentum. Psalm. 15. Multiplicatae sunt infirmitates eorum: postea accelerauerunt. Et Gregorius. Felix necessitas, quæ ad meliora compellit. Idem, mala quæ nos hic premunt, ad Dñm nos citius ire compellunt. Tribulationes nempe calcaria sunt, quibus pungitur equus, & ad viam reducitur, & ambulare fortiter cogitur. Disce ergo anima ab animalibus brutis, cum angustias sentis, ad viam redire. Augustinus. Cum tentationes, & molestiæ huius vitæ fragilis crescunt, æterna bonanos amplecti compellunt, & se considerare faciunt.

Tertia iustitia est humiliationis. A iusto enim iudice ab initio lex constituta est, qua scribitur: Qui se humiliat exaltabitur, & e contra; & Psalm. propter iniustitias enim suas humiliati.

Quarta est conuersionis. Vnde Psalm. Cum occideret eos, quærebant eum, &c. & Ionæ 2. Cum angustiaretur anima mea Domini recordatus sum. Exemplum de filijs Israel,

A Israel, qui non sunt egressi de Ægypto, id est de mundo obscuro, nec venerunt in desertum poenitentia, nisi vngentibus Ægyptijs, quasi compellentibus, ut exirent.

Quinta est iustitia placationis. Placatur enim Deus in peccatorum flagellis. Vnde Psalm. 2. Apprehendite, scilicet per poenitentiam; disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta.

Sexta est iustitia terroris. Flagellat enim Dominus Deus malos pro incutiendo timorem, ne peccata similia perpetrentur.

Septima est iustitia liberationis. Sicut enim iusti propter iustitiam tribulati iam participant in conscientia gloriam beatorum, secundum illud Matth. 5. Beati qui perse. sic & impij per tribulationes iam incipiunt fieri participes Sanctorum. Psalm. 118. Particeps ego sum omnium timendum te, &c.

IN PARASCEVE,
uel Dominica ij. Quadragesima.

Assumpsit.

Sermo.

*N*clinato capite tradidit spiritum.

D Ioan. 19. Secundum quod potest comprehendere ex diuersis partibus sacre scripturæ, in cõfistorio sacre Trinitatis ab æterno quatuor concilia fuerunt ordinata, quorum primum fuit, qualiter ciuitas Hierusalem triumphans edificaretur, & in hoc concilio fuit determinatum, quod nouem ordinibus Angelorum construeretur. Et quia Deus præuidit, quod multi eorum debebant apostatare, & secundum rigorem iustitiæ ciuitate prædicta priuari perpetuo: idcirco factum fuit secundum concilium, qualiter prouideretur Angelorum ruinæ sic, quod ciuitas prædicta non remaneret diminuta: & in hoc concilio fuit determinatum, quod homo crearetur, qui per propagationem naturalem alios generaret, qui iuxta merita ad ordines Angelorum assumerentur. Et quia Deus præuidit, quod omnes homines erant in Adam peccaturi, ac per hoc ciuitate prædicta priuadi, factum fuit tertium concilium, scilicet qualiter diminutioni ciuitatis prouideretur: & fuit ibi propositum quid erat melius, an quod Angeli lapsi reducerentur, an quod homi-

nes redimi, quàm Angelos. Prima ratio fuit: quia minus fuit peccatum Adæ, quàm Luciferi, eo quod Adam cecidit per deceptionem, & tentationem: Lucifer verò ex sola inuidia peccauit. Secunda ratio: quia Angeli nunquàm debebant conteri de peccato: Adam verò poenitentiam fecit: & quia difficile erat videre modum, per quem eo quod nostra pura creatura poterat hominem redimere, ideo factum fuit aliud, scilicet quartum concilium, in quo determinatum fuit, filium Dei debere incarnari, & ipsum per passionem, & mortem humanum genus redimere, eo quod, sicut dicunt Doctores, nullus conuenientior modus fuit inuentus: & hoc est, quod dicit Apostolus Rom. 1. quod Christus prædestinatus est filius Dei in virtute. Sed quia in Christo fuerunt duæ voluntates: vna creata, quæ naturaliter mortem timebat. Matt. 26. Tristis est anima mea usque ad mortem. Nec videbatur iustum, naturam humanam in Christo pati, eo quod peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Alia verò voluntas erat increata, quæ propter immensam claritatem ad humanum genus mori desiderabat: idcirco ad satisfaciendum rationibus vtriusque, quæstionem prædictam coram Patre, & Spiritu sancto, atque sex testibus diuersorum locorum pertractaret. Et hoc est quod dicit Luc. cap. 9. quod loquebatur de excessu, quem expleturus erat in Hierusalem: hic dicas Euangelium si prædi. in Dominica. Volens igitur Christus satisfacere rationibus vtriusque voluit disputationem prædictam solenniter terminari coram testibus idoneis, scilicet Patre, & Spiritu sancto, & coram tribus excellentibus discipulis, atque coram sanctis veteris testamenti, scilicet Moyse pro mortuis, & Helia pro viuus: & etiam coram vno de Angelis solennibus Curia: celestis: ut quidam dicunt; quia credendum est quod Gabriel interfuit: quia tempore Daniel. circa mysterium operatus est. Præsentibus igitur istis incipit voluntas carnis rationes adducere, quibus pundebar Christus non debere mori: primò inquit, non esse necessarium, eo quod alius modus non desit possibilis ad redimendum hominem: quia ex quo est omnipotens, potest solo verbo redimere. Ideo exigit ratio, quod alicui non inferatur mors, nisi necessitas urgeat: & ideo rationabiliter mori non debeat. Secundo: quia mors mea derogat paternæ pietati, & misericordia. Nam si Deus est ple-

A nus misericordiam cum falsarijs, & homicidis, atque latronibus, & quantumcunque sceleratis viris misereatur, multo magis debet misereri innocenti, & iusto: aliter non videretur summè misericors. Tertio mors mea derogat diuinæ iustitiæ: nã vnicuique datur secundum merita, & demerita sua. Vnde ex iustitia honorantur boni, & præmiantur; mali verò puniuntur, & ideo cum peccatum non fecerit, &c. Quarto: quia mors mea derogat legi diuinæ scriptæ, Ezech. 18. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur: filius non portabit iniquitatem patris, &c. Si ergo filius non debet portare iniquitatem patris, ergo a fortiori, nec iniquitatem aliorum, qui minus attinent sibi, quàm pater: sed mors mea non est, nisi propter alios, qui minus attinent mihi, quàm pater: ergo propter eos mori non debeo. Quinto: quia mors est effectus peccati: nam inuidia diaboli, mors introiuit in orbem, Sapient. 2. Vbi ergo non est causa, non debet sequi effectus: sed nullum peccatum fuit in me, nec originale, quare, ergo.

Postquam voluntas carnis rationes adduxerat, quod non debet mori consequentes alias quinque rationes adduxit voluntatis, quæ ipsum mori affectabat. Impellebant enim eam quinque virtutes gratiæ, quibus ornata erat, & vt regina dominabatur. Fuerat enim voluntas rationis a parte creationis adornata misericordia, iustitia, charitate, pace, & veritate: quæ omnes voluntatem rationis mouebant ad mortem propter ea, quæ ad mortem sequi debebant, scilicet propter gloriam resurrectionis, & propter fructum redemptionis hominum. Primò ergo cepit dicere voluntas rationis: Ad mortem me misericordia compellit; qui enim misericordiam inuenit, misericordiam debet impartiri.

D Cum ergo inuenerim apud patrem misericordiarum tantam misericordiam: vt sine meritis præcedentibus sit factus homo Deus, & sim beatitudinem consecuta ab præte creationis: ergo debeo, & ego misereri homini sine suis meritis, & ei mereri gratiam, & gloriam, & mentiente morte hoc debeo facere: ergo misericordia me compellit mori, & pro homine mereri. Insuper cum misericordia Dei sit super omnia opera eius, cum ipse ostenderit suam potentiam in rerum creatione, sapientiam in earum gubernatione: nunc restat vt ostendat misericordiam in hominis redemptione.

E Ergo misericordia, qua tota sum plena, me ad mortem compellit: quoniam aliter ipsa nõ esset super omnia opera eius, vti Psal. 144. dicit. Secundò impellit me iustitia: nam ipsa distribuit cui gratiam, gratiam; cui honorem, honorem; & cui poenam, poenam. Cum ergo Deo debeatur honor, & homini poena: honor quidem Deo debetur, & tantus, quantus fuit subtractus per peccatum, & homini poena cõsimiliter debetur per pec. debeo igitur rationabiliter mori: quia per meam mortem reddam debitum Deo honorem, & pro homine patiar debitam poenam: secunda per iustitiam meam reddetur vnicuique, quod est suum. Tertio me ad mortem prouocat charitas, quæ non quærit, quæ sua sunt: sed quæ Christi, non quærit propriam vitam: sed proximorum: & maximus gradus charitatis est, ponere animam suam pro amicis. Cum ergo charitate, & amore langueam, n.e totam debeo morti tradere: vt hominem redimam meo sanguine; aliter quærerem meam, & non proximorum salutem: secunda desinerem esse quod sum, & non essem charitas. Quarto me impellit veritas: sum enim via, veritas, & vita; in me est hæc veritas, oportet pati Christum. Cum ergo veritas fallere non possit, ego debeo rationabiliter mori: lex enim ordinata a Trinitate est: vt per mortem meam redimatur homo: ergo. Quinto, pax me mouet ad mortem. Cum enim sim mediatrix inter Deum & hominẽ, inter quos fuit maxima discordia: oportet, si volo esse bona mediatrix: vt Deum cum homine pacificem, quod fiet maxime morte mea: & ita concludo, quod virtutes prædictæ me ad mortem compellunt, & præsertim: quia mors mea erit utilis etiam Angelis, non solum hominibus viujs, sed etiam mortuis. Audiatur tamen aduocati humani generis, qui sunt præsentis. Tunc Moyses tãquam aduocatus mortuorum dixit, Ego vnã cum patribus veteris testamenti scimus, quod educi de lacu miseræ non possumus, nisi in sanguine Christi: nec porta inferni debet infringi nisi per manũ tuam: nec porta coeli potest aperiri, nisi aperiatur latus tuum, nec spes mea debet impleri, nisi per mortem tuam. Igitur si non morieris, spes mea, & aliorum patrum erit inanis. Placeat ergo tibi libenter accipere mortem: quia omnes, qui sumus in limbo, eam expectamus audissimè. Deinde Elias aduocatus viuorum petit idem: vt consequantur

A tur gratiam in præsentis, & gloriam in futuro, dicens: Omnes viui sunt filij iræ, & deturpati propter peccatum originale, nec purgari possunt, nisi per sanguinem Christi. Vnde dicitur in Apocal. 1. Dilexit nos, & lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Etiam sacramenta ecclesiæ non habebant efficaciam, nisi a morte tua; & ideo cum viui per eam consequantur gratiam, necessaria est mors tua pro eis, atque ideo te orant, &c. Vltimò Angelus, qui creditur ibi fuisse, dicere potuit: Omnes spiritus angelici sunt per Beatam Trinitatem in ministerium hominum missi, & non cessant hortari homines ad bonum: sicut e contra dæmones inducunt eos ad malum: Frustra ergo fieret eorum ministerium, nisi haberet efficaciam a morte Christi. Vterius, mors tua erit repentina potestate dæmonum: & spiritus angelici consequantur magnum gaudium videndo homines suos concius futuros a tãta tyrãnide liberari. Quare cõcludit oēs, Miserere nobis fili Dauid. Quibus dictis voluntas carnis inquit: Pater, fiat voluntas tua, non mea: & statim audita est vox patris dicentis: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui, hominem per ipsum liberando, &c. Determinata igitur morte Christi, Petrus, qui nondum bene intelligebat, &c.

Hic Sermo incompletus est.

De miseria conditionis humanæ.

Sermo.

Miser sum ego, & in laboribus a iuuentute mea, Ps. 87. De infelici carnis & corporis miseria hodie videamus, de qua Iob 3. Quare non in vulua mortuus sum, & egressus ex vtero non statim perij? quare misero data est lux, & vita ijs in amaritudine? &c. Hæc dicebat Iob: Considerans miserum humanum genus, seu statum conditionis humanæ naturæ, qui patet ex tribus. Primò origine, secundò in via, tertio in morte.

Quò ad primum considerandæ sunt decem miseriæ, quibus corpus humanum subest. Primò igitur considera, quomodo de villiori materia omnium elementorum factus fuit primus homo. Cum enim Deus planetas, & sydera fecerit ex igne, &c. si-

E cut scis: ergo concludere propositum. Vnde Ecclesiast. 3. Vnus est interitus hominum, & iumentorum: quia homo moritur, sicut & illa: quia omnia talia de terra facta sunt, & in terram reuertuntur, Iob 10. cap. Memerito, quæso, quod sicut lutum feceris me, & in puluerem reduces me.

Secundò considera, quod immundus natus sit homo. Quis enim non erubesceret? primò verecundum actum in coitu, quod est dedecus horrendum, ita vt homo abhorreat verecunde, quod natura necessarid suggerit generationis gratia? Quis enim materiam feminis sui ipsius generans non abhorreat? Quis nutrimentum ex vtero matris fouentis cogitans non despiciat? Quis in pudicitiam originis, & modum immundum, immo immundissimum considerans non terreatur? Vnde Iob: Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? quasi dicat, nullus, nisi Deus, contra delicatos, qui credunt, carnem suam esse pretiosorem alijs, cum sit fetidior.

Tertio considera, quod adeo sit corpus fetidum: vt sit sufficiens animam sedare, quæ pura, & immaculata corpori immittitur: quia sicut verbi gratia, si ponas pretiosum liquorem in vase corrupto, corumpitur liquor, sic animam pretiosam in corpore corrupto locando, oportet a peccato originali corrumper, quod peccatum est putredo, & corruptio humanæ naturæ, cõtracta peccato primorum parentum. Magna enim est confidentia Dei, quod ponat animam, quæ est pretiosior omnium creaturarũ & homini dat in depositũ. Vnde Apostolus: Potens est depositum meum seruare in illum diem iustus iudex. Hoc autem non est mirum: quia qui animam rationalem homini dedit, se ipsum pro homine tradidit, quod est plus; quoniam Christus tradidit semetipsum pro nobis, factus obediens, &c. Philippen. 2. O ingrati, qualem rationem reddaturi estis de pretio depositi, quem Deus apud nos deposuit immaculatum?

Quarto considera, quod homo non solum sit natus in peccato originali, quod est macula omnis carnis: sed natus sit in peccatis parentum, quod duplex est conceptio, vna feminis, & altera naturæ. Quis enim dubitat in parẽtum generatione, concubitus nunquam cõtrahi sine pruritu carnis, sine feruore libidinis, sine fetore luxuriæ? Homo igitur nascitur in peccatis parentum, Psal. 50. Ecce in iniquitatibus

A conceptus sum, &c. Vnde Innocen. de miser. condit. huma. O grauis necessitas, anrequam peccemus, peccare cogimur. No. ergo peccator, quanta custodia necessaria sit homini, vt caueat a peccato, qui est peccator genitus, antequam peccet: quoniam peccatum consideratum respectu rationalis creaturae humanae, contra naturam est: quia contra rationem; sed consideratum respectu carnis, videtur esse innatum sibi. Genes. 6. Non permanebit spiritus meus in homine in aeternum: quia caro est, id est peccatum. Vide igitur, quam vilis conditio.

B Quinto considera, quod damnatus sit homo sine purgatione originalis peccati, si moreretur priuatus gratia, licet non sentiret supplicia. Vnde Bernar. de interiori homine parentibus illis nemo quippe est damnatus me facere, quam damnatum.

C O inenarrabilis miseria humana, omnia quidem iumenta talia nascuntur: vt post vitam illuc accedant, quo disposita sunt a principio suae natiuitatis. Homo autem nascitur in contrarium eius, ad quod factum est: nam factus est vt loca Angelorum lapsorum repleat saluandus in gloria; & in natiuitatis suae principio damnatus est, non autem defectu creatoris sui: sed defectu inobedientiae creaturae. Vnde Bernar. in Can. Erat homini fors cum plebe Angelorum, & militiae caelesti: sed mutauit gloriam in similitudinem vituli comedentis fenum. & Psal. 48. Homo cum in honore esset, &c.

D Sexto considera, quod cum dolore matris natus est. Quis potest esse maior dolor, quam partus, res disproportionatissima, quae disponit magnam quantitatem paruo, & angusto exitu, violentissima separatio tam ex parte patientis, quam ex parte partus: dolet enim parientis, cum sentit carnem a carne separari, seu diuidi. Dolet partus propter status sui alterationem; & utrobique dolor, qui doloribus inferni comparatur, Psal. 47. Ibi dolores, vt parturientis. Et Ioan. 16. Mulier cum parit, tristitiam habet, Genes. 3. In dolore paries filios. Nascitur igitur homo offensor matris, & cum dolore eius, & saepe infert illi mortem: sic Rachel praenimio dolore partus interiit, Genes. & multae aliae, cum angustia & labore postea nutritus, & cum timore custoditur. O infelix natura humana protoparentis post casum, quae prius facta erat ignara mali nesciens dolorem, nesciens laborem, Genes. 6. Vidit Deus, quod cuncta cogitatio

hominis intenta esset ad malum cum tempore non lege naturae a Deo instituta: sed lege inobedientiae ab Adam perpetrata.

E Septimo considera, quod cum tristitia, & dolore proprio nascitur homo, & hoc ostenditur per actum primum nascentis. Non enim infans nascentis aut dormit, aut laetatur: sed dolet, plorat, & tristatur: licet autem caro, & corpusculum illud infantis non intelligat miseriam suam: tamen anima inclusa sua parte, natura nobilis cognoscens miseriam vallis, in quam venit, tristatur, & primo nascentem ad vagitum impellit. Vnde Philosoph. Vox infantium primus vagitus masculus statim plorans dicitur a, foemina dicitur e. Vnde sic dicuntur a. p. e. quotquot nascuntur ab Eua. Quid enim est aliud Eua, quam quaedam interiectio dolentis?

F Octauo considera, quod homo pauperimus natus sit. Quid enim affert secum creatura nascentis, nisi turpitudinem suam amictus dolore materno? Bruta quippe animalia haec secum afferunt nascentia, quod secum reportant morientia: altilia, & volucres caeli secum portant plumas suas, quibus nuditatem suam cooperiunt, quadrupedes pilos, pellem, pisces squammas: haec quoque omnia in sua necessitate loca habent propria: quia vulpes foueas habent, & volucres caeli nidos: homo solus nudus in alienis tectis nascitur, Sapien. 7. Sum quidem ego homo mortalis, similis hominibus ex genere terreno.

G Nono considera, quod homo ignorantissimus omnium animalium nascitur: pulchellus enim cum natus est, currit post matrem; & cognoscit illam, scit granum comedere, cognoscit comedenda; se supponit matre cum est opus, cum videt miluum fugit, & huiusmodi: homo vero cum natus est, quid scit agere, nisi vagire, & tristari? Videt matrem, & non cognoscit eam: videt ignem, & ponit sibi in ore, videt ferrum super se, & nescit fugere: audit matrem illum vocantem, & non intelligit; languet, & dolet, & nescit exprimere heu, quanta est in homine ignorantia. Psal. Tota die verecundia mea contra me est, & confusio faciei meae cooperuit me. Innocen. vbi supra: Omnes nascimur debiles, & imbecilles, parum a brutis distantes, immo in multis minus habentes.

H Decimo considera, quod sicut homo incipit esse, similiter esse desinit, iuxta illud Sapien. 5. Nos nati continuo desinimus esse.

A se. Exemplum si quis viam longam vellet peragere, cum incipit primum passum facere, incipit viam finire secundarijs passibus, & illud citius esse finitur, quam sagitta in breui tempore pertransit. Vnde Iob 9. Dies mei velociores fuerunt cursore, & quasi aquila volans ad escam. Et quantum ad istas miseras hic ad praesens dicta sufficiant.

Sequuntur autem aliae decem miseriae in via. Primo ergo considera, quod homo cum natus est, factus est ad continuum laborem: quia hoc fuit sonus, quod Deus a principio protoparenti Adae apposuit, dicens: In sudore vultus tui vesceris panem tuo. Genes. 3. & Ecclesiast. Occupatio magna nata est omnibus hominibus a die exitus de ventre matris eorum vsque in diem supremum. Sex etenim status sunt, quibus vniuersa caro comprehenditur, quos considerans labore plenus inuenio. Primus est status pauperum laboribus plenus. Pauper enim cruciatur erumna, fame, siti, frigore, nuditate vilescit, & tabescit, spernitur, & confunditur: ait enim in 14. Innocen. de miseria conditionis humanae. O miserabilis conditio mendicantis: quia si petit, rubore profunditur: si non petit, egestate consumitur, & vt mendicet, necessitate compellitur, fratres hominis pauperis recesserunt ab eo procul: ex his nota maximum laborem in paupertate, & egestate, igitur angustiae vndique.

B Secundus est status diuitem labore magnus. Primus labor eorum est, quod perdunt rationem, & tanquam bestiae voluntatibus inhaerent, non considerantes infamiam suam, non violentias in pauperes, nec miserantes miseriae pauperum: quia inedia consumuntur: & hoc quia nunquam incommoda mundi experti sunt. Et hinc est, quod magni Principes: vt plurimum in misericordes sunt; quia non cognoscunt in alijs miseras, quas ipsi non sunt experti. Vnde si in miseris fuissent, omni tempore vitae suae compaterentur amicorum miseris. Vnde quidam dicebat, non debere aliquem malefactorum examinatum fieri, qui prius non fuisset in eucleo conuassatus: vt miserorum qui supplicia patiuntur, clamoribus compareretur.

C Secundus labor diuitem est, quod non solum sunt auari: sed miseri. Accidit enim illis cura, & sollicitudo in acquirendo, timor in possidendo, dolor in amittendo, & post haec succedit eis hostes extraneos,

D qui gaudebit opibus, quibus nunquam in fame sua satiari voluit. Quid enim prodest homini, si mundum vniuersum lucratur? Matth.

E Tertius status est seruorum, & subditorum, quibus nunquam deficit labor, serui subditi sunt semper timori, minis, & tyrannidi dominorum: omnis culpa domini est poena seruorum: omnis ira eius est seruorum supplicium, & inquietudo. Vnde Innocen. vbi supra: O extrema seruitutis conditio: nam homines liberos genuit, sed fortuna seruos constituit: seruos cogitur pati, & nemo sinitur compati, dolere compellitur, & nemo cum dolore permittitur: sic ipse seruus est, vt non sit sibi.

F Quartus status est liberorum, & dominorum, in quo maximus est labor: quoniam si in seruos crudelis est conditio timore, tabescit timens seruorum vindictam: si est domesticus, non excogitant serui seruitia debita, iuxta illud: Crudelitas parit odium, familiaritas contemptum, semper suspicio habet anxios. Exemplum de illo, qui in mensa stabat, & tamen semper gladium respiciebat, quem super caput habebat tenui filo pendente, nihil de tot bonis mensae cogitans secundum hominem timore perterritus. Boet. de consol. Heu, quam multis amaritudinibus humanae felicitatis conditio est.

G Quintus status est continentium, qui tanto magis laboribus plenus est, quantum cum iniquiori, & propinquiori hoste decebat. Vnde Bernar. de interiori homine. Graue periculum est aduersus domesticum hostem pugnare. Caro concupiscit aduersus spiritum, Galat. 5. cum quinque sensibus suis quos refragare difficillimum est. Vnde Hierem. 9. Mors egressa est per fenestras nostras, oculus animam depradatur, &c. Ideo Paulus. 2. Corinth. 12. dicens: Datus est mihi stimulus.

H Sextus est coniugatorum, in quo est miseria in subueniendo domui, clamat vxor, clamant filij, pater &c. Vxor quarit pulchrum vestimentum, ipsa de talibus querendo inquietat virum: suspirat si turpis est, molestum est possidere, quod nemo dignatur habere: si pulchra, difficile est eam custodire: quia pulchrum omnibus placet. Theophrastus Philosophus. Dic de istis, &c.

E qui gaudebit opibus, quibus nunquam in fame sua satiari voluit. Quid enim prodest homini, si mundum vniuersum lucratur? Matth.

F Tertius status est seruorum, & subditorum, quibus nunquam deficit labor, serui subditi sunt semper timori, minis, & tyrannidi dominorum: omnis culpa domini est poena seruorum: omnis ira eius est seruorum supplicium, & inquietudo. Vnde Innocen. vbi supra: O extrema seruitutis conditio: nam homines liberos genuit, sed fortuna seruos constituit: seruos cogitur pati, & nemo sinitur compati, dolere compellitur, & nemo cum dolore permittitur: sic ipse seruus est, vt non sit sibi.

G Quartus status est liberorum, & dominorum, in quo maximus est labor: quoniam si in seruos crudelis est conditio timore, tabescit timens seruorum vindictam: si est domesticus, non excogitant serui seruitia debita, iuxta illud: Crudelitas parit odium, familiaritas contemptum, semper suspicio habet anxios. Exemplum de illo, qui in mensa stabat, & tamen semper gladium respiciebat, quem super caput habebat tenui filo pendente, nihil de tot bonis mensae cogitans secundum hominem timore perterritus. Boet. de consol. Heu, quam multis amaritudinibus humanae felicitatis conditio est.

H Quintus status est continentium, qui tanto magis laboribus plenus est, quantum cum iniquiori, & propinquiori hoste decebat. Vnde Bernar. de interiori homine. Graue periculum est aduersus domesticum hostem pugnare. Caro concupiscit aduersus spiritum, Galat. 5. cum quinque sensibus suis quos refragare difficillimum est. Vnde Hierem. 9. Mors egressa est per fenestras nostras, oculus animam depradatur, &c. Ideo Paulus. 2. Corinth. 12. dicens: Datus est mihi stimulus.

H Sextus est coniugatorum, in quo est miseria in subueniendo domui, clamat vxor, clamant filij, pater &c. Vxor quarit pulchrum vestimentum, ipsa de talibus querendo inquietat virum: suspirat si turpis est, molestum est possidere, quod nemo dignatur habere: si pulchra, difficile est eam custodire: quia pulchrum omnibus placet. Theophrastus Philosophus. Dic de istis, &c.

Secundo considera, quod homo sit natus seruus naturae, quod est rationale propter beneficium maximum, quod ab illa suscepit. Quid enim maius in appetibili-

bus

A bus potest natura tribuere mortalibus, quã esse? Si igitur natura hoc tribuit, cum sit quid maximum habet ratione maximi beneficij: ergo natura hominem in seruum sibi vendicat. Vnde Sene. in Prouerb. Beneficium accipere, libertatem vendere est.

Tertio considera, quod homo sit natus seruus parentum, de quibus esse suum accepit, non dico a quibus, sed de quibus: natura de parētibus esse habet, cum sit parentum caro, & sanguis; sicut Sapient. 7. in vtre matris figuratus sum caro, &c. Si igitur considerant filij parentum beneficia, proculdubio serui illorum sunt.

B Quarto considera, quod homo natus est seruus originaliter actualis peccati: quia nemo sine macula originalis peccati post Adã nascitur, Psal. 50. Peccatum meum contra me est semper. Actualis vero: quia nemo vnquam sine actuali peccato fuit, si non fuerit præseruatus, & sanctificatus a Deo prærogativa speciale. Vnde 1. Ioan. 3. Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, &c. Cum ergo omnis homo peccet, omnis homo erit seruus peccati.

Quinto considera, quod homo sui corporis nascitur seruus: quia illius passionibus subiectus est, & oportet illi seruire: quia vult aliter comedere, bibere, dormire & alijs necessitatibus corporis seruire. Vnde Sene. epist. 47. Seruus est omnis homo, ostende quis non: nam alius libidini, alius auaritiæ, alius ambitioni seruit: omnes timori.

Sexto considera, quod homo nascitur fallacis fortunæ seruus: quia omnis homo per anfractus seculi, & fortunæ in hac vita rotatur. Vnde Quintilianus in declamationibus fato viuimus, fato languemus, cõualescimus, & morimur.

D Septimo considera, quod florentissimæ iuuentutis bono deperdēs, in miseriam vadit senectutis, qui est status incommoditatis, & miseriam plenus. A principio siquidem humanæ vitæ continuæ per omnes ætates abbreviata sunt tempora hominum. Legimus enim in primis ætatibus noningentis annis vixisse homines: sed postea Dñs ad Noe; Non permanebit spiritus meus in homine in æternum: quia caro est: eruntq; dies illorum 120. ann. nunc vero, &c.

Octauo considera, quod sicut homo inutilis nascitur, ita in fine vitæ inutilis reuertitur: quia sicut infans sine discretione, & memoria nascitur, sic senex effectus mentecaptus perdit intellectum, & me-

moriam, plorat, lamentatur, non potest ire, &c. Vide B. Hierony. in 2. tract. super Amos; discurre per defectus senum. Psal. 87. Factus sum sicut homo sine adiutorio, & iterum Psal. Ad nihilum redactus sum, & nesciui.

Nono considera, quod maior sit infructuositas hominis, quam alicuius creaturæ. Vnde Innocen. vbi supra: Considera herbas, & arbores: illæ de se producant flores, homo autem pediculos, & ribaldarias.

Decimo considera, quod quanto plus habet homo, tanto plus cupit possidere, & nunquam satiatur. Psal. Vidi impium superexal. &c.

Alius Sermo.

De vilitate hominis.

Omo peccator sum, Domine, Luc. 5. Ratio, exemplum, & auctoritas nos edocet, cognitione sui esse quoddam principium ad æternum gaudiũ.

Primò ratio: quia qui bene cognoscit se, & Deum, ac Dei esse, se Deo humiliat quantum potest propter sui vilitatem & indigentiam, ac sublimitatem Dei, & exclamat: qui autem verè se humiliat exaltabitur a Deo. Exaltari autem nihil aliud est, quam glorificari in paradiso. Secundò patet exemplum de illo publicano, qui cognoscebat se, & defectus suos: ideo non andebat oculos suos ad cœlum leuare: sed stans a longe, &c. & ideo descendit iustificatus, Luc. 18. Tertio patet idem se Bernar. super Can. Scio, neminem absque sui cognitione posse saluari: de qua nimirum mater salutis humilitas oritur, & timor Domini: quia sicut ipse est initium sapientiæ, ita & salutis: Quam quidem cognitionem nos edocet verbum Euangelij assumptum, homo peccator sum, Domine. In quo quidem verbo ostenditur nostra fragilitas ex conditione naturali, cum præmittitur homo; nostra iniquitas ex commissione criminali, cum additur peccator; diuina sublimitas ex dominio generali, cum concluditur Domine. Circa primum sciendum est, quod cognitio cuiuslibet nostrum, quæ est causa præcipua nostræ humilitatis, & per consequens finalis saluationis potest, quam maximè ex Stoici quæstione, ac solutione fati-

A fati congruè apparere, quas in diuersis locis facit de homine, & soluit aperte sacra scriptura, quas etiam quidam Philosophus nomine Secūdus proposuit, & soluit fati conuenienter, & sunt istæ. Prima quid est homo, secunda qualiter se habet homo, tertia cui similis est homo, quarta vbi est homo, quinta cum quibus est homo.

Itaque si petis, quid est homo, vt debeat humiliari ex sua naturali cognitione. Respondit Secūdus philosophus di. inter alia, quod est mancipium mortis, viator transiens, hospes loci: hæc tamen fuit responsio sua in forma, homo est mens incarnata, laboriosa anima, paruit emporis habitaculum, phantasma temporis, speculator vitæ, lucis desertor, vitæ consumptio, æternus motus, trāsfiens viator, loci hospes, mancipium mortis. Sed tua dicta ad præsens sufficiunt: quia si mancipium mortis, cognosce te moriturum, & in æternum non peccabis. Eccles. 7. Si viator transiens: ergo non debet homo de rebus temporalibus curare, nec se onerare ultra suam necessitatem tempore vitæ suæ, vt facilius ad vitam æternam, quã desiderare debet, peruenire possit: non, n. portant viatores, nisi necessaria ad vitam, si hospes loci, nõ nimis debet se intromittere de rebus huius mundi. Sicut enim hospites faciunt de rebus loci, in quibus sunt hospites, sed semper ad propria festinant, & desiderant remeare: hic homo semper debet desiderare ad æternam patriam peruenire: hanc quæstionem facit scriptura in Psalmo 8. di. Quid est homo, quod memores eius? aut filius hominis, quia reputas eum? cui quæstioni respondet scriptura Iob. 25. putredo & vermis. Si sic, bene habet causam humiliandi se: secunda quæstio est, qualiter se habet homo. Respondit Secūdus Philosophus, quod sicut lucerna aduentum, sicut spuma maris, sicut nauis in medio mari: hanc tamen rationem non reperi in libro de vita & moribus Philosophorũ: vbi eius historia, & documenta habentur. Responsio tamen ad rem optima est: quando sicut lucerna ad ventum est in periculo extinctionis, sic homo in periculo amittendi vitam spiritualem: & sicut spuma maris est in periculo exinanitionis, sic homo in periculo vitæ corporalis. Et sicut nauis in medio fluctuum est in periculo subuersionis, sic homo in periculo acquirendi penam æternam. Hanc quæstio. facit scriptura, Isa. 22. di. Quid tu hic, aut qualis hic? Respon. Iob 23. homo natus de muliere, &c. vñq; in eo-

statu permanet. Ecce vides hominis breuitatem quo ad durationem, miseriam repletionem, subitam egressionem, subitam destructionem, quasi nullam existentem, & cõtinuam mutabilitatem: bene ergo homo & cognitione sui habet causam se humiliandi: tertia quæstio, si quæras cui similis est homo. Respondit Secūdus philosophus, quod rose matutine pomo nõ nouo, & aceruo niuis, sed in lib. supra allegato nõ legi. Responsio tamen optima est: quoniam sicut rosa matutina adueniente sole incisa statim arefcit, pomum non nouum verme tangente statim putrescit, & aceruus niuis vrgente calore statim liquefcit; sic & homo adueniente tentatione statim arefcit, adueniente peccato statim decidit, & adueniente morte esse desinit. Quid miseriam hominem? quæ pauperius? nam auis habet plumas, & pisces squammas, sed homines nudum naturam edidit, qui statim ad mundum ingrediens, ploratum emittit, nec aliquod aliud nascitur cum lacrymis nisi homo solus, qui miserabilis natus iacet manibus, & pedibus, cõ cætera animalia statim cognoscant, quid agere debeant: nõ canis natus mox nouit latrare, piscis natate, & auis volare: sed homo nihil nouit, nisi flere. Soli ergo homini datur luctus propter pronitatem peccandi. Hanc q. facit scriptura, Luc. 7. di. Cui similes dicã homines. Cui q. respondet in Psal. homo vanitati similis factus est dies eius sicut vmbra prætereunt. Vanum dicitur, quod cadit a sua substantia. Vmbra dicitur, quod permanentiam non habet: bene igitur debet homo humiliare; se ijs consideratis diligenter. Quarta q. si quæris, vbi est homo. Respond. Secūdus philosophus, licet vbi supra nõ inuenerim, quod in bello multiplici: quoniam habet habitaculum inferius, interius, & exterius. Nam interius impugnat eum propria conscientia, inferius quatuor elementa, & exterius mundus cum sua concupiscentia. Quale igitur gaudium habet homo in hac vita, qui in hoc triplici baculo debet continuam pugnam committere, & frequenter videt se in certamine succumbere? Hanc q. facit Gen. 3. Adam, vbi es? & Ioan. 7. vbi habitas? Cui respond. scriptura, Ezech. 2. dicens, filij hominis incredulis, & subuersores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas: nota qualiter mundus, caro, & diabolus, propter blãditiam præcedentem, & penam subsequenter scorpionibus cõparantur. Vnde homo habet causam se humiliandi. Quinta q. est, si quæras, cum quibus

Abus es homo? respō. Secundus philosophus, quōd cum his septem socijs, qui ipsum ad mortem deducunt, qui sunt calor, frigus, fames, sitis, labor, & dolor, siue infirmitas: sed mors stat in foribus, & trahit nolentes. Et subiungit Philosophus, hic fallitur sciētia iuuenum, hic caligantur oculi omnium intellectuum: quia multi multa sciunt, & seipfos nesciunt, vt dicit Bern. Hanc q. facit scriptura. Gen. 33. di. Quid sibi voluit isti & si ad te pertinent. Cui respōd. Iob 38. Frater fui dragonum, & socius scorpionū, structiones, dracones, & structiones nostra corpora deastantes sunt isti socij supradicti, qui nunquā quiescunt, donec anima a corpore separetur. Ergo bene homo humiliaret se Deo, si cognosceret suam misericordiam.

DE ANNUNCIATIONE
Virginis Gloriosa.

Sermo.

C **I**n mense autem sexto, missus est Angelus Gabriel, &c. Lu. j. Introducto Adam ad pedes Domini patris, di. Deus propitius esto mihi peccatori, & miserere mei, secundum magnam misericordiam tuam, & noli me derelinquere, &c. Insurrexit iustitia contra Adam, di. Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum: deleantur peccatores de libro viuētium, Psal. 68. Et quia Adam peccauit contra te, ponendus est in inferno. Et iustitia duxit secum septem aduocatos contra hominem. Primus fuit natura angelica, quæ dixit, Domine iste creatus fuit ad imaginem tuam, ad replendū sedes paradisi vacuas: ecce contra te fuit inobediens, peccauit, & neglexit sedes istas, quas ad sui gloriam præparasti, ergo non est dignus, &c. Secundus aduocatus contra hominem fuerunt cœli, dicēs, Domine tu creasti nos, & posuisti in nobiliiori loco, fecisti autem hominem istum in mūdi ornatu, sed iste per peccatum spreuit ornatu nostrum: ideo repelles eum, quia non est dignus misericordia tua, tertius aduocatus contra hominem fuit paradisi terrestri, di. Domine tu fecisti me plenum delectationibus, & iucunditatibus, & in me posuisti: quartus aduocatus contra hominem fuerunt omnia elementa simul

insurgentia, di. Antequam peccaret homo iste, itabamus splendida, & lucida omni dulcedine & amenitate, plena, pulcherrima, & delectabilia: sed propter peccatum eius infecta sumus obscura, corrupta, plena mutationibus & angustijs, & ideo non est dignus tua misericordia. Quintus aduocatus fuerunt omnia animalia, herbæ, petra, & metalla, di. Domine iste antequam peccaret, poterat nobis vti suo beneplacito, & ad bonum finem: quia non aliter poterat vti, hodie propter peccatum nobis non vtitur, nisi in mala parte: ergo non est dignus tua misericordia. Sextus fuit infernus, qui insurgens contra, di. Domine fecisti paradysum, vt esset locus iustorū, & infernum, vt esset locus peccatorum: iste peccauit, ergo, &c. Septimus fuit demon, qui contra hominem insurgens, di. Domine ad te pertinet præmiare iustos & bonos, ad me autē tua obediētia omnes spectat punire malos, noli tollere officium meum: & ita omnes aduocati contra hominem insurrexerunt.

Misericordia his auditis non propterea desistens, sed magis insistentis per gratiā obtinendā dixit: Domine audialiam partem, & rectē iudicabis, & reperit in aduocatos septē pro homine, quos de humana natura deduxit: quia reperit septem viros iustos in ipsa humana natura, & duxit eos corā Domino ad aduocandum, & ad demonstrādū, q̄ misericordia debebat Adā fieri. Primus aduocatus fuit Abel. Iste ergo procidens cum reuerentia ad pedes Domini, dixit. Velis Domine facere iustitiam, & non vltra: Pater meus Adam peccauit, quia tentatus fuit a demone, & mulier cum blanditijs, & adulationibus seduxit eum. Demon autē per seipsum peccauit: ergo fuit maius peccatū, ideo maiorem penam meruit, s. æternam. Adam verō quia viuus peccauit, non est cōueniens, quōd damnetur æternaliter. Sufficiat ergo sibi Domine pena 5000. annorū, & sibi misereri. Aug. dixit. Tace Abel, quia pater tuus fuit a Domino dotatus in perfectione, & scientia, nā imposuit natura reb. cognouit Domino super & bona, & mala, nec potuisset decipi, si noluisse: quapropter grauius peccauit, & est misericordia dignus. Secundus aduocatus fuit Noe, & adduxit hanc rationē. Domine tuum est misereri omni peccanti si poeniteat, secundum illud Psal. 50. Cor contritum, & humiliatum Deus ne despicias, & vides cū quanto dolore Adam ipse ad penitentiam perducitur, paternā misericordiam implorando:

Arando: ergo miserere cœlū respon. di. Noe rationē non fouet, quia in regula iuris scribitur, nō remittere peccatū, nisi restituatur ablatum. Pater igitur Adam licet etiā poeniteat, tamen non satisfecit adhuc, nec satisfacere potest. Tertius aduocatus, fuit Abrahāam, qui ait: Domine cum reuerētia volo probare, q̄ tibi debitum est misereri, & parcere Adā: quia si in se deficit misericordia, quod est propriū naturæ Dei, deficiēs esse Deus, quia deficiēs natura Dei: si vis ergo Deus esse, facias misericordiam Adā. Paradysus terrestri, respon. Domine si pietas est naturæ diuinæ, etiam iustitia est Deo connaturalis, & similiter illa deficiēte desineret esse Deus. Quartus aduocatus fuit Moyses: & volens ostendere, q̄ misericordia sit Adā fienda, dixit: Domine in regulis iuris scribitur, Quod semel placuit, amplius displicere non potest. Tu creasti Adam ad finem beatitudinis: si non facis misericordiam, ad finem non peruenies ad quem eum creasti, & ita inanis erit operatio tua. Elementa respondēt di. Tu dicis verum, q̄ homo fuit creatus ad finem beatitudinis, sed non nisi tamen cum conditione, scilicet si esset obediens, & iustus. Nunc autem ipse, &c. Quintus aduocatus fuit Iosue successor Moysi, qui pro Adam misericordiā petens, di. Domine in regulis iuris scribitur, q̄ odia sunt restringenda, fauores autem sunt ampliandi: peccatum Adā fuit odiosum, & meruit poenam sine dubio: sed ampliatur misericordia tua, & facies ei gratiam, sicut dignitati tuæ conuenit. Animalia respon. Vestrum est q̄ misericordia Dei est amplianda, sed non propterea debet operari iustitiam: non potest autem fieri, quod petis, nisi iustitia opprimatur, quod non est consonum fieri. Sextus aduocatus fuit Dauid, di. Domine miserendū est Adā, q̄ sic ostendo: In regulis iuris scribitur, q̄ non debet aliquis alterius odio prægruari: & alibi dicitur: Damnum, quod quis sua culpa sentit, sibi non alteri debet imputari: igitur ad propositum tot Patriarchæ, tot prophete prophetauerunt aduetum tuum, & tuis obsequijs permanserunt, quare ergo isti, qui fuerunt sancti homines propter Adam debent damnari? ergo amore istorū facias Dei misericordiam: Infernus respon. propter bonitates sanctorum, quos nominasti, non debet perire iustitia diuina, & maximē, quia natura ipsa simul cū Adam satis facere possunt. Tunc Dauid non curās de inferno, voce clara ait. Audite omnes

gentes, auribus percipite omnes, qui habitatis orbem: os meum loquitur sapiētiam, & meditatio cordis mei prudentiam: nam ego credo videre bona Domini in terra viuētium: nunquid obliuiscetur misereri Deus? aut continebit in ira sua misericordias suas, & ad Dominū ait. Vt quid Deus repulisti nos? iratus est furor tuus super oues pascuæ tuæ: quare auertis faciem tuam, obliuiscere inopiæ nostræ, & tribulationis nostræ: Exurge Domine adiuua nos, & libera nos propter nomen tuum: nos autem populus tuus, & oues pascuæ tuæ: constebimur tibi in secula. Ange. quidam respond. Homo cum in honore esset, non intellexit: ideo comparatus est, &c. nam in crassatus, & impugnatus calcitruuit. Dauid autem rursus: quasi de response non curans, Domino dixit: Vbi sunt misericordiam tuā antiquā Domine? nos enim verē peccauimus cū patribus nostris iniuste egimus, iniquitatem fecimus. Sed quid mirū? nam sicut aliquis, ita ego in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Igitur peccatum meum ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper: sed tibi soli peccaui. Ostende igitur nobis Domine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis. Tunc Deus dixit: homo dilexit maledictionem, & veniet ei: noluit benedictionem, & elongabitur ab eo: nam odiuit disciplinam, & proiecit sermones meos retrorsum. Tunc Dauid confusus recessit di. voce quæulosa. Quis dabit mihi pennas, sicut columbæ, & volabo, & elongabor fugiens in solitudine? Quem videns populus, eum interrogat de Dei voluntate, si ad misericordiam flecteretur. Qui respond. di. Heu mihi, quia incolatus prolongatus est: nam auertit Dominus faciem suam a me, & factus sum cōturbatus: iratus est Dominus furore in populum suum, & abominatus est hereditatem suam, &c.

Septimus aduocatus fuit Simeon, qui Dauid cōfuso videns Isaiam, ac Ieremiam, Iob quoque, Daniel, & multos alios non audere amplius loqui, licet timidē, tamen Dño dixit. Domine scribitur in regulis iuris: Delictum personæ in damnum Ecclesiæ redundare non debet: ergo a fortiori, nec totius mundi. Sed Adam peccauit, & culpa sua damnatus est: cur propter eum Deus humana natura tota æterna debito sine, id est beatitudine priuari? Demon respon. Dato q̄ Adam solus peccauerit, quia solus

A solus erat homo: ipse tamen erat omnis homo, quia omnes ab eo descenderunt, & ita propter eum omnes debent puniri.

Misericordia igitur Simeone silente, & omnibus alijs, videns defectum aduocatorum succumberem, & Adam amarè fletum: vidensq; qd non est ratio contra diuinam iustitiam, nec est ratio, vel auctoritate disputandū cum Deo, quoniam est temeritas cum eo contendere, mota pietate clamat, & hortatur Adam, atq; humanum genus, ne desperent di. Scio qd Deus adeo misericordia plenus est, qd tibi gratiam faciet. Nam ipse dixit per Oseam 6. prophetam: Misericordiam volo, & non sacrificium. Igitur ponamus amicos alios aduocatos, ad placendum Dñm: & quia masculi reprobati sunt, ponamus amicas mulieres, quæ magis apte sunt ad impetrandum gratiam, quàm masculi: nam sunt ad lacrymas, & verba dulcia magis pronæ: & sic elegit septem, scilicet Saram, Rebeccham, Rachel, Iudith, Susannam, Annam prophetissam, Virginem Mariam. Iste præcipuè mulieres veteris testamenti, quæ orauerunt ad Dominum, vt mitteret filium suum in mundum, & tamen nulla earum fuit exaudita, nisi gloriosa Virgo Maria, mater Domini nostri Iesu Christi.

B Prima igitur fuit Sara vxor Abrahæ, quæ cum honestate debita, & gestibus bonis, ad pedes Domini procidens, sic reuerenter locuta est.

C Prima igitur fuit Sara vxor Abrahæ, quæ cum honestate debita, & gestibus bonis, ad pedes Domini procidens, sic reuerenter locuta est.

*Per nostra culpa Signor ne damnaſti.
Noi ſiam dolenti del noſtro delitto:
Deh reuoca Signor il tuo interdito,
E fa mercede all'huom, qual tu creasti.*

Hanc Deus pater audiuit, sed memoras qd turbatum fuerat, & risit post ostium, dum ex sterili. voluit eam facere secundā. Gen. 18. Respuit eam, nec voluit eam exaudire. No. mulier, quæ derides hunc, & illum ex supra, &c.

D Secunda fuit Rebeccha vxor Isaac, quæ dixit.

*A te misericordia ciaſcum grida,
O gratioſo Dio non ſtar più duro,
Tranne del noſtro carcer ſo ſcuro,
Aſcolta i noſtri doloroſi ſtridi.*

Istam noluit audire, quia fuit nimis malitiosa: nam decepit virum suum, vt benediceret Iacob loco Esau. No. de mulieribus, quæ decipiunt viros suos, etiam præter accreſcimentum materiale.

Tertia fuit Rachel vxor Iacob, per quam figuratur vita contemplatiua, quæ dixit.

*Volgi Signor ò pietà diuina,
O immenſa bontà, ò Dio benigno,
Deh laſſa hormai il tuo gran diſdegno,
Riceui l'huom ilqual a te ſ'inchina.*

Istam etiam noluit audire, quoniam decepit patrem abſoluendo idola. No. de mulieribus, quæ prædantur domum, vt pro se conferuent.

E Quarta fuit Iudith, quæ cum pietate dixit, *Adam offeſe la tua reuerentia,
Fatto alla vera tua ſimilitudine,
Deh non guardar alla ſua ingratitude,
Ma moſtra a noi la tua gran clementia.*

Hanc noluit exaudire Dominus, quoniam fuit & habuit manus sanguinolentas, & ex occisione Olophernis. No. tu, quæ accipis venena ſterilitatis, & quæ interficis. &c.

Quinta fuit Susanna. Ista pulchra corpore, & sapiens mente dixit.

*Con lacrime, & con doglia a te veniamo
Con ſperanza, ma con vergoſoſa faccia,
Pregando con fernore ch'è l' te piaccia,
Non dar più pena allo peccato primo.*

Istam noluit audire, quia sicut vana vnguebat se. No. vana.

Sexta fuit illa fenex, quæ assidue sedebat in templo Salomonis, scilicet Anna prophetissa, Luc. 2. quæ dixit.

*Non dee perir tanta virtù con ſede,
Quanta era negl' antichi Padri ſanti,
Per il tuo amor aſſitti, & mortialquanti,
Dunque rendi a noi la tua mercede.*

Hanc non audiuit, quia vidua, & corrupta erat. No. adultera.

Septima fuit vna Iudæa puella, virgo, & pudica, ætatis quatuordecim annorum, nupta Ioseph, habens nomen Maria, quæ ad pedes Dei patris posita, cum ineffabili humilitate dixit:

*Non è humana creatura degna
D'hauer gratia date, o alto Signorè,
Deh non guardar al noſtro grande errore,
Ma volgi a noi la tua pietà benigna.*

Hanc benigne audiuit Deus, & exaudiuit, videns eam tam humilem, tam splendidam, & tam decoram sine peccato, & similiter videns eam omni virtute decoratam: quoniam in ipsa fulgebat pudicissima virginitas, splendidissima puritas, firma fides, feruentissima charitas, deuotio splendida, contemplatio assidua, & præsertim abundantissima humilitas, de qua scribitur: Quia respexit humilitatem ancillæ suæ. Lucæ 1. Idcirco sine resistētia inclinatus exaudiuit preces eius: & gratias paratus facere, in mense sexto misit Angelū Gabrielē, &c. Tunc Beata Virgo audiēs ambascatam angelicam,

E SPECVLVM PECCATORVM
de contemptu mundi.

Sermo.

*Videte quomodo caute ambuletis,
non quasi insipientes: sed ut sapientes: redimētes tempus, quoniam dies mali sunt: propterea nolite fieri imprudentes: sed intelligentes, quæ sūt voluntas Dei.*

Ad Ephes. 5. cap. Apostolus Paulus, conscius consiliorum Dei, sciens quod infinitæ sunt delitiæ cœlestis patriæ, quas oculus non vidit, nec auris audiuit, quæ nec multitudine, nec magnitudine in cor hominis descenderit.

Ad quas frequenter inuitamur ex Euangelio, & alibi ex scripturis sanctis. Sciensque quod maligni spiritus ad impediendum nos in hac via stricta, & ardua, quæ ducit ad æternam vitā, sunt tanto sollicitiores, quanto delitiæ ad quas vocamur sunt nobiliores, & iucundiores: hortatur verbis prætaſtis: vt vndique circumſpecti caute prospiciamus iter nostrum dicens: Videte quomodo caute, &c. ne scilicet a via regia, quæ ad cœlestia ducit gaudia deuiantes in manibus hostium incidamus.

G Benè enim subiungit: redimētes tempus, &c. Si enim debet, & benè: vt oportet flebilem, & miserabilem, ac damnabilem cursum, seu statum mundi, seu temporis presentis consideremus; tunc profecto scimus: quoniam dies mali sunt: nam occultata fide cernimus, quod totus mundus iam erret. Et secundum Sanctum Ioannem in canonica sua: In maligno positus est, & hoc pro dolor cum dolore dicendum est: tam in capitibus, quàm in membris; tam in clero, quàm in secularibus; tam in senibus, quàm in iuuenibus; tam in masculino, quàm in foemino genere, & sic heu corrupta est via vniuersæ carnis. Quod benè tangit Sanctus Bernardus, dicens: Non est nisi amor turpis in hoc seculo, nec fides secunda: quia omnia quæ sunt contaminauit superbia, aut auaritia, aut luxuria, & sic de alijs. Et subdit Bernardus: Recessit enim lex a sacerdotibus, iustitia a principibus, consilium a senioribus, religio a clericis, amor a parentibus, obedientia a filijs, fides a populo, reuerentia a subditis, castitas a virginibus, pudicitia a coniugatis, & sic de alijs. Et quid est, quod non venit antichristus: iam enim communiter ab omnibus Christus ignoratur,

Ad Ephes. 5. cap. Apostolus Paulus, conscius consiliorum Dei, sciens quod infinitæ sunt delitiæ cœlestis patriæ, quas oculus non vidit, nec auris audiuit, quæ nec multitudine, nec magnitudine in cor hominis descenderit.

Ad quas frequenter inuitamur ex Euangelio, & alibi ex scripturis sanctis. Sciensque quod maligni spiritus ad impediendum nos in hac via stricta, & ardua, quæ ducit ad æternam vitā, sunt tanto sollicitiores, quanto delitiæ ad quas vocamur sunt nobiliores, & iucundiores: hortatur verbis prætaſtis: vt vndique circumſpecti caute prospiciamus iter nostrum dicens: Videte quomodo caute, &c. ne scilicet a via regia, quæ ad cœlestia ducit gaudia deuiantes in manibus hostium incidamus.

G Benè enim subiungit: redimētes tempus, &c. Si enim debet, & benè: vt oportet flebilem, & miserabilem, ac damnabilem cursum, seu statum mundi, seu temporis presentis consideremus; tunc profecto scimus: quoniam dies mali sunt: nam occultata fide cernimus, quod totus mundus iam erret. Et secundum Sanctum Ioannem in canonica sua: In maligno positus est, & hoc pro dolor cum dolore dicendum est: tam in capitibus, quàm in membris; tam in clero, quàm in secularibus; tam in senibus, quàm in iuuenibus; tam in masculino, quàm in foemino genere, & sic heu corrupta est via vniuersæ carnis. Quod benè tangit Sanctus Bernardus, dicens: Non est nisi amor turpis in hoc seculo, nec fides secunda: quia omnia quæ sunt contaminauit superbia, aut auaritia, aut luxuria, & sic de alijs. Et subdit Bernardus: Recessit enim lex a sacerdotibus, iustitia a principibus, consilium a senioribus, religio a clericis, amor a parentibus, obedientia a filijs, fides a populo, reuerentia a subditis, castitas a virginibus, pudicitia a coniugatis, & sic de alijs. Et quid est, quod non venit antichristus: iam enim communiter ab omnibus Christus ignoratur,

Ad Ephes. 5. cap. Apostolus Paulus, conscius consiliorum Dei, sciens quod infinitæ sunt delitiæ cœlestis patriæ, quas oculus non vidit, nec auris audiuit, quæ nec multitudine, nec magnitudine in cor hominis descenderit.

Ad quas frequenter inuitamur ex Euangelio, & alibi ex scripturis sanctis. Sciensque quod maligni spiritus ad impediendum nos in hac via stricta, & ardua, quæ ducit ad æternam vitā, sunt tanto sollicitiores, quanto delitiæ ad quas vocamur sunt nobiliores, & iucundiores: hortatur verbis prætaſtis: vt vndique circumſpecti caute prospiciamus iter nostrum dicens: Videte quomodo caute, &c. ne scilicet a via regia, quæ ad cœlestia ducit gaudia deuiantes in manibus hostium incidamus.

G Benè enim subiungit: redimētes tempus, &c. Si enim debet, & benè: vt oportet flebilem, & miserabilem, ac damnabilem cursum, seu statum mundi, seu temporis presentis consideremus; tunc profecto scimus: quoniam dies mali sunt: nam occultata fide cernimus, quod totus mundus iam erret. Et secundum Sanctum Ioannem in canonica sua: In maligno positus est, & hoc pro dolor cum dolore dicendum est: tam in capitibus, quàm in membris; tam in clero, quàm in secularibus; tam in senibus, quàm in iuuenibus; tam in masculino, quàm in foemino genere, & sic heu corrupta est via vniuersæ carnis. Quod benè tangit Sanctus Bernardus, dicens: Non est nisi amor turpis in hoc seculo, nec fides secunda: quia omnia quæ sunt contaminauit superbia, aut auaritia, aut luxuria, & sic de alijs. Et subdit Bernardus: Recessit enim lex a sacerdotibus, iustitia a principibus, consilium a senioribus, religio a clericis, amor a parentibus, obedientia a filijs, fides a populo, reuerentia a subditis, castitas a virginibus, pudicitia a coniugatis, & sic de alijs. Et quid est, quod non venit antichristus: iam enim communiter ab omnibus Christus ignoratur,

Ad Ephes. 5. cap. Apostolus Paulus, conscius consiliorum Dei, sciens quod infinitæ sunt delitiæ cœlestis patriæ, quas oculus non vidit, nec auris audiuit, quæ nec multitudine, nec magnitudine in cor hominis descenderit.

Ad quas frequenter inuitamur ex Euangelio, & alibi ex scripturis sanctis. Sciensque quod maligni spiritus ad impediendum nos in hac via stricta, & ardua, quæ ducit ad æternam vitā, sunt tanto sollicitiores, quanto delitiæ ad quas vocamur sunt nobiliores, & iucundiores: hortatur verbis prætaſtis: vt vndique circumſpecti caute prospiciamus iter nostrum dicens: Videte quomodo caute, &c. ne scilicet a via regia, quæ ad cœlestia ducit gaudia deuiantes in manibus hostium incidamus.

A gelicam, & se indignam æstimans: quia licet rogaret pro humano genere, non tamen credebat tantum mysterium in se fore complendum, statim misit Deo tres pulcherrimas domicellas ex parte sua, quarum

Prima fuit Domina Prudentia, quæ non potest esse decepta, & dixit Domino patri: Domine tu es infinitus, Maria verò finita: quomodo ergo fiet ista incarnatio? Secundo Domine tu es increatus, Maria verò creata, quomodo ergo fiet hoc? Tertio tu es æternus, Maria est temporalis, quomodo ergo fiet ista colligatio? Quarto Domine tu es Dominus, Maria verò ancilla, quomodo ergo fiet istud? Quinto Domine, tu es diues, Maria verò paupercula, quomodo ergo fiet hoc? Et Prudentia bene locuta est: quia non mox negauit, vt fatua, nec mox concessit: quia fuisset præsumptuosa: sed dubitauit, qm sapiētis est examinare conscientia, & non faciliter credere.

Secunda domicella fuit Domina Continentia, quæ sic ex parte Virginis locuta est: omnis homo debet concipi per conjunctionem viri cum muliere: hæc autem Maria non cognouit, nec cognoscere proposuit: ergo quomodo fiet hoc? Secundo Domine omnis licita generatio fit per copulam matrimonij: hanc autem ipsa non vult habere, quomodo ergo fiet hoc? Tertio Domine omnis conceptio fit per fractionem virginitatis: Maria autem proposuit nullo modo virginitatem perdere, quomodo ergo fiet hoc? De hac domicella loquitur Bernar. super Cant. O Beata Virgo Prudens, Deo deuota, quis te docuit placere Deo in virginitate, quæ lex, quæ iustitia, quæ pagina veteris testamenti præcipit, vel consulit? quia in carne præter carnem viuere non est naturæ, sed angelicum.

Tertia domicella est Domina Confidentia, quæ sic locuta est. Si Maria habet esse mater Dei, ipsa habet esse domina mundi: sed non potest, quando est ancilla. Secundo si Maria habet esse sponsa sua, ipsa habet esse cœli regina: sed non potest, quia est ancilla. Tertio si Maria habet esse soror tua, ipsa habet esse imperatrix Sanctorum: sed non potest, quia est ancilla: ergo quomodo fiet istud? De hac domicella loquitur Bernar. dicens: Quæ est Virgo tam venerabilis: vt salutetur ab Angelo tam humilis, vt copuletur Deo. Audisti Virginem, audi humilem; his non obstantibus: Ecce ancilla Domini: fiat mihi secundum verbum tuum, super quo vers. dicit.

B modo ergo fiet istud? Quinto Domine, tu es diues, Maria verò paupercula, quomodo ergo fiet hoc? Et Prudentia bene locuta est: quia non mox negauit, vt fatua, nec mox concessit: quia fuisset præsumptuosa: sed dubitauit, qm sapiētis est examinare conscientia, & non faciliter credere.

Secunda domicella fuit Domina Continentia, quæ sic ex parte Virginis locuta est: omnis homo debet concipi per conjunctionem viri cum muliere: hæc autem Maria non cognouit, nec cognoscere proposuit: ergo quomodo fiet hoc? Secundo Domine omnis licita generatio fit per copulam matrimonij: hanc autem ipsa non vult habere, quomodo ergo fiet hoc? Tertio Domine omnis conceptio fit per fractionem virginitatis: Maria autem proposuit nullo modo virginitatem perdere, quomodo ergo fiet hoc? De hac domicella loquitur Bernar. super Cant. O Beata Virgo Prudens, Deo deuota, quis te docuit placere Deo in virginitate, quæ lex, quæ iustitia, quæ pagina veteris testamenti præcipit, vel consulit? quia in carne præter carnem viuere non est naturæ, sed angelicum.

Tertia domicella est Domina Confidentia, quæ sic locuta est. Si Maria habet esse mater Dei, ipsa habet esse domina mundi: sed non potest, quando est ancilla. Secundo si Maria habet esse sponsa sua, ipsa habet esse cœli regina: sed non potest, quia est ancilla. Tertio si Maria habet esse soror tua, ipsa habet esse imperatrix Sanctorum: sed non potest, quia est ancilla: ergo quomodo fiet istud? De hac domicella loquitur Bernar. dicens: Quæ est Virgo tam venerabilis: vt salutetur ab Angelo tam humilis, vt copuletur Deo. Audisti Virginem, audi humilem; his non obstantibus: Ecce ancilla Domini: fiat mihi secundum verbum tuum, super quo vers. dicit.

C modo ergo fiet istud? Quinto Domine, tu es diues, Maria verò paupercula, quomodo ergo fiet hoc? Et Prudentia bene locuta est: quia non mox negauit, vt fatua, nec mox concessit: quia fuisset præsumptuosa: sed dubitauit, qm sapiētis est examinare conscientia, & non faciliter credere.

Secunda domicella fuit Domina Continentia, quæ sic ex parte Virginis locuta est: omnis homo debet concipi per conjunctionem viri cum muliere: hæc autem Maria non cognouit, nec cognoscere proposuit: ergo quomodo fiet hoc? Secundo Domine omnis licita generatio fit per copulam matrimonij: hanc autem ipsa non vult habere, quomodo ergo fiet hoc? Tertio Domine omnis conceptio fit per fractionem virginitatis: Maria autem proposuit nullo modo virginitatem perdere, quomodo ergo fiet hoc? De hac domicella loquitur Bernar. super Cant. O Beata Virgo Prudens, Deo deuota, quis te docuit placere Deo in virginitate, quæ lex, quæ iustitia, quæ pagina veteris testamenti præcipit, vel consulit? quia in carne præter carnem viuere non est naturæ, sed angelicum.

Tertia domicella est Domina Confidentia, quæ sic locuta est. Si Maria habet esse mater Dei, ipsa habet esse domina mundi: sed non potest, quando est ancilla. Secundo si Maria habet esse sponsa sua, ipsa habet esse cœli regina: sed non potest, quia est ancilla. Tertio si Maria habet esse soror tua, ipsa habet esse imperatrix Sanctorum: sed non potest, quia est ancilla: ergo quomodo fiet istud? De hac domicella loquitur Bernar. dicens: Quæ est Virgo tam venerabilis: vt salutetur ab Angelo tam humilis, vt copuletur Deo. Audisti Virginem, audi humilem; his non obstantibus: Ecce ancilla Domini: fiat mihi secundum verbum tuum, super quo vers. dicit.

D modo ergo fiet istud? Quinto Domine, tu es diues, Maria verò paupercula, quomodo ergo fiet hoc? Et Prudentia bene locuta est: quia non mox negauit, vt fatua, nec mox concessit: quia fuisset præsumptuosa: sed dubitauit, qm sapiētis est examinare conscientia, & non faciliter credere.

Secunda domicella fuit Domina Continentia, quæ sic ex parte Virginis locuta est: omnis homo debet concipi per conjunctionem viri cum muliere: hæc autem Maria non cognouit, nec cognoscere proposuit: ergo quomodo fiet hoc? Secundo Domine omnis licita generatio fit per copulam matrimonij: hanc autem ipsa non vult habere, quomodo ergo fiet hoc? Tertio Domine omnis conceptio fit per fractionem virginitatis: Maria autem proposuit nullo modo virginitatem perdere, quomodo ergo fiet hoc? De hac domicella loquitur Bernar. super Cant. O Beata Virgo Prudens, Deo deuota, quis te docuit placere Deo in virginitate, quæ lex, quæ iustitia, quæ pagina veteris testamenti præcipit, vel consulit? quia in carne præter carnem viuere non est naturæ, sed angelicum.

Tertia domicella est Domina Confidentia, quæ sic locuta est. Si Maria habet esse mater Dei, ipsa habet esse domina mundi: sed non potest, quando est ancilla. Secundo si Maria habet esse sponsa sua, ipsa habet esse cœli regina: sed non potest, quia est ancilla. Tertio si Maria habet esse soror tua, ipsa habet esse imperatrix Sanctorum: sed non potest, quia est ancilla: ergo quomodo fiet istud? De hac domicella loquitur Bernar. dicens: Quæ est Virgo tam venerabilis: vt salutetur ab Angelo tam humilis, vt copuletur Deo. Audisti Virginem, audi humilem; his non obstantibus: Ecce ancilla Domini: fiat mihi secundum verbum tuum, super quo vers. dicit.

D modo ergo fiet istud? Quinto Domine, tu es diues, Maria verò paupercula, quomodo ergo fiet hoc? Et Prudentia bene locuta est: quia non mox negauit, vt fatua, nec mox concessit: quia fuisset præsumptuosa: sed dubitauit, qm sapiētis est examinare conscientia, & non faciliter credere.

A ignoratur, & a peregrinantibus quasi peregrinus habetur. Hæc Bernardus: Conueniens igitur est, ut sanam doctrinam Doctoris gentium præmissam deuotè attendentes cautè, & sapienter firmamus gressus nostros in hac lachrymarum valle, & apertis oculis saltè interioris hominis stratum regiam, quæ ad cœlestem ducit patriam, a qua peregrinando exulamus reuertentes perseueranter ambulemus, non retrospectientes, nec declinando ab ea aberramus, & sic in profundum æternæ damnationis incidamus. Ad quod hortatur nos Dominus per Prophetam Isaiam, dicens: hæc est via, ambulate in ea, neque ad dexteram, neque ad sinistram declinantes: huius igitur veræ viæ aliquod directiuum hic in sequentibus diligenter, & deuotè attendendum est, per quod Christi fideles (omni deuo excludo) per viam regiam, quæ ad cœlestem ducit patriam, dirigantur, quæ quidem via cum sit stricta, & arcta, pauci eam inueniunt, & heu pauciores per eam transeunt, seu intrant: quod innuit nobis Saluator dicens, Matth. 7. cap. Intrate per angustam portam; quoniam arcta est via, quæ ducit ad cœlum, & pauci per eam transeunt: sed lata est porta, & spatiosa est via, quæ ducit ad perditionem inferni: vbi perditio notatur gratiæ, & gloriæ, & heu multi intrant per eam. Circa quæ verba dicit glossa interlinealis: quamuis charitas sit lata, tamen perangusta, & ardua abducit hominem a terra. Ibidem dicit Augustinus: quæritur a pluribus; sed non ab omnibus inuenitur: nec omnes qui eam inueniunt per eam ingrediuntur: quia capti seculo retrocedunt, etiam pauci eam inueniunt; & heu pauciores eam intrare contendunt: nemo enim intrat sine labore, & sine animæ puritate: multum enim angustum, & difficile videtur homini omnia prætermittere, & vnum solum diligere, vnum solum quærere, & ad vnum quotidie pulsare, prospera mundi non ambire, aduersa mundi non timere, & sic de alijs: & hæc omnia in glossa vbi supra. Quod heu amatores huius mundi non attendunt: sed seculo conglutinati ab eo recedere non valentes, quasi infaniendo errant: quod bene declarat Beatus Hieronymus, dicens: Ridere, & gaudere cum hoc seculo non est hominis sensati, sed frenetici: quia mundum cor non cum hoc seculo: sed cum Deo lætum est, & iucundum: quia breuis, fragilis, & caduca est humana lætitia. Item Bernardus, non

est verior infania, quàm seculi lætitia. Item August. Gaudium mundanorum gaudium est freneticorum. Item idè, Seculi lætitia est impunita nequitia, s. luxuriari, in spectaculis vagari, ebriositate ingurgitari, turpitudine fetere, & nihil mali propter Deum pati: quoniam enim Deum diligit, hæc omnia fugit. Ratio autè quare multi intrant ad perditionem æternæ damnationis per latam portam, & spatiosam viam, hæc est prout scribitur Eccl. 1. c. peruersi difficile corrigunt, & stultorum infinitus est numerus, qui heu magis respiciunt vitam presentem, quàm terminum sequentem. Quibus loquitur Ioan. Chrysost. dicens: Non aspicias, quæ aspera est via: sed attende quo ducit; nec consideres, quæ arcta est via: sed vbi desinit. Ex quibus elicitur vnum, quod est, in seculo iam currunt multi, quorum pauci erunt de numero saluatorum: quod innuit Saluator ex graui sententia, quam protulit Matth. 20. c. dicens: Multi sunt vocati, pauci vero electi: quod quidè bene figuratum legimus in filijs Israel, qui in tanta multitudine erant, quæ sexcèta millia ducta ex Agypto per mare rubrum in desertum per Moysem educti fuerunt, quibus omnibus promissa fuit terra promissionis, per quam figuratur regnum cœlorum: per populum vero Israeliticum populus designat Christianus, qui nunc vere est populus Dei, historia patet per discursum libri Exodi: Ecce tota illa multitudo populi Israelitici, quibus vbi præferebat promissa fuit omnia terra promissionis (peccatis tamen eorum exigentibus) in deserto mortui sunt propter duos, videlicet Iosue, & Aleph: ergo nimis est timendum, quod sicut habet se figura: ita & figuratum inter bonos, & malos hoc distat: quia mali volunt facere festum ante vigiliam, volentes in hoc seculo gaudere temporaliter, & ideo in futuro seculo facient vigiliam pro festo, quod hic habuerunt: vbi æternaliter lugebunt. Quod bene innuit B. Greg. in Hom. 11. super illo verbo, quod scribitur Matth. 13. Ibi erit fletus, & stridor dentium, sic inquit: presentia gaudia sequuntur perpetua lamenta: ideo hic fratres vanam lætitiã fugite, sed illic flere & lugere formidatis. Nemo potest hic gaudere cum hoc seculo, & illic regnare cum Deo. Hæc B. Greg. aliqui est sunt, qui vellent venire de festo ad festum: hoc est de gaudio vitæ presentis, ad gaudia felicitatis æternæ, quibus loquitur B. Hiero. dicens. Difficile nimium est immo impossibile, ut quis presentibus fruatur bonis, & æternis delitijs, ut de delitijs ad delicias transeat: ut hic ventrem, & illic mentem impleat: ut in vtroque seculo sit prius, & in vtroque appareat gloriosus: vnde dicit S. Cicila, sic impossibile est,

vt

A vt secularè gloriã habentes in delitijs, ac voluptatibus mundi viuētes, cœlestè faciāt fructum. Saluator ergo talibus pro temporalis consolatione comminatur æternū supplicium, dicens Lucæ 6. Væ vobis qui hic habetis consolationem vestram. Hinc dicit B. Bernar. Austeritas cōuersationis Sacti Ioānis Baptiste, peccatoribus delitiosis, durus æternæ mortis est nūcius. Quid enim nos tãtilli, & irrationales ferè reptilia terræ insanimus: cū ille qui inter natos mulierū nemo maior surrexit: innocētissimū corpus suū sic afflixit, & nos pretiosis vestibus festinamus indui, & splendide, lautè, ac delicate epulari. Nō sic impij, nō sic itur ad astra: quia dicit B. August. Bona terrena cōtemnenda monstraret: & mala mundi sustinuit, ut sustineret mala doceret: ut neque in illis quæreretur felicitas, neque in istis timeretur aduersitas. Hinc auscultata Sanctum Bernardū sic dicentē. O homo, quæ amabilis est anima tua, & quæ graui fuerunt eius vulnera, pro quibus necesse fuit Christū vulnerari. Si nō fuissent ad mortē hæc sempiterna, nūquid pro remedio filius inoreretur: noli ergo vilipendere animam tuam passionē, cui in tanta maiestate tantā vides exhiberi cōpassionē. Noli apprehendere quid caro velit; sed quod spiritus poscit. Si verò dicis, durus est hic sermo, nō possum eū audire: nō enim possum me ipsum spernere, & propriam carnem odio habere: dic mihi vbi sunt amatores huius mundi, qui ante pauca tempora vobiscum erant: nihil ex eis remansit nisi cineres, & vermes. Attēde quid sunt, vel quid fuerunt hoies, sicut tu comederunt, & biberunt, & riserunt, & duxerunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descēderunt: hic caro eorum vermibus, illic anima eorum æternis ignibus deputatur. Quid profuit illis inanis gloria, breuis lætitia mundi, potētia carnis, voluptas, fallē diuitie, magna familia, & mala concupiscentia: vbi risus, vbi iocus, vbi iactantia, vbi arrogātia: de tanta lætitia ceciderunt in magnā tristitiã, & in magna tormenta: quicquid illis accidit tibi accidere potest: quia homo es, & ipse homo de humo, limus de limo: de terra es, & in terram reuerteris; quoniam veniet dies vltima nescis: quæ tamen subito veniet: & forsitan hodie, vel cras erit. Certū enim est, quod morieris: incertū autē quoniam, aut quō, aut vbi: & quoniam mors vbiq; te expectat: tu quoque si sapiens fueris, vbiq; eam expectabis. Hæc enim sunt verba Beati Bernardi. Hinc B. Greg. dicit: Nihil certius morte: & nihil incertius hora mortis. Ex quo igitur scis te breuiter mori-

turū: tene te semper in omnibus mouentibus, humiliter, patienter, & prudenter, ut moriturū, & dic, hæc nō mouerunt Christū moriturum, nec te mouere debet, siue aspera, siue aduersa: sit tibi quælibet dies, tanquam extrema. Vnde Ecclesiast. c. 7. dicit: In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua; & in æternū nō peccabis. Itē Hieronymus inquit: Facile contemnit omnia: qui se semper cogitat moriturū. Et hæc de memoria mortis iustificat. Modo redeūdo ad propositū cōsiderandū est, quod boni faciūt hic vigiliam in luctu penitentiæ: & iō perueniēt ad festum iucunditatis æternæ. Et quauis penitentia sanctorum virorum multam videatur habere asperitatem, det tamen leuigari, cōsiderando tantæ gloriæ immensitatem: ergo penitentiam agat, quæ æternò vult gaudere bono. Ad quod hortatur nos Saluator, Matt. 3. dicens: Penitentiam agite: appropinquabit enim regnum Dei. De qua penitentia dicit scriptura: O felix penitentia, & cōuersio matutina, quia secunda: qui autē tarde se ad penitentiam conuertit; dubius, & incertus erit: quia vtrum verè, an fidei peniteat. Vnde Greg. in homil. 12. Qui penitentiam veniam spernit, peccati diei castitatem nō promittit, veram namque penitentiam a seruitute diaboli liberat, ipsam sanctificat, spiritus sancti donis, & virtutibus exornat, sub protectione Dei collocat, in paradysum coronatam representat, & pro ipsa allegat, quod heu minime aduertunt mundi huius amatores, & auari, luxuriosi, superbi, gulosi, voluptuosi, inanis gloriæ, cupidi, iracundi, amatores propriæ voluntatis, cōtemptores diuinæ voluntatis, eligentes facere breue festum in hoc mundo, & longam vigiliam in inferno. Sic enim dicit B. Greg. Momentaneum est quod delectat, æternū vero quod cruciat; heu heu, quod multi sunt apud nos: apud quos ista predicta parum proficiunt; loquor mundi amatoribus, auertunt faciem suam, ne videant in fine: oculos enim habent, sed nō vidēt; aures habent, sed nō audiūt, dum se viuere arbitrantur, & quæ mortē eis disposita nō metuūt: ideo miseris dāna ipsorum preuidere cōtemnunt, insipientibus similes centendi sunt, qui impiè vixit; ad mortē vixerunt, & quæ digna sunt morte egerunt; nec tamen mortē timēt vicinā: ceci sunt, & iumentis insipientibus similes, nouissima sua, & quæ post mortē vltura sunt nō preuidēt. Vnde Aug. Multi æternaliter dānantur, & finaliter in peccatis detinentur, qui se ad vocem Domini nō corrigunt, dicentes cras, cras; eo quod cras subito ostium clauditur, & remanet peccator foris ante archam cœlestis patrie cum voce coruina: quia pro peccatis gemere noluit tempore, quo debuit cum voce colubina. Hæc

A Aug. Vnde dicit quandā similitudinē hoīs morietis: o cras cras, q̄ longā restim fecisti; & in baratrū mortis procrastinādo me traxisti, decepisti me, & sum deceptus: nonne hec miseria superat oēm miserā huius mūdi, nōne sup his merito affligetur cor meū, & satiabitur aīa mea? heu oēs dies mei sine bonorū operū fructu trāsierūt, quos in laudē Dei, & aīa meā salutē procurādo expēdere debuissē. Et subdit, vltra triginta anni etatis meę elapsi sunt, & perditū, & miserabiliter perierūt; transferūt tā negligēter, q̄ nescio si vnq̄ diē aliquē ex oībus his expēdi ad Dei volūtātē, & aīa meā salutē, sicut fortē debuissē, vel si vnq̄ beneplacitū famulatū cōditori meo exhibui, sicut status meus req̄rebat; heu me proh dolor, hoc est, vnde vulnerātur oīa interiora mea. Itē subdit, o Deus æterne, q̄ verecundē corā te, & oībus sanctis ad iudiciū stabo: cum reddere rōnē de cōmissis, & obmissis cogar, & quid tūc dicā, cū in proximo est tribulatio mea? vt de hoc mūdo transeā: attēdite quāso diligēter oēs amatores huius mūdi, euigilate in hac hora: magis gaudere debetē de oratiuncula, vtp̄ta de oratione Dñica, vel salutatione angelica deuotē per me dicta, q̄ super millia auri, & argenti. Et subdit vterius exclamādo; o mi De⁹, quāta bona neglexi, quā bene facere potuissē: o q̄ male mihi accidit, q̄ hoc nō prauidi, q̄n pr̄uidere potui: o quot horas nunq̄ redituras perdidit: o q̄ modica facta vtilia, & negocia exteriora inutilia tractans: tā multa, & pretiosa bona meritoria mihi necessaria neglexi: negocijs non necessarijs me implicauit, & necessaria dimisi: o vere nō cognoui, q̄ ad magnitudinē premiorū celestiu, plus mihi contulisset recessus a vanitatibus seculi: & sollicita cordis mei, ac sensuū meorū cū puritate, ac pietate custodia, q̄ his neglectis per affectū inordinatū oīs mūdi læticia: heu quanta bona in tāto tpe sano corpore potuissē fecisse: quod nūc optarem pro oībus delitijs, diuitijs, & honoribus huius mūdi; & heu nō feci? O q̄ immēsas diuitias spirituales, & thesauros celestes cōgregasse potuissē, & neglexi? o Deus meus, q̄ parua opera satisfactoria mihi grata, & accepta essent cupiēti saturari de micis, quę cadūt de mēsa dñorū sactorū, & iustorū: & nemo mihi dat: o vos oēs, qui trāsistis per viā, attendite, & videte dolorē meū: cōpatiāmini mihi, & miseremini mei, & quādiu vires suppetūt, & tempus inuat, bonū agētes: cōgregate in horrea celestia celestes thesauros: vt cum defeceritis,

suscipiāt vos in æterna tabernacula: & non relinquamini foras in tali hora sup vos vettura: sed proh dolor multi, nec ista attēdunt mortē nō prauidētēs; sicut oēs mūdi amatores. Quibus loquitur Sāctus Ioānes in canonica sua, dicens: Nolite diligere mundū, neq; ea quę in mūdo sunt. Et subdit: Si quis diligit mundū, nō est charitas patris in eo; subiūgit rōnē quare: quia oē quod est in mūdo, cōcupiscētia carnis, aut cōcupiscētia oculorū, aut supbia vitę est: q̄ non est ex Deo patre, sed de mūdo; sed mūdos trāsīt, & cōcupiscētia eius, qui aut facit volūtātē Dei: manet in æternū. Itē Iacobus ait: Qui amicus est huius mūdi, inimicus Dei cōstituit. O vtinā ipsius mūdi amatores ad minus at tēderēt seueritatē diuinę iustitię, quę in extremo examine districti iudicij vniuscuiusque merita iudicabit, & puniet sine oī misericordia: non decipitur humana astutia, nec flectitur supplicamine lachrymosa: districtū enim iudiciū Dei nihil patietur trāsire inultū. De quo quidē districto iudicio dicit Anselmus. O q̄ angustę, vndiq; reprobōrū vię: superius erit index iratus: inferius horrēdū chaos inferni, a dextris qdē peccata accusantia, a sinistris infinita demonia ad suppliciu trahētia, interius consciētia vrens, exterius inūdus ardēs: peccator sic deprehēsus, quo fugiet? latere erit impossibile, apparere vero intolerabile. Vñ Ioan. Chrysof. Nec reslendi virtus erit, nec fugiendi facultas, nec pñiæ locus, nec satisfactionis tps, ex angustia oīum rerū nihil erit nisi lucē. Et subdit, nec filij pro parētibus, nec parētes pro filijs intercedēt, nec Angeli p hoīb. facient verbū, sicut solēt: q̄ natura iudicij nō accipit misericordiā, &c. Si Beata Virgo, & oēs Sācti rogarēt p vno peccatore defuncto i peccato mortali, nō exaudirentur: ergo fratres charissimi hoc districti iudicij examē oī tpe & hora añ mētis oculos ponite: pñiam agētes; oēs volētes saluari bona opa cumulē, p q̄ Deus reddat eis p̄pitius. Quia dicit Bernardus: Si Deus nō ē tecū p gratiā, adest tibi p vindictā: Sed vā tibi, si ita tibi adest. Illi nāq; irascit Deus, quē peccatorē nō flagellat: nā quē flagellādo in pñti nō emēdat, in futuro eternaliter cōdemnat. Iustitia. n. Dei aliud iudicare nō pōt, nisi q̄ merent opera, q. n. diligit mūdū, plus q̄ Deū, seculū q̄ claustrū, gulā q̄ abstinentiā, luxuriā q̄ castitatem, nō est de numero saluādorū, sed cōdemnādorū. O si nūc cuncti, & specialiter mūdi amatores attēderēt, & in aīo oī tpe reuoluerēt, & memorarentur eādē acerbitatē, & æterni-

A eternitatē penarū infernaliū, nulli dubium quin multi, & infiniti a peccatis cessarēt mūdū fallacē, & dolosum relinquentes, nō sic irēt post cōcupiscētijs suas. Qui heu Dei pcepta minime aduertūt: immo paruipēdentes pro nihilo reputant, cū tñ sine obseruatione mandatorū Dei, nullus saluari possit. Sicut testat Saluator, Mat. 19. dicēs: Si vis ad vitā ingredi, serua mādāta Dei. Itē in Exo. 20. c. Ego sum Deus fortis, & emulor: reddens iniquitatē patrū in filios in tertiam, & quartā gnationē eorū, qui oderūt me, s. mādāta mea nō custodiēdo, & peccādo: & faciēs misericordiā in millia his, qui diligunt mādāta mea custodiēdo. Hinc Psal. imprecat talib. maledictionē, dicēs: Maledicti, qui declinat a mandatis tuis. Auscultent mundi amatores sniam Athanasij in symbolo suo, q̄ oportet nos oēs de oīb. operib. nōis i die iudicij reddere rōnē. Et qui tunc bona egerūt, ibunt in vitā æternam: qui vero mala in ignē æternū. Vñ Apostolus ait. 2. ad Corint. 5. c. Oēs nos manifestari oportet ante tribunal Christi: vt referat vnusquisq; put gessit in corpore, siue bonū, siue malū fuerit sine oī exceptione, sine oī excusatione: tūc cum miseris damnādis, qui penitēter neglexerūt exprobrādo dicēt: vbi sunt hij, qui ab initio a diebus antiquis huic mūdo toto seruerūt desiderio, qui voluptuosē viuētes varijs desiderijs subdiderūt? Eya, quid nunc p̄sunt eis bona terrena, q̄ tanq̄ vmbra velociter trāsierūt, q̄ breuis delectatio tā lōgā reitem post se trahere æternæ miserię: o stulti, & vecordes, quid iuuāt vos nūc dulcia vniuersa, quib. tā celeriter p̄suncti estis: si qdē nūc e cōuerso plāgere vobis eternaliter conuenit, & plāgēdo exclamare, & dicere vę, vę, vę nobis iā nūc, & in æternū, vę q̄ vnq̄ nati sumus, vę q̄ amplius mori nō valemus, vę quia in æternū torquebimur, nec a tormentis vnq̄ liberabimur: o quis est qui talia recogitet supplicia, & hęc ad cor ponat tormenta? hęc. n. talia sunt, vt quicquid horribilem mūdo excogitari possit: his cōparari incrudelitate nō pōt: o q̄ felix incoquinatus, q̄ post gaudia huius mūdi nō abiit, qui nō respexit i vanitates, & insanias falsas: errauimus a via veritatis, & iustitię lumē nō luxit nobis, & sol intelligētij nō est ortus nobis, quid nobis p̄sunt i p̄pbia, aut quid diuitiarū iactātia cōtulit nobis, trāsierūt oīa ista, tanq̄ vmbra trāsīt, quod tpale fuit: sed proh dolor, remanet, qd̄ in æternū manet: o æternū nunq̄ finē habiturū in Deū, o finis sine fine, o mors grauior oī morte, semp mori eteni-

mori nō posse: o lachrymę incessanter profuente, oculi ploratę, & oīa viscera mea vlulate sup hac infelice separatione, q̄ est a summo bono, & a facie illa gloriosa, & iustā, & a cōsortio illo angelico, necnō illo felicissimo numero electorū: & expectatione apponēdi ad illā miserā, ac crudelē, & maledictā dānatorū turbā, sine fine cruciandā; o cordiū omnium intimi gemitus, o stridor dētiū, & fremitus spiritūū immēsus, o ploratus, & vlulatus multus, o clamor, & sonus eternaliter permāsurus, qui semp durabit, & finē nunq̄ hēbit, qui semp renouabitur, & nunq̄ terminabit: oculi nostri miserī, nunq̄ aliud videbūt, q̄ miserā, & aures nrę miserę nihil aliud, nisi vę, vę, atq; tristitiam gemitus, ac stridores dētiū audietis, o pia corda illud interminabile, crudele, æternū, & intolerabile dānationis suppliciu respicite, & hęc i tpe grę lugete pñiam agētes, peccata deplāgite, heu, heu, cur nō hic nos miserī, immo oīb. creaturis miserabiliores, maxima futura mala puidimus, ac praueniimus, cū robur affuit, cū tps aderat opporū: vtinā, vt toto tpe illo inutiliter expenso sup hoc nobis vna horula, in remediū tātę p̄nę fuisset cōcessā: seu heu (sentētiāte diuina iustitia) p̄clusa est nobis salutis via, negata misericordia, spes oīs ablata. Quid plura nos miserī, & oīum creaturarū miserabiliores in tñ affligimur, & dolemus de illo vę æterno, vt qualiscūq; terminus excogitatus, dūmodo finiēdus foret, eēt nobis solatio sup oīa solatia, & gaudia mundana: qm̄ posito p impossibile, q̄ eēt aliquis lapis molaris, adeo magnus, q̄ vbiq; circūferētia celi cōtingeret, & q̄ aliqua auicula, minime quātūtatē, post cētū millia annorum veniēs de lapide p̄dicto solūmō, tñ p rostrū suum euelleret, quātū ē decima pars millij, & iterū post cētū millia annorū, sicut pri⁹ auicula vnā particulā de decē auferret, & sic p singulas partes, ita q̄ i decies cētēnis millibus annis nō plus diminuerēt quātūtas lapidis, nisi quātū hēt in magnitudine granū millij: en proh dolor, nos miserī multū gratulati, & cōsolati essemus, q̄ post lōgam, & plenā cōsumationē totius lapidis finē hēret snia nrę dānationis eterne: sed heu, hęc eadē cōsolatio nobis miseris a diuina iustitia est abnegata: qui hēt aures audiēdi emēdat, & ad cor ponat hęc horribilia vitā emēdādo, hic in tpe grę peniteat: quia taliter flagellabuntur in æternis cruciatibus, qui hic in tpe grę a flagellis filiorū excipiuntur. Vñ dicit Beatus Gregor. prosper successus tpaliū æternæ

A damnationis certissimū est signū. Quid ergo faciendū est, vt infernū euitemus? Dico qđ Deus, qui s̄m Apostollū vult oēs hoīes saluos fieri, & ad agnitionē sui noīs puenire, duo nobis verba in Euāgelio p̄posuit: quorū vnū dixit manēs ī carne, alterū dicturus est in extremo iudicio: in quib. verbis p̄ponit nobis bonū & malū, vitā & mortē, benedictionē & maledictionem: elige ergo o hō alterū illorū: quia velis nolis oportet te alterū illorū sequi: elige ergo qđ volueris, vnū ex his duob. oportet te eligere: primū scribit Matt. 3. p̄niam agite, & talis p̄nā vera dicta p̄t dici vita religiosa, virtuosē deducta: s̄m dicit in districto iudicio in nouisimo die, & scribit Matt. 25. ite maledicti in ignē eternū, si ergo primū accipies p̄niam agētes, securē euades s̄m: si aut primū cōtēnis, absq; dubio icides ī s̄m. De istis verbis simul iūctis, dicit Bern. r̄ndēt nobis mundi amatores cū p̄niam p̄suademus, & dicūt sicut indurati, & excecati dixerunt: durus est hic sermo, quis p̄t eū audire? erratis ī sani, durū ne vobis videatur cum dī p̄niam agite, &c. audituri eritis duriorē, s̄. ite maledicti in ignē eternū, vbi cruciatus eternaliter sustinebitis duriorē, qđ De⁹ auertat: p̄niam inspirādo, & qđ si hęc oīa horribilia, & terribilia p̄dicta seruos diaboli, & mūdi amatores ad cōuersionē vitæ suę, & ad p̄niam agēdā nō inducūt, nihil superest, nisi vt attendant īmēsitatē gaudiorū celestīū. De qb. dicit Ps. 83. qđ melior est ibi dies vna, q̄ mille dies in hac vita: Vnde dicit alibi: qm̄ mille anni ante oculos tuos, tanq̄ dies hesternā, q̄ p̄terijt, s̄. latē deducta in hac vita. De quib. gaudijs dicit Gregor. ibi pax est sine discordia, voluntas sine mādato, iustitia sine iniuria, iuuetus sine senectute, decor sine deformitate, vita sine morte; latitia sine perturbatione, carmina nō defunt, p̄mia nō deficiūt, amicitijs nō egebitur, regnum nō amittitur, ibi nihil deerit quod libuerit, nihil desiderabitur qđ nō affuerit. Itē August. de eisde gaudijs celestibus, inquit: O pulchra ciuitas: Chr̄s aīa cibis erit ne esuriat, potus ne sitiat, vita ne illam senectus dissoluat, nullus intrinsecus morbus, nullus extrinsecus metus, in carne erit sanitas, in aīo trāquillitas, in aīa iucunditas. Cōcordat Bernar. Latatur oēs ideo: qđ desiderabilis aspectu facie decorus, dulcis ad perficiendū per se placet, per se sufficit ad p̄miū, nihil extra ipsum q̄ritur, quod in ipso non inuenitur: quia oēs in ipso est quod desideratur. August. Ipse finis desideriorum nostrorū, qui sine fine videbitur sine fasti-

dio amabitur, sine fatigatione laudabitur. **E** Et vt multa paucis cōcludā, audi adhuc Bernardū dicētē sic, ibi vera latitia plena sc̄ia, ibi oīs plenitudo sc̄iæ, oīs pulchritudo, & beatitudo, ibi est pax, pietas, bonitas, lux, virtus, honestas, gaudiū, letitia, dulcedo, vita, salus, gloria, requies, amor: & quicquid bonū excogitari poterit, ibi reperitur: si igit̄ ista gaudia possidere cupiūt ipsi mūdi amatores audiāt Dm̄ dicētē; fugite de Babylone, & saluabit vnusquisq; aīam suā. Babylō, s̄m Hierony. interpretatur domus cōfusionsis, & directe signat istū mūdū: vbi iā heu vbiq; terrarū cōfusio regnat, sicut videmus patēter in verecūdo vēstitū, & in alijs infinitis abusionibus: qđ experiētia magis docet qđ scribi, vel dici p̄t: ergo fuga de hoc seculo; validius est remediū cōtra vitia, & peccata. Ad quā fugā hortatur nos Dm̄ in verbo p̄allēgato, vbi dicit: fugite de Babylone, &c. Quod quidē verbū exequitur Bernardus, dicens: Fugite de Babylone: hoc ē de seculo nequā, vbi castitas periclitatur ī delitijs, humilitas in diuitijs, veritas in multiloquio, & sic de alijs. Quo ergo fugiēdum puto ad vitā religiosā, qđ tutior est vita, siue via ad arctā viā, quæ ad patriā ducit celestē. P̄t tñ largius loquēdo per Babylonē, intelligi status peccaminosus, qui est adeo confusus, qđ animā ad imaginē Dei creatā deturpat, vt nullū imaginis Dei vēstigiū in ea reluceat: & nisi Dominus in nouissimo die eandem imaginem in eo inuenerit, eter naliter cōdemnabit: vnde dicit: Reddite Cæsari, quæ sunt Cæsaris, id est diabolo, qui est oīum mūdi amatorum Dm̄: vnde Dm̄ perse in Euangelio appellat ipsum principem mundi: vt patet in multis locis Euangeliorum, &c. Item potest adhuc largius intelligi: Fugite de Babylone, id est de hoc mundo peccaminoso: non per corporis alienationem, sed mentis, sicut fecerunt omnes Sancti Dei, qui licet vixerunt in mundo inter homines, non tamen curauerunt mūdum: sed omnino sp̄uerunt, & in Christo delectati fuerūt, sic & nos facere debemus, fugere videlicet sic de hoc mundo ad statum pœnitentialem, vt prius dictum est: Agite, scilicet pœnitentiam, &c. vt pœnas intolerabiles eternas, & horribiles declinetis, & euadatis, & regnum cœlorum amenum, & iucundum, cum Sanctis, & electis meritis eorū, & precibus possideatis. Quod nobis p̄stare dignetur Iesus Christus, Mariæ filius, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuūt, & regnat in secula seculorum, Amen.

QVADRA-

QVADRAGESIMALE

ANTEHAC NON IMPRESSVM.

FERIA QVARTA CINERVM.

De pugna Spirituali.

Sermo Primus.

A **D**ixit Iesus discipulis suis, *Cum ieiunatis, &c.* Matthæi 6. Quāuis tota vita nostra dum sumus in via, sit continua pugna, iuxta illud Iob 7. Militia est vita hominis super terram; tempore tamen Quadragesimali in maiori bello positi sumus: vnde Bernar. in serm. hodierno ait: hodierno die dilectissimi sacrum tempus Quadragesimale ingredituri, tempus est totius militiæ Christianæ, & ratio est: quia hostis noster bonis operibus inimicus, tanto magis nos impugmare satagit, quanto plus bonis operibus nos insilere prospicit: vnde Gregor. 4. Moral. cap. 20. Omnis inquit, qui ea quæ mundi sunt mente calcant, & ea quæ Dei sunt plena intentione desiderant: Diabolum cōcilia se suscitant: quia eius malitia instigatione suę conuersationis inflammat: Quia hoc tempore plus solito impugnamur ab hoste, ideo magis egemus arte pugnandi. Necessitatem huius artis tria probant, Mundana exempla, Sanctorum dicta, & inimici nostri malitia.

C Primò, exempla patēt: nam quotidie videmus, quōd multa bella vincuntur sagacitate, & peritia: vnde Romani, & Lacedæmones videntes, artē pugnandi, esse necessariā, eam suos iuuenes docuerunt, attente considerantes, ne impetu, vel casu, plusquā sagacitate, & arte pugnarent: Annibal princeps, & Dux Carthaginensī, volens Itali inuadere propter guerram, quam cū Rom. habebat, sumpsit vnum de Lacedæmonia huius artis peritum, cuius consilio multorum exercitus vicit, quamuis numero, & virtute eis minor esset. Cantopi exemplo hoc exemplum etiam patet, qui Carthag. contra Rom. magnum adiutorium p̄stitit; non quidem virtute, sed arte: Nam eos

D docuit qualiter in Rom. exercitū irruerent, de quo regulā ceperunt; & de ipso sagaciter triumphauerunt: Refert Valerius Maximus in 2. lib. quod Posthumus Tribunus, in Latino bello Consul, habens vnicum, qui prouocatus a Gemino Metio duce Tusculanorum ad dimicandum, ignarus descendit, qui vt fortis gloriosam victoriam, & spetiosa spolia reportaret; quem pater arripere fecit, & in modū hostiæ mactari iussit: Sanctius esse iudicans patrē forti filio, quā pœnam militari disciplina carere: vnde Vegetius in lib. de re militari dicit, in omni p̄lio non tam multitudo, & virtus, quā ars, & exercitium solet parare, vel portare victorias. De Dauid 1. Reg. 19. legitur, quōd quia prudenter se habebat, cōstitutus est a Rege Saul super viros belli.

E De hoc probant Sanctorum dicta. In lib. Iudicum 3. cap. dicitur, quōd Dominus dereliquit quasdam gentes contrarias populo suo, & noluit eas disperdere: vt inerudirent in eis Israel, & omnes, qui non noverant bella Cananæorum; & postea discerent filij eorum certare cum hostibus, & haberent consuetudinem p̄liandi. Ecclesiast. 9. similiter habetur: Hanc quoque iudicauit sapientia sub Sole, & probauit maximam ciuitas parua, & pauci in ea viri; venit contra eos Rex magnus, & vallauit eos, extruxitque munitiones per girum, & perfecta est obsidio; inuentusq; in ea vir pauper, & sapiens, & liberavit eam ciuitatē per sapientiā suam. Vnde Prouerb. 24. Vir sapiens fortis, vir actus, & robustus, & validus: quia cum dispositione innitur bellum, & erit salus vbi multa consilia.

F Tertius, ipsam artem bellandi nobis vtilē probat nostri inimici malitia. Nā quanto inimicus est subtilis, tanto plus cautela contra ipsum est vtilis: Sed inimicus noster diabolus est maxime astutus, Genes. 3. Ser-

A pens erat callidior cunctis animatibus terrarum, quæ fecerat Dominus Deus; ideo contra ipsum valde attentis esse debemus. Vnde 1. Pet. 5. dicitur: Fratres sobrii estote, & vigilate; quia aduersarius vester diabolus, tanquam leo rugiens, &c. Patet igitur quomodo ars bellandi sit nobis necessaria, vnde Sancta mater Ecclesia, ipsa nobis tradit per omnia Euangelia, qualia in hodierno tamen Euangelio de ipsa tria dicit.

Primum de eius principio effectiuo, secundum de eius actu operatiuo, tertium de eius fine operatiuo: propter primum habetur a quo fit, propter secundum circa quæ fit, propter tertium ad quid fit. Primum habetur in principio Euangelij, dixit Iesus discipulis suis, secundum ibi, cum ieiunatis, &c. tertium ibi, vbi est thesaurus tuus, ibi & cor tuum erit.

Primum ponitur huius artis principium effectiuum, dixit Iesus, vbi sciendum, quod huius artis Doctor tria debet habere, summam sapientiam, perfectam experientiam, & maximam beneuolentiam. Primum debet habere summam sapientiam: quia sapientis est omnia cognoscere: vt dicit Philosophus in 1. Meth. Ita huius artis Doctor debet omnes circumstantias belli scire: nam qui errat in vno puncto, perdit totum: quia ibi potest consistere victoria, & perditio, & post conflictum non valet penitudo. Secundum debet habere perfectam experientiam; nulla enim ars potest doceri a non experto: vnde est Proverb. Medicus ignorans non sanat, sed vulnerat: maxime Doctor huius artis debet esse bene expertus: quia multa credit homo facere, vel euadere, quæ non potest: Vnde Ecclesiastici 34. Vir expertus, & qui multa didicit aperiet intellectum; ad hoc valet exemplum Alexandri: Quando antiqui milites, qui fuerant cum patre suo, volebant discedere ab eo, dicentes se vltierius preliorum angustias ferre non posse, quibus ipse respondit, magis eligi senium grauitatem, quam iuuenum confidentiam; se autem agunt cum consilio titubantes, & experientia facit eos victores. Tertium debent habere fidelissimam beneuolentiam, vnde non vnum pro alio doceat, sicut multi proditores capitanei, & consiliarij faciunt: hic cadit exemplum Cusi, & Achitofelis, 2. Regum, cap. 7. Hæc omnia perfecte in Christo nostro duce, & magistro fuere, hic vero nos docet artem pugnandi, Psal. Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prelium, & digitos meos ad bellum:

Tres conditiones
Magistri
in Christo.

primo sapientia in cognoscendo, Daniel. 3. E Domine tu nosti omnia, antequam fieret, & Ioan. 16. nunc scimus, quia scis omnia: secundum experientia in operando, Act. 1. cepit Iesus facere, & postea docere: vnde cum mundo pugnavit, iuxta illud Ioan. 5. Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit. Et cum diabolo, vnde August. in lib. de agone Christiano. Multi dicunt quoniam possum vincere diabolum, quem non videmus: sed habemus magistrum Christum, qui nobis in seipso monstrare dignatus est, quomodo inuisibilis hostis vincatur. Tertium beneuolentiam in consulendo: quia fidelis Dominus in omnibus verbis suis, & Sanctus in omnibus operibus suis, ait Psal. & Num. 23. Non Deus est homo, vt mutetur, neque vt filius hominis, vt mentiat: Dixit ergo, & non faciet, locutus est, & non eueniet: quasi dicat, non. Hoc ergo est principium effectiuum huius belli: Quod dixit Euangelium: Dixit Iesus discipulis suis. Sequitur, cum ieiunatis, vbi ponitur de arte bellica, quoad actum operatiuum, circa quod sciendum, quod sicut est triplex pugna temporalis, videlicet civilis, campestris, & naualis; sic est triplex pugna spiritalis, scilicet cum carne, quæ est civilis; cum diabolo, quæ est campestris; & cum mundo, quæ potest dici naualis: Primum bellum vincitur per abstinentiam, hic de ieiunij virtute: secundum per rectam conscientiam: tertium per conculcantiam auaritiæ. Propter primum dicitur 1. Corinth. 12. Ego sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aerem verberans, &c. vnde B. August. in regula carnem vestram domate ieiunij, & abstinentia escæ, & potus, quam valetudo promittit: Hoc autem debet fieri per regulam æternam non mundanam: vnde ait Dominus, Cum ieiunatis, &c. Propter secundum Gregor. in 1. Moral. c. 41. Ad hoc inquit pugnat diabolus, & insidiatur, vt hoc, quod rectum coram hominibus agitur, ante conspectum æterni iudicis vitietur, & in bono opere intentionem polluit: vt quod in actione sequitur, eo purum & mundum non exeat, quo hoc ab origine perturbat. Vincitur ergo, quando bonum quod fit, recta conscientia operatur, vnde sequitur: Tu autem cum ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuam laua: Quod sic intelligitur secundum Augustinum in Homilia, Vnge caput tuum, id est lætifica Christum, qui est caput omnium fidelium; Et faciem tuam

Triplex
pugna.

A tuam laua, id est conscientiam purga, & rectificata.

Propter tertium August. dicit: Mundus vincitur, cum eius cupiditas non amatur, sed spernitur, & ad bonum cœlestis patriæ insudatur: vnde sequitur; Nolite thesaurizare vobis thesauros in cœlo, &c.

Sequitur, vbi est thesaurus tuus, ibi & cor tuum erit: vbi ponitur de pugna spiritali, quoad finem desideratiuum: quia finis huius pugne debet esse vita æterna: Quia vbi est thesaurus tuus, ibi debet esse & cor tuum; ne perdamus eum per carnem insipientem, per diabolum decipientem, & per mundum deficientem: Et possumus dicere, quod vita æterna, thesaurus omnium diuitiarum est; quia oculus non vidit nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, &c. Est thesaurus sapientiarum: quia nunc cognoscimus ex parte, tunc autem sicut & cogniti sumus. 1. Corinth. 12. Est & thesaurus deliciarum: quia omne bonum ibi habetur, & nullum malum timetur; quicquid desiderabitur aderit; Et omne quod erit ibi summus Deus, & summum bonum erit, & quod est omnino felicissimum, ita semper fore credendum: vt August. dicit: Hic ponamus auctoritatem Augustini de summo bono, & de felicitate æterna. Concedat nobis Deus sic cum nostris inimicis pugnare: vt tantum thesaurum non possumus perdere: sed acquirere, quod propter suam magnam misericordiam faciat, qui est benedictus in secula, Amen.

F E R I A Q V I N T A Cinerum.

De patria, & de qua arte sunt meliores pugnatores.

D

Sermo II.

Vm introisset Iesus Capharnaum, &c. Matth. 9. Heri diximus, quam sit utilis doctrina pugnandi, & cum quibus pugnare debemus: Hodie dicemus de qua patria, & de qua arte sunt meliores pugnatores. Meliores pugnatores primo in temporalibus, secundo in spiritalibus, tertio hæc notantur in Euangelium. Quoad primum dicenda sunt duo, primo de qua patria, secundo de qua arte.

Propter primum sciendum est, quod secundum Vegetium in lib. de re mil. De parte Orientali non sunt boni pugnatores; & statio huius est, quia propter nimium calorem solis habent modicum de sanguine, & ideo sunt timidi: quia illud modicum, quod habent, timent perdere: propter quod ad pugnandum non sunt apti. Secundo nec de parte Occidentali sunt boni, quia valde abundant sanguine, & ideo sunt nimis audaces, & minus sagaces: sed de medio sunt meliores, quia non deficient valde in sanguine, ideo non sunt nimis timidi; nec valde abundant, ideo non sunt vltra modum prompti: Et illi sunt omnes, qui habitant in regionibus inter Occidentem, & Septentrionem illius partis, quæ dicitur Europa: vt sunt Bertones, Gallici, Germanici, Dasterniti, Theotonici, qui appropinquant Galliam & Italiam, Constantinopolitani, Christiani, & omnes Italici, & horum medij sunt meliores, s. Romani, vnde nunquam fuit ratio, quæ præficeret toti orbi sicut Romani.

Secundum videndum est, de qua arte sunt meliores pugnatores, vbi sciendum secundum eundem Vegetium, quia de robustiori exercitio, vt sunt fabri ferrarij, malleatores, macellarij, venatores apum, & vrsorum, & ceruorum: sed non de arte delicatiori, vt sunt futores, barbitonfores, piscatores, occupatores; Et ratio huius est, quia illi sunt assueti in maiori labore, & ideo non timet percutere, & arma portare; isti autem non tangunt nisi acum, rasorium, accipitrem, vel hamum, & nulla est conuenientia inter acum, & lanciam, retem, & loriam. Habemus ergo duo; de qua patria, & de qua arte sunt meliores bellatores in pugna temporalis.

Secundum videndum est hoc in pugna spiritali. Hic cadit exemplum de Dauid, quia interfecit leonem & vrsum, non timuit percutere Goliath. j. Reg. 17. Vnde sciendum, quod per Orientales intelliguntur homines, qui sunt sensibiles & voluptuosi; quia a sensu oritur cognitio, qui non sunt boni in pugna spiritali, quia nimis de diti mundo timent perdere, & dimittere, quæ habent propter Deum: Ideo sunt timidi; sicut illi, qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt, Lu. 8. Et ista sunt signa Orientalium nationum, puta Æthiopum: Eo quod sol circuit super capita eorum, sunt nigri, in crinibus crispi, in cutem asperi, in omnibus membris tenues

A seu macilenti. Ita illi mundani: quia sunt nigri propter remorsum conscientiae, Baruch 3. Nigrae sunt facies eorum a fumo, qui in domo sunt, id est conscientia perturbata: Crispi capiti propter appetitum auaritia, Amos 9. Auaritia est in capite omnium: asperi propter dolum inuidiae: neque enim est oculus inuidi. Ecclesiast. 7. Macilenti in cute propter insaturationem miseriae, & similitur illis bobus, vel vaccis visis a Pharaone in somnis, dum putaret se stare super fluium, quae emergebant de flumio fedae, coequeq; marie, & pascebantur in ipsa amnis ripa in locis virentibus, id est in mundi principio, vel delictijs, Gen. 41. Et isti non sunt boni in pugna.

B Sed nec illi de Occidente, id est qui intellectu sunt curiosi, quia in intellectu terminatur cognitio; Eo quod sunt nimis prompti, & in se confidentes, & ideo labuntur in errores, & tradunt in reprobum sensum; Qui dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. Rom. 1. Et isti habent illa signa Occidentalium nationum, quia sunt in corde alti siue elati, & in prole fecundi, in facie pulchri, in comestione intemperati: Ita isti sapientes mundi sunt alti in mente propter sapientiam Iob 11. Vir vanus erigitur in sapientiam; fecundi in prole propter lasciuam, Amos 6. Dormitis in lectulis eburneis, & lasciuitis in stratis vestris, in facie pulchri propter vanagloriam: vana est pulchritudo, primorum, vlt. in comestione intemperati propter gulam, quia Deus eorum venter est, & gloria in confusione, vnde Psalm. Neque ab Oriente, neque ab Occidente, &c. sunt boni pugnatores. Isti non sunt boni pugnatores.

C Erunt ergo boni pugnatores illi, qui sunt in medio: quia virtus consistit in medio, & isti non sunt timidi, sicut Orientales, quia non timet propter Dominum pati, nec sunt de se nimis profuntuosi, sicut Occidentales: quia Deum timent vt filij, & retinent ista signa media, s. gentium de Europa: quia ita in animis, sicut in corporibus habent temperantiam; non enim sunt furiosi, nec remissi, sed sunt liberales, magnanimi, nolunt communiter subijci, sed omnes esse liberi. Ita debent milites Christi, quia non furiosi propter iram, nec remissi propter accidia, sed liberales propter charitatem; Et magnanimi propter fidem, & spem, & volunt esse liberi propter sanctitatem: quia vir sanctus iudicat omnia, & ipse a nemine iudicatur, j. Cor. 2. Et propter hoc Apost. admonet dicens Ephes. 4. Estote inuicem benigni, mi-

sericordes, donantes inuicem, sicut Christus donauit nobis, & estote imitatores sicut filij charissimi, & ambulare in dilectione, sicut Christus dilexit nos.

Secundo videndum est de quo exercitio sunt meliores pugnatores, & vt dicebam, de exercitio robustiori. Isti proprii sunt religiosi, qui magis sunt apti ad spirituale bellum, quam mundani, quia ipsi quotidie sunt in exercitio penitentiae, possunt. n. dici maleatores propter penitentiam; venatores aprorum, & vrsorum propter peccatorum conscientiam: quia in omni die venantur, & confitentur propria peccata: Homines autem seculares sunt delicati, ignorant. n. cilicium, silentium, ieiunium, disciplinam, & vigiliis, raro confitentur, & ideo non sunt ita boni in exercitio spirituali; non tamen est dicendum, quod de secularibus non sint aliqui boni, & de religiosi aliqui mali, sed quo ad statum, in quo magis sunt apti ad spirituales pugnam religiosi, quam seculares.

Habemus ergo de qua patria sunt meliores bellatores, quia de medio terrae quod esse debeant solliciti sine pigritia, Rom. 12. Solliciti non pigri; humiles sine superbia, quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. j. Pet. 5. Confidentes de Dei misericordia, & erubescetes de propria culpa, quia Deus iustus, & misericors est: iustus inquam penitere nolentibus, sed misericors confitentibus de misericordia, te erubescitibus de propria culpa. Habemus ergo de exercitio eum, quia de obedientia. j. Reg. j. Melior est obedientia, quam victima.

Tertio videndum est quo haec omnia notantur in Euangelio hodierno: in quo fit metio de vno Ceturione, qui cum introisset Iesus Capharnaum, accessit ad eum rogans, & dicens, Domine, puer meus iacet in domo, &c.

In illo Ceturione notari possunt ea quae dicta sunt: nam fuit sollicitus sine pigritia: quia accessit ad eum, secundum humilis sine superbia, quia rogans eum: tertius securus de Dei misericordia, quia dixit, Domine, puer meus iacet in domo, &c. quartus confessus culpam, Domine non sum dignus, vt intres, &c. quintus in obedientia, nam, Et ego homo sum sub potestate constitutus: sicut sunt viri religiosi, quia sub obedientia praelati sunt positi, quae maximi est acertit: vnde fertur, quod quidam monachus dixit S. Machario, Pater Abbas volo solus in deserto

A seruo facere poenitentiam, cui respondit, crede mihi, maioris meriti est subijci Ab-bati, & ei humiliter obedire, quam in deserto solitarie viuere. Vnde videatis, quanta sit virtus sanctae obedientiae. Duo parua exempla de vitis Patrum referam.

B Hortatur ibi, quod quidam miles renuntians seculo cum filio suo vnico, perrexit ad monasterium, & promissa obedientia Ab-bati viuebat sancte, quem Abbas probare volens si verus esset obediens, die qua Clibanus monasterij incedebatur vocauit eum, dixitq; sibi si diligeret verum filium, quod per obedientiam proijceret eum in Clibanum, qui statim obediuit, & factus est ignis puero sicut ros, & illeus exiuit.

C Fertur etiam, quod Abbas quidam volens cuiusdam fratris obedientiam probare, plautauit lignum ar dum, vocauitq; fratrem, & praecipit ei, vt tamdiu irrigaret lignum quousque produceret fructus. Distabat autem aqua multum a monasterio, quod fecit ille per tres annos, & lignum viride factum est, & attulit dulcissimos fructus, quos Abbas colligens cunctis fratribus dedit, dicens, fratres comedite fructus sanctae obedientiae. Hic cadit exemplum de Abraham, qui voluit immolare filium suum propter obedientiam.

D Concludamus ergo, quod miles Christi debet esse sollicitus sine pigritia, humilis sine superbia, confidens de misericordia Dei, erubescens de culpa: & subiectus, & constitutus in obedientia: Hoc si habebis, curabitur puer tuus, id est anima tua; Et mereberis recumbere cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno caelorum, quod nobis praestare, & concedere dignetur Dominus noster, qui est benedictus in saecula, Amen.

F E R I A S E X T A Cinerum.

Quomodo in persona agnoscuntur boni pugnatores.

Sermo III.

Vdistsis, quia dictum est antiquis, &c. Matth. 5. Diximus heri de qua patria, & de qua arte bellatores sunt eligendi. Verum quia omnes homines eiusdem patriae, seu artis non sunt aequaliter fortes, congruum esse videre in quo

possunt cognosci viri bellatores. Hodie igitur videbimus signa boni pugnatoris. Attendite.

Vegetius in lib. de 2. mili. ponit quinque signa, quae requiruntur ad verum pugnato-rem. Primum pectus latum, secundum caput erectum, tertium carnem duram & neruosam, quartum vocem virilem, quintum corpus liberum, & in nullo monstruosum. Primum debet habere pectus latum, quod indicat robustum, & fortem, sicut videmus in animalibus, quod ea, quae sunt in pectore lata, sunt fortiores vt leones, & vrsi.

Secundum debet habere caput erectum, quia indicat cordatum, & securum, quod in bello est maxime necessarium. Vnde scribitur Deuteron. 20. Si quis homo formidolosus fuerit, & in corde placidus non exeat ad prelium, sed reuertatur in domum suam, ne pauere faciat corda fratrum suorum.

Tertium debet habere neruosa membra, & non carnosa: quia nerui sunt fortiores carnibus: Caro etiam debet esse dura & non mollis: quia vt dicunt sapientes, mollities in carne hominis indicat bonum intellectum: durities autem robustum animum, quod quidam in bello est valde necessarium.

Quartum debet habere vocem virilem: quia vir muliebris, vel effeminatus non est aptus ad pugnam: Legitur enim antiquis in historijs, quod Rex Sardiniae nomine Pollio ita erat deditus mulieribus, vel mulieribus, vt non loqueretur cum suis baronibus, nec cum aliquo, sed respondebat, & praecipiebat per cedulas, a mulieribus recedere nolens; Quidam autem Dux exercitus sui, cum ei diu seruisset, iuit ad eum, quem Rex honorare volens, praecipit ipsum ad se intrare; Dux ille astutus in bellis videns Regem sicut mulierem, spreuit eum, & ausus est ipsum inuadere; Rex autem timens fugit; Et quia non credebat manus Ducis posse euadere, se in certo loco cum toto thesauro suo in domo sua claudens combussit.

Quintum debet habere corpus liberum, in nullo monstruosum, non minutum in aliquo membro: diminutio enim membrorum cuiuslibet habet impedire pugnantem: vnde consueuerunt cum capiunt aliquem ipsum in aliquo membro ex turpiare, vel mutilare, vt in bello vltimus non possit pugnare: legitur primum Regum 11. quod Naas Dux Ammonitarum obsedit ciuitatem Iabes, & ciues Iabes voluerunt cum Naas federare; qui dixit eis, in hoc volo

Quinq; signa veri pugnatores.

F

G

H

vos

A vos federatus, vt omnium vestrum oculos dextros eruam, hoc autem faciebat, ne populus possit pugnare; quia pars sinistra in bello tegitur clypeo, dextra verò erat cæca: Ita quod boni pugnatōres esse non poterant.

Statura autem non tam debet esse alta, magisque virilis bene formata: multi enim homines parui vincunt magnos; Ita quod magnitudo non arguit bonum tyronum. Magnus erat Goliath, & Dauid minor: verum ille Gigas interfectus est a Dauid. In historia Alexandri legitur, quod Porus Rex Indorum cum eo pugnare volens, habuit in suo exercitu 13. millia currus: 300. Elephantēs, in quorum quolibet turris lignea erat, in qua triginta homines existerant: vnde exercitus Alexandri perditus est; & plus propter animalia, quam propter homines: Ipse autem ascendens equum, nomine Bucéphalus dixit, cum Poro Rege volo dimicare; Porus autem spreua eum propter corporis paruitatem, quia Alexander erat trium cubitorum, Porus autem quinque, sed ignorabat virtutem, & audaciam in corpusculo latentem, in pugna tamen positi ambo: primo Porus Alexandrum percussit, & quasi semiuivum dimisit: at

B Alexander sumens vires facto impetu, complicatis brachijs tam fortiter Porum percussit, quod statim interfecit, quo mortuo de toto exercitu triumphauit.

Concludamus ergo hæc omnia dicendo, quod bellator debet habere hæc quinque: pectus latum, caput erectum, carnem duram, & omne membrum neruosum: vocem virilem, corpus perfectum, & non monstruosum.

Applicatio.

D Et sicut ista debent esse in pugnatore temporali, ita eo modo debent esse in spiritali.

Primò debet habere pectus latum propter dilectionem charitatis, vt omnes diligat. Ioan. 15. Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem. Vnde 1. Ioan. 4. Si Deus dilexit mundum, & nos debemus inuicem diligere: Ista autem dilectio debet esse lata, & vsque ad inimicos diffusa. Psal. Latum mandatum tuum nimis: vbi Augustinus, Latum est mandatum charitatis, quia omnes debent diligere: sed est nimis, quia non solum amici, sed etiam inimici sunt diligendi. Vnde Rom. 12. & Prouerb. 15. Si exurierit inimicus tuus, ciba illum, si sitit, potum da illi: Et maxime a fidelibus Christianis hoc debet seruari: Cum repe-

riamus antiquos paganos suis inimicis beneficia præstitisse. Narrat Valerius Maximus in lib. 5. quod Lucius Paulus audiens Persarum Regem ad se victum, & vincum adduci, quem habuerat semper infestum, occurrit ei decoratus ornamentis Romani Imperij, conatumque ad genua procumbentem dextera manu leuauit, & greco sermone ad spem salutis exortatus est; in tabernaculum suum introduxit, & in mensa cum filio eum sedere fecit, dicens, quod sicut egregium est hostem abigere, ita laudabile est infelici misereri: hac de causa Dominus noster dixit nobis, tanquam suis militibus. Diligite inimicos vestros, & benefacite his, qui vos oderunt, &c.

Secundò debet habere caput rectum propter considerationem Deitatis, vt semper ad Deum attendat. Colof. 4. Omne quodcumque facitis in verbo, vel in opere: in nomine Domini facite. Vnde Augusti. in libro exhortationis ad Bonifacium di. in omnibus actis, & operationibus suis placens Deo, nec studeas facere aliud, nisi ad ædificationem animæ, & in omni opere, quod cogitas facere, primo cogita Deum, & si est secundum eum perforce illud, si vero aduersus, amputa illum ad anima tua: Et in omni oratione, & obsecratione Domini voluntatem, & nõ tuam deprecare fieri.

Tertiò debet habere carnem duram, & membra neruola propter perseuerantiã stabilitatis. Ecclesiastici 5. Esto firmus in via Dei, maxime autem hæc firmitas, & stabilitas in hac spiritali pugna est necessaria: Ideo Apocalyp. 2. Esto fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronam gloriæ; figuratur hoc Iudic. 15. vbi dicitur quod Sanson in Ethan, cum maxilla asini interfecit milite Philisthæos: Sanson fortis interpretatur, Ethan stabilitas: Philisthæorum ruina, interfectio ergo vir fortis in stabilitate cum offe, & non cum carne Philisthæos, id est suos aduersarios, qui irruerunt in nos: vt essent causa nostræ ruinæ.

Quartò debet habere vocem virilem propter euitationem pompositatis, & curiositatis: viri enim non sunt ita pomposi, & curiosi, sicut mulieres; Et in omni opere bono, maxime pompa, & vanagloria debet vitari; vnde Dominus noster in Euangelio hodierno dicit Matth. 5. Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus: vt videamini ab eis. Hic potest adaptari historia Regis Ezechie, qui ostendit omnia bona regni sui.

Quinto

S A B B A T O
Cinerum.

Quod pugnatōres debent exercitio instrui,
& præmio alluci.

Sermo IIII.

Um sero esset, &c. Diximus heri de quinque conditionibus bellatorum: Hodie dicendum est primo de bellatorum exercitio, secundo de dubio ab ipso remouedo, tertio de præmio quod promittitur. Attendite.

Primò sciendum, quod bellatores oportet multos sufferre labores; & ideo exercitandi sunt prius ad aliqua difficilia: vt in ipso prælio facilius portent angustias præliorum: vnde narrat Frontinus, quod Cyrus Rex Persarum volens suum populum ducere in exercitu per tres dies in excidenda sylua fatigauit; deinde optimis epulis refecit; dicens in pugna sic fortiter laborate, & remunerabo copiose habita victoria. Idem refert, quod Sylla aduersus Archelaum pugnans, peioribus militibus utebatur, opere eos fatigando per exercitum; qui postea in pugna facti sunt ceteris meliores.

Secundò notandum, quod quia interdum aliqua mira stupenda apparent in exercitu, quibus cor populi aliquando potest timore concuti. Ideo est necessarium populum tunc remouere a dubio, cum talia eueniunt, & ipsa potius ad bonum interpretare. Vnde recitat Frontinus, quod Epaminunda Thebanus cum contra Lacedæmones exercitum duceret, posuit in hasta sua insulam, quam ventus eleuans depulit in sepulchrum cuiusdam Lacedæmonij, de quo turbati milites, dixit eis, Nolite trepidare: quia hoc significat Lacedæmoniorum interitum. Idem refert, quod Sulpitius Gallus videns milites stupefactos propter eclypsum Lunæ; hoc signum est interitus inimicorum: Narrat et, quod Olabus Atheniensis cum nauigaret ad pugnam, subito existente pugna excidit fulgur ante nauem, de quo perterriti milites, dixit, Estote securi, Maximus Deus Iupiter voluit naui nostræ ostendere lumen suum.

Tertiò sciendum, quod omnis labor oportet præmium, propterea debet milites præmio alluci, & induci: vt libentius pugnent. Alexander, qui bene remunerabat fidelissimos,

A Quintò debet habere corpus perfectum propter intentionem perfectibilitatis: vt ea, quæ facit, non nisi bona intentione faciat: quia intentio cuiuslibet rei nomen imponit: Ideo non nisi intentione bona faciat, videlicet acquirendi Regnum Rei, & Deo placendi: vnde Isidorus in libro de synonymis dicit, quicquid agis profutura, age mercede æternæ remunerationis.

Isti enim mercedem non hic: sed in futuro recipiunt: futura merces non præsens promittitur Sanctis; non est hic aspectandum, quod alibi debetur. Patet ergo, quod milites Christi habere debent dilectionem charitatis, Considerationem Deitatis, perseuerantiam stabilitatis, vitationem pompositatis, & intentionem perfectibilitatis.

Hæc quinque notantur in Euangelio hodierno, in quo primo ponitur dilectio charitatis; Audistis quia scriptum est antiquis, Diliges proximum tuum, &c. Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, &c. tanta debet esse charitas: vt vsque ad inimicos se extendat.

Secundò ponitur consideratio Deitatis, cum dicitur, vt sitis filij Patris vestri; hoc debet considerari, vt filij Dei nominemur, & simus. Tertio ponitur perseuerantia stabilitatis, cum additur: Estote perfecti, sicut & Pater vester cœlestis perfectus est; Perfectio enim est stabilitas: quia immobilis perseuerans dat cuncta moueri, Iac. 1. apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio: Ita, & nos quantum possumus, ipso adiuuante stabiles esse debemus.

Quartò ponitur vitatio pompositatis cum adiungitur, Cum facis eleemosynam, noli ante te tuba canere; hoc autem faciunt pomposi, & vanagloriosi, quod nos facere non debemus. Quintò intentio perfectibilitatis ponitur, cum dicitur, Te autem faciente eleemosynam, &c. Et Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. Hac intentione debemus facere bona opera: vt Deus solus videat, & retribuat vitam æternam, Amen.

A mos, & probos milites semper habebat, & 1. Reg. 17. legitur, quod quia Rex Saul promissit Dauid dare filiam suam in uxorem interfecit Goliath Philistinæos: Habemus ergo, quod milites debent exercitio fatigari ab omni dubio remoueri, & præmio allici.

Applicatio.

Ista tria obseruat Dux noster ille inuincibilis Christus suis militibus, primò fatigat in angustijs, Apocal. 3. Ego quos amo, corrigo & castigo: vnde Hebr. 12. quem diligit Deus corrigit & castigat, & flagellat omnem filium, quem recipit: vnde signum diuinæ prædestinationis videtur in præsentia vita affligi, & in prospera, & aduersa pati: Nam mundus suos amatores per aliquod

B tempus prosperos facit: Amicos verò Christi tribulationibus affligit: vnde dicit Saluator, Ioan. 15. Si de mundo fuissetis, mundus quod suum est diligeret: quia vero de mundo non estis: sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus; & sicut electi est signum hic pati, ita damnati est inditium prospere mori. Vnde August. soli loquens Domino dicit: Tu consolatio sempiterna, quæ solis illis retribuisti, qui consolationem huius mundi pro tua consolatione dimittunt: nam qui hic consolantur, indigni tua consolatione habentur; Et qui hic contristantur, a te consolantur: nam dignum est, ut amittat te, qui in alio magis consolari eligit, quam in te; nemo enim potest in utroque solatio consolari, nec potest quis in futuro gaudere: sed vnum necesse est, ut perdat, qui alterum voluerit possidere. Hic valet exemplum B. Ambrosii, qui Romam pergens in quadam villa Tusciæ, in domo cuiusdam magni diuitis hospitatus interrogauit eum de suo statu, & sollicitè requisit, cui ille respondit, status meus Domini semper fuit felix. Ecce diuitijs infinitis ego abundo, & seruos, & famulos quamplures habeo, copiosam filiorum, & nepotum turbam possideo; omnia semper ad votum habui, nec vsquam aliquid aduersum, vel triste accidit. Quod audiens vir Sanctus obstupuit, & hijs qui secum erant dixit: Surgite, & fugiamus: quia in loco isto non est Deus. Cum fugeret, & aliquatulum esset progressus, subito terra se aperuit, & illum cum domo, & familia deglutiuit: Quod cernens ipse dixit; Videte fratres, quod misericors Deus parcat cui hic aduersa tribuit, & verè irascitur cui prospera elargitur: Ad huc ibi remanet fouea, quæ huius facti perhibet scientiam.

C Secundò, in dubijs affecurat, quamuis enim suos amicos affligi permittit, non tamen eos dereliquit: sed adiuuat, hoc potest dici assicurare in dubijs: quia suos seruos non deserit in angustijs, 2. Corinth. 1. Benedictus Deus, & pater Domini nostri Iesu Christi, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, & 1. Corinth. 10. fidelis Deus, qui non permittit nos tentari super id quod potestis: sed faciet cum tentatione prouentum, ut possitis sustinere: super hæc verba dicit B. August. Deus est fidelis in promissis: suos tentari, & affligi super illud quod possunt portare non finit: sed in tentatione dat virtutis augmentum: Et quia diabolo tentandi dat licentiam tentatis, dat resistendi potentiam: Vnde semper in tribulationibus consolatur: Hic cadit exemplum Isaiaæ Prophetæ Sanctus ille Propheeta reprehendens Manassæ Regem, super idolorum adoratione: Iustus est extra portam duci: & ferra lignea secari: Qui cum angustiaretur siti, & a carnificibus potum aquæ non valeret impetrare, cum tamen iuxta fontem iussus est sic acerbè mori: Non est oblitus sui Dominus: sed per Angelum in os eius misit aquam de sublimi videntibus cunctis. Quod sine dubio suæ mortis refrigerium fuit.

D Tertiò, præmijs remunerat Hebræ. 11. quod inquirètibz se remunerator sit, ideo Sapient. 3. dicit, Iusti autem imperpetuum uiuent, & apud Dominum est merces eorum, & ibidem: reddet Deus mercedem laborum Sanctorum suorum: Hic possit recitari historia de Achior: quæ habetur Iudith 5. & 6. vbi dictum est sibi, Deus, cuius virtutem prædicasti ipse remunerator tuus sit, quod patuit Iudith 11.

Patet ergo quomodo Christus suos milites fatigat in angustijs: Affecurat in dubijs, & remunerat præmijs: Hæc tria ostendit eum fecisse series Euangelij.

E In quo primo ponitur, quod suos discipulos in angustia fatigat cum præmittitur: cum esset sero, erat nauis in medio maris, & erat enim ventus contrarius: & discipuli laborantes in remigando: vbi dicit Beda in Homil. Quod more discipulorum ad huc Ecclesia patitur fluctuationem, in tantum ut fideles dicant illud primus, ut quid Dñe recessisti longè, despicias in tribulatione, & milites Christi persecutiones, & aduersitates in isto mundo oportet pati, sicut discipuli in nauis.

F Secundò ponitur, quod ipsos sua præsentia affecurat, cum additur, circa quartam vigiliam noctis

G Tertiò, præmijs remunerat Hebræ. 11. quod inquirètibz se remunerator sit, ideo Sapient. 3. dicit, Iusti autem imperpetuum uiuent, & apud Dominum est merces eorum, & ibidem: reddet Deus mercedem laborum Sanctorum suorum: Hic possit recitari historia de Achior: quæ habetur Iudith 5. & 6. vbi dictum est sibi, Deus, cuius virtutem prædicasti ipse remunerator tuus sit, quod patuit Iudith 11.

H Patet ergo quomodo Christus suos milites fatigat in angustijs: Affecurat in dubijs, & remunerat præmijs: Hæc tria ostendit eum fecisse series Euangelij.

I In quo primo ponitur, quod suos discipulos in angustia fatigat cum præmittitur: cum esset sero, erat nauis in medio maris, & erat enim ventus contrarius: & discipuli laborantes in remigando: vbi dicit Beda in Homil. Quod more discipulorum ad huc Ecclesia patitur fluctuationem, in tantum ut fideles dicant illud primus, ut quid Dñe recessisti longè, despicias in tribulatione, & milites Christi persecutiones, & aduersitates in isto mundo oportet pati, sicut discipuli in nauis.

A ctis venit ad eos, &c. Vbi dicit Beda: Quod non omni tempore permittit eos tentari, sine tribulari, sed sicut pius pater in periculis ostendit se adiuuare, & potest dici, quod de tribus assecurauit eos Christus. Primo, quod esset saluator & liberator suorum fidelium: quia venit ad eos. Secundo, quod esset homo absque grauamine peccatorum: quia ambulauit super aquas: vbi dicit Beda: Quod in hoc ostendit se habere corpus leue, & a grauamine peccatorum alienum. Tertio, quod esset Deus elementorum, quia ascendit in nauiculam, & cessauit ventus, &c.

B Tertio ponitur, quod eis sua præmia ostenditur cum post ponitur, & percurrentes, &c. Nam præmium, quod homo consequatur Christo, est sanitas peccatorum, quæ tribuitur per gratiam, & sanitas corporum quæ datur in gloria: Quia corpus glorificatum nullum persentiet defectum: quia corruptibile hoc induet incorruptionem. 1. Cor. 15. quod nobis præstare dignetur idè Dominus, Amen.

DOMINICA PRIMA in Quadragesima.

De loco apto ad pugnandum.

Sermo V.

D etus est Iesus, &c. Inter cætera necessaria ad pugnam committendam videtur esse locus, in quo exercitus cõseruari, & hostis offendi possit: hic locus ostendetur hodie: Attendite.

D Locus pugnae quatuor habere debet. Primus locus debet esse tutus, ut ab hoste non possit inuadi: Vnde non debet esse prope montem, seu inter montes: ne super sit hostis: Nam exercitus est pene victus, cui aduersarius dignoscitur imminere, & desuper iacula acrius iaciuntur: Vnde narrat Frontinus, quod Cæsar aduersus Pharnacem filium Mitridatis dimicaturus posuit in colle aciem: Qui incipiens: primo pugnat cum pila emissa in subiectos hostes deuicit: fert autè Lucullus aduersus Mitridatem, & Tigranem Principes apud Irriganos in Armenia maiori volens dimicare, accepit collem eminentem, & exinde descendens in hostes, ex aduerso eos deuicit: Aduertendū est autem, quod si casu accidit, quod locus sit in

E planitie, debet attendi, ne possit inundari a vicino flumine, vel lacu: Narrat etiam Frontinus, quod Metellus in Hispania, in castra hostium humili loco posita: fluum ex superiori parte immisit, & subita inundatione turbatos hostes per dispositos insidiatores occidit. Sed cur quærimus antiqua? Cum adhuc vigeat memoria Regis Francorum, quando a Saracenis quamuis non debellatus: tamen ex inundatione aquarum victus extitit.

F Secundo locus debet esse sanus, ut exercitus moram contrahendo melius conseruetur: vnde debet attendi, ne malo aere inficiantur: Bonitas autem aeris in hoc cognoscitur, quando non inficitur sedis odoribus, vaporibus: fumis, & nebulis: Non est vicinus aquis putentibus, mortuis, & paludibus: Non priuatur vento septentrionali, nec multum expositus australi: Non est propinquus locis sulphureis, operatis, & metallicis: Non hieme multum algidus: Nec æstate feruens, cuius habitatores habent vocem claram, colorem viuidum, & visum bonum, auditum sanum: Hæc sunt signa boni aeris secundum medicos: vnde quam sit periculosum in malo aere figere capum: Patet in Alexandro, de quo legitur, quod transfactis siluis in die venit in maximam vallè: vbi propter intolerabile frigus, & niues magnas: Ignes fecit accendi, mortui sunt tñ quingenti: Venit post hæc pluuia magna, nubes, & obscuritates, ita quod turbatus est exercitus: & peribat totus, si cito non fuisset motus.

G Tertio debet esse in cibo copiosus: Nihil sic debilitat exercitum, sicut pecunia victualium. Ita quod copia ciborum saltem debet esse: Attendi autem debet, quod sint sani cibi & non mali, sicut sunt carnes animalium morticinorum: fructus: ut poma, melones, & his similia: quæ talia ut medicorum tradit sententia, malorum humorum, & sanguinis sunt generatiua.

H Quarto debet esse potu vberosus: saltem in aqua, tam propter homines, quam propter animalia: Aqua tamen debet esse sana: quæ in hoc potest cognosci si est clara, leuis, & subtilis: carens odore, colore, & sapore: eius incolæ ea vtentes non sint vitiatum in colore, nec in faucibus stomachi, & pulmonis: valde enim periculosum est mala aqua uti: Nunquam legitur infirmasse Alexandrum non dicendo mortem, nisi quando peruenit ad fluum nomine Ortea si eius aqua lauans sibi faciem, statim cepit febri-

A. bricitari, & dolere: Cuius infirmitas, totum exercitum, qui erat ducetorum millia millium conturbauit, sed arte medici sui, qui dicebat, Philippus liberatus est: debet aqua similiter custodiri, si est bona ne possit venenari.

Patet ergo, quod quatuor debet considerari ad conseruationem exercitus in loco, vbi debet situari, scilicet quod sit tutus, sanus, copiosus in cibo, & vberosus potu.

Ita suo modo debent esse in pugna spirituali, quia debet eligi laus tutus, qui est Ecclesia. Cibus sanus, qui est sacra scriptura, aer bonus est humilitas: potus congruus est charitas.

B. Primò locus tutus est Ecclesia, Zach. 14. Sedebit Hierusalem secura, & hoc merito, quia primo a superiori mente non potest superari, idest ab aliquo superbo tyranno extirpari, vel expugnari non potest. Isaia 2. erit mons domus Domini praparatus in vertice montium: Vnde dicit Christus, quod Ecclesia pugnari potest, expugnari non potest: tela mittunt: sed murus non perforatur, machina praparatur: sed turris Dauidica non colliditur: secundo sedet habet, quia ab aliquo fluuio non potest inundari, idest erroribus summergi, vel suffocari.

C. Cant. 8. Nec flumina obruent illam, idest hæres Ecclesiam non obruent: & ratio est quia Ecclesia errare non potest tutus est ergo ille locus est quo ei non nocet nec tyrannus, nec hæreticus: vnde extra istum locum non est salus. Aug. cõtra donatistas: extra Ecclesiam, & virtutes fieri possunt, & sacramenta dari possunt, sed nõ saluare possunt.

Secundo cibus sanus est sacra scriptura. Igitur cibus mentis est sermo Dei, Eccl. 16. Cibabit illum pane vitæ, & intellectus: & iste cibus non est terrenorum fructuum, i. mundanarum scientiarum, quæ inflant, & non edificant. 1. Cor. 8. Scientia inflat, s. humana, & ideo sapientes eius, qui ea nutriuntur, a Deo reprobantur. Isa. 44. Conuertam sapientes retrorsum, & scientiam stultam faciam: Sacra autem scriptura, cibus est melior, quia nutrit & edificat, non tumefacit, nec inflat, & potest dici quod ipsa est cibus suauis, & placens, Psal. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, &c. est cibus utilis: defendens: Parasti in cõspectu meo mensam aduersus omnes, qui tribulant me: est cibus luminis & docens: Psal. Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. Hic potest adaptari historia Ionæ, qui comedit mel, & aperti sunt oculi eius, 1. Reg. 14.

D. Tertio aer est humilitas, Job 22. Qui humiliatus fuerit erit in gloria; Bonus aer est in futuro, & gratia in presenti, Iaco. 1. Humilibus autem dat gratiam, & iste aer non est vicinus montibus, idest ambitionibus, vnde habitator huius aeris habet vocem claram, idest interrogationem, & responsum benignam, non raucam, non superbam, colorem viuudum, idest apparentiam placidam, visum bonum, & auditum sanum, idest intellectum verum, Prouerb. 12. Vbi humilitas ibi sapientia: Hic cadit exemplum de Heliseo propheta, quado cum pallio Helia transire Iordanem non potuit: Sed quia Deum magistri sui humiliter inuocauit, miro modo transiuit. 4. Reg. 2.

Quarto potus congruus est charitas, Cant. 2. Introduxit Rex in cellam vinariam, & ordinauit in me charitatem, Hæc virtus cella vinaria dicit, quia amor inebriat: vt Deum plusquam se ipsum diligit, & mundum superet, ac spernat: Hic potus plenè satiat. Quia qui diligit Deum, quia Deus charitas est, & qui habet Deum, totum mundum possidet: Sed potus, vel amor mundi, non sic: quia nunquam satiat, sed semper plus habet, do, plus cruciat desiderando: Vnde potest figurari in illa aqua, quæ egressa est de petra, quando Moyses virga percussit, Nu. 20. Petra est Christus, qui pro nobis virga Crucis percussus, duo præcepta charitatis dedit: Diliges, inquit, Deum, & proximum, & sic egressa est aqua largissima, idest charitas, quæ potest dici aqua sana & congrua. Eo quod est leuis propter facilitatem: facile est diligere: lulum enim meum suauis est, & onus meum leue: est subtilis propter mundi contemptum, & caret colore mundanæ carnalitatatis: quæ non assimilatur amori carnali, & caret odore infamiae noxialis, & sapore terrenæ sollicitudinis: Ideo vtens ista aqua, sunt viuudi in colore per gratiam: Non vitiati in faucibus propter blasphemiam, nec in stomacho, vel in pulmonibus propter inuidiam, & inimicitiam, omnia hæc patet in Epistola 1. ad Corint. 13. Charitas benigna est, charitas non inflat, nõ est ambitiosa: non irritatur, non agit perperam, & quæ ibi ponuntur.

Et sic patet, quomodo in spirituali pugna debet eligi locus tutus, qui est ecclesia, cibus sanus sacra scriptura: aer bonus, qui est humilitas, & potus congruus, qui est charitas.

Hæc quatuor Dux noster, & magister, voluit nos in seipso docere, vt patere potest in

A. in Euangelio hodierno in pugna, quæ commisit cum diabolo.

Primò ponitur locus tutus: Ductus est Iesus in desertum: per hunc desertum intelligitur Ecclesia, quæ a malis est deserta: & assimilatur deserto per quod trãserunt filij Israel: quia sicut ibi illis pluit manna: Ita hic datur sanctissima Eucharistia. Ibi data est lex, & hic datur Euangelium: per illud transferuntur 40. annis: & in isto ieiunatur 40. diebus, quò Ecclesia assimilatur deserto, potes videre in Alexandro, & in S. Bernardo applica, quæ est ista, quæ ascendit de deserto delictijs affluens innixa super dilectum filium.

B. Secundò ponatur cibus sanus: Non in solo pane viuunt homo, sed in omni verbo, &c. Cibus iste est sacra scriptura, quæ procedit de ore Dei, Ego ex ore altissimi prodij primogenita, Ecclesiasti. 24. Iste est bonus cibus, quo Dominus noster contra diabolum usus est: Ideo semper dixit scriptum est in illis tribus tentationibus: sacram adducens scripturam.

Tertio ponitur bonus aer: scriptum est enim. Non tentabis Dominum: Diabolus tentauit Christum per superbiam, & ipse adhibuit humilitatem: dicens non tentabis Dominum Deum tuum: Non tentare Dominum est signum humilitatis, vt homo de se non præsumat, & debet facere sicut Christus fecit: qui ad suggestionem diaboli, noluit se de pinnaculo templi præcipitare.

C. Quarto ponitur potus congruus: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias: charitas vult soli Deo seruire, & pro temporalibus a Dei cultu non recedere: Sicut fecit Christus. Nam promiserat ei diabolus omnia regna mundi, si adoraret eum: qui noluit adorare, nisi solum Deum. Vnde quantum proficit hæc charitas patet: quia statim recessit diabolus, & venerunt Angeli, & ministrabant ei: Rogemus ergo Dominum, vt in hoc loco tuto nos conducat, & conseruet

sic cibemur, sit aer bonus,
& potus, vt vincentes
cum ipso in cœ-
lo trium-
phemus,
&
cum sanctis
Angelis,
amen.

F E R I A S E C V N D A
post primam Dominicam
Quadragesimæ.

Quid debet habere pugnator bonus.

Sermo VI.

Vm venerit filius hominis, &c.

Hodie dilectissimi, intēdimus dicere: quas condiciones vir pugnator habere debet: quæ quidem sunt sex.

F. Primò defectus vitæ sustinere debet: Vnde de Scipione Africano, qui fuit expertus in bello, narrat Frontinus: quod in exercitu plurimum sine pane, & veste esse solebat: valde fuit commodatus Alexander, quod eo transeunte per deserta Africæ, grauissima itinera, cum totus exercitus angustiaretur siti. Miles quidam nomine Zephilus modicam aquam inueniens in cavitatae petrae, in galea attulit sibi cui dixit: ego solus nutriar sine vobis? & si vos omnes peribitis, quid er go viuere volo: & coram se aquam iussit effundi. Plus profuit exemplo temperatæ, quam profuisset communioni, vel comestione, & potatione.

G. Secundo se, & alios protegere. Nam cum finis, militiæ sit victoria, vt dicit Philosophus in Ethicis, oportet bellantem se, & alios scire protegere, ne possit vulnerari, sed triumphare. Quare semper Alexander primus, pro defensione sui exercitus pugnabat: eiusdem etiam, est fama quando interfecit basiliscum. Vale. in 3. li. di. quod Iulius in exercitu cum suam aciem vinci videret, cuidam militi timidè depugnanti scutum detrahit: eoquod; protectus acerrime pugnare cepit, quo exemplo fortitudinem, per totum exercitum diffudit, & se, & suos defendit.

H. Tertio incommode, & inquiete iacere. Nam cum in exercitu propter insidiantem aduersarium oporteat hominem esse sollicitum. Nõ suauiter & commode debet facere: Narrat Frontinus de Annibale super nudam humum testus sacco quiescebat: Prædictus Auctor refert de Antonio, qui apud forum Gallorum sciens Danam consulem quiescere per insidias, eum aggreditur nocte confudit eius exercitum, ac ipsum vulnerauit: qui infra paucos dies expirauit, & obiit.

Quarto membra celeriter mouere: nam cum

A cum quis non subito mouetur, facile percitur: quia ictus ad eum potest dirigi: refert Vale. nu. 3. li. 9. Miles quidam Cato nomine, in aduersariorum aciem decurrens: gladius de vagina sibi cecidit, quod aduertens postquam ad suos redijt, veritus ignominia: constanti animo iterum ad inimicos reuertitur, & gladium recuperat, quo facto perterriti hostes præterito die supplices pacem petentes miserunt.

B Quinto miles non debet fugere. Pro communi enim bono non debet timere mortem: nec sanguinis vereri effusionem, vt acriter percuciat, & de acie non recedat. Vnde Val. lib. 3. di. 9. Iulius in pugna cum videret signi ferrum fugere: eum apprehendit, dicens, quo vadis? illic sunt cum quibus pugnamus, pluribusque militibus hic. Vnde vinci paratos vincere docuit: Alexander contra Darium iturus, transiens Eufratem, pontem, quem cum difficultate fecerat, destruxit. Deturbati milites dicebant: si vincemur quomodo fugiemus? quibus dixit, ideo feci pontem destrui, vt pugnam agamus non fugam, quod si perdimus, omnes simul moriamur.

C Sexto pondera, portare debet miles armorum pondera, & etiam aliquando pro exercitu ille Scipio Africanus, qui sua prudentia Romam liberavit ab Africa, & Africam deuicit, vt legitur semper in exercitu erat armatus. Salucius dixit. Tria sunt necessaria in bello: ars, vires, & arma. Patet ergo quot sunt necessaria pugnatori in bello; defectus victus sustinere, se & alios protegere, incommode iacere; membra celeriter mouere, non fugere, nec timere mortem, arma deferre. Hæc etiam sex miles Christi debet suo modo habere, quæ post sunt dici sex opera misericordie.

D Nam primo defectus victus sustinere debet in proximi gubernatione. Non enim omnia debet comedere, & bibere: sed pauperi errogare, & de multo dare multum, & de paucis paucum, & pati penuriam cum suo proximo. Tob. 4. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si parum autem, libenter in partem stude. Ideo iustificabat se, Iob 22. Cum dicebat: si comedi bucellam panis solus, & non comedit pupillum ex ea. Vnde pepercit Iosue Gabaoitis: quia pauperes videbantur. Vide historiam Iosue.

Secundo ergo, debet se, & alios protegere in nudi cooperitione: Vestimentum enim est protectio corporis. Vnde diuites sicut se protegent bene induendo, ita nudos pauperes debet protegere, & induere, Isa.

19. Cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris, quod quam sit reprehensibile diuitibus, pauperes, & nudos non vestire, ipse Apost. Iac. in Epistola sua, cap. 5. Agite nunc diuites, plorate vultantes, &c.

Tertio incommode debet iacere, quod fit in peregrini receptione, sicut enim vestire nudum: Ita recipere peregrinum est opus misericordie. Hebr. 13. Hospitalitatem nolite obliuisci per hanc enim placuerunt, qui Angelis hospitio receptis: Raab, quæ recepit homines Iosue sola euasit de Hierico: vide histo. Iosue 2. vnde Iob 31. Foris non remansit peregrinus, & ostium meum viatori patuit.

G Quarto membra mouere celeriter in infirmi visitatione, Ecclesiast. 7. non te pigeat visitare infirmum, ex hoc enim in dilectione firmaberis. Reprehendit enim Dominus non visitantes, Hiere. 4. Vos disperdidistis gregem meum, & eiecistis eos, & non visitastis eos: Ecce ego visitabo super vos malitiam peccatorum vestrorum. Quantum ergo bonum sit visitare infirmos: Patet in Ioas Rege Israel, quia visitauit Helisæum infirmum tribus vicibus, percussit suum inimicum. s. Siriam, legatur histo. 4. Reg. 13.

H Quinto non debet fugere, nec timere mortem, vel abhorreere sanguinis effusionem in captiuorum, & afflictorum consolatione, Iac. 5. Religio munda, & immaculata apud Deum & patrem, hæc est, visitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum. Vnde in laudem Tobie legitur cap. 2. quod pergebat per omnes, qui in captiuitate erant, & monita salutis dabat eis: Dolebat autem ille Abimelech, Æthiops, quod Hieremias, qui fuerat missus in lacu, vbi non erat aqua, sed lutum, & procurauit apud Regem, vt extraheret Hieremiam, vt habetur Hierem. 38. Vnde in figura inimicorum scribitur, Exo. 4. Factæ sunt tenebræ per vniversam terram Ægypti, & nemo vidit fratrem suum, s. tenebræ mentis, ecce autem fratres, & proximos nolunt videre in tribulationibus.

Sexto pondera portare in mortuorum sepelitione: debitum est naturæ sepelire mortuos: vñ Apostolus plus fideles debet facere in signum naturalis legis, & naturalis pietatis: inuenimus ipsos paganos, & barbaros etiam, suis inimicis sepulturæ beneficia præstitisse: Nam vt recitat Vale. lib. 5. Annibal cum apud causationes deuicisset Æmilium Paulum Consulem, corpus eius diligenter fecit inquiri, & honorificè tradidit sepul-

A sepulturæ: Idem cum vicisset Marcellum dicam inimicum videns eum mortuum fleuit: & sericis, ac aureis vestimentis indutum militari more sepeliuit, quid ergo mirum, si hoc faciunt Christiani? Ecclesi. 28. Super mortuos produc lacrymas, & ne despicias sepulturam illius.

B Patet ergo, quod Christi miles debet habere sex, quæ sunt sex opera misericordie, sustinere defectus victus, id est famelicos cibare: se & alios protegere, id est nudos vestire, incommode iacere, i. hospitari peregrinos; membra celeriter mouere, i. infirmos visitare: Non fugere, nec timere mortem: siue non abhorreere sanguinis effusionem, id est non aborreere captiuos, & afflictos consolari: Portare pondera, & arma, i. dare mortuis sepulturam.

C Hæc sunt, quæ requirit Dominus in finali iudicio, vt dicitur in Euang. in quo sex ponuntur. Primo iudicis præsentia timorosa: cum venerit filius hominis: secundo ministrorum obedientia obsequiosa, & omnes Angeli eius cum eo: tertio iudicandorum congregatio copiosa: & congregabuntur ante eum omnes gentes: quarto ad inuicem separatio miraculosa, & separabit eos ab inuicem, sicut pastor segregat oues ab hædis: quinto meritum examinatio in fallibilis: tunc dicit. Rex his, quod exuriui, &c. sexto sextetie executio irtractabilis. Ibi hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam, Amen.

F E R I A T E R T I A
post primam Dominicam
Quadragesimæ.

*Quot conditiones debent habere
Principes.*

Sermo VII.

*Q*uoniam introisset Iesus Hierosolimam, &c. Quia heri diximus de militibus, quæ in ipsis requirantur. Hodie dicendum est de conditionibus, quas debent habere Principes militum: & postquam assignare quinque conditiones.

Primo veritatis locutio: turpe est in Principe mentiri: Vnde in eo semper debet esse verus sermo. Maioris periculi est mendacium in ore Principis, quam aliorum. Vnde Arist.

E in lib. de secr. secret. Ad Alexandrum dicit, quod hæc fuit destructio Hebræorum, & Sirorum: quia Reges eorum erant mendaces, & quæ promittebant, non obseruabant: sed sicut turpe est non obseruare promissum ita laudabile est adimplere: Ideo de fidelitate cuiusdam Principis dicam. Narrat Valerius lib. 1. quod Attilius Regulus: magna, & multa bella pro ciuitate Romana exercuit, ac vicit: tandem a Carthaginensibus per insidias Hasdrubalis, & Cantopi, Lacedæmonij ducis captus est. Cum Carthaginenses vellent eum cum Romanis amputare caput: miserunt ambasiatores Romam cum hoc Regulo, credentes adhuc eum fideliter laborare pro sua liberatione: accepto tamen prius iuramento, quod ad carcerem rediret, si hoc obtinere non posset: At ipse fidelis ciuitatis Romæ, cum hoc eis non expedire cerneret, coram senatu concionatus est, vt postulata non facerent: cumque Romani eum tenere vellent, quamuis occidendum se sciret, ne tamen iuramentum infringeret, Carthaginæ redijt, & crudeliter mortem accepit. Nam in dolio strictus missus: clavis vndique acutissimis perforato & ple-

G no, acerbè vitam finiuit. Secundo debet esse reuerentiæ debitæ exhibitio, vt miles Principi, & Princeps Regi, & Rex Deo reuerentiam exhibeat. Recitat Valer. in 10. lib. quod Decius Imperator filium Decium suum nomine Imperiali diademate voluit insigniri, quod Renuit filius, dicens. Vereor ne si fiam Imperator, deficiam esse filius. Malo enim non esse Imperatorum, & humilis filius, quam Imperator, & filius indeuotus: in exercitu tamen reuerentia necessaria.

H Tertio, Nam si vnus alteri nollet assentire, conflictus, & perditio non deesset. Iustitiæ obseruatio. In exercitu enim est iustitia necessaria, puniantur delinquentes, qui perturbant alios: Vnde narrat Frontinus, quod Cæsar cum vna legio seditione, & tumultu faceret in exercitu, statim duces seditionis securi percussit, & totam legionem illam ab exercitu exemit, & stipendio priuauit: Per eandem totius exercitus præce eam restituit, & optimos milites de ipsa, & de alijs, pro hac iustitia habuit.

Quarto pietatis ostensio: Nam cum milites vident suum Ducem misericordem, & piæ plus diligunt ipsum. Narratur enim de Alexandro, cum Hyemali tempore ducceret exercitum: sedes ad ignem inter suos milites aspexit quandam, quasi ex frigore

A mortuum: qui eum iussit in suo loco poni, & eius minister voluit esse: Et ridendo ait, Gratia tibi est habere seruitorem Imperatorem, quod opus fecit a toto suo exercitu plus diligi, & amari.

B Quinto rumorum sedatio. Multum debet Dux attendere, ne rumores & dissensiones insurgant, quæ sine damno esse non possunt, sed quia in multitudine videtur impossibile, quod non oriantur: debet Dux esse attentus, ut citius compescantur: Vnde recitat Frontinus, quod cum legiones Romanorum pernitiola seditione rurerent: Statim Silla fecit annunciari: hostes adesse, & omnes ad arma concurrere, qui arma tollentes, & vexilla attendentes: sagacitate tali, sedata est seditio: & sic patent supradicta quinque, veritas, reuerentia, iustitia, pietas, rumorum sedatio.

Ita spiritualiter, miles Christi debet habere in seipso ista quinque.

Nam primo debet esse verus in verbo: quia os quod mentitur, occidit animam suam, Sap. 7. Sed etiam corpus occidit mendacium, ut patet exemplo Nenix, & Saphiræ, qui fraudauerunt, & mentiti sunt de pretio agri. Actuum 5.

C Secundus debet esse reuerens Deo, Deuteron. 6. Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias. Vnde quæ gratæ recipiat Deus honorem, & adorationem ab homine: Patere potest in Samuele, qui cum pro populo offerret holocaustum Deo: Philistæi iniecerunt manum contra Israel, & Deus intonuit fragore magno in die illo super Philistæos, & exterruit, cæsiq; sunt a filiis Israel legatur historia. j. Reg. 7.

D Tertio debet esse rectus in iudicio. Psal. Rectè iudicate filij hominum, vnde quoniã bonum sit iudicium rectum patet, Nu. 23. Quando Phinies perfodit virum cum muliere Madianite, licet essent magni, & nobiles, meritum iustitiæ ostenditur, Sap. 10. Iustum deduxit Dominus per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei: dedit illi scientiam Sanctorum.

Quarto debet esse proutus in beneficio, Matth. 5. Estote misericordes, sicut & Pater vester cælestis misericors est: Magnum pietatis exemplum habemus, Paralip. 29. De filiis Israel: Qui cum cepissent de viris Iuda ducenta millia mulierum, ac puerorum pepercunt eis, & vestitos, atque refectos ad propria remiserunt.

Quinto debet esse cautus in colloquio, ut in respondendo non inducat, siue indu-

cat errores, sed remoueat, Eccl. 6. Si est tibi sensus, responde proximo tuo: si autem sit manus tua super os tuum, ne capiaris in sermone indisciplinato: & confundaris: Propter hoc multum loqui non est bonum iuxta illud: in multiloquio non deerit peccatum. Vnde in Eua patet, quæ totum genus humanum, tali damnauit supplicio. Gen. 3.

Hæc quinque notatur in Euan. hodierno. Nam primo veritatis locutio in responsione populi. Cum introisset Iesus Hierosolimam commota est vniuersa ciuitas dicens: quis est hic: hic est Iesus, &c. secundo reuerentiæ exhibitio in templi ingressione, & intrauit Iesus in templum: tertio iustitiæ executio, in vendentium eiectione, & cathedrarum euersione, & eiecit vendentes, & ementes, &c. quarto misericordiæ impensio in infirmorum curatione: Accesserunt ad eum cæci, &c. quinto rumorum sedatio in eius responsione, videntes autem Principes, &c.

De primo dicit Chrysostr. 4. Hoc erat proprium boni filij, ut veniens, ad domum cureretur patris, & illi honorem redderet, qui genuit eum, & tu imitator Christi factus, cum in aliquam ingressus fueris ciuitatem, ante omnem actum ad Ecclesiam curas. De secundo dicit Christus: Puta inquit, quod ipsi laudabant quem nesciebant, sed Spiritus sanctus in eos ingressus veritatis verba fundebat. De tertio, nam iustum erat, ut in loco, ubi adorabatur Deus, non esset foris. De quarto, accesserunt, &c. Vbi dicit Glo. quod semper Christus se ostendit benignum humano generi spiritualiter, & corporaliter: Nam sicut corporaliter illuminabat, sic spiritualiter in eis lumen fidei irradiabat, curauitq; claudos, ut claudicantes in fide, curerent ad Christum. De sexto videntes autem Principes, &c. Quorum sacerdotum admirationem, vel potius turbationem, Christus sedauit dupliciter. Primo Prophetæ responsione: Nunquam legistis, ex ore infantium, &c. Secundo per corporalem absentionem: Vbi Christus dicit, quod hoc fecit: ut recedendo compesceret, quos respondendo non conuerteret. Quia malitia excitatur sermonibus malum enim, hominem melius locum dando potest vincere, quam respondendo. Nam si contemnis irritabilem rationem placare, & illum non placas, & te ipsum subuertis: Rogemus ergo Dominum, ut hæc quinque in nobis sunt, &c. Amen.

FERIA

A FERIA QVARTA
post primam Dominicam
Quadragesimæ.

*De quatuor conditionibus, quæ debent
esse in milite.*

Sermo VIII.

B *Accesserunt ad Iesum Scribæ, & Pharisei.* Matth. 13. Ut ratio probat, & sensus demonstrat, multa requiruntur ad vnum construendum: Ita est in homine bellicoso: quia multæ conditiones particulares requiruntur in ipso, ut sit aptus ad bellum. Vnde præter quæ in alijs diebus diximus adhuc, hodie de quatuor huius modi conditionibus prædicabimus, quæ debent esse in milite.

C Primo debet esse in milite recta pugnantis intentio, ut non nisi bona intentione pugnet, scilicet propter Reipubl. bonum, & propter habendam pacem, & quietem: ut dixit Philosophus: Quia non bellamus, ut bellum: sed ut pacem habeamus: vnde in laudem Scipionis Africani, Narrat Valerius libro 5. quod cum Romani conficti essent apud Cannas ab Annibale. Ita defecit eorum virtus: quod resistere non audebant, nec poterant: vnde in manus hostis se tradere disponebant: Prædictus autem Princeps hoc viso, accepit gladium, & cunctis minatus est mortem: ab omnibus accepit iuramentum, ut nullus se traderet hosti, sed pugnaret: & ipse caput pugnantium se fecit, & per subterraneos meatus vsque ad mare vadens cum paucis in parua nauis iuit in Siciliam, & deinde in Africam, ubi beligerans Annibalem, a Romanis partibus recedere, & ad suæ patriæ defensionem ire coegit.

D Secundo congrua laboris exercitatio: vnde continue homo sit in laboris exercitio: Quia bellum, non nisi laborando perficitur: vnde recitat Valer. lib. 3. quod Annibal Capuam obsederat: in qua Romanus erat exercitus: manualis pugna nulla erat: sed solum alter extra, alter intra, quasi paufans manebat, Quod aduertens Vibius quidam nomine præfectus, vnicum cohortis vexillum inter omnes hostes proiecit: ut suos milites ab otio excitaret: Dixitque eis: ut proprium vexillum repeterent, & se, &

E suos pugnare compellit: quod videns alter tribunus nomine Valerius Falchus: Dixit suis: pro aliorum videnda victoria huc non venimus: Ego semper optavi, aut habere speciosam mortem, aut victoriam felicem: Ego igitur solus pugnare paratus sum: quod audiens Pandamus Centurio vexillum similiter proiecit, & inter hostes fedit: & sic factum est, quod tres totum exercitum ab ocio excitarent: & aduersarium qui eos clausos retinebat, fugere compellerent.

F Tertio fortis, & stabilis perseveratio: Nam sicut non prodest velociter currere, & antequam attingat terminum deficere, sic non potest fortiter pugnare, & non triumphare: si autem inceperit, & non perseverauerit pugnare, nec speret quis triumphare: Non enim ad fugiendum: sed ad pugnandum debet homo aciem intrare: Vnde in supradicto libro dicit Valer. quod Spartanus contra Persas in Crure venit claudicans reprehensus a quodam suo amico, cur Claudus ad pugnam veniret: Respondit, non veni fugere, sed pugnare: & ille dixit: sagittæ Persarum tot sunt, quod Solem obscurant: Respondit: melius est, quia in umbra, & non in Sole pugnabimus: Cumque muri excelsi, & lati ciuitatis, quam capere ostenderetur sibi, ac diceretur si crederet mulieres haber obuiam: Respondit ita: si nos homines sumus.

G Quarto, benigna, & liberalis affectio: ut voluntariè, & non coactè pugnet: Nam delectatio perficit opus, & violentia retrahitur animus: Cum enim miles sua sponte pugnat: robustius se habet: patet hoc exemplo Romanorum antiquorum: Qui voluntariè, & pro amplificando imperio pugnantes: mundum totum suæ ciuitati subiungunt, & sic patet quod in milite debent esse quatuor, scilicet recta intentio: congrua laboris exercitatio: habilis perseveratio, & liberalis affectio, vel voluntaria.

H Spiritualiter ista quatuor debent esse in milite Christi.

Primo debet habere intentionem rectam ad pacem animi habendam: Non enim debet cum carne, vel cum mundo pugnare propter gloriam hominum: sed propter Deum: vnde præcipit Christus Matth. 6. Cui ieiunatis nolite fieri, &c. ut appareant hominibus ieiunantes: figura ponitur 2. Regum 24. Quando Absalon misit pro Ioab, ut ad se veniret, qui noluit: vnde præcepit seruis suis comburere segetem eius: qui cum reclamaret de damno: Dixit se hoc fecisse, ut

N n 2 inter-

A interpellaret pro eo ad Regem: quod fecit; Abfalon hic significat animam: Ioab vero corpus, comburit segetem Ioab, Abfalon, quod anima subtrahit carni superfluitatem cibi: unde propter hoc venit Ioab. Quia caro animæ obedit, & ipsa anima preces fudit ad Christum pro carne: propter hoc igitur facienda est pugna cum carne, ut mereamur videre faciem Christi.

Secundò debet habere personam robustam, & exercitiam in labore poenitentiae, Ioan. 2. Poenitentiam agite, appropinquabit regnum caelorum. Unde in hodierna Prophetia legitur: quod præcepit Dominus Moyfi, Exo. 25. quod ascenderet in montem: ut daret sibi tabulas legis: Moyfes Christianum figurat, Cui præcepit Christus quod ad eum ascendat: quia vult omnes saluos fieri: sed ascendit per montem, id est poenitentiam. Cuius iter difficile est, Moyfes ascendit in ieiunio quadragenario, & tu Christiane quadraginta diebus ieiunare debes.

Tertiò debet firmam perseuerantiam habere: Unde qui incipiunt, & nõ perficiunt: ut dicit 1. Petrus 5. sunt sicut canis, qui reuersus est ad vomitum: unde in hodierna Prophetia scribitur 3. Reg. 20. quod Helias, qui fidelis dici potest, qui fugiendo Iezabel, id est diabolus perseuerat in fortitudine poenitentiae, vsque quo perueniat ad montem Dei: unde signanter ponitur ibi panis subcineritius propter asperitatem, & aqua propter afflictionem.

Quartò debet habere voluntatem spontaneam: quia coacta seruitia Deo non placent, hic cadit figura 4. Reg. 3. quod Rex Israel, & Iuda euntes contra Moab, ambulantesq; per desertum septem dierum, ceperunt deficere propter penuriam aque: sed consilio Elisei fecerunt in terra fossas, & fossæ habuerunt aquam, & vicerunt Moab; quid per duos Reges intelliges, nisi corpus & animam, quæ vadunt contra diabolum? Sed in asperitate poenitentiae deficit aqua delectationis: tunc in terra debet facere fossas, id est in terra cordis fodiendo faciat fossas voluntariè obediencie: tunc implebitur aqua spiritualis consolationis, & vincet hostem: lege historiam.

Hæc quatuor vir pugnator debet habere, quæ sunt in Euangelio hodierno, primò ponitur poenitentiae fructus, signum non dabitur ei, &c. secundò pacis affectus: Regina austri, &c. tertiò ponitur labor assiduus, Cum autem immundus spiritus, quar-

tò dilectionis affectus, adhuc eo loquente, & car.

Circa primum, signum nõ dabitur ei nisi Ionæ: nam petentibus signum nullum datur nisi Ionæ, iste Ionas quemlibet fidelem significat, qui interpretatur columba, Estote simplices sicut columba, Ioan. 12. iste Ionas tempestatis maris proijcitur in ventre ceti, vbi stetit tribus diebus: quia fidelis in tempestate mudi debet se coarctare in poenitentia, quæ habet tres partes, scilicet contritionem, confessionem, & satisfactionem, post tres dies venit in terram solidam, id est ad requiem æternam, Ideo dicitur, sic erit filius hominis, id est ipse homo Christianus, qui talis erit.

Sequitur Regina Austri: nam sicut ista venit a sinibus terre, ut audiret sapientiam Salomonis, qui interpretatur pacificus: sic qui libet fidelis debet laborare: ut videat Christum in suo pacifico Regno, hic debet esse finis nostri laboris.

Sequitur, cum autem immundus spiritus, &c. hæc autem dixit Iesus de Iudeis, qui recipientes legem, expulerunt diabolus: sed spreta lege diabolus reuertitur ad eos, velut ad locum suum: Ad nostram ergo dicitur doctrinam: ut postquam benefacendo expulimus diabolus, perseuerare debemus, ne ad nos reuertatur iterum.

Sequitur, adhuc eo loquente, &c. nam qui appellauit fratres voluntatem patris sui facientes magnum ostendit dilectionis profectum habere, scilicet acquirere Christum pro fratre: rogemus Dominum, Amen.

F E R I A Q V I N T A post primam Dominicam in Quadragesima.

*Quomodo milites debent scire permutare
castra, siue campum.*

Sermo I X.

*Gressus Iesus secessit in partes
Tiri, & Sidonis. Matth. 15.*

inter cetera necessaria in opere bellico est scire permutare castra, seu campum: nam in permutatione castrorum multotiens consuevit exercitus offendi ab hostibus, & ideo summa cautela est adhibenda: ut taliter moueantur castra, ne patiantur iacturam, & dicimus

A mus quod contra mutationem castrorum, quatuor sunt attendenda.

Primò, quod ab hostibus nesciatur: nam ut dictum est in ipsa mutatione hostis potest multum offendere, Ideo hoc debet fieri ipso ignorante: unde narrat Frontinus, quod Darius ut falleret Scitas, in suo discessu canes, & asinos ligatos in castris reliquit, quos cum latrantes hostis audiret, Dariu remanere credidit: Item refert de Spartano, qui cum a Varilio proconsule præclusus esset; palis fixis erecta cadauera adornata veste, atq; armis, vana imagine deluso hoste exercitum suum noctis silentio eduxit.

B Secundò, quod impediens remoueatur, ita debet esse intentus, & alia præparare: ut dato quod hostis aduertat, minime tamen offendant: unde Frontinus refert, quod Haymo ab hostibus clausus, locum præuidens ad fugiendum agrestibus martyrij plenum incidit: ut cum hostis cætera loca teneret, ipse per flammam, cum suis omnibus scutis ora tegetibus, euasit hoste vidente: Idem dicit, quod Spartano de quo facta fuit mentio, cum deinde esset oblectus ea parte, qua erat mons, & in omni custoditus ab hostibus: ex vimine syluestri catenas fecit, per quas dimissus non solum euasit, verum etiã inopinatè partem hostem sic triuit: ut de eis septuaginta octo interimeret.

C Tertiò, quod celeriter agatur: nam cum cito quis velociter fugit, nõ ita capitur, vel offenditur: narrat prædictus Auctor, quod Cimitius consul in Liguria dimisso per angustias exercitu, cum iam omnibus aduersaretur, de industria cuiusdam militis Numidas nomine, ad augendum sui contentum labi equos per ludriũ fecit: Ad quod videndum laxatis ordinibus, barbari in spectaculum sunt resoluti: quod ut aduertit cum suis paulatim succedentibus, additis calcaribus per medias hostiũ stationes eruperunt, venientesque in actos agros necesse fuit Lugaribus ordinem exercitus permutare.

D Quartò, quod viriliter perficiatur: nam in ipso motu multum consueuerunt terre re armis, & rumore, ac dicere turpia, & opprobriosa: ideo opus est audacia, & fortitudo, ne per hoc dimittatur: quia melioratio campi assequatur: unde Alexander prohibente Poro Rege Indorum trajici exercitum per flumen hidaspem, aduersus aquam statim præcurrere iussit suos, quod videntes Barbari, audaciam militum diffugerunt. Patet itaque, quod in remotione campi

debent esse quatuor, scilicet quod ab hostibus nesciatur, quod impediens remoueatur, quod celeriter moueatur, & viriliter perficiatur.

Hæc quatuor; spiritualiter loquendo requirunt in nobis: nam dum sumus in peccato sumus in malo campo, ideo oportet campum malum nos permutare: quatuor ergo debemus facere.

Primò campum mouere, quod separationem a peccatoribus, Hiere. 9. recede de medio Babylonis. Apocalyp. 18. exite de Babylone popule meus, ne participes sitis delictorum eius, & de plagis eius accipiat, Babylon confusio interpretatur, significat peccatum, siue peccatores, de quorum consortio separari debemus, ne participantes in culpa, participemus in poena: unde Num. 6. præcepit Moyfes filiis Israel: ut separarentur a tabernaculis Chore. Dathan, & Abiron, dicens, recedite a tabernaculis ipsorum impiorum hominũ, & nolite tangere, quæ ad illos pertinent, ne participetis in peccatis eorum, legatur historia.

Secundò debemus impedimenta deponere, hoc est vitia deponere, quæ sunt duo principaliter ad præsens, scilicet accidia, & vanagloria: primò accidia, quia non sufficit mala non agere, sed studeat bonis operibus insudare: ut dicit Gregorius, & dicit non sufficit, a peccatoribus separari, nisi bonum operetur: unde Rom. 12. fugientes malum, adhærentes bono, secundò vanagloria est deponenda, ut de bono, quod facimus, non superbiatur: sed potius humiliemur, iuxta illud, quãto maior es supple in virtute, humilia te in omnibus, in figura huius præcepit Dominus Iosue: ut currus hostium combureret, & equos subneruaret, nec vllas reliquias post se relinqueret: Iosue 11. per currum grauitas accidiæ, & per equorum pulchritudinẽ vanagloria intelligitur: vtrunq; istorum remouere debemus in via nostra.

Tertiò debemus velociter currere, scilicet ad poenitentiam, & Christi misericordiam: unde Hieronymus, in epistola sua, ille laudatur, ille prædicatur Beatus, qui cum ceperit cogitare, non solum nõ facit: sed et interficit cogitatus, & allidit eos ad Petrã, Petra autem erat Christus: unde Iudicium penult. scribitur, quod fugati filij Beniamin, multi mortui sunt, scilicet viginti quinque millia: Pauci qui remanserunt, fugerunt per desertum vsque dum venirent ad Petram remon: qui vltra non sunt fugati,

A filij Benjamin omnes sumus, id est doloris: quia cum dolore nascimur, nutrimur, & morimur: persequuntur nos inimici nostri, debemus fugere per desertum poenitentiae vsque dum venimus ad petram Remon, id est Christum, Remon interpretatur celsitudo.

Quarto debemus audaciter perseverare, quamvis enim aspra sit poenitentia, non tamen debemus deserere ipsam: quia non sunt condigne passionis huius temporis ad futuram gloriam, Rom. 9. vnde quanto magis despiciuntur, tanto magis debemus agere poenitentiam: Et pulchrum exemplum ponit Gregorius in libro Dialog. narrat enim quendam fuisse Anconem, nomine Constantium, in Ecclesia Sancti Stephani eiusdem civitatis mansionarij, functus officio serviebat, cuius sanctitatis opinio sese ad notitiam hominum dilatauerat: nam quodam die dum in lampadibus oleum deesset, ipse lampades implevit aqua, quae arsit, ut oleum: magna sanctitas mutat naturam elementorum: sed maior fuit ex humilitate: nam cum quidam Rusticus de longinquo ad eum venisset causa videndi, inuenit eum lampades reficere, erat autem pauper, & despectus: at ille interrogando quis esset,

B didicit eum esse, qui lampadas reficeret, qui despiciens eum dixit, ego grandem hominem credidi, iste autem de homine nihil habet, quem ut Constantius autem mox lampades deserens in amplexum eius venit, & deosculans eum dixit, tu solus in me oculos apertos habuisti; Ex qua Re, ut dixit Gregorius: Pensandum est, cuius apud Deum humilitatis fuderit, qui despicientem se Rusticum magis adamavit, sic debent vere poenitentes facere, quod propter despectiones hominum bonum non deserant: posset etiam hic adduci historia de David, quando saltavit coram area, & vilipensus est ab uxore sua. 1. Reg. 6. Patet ergo, quod peccata debemus relinquere, vitia deponere, poenitentiam agere, constanter perseverare.

C Hae quatuor per ordinem notantur in Evangelio hodierno ad commendationem mulieris Cananae. Primo ponitur vitis peccatorum derelictio, egressa de finibus illis: secundo ponitur commendabilis vitiorum remotio, Domine miserere mei: tertio immutabilis perseverantia, Iesus respondit, non est bonum sumere panem filiorum, &c. vel Iesus non respondit verbum: quarto ponitur de-

siderabilis impetratio: Mulier, magna est fides tua, fiat tibi sicut vis.

D Circa primam egressa de finibus illis. Cam, vnde denominat Cananea filius fuit Noe, qui maledictus a patre, factus aliorum servus, significat peccatores, qui sunt servi peccati, a quibus exemplo huius mulieris debemus recedere. sequitur Domine miserere mei, dictum fuisse duo esse vitia impeditentia nostram viam, scilicet accidia, & vanagloria, quae duo remouit a se haec femina, vanagloriam: quia non erubuit confiteri suam culpam, dicens: Domine miserere mei, filia mea male a daemonio vexatur: secundo accidiam: quia non destitit clamare, & si Dominus non responderit ei verbum, dixerunt discipuli dimitte eam: quia clamat post nos, sequitur, Iesus respondit, non est bonum sumere panem, &c. a Christo appellatur canis, & quasi spreta non destitit preces fundere, & se amplius humiliare, & dicere etiam Domine: nam, & catelli comedunt de micis, quae cadunt, &c. Sequitur, o mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut vis: Concedat nobis Dominus istam mulierem imitari, Amen.

E FERIA SEXTA post primam Dominicam Quadragesimae.

Quae sunt illa, quae parant victoriam, & procuranda sunt ante pugnam.

Sermo X.

Rat dies festus Iudaorum, &c.

H Ioan. 5. In omni pugna, sex consueuerunt victoriam parare. Primo aptus locus, de quo dictum est superius, quod ad obtinendam virtutem multum confert, vnde in hoc debet attendere Dux, ut meliorem locum accipiat. Narrat Valer. lib. 5. quod Annibal apud Canas eum cognosceret flumen, quod hodie dicitur Ossidus, ultra naturam aliorum fluminum, magnum ventum mane mittere, qui arenam, & puluerem commouebat: ita constituit suum exercitum, ut ventus ille Romanis in ora sibi a tergo percuteret, quibus incommodis illa memorabilem obtinuit victoriam: quia ut dicitur, tres modicos annulorum aureorum Carthagini remisit, ut ostenderet, quanta fuerit multi-

A multitudo interfecta popularium, si tanta fuit nobilium.

Secundo congruum tempus, debet enim semper tempus eligi, in quo exercitus sit magis aptus ad pugnam, quam hostes: vnde Frontinus dicit: quia Imperator Vespasianus cum in exercitu contra Iudaeos esset prope Hierusalem, antequam civitatem obsideret, per octo dies fecit quasi in campetri pugna positus, qui cum cognouisset Iudaeos, die sabbathi nihil velle agere, tunc ipse aggressus eos, & vicit, & quos fugauit in Hierusalem inclusit, & non inde de obsidione recessit, donec omnes exterminauit.

B Tertio plurimus populus: multitudo. n. multum facit ad victoriam, ut dicit Petrus 2. Politic. Sicut maius pondus magis trahit: vnde recitat Frontinus, quod Ventucius Princeps cum in exercitu contra Regem Parthorum esset: habereque maiorem populum, sed expectabat de Cappadocia Sagittarios, erat itaque Rex Parthorum ultra flumen Eufratem, & ipse citra: sed Parthi pontem faciebant ad transeundum, intumuit iste, & inuestigauit si aliquis proditor esset, reperit, quod erat quidam Farneus, nomine Cretes, hic omnia reuelabat aduersarijs, quem ipse vocauit, & suum secretum consiliarium fecit, & quicquid timebat optare se fingebat, & econuerso, timebat autem, ne Parthi transirent, antequam Sagittarij venirent, & hoc finxit se optare. Dixitque illi: Gaudeo, quod Parthi transeant, quia ascendam super istum montem, & solum cum lapidibus me defendam: sed si non transirent hac, sed magis superius irent, venirentque post me, & perderem, hoc ille statim retulit, quod facientes Parthi ambulauerunt per 40. dies inter montes, sicut ille dixerat. Interim venerunt Sagittarij venturi, & occurrit illis fugatis, & cum aequali numero esset, vicit, & Parthorum Regem interfecit.

C Quarto forte corpus, nam fortitudo corporalis maxime facit ad victoriam, & plus faciunt pauci fortes, quam multi debiles: legitur enim quod Darius volens terrere Alexandrum ex multitudine populi, misit sibi manticum plenum seminibus papauerum: dicens in Epistola: Significamus tibi per haec genera papaueris multitudinem nostri exercitus: quia sicut ipsa numerari non possunt, ita noster populus. Alexander autem, accipit de seminibus illius, & comedens dixit, video quod sunt multi homines illi, sed molles, & remisit sibi modica genera piperis, dicēs. Pro sement. papaueris misimus tibi

piper: ut cognoscas, quod multitudo papaueris huiusmodi, paucissimi piperis acumine subingaueris.

E Quinto sagax animus, non sufficit fortitudo, nisi sit prudentia, refert Valer. lib. 7. quod Metellus Consul in Hispania, cum aduersus Celtiberos urbem Trebiam principiorum obsideret, & nulla vi capere posset: vsus est astutia, nam obsidione recedens: modo in vna parte, modo in alia cepit currere, & aduersarij ipsum sequebantur. Interrogatus a quodam amico, quare sic discurreret, & in nulla parte staret. Respondit, si mea tunica sciret, eam protinus comburerem, quid euenit: nam cum totam illam prouinciam errore implicaret, ut nullus sciret, ubi castra figere deberet, statim Trebiam petijt, & inopinate expugnans cepit.

F Sexto armorum habitus: satis homo posset etiam sagax, & fortis, quod si inermis nunquam vinceret. Vnde narrat idem Valerius, lib. eodem, quod Scipio ex Sicilia, nolens inuadere Africam, habere volebat trecentos equites Romanos, quos habebat pedites, & inermes, & cum subdito non posset habere arma, praecipit trecentos iuuenes nobilissimos, de Insula armari, & eum sequi equites in Africam, qui propter breuitatem temporis, & belli periculum rogabant eum ab hoc desistere, qui dixit se tale habere praecipit a Senatoribus: verum tamen ob amorem ipsorum non curare solum quod darent arma, & equos illis Romanis pedibus: patet ergo, quod ad habendam victoriam, sex sunt necessaria loci aptus, congruum tempus, plurimus populus, forte corpus, sagax animus, & armorum habitus.

Spiritualiter, ita suo modo debent esse iuxta lex in spirituali pugna.

G Primo locus, qui est anima: vnde Rom. 8. Si secundum carnem vixeritis moriemini, si autem spiritu facta carnis mortificaueritis viuetis, ideo scriptum est. Nemo cum uxore sua pergat ad bellum, id est cum carne. Hierony. in Epist. ad Eustachium.

Secundo tempus, id est homo debet esse in gratia Dei. 1. Cor. 5. Hortamur vos, ne in vanum gratiam Dei recipiatis, &c. Et sequitur: ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis.

Tertio multi populi, id est multitudo Angelorum, semper enim virum bonum commitantur Angeli: vnde Psal. Angelis suis mandauit de te, &c. Experimenta multa habita sunt de Angelorum custodia, & comitia, ut Psal. in historia sancti Bartholomaei

A Apost. quem Angeli non sinebant fatigari, exemplum secundum, de Beda presbytero, hic etiam posset adaptari factum Elisæi, quando dixit, plures sunt nobiscum, quam cum illis. j. Reg. 6.

Quarto fortitudo, scilicet spes, Augusti. ad Heremitas: Quo fugimus ad tenendam propositam spem, quam habemus tutam ac firmam, tanquam ancoram fidei nostræ. Psal. In Domino speravi, non timebo quid faciat mihi homo.

Quinto sagacitas, id est fides, quia sine sapientia, & sagacitate, impossibile est obtinere victoriam temporalem: ita nec sine fide spirituali potest haberi victoria, sine fide impossibile est placere Deo. Iac. 1. hoc est, q̄ dixit Iosaphat. 2. Paralip. 2. In medio populi cōgregati, credite in Domino Deo nostro, & securi eritis.

Sexto arma sunt necessaria, s. sacramenta, quibus inimici non valent resistere, vnde legitur in figura Iudith 7. q̄ post mortem Holofernis exierunt filij Israel, a quibus fugatus est exercitus inimicorū, filij Israel sunt fideles, qui armati Sacramētis Ecclesiæ fugant aduersarios, vnde quilibet fidelis, hæc arma semper habere debet, maxime in morte, Exemplo Beati Patris Augusti. qui quandocunque sanctus foret voluit, tum in fine sumere Eucharistiam.

C Et sic habemus illa sex, quæ conferunt victoriam, quibus ante Christi aduentum eramus priuati, & eorum oppositis aggruati, sed ipse veniens omnia nobis contulit, & contraria remouit, vt patet in miraculo, quod hodie ipse fecit de lægido, vbi ostenditur, q̄ ante Christi aduentum, humana naturā multis defectibus erat grauata, & principaliter in sex, quæ ponitur in sex prædictis.

D Primo locus, in quo debeamus quiescere, nō erat in anima, sed in carne: vnde erat piscina quinque porticus habens: secundo tempus, tempus non erat in gratia, sed in lege, quia die sabbai: tertio multitudo erat in paucitate, nam dixit ille: Domine hominem non habeo: quarto fortitudo erat in debilitate, quia 38. annos habes in infirmitatibus: quinto prudentia, & sagacitas erat in simplicitate, quia nesciebat, quid faceret: sexto armatura erat in nuditate, quia pauper, in grabato solus iacebat.

Circa primum: vnde erat piscina, per piscinam corpus intelligitur, quod more piscinæ ventis, & vnda contrarietur: quinque porticus, quinque sensus pleni infirmis, quia

quilibet sensus pluribus infirmitatibus erat infectus.

Sequitur secundum in die sabbati: sabbatum præcipiebatur in lege, in quo nullus debebat operari: quia tempore legis, nullum opus erat perfectum.

Sequitur tertium: Domine, hominē non habeo, nam antea Angeli non ita ministrabant hominibus. Cuius opera promittebant se operari, q̄ postea non.

Sequitur quartum, 38. annos habens in infirmitate sua: numerus iste, vt sancti dicunt, est imperfectus, & significabat, q̄ tota vita nostra erat imperfecta, & mala: De quinto nihil reperitur hic.

Sequitur sextum: pauper in grabato, ecce quo genus humanum erat afflictum, sed veniens Christus sua pietate liberauit eum. Primo de loco, qui cum videtur, recederet, secundo de tempore, quia in die festo, q̄ significat tempus gratiæ, tertia de solitudine, quia associavit eum reliquæ turbæ, quarto de debilitate, quia curauit eum ab infirmitate: quinto a simplicitate, quia fecit se ab ipso in templo cognosci, sexto de nuditate, quia vestiuit eum sanctitate, dicens, vade, & amplius noli peccare. Rogemus ergo ipsum, vt similiter nos adiuuet, Amē.

Quantum ad arma dicis, q̄ sunt sacramenta, quibus armamur, & fortificamur, quæ sacramenta fluxerunt a Christo, qui est piscina habens quinque porticus, i. quinque plagas.

S A B B A T O
post primam Dominicam
Quadragesimæ.

*Qui sunt bellatores meliores, rustici,
an nobiles.*

Sermo XI.

A Sumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, &c. Matth. 17. Consiueuit quæstio; quædam de pugnatoribus poni, qui sunt meliores ad bellum, rustici,

vel vrbanī, sed ad processum huius quæstionis sic est agendum: primo ostendere aptitudinem rusticorum, quam habet ad pugnam: secundo bonitatem nobiliū, quæ consiueuit inducere victoriam: tertio determinare

A nare dubium propter diuersorum materiā.

Propter primum sciendū, q̄ rustici multum videntur ad pugnam apti: nam aptitudo pugnatorū, vt ostensa fuit superius est in sufferre victus paritatem, quietis asperitatem, vigoris stabilitatem, membrorum mobilitatem, mortis impauiditatem; hæc omnia habent rustici melius, quam nobiles: quia defectum victus melius sufferunt cum plurimum grosso pane, & aqua vescantur, quietis asperitatem, cū in cāpis, & male dormiant, vigoris stabilitatem, cum duriores, & robustiores appareant, membrorum mobilitatem: quia quotidie arando, ligonizando, & incidendo laborant. Mortis impauiditatem, quia modicum de vita curant, ponderum assiduitatem: quia lapides, ligna, & multa alia portant, -propter hæc omnia, maxime videantur apti ad pugnam, vnde Vegetius dixit: miramur posse dubitari aptiorem armis, etiam rusticam plebē.

Propter secundum sciendum, q̄ in pugna duo sunt necessaria, s. abhorre fugam, & habere prouidentiam, hæc duo magis sunt in nobilibus: qui cū ipsi optant honorari, ne vilipendantur, abhorrent fugere: vnde recitat Phil. 3. Ethī. q̄ hæc fecit Hectorem audacem, dicebat enim, si de pugna fugiā, Palamedes mihi redargutionem ponet, sic Diomedes factus est strenuus: quia dicebat, si in bello terga vertam, Hector cum conuentionabitur cum Troianis dicet, a me deuitus est Diomedes: prudētia etiā; & astutia maxima est opportuna, nā aliquando plus facit vna astutia, quam fortitudo magna, & habere homines nobiliores, seu sagaciores. Vnde Romani semper meliores Principes mittebant ad pugnam contra hostes, ideo obtinuerunt monarchiam in toto mundo, & hoc propter bellatorum prudētiam, & bellandi experientiam: nam, vt dicit Vegetius. Quid potuisset exercitus Romanorum aduersus multitudinem Hispanorum, contra dolos Afrorum, & prudentiam Græcorum: nisi pius fuissent exercitati in armis, & magis habuissent bellandi industriam? nam industriam, & exercitium armorum, magis habet nobiliores, quam rusticales: ergo magis sunt apti ad pugnam.

C Propter tertium est, dicendum, q̄ hanc quæstionem oportet soluere propter diuersam materiam: nam duplex est bellum, scilicet equestre, & pedestre: in bello equestri nobiles sunt meliores rustici, & quamuis aliquando nō sint ita fortes, equus tñ supplet defectum fortitudinis, in pedestri autē

pugna rustici sunt meliores, quia melius sufferunt labores, omnes tamē optime pugnāt. Vnde Vale. lib. 2. refert, q̄ cum Fuluius fractus Capuam obsideret, & equites Romani, nullo modo Capuanis possent equari, de cōcilio Centurij, nomine Nemi. Rustici pedites iuuenes tamē, & leues cum equitibus mixti sunt, qui cum telis, & amplis gladijs equos inimicorum vulnerauerunt: vnde Capuani resistere non potuerunt, & ideo Romani obtinuerunt, & de eis gloriosissimam victoriam habuerunt.

Spiritualiter loquēdo, & moraliter, per ista duo genera pugnatorum intelligo duo genera Catholicorum: nā aliqui sunt actiui, aliqui contemplatiui: actiui assimilantur laborantibus, & contemplatiui nobilibus.

Primo actiui assimilantur laborantibus, quia quotidie exercitantur in laboribus corporalibus, & operibus misericordiæ: nam pascunt famelicos, potant sitibundos, vestiunt nudos, recipiunt peregrinos, visitant infirmos, & redimunt captiuos: omnia hæc sunt opera practica, & ex istis ostenditur sapientis consilium, Eccl. 9. Quodcunque potest manus tua, incessanter operare, & Apostoli exemplo. 1. Corint. 10. Usque in hanc diem exurimus, & sitimus, colaphis cedimus, & laboramus manibus nostris, & 2. Thim. 1. Inter nos gratis nō manducamus panem ab aliquo, sed in labore, & fatigatione nocte, & die laborantes: & isti cum adiutorio diuinæ gratiæ, carnis vitia superant, quod figuratur in illis tribus pueris missis in fornace ignis, sicut legitur in Prophetia hodierna: nam actiui sunt in fornace corporis: vbi est vitiorum flamma, sed cum diuino adiutorio significato per Angelum, illæsi conseruantur.

Secundo contemplatiui assimilantur nobilibus, quorum est more nobilium præcipere, & ordinare, & mundanis negotijs se non implicare; ideo ita consuluit Moyfi: quia erat contemplatiuus, & cum Deo loquebatur, vt terrenis negotijs populi stulto labore non deseruaret, sed solum in his, quæ ad Deum pertinebāt præfesset. Exo. 19. vide: vnde supra 8. Videbar fortis in bello, intrans domum meam quiescam. Hæc duo genera hominum veniunt ad constructionem ciuitatis Dei, quod figuratū est. Hier. 4. vbi dicitur, q̄ pars populi faciebat opus, & pars alia custodiebat, & cum armis defendebat. Per facientes opera, intelligitur actiui, & per facientes custodiam, contemplatiui. Ambo isti ædificant Hierusalem, illi

A illi manibus operando, isti orationibus custodiendo, & munitionibus ordinando.

Ista duo requiruntur in pugna spirituali, qui istis duobus ostendit Dominus gloriam suam, sicut patet in hodierno Euange. ubi fit mentio de transfiguratione facta in monte, ubi in corpore glorificato apparet in quo Euangelio.

Primo ponitur assumptio, cum dicitur, assumpsit Iesus Petrum, Iacobum, & Ioannem: secundo ponitur contemplatiuorum apparitio, & ecce apparuerunt eis Moyses, & Helias, loquentes cum Iesu, & ecce nubes lucida obumbravit eos: tertio ponitur totius Trinitatis expressa notificatio, & vox Patris intonuit: quarto ponitur humanæ fragilitatis demonstratio, audientes ceciderunt: quinto ponitur visionis celandæ admonitio, & descendentibus illis præcepit.

Circa primum, assumpsit Petrum, Iacobum, & Ioannem: illi Apostoli assumpti actiuos significant, & sunt tres ad significandum tres status in Ecclesia, scilicet coniugatorum, per Petrum, continentium per Iacobum, & virginum per Ioannem: sequitur secundum apparuerunt Moyses & Helias, isti significant contemplatiuos, quia ambo non corporaliter, sed spiritualiter uiebant: quia Moyses facie ad faciem cum Deo locutus est, & legem ab ipso recepit, ipsamque populo docuit, Helias etiam in montem Dei Oreb ascendit, ubi sibi Deus locutus est, & Sacerdotes, & Regem reprehendit, & admonuit, ut patet 3. Reg. 17.

Sequitur tertium, nubes, Filius apparuit in carne, Pater in voce, & Spiritus sanctus in nube: sequitur quartum: Audientes ceciderunt: quia ut dicit Chrysostomus. Humana fragilitas aspectum maioris gloriæ sustinere non ualet, & quia nubes operuit eos, & vocem Patris audierunt: quos tandem tangens Christus fugauit ab eis timorem: sequitur quintum, & descendentibus illis de monte præcepit nemini dixeritis, secundum Glosam: quia populo promulgata ista visio passionem impediisset, vel quia tanta gloria prius uisa, & postmodum passione ostensa, scandalum generasset. Concedat nobis Dominus,

C actiuos, & contemplatiuos etiam: ut ad montem celestem peruenire valeamus, & gloriam Dei uideamus, & frui possimus, Amē.

D actiuos, & contemplatiuos etiam: ut ad montem celestem peruenire valeamus, & gloriam Dei uideamus, & frui possimus, Amē.

DOMINICA SECUNDA in Quadragesima.

In quibus debent instrui pugnatōres, & quid Dux exercitus facere debeat.

Sermo XII.

Assumpsit Iesus Petrum, &c. Matth. 17. Euangelium istud hari, & hodie in Ecclesia legitur, & ideo bis prædicatur de eo, heri prædicauimus ex-

ponentes illud per actiuos, & contemplatiuos, qui significantur per nobiles, & laboratores: hodie dicimus in quibus debent etiam instructi pugnatōres, & quando Capitaneus, vel Dux debent exercitū ducere.

Primo sciendum, quod in quinque debent esse instructi bellatores: primo in lapidum proiectione cum manibus, & funda: nam aliquando aduersariorum impetus melius lapidibus, quam alijs armis prohibetur. Vnde Vegetius narrat, quod funda, primo inuenta est, in quadam insula maris, quia homines illi non poterant piratarum impetum inhibere, nisi cum lapidibus: unde omnes assuefaciebant cum funda lapides proiecere, in tantum ut matres non darent paruulis cibum, nisi prius cum funda bene, & directè protecebant.

Secundò debent instrui in clauarum, & plumbatarum percussione: occurrit enim in pugna, quod una pars immisceatur cum alia, ita quod manualibus, alterū percutiat, & oportet militem instructum etiam ad percutiendum cum spata, & gladio, claua, & alijs armis: unde narrat Vegetius, quod Romani ad omnes istos actus assuefaciebant in campo Martio: ubi figebantur pali, & iuuenes contra illos palos, vel contra hostem ibant, & modo percutiebant in summitate, & modo in medio, & ita faciebant actus cum Clypeo, & alijs, ac si in exercitu esset, & ita instruebantur tempore pacis, & ab ipsa inuentute, quod tempore guerræ in pugna optime se habebant.

Tertiò debet instrui in sagittarum, & iaculorum emissionem: nam siue sagittas emittere, & dardos, & lancias proiecere, maxime est utilitas, tam in defensione sua, quam in offensione inimicorum: unde Scipio cum auxilio sagittariorum uicit Africanos: semper enim prima acies erat ex sagittarijs,

In quibus debent instrui, &c. Sermo XII. 571

A gittarijs, qui ita debilitabant hostes, quòd resistere non poterant.

Quartò oportet instrui in aquarum natione, multoties enim expedit flumina magna transire, ubi oportet scire natate: unde Romani ad hoc prouidentes, semper suos iuuenes natate faciebant in Tyberi, & etiam equos: ut tam equi, quam homines, & tam equites, quam pedes natate scirent; refert Valerius lib. 3. quòd Etrusci uenerunt Romanam cum exercitu ualde magno, qui uersus pontem: ut transirent Tyberim properabat: destructa erat Roma, si pontem transiret, & nullus ei resistere poterat: sed quidam Horatius nomine, armatus exiuit, & in capite pontis resistit, donec sui pontem diruerent, ac deinde Tyberim se iactauit, qui ita bene natauit, quòd altitudine non conuassatus, nec armorum pondere pressus, nec sagittis quem undique mittebantur, illæsus ad suos natado reuersus est: unde dicit Valerius, non tantum sensu, quam natando commendandus fuit, & dicere poterant Etrusci, Romanos uicimus, & ab Horatio uicti sumus.

B Quintò in equorum Ascensione, multum expedit militibus equos scire ascendere, & in eis sedere, occurrit enim aliquando hostibus pressura: ut nisi festinanter equos ualeant ascendere: quare Romani faciebant equos ligneos paruulis suis, in quibus equitare docebant eos: prima probitas Alexandri ista fuit: quia equitauit unum equum, quòd nullus equitare poterat, nomine Bucefalus, cuius subsidio a multis periculis extitit liberatus: Parent igitur ea, quæ debent facere milites.

C Propter primum sciendum, quòd duo debent facere Principes, dum ducunt exercitum: Primò eos confortare, ne timeant: secundò monere ut fideliter existant. Primum est necessarium pro tanto: quia exercitus: unde decet tunc Principem dum talia eueniunt, timorem a militibus remouere: unde recitat Frontinus, quod Parides, dum in exercitu suo esset, fulgur cecidit: ergo territi milites uocauit omnes, & coram eis de lapide cum ferro facilliter ignem excussit, dicens, non ergo miremini si nubes simul collisq; emittunt ignem. Agachas Siracusanus in exercitu contra Carthagenenses, cum milites mirarentur de eclipse Lunæ, dixit: hæc pertinet ad cursum naturæ, non ad nostrum propositum: Epaminondas in exercitu contra Lacedæmonios: quia

cecidit scannum in quo sedebat, dicebant milites malum esse signum, qui dixit: immo hoc est signum, quòd prohibemus sedere, dum debemus pugnare. Sempronius consul in exercitu suo contra Picientes, vel Piconos factò terræmotu utrumque turbauit exercitum, qui confortans suos dixit, hoc est signum uictoriæ: & statim in aciem hostium irruit, & uicit: omnia hæc Frontinus: secundò debet præcipere: ut fideles existant, ut non reuelent secreta: multum malum facit reuelatio secretorum, & habet non parum impedire in suo negotio: unde Carthagenenses cum uideret Alexandrum, multum exaltari, & resistere non possent sibi, miserunt Amilchare Rodinum: ut simulato exilio ueniret in amicitiam Alexandri, quod fecit ille, & omnia secreta sua reuelerat suis: quare Alexander non modicum impeditus fuit.

Hæc omnia spiritualiter, & moraliter intelligenda sunt.

Et primò quidem dictum est de pugnatōribus: quod quinque debent scire facere: quæ significant quinque perfectiones, quas debet habere fidelis Christianus.

G Primò lapides proiecere, id est diuitias dimittere, quæ lapidibus assimilantur ex grauitate, unde quam sint graues ostendit Apostolus 1. Timoth. 6. qui uolunt diuites fieri incidunt in tétationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nocua, quæ mergunt in interitum, & perditionem: quod autem hæc grauia debeant milites Christi proiecere. Patet Lucæ 14. qui non renunciauerit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus.

Secundò cum gladio, vel ense pugnare, id est carnis uitia extirpare, Ezech. 5. fili hominis sume tibi gladium acutum, & radentem pilos, id est peccata, unde in figura legitur Cantic. 3. En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi unusquisque ensis super femur suum propter timores nocturnos: Salomon quilibet fidelis dici potest, qui pacificè uiuere cupit: cuius lectum, scilicet conscientia custodiunt armati, id est uirtutes, vel sacramenta, quæ sunt arma nostra, & unusquisque ensis super femur suum: hoc est principaliter ad carnis uitia extirpanda.

H Tertiò sagittas emittere, id est uerba doctrinæ docere: unde ille Isaias, qui ad prædicandum missus erat, dicebat, Isai. 49. posuit me quasi sagittam electam, unde in figura

A gura prædicatoris dicit 1. Reg. 21. tres sagittas mittam contra eum: Iste tres sagittæ significant tria, quæ debet facere prædicator, scilicet punire culpas, comminari peccatas, & allicere per promissiones.

Quartò flumina transire, id est mundum relinquere, Psal. super flumina Babylonis illic sedimus, & fleuimus, &c. Id est super fluxum mundanæ vanitatis stetimus: dum hic viximus, & fleuimus præ multis angustijs, & doloribus, ideo ista flumina debemus transire, Isaia 47. descende, & sede in puluere filia Babylonis, & transi flumina.

B Quintò equos ascendere, id est virtuosè viuere, Apocalyp. 19. Ecce equus albus, & qui sedebat super eum vocabatur verax, & fidelis: super quæ verba dicit Gregor. equus quippe albus est vniuscuiusque animæ sanctæ corpus: quod bene nouit ab illicitis continentia fræno restringere, & cursu charitatis impulsu, in exercitatione boni operis relaxare: equites vero nomine, animam sancti viri exprimit, quæ iumentum corporis bene subditum regit.

Patet primo, quòd quinque debent milites Christi habere, scilicet diuitias proijcere, carnis vitia extirpare, verba doctrinæ docere, mundum relinquere, & virtuosè viuere.

C Hoc faciendo Christus suã gloriã ostendit, vt patet in Euangelio hodierno, vbi ponuntur duo, primò bonorum militum exempla sequenda: secundò Christi doctrina diligenda, surgite & nolite timere.

Primò ponit militum Christi exempla sequenda: isti sunt quinque, scilicet Petrus, Iacobus, Ioannes, Moyses, & Helias: in hijs sunt illa quinque, proijcere lapides, id est diuitias in Petro, qui dixit, Matth. 8. Ecce nos reliquimus omnia, &c. Cum gladio pugnare, id est extirpatio vitiorum fuit in Iacobo: Iacobus interpretatur supplantator, & luctator, admonitio doctrinæ verborum, quod est sagittam emittere, in Ioãne ipse enim in Euangelio, & in Epistolis, sagittat hæreticos, & admonet Catholicos: transire flumina, id est mundum relinquere, in Moyse: quia transiuit mare rubrum, equum ascendere, id est operatio virtutum, in Helia: quia ipse ascendit in curru igneo, vbi erant equi ignei: vt patet 4. Reg.

Secundò doctrinam Christi nostri ducis diligenda: quæ vt dictum est supra, est duplex, confortare milites, ne timeant: quod fecit cum dixit: Surgite nolite timere, secundò monere, & præcipere: vt fideles exi-

stant, & ipse præcepit eis dicens; nemini dixeritis visionem hanc, &c. hoc autem dixit: In nostram doctrinam, vt bonum, quod scimus, vel facimus, non debemus reuelare, & mundi gloriam quærere: quia postquam Christus resurrexit, manifestabit, & retribuet pro eis vitam æternam, Amen.

F E R I A S E C V N D A post secundam Dominicam Quadragesimæ.

De tempore ad pugnam conueniente.

Sermo XIII.

Go vado, & quæretis me, Hebr. 8. Quia omnia tempus habent, & bellum suum tempus habere debet, idcirco de tempore ad pugnam conuenienti est hodie dicendum. Vnde sciendum est, quòd tempus hoc non debet esse ventosum, non obscurum, Sol oculos non debet percutere: sed tergum; exercitus non debet esse fame, vel siti grauatus: quatuor ergo in tempore debetur attendi: Ventus, Aer, Sol, Exercitus.

Primò ventus, quòd non percutiat ora pugnantium: habet enim resistere pugnantibus, quando ante percutit: non enim est similis ratio in publicis bellatoribus, & furibus, vel latronibus, qui more lupi, contra ventum vadunt, ne sentiantur: quia ventus transportat odorem, & sonitum motus eorum.

Secundò aer, ne sit obscurus: quia in obscuritate facilliter ponuntur insidie: vnde recitat Frontinus, quòd Annibal in exercitu contra Fuluium, sciens eius castra male munita, & nimium confidere, vno mane in aurora cum esset tempus obscurum, a duplici parte aggreditur castra Fuluij, & Fuluius vnã partem vincens, ignorãs aliã: eũ Annibal insequitur, & eius castra sunt capta, & ante ac retro habes pugnam, cum octo millia fortissimorum militum perijt. Idem dicit, quod gener Pompeij fugans Mitridatem, tempus nocturnum elegit: vt plus infestaret fugientem, & sic suos constituit, quod lumen Lunæ sibi retro, & Mitridatem ante percuteret.

Tertiò Sol, ne radij eius oculos reuerberent: quia multum offendit pugnantem: vnde

A vnde narrat Frontinus, quòd manui aduersus Cimbro Theutonico, constituta die pugnaturus: quosdam milites cibatus iam bene ante castra collocavit: vt per aliquantulũ spacij aduersarios Iudrico modo propugnarent, donèc Sol non recte eum respiceret, deinde ordinata acie aduersoque Sole pugnantis vicit.

Quartò exercitus non debet famescere, vel sitire: quia redditur debilis valde; vnde dicebat Cæsar, quod si fieri poterat, melius fame, quàm ferro hostis vincendus erit: vnde refert Frontinus, quod Phicrates Atheniensis, sciens horam qua hostis vescebatur, ante illam horam suos vesci fecit: deinde præcepit contra hostem ire: & infestando non permittit ipsum comedere tota die, deinde reducens exercitum in armis, retinuit & celeriter paui fecit, hostis verò cum fameliceret, ad cibum capiendum festinabat, quem ipse iterum aggreditur & vicit: idem dicit, quòd Scipio Africanus in Hispanijs cognoscens Hasdrubalem Penorum ducem: Ieiuno exercitu processisse in aciem, præcepit suis vsque in horam septimam quiesceret comedere, cumque hostis præ nimia siti: secundò armis tanta hora fatigati, castra repetere cepissent, subito dux exercitus commisso prælio vicit.

C Ergo sic patet, quòd tempus ad pugnam debet esse quietum, & non ventosum, nec obscurum, Sol non reuerberet oculo, & exercitus non debet famescere.

Ista spiritualiter debent esse in pugna spirituali: quia miles Christi nõ debet pugnare cum vento, id est cum animo odioso: sed quieto, & beniuolo, non tempore obscuro, id est cupido: sed claro, & charitatiuo, non tempore quo oculi obsecantur infidelitate, non tempore famis, vel sitis ignorantia.

D Primò non debet pugnare cum animo odioso: nam sicut ventus est aeris turbatiuus, & in mari tempestatis concitatiuus, sic est odium. Prouerb. 10. Odium suscitatur rixas, & ibidem 5. vir iracundus prouocat rixas, & sicut ventus perturbat, & obnubilat aerem, sic odium mentem, 1. Ioan. 2. qui odit fratrem suum, in tenebris ambulat, & nescit quo vadit: quia tenebræ obsecanturunt oculos eius: vnde vir odio plenus, non potest esse miles Christi: quia sine dilectione opera nostra non sunt accepta, 1. Corin. 13. Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest: quia charitas

benigna est: vnde Iob 1. In figura scribitur: quia venit ventus a parte deserti, id est odium a parte inferni: quia a bonis deseritur: & concussit quatuor angulos domus, id est quatuor virtutes Cardinales: nam odium fugat temperantiam, debilitat fortitudinem, deserit prudentiam, & expellit iustitiam: vnde corrui domus, & opprimet omnes filios: quia damnatur anima, & pereunt omnia bona opera.

Secundò non debet pugnare tempore obscuro, id est animo cupido: sed liberali, & claro, dicitur enim cupiditas tempus obscurum, pro tanto: quia est actum ad malum, & non ad bonum, eo quòd radix omnium malorum est cupiditas, 1. Timoth. 2. & sicut cæco non prodest lumen, sic auaro non prodest aurum, Ecclesiastici 14. viro cupido, & tenaci sine ratione, non est substantia, & ideo miles Christi cupidus esse non potest, figura habetur Iudicum 7. vbi legitur de Gedeone, quòd pars illa populi, quæ curuatis genibus bibit, non fuit ducta ad bellum, significans quòd illi, qui toto animo proni sunt ad mundum, nõ sunt apti ad spirituale bellum: sed illi, qui tantum necessitatem, & nõ superfluitatem volunt: vnde dixit Sapiens, Prouerb. 30. & Tobia 3. diuitias, & paupertates non dederis mihi: sed tantum victui meo tribue necessaria.

Tertiò Sol non debet esse ante oculos, id est errore, vel infidelitate cecari: nam error potest Soli, qui oculos percutit assimilari: eo quòd hæreticus putat se clarè videre, & intelligere: sed lumen istud obsecat, & non illuminat: vnde de isto Sole scribitur Isaia 28. Confundetur Sol, cum regnauerit Dominus exercituum, in monte Sion, & in Hierusalem, & in conspectu seniorum suorum fuerit glorificatus, tunc enim confundet, &c. error, & infidelitas: quando Dominus regnabit, id est iudicabit: quia tunc apparebit, quod hæretici malè senserunt de fide, qui vsque in illum diem, in suo sensu perdurat, & isti non possunt esse Christi milites: quia displicet sibi infidelis, Ecclesiast. 5. & ad Hebræos, sine fide impossibile est placere Deo: vnde in figura habetur 4. Reg. 23. quòd Rex Iofias combussit currus Solis igne, Iofias interpretatur voluntas diuina, & hic est Christus, qui fecit voluntatem patris sui, qui currus Solis, id est animas hæreticorum, quòd sunt currus, & fides infidelitatis, mittit in gehennam.

Quartò non debet pugnare cum fame, & siti, id est cum ignorantia Christi: quia ignorans

A ignorans ignorabitur, 1. Corinth. 14. sicut enim fame, & siti debilitatur corpus, ita ignorantia debilitatur anima. Ecclesiastici 8. Multa est hominis afflictio: quia ignorat, & non sunt boni milites. Figura, & 1. Reg. 21. quod David fugiens solus venit ad Abimelech sacerdotem, qui dixit, pueros dimisi huc, & illuc, nunc si habes panes, da mihi: nam secum duxerat eos: quia fame scebant, id est veritatem ignorabant. Ergo sic patet, quod miles Christi non debet pugnare tempore ventoso, id est animo odioso: non tempore obscuro, id est corde cupido, non cum Sole oculos verberante, id est cum infidelitate, nec cum fame, & siti ignorantia: & quia Iudaei haec non habebant, sed in his omnibus deficiebant: ideo in hodierno Euangelio de hijs quatuor reprehendit eos Christus.

Primo de animo odioso, cum dicit, ego vado, & queretis me, id est odio, secundum Augustinum, & ideo in peccato vestro moriemini, & quo ego vado, vos non potestis venire.

Secundo de appetitu cupido, secundum Augustinum in homil. solum terrena cupitis, & desideratis, id est moriemini in peccatis vestris, scilicet cupiditatis.

C Tercio de infidelitate, cum ait: Si enim non credideritis, quia ego sum, scilicet Deus & homo, moriemini in peccato vestro, scilicet incredulitatis.

Quarto de ignorantia veritatis: dicebant enim, tu quis es? ubi Christus ostendit se verum Deum, dicens: Principium qui & loquor vobis: hominis filius: quia multa habeo de vobis loqui, & iudicare: sed qui misit me verax est: nam secundum quod homo habet iudicare: quia pater non iudicat quenquam: sed omne iudicium dedit filio, Ioan. 5. Secundum autem, quod homo, misit eum pater: quia secundum quod Deus, est ubique totus; ostendit se insuper se passurum; quia cum exaltaueritis filium hominis, scilicet in cruce; tunc cognoscetis quia ego sum, & omnia ista Iudaei ignorabant.

D Rogemus ergo ipsum, ut nobis det suam gratiam, qua scimus beneuoli, & non odiosi: liberales, & non cupidi: fideles, & non increduli; vel haeretici: & scientes, & non ignorantes; ut non moriamur more Iudeorum in peccatis; sed viuamus in seculis seculorum, Amen.

Rogemus ergo ipsum, ut nobis det suam gratiam, qua scimus beneuoli, & non odiosi: liberales, & non cupidi: fideles, & non increduli; vel haeretici: & scientes, & non ignorantes; ut non moriamur more Iudeorum in peccatis; sed viuamus in seculis seculorum, Amen.

F E R I A T E R T I A
post secundam Dominicam
Quadragesimae.

Quomodo acies debet esse ordinata per diuersos officiales.

Sermo XIII.

Super cathedram Moysi sederunt, &c. Matth. 23. Antiquitus in exercitibus ordinatis erant sex genera personarum; Primum erat dux exercitus, & dicitur dux, quia omnium Dominus erat, & ad ipsum omnes recurrerant; secundum erant praepositi, & praefecti partiales, ut puta millenarij, qui praerant mille; centuriones, centum; quinquaginario, quinquaginta, & decani, decem; millenarij habebant semper vexilla, & centuriones; sed quinquagenarij non semper habebant; tamen in capite habebant signum, quo recognoscebant a caeteris; tertio, erant consiliarij, semper enim dux, & princeps consiliarios habent, cum facienda praecant; quarto erant quidam praefecti, qui iudicium habebant punire delinquentes; quinto erant milites omnes aequales ordinati, & diuisi sub suis centurionibus; sexto erant magistri exercitus positi super victualibus, & necessarijs pro exercitu; unde emebant arma, & conseruabant; figebant papilionem, ordinabant campum, & curam habebant de infirmis.

F Ad primos, qui erant duces, spectabat praelio auaritiam abhorre, & faciebant (ut dicit Valerius) patriae rem, & non suam augere, & magis pauperes in diuite, quam diuites in paupere Imperio versari malebant; unde refert ipse Valerius in 4. lib. quod Marcus Curtius; obsidens Beneuentum, qui dicebatur tunc Samniū; miserunt Beneuentani ei magnum pondus auri, sciebant enim eum esse pauperem; quia non nisi ligneis vasis utebatur, & ideo crediderunt, ipsum diuitem velle fieri; qui dixit eis, reportate vestra vestris; & dicite eis, Marcum Curtium magis velle locupletibus imperare, quam diuitem esse, & mementote me, nec acie vinci, nec pecunia posse corrumpi.

Ad secundos, qui erant centuriones, spectabat milites instruere, & eos animare: quare super primos, vel semper primo incipie-

G Ad quatuordecimos, qui erant vice iudices, spectabat iuxta, & directe iudicare, antiquitus enim acriter puniebantur, non recte iudicantes: unde narrat Valerius, lib. 6. quod Cambises Rex Persarum, quandam iudicem viuum excoarari fecit: quia male suum emulum iudicauit: cuius filium supra tribunal capio patris coopertum sedere fecit, dices time poenam, & fuge culpam.

H Ad sextos, scilicet milites, spectabat esse humiles, non multum loquētes, abstinentes, & temperatos: unde recitat Frontinus, quod Marcus Scaurus in suo exercitu, ita temperatos milites habuit, quod stans die tota cum eius exercitu sub arbore pomis plena, nullus militum tetigit eam: quae, posteriori die, intactis fructibus reperta est.

Ad septimos, scilicet magistros, qui erant super opera & victualia: spectabat esse expertos, & legales: unde non nisi bene experti, & legales, tali officio fungebantur, sic erant ordinati officiales in exercitibus ordinatis.

Et ita spiritaliter sancta mater Ecclesia, quae est terribilis, ut castrorum acies ordinata, habet diuersos status, suorum fidelium: nam aliqui sunt praelati, qui significantur per duces, aliqui praedicatores, qui representantur per Centuriones, aliqui regulares, qui representantur per Consules, aliqui penitentiarij, qui significantur per iudices, aliqui sunt seculares: ex quibus aliqui sunt nobiles, qui representantur per milites, alij artifices, alij mercatores.

A cipiebant; unde refert Frontinus, quod Syl-la aduersus Ardelaum, cum videret tempus actum ad bellum, accepto gladio prius currit in hostes suos, dicens, si quis de me peteret; dicatis me solum pugnare, cuius rei pudore vniuersi secuti sunt eum, idem dicit, quod Iulius cum audiret suos milites, equos non habere paratos, ipse equum dimittens pedester inimicorum aciem aggressus est, quem secuti sunt milites, & vicit.

B Ad tertios spectabat consilia bona dare, non ad Ducis complacentiam, sed ad bonum Reip. pertinentia: unde Aug. ad Bonifacium, eligi sibi consiliarios socios, Deum timentes, veritatem amantes: saepe enim adulatores, blanda facie decipiunt animos audientium se, & perpetuae mortis laqueis interimunt: unde ad edificationem debet patere, vel parere: non ad destructionem, ideo non omnis amicus consiliarius esse poterit, dicente scriptura, amici tibi sint multi, consiliarius vnus.

C Ad quatuordecimos, qui erant vice iudices, spectabat iuxta, & directe iudicare, antiquitus enim acriter puniebantur, non recte iudicantes: unde narrat Valerius, lib. 6. quod Cambises Rex Persarum, quandam iudicem viuum excoarari fecit: quia male suum emulum iudicauit: cuius filium supra tribunal capio patris coopertum sedere fecit, dices time poenam, & fuge culpam.

D Ad sextos, scilicet milites, spectabat esse humiles, non multum loquētes, abstinentes, & temperatos: unde recitat Frontinus, quod Marcus Scaurus in suo exercitu, ita temperatos milites habuit, quod stans die tota cum eius exercitu sub arbore pomis plena, nullus militum tetigit eam: quae, posteriori die, intactis fructibus reperta est.

Ad septimos, scilicet magistros, qui erant super opera & victualia: spectabat esse expertos, & legales: unde non nisi bene experti, & legales, tali officio fungebantur, sic erant ordinati officiales in exercitibus ordinatis.

Et ita spiritaliter sancta mater Ecclesia, quae est terribilis, ut castrorum acies ordinata, habet diuersos status, suorum fidelium: nam aliqui sunt praelati, qui significantur per duces, aliqui praedicatores, qui representantur per Centuriones, aliqui regulares, qui representantur per Consules, aliqui penitentiarij, qui significantur per iudices, aliqui sunt seculares: ex quibus aliqui sunt nobiles, qui representantur per milites, alij artifices, alij mercatores.

Ad octimos, qui erant vice iudices, spectabat iuxta, & directe iudicare, antiquitus enim acriter puniebantur, non recte iudicantes: unde narrat Valerius, lib. 6. quod Cambises Rex Persarum, quandam iudicem viuum excoarari fecit: quia male suum emulum iudicauit: cuius filium supra tribunal capio patris coopertum sedere fecit, dices time poenam, & fuge culpam.

Ad nonos, qui erant vice iudices, spectabat iuxta, & directe iudicare, antiquitus enim acriter puniebantur, non recte iudicantes: unde narrat Valerius, lib. 6. quod Cambises Rex Persarum, quandam iudicem viuum excoarari fecit: quia male suum emulum iudicauit: cuius filium supra tribunal capio patris coopertum sedere fecit, dices time poenam, & fuge culpam.

Ad decimos, qui erant vice iudices, spectabat iuxta, & directe iudicare, antiquitus enim acriter puniebantur, non recte iudicantes: unde narrat Valerius, lib. 6. quod Cambises Rex Persarum, quandam iudicem viuum excoarari fecit: quia male suum emulum iudicauit: cuius filium supra tribunal capio patris coopertum sedere fecit, dices time poenam, & fuge culpam.

E cipibus: nam sicut illi Principes abhorrebant auaritiam, ita debent & praelati: unde Esa. Quis ex vobis, habitabit supple in prelatu- ra, qui prohibet auaritiam ex calumnia, excutit manum suam ab omni munere: Et ratio est: quia vir iustus erigit terram, & vir auarus destruit eam, Prouer. 29. & ideo dictum fuit Moyse, Exo. 18. Prouide ex omni pleba viros, qui oderint auaritiam.

Secundi sunt praedicatores: qui figurantur per Centuriones: quia sicut illi debebant instruere milites, ita isti populum, & sicut illi primo incipiebant preliari, ita isti primo debent facere, & postea docere: Unde Beda, qui viam veritatis, alijs ostendere cupit, cautissime attendere debet, ne aliter viuat, quam docet.

Tertij sunt penitentiarij, qui comparantur iudicibus, sicut enim iudices recte iudicare debent, ac isti discreti, & prouidi poenitentias imponere: unde praecipit Dominus, Leuit. 2. Quod in omni sacrificio debent sal offerri, significans, quod in omni opere sacerdotis debet esse discretio: unde Matth. 9. dicit. Habete sal inter vos, & in vobis, & vos estis sal terrae, &c.

Quarti sunt regulares, qui comparantur Consulibus: quia sicut illi, non ad placendum homini, sed ad commune bonum, dare debent consilium: sic isti, non ut placeant hominibus, sed ut placeant Deo facere debent bonum, Matt. 5. Attendite, ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis.

Quinto sunt nobiles, qui more illorum militum debent esse humiles paruitatem victus sufferentes, & ab omnibus carnalitatibus abstinentes, j. Pet. 2. Abstinete vos a carnalibus desiderijs, quae militant aduersus animam.

Sexto sunt artifices, qui debent in suis artibus esse sufficientes, & mercatores debent per omnia esse fideles, & veraces, Matt. 19. Veritatem loquimini vnusquisque cum proximo suo, ecce quomodo debet esse ordinata Ecclesia Dei.

Sed aliter hominum negligentia, & diaboli malitia fecit, & patet in hodierno Euangelio; Nam primo praelati facti sunt auari: quia super cathedram Moysi sederunt Scribae, & Pharisei: secundo praedicatores facti sunt mali: quia dicunt & non faciunt: tertio penitentiarij facti sunt indiscreti, quia imponunt onera grauius, & importabilia: quarto regulares facti sunt hypocritae: quia omnia faciunt, ut videantur ab hominibus: quinto

A quinto nobiles in multis vitijs sunt implicati: quia in sumptum vestimentorum: sexto artifices non curant scire, sed sciri, nec videre, sed videri, & vocari ab hominibus Rabbi; mercatores modo cupiunt fraudare, & mentiri, diligunt salutationes in foro, hoc spectat ad mercatores.

Ecce videtis quomodo acies Christi est inordinata: sed nunquid ad hæc omnia Christus caput nostrum non posuit remedium? certe: immo ad omnia ista vulnera vnam perfectissimam adhibuit medicinam, scilicet humilitatem, omnis qui se humiliat exaltabitur, &c.

B Rogemus ergo Dominum, vt tribuat nobis humilitatem, Amen.

F E R I A Q V A R T A
post secundam Dominicam
Quadragesimæ.

Quomodo exercitus debeat ire, stare,
& ferire.

Sermo XV.

*Ascendens Iesus Hierosolimam,
assumpsit duodecim, &c.*

Matt. 20. Præposui hodie vobis tria dicere: primo quomodo exercitus debeat procedere:

secundo quomodo exercitus debeat stare: tertio quomodo exercitus debeat ferire.

Propter primū sciendum, quod dum exercitus vadit debet attendi, ne insidie fiant in itinere, quæ si sunt, vel sunt manifestandæ. Est imponendum militibus, vt cauti existant: & victoria promittenda, ne timeant: vnde de his cautelis Frontinus ponit multa exempla: Narrat enim, quod Fulvius ducens exercitum supra Lucanos, præsciuit Lucanos in insidijs esse: qui debiliorem legionem cum sarcinis primo misit, & fortissimam ad dexteram, & sinistram: diuidens misit, quod cum hostis prædationi intenderet: per vtraque; latera irruens, eos occidit, idem Fulvius exercitum ducens, & hostis præmès tergam peruenit ad Fluuiū, in cuius ripis abscondit vnā legionem, ac hostis paucitate visa acrius insequitur, sed ipse occupans eum in medio, totum profrauit: refert etiam, quod Phierates dum in Traciam equitaret, sciuit hostem habere obuiam, & ipse præmisit sarcinas cum de-

biliori exercitu, remanens ipse cum fortiori, vnde hostes circa prædam fatigat os, & intentos inueniens, & inuadens vicit.

Propter secundum, scilicet quomodo milites in exercitu stare debeant, dicendum, quod minus rara, vel larga & spaciola, quia quando acies est nimis rara, facilius rumpitur; vnde Frontinus dicit, quod Rasides Dux Lacedæmoniorum, in exercitu contra ciuitatem Amphypolim, cum multitudo Atheniensium maior sua esset, & non nisi per ipsos transire posset: noua sagacitate vsus, si claudendum præstitit, vt per longum coronæ ambitum, destrueret hostilem frequentiam: & ideo, quia rarissimi existebant, & obstabant erupit: verumtamen non debet tamen arctari, ne brachia possint mouere, & percutere: quando enim homines sunt nimis stricti, ad percutiendum impediuntur, non enim debet teneri extremum; vnde Antiquitus in mille passibus ponebatur 1666. homines, debet enim tres pedes de spatio, pro quolibet.

Propter tertium, quomodo debet ferire, est sciendum, quod duo sunt modi percutiendi, videlicet cæsim, & punctim, de istis debet melior eligi, & videtur, quod sit punctim, quia percutiendo cæsim, multa arma oportet incidere: quod punctim non est, nisi quantum est puncta lanceæ, vel cælli percutiendo etiam cæsim, oportet magnam plagam facere, & multum de ossibus, & de carne incidere ad hoc, quod plaga sit mortalis, sed percutiendo punctim, potest sufficere plaga vnus vnciæ, alia ratio est: quia percutiendo cæsim, plus laboratur, & hostis potest melius se defendere: quia plus valet præuidere, sed percutiendo punctim, non est labor: nisi tenere lanceam, & impingere, & hostis non potest ira se defendere: est etiam alia ratio: quia percutiendo cæsim homo eleuando brachiū, potest plus offendi ab hoste cordato, & sub brachijs, & in pectore, vbi sunt mortale plaga, sed percutiendo punctim. Non potest ledi, imò ipse ledit. Pater ergo, quomodo exercitus debeat ire, stare, & ferire.

Spiritualiter loquendo, mundus iste potest dici, via per quam imus, quia transeunt quasi, & non perpetualiter, & permanenter hic viuamus, Hebr. 11. Nō habemus hic permanentem ciuitatem; sed futurā inquirimus, potest dici cæsim, in quo pugnamus. Vnde Bernardus: Dum (inquit) fratres, in hoc mundo sumus, quasi in campo certaminis positi sumus: videndum est er-

go,

A go, quomodo spiritualiter debemus ambulare, stare, & percutere.

Primò debemus ambulare cum prudentia, Ephes. 5. Videte fratres, quomodo cautè ambuletis, & propter inimicorum nostrorum insidias, nobis est necessaria prudentia: Inimici autem sunt tres, scilicet caro quæ inficit, diabolus qui decipit, & mundus qui affligit: de carne ad Gala. 5. Caro concupiscit aduersus spiritum: de diabolo. j. Pet. 5. Tanquam leo rugiens circuit, quaerens quem deuoret: de mundo Ioan. 13. In mundo pressuram habebitis.

B Contra omnia ista, vnus est respiciendū, & nos tanquam prudentes, illud debemus accipere, & hoc est memoria passionis Christi, quæ est contra concupiscentias carnis: vnde Apostolus. Christo in carne passio, & vos eadem cogitatione armamini. Hoc figuratur Exodi. In virga Moysi, in qua percussus est fluuius Ægypti, id est carnalis voluptas, & aqua vertitur in sanguinem: quia delectationes, maxime fiunt in abhominacione, & moriuntur pisces, i. carnales delectationis, liberat a tentionibus diaboli, quod figuratur Nume. 21. In serpente, ad quem aspicientes filij Israel, sanabantur a morfu serpentium, & in virga, quam miserunt in aquis Marath, quæ erat amara: quia passio Christi liberat a tentionibus demonum, & dulces facit afflictiones huius mundi: Vnde propter hæc omnia, dicit B. Hier. Respice Christum crucifixū: & contra omnes languores inuenies remedium, si infirmaris cogita, quia languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit, si detractionem. Et contumeliam patens: nōne de eo dictū est. In Belzebut, principe dæmoniorum exijt dæmonia: sic erga omnē penam, in Christo inuenies medicinam.

C Secundò debemus stare cum constantia, 1. Cor. 10. Qui se existimat stare, videat, ne cadat: vbi dicendum, quod sicut in exercitu temporalis non debent stare hominis nimis sparsi, nec nimis stricti: ita in spirituali, non debent milites Christi, nimis in temporalibus se diffundere: nec ultra possibilitatem se affligere, & restringere: quia periculosum est vtrumque.

Primò periculosum est in temporalibus, nimis se dilatare, quia facilius potest se rumpere, Eccles. 11. Fili mi, in multis sint actus tui, & si diues fueris, non eris immunis a delicto: vnde in Psal. dicitur: Quod peccatores, quia obtinuerunt diuitias: ideo tenuit eos superbia, & prodijt quasi ex adi-

pe iniquitas eorum.

E Secundò nimis se affligere, & restringere: vltra possibilitatem est etiam periculosum: quia vt di. Greg. supra Ezechielem, nimis delicate carnem pascere, est hostem nutrire: sed vitium est ciuem interficere: vnde Apost. Rom. 12. Rationabile obsequium vestri: & Bernardus, qui modo vixerit vt homo, viuet vt bestia: honor religiosi est vita discreta: vnde in abstinentia, & penitentia discretio est obseruanda: multos vidimus demeratos propter nimiam abstinentiam: vnde B. August. ita scripsit in regula: Carnem vestra domate ieiunijs & abstinentia Escæ & potus: quantum valetudo permittit: patet ergo, quomodo in nostra pugna nos debemus stare nō nimis stricti, nec nimis sparsi.

F Tertio debemus ferire cum audacia. 2. Cor. 11. Rogo autem vos per illam confidentiam, quæ existimo videre, &c. Istud autem audacter peruertere, est punctim diabolum vulnerare: ex opposito sibi, scilicet ex humilitate nulla enim virtute tamen offenditur: quia vt dicit Vgo de S. Viç. Si ieiunas: hoc ipse non metuit: quia nunquā cibum sumit, si vigilias non timet: quia nunquā somnum capit: si castitatem seruas, hoc nō timet, quia nunquā feminam cognouit, sed si humilitatem seruas, hoc vehementer expauescit: quia hoc obseruas in terris, quod ipse in cœlo obseruare contempsit: vnde legitur in vitis Patrum, quod diabolus apparuit sancto Machario cum falce in manu, circundans eum, quasi acriter percussurus, & tanquam non valens eum percutere, dolosa voce dixit: quid est, quod te nō possum vincere? Certè quod nec abstinentia, nec continentia, sed sola humilitas tua me vincit, & vlulans discessit: & sic patet, quomodo debemus ire, stare, & ferire.

G Hæc proponit Christus in Euang. & primo quomodo debemus ire: cum dicit, ecce ascendimus Hierosolimam, &c. Secundo quomodo debemus stare: cum addit: tunc accessit ad eum mater, &c. Tertio quomodo debemus ferire, tunc indignati sunt, &c.

H Circa primum. Vis ergo ascendere Hierosolimam, i. cœlestem intrare aulam? memento quomodo Christus fuit traditus per discipuli avaritiam, illusus, flagellatus, consputus per sacerdotū inuidiam, crucifixus per Pilati nequitiam; sed resurrexit tertia die per suam potentiam: hoc habendo in memoria, non timebis insidias carnalis concupiscentiæ, nec diabolicæ nequitiae, nec

A mundanæ malitiæ : sequitur, tunc accessit mater filiorum Zeb. d. dic, vt sedeant hi d. fil. vnus a dextris, & alius a sinist. &c. Vis tu stare ad dexam, i. in gloria in coelo, & non ad sinistram. i. in gratia in hac vita, bibe calicem, quem bibit Christus: sic ipse dixit potestis bibere calicem, &c. In ista ergo vita stare debemus bibendo amaritudines & passiones; sequitur de tertio, tunc indignati sunt, &c. sitis quia principes: nam sic erit inter vos, &c. Hic ponit directè modum percutiendi diabolum, si cum humilitate, quia qui maior est vestrum, erit vester minister, &c. Vis ergo ferire diabolum? non sis sicut Principes mundi, qui quanto maiores sunt, tato sunt etiam superbiore, sed sis sicut Christus, qui cum maior esset seruebat: sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, &c. qui cum esset Deus sublimis, factus est homo humilis, formam serui accipiens, in similitudinis hominum factus, & habitu inuentus, vt homo, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, &c. Rogemus ergo Domino, vt sic faciat, non ire, stare, & ferire, vt vincentes coronemur in coelis, Amen.

F E R I A Q V I N T A
post secundam Dominicam
Quadragesimæ.

De maneriebus militum, qui ducebantur ad exercitum.

Sermo XVI.

D *Omo quidam erat diues, &c. Luc. 18. In exercitibus antiquorum, quinque manerierum militum ducebantur.*

Primò quidam vocabantur, velites, qui erant iuvenes leuis armaturæ, quos hodie latini vocant valetos: isti erant agiles, & primo mouebant bellum.

Secundò erant excubitores, qui die, & nocte custodiebant exercitum, inter se tamē diuisi, ne nimis vigiliarum labore grauarentur: maxime enim cura erat antiquitus, vt custodibus exercituum, tanquam eis vti sit valde necessarium: Nam Frontinus recitat: propter hoc Claudius Imperator vicit Cimbrum, ipse enim existens in exercitu, contra eos iussit, quadam nocte eorum castra inopinatè aggredi: deinde fugere, qd

continuans per plures noctes, fatigabat nocte modicum hostes: cogens eos omni nocte esse sollicitos: tandem simulauit totalem recessum, de quo gaudentes Cimbrum, & facti securi: male se custodiunt, Claudius vero eorum castra aggreditur subito, & vicit eos, atque confudit.

Tertio erant deserui, vt enim dicit Isidorus, quòd nūquam seruis promissum est ad militiam admitti, sed postquam Romani ab Annibale apud Cannas fuerunt deuicti, vt perditam militiam recuperaret: omnes seruos fecerunt liberos, & ita eis militare concessum est, vnde tales milites dicebantur deserui, i. non serui, sed desinentes esse serui.

Quartò erant alaris, qui per modum alaris aciem protegebantur, & isti a tota acie erant separati, & inordinatè habebant percutere hostes, discurrerant enim per campum, & illud diuertebantur, & videbatur necessarium.

Quintò erant vexillatores, qui velis, & flammis utebantur; erant ex hoc ab omnibus alijs separationis, & sic patet, qd sunt quinque maneries militum spiritualiter loquendo, ita debet esse in bello spirituali: quia.

Primò debet esse pauperes, per illos agiles & leues, qui non premuntur grauitate terrenorum, sicut enim graue pondus impedit, volentem velociter currere, sic terrena omnia grauant Christi militem, qui cum diabolo vult pugnare: hoc figuratè est in Dauid. i. Reg. 18. qui volens cum Philisteo pugnare: indutus armis Saul, non valebat incidere, sed ea abiciens, baculum, & peram solum sumpsit, & liberè vadens vicit: hic Dauid fidelis est, cum diabolo pugnans, sed oneratus armis Saul, id est terrenis, non potest pergere: sed cum abijcit, & baculum Crucis accipit, & peram, id est memoriam quinque vulnerum Christi induit, prima percussione vicit.

Secundò sunt excubitores, i. stabiles, qui significantur per custodes, sicut enim illi, sic & Christi. Milites debent esse stabiles, & non vagi. j. Cor. 15. Itaque fratres mei dilecti, stabiles estote & immobiles, abundantes in omni opere bono, vnde quàm sit vtile non vagari, & damnosum moueri: figuratè est Gen. 34. vbi scribitur, qd egressa est Dina, vt videret mulieres regionis illius, quam cū vidisset Sichem filius Emor Princeps terræ illius adamauit, & rapuit, & dormiuit cum ea: opprimens illa virginem conglutinata est anima eius cum ea: tristemq; blan-

A blanditijs liniuit, Dina, vt alienigenas mulieres videat, egreditur, quando mens hominis sua facta negligens alienas actiones curans, extra ordinem proprium vagatur, quam Sichem opprimat, quia inuetam, in curis exterioribus diabolum corrumpit, & conglutinatur anima eius cum ea: quia inuitam sibi per iniquitatem respicit, & quia de bono perdit cogitur flere, & impius corruptor; securitatem vanam elargitur: tristemq; blanditijs curat delinire.

Tertio penitentes, qui significantur pillos, qui serui fuerat, sed vterius non erat; ita isti relictis peccatis, quorum præmebantur seruitute admittuntur Christi militie. Rom. 5. Liberati a peccato, serui autem facti Deo: figura huius potest esse Iacob: de quo Gen. 29. scribitur, qd recedens Laaban, cui seruierat, in ipso itinere Angelum Dei vidit, & cum eo luctans, Israel nomen accepit, hic Iacob est quilibet fidelis, qui recedendo a peccati seruitute, associatur angelicæ aciei: nomenq; recipit diuinæ visionis, Israel videns Deum in corpus.

Quartò sunt contemplatiui, qui studio scripturarum insistant, & figurantur per illos, qui aciem protegent & subueniunt, s. alares; sic isti in omnibus tribulationibus, in ipsa scriptura consolationem, & consolares reperiunt: quia quæcumq; scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: vt per patientiam, & consolationem scripturarum, spem habeamus, Rom. 14. Vnde in figura huius scribitur. i. Reg. 18. Quòd spiritus malus, qui inuaserat Saul, recedebat, cum Dauid Citharâ pulsabat: spiritus malus inuadens Saul, potest dici quilibet afflictio, vel tribulatio affligens christianum, sed pulsanter Citharâ, & loquente scriptura, mitigatur molestia per exempla aliorum visa.

Quintò sunt charitatiui, qui significantur per illos, qui vexilla portabant, quia vexillum, & signum militis Christi est charitas, Ioa. 13. In hoc cognoscent homines, qd discipuli mei eritis: si dilectionem habueritis adinuicem, & ipsa charitas loquitur, Cât. 8. Pone me, vt signaculum super cor tuum, figura potest esse Machab. 4. vbi dicitur, qd ostenderunt Elephantibus sanguinem vite, vt acuerent eos ad prælium, i. dederunt signum charitatis feruentis, & facti sunt prompti ad spirituale bellum.

Et sic patet, quales debent esse milites Christi: quia debent esse leues, non grauari pondere terrenorum, custodes, & stabiles, non vagantes vanitatibus mundano-

rum, liberi & non subiecti vilitatibus peccatorum, prouidi in meditatione sacrarum scripturarum, consignati signo charitatis.

Omnia ista, quam sint damnoſa non habentibus, & fructuosa seruantibus, patet in Euangelio hodierno; vbi fit mentio de diuite, & paupere: vt per diuitem intelligas malum, per pauperem autem bonum: & primo ponitur eorum diuersa conditio: secundò diuersa eorum remuneratio.

Propter primum dicit de homine malo, quòd terrenis aggrauatur: quia erat diues; secundò vanitate relaxatur, quia induebatur purpura, & bisso; tertio vitijs carnis famulabatur: epulabatur quotidie splendide; quartò charitate expoliatur: quia de micis mensæ non dabat.

Sed de milite Christi contrarium loquitur: nam non grauatur terrenis: quia mendicus, non vagatur in vanis: quia canes lingebant vulnera eius, id est verba sacræ scripturæ mitigabant eius afflictiones, non priuatur signo charitatis: quia dicitur Lazarus, & interpretatur a Deo auxiliatus, & signat charitatum, cui auxiliatur Deus.

Secundò ponitur istorum duorum diuersa remuneratio: nam Lazarus, qui non grauatur pondere terrenorum, portatur ad celum: quia non delectatur vanitate mundanorum; gaudet gloria beatorum: quia non sequitur carnale desiderium, locatur in Abraham sinu.

Diues verò pondere pressus, sepelitur in inferno, vanæ gloriæ deditus, patitur tormentum: gula seruus, sentit cruciatum: petit guttam aquæ, & non accipit: quia cupidus de suo non dedit alijs, nec pauperem petentem exaudiuit, nec ipse exaudiri meruit. Rogemus Dominum, vt det nobis gratiam, quòd habeamus has quinque conditiones, ne cum diuite Epulone sepeliatur in inferno: sed cum Lazaro a sanctis Angelis, in sinum Abraham, id est in celum deportemur, Amen.

F E R I A S E X T A
post ij. Dominicam Quadrage.

De numero militum, de custodibus, & suis castrorum.

Sermo XVII.

D *Omo quidam pater familias plantauit vineam, & cetera. Matth. 21. Apud antiquos in exercitibus, quatuor ordinatè siebant: primò signatorum*

A numerus; secundò signorum cultus; tertio castrorum ambitus: quartò buccinarum actus.

Dico ad primum, est sciendum, quòd Romani habebant legionem, de qua constabant duplicem aciem, & dicebatur legio ab eligendo: quia erant electi, & quòd dicimus legionem, Macedones dicunt Philangam, & Gallici caternam, in qua legione secundum Isidorum lib. 9. erant sex milia hominum: Vegetius autem videtur dicere, quòd erant 6666. & adhuc plures erant apud Romanos: quia vt vincerent addebant 1330. erant autem secundum Isidorum decem cohortes, & 200. turmae, in tur-

B ma erant triginta equites de qualibet centuria; vna cohors habebat 500. milites: Romani tamen primam cohortem faciebant maiorem, & nobiliorem ceteris: vnde habebat mille centum, & quinquaginta pedes bene armatos, & equites mille trecentos, reliquæ verò æquales erant, fiebant autem de legione duæ acies.

Quo ad secundum, scilicet cultum signorum, sciendum quòd ipsa vexilla, in maxima habebantur reuerentia, & conseruabatur diligenti custodia, & pro eorum defensione milites se ponebant morti: vnde recitat Frontinus, quòd Suinis Trullus adulescens, aduersus Sabinos cum vincere nequiret, vexillum accepit: & in hostes proiecit, cuius repetendi gratia sic Romani pugnauerunt, vt etiam signum victoriæ reportarent: summa enim alacritate, ad eum repetendum incubuerunt: Dicitur autem vexillum, a bello; quasi besillum: vt dicit Isidorus lib. 18. Ethimologiarum: Ponit etiam ibi, quòd sub Romulo, loco vexilli, milites habuerunt fasciculos feni.

Quo ad tertium, scilicet castrorum ambitum, est dicendum, quòd castrum locus est, in quo locatur exercitus: & dicuntur castra quasi castam, secundum Isidorum libro 9. quia nunquam mulier debebat intrare esse: extra autem prædictum locum, non licebat vagari; vnde dicit Frontinus, quòd Scipio Africanus omnium qui recesserant dexteram manum, præcindi iussit.

D Quo ad quartum buccinantium actus, est sciendum quòd buccinatores erant, qui signa belli dabant, & dicitur buccina, quasi vocina, a voce; vt dicit Isidor. lib. 19. de qua Frontinus: Buccina cogebat præstos ad arma quærentes: Illo enim signo equitabant milites; vnde refert Frontinus, quòd Lucius Crassus, ita respondit cuidam interro-

ganti, quo tempore mouerentur castra: timens igitur ne audiens buccinam, vel tubam, Et ita patet pugnatorum numerus, signorum cultus, castrorum ambitus, & buccinantium actus.

Spiritualiter loquendo, per illum numerum pugnatorum, intelligitur legis præceptorum ordinatio, per cultum verò signorum, vel vexillorum accipitur hominis ratio; per ambitum castrorum sumitur voluntatis operatio, & per actum buccinarum colligitur sanctitatis admonitio.

Primò legis præceptorum ordinatio, intelligitur per pugnatorum numerum: nam sicut in vna legione ponebantur decem cohortes; ita decem fuerunt præcepta diuinæ legis, & sicut de omnibus militibus fiebant duæ acies, sic de ipsis præceptis fuerunt scriptæ duæ tabulæ; & sicut de illis militibus contra omnes hostes muniabantur exercitus: Ita in spiritali bello, ipsis munitur Christianus: nam per primum præceptum armatur contra infidelitatem; quia nõ adorabis Deum alienum: secundò contra loquacitatem, quia non assumes nomen Domini Dei tui in vanum: tertio contra superbiam & ambitionem; quia memento vt diem sabbati sanctifices: quartò contra impietatem; quia honora patrem tuum, & matrem tuam: quinto contra crudelitatem; quia non occides: sexto contra libidinem; quia non inechaberis: septimò contra falsitatem; quia non falsum testimonium dices: octauò contra rapacitatem; quia non furtum facies: nonò contra cogitatus malignitates; quia non concupisces uxorem proximi tui: decimò contra cupiditatem; quia non concupisces rem proximi tui: Ecce quoniam cum istis decem præceptis, velut cum decem cohortibus contra omnes aduersarios defendimur, & munimur: in huius figuram, præcepit Dominus Exodi 24. Quòd in tabernaculo fieret decem corti- **H** que: quid tabernaculum nisi anima, que est, & esse debet habitaculum Dei: sed istud tabernaculum decem cortinis ornatur, & ipsa anima decem præceptis aduersus omne malum ornatur vitium.

Secundò hominis ratio accipitur, per signorum, & vexillorum cultum: nam sicut ipsum vexillum erat, ad quod milites debent attendere, & ipsum sequi: sic ratio est, secundum quam viuere debemus, vnde August. 1. soliloq. dicit: Ratio est in mente, sicut oculus in corpore: sicut etiam per vexillum vna gens, vel exercitus, & pars vna ab

A ab alia distinguitur: sic per rationem homo ab omnibus separatur: vnde August. 1. de liber. arbit. sola, inquit, ratione separamur a ceteris: nam non solum cum animalibus; sed etiam cum arboribus multa habemus communia: vt alimentum corporis sumere, crescere, germinare, & vigere arboribus tributum esse videmus: videre autem, & audire, & olfactum, & gustum, atque tactum sentire corporalia posse bestias acius plerasque, quã nos cernimus, & fatemur. Adde vires, atque valentiam, firmitatemq; membrorum, celeritates, facillimosq; corporis motus, quibusdam æquamur; & a nonnullis vincimur: sola enim ratione a cunctis discernimur, & cunctorum dominamur: vnde de ipsa ratione locutus est Propheta in Psal. dicens: signatum est super nos lumen vultus tui Domine, & de ea potest intelligi illud Canti. 8. Pone me, vt signaculum super cor tuum.

B Tertio voluntatis operatio, sumitur per castrorum ambitum: quia sicut intra ipsa homo poterat semper morari: sic voluntas non potest ab aliquo auferri: vnde Seneca dicit: Errat Dominus, si putat totum hominem in seruitutem descendere: Pars enim eius exempta est; corpora obnixa sunt. Dominis; mens autem, & voluntas adeo libera, & vaga est, vt nec ab hac carcere cui inclusa est, teneri possit: ideo Tullius in Rethorica sua ait, quòd in omni re volentem spectari oportet: vnde de his qui voluntate seruiebant Deo: scribitur, Multa sunt castra Domini fortia nimis, & facientia verbum eius.

C Quarto admonitio sanctitatis, colligitur per buccinantium actum: nam sicut ipsorum sonitu mouetur exercitus, sic Sanctorum admonitionibus, verbis, & prædicationibus mouetur homo, & incitatur ad bonum opus: vnde Isaiæ 68. præcipitur prædicatori: clama ne cesses, & quasi tuba exalta vocem tuam, &c. vnde præcepit Dominus Nume. 10. Duas tabulas fieri: quibus vsus est Iosue, cum committeret bellum, & quando cepit Hierico; vnde dicitur de septem tubis: Iosue 6. vtraque historia potest adaptari hic, per tubas Sanctorum admonitiones debent intelligi: quibus debemus vt tempore belli: quia in continuis pugnis vitæ præsentis; oportet nos Sanctorum admonitionibus credere, & obedire: Habemus ergo, quòd per milites legionis, intelliguntur præcepta legis, per vexilla Ducis, dominium rationis, locus in castris

arbitrium voluntatis, & per sonantes tubas; admonitiones sanctitatis.

Hæc quatuor ostendit Christus animæ humanæ fecisse, quorum male præstitum beneficium recognouit, & ideo in præsentis Euangelio tria ponuntur: primò circa animam sollicita benignitas, homo quidam: secundò animæ peruersa malignitas cum tempus fructuum: tertio rigida equitas, malos malè perdet.

Primò ponitur sollicita benignitas Christi erga animam: quæ apparet in eius creatione: quia homo quidam plantauit vineam, per vineam, animam: per hominem quandam, Deus intelligitur; qui animam plantauit, quando eam ad suam imaginem creauit: secundò apparet in eius protectione; quia sæpè circumdedit ei: Per sæpè intelligitur lex diuina, qua anima humana, vt superius patuit, stat circumdata, & defensa: tertio apparet Christi benignitas in animæ dignificatione: quia ædificauit in ea turrim: Per turrim intelligitur ratio, quæ more turris altius eminent, & longius apparet inde homo per limina respicere valet: quartò prædicta benignitas apparet in eius exemptione: quia fodit in ea torcular, Per torcular voluntas libera, in qua generatur affectio, & inde exit omnis bona, & mala operatio: quia omne bonum debet esse voluntarium, & etiam omne peccatum, solum voluntarium est puniendum.

Ecce apparet Christi benignitas erga animam: quia eam singulariter creauit. Præceptis legis muniuit; Ratione ornauit, & libera voluntate dotauit, collocauit eam agricolis, id est sensibus corporis; & peregrè profectus est; quia eam liberam arbitrio dimittit.

Secundò ponitur animæ peruersa malignitas, cum tempus fructuum venit: tunc aduenit tempus fructuum, quando homo est in ætate ad bene operandum, & tunc Deus querit fructum de ista vinea: sed ecce malignitas eius; quia Deus mittit nuncios, id est naturales ratiocinationes, quando ratio indicat, & dicit bene agere: sed homo verberat istos nuncios, quando ipsam naturalem cogitationem occultat. Ad hæc Deus mittit alios nuncios, id est occultas inspirationes: & istos occidit, quando bonos cogitatus, non solum non sequitur, sed interimit: adhuc Deus mittit alios nuncios, scilicet monita Sanctorum, verba prædicatorum: sed istos lapidibus opprimit, quando non obedit: sed etiam contradicit;

A Ad ultimum mittit filium proprium, qui vita, & doctrina debet venerari, & imitari: sed peruersa malignitas ipsum extra proiecit; quia eius doctrinam per contemptum proiecit, & in quantum in se est, ipsum occidit, cum non sibi, sed suo inimico diabolo, scilicet peccato obediret.

Tertio ponitur rigida equitas: quia malos male perdet, &c. sic facientes gratiam suam tribuet, qui de ea fructum reddent; qui ergo ceciderit super hunc lapidem: confringetur, id est quicumque; credens in Christum peccauerit, damnabitur, & super quem ceciderit comminuet eum, id est quem fidelem inuenerit similiter ipsum iudicabit, & quamnam est causa, quare fructus non reddimus: Respondeo, quia hac vinea est exterminata: exterminauit eam aper de sylua, &c. ista sunt peccata, & diabolus, & quomodo exterminauit Diabolus? respondeo: quia aper ingressus est, id est diabolus ex eo, quod non erat sepius, id est preceptorum obseruantia non tueris, id est ratio: sed sensualitas vigeat, non torcular bonae voluntatis: His debebat resistere contra hunc aprum, & ferum, & pugnare noluit, & non fuit buccina: quia verbum Dei audire nolimus; hac buccina, & tuba fugatur aper: hac ergo de causa vinea exterminauit, &c. & fructus hanc vinea non reddere potest, & illa reddit: de qua Moyses: vna eorum, vna fellis, &c. ex eo, quod hanc vinea Domini Sabaoth, facta est vinea Sodomorum, & de suburbanis Gomorrae: Rogemus ergo Dominum, vt praecipua seruemus, ne sepius diripiatur, conseruetur turris: vt simus viuentes secundum rationem, & bonam habeamus voluntatem: & verbum Dei, quod tanquam buccina fugatur aper, & ferus diabolus, audiamus aure, & seruemus in corde: vt sic simus vinea Domini Sabaoth, & afferamus fructum bonum, & reddamus Domino nostro, non cadamus super hunc lapidem: nec lapis super nos, ne sic perdat nos male: sed potius nos conseruet, adiuuet, & saluet, Amen.

S A B B A T O
post secundam Dominicam
Quadragesimae.

Quomodo post conflictus possit homo resurgere.

Sermo XVIII.

Homo quidam habuit duos filios, &c. Luc. 15. Quia scribitur 2. Regum 17. quod varij sunt euentus belli: & ideo occurrit aliquando, quod non

semper homo vincat; sed succumbat: propter hoc necessarium est videre, quomodo post conflictum homo possit resurgere: & circa hoc tria videntur: primo propter quod homo debellatur: secundo quomodo propter conflictum vilipendatur: tertio quomodo ad statum pristinum resurgat: Attendite.

Propter primum sciendum, quod quantum multa assignari possint: Duo tamen videntur conflictum inducere: primo disunctio animorum: nulla enim est ita priuatio, qua debilitari possit exercitus; sicut inter milites dissenso; & hac maxime cauere debet in exercitu: vnde sagaces hostes, solent circa tempus pugnae in aliorum exercitu disseminare discordias, quas si adesse in suo exercitu dux nouerit: mox toto conatu dissoluere studeat: omnis virtus unita; fortior est ipsa diuisa: vnde refert Valerius lib. 7. quod Sertorius dux Lusitanorum, cum contra Romanos esset in exercitu, & sui milites contra Romanos, omnes pugnare vellent: ipse duos equos, vnum fortissimum, & alterum infirmum adduci fecit, & duos iuuenes habuit, quorum alter fortis, alter vero debilis erat. Praecipitque forti: vt caudam infirmi equi totam simul euelleret; debili vero, vt fortissimi equi caudam paulatim, & per partes cape-ret: At vir fortis, cum toto conatu simul caudam debilis equi euellere non potuit: sed sessus, & lassus remansit: debilis vero fortissimi equi caudam, qui paulatim, & per partes carpebat, totam euulsi, nec fatigatus remansit: tunc Sertorius suis militibus dixit: Romanorum fortitudinem, & cuiuslibet multitudinis unitae, per hoc exemplum vobis ostendi: nam si simul omnes unitos aggredi volueritis: insuperabiles erunt.

A erunt, si vero per partes, & diuisim cum eis dimicaueritis, sine dubio victoriam obtinebitis.

Secundo armorum priuatio: nam sine armis, nec alios expugnare, nec defendere poterit: vnde narrat Frontinus, quod Marcus Antonius, fugiens de Mutina, erat inermis cum omnibus suis, timuitque ne inimici hoc videntes, ipsum acius insequerentur: propter quod arborum cortices suis militibus pro scutis dedit, & alia arma se de signo habere simulauit.

Propter secundum sciendum est, quod viri debellati in conflictu in magno opprobrio remanebant: nam si ad manus inimicorum veniebant, quod essent captiui, efficiebantur in perpetuum serui: quia ideo dicebantur serui, id est seruati, qui cum potuissent interfici seruabantur, & iure belli serui efficiebantur; si vero euadebant, vltimius militare non debebant, nec in aliquo officio Reipublicae esse poterant, vnde qui victi erant, praerubore Romam redire non audebant, magis autem alibi habitationem eligebant, vnde in antiquis historijs multas ciuitates per hunc modum legimus fuisse conditas: quia victi milites, Romam redire verentes, edificabant eas: sic ciuitatis

B Vrbinum constructio fuit: nam duae legiones militiae Romanorum apud Rauennas deuictae sunt, quarum milites Romam redire nolentes, in altis montibus Vrbinum edificarent, & inde dicitur Vrbinum, ab vrbe, & binum, ab vrbe Roma: quae antonomastice dicitur vrbe, & bene, a bina legione.

Propter secundum, scilicet, quare ad statum pristinum reuertatur: sciendum est, quod summa sapientia, & constantia est habenda, ne frangatur animus propter amissum bellum: sed statim vires, quas valeret refirmare, vnde Romani, post Cannensem conflictum, conati sunt pristinam militiam reparare: Ideo omnes fore dadi nos reuocauerunt, seruos liberauerunt, & omnia in communi posuerunt, & immediate Africam a qua debilitati, vel debellati erant expugnare tentarunt: vnde Frontinus, in laudem Martij equitis Romani refert, quod ipse praefuit reliquijs exercitus, qui in Hispania deuictus erat, & ipse cum paucis eua dens, occulta prope castra inimicorum stetit, & media nocte aggreditur hostem ex vna parte castrorum, & breuissimo intervallo facto, confortatus cum suis modico cibo, partem alteram aggreditur: hostis

C vero gaudio victoriae dissolutus, & incompotus erat: vnde adueniens Martius, non restitit: quia timore confusus quid ageret ignorauit, ideo Martius eos vicit, & pristinam aciem reparauit.

D Et sic habemus illa tria, scilicet quare homo debellatur; quomodo post conflictum despiciatur, & quomodo in pristinum restituitur.

Spiritualiter loquendo: dum homo consentit diabolo vincitur; ab eo victus possidet iure tyrannico: sed postea penitens liberatur a tali dominio; videndum est ergo primo, quomodo homo a daemone vincitur; secundo quomodo possidetur cum opprobrio; tertio quomodo solo verbo liberatur.

Propter primum, sciendum, quod sicut in temporalibus duo inducunt conflictum, scilicet disunctio animorum, & priuatio armorum: sic in spiritualibus, separatio a Deo, & expoliatio gratiae eius facit hominem vinctum: Propter primum dicens Psal. Ecce qui elongant se a te, peribunt: propter secundum Apostolus, Ephes. 6. admonet dicens, Induite vos armaturam Dei, vt possitis resistere: nam quando homo expoliatus est armis spiritualibus, & separatur a Deo; facillime perdit suum dominium; figura eius patet in hodierna Prophetia; Quae est de Iacob: & Esau pro venatione separatur longe a patre, & vestimenta sua dimisit domi; Ideo perdidit patris benedictionem, & primogeniti iurisdictionem, significans eos qui a Deo recedunt, & spiritualia dona, quae sunt animae vestimenta dimittunt: vnde a Deo non benedicuntur, & aliorum serui efficiuntur.

Propter secundum sciendum est, quod homo victus a Diabolo repletur omni opprobrio: Nam ligatus manet in naturalibus: expoliatus in spiritualibus, & carceri mancipatur in penalitatibus: ad cuius probationem, vt breuius discurremus, sufficit solum historia Sansonis, quae habetur Iud. 16. de quo legitur, quod deceptus per uxorem capitur a Philistinis, quem ligant, expoliat, obcecant, & carcerant: hic peccatorem figurat, qui consentiendo carnali concupiscentiae capitur a daemone, a quibus omnia mala praedicta sustinere cogitur.

Propter tertium, quomodo, scilicet liberat solo verbo: dicendum, quod sola confessione peccatorum, & penituntine: per Dei misericordiam ab omnibus his malis liberatur: vnde Esa. 53. Dic tu iniquitates tuas, vt iustificeris:

verò gaudio victoriae dissolutus, & incompotus erat: vnde adueniens Martius, non restitit: quia timore confusus quid ageret ignorauit, ideo Martius eos vicit, & pristinam aciem reparauit.

Et sic habemus illa tria, scilicet quare homo debellatur; quomodo post conflictum despiciatur, & quomodo in pristinum restituitur.

Spiritualiter loquendo: dum homo consentit diabolo vincitur; ab eo victus possidet iure tyrannico: sed postea penitens liberatur a tali dominio; videndum est ergo primo, quomodo homo a daemone vincitur; secundo quomodo possidetur cum opprobrio; tertio quomodo solo verbo liberatur.

Propter primum, sciendum, quod sicut in temporalibus duo inducunt conflictum, scilicet disunctio animorum, & priuatio armorum: sic in spiritualibus, separatio a Deo, & expoliatio gratiae eius facit hominem vinctum: Propter primum dicens Psal. Ecce qui elongant se a te, peribunt: propter secundum Apostolus, Ephes. 6. admonet dicens, Induite vos armaturam Dei, vt possitis resistere: nam quando homo expoliatus est armis spiritualibus, & separatur a Deo; facillime perdit suum dominium; figura eius patet in hodierna Prophetia; Quae est de Iacob: & Esau pro venatione separatur longe a patre, & vestimenta sua dimisit domi; Ideo perdidit patris benedictionem, & primogeniti iurisdictionem, significans eos qui a Deo recedunt, & spiritualia dona, quae sunt animae vestimenta dimittunt: vnde a Deo non benedicuntur, & aliorum serui efficiuntur.

Propter secundum sciendum est, quod homo victus a Diabolo repletur omni opprobrio: Nam ligatus manet in naturalibus: expoliatus in spiritualibus, & carceri mancipatur in penalitatibus: ad cuius probationem, vt breuius discurremus, sufficit solum historia Sansonis, quae habetur Iud. 16. de quo legitur, quod deceptus per uxorem capitur a Philistinis, quem ligant, expoliat, obcecant, & carcerant: hic peccatorem figurat, qui consentiendo carnali concupiscentiae capitur a daemone, a quibus omnia mala praedicta sustinere cogitur.

Propter tertium, quomodo, scilicet liberat solo verbo: dicendum, quod sola confessione peccatorum, & penituntine: per Dei misericordiam ab omnibus his malis liberatur: vnde Esa. 53. Dic tu iniquitates tuas, vt iustificeris:

A stificeris : multorum exemplis patet Dei clementia in peccatoribus. in Manasse, de quo vide historiam. 2. Paralip. 33.

Hęc tria ostenduntur in hodierno Evangelio, vbi fit mentio de filio prodigo, qui recessit a patre, cum parte substantiæ suæ : & secundum prædicta in tres partes diuidit.

Primò ponitur, quomodo a Deo separatur, & bonis operibus spoliatur : cum dicitur : Abijt in regionem longinquam : ecce separatio a Deo : consumpsit totam substantiam suam : ecce bonorum expoliatio.

B Secundò subditur, quomodo viuit in opprobrio : facta est famis, &c. magnum erat dedecus effeferum : porcorum custodem : & fame deficere.

Tertiò ponitur, quomodo sola confessione in gratiam reuertitur : vadam ad patrem meum, & dicam. Pater peccavi, &c. vbi ponitur restitutio omnium gratiarum : nam per stolam primam, est restitutio innocentia : Per calceamenta affectus iustitiæ : per anulum reconciliatio amicitia : Per vitulum saginatum, digna susceptio sacramenti Eucharistiæ : Rogemus ergo Dominum, Amen.

DOMINICA TERTIA in Quadragesima.

Quomodo acies debent ordinari.

Sermo XIX.

Rat Iesus eijciens demoniu. &c.
Luc. 12. Inter omnia necessaria in campestris, illi est scire acies ordinare : ideo de ipsis aciebus proposui hodie prædicare : Attendite.

D Pro hoc sciendum est : quod antiqui Duces belli, cum ducebant exercitum, diuertebant in aliquo campo : & suos milites ordinabant, ac si in starent bellum, vt ipsi post modum, tempore opportuno, sciret ordinè standi, & pugnandi : fiebant autem acies quinque modis, sicut necessitas suadebat. Primo erat in figura rotunda : secundo erat cuneus : tertio erat forfex : quarto erat ferra : quinto erat globus.

Primò erant in figura rotunda bene cõdensati : hoc autem faciebant, quando propter paucitatem pugnare non poterant : vn de per illum modum ordinabant se, ne ab

hostibus possent separari ab inuicem, vel E frangi : & modo dicitur, & dicebatur talis forma, nodus : quia propter difficultatē vix poterat solui, ita erant bene condensati, & resistentes : non autem ipsi pugnabant : sed pugnantis resistebant.

Secundò erat cuneus : quando ipsi milites, inimicorum aciem frangere volebant, vnde ordinabatur ex dilectissimis militibus acies, quæ in principio erat angusta : Deinde paulatim ampla : dicebatur cuneus : quia in vnum, omnes coniunguntur, vel quia ad modum cunei aciem scindebant.

Tertiò erat forfex : quando hostes volebant diuidere, sed concludere : vnde eligebantur fortissimi milites, & ordinabantur in modum forbicis, & quando hostis percutiebat, isti se aperiebant, & hostem in se recipiebant, & recludebant : fit autem hæc acies aliquando triangulari, & quando hostis percutit in vno triangulo : se reperit, & clauditur, & vocatur forfex propter similitudinem, quam habet cum illo instrumento : quia sicut forfices aperiuntur, & clauduntur : & quod clauditur scinditur. Ita hi milites recipiendo hostes se aperiunt, & claudunt : & quod inducitur, sine venia, & pietate perdunt.

Quartò ferra, quando enim vtraque pars, communi concordia, & pari pacto publice & ordinatè ad inuicem præliantur : ordinabant se milites, & pedites in locum secundum numerum ipsorum, & stabant ante frontē inimicorū : & vocabatur acies ista, ferra : quia in modum ferræ erat.

Quintò erat globus, quado milites abundabant, eligebantur aliqui. Ex quibus vna acies ab alijs separata fiebat, quæ in ipso prælio, inordinatè inimicorum aciem molestabat. Hęc per campum discurrebat, & vbi necessarium erat, illuc diuertebantur.

Spiritualiter loquendo : istæ quinque formæ præliantium acierum, quinque numeros significat spiritualium bellatorum : quia in spirituali pugna, omnibus suis modis pugnavit Christus & vicit : Ac per hæc nos pugnare, & vincere docuit.

Primò cum constantia, secundo cum sapientia, tertio cum iustitia, quarto cum potentia, quinto cum providentia.

Primò ergo pugnavit cum resistentia, siue constantia : quando tentationibus non consentit, & iste modus assimilatur nodo : quia sicut illo nodo milites nihil aliud agunt, nisi quod se defendunt : sic Christus nõ consentiēdo diaboli tētionibus, nil aliud egit

A egit, quàm quod se ostendit inuincibile : sicut fuit in deserto post ieiunium : vbi Christus permisit se tentari : sed non superari : Cuius exemplum docemur non frangi aduersitatibus non consentire suggestionibus, & tentationibus non assentire : Exemplum autem huius constantia habemus. 2. Machab. 8. De septem fratribus : vbi dicitur. Post hæc tertius illudatur, & linguam postulanti cito protulit, & manus constantè extēdit : Et infra his verbis constantes effecti, pro patrijs legibus mori voluerunt.

Secundò pugnavit cum sapientia : quando mundi gloriam non quesivit, & modus iste assimilatur forbici : quia sicut illo modo milites suscipiunt inimicorum aciem, & eam concludendo interimunt, similiter hic quando de bono quod agitur, laus humana non cupitur : immo quod plus est, ipsa oblata despicitur : isto modo pugnavit Christus in patibulo crucis : vnde dicitur Hebr. 15. Qui proposito sibi gaudio vel gloria, sustinuit crucem, confusione contempta : Et verè tunc sapienter egit : quando diabolus bene conclusit. Nam diuinitatem in

C humanitate abscondit, quam diabolus non cognoscens, ipsum aggredi non timuit : sed ibi mortem suam inuenit : vbi alterius vitæ auferre credidit : fit captiuus eius, quæ suam prædam esse ferebat : huius figura habetur, Exo. 4. vbi legitur, quod Pharaon, vsque ad mare rubrum persequitur Israel. Sed in ipso mari Pharaon summergitur, & Israel liberatur : Pharaon dici potest, qui Christum vsque ad mare rubrum, s. vsque ad mortem : quia crucem persequitur, sed in ipso maris transitu, diabolus summergitur : quia in morte Christi ipse deuincitur, Christus autem liberat : quia tertia die resurrexit a mortuis.

Tertiò pugnavit cum iustitia, quado suum populum de captiuitate liberavit, & iste fuit modus ferræ : quia sicut nisi nulla fraude nulla prodicione facta : pars quælibet stat manifesta, & illa quæ vincit, iustè victoriã obtinuit : sic hoc modo pugnavit in verbo : vbi adueniens, non se occultauit, sicut in cruce : Immo ostendit se esse quod erat, & de eo interrogantibus vera respondere fecerat per Prophetam, cum dictum est : quis est iste Rex gloriæ ? Respondit, Dñs fortis, & potens, Dominus potens in prælio : tunc iustè, quod suum erat recepit, & ipsum diabolus religauit. Hoc dixit Psalm. Fecisti iudicium meum, & causam meam, sedens super thronum, qui iudicas iustitiã : quod etiam fuit figuratū in Dauid, 1. Reg.

30. De quo ibi legitur, quod perse cutus est E Amalechites, qui abstulerant sibi vxores, & filios : vnde transiens flumen inuenit discubentes, & lætantes super prædam : at ipse commisso prælio : pugnavit a vespere, vsque ad vesperum alterum alterius diei, & interfecit eos, & prædam accepit : Nihilq; quod suum erat perdidit : Dauidem Christum, qui insequitur Amalech, i. diabolus : qui suos fideles acceperat : sed tráfacto flumine mortis inuenit in campo, s. inferni : vbi ipsum, & suos lætantes, commisso bello iustitię, eos vicit, & suam prædam accepit : quia sanctos Patres liberavit : nihilq; perdidit : quia nullum suum fidelem ibi dimisit.

Quartò pugnavit cum potentia : quando potenter vndiq; expulit aduersarium, & assimilatur iste modus cuneo : quia sicut ille milites audacter in hostem profiliuit : sic ipse potenter diabolus expugnauit : & hoc modo expugnauit post ascensionem, quando dato Spiritu sancto, discipulos tanquam probos milites, per totum mundum misit, & diabolus expulit : & suam fidem introduxit : hoc fuit figuratum in Ios. qui de terra promissionis alienū populū expulit : sic Christus de mundo mēbra inimici abiecit, & suam gentem introduxit : Et sicut ille cum duodecim tribus hæc fecit : sic Christus cum duodecim Apostolis, hæc obtinuit : vnde in Psal. dicitur. Eiecisti gentes, &c.

Quintò pugnavit cum providentia, quando totum mundum regit : & assimilatur globo, quia sicut milites illi vbicunque vident necessarium illuc diuertunt : sic Christus vbicunque est opportunum, illuc succurrit : & hoc modo pugnat quotidie pro nobis in mundo, quando a tentationibus diaboli defendit, & sibi resistēdi nobis gratiam tribuit, Sapient. 12. Non est alius Deus quàm tu : quia tibi cura est de omnibus, & 1. Pet. 5. Omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum : quoniam ipsi cura est de vobis : vnde dixit Hierem. 4. Deus noster pugnat pro nobis, & nos ipsi faciemus quod.

Et sic patet quomodo Christus pugnavit constantè, sapienter, æquiter, fortiter, & providenter : constantè dum vixit in mundo : sapienter, quia obiit in patibulo : æquiter, quoniam descendit in limbum : fortiter postquam ascendit in coelum : prudenter, siue providenter, dum quotidie conseruat vniuersum.

Hęc omnia ostenduntur in Euang. hodierno : Primo ponit quomodo constantè, erat

A erat Iesus eiciens dæmonium, &c. secundo sapiēter: cum vidit eorum cogitationes, ait: omne regnum, &c. tertio equiter, cum ait: si in digito Dei eicio dæmonia, profectō peruenit in vos regnum Dei: quarto quomodo fortiter, cum ait: cum fortis armatus custodit atrium suum, &c. quinto quomodo prudenter assidue pugnat: cum dicitur: Adhuc eo loquente, mulier extollens vocem, &c.

Circa primum, erat Iesus eiciens dæmonium: Nam in hoc verbo: Erat, notatur constantia: quia est verbum substantiuum, & quantum profuit nobis sua constantia: patet quia dæmon fecerat nos cecos ad credendum: surdos ad audiendum, & obediendum: mutos ad laudandum, & suos seruos ad possidendum: sed veniens Christus pro nobis constanter pugnavit, de seruis fecit liberos: cum eiecisset dæmonium: De inobediētibus subiectos, cum reddit auditum: De mutis laudatores: quia locutus est mutus, & admiratē sunt turbæ.

Sequitur secundum, Iesus vt cognouit cogitationes eorum: Nam magis sapientia est cognoscere cogitationes: & cordi, & non voci respondere.

C Sequitur tertium, si in digito Dei eicio dæmonia: Per digitum Dei intelligitur Spiritus sanctus: quia sicut digito maior distinctio apparet, quam in alio membro: ita secundum Spiritum sanctum, est donorum diuisio: Eijcit ergo in digito Dei, & propter hoc cum iustitia iuxta, illud Esa. 13. Ponam super eum spiritum meum, & iudicium proferet.

Sequitur quartum, cum fortis armatus: Fortem armatum vocat diabolum cuius arma sunt peccata, & cuius atrium orbis terrarum: sed Christus fortior eo, arma eius abstulit, cum peccatores ad fidem conuertit, & spolia tulit: cum animas de eius manibus liberauit: vnde subdit, quam vile sit ipsum sequi, & damnosum sibi nō credere, cum dicit: qui non est mecum contra me est, & qui non colligit mecum dispergit: quia nō est cum Christo, ideo damnatus: & qui cum Christo non colligit bona merita congregando: spargit, quia in vanum, & frustra laborat: sed quia non sufficit bona incipere, nisi vsque ad finem perseveratur: ideo dicit, quam malum sit, peccatum iterare: cū ait, cum immundus spiritus, &c.

Sequitur quintum, adhuc eo loquente, mulier extollens vocem de turba dixit: Beatus venter, &c. Beati qui audiunt, &c. ma-

gna est prudentia, & prouidentia, qui solū suam doctrinā facere, & custodire est beatorum esse: Hoc nobis ipse concedat: qui est benedictus in secula, Amen.

F E R I A S E C U N D A

post tertiam Dominicam
Quadragesimæ.

De armis pugnatorum.

Sermo XX.

Vana audiuimus a te factam
Capharnau, &c. Luc. 4.

Quia adhuc singularis mentio de armis facta non fuit: ideo de eis ratiocinandum est. Attendite.

Vbi scire debetis, quod armorū genera, tam equitum, quam peditum, quamuis sint diuersa, ad duo tamen genera reducuntur: sicut di. Isido. 18. lib. Etimolog. Primo sunt defensiva, secundo offensiva.

Primo arma offensiva, quibus nocemus alijs, vt sunt cultelli, lanceæ, & his similia, quæ omnia offensiva dicuntur, etiam lapides, & lignæ clauæ: vnde Caim: non gladio, neque lancea, quia nodum fuerant adinuenta: sed ligno, vel lapidibus eum interemit.

Secundo defensiva, quibus nos ipsos defendimus, & regimus, vt sunt galeæ, scuta, lorice, & his similia. Nam sicut sine aliquo homo non potest offendere: quia non habet dētes, vel cornua, vel ungulas sicut alia animalia: Ita cum aliquo alio oportet se defendere: vnde narrat Frontinus, quod parato pugnare volens, scuto carens, quod est defensiuum vimines accepit, & de eis scutum fecit, quod corio cooperuit. De Hercule legitur, qui pugnaturus cum serpēte, leonem prius interfecit: quia ipse nudus erat: leonis corio ad vnum brachium inuoluto, altera manu claua lignea præmunitus, ad tam terribile bellum iuit, & vicit.

Spiritualiter loquendo, per arma offensiva intelliguntur opera virtuosa, & per defensiva Ecclesiastica sacramenta.

Primo arma offensiva sunt opera virtuosa: quia vt dicitur 1. Corinth. 10. arma militia nostræ non sunt carnalia: vnde August. in lib. ad Bonifacium comites, loquens de milite terreno, & spirituali dicit: Miles terrenus,

A renus, contra hostem visibilem, carnaliter vtitur armis: sed militis spiritualis, est aduersus diabolum colluctatio cum armis spiritualibus: ille contra inimicum suum lanceas, & sagittas emittit: Ille vero contra suum inimicum humilitatem, & salubria verba dirigit: & quia inter cetera opera humilitatis, & salutis verba, est oratio: Ideo solum de ipsa oratione, tanquam de offensiuo munimine dicam, de qua Matth. 9. dixit Dominus, hoc genus demoniorum non expellit, nisi in oratione, in figura huius legitur. 2. Machab. 5. Exclamauerunt, scilicet in oratione, & fugauerunt castra Thimotei, id est diaboli, & propter hoc etiam legitur Exod. 17. quod pugnaturus Iosue contra Amalech: Ascendit Moyses in montem: & sicut ipse eleuabat manus, ita vincebat Iosue: statim autem quod manus declinasset, Mox præualebat Amalechi: Hoc significatur, quod oratio Moysi vincere faciebat, de quo dicit Chrysost. quia ascendit Moyses in montem, non armis, sed precibus pugnaturus, & infra perseverante prece perseverans victoria roborabatur, vbi multa dicit, hic adactabilia, vide Sermonem Sancti Iohannis Chrysost. in Dominica tertia Quadragesimæ: Exemplum autem satis mirum, & pulchrum de virtute orationis, habetur in Vitis Patrum, vbi legitur, quod quidam Sanctus monachus, nomine Thima, quod Abbas erat monasterij ciuitatis Romæ: Hic habuit fratrem, Ima nomine, qui miles erat, & in illo bello in quo Rex Eltrunus mortuus est: Ille ad mortem vulneratus est, qui cum die, & nocte inter occisorum corpora iacisset, tandem resumpto spiritu resurrexit, & sua vulnera, vt potuit allegauit: qui captus a iuris hostibus exercitus ad comitem Eldiredi Regis adductus: Interrogatusque negauit se militem esse, fingens se de rusticorum numero, portantium victualia pro exercitu, quem comes ille curari fecit: sed ne fugeret, ligari fecit: Mox autem vt ligabatur soluebatur: frater enim suus, qui inuenerat vni corpus suo simile, quod sepeliui fecit, credebat penitus ipsum mortuum esse, qui omni die pro eo Missas, & orationes dicebat, propter orationes eius ligari non poterat, interrogatur a comite: si verba diceret, vel scripta haberet, quod ligari non poterat: Respondit se nihil horum facere, solum autem inquietis habeo fratrem monachum, qui me credit mortuum, & ideo pro me orat: sua oratio, credo quod me ligari non sinat, tunc comes

secreto eum interrogans, promisit se nihil mali facturum, & diceret quis esset: Ille autem se fuisse ministrum, & militem, interpreti Regis: cui comes, per verba tua, & mores, semper credidi te esse nobilem: huc autem dignus es morte, quia in ipso prælio omnes fratres mei, & cognati mortui sunt: quia vero promissi, non te interficiam, vendidit eum in Lúdonia, cuiusdam Frefoni, qui nec ab illo ligari potuit: tunc ille iuramento accepto, vt rediret, dimisit eum, vt pretium quo se redimeret apportaret, qui veniens ad quendam cui seruerat, postulauit subsidium, quo accepto reuertitur, sicut promiserat: & se redimens ad propriam reuersus, narravit fratri suo omnia, quæ acciderant sibi, & cognouit frater eo reuelante, quod maxime illa hora soluebantur vincula, quando orationem faciebat.

Secundo, arma defensiva, sunt sacramenta, de quibus ait Apostolus Ephes. 6. Induite vos armaturam Dei, vt possitis resistere in die mala: sed de his sacramentis omnibus non dicam: sed solum de duobus, de Baptismo, & Eucharistia: De Eucharistia vero, quomodo sit defensiva, pater Danielis 6. vbi in figura scribitur, quod Daniel in lacu, vbi erant septem leones mittitur: Angelus autem Domini, tulit Abacuc, qui prandium fecerat messoribus, & portauit eum in Babylonem ad Danielem, qui prandio pastus sustentatur, & a leonibus non deuoratur: Daniel quilibet fidelis dici potest, qui est in Babylone, id est in hoc mundo, & lacu, id est corpore, vbi sunt septem leones, scilicet septem vitia mortalia: sed Christus, qui prandium dat messoribus, id est Sanctis, qui cum exultatione recolligunt, quod cum dolore seminauerunt, apportant nobis prædictum cibum: iuxta illud: Panem Angelorum manducauit homo, quo cibo confortati, in virtute eius viuimus, & ab omni vitio illæsi manemus: Bene ergo dicit Psal. Parasti in conspectu meo mensam, aduersus omnes qui tribulant me.

De secundo, id est de baptismo in figura scribitur Num. 19. vbi dicitur, quod quicumque tangebatur morticinum aliquod, & aqua expiationis non lauabatur, peribat anima eius de populo suo: Aqua ista: Baptismum figurabat, de qua lauari debebat, quicumque morticinum tangebatur, id est omnis anima in corpore mortali degens: tunc enim potest dici, quod homo morticinum tangat, quando anima in mortali corpore venita Deo creata: & ideo si non lauatur

A lauatur ista aqua, perit, & damnatur: quia nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei, Ioan. 3. & sic patent spiritualia arma, quæ inter cætera sunt, Oratio, Baptismus, & Eucharistia.

Hæc tria commendantur ab ore Christi, in hodierno Euangelio: Nam cum Pharisei peterent, cur in patria propria non faceret miracula, sicut in aliena: respondit, quia nemo Propheta est acceptus in patria sua: deinde descendit ad tria prædicta.

B Primò de oratione, quando mentionem facit de fame, quæ erat super terram, & c. nam oratione Heliæ, Non pluit tanto tempore, de quo dicitur Iaco. 5. Heliæ homo erat, qui orauit, & non pluit annis tribus, & mensibus sex: Magna est ergo virtus orationis, quando cum ea coelum clauditur, & aperitur.

Secundò de Eucharistia, quando mentionem facit de vidua, quæ erat in Sarepta Sidoniorum: Nam vt narratur 3. Reg. 29. vidua illa colligebat duo ligna: vt faceret panem pro se, & pro suo filio: Hæc mulier est ecclesia, quæ ante Aduentum Christi erat vidua; & extra ciuitatis portam erat expulsa: sed veniens Christus collegit duo ligna, quæ sunt duæ partes crucis, scilicet stipites, & transuersale, quasi duo ligna, in quibus igne passionis fuit decoctus ille panis, qui de cælo descendit, & dat vitam mundo.

C Tertio de Baptismo: In Naaman Siro, qui lauit septies in Iordane, & mundatus est a lepra: Hæc lotio Baptismum significat, qui ab omni culpæ macula mundat: sed septies debet fieri ad destruendum septem vitia capitalia; & sic patet sensus Euangelij.

Quia tunc Pharisei habebant odio veritatem, Christum voluerunt

de monte præcipitare, qui ab eis, ipso nolente,

D non potuit offendere: sed transiens per medium illorum ibat: Rogemus ergo ipsum, & c.

vt maneat nobiscum, & c.

F E R I A T E R T I A
post tertiam Dominicam
Quadragesimæ.

Quomodo deuictos hostes debemus consumere, & in potestate nostra submittere.

Sermo XXI.

Respiciens Iesus in discipulos, etc. Matth. 18. Satis vtique hodie diximus de prælijs, quomodo committantur, & quando fiât, hodie predicabo: quomodo post victorias hostes debent consumi, seu hostium reliquiæ, in potestatem subiici; Attendite.

Ad hoc faciendum, tria possumus dicere, quæ sunt faciendæ: Primum non eos ad desperationem inducere; secundò proprium exercitum in vnione seruare; tertio cum ipsis hostibus vt liberalitate.

Primò non debet eos ad desperationem inducere: Nam homo desperatus, pro modico ducens vitam; acius se morti opponit, & robustius se defendit. Inducitur autem ad desperationem, quando via euadendi sibi includitur: vnde narrat Frontinus, quòd Pirrus, Epirotarum Rex: cum ciuitatem quandam cepisset, clausisque portis; Ex vltima necessitate, dimicantes fortius inclusos, euertisset locum, illis fugam dedit, & facilius ciuitatem obtinuit, idem dicit, quòd Themistocles, victo Xerxe, volentes sui milites pontem rumpere; vnde poterant fugere; prohibuit dicens: Melius esse, eum de Erupa expelli; quàm cogi ex desperatione pugnare; Misit etiam aliquos, qui sibi dicerent, in quo periculo erant, nisi fugam maturaret; Dicit etiam, quòd Argefilaus Lacedæmonius aduersus Thebanos, cum eos expugnaret intellexit, quòd quia totaliter clausi erant, ex desperatione fortius dimicabant; vnde aperta Thebanis ad euadendum Rura. Rursus versus fugientes contraxit aciem, & sine suorum iactura occidit aduersos.

Secundò debet proprium exercitum in vnitate seruare, non spargere, sicut multi improvidi Capitanei facere consueuerunt, qui statim habita victoria resoluuntur lætitia, deserunt caltrorum custodiam, & non intendunt, nisi ad prædam; & rationabiliter debent

A debent culpari cum non modicum periculum inde consuevit oriri: vnde refert Frontinus, quòd Vontodius victus a Parthis, se abscondens; cognouit eos alacres esse propter successum victoriæ, at ipsi dissimulationi motus, se continet, & per insuspecta loca inopinatè aggreditur eos, quos reperiens, securitate resolutos, & non se custodientes, vicit, & ipsorum prouinciâ Labienum, scilicet obtinuit.

B Tertio debet, cum ipsis hostibus liberalitate vt, & non nimis contra eos crudelis existere: vnde narrat Valerius in 5. lib. quòd Rex Armeniæ, nomine Tirgianes, cum multo tempore populo Romano fuisset infestus, tandem bello victus, a consule Pompeio, productusque coram ipso: Non passus est eum in terra iacere, sed leuans eum, Dextera coronam suo capiti reposuit, & in pristinum statum restituit; equum, & pulchrum iudicans conuincere reges, & facere, & propter hoc totam Armeniam subiecit Romæ.

Hæc tria debet suo modo facere Christianus contra inimicos suos: quia primo non debet eos præcludere, hoc est publicè, & manifestè confundere; secundò vnità itare, id est a charitate non recedere; tertio vt liberalitate, id est semper eum petere.

C Primò non debet manifestè confundere: nam cum homo apertè confunditur reprehensione, non ita emendatur: vnde debet reprehensio esse discreta, id est distincta, non publica & opprobriosa: vnde Proverb. 29. quæ viderunt oculi tui; ne proferas in iurgium, sed cito; Ne postea cum dehoneftaueris amicum tuum, emendare nõ possis: quomodo pulchrè reprehendit quidam Propheta Achab Regem Israel, proponendo sibi similitudinem, per quam cognouit errorem suum. 3. Reg. 20.

D Secundò, seruare debet vnitatem, id est a charitate non recedere: statim enim cum fraternam charitatem deseritur, a Deo receditur. 1. Ioan. 3. Qui non habet charitatem, ex Deo non est; vnde Moyses a charitate recedere nolens, Deo pro populo orans, dixit: Aut dimitte eis noxam hanc, aut dele me de libro quem scripsisti, magna dilectio fuit petere amissionem diuinæ gloriæ pro populi dilectione.

Tertio debet semper parcere: quia sicut parcimus inimicis nostris, Ita Deus parcat nobis: vnde August. super illud: Dimitte nobis debita nostra, sicut & c. Dicit, sic in-

quit, in nobis debita dimitti postulamus, secundum quòd, & ipsi debitoribus nostris dimittimus, scientes impetrari non posse, quod pro peccatis petimus, Nisi & ipsi erga peccatores nostros pia fecerimus; Ideo ipse Saluator dixit: In qua mensura mēsi fueritis, remetietur & vobis: Exemplum huic dilectionis, & peccatorum remissionis habetur Act. 7. in Beato Stephano: Qui pro suis orans lapidatoribus dixit: Ne istuas illis hoc peccatum, & c.

Hæc tria expresse ponuntur in Euangelio hodierno: in quo primò ponitur, quòd non manifestè reprehendendo debemus hominem confundere, cum dicit: Si peccauerit in te, & c. secundò, quòd non debemus a charitate recedere, cum addit: Amen dico vobis, si duo ex vobis consenserint: tertio, quòd debemus parcere, & dimittere, cum additur dixit ei Simon Petrus, quoties peccabit, & ego dimittam, & c.

De primò si peccauerit, vnde & corripere inter te, & ipsum solum: Noluit proximi confusionem, quia cum sit inter te, & peccantem solum; nulla est confusio.

De secundò cum dicit, si duo ex vobis consenserint: Nam dicit, si vnus ab alijs separatus, & corde diuisus, sed duo, vel tres: Ad demonstrandum, quòd in charitate (quæ minus, quàm inter duos haberi non potest) viuere debemus, & quod petimus (sic faciendo) obtinebimus: Ponitur in parte ista de authoritate sacerdotum, cum dicitur: Quodcunque ligaueritis, & c. Hoc forte pro tanto hic ponitur: quia si vnitas, & concordia in omnibus debet reperiri, maxime in sacerdotibus debet inueniri: Quibus tanta potestas dat in terris, vt coelum possint aperire.

De tertio dicit ei Simon: Domine quoties, & c. vbi dicit Chrysoft. Petrus se magnum dicere putauit: sed quid amator hominum responderit, videamus: Non (inquit) dico tibi vsque septies, sed vsque septuagies septies, & c. sed in literalem intellectum, septuagies septies, id est quadringentis nonaginta vicibus, ac si diceret: vt Hieronymus exponit; Toties fratri tuo peccanti dimittas, quoties ille peccare potest, vel secundum Chrysoft. Per septuagies. Non debemus intelligere numerum determinatum: vt aliquo determinato numero peccatorum remissio concludi intelligatur, sed continuè, & semper talis remissio fienda sit, significatur: Rogemus ergo Dñm: vt det nobis hanc charitatē, Amē.

A FERIA QVARTA
post tertiam Dominicam
Quadragesimæ.

Quid agendum est post victoriam, ne ulterius insurgat pugna.

Sermo XXII.

B **A** Ccesserunt ad Iesum, & cat. Matth. 11. Peracta pugna, & obventa victoria, munienda est Respublica, ne ulterius propter culpam oriatur brigga: Hic autem munitio principaliter videtur consistere, in bonarum legum institutione, & ipsarum inuiolabili obseruatione: quando populus bonæ legis obseruator extitit, tunc ad pacem tenendam se muniuit: Antiquitus autem fiebant leges ordinantes homines ad tria: primò ad Deum, secundò ad proximum, tertio ad seipsum.

Primò ad Deum: Præcipiebatur primo de diuino cultu; quamuis enim pagani verum Deum non cognoscerent, illis tamen falsis dijs quos colebant, maxime reuerentur. Nam ut recitat Valerius in 1. lib. Romani, ut ampliarent Deorum cultum. Decem filios maiorum principum de senatus consilio acceperunt, & eos ad percipiendam sacrorum disciplinam tradiderunt. ut Deorum cultus non solum conseruaretur, sed amplificaretur sacerdotum numero. Narrat alibi, q̄ sub Publico Cornelio, & Fabio Pamphilio consulibus in agro Lucipetilijs scribq̄ ab aratore terræ, Ianculo nomine, repertè sunt duæ arcæ lapideæ, in quarum vna scriptum erat corpus ibi esse Numæ Pompilij, in alia vero libri reconditi: qua aperta, reperti sunt 7. libri latini de iure pontificum, & cultu Deorum, & totidem libri græci, de disciplina sapientiæ, unde latinos cum summa diligentia conseruauerunt, græcos verò, quia ex aliqua parte ad dissoluendam religionem Deorū pertinere videbant. Prætor Vrbanus auctoritate senatus coram populo cremavit. Nolebant enim aliquam scientiam in vrbe doceri, qua animo hominum a Deorum cultu possent reuocari. Ita q̄ sciētiam, Deo cultui postponebant. Vtinam hodie pro vno vero Deo, homines similiter facerent.

Secundo præcipiebatur de dilectione ad proximum, omnes enim vnanimis debe-

bant viuere, & vnus alteri subuenire: maxime parentibus. Vnde refert Valer. 2. lib. Quod Athenis erat statutum, ut ingratus filius hæreditatis iure priuaretur. Ponit et in 5. lib. pulchrum exēplum. Narrat enim, quod Romæ, quædam mulier, capitali crimine damnata per prætorem apud tribunal suum: qui tradidit trium virum necandam in carcere: qua accepta qui custodiæ carceris præerat, misericordia motus, nõ statim strangulauit eam: volebat enim fame mori: qui aditum præbuit filix eius ad eam, & prius diligentissime perscrutabatur ipsam, an aliquid victus referret; Post plures aut dies, cepit intra se quærere, & dubitare quomodo per tantum tempus mulier illa inedia nõ erat consumpta, quid nam esset, q̄ sustentabatur non cibata, ignorabant. n. vnde caperet cibum: vnde cepit, & interrogauit filiam, & aduertit, q̄ illa suo vberes famem matris, lactis subsidio leniebat, quomodo tam admirabilis spectaculi nouitas ab ipso ad trium virum, & a triumuiro ad Prætorem, & a Prætore ad Senatū prolata: Remissionem poenæ mulieri impetrauit. Nam inaudita nouitas, animos hominū inclinauit ad ueniam.

Tertio præcipiebatur: de modo viuendi quo ad seipsum. Nam qui se ipsum bene nõ regit, malè cū familia, & ciuibus uiuit. Vnde antiquitus fiebant leges, qualiter homo viuere deberet. Recitat enim Valerius lib. 2. quod antiqui in cibis erant temperati. Et luxuriosas epulas, viniq̄ abundantiam in moderatum veneris vsum, tanquam sanitati corporis inimica, maxime fugiebant: ibi etiam dicit, q̄ vini vsum omnibus Romanis feminis ignotus fuit, ne aliquod dedecus probarentur.

Spiritualiter loquendo. Hæc tria similiter debet obseruare quilibet Christianus: quia circa Deum humilitatis obedientiam, circa parentes pietatis clementiam, circa seipsum puritatis munditiam.

Primò circa Deum humilitatis obedientiam, eius mandata obseruando: & ratio potest esse triplex; prima propter vniuersalem dignitatem: quia licet sint multi domini per participationem: essentialiter tamen non est nisi vnus Dominus dominorum, Sap. 1. Audite, qui continetis multitudinem in populis. Quoniam data est nobis potestas a Domino, & virtus ab altissimo: quia igitur est vniuersaliter Dominus omnium, sibi in omnibus obedire debemus: secunda propter promissorum dignitatem, quia

A quia maius præmium nobis promittit. Nã Machometus, promisit saracenis flumen lactis, & mellis, si sibi obedirent: in veteri testamento Deus promisit terram promissionis & bona temporalia, sed nobis in nouo testamento Deus promittit Angelorū gloriam. Eritis, inquit, sicut Angeli Dei in cœlo. Igitur per maius promissum magis sibi debemus obedire: tertio propter beneficiorum largitatem: quia multa immo omnia, quæ habemus bona, sunt ab eo, Act. 17. In ipso viuimus, mouemur, & sumus. Et Iaco. 1. Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est; descendens a patre luminum: propter hæc omnia tenemur Deo obedire.

B Secundo circa parentes pietatis clementiam. Et hoc similiter propter tria: primo ut legem impleamus. Nam ille qui diligit proximum, legem impleuit: multo magis ille qui parentes diligit: secundo ut beneficium temporale acquiramus. Vnde Deuteron. 6. dicitur. Honora patrem tuum, &c. ut sis longeuus super terram: longitudo dierum, maximum est temporale bonum: tertio, ne ingratitude vitium incurramus. Nam si ille est ingratus, qui parua beneficia non recognoscit, multo magis ille qui maxima: sed paterna beneficia sunt incomparabilia, & secundum Philoso. sniam, nunquam potest reddi æquiualens. Ergo filius non recognoscens, est maxime ingratus. Propter hæc tria; pietatem parentibus impendere debemus.

C Tertio circa nos puritatis munditia. Nã homo tenetur seipsum facere bonū, quod bonum consistit in puritate, & munditia cordis, ut nõ cogitet nisi bonum, quia peruersæ cogitationes separant animam a Deo. Sapien. 1. Secundo consistit in puritate, & munditia oris: quia corrumpunt bonos mores colloquia mala. 1. Cor. 15. Tertio consistit in puritate, & munditia operis, ut non operemur nisi bonū: quia qui mala egerunt, ibunt in ignem æternum, qui vero bona in vitâ æternam. Athanasius in simbolo.

D Patet ergo, quomodo homo debet esse ordinatus ad Deum per obedientiam, ad proximum per clementiam, ad seipsum per munditiam. Hæc tria notatur in Euāg.

Primò primum. Nam cum Scribæ, & Pharisei dixerunt ad Iesum. Quare discipuli tui transgrediuntur mandatum Dei propter traditionem vestram? Ecce aperte patet, q̄ magis Deo, quàm hominibus tene-

mur obedire, & plus est reprehensibile sibi non obedire, quàm alteri.

E Secundo, secundum cum di. Nam Deus dixit. Honora patrem tuum, &c. Iste honor ut dicit Hieron. non tantum consistit in salutationibus, & extrinsecis honoribus, sed in munerum oblationibus, & subuentionibus. Et quia isti hunc honorem non faciebant parentibus, reprehenduntur. Dicebāt enim Pharisei, q̄ illa quæ filij debebant parentibus, offerent Deo, qui erat verus pater. Et quia oblatio Dei debet præponi parentum muneribus, sub pietatis specie, impietatem docebant. Et parentes, quæ Deo consecrata, & oblata cernebant, ne sacrilegij crimē incurrerent, declinantes, egestate conficiebantur: & ita fiebat, ut oblatio filiorum, sub occasione templi, & Dei sacerdotum lucra cederet, vel potest aliter exponi. Munus quodcunque ex me est, & mihi & sibi proderit, ut d. Hieron. Quia dicebant Pharisei filijs, ita dicatis parentibus vestris. Quodcunq; donum oblaturus eram Deo, in tuos consumo cibos, tibiq; prodest, o pater, & mater, ut illi timentes accipere, quod videbant mancipatum Deo, magis vellent inopem vitam ducere, quàm de consecratis comedere. Ambe tamen expositiones hæc sunt. Hieron. in Homil. Patet ergo: quomodo isti reprehenduntur, qui pietatem, & clementiam, circa parentes non habebant.

G Tertio ponitur tertium, s. de munditia, & puritate, quam homo debet in se seruare, cum ait: Non omne quod intrat in os coinquinat hominem, &c. Tota pars ista tendit in vnam sententiam, s. puritas, & munditia, & sanctitas hominis non est in parcitate ciborum, sed in cogitationibus bonis, & locutionibus veris, & in operibus iustis. Vnde di. q̄ cogitationes malæ, blasphemia, furta, adulteria, & homicidia, ista sunt, quæ coinquinant hominem, i. faciunt eum malum, & peccatorem, cogitationes, di. propter cor, Blasphemia, propter os, & furta propter opera. Rogemus ergo Dominum, ut sic

H simus ordinati, ad Deum, proximum, & nos ipsos, ut digni simus vita æterna, amen.

A **F E R I A Q V I N T A**
post tertiam Dominicam
Quadragesimæ.

Quales debent esse ciues, ne inexpugnabiles reddantur.

Sermo XXIII.

B *Virgens Iesus de synagoga, venit in domum Simeonis, &c. Luc. 4. Satis diximus de bello campestri: A modo dicamus de obsidionibus, quomodo scilicet obsidentur ciuitates, & castra: Et quomodo etiam defenduntur: multa tamē supradiximus de ipsis bellatoribus, quæ hic possent adaptari: sed non intendimus illa replicare, sed solum aliqua ponere, quæ faciunt ad præsentem materiam.*

C Et primò de ciuibus, quales debent esse ciues, vt inexpugnabiles existant, etiã præter ea, quæ dicta sunt supra. Quinque conditiones assignare possumus, quæ eos inexpugnabiles reddunt, s. humilitas, liberalitas, benignitas, æquitas, & veritas. Quòdlibet istorum est necessarium.

D Primò humilitas, ne vnus alteri præesse velit: statim enim cum volunt omnes fieri domini, difficile est, q̄ possint resistere: quia vbi multitudo dominorum ibi confusio: oportet ergo, q̄ omnes obediant vni, & vnus non velit præesse alteri. Nam vt Homerus videtur dicere, destructio Troiæ fuit superbia ciuium. Et teste Lucano: desolatio Romanorum, fuit pluralitas dominorū. Similiter legitur. 1. Machab. 1. Quòd post mortem Alexandri, qui erat dominus vnus omnium, multi posuerunt sibi diademata. Ideo multiplicata sunt mala in terra: quare hodie desolatur Italia, nisi quia, vnus ciuis tyrannus efficitur, & cōtra alium dominiū exercet. Nulla ciuitas est ita magna, habens multos dominos, q̄ non sit destructa.

Secundò liberalitas, ne cupiditati, & auaritiæ intendant. Nam hoc modo fiunt prodictiones: quia ciues cupidi, & avari, proponentes bonum priuatum bono communi, corrumpuntur pretio, & pecunia: vnde narrat Frontinus, q̄ Annibal apud Areto, quæ præsidio Romanorum, Duci Iulio tenebatur, Eonium quendam Tarentinum,

ad prodicionem pecunia corruptit: hic saga citate vsus, sepe enim ille extra ciuitatem ibat, sub occasione venadi, qui captam prædam duci portabat. Et cum sepius hoc faceret, & ideo non obseruaretur, quadã nocte Annibal venatorum habitu, suos milites cum comitibus illius commiscuit, qui cum onusti venatione reperti essent, & nõ suspecti a custodibus intronissi, protinus ipsos custodes interfecerunt, & porta fracta admissus Annibal cū toto exercitu, omnes Romanos interfecit, præter eos, qui ad arcem fugerunt: Lisimachus, (vt ipse author refert) Rex Macedonum cum expugnaret Ephesios, & illi in auxilio habebant quendam Archiperatã nomine Andronem: quẽ Lisimachus pecunia corruptit. Et ipse fortissimos Macedonum in sua nauī manibus ligauit, & quasi captiuos hostes Ephesum portauit, qui est gaudio receptus, acceptis ex arce armis cū illis: captiuus vrbem Lisimacho tradidit.

F Tertio benignitas, vt mens alteri subueniat, & non in misericordes inter se existant: Nihil sic ciues in amore copulat, sicut si diues pauperi, & sanus debili subueniat: Nam in necessitate omnia debent esse communia, & impium multum est, nobilem abundare de publico, vbi plebeius fame deficit fatigatus: vnde quodam consule Romano, qui vocabatur Gunnus, recitat Frontinus, quòd ipse pugnauit contra Fabinos, vel Sabinos, & vicit eos, qui post victoriam parari prandium fecit, & comestibilia omnibus diuisit, & æqualem portionem cum omnibus accepit dicens, sibi tantum debere sufficere, sicut alijs: At ipso comedente venit quidam miles, qui portionem non receperat, & ipse suam diuisit, & mediam illi dedit: & hoc opus ita clarum fecit, vt semper milites secum libentissimè militarent.

H Quartò æquitas, ne iustitia odio vel amore peruertatur: Multum enim iustitia habet conseruare ciuitates, tempore pugnae, & tempore pacis: vnde apud veteres magna erat obseruatio iustitiæ, vnde narrat Valerius lib. 6. quòd Felangus, vrbem Lucrentium regens, statuit, vt qui in adulterio caperetur ambobus oculis priuaretur, factum est vt caperetur filius eius, quem ipse damnauit secundum legem quam condidit, ac tota ciuitas, in honorem patris pro adolescentulo rogauit, qui nullo modo parcere voluit: Ad vltimum precibus populi deuictus, sui prius deinde filij oculo vsu dendi

A denique vtrisque reliquit, & suam legem seruauit.

Quintò veritas: Nam cum ciues oporteat esse fideles, decet eos in verbis esse veraces: nullo modo commèdari debent, qui ad inuicem falsa loquuntur, quia vnus alteri cum debeat credere, non potest nisi decipiatur, Hic posset adaptari historia 3. Reg. 3. 1. quando spiritus mendax in ore omnium Prophetarum, decepit Achab vt iret ad pugnam, in qua ipse ad mortem percussus est.

Spiritualiter loquendo, ciuitas est Ecclesia, ciues sunt fideles; propterea hæc quinque debet habere, primò debet esse humilis sine superbia; Quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam, Iac. 4. Ideo dicitur 1. Petri 5. Humiliamini sub potenti manu Dei: secundò liberalis sine auaritia: quia auari non possidebunt regnum Dei, Ephes. 4. Ideo ibidem cap. 5. dicitur, Omnis auaritia, quæ est idolorum seruitus; non nõetur in vobis: tertio benigni sine duritia: quia qui mentis est duræ, corrumpit in malum, Proverb. 18. Ideo Matth. 8. dicitur: Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est: quartò iusti sine nequitia: quia: cum sit timenda nequitia, data est in omnem condemnationem, Sapien. 17. Ideo diligite iustitiam vos, qui iudicatis terram, Sapien. 1. quintò veri sine fallacia: quia lingua fallax nõ amat veritatem, Proverb. 16. Ideo Zachar. 8. dicitur loquimini veritatem vnusquisq; cū proximo suo, & quamuis ista quinque in omnibus debeant reperiri: in aliquibus tamen aliqua singulariter debent inueniri, sicut humilitas in religiosis: nulla enim virtus ita est necessaria, sicut humilitas: quia tota ipsorum perfectio est obedientia, quæ sine humilitate esse non potest: liberalitas in prælatis, Detestanda est in eis auaritia, vnde dictum est Moyfi, Exodi 18. Elige tibi viros potentes, Deum timentes,

C & qui oderint auaritiam: vnde non permittit Deus filios Samuelis regnare: quia declinauerunt ad auaritiam, & acceperunt munera, & peruerterunt iudicium, 1. Reg. 18. Benignitas in diuitibus, Ideo enim Deus diuitibus præbuit diuitias, vt ipsi pauperibus subueniant: vnde Beda: Quare Deus sitit in paupere? vt tu non sis ebrius in peccatis: quare famelicus? vt pascas eum de tuo labore, quare nudus appareat? vt tua vestimenta superflua non corrumpantur a tineis: sed induatur Deus ex eis in paupere: vt reponat coram Angelis suis, Quare homines, & peregrinus appareat? vt suscipias eum:

D & ipse te recipiat in æterna tabernacula: Æquitas in nobilibus: Militiæ enim ordinatae sunt ad defensionem Reipublicæ, vt ipsi nobiles, & potentes, viduas, & pupillos tenentur protegere: Exemplum dedit ille tyrannus Imperator, qui cum iret ad prælium, occurrit ei vna vidua petens iustitiã: qui dixit, me reuertente tibi satisfaciam: & illa, si non reuersus fueris, quis me vindicabit? Respondit ille, qui post me imperabit: quæ dixit: quid tibi proderit? Et ipse statim de equo descendit, & fecit, quod vidua petijt: veritas in Doctoribus, Abusio esset, si ipsi, qui vera dicere debent, falsa proferrerent: Patet igitur quales debent esse Christiani fideles, qui sunt ecclesiæ ciues: quæ omnia in hodierno Euangelio in se ostendit fecisse Dominus, & nos docet facere.

Primò humilitatem sequendam: quia intravit in domum Simonis: vbi dicit Chrysofost. quòd ideo intrare voluit: vt nos erudiret superbiam euitare: Dum Dei filius turguria piscatorum non dedignatur intrare: secundò auaritiam detestandam cum subditur, focrus autem Simonis, &c. Per mulierem istam, intelligitur anima, quæ patitur febrem, id est cupiditatis ardorem: Nam vt dicit Ambrosius in homilia: Non est minor calor amoris terrenorum, quàm febris membrorum: & sicut febris naturaliter dat sitim, grauat caput: sic cupiditas insatiabilis est, & semper ad terram deprimat, quam expulit, nos eam expellere docens: tertio misericordiam impendendam, ibi, cum autem Sol occidisset, quotquot habebant infirmos, &c. nam sicut Christus compatiendo sanauit infirmos, sic nos compatiendo debemus in necessitatibus proximis subuenire: quartò iustitiam laudandã: Exibant autem demonia, &c. quia sicut Christus liberavit obsessos a demonibus, sic potentes violenter, & iniuste oppressos liberare debent: sed posset hic dubitare, vtrum demonia cognouerint Christum? dicendum quòd cognouerunt quantum oportuit: oportuit autem, vt ipsum Deum esse suspicarentur: quatenus eum timerent, & hominem semper esse crederent, ne eius passionem impedirent: quintò, doctrinam imitandam, vel veritas in doctrina, Erat enim prædicans in synagogis Galilææ: Glossa, tota Christi prædicatio non nisi veritas erat: sicut ipse est via, veritas, & vita: Nota ergo doctrina debet esse vera: Rogemus ergo Dominum, vt hæc quinque nos habere possimus, &c. Amen.

A FERIA SEXTA
post tertiam Dominicam
Quadragesimæ.

Qualis debet esse Capitaneus ciuitatis.

Sermo XXIII.

Enit Iesus in ciuitate Samaria.

Ioan. 5. Heri diximus de ciuibus, hodie dicemus de Capitaneis, seu Rectore ciuitatis: vbi dicemus, quod quatuor conditiones debet habere: scilicet primo cum ciuibus conformitatem, secundo in custodiendo sollicitudinem, tertio in videndo dignitatem, quarto in loquendo vtilitatem.

Primo cum ciuibus debet habere conformitatem, & similitudinem: Nam ipse Capitaneus debet complacere ciuibus: vt plus ametur, quam timeatur: Amor autem generatur ex conformitate morum: similitudo enim, & morum conformitas causat dilectionem, sicut videmus, quod omne simile appetit suum simile, tam in hominibus, quam in animalibus: vnde Capitaneus debet esse cõformis ciuibus, vt ab eis ametur: semper enim ciues libenter Capitaneum volunt: quæ eis conformem esse sciunt: vnde legitur in historia Alexandri, quod post mortem Darij, ipse concessit Persis, vt sibi Dominum eligerent, & ipse eum concederet eis, qui non elegerunt aliquem de exercitu Alexandri: sed potius quandam senem compatriotam, cui nomen erat Duritius.

Secundo in custodiendo eos debet habere sollicitudinem: Ad hoc enim efficitur Capitaneus, vt ciues custodiat, & seruet: vnde de sua intentio ad salutem populi debet esse, vnde Valerius lib. 3. refert, quod Fabius maximus, cum Romani post Cannensem prælium, vel Carthaginense destructi essent quasi, ipse contra Annibalem nunquam in campum exiit, solum transitu alia munire studuit, dum verò obuiam inimicos haberet claudere, & frustra: Pugnandi intentione decepit, timens ne sui casu ruerent: vnde plus profuit Romæ in dimicando, quam si pugnasset: & quia bene populum custodiuit, & eorum salutem procurauit, Saluator appellatus fuit.

Tertio in viuendo debet habere excellentem dignitatem: Decet enim eum digniorem toto populo apparere: vt semper

eum populus imitetur videndo: quia nimia familiaritas parit contemptum: vnde quidam raro in populo apparebant, vt semper digniores, & mirabiliores apparerent, sicut recitat Philosophus in libro de secretis secretorum ad Alexandrum, quod Rex Indorum, semel in anno tantum coram populo apparebat, cum regali apparatu, & armato exercitu, & vulgus stabat aliquantulum a remotis: nobiles verò circa ipsum, & in ipsa die, dona dabat: Reos de carceribus liberabat, multa pia opera exercebat, & omnes consolabatur.

Quarto in loquendo debet habere vtilitatem, Non enim est pulchrum in Domino, verba vana & stulta loqui: vnde semper vtilia debet dicere, & sua verba sententiosa debet esse; vnde Zenocrates cuidam loquaci dixit, stulti autem plusquam loquacis: os enim vnum a natura accepimus, aures vero duas: Idem cum inter male loquentes interesset, interrogatus cur solus taceret? Respondit, aliquando me penituit dixisse, tacuisse vero nunquam: Patent ista quatuor, quæ Capitaneus debet habere.

Spiritualiter hæc perfectissime habuit Christus in se, qui est totius ecclesiæ, & omnium fidelium Capitaneus.

Nam primo habuit cum fidelibus similitudinem, & conformitatem: quia in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo, Philippen. 2. vnde figuratus est in Moyse, Exo. 30. Qui ex consortio sermonis Dei resplenduit facies eius, vnde filij Israel respicere non poterant: & ipse vt respicere possent velauit faciem: Moyse Christus est, qui propter diuinitatem a mortalibus intueri non potest, sed ipse velauit eam, quando sumpsit naturam humanam: quia verbum caro factum est, & habitauit in nobis: & vidimus gloriam eius, &c. Ioã. 1.

Secundo circa nimiam salutem habuit sollicitudinem: quia quicquid egit dum fuit in mundo, ad nostram salutem fecit; vnde figurari potest in Gedeone, Iudic. 7. qui pugnauit contra Madian pro Israel: & signum victoriæ petijt inuenire, & ductus est in arcam, & quando in vase pluebat, & quando in vellere, vide historiam Gedeon Christus est, qui fortissimus virorum fuit, sicut Gedeon, Psal. Neque est fortis, sicut Deus noster; Hic pugnauit pro Israel contra Madian, id est pro humano genere contra diabolum; signum eius fuit in vellere, id est in virgine; quia non in alia, quam in ea conceptus est, quæ etiam ab omni pluuia vitiorum munda.

A munda fuit: quia nullus hominum præter eam fuit vnquam sine culpa: vnde Anselmus, decuit matrem Dei ea puritate nitere, vel lucere, qua sub coelo maior nequit intelligi.

Tertio habuit in se dignitatem, quia in omnibus operibus suis se mirabilem ostendit, vnde alios in admirationem induxit: oes enim faciebat admirari, quando aquam conuertit in vinum solo verbo: sanabat omnem infirmum, resuscitabat mortuos, expellebat demones, illuminabat cecos, cibabat famelicos, omnia ista digniorem, & mirabiliorem eum faciebant, de quo Psal.

B Tu es Deus, qui facis mirabilia magna solus: redditur mirabilis, dum incarnatur; nascitur, viuunt, moritur, resurgit, & ascendit in coelum: mirabilis in vita, in moribus, in verbis, & in operibus.

Quarto in loquendo habuit vtilitatem: vnde dixit Petrus, Ioan. 6. Domine verba vitæ æternæ habes: & ipse dixit: verba quæ ego loquor, spiritus & vita sunt: Inde potest figurari in Salomone: qui fuit sapientior cunctis regibus, cui dictum est. 3. Reg. 8. Beati sunt serui tui, & beati viri tui, qui assistunt tibi semper, vt audiant sapientiam tuam: Sic patet, quomodo Christus habuit illa, quæ bonus Capitaneus debet habere, & hæc ostenduntur in Euangelio.

C Et primo ponitur, quomodo cum suis fidelibus voluit habere similitudinem: cum dicitur: venit in ciuitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar, &c. vbi erat fons: Iesus fatigatus ex itinere, sedebat sic super fontem. Et in ista parte ponitur triplex conformitas, seu similitudo, quam Christus voluit habere nobiscum. Primo quo ad locum: quia sedebat super puteum. Per puteum intelligitur obscuritas, calamitas, & miseria huius mundi, in qua Christus sicut & nos fuit; secunda quo ad tempus: quia hora sexta. Per sextam, sexta ætas intelligitur. Nam in sexta ætate Christus venit; tertia quo ad corpus: quia fatigatur ex itinere: fatigatio enim corporis passio est: vnde ipse sicut & nos corpore fatigari voluit. Et post fatigationem non in lecto, nec in throno voluit quiescere & paulare, sed solum super terram sedere, & nos docere humiles esse debere. Dum ipse sic voluit se humiliare. Hinc Pau. ad Hebr. debuit per omnia fratribus assimilari.

D Quanta fuit Christi sollicitudo, vt fatigaretur ex itinere, labor ostendit sollicitudinem.

E Secundo ponitur, quantam circa vestram salutem, habuit sollicitudinem: Cui additur, venit mulier de Samaria haurire aquam. Mulier ista figurat, vel significat nostram naturam, quæ de ciuitate egressa venit ad puteum, i. de paradiso expulsa venit in miserabilem mundum. Et venit haurire aquam, i. ista fluxibilia terrena. Et inuenit Christum, & petit bibere, qui sitit eius conuersionem ad fidem: sed quia nulla est conuenientia. Bene potest mirari natura humana, qui sic Christus sollicitus ad saluandum eam: vnde dixit: si scires donum Dei, & quis est qui tibi d. da. m. bib. pet. for. ab eo, & dedisset tibi aquam, &c. Quasi dicat: si scires gratiam, quam facio tibi, non propter merita tua: Sed propter misericordiam meam. Tu non expectares imitari, sed ante peteres, quam proferret, quia dedisset tibi aquam viuam, i. celestem gloriam.

F Sed quia Christus vt homo, & non vt Deus hominibus apparuit: ideo videbatur impossibile, quod dicebat: Ideo dicit ei mulier. Domine neque in quo haurias habes, & puteus altus est. Ad literam enim tunc Iudæi dicebant, nõ habet hauritorium, quia malus est, & maior patribus nostris nõ est, qui dederunt nobis istam aquam, de qua ipsi & pecora eorum biberunt. Per aquam scripturam intelligebant, quam Propheta, & patres eorum scripserunt: & ipsi peccorum more ignorantes, erant tantum carnaliter intelligentes: vnde de Christo dicebant. Nam est hic homo a Deo, qui sabbatum non custodit, sed Christus nõ laceratus iniuria, semper sollicitus ad salutem nostram, semper ad amorem celestium nos prouocat: vnde dixit, omnis qui biberit ex hac aqua, sitiet iterum, &c. Nunquam enim temporalia fatiant, nisi spiritualia: & ideo audita spiritualium dignitate, homo allicitur: vnde dicit mulier. Domine da mihi hanc aquam: sed quia spiritualia, spiritualibus, & non carnalibus, vel temporalibus dantur, ideo dicit. Vade voca virum tuum. i. animam tuam, vel spiritum tuum: quia spiritus vir corporis esse debet, sed pretio spiritus perdidit dominium. Vnde caro dicitur: quia caret viro: Ideo verum dicit: virum non habeo: quinque viros habuisti. i. quinque corporis sensus, quia solum secundum carnem viximus, & quamuis aliquam do ratione vt-

G **H** Pp 2 remur

A remur. Homo tamen cum charitate: ideo nec ipsa ratio, tunc vir erat carnis: & quia homo cognoscens culpam suam, confitetur eam, & petit doceri: quomodo possit Deo placere: ideo subdit. Dñe vt video Prophe- ta es tu. Patres nostri orauerunt in monte hoc, &c. Sicut enim erat contemptio, vtrū in monte illo, vel in Hierusalem deberet Deus adorari. Ita ad hoc posset dubitari, vtrum spiritualiter, vel corporaliter debeat Deus adorari. Et quia spiritualiter. Ideo di- cit Iesus. Mulier crede mihi, &c. Deus spi- ritus, ideo oportet eum nos in spiritu ado- rare, & pro spiritu, & pro carne: quia tales adorationes Deus petit, & talibus Christus se patefacit: vnde mulier dixit: scio quia Messias venit. Et Dñs respondit, ego sum.

B Tertio ponitur, quomodo in conuersan- do ostendit dignitatem, cum subiungitur. Et continuo venerunt discipuli. Et mira- bantur, q̄ cū muliere loqueretur: hanc ma- gnificenciam ostendit in discipulorum ad- miratione: quia admirabatur discipuli, &c. Et nō admiratur homo nisi de magnis: ad- miratio etiam fuit in ciuium commotione: magnum fuit, ciues vnus mulieris verbo facere de ciuitate ad se venire: vnde exie- runt viri, &c. ostendit etiam in sui corporis sustentatione: & magnum, & mirabile est sine cibo sustentari: cum enim dicerent di- scipuli: Rabbi manduca; & ipse dixit, cib. hab. mand. quem vos nescitis, &c. Et quis nam esset eius cibus, ait, meus cibus est, vt faciam voluntatem, &c. i. vt gentes conuer- tam, & suscipiam: & ostendit Samaritanos ad se videre regiones venientes pro salute: ostēdit etiā dignitatem in magna remunera- tione. Magnificē remunerare magnā est dignitatis, & excellentiæ. Vnde dixit eis. Homo ne vos dicitis, &c. Magna fuit disci- pulorum remuneratio: quia collegerunt, quæ non seminauerant, seminauerunt Pa- triarchæ, & propheta, quando laboraue- runt, vt viderent Christum: & nullus vidit, sicut Angeli. Hinc alibi dixit. Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis: multi reges & propheta voluerunt videre, quæ vos vi- detis, & non viderunt: & audire quæ vos auditis, & non audierunt. Alij igitur labo- rauerunt, & vos in labores eorū surrexitis.

D Quarto ponitur, quomodo in loquēdo ostendit vtilitatem, cum dicitur, ex ciuitate ergo illa multi crediderunt in eum, &c. Magna fuit vtilitas sic loqui, & prædicare, vt ad se conuerteret tot viros de illa ciuitate. Rogemus ergo Dominum, vt det nobis

suam aquam, vt nos ad se conuertat, vt ve- rē in ipsum credamus, vt credentes in eum salui fiamus, amen.

S A B B A T O
post tertiam Dominicam
Quadragesimæ.

De Capitano, & Rectore ciuitatis.

Sermo XXV.

R *Errexit Iesus in monte Oliueti, F*
&c. Ioan. 8. Quamuis heri di-
xerimus de cōditionibus Cap-
itanei ciuitatis: tamen quia
multa requiruntur, ad perfe-
ctum vnus ciuitatis. Ideo adhuc hodie de
ipso prædicabimus. Et tria dicemus, quæ de-
bet habere. Primo in admonendo, perfectā
scientiam: secundo in dominando, propriæ
conditionis reminiscenciam: tertio in iudi-
cando discretam iustitiam. Attendite.

C Primò in admonendo perfectam scien- tiam, quamuis enim omnes homines non possint esse Philosophi, debet tamen Capi- taneus ciuitatis scire ea, quæ debet præci- pere, & quæ debet ciues facere: vnde Phi- losophus dicit. q̄ oportet Dominū scire, quæ debet præcipere, & quæ seruus facere. De- bet etiam Capitaneus scire, quomodo se debent custodire ciues: quomodo conser- uabit eos. Vnde sapientes viri conatur sci- re omnia, quæ debent facere, & quando a se hoc non possent, aliorum vtuntur consi- lio: vnde legimus, q̄ Alexander, Aristote- lis consilio se regebat. Idem etiam Athe- nienfibus ita scripsit. Præcipimus vobis, vt nobis decem Philosophos dirigatis: cum quibus cupimus nostrū negotiū exercere. Nihil aliud præcipimus vobis, nisi vt nos tanquam reges, & dominos teneatis. Et Va- lerius lib. 8. refert, q̄ Procrastus, cū in Asiā ad Aristotonicum regem debellādum, Cō- sul iuisset, græcā linguam conatus est ad- scire, vt per se ipsum militibus, & homini- bus illius patriæ posset dicere omne, quod vellet. De Ciro rege dicitur, q̄ omnium mi- litum nomina scire voluit, & singulos per singula nomina nominauit, & vocauit.

Secundò in dominando, debet habere proprie conditionis reminiscenciam, con- suevit enim dominium, homines superbos efficere: vnde decet omnē principem pro- prie

A prie conditionis recordari. Ne vltra quàm debet, possit extolli. Vnde legitur in libro Alexandri. Quod Rex Darius fecerat sibi thronum de auro, & per 7. gradus ascende- batur ad eum. Primus gradus erat de aine- thystus, secundus de smaragdo, tertius de to- patio, quartus de bronato, quintus de ada- mante, sextus de auro, septimus de luto: vbi dicit, q̄ non sine causa erant sic ordinati gra- dus. Nā primus ex amatthystus: quia lapis ille fortitudinem, & fumositatem vini ha- bet reprimere, nec finit aliquem se gerentē de sua memoria immutari, vel inimicari, vel dememorari. Et regem decet perfecti sen- sus esse, & nunquā occasione imperitiæ, decidat in sinistram, secundus ex smaragdo, quia lapis ille clarificat visum, & eum con- seruat illesum, & Regem decet visum cor- dis habere acutum, vt quæ videnda sunt vi- deat, & sapienter discernat, tertius ex topa- tio, qui est lapis tantæ claritatis, vt si quis si- guram suam imaginaretur: in eo videbit ca- put deorsum, & pedes sursum, & regē de- cet sua nouissima considerare, & dignitate non extolli, sed humiliari: quartus ex gra- nato: qui omnes alios lapides rubore præ- cellit: & sic rex debet verecundia esse rubi- cundus, vt vltra licita non agat, quintus ex adamante, qui est durissimus: sic rex con- stans debet esse in iustitia, vt nullo modo ab ipsa deuiet: sextus ex auro, quod præcel- lit omne metallum: sic Rex omnes debet excellere sua virtute: sed septimus ex luto, vt cum homo fuerit ad regalem celsitudinē sublimatus, recordetur se ex terra creatum, & in terra reuersurum, ac per hoc, suę conditionis memor existat.

C Tertio in iudicādo, debet habere discre- tam iustitiam. Dico vt puniat puniēda, par- cat parcenda: dissimulet dissimulanda. Nō enim debet esse nimis rigidus, vt exasperen- tur ciues, nec nimis benignus, vt non corri- gantur delinquentes. Vnde de discreta iu- stitia videbimus, si exemplum Valerij pro- ponamus. Narrat enim in 6. lib. quod inter Albanos, & Romanos facta est pugna: in qua de vtriusque cōcordia, electi sunt qua- tuor de vtrāque parte, & qui quatuor vinceret, totius exercitus victor esset. Romani elegerunt suos: Albani vero ele- gerunt de forbanditis Romanorū: qui for- titer præstantes tres de Romanis occide- runt: vno tantum de eis mortuo. Remansit autē vnus de Romanis, qui vocabatur Hor- tacijs, hic pugnans fortiter, tres illos occi- dit: vnde sua fortitudine Albani victi sunt.

E Et Senatores fecerunt Hortatio triumphū: cum autem in triumpho duceretur, venit soror sua amare plorans, quia desponsata erat vni illorum trium, quos ipse interfe- cerat: dedignatus gladio cū quo vicerat: sororem suam interfecit. Senatores hoc dissimulantes tunc: non dimiserunt, quin honorificē more solito triumphum perage- rent, quo peracto die sequenti, damnauerūt eum pena capitali, cuius pater audiens filiū debere mori. Mox vsque ad ventris mediū se exiit, & cum fletu ad senatores intrauit. Ostēditq; eis vulnerum cicatrices, quæ pro Roma susceperat: Et dicere cepit iniustum esse patrem, qui tanta mala pro Roma tulerat vnico turbati filio, quamuis iustē damnatus esset, & ipse nunquā meritum aliquod postulauerat, solū hoc petebat: vnde Senatores pietatem moti, reddiderunt filium patri: ecce in hoc exemplo apparet discretæ iustitiæ seruatio: nam quia ille vicerat, fecerunt sibi triumphum, quia vero sororem interfecerat, damnauerunt eum morte reum: & quia pater iustē petijt præ- mium, dimiserunt filium.

G Spiritualiter loquendo. Hæc tria debent esse in omnibus prælatis, principibus, do- minis, & sacerdotibus. Nam primo debent habere lumen sapientiæ, in docendo: nam prelatus, & sacerdos debet esse magister po- puli, & princeps, & dominus sui populi. Ad magistrum pertinet scire docere, Sapient. 6. Diligite lumen sapiētiae, qui præstis in po- pulis, & i. q. i. habetur vilissimus reputan- dus est: ne ipse præcellat scientia, qui est honore præstantior: vnde in ipsorum figu- ra legitur. 1. Esd. 2. Quod Esdras obtulit ad ædificationem templi aurum, argentum, & vestes sacerdotales: Esdras princeps patrū interpretatur, sacerdos quilibet, ac domi- nus, princeps dici potest, qui debet offerre aurum, i. sapientiam luminosam, argentū. id est eloquentiam sonorosam, & vestes, i. H opera virtuosa.

Secundò debet habere suarum culparum reminiscenciam seipfos considerando, & humiliando, Eccl. 3. Quanto maior es hu- milia te in omnibus: vndeq; sit vtile se ip- sum considerare, & se cognoscere ostēdit Bern. di. Audere cognoscere: nam melius est si te cognosces, quàm si te neglecto cog- nosceres cursus siderum. Complexiones hominū, animalium naturam, virtutes lapi- dum, & herbarum. Et omnium cœlestium, & terrestium haberes scientiam, redde te ipsum tibi: statue te ante te, tanquam aliū,

A & temetipsum plange: istam considerationem habebat David, cum dicebat. 2. Reg. 7. Quis sum ego Domine Deus, quia eduxisti me huculque?

Tertio debet habere discretionem iustitie, in iudicando: vñ sacerdos nō debet esse feruus, sed crimina misericorditer relaxare: vnde Matt. 18. Cum Petrus peteret a Dño. Si dimitteret vsque septies. Responsum est: non solum vsque septies, sed vsque septuagies septies. Ideo scribitur. 7. q. 8. Melius est rationem dare propter misericordiam, quam propter crudelitatem: vbi est pater filio largus, eius dispensator, tenax esse non debet.

B & si Deus est benignus, vt quid sacerdos vult esse auferus? Non tamen sic debet esse pius, vt occasionem tribuat delinquēdi: vnde non solum debet misericorditer parcere: sed etiam ne vltius peccet admouere, in figura huius legitur. Quod in archa erant tabulæ legis, virga, & manna, hoc significat q̄ in pectore prælati & sacerdotis, debent esse tabulæ legis, vt sancta præcepta obseruet, & alijs obseruanda præcipiat: virga, vt corrigat. Manna dulce variè pareat.

Hæc tria ostendit se datur habere in hoc Euang. in quo similiter monemur nos ipsa obseruare: nam primo ponitur quomodo ostendit suam sapientiam est luminosam: quia docebat in tēplo: exemplum dans sacerdotibus, vt in Ecclesia populum doceat, & admonerent: & seculares laici audiantur: non verba vana, & ociosa dicantur.

Secundo quomodo ostendit humilitatē virtuosam: quia inclinauit se, & digito scribebat in terra. Docens nos inclinari per humilitatē, & in terra scribere per propriam fragilitatis recordationem, glosa: tunc bene in terra scribitur: cum propria peccata ad memoriam reuocantur.

Tertio quando ostendit iustitiam gloriosam: quia qui sine peccato est vestrum: primus mittat lapidem in eam: & ostendit iustitiam, & primo in accusantes, eam dixit. Qui sine peccato est vestrum: admonens quod homo peccator prius se debet corrigere, quam alium condemnare: secūdo in accusatum, cum dixit: mulier, vbi sunt qui te accusabant: & sibi ostendit misericordiam & iustitiam: misericordiam quidem: quia pepercit, nō condemnauit dicens, nec

ego te condēnabo: Iustitiā vero: quia vltius peccare prohibuit, dicens, amplius noli peccare. Rogemus ergo Dominū, &c.

DOMINICA QUARTA
in Quadragesima.

De constructione Ciuitatis.

Sermo XXVI.

Byt Iesus trans mare Galilee.

Ioan. 6. Quia in toto officio fit mentio de sancta Ecclesia, ideo congruum est prædicare de ipsa: sed quia sub figura ciuitatis Hierusalem, & bis proponitur, ideo prius vidēdum est qualis debet esse ciuitas, vt ab hostibus inexpugnabilis existat, propter q̄ scire debetis, q̄ fortitudo ciuitatis in tribus consistere videtur: primo in loci bonitate: secundo in necessariorū vbertate: tertio in ædificiorum munitate.

Primo in bonitate loci: cū enim ciuitas est situata in loco alto naturaliter forti, vbi est & bonus & sanus, & nostri obsessi præminentur, & altius obsidentibus manentur magis est inexpugnabilis, debet ergo esse in monte.

Secundo in necessariorum vbertate: nihil sic deuicit obsessos, sicut carentia, & penuria rerum, consueuerunt enim obsessos ad penuriam, & inopiā reddere sicut Frontinus narrat de Annibale. Is enim cum regionem copia rerum abundantē obsideret, dissimulauit pacem, & petijt ab eis, vt eorū cibis accepto pretio suum exercitum sustentaretur, quod cum impetrasset exausto oppidanorum frumento ipsorum vrhem aggrederetur, & causa alimentis desitutam superauit, Idem aduersus Imeros fecit: vnde ciuitas abundare debet, quia propter rerū inopiā multa inhumana fiunt. Recitat Val. li. 7. Quod Cassilinæces obsessi ab Annibale propter ciborum penuriam, coacti sunt corrigias, & corios descutis euellere, & feruosi aqua resoluta manducare: Cretenses a Metello obsessi: suam & iumentorum vrinā bibere coacti sunt. Numantini a Scipione circumdati, cum omnia quæ famē cōtrahere poterant consumpsissent. Ad vltimū humana corpora, & petunt manducare. Nā capta ciuitate inuenti sunt multi, hominū mēbra portantes, quibus nutrirī deberent.

Tertio fortitudo ciuitatis, & in ædificiorum mutatione. Magnum enim munimentum est, vbi sunt ædificia bona, vt sunt turres, & muri, & portæ, in his ædificijs multū consistit

A consistit fortitudo ciuitatis: narrat enim Iosephus 18. lib. 6. quod ciuitas Hierusalem obfessa multo tempore se tenuit; quia bonis muris erat circumdata: Troiani etiam per decem annos fuerunt obfessi, & bene se defenderunt propter muros, & turres, & nunquam ciuitas illorum fuisset capta, nisi fuissent prodicione decepti; patet q̄ in his tribus est fortitudo ciuitatis, scilicet in loco munito, vberi necessariorum, & bonis ædificijs.

Spiritualiter loquendo: omnia ista habet sancta mater Ecclesia, primo est in loco altissimo, secundo in nutrimento abundantissima, tertio in ædificio fortissima.

B Primo est in loco altissimo, vnde in epistola dicitur, ad Galat. 4. Illa quæ sursum est Hierusalem libera est, & Isai. Erit mons domus Domini in vertice montium: Bene est altissima, quando in vertice montium est præparata, & situata: sed debes scire, quod mons propter puritatem aeris, est sanitatis conferuatiuus propter eminentiam altitudinis multorum ostensiuus, & propter situm fortitudinis defensiuus, sic sancta Ecclesia est sanitatis conferuatiua, per gratiæ infusiones, Isai. 53. Lætificabo eos in domo orationis meæ, vnde dictum est Loth. Genes. 19. salua te ipsum in monte, id est in ecclesia: quia extra ipsam nō erit aīa salus: vt dicit Augustinus, secundo est multorum & mirabilium ostensiuus, propter sacramentorum celebrationem, & ipsorum collationem: vnde dictū est Moyse a Deo; Exo. 19. Ascende ad me in montem, & ostendam tibi omne bonum: tertio est defensiuus per diuinam tuitionem, Psal. Vnam petij a Domino hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini. Quare, quia abscondit me in tabernaculo suo, in die malorum protexit me: vnde 3. Reg. 21. dixerunt serui regis Siritæ: Dij montium sunt dij eorum, ideo superauerunt nos, sed fugiamus contra eos in campestribus, & obtinebimus: Dominus enim in monte ecclesia, non valet nos offendere: quia obediendo sibi nō possumus non bene agere, sed in campestribus, id est in volūtatibus carnalibus deuincimur, patet ergo quod ecclesia est altissima.

C Secundo est in nutrimento abundantissima, sapiens de ecclesia loquens ait: Proverb. 2. Sapientia ædificauit sibi domum, miscuit vinum, & posuit mensam: sapientia, & Dei filius, qui dicitur sapientia patris: ædificauit ecclesiam domum suam, in qua posuit mensam, scilicet altare, vbi est

D vinum sui sanguinis, & panis pretiosi corporis, & hic cibus est maximæ dignitatis: quia panē Angelorum manducauit homo, est delectabilis Cant. 2. Sub vmbra illius, quæ desiderauit sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo, Sapien. 19. Panem de celo præstitisti eis, omne delectamentum in se habentem, & est fatiatiuus, Ioan. 6. Ego sum panis vitæ: qui venit ad me non eluriet, vel qui manducat me viuere propter me: illis tribus carent temporalia, primo non sunt dignitatis: quia terrena, non delectabilitatis: quia vanitatibus plena, ecclesia primo: cumque me conuertissem ad omnia, quæ fecerunt manus meæ, cognoui, q̄ in omnibus esset vanitas, & afflictio spiritus.

E Tertio est in ædificio fortissima: quia murus eius inexpugnabilis, Isai. 26. Vrbs fortitudinis nostræ Sion: ponetur in ea murus, & antemurale, & Psal. Circundate Sion, & complectimini eam: narrate in turribus eius: portæ vero eius possunt dici Apostoli, qui nobis tamquam portæ ingressum posuerunt in eam: vnde canit sancta ecclesia in hymno: Vos cælum verbo clauditis, ferasque eius soluitis: & hæc portæ non fuerunt de ligno putribili, & molli: sed de duro, & forti: quia Apostoli electi sunt non nobiles, sed rustici: Non Imperatores: sed piscatores, nō secundū mundum sapiētes: sed sicut columbæ simplices, 2. Corinth. 1. Videte vocationem vestram fratres: quia non multi sapiētes secundum carnem, non multi potentes, nō multi nobiles: nam quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt cōfundat fortia, & contemptibilia elegit, vt non gloriatur omnis caro in conspectu eius.

F Patet ergo, quod ecclesia est in loco altissimo, in cibo abundantissima, & in ædificio fortissima.

G Hęc omnia habentur etiam manifesta, vt infra, Apocalyp. 12. vbi scribitur, quod in monte magno, & alto vidit ciuitatem sanctam Hierusalem: ecce alta locatio, & habebat portas duodecim, ecce ædificiorum munitio, & erat ibi lignum vitæ, ecce nutrimenti abundantia: lege figuram.

H Ista tria, quæ dicuntur de ecclesia ostendit Christus in Euangelio hodierno, in quo tria ponuntur, primo situs eminentia: quia post transitum maris subiit in montem, secundo victus sufficientia: quia de quinque panibus, & duobus piscibus satiauit turbā, primo ponit, ipse ecclesiæ portarum numerum, quia duodecim Apostoli.

A De primo dicit, *Ascendit in montem: Nec significatur, quod deserere debemus mundum, qui tanquam mare est procellosus: Debemus ascendere montem, in quo est ecclesia ad obediendum, & obseruanda eius præcepta.*

De secundo, de quinque panibus: & hoc significat, quod Christus suo corpore, quod habuit quinque plagas, & duas naturas, scilicet diuinam, & humanam: satiauit omnes homines, &c.

De tertio, quia duodecim Apostoli, qui panem salutaris doctrinam, conseruantes toti mundo communicarunt: nobis portæ facti sunt regni cœlestis, ad quos nos perducatur ipse Dominus, Amen.

F E R I A S E C V N D A
post quartam Dominicam
Quadragesimæ.

Propter quæ obsessi perdunt propria culpa.

Sermo XXVII.

C **R**ope erat pascha Iudæorum, &c. Ioan. 2. Hodie proposui videre propter quæ obsessi propria culpa perdunt, & hoc vñ principaliter propter tria.

D Primo nimia securitas facit pigros, ecclesiæ. n. ciues sunt securi, ad custodiendum efficiuntur pigri: vnde sagaces hostes ipsos consensos reddunt securos, vt propter securitatem efficiantur pigri, & non se custodientes facilius possint vinci, vnde Frontinus dicit, quod Formio dux Atheniensium, venientibus ad se legatis Calcidensium, quos desolatus fuerat, benignè, & pacificè recepit, & ea nocte qua ipsi legati recessuri erant ab eo, dixit eis fortè mihi missæ sunt literæ a meis, vt debeant repatriare, & singens se recedere, dimisit legatos, qui redeunt dicunt omnia executæ, & recessisse Formionem versus Athenas: tunc Calcidenses audientes a suis legatis, remissis benignè responsum, & obsidentium recessum, remissè custodiebant ciuitatem, quam Formio subito, & inopinatè rediens cepit.

Secundo nimia simplicitas facit incautos: cum enim ciues sunt simplices, facillimè consueuerunt vinci: obsidentes enim aliquando singunt fugam, vt possint obses-

os educere extra, & tunc incauti ciues **E** sperantes vincere vincuntur: Frontinus recitat de Annibale, q̄ cum ipse obsideret Hyemiram castra sua capi de industria passus est iubens recedere suis, tanquam præualeat hostis, quo euentu hyematis ita deceptis, vt gaudio impulsis relicta vrbe procurerent ad Punicam vallem: Annibal vero vacuum urbem, per eos quos in insidijs posuerat, ob hanc causam cepit: Idem dicit, quod Hyrnacus cum Setrobigensem vincere vellet, vsus est ista cautela: nam dispositis suis militibus in insidijs paucos misit, qui caperent pecora Setrobigensum, & de illa vindicandi causa cum festinanter percurrissent, simulantes, quæ fugam prædatores oppida insidias deducti, vel insidijs decepti capti sunt.

F Tertio nimia timiditas reddit inobertos, dum enim homines nimis timent, nunquam fortes esse possunt: vnde multi propter timorem se reddunt, qui optimè se defendere possent: vnde Frontinus narrat, q̄ Cyrus Rex Persarum, incluso Sardinibus Creso, cui mons erat, & nullum præbebat accessum malos narium, sic altos, vt mons erat posuit erectos, imponens eis simulacra hominum armata in profonæ habitu, & ipsa de nocte apposuit monti: Postea diluculo ex altera parte obsessos aggreditur, cum quo orto Sole simulacra illa habentia speciè armatorum, apparuissent: oppidani opinantes a tergo urbem captam esse, in fugam versi sunt, & ciuitatem Cyrus cepit.

G Spiritualiter loquendo, dæmones obsident mediante corpore animas, quas conatur capere, & destruere: vnde inter cætera tria sunt vitia, quibus consueuerunt animam damnare.

H Primo propter pigritiam in bono opere, cum enim quis piger est ad bene operandum, facilius a diabolo vincitur, Ecclesiast. 33. Multa mala docuit otiositas, & Bernar. omnium tentationum, & malarum cogitationum sentina est omnium: vnde Prouer. 24. Per agrum pigri transiui, & per vineam hominis stulti, & ecce totum repleuerunt viticæ, & operuerunt superficiem eius spinæ, & maceræ destructæ replent: viticæ, id est malæ cogitationes, & spinæ, & commissiones peccatorum iniquæ: sed materia lapidum est destructa, & id est virtutum armatura: vnde diabolo patet aditus, & via, qui dicit Ezechi. 37. Ascendam ad terram sine muro, & veniam ad quiescentes, habitantesque secure: terra sine muro potest di-

ci

A ci anima sine virtutis propugnaculo, quam diabolus cito capit, vnde in figura scribitur 2. Reg. 8. q̄ dormiens Isboseth a filijs Saulis percussus est a duobus latronibus, & capite truncatus, per Isboseth intelligitur piger, qui ad bonam faciendam dormiens est, Prouer. 26. sicut hostium vertitur in cardine, sic piger in lectulo suo, qui latrones, id est dæmones occidunt, & eius caput suum auferunt, quia animam perdunt.

B Secundo diabolus hominem vincit propter confidentiam, quam habet in prosperitate, sicut enim hostes fingunt fugam, & ponunt insidias: ita diabolus fingit recedere ab anima cum eam non tentat de luxuria, sed ponit insidias, & tentat de superbia aliquando, & gula: vnde propter hanc malitiam eius, nunquam homo debet de seipso confidere, Prouer. 27. Qui confidit in corde suo, stultus est: Ideo Hieron. nunquid tu fortior es Sansone, nūquid sanctior Dauid, nunquid sapientior Salomone, de te ergo non confidas, nisi de Deo.

C Tertio vincit propter nimiam tristitiam in aduersitate: quia cum homo nimis timet, & dolet de aduersis, facilius vincitur: vnde sicut timere Deum est bonum, ita timere amissionem temporalium est malum: Ideo Christus dicit, Luc. 12. Nolite timere pusillum grex, vendite quæ possidetis, & date eleemosynam: vnde August. in libro de eleemosyna, dicit: Quod homo non debet timere facere eleemosynam, ne deuiat ad paupertatem, vbi sic ait: Metuis eleemosynam facere, ne patrocini, vel patrimonio tuo ad inopiam redigaris? Esto in hac parte intrepidus, esto securus, finiri non potest, si in vsus pauperum impenditur, & vnum opus cœlestis celebrat. Ne hoc de meo refero: sed de sanctarum scripturarum fide, & diuinæ pietatis auctoritate permitto: Loquitur per Salomonem Christus, & ait: qui dat pauperibus, nunquam indigebit, qui autem auertit oculum suum, in magna pecunia erit.

D Et sic patent illa tria, propter quæ homo a diabolo vincitur, scilicet propter timorē corporum, & securitatem, quæ tria debemus a nobis expellere, quod docuit nos Christus in hodierno Euangelio, cum expulit de templo vendentes oues, & boues, & columbas: per boues intelliguntur pigri, qui graues sunt ad currendum in via Dei, per oues nimis securi, oues enim securæ ad occisionem ducuntur, per columbas timidi, columba enim multum timet acci-

E pitrem, in tantum, vt aliquando non audeat fugere, cum ipsum videt, & sine resistencia ad deuorandum si præbet, Ezechi. 2. Erunt in montibus, quasi columbæ conualium omnes trepidi, & in figura peccatoris scribit Oseæ 7. Ephraim quasi columba seducta non habens cor: vnde isti tres expelluntur per Christum de templo Dei, & vita æterna: & nos Christi exemplo expellere debemus de templo cordis nostri pigritiam, confidentiam, & timiditatem malam, quod ipse nobis concedat, Amen.

F E R I A T E R T I A
post quartam Dominicam
Quadragesimæ.

De malitijs, & cautelis, quas habent obsidentes contra obsessos.

Sermo XXVIII.

Am die festo mediante, & cæ. Ioan. 7. Hodie dicemus, quas cautelas habent obsidentes ad subiugandum sibi obsessos: & possumus dicere, q̄ sunt

G tres: primo fallere per prodicionem, secundo auferre victus sustentationem, tertio inducere mortis pauorem. Attendite.

De primo fallere per prodicionem, cuius enim ciuitas fortis est, & expugnari non potest: tunc obsidentes prodicionem ordinant, vt quod non possunt viribus obtinere, obtineant deceptionibus: quæ prodiones dupliciter fiunt, aliquando enim fiunt per ipsos obsessos, corrumpendo aliquod ipsorum, aliquando autem per ipsos obsidentes simulantes velle bonum pacis, & intendunt malum falsitatis.

H De primo non pono exemplum, quia omni die patet: sed de secundo: narrat enim Frontinus, quod Alchiludens dux Atheniensium cum Aggectius obsideret, quæ erat ciuibus munitissima, petijt ab illis ciuibus consilium de cõferendis vtrique partij, & promiserunt eum in locum consultationis intra urbem diu differere, & dum diutius proratur, Athenienses ab eo dispositus urbem capiunt Argentinis in consilio occupatis: Troia enim vt narrat historia, simulantibus obsidentibus ludum equo suscepto ligneo equitibus pleno, dum risum quærit, luctum inuenit.

Secundo

A Secundò auferre victus sustentationem. Multum conantur obsidetes ne victu abundent obfessi, & ne eis aliunde portentur obseruant, vnde recitat Frontinus: Quòd Fabius Maximus vastata campania tempore sementis se absentauit, vt sic frumento, quod erat vastationi residuum in fatoribus consumpto rediens acrius terreret, & subiugaret, quod factum est: Antigonus aduersus Athenas idem fecit: vnde semper in mense Maij consueuerunt obsidiones fieri: quia tunc arbores, & blada, possunt magis destruere.

B Tertio inducere mortis pauorem: multae ciuitates ex falso timore proditae sunt: vnde refert Frontinus, quòd Peleopidas Theatinus duo oppida simul oppugnans, non ita longo spatio distantia quòd eodem tempore de vno ad alterum mouebat exercitum, praecipitque vt ex opposito ab alijs castris venirent primo octo equites coronati notabili alacritate, velut victoriam nunciantes ad eius similitudinem veriore praecipit syluam, quae in medio erat, incidi vt preberet speciem vrbis ardentis, deinde quos cauda de suis in modum captiuorum iussit perducere, quia asseueratione, vel simulatione perterriti, qui obsidebantur cum suis socios crederent, defecerunt, & hosti se tradiderunt.

C Spiritualiter loquendo haec tria mala, quae faciunt obsidentes, conantur facere nobis demones.

Primò fallunt per proditorem, quia vitia sua virtutis specie occultant: sicut enim illi obsidentes simulabant bonum agere, & capiebant ciuitatem, sic demones occultant vitia sub colore virtutum, & nos faciunt labi in ipsorum laqueum, vt verbi gratia: colorat gulam sub specie largitatis dicens, si male & parum comedis, dicent hominem te esse auarum, & times tua expendere:

G sed si bene viuas, & delicatè, dicente largum & bonum, quia scis vti tuo bono; Ad auaritiam vero sub specie abstinentiae dicens, si vis tuum comedere, & alijs dare, gulosus, & prodigus reputaberis: dicetur enim te non aliud agere, nisi comedere; sed si quod habes conseruas, & alijs non distribuas, temperatum, & sapientem te dicent homines etiam si penuria sit futura ignorans, melius est habere quam quaerere ad vanam gloriam vero superbia persuadet praeponeudo bona, dicens, tu es melior omnibus in scientia, in diuitijs, in virtutibus, in sanctitate, & in omnibus ostendas ergo

te esse, quod es cum appetieris, quam volueris, praedica te ipsum vt virtutes quas habes, homines cognoscant, & te videant, praedica & sic isto velamine perdit animam: Ideo dixit Eua, Genes. 3. Serpens decepit me, de hoc figura habet 2. Reg. 2. de Ioab, quando occidit Amasiam in via osculans, & accepto gladio occidit: hic diabolus figurat, qui osculatur, & blanditur cum bonum te facere dicit, & malum est, quod facis: & ipse accepto gladio te percutit, quia sub specie virtutis per gladium vitij animam occidit.

F Secundò auferunt vitae sustentationem, cum nos charitatem dimittere sollicitant, & ipsum Deum, qui est vita animae, August. sicut corpus sine anima mortuum est; ita anima sine charitate mortua est, & ista faciunt nos dimittere, cum odium pro dilectione faciunt recompensare: cum enim aliquis alieno benefaciat a quo non diligit: sed odio habetur: tunc ipse demon instat, vt charitatem, & dilectionem homo in odium vertat: sed fidelis Christianus non debet propter hoc charitatem dimittere, sed eam tenere, vnde exemplum habemus charitatis in Dauid erga Saulem: A quo cum persequeretur, & iniuste pluries potuit illum occidere, noluit: immo cum eius audiuit mortem, fleuit, & suam interfectorem morte puniuit: lege historiam 1. Reg. 24. & 26.

G Tertio inducunt mortis pauorem cum ex timore malo ad loquendum falsum inclinant, cum enim aliquis veritatem loquitur, & pro ipsa veritate odio habet, statim diabolus persuadet dimittere veritatem, & loqui falsitatem: sed seruus Christi non propter timorem aliquem debet tacere verum: sed quanto plus asserit verum, maius meretur praemium, Ecclesiastici 3. Pro anima tua non confundaris dicere verum: sed est confusio adducens peccatum, historia hic cadit 3. Reg. vlti. de Michea, qui non tacuit veritatem, quamuis fuerit in carcere sustentatus pane angustiae, & aqua tribulationis: Haec tria, quae nobis nostri aduersarij faciunt, & quò in his nos habere debemus: possunt in hodierno Euangelio comprehendere.

H Primo ponitur, quando contra proditorem elationis, & superbiae Christus vsus est humilitate, cum dicit, quòd mirabatur Iudei, secundò quando contra odium inimicitiae vsus est charitate, cum additur, quid me quaeritis interficere? tertio ponitur quòd contra falsitatem vsus est veritate, cum subditur: Dicebantur quidam ex Hierosolymis.

Primò

A Primo ergo ponitur, quòd mirabantur Iudaei, quòd literas sciebat, cum non didicisset, & hoc non sine gloria erat: sed ne caperetur vanagloria: vsus est humilitate, cum dixit, mea doctrina non est mea: sed eius qui misit me: Ecce qui suam virtutem non sibi tribuere, sed patri, super quae verba, dicit B. Aug. in Hom. Si ille qui cum patre est vnus. Aequalis patri, Deus de Deo, Deus apud Deum, coeternus immortalis, pariter sine tempore, pariter creator, & dispensator tamen quia venit in tempore, & formam serui accepit humanam, inuentus vt homo, quaerit gloriam patris, & non suam, quid tu homo facere debes, qui quòd aliquid boni facis, gloriam tuam quaeris, quando aliquid mali facis: Dei calumnias meditaris? intende tibi, creatura es, agnosce creatorem, seruus es, ne contempnas Dominum adopratus es, sed non meritis tuis quaere gloriam eius a quo habes ac gloriam: eius gloriam quaesuit qui est ab illo vnicus natus: quia qui quaerit gloriam eius, qui misit illum, hic verax est & iniustitia in illo non est, & sequitur secundum, quid me quaeritis interficere? Iudei enim quaerebant Christum occidere, & ipse sanabat infirmos eorum: vnde mentionem facit de paralitico, quem sanauerat in piscina, at quia ipse die sabbati sanauit eum, Iudei maledicebant, eum ipsis tamen non redidit odium, sed amorem, & charitatem: Et sequitur tertium: dicebant ergo quidam, &c. nam falsa erat opinio Iudeorum de Christo, vt patet in textu, ipsi iustum errorem destruxit, & veritatem dixit: Clamabat ergo Iesus dicens, rogemus ergo ipsum, vt nobis tribuat se imitari in charitate, in humilitate, & veritate, Amen.

B gloriam tuam quaeris, quando aliquid mali facis: Dei calumnias meditaris? intende tibi, creatura es, agnosce creatorem, seruus es, ne contempnas Dominum adopratus es, sed non meritis tuis quaere gloriam eius a quo habes ac gloriam: eius gloriam quaesuit qui est ab illo vnicus natus: quia qui quaerit gloriam eius, qui misit illum, hic verax est & iniustitia in illo non est, & sequitur secundum, quid me quaeritis interficere? Iudei enim quaerebant Christum occidere, & ipse sanabat infirmos eorum: vnde mentionem facit de paralitico, quem sanauerat in piscina, at quia ipse die sabbati sanauit eum, Iudei maledicebant, eum ipsis tamen non redidit odium, sed amorem, & charitatem: Et sequitur tertium: dicebant ergo quidam, &c. nam falsa erat opinio Iudeorum de Christo, vt patet in textu, ipsi iustum errorem destruxit, & veritatem dixit: Clamabat ergo Iesus dicens, rogemus ergo ipsum, vt nobis tribuat se imitari in charitate, in humilitate, & veritate, Amen.

C nem facit de paralitico, quem sanauerat in piscina, at quia ipse die sabbati sanauit eum, Iudei maledicebant, eum ipsis tamen non redidit odium, sed amorem, & charitatem: Et sequitur tertium: dicebant ergo quidam, &c. nam falsa erat opinio Iudeorum de Christo, vt patet in textu, ipsi iustum errorem destruxit, & veritatem dixit: Clamabat ergo Iesus dicens, rogemus ergo ipsum, vt nobis tribuat se imitari in charitate, in humilitate, & veritate, Amen.

F E R I A Q V A R T A post quartam Dominicam Quadragesimae.

Quid agendum est ciuibus obsessis in ciuitate debili.

Sermo XXIX.

Reuersens Iesus, &c. Quia non omnes ciuitates sunt positae in loco naturaliter forti, & propter repentinum aggressum hostium non possunt se munire: ideo congruum est videre, qui

talibus ciuitatibus sit agendum, & tria debet facere.

Primò bonum Capitaneum eligere. Nam bonitate Ducis conseruatur exercitus, & bonitate Capitanei defenditur ciuitas: capitaneus maxime debet esse beniuolus, & fidelis, vt suorum salutem velut propriam procuret: vnde infidelis capitaneus, non solam ciuitatem male munitam, sed etiam fortem habet destruere, quod primum exemplum Vale. in lib. 7. Narrat enim, quòd Tarquinius cum Gambinos nulla vi capere posset, filium suum, sextum Tarquinium virgis celsum fidem tamen ad hostes fugere fecit, qui incusata patris seuitia persuasit gentibus, vt odio suo aduersum patrem vteretur, & dux ipsorum electus est, qui patri indicauit per nuntium, qualiter omnia in sua potestate haberet, & praecipere quidnam fieri vellet, sed pater nuntio nihil respondit: solus duxit eum in hortum, & baculo quem in manu habebat, maxima, & altissima capita papauerum, excussit, quòd factum nuntius filio retulit: qui intelligens patrem suum, statim maiores Gambinorum ex illo expulit, & morte consumpsit, & sic urbem opulentam bonis viris ciuibus, patri tradidit: quo exemplo patet, quòd Capitaneus debet esse fidelis: secundo debet arma defensiuam assumere si non obfessi semper praecipit esse armati, quanto magis illi, qui loci beneficij sunt priuati. Vnde Neemię 8. scribitur, quòd reedificantes Hierusalem: audientes aduersarios contra se venire, vna manu faciebant opus, & altera tenebant gladium, &c. tertio debent intrepidè perseuerare, constantia enim in omnibus est commendanda, & maxime vbi est magis necessaria: vnde ciues non debent timere perterri, sed constantè perseuerare. Narrat enim Frontinus: quòd Mitridates cum obsideret castrum nouum Buzitum captiuos eiusdem quos ceperat produxit ostenditque: obfessis ex ultimis miseratione suorum compellere eos ad redditum. At illi patienter ferentes captiuorum mortem Romanis fidem seruauerunt: vnde semper ciues debent esse constantes: sed quantum valeant intrepido constantia male munitis ciuitatibus, patet per exemplum: Frontini recitat enim, quòd Numentini obfessi: nec vallo munierant ciuitatem adeo, sed continuerunt, quòd cum Pompilius fiducialiter, vbi aggrederetur ipsi pro muro, & nullo restiterunt, & exercitum Pompilij fugauerunt.

Spiritualiter loquendo dum sumus in hoc mundo,

A mūdo, sumus positi in malo loco, debemus ergo fidelem capitaneum eligere, qui est Christus, arma arripere, & hic pōt dici baptisimus: constanter perseverare, & hic est fructus.

Primò ergo debemus Christum in nostrum capitaneum eligere: quia ipse est fidelissimus, Psalm. Fidelis Deus in omnibus verbis suis, &c. Nullus enim potest esse ita benivolus, & fidelis, sicut ipse, cuius bene uolētia pater: potest per precis modū: magnum est enim, si quis pro amico liberādo porrigit preces verum maius si det argentum, sed maximum si tradat semetipsum: sed ecce inauditum, & insolitum, atque natura contrarium pro inimico a quo grauius offensus est sustinere non solum verba, & impropria, penas varias, & verbera: sed vilissimā mortis sentētia humiliavit semetipsum: cui pro nobis factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis.

B Philip. 2. Vnde figuratum est in hoc Gen. 9. vbi scribitur, q̄ plantauit vineam, & bibens vinū inebriatus est. Iacuitq; disco operatus in tabernaculo: hoc Christus est, qui plantauit vineam, i. humanam naturam cōdidit, Hierem. 2. Plantauit te vineam meā electā: de vino huius vineæ inebriatus est, quando nimis eam dilexit, vnde stetit disco opertus in tabernaculo, idest nudus in patibulo.

Secundò debemus baptismum sumere, vel confessionem sacramentalem, & accipere tanquā armaturam defensiuam: vnde Act. 2. Cum dictum esset Petro, quid faciemus? Respondit, penitemini igitur, & baptizetur vnusquisq; vestrum in nomine Iesu: sed quam sit magnæ efficacæ hæc armatura, patet in figura Iosue 2. vbi legitur, q̄ filij Israel volentes terram promissionis intrare, transferunt Iordanem, & in ipso transitu arca testamenti: stetit in medio, & sacerdotes cū ea, totaque aqua inferior decurrat in mare, superior, verò intumuit valde, & elegerunt de ipso flumine 12. Capides: lege historiā, hæc spiritualiter loquendo scripsit, quod nos volentes transire terram promissionis, & Dei gloriam habere, oportet per flumen transire, i. per baptismum transire, quia nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, &c. vel si confessione sacramentali: debemus transire flumen, idest confessionem, quæ est flumen, quia ibi debet esse flumen lacrymarū, Psalm. Exitus aquarum deduxerūt oculi mei: quia non custodierunt legem tuam: sed in hoc

transitu arca Dei debet stare in medio: quia mediante Ecclesia & sacerdotibus, & secūdum formam assignatam ab Ecclesia, debet quis baptizari, & confiteri: aquæ inferiores decurrūt ad mare, quia omnia peccata ante conmissa delentur, sed superiores aquæ intumescunt: quia bona, quæ postmodum fiunt fructificant: eligūtur 12. lapides, quia 12. sunt articuli fidei, in quibus velut in firmis lapidibus fundatur fides nostra.

Tertiò debemus constanter perseverare, quia in ipsa perseverantia est fructus. Apoc. 2. Esto fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronam gloriæ: debemus autem constanter perseverare, vt nulla tēratione, nulla aduersitate moueamur a Dei seruitute. Eccl. 2. Fili si accesseris ad Dei seruitutem, præpara animam tuam ad tentationem, & ideo Iob dicebat 27. Donec deficiam, non recedam ab innocentia mea: & iustificacionem meam, quam cepi tenere nō deseram.

Hęc tria, quæ nos debemus appetere in præsentī vita, perfectè comprehendendi possunt in hodierno Euang. verumtamē sicut di. August. in Homil. Ita est proluxa lectio Euang. quā si vniversam pertractare conamur pro sui dignitate, sicut vellemus singula verba considerantes: non sufficeret dies. Breuiter ergo oportet exponere: q̄a nimis longum esset singulis verbis immorari: dicamus ergo breuiter, q̄ illa tria prædicta notantur: primo Christi boni capitis electio in humiliatione: secūdo baptismi & confessionis assumptio in piscina & latrone: tertio constantiæ fortitudo in sui, ad Iudæos reprehensione.

Primo lutum enim illud, quod est pilo & puluere factum significat Christum, q̄ diuinitate, & humanitate consistit. Qui lutum super oculos debemus ponere, quia ipsum tanquam nostrum lumen debemus respicere, & ipsum periculis velut caput habere: quanta autem sit huius capitis bonitas, & benenolentia, & fidelitas, ostendit in Euangelio: cum ponit se ad respiciendū. Cū respondit Apōst. interrogantibus: quis peccauit: & ait, neq; hic, neq; parētes, &c. sed vt manifestetur: hanc venit ipse ostendere: vade ait, quādiu sum in mundo, lux cum mundi, me oportet operari opera eius qui misit me, quāta est Saluatoris benignitas, vt non rogatus fecerit lutum, oculos liuierit, & illum cecū illuminauerit? Ille cecus, qui sedebat secus viam ciuitatis Hierico, rogabat vt visum reciperet, & clamabat, Iesu fili Dauid miserere mei. Domine,

vt

A vt videam; Respondit interrogans, quid peteret: hic autem non rogatus linit, & illuminat, &c. De secundo per illam lotionē intelligitur baptismus, vel sacramentalis confessio: sicut enim ille recepit visionem sic in baptismo fidem, vel sacramentali confessione gratiam recepit homo, quæ est lumen, quo Deum videmus, &c. De tertio in confessione huius cecū, qui ita constanter fidem dicitur confessus est coram Iudæis; ille homo, qui dicitur Iesus fecit lutū, &c. Cōfitef Christi sanctitatem: cum ait, hunc scimus: quia Deus peccatores non exaudit: a secundo non est auditum, q̄ quis luminauerit oculos cecū nati: toties repetit hanc confessionem, & ille dicit profeta est: nam timet fieri extra synagogā, venit deniq; in tēplū, inuenit Christū, ibi eum adorat. Ecce quāta fuit constantia huius cecū nati, cuius exemplum nos imitari debemus eligere Christū in caput, & solum ad ipsum respicere, sicut fratres Ieptē elegerunt ipsum in principē, & capitaneum belli, contra Iuum tyrannū, qui volebat sibi oculos eruere: sic diabolus conatur nos excæcare, & oculos dextros eruere: conuocemus ergo Christum in nostrum Ducē, & ipsum ante oculos nostros ponamus, & in ipsum respiciamus aspicientes in authorem fidei, & consummatorem Iesum: secundo lauemur in siloe, quid dicitur missus, idest in baptismo, & sacramentali penitentia: tertio in bono concepto, & incepto constanter perseverare, vt mereamur in ipso, & per ipsum regnare ipso præstante. Qui est benedictus in secula, amen.

B Pro quo sciendum est: quod in temporalibus seui hostes malè pertractant deuictos in duobus, primum est ipsos debilitare: secūdu de ciuitate propria expellere. Primo eos debilitare, ne vterius rebellare valeant, bonis omnibus expoliant: aliquando etiam ipsos minuunt in membris corporis, ne apti sint ad bellum, sicut Naes Princeps Ammonitarum volebat eruere oculos dextros, vt scribitur. 1. Reg. 2. Aliquando etiam ipsos occidunt. Narrat enim Valerius lib. 9. quod Silla quatuor legiones contrariæ partis, quæ sibi non obediērāt in campo Martio occidi iussit. Idem etiam de ciuitate Prænestina quinq; millia sub spe salutis se reddentes ei, & ciuitatem dimittentes sibi, non longe ab ipsa terra in campo fecit eos interim: secundo de ciuitate expellebant, hoc multorum exemplis probari posset: quia multas ciuitates destruxerunt Romani, expellentes earum ciues, & multarum adhuc, viget memoria, quæ destructæ eo tempore a Romanis extiterunt. Alexander, vt recitat Frontinus: cum deuicit Asiam, omnes nobiles secum duxit, nec aliquem remanere permisit.

C Spiritualiter loquendo, hæc duo mala faciunt, seui hostes, i. diaboli: quia hominem sibi consentientes: primo bonis omnibus exuit, ac in anima occidit: secundo ipsum de bonorum congregatione, quasi de honorabili ciuitate expellit.

FERIA QVINTA
post quartam Dominicam
Quadragesimæ.

D De crudelitate, quam exercent hostes in obsessis capta ciuitate.

Sermo XXX.

Libat Iesus in ciuitatem, &c. Lu. 7. Ad alliciendū ciues ad sufferendum obsidiones, ne fraudent eorū mentes in ipsa obsidionis angustia, quæ hostis habita victoria consuevit inferre, scire debemus: cum enim ciues sciunt suum inimicum, nimis esse crudelem: non libēter in eius manibus se volunt committere. Im-

mo potius aliquando promittunt se fame mori, & consumi, quā velint pacisci: & ideo Frōtinus dicit, qui Epaminundas Dux Thebanorum aduersus Lacedæmonios dimicaturus, vt sui milites nō solum iuribus, sed affectibus pugnaret: dixit in publico ordinatum est apud Lacedæmones, si vincerent, omnes virilis sexus interficere, mulieres autem & liberos eorū seruos facere, & Thebas diruere: quo dicto ita animati sunt Thebani, vt primo ictu Lacedæmones expugnarent: & ideo fideles christiani, vt sint fortes in bello contra diabolū in præsentī sermone dicam quā sit serui eius dominium, vt hoc scito non consentias ei.

F Pro quo sciendum est: quod in temporalibus seui hostes malè pertractant deuictos in duobus, primum est ipsos debilitare: secūdu de ciuitate propria expellere.

Primo eos debilitare, ne vterius rebellare valeant, bonis omnibus expoliant: aliquando etiam ipsos minuunt in membris corporis, ne apti sint ad bellum, sicut Naes Princeps Ammonitarum volebat eruere oculos dextros, vt scribitur. 1. Reg. 2. Aliquando etiam ipsos occidunt. Narrat enim Valerius lib. 9. quod Silla quatuor legiones contrariæ partis, quæ sibi non obediērāt in campo Martio occidi iussit. Idem etiam de ciuitate Prænestina quinq; millia sub spe salutis se reddentes ei, & ciuitatem dimittentes sibi, non longe ab ipsa terra in campo fecit eos interim: secundo de ciuitate expellebant, hoc multorum exemplis probari posset: quia multas ciuitates destruxerunt Romani, expellentes earum ciues, & multarum adhuc, viget memoria, quæ destructæ eo tempore a Romanis extiterunt. Alexander, vt recitat Frontinus: cum deuicit Asiam, omnes nobiles secum duxit, nec aliquem remanere permisit.

H Spiritualiter loquendo, hæc duo mala faciunt, seui hostes, i. diaboli: quia hominem sibi consentientes: primo bonis omnibus exuit, ac in anima occidit: secundo ipsum de bonorum congregatione, quasi de honorabili ciuitate expellit.

Primo bonis operibus exuit: bona enim hominis, vel sunt naturalia, vel gratuita: natura alia, vt bona corporis gratuita vero, vt bona mentis: hæc omnia ipse accepit. Prima bona corporis: cū. n. aliquis sibi consentit in gula, vel in lasciuia, statim exerunt, & debilitat corpoream naturam: vnde generat infirmitates, vnde corrumpitur humoribus, vnde minuuntur vitæ dies vsq; & superfluo

A fluo cibo, & potu, & cohitu: vnde Aug. ad Bonifacium. Esce, inquit, nimia, non solum animas: sed etiam corpora ledunt, & ad infirmitatem perducunt: solet enim per nimiam ciborum auaritatem, & poculi intemperatiam frangi stomachi fortitudo: nec non, & abundantiam sanguinis, & coloris: & plurimę agritudines escarum largitate oriri: cum etiam aliquis sibi cōsentit in acidia, vel tristitia: statim desiccatur carnem, & ossa. Prouerb. 17. Spiritus tristis desiccatur ossa, & cum aliquis sibi assentit in inuidia: statim ipsum conturbat in felicitate aliena: vnde Basilius: Sicut rubigo ferrum, sic inuidia animam, in qua nascitur, corrumpit: & sic accipit bona corporis: secundo priuat bonis gratuitis, quę sunt virtutes: nam cū aliquis consentit in superbia, priuat eum humilitate: cum consentit in ira, priuat eum benignitate, & mansuetudine: & cum in auaritia priuat charitate, & largitatem, & cum in vanagloria, priuat magnanimitate: sed postquam accepit bona corporis, & bona mentis, quid aliud agit: nisi quod corpus, & animam occidit: huius facta fuit de seruis Dauid: qui missi sunt ad Regem Amon, quos ille remisit raso media eorū barba, & incisis tunicis, vsque ad crura: hęc significat, quod qui diabolo consentiunt ipse redit sibi barbam, id est aufert virtutum insignia. Barbam est signum sexus virilis, & viri virtute dicitur. Et incidit tunicas, id est aufert corporis valetudinem, & fortitudinē, quę congruē per tunicas possunt figurari: quia sicut tunica corpus. Sic corpus animam tegit, & defendit.

C Secundo diabolus hominem sibi consentiētem, de bonorum societate expellit. Nā qui puritatem innocentie sua suggestione non seruant: expellit eos de societate Angelorum, & per fidelitatem obedientie expellit eos de societate Patriarcharū, & qui claritatem sapientie spernunt, expellit eos de societate Prophetarū, & qui paupertatē in digētia vilipendūt, expellit eos de societate Apostolorum. Et qui soliditatem patientie in aduersis non custodiunt, expellit eos de societate Martyrum, & qui austeritatem penitentie facere nolunt, expellit eos de societate confessorum, & qui castitatem continentie refugerūt, expellit eos de societate Virginum. Ecce quōo miseri homines cōsentiendo diabolo, priuantur omni bono consortio. Nonne ipse primos parentes expulit de paradiso propter gulam? Nonne Dathan, & Abiron eiecit de mundo propter

E superbiam? Nonne Salomonem de sapientium consortio emisit propter lasciuiam? Nonne Iudā de Apostolorū collegio propter auaritiam, & sic multorum exemplis, & rationibus: patet, quam malum sit assentire diabolo: & ideo fideles christiani nunquam deberēt permittere vinci: verū propter suam malitiam, & nostram imperitiā multos ex nostris vincit: ideo Christus, sicut Deus misericors pater, & pius, prędā de manibus eius conatur auferre cum hominē liberat a morte anime, & reuiuificat vitam gratię: & hęc omnia patent in Euang. hodierno: in quo hęc duo notantur, scilicet diaboli crudelitas, & Christi pia benignitas.

F Primō ponitur impia crudelitas, & hęc erat duplex: quia primo interfecerat: scđo extra ciuitatem miserat: declara, qui nā sunt partitores, moraliter: propter primū dicit: Ecce defunctus: propter secundum dicitur efferebatur, id est extra ciuitatē portabatur, duo mala erant: quia defunctus, id est mortuus, & quia efferebatur, id est extra ciuitatem portabatur: misericordia motus est, & dixit non li flere.

G Secundo ponitur Christi pia benignitas: & hęc est duplex, opposita diabolo. Nam diabolus occidit, Christus viuificat: moraliter declara Euangeliū: iste de ciuitate expulit: Christus matri reddidit: primum ibi tetigit loculum, & ait. Adolescens tibi dico, surge: & statim resedit: secundū ibi: & reddidit illum matri suę. Rogemus ergo ipsum, vt nobis gratiam tribuat, vt a peccati morte liberemur, & ad vitam perducat aternam, Amen.

F E R I A S E X T A
post iij. Dominicam Quadrage.

Sermo XXXI. **H**

Rat quidam languens Lazarus, etc. Ioan. 11. Inter cetera, quę ciuitates habent expugnare, sunt ædificia, quę sunt ad muros diruēdos, quę sunt quatuor, scilicet cuniculos, aries, testudo, & turris lignaria.

Primum est cuniculus, & hęc est quando foditur sub terra, & sunt cuniculi meatus, subterranei, instar cauernarum, quas accidia eiusdem nominis effodiunt: ita fodiunt homines,

A mines, & perueniunt ad fundamenta murorum, quę hoc ingenio dirimunt: vnde obfessi de hoc valde timere confueuerunt: Narrat enim Frontinus, quod cum Philoſophus Cinacinum castellum nulla vi capere posset, & terram ante ipsius muros egisset: simulauit agi cuniculum, castellumque subruptos se extimentes, & se dererunt.

B Secundum aries, & hęc est quędam trabis, eius caput vestitur ferro, & eum illo propulsant murum, & dicitur aries: quia fronte durissima elidit murum ad similitudinem arietis animalis, qui retrocedit deinde, acrius ferit: hęc autem vt recitat Vitruuius 10. lib. architecturę: primum Carthaginenses oppugnaturi Godes, cōtra cuiusdam castelli muros cogitauerunt: cum enim non haberent ferramenta, quibus demoliri possent murum, accepto ligno, terrentes, quod manibus summitatem muri propulsando lapides ceperunt excutere, & sic diruerunt totum: Deinde faber quidam lignarius Tirius nomine Pepias, ingenio suo statuit malum maius in terra fixum, & ex eo alterum malum transuersum suspendit, & inde ducendo, & repellendo gradinatorum muros euertit, & sic arietis principium fuit.

C Tertiū est testudo, & modo dicitur gattus, & dicitur testudo: quia ad modum testudinis facta est, & dicitur gattus ad similitudinem illius animalis, quod planē, & deceptione murem de muro attrahit: Ita hic lapides de muro tolluntur: fit enim istud ædificium de lignis incortatis, & ferratis, & intus stant homines, & portantur ad murum, & illi qui sunt intus cum picconibus perforant murum.

D Quartum est turris lignaria, quę modo dicitur castrum lignorum, & fit istud tantę altitudinis, quod supereminet muris, & turribus aliquando, & ibi sunt homines, qui cum obfessis mutabiliter præliantur: ista sunt quatuor ædificia principaliora, quę sunt ad violentam captionem castrorum, & ciuitatum: Pręter machinas, siue trabucos, qui ita sunt communes, quod non indigent speciali mentione.

Contra illa quatuor, quatuor remedia inueniuntur: Nam primo contra cuniculum est facere foueam aliam, & exire illis, qui faciunt obuiam: contra arietem est dimittere vbi percutit, aliquid molle: vt culcitra, & sacci pleni lana, & huiusmodi: contra gattos est facere alium murum, & statim

E reparare destructum: vnde fortiores sunt ciuitates, quę duos habent muros: vltimo contra castrum lignorum, est comburere per prodicionem si fieri potest, & satricare, vel sagittare contra ipsum, ignem & alia huiusmodi: sed & melius est ordinare remedium, vt locus per quem transit, sit mollis, & humidus, ne rotę vehi possint: vnde recitat Vitruuius, vbi supra, quod Rex Demetrius cum filio Epimachi Atheniēsis architecti, fecit fieri contra castrum altitudinis pedum centum viginti quinque, & latitudinis sexaginta: tunc in ea ciuitate monebat Diognetus architectus, qui iussit perfodi murum in ea parte, versus quam accedere debebat, & omnes priuatę aquam imundam per fenestram, quam fecerat, & canales progredientes effunderet: cum autem quantitas magna aquę ibi fusa fuisset nocte: Postero die Heliopus princeps Demetrii, accedens cum illo castris, antequam appropinquasset muro, stetit in humida voragine facta, nec progredi inde potuit: Itaque Demetrius se confusum videns, ab obsidione recessit: fecerat enim lacum subterraneum aqua plenum, super quem, cum moles illa venisset, statim terra cessit, & deceptis hostibus: turrem Diognetus cepit, & in ciuitatem ducens, populo sibi reingrati dedit.

Spiritualiter loquendo, quatuor ædificia significant quatuor peccata, quibus diabolus obsidens animam, velut ciuitatem quandam, capit & destruit: & hęc sunt: Peccatum cogitationis, & locutionis, peccatum operationis, & peccatum obstinationis.

Primum est peccatū cogitationis, quod assimilatur cuniculo: quia sicut illo modo occultē, & absconsē subuertitur murus: sic per cogitationes malas occultē quodammodo subuertitur, & destruitur virtus: vnde Ecclesiast. 2. Cor farui, quasi vas confectum, & Sapient. 1. Peruersę cogitationes separant animam a Deo: Ideo in figura dicitur Cant. 2. Capite nobis vulpes paruulas, quę demoliuntur vineas: Nam per vulpes paruas male cogitationes intelligi possunt, quę paruę sunt consideratione: sed sunt vulpes dolo, & fraude, & demoliuntur vineam, & destruant animam.

Secundum peccatū est locutionis, quod assimilatur arietem: nam sicut aries retrocedit, vt postea acrius feriat: sic lingua retrocedit, quia ad malignum animum retrocedit, deinde ferit: quia venenosa verba dicit, &

A & lapides de muro excutit, quando omne malum, quod cogitavit refert, quasi singula verba, quæ dicit, sint lapides, quos de edificio tollit: & sicut illud facit in muro fenestram, sic mala lingua pandit omnia secreta, vnde Prouerb. 25. Sicut vrbs patens, & absque murorum ambitu, ita vir qui in loquendo non potest cohibere spiritum suum: super quæ verba dicit Gregor. in Pastoralibus: Quia, inquit, murum sedentij non habet, patet inimici laculis ciuitas mentis, & primo si per verba extra semetipsam eijcit, apertam aduersario ostendit, quam tanto ille sine labore ruperat, quanto & ipsa, quæ vincitur contra semetipsam per multiloquiū pugnat: per ipsam enim seminantur stimuli: erumitur rixæ, acceduntur faces odiorum, pax extinguuntur concordiam: vnde bene per Salomonem dicit: Qui dimittit aquam, caput est iurgiorum: qui linguam non refrenat, concordiam dissipat.

B Tertium est peccatum operationis, quod assimilatur testudini, vel gatto: nam sicut illud ædificium citius destruit murū, sic peccatum opere completum spiritualis fabricæ est destructiuum, Iac. 3. Peccatum cum consummatum fuerit, generat mortem.

C Quartum est peccatum obstinationis, quod assimilatur castro: quia sicut illud cum difficultate tollitur, eo quod eminet muro. Ita obstinatio, & induratio ad malum: vnde Bernar. quid est cor durum? ipsum est, quod nec compunctione scinditur, nec pietate molitur, nec mouetur precibus, nec minis cadit: sed flagellis induratur, ingratum est ad beneficio, infidele ad confilia, seuum ad iudicia: irreuerendum ad turpia, & ita pauidum ad pericula.

Ista quatuor vitia, velut quatuor ædificia destruere habent (vt patet) totam fabricam spirituales animæ.

D Sed habent quatuor remedia, quæ assimilantur cautelis, quæ sunt contra illa ingenia: Nam contra malas cogitationes est contritio: sicut enim contra cuniculum est facere aliam foueam, & exire obuiam, sic contritio contra malas cogitationes exit: quia illæ instigant ad malum, ista ad bonum: illæ gaudent de malo cogitato, ista dolet: quia contritio est gratuita de peccatis proprijs, cordis afflictio, secundo contra malas locutiones, est confessio: sicut enim contra arietem est opponere contra mollia, sic confessio oris, & sacramentalis est contra malas locutiones: quia illæ superba, ista humilis, illæ destruunt, ista reparat, illæ feriunt, & di-

rimunt alienum: Ista in se recipit idum, id est increpationes, verecundias, instructiones, siue institutiones, & narrationes culpe. Psal. Dixi, constitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem, &c. tertio contra malas operationes est satisfactio, & bonorum operatio: sicut enim contragatū est facere alium murum, & statim reparare destructum, sic satisfactio est emendare malum perpetratum: quarto contra peccatum obstinationis, & indurationis est humiliatio, & spontaneæ voluntatis obtemperatio: sicut enim contra caltrum lignorum est, locum, vnde transire debet humidum, & mollem facere, sic humiliatio est contra obstinationem: quia vt illud prohibet accessum castri muro, sic humiliatio prohibet obstinationem ab anima, & sic habemus duo: primum est, quæ peccata destruunt spirituale ædificium animæ: secundum est, quæ remedia habent liberare.

Hæc omnia notantur in historia Euangelica, in quo narratur de Lazaro resuscitato per Christum: dicatur historia: Hic Lazarus significat hominem peccatorem mortuum in peccatis, per quatuor dies quatuor dies intelligunt: vt primus dies sit peccatum cogitationis, secundus scilicet dies sit peccatum locutionis, tertius peccatum operationis, quartus peccatum obstinationis, in quo setet: quia postquam homo male cogitat, male loquitur, male operatur, & obstinatus constitit, nimis abhominabilem se facit.

H Sed resuscitatur per Christum: quia de morte surgit ad vitam per gratiam: vbi occurrunt quatuor contraria prædictis: Nam primo turbauit semetipsum, infremuit spiritu, in quo notatur contritio quæ opponitur peccato cogitationis, secundo petijt de loco vbi positus erat: in quo notatur confessio sacramentalis, quæ opponitur peccato locutionis: tertio lacrymatus est, in quo notatur satisfactio, quæ opponitur peccato operationis: quarto iubet tolli lapidem, in quo notatur remotio obstinationis, & indurationis.

Si igitur vis resurgere a peccato, habeas contritionem cordis, confessionem oris, satisfactionem operis, & remoueas lapidem obstinationis, & indurationis: & sic resurges a mortuis. Rogemus ergo Deum, vt hæc vobis concedat, Amen.

SABBATO

A S A B B A T O
post quartam Dominicam,
siue Passionis.

Propter quæ aliqua ciuitates ab hostibus inopinatè capiuntur.

Sermo XXXII.

B **L**eo sum lux mundi, & cat. Ioan. 8. Propter tria inuenimus ciuitates ab hostibus suis se captas: primo propter insuspectæ partis aggressionem, secundo propter fluuij deriuationem, tertio propter auxiliorum destitutionem.

C Primum propter insuspectæ partis aggressionem, sunt enim aliqua ciuitates, quæ in vna parte sunt fortissimæ, ita quod ciues non timent ex illa parte posse capi, nec in hanc hostes velle irrumpere, propter quod partem quasi satis tutam non bene custodiunt: sed sagaces hostes hoc scientes per illam partem occultè tamen consueuerunt aggredi: vnde refert Frontinus, quod Tullius Marcus cum pugnaret castellū in monte saxeo situm, ordinauit nocte: vt per saxa montis miles quidam leuis armaturæ confederet: qui cum peruenisset ad summum cum adiutorio ferunum, centum homines traxit, qui omnes erumpentes in castrum, & ipse Marcus acius pugnans castello, videntes se a tergo capti, & ante impugnari, se & castrum dederunt: similiter dicit, quod Scipio Africanus apud Carthaginem volens capere ipsam, per aquæductum intravit, vnde tota ciuitatis aqua exibat, & quia locus ille insuspectus erat, inde ingressus urbem cepit.

D Secundo capitur ciuitas propter fluuij deriuationem: sunt enim aliqua ciuitates in planitie situatæ, quæ propter loci situationem facillimè mundantur a flumine: vnde legitur, quod Alexander hoc fecit Babylonie: ordinauit enim vt ille fluuius magnus Eufrates totus mutato alueo cum fossa, & aggere, per medium ciuitatis iret: Frontinus tamen dicit, quod medietas illius fluminis, per medium ciuitatis ante ibat, & ipse eis obstitit per prædictum modum, & per illum locum, vnde prius flumen intrabat: Ipse ingressus est ciuitatem, & cepit eam: vtrumque verum esse potuit.

Tertio capitur aliqua ciuitas propter au-

E xiliorum destitutionem: cum enim ciuitas non abundat pugnatoribus eam defendentibus, facillimè deuincitur: vnde refert Frontinus, quod Cornelius Rufinus, consul Romanorum, cum multo tempore Cartoniæ obsidisset, & nulla vi capere posset propter multos Lucanos in auxilium existentes: at ipse simulauit recessum, & vno captiuo pecunia corrupto persuasit, vt diceret ciuibus eum recessisse, id verum esse: Carthonienses arbitrati, dimiserunt auxilia, & destituit pro pugnatoribus inopinatè: & inualidi capti sunt.

F Spiritualiter loquendò, per hæc tria intelliguntur tria vitia, quæ damnant animam, primum est vitium elationis superbiæ, secundum est vitium carnalis concupiscentiæ, tertium est vitium temporalis auaritiæ.

G Primum vitium elationis superbiæ, cum enim homo de seipso nimis confidit, & de se plusquam debeat, præsumit & maiorem se credit quam sit, in superbiam eleuatur: vnde ea parte qua se reputat securum per diaboli insidias debellatur: vnde habetur figura 2. Reg. 16. de Absalon, qui superbia eleuatus patrem de regno expulit, & ad huc ipsum de mundo per mortem expellere proposuit: sed ipso pugnante deuictus fuit, & per crines ad quercū suspensus fuit, & equus eius sibi deficiens fugit: Hic hominem superbum significat, qui contra Deum quasi contra patrem pugnat, quando non eius voluntatem, sed propriam facit: sed ecce quod in pugna fugit: Quia ad vltimam horam vitam venit, vt de hoc mundo exeat, sed per crines ad quercum suspeditur, quando pro ipsa vanagloria damnatur, vel pro ipsa superbia, quæ per crines capitis potest figurari, quæ hominem capitosum, vt ita loquere efficit, & equus fugit, & euadit: quia mundanæ diuitiæ, quæ sibi causa erant superbiæ, non secum vadunt: sed hic remanent, iuxta illud Psal. Homo cum interierit, non sumet omnia, neq; descendet cum eo gloria eius: vnde cum tribus lanceis vulnerant: vt vna lancea sit dimissio terrenorum, secunda dimissio superiorum, tertia damnatio inferiorum.

H Secundum est vitium carnalis concupiscentiæ, quæ inundationi aquarum assimilatur: quia habet animam perdere, Naum 2. Portæ fluuiorum apertæ sunt, & templum ad solum dirutum est: per portas fluuiorum, intelliguntur incendia luxuriæ, & libidinis, quæ apertæ dicuntur, quando

A executioni mandatur, & tunc dirumpitur templum, id est anima, quæ debet esse templum Dei, Psal. Nunquid in fluminibus iratus es Domine? hoc est in luxuriosis? exemplum siue figura huius habetur 2. Reg. 2. de Dauid, quando per luxuriæ vitium adulterium commisit, & homicidium: vide historiam, in qua patet quomodo carnalis concupiscentia, quasi magna aqua mundauit eum: sed poenitentia deleuit delictum, unde dicitur in Psal. Saluum me fac Domine, quoniam intrauerunt aquæ usque ad animam meam.

B Tertium est vitium temporalis auaritiæ, quæ assimilatur destitutioni auxiliorum, eo quod cupiditas auaritiæ priuat omni bono, & inducit omne malum, 1. Timoth. 6. Omnium malorum radix est cupiditas: De hoc est figura Iosue 2. In Acher, qui furatus virgam, & pallium de ariâ themate de Hierico, qui lapidatus est a populo: hic figurat quemlibet auarum, & cupidum, qui de bonis temporalibus anathematizatis amicis Dei indebitè accipit, vel vt super sit alijs, vel vt sibi solum proficit: propter primum accepit virgam, qua importatur Dominus, propter secundum accepit pallium, quo intelligitur proprium desiderium, propter hoc Dominus efficitur auarus: unde separat a populo: quia omnis auarus regnum Dei non possidebit, Ephes. 1. & sic patent illa tria, quæ perdunt animam.

Hæc tria notantur in Euangelio in verbis, quæ Christus dixit ad Iudæos, & primo contra superbos, quando dixit, Ego sum lux mundi, secundum contra luxuriosos, & carnales cum dicit: Vos secundum carnem iudicatis, tertio contra auaros, & temporales, cum ait: hæc verba locutus est Iesus in gazophilatio, &c. De primo, Ego sum lux mundi: nam Christus humilis lux est, & qui sequuntur eum, in luce sunt: superbi vero lux esse credunt, sed non sunt: & ideo non Christum, sed seipsum sequuntur: unde in tenebris ignorantia sunt, ideo dixit: Vos autem nescitis unde veni, &c. De secundo, vos secundum carnem &c. secundum carnem iudicare est secundum carnalem concupiscentiam viuere, & operari, quod proprie luxuriosos tangit, eo quod solum carnaliter viuunt, &c. De tertio hæc verba locutus est Iesus in gazophilatio, &c. Nam gazophilatio erat locus in templo, in quo pecunia congregabatur, & conseruabatur, & ipsi auari nõ nisi congregant pecunias, & conseruant: non autem largiantur, &

pauperibus donant: unde contra eos prædicat Christus: Rogemus ergo, ne hæc tria vitia in nobis sint: ne anima ab hostibus capiat, Amen.

D O M I N I C A de Passione.

*De bello nauali, & primo de nauta,
& de nau.*

Sermo XXXIII.

lecebat Iesus turbis Iudaorũ, etc.

D Quia hodie incipit officium de passione Christi, quæ quidem passio in cruce fuit, & ipsa nauis nostræ salutis extitit, quæ pretium quo redempti sumus portauit, & nos omnes ad salutis portum perduxit: unde in hymno ita dicimus: Sola digna tu fuisti ferre seclæ pretium, atque portum præparare nauta mundo naufrago: propter hoc ergo passionem Domini prædicare volentes, opus est de cruce facere mentionem, in qua Christus velut in naui nauta fuit: verum quia de spiritali pugna huc usque prædicauimus: quomodo figuratur etiam & in bello auali: sed in hodierna prædicatione dicimus, quales debent esse domini naues, & qualis debet etiam esse nauis in temporalibus: secundum quomodo similis fuit Christus, & ipsa crux, tertio quomodo hæc notantur hodierno Euangelio: Attendite.

Primò ergo dicendum est de nauclero, siue clare: quia naucler interpretatur dominicæ nauis: vt dixit Isidor. lib. 19. Ethymolog. Nam ne eius sortescint omnes nauaræ: quia omnibus habet præcipere. Dicamus quod quinque debet habere, primò fidelitatem in operatione, secundò veritatem in locutione, tertio humilitatem in auditione, quarto sollicitudinem in gubernatione, quinto experientiam in nauigatione.

Primò debet esse fidelis in operatione: vt operetur fideliter: nam omnem artificem decet esse fidelem, & specialiter illum, qui maiori periculo subiacet, vt pro sua legalitate ab omni infortunio retribuente Deo liber euadat: sed quia in ipsis nauis fidelitas deficit semper homines suspicantur de eis: unde narrat Frontinus, quod Alceras Lacedæmonius volens contra Thebanos occultè, & inopinatè ire, de nullo nauta confusus:

A confusus. Ipse suam galeam gubernare voluit, & inimicorum naues capiens, alijs gubernandus tradidit.

Secundò debet esse verax in locutione. Magnæ laudis est, vt homo cui credere oportet, non nisi verba dicat, quæ tamen in nauis non est: immo ipsi pro nihilo habet magna ceteris hominibus falsa proferre, & suis verbis, & factis alios decipere: unde refert Frontinus: quod Hipicraes Atheniensiu Dux, vt hostium naues falleret, suam nauè habitu hostium instruxit, & ad eos velut ad amicos vadens, ipsos sefellit, & decipiens cepit.

B Tertio debet esse humilis in auditione, vt humiliter audiat verba aliorum, vnus enim homo non potest cognoscere: unde naues gubernator, non debet de se solum confidere, & alijs non credere: quia in puncto euenit, quo minor eo plus ipso cognoscere potest: exemplum huiusmodi habetur, Act. De Paulo, quado nauis dedit consiliu non nauigare, qui sibi nolentes credere, nõ in modico periculo fuerunt: unde ipse postmodum dixit, oportebat me audire, & non lucrifacere iniuriam hanc, & iacturam, Quarto debet esse sollicitus in gubernatione. Nam cum aliorum vita sibi sit commissa: maxime debet esse sollicitus, ne aliquo improviso euentu, sua imprudentia, se & alios perdat. Nam vt di. Vegetius, in alijs rebus, si quid erratum est, potest postmodum corrigi. Defectus vero præliorum, & nauis gubernationis emendationem non recipiunt, sed statim pena erroris sequit: quia in prælijs, vel homo perdit, vel turpiter fugit. In marinis vero periculis, vel naues perit cum nauis, vel labor crescit eis: unde bellorum, & maris casus irremediabiles sunt. Quinto debet esse expertus in nauigatione, omnis enim ars bene expertum suum authorem requirit: & maxime Naualis, vt di. Isido. lib. 9.

C Ethimol. quia nauis dicitur, eo quod gnarum, id est prudentem, & sapientem, peritum & strenuum requirit rectorem, qui cõtinere, & gubernare nouit propter maritima pericula, & casus: unde est illud Salomonis: & intelligens gubernacula continebit: & sic primum, qualis debet esse nauis gubernator.

Secundò dicendum est de nauis: & primo de eius forma: secundo de eius materia: forma nauis est, quod in extremitatibus sit stricta, & in medio aperta, & hoc non sine causa: nam omnis pars anterior est stricta, & acuta, vt scindat melius vndas: & poste-

rior, vt suscipiat fluctus cum minori periculo: pars anterior nauis vocatur prora: quia priora: posterior verò puppis, quasi post hæc insudor. Materia autem nauis est lignum durum: unde fit de quercu magis, quod de alijs. Alia enim vel sunt nimis ponderosa, vt pinus, vel nux, vel cito putrebilia, vel curuabilia: vt Abies: populus, & castanea: quercina verò sunt meliora, si sunt bono tempore incisa: unde secundum Vegetium tempore Martij, & Aprilis, in quo humor abundat in arboribus, non est bonum incidere, sed tempore Iulij, & Augusti, & etiã de mense Decèbri: quia tunc humor deficcatur, est bonum incidere: rursus non statim incisis est fabricanda nauis, sed debent fieri tabule, & facere deficcari. Nam si fieret ex lignis viridibus, quoniam humor non est deficcatus, contrahunt, curuant, & faciunt riuas, quod est valde periculofum, patet ergo de temporali nauta, & nauis.

Spiritualiter loquendo: videndum est quomodo hæc fuerunt in Christo, qui in crucis ligno, velut nauta in nauis gubernauit salutem nostram: & possumus dicere, quod perfectissime in se habuit illa quinque. Nam primo in opere fidelissimus: secundo in sermone verissimus: tertio in conuersatione humilissimus: quarto in gubernatione sollicitissimus: quinto in doctrina expertissimus.

Primò in opere est fidelissimus. Psal. Fidelis Deus in oibus vijs suis: & potest dici, quod ipse fuit fidelis in promissis obseruando, in commissis despendendo, & infociando. Nam ea, quæ promissit fideliter seruaui. Gen. 21. Impleuit. Ioan. 13. Quos dedisti mihi, non perdidi ex eis quidquam: est fidelis in dispensando. j. Cor. Iam quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur, & est fidelis in associando. Ioã. 14. Ecce vobiscum sum usque ad consummationem seculi: huius figura fuit Gen. 29. 30. 31. In Iac. qui perueniens ad Laban, seruiuit sibi, sicut promiserat per ambabus filiabus suis 14. annis. custo diuiti; pecora sua. Nam Iacob Christus est, qui ad Laban venit, quando in mundum descendit, & carnem humanam assumpsit, duas uxores assumpsit, i. duas naturas, vt anima significetur per Rachelem, & corpus per Liam: seruiuitque anni 7. diebus 7. septimana circulariter perficit, ac et sibi commissum fideliter conseruat, quod suum est ab alieno, sine fraude dispensat, & a suis uxoribus nunquam se separat, &c. secundo in sermone verissimus: unde Act. 22. Sibi dictum fuit: Magister, scimus quia verax es, & via-

A Dei in veritate doces, & pro veritate odio habitus est, Ioā. 7. Quid me queritis interficere: hominē qui veritatem loquitur? vñ figuratur in Achior, Iudith. 5. qui propter veritatem, quam locutus est: Holofernes p̄cepit eum occidi: vnde serui Holofernis ligauerunt eum ad arborem manibus, & pedibus. Achior interpretatur lumen. Christus lux est vera. Ideo hic propter veritatē p̄cipitur ab Holoferne ligari ad arborem, & Christus ligatus est in cruce manibus, & pedibus, clauis, & non funibus, &c. Tertio fuit in conuersatione humilis. Nam de humili matre genitus: in humili loco natus est, & in humili ciuitate nutritus, in oībusque humiliter conuersatus: vnde nūquam temporale dominium noluit, sed recusauit: vt patet. Ioan. 6. vbi d̄f, q̄ turbę fatiatę in monte, voluerunt ipsum regem facere: qui cum cognouisset, q̄ venturi essent, vt caperent eum, & facerēt eum regem, fugit iterū in montem ipse solus: super quod verbum dicit Grego. in pastoralī. Quis, inquit, principari hominibus, tam sine culpa potuisset, q̄ idē, qui hos nimirum regeret quos creauerat? sed quia idcirco in mundo apparuit, vt non solum per passionem redimeret, verum etiam per conuersationem doceret, exemplum humilitatis se sequentibus p̄bens, res fieri noluit, & ad crucis patibulum sponte conuenit, &c. Quarto est gubernatione sollicitus, sibi. n. cura est de omnibus, Sap. 12. Magna. n. est sibi sollicitudo de nobis, omnia. n. ad nostram vtilitatem condidit: & vltimo quos condidit, sua morte redemit: vnde ipse intelligitur per illum Samaritanum, de quo d̄f Lucę 10. Qui inueniens vulneratum, compassus est, & imponēs eum super iumentū suū, vulnera alligauit, fundens oleum & vinū, protulitq; duos denarios procuracione. Vulneratus ille significat genus humanum. Qui de Hierusalem descendit in latrones. i. dēmones, qui eum vulnerauerunt in naturalibus, & expoliauerūt in gratuitis: Samaritanus interpretatur custos, & hic est Christus, cui dicimus. Sis p̄sul ad custodiā: hic inuenies humanam naturam, sic sauciātam: imposuit super iumentum suum, quando peccata tulit: suditq; oleum, & vinum, q̄ misericordia, & iustitia nos sanauit: protulit duos denarios, quādo duplicem substantiam, in cruce, & morte, pro nobis dedit, &c. Quinto est doctrina expertissima: quia quicquid docuit prius fecit, Act. 1. Cępit Iesus facere, & postea docere: fuit vir potēs in opere

& sermone. Vnde sua doctrina est salutaris, Psal. Beatus homo, quē tu erudieris Domine: & de lege sua docueris eum, Lucę 11. Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Et sic patet quod fuit, & est bonus nauclerus.

Secundō dicendum est de nauis eius: quae fuit crux. Quae ad literam formā nauis habuit, & materiam: nam crux velut nauis in capite, & in pede stricta fuit, & in medio vbi brachia expandit ampla: materia etiam de forti ligno fuit: quia vt dicitur de cedro, quod est lignum durabile multum: hæc tñ non fuerunt sine causa: nam quia Christus fuit homo & Deus: Crux eius, talis formae esse debuit propter humanitatem: quia in ligno humanitas passa est, & non diuinitas: quia impassibilis est: Nauis figura fuit, Gen. 22. Vbi dicēdum est ad Abrahā, q̄ offerret Isaac, quā diligebat. Abraham interpretatur pater excelsus: Significat Deum patrē, de quo Psal. Excelsus Dominus, super omnes gentes. Isaac risus interpretatur, & est Christus, qui est gaudium nostrum: strauit asinum, & superstit duos famulos, i. sacramenta veteris legis, tanquā brutū animal, quę ad perfectum neminem adduxerunt: duo famuli, duo populi, qui procul dimissi: quia tunc carnaliter sapiebant: vadit pater, & filius, qui portat ligna, quia ipse portauit crucem, pater ignem, s. passionis, & gladium, qui potestatem habuit, ponēdi animam suam: sed Isaac non moritur: quia diuinitas immortalis est. Aries verō, i. humanitas immolat: qui adhebat carnibus crucis, & erat inter spinas, propter spineā coronam, vel propter Iudæorum perfidiā. Ecce patet, humanitatem in cruce fuisse passam, &c. Secundō, vt significaret diuinitatem æternam: fuit crux de ligno durabili, quia ipse Christus secundum diuinitatē semper fuit, est, & erit. Vnde dixit Moysi, Exo. 3. Ego sum, qui sum: quasi dicat, ego sum ita, q̄ semper fui: quod non possunt dicere cęlestia, & sum ita, q̄ semper ero, quod non possunt dicere terrestria: patet ergo, q̄ Christus fuit in opere fidelissimus, in doctrina sapientissimus, in sermone verissimus, in conuersatione humilissimus, in gubernatione sollicitissimus, in humanitate mortuus, & diuinitate perpetuus.

Hęc omnia notātur in Euang. hodierno. Nam primo fidelis in opere: vnde dixit. Quis ex vobis arguet me de peccato? s. in fidelitatis: quasi dicat, nullus ex eis, & vincas cum iudicaris: secundo verax in sermone: vnde

A vnde addit, si. n. veritatē dico vobis, quare non creditis mihi: tertio humilis in conuersatione, quod Iudæi non erāt: quia Dei verba audire nolebant: vnde subditur: qui ex Deo est, verba Dei audit, propterea, &c. Et Iudæi dixerunt, non ne bene dicimus nos, quia Samaritanus es, & dēmonium habes? ipse autem humilis respondit, ego dēmonium non habeo, &c. Quarto sollicitus in gubernatione. Vnde fuit appellatus Samaritanus, quod ipse non negauit: quia Samaritanus dictus est: interpretat. n. cultos, & ipse custos noster est: quia nō definit gubernare, quos dignatus est creare, vt dicit August. &c. Quinto in doctrina sapientissimus: Vnde subiungit: si quis sermonem meum seruauerit, mortē non gustabit in æternum: sapientissimi doctoris est, talia docere, quæ a morte habent liberare. Sexto vt homo mortuus est in cruce, ideo adiecit, Abraham pater vester exultauit, vt videret diem meum: vidit, & gauisus est: tūc vidit Abraham, quando filium suum obtulit, vt dictū est: tūc vidit in spiritu, & p̄cognouit mortē Christi, quæ sibi sine gaudio non fuit: secundo vt Deus est æternus in diuinitate: vnde sequitur. Antequā Abraham fieret, ego sum, hoc secundum quod Deus dixit: Sed quia Iudæi odio habebant veritatem, voluerunt ipsum lapidare: sed quia nondum venerat hora eius, nec tali morte p̄ordinauerat mori: abscondit se, & exiuit de templo. Rogemus Deum, ne nos simus sicut Iudæi, sed Christi veri imitatores: fideles in opere, veri in sermone, humiles in conuersatione, sapientes in doctrina, & gubernatione solliciti: non tollamus lapides obstinationis, nec Christum lapidem, vt sic saluemur, & periclitemur: amplectamur crucē, maneamus in hac nauisacrę crucis, cū nauta n̄o Christo, hic mortificemur, & p̄seuerāter maneamus: vt tādē ad portū salutis puenire possimus, Am.

F E R I A S E C V N D A
post Domini. Passionis.

De velis, & remis: & vbi fuit inuenta nauis.

Sermo XXXIII.

Miserunt Principes, & Pharisei, ministros, &c. Ioan. 2. In his naualibus bellis, quædam considerātur ex parte nauis, quædam ex parte nauata-

rū, ex parte nauis ipsa velut nauigatio, quæ debet abundare velis, & remis, sed ex parte nauigantium ipsa vitæ substētatio: quatuor ergo dicenda sunt de eis: primō de velorū necessitate: secundō de remorum congruitate: tertio de nauis inuentione: quarto de victualium portatione. Attendite.

Primō de velis dicendum, quia vt patet, tempore venti nauem ducunt: vnde a volatu dicit velū, quia ipso, nauis quasi volat secundum Isido. lib. 19. vnde Poeta: velorum pandimus, ipsa tamen vela, non sine funibus seruiūt: vnde refert Frontinus, q̄ Carthaginenses duces habentes vela & nauim, carebant funibus, & non potentes illo tempore tunc habere, de crinibus mulierum fecerūt, idē fecerūt, & Rodij, & Massilienses.

Secundō de remis, vbi dicendum, quod remus seruit in nauibus non altis: & tempore quo ventus non est, vel si est non competit: vnde remus dicitur secundum Isidorū a remouendis, & destitūdis fluctibus, &c. tertio de nauis inuentione: sciendum quod nauis est inuenta: primo & principaliter, vt de vna parte transiret ad aliā: vnde Isido. dicit, quod Lidij primā nauē fecerunt plagi, q̄ incerta petentes, peruium mare visibus humanis fecerunt, voluerunt enim aliā partem orbis videre, quæ eis opposita visa erat, & inaccessibleis maris pelago. Narrat etiā Frontinus, q̄ Cæcilius, quia vsu nauitū, quibus elephantes transportarent deficebat iunxit dolia, construxit tabulatis, ac per ea positos periculosum fretū trāsmisit, &c. quarto de victualium portatione, dicēdum quod maxime in mare oportet habere victus copiam, cum non sine manuali labore nauta viuere quæat: propter frequentem motum ventorum, & fluctuū: si ergo deficit victus, quomodo poterit esse labor necessarius? vnde cum periculo non paruo est nauigare sine victualibus, occurrit aliquando, vt ad terram non possit cū volunt nauatæ reddere, ac etiam marinus appetitum edendi excitat, vt experientia nauatarum, & piscatorum probat: plus ergo ibi, quā in terra abundare oportet.

Spiritualiter loquendo, in hoc mundo sumus quasi in mari magno: volētes ergo ad portum optatę patrię cęlestis peruenire, oportet cum velo temperantię in prosperis, & cū remo patientię in aduersis existēdo in nauis fidei, & crucis, quæ est Ecclesia, habendo Dei gratiam, quasi necessariū animæ victum peruenire.

Primō cum velo temperantię in aduersis,

S Bern. de Senis, Sermonum T. 3.

Q 9 3 sicut

A sicut enim nauæ velo in tempore, & ven-
ro prospero: ita in ipsis prosperis debemus
temperantia vtj, & in ipsis non superbire:
vnde Apost. 1. Timo. 6. Diuitibus huius se-
culi præcipe nõ sublimè sapere, nec sperare
in incerto diuitiarum, sed in Deo viuo, qui
prestabat nobis omnia abundatè, ad fru-
duin, bene agere, diuites fieri in bonis ope-
ribus, faciliè tribuere, cõmunicare, thesau-
rizare sibi bonũ fundamētum in futurum,
vt apprehēdant veram vitam: diuitiæ enim
possunt, & debent esse ad opera virtuosa
bene vtentibus, sed multoties sunt causa
peccati male vtētibus. Saul antequam Rex
esset, bonus fuit, sed postquam regnum ha-
buit, Dei mādātũ præteriuit. j. Reg. 15. Plus
nocuit Salomoni rerum copia, q̄ profuerit
sapientia. 3. Reg. 9. Et ideo in ipsis prospe-
ris, temperantia debent vtj, &c. Secundò
debemus cum remo patientiæ nauigare in
aduersis: sicut. n. temperantia est necessaria
in prosperis, ne superbiamus: ita in aduer-
sis patiētia ne deficiamus. Hebr. 10. Patiētia
nobis necessaria est, vt voluntatem Dei faci-
ciētis, aliquam reportetis præmissionē, de
hoc figura est Ezech. 43. Vbi dicitur, q̄ in
altari fossa debet esse: quia si non esset os,
sacrificium, quod in eo reperiebatur, su-
perueniēs spargebat: altare Dei, est anima
iusti, quæ quot bona facit, tot sacrificia su-
per se, ante oculos Dei ponit: fossa altaris
est patientia quæ dum mentem ad aduersa
toleranda humiliat, quasi fouea hæc impo-
sita demonstrat fossa: in altari est, vt impo-
situm sacrificium aura non dispergat, i. vir
iustus patientiam custodiat, ne commota
vento aduerso, hoc, quod bene operata est
perdat, quæ fossa debet esse vnus cubiti, &
in ipsa patientia vnitatem dilectionis debet
seruare: tertio debemus esse in nauī Eccle-
siæ: nam nisi in ea saluari possumus, extra
nanque Ecclesiam, non est salus: vnde Ec-
clesiæ figuratur. Ezech. 27. vbi dicitur de
Tyro per modũ nauis ipsa sita est in corde
maris: constructa est de tabulis de Sanir,
malũ de cedro Libani, remi de quercu ba-
san: sedilia ex arbore Indico, velũ de bisso,
transra de Ægypto, remiges sunt sydonij,
& Aradij, negotiatores Persæ: Lidij & Li-
bies Tyrus interpretat̄ tribulatio, & signifi-
cat præsentem Ecclesiã, quæ in mũdo tribu-
lationes, & angustias patitur: vnde potest
dici, q̄ sita sit in corde maris: constructa est
de tabulis abiectis de sanir, i. de fideli-
bus: sanir nouitatem tollens, & ipsi aqua
baptisimi renouant malum, & arbor de ce-

dro Libani, i. de Christo, Libanus cãdidus, **E**
& Christus est candor lucis eternæ. Ipse est
arbor nauis: quia ipse ducit remos de que-
cu: basan, i. Apostoli, quia omnia primo du-
xerant, & nauigauerat: Basan pinguedo, &
ipsi pinguedinam spiritus receperunt: sedi-
lia ex arbore, i. martyribus: quia suis pas-
sionibus sedilia nobis stabilitatis fecerunt:
& ex ebore: quia fortes extiterunt: remiges
sunt sydonij, & aradij, i. cõfessores, & vir-
gines, sydonij commotio: & ipsi cõfesso-
res in commotione penitentis, sicut aradij
deponunt consilium, & virgines carnale
consilium nubendi deponunt, & spirituale
continendi statuunt: velum de bisso, i. sacra **F**
scriptura, q̄ plena flatu Spiritus sancti hos
deducit: negotiatores sunt Persæ, Lidij, &
Libes, i. omnes fideles, q̄ in tres gradus di-
stinguntur, s. continentes, coniugati, &
virgines.

Quartò victus in hac nauī, necessarius est
diuina gratia, qua omnes pacimur, & nu-
trimur, j. Corin. 5. Hortamur vos, ne in va-
cuũ gratiam Dei recipiatis, & ibidem 15.
Gratia Dei sum id quod sum: vnde sine ea
sicuti sine cibo viuere non possumus: vnde
Act. 22. Scribitur, quòd Paulus rogauit om-
nes sumere cibũ, qui in nauī fuerunt ex tẽ-
peltate fatigati: super quæ verba d. Beda, q̄ **G**
nullus huius seculi tempestates euadit, nisi
patienter vescatur, & sic patet, quòd velum
nostrum est temperantia in prosperis. Re-
mus est patientia in aduersis: nauis est Ec-
clesiæ: victus est diuina gratia: sine illis nul-
lus venit ad patriam.

Hæc quatuor moderatio sunt, & ideo ip-
se perfectè habuit, vt potest notari in Euãg-
hodierno. Nam miserunt Principes, & Pha-
risæi ministros, qui caperent eum, qui dixit
eis, modicum tẽpus vobiscum sum: & pri-
mo dixit, quòd de hoc mari tempestuoso
ad portum quietis ibat, quod sine temperã-
tia, & prudentia non fuit, cum dicit, vado **H**
ad eum, qui me misit, &c. Secundò ostēdit,
quia Iudæi illa non habebant, quo ibat, ire
non poterant: vnde subdit: quæretis me, &
non inuenietis: & vbi ego sum, vos nõ po-
testis venire, &c. Tertio quod Iudæi vera
dixerunt de Ecclesiã Christi: spargenda per
mũdum, & reuocatura gentes, cum addit,
dixerunt ergo Iudæi ad semetipsos. Nun-
quid iturus est in dispersionē gentiũ: quia
dicitur, &c. Verum enim dixerunt, quòd
ipse in dispersionem gentium iret: hoc est
in gentes sparsas per mũdum debebat ire,
& eas nõ occidere, sed docere, &c. Quartò

A in nouissimo autem die magno, &c. Si quis
sinit, id est appetit, & diligit gratiam: flumi-
na de vêtre eius, id est, Abundantia in mē-
te eius fluent aquæ viuæ, id est, redundabit
diuina gratia, quod exponens ait: hoc au-
tem dicebat de spiritu, quem accepturi
erant, &c. Rogemus Dominum, vt hanc
aquam donet. Amen.

F E R I A T E R T I A
post Dominicam de Passione.

De tempestatibus, & bonitate nautarum.

Sermo XXXV.

Abulauit Iesus in Galilæa, etc.

Ioan. 2. In marino bello ali-
quid est considerandũ ex par-
te loci qui est mare, & aliquid
ex parte nautarum, qui sint

nautæ ex parte maris attendendum est, q̄
non sit tempestas, nec iuxta terram, & sint
scopuli committatur pugna ex parte vero
nautarum attendendum est, quòd sint ma-
gnanimi, & quòd sint experti: quatuor er-
go debent considerari, primò debet esse
temporis serenitas, secundò maris profun-
ditas, tertio nautarum magnificentia, quar-
tò ipsorum experientia.

Primò debet esse temporis serenitas: vt
mare non sit turbatum: nam tempore tem-
pestatis non solum pugnare, verum etiam
se gubernare est difficile, sunt enim inter-
dum tempestates validæ, quæ ipsos nautas
aliquando de nauī erunt: sicut recitat Va-
lerius lib. 1. quòd in quadam nauī de Tiro
tempestatis tempore, cum quidam de nau-
tis aquã de sentina hauriret, fluctus quidã
de nauī eum proiecit, & alter fluctus subito
ueniens ipsum in nauī reposuit, & ita in
eodem tempore felix, & infortunatus ex-
titit: vnde semper homines cum præsciunt
tempestates, nullo modo nauigare volunt:
vnde in eodem libro narrat Valerius, quòd
Simonides Poeta nauigans, cum ad lictus
nauim applicasset, vidit inhumatum homi-
nis corpus iacere, quod præcepit sepeliri,
& de nocte apparuit sibi in somnis, cuius
fuerat corpus, gratiasque referens dixit, q̄
nullo modo sequenti die nauigaret, qui cõ-
tra voluntatem nautarum in terra reman-
sit, & ipso vidente tempestas excreuit, co-
gnouitque quòd melius somno, quàm nau-
tis credere fuit: quia vitam evasit: vnde ip-

se totam illam historiam ad futurorum me-
moriã metro scripsit, & dictauit.

Secundò debet esse maris profunditas, si
enim ad terram propellitur, si non remedio
frangitur: sunt etiam in mari scopuli, quòd
si non sunt sub aqua, multum periculosum
est nauigare per ipsos: vnde posset adapta-
ri historia de Ænea, quando venit in Italiã,
quòd inter Corsicam, & Sardiniam inue-
nit scopulos, vbi pars nauium perijt, hoc
recitat Virgilius, &c. tertio debet esse nau-
tarum magnificentia: vt officiales nauis, sic
sint armati comiti non sint homines inex-
perti, non vili genere nati, qui velut mer-
cenarij fugiant, & se, & alios confundant,
qui non sunt minoris momenti, & pretij, **F**
& verecundius vitam præferunt vtilitati:
vnde Valerius lib. 3. quòd in bello illo, in
quo cuius vsus non contemptus opera suo,
lictoribus Oceani claudere Britannia in-
sulã iniecit manus, cũ quatuor cõmilitoni-
bus nauī transuectus in scopulum vicinum
insulã, quæ a multis hostibus tenebatur,
postquam Iesus suo regressu spatium, quo
insula, & scopulus diuidebatur respexit, in-
vadum facile transmeabilem ingenti bar-
barorum multitudine affluente, cæteris re-
uerfis ad lictus per nauigium solum tenens
firmissimum gradum vndique venientibus
telis, & ab omni parte nitentibus ad su-
gam quinque militum diurno prælio sub-
secuta pila vna hostium corporibus adegit:
ad vltimum suscepto gladio, quemlibet au-
dacissimum modo impulsu vrbani, mo-
do mucronis ictu depellens, hinc Romanis
in Britannicis oculis, dum viderentur in-
credibili spectaculo fuit: postquam autem
ira, & pudor fecit conari cuncta fessos stra-
gula fratrum traiectã, & saxi pondere ora
cõcussus galea iam discussa, ictibus, & scu-
to crebris foraminibus assumpto, profun-
dò se dedit, ac duobus loriceis onustus inter
vndas, quas hostiũ sanguine trãserat eua-
sit, visoq; Imperatore, cunctis non admis-
sis: sed bene impensis: cum laudem merere-
tur, veniam petijt, magnus prælio: sed ma-
ior disciplinæ, memoria militaris.

Quartò debet esse nautarum experien-
tia, multum enim experientia ad victoriã
facit in omni bello, & principaliter in na-
uali: vnde in vltimo libro, & in fine narrat
Frontinus, quòd Camon dux Atheniensũ
propter maris experientiam vicit nauigium
Persarum apud Ciprum, & milites suorum
captiuorum armis induit, & in ipsis nau-
bus inimicorum nauigauit ad hostes reli-

A quos in Pamphiliam ad flumē Curimedona ad Persā nauigij, & nautarum habitus cognoscentes putantes esse suos non se custodientes, victi sunt in terra, & mari.

Spiritualiter loquendo quatuor debent esse in quolibet Christiano, primò tranquillitas pacis, secundò profunditas charitatis, tertio liberalitas voluntatis, quarto perplexitas aduersitatis.

Primò debet esse pacis tranquillitas, quæ serenitati comparatur: ipsa enim secundum Augustinum est tranquillitas mentis, serenitas cordis, Roman. 12. Cum omnibus pacem habentes: vnde sibi opponitur ira, quæ est irrationabilis perturbatio mentis. Ideo Prouerb. 12. dicitur: Vir iracundus prouocat rixas: vnde ipsos iracundos, quantum possumus, fugere debemus, & si non omnino valemus vitare, non aperta exprobratione, ne magis ira crescat: sed occulta quadam cautela reuerendo, procedendo debemus ferire, cuius figura habetur 2. Reg. 2. De Abner, quando dixit ad Afael: Recede, noli me sequi, ne compellar confodere te in terra, qui audire contempsit: percussitq; eum Abner aduersa hasta in inguine, & mortuus est, Afael iracundos significat, qui tanto sunt fugiendo, quanto in fama rapiuntur: Abner, patris lucerna interpretatur, & significat Doctores, qui contra irascentem dissimulant verborum iacula reddere, quasi prosequentem volunt ferire: sed cum iracundus se non mitigat, & magis sequitur: Vir sapiens se in furore non erigit: sed tranquillitatem ostendit: quædam tamen subtiliter profertur ex obliquo, vnde iracundum feriat: vnde non recta, sed transuersa hasta transforauit, recte percutere, est aperte increpare, & respondere, aduersa verò hasta, oblique, & tranquille tangere, & quasi parcendo superare, & Afael cadit: quia iracundus dum parci sibi sentit, & responsione rationis tranquille tangitur, ab ira, qua erigebatur, cadit, &c. secundò debet esse charitatis profunditas, quæ comparatur profunditati maris: quia sicut alta aqua cooperit scopulos, ita charitas peccata. Prouerb. 1. Vniuersa delicta operit charitas rationis prima. cap. 3. super omnia charitatem habere, hæc autem charitas non debet habere scopulos: scopulus est quado homo ostendit amicum diligere, & eum propter aliquod diligit: vnde scopulos sub modica aqua abscondit: quia sub pauca dilectione, non proximi, sed sui bonum intendit: de hoc figura est Iudic. 4. quando Iabel dixit Sisaræ, intra ad

me Domine mi, postea cooperiens interfecit eum, sic mala charitas facit diligere, ostendit quos mori cupit dum, mala committere facit: vt amicus confusus agat quod animam occidit, & ipse qui diligere simulat, priuatum bonum acquirat, talis charitas velut scopulus est, &c. tertio debet esse liberalitas voluntatis: vt homo libere, & spontanee faciat bonum, quod debet non propter laudem hominum: sed propter Deum: & hæc est proprie magnificentia, non propter fauorem, vel gloriam hominum agere: vt dicit Philosophus 4. & hic vnde ad Galat. 6. Non simus inanis gloriæ cupidi, & August. in libro de confictu vitiorum si (inquit) aliquid boni agis, non pro transitorijs: sed pro æternis honoribus age, occulta quod agis in quantum vales, quod si ex toto non vales sit in animo occultandi voluntas, & non erit de ostentatione illa temeritas, nec criminis erit aliquando manifestare, quid vultu latum habere, &c. quarto debet esse perplexitas in aduersis: nam sicut bonus miles esse non potest, qui ictus ab alio non recipit, & nauta qui tempestate passus non est, sic bonus Christianus, nisi aduersis probatus sit: vnde Zachar. 13. Vestra eos, sicut vritur argentum, & probabo eos, sicut probatur aurum. Prouerb. 18. Sicut in igne probatur argentum, & aurum in camino, ita corda probat Deus, prodest enim aduersis probari: quia melius homo valet se, & Deum cognoscere: huius figura habetur Num. 22. de Balaam, qui per asinam Angelum vidit, quem ipse non videbat per Balsam animam, per asinam caro intelligitur: quia plerumque molestijs caro tacta indicat aia Deum, quem ipsa carni presidens non videbat, ita vt anxietate spiritus proficere in hoc mundo cupiens, quasi iter impediatur, dum inuisibilem, qui sibi obuiat innotescit: vnde per petram dicitur, correptionem habuit, sine vexamine subiugalem mutum, quod in hominis voce loquens, prohibuit Propheta insipientiam: insanus enim homo a subiugali muto corripitur, quando superba omnia humilitatem, quam tenere debet, ab afflicta carne memorat. Pater ergo, quod debemus tranquillitatem pacis habere, & proximorum verecundiam fugere profunditatem charitatis habere, liberam & spontaneam voluntatem, & probitatem in aduersis.

Hæc quatuor notantur in hodierno Euangelio, Christi exemplo, & primo ponit iracundos, & odiosos cum dicitur, ambulabat

A bat Iesus in Galilæam, secundo cupidus non audiuit, & cupiditatem spreuit videre: dixerunt autem ad eum, &c. Omnia hæc dicebant fratres eius, consobrini: vt ipsi lucrarentur ratione sui, quibus respondit, Tempus meum nondum aduenit, scilicet eundi ad passionem, tempus autem vestrum ad cupiditatem semper est paratum: non potest mundus odisse vos, me autem odit, &c. tertio ponitur, quod vanagloriam fugit, & vitauit, dum dicitur: Hæc cum audisset, &c. vbi Alchimius occultè ascendit: quia fauorem hominum non querit, & non pompis stipatium scribarum delectatur: quarto ponitur, quod aduersitates, & emulationes passus fuit, cum dicitur: Iudæi ergo quærebant, &c. Passus est inimicitias: quia quærebant eum Iudæi interficere, & passus est detractiones: quia quidam dicebant, quod erat bonus, alij dicebant, non: sed seducit turbas: vbi dicit August. quod hoc quod dictum est a Deo, valet ad consolationem, de quocunq; dictum fuerit Christiano, & quidem si seducere est decipere, nec Christus seductor, nec quisque debet esse seductor Christianus. Rogemus ergo, vt nobis concedat gratiam istarum quatuor conditionum, Amen.

C **F E R I A Q V A R T A**
post Dominicam de Passione.

De portu, & de insidijs, & sagacitate nautarum.

Sermo XXXVI.

D **A**cta sunt enccenia in Hierosolymis, &c. 1. Io. 4. Propter quatuor a maritimis, seu a naualibus bellis homines libere euadunt: quia vel propter boni portus inhabitationem, vel propter pugnantium sagacem operationem, primò propter boni portus inhabitationem, cum enim homines bonum portum teneant, nec de marinis periculis, nec de hostium nauibus timent: vnde multum affectant homines bonum portum habere: narrat enim Frontinus, quod Alexander Lacedæmonius: vt morentiam portum caperet, pro suis nauibus collocandis, qui portus proximus est Athenis, ideo ab Atheniensibus tenebatur: vnde Atheniensium portum op-

pugnare cepit: concurrentibusq; Atheniensibus ab ea parte, qua fucibus angustissimis influit mare milites suos clam ad lictus egredi iussit, & subiectis totis, feliciter naues ad portum prædictum deduxit: sed sicut bonus portus cum desiderio acquiritur, ita malus cum labore, & ingenio dimittitur: vnde idem refert, quod Duellus consul portum Siracusanum temere intrauit: at illi ad ingressum cathenam obiecerunt, ne egredi posset, & ipse videns se clausum, omnes in Pappim reuoluit, & magna vi remigantium leuatam proram super cathenam posuit, & omnes in prora ire fecit, & super cathenam viam nauis dedit, &c. Secundo euaditur propter insidiarum præcognitionem, sicut enim in mari insidia, sicut in terra: vnde opus est eas præcognoscere: quia alias non sine periculo pugnat: vnde refert Frontinus, quod Alcibiades dux Atheniensium in bellando aduersus Nundorum, ducem Lacedæmoniorum, cum amplissimum exercitum, & plures naues haberet, posuit in terra plures homines, & naues post quoddam promontorium occultauit, & ipse cum paucis pugnans dolo fugit, & insequentem hostem in insidijs deduxit, postea vincens fugientes ad terram, per eos quos posuerat in terra occidit, dicit etiam quod Thodus habens ducentas naues: vt hostium naues eliceret ad bellum, præcepit suis: vt paucarum nauium malas eligeret, easque primo ire fecit: hostes verò a longe videntes numerum arborum, & ex eo nauium arbitantes, obtulerunt se certamini, & a pluribus occupati, superati sunt, &c. tertio euadit propter boni ducis gubernationem, sicut in campestri bello propter bonum ducem liberatur exercitus a periculo, sic & in nauali, immo magis: quia plus valet vna bona audacia in mari, quam in terra: vnde narrat Frontinus, quod Portius pugnans in nauis, in hostium nauim se iactauit, turbatisque hostibus suis præstitit victor, &c. quarto euadetur propter pugnantium sagacem operationem: in cunctis prælijs plus valet astutia, quam potentia: vnde recitat Frontinus, quod Thimotheus dux Atheniensium aduersus Lacedæmones nauali acie pugnaturus, cum eorum naues procederent ad pugnam, ipsi ex velocissimis nauibus xx. præmisit, vt omni arte validoque flexu eluderet hostem, deinde cum alijs ipse superueniens, fatigatos hostes deuicit. Alcibiades, de quo supra fuit facta mentio, nauali prælio pugnaturus constituit malos nauium, in quodam

Adam promontorio, & præcepit his, quos ibi reliquit, ut cum commissum bellum viderent, vela panderent: quo facto consecutus est victoriam: nam hostis credens alias naues in auxilium eorum venire, fugere cepit, & perdidit.

Spiritualiter loquendo, tutus portus est Ecclesia, insidiæ sunt vanagloria, Dux bonus est Christus, qui sagaciter pugnat est operatio spiritus.

Primo portus tutus est Ecclesia, extra quam non est salus: unde figuratur Gen. 6. in arca Noe, quæ fuit facta de lignis leuigatis, i. quadratis, & conglutinatis, longitudo erat trecentorum cubitorum, latitudo quadraginta, altitudo triginta, & in cubito consumata est fenestra: ex cunctis animantibus fuerunt ibi, secundum Augu. lib. de ciuitate Dei. Dispositio corporis humani, nã erat arca illa, septies longa, quàm alta, & scies longa, quàm grossa, secundum quem modum est proportionatum corpus humanum bene dispositum, & est inferius ampla, & superius stricta: quia multi sunt vocati, pauci verò electi, & multos hic tollerat quos superius a se repellens damnat, mansiones multæ in arca, membra diuersa in Ecclesia, hostium est ex latere: quia ad Ecclesiam homo intrat per sacramenta, quæ virtutem habuerunt, & emanauerunt ex latere Christi pendentis in cruce: de omni genere animalium ibi erant, quia omnes recipit Deus, & de omni genere, & de omni statu & sexu, aquis diluuij omnes peribant præter istos: quia extra Ecclesiam salus inueniri, & haberi non potest: secundo insidiæ, quæ nobis sunt, possunt dici, quæ est vanagloria, quæ insidiat bene agentibus, sub specie sanctitatis: quia ut dicit Augu. Vitium est bonis operibus superbire malum, & de proximo semper insidiatur elatio: quia impossibile est, ut laudabiliter viuentes laus humana non capiat, nisi ut scriptum est, qui gloriatur, in Domino gloriatur: unde Gregor. in morali, quasi quidam quippe latrunculus est appetitus laudis humanæ, qui recto itinere gradientibus ex latere iungitur, ut ex occultis educto gladio vita gradientium trucidetur.

Berba arefcit, & totum virefcit.

C De modis, & cautelis, quibus committitur nauale bellum.

Dam promontorio, & præcepit his, quos ibi reliquit, ut cum commissum bellum viderent, vela panderent: quo facto consecutus est victoriam: nam hostis credens alias naues in auxilium eorum venire, fugere cepit, & perdidit.

Oriente sole irruit super hostes, & vicit: unde de totus populus eum regem appellauit. Saul Christus, quia de eo dici potest, quod fuit ei similis hic ciuitatem obsessam, i. humanum genus in maligno positum liberat, quando boues, idest Apostolos triturantes in agro Domini, qui mundum sparfit, omnesq; congregauit ad Iordanem, i. ad lauacrum baptismi: & oriente sole, i. ipso apparente, per fidem in mente diuidit populum in tres partes, scilicet in tres partes fidelium, & cum ipsis vicit diabolum: hoc facit, quia post victoriam reingratiamur, sibi dicentes, liberafti nos de affligentibus nos, & odietes nos confundisti.

Enis, idest in Ecclesia pacifici regis æterni. De secundo circumdederunt, &c. vbi dicit Aug. quod non veritatem desiderabant: sed calumniam præparabatur: tettare, & non obediunt volebat, quibus Christus dixit: opera, quæ ego facio, &c. Huius exemplo docemur in insidijs, & tentationibus vanagloria non cedere, vel assentire, sed semper bona opera facere, ut testimonium sint in conscientia nostra.

Feria quinta post Dominicam de Passione.

G De modis, & cautelis, quibus committitur nauale bellum.

Anis, idest in Ecclesia pacifici regis æterni.

De secundo circumdederunt, &c. vbi dicit Aug. quod non veritatem desiderabant: sed calumniam præparabatur: tettare, & non obediunt volebat, quibus Christus dixit: opera, quæ ego facio, &c. Huius exemplo docemur in insidijs, & tentationibus vanagloria non cedere, vel assentire, sed semper bona opera facere, ut testimonium sint in conscientia nostra.

Berba arefcit, & totum virefcit.

C De modis, & cautelis, quibus committitur nauale bellum.

Dam promontorio, & præcepit his, quos ibi reliquit, ut cum commissum bellum viderent, vela panderent: quo facto consecutus est victoriam: nam hostis credens alias naues in auxilium eorum venire, fugere cepit, & perdidit.

Enis, idest in Ecclesia pacifici regis æterni.

Feria quinta post Dominicam de Passione.

G De modis, & cautelis, quibus committitur nauale bellum.

Sermo XXXVII.

Rogabat Iesum, &c. Luc. 7. Nauale bellum, magni periculi est propter multa, quibus marini hostes alios impugnare solent, & inter cetera ad præfens dicemus octo, & primum ignis, quod incendiarium vocant: secundum est, quoddam ferrum ad modum falcis curuatum bene incidens: tertium est, habere amplas sagittas, cum quibus scinduntur vela hostium: quartum est, habere vasa plena calce, & proijcere in naues: quintum est, habere vncinos ferreos fortes: sextum est, habere quoddam lignum longum, ex vtraque parte ferratum: septimum est, habere vasa plena molli saponem, quod appellant saracenicum: octauum est, nauem hostium perforare: hæc sunt videntia. Attendite.

Dam promontorio, & præcepit his, quos ibi reliquit, ut cum commissum bellum viderent, vela panderent: quo facto consecutus est victoriam: nam hostis credens alias naues in auxilium eorum venire, fugere cepit, & perdidit.

Enis, idest in Ecclesia pacifici regis æterni.

Feria quinta post Dominicam de Passione.

G De modis, & cautelis, quibus committitur nauale bellum.

tinguere valeant: unde narrat Frontinus, quod Eulipio hoc fecit, & vicit: multum. n. ignis nauim debellare facit, quomodocumque fiat: unde ut Frontinus refert, Cassius oneratas naues ad alios usus, ut aduersarium confingeret, non timuit perdere: sed eas accensit, & opportuno vento inter naues hostium misit, & incendio eas consumpsit. Secundum est, habere quoddam ferrum curuatum admodum falcis bene incidens, quod applicatum ad funes, quibus velum sustentantur incidit, & ipsis incisis vela ab arbore cadit, & sic subtrahit nautis, ne pugnare possint: quia per amissionem velorum redditur nauis pigrior, & quasi inutilis ad pugnam.

Feria quinta post Dominicam de Passione.

G De modis, & cautelis, quibus committitur nauale bellum.

Ham promontorio, & præcepit his, quos ibi reliquit, ut cum commissum bellum viderent, vela panderent: quo facto consecutus est victoriam: nam hostis credens alias naues in auxilium eorum venire, fugere cepit, & perdidit.

Inis, idest in Ecclesia pacifici regis æterni.

Jeria quinta post Dominicam de Passione.

K De modis, & cautelis, quibus committitur nauale bellum.

Lam promontorio, & præcepit his, quos ibi reliquit, ut cum commissum bellum viderent, vela panderent: quo facto consecutus est victoriam: nam hostis credens alias naues in auxilium eorum venire, fugere cepit, & perdidit.

Mnis, idest in Ecclesia pacifici regis æterni.

A ascendit semper ideo Tob. 4. Superbiā nūquam in tuo sensu, aut verbo dominari per mittas, ab ipsa enim initium sumpsit omnis proditio: vnde de ea ait Grego. in pastora- li; occasio quippe perditionis nostrę facta est superbia diaboli: Argumentum redem- ptionis nostrę inuenta est humilitas Dei: hostis enim noster, inter omnia conditus, super omnia videri voluit elatus. Redēptor autem magnus manens super omnia, fieri inter omnia dignatus est paruus: dicatur ergo humilibus: quia se dū deiciūt, ad Dei similitudinem ascendunt: dicatur superbis: quia dum se erigunt in apostate Angeli, in mutationem cadunt, per istam damnatus est Nabuchodonosor, Daniel 5.

B Secundo vanagloria assimilatur illi ferro, quod incidit velorum funes: nam sicut illud cadere facit velum, quo naus vadit: sic vanagloria bonum facit perdere: quo anima se debet saluare, Prouerb. 19. Gloriam eorum in ignominiam commutabo: vnde Augusti. in alimitas, vel ad hęc emittas, initium sine prouidentia finis eum penitentia per istam damnatur Arphaxat Rex Medorum, quia gloriabatur quasi potens in potentia exercitus sui, Iudith 1. &c. Tertio inuidia, quę assimilatur illis amplis sagittis, quibus scinduntur vela hostium: quia inuidia venit, ex amplitudine, & felicitate aliena: vnde Augusti. in quodam sermone; inuidia est odium felicitatis alienę. Inuidia enim aliorum prosperitas aduersa, & aliena aduersitas, prosperitas iudicatur: hi aliena gratulatione tristantur, & in aliena tristitia gratulantur: isti suas aliena paupertate diuitias, & suam paupertatem in alienis diuitijs mentiuntur: vnde ipse in lib. de conflictu vitiorum, ait: caue ne dum alijs locū celsitudinis inuides: illum imiteris, de quo scriptum retines inuidia diaboli, mors intravit in orbem terrarum: imitantur autem illum, qui de parte illius sunt, per istum damnatus est Caim, Gen. 4.

C Quarto ira, quę assimilatur calci puluerizata: quia sicut illa cęcat oculos corporis: sic ista oculos mentis; vnde Grego. lib. 5. Mora quanta sit, iracundię culpa pefemus, p quā dū mansuetudo amittitur, supernę imaginis similitudo vitatur: per iram sapientia perditur, vt quid, quo ue ordine agendum sit, omnino nesciatur: per irā vita amittitur. Per iram sapientia terminari videtur, per iram iustitia relinquatur, per iram gratia vitę socialis perditur, per iram concordia rumpitur, per iram lux veritatis

D extinguitur, & Spiritu sancti splendor excluditur: nam irę suę stimulus accensus cor palpat, corpus tremat, lingua se prępedit, facies ignoscit exasperatur oculi, & nequam recognoscuntur noti, ore quidem clamorem format, sed sensus, quod loquatur ignorat, per istam damnatus est Achitophel: quia suum consilium non acceptuū vidit, suspendit se laqueo, 2. Reg. 17.

E Quinto accidia, assimilatur vnicinis nauim detinentibus, & accidia tenet hominē immobilem ad bonum, pigritudo immittit soporem, vt dicitur Prouerb. 19. & Bernar. in quadam Epistola: accidia est quidam languor: cum legere non licet, orare non delectat, meditationes sollicitę non sequuntur: est enim quidā animi torpor, quo quis negligit bonā inchoare, aut fastidit perficere, hęc fuit causa damnationis Sodome, Ezech. 16. Hęc fuit iniquitas sororis tuę, Sodome, saturitas panis, & otium.

F Sexto est gula, quę assimilatur illi ligno, quo percutitur naus: quia ipsa gula quodammodo lignorum fructibus, vel ictibus: anima & corpus corrumpitur: vnde Hiero. 52. Nabuzardan Princeps cocorum destruxit muros Hierusalem. Princeps Cocorum, & vter: cui magna cura obsequium a Cocis impenditur, vt delectabiliter cibus impleatur, muri autem Hierusalem sunt virtutes animę, ad desiderium supernę pacis eleuate, Cocorum ergo Princeps muros Hierusalem destruit: quia venter dum gula resoluitur virtus animę destruit, per gulam fuit damnatus Adam, Gen. 3. & Esau perdidit primogenituram, Gen. 27.

G Septimo luxuria, quę assimilatur saponi molli: quia sicut lubricum illud homines cadere facit, sic luxuria, Hierem. 23. Via illorum quasi lubricum tenebis: inde Apost. 1. Corin. 6. Fugite fornicationem, & quare? quia neq; adulteri, neq; fornicarij regnū Dei possidebunt: vnde Augusti. in lib. de conflictu vitiorum ait. O quam parua est concubitus hora, qua perditur vita futura: quod ergo emolumentum affert corpori, quod ue tribuit lucrum, quę tam cito perducit ad tartarum? per istam Salomon peccauit. 3. Regum. 2.

H Octauo auaritia, quę assimilatur in nauis factis foraminibus, nam sicut inde ingreditur aqua, quę summergit nauem, sic auaritia congregat terrena, quę habent damnare animam, Abacuch 2. Ve qui congregant auaritię, malum domui suę, vt in excelso sit modus eius: & subdit, cogitasti confusio-

I nem domui tuę, propter istam damnatus est Iudas: contra tamen omnia ista est penitentia hominis, & misericordia creatoris, qui parcat omnia peccata.

J Et hoc patet in Euangelica historia, qui de penitentia Magdalene tractat, ac etiam de misericordia Saluatoris: ista est Maria illa, vt dicit Grego. de qua scribit Marcus, quę fuerūt eiecta 7. demonia: in ista tamen sua conuersione septem operata est: contraria vitijs.

K Primo contra superbię elationem, humiliavit se ad pedes eius, stans retro secus pedes eius: secundo contra vanę glorię ostentationem, non apparendo ante faciē aliorum, dum dicitur stans retro: tertio contra accidię torporem, non ociose morādo, sed lacrymis cepit rigare pedes eius, & capillis terfit: quarto contra irę turbationē, non loquēdo aliqua: sed osculabatur pedes eius: vnde cum reliquis comedentibus nō comedebant: sed ieiunabat, plorabat, orabat, veniam suorum peccatorum petebat: & septimo contra auaritię desiderium charitatis dilectionem, quoniā dilexit multū, & ideo dimissa sunt ei peccata multa: & misericordia Saluatoris ostenditur, cum dicitur, vade in pace, fides tua te saluam fecit.

L Rogemus ergo Christum Dominum, vt nobis donet hęc septem, vt denique nobis omnia peccata dimittat, & digni simus audire verba, quę fuerunt dicta Magdalene, fides tua te saluam fecit, vade in pace. Amen.

A nem domui tuę, propter istam damnatus est Iudas: contra tamen omnia ista est penitentia hominis, & misericordia creatoris, qui parcat omnia peccata.

B Et hoc patet in Euangelica historia, qui de penitentia Magdalene tractat, ac etiam de misericordia Saluatoris: ista est Maria illa, vt dicit Grego. de qua scribit Marcus, quę fuerūt eiecta 7. demonia: in ista tamen sua conuersione septem operata est: contraria vitijs.

C Primo contra superbię elationem, humiliavit se ad pedes eius, stans retro secus pedes eius: secundo contra vanę glorię ostentationem, non apparendo ante faciē aliorum, dum dicitur stans retro: tertio contra accidię torporem, non ociose morādo, sed lacrymis cepit rigare pedes eius, & capillis terfit: quarto contra irę turbationē, non loquēdo aliqua: sed osculabatur pedes eius: vnde cum reliquis comedentibus nō comedebant: sed ieiunabat, plorabat, orabat, veniam suorum peccatorum petebat: & septimo contra auaritię desiderium charitatis dilectionem, quoniā dilexit multū, & ideo dimissa sunt ei peccata multa: & misericordia Saluatoris ostenditur, cum dicitur, vade in pace, fides tua te saluam fecit.

D Rogemus ergo Christum Dominum, vt nobis donet hęc septem, vt denique nobis omnia peccata dimittat, & digni simus audire verba, quę fuerunt dicta Magdalene, fides tua te saluam fecit, vade in pace. Amen.

F E R I A S E X T A post Dominicam de Passione.

Quod fuit principium bellandi, & quid mali hostes intendunt.

Sermo XXXVIII.

Olle gerunt Pontifices, & Pharisęi consilium. Ioan. 10. De omni bellorum genere prædicauimus, ideo de nullo speciali bello dicam, sed solum in communi loquendo, tria dicenda sunt: primo quare iniusta bella fiant: secundo quid mali homines intendunt: tertio quid verē sapientes facere consueuerūt. Attēdite. Propter primum est sciendum, quod duplex

E est causa iniusta pugne, scilicet cupiditas, & inuidia: vnde propter cupiditatem, primus homo, qui cepit pugnare publicē, & ordinato exercitu fuit Ninus Rex Assiriorum, de quo dicit Isido. lib. 18. Ethimol. & Orosius in 1. lib. Cronicarum, quod ipse non proprijs finibus contentus, humanę societatis sedus rumpēs exercitum ducere, aliena vastare, liberos populos trucidare, & sibi subijcere cupit vniuersamq; Asiam, vsq; ad Libię fines noua, tunc seruitute perturbauit: hic studuit orbem in mutuo sanguine alterna sede crassare: ipse Zoroastem Bracmanorum Regem, magicę artis reperiorem, pugna oppressum interfecit. Ipse verō cum oppugnaret urbē, sagitta perijt: secūda causa iniusti belli est inuidia, & hoc patet exemplo Romuli, & Remi, qui fuerūt constructores Romę, quorum alter Romulus, scilicet inuidia motus, & vt nomen ciuitatis Romę ascriberet sibi soli fratrem suum Remulum interfecit.

F Propter secundum, quid mali hostes intendunt: sciendum, quod solum principalē intendunt interficere: quia eo interempto, triumphantur de toto exercitu: vnde cum Alexander esset in exercitu contra Darium. Darius promisit cuidam suo militi dare filiam in vxorem, & magnam partem regni, si Alexandrum interficeret: qui indutus armis, & habitū militum Alexandri, in nocte exercitum eius intrauit, vt in aciem stans post: Alexandrum ausus est percutere, quē Alexander capi fecit, & credens eum esse Macedonem, increpauit dicēs, quid tibi frater feci, quod sic facere voluisti? & ipse dixit, se esse militem Darij, & ad Darij præceptum hoc fecisse. Interrogauit Alexander milites suos, quid illi facere deberet: qui omnes dixerunt eum debere mori, & ipse ait, immo laudem meretur, & præmiū: quia præceptū sui domini voluit implere: nonne faceretis pro me simile? vnde remissit eum honorificē.

G Propter tertium, scilicet, quid viri sapientes in pugnis facere consueuerūt: dicendum, quod principaliter duo; primo locū tutum eligere: secundo fidelem sociorum copiam inuenire: primo scilicet, de loco tuto: patet exemplo Isocratis Atheniensis, de quo narrat Frontinus, quod cum ipse in campestribus castra haberet, explorauit aduersarios de monte venire, qui in castris multos ignes fieri fecit: simulans multitudinem ibi esse, & aliquos milites obuiā aduersarijs ire fecit, vt impedimento essent

A essent ne citò venirét & ipse ad tutum locum confugit, &c. Secundum est bonam societatem eligere: vnde Valerius in 3. lib. refert, quòd Spartanus cum trecentis militibus apud Thermophilas còtra Xerfen, totius Asia Regem, per mare, & terram videbatur dominari: bonos & probos, ac fideles milites habuit. Nam ad prælium adhortatus suos dixit, prandete viri commilitones, tanquam apud inferos cõgnaturi, qui omnes adhortati prænunciata mors, promissa victoria fuit, ipsum regem debellavit, quamvis ipse vulneratus fuerit: vnde suo sanguine victoriam hostibus scripsit, sicq; cum honorabili triumpho ad patriam rediens obiit.

Spiritualiter loquendo, hostis noster diabolus: est videndum est ergo, primò quare pugnatur: secundò quid intendit: tertio quid nobis agere expediat.

Propter primum dicendum, mouent ipsum ad pugnandum duo, scilicet inuidia, & cupiditas, quia videt nos illum locum debere habitare, de quo ipse meruit expelli: vnde Sapien. 2. Inuidia diaboli, mors intravit in orbem terrarum: secundò cupiditate: quia totum suum bonum videtur sibi esse nostra damnatio: vnde nunquam satiatur homines perdere, & damnare: vnde Pro-

C uerb. 3. inter insatiabilia primo ponitur infernus, quod tam de loco, quam de eius domino, intelligitur: propter hæc duo, Augusti. in lib. ad Bonifacium Comitem, sic ait, diabolus est aduersarius generis humani, inuentor mortis, superbiæ institutor, radix malitiæ, scelerum caput, princeps omnium vitiorum, persuasor etiam turpium volutatum: hic enim primum illum hominẽ Adam patrem omnium nostrum eum intueretur, videretque eum hominem ex luto terræ ad imaginem Dei factum, pudicitia ornatum, temperantia compositum, charitate circumdatum, immortalitate vestitum, æmulus, atque inuidus tantam beatitudinẽ hominem terrenum accepisse: quam ipse dum esset Angelus, per superbiam cognoscit amisisse, inuidit statim insatiabilis homicida, & primum parentẽ nostrum, nos, nostrosque parentes, tantis, ac talibus bonis expoliavit, insuper & peremit.

D Propter secundum autem dicendum est, quod non aliud intendit, nisi Christi fidem, & charitatem in nobis occidere, tanquam ex principe nostræ militiæ: huius figura fuit 2. Reg. 10. vbi dicitur, quòd Ioab obsedit Abela, & viri qui secum erant con-

bantur demoliri mura ciuitatis, locuta est **E** mulier, & petijt cur hoc faceret, qui respondit, quòd Sibam volebat, & illa promisit caput Sibæ per murum projicere, quod cū fecisset, recessit Ioab ab obsidione. Ioab obsidens ciuitatem, est diabolus impugnans hominem, mulier loquens est caro dolens, quæ tunc caput hominis per murum projicit, cum fides Christi, quæ est caput animæ, quæ debet esse homo, & vir respectu carnis projicitur, id est dimittitur, tunc diabolus quiescit: quia nihil aliud nisi animam querit, Gen. 14. Animas da mihi, cætera tolle tibi: vnde Leo Papa in sermone, quodam, ostendens, quòd diabolus cum multa malitiã conabatur animã damnare, solum corrumpeudo fidem, non definit hostis antiquus trãfigurare se in Angelum lucis, deceptionis laqueos ubique protendere: vt qua via, quo modo fidem credentium corrumperet, inuit: nouit enim cui attribuat estus cupiditatis, cui illcebras gulæ ingerat, cui apponat incitata luxuriæ, & cui infundat visus inuidiæ nouit, quem mero re conturbet, quem gaudio fallat, quem metu opprimat, quem admiratione se ducat: omnium discit consuetudines, ventilat curas scrutatur affectus, & **G** ibi querit causas nocendi, vbi quemquam viderit studiosus occupari.

Propter tertium, scilicet quid nobis expediat: dicendum, quòd duo facere debemus, scilicet ab ecclesia non recedere, & sanctorum comitiã muniri, quod per orationes, & bonas operationes acquiritur, quod figuratum est 4. Reg. 6. vbi dicitur: quòd rex Siriæ misit exercitum suum, vt caperet Eliseum Prophetã, qui circumdederunt ciuitatem: famulus Elisei timuit, & ipse eum cõfortauit: & cum orasset, mons apparuit plenus equorum, & curruum circa eum. Per Regem Siriæ diabolus intelligitur, qui ciuitatem obsedit, vt prophetam capiat, id est vt animam fide illuminatam perdat, famulus timet, id est corpus, quòd famulari animæ tenetur. Expauescit iuxta illud, spiritus quidem promptus est, caro autem infirma, oratque Eliseus, & sibi aduenit cælestis exercitus, quia per orationem iuuatur anima ab Angelo, & liberatur a diabolo.

Hæc tria comprehendere possunt in hodierno Euangelio, in quo narratur Principum Sacerdotum malignum consilium aduersus Christum. Primò ponitur causa, quare hoc agebant, & hoc erat duplex, scilicet

A scilicet inuidia: cum dicit, quid facimus. secunda cupiditas, cum dicunt: si dimittimus eum sic: secundo quid intendebant, scilicet Christum solummodo occidere, qui est caput omnium fidelium, cum dicitur: vnus autem ex eis, qui erat Pontifex, dixit: vos nescitis quia expedit vobis, vt vnus moriatur, &c. Tertio ponitur, quid fideles Christi agere debeant, exemplo sui, cum dicitur: Iesus autem non palam ibat in Ephrem, &c.

De primò, scilicet de causa duplici, inuidia, & cupiditate: de inuidia dicitur, quid facimus: quia hic homo multa signa **B** facit? Inuidebant enim operibus, & miraculis eius: de cupiditate, cum addunt, si dimittimus eum sic, venient Romani, & timebant perdere, quæ habebant, & ita cupiditate hæc dicebant.

De secundò, vnus autem ex eis, qui erat Pontifex anni illius, nomine Cayphas, dixit, expedit, vt vnus moriatur, &c. Quamuis veritatem diceret: quia Iesus erat moriturus pro populo, & non tantum pro gentibus, sed vt dispersos congregaret, & mors sua fuit valde utilis, immo necessaria: non tamen a se hæc dixit Cayphas, sed a Spiritu sancto dicebat: quia voluntatem non sanctam, sed malam habebat: **C** & ita diabolus solum vnum hominem, id est animam tuam vult occidere, quam occidit, cum fidem Christi deserere, & quasi Christum in anima occidere facit.

De tertio, Iesus autem non palam ambulabat in Ephrem, &c. Hic ponuntur illa duo, quæ debemus facere, scilicet ad ecclesiam concurrere, cum dicitur, abiit in regionem iuxta desertum, qui vocatur Ephrem: per quam intelligitur ecclesia, quæ est fertilis in gratia: secundo bonam societatem habere, cum dicitur, & ibi morabatur cum discipulis:

D & nos suo exemplo, cum sanctis, qui discipuli eius sunt per orationem manere debemus in hac vita, per gratiam, & in futuro per gloriam. Rogemus ergo Dominum, vt nobis hoc concedat, amen.

S A B B A T O
Palmarum.

Recapitulantur omnia bella.

Sermo XXXIX.

Ogitauerunt autem Principes Sacerdotum, vt & Lazarum interficerent. Quia sapientis est omnia scire: decet

F omnem bellandi modum videre, cum bella sint diuersa, diuersosque duces requirant: videndum est quid sit agendum in bello obsessiuo, in bello campestri, & in bello nauali: vt hic predicatio omnium prædictarum, sit breue compedium: & dicere possumus, quòd in bello obsessiuo opportuna est sollicita custodia: in campestri magna audacia, & in nauali experta prudentia. Attendite.

Primò in bello obsessiuo opportuna, & sollicita custodia, quamuis in omni bello, omnis debet esse fortis in defensione tamen ciuitatis, vel castris sollicitudo plus est necessaria: quia vt plurimum magis sagacitate vincuntur ciuitates, quam fortitudine: Vnde magna debet esse cautela, qua obuietur hostium cautelis. Vnde narrat Valerius libro 9. quòd Semiramis Regina Assiriorum, quæ fuit vxor Nini, & successit sibi in dominio, cum more dominarum circa cultum cupitum occupata esset annunciatum est sibi: quod Babilonia sibi rebellauerat, quæ statim cuncta dimittens, cum maiorum pars capillorum dissoluta esset protinus cucurrit ad eam expugnandam, nec prius decorem capillorum in ordinem, quam tantam urbem in suam potestatem redegit: vnde Babilonia posita est in illo habitum statua, quæ ad vltionem exigendam tanta celeritate, & sollicitudine fuit.

H Secundò in campestri bello est necessaria audacia, nam ibi in æquali loco, homo stat cum inimico suo, si fugit vincitur manu ad manum, bellare cogitur: cum ipse ab aduersario cuspidis cultelli pectore propulsatur: vnde refert Frontinus, quòd Philippus contra Scitas, quorum erat maxima multitudo, timens, ne sui fugerent, fidelissimos equites posuit post tergum suorum, præcepitque, vt nullum fugere permitterent, & penitus volentes fugere trucidarentur,

A darentur, quo prouulgato milites potius ab hostibus, quam ab amicis mori eligentes, victor fuit.

Tertiò in nauali est necessaria experta prudentia: quia non ad voluntatem hominis tempora perseuerant: subito mutatur ventus, intumescunt fluctus: Audacia non valet: quia non contra hostem est pugna, sed experientia requiritur, vt homo in talibus sit prudens, & expertus: vnde 2. Reg. 9. scribitur, quòd Salomon fecit nauem magnam, posuit in ea seruos Iram Regis Tyri, qui erant gnari, & experti: de suis neminem legitur posuisse.

B Spiritualiter loquendo, pugna carnis est quasi ciuilis: cum diabolo campestris, cum mundo naualis. Primum bellum perficitur per carnalium desideriorum deiectionem: secundum per superbiam depressionem, & tertium per auaritiæ detestationem.

Primò bellum carnis, perficitur per carnalium desideriorum deiectionem. Cum carnis desideria non perficiuntur: vnde Apostolus 2. Corinth. 10. In carne ambulantes: non secundum carnem ambulamus: quantæ autem utilitatis sit, ostendit idem Apostolus, Rom. 8. & 2. Corinth. 10. Si secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis: hoc autem patet in figura 4. Reg. 6. vbi dicitur, quòd Rex Siria obseidit Samariam: Intus erat Rex, & Eliseus propheta, facta est in ciuitate magna penuria, quædam mulier conquesta regi, quòd filium comederat eius vicina, quæ suum nolebat filium occidere: turbatur Rex contra Heliseum, qui prædicit magnam abundantiam postero die: Samaria totus homo est, Rex est voluntas quæ dominatur, propheta vero intellectus, qui speculatur, obseiditur a Rege Assiriorum cum tentatur, & impugnatur a dæmone: mulier clamans est caro, quæ filium dicitur comedisse, cum suum desiderium non valet, & ex nimia suggestione voluntas contra intellectum, qui consulit bonum, turbatur: quia carni, non spiritui vult obedire: spiritus autem illuminatur gratia prædicit abundantiam postero die, idest post hanc vitam, in æterna gloria: perseuerans homo in sancto proposito viri leprosi, quatuor sunt affectiones carnis sicut sunt quatuor elementa, ex quibus componitur corpus, vt dicatur, quòd prima affectio sit circa terrena: secunda circa lasciuia: tertia circa curiosa: quarta circa præsumptuosa, hæ dicuntur leprosi: quia to-

C tum hominem inficiunt, manent extra portam, cum homo non recipit eos: qui egrediuntur ad castra inimicorum, penitus volunt agere quæ non decent, sed ipsa castra inimicorum erant confusa per sonitum, quem fecerat Dominus audiri: quia Deus liberat hominem de manibus inimici: cum sonitum mortis corporalis facit audiri, & tunc ditatur ciuitas, cum confunditur obidentes: quia beatificatur anima bona, sua constantia: vir qui non credit, non gustauit, quia caro, siue corpus illam vitam non intrauit pro tunc.

G Secundò bellum est contra diabolum, & vincitur per superbiam depressionem, Psal. Humiliatus sum, & liberauit me: hæc autem audacia debet fieri, vt non verecundetur homo humiliari, nec timeat hic minorari, vt possit apud Deum exaltari: hoc autem fecit Dauid, cum arcam Domini, in domum suam duxit, sicut legitur 2. Reg. 6. Lulit ante arcam: quod videns vxor desuper eum, atque reprehendit, quia repugnat legi mentis, mens verò bona carnis despectionem, vel subiectionem despicit, & humilibus oculis sit: vnde Dominus dat ei Regem ab omnibus inimicis suis: quia de aduersario humani generis victoriam tribuit: quia humilibus dat gratiam. 1. Pet. 5.

E Tertio bellum contra mundum vincitur per auaritiæ detestationem, hoc autem cum prudentia fit sicut nauale bellum, in quo secundum tempus mutat velum, ita in bello contra mundum, secundum necessitatem, & congruitatem, auaritiæ detestatur: non enim debet se tantum paupertate arctari, vt non habeat vnde viuat: vnde Salomon Prouerb. 30. ait, diuitias, & paupertates ne dederis mihi, sed tantum victui meo tribue necessaria, veruntamen vt dicit Augusti. in regula. Melius est minus egere, quam plus habere de auaritia vero, quòd sit detestanda, figura est Zacharia 5. vbi dicitur, quòd vidit amphoram, & massa plumbi in os eius, duæque mulieres habentes alas milui eleuauerunt eam inter terram, & coelum, & portauerunt in terram Senaar: Amphora, quæ habet os apertum est cupiditas: duæ mulieres alix sunt duo vitia communicantes, vel comitantes eam, scilicet iniusta acceptio rerum, & immoderata retentio earum, qua eam eleuant inter celum, & terram: non ducunt ad coelum: quia avari regnum Dei non possidebunt. 1. Corinth. 6. Nec in terra dimittunt, quia vero cupido, & tenaci, sine ratione est

F Primò quòd inuenit Iesus asellum, & sedit super eum: sedere super asellum est carni dominari, & non permittere ipsam dominari: Lazarum de monumento vocauit, idest aliorum mentes ad lucem veritatis eduxit, quem Principes Sacerdotum volebant interficere, idest dæmones damnare, sed nihil possunt perficere: intrans vero Hierusalem, quando coelum ascendit, & ab Angelorum turba honoratur, si vis ergo ad celestem patriam intrare, & cum honore suscipi, suscita animam a culpa, & dominetur carni, non obediendo sibi, sed spiritui.

C Secundò erant autem quidem gentiles, &c. Quia cum gentiles vellent sibi loqui, clarificando se dixit, & addidit, nisi granum frumenti, &c. Vt Augustinus dicit, ipse erat granum frumenti mortificandum per Iudæos, & multiplicandum per populos: mori ergo voluit, vt mors non timeretur: vnde dixit: qui odit animam suam in hoc mundo: istud sic intelligitur, qui amat animam suam, idest vitam corporalem amat in hoc mundo, perdet eam in alia vita: quia non ibit ad vitam æternam, sed ad damnationem æternam: & econtra, qui non amat hic viuere, viuet in vita æterna, & quia hæc faciunt, hi sunt sui serui, & ministri: ideo subdit: si quis mihi ministrat, me sequatur, idest, qui vult esse seruus & minister, me sequatur, in hoc, & in alijs, & vbi ipse est, ibi & ipse erit, sed vt ostenderet veram humanitatem habere, dixit: nunc anima mea turbata est super mortem corporalem: secundum, quod homo sum, non secundum quòd Deus clamauit ad patrem, vt clarificaret eum in hoc

A est substantia, Ecclesiast. 140. Sed portatur in terram Senaar, quæ interpretatur dolor dentium, idest ad locum illum, vbi est dolor, & stridor dentium.

B Hæc tria possunt comprehendere in hodierno Euangelio, non vt singula verba exponamus, sed solum aliqua accipiamus: primo ponitur, quomodo carnis desiderijs non obediuit, & alios simile facere docuit, cum dicitur, venit Iesus ad se, &c. Secundò quomodo mundum spreuit, & alios spernere demonstrauit: cum dicitur, erant autem quidam gentiles, &c. vsque ibi, ego si exaltatus fuero a terra: tertio quomodo non solum superbiam suppressit, sed humilitatem habuit: quia pro nobis in cruce exaltari voluit, & si exaltatus, &c.

C Primò quòd inuenit Iesus asellum, & sedit super eum: sedere super asellum est carni dominari, & non permittere ipsam dominari: Lazarum de monumento vocauit, idest aliorum mentes ad lucem veritatis eduxit, quem Principes Sacerdotum volebant interficere, idest dæmones damnare, sed nihil possunt perficere: intrans vero Hierusalem, quando coelum ascendit, & ab Angelorum turba honoratur, si vis ergo ad celestem patriam intrare, & cum honore suscipi, suscita animam a culpa, & dominetur carni, non obediendo sibi, sed spiritui.

D Primò quòd inuenit Iesus asellum, & sedit super eum: sedere super asellum est carni dominari, & non permittere ipsam dominari: Lazarum de monumento vocauit, idest aliorum mentes ad lucem veritatis eduxit, quem Principes Sacerdotum volebant interficere, idest dæmones damnare, sed nihil possunt perficere: intrans vero Hierusalem, quando coelum ascendit, & ab Angelorum turba honoratur, si vis ergo ad celestem patriam intrare, & cum honore suscipi, suscita animam a culpa, & dominetur carni, non obediendo sibi, sed spiritui.

E mundo in hominibus supple: vnde audita est vox, de qua admirata sunt turbæ, & Christus dixit, quòd nõ propter se, sed propter turbam vox venerat: quia ipse ea voce non indigebat: eo quod idem, quod Deus erat, sed vt homines audientes crederent, & credentes diabolum expellerent: vnde dixit. Nunc iudicium est mundi, nunc Princeps mundi huius eijcietur foras: principem mundi diabolum vocat, qui extra mundum eijciebatur, idest extra homines, qui erant in mundo de 30. & si ego exaltatus fuero a terra, &c. Quia pro nobis in cruce exaltari voluit: sed quia turbæ non intelligebant verba sua, dixit modicum lumen in vobis est, & admonet, dum ipsum, qui est lumen verum, habent, in bonis operibus ambulent, vt sic faciendo vitam æternam habeant: ad quam nos concludat Dominus, Amen.

D O M I N I C A Palmarum.

De triumphis, qui fiebant victoribus.

Sermo XL.

Im appropinquasset Iesus ad montem Oliueti, &c. Matth. 21. Quia finis belli est victoria, & victoria præmium est triumphus, & hodie Christus intrauit in Hierusalem, cum diabolo pugnaturus, & de eo triumphaturus: ideo hodie, & de ipsis triumphis, qui fiebant victoribus dicam: sed quia triumphus non sine causa fiebat, ideo prius videndum est, quid erat triumphus, secunda cur fiebat triumphus. Attendite.

Propter primum sciendum, secundum Isidorum, lib. 18. Ethimolog. triumphus est exultatio de victoria: ponebatur enim victor, & ducebatur in curru, & coronabatur corona palmea aurea, & hoc si in conflictum vicisset: quia palma stimulos habet: si verò sine conflictum fugientem hostem prostrasset coronabatur laurea: quia hæc arbor sine spinis est, & induebatur purpura palmata, & in manu portabat sceptrum, scilicet baculum, qui vocabatur Scipio, & in eius summitate erat aquila, quæ colore

A rubeo superlinebatur, stabat autem car-nifex iuxta eum : quia ipsum alapa percutiebat : hæc autem rationabiliter fiebat : nam ideo dicitur triumphus : quia triplici iudicio terminabatur, siue diffiniebatur. Nam primo lux spectabat ad ducem totius exercitus : secundo ad senatum : tertio ad populum : ponebatur autem in quadriga, quia antiqui duces sic inire bellum solebant coronabatur autem, ut excellens honor esset : purpura verò induebatur : quia triumphantes, toga vtebantur, baculus appellabatur Scipio, ut imitaretur Scipionem victoriosum virum. Ipse etiam baculus, quo homines sustentantur, vocatur Scipio, & Cornelius Scipio dictus est : quia pater eius cum esset cæcus, in foro eius innixus ambulabat, aquila verò sedebat ob indicium, qui per victoriam ad supernam magnitudinem peruenisset, & colore rubeo superlinebatur : quasi immitteret diuini ignis effigies, & a carnifice continge-batur, ut ad tantum fastigium veniens, mediocritatis humanæ naturæ memoraretur, & sic fiebat triumphus.

Propter secundum, scilicet cur triumphus fiebat : sciendum quod ad hoc fiebat, ut alliceretur corda hominum ad bene pugnandum pro communi bono, ne autem ex nimio desiderio prædictus honor indebitè peteretur, aut procuraretur : ordinatum est, ut Victor cum bona sapientia, & iustitia victoriam reportaret, quod si aliquid istorum deficeret, non triumpharent.

Primo cum palma, ut potenter vinceret : vnde refert Frontinus, & Valerius, lib. 2. Ordinatam fuit ut nullus triumpharet, nisi quinque millia hostium, vna acie cecidissent : sed quia Lucius, Darius, & Fabius tribuni mentiti sunt de prædicto numero, & ne prædicto honore priuarentur, statutum est, ut quicumque per literas falsum numerum interfectorum nunciaffet, ipso triumpho priuaretur : vnde statim cum victores Romam reuertebantur, diligens inquisitio de hoc fiebat : ordinatum est etiam, ut præaugendo imperio, non pro recuperando triumpharetur : vnde recitat Valerius. Fulvius, qui Capuam cœpit, & opprimus, qui Fragellanos ad deditionem compul-sit, triumphos petentes non obtinuerunt, quamuis quilibet opere fuerit magnificus : tantum enim interest, an adij-eas aliquid ac subtractum restituas, quantum distat beneficij initium ad iniuriæ finem : hæc tamen lex in Scipione, qui recu-

perauit Hispaniam, & Marcello Siracusam tam preclari duces, obseruata est.

Secundò cum sapientia, ut sic victoria esset de morte inimicorum, ne casus esset etiam ciuium Romanorum : quia ut ibi dicit Valerius, sicut necessariæ ita lugubres æstimatæ sunt victoriæ, quæ non externo, sed domestico sanguine fiunt : vnde non dabatur triumphus, si magna pars exercitus perijisset.

Tertiò cum iustitia : quia ut dicit Isidorus, vbi supra, Victor dicitur a vi, quia a virtute est acquisita, nam illa quæ non virtuosè acquiritur non est dicenda victoria. Turpis enim est (ut ait) dolo acquisita victoria : vnde ordinatum erat (ut Valerius ait) ut semper dijs inuocatis pugnaretur iusteque vincentes, non prius arma deponerent, quàm ad Deorum (si aderat) templum recurrerent : tanquàm Deorum patrocini vicissent.

Spiritualiter loquendo, dicendum est Christus, hodie Hierusalem ingreditur cum diabolo pugnaturus in cruce, & triumphaturus per passionem : videndum est ergo, qualis triumphus sibi deberur : secundo qualiter ipse miretur.

Propter primum est sciendum, quod triumphus Christo est exhibitus in curru, & sede beatorum in purpura, & veste virtutum in virga, & sceptro regali iustitiæ, & in corona, & diademate naturæ : primo in curru, & sede beatorum, anima enim iusti sedes est sapientiæ, huius figura ponitur Isaïæ 6. vbi dicitur. Quod ipse vidit Dominum super solium excelsum, & eleuatum : & duo Seraphin stabant, sex alæ vni, & sex alæ alteri, & non cessabant dicere Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus : per solium excelsum, & eleuatum natura angelica, vel humana intelligitur, quia humana ad cœlestem gloriam eleuata proficit ; & angelica non cadens cum alijs inde, eleuata dicitur : vnde in gratia fuit confirmata, templum enim hoc est, quod solium : quia æternus Rex ibi habitat, vbi sedet, duo Seraphin sunt facti de duobus testamentis, scilicet inter omnes sunt habentes duodecim alas : quia illi de veteri testamento habuerunt duodecim Patriarchas, & nos de nouo habemus duodecim Apostolos : sex alæ sunt, tamen pro quolibet propter sex ordines, ut sunt Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli, Martyres, Confessores, & Virgines : Clamant Sanctus, Sanctus, Sanctus : propter confessionem

Trini-

A Trinitatis, vel propter sanctitatem cordis, oris, & operis, &c. Secundò Christi triumphus est in purpura, & veste virtutum, Ezechia 29. Tu signaculum similitudinis : plenus sapientia, perfectus decore in delitijs paradisi Dei fuisti, omnis lapis pretiosus operimentum tuum, nam Dei filij est signaculum similitudinis : quia filius patris plenus sapientia : quia creator orbis omnia in sapientia fecit, perfectus decore ratione sanctitatis : quia sine macula peccati in delitijs paradisi Dei fuit : quia in sinu patris, orationis lapis pretiosus operimentum eius : quia decorus plenitudine omnis virtutis, Ecclesiasti. 40. Vestiri eum in consuetudine virtutis, huius figura fuit, Apoc. 1. Vbi dicitur, quod vidit in medio septem candelabrorum aureorum, idest in medio Ecclesiæ, similem filio hominis, idest Christum Deum & hominem, vestitum pedere : podus est vestis, in qua antiquorum Patrum facta scripta erant, & ipse habuit perfectionem omnium Sanctorum : zona aurea est virginalis continentia : septem stellæ, septem virtutes, vel septem dona Spiritus sancti, &c.

Tertium est in virga, & in sceptro regali iustitiæ, quia iustus Dominus iustitiæ dilexit, Psalm. Et alibi. Virga æquitatis, virga regni tui, dilexisti iustitiam : de hac virga est figura, Exo. 7. Vbi dicitur, quod virga Moysi deuorauit virgam Magorum Ægypti : virga ista, iustitiam Christi significat, quæ alias deuorat, cum malos per tormenta lauciat. Quartò est in corona, & diademate humanæ naturæ, Christus enim nostram naturam tantum dilexit, quod eam assumens nunquàm dimisit, & quamvis esset vilis respectu diuinitatis, ipse tamen suam coronam deputauit. Ideo Cant. 3. Dicitur, egredimini, & videte filiam Sion, Regem Salomonem in diademate, quod coronauit eum mater sua in die desponsationis illius, & in die latitiæ cordis eius : Salomon Christus est, diadema humanitas, qua coronauit eum mater sua : quia a matre sumpsit humanitatem, in die desponsationis, idest in die conceptionis : quia tunc desponsauit, & copulauit inseparabiliter humanitatem, hoc figuratur Apocal. 10. Vbi legitur, quod vidit alterum Angelum descendentem de cœlo, amictum lumine, & iris in capite eius, & facies eius sicut sol, & pedes eius tanquàm columna ignis : Angelus iste Christus, qui de celo descendit, & ascendit amictus lumine, & ve-

latus carteris in capite est Deitas, & humanitas : nam iris generatur ex reuerberatione solis in nube. Vnde habet duos colores principales, scilicet igneum, & aqueum, hæc significant duas naturas, ut per ignem Deitas, per nubem vel aquam humanitas, facies ut sol ratione gloriæ, pedes ut ignis ratione charitatis, quam ad homines habuit, &c. Ecce triumphus Christi, qui est in sede beatorum, in veste virtutum, in virga iustitiæ, & corona humana naturæ. Meretur autem hunc honorem : quia pugnauit, & vicit cum virtuali potentia, cum mirabili sapientia, & cum rationabili iustitia, hæc ratione breuitatis dimitto ad præfens, alibi dicam : hæc tamen omnia possunt comprehendere in hodierno Euangelio, in quo primo ponitur de eius sede : quia sedit super asinam, per quam intelliguntur humiles, & vere obediens : super quem requiescam, nisi super humilem, &c. Secundò de eius vestimentorum decoratione : quia posuerunt vestimenta sua, & eum desuper sedere fecerunt, & alij sternebant vestimenta sua in via : hoc significat, quod Christus est super omnes virtutes aliorum : quia habet omnia, ut supra dictum est. Tertio de eius virga, & dominatione : quia cedebat ramos de arboribus : hoc significat, quod omnis potestas Christo subicitur. Quarto de eius coronatione, cum clamabant. Osanna, quod interpretatur Saluator, & ipse humanam naturam sumpsit, & in nomine Domini venit, ut saluaret populum suum a peccatis eorum. Rogemus ergo Dominum, &c.

FERIA SECUNDA
maioris Hebdomadæ.

Sermo XLI. H

Nte sex dies Pascha, &c.

Quia tota ista hebdomada Passio Christi nobis reducit ad memoriam, & prædicatio debet conformari cum officio, quod celebratur : idcirco non ulterius vobis bella proponam, nec mundana, & læta exempla adducam. Tempus enim est stetus, & non risus : quia passio illius recoliitur, quem tota mundi machina fleuit, de hac tamen passione hoc ordine prædicabo : primò dicam de ea, quo ad eius tem-

R r 2 poris

A poris congruitatem: secundò quo ad eius figuræ veritatem: tertio quo ad eius auctorum malignitatem: quarto quo ad patientis bonitatem: quinto quo ad eius acerbilitatem: sexto quo ad eius utilitatem. De istis sex omni die dicam vnum, hodie ergo dicendum est de passione, quo ad eius temporis congruitatem, vbi sex sunt declaranda, & considerata: primò cur voluit pati in tali ætate mundi: secundò cur in tali ætate viri: tertio cur in tali mense anni: quarto cur in tali hora diei: quinto cur in talibus signis cœli: sexto cur sub talibus dominis mundi. Attendite.

B Primò dico, quòd dicendum est cur Christus voluit pati in tali ætate mundi, vbi sciendum est, quòd sex sunt mundi ætates: prima ab Adam vsque ad Noe: secunda a Noe vsque ad Abraham: tertia ab Abraham vsque ad Moysen: quarta a Moysen vsque ad Dauid: quinta a Dauid vsque ad trasmissionem Babylonis: sexta vsque ad Christum, in qualibet singulare vitium regnavit: nam in prima regnavit luxuria, quòd peccatum Deus puniuit per diluuium: in secunda regnavit superbia, quòd Deus puniuit per diuisionem linguarum, Gen. 11.

C In tertia regnavit inuidia, vt in Esau contra Iacob, & fratribus Ioseph, quam Deus puniuit per exilium: quia omnes illi in Ægypto, quæ erat aliena regio peregrini fuerunt, & ibi mortui: in quarta regnavit gula: quia sedit populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere, vt patet, Exo. 33. Quem Deus puniuit per gladium: quia occisi sunt 24. millia hominum. Exo. 34. In quinta regnavit cupiditas, & auaritia, vt patuit 2. Reg. 24. Quando Dauid fecit numerare populum: quem Deus puniuit per pestilentiam, & mortem, & dicitur ibidem. Nam mortui sunt 7. millia virorum. In sexta regnavit ira: vt patet Hierem. 34. in Rege Sedechia, qui fecit malum in conspectu Domini, & verba Hieremie prophete noluit audire: immò libros, quos scripserat Hieremias, ipse ira repletus combussit, & Hieremiam captiuauit: sed hoc peccatum Deus puniuit per carcerem, & trasmigrationem, vt patet Hierem. 39. & 25. quia ergo in qualibet ætate regnavit singulare vitium, & peccatum: Congruum fuit, vt in fine omnium veniret Christus, & sua morte hæc, & alia tolleret: nam tulit peccatum luxuriæ: quia de Virgine natus, virgo est mortuus: peccatum superbiæ: quia humiliavit semetipsum vsque ad mor-

tem: peccatum inuidiæ: quia pro suis feruis mori voluit: peccatum gulæ: quia in escam fel habuit, & in potum acetum: peccatum auaritiæ: quia totum sanguinem fudit: & tulit peccatum iræ, quia tanquam agnus mansuetus ductus est ad occisionem, & victimam: Coram se tondente obmutuit, & non aperuit os suum, Isa. 53.

Secundò videndum est cur pati voluit, in tali ætate viri: vbi scire debetis, quòd sex sunt ætates hominis: prima est infantia, vsque ad septennium, & dicitur infantia: quia infans non potest fari, & loqui: secunda est pueritia vsque ad 14. annum, & dicitur pueritia a pueritate, quia purus est puer: tertia est adolescentia, quæ secundum aliquos vadit vsque ad 28. annum, & dicitur adolescens, id est ad gignendum, & augendum: quarta est iuuentus firmissima omnium, & vadit vsque ad quinquagesimum annum, & dicitur iuuentus: quia iuuare potest: quinta est senectus, & hæc est a quinquagesimo, vsque ad septuagesimum annum, & dicitur senex, a senium diminutione: quia iam incipit sensus minui corporis, & anime: sexta est decrepitas, quæ nullo termino finitur: istæ sunt ætates hominis. Christus autem in meliori ætate mori voluit, scilicet iuuentute: quia hæc ætas, vt sensu patet, minus habet defectibus corporalibus, quàm aliqua alia: & decuit Christum in ætate perfecta, & non defectuosa mori. Vnde Cant. 1. Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus: alia ratio est, quia (vt dicitur) primus homo Adam in tali ætate fuit factus, & creatus a Deo, & in tali ætate ipse peccauit, & ideo Christus in tali ætate mori voluit, & debuit.

Tertio videndum est, cur in tali tempore anni, quòd est initium totius anni, & mensis Martij, & dies veneris: quia ipse Christus fuit primus, qui mori pro salute generis humani voluit: ipse est primus sanctorum: quia sanctus sanctorum, & omnium salutem, & sanctitatem fuit initiatus. Alia ratio, quia Adam tali die istius mensis peccauit, & ideo Christus secundus Adam: tali mense, & tali die, pro peccato eius mori voluit, & debuit. Potest & alia ratio assignari, & est talis: in illo enim mense crescunt humores, & ebulliunt sanguines in corpore, & ideo ad lasciuiam magis pronus est homo, & propter hoc congruum fuit tali mense pati, quado plus ad peccandum proni sunt homines: quia ipse perpetrata peccata delere, & alia perpetrans-

A petranda prohibere debebat, quòd melius, quàm sua passione fieri non potuit. Potest & alia ratio assignari, cum in tali tempore sanguis ebulliat: vt totum versaret, & effunderet pro nobis sanguinem, & nihil in eo remaneret: quia ipso bulliente de facili emittitur, sed cur in die festo? Rationem duplicem assignat. 6. Augustinus: prima, vt manifesto implerentur effectus, quæ diu facta fuerat, figurata occulto mysterio: omnia miracula ferè in die festo facta sunt: secunda, vt immolato vero agno, cessaret immolatio sacrificialium legalium: & veniente sacerdotio Christi, cessaret sacerdotium Leuiticum; iuxta illud, cum venerit sanctus sanctorum, cessabit votio vestra.

B Quartò videndum est, cur tali hora diei: in sexta enim hora diei crucifixus est, quamuis inter Evangelistas videatur diuersitas: quia Marcus dicit, quòd hora tertia, Matth. autem, quia hora sexta, quam contrarietatem soluit Augustinus libro tertio, de consensu Evangelistarum, dicens, quòd Christus crucifixus est hora tertia lingua Iudæorum, quando clamabant; Crucifige, crucifige eum: sed hora sexta manibus militum, & dicit, magis videndum est neccationem Christi fuisse linguam Iudæorum, quam militum manus: sed cur tali hora? vt euidentior esset mors sua, & etiam dicit, quòd tali hora peccauit Adam: & ideo Christus, qui illo peccato satisfecit, vt hora penæ responderet horæ culpæ, tali hora diei mori debuit.

C Quintò cur sub talibus signis cœli, dicendum est, quòd tempore passionis Christi sol obscuratus est, & non naturaliter, sed miraculose: sed quomodo fuit, diuersimodè narratur a sanctis doctoribus, Hieronymus dicit quòd fuit hoc, quia diuina virtute radij solis retracti ad terram peruenire non potuerunt, Origenes dicit, quòd hoc fuit propter nubes spissas, & densissimas, quæ obtenebratam tunc operuerunt totam terram Iudæorum, sicut tempore Moysi obtenebrata est terra Ægypti: sed Dionysius in Epistola ad Policarpum dicit, se tempore Passionis Christi fuisse in Ægypto, & diligenter notasse miracula. Primò, quia naturaliter Eclypsis solis fit per interpositionem lune: quia luna est inferior planeta, cum coniungitur soli, interponitur se inter nos & solem, sed tempore illo hoc non potuit esse: quia luna quattadecima non est soli coniuncta, sed diametraliter opposita: secundò, quia hora

E sexta luna est cum sole, ex qua coniunctione causatur Eclypsis: & quia illa hora iam pertransierat, & luna visa est in Oriente, & sol versus Occidentem, sicut hora vespertina stare solet: sine miraculo non fuit: tertio, quia talis obscuritas durauit tribus horis, & naturalis Eclypsis in momento transit, ideo per hæc fuit facta miraculose: sed cur sub tali figura cœli mori debuit? Ratio est, quia ipse Deus erat, & creator omnium, ideo creatura in eius morte debuit ostendere iustitiam ad confusionem etiam Iudæorum: quia eum negauerunt esse filium Dei, & Regem terræ, & cœlorum.

F Sextò & ultimo videndum est, cur voluit sub talibus Dominis mundi mori, vbi sciendum est, quòd Christus, secundum Isidorum lib. 5. Etimolog. tempore Tiberij Imperatoris mortuus est, & in xx. anno Imperij eius; Pilatus autem, sub quo damnatus fuit, erat in Hierusalem pro ipso Imperatore Romanorum: quia tunc Romani Monarchiâ tenebant in vniuerso mundo: itaq; tempore mortis Christi in regno Iudæorum erant multi domini, sed in regno Romanorum vnus Imperator, sed licet sub Principe Romanorum fuerit crucifixus. Fuerunt tamen Principes Sacerdotum, scilicet Anna, & Cayphas, qui eum morti tradiderunt: hæc autem ita concurrerunt, ad significandum, quòd Christus Imperator vnus, & princeps vnus erat in terra, & in cœlo: data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra, Matth. vlti. in signum etiam, quòd finis regni aduenerat per crudelitatem, ex quo in multis erat diuisum: Tunc illud, Lu. 16. Omne regnum in se ipsum diuisum desolabitur, & per Reges, & Sacerdotes pati voluit: quia & ipse Rex, & Sacerdos fuit: Patent igitur illa sex, quæ proposuimus.

H Hæc omnia possunt intelligi in prima parte Euangelij hodierni, cum dicitur, ante sex dies Paschæ, vt per istos sex dies intelligantur illa sex quæ diximus: deinde historialiter dicatur Euangelium, & sufficit: rogando istam, vt ipse nobis concedat gratiam. Amen.

A FERIA TERTIA
maioris Hebdomadae.

De Passione Christi, quo ad figuræ
veritate.

Sermo XLII.

Rat Pascha, & azyma post bi-
duum. Matth. 14. Hæc dixi-
mus de Christi passione, quo
ad eius temporis congruita-
tem: hodie dicamus de ipsa

passione, quo ad figuræ veritatem, quomo-
do, scilicet in veteri testamento fuit ora-
culis Prophetarum prænuntiata, & gestis.
Patriarcharum figurata: unde scire debe-
tis, quod sex sunt consideranda in passio-
ne Dominica: primò de eius vili venditio-
ne: secundò de eius turpi irrisione: tertio
de discipulorum derelictione: quartò de
crucis formatione: quintò de penarum im-
positione: sexto de signorum apparitione.
Attendite.

C Primò dicendum est, de eius vili vendi-
tione, venditus fuit a Iuda causa cupidita-
tis, & auaritiæ: emptus fuit a sacerdotibus
causa dolositatis, & inuidiæ. Propter pri-
mum dicitur in Psalm. Qui edebat panes
meos, magnificauit super me supplantatio-
nem. Propter secundum dicitur, Sapien.
2. dixerunt impij, circumueniamus iustum,
&c. Et subditur, hæc cogitauerunt, & er-
rauerunt: excogitauerunt enim eos malitia eo-
rum: prædicta autem venditio fuit dena-
rijs triginta argenteis, quod prædictum est
Zacha. 11. Appenderunt mercedem meam
triginta argenteis: figuratum est hoc, Gen.
38. In Ioseph, qui venditus est a fratribus
in Egyptum, triginta argenteis. Cuius
venditio figurabat venditionem Christi:
Vnde di. Hieronimus, quod Ioseph. non
fuit venditus triginta aureis, vt quidam pu-
tant, sed triginta argenteis, ne pretiosior
venderetur seruus, quam dominus. Ra-
tio huius fuit, scilicet, quod Iudæi tantum
dederunt: quia ipse Christus fuit conuersa-
tus cum eis triginta annis, & ideo triginta
denarios dederunt traditori, sicut 30. an-
nos putabatur se offensos fuisse ab eo: Iudas,
autem huius pretij fuit contentus: quia ip-
se fuerat indignatus de vnguento suo su-
per Christum. in conuiuio. a Magdalena,

quando dixit, potuit vnguentum istud ve-
nundari multo, & plusquam 300. denarijs,
& dari egenis: de quibus denarijs ipse de-
cimam partem erat furaturus, quod facie-
bat 30. & ipse habitis 30. denarijs fuit con-
tensus, non quod ipse tantum petierit:
quia tanquam vile mancipium tradens, to-
tum pretium posuit in voluntate emen-
tium, dicens: quid vultis mihi dare, & ego
eum vobis tradam? & ipsi constituerunt ei
30. argenteos.

Secundò dicendum est, de eius turpi ir-
risione, quæ primo fuit in captione, quan-
do ceperunt eum, de quo dicitur Psal. Cir-
cundederunt me vetuli multi, tauri pingues
oblederunt me, & Treno 4. Spiritus oris
nostri Christus Dominus, captus est in pec-
catis nostris: cui diximus, in vmbra tua vi-
uemus in gentibus, nam ipse Christus est
spiritus oris nostri propter naturæ vni-
onem, eo quod spiritus oris ex coniunctio-
ne duorum labiorum formatur, est captus
in peccatis nostris, idest propter peccata
nostra: quia Dominus posuit in eo iniqui-
tatem omnium nostrum, vt dicit Isaias, sed
in vmbra eius viuimus: hoc est sub eius
protectione in gratia, vel in gentibus, &
propriorum populorum, & Angelorum
in gloria: secunda irrisio fuit in percussio-
ne: quia a lapidibus percutiebant faciem eius,
& conspuiebant: vnde Isa. 50. Corpus meum
dedit percutientibus, & genas meas velleu-
tibus: faciem meam non auerti ab incre-
pantibus, & conspuentibus in me: nam
corpus suum dedit percutientibus: quia ni-
hil fuit in corpore, quod non flagellaretur:
genas suas vellentibus: quia quamuis in
Euangelio non legatur, sancti tamen dicunt,
quod pilos barbæ euellébant, & percutiebant
etiam arundine: vnde Mich. c. 5. In virga
percutit maxillam iudicis Israel: tertia ir-
risio fuit in induitione: ad illud enim
induerunt eum in domo Herodis vestem
albam, & in domo Pilati indumentum pur-
pureum: ideo in Canti. dicitur, dilectus
meus candidus, & rubicundus: quarta irri-
sio fuit spinarum in coronatione. Vnde
Canti. 3. Egredimini filie Sion, & videte
regem Salomonem in diademate, quo co-
ronauit eum mater sua, idest Iudæorum si-
nagoga, quæ facta est de matre nouerca.

Tertio videndum est, de discipulorum
derelictione: omnes enim dereliquerunt
eum, de quo prædixerat, Psalm. Elongasti
a me amicum, & proximum: & notos
meos a miseria, & Isa. 63. Quare rubrum
est

A est vestimentum tuum? quia torcular cal-
caui ego solus, & de gentibus non est vir
mecum: hoc autem figuratum fuit, Leuit.
16. vbi dicitur. Nullus sit in tabernaculo
cum Pontifex ingreditur tabernaculum,
vt oret pro se, pro domo sua, & vniuerso
cætu filiorum Israel. Vere nullus fuit se-
cum (vt dictum est,) & orauit primo pro
se, domo sua, idest pro his, qui secum erant
familiæ, vt fuerunt Apostoli: cum dixit:
Pater sancte serua eos nomine tuo: postre-
mo pro vniuerso cætu filiorum Israel, idest
pro omnibus credentibus, quando ait, non
pro his tantum, sed pro omnibus, qui cre-
dituri sunt in me.

B Quartò de crucis formatione, quatuor
enim brachia, vel quatuor partes crux ha-
bit, scilicet latitudinem, altitudinem, lon-
gitudinem, & profunditatem: & hoc fuit
congruum, vt ait Augustinus: quia ipse
crucifixus Dei filius habuit latam dilectio-
nem, extendentem se vsque ad inimicos,
habet longam dilectionem, siue directio-
nem: quia est Alpha, & Omega: principium,
& finis omnium, habet altam dominatio-
nem: quia in eius nomine, omnis genu fle-
scatur, videlicet terrestriū hoium, cælestiū
Angelorum, & infernorum dæmonum, &
& habet profundam cognitionem: quia in
eo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scien-
tiæ Dei absconditi: de ipsa cruce prædixit
propheta Abacuch cap. 3. Cornua, scilicet
crucis in manibus eius, ibi abscondita est
fortitudo eius: quia tunc vicit aduersarium:
de ipsa figura est 3. Reg. 17. vbi legitur:
Quod mulier illa, quæ suscipit Heliam ex-
tra portam, colligebat duo ligna, vt coque-
ret panem: mulier illa fuit Iudæorum sina-
goga, quæ extra portam Hierusalem ad li-
cteram super duo ligna, scilicet stipite, &
transuersali coxit panem vitæ, qui de coelo
descendit, Hierem. 10. Venite mittamus li-
gnum in panem eius.

C Quintò videndum est, de penarum im-
positione, quæ fuerunt multæ: primo in ve-
stium expoliatione, & nudatione, Ioel. 1.
Nudans spolauit eum, scilicet Christi car-
nem, & projecit. Isa. 53. Nos reputauimus
eum, quasi leprosum, quæ vestimenta di-
uiserunt inter se, sicut prædixit, Psalm. Di-
uiserunt sibi vestimenta mea: hæc nudatio
figurata est in Noe, in ebriatione nudus ia-
cuit in tabernaculo: quia Christus hebraus
amore, nudus in cruce pependit, quem
Cham, idest populus Iudæicus derisit: secun-

E da pena fuit in manuum, & pedum perfora-
tione: quia foderunt manus suas: de quo
Psalm. Foderunt manus meas, & pedes
meos, & Zachariæ dicitur: his plagatus
sum in domo eorum, qui diligebant, idest
diligere debebant me: tertia in lateris ape-
ritione, de quo manauit sanguis, & aqua,
hoc est hostium, quod præcepit Dominus
fieri, ex latere dextero in archa Noe, Gen.
6. Hæc est lapis a Moysse virga percussus: de
quo fluxerunt aquæ largissime, Exod. 17.
Quarta poena in fellis, & aceti potatione,
de quo Psalm. Dederunt in escam meam
fel, & in siti mea potauerunt me aceto, &
Deuter. 11. Vinum eorum fel draconum, &c.

F Sextò videndum est de signorum appa-
ritione, & primum fuit solis obscuratio, de
qua Amos: occidet sol in meridie, & tene-
brescere faciam terram, in die luminis: se-
cundum fuit velis scissio, quæ significabat
sacræ scripturæ reuelationem: tertium pe-
trarum scissio, quæ significabat, quod corda
dura, & lapidea erant mollificanda: & quar-
tum sepulchrorum aperitio: quæ significa-
bat, quod mortui reuocabantur ad vitam:
quintum, & vltimum terremotus, de quo
Hliarius dicit, quod significabat illum mori,
quem recipere capax terra non erat: vnde
Psalm. Terra tremuit, & quieuit, dum resur-
geret in iudicio Deus, vt ita dicat, quod
cum Deus, scilicet Christus exurgeret in
cruce ad iudicium dæmonum, & liberatio-
nem sanctorum Patrum: (de quo iudicio
dicit Psalm. Fecisti iudicium meum, & causam
meam sedens super thronum, qui iudicas
iustitiam,) terra tremuit, & quieuit per fi-
dei fundamentum.

G Hæc omnia, quæ dicta sunt, possunt assi-
gnari in hodierno Euangelio de passione:
nam primò de venditione ibi, & Iudas Isca-
riotes, vnus de duodecim, &c. De irrisione
ibi, adhuc eo loquente, & primo de turpi
captione, ibi tanquam ad latronem, &c.
Secundò de permissione, & ceperunt qui-
dam conspuere in eum: tertio de induitio-
ne, induit ei purpuram: quartò de corona-
tione ibi, plectentes ei coronam spineam:
tertio de discipulorum derelictione, & di-
scipuli dereliquentes eum, omnes fugerunt:
quartò de crucifixione ibi, & e-
duxerunt eum, vt crucifigerent
illum: quinto de penarum
impositione, ibi, &
educunt eum in
Golgota,
&c.

A FERIA QVARTA
maioris Hebdomadae.

*De malignitate Iudaeorum, qui fuerunt
auctores passionis Christi.*

Sermo LXIII.

A Propinquabat dies festus Iudaeorum. Lucae 22. Heri predicauimus de passione Christi, quo ad figuram veritatem, hodie dicemus de ea, quo ad eius auctorum malignitatem: ubi animaduertendum est, quod sex sunt circumstantiae aggrauantes homicidij peccatum: prima quis: secunda in quem: tertia quare: quartum est quomodo: quintum ubi: sextum quid.

C Primum dico, quod prima conditio aggrauans peccatum Iudaeorum in Christi occisione, est quis, scilicet considerando ipsos, qui fuerunt, quoniam tenebantur sibi non reddere malum pro bono, sed bonum pro bono, & nunquam potuissent satisfacere, sed ipsi e contrario, malum pro bono reddiderunt: unde hac conditione nimis grauius peccauerunt: ipse enim Christus Dei filius, Iudaicum populum, tanquam ab eo plus dilectum, a ceteris nationibus separauit, Gen. 12. unde dixit Abraham: qui fuit eorum principium, egredere de terra tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monstrauero tibi, faciamque te in gentem magnam: proprijs vexillis, & insignis ornauit, Gen. 17. Terra nobilissima hereditauit, & se de eorum stirpe incarnauit, Gen. 22. dixit. Possidebit semen tuum portas inimicorum tuorum, & in semine tuo benedicentur omnes gentes. In Aegypto multiplicauit, & de seruitute durissima multiplicatos liberauit, vt patet Exod. 40. vsque 14. Pane caelesti in haeremo gubernauit, Exo. 16. In terram promissam induxit, & habitatores eius eis subiecit: vt patet Iosue ultimo. De eis natus, infirmos eorum curauit, mortuos suscitauit, famelicos saturauit, & ipsi, quibus tanta bona fecerat, crucifixerunt eum: unde Michae 6. sic eos alloquitur. Popule meus, quid feci tibi, aut in quo molestus fui, responde mihi?

Secundo aggrauatur peccatum hac con-

E ditione, scilicet cui fecerunt: quanto enim maior est offensus, tanto maior reputatur offensa, vt minima offensa in rege facta, reputatur maior, quacunque alia: sic iniuria in Christum perpetrata fuit maxima: quia ipsi Iudaei illum offenderunt, qui erat Dei filius, de eius substantia, ab aeterno genitus, a Prophetis praenunciatus, ab Angelo nuntiatus, de Spiritu sancto formatus, de Virgine natus. Noster pastor, redemptor, doctor, mediator, iustus, innocens, impollutus, a peccatoribus segregatus, excelsior caelis factus. Hebr. 6. & tamen Iudaei tantum, & talem crucifixerunt, & Pilato volenti ipsum dimittere, dixerunt. non hunc, **F** sed Barabbam. Unde dicit Augustinus in lib. de Symbolo. O cecitas Iudaeorum, o furia freneticorum: noli ipsum dimittere, sed Barabbam, quid fuit aliud dicere, quam occidatur Christus saluator: qui suscitauit mortuum, & dimittatur latro, vt iterum perpetret homicidium? &c.

G Tertio aggrauatur hoc peccatum hac conditione, quare multum aggrauatur offensa, quando aliquis offendit multum, alterum leui causa. Sed magis si offendit non offensus, & maxime si propter bona opera offendit, & quia ipsi Iudaei propter bonitatem, quae erat, & quam faciebat, & quam docebat Christus, persequuti sunt eum, & occiderunt: ergo hoc peccatum ipsorum maxime aggrauatur, nam ipsi hoc egerunt, quia Christus de vitijs eorum ipsos arguebat, vt patet Matth. 21. hoc praedictum est Sapien. 2. ubi dicitur quod dixerunt impij, circumueniamus iustum: quia contrarius est operibus nostris & improperat nobis peccata legis, &c. Quia veritatem eis dicebat Ioann. 7. Quid me queritis interficere hominem qui vera locutus sum? etiam signa eis faciebat, Ioann. 11. quid facimus quia hic homo multa signa facit? & quia multa bona opera eis ostendebat Ioann. 10. multa bona opera ostendi vobis ex patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis.

H Quarto praedictum peccatum aggrauatur hac conditione; Quomodo: quamuis enim modus rei non sit res, multum tamen ad ornatum eius facit unde possit fieri bonum opus, & si esse sine modo non diceretur ita bonum, similiter potest fieri malum aliquo modo: non videtur valde malum, nec apparet, peccatum ipsorum multum aggrauatur ex modo; nam ipsi hoc egerunt falsos testes inducendo. Matth. 27. Principes autem Sacer-

A Sacerdotum, & omnes seniores, & omne Concilium querebant falsum testimonium contra Iesum, vt eum morti traderent: Et non inuenerunt, cum multi falsi testes accessissent: nouissime autem venerunt duo falsi testes.

Secundo pecunia discipulum eius corumpendo. Marci 14. ubi dicitur, quod promiserunt Iudaei pretium se duros.

Tertio Pilatum falsis persuasionibus, & allegationibus prouocando, Luc. 22. Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dari Caesari, & Ioann. 16. si hunc dimittis, non es amicus

B Caesaris. Quarto Turbam persuaserunt, vt peterent Barabbam dimittere, & eum Crucifigi. Matth. 26. Pontifices autem concitauerunt turbam, vt magis Barabbam dimitteret eis, Iesum vero perderet.

Auxilia pessima, & arma crudelissima contra ipsum inuocando, & portando, Luc. 23. his omnibus, quia non bonum habuerunt, aggrauant eorum peccatum.

C Quinto aggrauatur alia conditione. scilicet ubi, & in quo loco, circumstantia enim loci non parum grauat delictum: maius enim peccatum est hominibus occidere in Ecclesia, & fornicari, & quaecumque alia delicta perpetrari, quam extra. Et ideo, quia Iudaei in ciuitate Hierusalem hac fecerunt, quae erat ciuitas sancta ad diuinum cultum dedicata, & ipsi locum orationis conuerterunt in speluncam latronum Dei filium occidendo, de quo Esa. 1. quomodo facta est meretrix ciuitas sancta, plena delictis, iustitia habitauit in te, nunc autem homicidum.

Possit etiam hic alia conditio aggrauans assignari, scilicet quando, quia in die azimorum qua debebant vacare spiritualibus bonis Deo gratias agere, quia eos liberauit de Aegypto tali die, & ipsi tali die filii Dei occiderunt, Psalm. Retribuebant mihi mala pro bonis: & ideo diuino iudicio & ciuitas & omnis eorum festiuitas deleta, est festa reuerfa in iustum: sabbata in fletu, honores in improperium, in fensa, odiosa, & abominabilia Deo, Esa. 1. Sabata vestra, & calendae vestras odiuit anima mea.

D Sexto, & ultimo plus omnibus aggrauatur considerando quid, scilicet quid fecerunt quia flagellauerunt, illuserunt, & dolorose in cruce inter duos latrones crucifixerunt: de hac in figura dicebat Iob. 16. aperuerunt super me ora sua, & exprobrantes percusserunt maxillam meam, & satiati sunt

penis meis, & Treni tertio, factus sum in derisum omni populo.

E Haec omnia ponuntur in hodierna passione: quamuis non tali ordine vt diximus nam primo ponitur, quod ipsi in die festo & solenni hac omnia fecerunt, cum dicitur, appropinquabat dies festus Iudaeorum: secundo qui hoc fecerunt, quia principes sacerdotum, & scribae: tertio in quem fecerunt, quia Iesum qui erat filius Dei: quarto quomodo hac fecerunt, quia dolo, & nequitia non iustitia: quinto cur hoc fecerunt, quia propter inuidiam, quia plebes adhaerebat sibi, & ipsi timebant plebem: sexto quid fecerunt, quia tenuerunt & occiderunt.

F Hic potest diuidi totum Euang. siue passio hodierna. Rogemus ergo dominum ne scimus nos vt Iudei.

FERIA QVINTA
maioris hebdomadae.

De bonitate patientis.

Sermo XLIII.

Nte diem festum Pascha.

G Ioann. 15. quia heri diximus vobis de malignitate auctorum passionis, hodie autem loquimur de bonitate patientis, quae in sex apparere potest: primo in ardentissima charitate, secundo in fructuosissima communicabilitate, tertio in perfectissima operabilitate, quarto in profundissima humilitate: quinto in mirabilissima potestate: sexto in clarissima doctrinae veritate.

H Primo dico, quod Christi bonitas apparet in ardentissima charitate: inter ceteras virtutes perfectior est charitas: vt probat Apostolus 1. Corint. 13. unde Grego. in Hom. vt enim multi arboris rami ex vna radice produnt, sic multae virtutes ex vna charitate generantur, nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, nisi permanferit in radice charitatis: magna ergo virtus est, & si sine ea, nullum bonum meritorium est: ergo habes eam, bonus & perfectus est: sed Christus excellentissime fuit charitate plenus Ioann. 15. maiorem charitatem nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis.

De hac charitate Christi, dicit Augustinus ad

Ad Bonifacium. In tantum Christus nos ornavit, ut &c. mori pro nobis dignatus est, & manus eius, quae plurimas virtutes faciunt, clavis pro redemptione nostra affissa sunt. Et ori mellifluis, a quo salutaris doctrina profluit, fel pro cibo impij porrexit. Et qui neminem lesit Iesus est: Et qui nullum maledixit, opprobria, & maledicta pro nobis pertulit: haec omnia passus est, ut nobis vitam eternam daret.

Secundo Bonitas Christi apparet in fructuosissima communicabilitate. Nam non solum pro nobis semel se obtulit ad immolandum, sed omni tempore se prebet sub specie panis, & vini ad manducandum: quod sacramentalis communionis dicitur, quia Christus se totum nobis communicavit. Et possumus dicere quod predictum Sacramentum maxime est utile, & fructuosum in continentia nostrae reminiscetia, & ratione virtutis efficacis. Nam est Christi, & totius Trinitatis contentium est Christo passionis nuntiium: Et est peccatorum nostrorum solutium: primo dico quod primum Sacramentum est tale, & fructuosum ratione continentia, quia est Christus, & totius Trinitatis contentium: Nam Sacramenti presentia continet quatuor quantum ad corpus,

C quia virtute verborum transubstantiatur panis in corpus Christi, de non naturali comitantia continentiae continet Christum quantum ad animam, quia naturaliter anima comcomitur corpus, sed personali subsistentia continet Christi divinitatem, in illa enim persona omnis divinitas est, & fuit in separabiliter copulata: & unitatis sententia continet totam Trinitatem, quia ibi est uti que Christus Dei filius, qui cum patre, & Spiritu Sancto essentialiter est vnus Deus. Tota ergo Trinitas in ipso corpore Christi est: quamvis nec caro Christi appareat esse, quod pulchre figuratum est Gen. 27. in Esau,

D & Iacob 8. Nam Esau terrestria significat, Iacob vero caelestia: Rebecca est Mater Ecclesia, Sacerdos quibus consecrat Eucharistiam: Ecclesia enim panem, ea vinum Sacerdoti praebet consecrandum, sub quibus post consecrationem est Hic Christus, sed occultus: quia vestibus Esau Iacob indutus, id est sub speciebus terrenis, ut est panis, & vinum latet Iacob 5. sanguis, & corpus Christi verum. Vnde non nisi Esau apparet & ait Isaac, manus quidem, manus Esau sunt quia sub accidentibus ipsarum rerum occultatur, vox autem Iacob est, quia quamvis sensus, visus, vel tactus decipiatur,

auditus tamen rerum percipit, cum dicitur hoc est corpus meum: secundo utile, & fructuosum ratione reminiscetia: in reminiscetia enim passionis Christi, cuius fructu liberati sumus, hoc Sacramentum institutum est, & ideo est passionis nuntiium 2. Cor. 11. quotiescunque enim manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem domini annuntiabitis donec veniat: & Luc. 22. & Matth. hic quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis. Nam inter caetera quae debent esse cordi nostro fixa, passio Christi est: ut sicut ipse passiones, & vulnera in suo corpore habuit, & eorum cicatrices non de-

E lentur, ita de corde nostro memoria deleri non debet: vnde dicit Eusebius: & ponitur in decretis. De consecratio. distinct. 2. dignum erat ut coleretur Iugiter per mysterium quod solum offerebat in pretium: ut quia quotidiana cernebat pro omnium salute, redemptio perpetua esset redemptoris oblatio, & perennis illa victima viveret in memoria & semper esset in gratia: hoc autem figuratum est in manna quod pluit populo in deserto, de quo scribitur Esa. quod in arca testamenti erat manna, & hoc ut illius cibi perpetua esset memoria: vnde illud manna istius sacramenti erat figura: quia datur a celo: & hic est panis qui de celo descendit: illud datum est populo in deserto, & istud datur in Ecclesia Christiana, illud in memoria conservatur in arca, & istud debet teneri mente, & memoria nostra: ut dictum est, nostre redemptionis: tertio distinctum Sacramentum est utile ratione efficacis: Quia est peccatorum nostrorum solutium. nam ipsum dicitur Eucharistia: quod interpretatur bona gratia, & in peccatorum solutione cognoscitur, vnde Chrysostomus super Lucam. Quod operatur in nobis hoc Sacramentum imaginem regiam: & nobilitatem animae non permittit marcescere: protinus irrigans animam: magnamque inspirat

G virtutem: fugat demones: advocat angelos, & dominum angelorum: De eo quidam sanctus Pater, in vitis patrum ait: Eucharistia respuit avaritiam, horret Luxuriam, fugat furorē, firmat amorem, calcat superbiam, continet linguam, componit mores, odit malitiam & excludit invidiam. Ecce patet eius efficacis: in peccatorum solutione: De hoc figurat Daniel 12. vbi dicitur, quod in Babilone Daniel missus est in lacum Leonum, vbi erant 7. Leones, ut devorarent eum. Tulit Angelus domini Abacach: qui portabat prandium messoribus, & posuit eum

A eum super lacum, qui dedit Danieli cibum, confortatusque, & liberatus est a leonibus, & a carcere Daniel, quilibet fidelis anima dici potest, quae in hoc mundo quasi in Babilone, quae interpretatur confusio, est in carcere corporis, vbi parati sunt 7. leones, id est septem principalia vitia: sed Abacuch Christus est, qui portat prandium messoribus, id est sanctis in vita aeterna, vbi recolligunt, quae hic seminaverunt: quia iste est panis Angelorum, quem manducat homo: quo cibo liberatur a septem leonibus, & a carcere corporis.

B Tertio dicebatur, quod bonitas Christi apparet in perfectissima operabilitate: quia Dei perfecta sunt opera, Psalm. & Gen. 1. Vidit Deus cuncta quae fecerat, & erant valde bona.

Quarto apparet in profundissima humilitate: humiliavit semetipsum factus obediens in mirabilissima potestate: Dominus fortis, & potens, &c. Psalm. Hester. 13. Domine Rex omnipotens, &c.

Sexto in clarissima doctrinae veritate, Matth. 22. Magister sumus, quia verax es, &c.

C Haec ex habentur in hodierno Evangelio: primo charitas: quia cum dilexisset suos: secundo communicabilitas: quia surrexit a coena: tertio perfecta operabilitas: quia deposuit vestimenta: quarto humilitas: quia coepit laurare pedes: quinto potestas: quia omnia dedit ei Pater in manus: sexto doctrinae veritas: quia magister tum etenim.

De primo, quarto, quinto, & sexto procedendum est, sicut placet: sed de secundo, scilicet cum surrexit a coena. In illa enim coena, corpus suum sub specie panis, & vini communicavit omnibus. De tertio, deposuit vestimenta, vbi dicit glossa:

D quod a coena surrexit: lauit, vestimenta deponit lintheum: praecingit: pelhim implet, & non alteri implet: sed omnia operatur: quod omni studio, talia fecit: Rogemus ergo Dominum, &c.

F E R I A S E X T A
In Parasceue.

De acerbitate Passionis Christi.

Sermo XLV.

Gressus est Iesus cum discipulis suis, trans torrentem Cedron. Ioan. 18. Hodie oportet uti nouo loquendi genere: quia materia, de qua praedicare

debemus: tantum est dolorosa, quod plures requirit lacrymas, quam verba. Nullus hodie a beata Virgine quærat cælum, vel sidera, ut dicit Augustinus, sed solum fluvium lacrymarum, ut die noctuque, cum ipsa plangente, plangat creatorem rerum cunctarum. Veruntamen, ut verba nostra sub congrua forma dicantur: hoc ordine procedemus dicendo, quod sex sunt, quae Christi passionem reddunt acerbam: prima indigna rerum aduersatio: secunda magna morte permutatio: tertia opprobriosa verecundia: quarta penuriola inopia: quinta doloris immensitas: sexta dulcissime matris pietas.

Primo dico, quod Christi passionem reddidit acerbam indigna rerum aduersatio: nam ipse Christus erat potentissimus: quia sua virtute, & potentia multos adiuuabat. erat beniuolus: quia sua benevolentia afflictos confortabat: erat piissimus, quia peccatoribus indulgebat: erat iustissimus, quia innocentes defendebat, & mirum est, quod quantuncunque esset potens, nullus fuit, qui eum aduocaret, quantuncunque esset beniuolus, nullus fuit, qui eum confortaret, quantuncunque esset piissimus, nullus fuit, qui sibi misericordiam impetraret, & quantuncunque esset iustus, nullus fuit, qui eum excusaret. Immo, quod crudelius est: quia potentia defensiva contra eum aduersatur: quia conuersa est in crudelem afflictionem. Beniuolentia in liuorem, misericordia in impietatem, & iustitia in falsitatem: ecce indigna rerum aduersatio: quia cuncta, quae sibi debebant esse propitia, facta sunt sibi contraria, & quod omnia sibi fuerunt aduersa: quia desuper Deus Pater cuius vnigenus erat filius, dimisit eum in ludæorum manus: crucifigendum. Vnde ipse in passione conqueritur, cum dixit, Deus meus, Deus meus, ut quid me dereliquisti? de-

A defubter vero erat pia mater, quæ eum a passione reuocabat, interius erat anima, quæ nimium dolebat tot tormentis, & flagellis conuassari; propter quod rogabat patrem, dicens. Pater si fieri potest, transfer a me calicem hunc, & subiungit causam: quia spiritus quidem promptus est, caro autem infirma, sed ex parte dextera, id est prosperitatis fuit aduersatio suorum discipulorum, qui omnes eum reliquerunt: quod predictum fuit Zachariae 11. Percutiam pastorem, & dispergentur oves: ultimo ex parte sinistra, id est aduersitatis iudeorum, qui enim blasphemabant: unde per Prophetam dicebat Psalm. Inimicus meus maledixisset mihi sustinuissem utique, sed dux meus, & notus meus: unde de eo potest dici illud Tren. 1. Omnes amici eius spreuerunt eum, & facti sunt ei inimici.

Secundo Christi passionem reddit acerbam, magna mors permutatio. Nam in Christo fuit charitativa beniuolentia, vita sanctissima, facunda eloquentia, clarissima sapientia, mira & venusta figura. Unde pro sua beneuolentia debebat reamari, pro vita sua sanctissimæ honorem facunda eloquentia auferri, charissima sapientia admirari, misericordia recompati, & venusta figura lauiri, & pulchra conseruari: sed ecce inorum permutatio magnam, nam pro charitate, & beneuolentia, a prædilecto discipulo venditus, & traditus est, Matth. 26. Amice ad quid venisti? & Lucæ 22. Iuda osculo filium hominis tradis pro vita sanctissima a suo populo, in quo miracula fecerat turpiter inuassus, captus, detentus, & ligatus est. Unde ipse dicebat Lucæ 22. Quasi ad latronem existis cum gladijs, & sustibus comprehendere me, pro facundissima eloquentia flagellis, & verberationibus extitit redargutus: propter quod ipse in maxilla percussus, dicebat Ioann. 18. si male locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autem bene, cur me cedis? & pro clarissima sapientia fuit opprobrijs, & irrisionibus interrogatus: unde Iudei velantes faciem eius, eum derisive interrogabant: Matth. 26. profetiza nobis Christe, quis est, qui te percussit? pro misericordia ad mortem proclamatus Ioann. 19. Crucifige Crucifige eum. Et iterum si non esset hic malefactor, non tibi tradidissem eum: sed in sua venusta figura conuassatus, & sedatus: unde colaphis eum cedentes, expuebant in faciem eius: unde propter hæc omnia dicit Bernar-

nardus: caput Angelicis tremebundum spiritibus densitate spinarum pungitur, facies clara præ filijs hominum, in sputis Iudeorum deturpatur, oculi sole lucidiores caligantur in morte, os quod Angelos docet, felle & aceto potatur, Aures quæ audire solent Angelicos cantus, audiebant Iudeorum insultus: manus quæ formauerunt celos, clauis Cruci affiguntur: pedes quoque quorum scabellum est terra, sunt clauis cruci affixi: totum corpus verberatur, latus lancea perforatur, nihilque in eo remansit nisi lingua cum qua pro peccatoribus exoraret, & matrem discipulo commendaret.

Tertio Christi passionem reddit acerbam opprobriosa verecundia: & postquam dicere quod Christus in sua passione sustinuit verecundiam ratione supplicij, ratione confortij, & ratione loci. Ratione supplicij, quia tormentum crucis erat supplicium Latronum. Unde August. de Cruce Christi quid loquaris dicam extremum genus mortis elegit, ne aliquod genus mortis eius martyres formidarent: ratione confortij, quia crucifixus in medio duorum Latronum. Unde Isaia 52. cum sceleratis reputatus est: ratione loci: quia in monte Caluario Crucifixus est: ubi erat intolerabilis fetor corporum mortuorum: unde Psalm. factus sum opprobrium vicinis meis valde, & timor notis meis: & alibi, omnes videntes deriserunt me.

Quarto penuriosa inopia, nam magna est indigentia rerum alicui quando est peregrinus, & lecti quando est fatigatus: omnibus his Christus habuit indigentiam & maximam passus est inopiam: nam pependit in Cruce nudus & nullum habuit uestimentum: quia milites exuerunt eum, & inter se diuiserunt: fuit in Cruce subundus, & non habuit nisi fel & acetum, in monte extra omne tegumentum Crucifixus est, & nullum habuit palatium. Sed nec paruum hominibus spiritum: Portauit sibi met Crucem grauissimam. De alia indigentia non modicum fatigatus, & non habuit lectum, immo nec paruum lignum ad caput reclinandum: unde dixit vulpes foveas habent, & volucres celi nidus: filius autem hominis non habet vbi reclinet caput suum: crudeliter afflictus, & nullus discipulorum attitit ad consolandum dolorem: vulneratus, & neminem habuit ad seruendum: unde per Psal. conqueritur dicens: considerabam ad dexteram & videbam, & non erat qui cognosceret me. Quinto Passionem Christi reddit acerbam:

Aham: doloris immensitas, quia suus dolor omnem dolorem excessit: propter quod sci re debetis, quod lex rationibus probari potest, quod dolor Christi maximus omnium fuit, primo propter doloris puritatem. quia in alijs sanctis mitigatus est dolor ex diuine consolationis auxilio. Sicut patet in Sancto Stephano, cui lapides torrentis dulces fuerunt, & in Sancto Laurentio, cui carbones accensorem saluterum ministrabant. Sed in Christo secundum Damascenum vniciuque penæ permissum est agere & pati quod suumerat: secundo propter locorum patienti sensibilitatem: quia passus est in membris maxime sensibilibus: vt in capite, manibus, & pedibus, quæ propter neruositatem magnus dolor in eis sentitur, & propter pondus: quia totum corpus in sua complexione eis affixis ligno sustentatur: unde continuo dolor augetur: tertio propter complexione nobilitatem, quia sua complexio erat nobilissima, & ideo doloris maxime perceptua: quarto propter mortis & penæ vitalitatem, quæ in penis illusionem & irrisionem, & in morte turpissimum genus mortis sustinuit: quinto propter amicorum infidelitatem: quanto enim plures percipiebat in sua morte peccare, quia eorum peccata sua reputabat, tanto magis eius dolor crescebat: sexto propter culpæ vniuersalitatem: quia sicut culpa Adæ pro qua satis faciebat vniuersalis fuit, quia principium culparum omnium, sic pena satisfaciens, vniuersalis esse debuit. habens rationem dolorum omnium: propterea dicebat Christus illud Treni primo: o vos oes qui transitis per viam, attendite & videte, si est dolor similis sicut dolor meus: sexto & ultimo passionem Christi reddit acerbam, dulcissimæ matris pietas: nam magna afflictio Christo erat de sua pia matre, quæ sic affligebatur eius passione. Nam vt dicit Hieronymus, quot laciones in corpore Christi, tot vulnera in corde Maria: quot spine pungentes, quot clauis penetrantes, quot ictus carnem rumpentes tot sagittæ per oculos intrantes, & cor Maria vulnerantes: vt dicat cum Iob. non peccaui, & in amaritudinibus moratur oculi meus: quare ex hac Matris passione plus sentie-

bat dolor: unde inter verba quæ in Cruce pēdens, hoc quoque cū angustia, dixit: Mulier ecce filius tuus, & discipulo: ecce Mater tua. Et sic patet de Christi Passione quomodo fuit acerba propter lex supradicta, quæ omnia habentur in hodierno euangelio. Rogemus ergo Christum, vt nos participes faciat meritorum suæ Passionis, & suæ glorificationis, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

In his Sermonibus de militia hæc obserua. Primam & Secundam partem diuide. In prima parte proponere requisita, & pertracta vnā vel duas condiciones requisitas spiritualiter applicando: vltima conditio reseruetur pro vltima parte.

Et omnem conditionem requisitam ad spiritualem notitiam accommoda statim cum illa parte Euangelij, quæ sibi conuenit: ita quod pertractando primam conditionem dicas hæc conditio prima ostēditur in Euangelio & consequenter de secūda, & tertia.

Pro vltimo Sermonis dicas.

Hæc sunt quæ acquiruntur ad militiam, vel ad ciuitatem, vel ciues, vel Principes, &c. Epilogando oīa, quæ dicta sunt, & deinde sequere.

Sed pro dolor. sunt nē in vobis hæc conditiones? vbi nam est illa conditio prima? vbi secūda? vbi tertia? Immo oppositæ conditiones sunt in vobis, ita quod non estis milites Christi sed diaboli, & cōtra Christum.

Vos non estis tales, quid mirum si vos occidit Diabolus? ciuitas vestra habet tales partes & munitiones, quid mirum si capitur ab hoste maligno? Eia fratres, ad has sanctas acquirēdas virtutes vos hortor, vt sitis Christi veri milites, & reportetis coronam gloriæ.

Rogemus & hunc dominum nostrum, hunc ducem & capitaneum: vt tales nobis concedat virtutes & conditiones. Tu domine Iesu dulcissime dux noster, & capitaneus nostræ militiæ, docuisti conditiones requisitas ad veram militiam, bella premunt hostilia, da robur, fer auxiliū, da nobis has virtutes, si vt simus tui veri milites, tecū vincamus, & victores tecum regnemus in celo vbi tu viuus et regnas, cū Deo patre & Spiritu Sancto in sæcula sæculorum. Amen.

F I N I S.

VENETIIS, APVD IVNTAS.
M D X C.